RERVM, AC VOCVM
HISCE COMMENTARIIS EXPLICATARVM
INDEX COPIOSISSIMVS
Ordine alphabetico digeſtus.

ABBATI Monachus Prælato ſubditus, magiſtro diſcipulus iuſtè non deſiſtunt, niſi immodica ſit emendatio, lib.4.tit.3. §.iniuria 1.num.21.

Abſens in criminalibus, ſi ad edictum vocatus non reſpondeat condemnatur, lib.4. tit.15. §.ſumma autem 1.cap.2.num.83.

Abſentibus dominis annunciatio noceat, libr.4. tit.15.§.ſumma autem 1.c.7.de nou.oper.nunc. nu. 295.

Abſens Reip.cauſa, poſſidere an poſſit? tam immobiles, quam mobiles res, lib.4.tit.6.§.rurſus ex diuerſo, 5.nu.8.

Accuſatio quid ſit, & quotuplex, lib.4.tit.18.princ.tit.nu.29.

Accuſationis inſtitutæ, vel futuræ, metus non eſt ſufficiens ad alienationem, ſeu promiſſionem reſcindendam, lib.4. tit.6. §.item actio.27. num.81.

Ad exhibendum actione liberatur poſſeſſor, re deteriori reddita, lib.4.t.t.17.§.ſi ad exhibendum 3. num.2.

Ad exhibendum actione reſtituitur res cum omni cauſa, lib.4.tit. 17.§.ſi ad exhibendum 3. num.1.

Adiectitiæ actiones, quæ lib.4.tit.7. in rub.num.8.

Adiectio de eo, quod certo loco arbitraria eſt, & quarum rerum in ea ratio habeatur, lib.4.tit.6.§.ſi quis agens 33. num.27.

Adiudicatio, ſiue attributio, quid in iudicio familiæ erciſcundæ operetur, lib.4.tit.17.§.ſi finium regundorum, 6.cap.5.num.46.

Adiudicatione transfertur dominium, ſiue traditione in tribus iudicijs, lib.4.tit.7. §. ſi finium regundorum 6. num.7.

Aduerbium gregatim, etiam transfertur ad pecudes, quæ armento, equinove continentur, & eius rei pulchra teſtimonia, lib.4.tit. 2. princ.tit.num.44.

Aduentitia quæ ſint, lib.4.tit.6.§.ſic itaque diſcretis 14. nu.21.

Adulter deprehenſus, aut fur nocturnus iniuria vim vi repellere conatur, lib.4.tit.3. §.iniuria 1.num.83.

Adulterij, & partus ſuppoſiti crimen publicum lib 4.tit.18. princ. tit.num.5.

Adulterij pęna an in ipſorum fęneratores admittenda, lib.4.tit.18. §.item lex Iulia 3.num.12.

Adulterij pęna, quæ olim, quæ hodie, lib.4.tit.18.§. item lex Iulia. 3.numero 3.

Adulterij pęna Hiſpano iure quæ, lib.4.tit.18.§. item lex Iulia.3. numero 11.

Aduocatis non licet patrocinium ſemel ſuſceptum deſerere, lib. 4.tit 3.§.iniuria.1.num.120.

Aduocati cauſarum, an iurare debeat, lib.4.tit.16. §. item actoris. 4.num.2.

aduocati compelli poſſunt ab initio patrocinium ſuſcipere, & quidem ſub pęna, quod idem militat in procuratoribus Camerę, ſiue del numero, lib.4.tit.10. §.procuratoꝛ. 1.num.17.

Aduocati, ſi quid per imperitiam commiſerint, tenetur, eiſque imputatur, lib.4.tit.3.§.iniuria 1.num.121.

aduocatus, peſſimam cauſam poteſt facere videri bonam, lib.4.tit. 3.§.iniur.2.1.num.122.

aduocatorum munus laudabile eſt, procuratorum vile, vnde, & infames fieri poſſe pro curatores, lib.4.tit.10.num.10.

aduocationis munere arcetur infames, libro 4.titulo 10. in rub. numero 18.

ędificiorum reſtitutio, publico nititur fauore, li.4.tit.6.in l.priuilegia 16.§.20. art.5. num.40.

ædificium in loco publico, nemine prohibente factum, non demolitur, lib.4.tit.15.pr.tit.ar.5.num.57.

Ædificia non derelinqui ad decus vrbium pertinet, lib.4.tit.15.§. ſumma autem.1.cap.8.de nou.opt. nunc.num.304.

Aedificiorum cura magna Prætoribus eſſe debet, lib.4.tit.5.§.item is, ex cuius cęnaculo 1.num.58.

Ædificare prohibitus, fulcire, & reficere non prohibetur, lib.4.tit. 15.§.ſumma autem 1.cap 6.de nou.oper.nunc. nu.269.

Ædificium nouum inconſulto Principe Præſes Prouinciæ inchoare non poteſt, vetus reficere poteſt.lib.4.tit.15.§.ſumma autem 1.cap.6.de nou.oper.nunc.num.271.

Aedilitio edicto prohibetur leonem, vrſum, & alia animalia ibi haberi, quo vulgò iter fit, lib.4.tit.9.princ.tit. num.14.

Adilitio edicto prohibetur quis canem, leonem, & ſimilia animalia ibi habere, quæ volgo iter fit, lib.4.tit.9.§.cæterum 1 num.1.

Aedilitij edicti tria capita, & quæ, lib.4.tit.6.§.actionum autem 28.quæſtio.27.num.15.

Aediles qui magiſtratus in populo Romano, lib.4.tit.6.§.actionum autem 28.q.17.num.14.

Adilitium edictum, quod de venditionibus eſt, an ad locationē, & conductionem extendatur, lib.4.tit.6. §.actionum autem.28. q.17.num.13.

Aeſtimatio filij ſubrepti, nec petenda, nec pręſtanda eſt, lib.4.tit.1 §.interdum etiam 9 num.13.

Aeſtimatio damni dati ex legis Aquiliæ verbis fit, cauſę, & acceſſionis ex eius ſententia.lib.4.tit.3.§.his autem, verbis 5.§§. 6.& 7.num.15.

Aeſtimatio, quæ ex primo capite Aquiliæ fit, cur diuerſa ab ea, quæ fit tertio, lib.4.tit.3.§.capite tertio 9.num.17.

Aeſtimatores eligendi, vt ęqualiter diuiſio fiat, lib.4.tit.6.in l.1.D. fam.ercif.§.20.ar.5.num.37.

Aſtimatio periculum facit eius, qui accepit, lib.4.tit.6 §. actionum autem 28.q.28.num.7.

Aeſtimatoria actio datur etiam ſi merces interueniat, exponitur, lib.4.tit.6.§.actionum autem.28.q.28.num.5.

Aſtimatoriæ actionis exemplum, lib 4.titul.6.§. actionum autem 28.q.28.num 9.

Aſtimata re ſi vendenda tradatur æſtimatoria, ſiue præſcriptis verbis actio naſcitur, lib.4.titul.6.§.actionum autem 28.q.17.numer.4.

Aequitatis ratio Iure Canonico ſemper inſpicitur, lib.4.tit.6.§. actionum autem 28.q.5.num.2.

Aequum & bonum, quibus in contractibus, quare potius, qua in alijs admiſſum, lib.4.tit.6.§.actionum autem 28. q 2.num.1.

Aeſalienum in primis ex heredirate deducendum eſt, lib.4. tit.6. in l.1.D.fam ercif.§.20.ar.5.num.40.

Affectus, & propoſitum multum valent in delictis, lib.4. tit.2.in rub.num.15.

Affectionibus immodicis indulgendum non eſt, lib.4. tit.6.§.omnes autem actiones 21.num.11.

actionis verbum generale plura ſignificat. libr.4.tit. 6. in rubr. num.2.

actio tempore finitur, aut voluntate contrahentium priuata, aut ipſa lege actionem conſtituente, lib.4.tit.12.in rub.num.2.

I N D E X.

Actio tributoria non datur ex dolo adhibito in contractu, ſed ex commiſſo in doloſa diſtributione, lib. 4. tit. 12. §. non autem. 1. numero 24.

Actio perſonalis domini in etiã contra non furem aliquando datur, lib. 4. tit. 6. §. ſic itaque diſcretis 14. num. 9.

actio omnis tenetur, qui mortuum intulit in alienum locum hereditatur, lib. 4. tit. 12 §. non autem. 1. num. 17.

actiones omnes (nulla dempta) lite conteſtata heredibus competunt, cum ſint in bonis noſtris, lib. 4. tit. 12. §. nõ autem. 2. n. 18.

actiones omnes ex contractu venientes rei perſecutionem continent pauçis exceptis lib. 4. tit. 12. §. non autem 1. num. 24.

actio, ut rei perſecutoria ſit, quid requiritur, lib. 4. tit. 12. §. non autem. 1 num. 25.

actio quod metus cauſa licet ſit in perſonam, utpotè ex maleficio deſcendens, tamen in rem dicitur ſcripta, & quare, lib. 4. tit. 6. §. item actio 27. num. 31.

actiones pœnales ex contractu in heredes aliter non dantur, aliter ex maleficio pœnales, lib. 4. tit. 12 §. non autem 1. num 34.

actio rei perſecutoria, quamuis ex delicto deſcendit, datur in ſolidum aduerſus heredes, libro 4. titul. 12. parag. non autem. 1. numero 35.

actio proueniens ex titulo, D. ſi menſor falſum modum dixerit nõ ex contractu, ſed ex delicto menſoris, lib. 4 tit. 12. §. non autem 1. num. 28.

actio depoſiti ex quatuor cauſis aduerſus depoſitarium competit in duplum aduerſus eius heredes in ſimplum, eiuſdem generis eſt actio redhibitoria, lib. 4. tit. 12. §. non autem, 1. num 26.

actiones omnes, aut deſcendit ex contractu, vel quaſi contractu, vel maleficio, vel quaſi maleficio, lib. 4. tit. 12. §. non autem primo, numero 19.

actiones ex contractibus venientes, quamuis delictum in eis verſetur, in heredes dantur in ſolidum, lib 4. tit. 12. §. non autem. 1. numero 20.

actio quod metus cauſa, quoad quadruplum quatenus ab alijs differat, lib 4. tit. 6. §. quadrupli 25. num. 2.

actio albi corrupti an hodie in praxi locum habeat, lib. 4. tit. 6. §. pœnales quoque actiones 12. num. 25.

actio ſi intentionem ſuam non impleat condemnandus, lib 4. tit. 6. §. item ſi quis poſtulante. 12. num. 72.

actiones, an aliæ ſint datiuæ, aliæ natiuæ, lib. 4. tit. 6. §. actionum autem 28. q. 1. num. 26.

actio natiuæ quæ, & quæ datiua, lib 4. tit. 6. §. actionum autem. 28. q. 1. num. 27.

actiones utiles an datiuis annumerandæ, lib. 4. tit. 6. §. actionum autem 28. quæſt. 1. num. 28.

actionum formulæ ſublatæ, libro 4 titulo 6. §. ſic itaque diſcretis, 14. num 3.

actiones omnes, aut perſonales ſunt, aut reales, lib. 4. tit. 6 §. ſic itaque diſcretis. 14. num 4.

actio in factum, quæ poſt annum datur, proponitur cauſa cognita, ſi alia actio non ſit, & interpretatur, l. ſi mulier. 21. §. fin. D. quod met. cau. lib. 4. tit. 6 §. item actio. 27. num. 39.

actio, quod metus cauſa, cum rei habeat perſecutionem non ſolum metum paſſo, verum heredibus, cæteriſque ſucceſſoribus datur, lib. 4. tit. 6. §. item actio 27. num. 40.

actiones omnes, aut rei perſecutionem continent, aut pœna, & quæ rei quæ pœna perſecutionem contineant, lib. 4. tit. 12 pr. tit. titul. numero 7.

actiones, rei perſecutoriæ, ſiue ciuiles, ſiue prætoriæ, perpetuæ ſunt lib 4. tit. 12. princ. tit. num. 8.

actiones ex quaſi contractu deſcendentes dantur in ſolidum aduerſus heredes, lib. 4. tit. 12. §. non autem 1. num. 30.

actio de legato Eccleſiæ, aut alijs venerabilibus locis relicto, ſi in eo ſoluendo moram faciat heres, aduerſus heredem ipſum competit in duplum, aduerſus heredem heredis in ſimplum, lib. 4. tit. 12 §. non autem. 1. num. 31.

actioni, quod metus cauſa, arbitrium iudicis ſemper iniungitur, & quare hæc actio arbitraria appelletur, lib. 4. tit. 6 §. item actio, 27. num. 36.

actio, quod metus cauſa, proponitur in quadruplum intra annum utilem, poſt annum vero in ſimplum, lib 4 tit. 6. §. item actio 27. num. 37.

actiones odioſę coarctari ad breuiſſimum tempus, ut potè Religioni Chriſtianæ non conſentaneæ, libr. 4. titulo 12. princip. tituli num. 39.

actio iniuriarum diſſimulatione abolitur, & pacto nudo tollitur, lib. 4. tit. 12. princ. tit. num. 40.

actiones ex maleficij pœnales ante litem cum defuncto conteſtatã non dantur in heredes ad quos nihil peruenit ex delicto, lib. 4. tit. 12. §. non autem. 1. num. 32.

Actio ut non dentur in heredes quatuor exiguntur, & primum requiritur, ut ſit ex maleficio, lib. 4. tit. 12. § non autem 1. numero, 33.

actiones omnes, quę proprie tẽporales appellantur, aut intra biennium dantur, aut intra annum, aut intra ſex menſes, lib. 4. tit. 12. princ. tit. num. 21.

actiones perpetuę intra 30. vel 40 annorum ſpatium ſunt concluſæ, lib. 4. tit. 12. princ. tit. num. 22.

actio quãre minoris proponitur ædicto intra annum, & qua ratione hæc tã, quam redhibitoriæ ſit temporales, lib. 4. tit. 12. princ. tit. num. 13.

actio Caluiſiana, quę eſt Paulianæ ſimillima perpetua eſt, & qua de cauſa hoc procedat, cum Pauliana ſit temporalis, lib. 4. tit. 12. princ. tit. num. 14.

actionis nomen varias habet ſignificationes, lib. 4. titul. 6. §. ſic itaque diſcretis 14. num. 26.

actionis editionem ſpeciem futuræ litis demonſtrare, quid in uſu iuris, lib. 4. tit. 6. §. ſic itaque diſcretis 14 num. 17.

actio ciuilis & criminalis tribuuntur ſæpe ſimul, lib. 4. tit. 4. §. ſumma 10. num. 8.

actio in factum prætoria datur, cum neque corpore, nec corporis occaſione, ſed alio modo, rebus ipſis ſaluis manentibus damnum illatum eſt, lib. 4 tit. 3. § cæterum placuit. 10. num. 11.

actio in factum cur ita dicta, libr. 4. titul. 3. §. cæterum placuit. 10. num. 18.

actio prætoria quæ, & quare ſic appellata, lib. 4 tit. 6. §. ſed iſtæ quidem 3 num 4.

actio ciuilis, prætoria aliquando appellata, adducuntur eius rei exempla, lib. 4. tit. 6. §. ſed iſta quidem. 3 num. 5.

actio de in ius vocando, cui contra quem, & quid contineat, lib. 4. tit. 6 § pœnales quoque actiones. 12. num. 46.

actio de in ius vocando, cauſa cognita datur, & ideo in pleriſque caſibus ceſſat, & qui illi ſint, lib. 4. tit. 6. §. pœnales quoque actiones. 12. num 47.

actiones libertatum placitis mutari, quomodo intelligendum, lib. 4. tit. 6 in ſub. num 8.

actio eſt ius perſequendi in iudicio, quod ſibi debetur, lib. 4. tit. 6. princ. tit. num. 1.

actionem ius eſſe quomodo intelligendum, libro 4. tit. 6. princ. tit. num. 2.

actiones an iuris Ciuilis, an iuris gentium ſint, lib. 4. tit. 6. in ſub. num. 16.

actiones componere quid, lib. 4. tit. 6. in ſub num. 9.

actiones pœnales de eadem re concurrentes alia aliam non conſumit, lib. 4. tit. 19. § cæterum. 1. num. 5.

agere quilibet poteſt, aut ſuo, aut alieno nomine, alieno procuratorio, tutorio, & curatorio, lib 4 tit. 10. in ſub. num 2.

actionum formulis veteribus, ſublatis actiones tamen manent, lib. 4. tit. 6. in ſub. num. 9.

actionem non habens in iudicio experiri nequit, lib. 4. tit. 6. in ſub. numero 10.

actionis nomen in libello non præciſè exprimendum Iure Ciuili, Canonico, & Regio, lib. 4. tit 6. in ſub. num. 11.

Actiones temporales ipſo iure finiuntur, perpetuæ vero non ita, lib. 4. tit. 12. princ. tit. num. 37.

actio de dolo biennio continuo durat, licet cæteræ prætoriæ anno tantum utili competant, lib. 4. tit 12. princ. tit num. 43.

actiones pœnales deſcendentes ex maleficij, non dantur contra heredes delinquentis, niſi lis ſit cum defuncto conteſtata, ſed competunt heredibus excepta iniuriarum actione, & ei ſimilius, lib. 4. tit. 12. § non autem 1. num. 1.

actio utilis, ex mente, & ſententia legis Aquiliæ datur in eum, qui cauſam mortis dedit, lib. 4. tit. 3. §. inum 21. num. 106.

actio in factum datur contra eum, qui ſeruum meum, aut animal compeditum ſoluerit, ut fugerit, libro 4. tit. 3. §. iniuria, primo, numero 107.

actione in perſonam cui aliquid debetur, debetur ſub conditione, ſi intra tempus actioni præſtitutum egerit, lib. 4. tit. 12. pr. tit. num. 21.

actio conſeſſoria, & negatoria, an pro uſufructu dentur, lib. 4. tit. 6. §. æque ſi agat. 1. num. 15.

actiones, quæ heredibus competant, & quæ contra heredes dentur, lib. 4. tit. 12. in ſub. num. 8.

actio de in rem verſo quæ, lib. 4. tit. 7. parag. præterea introducta 4. num. 8.

actio utilis competens ex reſtitutione, & reciſſione prætoria ab ea priſtina, quæ antea competebat, in quibus differant, lib. 4. tit. 6. §. item actio 27 num. 50.

actionem rei perſecutoriam, etiam ex maleficio deſcendentem dari

inſo.

Digitized by Google

I N D E X.

inſolidum aduerſus heredes verius eſt, lib. 4. tit. 12. §. non autem 1 tit. nu. 39.

Actio confeſſoria, & negatoria, an pro alijs iuribus incorporalibus præter ſeruitutes dentur, libr. 4. titul. 6. §. æque ſi agat. 2, numero 14.

Actionum inſtituendarum initium ex primordij populi Romani lib. 4. tit. 6. § actionum autem. 28. q. 27. num. 55.

Actione temporali, vel perpetua etiam poſtremò vltimi anni directe agi poteſt, & quare, lib. 4. tit. 12. princ. tit. num. 28.

Actio albi corrupti quando locum non habeat, lib. 4. tit. 6. §. pœnales quoque actiones. 12. num. 17.

actio pœnalis Albi corrupti contra quem competat, lib. 4. tit. 6. §. pœnales quoque actiones. 12. num. 15.

Actio ex edicto nequis eum, qui &c. cui detur, contra quem & quid contineat, lib. 4. tit. 6. §. pœnales quoque actiones. 12. num. 50.

Actio Albi corrupti cuilibet de populo competit, lib. 4. tit. 6. §. penales quoque actiones. 12. num. 22.

Actio iniuriarum ex l. Cornelia de iniuris deſcendens annalis eſt, lib. 4. tit. 12. princ tit. num. 2.

Actio repetundarum intra annum tantum durat, lib. 4. tit. 12. princ. tit. num. 3.

Actiones ſunt formulæ, quibus quis in iudicio experiri poteſt, lib. 4. tit. 6. in rubr. num. 3.

actio legis Aquiliæ, & ea de qua agit Iuſtin. in §. vi autem ſub de action citra controuerſiam ſunt perpetuæ, lib. 4 tit. 12. pri. tit. num. 18.

Actio repetundarum intra annum tantum durat, lib. 4. tit. 12. princ. tit. num. 19.

actiones ciuiles, quamuis pœnales, perpetuæ ſunt & quæ dicuntur ciuiles, lib. 4. tit. 12. princ. tit. num. 16.

Actiones pœnales Ciuiles quatuor eſſe animaduertitur, lib. 4. titul. 12. princ. tit. num. 17.

Actiones rei perſecutoriæ quamuis prætoriæ ſint, perpetuo durant, lib. 4. tit. 12. princ. tit. num. 4

actio de dolo biennio continuo durat, lib. 4. tit. 12. princ. tit. num. 5.

Actiones quare indictæ, lib. 4. tit. 6. in rub. num. 5.

Actiones in albo ſcriptæ, & quare, lib. 4 tit. 6. in rub. num. 6.

Actio quod metus cauſa competit de eo, quod abeſt, lib. 4. tit. 6. §. item actio. 27. num. 38.

Actio directa, quæ dicatur, lib. 4. tit. 3. §. cæterum. 20. num. 7.

Actio quod metus cauſa arbitraria eſt, & quare, lib. 4. tit. 6. §. quadrupli. 25. num. 9.

Actio quod metus cauſa perſonalis, & in rem ſcripta, lib. 4. tit. 6. §. quadrupli 25. num. 7.

Arbitrarijs in actionibus, ſi arbitrio iudicis reus non pareat, & rem non reſtituat manu militari, res ab eo officio iudicis auferenda eſt. lib. 4. tit. 6 § item actio. 27. num. 5.

Actiones omnes dantur, vel in ſimplum, vel in duplum, vel in triplũ, vel in quadruplum, libr. 4. titul. 6. § omnes autem actiones 21. numero 2.

Actiones ex quaſi maleficio, an rei perſecutoriæ ſint, lib. 4. tit. 5. §. his autem caſibus 4. num. 9.

actionum inſtituendarum initium, apud veteres & eius rei mutati lib. 4. tit. 6. §. tripli 24. num. 4.

Actiones omnes, aut in rem, aut in perſonam, & quare lib. 4. tit. 6. § quædam actiones. 20. num. 2.

Actio iniuriarum an ſit annalis, vel perpetua controuertitur, lib. 4. tit. 12. princ. tit. numer. 20.

Actio legis Aquiliæ directa datur, cum à corpore corpori damnũ datum eſt, lib. 4. tit. 3 §. cæterum 20. nu. 6.

Actiones multæ ſunt, in quibus ex bono, & æquo agitur, licet ſtricti iuris ſint, & ratio, lib. 4. tit. 6. §. actionum autem 28. quæſt. 3. numero 19.

actio ex delicto deſcendens datur in heredes quatenus ad eos peruenit, lib. 4. tit. 12 §. non autem. 1. num. 48.

Actio ex dotis ſtipulatu, ex noua Iuſtiniani lege bonæ fidei iudicijs annumeratur, & cum hypotheca, & prælationis priuilegio ipſi vxori conceditur, lib. 4. tit. 6. §. fuerat antea. 29. num. 1.

Actio quod metus cauſa, qua ratione arbitraria dicatur, lib. 4. tit. 6. §. actionum autem. 28. q. 4. num. 7.

Actiones ex quaſi maleficio contra heredes non dantur, lib. 4. tit. 5. §. in his autem caſibus 4. num. 6.

Actiones in quadruplum quæ, lib. 4 tit 6. §. quadrupli. 25. num. 2.

Actionum iudicialium, extra iudicialium diſcrimen, lib. 4. t. 6. prin. tit. num. 6.

Actionum prima diuiſio, omnes, aut in rem eſſe, aut in perſonam, lib. 4. tit. 6. §. omnium 1. num. 2.

Actionis definitionem ad reales etiam extendit, lib. 4. tit. 6. princ. tit. num. 7.

Actio confeſſoria, dominium, an præſupponat, lib. 4. tit. 6. §. æquè ſi agat. 2. num. 27.

Actiones omnes, ut Ciuiles, aut prætoriæ, lib. 4 tit. 6. § ſed iſtæ quidem 5. num 1.

Actiones rei perſequutoriæ, & earum exempla, lib. 4. tit. 6. §. ſequens illa diuiſio. 16. num. 2.

Actiones, quædam rei, quædam pœna perſequendæ gratia inductæ Quædam rei, & pœnæ ideo mixtæ dictæ, lib. 4. tit. 6. §. ſequens illa diuiſio. 17. num. 2.

Actiones, quæ in vſu iuris dicuntur perpetuæ & quæ temporales, lib. 4. tit. 12. §. in rub. num. 7.

Actiones pœnales, & earum exempla, lib. 4. tit. 6. §. ſequens illa diuiſio 16. num. 4.

Actiones exempto, & vendito bonæ fidei ſunt & quæ earum præſtationes, lib. 4. tit. 6. §. actionum autem 28. q. 16. num. 1.

Actio confeſſoria, an ei detur, qui eſt, in quaſi poſſeſſione libertatis, lib. 4. tit. 6. §. æque ſi agat 2. num. 18.

Actionum, rerum amotarum dari inſolidum aduerſus heredes cõtra omnes ferè interpretum ſententias defenditur, lib. 4. tit. 12. §. non autem. 1. num. 40.

Agere per ſe, vel per procuratorem hodie vnuſquiſque poteſt, licet olim ſecus, certis caſibus exceptis, libr. 4. titul. 10. princ. titul. num. 1.

Actio ex formula indicatur, lib. 4. titul. 6. §. ſic itaque diſcretis 14. numero 97.

Actionis nomen, an expreſſe exprimendum, lib. 4. tit. 6. §. ſic itaque diſcretis. 14. num. 33.

Actio confirmatoria, & negatoria, quare ſic dictæ, libr. 4. titul. 6. §. æque ſi agat. 2. num. 29.

Actio ciuilis, & criminalis, an in vno iudicio cumulari & coniungi poſſint, lib. 4. tit. 3. §. his autem. 5. & §§. 6. num. 33.

Actiones ex contractibus nominatis, & innominatis oriuntur, lib. 4. tit. 6. §. actionum autem 28. q. 27. num. 1.

Actio vtilis quæri non poteſt domino per procuratorem, niſi ipſi procuratori poſſit quæri directa, lib. 4. tit. 11. §. fin. autem. 2. numero 27.

Actiones quædam ſolidum, quædam minus perſequuntur, lib. 4. tit. 6 §. ſunt præterea 36. num. 1

Actiones in albo poſitas Prætores litigantibus dabant, lib. 4. tit. 15. in rub. num. 10.

Actionem non habens in iudicio non experitur, li. 4. tit. 6. §. ſic itaque diſcretis. 14 num. 43.

Actio de pauperie competit animalium nomine, quorum non eſt genitalis feritas, & quando locum habeat, lib. 4. tit. 9. princ. tit. numero 9.

Actionum vſus Iure Canonico non eſt ſublatus, lib. 4. tit. 6. §. ſic itaque diſcretis. 14. num. 42.

Actiones bonæ fidei ſunt, non ſolum annumeratæ, in §. actionum ſed & eis contraria, lib. 4. tit. 6. parag. actionum autem 23. q. 8. num. 21.

Actio ex teſtamento, an bonæ fidei, an ſtricti iuris ſit, lib. 4. tit. 6. §. actionum autem 28. q. 3. num. 4.

Actiones ex quaſi contractu rei perſequutoriæ, li. 4. tit. 6. §. ſequens illa diuiſio. 16. num. 5.

Actiones reales cur vindicationes, perſonales, cur conditionis, appellantur, lib. 4 tit. 6. § appellamus. 15. num. 1.

Actiones in perſonam aduerſus poſſeſſores, vt poſſeſſores nunquã datur, lib. 4. tit 6. §. item ſi quis poſtulante. 15. num. 58.

Actio in factum ex interdicto, ne vis fiat ei, non competit, ſi nihil actoris intereſt, lib 4. tit. 15. §. ſumma autem 1. num. 7.

Actio in factum ex interdicto, ne vis fiat ei, quando ſit pœnalis, & quando pertinat rei perſecutionem, lib. 4. tit. 15. §. ſumma autem 1. num. 8.

Actiones omnes, quæ defuncto competebant, heredibus eius quoque competunt, etiam ſi ſint pœnales, lib. 4 tit. 12. §. non autem. 1. num. 8.

Actiones ex quibus intereſſe tantum perſequitur, heredibus & in heredes competunt, & ſi ex maleficio proueniant, lib. 4. tit. 3. §. his autem verbis 5. & §§. 6. & 7. num 49.

Actio realis nullam in reo obligationem præſuponit, lib. 4. tit. 6. §. omnium 1. num. 10.

Actio realis dominium præſuponit ex parte actoris, lib. 4. tit. 6. §. omnium. 1. num. 11.

Actionum tractatus, reliquis iuris vtilior, lib. 4. tit. 6. in præludijs, numero 3.

Actio ex l. condictitia, quæ in triplum datur, quæ ſit, lib. 4. tit. 6. §. tripli 24. num. 1

Actiones bonæ fidei actionibus ſtricti iuris quare opponantur, li. 4. tit. 6. §. actionum autem. 28. quæſtio 1. num. 21.

Actiones, quæ pœnæ perſecutionem habent, multum intereſt, an

Digitized by Google

I N D E X.

ciuiles ſint,an prætoriæ, & omnes pœnales prætoriæ, perpetuæ non ſunt, ſed temporales excepta actione furti manifeſti, lib.4.tit.12.princ.tit.num.15.

actionis realis formula, lib.4.tit.6. parag.ſic itaque diſcretis.14. numero 12.

actionis perſonalis formula,lib.4.tit.6. §. ſic itaque diſcretis.14. num.18.

actiones in rem ſcriptæ perſonales,an reales ſint, lib.4.tit.6.§.omnium.1.num.6.

actio perſonalis,& realis,qui diſcernantur, lib.4.tit.6.§. omnium 1.num 7.

actio perſonalis quare ſic dicta lib.4.tit.6 §.omnium 1.num.8.

actio confeſſoria pro iuribus incorporalibus. libr.4. titul 6.§. æque ſi agat.2.num 1.

actio negatoria quæ,lib.4 tit.6.§ æque ſi agat,2.num.2.

actiones confeſſoria,& negatoria reales ſunt, lib.4. tit.6. § æque ſi agat 2.num 3.

actio de ſeruo corrupto Iure Ciuili, in corrumpentem liberum vt hic dabatur,lib.4.tit.3.in ſub.num.9.

actio vi bonorum raptorum, quibus perſonis detur, lib.4. tit.2 §. ſane in hac actione 2.num.5.

actiones directæ & actiones vtiles quæ, lib.4.titul.6.parag.item ſi quis poſtulante.31.num.101.

actio ad exhibendum quæ,& quare inducta,libr.4.tit.1.parag. pœna manifeſta.4.num.10.

actio furti non tantum competit ratione dominij,ſed ratione intereſſe,lib.4.tit.1.parag.interdum etiam.9, num.6.

actio in rem quandoque non domino datur ibidem,l.penult.parag, ſed ſi directo.D.de fideicom. libert.lib.4.tit.1. parag. interdum etiam.9.num.14.

actio de quadrupede competit,pro damno dato à cane ſi ſolutus ſit, non ſi vinctus habeatur,lib.4.tit.9, princ.tit. num.7.

actiones per liberam perſonam,ſine ceſſione non quæruntur,lib.4.tit.8.parag.ſi tantum.2. num 4.

acceſſorium ſequitur principalis naturam ſi quæritur,& cur in noſtro textu infringatur regula,lib.4.tit 1. parag.hi, qui in parentum .2. num.18.

actio ciuilis non dabatur in eum,qui teſtamento, liber eſſe iuſſus, ante aditam hereditat. in dolo malo aliquid, lib.4.tit.1. parag.hi, qui in parentum 12 num.13.

actiones,quæ ex delictis naſcuntur, alteram alteram non conſumunt, lib.4.tit.2.princ.tit.num.27.

actio furti pro libero homine,non vero condictio datur, lib.4.tit 1. §.interdum etiam.9.num.9.

utrique actiones reſtitutas,& veteres illas, quæ ante alienationem competebant,eſt diſcrimen non ſolum in iuris ſubtilitate, ſed quod magis eſt,reipſa,lib.4.tit.6.parag.item actio.27.num 27.

actionum tractatio ob vtilitatem, & excellentiam a iuris auctoribus præcipue enunciatio, & quo ordine ab authore exponenda,lib.4.tit.6.in Præludi. num 7.

actiones,quæ ex aliqua iuris ciuilis parte deſcendunt olim perpetuæ erant hodie vero intra 30.annorum ſpatium ſunt concluſæ; prætoriæ vero intra annum tantum durant,quibuſdam exceptis,lib.4.tit.12.princ.tit. num.7.

In omnibus temporalibus actionibus, niſi nouiſſimus totus dies impleatur, obligatio non tollitur,lib.4 tit.12.princ.tit.num.21.

Inanis eſt actio,quam inopia debitoris excludit.lib.4.tit.6. parag, item ſi fuſio 14.num.16.

actiones ex quaſi maleficio in factum ſunt, lib.4 tit.5. parag.in his autem caſibus.4.num.2.

actiones plures in relictis quando dentur, lib.4. tit.4. §. in ſumma, 10.num.12.

Initium temporis actioni cuilibet præſtituti numerati incipit ex die,quo primum creditor agere potuit.libr.4. tit.12.princ. titult num.26.

actionis ex vendito ratio eadem,quæ exempto, lib 4 titul.6.parag. actionum autem 28.q.16.num.30.

actio in factum quæ datur prohibito mortuum inferre heredibus non competit,lib 4.tit.12.§.non autem 2.num.15.

actio funeraria ad repetendos funeris ſumptus tranſit ad heredem, lib.4.tit.12.parag non autem 2.num.16.

actiones natiuas alias,alias datiuas communis putat, quæ tamen reprehenditur,cum omnes natiuæ ſint,lib.4.tit.6.parag.actionum autem.28.q 27.num 62.

actio de pauperie competit eſſe oſtenditur, lib.4. tit.3. parag. cæterum, 10.num.19.

Actionem ex delicto deſcendentem etiam rei perſecutoriam non adari inſolidum aduerſus heredes defend.t communis, libr 4.tit. 8.§.non autem 5.num.17.

Actiones quæ ſolius vindictæ cauſa dantur heredibus non competunt,vt actio iniuriarũ,& aliæ huiuſmodi,lib.4.tit.12. §. non autem,1 num.19.

actio de paſtu pecoris ex lege 12.tabularum competebat, ſi in alienum pecus paſceretur, lib.4 tit.3. parag. cæterum 10. numero 17.

actio legis Aquiliæ,ex tertio capite exigit quanti plurimi quadruples, aut ſeruus vulneratus fuerit triginta proximis diebus, lib. 4.tit.3.§.capite tertio.9,num.8.

actio in rem conceditur domino, ſi res ab alio vſucapta non ſit, lib.4 tit.12.princ.tit.num.32.

actio directa,quæ obliquæ opponitur. quæ ſit, lib.4.tit.7.§. illud in ſumma 9.num 1.

actio vi bonorum raptorum,quæ furti actio eſt,an depoſitario detur,lib.4.tit.1.§.ſed is apud quem 16 num.3.

actio ex lege Iulia repetundarum proueniens,quare detur,lib 4.tit. 12.§.non autem 1.num.16.

actio ad exhibendum,quid comprehendat, lib 4.tit.15.§.ſumma autem.4.num.25.

actio inſolidum datur in heredem illius,qui vltro in iure confeſſus eſt,lib 4 tit.12.§.non autem 1.num.40.

actio in factum competit ei cui prohibetur mortuum inferre, & quando competat,lib.4 tit.15.princ.tit. art.5.num.34.

actio in factum,quæ datur ex interdicto,ne vis fiat ei mere, & propriè pœnalis non eſt, lib.4.tit.15.parag. ſumma autem.1.numero 13

actiones bonæ fidei,an aliæ extra numeratas,§.actionum,lib.4.tit. 6.§.actionum autem 28.q 3 num.1.

actionis perſonalis,& realis repugnantia, libr.4.tit.6.§. quædam actiones,10.num 4.

actiones ex empto,vendito,qualiter ſint concipiendæ, lib.4.tit.6. §.actionum autem.28.q.16 num.25.

actio perſonalis pro ſeruitutibus, an competat,lib.4.tit.6. §.æque ſi agat 2.num.13.

actiones omnes ex contractu deſcẽdentes dantur inſolidum aduerſus heredes etiam ſi dolus in eis verſetur, lib.4.tit.12.§. non autem,1.num.4.

actio duplex ex contractibus cum his geſtis,qui in aliena ſunt poteſtate,& quæ,lib.4. tit.7.in ſub.num.1.

actio de pauperie datur ijs omnibus, quorum intereſt & aduerſus quem competat, lib 4.tit.9.princ.tit.num.11.

actiones ex quaſi delicto pœnales, lib.4.tit.6.§.ſequens illa diuiſio. 16.num.6.

actio ex edicto deiectis vel effuſis in quos datur, lib.4.tit 4.§.item is,ex cuius cœnaculo.1 num. 3.

ad exhibendum actio realis an perſonalis, lib.4.tit.6.§. omnium 1. num.3.

actio rerum amotarum perpetua eſt,& rei perſecutionem continet,& datur in heredes,ſicut condictio furtiua,lib.4.tit.12.§.non autem 1 num 41.

actionum bonæ fidei, & ſtricti iuris differentia,an iure canonico admittenda, libr.4.tituli 6.parag. actionum autem.28. quæſt. 5. numer 1.

actio dominis per procuratores poſſit acquiri,nec ne,lib.4.tit.10. §. procurator 1.num.59.

actionem non habere,vel per exceptionem repelli nihil intereſt, lib 4.tit 6.§ Actionum autem 28.q.9.num 4.

actionis in rem virtus duplex, lib 4.tit.6 §. quædam actiones 20. numero 12.

actio de eo quod certo loco quæ ſit,& an arbitraria, lib.4.tit.6.§. actionum autem.22 q.4 num.12.

actio de dolo rem ipſam dumtaxat perſequitur, lib.4.tit 3.§.cæterum.10.num.40.

actiones ex ſtatutis deſcẽdentes ciuibus,an Prætorijs annumerandæ,& eius inueſtigationis vtilitas,lib.4.tit.6.§. ſed iſtæ quidem. 3.num.8.

actio in factum,vel officium iudicis depoſitario, & ſimilibus aduerſus detentatores conceditur ſi detentione ceciderint, lib.4.tit. 1.§ ſed is apud quem 16.num 9.

actio in factum,quæ competit ob ingratitudinem donatarij heredibus non datur, lib.4.tit.12.§.non autem,1. num.12.

actio in factum,quæ competit patrono contra libertum,quod ipſe patronum in ius vocauerit,ſine venia non tranſit ad heredes,lib. 4.tit.12.§.non autem.1. num.13.

actiones populares heredibus competunt iure populi non iure hereditario,lib 4.tit.12.§.non autem,1.num 4.

actore non probante, reus & ſi nihil præſtet abſoluendus eſt,lib. 4.tit.6.§.item ſi quis poſtulante.11 num.60

actor ſecundum quem ſententia lata eſt, quiete re ſua fruitur,& domini loco habetur, lib.4.tit.17.§.finium regundorum.6. num.9.

Agri-

Digitized by Google

INDEX.

Agrimenſores,& proxenetæ,quando & quatenus teneantur, lib.4. tit 3. §. iniuria 1. num.126.

Agricultura ſeruile officium ſecundum Canem, lib.4.§. cæterum 10.num. 44.

Agrimenſoris officium gratuitum,& honorarium,lib.4.tit.6. §.ſic itaque diſcretis 14.num.18.

Agraria lex,quæ,quando,& quam ob rem lata,lib.4.tit.6.§.quædā actiones.10.num.54.

Alapa,qui aliquem percutit atrociſſimam committit iniuriam, & eius pœna,lib.4.tit.4.§ non ſolum. 62.num.63.

Album duplex fuit ex ſententia Rebardi , ſed non probatur , libr. 4. tit.6. §.pœnales quoque actiones 12.num.13.

Album quid ſignificet , lib.4.tit.6.§. pęnales quoque actiones 12. num.8.

Alieno ſcelere ditari nemo poteſt,lib.4.tit.3.§. his autem verbis.5. & §§.6.& 7.num.41.

Alienatio a liberto patronis fraudem facta reuocatur,& quomodo, lib.4.tit.6. §.item ſi quis in fraudem 6. num.9.

Alienationem à patre in eius præiudicium factam an filius reuocare poſſit,lib.4.tit.6.§.item ſi quis in fraudem 6. num.4.

Alienatio à debitore in creditorum fraudem facta reuocatur,quādo , & quomodo,libro 4.tituli 6. §.item ſi quis ,in fraudem 6. num.1.

Alimentorum futurorum ratio,quomodo ineunda,lib.4.tit.5.§.itē is,ex cuius cænaculo 1. num.43.

Alimentorum legato,quid contineatur,lib.4.tit.6.in l. quæ pater. 50.§.20 artic.3.num53.

Alimenta,quæ filius viuo patre conſumpſit, non ſunt conferenda, lib.4.tit.6.in l.quæ pater.50.§.20. art.3.num.56.

Alimentorum ad dotem validum argumentum,lib 4.tit.6.in l.quę pater.50.§.20 artic.3.num.57.

Alimenta filijs mater præſtare tenetur , lib.4.tit.6. in l. quæ pater. 50.§.20.artic.3.num.28.

Alternatiua obligatio debitori electionem præbet, lib.4.tit.6.§.ſi quis agens.33.num.31.

Alternatiuus debitor,an ſententia certa poſſit condemnari,li.4.tit. 6.§.curare 32.num.6.

Alteri per alterum non adquiritur,lib.4.titul.6.§.actionum autem. 28.quæſt.20.num.9.

Altius tolendi ſeruitus quæ, lib.4.titul.6. parag. æque ſi agat.2. num.17.

In ambigua legis interpretatio, maximè pęnali benignior interpretatio facienda eſt, lib 4.tit.3.§ capite tertio.9.num.4.

Ambitus criminis pęna quæ, lib.4.tit.18.§.ſunt præterea 50.nu.1.

Ambitio non omnis prohibita eſt, lib.4.titul.18.§.ſunt præterea. 50.num 2.

Ambitioſus puoiri Reip.expendit,libr.4.titul.18.§. ſunt præterea. 50.num.3.

Amicabili potius tranſactione , quam iudicio lites componi debent, lib.4.tit 16.in rub.num.7.

An ſi quis non poſſideat immobilia loco, quo conuenitur , poſſideat,non alio hac ſatiſdatione oneretur,lib 4.tit.11.§.ſed hodie 1.num.29.

An in ſtrictis iuris iudicijs,quid,vltra id,quod conuentum eſt , veniat,libr.4.tit 6 § actionum autem 28.q.6.num.1.

Animalibus venditis ad quid emptor agat,lib.4.tit.6.§. actionum autem 28.num.57.q.16.

Animalia bruta curantes medici appellantur, lib.4.tit.3.§.iniuria 1.num.119.

Animalium nomine ſi damnum dederint noxalis actio competit contra dominum,lib.4.tit 9.princ.tit.num.2.

Animalia irationalia iniuriæ inferendæ , & recipiendæ poteſtate carent,lib.4.tit.3.prin.tit.num.6.

Annonę crimen quando committatur,& quomodo puniatur, lib.4. tit.18.§.ſunt præterea.10.num.8.

Annuos reditus poſſidens hanc ſatiſdationem euitet, remiſſiuè,lib. 4.tit.11.§.ſed hodie.1.num.23.

Annus olim triplex,Lunarius,Solaris,& magnus,lib.4.tit.3.§.his autem verbis.5.& §§.6.& 7.num.10.

Annus inl.Aquilia quomodo computetur,lib.4.titul.3.§.his autem verbis.5.& §§ 6 & 7.num.2.

Annus vnde dictus,li.4.tit.3.§.his autem verbis.5.& §§.6.& 7.n.9.

Antiqua Silnandi Hiſpani Regia Gotti lex,lib.4.tit.3.§. iniuria 1. num.100.

Appellatio in iure non admittitur,quæ cadaueris ſepulturam impedire poteſt,lib.4.tit.15.prin.tit.artic.5.num.138.

Appellari virgines,quo ſenſu Iure Conſulti dixerit. libr.4. tit.4. §.iniuria 1.num.13.

Aqua,quæ ducatur,quotidiana, & quæ æſtiua,lib.4.tit.15.princ.tit, artic.5.num.176.

Aquiliæ legis actio pœnalis eſt,lib.4.tit.3.§.iniuria.1. num.53.

Aquilia lege tenetur, qui data opera ſeruum percuſſit, etiam in campo iaculatorio,lib.4.tit.3.§.iniuria 1.num.78.

Aquilia lege an teneatur putator , qui ex arbore deiecto ramo ſeruum occidit,lib.4.tit.3. §.iniuria 1.nu.50.

Aquilia leg.an teneatur iaculis ludens , & alienum ſeruum percuciens,lib.4.tit.3 §.iniuria.1. num.49.

Agitans equum,ne teneatur pro damno in ſeruum dato , aut homine libero perempto quæ præuideri oportet,lib.4.tit.3.§.iniuria 1.num.90.

Aquiliæ capite tertio tenetur,qui in vinum , aut oleum id immiſcuit,quo bonitas eius corrumperetur,lib.4.tit.3.§.capite tertio. 9.num.12.

Aquiliæ tertio capite tenetur, qui in alienam ſegetem lolium , aut auenam iniecit,vt eam inquinaret,lib.4. tit.3.§. capite tertio.9. num.13.

Aquilia lex, an ad hominem liberum pertineat, lib.4.tit.3. princ. tit.num.5.

Aquiliæ legis commemorantur capita,lib.4.tit.3.in rub.num.7.

Aquiliæ primo,& tertio capite dolus,& culpa vindicatur, lib.4.tit. 3.§.capite tertio 9.num.16.

Aquilia legis primo capite quis,& quatenus teneatur , lib.4. tit.3. princ.tit.num.1.

Aquilia,& a Cornelia lege de ſicarijs tenetur , qui cum poſſet effugere dolo malo ſeruum interemit , lib.4. tit.3.§. iniuria 1. numero 44.

Aquilia lege leuiſſima etiam culpa venit, lib.4. tit.3. §. iniuria.1. numero 45.

Aquiliæ legis actio ceſſat, cum quis iuſto metu ductus damnum dedit,lib.4.tit.3.princ.tit.num.16.

Aquilia lege etiam leuiſſima culpa venit , lib.4.tit.3. princ. tituli num.12.

Aquiliæ lege non vendicatur damnum caſu datum , quem nulla præceſſit culpa,lib.4.tit.3.pr.tit.num.20.

Aquiliæ legis actio datur contra dominum conſocium damni dati à ſeruo,contra ignorantem vero noxalis actio , lib.4.tit.3. princ.tit.num.25.

aquilię legis actio contra confitentem in ſimplum contra negantem in duplum datur,lib.4 tit.3.§.his autem verbis 5.& §§.6.& 7.num.16.

aquiliæ legis actio quando inficiatione creſcat, li.4.tit.3.§.his autem verbis.5.& §§.6.7.num.1.

aquilię legis actio pro damno,legis Cornelię pro vindicta competit,lib.4.tit.3.§.his autem verbis.5.§§.6 & 7.num.26.

aquiliæ legis actio,an præiudicium faciat leg.Corneliæ, lib.4.tit. 3.§.his autem verbis.5.& §§.6.& 7. num.27.

aquiliæ legis,an pœnalis ſit,li.4.tit.3.§.his autem verbis 5.& §§.6. & 7.num.4.

aquilię legis actio in ſimplum,niſi inficiatione creſcat, lib.4.tit.5. §.item is,ex cuius cænaculo.1.num.85.

aquiliæ legis actio,an in heredem tranſeat,lib.4.tit.3.§. his autem verbis.5.& §§.6.& 7.num 6.

aquiliæ legis quis fuerit author, libr.4.tit.3.in rub.num.6.

aquiliæ, vel furti actio denegatur ei,qui,vi bonorum raptorum egit,lib.4.tit.2.prin.tit.num.33.

aquilia lex,legibus de damno iniuria dato loquentibus derogauit, lib.4.tit.3 in rub.num.4.

aquiliæ legis actio non quanti tunc res eſt,cum damnum datur , ſed quanti plurimi eo anno fuerit,exigitur, lib.4.tit.3.§.his autem verbis, 5.& §§.6.& 7. num.2.

aquiliæ legis ſecundum caput, quod in deſuetudine ab ijs , non de rei noſtræ damno, ſed de quouis alio damno fuiſſe videtur,lib. 4.tit 3.§.ſecundum caput.8.num.1.

aquiliæ legis actio aduerſus eum, qui damnum dedit,locum habet, lib.4.tit.5.§.item is,ex cuius cęnaculo.1. num.20.

arbiter vltra petita non arbitratur,lib.4.tit.6.§ ſic itaque diſcretis. 14.num.65.

arbitri iudices,ijdem qui dati, lib.4.tit.6.§.actionum autem.28.q. 1.num.15.

arbitri,& calculatores,vulgo,Contadores , eligendi ad bonorum diuiſionem , lib.4.tit.6.in l.1.D.fam.erciſ.§.20.articul.5.nu.32.

arbitrium iudicis in arbitrarij,officium iudicis appellatur,lib.4.tit. 6.§.actionum autem.28.q.4. num.9.

arbitrium incertum nullum eſt,lib.4.tit.6.§.curare.32.num.13.

arbitrariæ actiones,an aliquo tempore ſtricti iuris actionum naturam habeant,lib.4.tit.6.§.actionum autem.28.q.4.num.11.

arbitrariæ actiones,ante ſententiam iudicis arbitrium præſeferunt, lib.4.tit.6. parag. actionum autem 28. q.4.num.6.

arbitrariæ actiones, an bonæ fidei,an ſtricti iuris ſint , lib.4.tit.6. parag.actionum autem 28.q.4.num.6.

Digitized by Google

INDEX.

Arbitrariæ actiones, quid cum cæteris commune habeant, lib. 4. tit. 6. §. actionum autem 28 q. 4. num. 5.

Arbitrariæ actiones: quæ ex iudicis arbitrio pendent, lib. 4. tit. 6. §. actionum autem 28. q. 4. num. 2.

Arbitrariæ actiones ad quam pertineant actionum ſpeciem, quæ ſit earum explicatio remiſſiue, lib. 4. tit. 6. § præterea quadã 13. num. 1.

Arborum furtim cæſarum actio inſtituta eſt, l. 12. tabul. in duplũ, lib. 4. tit. 3. princ. tit. num. 39.

Arboribus furtim cæſis, quæ actio detur, lib. 4. tit. 3. princ. titul. numero 8.

Arbores, qui ex alterius agro exciderit, vel lapides finales furatus eſt, criminaliter plectitur, lib. 4. tit. 17. §. ſi finium regundorum 4. numero 2.

Argumentum de matrimonio carnali ad ſpirituale validum, lib. 4. tit. 6. in l. quæ pater 50. § 20. art. 3. nu. 46.

Argumentum ab etymologia comendatur, lib. 4. tit. 15. prin. tit. ar. 1. num.

Arma ne contendentes inter ſe ſuper nunciatione arripiant interponere ſe Prætor debet, lib. 4. tit. 15. § ſumma autem 1. cap. 3 de nou. oper. nunc. num. 219.

Arma authoritate propria arripere, an aliquo caſu liceat, lib. 4. tit. 15 §. ſumma autem 1 cap. 3. de nou. oper. nunc. num. 220.

Armatus qui accedit dolo malo rem mobilem rapuiſſe cenſetur, lib. 4. tit. 2. in rubr. num. 15.

Arras apud Hiſpanos quo caſu lucretur vxor, lib. 4. tit. 6. §. fuerat antea. 29. num. 44.

Arra id proprie eſt, quod ad confirmationem alicuius contractus dari ſolet, lib. 4. tit. 6 §. fuerat antea 29. num. 40.

Arras deducit vxor poſt dotem, & bona paraphernalia, quando earum conſtitutio legitima eſt, lib. 4 tit. 6. in l. 1. D. fam. ercis. §. 20. art 5. num. 52.

Arrarum promiſſio, quæ legitima ſit, & an ſi exceda[t] ei renunciatione, vel iuramento confirmatorio accedat, lib. 4. tit. 6 §. fuerat antea, 2. num. 46.

Arræ ſi promiſſæ non ſolutæ ſint priuilegio non gaudent, lib. 4 tit. 6. §. fuerat antea. 29. num. 47.

Arras deducit vxor ex bonis communib. lib. 4. tit. 6. in l. 1. D. fam. erc. §. 20 art. 5. num. 55.

Artifices omnes ſi quid per imperitiam commiſerint, tenentur. lib. 4 tit. 3. §. iniuria 1. num. 123.

Aſcendentes legitimi ſunt heredes, deſcendentibus, lib. 4. tit. 6. in l. quæ pater. 50. § 20. art. 2 num. 5.

Aſſertores nullam habent ſatisfactionem, ſecus ſocij, vulgò, a cumpañ[e]ros, lib. 4. tit. 17. in rub. num. 4.

Atenienſium lege fuit cautum, ne ſeruus, aut fœmina artem medicandi diſceret, lib. 4. tit. 3. § iniuria. 1. num. 114.

Atrox Iniuria, ex faciei percuſſione oritur, lib. 4. tit. 4. §. non ſolũ, 11. num. 11.

Atroci iniuria ſeruo facta, & legis Aquiliæ, & iniuriarum actio naſcitur, lib. 4. tit. 4. §. ſeruis autem 3. num. 11.

Atrox iniuria quomodo æſtimanda, libro 4. tituli 4. Atrox 9. numero 1.

Audacia illius, qui ius ſibi dicit acriter punitur, lib 4. tit. 2. §. ita tamen competit. 1. num. 50.

Aduerſione locare, ſiue vendere quid ſit? lib. 4 tit. 7. §. eadem ratione 2 num 7.

Aureorum & in ſolidum valor, an vnus? lib. 4. tit. 5. §. item is, ex cuius cœnaculo. 1. num. 1.

Authoritate propria iuris ſui tuendi gratia quando vicino ædificium intercidere poſſim? lib. 4. tit. 15. §. ſumma autem 1. cap. 5. de nou. oper. num. 236.

B

BENEFACERE eſt alijs prodeſſe, libr. 4. tit. 4. in rubr. num. 21.

Beneficium eccleſiaſticum, quid? libro 4. titulo primo, parag. furtũ 1. numero 52.

Biennij ceſſatio in ſolutione, quibus in caſibus non ſufficiens, lib. 4. tit. 6 § actionum autem. 28. q. 17. num. 28.

Binas nuptias contrahens, quomodo punietur? lib. 4. tit. 18. §. item lex Iulia 3. num. 31.

Boni Principis cura calumnias reprimere, libro 4. titul. 19. in rubr. num. 8.

Bonorum appellatio, alia ciuilis, alia naturalis, lib. 4. tit. 2. §. ſanè in hac actione 2. num. 8.

Bona fides exuberantior in contractu emptionis, quam in alijs requiritur, & quare, libr. 4. titul. 6. parag. actionum autem 28. q. 1. num. 17.

bonæ fidei actio, vltra id quod conuentum eſt, continet id, quod bona fides poſtulat, lib. 4. tit 6 §. actionum autem 28. q. 1. tit. 6. num. 3.

Bonæ fidei, & ſtricti iuris differentiæ plures, lib. 4. tit. 6. §. actionũ autem. 28. q. 15. num. 4.

Bonæ fidei actiones, non bonæ fidei contractus dicendæ, lib. 4. tit. 6 §. actionum autem 28. q. 1 num 21

Bonæ fidei actiones quoad fructus & vſuras, an differant ab actionibus ſtricti iuris? lib. 4. tit. 6 §. actionum autem 28 q. 8 num. 5.

Bonæ fidei actiones plures ex contractibus innominatis oriuntur, lib. 4. tit 6. §. actionum autem 28. q. 28. nu. 1.

Bona dicuntur, quæ deducto ære alieno ſuperſunt, lib. 4. tit. 6. in l. 1. D. fam. ercis. § 20. art. 5. num. 39.

Bonum ex integra cauſa libr 4. tit. 6. §. ſic itaque diſcretis. 14. numero 83.

Bonæ fidei contractus vocantur in quibus æquitas magis quam ſtrictum ius attenditur, lib. 4. tit. 6. §. actionum autem 28. q. 1. num 12.

Bona fides in omnibus contractibus exigitur, lib 4. tit. 6. §. actionũ autem 28. q. 1. num 3.

Bona fides dolo opponitur, lib. 4. tit. 6. §. actionum autem 28. q. 1. numero 4.

Bonæ fidei actiones cur ſic dicantur? lib. 4. tit. 6. actionum autem 28 q. 1. numer 1.

Bona fides idem, quod bonum, & æquum. lib. 4. tit. 6. §. actionum autem. 28. q. 1. num. 10.

Bona fides opponitur ſtricto iuri, lib. 4. tit. 6. §. actionum autem 28. q. 1. num. 11.

Bonæ fidei actiones, qua præcipua nota ab actionibus ſtricti iuris ſeceruantur lib. 4. tit 6 §. actionum autem. 28. q. 4. num. 2.

Bona fides à principio tantum ſufficit in vſucapionibus. lib. 4. tit. 17. §. ſi ad exhibendum. 4. num. 9.

Bona fide poſſidere dicitur, qui initio contractus bonam fidem habet & ſi poſtea mala fides ſuperueniat. lib. 4. tit 17. §. & ſi in rem actum ſit. 1 num. 4.

Bona fides quid ſit & quid mala fides, quis mala, vel bona fide poſſidere dicatur? lib. 4. tit. 17. §. ſi in rem actum ſit. 1. num. 13.

Bonæ fidei poſſeſſores voluntarias impenſas deducere non poſſũt. lib 4. tit. 17 §. & ſi in rem actum ſit. 1. num. 55.

Bonæ fidei, vel malæ fidei poſſeſſor ſine exceptione impenſas in fructus facta deducere poteſt, lib. 4. tit 17. §. & ſi in rem actum ſit 1 num. 62.

Bonæ fidei poſſeſſor opus nouum nunciar. libr. 4. tit. 15. §. ſumma autem 1. cap. 7 de nou. oper. nunc. num. 186.

Bonam fidem ius ciuile amplectitur, malam deteſtatur; idem & Ius Pontificium lib 4. tit. 17. §. & ſi in rem actum ſit 1. num. 64.

C

CADAVER detineri non poteſt, ne ſepeliatur propter debitum ex quacumque cauſa proueniens, etiam ſi ſit guarentigium, lib. 4. tit. 5. princ. tit. art. 5. num. 126.

Cedens bonis, in poſtea quæſitis in quantum facere poteſt ſolùm conuenitur, lib. 4. tit. 6. §. cum eo quoque, 40. num. 3.

Caducari lex vnde dicta? lib. 4. tit. 2. parag. ita tamen competit. num. 53.

Cædes quas ſimulationes adiunctas habeat? lib. 4. tit. 2. §. ita tamen competit. num. 20.

Cædere quid ſit, quid furtim rem ſcindere, lib. 4. tit. 3. princ. tit. nu. 40.

Calumniaria quid ſignificet, lib. 4. tit. 16. in rub. num. 10.

Calumniator vnde deriuetur, & l. ſi calumniatur. 233. de verb. explicata, lib. 4. tit. 19. in rub. num. 11.

Calumniæ vetus actio quæ fuerit, explicatur, lib. 4. tit. 16. §. hæc autem omnia 6. num. 4.

Calumniatorum, & delatorum quæ ſit apud bonos authores differentia, libr. 4. tit. 16. in rubr. num. 13.

Calumniatores, qui proprie appellentur ex Suetonio, lib. 4. tit. 16. in rub. num. 12.

Calumnia, præuaricatio, tergiuerſatio, quid ſint, & in quo differant. lib. 4. tit. 16. §. ex quibuſdam iudicijs. 7. num. 33.

Capitale iudicium, etiam vbi ciuilis mors imponitur, lib. 4. tit. 18. §. publica autem. 1. num. 2.

Captiui procuratorem facere nequeunt, ſed tantum actorem, ſeu curatorem conſtituere, lib. 4. tit 10. princ. tit. num. 25.

Carceri non quicunque debitor, & ſi bona non habeat, mancipandus, lib. 4. tit. 6. §. cum eo quoque, 40. num 17.

Caſus, quibus patronus, & patrona poſſunt in ius vocari, proponuntur, lib. 4. tit. 6. §. æquales quoque actiones, 12. num. 41.

Caſus fortuitus, qui humana diligentia præuideri non poteſt, extra dolum, & culpam eſt, lib. 4. tit. 3. §. iniuria. 2. num. 54.

Caſtren.

Digitized by Google

I N D E X.

Caſtrenſe peculium, non confertur, lib.4.tit.6. in l. quæ pater.50. §.20.ar.3.num.63.

Cauſa aliquando pro ſpecie lib.4.tit.17.§. ſi finium regundorum. 6.capit.4 num.35.

Cauſam rei reſtitui quid ſit, in actione ad exhibendum, lib.4. tit. 17 §.ſi ad exhibendum.3 num.5.

Cauſæ, in quibus hoc iuſiurandum præſtari expreſſum ſit, lib.4.tit. 16.in ſibra[illegible] 19.

Cauſa cadere idem quod litem perdere, lib 4.tit.6. §.ſi quis agens, 33 num.12.

Cauſa non cadebat, qui non perſiſtebat in plus petendo, lib.4 tit. 6.§.ſi quis agens 33.num 1.

Cauſæ corpori cohærentes æſtimantur, lib.4.tit.3.§.his autem verbis & §§.6 & 7.num.14

Cautionem de rato, non eſſe neceſſariam, cum de mandato conſtat, quomodo intelligendum, libr.4.titul.11.§. ſin autem 2. num.14

Cellæ ſeruiles erant, quibus plerumque homines liberi ſupprimebantur, lib 4.tit.3. §.ceterum 10.num.43.

Cenſuiſtem ſi ſponſam [illegible] poſſidens etiam principali non excuſſo conueniri poteſt, libr.4 tit.6.in l.priuilegia.16. parag.20.ar.5. num. 67.

Cenſus in contractu, ſi apponatur pactum, vt non poſſit pro parte, ſed in totum redimi, an licitum ſit, lib.4.tit.17.§ ſi finium regundorum.6. cap 7.num.86.

Cenſeo æquitem, ex d.l.2. alter correcta ex Hothomano, lib.4. tit.16.§ omnium autem.8.num.48.

Certum dictum a cernendo, lib.4.tit.17.§ ſi finium regundorum.6. cap 11.num.169.

Ceſſionis bonorum materia, vtilis & qui eam latè tractent, lib 4.t. 6. §.cum eo quoque 40 num 2.

Ceſſans in ſolutione mercedis quanto tempore ceſſare debeat, vt expelli poſſit, lib.4.tit.6. parag.actionum autem 28. quæſt.57, numero 23.

Ceſſionis bonorum definitio, & per partes explicata, lib.4.tit.6 §. cum eo quoque 40 num.26.

Cedens bonis omnia ſua bona, quæ ceſſionis tempore habet, creditoribus dimittere tenetur, lib.4 titul.6 §.cum eo quoque 40. num.27.

Cedere ſi nollet debitor quomodo creditoribus ſuccurrendum, lib. 4. tit.6.§ cum eo quoque 40. nu.48.

Cedere bonis quicumque debitores poſſunt, lib.4. tit.6.cum eo quoque, 40.num 34.

Cedere bonis non poteſt, qui in creditorum fraudem bona alienauit lib.4.tit.6.§ cum eo quoque.40 num.35.

Cedere bonis non poteſt, qui ex delicto æs contraxit, lib.4.tit.6.§. cum eo quoque.40.num. 36.

Ceſsionis bonorum beneficium fideiuſſoribus non prodeſt, lib. 4. tit.6. §. cum eo quoque. 40.nu. 38.

Ceſsionis bonorum beneficium pietate inductum, lib.4. titul. 6. §. cum eo quoque.40.nu.33.

Cedens bonis a nulla obligatione liberatur contra Accurſium, lib.4. tit.6. §. cum eo quoque, 40. num.31.

Ceſsio bonorum futuris creditoribus non nocet, lib.4. tit.6. §.cum eo quoque, 40. num 42.

Ceſsio bonorum an creditoribus conditionalibus ſibi in diem obſit, lib 4. tit.6. §. cum eo quoque, 40.num 43.

Ceſsio bonorum Iure Hiſpano quomodo inducenda, lib.4. tit 6.§. cum eo quoque 40.num 46.

Ceſsio bonorum municipali lege poteſt prohiberi, lib 4. tit. 6 §. cum eo quoque. 40. num. 39.

Ceſsio bonorum regulariter iudicis arbitrio relinquitur, lib.4.tit. 6 § cum eo quoque 40.num 40

Ceſsionis bonorum beneficio an poſſit renunciari remiſſiuè, lib.4. tit 6.§.cum eo quoque.40.num 41.

Ceſsionis bonorum finis, libr.4.tituli 6.parag.cum eo quoque 40. num 30.

Chirurgia eſt medicinæ affecla, libro 4.titul.3.parag. Iniuria.1. num. 11.

Chirurgicorum manſuetudo, quò maior eſſe debet, eo grauius eſt eorum delictum, lib.4 tit.a princ.tit.num.62.

Chirographarij plures creditores ſi concurrant, in tributum admittentur, lib 4.tit 6.in l.priuilegia, 16.§ 20.art.5. num.81.

Chirographarius ex eo quod miſſus ſit in poſſeſſionem, præueniſſe in exactione non dicitur, lib.4.tit.6.in l.priuilegia 16.§.20. art. 5. numero 82.

Circulus Cedinæ menſæ magno olim in pretio habitæ, libr.4.tit. 6. §.actionum autem, 28.q.11.num.7.

Citatio ad interpoſitionem primi decreti, quæ requiratur, Iure communi, & Regio, libro 4.tituli 15.parag. ſumma autem 1.cap 3 numero 98.

Citatio in limine iudicij, quando ad alios actus facta intelligatur, lib.4 tit.15 §.ſumma autem 1. c.3.num.100.

Citarii [illegible] quando dicerentur olim, lib 4. tit.15 §. ſumma autem, 5 r.2. num.56.

Citatio noua poſt edictum peremptorium aliquando apud Pontificio admiſſa, lib.4.tit.15.§. ſumma autem, 1 c 2.num.57.

Citatio antiquitus vllum Magiſtratus non cogebat, hodie ſecus, lib. 4 tit.16 §.omnium autem 8.num.16.

Citatio etiam per viatores fieri ſolebat, lib.4.tit.16.§. omnium autem, 8 num.17.

Citatio vtrum a vocatione in ius differat, lib.4.tit.16. § omnium autem 8.num.18

Citationis & vocationis differentiæ recenſentur, lib.4.tit.16.§. omnium autem, 8.num.19.

Citatis definitio, & diuiſio eius requiſita, qui explicent, lib.4.tit. 16.§.omnium autem 8.num.20.

Citatio, vel eius defectus à Principe ſuppleri non poteſt, lib 4.tit. 16.§.omnium autem, 8.num.8.

Citationis defectus maxima eſt proceſſus nullitas, lib.4. tit.16.§. omnium autem. 8. num.9.

Cicatricum, & aliarum deformitatum nullam fieri æſtimationem quomodo intelligendum, lib.4.tit.3.§.item is, ea cuius cænaculo 1.num. 28.

Ciuitas ædificandi in publico licentiam olim concedebat, 1 quid hodie, libr.4 tit.15.princ.tit.art.5.num. 159.

Ciuilis actio damnum paſſo, criminalis cuiuis de populo competit. lib.4. tit.44. §. in ſumma 10 num.16.

Ciuiliter actum rem perſequi, lib 4.tit.4.§ in ſumma.10.num.14

Clauſulam ob rem non defenſam committitur, in id quod intereſt, lib.4.tit.11.§.ſin autem 2.num.63.

Clerici quamuis immobilia non poſſideant, ſatiſdare non compelluntur, ſed tantum eorum nudæ promiſſioni creditur, lib.4.tit.11. §.ſed hodie num. 36.

Clericus vinculis pro ære alieno, non mancipatur, libr.4.tit.6.§. cum eo quoque, 40.num.23.

Clericus celebrans ſi inuaditur ab aliquo, & inuaſorem occiderit, ſi aliter periculum euitare non poſſit, ſacrificium perficere poteſt, lib 4 tit.3.§.iniuria 1.num.40.

Clericum inuaſorem impunè, & abſque irregularitatis metu occidere poteſt, ſi aliter mortem euitare non valet, lib.4.tit. 3.§. iniuria.1.num.39.

Coactus ſi quis fuerit ictum ſuum manum mittere aduerſus manum ſ[illegible] fionem ex edicto, & concil [illegible], l.nemini 9.§.idem Pomponius D.quod met.cau.cum l.ille 9.& l.ſi priuatus.27.D.qui, & a quibus manum.lib.non [illegible] lib.4.tit.6 §. item actio, 27.num.27.

Coercere in nullis locis authoritate coercere ſignificat in aliis vero comprimere, & cohibere, lib.4.tit.16. §.cum 1. num.5.

cognitionis pœnam nemo meretur, lib 4. tit.1.parag. vnde illud 8.numero 3.

Collatio iudicis officio fit, lib.4.tit 6 § 20.art.5. num.1.

Collatio quibus modis fiat? lib.4.tit 6. in l. quæ pater 50. §.20.ar. 4.num.1.

Collatio an præciſe ipſa facienda ſit, lib.4.tit.7.in leg.quæ pater 50. §.20.art.4.num.2.

Collatio extra caſibus ex iure expreſſis non inducitur, lib.4.tit.6. in l.quæ pater.50.§.20.ar.2. num.19.

Collatio an facienda a filio meliorato in tertio, & quinto? lib.4. tit.6. in l.quæ pater.50.§ 20.art.2.num.30.

Collatio profectitiorum tantum bonorum fit, libr.4 tit.6.in l. quæ pater.50.§.20.art.3.num.1.

Collatio an locum tantum habeat? cum titul. vniuerſali ſuccéditur, lib 4.tit.6.in l. quæ pater 50.§ 20.art.2.nu.25.

Collatio, inter diuerſo iure ſuccedentes an admittatur, lib.4.tit.6. l.quæ pater 50.§ 20.art.2.num.26.

Collatio etiam inter filios inæqualiter inſtitutos admittitur, lib.4. tit.6 in l.quæ pater.50 §.20 art.2.num.28.

Collatio inter fratres locum non habet, lib.4.titul.6.in l. quæ pater 50.§.20 artic.2.num.21.

Collatio ceſſat inter eos liberos, qui parentum hereditatem repudiant, niſi aliorum legitima minuatur, lib 4. tit.6. in l quæ pater 50.§.20.art.2 num.22.

Collatio inter eos admittitur, quibus legitima debetur, lib.4.tit.6. in l.quæ pater 50.§.20.art.2.num.15.

Collatio non etiam a nepotibus fieri quomodo intelligendum? lib. 4 tit 6. in l.quæ pater 50 §. 20.artic.2.num.17.

Collatio admittitur, etiam ſi liberi cum extraneis ſuccedant, & quomodo id ſit intelligendum, lib.4.tit.6. in lege quæ pater.50 §. 20. art.2.num.10.

Collationis definitio, ex communi reprehenditur, libr.4 tit.6.in l. quæ

Digitized by Google

quæ pater 50.§.20.art.2.num.1.
Collatio propriarum non communium, aut alienarum rerum, lib.4. tit.6.in l.quæ pater 50.§.20.ar.1.num.5.
Collatio bonorum, an bonæ fidei ſit, lib.4.tit.6.§.actionum autem 28.quæſtio 8.num.29.
Collatio fit etiam, ſi cum poſthumis ſuccedatur, lib.4.tit.6.in l.quę pater 50.§.20.ar.2.num.19.
Collatio inducta ſolum inter liberos eius, de cuius ſucceſſione agitur, lib.4.tit.6 in l.quæ pater 50.§.20.ar.2.num.1.
Collatio an inter aſcendentes locum habeat, lib.4.tit.6.§.20.ar.2.numero 2
Collatio qua ratione inducta fuerit, lib.4.tit.6.in l.quæ pater.50.§.20.ar.1.num.18.
Collatio præcipuè inducta, vt emancipati bona ſua conferant, & quare, lib.4.tit.6.in l.g.quæ pater 50.§.20.artic.2.num.12.
Collatio ab emancipato pro ea tantum parte fiebat, qua a Prætore admiſſus minuebat ſuorum ſucceſſionem, lib.4.tit.6.in l.quę pater 50.§ 20.ar.2.num.13.
Collatio Iure nouo non ex Pretoria ratione, ſed ob ęqualitatem inter filios, ſeruandam admittitur, lib.4.tit.6.in l.quæ pater 50.§.20.ar.2.num.14.
Colonus non poſſidet, & quare, libro 4.tituli 5.princ.tit.ar.2.num.51.
Commodati contractus differt à contractu cum Fullone celebrato, lib.4 tit.1.§.quæ de fullone 15.nu.5.
Commodatarius, & fullo cuſtodiam præſtare tenentur, lib.4.tit.9.§ quæ de fullone 15.num.6.
commodati actio directa, & contraria, quæ ſit, lib.4.tit.6.parag. actionum autem 28.q.23.num.1
Commodum eum ſequatur, qui & damnum ſentit, lib.4.tit.1.§.itē ſi fullo 14.num.15.
Commodati actio domino datur, re commodata non reſtituta, lib.4 tit.1 §.quæ de fullone 15.num.4.
Commodata re furto ablata, vel furem, vel commodatarium dominus perſequi poteſt ante factam electionem, lib.4.tit.1.§.quæ de fullone 15.nu.3.
Communis opinionis magna penes iudicem eſſe oportet authoritas, lib.4.tit.5.princ.tit.num.14.
Communio magnas ſolet ſæpe excitare diſcordias, lib.4.tit.17.§.ſi finium regundorum.6.cap.9.num.41.
Communium rerum earū dominij acquiſitio ex iure naturali iuxta diuerſa tempora, libr.4 tit.1.§.furtum 1.num.66.
Communis rerum poſſeſſio, de immobilibus non de mobilibus intelligenda ex plurium ſententia, libr.1.ibi 1 Dominaque rerum à naturali poſſeſſione cæpiſſe, D.de acq.poſ.lib.4.tituli 1.§.furtum 1.num 67.
Communis rerum poſſeſſio, quoad vſum ex ſententia gloſſæ, lib.4.tit.1.§.furtum.1.num.63.
Communis rerum omnium poſſeſſio ex iure naturali, & quomodo id intelligendum, lib.4.tit 1.§.furtum 1.num.51.
Communi diuidundo actio duplex, directa, & vtilis, & quæ directa, & quæ vtilis, & quibus detur, lib.4.titul.6.§.quædam actiones 20.num.20.
Communi diuidundo actio contra quos detur, lib.4.tit.6.§.quædam actiones 2.num.18.
Communi diuidundo actionis, præſtationes, quæ, lib.4.tit.6.§.quędam actiones.20.num.19.
Communi diuidundo actionis præſtationes, quomodo petendæ, lib 4.tit 7.§.quędam actiones 20.num.30.
Communi diuidundo in iudicio iudex qualiter condemnationem proferre debeat, libr.4.titul.6.§.quædam actiones 20.numer 32.
Communi diuidundo actio bonæ fidei eſt, & qui eius ſint præſtationes, lib.4.tit 6.parag. actionum autem.28.q.26.num.1.
Communi diuidundo iudicio ſingularum rerum ſingulæ partes dominis adiudicantur, quod ſi res diuiſionem non recipit, vni adiudicatur, & compellitur alteris pecuniam aliquam præſtare li.4.tit.17.§.eadem interueniunt.5.num.2.
Communi diuidundo actio, quare inducta, lib.4.tit.6.§.quædam actiones 20.num.16.
Communi diuidundo actio mixta quare dicatur, lib.4.tit.6.§.quædam actiones 20.num.14.
Communi diuidundo actio, ab actione pro ſocio, & familiæ erciſcundæ quatenus differat, lib.4.tit.6.parag.quædam actiones 20.numero 15.
Communi diuidundo actio, qua ex cauſa detur, & an ſi vterque poſſideat, lib 4.tit 6.§.quædam actiones 20.num.17.
Communi diuidundo actio, quare perſonalis dicatur, & quæ ius ſint præſtationes, libro 4.titulo 6.parag.quædam actiones 20.num.13.
Compenſationis effectus eſt, vt ſolutionis vim habeat, lib 4.tit.6.§ in bonæ fidei 30.num.14.
Compenſatio an impediat executionem, & quid iure Hiſpano, lib.4 tit.6.§.in bonæ fidei 30.num.15.
Compenſatio Iure Hiſpano tantum admittitur inter debitorem, & creditorem, non de alio debito, quæ vel alij, vel alio debetur, lib.4.tit 6.§.in bonæ fidei 30.nu.13.
Compenſatio in alternatiuo debito quantitatis ſpeciei, an admitatur, lib.4.tit.6.§.in bonæ fidei 30.num.32.
Compenſatio patri, an peculio tenus tantum an vltra peculij vires obijciatur, lib.4.tit.6.§.actiones autem 20.& §.ſunt præterea 36.num.56.
Compenſationis inducendæ cauſæ, lib.4.tit.6.§.in bonæ fidei 30.numero 28.
Compenſationis effectus, qui ſint, lib.4.tit.6.§.in bonæ fidei 30.num 29.
Compenſationem, an Iuramentum excludat, libr.4.tit.6.§.in bonæ fidei 30.num.26.
Compenſatur quantum debiti cauſa expoſcit, non amplius, lib.4.tit.6.parag.in bonæ fidei 30.num.27.
Compenſatio præcipuè admittitur in rebus fungibilibus, lib.4.tit.6 parag.in bonæ fidei.30.num.31.
Compēſatio in actionibus realibus, ſiue in rem agatur, ſiue propter æſtimationem admitti, an debeat, lib.4 tit.6.parag.in bonæ fidei 30.num.4.
Compenſatio generis, ad genus etiam ſi debitum non ſit liquidum admittitur, lib.4.tit.6.parag.in bonæ fidei 30.num.5.
Compenſationis definitio exornata, & per partes explicata, lib.4.tit.6.parag.in bonæ fidei 30.num.10.
compenſari omne, quod debetur poteſt, ſiue Iure Ciuili, & naturali ſimul, ſiue naturali tantum debeatur, lib 4.tit.6.parag.in bonæ fidei 30.num.11.
compenſatio in depoſiti cauſa, an ante Iuſtinianum excluderetur, lib.4.tit 6.§.in bonæ fidei 30.num.8.
compenſatio an ipſo iure inducta ſit, ex noua Iuſtiniani conſtitutione, lib.4.tit.6.§.in bonæ fidei 30.num.9.
compenſatio in commodato non admittitur, lib.4.tit.6.§.in bonæ fidei 30.num.6.
compenſatio, an ſemper ipſo iure admittatur, libr.4.tit.6.§.in bonæ fidei 30.num.7.
compenſatio de quantitate ad quantitatem, an ſemper admittatur lib.4 tit.6.§.in bonæ fidei 30.num.3.
compenſatio debiti ad debitum ipſo iure admittitur depoſiti, & ſpolij cauſis exceptis, lib.4 tit.6.§.in bonæ fidei 30.num.1.
compenſatio debiti ſpeciei ad debitum quantitatis an ſemper admittatur, lib.4.tit.6.§.in bonæ fidei 30.num.2.
compenſationis exceptio, an ab alijs exceptionibus differat, lib.4.tit.6.§.in bonæ fidei 30.num.44.
compenſatio aperte obijcienda, vt aduerſarij intentionem minuat, lib 4 tit.6.§.in bonę fidei 30.num.45.
concurſus plurium delictorum nullius impunitatem præſtat, lib.4.tit.1.§ interdum 9.num.21.
condemnati habentur, qui poſtulati criminis, aut in crimine deprēſi mortem ſibi conſciuerunt, libr.4.tit.11.§.non autem 1.num.64.
condictitia actio quæ, lib 4.tit.6.§.triplici 24.num.18.
condicere quid ſignificet, lib.4.tit.6.§.appellamus 15.num.3.
cōdictio furtiua aduerſus furis heredem datur, & quare, lib.4.tit.1.§.pœna manifeſti 4.nu.25.
condictio furtiua aduerſus heredem etiam ſi res ad eum non peruenerit datur, licet contra ſenſerit Cuia. & Ant.Faber. lib.4.tit.1.§ pœna manifeſti 4.num.26.
condictione furtiua tenentur furis heredes inſolidum, quamuis rem furtiuam non poſſideant, libro 4.titulo 12.§.non autem 1.numero 36.
condictio furtiua rem furti actio pęnam perſequitur. lib 4.tit.1.§.pęna manifeſti 4.num 43.
condictio furtiua indiſtinctè domino contra furem datur, lib.4.tit.1.§.pęna manifeſti 4.num.2.
condictio furtiua quæ, & in quem detur, lib.4.tit.1.§.pęna manifeſti 4.num.15.
condictio furtiua datur ei, cuius res erat, cum ſubtraheretur, lib.4.tit.1.§.pęna manifeſti 4 num.18.
conditio furtiua creditori non datur licet detur incerti condictio lib 4.tit.1.§.pęna manifeſti 40.num.20.
condictio furtiua vtilior agenti rei vindicatione, lib.4.tit.1.§.pęna manifeſti 4.num.16.
Condictionis furtiuæ definitio, lib.4.titul.1.§.pęna manifeſti 4.numer.17.
condictio furtiua heredi eius, cuius res, cum ſubtraheretur fuit, datur, lib.4.tit.1.§.pęna manifeſti 4.num.22.

Digitized by Google

INDEX.

condictio furtiua datur aduerſus furem tantum, libro 4. titulo 1. §. pœna manifeſti 4. num. 23.
Condictio furtiua eadem ipſa corpora ſubrepta perſequitur, lib. 4. tit. 1. §. pœna manifeſti 4. num. 28.
condictio furtiua æſtimatione rei quando excluditur, lib. 4. tit. 1. §. pœna manifeſti 4. num. 29.
Condictio furtiua ſoli domino eiuſve heredibus datur, lib. 4. tit. 1. §. item ſi fullo 14. num 12.
Condictio furtiua fures magis teneri, quo ſenſu dictum, lib. 4. tit. 6. §. ſic itaque diſcretis 14. num. 103.
condictione furtiua agi vnde nim a dominis eſt, lib. 4. tit. 6 §. ſic itaque diſcretis 14. num. 99.
condictio furtiua, an famoſa ſit, lib. 4. tit. 6 §. ſic itaque diſcretis 14. num. 101.
condictio furtiua multo vberior eſt, quam actio vi bonorum raptorum, lib. 4. tit. 12. §. non autem 1. num. 52.
condictio furtiua, an aduerſus malæ fidei poſſeſſores detur, lib. 4. tit. 6 §. ſic itaque diſcretis 14. num 105.
conditionalis creditor agere ante diem, an poſſit, lib. 4. tit. 15. §. ſumma autem 1. cap. 4. num. 167.
adiecta conditio hæc ſi legatarius in aliquo loco moretur tanquam turpis reijcitur, & quid in ſponſalibus lib. 4. tit. 15. prin. tit. art. 5. numero 147.
conditionales creditor quando in poſſeſſionem mitti poſſunt, lib. 4. tit. 15 §. ſumma autem. 1. cap. 4. num. 169.
conditionalis, vel in diem debitor, an indiſtinctè bonæ fidei, & ſtricti iuris iudicijs de re reſtituenda teneatur die aduenient, vel exiſtente conditione, libr. 4. titul. 9. §. actionum autem, 28. q. 13. numero 1.
conductor expelli à domino, an regulariter poſſit, lib. 4. titul. 6. §. actionum autem 28. q. 17. num. 9.
conductor actione ex conducto, vt ſibi locata re vti liceat agi, lib. 4. tit. 6. §. actionum autem 28. q. 17. nu. 4.
conductor propter interitum, aut ſterilitatem ad remiſſionem agere poteſt, lib. 4. tit 6. §. actionum autem 28. quæſt. 17. num. 41.
conductor intempeſtiue conductam re deſerens, actione ex locato tenetur in id, quod intereſt, lib. 4 tit 6. §. actionum autem 28. q. 17. num. 8.
conductorem dominus expellit, ſi rem proprijs vſibus neceſſariam habet, libr 4 tit. 6. §. actionum autem 28 quæſt 17. numer. 29.
conductorem dominus expellit, ſi rem corrigere, aut reficere velit, lib 4. tit. 6 §. actionum autem 28 q. 27 num. 32.
conductor ſi malè verſetur, in re conducta expelli a domino poteſt, lib 4. tit 6. §. actionum autem 28. q. 17. num 33.
conferendum, an ſit datum ad ſuſcipiendos ſacros ordines, lib. 4. tit. 6. in l. quæ pater. 50. §. 20. ar. 3. num. 47.
confeſſio, quando pro damnatione habetur, lib 4. tit. 16. §. ex quibuſdam iudicijs 7 num. 16.
confines fundi quando dicantur, lib. 4. tit. 6 §. quædam actiones 20. numero 44.
connexum corpus quale ſit, lib. 4. tit. 17. §. ſi finium regundorum 6 capitul 2. num. 12.
conſenſus in omnibus contractibus neceſſarius, lib. 4 tit. 6. parag. actionum autem 28. q. 9. num. 10.
conſenſus liber iure Ciuili neceſſarius in contractibus bonæ fidei, lib 4. tit. 6. §. actionum autem 28 q. 9 num. 11.
conſenſui nihil tam contrarium eſt, quam error, lib 4. tit. 2. §. ita tamen competit 4 num. 26.
conſenſus præſens, an adſit in contractibus innominatis in vtroque contrahente, libr. 4. tit. 6 §. actionum autem 28 q. 27 nu. 40.
conſilium actio animi eſt, non factum, lib. 4 tit. 1. parag. interdum quoque 11. num. 2.
conſilium furto præſtans, in factum actione tenetur, lib. 4. tit. 1. §. interdum quoque 11. num. 4.
conſilium qui dedit, vt furtum fieret, furti actione non tenetur, lib. 4. tit. 4 §. non ſolum 11. num. 2.
conſilio quando obligatio ſit, lib. 4. tit. 4. § non ſolum 11. num. 3.
conſilium nudum furandi actione furti non obligat, lib. 4. tit. 1. §. interdum quoque 11. num. 5.
conſilium, & opem furto præſtans furti actione alligatur, & quid in alijs delictis, lib. 4. tit. 1. §. interdum quoque 11. num. 1.
conſilium, & opera, ſola opera, & conſilium nudum qualiter differant, lib. 4. tit. 1 §. interdum quoque 17. num. 6.
conſilium furto præſtans furti non tenetur, ſed quadam formula actionis ad furtiuam cauſam pertinentis, lib. 4. tit. 1. §. interdum quoque 11. num. 6.
conſilium quando puniendum, & de eius obligatione, lib. 4. tit. 4. §. non ſolum 11. num. 15.
conſilium in delictis quando puniendum, lib. 4. tit. 4. §. non ſolum 11. numero 16.
conſtitor quod debitum eſt, debet, & an quod ciuiliter tantum debetur poſſit, libr. 4. titul. 6. parag. in perſonam 8. & §. de conſtituta 9 num. 7.
conſtitutum efficacem obligationem, & actionem an producat, lib. 4 tit. 6. §. in perſonam 8. & § de conſtituta 9 num 7.
conſtitui, an factum ſine debitum alienum poſſit? libr. 4. titul 6. in perſonam 8. & § de conſtituta 9. num. 8.
Conſtitui, quæ res poſſint? lib. 4 tit 6. §. in perſona 8. & §. de conſtituta 9. num. 13.
Conſtitutum quibus verbis fiat? lib. 4. tit. 6. §. in perſonam. 8. & §. de conſtituta, 9. num. 19.
Conſtituere, quæ perſonæ poſſint? lib. 4. tit. 6. §. in perſonam. 8. & §. de conſtituta 9. num. 32.
conſtitutor conſtitutum offerens, an liberetur? lib. 4. tit. 6. §. in perſonam. 8. & §. de conſtituta. 9. num 10.
Conſtitutum efficax, & ſi res poſtea deſierit deberi, lib. 4. tit. 6. §. in perſonam. 8. & §. de conſtituta. 9. num. 41
Conſtitutoria actio quæ? vnde dicta, & quando competat? lib. 4 tit. 6 §. in perſonam 8 & §. de conſtituta. 6. num. 8.
conſuetudo generalis permittit animalia, in alieno reperta detineri quouſque fundi domino illatum damnum reſarciatur, lib. 4. tit. 3. § cæterum. 10 num 30.
conſuetudinis regionis ſtandum quoad ſignificationem verborum, lib. 4. tit. 15. princ. tit. art. 1. num. 22.
contractuum, actorum, & iudiciorum finis, libro 4. titulo 6. in rub. numer 1.
contractus, qui ex condemnatione infamia irrogent, lib. 4. tit 16. §. ex quibuſdam iudicijs 7. num. 20.
In omnibus contractibus bonæ fidei ob dolum damnatum infamia notari, innumeratis in edicto Prætoris etiam ob culpam lib. 4. tit. 16 §. ex quibuſdam iudicijs. 7. num. 23.
Contractus liberi, ſed eis initis neceſſaria ſtandum, lib. 4. tit. 3. §. Iniuria 1. num. 91.
Contractus facti eſt, licet ex eo ius obligationis reſultet, lib. 4 tit. 15. princ. tit. artic. 3. num. 61.
contradictoria, quæ ſint, lib. 4. tit 6. §. quædam actiones. 20. num. 3.
contraria ſententia verba in vtramque præciſe non requiri. libr. 4. tit. 6. §. item ſi quis poſtulante 11. num. 19.
contrectatio quæ requiratur, vt furtum fiat, libr. 4. tit. 1. parag. furtum 1. num. 22.
contrectare eſt rem manibus tractare, lib 4. tit. 1. §. furtum. 1. n. 19.
contrectatio fraudulenta neceſſaria, vt furtum committatur, lib. 4. tit. 1. parag. furtum 1. num. 26.
Contrectat nemo rem ſuam, parag. aliquando. 7. h. tit. lib. 4. tit. 1. §. furtum. 1 num. 23.
contumaci abſenti, an terminus, intra quem compareat præfigi à iudici poſſit? libro 4. titulo 15. parag. ſumma autem. 1. cap. 2. numero 86.
contumax fictus, ſiue præſumptus quis ſit? lib. 4. tit. 15. parag. ſumma autem 1. cap 2. num. 72.
Contumax eſt, qui ſua in bona opera curat ne ad ipſum citatio perueniat, lib 4 tit. 15. parag. ſumma autem 1. cap. 2. num. 68.
contumacia graue crimen eſt. lib 4. tit. 15. parag. ſumma autem. 1. cap. 2. num 73.
contumacia grauibus pœnis coercetur, lib. 4 tit. 15. parag. ſumma autem. 1. capit. 2 num 74.
Contumax expenſarum condemnationem patitur, neque antequam eas ſoluat auditur, & limitatur, lib. 4. tit. 15 parag. ſumma autem 1. cap. 2 num 75.
Contumax quandoque excommunicatur, lib. 4. tit. 15. §. ſumma autem. 1. capitul. 2. num. 77.
Contumax captis pignoribus, & quandoque perſona capta litem conteſtari cogitur, lib. 4 tit. 15. ſumma autem. 1. capit. 2. num 78.
Contumax eſt, qui peremptorie ad iudicium vocatus, venire contemnit. lib 4. tit. 15. parag. ſumma autem. 1 cap 2. num 67.
Contumaci Hiſpano iure ſpatium vnius menſis in perſonalibus, & realibus duarum menſium conceſſum, vt comparere poſſit, & rem recuperare, libro 4 tituli 15. parag. ſumma autem 1. cap. 4. num 143.
Contumaci ſolutis expenſis, & præſtita cautione iudicium ſiſti rem & fructus recuperare permiſſum eſt, lib. 4. tit. 15. §. ſumma autem 1. cap. 4. num. 136.
Contumax intra quod tempus comparere poſſit vt ſolutis expenſis rem recuperet. libr. 4. titul. 15. parag. ſumma autem. 1. capit 4. num. 141.
Contumax condemnatus quando non audiatur appellans, lib. 4. tit. 15. parag. ſumma autem. 1. cap. 2. nu. 88.
Contumax ſi iuſtè abſuiſſet, an audiendus, lib. 4. tit. 15. parag. ſumma autem. 1. capit. 2. num. 87.
Contumax eſt, qui malitioſe ſe occultat, & aduerſarij, ne ius duca-
tur

Digitized by Google

I N D E X.

tur fugit aſpectum,& turpiter latitat, lib.4. tit.15.parag.ſumme autem.1.cap.2.num.64.

Contumaciȩ ob pȩnam quando domus diruatur, ſuccidantur arbalta,lib.4.tit.15.§.ſumam autem 1.c.2 num.81.

Contumacia alia vera,alia ficta,libro 4.tit.15.parag.ſumma autem 1.c.2.num.48.

Contumelia a contemnendo dicitur, lib.4 tit.4. in rub num.5.

contumelia, vel quod contemptim,vel quod contemptum , & dedecus ei , qui iniuriam patitur acceſſat, dicitur , libro 4.titul. 4.in rub.num.6

contumelia eſt,quæ contemptibiliorem aliquem reddit, lib.4.tit. 4.§.iniuria.1.num.17.

conuentiones qua ratione omnes iuriſgentium dicantur , lib.4. tit. 6.§.actionum autem 28.q. 27.num.10.

conuentiones num omnes iuriſgentium ſint,lib.4.tit.6.§.actionum autem 28.queſt. 27.num.8.

conuentionis tres ſunt ſpecie,publica,& priuata,& iuris gentiũ, lib.4 tit 6.§ actionum autem 28.q 27 num.6.

conuentionis,pactionis,pacti,promiſcua non mina in vſueis,lib.4. tit.6.§.actionum 28.quæſt.27.num.5.

conuentio eſt duorum plurium ve , in idem placitum conſenſus, lib.4.tit 6 §.actionum autem 28. q.27. num.4.

conuentio à pacto nihil diſtinguitur,lib.4.tit.6.§.actionum autem 28 quæſt 27.nu.3.

conuitium quid,& vnde dictum,lib.4.tit 3.§.iniuria num.14.

cornelia lex de iniuriis,quo caſu actionem tribuat,lib.4.tit.4.§.ſed & lex Cornelia 8.num.1.

corporales tantum res poſſidentur,& eius rei ratio, libr.4.titul.15. princ.tit.artic.2.num.40.

corpus liberi hominis æſtimationem non recipit,lib.4. tit.5.§.item is,ex cuius cænaculo.1.num.27.

corpus liberum inæſtimabile eſt , lib.4.tit.1.parag.interdum etiam 9.num.3

corporum apud philoſophos tria ſunt genera,lib.4.tit.17. parag.ſi finium regundorum 6.capit.2.num.10.

corpus & diſtinctis partibus non ſolutis . ſed vni nomini ſubiectis quale ſit , lib.4. tit.17. parag. ſi finium regundorum 6.cap.2. num.13.

corrumpens album prætoris punitur pœna legis Corneliȩ de falſis,lib.4 titul.6.parag.pœnales quoque actiones 12.num.2.

creditorum pars maior debiti partem remittens nocet minori, lib. 4.tit.13.§.idem iuris 8 num.9.

creditoris,& debitoris concurſum in eadem perſona prohibet natura, li.4.tit.1. §.hi, qui in parentum 12.num.9.

creditor pignoratam rem non poſſidet,lib.4.tit.15. princ.tit. art.1. numero 32.

creditor,an operis noui nunciandi ius habeat, lib.4.tit.15.§.ſumma autem 2.cap.9. de nou.oper.nunc.num.187.

creditor quidquam in ſolutione, quod ei damnoſum ſit, admittere cogi non poteſt , libr.4.tit.17. §.finium regundorum 6. cap.7. num. 65.

creditores qui dicantur,lib.4.tit.6.in l.priuilegia 16.§.20.art.5.n.4

creditorum appellatione in edicto reuocatorio , qui contineantur, lib.4.tit.6 §.item ſi quis in fraudem 6.num 14.

creditores qui ſint intelligendi ceſſionis bonorum cauſa , libr.4. tit.6.§.cum eo quoque 40.num.28

creditor vigilantior meliorem conditionem ſuam facit,lib.4.tit.6. §.in l. priuilegia, 16. §.20. art.5. num.57.

creditor non priuilegiatus aliquando priuilegiato præfertur, lib. 4.tit.6.in l.priuilegia, 16.§.20. art.5.num.58.

creditor plus petens, qua pœna mulctandus, libr.4. titul.9.§. tripli 24.num.13.

Creditores priuilegiatij,alij,alij hypothecarij , alij chirographarij ſunt,lib.4.tit.6.in l. priuilegia 16.§.20.art.5.num.21.

creditor,qui pignus accepit in fructibus bonam fidem habere non poteſt,lib.4.tit.6.§.actionum autem 28.q.24.num.21.

creditor repromittere,quid debeat, cum pignus accipit, lib.4. tit. 16.§.actionum autem 28.q.24.num 23.

creditor in edificij reſtitutionem mutuatus,& perſonale priuilegiũ, & hypothecam habet,lib.4.tit.6.§.in l.priuilegia 16. parag.20. art.5.num.18.

creditor realis qui prior tempore potior eſt iure,lib.4.tit.6.in leg. priuilegia 16.§.20.artic.5. num.7.

creta quid ſit,lib.4.tit.1 parag.furtum 3.num.50.

criminales cauſæ non exercentur per actiones,& an criminale, an ciuile iudicium concurrant,libro 4. tit.18 .princip.tituli nu.15.

crimina omnia famoſa iure Canonico,quo ſenſu,lib.4.tit.18.prin. tit.num.20.

crimina, quȩ etiam lite non conteſtata tranſeant ad heredes,lib.4. tit.12. parag. non autem 1.num.60.

Criminum executio grauior eſt ex edictis de furtis, & vi bonorum raptorum,quam ex edicto de calumniatoribus,libr.4.titul.12 §. non autem 1.num.9.

criminale iudicium ad publicam pertinet vltionem,& de vtriuſque differentia,lib.4.tit.4.parag.in ſumma 10.num.15.

culpa eſt voluntaria declinatio à bono vel ex malitia , vel ex negligentia ſecundum D.Thom. lib.4 tit. 3.parag. iniuria 1.nu.66.

culpa caret, qui aut iure,aut caſu damnum dedit,lib.4 tit.3.princ. tit.num.13.

culpa continet non ſolum , quidquid negligenter peccatur, ſed & doloſè,& malioſè , lib.4.tit.3.§. iniuria 1.num.67.

culpa apud I.conſultos quid ſit,& in quo à dolo differat. lib.4.tit. 3.§.iniuria . nu.70.

culpa tantum præcedentem maleficium non eſt , ſed quaſi maleficium,lib.4.tit.3.§.iniuria,1.nu.73.

culpa dolo opponitur,lib.4.tit.3.§.initium.1.nu.7.

culpa ſemper dolo,& delictum ſupponit,li.4.tit.5. §.item exercitor 3.nu.4.

culpȩ verbum quid comprehendat in edicto nautæ,cauponis, lib. 4 tit.5. §.item exercitor,3. nu.18.

Comulare actiones quid ſit, lib.4. tit.6. §.ſic itaque diſcretis, 14. num. 76.

comulatio actionum permiſſa,lib.4.tit.6. §. ſic itaque diſcretis,14. num. 77.

D

DAmnum vnde dictum, lib.4.tit.3. in rubrica.nu.2.

Damnum iniuria datum quid, lib.4. tit.3. princ.tit. nu.11.

damnum per iniuriam datur rebus anima etiam carentibus , lib. 4. tit.3. §. capite tertio, 9.nu.6.

damnum iniuria quando ſit, lib.4.tit.3.princ.tit.nu.2.

damnum datum creſcit, vel ex rebus,in quibus damnum datur,vel ex modo nocendi,vel ex tempore damni dati eiuſque rei exempla,lib.1.tit 3. princ.tit. nu. 37.

damnum alleganti incumbit onus,probandi, lib.4.tit.3.§. his autem verbis 5.num.20.

damnum caſu,quem nulla culpa præceſſit,lib.4.tit.3.§.iniuria , 1. num. 46.

damnum propter infirmitatem datum quando lege Aquilia vindicatur, lib.4.tit.3 §.iniuria 1.num.52.

Damnum,quod obligationem producit à rebus noſtris inanimatis ſæpe naſcitur,& quomodo,lib.4.tit.15.§.ſumma autem 1.cap.de nou oper.nunc.num.195.

Damnum ab ademptione , ſiue quaſi diminutione patrimonij dictum,lib.4 tit.15.§.ſumma autem 1.cap.1. num 38.

Damnum ex rebus noſtris, aut eſt datum,imminentis metus, lib.4. tit.15.§.ſumma autem, 1.c.1.de nou.oper.nunc.nu.196.

Damno rebus noſtris dato,obligatio in nos rerum ratione naſcitur, lib 4.tit.15.§.ſumma autem 1. cap.1.de nou.oper.nunc nu.194.

Damnum rebus alienis inferri, quo iure prohibitum,libr.4.titul. 3. princ. tit. num. 10.

Damnum inferens tenetur ex bonis ſuis tantundem damnum paſſo reſarcire,lib.4.tit.3.§.his autem verbis 5. num.50.

Damnum intuliſſe cenſetur,qui damni occaſionem dat,lib.4.tit.3. §.cȩterum placuit,10.num.10.

Damnum,quod quis ſua culpa ſentit , ſibi non alteri imputare debet, lib.4.tit.3. §.iniur.1.num.48.

Damni infecti cautionem , qui præſtare teneantur, lib.4. tit.15. §. ſumma autem,1.cap.1.num.45.

Damni infecti cautione, qui agere poſſint,libr.4. titul.15.§.ſumma autem 1.c.1.num.39.

Damni infecti cautionis nomine aliquando repromiſſio, aliquando ſatisfactio continetur,lib.4. tit.15. §. ſumma autem,1.cap.1. numero 45.

Damni infecti ſtipulatio quæ,lib.4.tit.17.§.ſi finium regundorum 6. cap.10.num.134.

Damni infecti cautionem ſi quis non præſtet miſſio aduerſus eum decernitur, lib.4.tit.15.§ ſumma autem 1.c.1.nu.46.

Damni infecti cautio, cur à Prætore inducta, libr.4.tit.15. §.ſumma autem 1.cap.1.num.36.

Damno dato ex incendio,ruina,& naufragio actio datur in quadruplum, lib.4.tit 3.princ.tit num. 43.

Damno dato in turba actio conſtituta eſt in duplum contra eum, qui dedit,lib.4 tit.3.princ.tit. num.42.

Damno dato coactis hominibus aduerſus eos, qui id fecerunt actio conſtituta eſt,in quadruplum,lib 4.titul.3.princ.tit.num.41.

Damni dati probatio qualis fieri debet , lib.4.tit.3.§.his autem verbis,5.num.22.

damno aliter,quam corpore dato vtilis actio conceditur , lib.4. tit.3. §.ceterum placuit,10.num.8.

Dam-

INDEX.

Damno futuro proſpicit cautio de damno infecto, lib. 4. tit. 15. §. ſumma autem, 1. cap. 1. num. 37

Damnatus ad mortem naturalem, vel ciuilem inteſtabilis iure communi, & partitarum; nouior Hiſpano teſtamentum facere poteſt lib. 4. tit. 18 §. publicarum, 1. num 12.

Damnatus ad mortem, an Iure Regio filium mellorare poſſit, lib. 4. tit. 18. §. publicarum, 1. num. 14.

Debitorem vnum, vel plures inſolidum teneri, etiam ſi rei præſtandæ natura diuidua ſit. multis ex cauſis contingere poteſt. & indicantur nonnullæ, lib 4. titul. 17. §. ſi finium regundorum 6. capit. 8. num 61

Debitor licet inuito creditore mutari non poſſit onera tamen in vnum ex pluribus debitoribus iudicis officio recte transferuntur, lib 4. tit. 17 §. ſi finium regundorum, 6. c. 5. num. 47.

Debitoris perſona vinculis non niſi indefectum bonorum detinenda, lib. 4. tit. 6. § cum eo quoque 40. num. 10.

Debitor, qui bona non habet vinculis pro debito mancipatur, lib. 4. tit 6. §. cum eo quoque 40. num. 25.

debitor ſi rem pignoratam ſurripiat an furtum faciat, lib. 4 tit. 1. §. furtum, 1. num. 24

Decima quæ in executionibus ſoluitur vnde originem habuerit, lib. 4. tit 6. §. tripli 14. num. 12.

deciſiones Iuſtiniani vnde dictæ, libro 4. tit. ... §. quæ de fullone 15. num. 2.

Deciſorij iuris iurandi materiam tractaotes, lib. 4. tit. 16. §. ecce enim 1. num. 26.

Decretum quid ſit io vſu iuris, lib. 4. tit. 15. §. ſumma autem, 1. c. 3. num. 91.

Decreta miſſionum in poſſeſſionem duo, ſi contiouertat Cuiac. lib. 4. tit. 15. §. ſumma autem, 1. cap. 3. num 93.

Decreta tria io cauſa damni infecti interuenire deberet, putat Cuia. qui tamen reprehenditur, lib. 4. tit. 15. §. ſumma autem, 1. c. 3. num. 94.

Decreti primi miſſionis in poſſeſſionem definitio, lib 4. tit. 15. §. ſumma autem 1. cap 3. num. 57.

Decretum primū miſſioni duo completebatur, vt cautio præſtaretur, & vt ea non præſtita actor in poſſeſſionem mitteretur, lib. 4. tit. 15. §. ſumma autem, 1. c. 3. nu. 95.

Decretum primum, an ſemper cauſæ cognitio procedere debeat, lib. 4. tit. 15. §. ſumma autem, 1. cap. 3. num. 101.

Decretum ſecundum, quid ſit, lib 4. tit. 15. §. ſumma autem 1. c. 4. num. 135.

Decretum ſecundum in actibus perſonalibus veram transfert poſſeſſionem, quod an Iure Regio procedat explicatur, lib. 4. tit. 15. §. ſumma autem, 1. cap. 4. nu. 146.

Decretum ſecundum in actionibus realibus non interponitur ex opinione gloſſæ lib. 4. titul. 15. parag. ſumma autem 1. cap. 4. numero 145.

Decretum ſecundum quo tempore interponendum, & qui eius ſiot effectus, lib 4. tit. 15. §. ſumma autem, capit 4 num. 142.

Decretum ſecundum longe diuerſum effectum habet in cauſis damni infecti, quam io alijs, lib. 4. tit. 15. §. ſumma autem 1. cap. 4. num. 159.

Decretum ſecundum in actionibus perſonalibus ſæpe, vt debitoris bona venundari poſſint interponitur, lib. 4. tit. 15. §. ſumma autē, 1. c. 4. num. 163.

Decretum ſecundum dominium transfert, ex opinione Cuiacij explicatur, lib. 4. tit. 15. §. ſumma autem, 1, cap. 4. num. 152.

Decreti ſecundi effectus pignorum ſubhaſtatio, & venditio, lib. 4. tit. 15. §. ſumma autem 1. cap. 4. num. 170.

Defenſionis definitio à Cicerone tradita, lib. 4. tit. 3. §. iniuria, 1. num. 30.

Defenſio pro rerum tuitione, an licita ſit, lib. 4. tit. 3. §. iniuria, 1. num. 6.

Defenſionis omnis generis exceptiones ſunt ex vſu interpretum contra ſtrictam diſputandi rationem, lib. 4. titul. 13. in rubrica numero 26.

Defenſio licita eſt, vbi neque vis, neque iniuria propulſatur, lib. 4. tit. 3. §. iniuria, 1. num. 22.

Defenſio pro aliorum tuitione, an ſit licita, libr. 4. tit. 3. §. iniuria, 1. numero 35.

Defenſio, quæ non proficitur à philautia, ſed à chriſtiano proximi amore iuſtior videtur, lib. 4. tit. 3. §. iniuria, 1. num 37.

Defenſio quomodo probetur, lib 4. tit. 3. §. iniuria 1. num. 4.

Defenſio an à iure gentium, an vero a iure naturali originem habeat, lib. 4. tit. 3. §. iniuria, 1. num. 5.

Defenſio iure naturali, gentium, & ciuili, Canonico, & Hiſpano licita eſt, lib. 4. tit. 3. §. iniuria, 1. num. 12.

Defenſio pro rerum tutela in Republica toleratur maioris mali vitandi cauſa, libr. 4. tit. 3 §. iniuria, 1. num. 33.

Defenſionis ratio quando ſit iuſta iudicis arbitrio relinquitur, lib. 4. tit. 3. §. iniuria, 1. num. 41.

Ibi quis defendendus eſt vbi agi debet, & quomodo hoc accipi debeat, lib. 4. tit. 11. §. ſin autem 2. num. 61.

Deformitatis, ſeu cicatricis in homine ratio non habetur, lib. 4. tit. 9. §. cæterum 1. num. 4.

Definitiones, vocationis in ius à Paulo, & Iuſtinian. traditas reprehendit Cuia. libr. 4. titul. 16. parag. omnium autem, 8. num. 12.

De deiecto actio, non ex vero maleficio, ſed ex quaſi maleficio oritur, lib. 4. tit. 5. §. item ex cuius cœnaculo, 1. num. 22.

Deiecti obligatio in duplum, lib. 4. tit. 5. §. item is, ex cuius cœnaculo, 1. num. 24.

Deiecti, effuſi ve actio ad exemplum legis Aquiliæ inducta, lib. 4. tit. 5. §. item is, ex cuius cœnaculo, 1. num. 19.

Deiectum quid ſit, libr. 4. tit. 5. §. item is, ex cuius cœnaculo 1. numero 11.

Deiectum io ſecretum, & locum infrequentem an puniatur, lib. 4. tit. 5. §. item is, ex cuius cœnaculo, 1. num. 14.

Deiecti, & effuſi actio in quem detur, lib. 4. tit. 5. §. item is, ex cuius cœnaculo, 1. num. 15.

Deiectione ſi homo pereat quæ pœna, lib. 4. tit. 5. §. item is, ex cuius cœnaculo, 1. nu. 16.

Deiectus, vel effuſum ſi alicui nocuit, quæ obligatio, & in quem naſcatur, lib 4 tit. 5. §. item is, ex cuius cœnaculo, 1. num. 2.

Delatione iuris iurandi litem conteſtari, lib. 4. tit. 16. §. ad aduerſus inficiantes, 2. num. 7.

Delictum culpa appellatur, lib. 4. tit. 3. §. iniuria, 1. num. 68.

Delictum genus eſt, quo omne turbe admiſſum ſignificatur, lib. 4. tit. 1. in rub. num. 14.

Delictum non manere impunitū Reipublicæ intereſt, lib. 4. tit 1. § hi, qui in parentum 12. num. 19.

Delictum à ſeruo commiſſum conſcio domino quatenus ipſum dominum obliget, lib. 4 tit. 8. princ. tit. nu. 38.

Delicta plura quando commiſſa dicantur, & quando pluribus actionibus puniri debeant, lib. 4. tit. 2. princ tit. num 26.

Delicta in dubio priuata non publica cenſeatur, lib. 4. tit. 18. princ. tit. num. 15.

Delicta omnia publica eſſe quare, lib 4. tit. 18. princ. tit. nu. 19.

Delicta quædam ſunt, quorum pœna ante litis conteſtationem tranſit ad heredem, lib. 4. tit. 12. §. non autem 1. nu. 3.

Delicta multis verbis ſignificantur, lib. 4. tit. 1. in rub. num. 12.

Denunciatio quid, lib. 4. tit. 18. princ. tit. num. 28.

Denuntiatio ad dominum quando contumaciam faciat, lib. 4 tit. 15. §. ſumma autem 1. cap. 2. num. 62.

Denunciationem nullam Iuſtiniani tempore in iudicio fieri, quo tenus ab eo dictum, lib. 4. tit. 6. §. appellamus 15. num. 4.

Denunciandi an ſint debitores, lib 4 tit 6. §. appellamus 15. nu. 5.

Deportationis loco hodie arbitraria pœna, lib. 4. tit. 18. §. item lex Iulia 7. num 4.

Deportatum actionem acquirere quo ſenſu in libris noſtris, lib. 4. tit. 6. in rubr. num. 20.

Depoſitarius de dolo, & culpa tenetur, & de qua culpa, lib. 4. tit. 6. §. actionum autem 28. q 20. num. 30

Depoſitarius re depoſita ſui iuris facta, an illam recuperare poſſit, lib. 4. tit. 1. § ſed is apud quem 16. num. 4.

Depoſitarius, qui de dolo tenetur, furti actionem non habet, ſed dominus, lib. 4. tit. 1. §. ſed is apud quem 16. num. 1.

Depoſitario ob impenſas in re depoſita factas retentio permittitur, lib. 4. tit. 1. §. ſed is apud quem 16. num. 7.

Depoſitor, qui fidem publicam ſecutus pecunias ſuas depoſuit quale priuilegium habeat maxime ſi pecunia extet, lib. 4. tit. 6. in leg. priuilegia 16. §. 20. art. 5. nu. 41.

Deponens cuiuſcumque conditionis ſit depoſiti actiones vti poteſt, lib. 4. tit. 6 §. actionum autem 28. quæſt. 20. num. 4

Deponentes ſi plures ſint, vnuſquiſque pro parte agit, niſi aliter conuenit, lib. 4 tit. 6. §. actionum autem 28 q. 20. num. 5.

Depoſitum peti ſine cunctatione poteſt, etiam ſi de tempore actum ſit, lib. 4. tit. 6. parag. actionum autem 28. quæſtio. 20. num. 2.

Depoſitum conuenit, vt alteri reddatur et reſtituendum eſt, lib. 4. t. 6. actionum autem 27. quæſt. 20. num. 10.

Depoſitum an præſumatur, lib. 4. tit. 6. in l. priuilegia 16 §. 20. art 5. num. 47.

Depoſita res, an ſemper omnino præſtanda, lib. 4. tit. 6. §. actionum autem 28. q. 20. numer. 28.

Depoſitum, tumultuum, Incendij, Ruinæ, Naufragij cauſa miſtam producit actionem, libro 4. tit. 6. parag. ſequens illa diuiſio 16. numero 3.

Depoſiti ex incendio, ruina, tumultu, & naufragio actio, in duplū datur, lib. 4. tit. 6. §. in duplum 23. num. 3.

Depo-

I N D E X.

deponendi fortuita cauſa depoſiti actionem augiet, lib. 4. tit. 6. §. actionum autem 28.q.20.num.25.
depoſiti actio Prætoria quæ, lib 4. tit.6. §. actionum autem 28.q.20.num.26.
depoſiti actio etiam heredibus datur, lib.4. tit.6.§. actionum autē 28 quæſt.20. num.21
depoſiti actione, in id, quod intereſt agitur, lib.4.tit.6.§.actionum autem 28 quæſt.20.num.29.
Depoſiti præcipue contra depoſitarium datur, lib.4. tit.6 §.actionum autem 28.q.20 num.12.
depoſiti actio etiam in tertium depoſitarium deponenti competit, lib.4.tit.6.§ actionum autem 28.q.20.num.13.
depoſiti actio Ciuilis eſt, lib.4.tit.6. parag. actionum autem 28.q.20.num.23.
depoſiti actio datur in filium fam.lib.4.tit.6.§.actionum autem 28 quæſtio 20.num.15.
depoſiti actio quando pœnalis, & edicti verba, lib.4.tit.6.§. actionum autem.28.quæſtio.20.num 24.
depoſiti actio bonæ fidei eſt, lib.4.tit.6.§.actionum autem 28.quæſtio 20.num.33.
depoſiti actio domino pro depoſito ſerui habetur, & eius rei ratio lib 4.tit.6.§ actionum autem 28.q.20.num.6.
depoſiti actio, quæ & quotuplex, & quibus detur, libr 4 titul.6.§. actionum autem 28.quæſtio.20.num.4
depoſiti actio, an aduerſus heredes detur, lib.4 tit.6 §.actionum autem 28.q.20.num.20.
depoſiti actio datur aduerſus dominum, penes cuius ſeruum fuit depoſitum, & in ipſum ſeruum, lib.4.tit.6.§.actionum autem 28.q.20.num.16.
depoſiti contraria actio depoſitario datur, & quæ eius præſtationis, lib.4.tit 6.§ actionum autem 28.q.20.num 34.
depoſiti actio quando in publicum detur, lib.4.tit.6. §. actionum autem.28.q.20.num.14.
deterior res reddita non videtur reſtituta, lib.4.tit.6 §.item actio 27 num.33.
deterioratam rem, an è prima actione in bonæ fidei, & ſtricti iuris iudicijs pariter liberetur, lib.4.tit.6. §.actionum autem 28.q.20.num.8
dictum de tributoria actione, & eius verba, & ſententia, & explicatio, lib.4.tit.7.§.introduxit 1. num.1.
dictio, propter cauſam remotam. Dictio, ex, cauſam proximam ſignificant, lib.4.tit.6.§.actiones autem 10.num.46.
dies pro debitore ſemper eſt, lib.4.tit.6 §. actionum autem 28.q.17. num.5.
dies cœptus regulariter habetur pro concepto, lib.4.tit.12.princ.t. num.33.
dies ſolutionis, ſicut ſumma pars eſt obligationis, lib.4.tit.6.§.ſi quis agens 33.num.21.
Dies adiectio pro reo eſt, non pro ſtipulatore, lib.4.tit.6.§.ſi quis agens 33.num.22.
diffinitionis rectæ vis, & poteſtas, libro 4. titulo 6. princip. tituli numero 5.
differentiæ ratio iudiciale, & conuentionale, lib.4.tit.6.l.item ſi quis poſtulante 11.num.64.
differentia inter actiones in perſonam, & inter actiones in rem, conciliaturque lex in vſucaptionibus, D. de vſucaption.cum l.in omnibus 6.D.de obligat.lib 5.tit.12 pri.tit. num.30.
differentia inter titulum. D.ne quis eum qui &c.& titulum. D. de eo, per quem factum erit, &c.lib.4.tit.6.§.pœnales quoq; actiones, 12.num.51.
differentia verbum ad criminales accuſationes, calumniandi ad pecuniarias cauſas pertinet, lib.4.tit.16.in rub num.14.
dilatoria exceptio, quæ ſit, & quales hæ ſint, lib.4.tit.13. § appellantur 8.num.2.
diſcordias excitare ſolet communio, lib 4 tit.6.in l.1.D.fam.ercif. §.20. artic.5.num.1.
diſtrahi contractum ſi contrahentium inter ſit, an & quomodo agi poſſit, lib.4.tit.6.§ actionum autem 28 q.16.num.3.
diſtractus eiuſdem naturæ, cuius contractus, lib.4.tit.6.§.actionum autem 28 q.8 num 22.
diſtractus eiuſdem naturæ eſt, cuius contractus, lib.4.tit.6. §.actionum, autem 28.q.9. num.44.
diuidua ſunt natura ſua corpora omnia, quod exemplis oſtenditur, libro 4. titul. 17. parag. ſi finium regundorum 6. capitul. 3. numero 23
Diuidua, an indiuidua ſit obligatio ex rebus in eam deductis iudicandum, lib.4.tit.17.§.ſi finium regundorum 6.cap.3.num 22.
diuiduum, & indiuiduum, longe aliud, quam diuiſum, & indiuiſum ſignificant, lib.4.titul.17.parag. ſi finium regundorum 6.cap.2 num.19.
diuiduæ & indiuiduæ obligationis quæſtiones plures remiſſiuè indicatæ, lib.4.tit 17.§.ſi finium regundorum 6. cap. 1. nu.8.
diuiduæ, vel indiuiduæ obligationis qualitas ex natura rei in eam deductæ ſumenda eſt, lib.4. tit.17.§. ſi finium regundorum 6. cap.11.num.14.
diuiduæ, vel indiuiduæ obligationis cauſa quatuor modis conſiderari poteſt, libr.4.titul.17.§.ſi finium regundorum 6.capit.4. numero 35.
diuiduæ, & indiuiduæ obligationis quæſtiones inter promiſſorem, & ſtipulatorem o ſiculcatis minus, inter eorum heredes plures haberi, lib.4.tit.17.§.ſi finium regundorum 6. cap.1. num.3.
diuiduæ quædam, & ſi diuidantur integrum tamen nomen retinent lib.4.tit 17.§ ſi finium regundorum 6.cap.3. num 24.
diuidua obligatio ſolutione, indiuidua vero petitione quæ, lib. 4.tit.17.§ ſi finium regundorum 6.cap.4.num.40
diuidua obligatio petitione, & ſolutione quæ, lib.4.tit.17.§.ſi finiū regundorum 6.cap.4.num.38.
diuidua obligatio petitione, indiuidua ſolutione, quæ, lib.4.tit.17. § ſi finium regundorum 6.cap.4.num.39.
diuiſio obligationum quare inducta, lib 4.tit.17.§.ſi finium regundorum 6.c.5. num.48.
diuiſio non eſt diuiſio, niſi ex ea vnus accipiat tantum, quantum alter, lib.4.tit.17. §.ſi finium regundorum 6. cap.5. num.50.
diuiſio, aut fit in partes diſcretas, & realiter ſeparatas, aut in partes pro indiuiſo, quo intellectu non corpore diuiduntur, lib.4.tit.17. §.ſi finium regundorum 6. cap.3.num.27.
Diuiſa res quæ vno ſpiritu continetur, diuiſione corrumpitur, & indiuidua appellatur, lib.4.tit.17.§.ſi finium regundorum 6. cap. 3.num.26.
diuiſio bonorum inter heredes quomodo facienda, lib 4.tit.6.in l.1.D.fam.ercif.§.20.ar.5.num.64.
diuiſio bonorum ſemel facta, an læſionis prætextu reſcindi poſſit, lib.4 tit.6.in l.1 D.fam ercif.§ 20 ar.5.num.68
diuiſionem actionum a Iuſtin. hoc loco poſitam, & illatione ex ea factam ex re, & opportune ſcriptam eſſe oſtenditur, lib.4.titul. 1. §.ſic itaque diſcretis 14.num.8.
diuiſionem hæreditatis, an teſtator prohibere poſſit, lib.4 tit.6. in l.1.D.fam.ercil.§ 20.ar.5. num.71
diuinatio diuerſa eſt a prouidentia, lib.4. titulo 3.parag.iniuria 1. numero 87.
diuinare nemo cogitur, lib.4.tit.3.§ iniuria 1. num.88.
dans facere dicitur, lib 4.tit.17.§. ſi finium regundorum 6.cap 6. numero 68.
dandi ſtipulationes, quæ reſpectu omni ſunt diuiduæ, lib.4.tit.17. §.ſi finium regundorum 6.cap.7.num.63.
Dandi quantitatem obligatio omni reſpectu, & petitione & ſolutione diuidua eſt, lib.4.tit.17.§.ſi finium regundorum 6.cap.7. numero 64.
dare ſignificat dominium transferre, lib.4.tit.17. §.ſi finium regundorum 6.capit.6.num.57.
dare, qui promiſit, an præciſè dare compellatur, lib 4 titul.17. §.ſi finium regundorum 6.cap.18.num 195.
dare, vel facere, an præciſe quis teneatur, tam ſtricti iuris, quam in bonæ fidei iudicijs, lib.4.tit.6.§.actionum autem 28.q.15. num.1.
dare, & facere in vſu iuris ſæpè opponuntur, lib.4.tit.17.§.ſi finiū regundorum 6 c.6 num 59.
datum iniuria factum non putatur, libr.4. titul.3.§. iniuria 1. numero 47.
dolus præſumitur vbi adeſt vis, lib.4.tit.2.in rub.num.20.
dolus non præſumitur, niſi probetur, lib.4.tit.16.§.ecce enim 1. numero 3.
dolus dans cauſam contractui, an indiſtinctè illum vitiet, ſiue bonæ fidei, ſiue ſtricti iuris ſit, differentia inter eius contractus ex communi, lib 4.tit 6.actionum autem 28.quæſt.9. nu.1.
dolus dans cauſam contractui bonæ fidei ipſo iure illum vitiat, lib. 4.tit.6.§.actionum autem 28.q.9. nu 2.
Dolum dare cauſam contractui quid ſit, lib.4.tit.6.actionum autem 28. quæſt.9.num.9.
dolus aliquando, an præſumatur in eo, qui iniuriam committit, lib. 4.tit.4 §.non ſolum 11. num.7.
dolus in conſilio, & mandato ſemper præſumitur, lib.4.tit.4 §.non ſolum 11.num.9.
dolus primus, & ſummus delicti gradus, libr.4.titul.3.§.iniuria 1. numero 63.
dolus conſideratur in delictis, vt ſpecies delicti, & vt eius qualitas, lib.4. tit.3. §.iniuria 1.num.64.
dolus ſiue det cauſam contractui ſtricti iuris ſiue incidat in contractum, eum non vitiat, ſed contractus mero iure valet, lib. 4.tit. 13.princ. tit. num.12.

D..s

Digitized by Google

I N D E X.

Dolus ſine fraude,& damno non eſt,lib.4.tit.5.§.furtum c.nu.27.
Dolus,& error inuicem excludunt,lib.4.tit.2.§.ita tamen competit.1.num.25.
Dolus,& fraus in omnibus contractibus reprobatur, lib.4.tit.6.§. actionum autem 28.q.4.n.5.
Dolus dans cauſam contractui bonæ fidei eum reddit ipſo iure nullum, & quid ſit dolum dare cauſam contractui, lib.4.tit.53.prin.tit num.18.
Dolus incidens in contractum bonę fidei,non vitiat contractum, & quid ſit dolum incidere in contractum, lib.4.titul.13. princ. tit.num. 19.
Dolum incidere in contractum quid ſit,lib.4.tit.6.§.actionum 28.quæſt.9.num. 52.
Doli cauſa tantum damnatos in contractibus infames fieri, cum Donel.& DD.contra Cuiac.lib.4.tit.56. §.ex quibuſdam iudicijs, 7. num.23.
Nec de dolo clauſula non cuiuſque dolum comprehendit, ſed tantum principalis,& heredis eius, libro 4.titul.11.§.fin autem 2. num.65.
Dolo malo facere non videtur,qui ſuo iure vtitur,lib.4.tit.2.§. ita tamen competit 5.num. 18.
Doli mali definitio à Seruio tradita retinetur,lib.4.tit.2.§.ita tamen competit 1.num 22.
Doli exceptionem ineſſe contractibus bonæ fidei, quo ſenſu dicatur in libris noſtris,& quare inſit,lib 4.tit.6.§. actionum autem 28. q 9. num 14.
Doli mali exceptio,bonæ fidei iudicium generat,li.4.tit.6.§.actionum autem 28.q.3.n.14.
Doli exceptio quare inducta,lib.4.tit.13 prin.tit.n.3.
Doli exceptio ex quibus rebus componatur,libr.4.tit.13.princ.tit.num.4.
Doli exceptio duplex eſt,ſpecialis,& generalis,lib.4.tit.13.princ. tit.num. 5.
Doli exceptionis cauſa,lib.4.tit.13 princ.tit.num.2.
Doli exceptio oppoſita contractui ſtricti iuris facit eum bonæ fidei ex ſententia Iacobi Cuiacij,lib.4.tit.13. prin.tit.n.14.
Doli exceptio generalis concurrit,cum omnibus ſpecialibus exceptionibus, lib.4.tit.53.prin.tit.nu 8.
Doli exceptio generalis quę ſit,lib.4. tit.13 prin.tit.num.7.
Doli exceptio generalis concurrit cum exceptione in factum, & hæc quando oriatur,lib.4.tit.13.prin.tit.n.10.
Doli exceptio cui,& contra quem competat, lib.4.tit.13.prin.tit. num 51.
Doli exceptio contra certas,& exceptas perſonas non datur,lib.4. tit.13 prin.tit.num.13.
Doloſus cauſam agit,qui iniuriam proſequitur. li.4.tit.4.§.in ſummario.num.10
Dominium iure Ciuili multis modis adquiritur, lib.4.tit.55.ſumma autem 1.c.4.num. 153.
Dominium Quiritarium, ſiue de iure Quiritum quod transfertur ex ſecundo decreto.lib.4.tit.15.§.ſumma autem 1.capit.4.numero 554.
Dominium poſſeſſionem complectitur, & quare,lib.4.tit.55.prin. tit.art.1.num. 16.
Dominium ſine facto noſtro non admittitur, lib.4.tit.15.prine. tit. art.3.num. 59.
Dominium duplicari non poteſt.lib.4.tit.55.§. ſumma autem 5.c. 4.num. 149.
Dominium ſi actor lite pendente ex poſſeſſoris culpa amittat, vindicationi amiſſio non obeſt,lib.4.tit 6 §.omnium 1.num.12.
Dominium dominio qualiter vſucaptione adijciatur, lib.4.tit.6.§. ſic itaque diſcretis 14.num.92.
Dominium rerum, quæ nullius ſunt in bonis iure naturali inductum,quomodo intelligendum,lib.4.titul.5.§.furtum 15.numero 62.
Dominium per ſententiam non transfertur in actione reali, lib.4. tit.17. §.ſi finium regundorum 6.num.8.
Dominium transfertur in actione perſonali ſi agitur ad reſtitutionem,ſi vero agitur ad dandam ſecuta traditione transfertur, lib. 4.tit.17.§ ſi finium regundorum 6.num. 50.
Dominus geſta per procuratorem pro parte rata habere poteſt,lib. 4.tit.11.ſin autem 2.num.44.
Dominus feudi non poteſt ſine venia in ius vocari ex veriori ſententia,lib.4.tit.6.§. pœnales quoque actiones 22.num. 44.
Dominus conuentus noxali actione quomodo ſe liberet, li.4.tit.8. in rub.num.2.
Dominus, an fullo aduerſus inuentorem agere poſſit, amiſſis veſtimentis,quæ curanda accepta ſunt,lib.4.tit.1. §. item ſi fullo 14. num.5.
Dominus conuentus actione de pauperie ad quid teneatur, & in quantum condemnetur,lib.4.tit.9.princ.tit.num. 10.
Dominus,qui ſemel eſt alicuius rei, an plus, an dominus effici poſſit,lib.4.tis 6 §.ſic itaque diſcretis 14 num. 7.
Dominus ſi præſens ſit, ſatiſdare debet procuratore ſuo,lib. 4.tit. 11.§.ſin autem 2.num.4.
Domus euerſio pęnam criminis læſæ maieſtatis,lib.4.tit.15.§. ſumma autem 5.c.2.num.84.
Domus ſua vnicuique tutiſſimum refugium ex qua nemo inuitus in ius trahebatur,lib.4.tit.16.§.omnium autem 2 num. 15.
Donatio an contractus nominatus, an innominatus ſit,lib.4.tit.6. §.actionum autem 28.q.27.num.51.
Donatio, an bonæ fidei, an ſtricti iuris ſit,lib.4.tit.6.§. actionum autem 28. quæſt.5.num.8.
Donatio propter nuptias,an conferenda,lib.4 tit.6.in l quæ pater. 50.§.20.art.3.num.45.
Donatio propter nuptias,an æquale ius cum dote habeat,lib.4.tit. 6.§.fuerat 29.num.38.
Donatio propter nuptias eſt,quod futurum nuptiarum gratia à viro vxori donatur,lib.4 tit.6.§.fuerat antea 29.num. 39.
Donationes ob cauſam,conferendæ ſunt,& eius ratio,lib.4.tit. 6,in leg.quæ pater.50.§.20.art. 3. num.21.
Donatio ob cauſam liberalitatem excludit,lib.4.tit.6.in l.quæ pater 50.§.20.art.3.num.22.
Donatio Simplex,an conferenda,lib.4.tit.6.in l.quæ pater 50.§.20. art.3.num.4.
Donationes à parentibus factæ in vim meliorationis ſuſtinentur, lib.4 tit.6.in l quæ pater 50.§.20.art.3.num.9.
Donationes à patre filijs fam. factæ inutiles ſunt, lib 4.tit.6. in l. quæ pater 50.§.20 art.3.num.7.
Dos poſterior quando ante primam deducenda ſit.lib.4.tit.6.in l. 1.D.fam.ercil.§.20.art.5.num. 49.
Dotis fauore quantitatis obligatio inter heredes non diuiditur ex communi, Libro 4.tit.17.§.ſi finium regundorum 6. cap. 7. numero 68.
Dotem ſorori à patre datam fratres an reuocare poſſint,lib.4.tit. 6.§.item ſi quis in fraudem 6.num. 16.
Dotis ratione filia vltra legitimam nihil c..lib.4. tit.6.§. in l. quę pater 50.§.20.art.2. num.24.
Dotes frequenter ſoluto matrimonio interdum eo conſtante, ſi maritus facultatibus labi incipiat,repetuntur,lib.4.tit.6.§.fuerat antea 29.num. 10.
Dotis fauore ſtipulatio legis authoritas fingitur,lib.4.tit.6.§. fuerat antea 29. num. 30.
Dotem, & donationem propter nuptias filijs conſtituere paternum officium eſt, libr.4.tit. 6.in leg. quæ pater 50 §.20. art.3. num.23.
Dotem filijs conſtituere ad matrem,an ſpectet,lib.4.tit.6.in l.quæ pater.50.§.20.art.3.num 24.
Dos à patre filię data conferenda eſt, Idem ſi à matre, ſiue ſi ab vtroque parente detur,lib.4.tit.6.in l. quæ pater 50. §.20.art.3. num. 30.
Dos ab auo nepti data,an conferenda,& cuius contemplatione data cenſeatur,cum de patris ſucceſſione tractatur,lib.4.titul.6.in l.quę pater 50.§.20.art.3.num.33.
Dos ab auo nepti data,an conferenda cum de ſucceſſione aui tractatur, libr.4.titul.6.in lege quæ pater 50.§.20.artic.3. numero 42.
Dos ab extraneo patri data, vt filiæ ſuæ eam conſtituat, an profectitia,& conferenda,lib.4.titul.6.in l.quæ pater. 50. §.20.art. 3.num. 43.
Dos vxoris ex bonis prædefuncti mariti deducenda, & quomodo, lib.4.tit.6 in l.1.D.fam.ercil.§.20.art.5.num.41.
Dotis promiſſio metu facta ipſo iure non valet,& quare,lib. 4.tit. 6 §.item actio.27.num 43.
Dos vxoris tunc deducenda,cum vera eius traditione, & numeratione conſtat, non alias,lib.4.tit.6 in l.1.D.fam.ercil.§.20.art.5. num.45.
Dotis priuilegia, tam ratione tacitæ hypothecæ, quam ratione prælationis in vera dote recepta,& tradita admittenda ſunt,lib. 4.tit 6. §.fuerat antea 29.num.57.
Dotibus duabus concurrentibus vtra ſit præferenda, lib.4. tit.6.§. fuerat antea 29.nu.61.
Dotalium rerum dominium ad mulierem ſemper pertinet, li.4.tit. 6.§ fuera. antea 29.num.34.
Dubia cauſa,quæ dicatur,in l.admonendi de iure iurando,lib.4.tit. 6.§.item ſi quis poſtulante 11.num.79.
Duplicatio quid ſit,& quid operetur,lib.4.tit.14. princ.tit. num.8.
Duplum quid ſit,lib.4.tit 6.§.in duplum 23.num 8.
Duplæ ſtipulatio in euictionibus aſſidua, libr.4. titul.6.§. omnes autem actionis 21. num.19.

I N D E X.

Duplici iudicium, ex edicto Prætoris datur aduerſus publicanos, quempiam fraudantes, lib. 4. tit. 2. princ. [illegible] nu. 75.

Dupli iudicium intra annum vtilem ex prætoris edicto datur in eum, qui teſtamento liberé eſſe iuſſus ante hereditatis aditionem, quid ſubripuerit, libro 4. titulo 1. §. hi, qui in parentum 18. n. 16.

E

EBRIVS An iniuriam committere poſſit, & eius pœna, lib. 4. tit. 4. §. [illegible] 1. num. 30.

E[illegible] verbi [illegible], [illegible] hominibus, exponuntur, lib. 4. tit. 2. in sub. numero 42.

Edictum peremptorium quando concedendum iudicis arbitrio relictum, libr. 4. titu. 15. parag. ſumma autem 1. capitul. ſecundo, numero 54.

Edicti quod cum eo verba, lib. 4. tit. 9. in sub. num. 8.

Edicti huius ſententia, libr. 4. tit. 7. in sub. num. 9.

Edicti, de in ius vocando vbi referuntur, lib. 4. titul. 6. §. pœnales quoque actiones 12. num. 26.

Edicti, ſi quis eum, qui in ius vocabitur verba referuntur, lib. 4. tit. 6. §. pœnales quoque actiones 12. num. 49.

Edicti, de his, qui deiecerunt, vel effuderunt, pars prior & hoc parag. [illegible] ſententia, libr. 4. titul. 5. §. item is ex cuius cœnaculo 1. num. 10.

Edictio duplex actionum vna, inſtrumentorum alia, libr. 4. titul. 6. §. ſic itaque diſcretis 14. num. 24.

Edere eſt copiam aduerſario facere actionis Codicis rationum, & inſtrumentorum libro 4. titul 6. parag. ſic itaque diſcretis 14. numero 15.

Edere is dicitur, qui aduerſarium ſuum ad album Prætoris producit lib. 4. tit. 6 §. ſic itaque diſcretis 14. num. 19.

Effuſum quid ſit, lib. 4. tit. 5. §. item is ex cuius cœnaculo primo numero 12.

Electioni, qui præſens non contradicit, eam probare videtur, lib. 4. tit. 6. §. actiones autem 10. nu. 87.

Elephanti, & Cameli, & ſi natum fera natura ſit primo Aquiliæ capite continentur, lib. 4. tit. 3. princ. [illegible] nu. 47.

Emancipationis, & ſuitatis quo ad ſucceſſionem [illegible] differentiæ, libro quarto, titul. 6. in l. quæ pater 50. §. 20. art. 2. nu. 14.

Emancipatus emancipato an conferat, lib. 4. tit. 6. in l. quæ pater, 50. § 20. art. 2. num. 11.

Emancipatus, quæ bona conferre tenetur, & an fructus etiam, lib. 4. tit. 6 §. actionum autem. 28 q. 8. num. 30.

Emendatio in præiudicium rei, vel actoris non admittitur, lib. 4. tit. 6. §. ſic itaque diſcretis, 14. num. 71.

Emendare actionem quid ſit, lib. 4. tit. 6. §. ſic itaque diſcretis, 14. num. 65.

Emendatio libelli, vt excludatur elegans proponitur cautela, lib. 4. tit. 6. §. ſic itaque diſcretis. 14. num. 51.

Emendatio actionis, ad quod vſque tempus licita, lib. 4. tit. 6. §. ſic itaque diſcretis, 14. num. 48.

Emendare actionem poteſt actor, lib. 4. tit. 6. § ſic itaque diſcretis, 14. num. 47.

emphiteuta nouum opus nunciare poteſt, lib. 4. tit. 15. §. ſumma autem, 1. cap. 9. de nou. oper. nunc. num. 184.

emptoris reſpicit omne damnum, & commodum poſt venditionem contingens, lib. 4. tit. 15. § ſumma autem, 1. cap. 9. de nou. oper. nunciat. num. 342.

Emptor accipientis nummos facere debet, lib. 4. tit. 17. § ſi finium regundorum, 6. cap. 10. num. 123.

Emptor, vt emptione ex empto, agat numeraſſe oportet, & eius rei [illegible], lib. 4. tit. 6 §. actionum autem. 28. q. 16. num. 15.

emptor re non tradita, in id quod intereſt agit, lib. 4. tit. 6. §. actionum autem, 28. q. 16. num. 6.

Emptoris ſi iam non intereſt rem conſequi quomodo agere debeat lib. 4. tit. 8. §. actionum autem 28. q. 16. num. 26.

Epiſcoporum quale olim munus? lib. 4. tit. 1. §. ſunt præterea, 10. n. 11.

Equum, aſinumue alienum, qui ſint equum eo [illegible] domino in equas ſuas coegit furtum committi, lib. 4. tit. 1. §. furtū 1. n. 39.

Equ[illegible]mentum quid ſit? lib. 4. tit. 1. §. furtum, 1. num. 40.

Equorum lupi quibus diebus liceat, libro 4. titul. 3. §. iuſta 1. numer. 92.

Equo vendito ornamenta contineantur, & ſi nihil de eis actum ſit, lib. 4. tit. 6. § actionum autem, 28. q. 6. num. 5.

Exercere verbum idem quod [illegible], lib. 4. tit. 6. in l. [illegible] D. fam. erciſ. §. [illegible]0. art. 5. num. 3.

Ereptor manifeſtus iure manifeſto ſeuerius punitur, lib. 4. tit. 2. princ. tit. num. 65.

Ereptio olim inter crimina publicorum iudiciorum numerata fuit, lib. 4. tit. 2. in rub. num. 4.

Ereptores etiam furti actione quaſi fures tenentur, lib. 4. tit. 2. in rub. num. 9.

Ereptor bonorum, an fur manifeſtus ſit, lib. 4. tit. 2. princ. tit. n. 10.

Ereptores quid ante facinus ſimulare ſoleant, lib. 4. tit. 2. §. ita tamē competit, 1. num. 18

Errans in iure dolum non committit. lib. 4. tit. 2. §. ita tamen cōpetit, 1. num. 40.

Errantes in iure dicuntur ſtulti, lib. 4. tit. 2. §. ita tamen competit, 1. num. 43.

Error iuris, an excuſet? lib. 4. tit. 2 §. ita tamen competit. 1. num. 6.

Error iuris in pœnalibus non excuſat a pœnis latæ culpæ, lib. 4. tit. 4. §. ita tamen competit. 1. num. 35.

Error in materia, an viciet contractus bonæ fidei, & ſtricti iuris, lib 4. tit. 6. § actionum autem, 28. q. 11. num. 1.

Error iuris excuſat à pœnis doli, lib. 4. tit. 2. §. ita tamen competit, 1. num. 37.

Error iuris excuſat à dolo præſumpto, lib. 4. tit. 2. §. ita tamen competit, 1. num. 38.

Eſculentum, poculentum vel iure Hiſpano ſi iudex recipiat punitur, lib 4. tit. 18. §. ſunt præterea, 10. num. 7.

Etymologiæ argumentum quale apud noſtros, libr. 4. titul. 17. §. ſi finium regundorum 6. cap. 2. num. 9.

Euictionis obligatio duo connexa capita continet, & quale vtrūque ſit? lib. 4. tit. 17. § ſi finium regundorum, 6. cap. 10. num. 1[illegible].

Euictionis ſtipulatio in venditionibus aſſidua, lib. 4. tit. 17. § ſi fin. regundorum, 6. cap 10. num 124.

Euictio, vt locum habeat venditor, eiuſue heredes denunciandi ſunt alias euictio ceſſat & quare, lib. 4. tit. 17 § finium regundorum 6. cap. 10. num. 127.

Euictionem præſtare ex natura contractus venditionis, venditor tenetur, lib. 4. tit. 17. § ſi finium regundorum, 6. cap. 10 num. 122.

Euictio eſt rei noſtræ quam alius legitimo titulo acquiſierat, recuperatio, lib. 4. tit. 17. § ſi finium regundorum, 6. cap. 10. num. 121.

Euictionis rationis heredes debitoris inſolidum ſunt denunciandi, parte tamen ſoluta quemlibet liberari quomodo intelligendum, lib. 4. tit. 17 §. ſi finium regundorum 6. cap. 10. num. 129.

Exactione pecuniæ dominus intelligitur improbare a procuratore geſta, lib. 4. tit. 11. §. in autem 2. num. 40

Executio pro exactione ſæpe accipitur, lib. 4. tit. 17. §. ſi finium regundorum, 6. cap. [illegible] num. 54.

Exercitoria actio quæ, lib. 4 tit. 7. §. eadem ratione, 2. num. 1.

Exercitoria actio non tranſitoria, ſed adiectitiæ actionem, lib. 4. tit. 7. § eadem ratione, 2. num. 2.

Exercitor leuiſſime culpæ ratione, an teneatur, lib. 4. tit. 5. §. item exercitor, 3. num. 33.

Exercitor fatale damnum, ſiue caſum, an præſtet, lib. 4. tit. 5. §. item exercitor, 3. num. 34.

Exercitor, damnum extra nauim mercibus datum an præſtet, lib. 4. tit. 5 §. item exercitor 3. num 35.

Exercitor liberi hominis factum quatenus præſtet, lib 4. tit. 5. §. itē exercitor 3. num. 37.

Exercitores ſerui, ſi damnum dent, noxali iudicio exercitor tenetur, lib 4. tit. 5 §. item exercitor tenetur 3. num. 8.

Exercitor nauis, cauponæ, ſtabuli, ex admiſſo ab his, quorum opera vtitur in factum actione tenetur, lib. 4. tit. 5. §. item exercitor 3. num. 1.

Exercitor viatorum, & hoſpitum factum non præſtat, libr. 4. tit. 5. §. item exercitor 3. num. 24.

Exercitor de damno, & furto, vtcumque dato, non de dolo tenetur, lib. 4. tit. 5. §. item exercitor 3. num. 26.

Exercere quid ſit, lib. 4. tit. 5. § item exercitor 3. num. 12.

Exercitor, qui prædixit res ſuo periculo non ſuſcipere, non tenetur, lib. 4. tit. 5. §. item exercitor 3. num. 15.

Exercitor nauis quis ſit, lib. 4. tit. 7. §. eadem ratione 2. num. 6.

Exercitoris officium etiam ſeruo adminiſtrare poteſt, lib. quarto, tit. 7. §. eadem ratione 2. num. 8.

Exercitoria actio aduerſus contrahentes, cum magiſtro an detur, lib. quarto, tit. 7. §. eadem ratione 2. num. 12.

Exercitoria an detur, ſi cum alio, quam cum magiſtro nauis contractum ſit, lib. 4. tit. 7. §. eadem ratione 2. num. 13.

Exercitoria actio datur in ſolidum, lib. quarto, tit. 7. §. eadem ratione 2. num. 10.

Exercitor an Ciuili actione teneantur, lib. quarto, tit. 5. §. item exercitor 3. num. 19.

exercitor prætoria actione ſemper tenetur, ſed in ſimplum tantum. lib. quarto tit. 5. §. item exercitor 3. num. 20.

exercitor quando in duplum teneatur, lib. quarto, tit. 5. §. item exercitor 3. num. 22.

exceptiones ſolent, præſcriptiones appellari, & hæc nomina promiſcue accipiuntur, lib. 4. tit. 13. in sub. num. 8.

Exce-

I N D E X.

Exceptionis verbum varios habet, ſignificatur, & in quo in noſtro titulo accipiatur, lib.4.tit.13.in ſub.num.4.
Exceptio certa formula à Prętore ſicut actio olim concipiebatur, lib.4.tit.13.in rub.num.5.
Exceptionum quædam ſunt peremptoriæ, quædam dilatoriæ, lib.4. tit.13.§ appellantur 8 num.1.
Exceptio præſupponit actionem, lib.4.tit.13 in rub.num.13
Exceptiones ſunt arma reorum, & eorum cauſa comparatæ, lib.4. tit.13. in rub.num.2.
Exceptionis intentus eſt actionem excluderem, libr.4.titul.13.in rub. num.13.
Exceptio neceſſario debet opponi, & omiſſa non ſuppletur officio iudicis, lib.4.tit.23.in ſub.num.11.
Exceptio ex æquitate oritur, & æquitas dicitur mater exceptionis, libr.4.tit.13.in rub.n.12.
exceptio aliquando dicitur defenſio, libr.4. titul.13. in rubrica numero 14.
Exceptio declinatoria propriè eſt exceptio ſecundum veriorem ſententiam, lib.4.tit.13.in rub.num. 15.
Exceptio dilatoria vere eſt exceptio ſecundum veriorem reſolutionem, lib.4.tit.13.in rub.num.16.
Exceptiones ſunt iuris naturalis ſecundum plurium opinionem, lib. 4.tit.13. in rub.nu.17.
Exceptiones rei cohærentes, quæ cōpetunt debitoribus etiam fideiuſſoribus dantur, non autem perſonæ cohærentes, & ita pleraque iura accipienda, lib.4.tit.14.§.exceptiones autem 4.nu.1.
Exceptio pacti conuenti fideiuſſoribus proficit ſi in rem factum ſit, lib.4.tit.14.§ exceptiones autem 4 num.3.
exceptio pacti de non petendo non datur fideiuſſoribus, quando perſonale eſt, lib.4.tit.14.§.exceptiones autem.4 num.4.
Exceptio iurandi non competit fideiuſſori, ſi de perſona iuratum eſt, lib.4.tit.4.§ exceptiones autem 4.num.8.
Exceptio pacti de non petendo non datur fideiuſſori, quando animo donandi interceſſit, lib.4.tit.14.§.exceptiones autem 4 n.7.
Exceptione perpetua, ſi debitor tutus coegerit creditorem acceptum facere debitum, ceſſet edictum, lib.4.tit 6. §.item actio 27 num. 8.
Excuſſio an ſemper in bonis principalis neceſſaria, libr.4.titul.6. § item ſeruiana 7.num.40.
Excuſſio in bonis debitoris, an neceſſaria ante reuocationem. lib.4. tit.6.§.item ſiquis in fraudem 6.num.7.
Exemplum, & ſimilitudo multum mouere ſolent, lib.4.tit.1.§.vnde illud.8.num.6.
Exheredatio duplex, alia notæ, alia non notæ cauſa, lib.4.tit.4.§. patitur 2. num.14
Exheredatio, quæ filio iniuriam irroget, lib. 4.tit.4.§.patitur 2. num. 25.
Exhibere reus nolens in id quod actioris intereſt condemnatur, lib. 4.tit.17 §.ſi ad exhibendum 3.num.4.
Extimatio quid, lib.4.tit.16.§.ex quibuſdam iudicijs 7. num.6.
Expenſæ factæ in exigendis hereditarijs debitorum nominibus, cui cedere debeant, lib.4.tit.6.in l.1.D.fam.ercif.§.20.art.5.n.16.
Expenſæ ſi factæ ſint in exigendis nominibus debitorum qua actione petantur, lib 4 tit.6.in l.1.D. fam.ercif.§.20.art.5.n.19.
Expenſarum condemnatio in eum, qui debitum inficiatur, ſub diſtinctione, lib 4.tit. 6.§.ſiquis agens.33 num.38.
Expenſarum condemnationem, qui incurrant, lib.4.tit.15.§.ſumma autem.1.c.2.n.76.
Expenſarum materiam tractantes interpretes referuntur, lib.4.tit. 16.§.hæc autem omnia.6.num.9.
Expilatæ hereditatis crimē quando committuntur? lib.4. tit.1.§. furtum.1. num.58.

F

FABIA Lege de Plagiarij punitur, qui liberum hominem ſupprimit, lib.4.tit.15.pr.tit.ar.5. num.150.
Facies nobilior corporis pars.lib.4.tit.4.§.numſolum.11. nu.12.
Factum verbis ſæpè præualet, libr.4. titul.5. §. item exercitor.3. numer.14.
facti narratio Hiſpano Iure ſufficit, lib.4.tit.6.in rub.num.12.
factum prudentiſſimos quoſque fallere ſollet, libr.4. tit.15.pr.tit. art.2.num.24.
facta aliquando diuidua cenſentur, aliquando indiuidua, & proponitur regula qua eorum natura dignoſcatur, libr.4.titul.17. §.ſi finium regundorum 6.cap.12.num. 184.
Factum qua ratione indiuiduum cenſeatur, lib.3.tit.17.§.ſi finium regundorum.6.cap.12.num.182.
Facta plura, quæ vno promiſſo facto continentur indiuidua etiam ſunt, lib.4.tit.17. §. ſi finium 6.c.12.num.019
factum in ſtipulatione deductum ſi non adimpleatur, an debitor præciſè facere compelli poſſit.lib.4.tit.17. §.finium regundorum.6.cap.12. num.195.
Factorum obligationes indiuiduæ, an omnes ſint, lib.4. tit.17. §.ſi finium regundorum 6.cap.18 n.179.
Falſi criminis pœna in hominibus liberis quę, lib.4. tit.18. §. item lex Cornelia 6.nu.2.
Falſi crimen quibus in caſibus committatur, & qualiter puniatur lib.4.tit.18.§.item lex Cornelia.6.nu.1.
Falſum commitens, iuxta literas S.Pontificis, Imperatoris, Regis pęna mortis punitur, & quid in clerico, lib.4.tit.18. §.item lex Cornelia.6.num.7.
Falcidiæ in rationem non imputantur, niſi ea; quæ iure hereditario capiunt, lib.4.tit.6.§. ſic itaque diſcretis 24.n.95.
famæ iactura grauior quam vitæ, ex l.is ſiquidem §. fin. D.de eo quod mor.cau.lib 4.tit 16.§.ex quibuſdam iudicijs.7.n.9.
familia ſi album Prætoris corruperis, quomodo detur actio ad cōciliationem tex in l.ſi familia.9. D.de iu.om.iud.l.illud 32.D.ad l.Aquiliam.li.4.tit.6.§.pęnales quoque actiones.12.num 23.
familiæ verbum hereditatem ſignificat, lib.4.tit.6.in l.1.D fam.ercif.§.20 ar.5.num.2.
familiæ erciſcundæ iudicium, idem quod hereditatis diuidendæ, ideoque inter heredes tantum locum habet, lib.4.tit.6.in l.1.D. fam.ercif.§.20.art.5.num.4.
familiæ erciſcundæ actionis præſtationes perſonales quę? lib.4.tit. 6 § quædam actiones 20.n.10.
familiæ erciſcundæ actio quare in rem dicatur, lib.4.tit.6.§.quędā actiones 20.n.11.
familiæ erciſcundæ actio an præſcribatur, & quo tempore? li.4.tit. 6.in l.1.D fam.ercil.§.20 art.5.num.9.
familiæ erciſcundæ iudicio, an ſępius poſſit agi? lib.4.tit.6.in l.1. D.fam.ercif.§.20.art.5. num 73.
familiæ erciſcundæ actio pęnalis, an perſonalis, an mixta? lib.4.tit. 6.in l.1.D.fam. ercif.§.20.art.3. num.6.
familiæ erciſcundæ actio duplex, lib.4.tit.6.in l.1.D.fam.ercif.§. 20.ar.5.n.5
familiæ erciſcundæ iudicium, & diuiſionem hereditatis, & perſonales præſtationes continet, lib.4 tit.6.§.quædam actiones 20. numero 8.
familiæ erciſcundæ actio inter coheredes datur, vt diſcedatur à cōmunione, & hereditarię res diuidentur, & quale in ea iudicis arbitrium, lib.4.tit.6.§.quędam actiones.20. num.7.
familiæ erciſcundæ, communi diuidundo, finium regundorum, actiones mixtam cauſam quare habere dicantur? lib 4.tit.6.§.quędam actiones, 20.n.6.
familiæ erciſcundæ actio bonę fidei, & quæ eius pręſtationes remiſſiuè? lib.4.tit.6.§.actionum autem 28.q.25.num.1.
familiæ erciſcundæ, communi diuidundo, finium regundorum actiones, an reales, an perſonales, libr.4. titul.6. §. omnium 1. numero 2.
Familiæ erciſcundę iudicio, corporales, & incorporales res, ideſt, iura, & actiones, & debitorum nomina inter heredes diuiduntur, lib.4.tit.17.§.ſi finium regundorum. 6.cap.5 n.44.
familiæ erciſcundæ, communi diuidundo, finium regundorum actiones quatenus inter ſe diſtent, lib.4.tit.6.§.actionum autem. 28. quæſt.2. num.14.
familiæ erciſcundę iudicio contraria allegari videntur, libr.4.tit, 17.§.ſi familiæ erciſcundæ,4.n.2.
familiæ erciſcundæ iudicium heredibus conceſſum, & qua ratione, lib 4.tit.17.§.ſi finium regundorum,6.cap.5.num.43.
familiæ erciſcundæ iudicio ſingulæ partes ſingulis heredibus adiudicantur, lib.4.tit.17.§.ſi familiæ erciſcundæ, 4.num.1.
faſti dies, qui? qui Nefaſti. lib.4.tit.15.§.ſumma autem 1.cap.5.de nou.oper.nunc.n.268.
feræ beſtiæ primo legis Aquiliæ capite non continetur.lib.4.tit.3. pr.tit.n.46.
feriatis diebus lites, & forens controuerſiæ ceſſare debent, lib.4.tit. 15.parag.ſumma autem primo, cap.5.de nou.oper. nunc. n.264.
feriarum diſtinctio, lib.4.titul.15.§. ſumma autem 1.cap.5.de nou. oper.nunc.n. 263.
feriato die agere licet, quod prætermiſſum noceret, lib.4.tit.15.§. ſumma autem, 1.c.5.de nou.oper.nunc.n.164.
feſtucaria vis, quæ dicatur, lib.4.tit.15.§.ſumma autem, 1.cap.3.de nou.oper.nunc.n.186.
feudalium rerum diuiſio qualiter facienda, lib.4.tit. 6.§. quædam actiones, 20.n.36.
fides publica, quę ſaluo conducto appellatur? lib.4. tit.6.§.item ſi quis poſtulante, 11.n.37.
fideiuſſio à conſtituto an differat, & quatenus, lib.4.tit.6.§. In perſonam, 8.n.34.

I N D E X.

Fideiuſſor iudicio ſiſtendi cauſa acceptus locuples eſſe debet, & quomodo locuples, lib.4.tit.11.§. ſed hodie, 1.n. 8.
Fideiuſſor al quo caſu ante reum conueniri, an poſſit, lib.4.tit.6.§. actiones autem 10.n. 90.
Fideiuſſori an competat exceptio Macedoniani, lib.4.tit.7.§. illud propriè ſeruatur, 8 n.11.
Fideiuſſor ſi decedat reus quem in iudicio ſtaturum promiſit? an teneatur, lib.4.tit.11.§ ſed hodie, 1.n.8.
Fideiuſſor iudicio ſiſti habeat ne beneficium excuſſionis remiſſiue, lib.4.tit. 11.§ ſed hodie, n.19.
Fideiuſſor locuples habetur quandoque quiſquis, lib.4.tit.11.§. ſed hodie, 1.n. 10.
Fideiuſſor iudicio ſiſtendi cauſa acceptus quamdiu teneatur, lib.4. tit.11.§. ſed hodie. 1 n.11.
Fideiuſſor iudicio ſiſtendi non tenetur ſiſtere reum coram iudice appellationis, lib.4.tit 11.§. ſed hodie.1.n.12.
Fideiuſſio de ſiſtendo iuri, durat tandiu, quandiu fideiuſſores ſe obligauerunt. lib.4.tit.11 §. ſed hodie, 1.n.13.
Fideiuſſor in certam quantitate m tantum ad illam tenetur, & quid ſi actio creuerit per inficiationem, vel per iuramentum, lib.4.tit. 11.§. ſed hodie, 1.n.16.
Fideiuſſor ſi promittat pœnam tenebitur ad eam, & intra quod tempus poſſit eam purgare, lib.4.tit.11.§. ſed hodie, 1.n.17
Fideiuſſor de iudicio ſiſtendo, ſi actor diſtulat litem, & cauſam neglig it, an liberetur iuxta quod tempus, & qua diſtinctione, lib.4. tit 11.§. ſed hodie, 1.n.14.
Fideiuſſor iudicio ſiſtendi cauſa acceptus tenetur ad totum verum intereſſe, ſi reum, pro quo fideiuſſit ſiſtere non faciat, lib.4.tit.11, §. ſed hodie, 1.n.15.
Filij reorum læſæ maieſtatis quibus ſubijciantur pœnis, & huius rei ratio, lib.4.tit.18 §. publica autem, 2.n.14.
Filij rei criminis læſæ maieſtatis ante crimen nati, an infames, & aliqua alia pœna puniendi, lib.4.tit.18.§. publica autem, 29. numero 20.
Filius in poteſtate conſtitutus item patri mouere poteſt quibuſdam in caſibus, lib.4.tit.16 §. omnium autem, 8.nu.40.
Filius fam. ſi contrahat credita pecunia, dote . . . Hiſpano iure an teneatur, lib.4.tit. 6.§. actiones autem, 10.n.93.
Filiorum, filiarum ve moribus corruptis, qua actione pater agere poteſt? lib.4.tit.6.§. in duplum 23 nu 16.
Filiatio quomodo probanda ſit, lib.4.tit 6.§. præiudiciales, 13. numero 7.
Filius patri, vel matri iuſte non reſiſtit, lib.4.tit.3.§. iniuria, 1. numero 15.
Filium pater defendens, & conſors conſortem ſuum etiam hac ſatiſdatione oneratur, lib.4 tit.11.§. ſi autem 2.num.20.
Filius fam. extra iudicium procuratorem dare, in iudicio vero non poteſt, lib.4.tit.10.princ.tit.num.18.
Filius fam. iure veteri quidquid acquirebat, exceptis caſtrenſibus, & quaſi caſtrenſibus peculijs, libr.4.tit.1.§. hi qui in parentum, 12. num.10.
Filius fam. caſtrenſe quaſi caſtrenſe vel peculium habens ſi quid patri ſubripiat, ei vſque ad quantitatem peculij auſtrictus manet, lib.4.tit.1.§. hi qui in parentum. 12.num.11.
Filius patris res eſt, lib.4.tit.1.§. interdum etiam 9.num 7.
Filij fam. dominium petes patrem non eſt, lib.4.tit.4. §. interdum etiam, 9.num.5.
Filius fam. & ciuis Romanus eſt, & ex omnibus cauſis tanquam pater fam. obligatur, lib.4.tit.1.§. hi qui in parentem, 12. numero 5.
Filius ſpiritualis, patri ſpirituali non poteſt reſiſtere, lib.4.tit.13.§ iniuria, 1.num.7.
Filius fam. ex quaſi maleficio an inſolidum tenetur, an in patrem actio detur? lib.4. tit.5. §. ſi filius fam. 2.num.1.
Filio fam. lite conteſtata decedente quoad peculij vires quando pater teneatur, lib.4.tit.5.§. ſi filius fam. 2.num. 4.
Filio fam. iniuria facta, an ab eius patre poſſit remitti, & quando, lib.4.tit.4.§. hæc actio, 12.num.17.
Filij vxores ſi corrumpantur, qua actione pater agat, lib.4.tit.4. §. ſeruis autem 3.num. 10.
Filius fam. iudex quatenus teneatur per imperitiam iudicans, lib.4. tit.5.princ.tit.num. 6.
Filius fam. iudex ſi litem ſuam fecerit in patrem actio quatenus detur. lib.4.tit.5.§. ſi filius famil. 2.num.6.
Filij fam. ex delicto eo pater teneatur, lib.4.tit.6.§. actiones autem, 10.num.9.
Filio fam. magiſtratu credito adminiſtrationis ratione an pater teneatur, lib.4.tit.6.§. actionis autem, 10.num.15.
Filij fam. ex veriori ſententia parentes, ſi venia in ius vocare non poſſunt, & quando agere poſſint contra patrem examinatur, lib.4.tit 6.§. pœnales quoque actiones 12.num. 30.
Filius fam. ex omnibus contractibus, obligatur, lib.4.tit.7. §. illud propriè ſeruatur, 8.num.3.
Filius fam. etiam venia impetrata non poteſt patrem in ius vocare, lib.4.tit.6.§. pœnales quoque actiones, 12.num.5.
Filius, qui paternæ hæreditati renunciauit, admitti ad ſucceſſionem ex noua cauſa poteſt, & an eo caſu conferat, lib.4.tit.6. in l. quæ pater, 50.§.20.art.2.num. 20.
Filij fam. maiores, 25, annis procuratores rectè conſtitui poſſunt, lib.4.tit.10.§. procur.1.num.18.
Figura, quæ dicitur, hyſteron proteron, & eius exempla, lib.4.tit.7, §. iniuria 1.num.62.
Fictio idem operatur in caſu ficto, quod veritas in caſu vero, lib.4. tit.7.§. fuerat antea.29. num. 82.
Finium regundorum iudicio poterit iudex, ex alterius agro partem alteri adiudicare, lib 4.tit.17.§. ſi finium regundorum 6.num.1.
Finium regundorum actionis materiam, qui explicent, lib.4 tit.6. §. quædam actiones, 20.num.37.
Finium regundorum leges vnde originem habeant, & quare inductæ, lib.4.tit.6.§. quædam actiones 20.num.38.
Finium regundorum iudicium reale, & perſonale, lib.4.tit 6.§. quædam actiones, 20.num....
Finium regundorum actionis incluſio, lib.4.tit.6.§. quædam actiones, 20.num.48.
finium regundorum actio quibus competat, lib 1.tit. 6. §. quædam actiones 20.num. 45.
finium regundorum iudicium duplex, lib.4.tit.6. §. quædam actiones 20, num 46.
finium regundorum iudicium ad ruſtica tantum prædia pertinet, lib 4.tit.6.§ quædam actiones 20 num.43.
finium regundorum actio, an ſit bonæ fidei, & vnde oriatur, lib.4. tit 6.§. quædam actiones 20.num 51.
finium adiudicatio quomodo facienda, lib.4.tit. 6.§. quædam actiones 20.num. 52.
fines quomodo dirigendi, & quale in eis regundis iudicis officium, lib 4.tit.6.§. quædam actiones 20. num.49.
fines quomodo probandi, lib.4.tit.6. §. quædam actiones 20.nu.50.
fines, & iura rei venditæ actione exempto petuntur, lib. 4. tit.6.§. actionum autem, 28 q.16.num. 29
finiri dicitur in vſu iuris res quæque, quæ omnino tollitur, & extinguitur, lib.4.tit.12. princ.tit.num.55.
fines ſi quis excedat, qua pœna puniatur, lib.4.titul. 6. §, quædam actiones 20.num.53.
fiſcus an præferatur prioribus creditoribus expreſſam hypothecam habentibus, lib.4.tit.6. in l. priuilegia, 16.§ 20. art. 5. numero 76.
fiſcus & mulier pari paſſu ambulans in exactione bonorum communis debitoris, lib.4.tit 6.in l. priuilegia 16.§. 20.art.5. numero 77.
fiſcus ſine venia in ius vocari non poteſt, lib 4.titul.6. §. pœnales quoque actiones, 20.num. 38
fiſcus communi iure pariter, niſi contrarium, lege vel conſtitutione aliqua inducatur, explicatur, lib.4.tit.6.§. bonæ fidei, 30. numero 20.
fiſcus plus petens, an in aliquam incidat pœnam, lib.4.tit.6.§. ſi quis agens 33.num. 6.
flamini Diali olim iurare non licebat, lib.4.tit.16. in rub.num.22.
fœminæ filij, & ſerui edicto de albo corrupto comprehenduntur, & quomodo contra filios, & ſeruos pœnæ executio admittatur, lib.4.tit.6.§. pœnales quoque actiones.12.num. 18.
fœmina ob pecuniarum debitum carceri non mancipatur, lib. 4. tit.6 §. cum eo quoque, 40.num.13.
fœminæ regulariter procurare vetantur, & quare, lib.4.tit.10.§. procurator, num.6.
fœminæ procurare poſſunt pro parentibus cauſa cognita, libr.4. tit.10.§. procurator.1.num.7.
fœnus depoſiti priuilegium excludit, lib.4.tit.6.in l. priuilegia, 16. §.20 art.5.num. 45.
formula in ius vocationis, lib.4.tit.16.§. omnium autem 8 num.14.
formula exceptionis quibus verbis concipiebatur, lib.4. tit. 13. in rub.num.6.
formularum iniquitas quare exoleuit, libr. 4.titul.6.in rub. numero 8.
formula cadere idem quod cauſa cadere, lib.4.tit.6.§. ſi quis agens 33.num.13.
fornicatio ſimplex punita, libr.4.tit.18. §. item lex Iulia 3. numero 28.
frater quando compellatur dotem dare, lib.4.tit.17. in rub. numero 3.
fratri, maiori minor, aut ſuperioribus propinquis inferiores iuſtè

non

Digitized by Google

I N D E X.

non reſiſtunt, lib. 4. tit. 3. §. iniuria, 1. num. 19.
Fraudationis, cauſa ſi debitor latitet qualis decreti venditionis bonorum effectus, lib. 4. tit. 15. §. ſumma autem 1. capite 4. nu. 164.
Fructus rerum hereditariarum diuiduntur inter heredes, lib. 4. tit. 6. l. 1. D. fam. ercîſ. §. 20. art. 5. num 23.
fructuum & vſurarum an ratio eadem in emptore, & venditore, lib. 4. tit. 6. §. actionum autem. 23. q. 16. nu. 29.
fructus, & acceſſiones veniunt in iudicijs vniuerſalibus, lib. 4. tit. 6. §. ſic itaque diſcretis, 24. num. 54.
fructus extantes, an veniat in contractibus bonæ fidei, lib. 4. titul. 6. §. actionum autem 28. q 7 num. 1.
fructus pendentes pars rei, an ſint? lib. 4. tit. 6. §. actionum autem 26. q. 7. num 2.
fructus peti iure actionis, vſuras officio iudicis, an certum in omnibus actionibus, lib. 4. tit. 6. §. actionum autem 28. quæſt. 8. nu. 10.
fructus bona fide conſumpti an etiam diuidendi, lib. 4. tit. 6. in l. 1. D. Fam. ercîſ. §. 20. art. 5. num. 24.
fructus inter heredes aliquando non diuiduntur, libr. 4. tit. 6. in l. 1. D. Fam. ercîſc. §. 20. art. 5. num 26.
fructus rei defunctæ dolo poſſeſſoris vſque ad rei iudicandæ tempus æſtimantur, lib. 4. tit. 17 §. ſi in rem actus ſit 1. num. 7.
fructuum medio tempore perceptorum in actione ad exhibendum habetur ratio, lib. 4. tit. 17 §. ſi ad exhibendum 3. num. 6.
fructus percepti reſtituendi ſunt ſi pere piantur poſt litem conteſtatam, quamuis eos petitor percepturus non fuerat, explicantur, l. cum hereditas 59. D. de pet. hered l. b. 4 tit. 17. §. & ſi in rē 1. num. 66.
fructus medio tempore percepti, ab emptore non reſtituuntur quantumuis fraudis particeps ſit iure Regio, lib. 4. tit. 17. §. & ſi in rem 1. num. 75.
fructus petitor ex gere nō poteſt, qui percipi poterant ex augmento rei a poſſeſſore facto, lib. 4. tit. 17 §. & ſi in rem 1. num. 63.
fructus alij ſunt naturales, alij induſtriales, libi 4. titulo 17. & in rem. 1. num. 8.
fructus in duplici differentia, alij naturales, alij induſtriales ex veriori ſententia, lib. 4. titul. 17 §. & ſi in rem. 1. num. 12.
fullo, ſiue ſarcinator, qui certa mercede conſtituta veſtimenta accepit de leuiſſima culpa tenetur, ſi vero gratis dolo tantum, lib. 4. tit. 1 §. item ſi fullo 14. num. 8.
fundi deſtinationi patris famil. non natura fiunt, lib. 4. tit. 17. §. ſi finium regundorum, 6. c. 11. num. 166.
fundus vnde dicatur iuxta Marci Varronis opinionem, lib. 4. tit. 17 §. finium regundorum 6. cap. 11. num. 167.
fundi ſimplex ſtipulatio, an eadem, qua ſtipulamur fundi proprietatem, lib 4. tit. 17 §. ſi finium regundorum 6. cap. 8. num. 97.
funeris impenſa neceſſario priuilegium habet, non alia, lib. 4. tit. 6. in l. priuilegia, 16. §. 20 art. 5, nu. 28.
fundum alienum inuito domino ingredi regulariter non licet, lib. 4. tit. 3 §. cæterum 10 num 24.
fundi dotalis poſſeſſio prodeſt viro, & vxori, vt ſatiſdationem euitent, & quid de poſſidentibus bona reſtitutioni ſubiecta, li. 4. tit. 21. § ita hodie 1. num. 24.
funeris impenſa. vt quis recuperet, an proteſtatio aliqua ſit neceſſaria, lib. 4. tit. 6. in l. priuilegia 16 §. 20. art. 5. num. 19.
funeris impenſa, ex quinta defuncti bonorum parte quando deducenda, lib. 4. tit. 6. in l. priuilegia 16. § 20. art. 5. num. 27.
funeris impenſa omne debitum antecedit, & eius rei ratio, lib. 4. tit. 6. in l. priuilegia. 16 §. 20. art. 5, num. 23.
furem donare velle veroſimile non eſt, lib. 4. tit. 17. §. ſi in rem. 1. numero 85,
furtum pœna apud Athenienſes, & Romanos, lib. 4. tit. 6. §. quadrupli. 25. num. 5.
furtum varia genera, lib. 4. tit. 2, num. 43.
fur an ſit is, qui meam poſſeſſionē conſequitur, lib. 4 tit. 4. pr. t. n 5.
fur improbior cenſetur, qui coactis hominibus dolo malo res alienas aufert, lib. 4. tit. 2. princ. tit. num. 42.
fur criminaliter accuſatus iudicis arbitrio arcetur, lib. 4. tit. 2. prin. tit. nu m. 66.
furis odio receptum eſt, vt pluribus actionibus teneatur, lib. 4. tit. 3. §. cæterum, 10. num. 38.
fur eſt, qui fugitiuum celat, lib. 4. tit. 3 § cæterum 10. num. 87.
furum odio omnes degenerant actiones, lib. 4. tit. 1. §. pœna manifeſti, 4. num. 15.
furem nocturnum, aut diurnum defendentem ſe telo occidens non tenetur, ſicut clamore id teſtificetur, libr. 4. tit. 3. princip. tit. numero 17.
fur ſemper eſt in mora, l. b. 4. tit 1. §. pœna manifeſti 4. num. 31.
furtum ex affectu furandi conſiſtit, libro 4. tit. 1. parag. in ſumm. 7. numero 1.
furti agere non poteſt eius rei nomine, cuius ipſe fur eſt libro 4. titulo primo, § ſed is apud quem. 16. num 6.
furandi animus ſemper neceſſarius, l. b. 4 tit. 1. §. furtum 1. num. 28.
furandi animus qualiter interpretetur. libr. 4. titul. 1. §. furtum. 1. numero 39.
furandi animus vnde conuincatur. lib. 4. tit. 1. § furtum. 1. num. 42.
furti manifeſti actio in quadruplum, non manifeſti in duplum datur, lib. 4 tit. 1. § pœna manifeſti 4 num. 1.
furti pœnalis actio aliam non excludit. lib. 4. tit. 1. §. pœna manifeſti. 4. num. 14.
furti manifeſti actio in quadruplum. lib. 4. tit. 6. §. quadrupli. 25. num. 4.
furti actio a condictione furtiua, quid interſit. libr. 4. tit. 1. §. pœna manifeſti. 4. num. 47.
furti actione tenetur, qui alienum ſeruum compeditum ſoluerit, vt fugeret, l. b. 4. tit 3. § cæterum. 10. num 34.
furti actio quæcumque famoſa. libr. 4. titul. 1. §. pœna manifeſti. 4. numero 36.
furti actio emptori datur, ſi rei traditio præceſſerit. lib. 4. tit. 1. §. itē ſi fullo. 14. num. 24.
furti actiones aliæ recuperandæ furtiuæ rei gratia, aliæ furti coercendi cauſa introductæ. lib 4. tit. 1. §. pœna manifeſti. 4. num. 7.
furtiuæ rei recuperandæ gratia vindicatio ad exhibendum actio, & condictio furtiua conceditur, lib. 4. tit. 1. §. pœna manifeſti. 4. numero 8.
furti actio fulloni datur contra furem domino abſente, vel agere nolente, li. 4. tit. 1. §. item ſi fullo 14 num. 19.
furti actio malæ fidei emptori ſiue poſſeſſori non datur. lib. 4. tit. 1. §. item ſi fullo. 14. num. 6.
furtum, furti actio, & condictio furtiua ſeparantur, lib. 4. tit. 1. §. aliquando. 10. num. 6.
furti actio eo quod fur deprehendatur domino quo iure acquiratur. lib. 4. tit. 1. §. furtum 2. num. 10.
furti actio furtis coercendi cauſa inducta, lib. 4. tit. 1. §. pœna manifeſti. 4. num 12.
furti actione filius fam. ſeruuſve, patri aut domino rem ſuam ſubripiens non tenetur, lib. 4. tit. 1 §. hi, qui in parentum. 12. num. 4.
furti actio etiam non domino competit, ſi eius interſit, lib. 4. tit. 1. §. item ſi fullo. 14. num. 1.
furti & ſerui corrupti actio quandoque concurrunt, lib. 4. tit. 1. §. vnde illud 8. num. 1.
furtum ſola cogitatione non committitur, lib. 4. tit. 1. §. vnde illud 8. num. 2.
furti actio inter virum, & vxorem nulla datur, ſed rerum amotarū, lib. 4. tit. 1. §. hi qui in parentum. 12. num. 21
furti actione pœnam, non quod ſuum eſt conſequitur quintus, lib 4. tit. 1. §. item ſi fullo, 14. num. 4.
furti actio fulloni, ſarcinatori ve, an detur, ſi nulla conſtituta mercede veſtimenta accepta ſint. lib 4. tit. 1. §. item ſi fullo. 14, num. 5.
furti actio etiam aduerſus non ſurripientes datur, lib. 4. tit. 1. §. pœna manifeſti. 4. num. 24.
furti actio alienis veſtimentis ſubreptis, ſarcinatori fulloni ve datur ſi in ſolidum ſoluendo ſint, lib 4. tit. 1. parag. item ſi fullo. 14. numero 2.
furti actionem ex dolo ſuo quis quærere non debet, lib. 4. titul. 1. §. item ſi fullo. 14. num. 23.
furti actio in duplum datur, lib 4. tit. 6. §. in duplum. 23. num 1.
furti actio non ad rem, ſed ad perſonam datur lib. 4. tit. 3. §. cæterū 10. num. 39.
furti actio contra furem perpetua contra ereptorem annalis, lib. 4. tit. 2. princ. tit. num. 64.
furti actio, an inter ſocios ſit? lib. 4. tit. 18. §. furtum. 1. num. 54.
furtum non niſi domino inuito ſit, l. 21. tit 14. part. 7. lib. 4. t. 1. §. furtum. 1. num. 57.
furti actio non datur depoſitario rem depoſitam dolo malo amittenti, lib. 4. tit 1. §. item ſi fullo 14. num. 22.
furti actione tenetur is, cuius ope, & conſilio furtum patri domino ve factum eſt, lib. 4. tit. 1. §. hi, qui in parentum 12, num. 17.
furti actio ei, cuius intereſt datur, lib. 4. tit. 1 §. ſed is apud quem. 16. num. 8.
furti actio omnibus, quorum ex iuſta cauſa intereſt datur, lib. 4. tit. 1. §. pœna manifeſti 4 num. 47.
furti actio creditori, an ſemper detur, li. 4. tit. 1. §. pœna manifeſti. 4. num. 38.
furandi animus furtum non facit, lib. 4 tit. 1. §. furtum. 1. num. 14.
furtum vnde dictum lib. 4. tit. 1. § furtum, 1. num. 17.
furtum conceptum, oblatum, prohibitum, non exhibitum quale? lib. 4. tit. 1. §. furtum. 2. num. 8.
furtum per lancem liciumque conceptum quale, & duodecim tabularum lex de ea re adducta, & explicata, lib. 4. titulo 1. §. furtum 2. num. 13.

I N D E X.

Furtum committit, qui credit volente domino ſe rem contrectare, limitatur lib.4.tit.1.§.furtum 1.num.10.

Furtum an quale lucrum rei, vſus, poſſeſſioniſve eius requirat, lib.4.tit.1.§.furtum 1.num.33.

Furtum non facit, qui contumeliæ, qui nocendi tantum, qui libidinis cauſa, aut occultandæ veritatis gratia rem contrectat, lib.4.tit.1.§.furtum 1.num.38.

Furtum non committere, qui libidinis cauſa ancillam rapit, qualiter intelligendum, lib.4.tit.1.§.furtum 1.num.44.

Furtum rei propriæ quando committitur, lib.4.tit.10.§.aliquando 1.numero 4.

Furtum in re propria quandoque committi, lib.4.tit.1.§.furtum 1.numero 55.

Furtum rei propriæ nemo committit, lib.4.tit.1.§.aliquando 10.numero 3.

Furtum poſſeſſionis vſuſve committi poteſt, lib.4.tit.2.princ.titul.num 21.

Furtum in re immobili non fit, lib.4.titulo ſecondo, princip.titul.numero 45.

Furto ſubtractum ſi ad aliquos ex cohæredibus peruenerit ſolidū, ab his petendum eſt, non ab alijs, lib.4.tit.12.§.non autem 1.numero 43.

Furtum ſine fraude, & ſimulatione fieri nequit, lib.4.tit.1.§.ita tamen compet 1.1.num.16.

Furti definitio explicatur, lib.4.tit.1.§.furtum.1.num.1.

Furtum vt committatur, an omnino neceſſaria rei cōtrectatio, lib.4.tit.1.§.furtum.1.num.2.

Furtum, & [illegible] rem [illegible], & de eis paciſci licere plurimis iuris noſtri locis probatur, lib.4.titul.16.§.ex quibuſdam iudicijs 7.numer.3.

Furtum contrectationem ſemper requirit, lib.4.tit.1.§.interdum quinque.11.num.9.

Furtum, an committatur depoſita re ſiquis vtatur? lib.4.titul.1.§.furtum 1.num.11.

Furtum hereditariæ rei non fit, lib.4.tit.1.§.hi qui in parentum.12.numero 14.

Furto poſſeſſio dumtaxat auſertur non dominium, lib.4.tit.1.§.hi, qui in parentum.12.num 15.

Furto à filio fam. ſeruo ve, pa tri, & domino ve ſurrepta furti e fficitur, lib.4.tit.1.§.hi, qui in parentum 12.num.3.

Furtum aliud diurnum, aliud nocturnum, aliud ſimplex, aliud improbum, aliud improbius, aliud domeſticum, lib.4.tit.1.§.furtum 2.num.9.

Furtum, & rei, & vſus eius fit, lib.4.titul.1.§.furtum autem fit 5.numero 6.

Furtum quando committatur, etiam ſiquis voluntate domini re vtatur, lib.4.titul.1.§.furtum autem fit.5.num.4.

Furtum aliud manifeſtum, aliud non manifeſtum & quale vtrumque ſit? lib.4.tit.6.§.quadrupli.25.num.3.

Furtum in re communi, an committatur? lib.4.titul.1.§.furtum 1.numero 9.

Furtum hereditariæ rei, an fiat? libr.4.titul.1.parag.furtum.1.num.10.

Furtum ſine affectu furandi non committitur, lib.4.tit.1.§.furtum autem fit.5.num.5.

Furtum furandi affectus non ſemper facit, lib.4.titul.16.§.furtum autem fit.5.num 6.

Furtum a filio fam. ſeruo ve, non fit patri, aut domino, libr.4.tit.1.§.hi, qui in parentum.12.num.2.

Furtum committit, qui re commodata vtitur ad alium vſum, libr.4.tit.1.§.furtum.1.num.12.

Furtum rei propriæ à domino patratum non impedit rei vſucapionem, lib.4.tit.1.§.aliquando 10.num.2.

Furtum rei immobilis, an committatur, libr.4.titul.1.§.furtum 1.numero 7.

Furtum in rebus incorporalibus an fiat? libro 4.titulo 1.§.furtum 1.num.8.

Furtum committit creditor, qui re pignorata depoſitarius, qui depoſita, commodatarius, qui re commodata in alios vſus vtitur, lib.4.tit.1.§.furtum autem fit.5.num.2.

Furtum ſine animo rem furandi, an committatur? lib.4.tit.1.§.furtū 1.num.3.

Furtum an omnino animum lucrifaciendi requirat? lib.4.tit.1.§.furtum 1.num.4.

Furtum poſſeſſionis an detur? libro 4.titulo 1.parag.furtum 1.numero 12.

Furtum lege naturali prohibitum qualiter intelligendum? lib.4.tit.1.furtum.1.num.13.

Furtum aliud manifeſtum, aliud nec manifeſtum, & quale vtrumque? lib.4.tit.1.§.furtum 2.num.1.

Furti definitio in furtiua adijcitur verbum alieræ, lib.4.tit.1.§.furtum.1.num.25.

Furtum apud aliquas nationes impunitum aduerſus tamen iuris naturalis præcepta, lib.4.tit.1.§.furtum 1.num.72.

Furti nomine, an ciuiliter, & criminaliter agi poſſit, & generaliter remiſſiuè, lib.4.tit.1.§.pœna manifeſti.4.num 54.

Furtum liberi hominis quandoque fit, lib.4.tit.1.§.interdum etiam 9 num.1.

Furtum non fit, ſine conteſtatione lucri faciendi cauſa facta, libr.4.tit.3.§.cæterum 10.num.35.

Furtum, peccatum, rapina, delictum, nullum ſine voluntate, li.4.tit.1.§.furtum.1.num.47.

Furti manifeſti, & nec manifeſti, quoad pœnam quare diſſimilis ratio, lib.4.tit.1.§.pœna manifeſti.4.tit 1.num.51.

Furti manifeſti actione quadruplum totum pœna eſt, lib.4.tit.2.princ.tit.num 35.

Furti manifeſti actio odio furum perpetua eſt, lib.4.tit.18.princ.tit.num.6.

Furtiuæ rei requiſitio, an hodie ſicut olim fieri poſſit? lib.4.tit.1.§.furtum 2.num.5.

Furtiuæ rei perſecutoriæ actio vna aliam excludit, lib.4.tit.1.§.pœna manifeſti.4.num.13.

Furioſo minori 25. annis curator datur non vt furioſo, ſed vt adoleſcenti, lib.4.tit.3.§.his autem verbis 5.num.32.

Furioſus, mente captus, prodigus pupillus conſtituto, an obligentur? lib.4.tit.6.§.in perſonam.8.num.5.

G

GABELA, an debeatur ex diuiſione hereditatis. lib.4.tit.6.in l.1.D.fam.ercis.§.20.art.5.num.69

Gabelæ, aut fauorabiles latiſſime interpretandæ ſunt, lib.4.tit.15.princ.tit.art.5.num.161.

Genera numero diuiduntur, libr.4.titul.17.§.ſi finium regundorū.6.cap.3 num.30.

Glandis nomine omnes fructus continentur, lib.4.tit.3.§.cæterum 10.num.23.

Gregis appellatione, quæ animalia comprehendatur, lib.4.titul.3.princ.tit.num.9.

H

HABITATIO filij fam. ſeorſum à patre conſtituta an patrem liberet, lib.4.tit.5.§.ſi filius fam.2.num.8.

Habitatores de deiecto tenentur, libr.4.tit.5.§.item is, ex cuius cænaculo 1.num.16.

Habitatores ſi plures ſint aduerſus actio deiecto locum habeat, & an ſolidum? libr.4.titul.5 §.item is, cuius cænaculo.1.numero 18.

Heredum ſtipulatoris, & heredum promiſſoris an vna cauſa induplæ ſtipulationibus, lib.4.tit.17.parag.ſi finium regundorum 6.cap 10.num.141.

Heres in omne ius defuncti ſuccedit, lib.4.tit.15.princ.tit.art.3.num.56.

Heres hominis liberi occiſi vtiliter experiri poteſt cædis nomine, lib.4.tit 3 princ.tit.nu.53.

Heredes an, & quatenus ex delictis defunctorum teneantur, lib.4.tit.3.§.his autem verbis.5.num.46.

Heres cuiuſcunque an indiſtincte poſſit, in ſolidum in bonæ fidei, & ſtricti iuris iudicijs, libro 4.titul.6 §.actionum autem 28.q.14.numero 1.

Heredes, vt teneantur actione ex delicto deſcendente, ad eos ſemel perueniſſe ſufficit, lib.4.tit.12.§.non autem 1.num.50.

Heredes tenentur quatenus ad eos peruenit actione vetera ex delicto deſcendente niſi ſint alij, vel faciliores, vel vberiores, qui idem extorqueant, lib.4.tit.12.§.non autem, 1.num.51.

Heredes vſurarij, furis, & raptoris, quatenus teneantur, & an in eo inter Ius Ciuile, & Canonicum diſcrimen verſetur. lib 4.tit.3.§.his autem verbis 5.num.45.

Hereditas ſemper iudicio familiæ erciſcundæ diuidenda ſiue ex teſtamento delata ſit, lib.4.titul.6.in l.1.D.fam.ercis.§.20.art.5.numero 31.

Heres ex damno à defuncto dato tenetur, quatenus ad eum peruenit, lib 4.tit.3.§.his autem verbis 5.num 42.

Heres regulariter ex delicto defuncti niſi quatenus ad eum peruenit non tenetur, lib 4.tit.1.§.pœna manifeſti 4.num.27.

Heredibus actiones in factum ex quaſi maleficio an dentur, lib.4.tit.5.§.10 his autem caſibus 4.num.4.

Hereditariæ tantum res iudicio familiæ erciſcundæ diuiduntur, lib 4.tit.6.in l.1.D.fam.ercis.§.20.art.5.num.14.

Her-

I N D E X.

Hereditate ſi pro Indiuiſo poſſideatur, an ex diuturnitate diuiſa intelligatur, libro 4. titulo 6. in lege 3. D. fam. erciſ. §. 20. ar. 5. num. 12.

Hæretic bona cui fiſco applicanda, lib. 4. tit. 18 §. publica autem 2. nu. 13.

Hereticorum filij an puniantur, & an in parentum bonis ſuccedãt, lib. 4. tit. 18. §. publica autem. 2. num. 16.

Hereticus etiam per mortem, & poſtulatur, & damnatur, & quomodo id intelligendum, lib. 4. titul. 18. §. publica autem. 2. nu. 12.

Hiſpano Iure in ſatiſdationibus prætorij liberatur, quis dando pignora lib. 4. tit. 11. §. ſed hodie 1. num 7.

Hiſpano iure nemo ſatiſdare tenetur pro debito pecuniario, niſi præcedat probatio debiti ſaltim ſummaria, lib. 4. tit. 11. §. ſed hodie 1. num. 37.

Hiſpano iure ſi reus non poſſideat immobilia nec fideiuſſores dare poſſit, detruditur in carcerem, nec ſufficit iuratoria cautio, lib. 4. tit. 11. § ſed hodie. 1. num. 35.

Hiſpano iure quæ hodie huius delicti pœna, lib. 4. tit. 18. §. ſunt præterea 10. num. 6.

Hiſpanum ius de remiſſione nunciationis imperio Magiſtratus, lib. 4. tit. 15. §. ſumma autem. tit. 10 de nou. oper. nunc. nu. 35.

Homagium Hiſpanè pleyto omenaie, ſine verbis non fit, lib. 4. tit. 6. §. item ſi quis poſtulante. 11. num. 48.

Homo liber poſſideri nec poteſt, nec eius dominium ad nos pertinere, lib. 4. tit. 15. princ. tit. art. 5. num. 118.

Homo liber non eſt dominus membrorum ſuorum, libr. 4. titul. 3. princ. tit. num. 32.

Homo liber pro damno dato, ex l. Aquilia vtilem habet actionem, lib. 4. tit. 3. princ. tit. num. 28.

Homine integerrimo, & pretioſiſſimo occiſo retrorſum non fit computatio, lib. 4. tit. 3. §. his autem verbis, 5. num. 35.

Homo liber, an poſſideatur? lib. 4. tit. 15. princ. tit. art. 2. nu. 43.

Homine libero vendita lex Fabia de plagiarijs locum habet, lib. 4. tit. 1. §. interdum etiam 9. num 2.

Hominum gratia res omnes comparatæ, lib 4 tit. 4. in rub. nu. 2.

Homicida, an ciuili etiam actione ad interesse poſſit condemnari? lib 4. tit. 18. §. item lex Cornelia. 4. num. 16.

Homicidij caſualis pœna lib. 4. tit. 18. §. item lex Cornelia 4 nu. 22.

Homicidium mandato alieno perpetratum, quam pœnam inferat? lib. 4. tit. 18 §. item lex Cornelia 4. nu. 21.

Homicida quando extraordinaria pœna puniendus? lib. 4. tit. 18. §. item lex Cornelia 4. num. 20.

Homicida clericus quibus pœnis afficiendus, lib. 4, tit. 18. §. item lex Cornelia 4. num. 12.

Homicidij ſpecies plures, lib. 4. tit. 18. §. item lex Cornelia, 4. nu 1.

Homicida nobilis, an inconſulto Principe vltimo afficiendus ſupplicio, lib 4. tit. 18. §. item lex Cornelia 4. num. 15.

Honoraria actio aduerſus nautas, caupones, & ſtabularios, quare conſtituta, lib. 3. tit. 2. princ. tit. num. 74.

Hoſpes an aliquando caſu de dejecto tenéatur? lib. 4. tit. 5. §. item is, ex cuius cœnaculo 1. num. 17.

Hoſpes ex facto hoſpitis quando teneatur, lib 4. tit. 5. §. item is, ex cuius cœnaculo 1. num. 3.

Hoſtium potius neque poſſidet, neque aliud ſub ſua poteſtate habet. lib. 4. tit. 6. paragr. rurſus ex diuerſo 5. num. 2.

Hipotheca ſpecialis, & generalis quo ad prælationem non differunt, lib. 4. tit. 1. §. aliquando 10 nu. 8.

Hipotheca tacite multis in caſibus regia authoritate inducitur, lib. 4. tit. 6. §. fuerat antea 29. num. 31.

Hypotheca dotis fauore inducitur legis authoritate, lib. 4. tit. 6 §. fuerat antea, 29. num. 32.

Hypotheca ſpecialis rerum alienationem impedit: generalis vero non, item lib. 4. tit. 1 §. aliquando 10. num, 10.

Hypotheca prior generalis poſteriori etiam ſpeciali præfertur, lib. 4. tit. 6 in l. priuilegia. 16. §. 20 art. 5. num 62.

Hypothecæ ius etiam contra tertios poſſeſſores locum habet, lib. 4. tit. 6 in l. priuilegia. 16. §. 20. art. 5. nu. 65.

Hypotheca prior etiam ſi tacita ſit, poſterioribus ſemper præfertur, lib. 4. tit. 6. in l. priuilegia. 10. § 20. art. 5. num 6.

Hypotheca prior conditionalis conditione exiſtente præfertur puræ pendente conditione contractæ, lib. 4. tit. 6. in l priuilegia 16. §. 20. art. 5. num. 63.

Hypotheca prior etiam quoad redditus, & acceſſiones poſterioribus præfertur, lib 4. tit. 6. in l. priuilegia, 16 parag. 20 art. parag. numero 64.

Hypotheca poſterior prioribus præfertur in caſu legis licet. 7. C. qui potiores, libro 4. titul. 6. in l. priuilegia 16. parag. 20. artic. 5. num. 72.

Hypothecarij creditores habentes ius offerendi prioribus creditoribus, lib 4. tit. 6. in l. priuilegia 16. §. 20. art. 5. num. 71.

Hypotheca prior etiam ex cauſa lucratiua ſequenti ex cauſa onerosa præfertur, lib 4. titul. 6. in l. priuilega. 16. parag. 20. ar. 5. numero 70.

Hypotheca prior, ſiue conuentionalis, ſiue Prætoria, ſiue iudicialis poſterioribus præfertur, lib. 4. tit. 6, in l. priuilegia. 16. §. 20. art. 5. num. 69.

Hypothecarij creditores omnibus etiam priuilegiatis potentiores ſunt, lib. 4. tit. 6. in l. priuilegia 16 §. 20 art. 5. num. 90.

Hipothecarius creditor etiam ſi in exactione peruenerit, anteriorẽ ius non lædit, lib. 4. tit. 6, in leg. priuilegia 16. parag. 20. art. 5. numero 85.

Hypotheca prior tempore potior eſt iure, lib. 4. tit. 6. in l. priuilegia 16. §. 20. artic. 5. num. 56.

I

IACTIONIS Conteſtationes, & minæ vexationis alicuius non pertinent ad dictum lib. 4. tit. 6. parag. item actio. 27. numero 19.

Ianitores more ant quo erant in catena & rari vincti ſopus faciebant, lib. 4. tit. 3. § ceterum. 10. num. 42.

Ictum taliũ pœnam, quę, lib 4. tit. 6. §. item ſi quis poſtulante. 11. num. 133.

Idus vide dicta, lib. 4. tit. 17. §. ſi finium regundorum 6. cap. 2. num. 16

Ictuari Hetruſca lingua idem quod diuidere, lib. 4. tit. 17. §. ſi finium regundorum. 6. cap 2. num. 15.

Ignorantia iuris poſitiua in lucrando nihil prodeſt, neque excuſat, lib 4. tit. 2. §. ita tamen competit. 1 num. 33.

Ignorantia facti alieni probabilis eſt, lib. 4. tit. 6. § . namque ſicut. 4. numero 4.

Ignorantia alia, eſt iuris naturalis, alia iuris poſitiui, l. 4. tit. 2. §. ita tamen competit. 1. num. 31.

Ignorantia iuris naturalis indiſtinctè obeſt; neque excuſat etiam in milite, muliere, aut ruſtico, lib. 4 tit. 2. §. ita tamen competit 1 numero 32.

Ignorantia iuris poſitiui petenti rem propriam non incommodat, lib 4. tit. 2. §. ita tamen competit. 1. num. 34.

Illuſtres perſonæ per ſe litigare non poſſunt, & quare? lib 4. tit. 19. princ. tit. num. 31.

Illuſtres, & qui fideiuſſoribus dare nequeunt hac ſatiſdatione non grauantur, lib. 4. tit. 11. §. ſed hodie 1. num 40.

Immobilium rerum poſſeſſores liberit, quod nudè permittant, nec iurato cauere teneatur aduerſus Accurſ. lib. 4. tit. 11. §. ſed hodie 1. num. 39.

Immobilia quæ debeat quis poſſidere, vt ſatiſdare nõ teneatur, lib. 4. tit. 11. §. ſed hodie 1. num. 38.

Impeditio, an currat tempus? lib. 4. tit. 6. §. rurſus ex diuerſo 5. num. 13.

Impenſas neceſſarias in rem factas, an poſſeſſor deducat te perempta, lib. 4. tit. 17. §. & ſi in rem actio ſit 1. num. 70.

Impenſæ in fructus factæ, aut ſunt neceſſariæ, aut vtiles, & quæ hæ ſint, lib. 4. tit. 17. §. & ſi in rem actum ſit 1. num 61.

Impenſas neceſſarias deducunt etiam malæ fidei poſſeſſores, lib. 4. tit. 17 §. & ſi in rem actum ſit. 1. num. 79.

Impenſæ aliæ ſunt neceſſariæ, aliæ vtiles, aliæ voluntariæ, lib 4. tit. 17. § & ſi in rem actum ſit. 1. num. 15.

Impenſas neceſſarias deducunt, bonæ fidei poſſeſſores, libr. 4. tit. 17 §. & ſi in rem actum ſit. 1. num. 18.

Impenſis pro perſequendis nulla actio iure ciuili conceditur, ſed retentio, aut exceptio, lib 4. tit. 17. § & ſi in rem actum ſit. 1, numero 59

Impenſæ neceſſariæ dotem minuunt, lib. 4 tit. 6. §. fuerat antea, 19. numero 56.

Impenſæ voluptuoſæ dotem non minuunt, lib. 4 tit. 6. §. fuerat antea 29. num. 85.

Impenſæ aliæ neceſſarię, aliæ vtiles aliæ voluptuoſę remiſſiue, lib. 4. tit. 6. §. fuerat antea. 29. nu 84.

Impenſas in pignorata re factas creditor conſequitur, lib. 4. tit. 6. §. actionum autem. 28. q. 14. num. 26.

Impenſas, quas mandatarius fecit actione mandati conſequitur, lib. 4 tit. 6. §. actionum autem 28. q. 19. num 9.

Impenſum in infirmitate defuncti quando funerariæ, priuilegio deducendum, lib. 4. tit. 6. in lege priuilegia. 16. parag. 20. art. 5. num. 30.

Imperfectum teſtamentum dicitur quod iure ciuili non valet, licet ſignatum ſit, lib 4 tit. 15 §. ſumma autem. 1 num. 23.

Imperitia in priuatis culpa eſt, lib. 4. tit. 5. princ. tit. num. 4.

Impetratio, & cuſtodia an pignoranda, & quando, lib. 4. tit. 6. §. actionum autem, 28. q. 17. num. 37.

Impru-

Digitized by Google

I N D E X.

Imprudentia iuris eſt ius ſuum ignorare, lib. 4. tit. 2. §. ita tamen compet. 1. num. 30.

Impubes quando pubertati proximus & doli capax ſit iudicis arbitrio relinquitur, lib. 4. tit. 1. §. in ſumma. 17. num. 5.

Impuberes furti actione non tenentur, niſi proximi pubertate, doli que capaces ſint, lib. 4. tit. 1. §. in ſumma. 17. num. 2.

In bonis non habere qui olim dicebantur, lib. 4. tit. 2. §. ane in hac actione 2. num. 6.

Incendio, ruina, Naufragio contingente, Naue errata, expugnata ſiquis quid amoueat quadrupli actio in eum datur, lib. 4. tit. 1. §. ff. a man. ſcili. 4. num. 5

Inceſtus, quam committatur, & qualiter puniatur, lib. 4. tit. 18. §. item lex Iulia. 3. num. 29.

Indiuidua petitione, & ſolutione quæ obligatio, lib. 4. tit. 17. §. finium regundorum. 6. cap. 4. num. 41.

Indiuiduæ res, quæ dicantur natura, licet re ipſa diuiduæ ſint, lib. 4. tit. 17. §. ſi finium regundorum. 6. c. 3. num. 35.

Indiuidua re ipſa omnia incorporalia, veluti iura & ſeruitutes, lib. 4. tit. 17. §. ſi finium regundorum. 6. c. 3. num. 33.

Inducias concedendo præiudicat minor maior creditorum pars, lib. 4. t. 13. §. idem iuris. 2. num. 13.

Induciæ (vulgo ſperas) quando debitoribus concedendæ, lib. 4. tit. 6. §. cum eo quoque. 40. num. 49.

Infamiæ cauſſe. & duplicem eſſe, aliam facti aliam iuris contra Donel. lib. 4. tit. 16. §. ex quibuſdam iudicijs 7. num. 8.

Infamiæ diffinitiones ex Accurſ. & Fart. lib. 4. tit. 6. §. ex quibuſdā iudicijs. 7. num. 7.

Infamiæ irrogandæ cauſa, lib. 4. tit. 16. §. ex quibuſdam iudicijs 7. num. 9.

Infamiæ timorem cur non comprehendi edicto ſcriptum ſit, in l. nec timorem. 7. in pr. D. de eo quod met. cau. lib. 4. titul. 16. §. ex quibuſdam iudicijs. 7. num. 10.

Infamia quid ſit? lib. 4. titul. 6. parag. ex quibuſdam iudicijs 7. numero 6.

Infamia licet ex lege non aliter, quam per ſententiam irrogatur, lib. 4. tit. 26. §. ex quibuſdam iudicijs. 7. num. 12.

Infamiam irrogat condemnatio multis cauſis, lib. 4. tit. 26. §. ex quibuſdam iudicijs 7 num. 2.

Infamis fit ob culpam damnatus, lib. 4. tit. 16. §. ex quibuſdam iudicijs 7. num. 4.

Infames procuratores eſſe an poſſint, lib. 4. tit. 10. §. procurator. 1. numero 17.

Infamia notatur, qui viduam intra tempus luctus vxorem ducit, lib. 4. tit. 2. §. ita tamen compet. 1. tit. 2. num. 41.

infactum actio eadem, cum actione præſcriptis verbis, lib. 4. tit. 6. ſic itaque di ... cretis 14. num. 39.

In factum actio quare ſit nuncupata, lib. 4. tit. 5. §. in his autem caſibus. 4. num. 3.

in factum agitur quatenus locupletior eſt dominus, cuius quadrupedes in ſuo fundo meas glandes depaſtæ ſunt, lib. 4. tit. 3. §. cæterum. 10. num. 20.

inficiatione quare in his potius actionibus lis creſcat, lib. 4. tit. 16. §. at aduerſus inficiantes. 2. num. 6.

inficiatione, quæ actiones creſcunt, lib. 4. tit. 16. §. at aduerſus inficiantes 2. num. 2.

infirmum deſerere non licet, etiam ob ſolutiones defectum, libr. 4. tit. 3. §. iniuria. 1. nu. 57.

iniuriarum iudicium infamiam irrogat, & quare? lib. 4. tit. 16. §. ex quibuſdam iudicijs. 7. num. 14.

initio litis iurari de calumnia oportet. libro 4. titulo 16. in rubr. numero 18.

iniuriam ſcripto quomodo committat, qui libellum, carmen, hiſtoriamve ad alicuius infamiam ſcribit? etiam ſi verum ſit, quod obijcitur, lib. 4. tit. 4. §. iniuria. 1. num. 6.

iniuriam qui ſenſu carent, non faciunt, libr. 4. titul. 4. §. iniuria. 1. num. 28.

iniuriarum actio ex lege Cornelia cur alij, quam iniuriam paſſo denegetur. lib. 4. tit. 4. §. patitur num. 28.

Ex vna iniuria actiones plures, an naſci, & pluribus competere poſſint? lib. 4. tit. 4. §. patitur 2. num. 8.

iniuria filio facta, cui pater iniuriarum adat, lib. 4. tit. 4. §. patitur 2. num. 11.

iniuria fratri, aut cognato facta, an frater, vel cognatus agere poſſit, lib. 4. tit. 4. §. patitur. 2. num 13.

iniuria ſeruo facta, an & quando dominus agere poſſit? libr. 4. tit. 4. §. ſeruis autem 3. num. 2.

iniurias ob quæſtum, & pecuniam remitti turpè, lib. 4. tit. 4. §. hæc actio. 12. num. 12.

iniuriæ verbum in l. Aquilia quid comprehendat, lib. 4. tit. 4. princ. tit. num 4.

iniuriam propulſare non modo iuſtum, ſed & vſu receptum, lib. 4. tit. 3. §. iniuria 1. num. 3.

iniuriam an committit, qui iocosè iniurioſa verba protulit, lib. 4. tit. 4. §. iniuria. 1. num. 31.

iniuria ex affectu facientis æſtimanda, lib. 4. titul. 4. §. iniuria 1. num. 27.

iniurias ſemper remittendas, libro 4. titulo 4. parag. hæc actio. 12. num. 21.

iniuria ſtatim ad animum reuocata agi poſſit, quomodo intelligendum? lib. 4. tit. 4. hæc actio. 12. num. 4.

iniuria verbis fit, etiam ſi quod aliqui obijcitur verum ſit, lib. 4. tit. 4. §. iniuria 1. num. 18.

iniuriæ præſumptio quando excludatur, libro 4. tit. 4. §. iniuria 1. num. 19.

iniuriarum actio vindictæ magis, quam pecuniæ perſecutionem habet, lib. 4. tit. 4. §. in ſumma, 10. num. 9.

iniuriarum actionem filius fam. an habeat? lib. 4. tit. 4. §. patitur. 2. numero 17.

iniuriam paſſus perſonaliter ad vindictam agere poteſt, lib. 4. tit. 4. §. in ſumma 10. num. 1.

iniuria atrox ſit, certa delicti ſpecie expreſſa, lib. 4. tit. 4. §. iniuria. 1. num. 16.

iniuria remiſſa, an ad damna agi poſſit? lib. 4. tit. 4. §. hæc actio. 12. numero 19.

iniuria à parte remiſſa à Principe quoque ſæpè remiſſio poſtulatur, lib. 4. tit. 4. §. hæc actio. 12. num. 20.

iniuria inferri, eum alicuius corpus contumelioſe apprehenditur, lib. 4. tit. 4. §. iniuria. 1. num. 12.

iniuria verbis fieri, quomodo intelligendum? lib. 4. tit. 4. §. iniuria. 1. num 14.

Iniuria atrociſſima; quæ carmine, aut libello famoſo inuritur, & de eius pœna, lib. 4. tit. 4. §. iniuria. 1. num. 24.

iniuriam libello famoſo illatam indicare cui vis licet, lib. 4. tit. 4. §. iniuriar. 1. num. 25.

iniuriarum iudex, an committat, cum inique iudicat, lib. 4. tit. 4. pr. tit. num. 3.

iniuriarum actione, cum actione ex l. Aquilia an concurrat, lib. 4. tit. 4. §. in ſumma. 10. num. 7.

iniuriam paſſus agit contra iniuriantem ad reuocationem iniuriæ verbalis, lib. 4. tit. 4. §. in ſumma 10. num. 5.

iniuria vſufructuario ſeruo facta iniuriarum actio cui detur? lib. 4. tit. 4. §. quod ſi vſusfructus. 5. n. 1.

iniuria homine libero bona fide poſſeſſio facta an ei tamen, an etiam poſſeſſori actio detur, lib. 4. tit. 4. §. ſed ſi lib. 10 homini. 6. numero 1.

iniuria filio fam. paſſo, an pater ex l. Cornelia agat? lib. 4. tit. 4. §. patitur. 2. num. 5.

Iniuriarum actionem, an ſponſus habeat? lib. 4. tit. 4. §. patitur. 2. numero 6.

iniuriam an committat, qui alicuius bona tanquam debitoris, cum debitor non ſit, occuparit, libro 4. titulo 4. parag. iniuria. 1. num. 46.

iniuriarum actione tenetur, qui conſuluit, aut vt iniuria fieret mādauit, lib. 4. tit. 4. §. non ſolum 11. num. 1.

iniuria emancipato filio facta, an patri facta? lib. 4. tit. 4. §. patitur. 2. num. 4.

iniuria ſeruo facta ipſe ſeruus quandoque agit, lib. 4. tit. 4. §. ſeruis autem. 3. num. 3.

iniuria facta ei, quem patrem fam. putauit, patri an facta cenſeatur? lib. 4. tit. 4. §. patitur 2. num. 3.

iniuriam paſſo intra annum competit actio, lib. 4. tit. 4. §. hæc actio 12. num. 5.

iniuriam actio perpetua, an aliquando ſit? lib. 4. tit. 4. §. hæc actio. 12. num. 6.

iniuriam filio factam, an pater remittere poſſit, lib. 4. tit. 4. §. patitur 2. numero 2.

iniuria verbis facta, eam quæ ſcripto ſit comprehendit, lib. 4. tit. 4. §. iniuria. 1. num. 34.

iniuriarum actio, vt naſcatur, eam paſſus ad animum reuocaſſe oportet, lib. 4. tit. 4. §. hæc actio. 12. nu. 1.

iniuriarum actio nudo pacto, & diſſimulatione aboletur, lib. 4. tit. 4. §. hæc actio. 12. num. 2.

iniuriarum actio ex l. Cornelia ab ea, quæ ex edicto Prætoris proficiſcitur quatenus differat? libro 4. titulo 4. ſed & lex Cornelia 8. numero 5.

iniuriarum actio, an temporalis, an perpetua ſit, li. 4. tit. 4. §. ſed & lex cornelia 8. num. 7.

iniurioſa verba proferens, ſi captus ſit, an ſub fideiuſſoribus poſſit relaxari, lib. 4. tit. 4. §. iniuria. 10. num. 21.

iniuriarum actio non eſt in bonis noſtris ante qualitatem conte-

itinu..

Digitized by Google

I N D E X.

ſtemur. lib. 4 tit. 12 §. non autem 1. num. 11.

Iniuria propriè eſt contumelia alicui illata. lib. 4. tit. quarto, in rub. numero quarto.

Iniuriam in contumeliam domini ſeruo facta etiam ſeruo fit, lib. 4. tit. quarto, §. ſeruis autem 3. numero quarto.

Iniuria atrox, neque domino, neq; ſeruo facta intelligitur, lib. 4. tit. quarto, §. ſeruis autem 3. num. 5.

Iniuria furioſus, & dormiens, non committit, lib. 4. tit. quarto, §. iniuria. 1. num. 19.

Iniuria quomodo hic accipiatur, libro quarto, titul. 3. princip. tituli numero 29.

Iniuriarum pœna arbitraria, lib. quarto, tit. quarto. §. pœna autem, 7. num. 1.

Iniuria non tantum nobis, ſed & ijs, quos in poteſtate habemus fit quorum nomine iniuriarum agimus, lib. quarto, tit. quarto, § patitur 2. num. 1.

Iniuriarum pœna, ex l. 12. tab. lib. 4. titul. quarto, §. pœna autem. 7. numero 2.

Iniuria ſeruo alieno facta an bonæ fidei poſſeſſori an etiam domino detur, lib. 4. tit. quarto, § ſed ſi libero homini. 6. num. 5.

Iniuria ſemel remiſſa ex pœnitentia non reuiuiſcit. lib. 4. titul. 4. §. hæc actio. 12. num. 3.

Iniuria ex contumelia naſcitur, lib. 4 titul. quarto, §. hæc actio. 12. numero 4.

Iniuria, ſi dolus abſit non committur, libr. 4. tit. quarto, §. non ſolum 11. num. 4.

Iniuriam committens, an dolo commiſiſſe præſumatur, libr. 4. tit. quarto, §. non ſolum. 11. num. 6.

Iniuriæ verbalis atrox exempla, lib. quarto, tit. quarto, §. iniuria 1. numero 15.

Iniuria, quidquid non iure fit, & eius ſpecies, lib. quarto, tit. quarto in rub. num. 1.

Iniuria verbum latè patet, & multas ſub ſe ſpecies comprehendes, lib. 4. tit. 4. in rub. num. 11.

Iniuria committitur re, verbis, ſcripto, libro quarto, tit. 4. §. iniuria. 1. num. 1.

Iniuriam ſcripto fieri quomodo intelligendum? li. 4. tit. 4. §. iniuria. 1. num. 8.

iniuria filiæ nuptæ facta, an etiam pater iniuriarum agat? lib. 4. tit. 4 §. patitur. 2. num. 20.

Iniuria alia leuis, alias atrox, libro quarto, titul. quarto, in rub. numero 10.

Iniuria alia realis, alia verbalis, libro quarto, titulo quarto, in rub. numero 7.

Iniuria Perſonales, quæ? libro quarto, titulo quarto, in rub. numero 9.

Iniuria verbalis etiam, quæ ſcriptura fit, lib. quarto, titul. quarto, in rub. num 8.

Iniuriam re committi, quomodo intelligendum? libr. 4. tit. quarto, § iniuria. 1. num. 3.

Iniuria viciſſim commiſſa, an iniuria fit? lib. 4. tit. quarto. §. iniuria. 1. num. quarto.

Iniuriam, an committat, qui iudicis iuſſum exequitur, lib. quarto, tit. 4. §. iniuria 1. num. 5.

Innominati contractus an ſemper actionem producant, lib. quarto, tit. 6 § actionum autem. 28. q 27 num. 20.

Innominata, & incerta conuentio, innominatam, & incertam actionem producebat, quę præſcriptis verbis appellabatur, & eius rei ratio, libro quarto, titul. 6. parag. actionum autem 28. q. 27. numero 57.

Innominatæ conuentiones iuſta ſubſiſtente cauſa actionem an producant? lib. quarto, tit. 6. §. actionum autem. 27. num. 52.

Innominatæ conuentiones Iure canonico an obligationem producant? lib. quarto, tit. 6. §. actionum autem. 28 q. 27. num. 39.

Innominatus contractus celebratur, ſi fullo, aut ſarcinator eo animo veſtimenta accipiat, vt quod poſtea conuentum fuerit, mercedis nomine detur, libro quarto, titulo primo, §. item ſiquis fullo. 1. num. 11.

Inopia probationum, quæ fit in libris noſtris, libr. 4. tit. 6. §. item ſiquis poſtulante. 11. num 77.

inſcriptio de exceptionibus explicatur. libro quarto, titulo 13. in rub. num. 3.

Inquilinus in ſolutione mercedis ceſſans expelli à domino poteſt, libr. quarto, tit. 6. §. actionum autem 28. q. 17. num. 3.

Inquilinus, opus nouum an poſſit nunciare, lib. quarto, tit. 15. §. ſumma autem. 1. cap. 7. de nou. oper. nunc. num. 285.

Inquiſitio duplex generalis, & ſpecialis, & quæ vtraque, lib. quarto tit. 18. princ. tit. num. 26.

inſtitoria, & exercitoria in præponentem cuiuſcumque ætatis ſi dantur, lib. quarto, tit. 7. §. eadem ratione 2. nu 29.

Inſtitutor a actione quãdiù dominus teneatur? lib. 4. tit. 7. §. eadem ratione. 2. num. 11.

Inſtitutor, an ſemper dominum præponentem obliget? lib. 4. titul. 7. § eadem ratione. 2. num. 20.

Inſtitoria actio inſolidum datur, lib. 4. tit. 7. §. eadem ratione 2. numero 19.

Inſtitor quis? lib. 4. tit. 7. §. eadem ratione. 2. num. 16.

Inſtitoriæ actiones adiectitiæ plures, lib. 4. tit. 7. §. eadem ratione 2 num. 18.

Inſtitor conueniri etiam præter dominum poteſt, lib. 4. tit. 7 eadẽ ratione. 2. num. 25.

Inſtitori præponenti actio aduerſus contrahentes cum inſtitore datur, lib. 4. tit. 7. §. eadem ratione. 2. num. 29.

Inſtitoria actio perpetua lib 4 tit. 7. §. eadem ratione. 2. num. 17.

Inſtitoria & exercitoria etiam eo caſu dantur, quo liberæ perſonæ negotiationibus præponuntur? lib. 4. tit. 7. §. eadem ratione. 2. num. 28.

Inſtitoria actio an morte expiret? lib. 4. tit. 7. §. eadem ratione 2. num. 22.

Inſtitoria actio quæ, lib 4. tit 7. § eadem ratione num. 14.

Inſtitoria actio qua ratione inducta? lib. 4. tit. 7. §. eadem ratione 2. num. 15.

Inſtrumentis furto ſubtractis res non contrectatur, lib. 4. tit. 1. §. interdum quoque 11. num. 4.

Inſtrumenta nominum debitorum penes quem ex heredibus eſſe debent, lib. 4. tit. 6. in l. 1. D. fam. ercil. §. 26. art. 5. num. 20.

Inſtrumenta quo tempore edenda, ſiue producenda? lib. 4. tit. 6. § ſie itaque diſcretis 14. num. 25.

inſtitutionum Iuſtinianearum libro, neque concior, neque elegantior vllus, lib. 4. tit. 6. in prælud. num. 2.

Inſtitutionum libri inconcinne diſtributi, lib. 4. tit. 1. in prælud. num. 4.

Inſtitutionum partio ex vetuſtiſſimo exemplari, lib. 4. tit. 1. in prælud. num. 5.

inſtrumentorum medicorum vbi fit mentio, lib. 4. tit. 3. §. iniuria. 1. num. 10.

intentio, non eſt impleta, quæ ſemiplene probatur, lib. 4 tit. 6. §. itẽ ſiquis poſtulante 1. num. 73.

interdicta quædam ſunt diuini iuris quædam humani, lib. 4. titul. 15 princ. tit. art. 5. num. 129.

interdicta quædam ſunt, quæ cauſam proprietatis continere dicuntur, lib. 4 tit. 15. princ. tit. art. 5. num. 163.

interdicta competunt, cum de poſſeſſione, aut quaſi poſſeſſione inter aliquos contenditur, libr. 4. titul. 15. princ. titul. art. 5. numer. 116.

interdicta omnia non ſunt de poſſeſſione, nam quædam proprietatis cauſa continent, lib. 4. tit. 15. princ. tit. art. 5. num. 133.

interdicti definitio remiſſiue, lib. 4. tit. 15. in rub num. 8.

interdicti, & actiones differunt in multis, libr. 4. titul. 15. in rub. numero 9.

interdicta, quæ minus propriè dicantur, lib. 4. tit. 15. §. ſumma autem. 1. cap 4. num. 178.

interdicta quæ proprius ſint, libr. 4 tit. 15. §. ſumma autem 1. cap. 4. num. 177.

interdicta, quaſi interim dicta. Hiſpanè auto de interim, lib. 4. tit. 15 §. ſumma autem 1. c. 4. num. 179.

interdictorum, & edictorum Prætoris differentia inſinuatur, lib. 4. tit. 15. § ſumma autem 1. cap. 4. num. 182.

interdicta, & actiones non differunt attento effectu, lib. 4. tit. 15. in rubric. num. 19.

interdicta quomodo ab edictis differat, late diſcutitur, lib. 4. tit. 15. in rubric. n. 20.

interdicta iam hodie in vſu eſſe differunt, & quare, lib. 4. tit. 15. in rubrica, num. 17.

interdicta quædam ſunt prohibitoria, quædam reſtitutoria, quædã exhibitoria, & quæ ſint remiſſiue? lib. 4. tit. 15. princ. tituli art. 5. num. 121.

interdicta quædam ſunt adipiſcendæ, quædam recuperandæ, quædam retinendæ poſſeſſionis, & quæ ſint remiſſiue? lib. 4. tit. 15. pr. tit. art. 5. num. 125.

interdicta proprius, quæ prohibitoria ſunt? lib. 4. tit. 15. §. ſumma autem 1. cap. 4. num. 183.

interdicta alia ſunt prohibitoria, alia exhibitoria, alia reſtitutoria, & quæ hæc ſint? lib. 4. tit. 15. §. ſumma autem. 1. num. 1.

interdicta dantur, aut cum de poſſeſſione, aut cum de quaſi poſſeſſione diſceptatur, lib. 4. tit. 15. pr. tit. n. 1.

interdicta illa propriè, quæ prohibitoria ſunt, ſecundum opinionẽ, quæ refellitur, lib. 4. tit. 15. in rub. n. 4.

interdicta dicuntur à verbo edicere cuiuſque verbi ſignificatio, lib. 4. tit. 15. in rubric. nu. 5.

Inter-

I N D E X.

Interdicta vnde ſint appellata eorumque etymologia latè examinatur, lib.4.tit.15.in rub.num.3.
interdicta generalis actionis verbo continentur, libro quarto tit. 15.in rub.num.2.
interdicta quædam dupliciter ſunt, quędam ſimplicia, & quæ hæc ſint explicatur, lib.4 tit.15 §.tertia diuiſio.7. num.1.
interdicta reſtitutoria quæ ſint, lib.4.tit.15. §. ſumma autem.1. num.14.
interdicta retinendæ poſſeſſionis duo, vti poſſidetis de rebus ſoli, vtrubi de mobilibus, lib 4.tit. 15. §.retinendæ 3 num.1.
interdicta adipiſcendæ poſſeſſionis, quæ dicantur? lib.4.tit.15.§. ſequens diuiſio.2 num 2.
interdicta adipiſcendæ non competunt qui ſemel poſſeſſionem nactus eſt, lib 4.tit.15. §.ſequens diuiſio.2.nu.3.
interdicta adipiſcendæ poſſeſſionis ad quid dentur, li.4.tit.15.§.ſequens diuiſio 2.num.1.
interdictorum vti poſſidetis, & vtrubi differentia, & exæquatio, li. 4.tit.15.§.retinendæ 3.num.41.
interdictum vti poſſidetis poſſidenti datur adeo, vt ei qui non poſſidet, non ſuccurratur, lib.4.tit.15.§.retinendæ.3. n.4.
Interdicti vti poſſidetis formula refertur, lib.4.tit.15.§. retinendę 3. num.3.
interdictum vti poſſidetis, cur conceptum ſit de ædibus, cum competat de omnibus rebus ſoli, lib.quarto, tit.15.§.retinendæ.3. num.25.
interdictum vti poſſidetis quare detur vſufructuario, lib.4.tit.15. §. retinendæ. 3. num.14.
interdictum vti poſſidetis contra, quem competat, lib.4. tit.15.§. retinendę.3.num.9.
interdictum vti poſſidetis competit iniuſtè poſſidenti, dummodo non ſit ab aduerſario, lib.4.tit 15.§.retinendæ.3.num.8.
interdicto vti poſſidetis victus, an præſtet cautionem de amplius non inquietando, lib.4.tit.15.§.retinendæ.3.num.11.
interdictum vti poſſidetis quarum rerum gratia detur, & ad quid, lib.4.tit.15.§.retinendæ.3.num.10.
interdictum vti poſſidetis datur miſſo in poſſeſſionem ex ſecundo decreto, lib.4 tit.15.§.retinendæ 3.num.6.
interdictum vti poſſidetis, non competit ei, qui ab aduerſario vi, clam, ſeu precario poſſidet, & quid ſit hoc modo poſſidere, lib. 4.tit.15.§.retinendæ.3. num.7.
interdictum vti poſſidetis de eo quanti res eſt intra annum competere, & pęnale eſſe, lib.4.titul.15.§.retinendæ.3.nu.14.
interdictum vnde vi, contra quos competat, libro 4.titulo 15.§.recuperandæ.6.num.5.
interdictum vnde vi non datur in heredes eius, qui deiecit, ſed aduerſus eos competit actio in factū ex eiuſdem interdicti ſententia lib.4.tit.12.§.non autem 1. num.53.
interdictum vnde vi, quid veniat in condemnationem lib 4.tit.15. §.recuperandæ.6.num.6.
interdictum vnde vi recuperandæ poſſeſſionis, & eius ſententia, lib. 4.tit.15.§.recuperandæ 6.num.1.
interdictum vnde vi duplex fuiſſe, & vim duplicem latè diſcutitur lib.4.tit.15. §.recuperandæ, 6.num.3.
Interdictum vnde vi ad poſſeſſionem rerum immobilium ſolummodo ſpectat, & quare? lib.4.tit.15. §. recuperandę 6.nu.9.
interdictum vnde vi quibus competat, lib.4.tit.15.§.recuperandæ 6.num.4.
interdictum quorum bonorum cur dicatur reſtitutorium, lib.4.tit. 15.§.ſequens diuiſio.2 num.10.
interdictum quorum bonorum etiam ſingulas res perſequitur, lib.4. tit.15. §.ſequens diuiſio.2. num.17.
interdictum quorum bonorum non datur heredi de iure Ciuili, lib.4.tit.15.§.ſequens diuiſio.2.num.19.
Interdicti quorum bonorum verba referantur, & emendantur, lib. 4.titulo 15. §.ſequens diuiſio. 2.num.4.
interdictum quorum bonorum, cui competat, libro 4.titulo 15.§. ſequens diuiſio.2.num.5.
interdictum quorum bonorum aduerſus quos concedatur, libr.4. 15.§.ſequens diuiſio.2.num 6.
interdictum quorum bonorum non datur aduerſus eum, qui aliquo iuſto tit.poſſidet, lib.4.tit.15.§.ſequens diuiſio.2.num.7.
interdictum quorum bonorum competit aduerſus eum, qui dolo facit quominus poſſideret pro herede, aut pro poſſeſſore, lib.4. tit.15.§ ſequens diuiſio.2.num 8.
interdictum quorum bonorum, ad quid competat? lib.4.tit.15.§. ſequens diuiſio, 2.num.9.
interdictum quod legatorum quam æquitatem habeat? lib.4.titul. 15 § ſequens diuiſio, 2.nu.13.
interdictum quod legatorum cui, & aduerſus quem competat? lib.4. tit.15. §.ſequens diuiſio, 2.num.12.
interdictum, quod legatorum ceſſat quoties lex Falcidia in legatum locum non habet, lib.quarto, tit.15.§. ſequens diuiſio,2. numero 14.
interdictum, quod legatorum ſumma, & verba proponuntur, lib. 4.tit.15. §.ſequens diuiſio 2.num.11.
Interdicta exhibitoria quæ ſint? lib.4.tit.15. parag. ſumma autem 1.num.15.
interdictum de libero homine exhibendo explicatur, lib. 4.tit. 15.princ.tit.articul.5.num.145.
interdictum de libero homine exhibendo non datur creditori de exhibendo debitore, qui latitat, libr.4. titul.15. princ.titul. art. 5.num.149.
interdicto de homine libero exhibendo non tenetur, qui hominis liberi retinendi iuſtam cauſam habuit, lib.4. tit.2. §. ita tamen competit 2.num.29.
interdicta de libero homine exhibendo, & de liberis exhibendis cauſam poſſeſſionis non continent, lib.4.tit.15. princ.tit. art.5. num.155.
interdictum de liberis exhibendi proponitur, & explicatur, li.4.tit. 5. princ.tit.artic.5.num.151.
Interdictum de tabulis exhibendis, cur ita appelletur? lib.4.tit.15 §.ſumma autem.1. num.17.
interdictum de tabulis exhibendis ad quid extendatur? lib.4.tit.15. §.ſumma autem 1.num.18.
interdicti exhibitorijs de tabulis exhibendis formula, lib.4.tit.15. §.ſumma autem, 1.num 16.
interdictum de tabulis exhibendis quando detur aduerſus eum penes quem ſunt tabulæ, libro 4.tit.15.§.ſumma autem. 1.n.21.
interdictum de tabulis exhibendis, vtrum pertineat ad teſtamentū imperfectum, lib.4. tit.15. §.ſumma autem 1.nu.20.
Interdictum de tabulis exhibendis, quos comprehendat, lib.4.tit.15. §.ſumma autem 1. num. 27.
Interdictum de tabulis exhibendis, qua ratione differat ab actione ad exhibendum, lib.4.tit.15.§.ſumma autem, 1. n. 28.
Interdicta de liberis exhibendis, & de libero homine exhibendo quatenus differant? lib.4.tit.15. princ.tit. art.5. num.152.
interdictum de lib.ducend.explicatur, lib.4. tit.15. princ.tit. art.5. num. 153.
interdictum de glande legenda exponitur, lib. 4. tit. 3. §.coeterum 10. num. 22.
interdictum quale à prætore propoſitum, ne vis fiat ei, cui nunciatum eſt, ſatiſdatio ne iam præſtita, lib.4.tit.15.§.ſumma autem 1.cap.9.de nou.oper.nunc. numer.326.
interdictum ne vis fiat ei, aduerſus quem competat. libr.4. tit.15. §. ſumma autem 1. num.6.
interdictum ne vis fiat ei, qui in poſſeſſionem miſſus eſt, quando prohibitorium, & reſtitutorium ſit, lib.4.tit.15. §.ſumma autem 1. num. 34.
interdictum ne vis fiat ei, qui in poſſeſſionem miſſus eſt, formula proponitur, lib.4. tit.19 §.ſumma autem.1. num.3.
interdictum ne vis fiat ei, cui competat, libr.4.tit.15. §.ſumma autem 1.num.5.
Interdictum ne vis fiat, &c. eſt retinendæ poſſeſſionis. lib.4.tit.15.§. ſumma autem. 1.nu.4.
interdictum de itinere priuato reficiendo explicatur, libr.4 tit.15. pr tit.articul.5.num.174.
interdictum de itinere competit, ſi non vi, non damno, non precario fruitum ſit, lib.4.tit.15.princ.tit.art.5.n.173.
interdictum de itinere aliquando competit ei, qui eo anno vſus nō eſt, lib.4.tit.15.princ.tit.art.5 num.172.
interdictum de itinere, quaſi poſſeſſionem itineris requirit, vt competat, lib.4.tit.15.princ.tit.ar.5.num.171.
interdictum de itinere, actuque priuato, cui competat, lib.4.tit.15. pr.tit. art.5. num.170.
interdicto de ſuperficiebus, qui actor probare debeat, lib.4.tit.15. §.retinendæ.3.num.18.
interdictum de ſuperficiebus, quare concedatur, & quomodo exēplo vti poſſidetis, lib.4.tit.15.§.retinendæ. 3.num.17.
interdicti de ſuperficiebus ſententia, & formula, lib.4.tit.15.§. retinendæ 3.num.15.
interdictum de loco ſacro competit æditui, ſeu cuilibet de populo quia populare, eſt libro quarto, titulo 15. princ. titul. artic.5. numero 141.
interdictum de loco ſacro extenditur ad locum ſanctum, lib.4.tit. 15.pr.tit.art.5.num.142.
interdictum de loco ſacro proponitur, & explicatur, lib.4. tit. 15.princip.tit.art.5.nu. 139.
interdictum de morto inferendo, qua ratione dicatur, proprietatis cauſam continere, lib.4.tit.15. princ.tit. art.5.n.132.
interdictum de locis ſacris ſunt iuris; diuini tuendi gratia, libro

4.tit.

Digitized by Google

I N D E X.

quarto, titulo 15. princ. tituli. art. 5. numero 145.

interdicta de mortuo inferendo explicatur, lib. 4. tit. 15. princ. tit. art. 5. num. 138.

interdictum de loco publico fruendo proponitur, lib. 4. tit. 15. pr. tit. artic. 5. num. 150.

interdictum, ne quid in loco publico, vel itinere fiat, explicatur, lib. 4. tit. 15. princ. tit. art. 5. num. 156.

interdicta duo, de cloacis proponuntur, explicantur, libr. 4. tit. 15. princip. tit. art. 5. num. 181.

interdictum de ſepulchro ædificando, & reficiendo explicatur, lib. 4. tit. 15. princ. tit. art. 5. n. 135.

interdicti verbi, ſententia & formula proponitur, lib. 4. tit. 15. §. retinendæ. 2. num. 19.

interdictum Saluianum à quo inuentum ſit, lib. 4. tit. 15. §. ſequens diuiſio 2. num. 15.

interdictum Saluianum, cui & contra quem competat, lib. 4. tit. 15. §. ſequens diuiſio. 2. num. 16.

interdictum de ruſticis vijs proponitur, lib. 4. tit. 15. princ. tit. art. 5. num. 164.

interdicta omnia de fluminibus proponitur, & explicantur, lib. 4. tit. 15. princ. tit. art. 5. nu. 166.

interdictum de Ripa explicatur, lib. 4. tit. 15. pr. tit. art. 5. num. 169.

interdictum de aqua quotidiana & æſtiua, & retinendæ poſſeſſionis, lib. 4. tit. 15. princ. tit. art. 5. num. 177.

interdictum de aqua quotidiana, & æſtiua proponitur, lib. 4. tit. 15. princ. tit. art. 5. num. 176.

interdictum de riuis explicatur, lib. 4. tit. 15. princ. tit. art. 5. nu. 178.

interdictum de fonte explicatur, lib. 4. tit. 15. princ. tit. art. 5. n. 179.

interdictum de precario non datur in heredes lib. 4. tit. 12. §. non autem, 1. num. 81.

interdicti de noui operis nunciatione, & interdicti quod vi aut clam differentiæ, lib. 4. tit. 15. §. ſumma autem. 1. cap. 2. de nou. oper. nunc. num. 209.

interdicta quæ mixtam cauſam obtineant? lib. 4. tit. 15. §. ſumma autem. 1. num. 30.

inuentarium hereditariarum rerum, earum diuiſionem præcedere debet, libro 4. titul. 6. in lege 1. D. famil. ercis. §. 40. art. 3. nu. 16.

inuentarium facere omnes tenentur, qui & rationes reddere, lib. 4. tit. 6. §. actionum autem. 28. quæſt. 22. n. 8.

initum quem detinere eſt, veluti ſpecies ſeruitutis, lib. 4. tit. 15. pr. tit. ar. 5. num. 146.

Ioculatores feras ducentes, ſi ab illis homo interficiatur condemnantur, in 200. ſolidos, lib. 4. tit. 9. §. cæterum 1. num. 5.

Iracundia, qui iniuriam commiſit, an excuſetur? lib. 4. tit. 4. §. iniuria 1. num. 31.

Iter publicum & priuatum, tutum eſſe oportet, lib. 4. tit. 5. §. item is ex cuius cænaculo 1. num. 13.

Iudex, per imperitiam iudicans litem ſuam facit, & quæ eius pœna, lib. 4. tit. 5. princ. tit. num. 1.

iudex, qui dolo, prece, vel pretio corruptus ſententiam tulit acerrimè puniendus, lib. 4. tit. 5. princ. tit. num. 2.

iudex, qui male iudicando litem ſuam facit quando, & quatenus teneatur, lib. 4. tit. 5. §. impr. 1. num. 190.

iudices dati, & recuperatores, an idem ſint? lib. 4. tit. 6. §. actionum autem. 28. quæſt. 1. num. 13.

iudices datos ex bono, & æquo procedere quo ſenſu dictum in libris noſtris? lib. 4. tit. 6. §. actionum autem. 28. q. 1. num. 19.

Iudex an vltra, aut infra petita ſententiam ferre poſſit, lib. 4. tit. 6. §. ſic itaque diſcretis. 14. num. 81.

iudex ad aliquid ſtatuendum quid reſpicere debet? lib. 4. titul. 3. §. capite tertio. 9. num. 18.

iudicis, qui propter imperitiam malè iudicauit pœna, lib. 4. tit. 5. princip. tit. num. 13.

iudex male iudicans, qui à corruptus quibus pœnis teneatur, lib. 4. tit. 5. princip. num. 7.

Iudices ſuperiores, veluti Præfecti Prætorijs (apud nos Preſidentes, y Oydores de las Chancillerias) de male iudicato an teneantur? lib. 4. tit. 5. princ. tit. num. 8.

iudices quæ deceant, vt à pœna malè iudicati excuſentur, libr. 4. tit. 5. princip. tit. nu. 11.

iudex, qui in interpretatione ſubtilis quæſtionis deficit, an incidat in pœnam iudicantis propter imperitiam? libr. 4. titul. 5. princ. tit. num. 12.

iudex in pœnis quando poſſit arbitrari, lib. 4. tit. 4. §. in ſumma 10. numero 26.

Iudices qui vt muneri ſuo ſatisfaciant aliquid accipiunt, puniuntur grauiter, lib. 4. tit. 18. §. ſunt præterea. 10. num. 4.

iudex ſi ſciens malitioſè, & dolo malo iud cauerit etiam criminaliter plectitur, lib. 4. tit. 17. princ. tit. num. 10.

iudex ſecundum leges iudicare debet, lib. 4. tit. 17. Princ. tit. nu. 8.

iudex ſi per imperitiam malè iudicauerint litem ſuam facit, lib. 4. tit. 17. princ. tit. num. 9.

iudices dari, quibus formulis ſolerent in bonæ fidei iudicijs? & veriæ inde leges explicatæ, lib. 4. tit. 6. §. actionum autem. 28. q. 1. num. 16.

Iudicium cœptum actore, vel reo etiam inuitis finem habere debet, lib. 4. tit. 6. §. ſic itaque diſcretis, 14. num. 74.

iudicium, & fides in lance, quid apud antiquos? lib. 4. titul. 1. §. furtum, 2. num. 14.

iudicium ſequens ex eodem delicto quando rectè inſtituatur? lib. 4. tit. 8. princ. tit. num 37.

iudicium aliud ſingulare, aliud particulare, aliud vniuerſale, ſiue generale, libr. 4. tit. 6 §. ſic itaque diſcretis, 14 num. 46.

iudicium de moribus quale olim eſſet? lib. 4. tit. 6. §. fuerat, antea, 29, num. 70.

iudicium aliud ordinarium, extraordinarium aliud, & quomodo id fiat? lib 4. titul. 15, in rub. num. 18.

iudicia hodie omnia extraordinaria ſunt, lib. 4. tit. 14. in rub. nu. 14.

Iudicia Ciuilia alia, alia Criminalia, & in quibus differant. lib. 4. tit. 18. princ. tit. num. 22.

Iudicia alia publica, alia priuata, & quæ publica, quæ priuata, lib. 4. tit. 18. princ. tit. num. 1.

Iudicia iam cœpta in heredes tranſeunt, li. 4. tit. 15. §. ſumma autem 1. cap. 9. de nou. oper. nunc. num. 383.

iudicia omnia qua ratione inducta? libr. 4. titul. 18. princ. titul. numero 2.

iudicio illi iuris iurandi duo ſunt ex more capita, & quæ? lib. 4. tit. 11. §. ſed hodie. 1. num. 14.

Iudicijs pluribus debitor vexari non debet, lib. 4. tit. 17. §. ſi finium regundorum, 6. cap 5. num 45.

Iudicata res dicitur cum ſententia finem accipit controuerſia, lib. 4. tit. 6. §. curare 32. nu. 10.

Iudicati actio in ſimplum an in duplum? lib. 4. tit. 6. § item ſiquis poſtulante. 11. nu. 97.

Iudicati actio, quare ſic dicta? lib. 4. tit. 6. §. item ſi quis poſtulante 11. num. 95.

Iudicati actio, ex l. 12. tab. deſcendit, lib. 4. tit. 6 §. item ſiquis poſtulante, num. 103.

Iudicatum ſolui ſatiſdare debet, quiſquis abſentem defendit, lib. 4. tit. 11 §. ſi vero reus, 3. num. 1.

Iudicatum ſolui ſtipulatio tres clauſulas in ſe collatas habet, lib. 4. tit. 11 §. ſin autem 2. num 42.

Iulia maieſtatis lex a quo lata, lib. 4. tit. 18 §. publica autem 3. nu. 3.

Ius reddere, debitum eſt ei qui iniuſte iudicat, libr. 4. tit. 5. princ. tit. numero 8.

Iure naturali quid proliberi non temporis, ſed approbationis ratione dicantur, lib 4. tit. 1. §. iuſtinianus num. 0.

Iure gentium conuentiones, quæ omnes gentes cuſtodiuntur, lib. 4. tit. 6. §. actionum autem. 28. q. 27. num. 1.

Iure Quiritium quibus modis res noſtra fiunt? lib. 4. tit. §. late in hac actione. 2. num. 5.

Iuris ciuilis abſoluta partitio, & de actionibus tractatus commendatur, lib. 4. tit. 6. in princ. num. 3.

Iure Canonico inſpecto heres tenetur pro viribus hereditarijs ad exonerandam conſcientiam defuncti, licet nihil ex delicto ad eũ peruenerit, nec lis ſit cum defuncto conteſtata, lib. 4. tit. 12. §. non autem. 1. numero 53.

Ius Pontificium eo iure, lib. 4. titul 15. §. ſumma autem. 1. cap. 4. numero 12.

Iure Regio replicatio, & duplicatio dumtaxat admittitur, lib. 4. tit. 14. princ. tit. num. 11.

Iuriſdictio ſæpe ſæpius ſumitur pro edicto, lib. quarto, tit. 6. § pœnales quoque actiones. 18. num 16.

Iuriſdictionem mandatam qui habet, eam alteri mandare non poteſt libro quarto, titul. 10. pr. tit. num 3.

Iuris conſultorum munus proprium, quod? libr. 4. titul. 5. princ. tituli numero 21.

Ius quod eſt de actionibus ex maleficio deſcendentibus, idem eſt de actionibus, quæ ex quaſi maleficio naſcuntur, lib. 4. titulo 12. §. non autem 1. num. 54.

ipſo iure contractum vitiari quid ſit? lib. quarto, tit. 6. §. actionum autem. 28. q. 9. num 5.

Iuris odio omnes actiones degenerat, libr. 4. tit. 6. §. ſi itaque diſcretis. 14. num 2.

Iuris bus, & ſi opus ſocietatem humanam tueri, libr. 4. titul. 16. in rub. num. 2.

Iuris finis per Magiſtratus, & iudicia conſequitur. l. 2. §. poſt origi. nem. D. de orig. iur. lib. quarto, tit. 16. in rub. num. 3.

Iuriſiurandi introducendi cauſa, libro quarto, titul. 16 §. ecce enim 1. numero 9.

Iura-

Digitized by Google

I N D E X

Iuramentum quid ſit? lib. 4. tit. 16. §. ecce enim. 1. num. 10.
Iuris iurandi vetus formula, lib. 4. titul. 16. §. ecce enim. primo, num. 14.
Iuramenti definitio. lib. 4. tit. 16 §. ecce enim 1. num. 18.
Iuramentum in litem an indiſtincte admittatur in bonæ fidei, & ſtricti iuris iudicijs, lib. 4 titul. 6. §. actionum autem 28. q. 12. num. 5.
Iuramentum eſt Deum teſtem adhibere, lib. 4. tit. 16. §. eccem enim num. 10.
Iuramentum in litem aliquando admittitur in contractibus ſtricti iuris, lib. 4. tit. 6. § actionum autem 28. q. 12. num. 6.
Iuramentum in litem an admittatur in actionibus ſtricti iuris, lib. 4. tit. 6 §. actionum autem 28 q. 12. nu 7.
Iuramentum ſuperſtitione præſtari quid in libris noſtri, lib. 4. tit. 6. §. item ſiquis poſtulante. 11. num. 84.
Iuramentum ad mentem, qui præcuodo adiurat præſtandum, lib. 4. tit 6 § item ſiquis poſtulante. 11. num. 83.
Iuramentum de liberandi tempus expoſuit, lib. 4. tit. 6. §. item ſiquis poſtulante. 11. num. 82.
iuramentum verba ſaltim ſub intellecta, ſiue ſub audita ſemper requirit, lib 4. tit. 6 §. item ſiquis poſtulante. 11. num. 43.
iuramentum ad petent sintentionem præſtandum, lib. 4. tit. 6. §. item ſiquis poſtulante. 11. num. 44.
Iuramentum an de vno caſu ad alium extendatur, lib. 4. tit. 6. § itē ſiquis poſtulante. 11. num. 42.
iuramentum quod à ſummo Pontifice, Imperatoribus, & Regibus præſtatur præciſa verba requirit, lib. 4. tit. 6. §. item ſiquis poſtulante. 11. num. 41.
iuramentum calumniæ exigitur in cautione damni infecti, lib. 4. tit. 15. § omnia autem 1. cap. 1. num. 40.
Iurare paratus, ſi non iuret, & an abio naſcatur? lib. 4. tit. 6. §. item ſiquis poſtulante. 11. num. 6.
ius iurandum ſerio, in iudicio præſtandum, lib. 4. tit. 4. §. item ſiquis poſtulante. 11. num. 28.
ius iurandum remitti neceſſario, an aliquando debeat, lib 4. tit 6. §. item ſiquis poſtulante. 11. num. 91.
Iuris iurandi remiſſio abſenti, & per epiſtolam facta quid ſit? lib. 4. tit. 6. §. item ſiquis poſtulante. 11. num. 92.
iuris iurandi actio cur non ex iure ciuili, ſed ex Prætorio detur? lib. 4. tit. 6. §. item ſiquis poſtulante. 11. num. 59.
Iuris iurandi gratia ab imperatoribus fieri quo ſenſu apud I. Conſultos? lib 4. tit. 6 §. item ſiquis poſtulante, 11. nu. 93.
iuris iurandi actionem ad ſimilitudinem iudicati quo ſenſu dicatur? lib 4. tit. 6. §. item ſiquis poſtulante. 11. num. 124.
ius iurandum tranſactionis vim habet, lib. 4. tit. 6. §. item ſiquis poſtulante. 11. num. 105.
iure iurando in exhibendo vetus Romanorum mos, lib. 4. tit. 6. §. itē ſiquis poſtulante 11. num. 45.
ius iurandum verba ſaltim requirit, ex communi opinione, lib. 4. tit. 6. §. item ſiquis poſtulante. 11. num. 27.
iuris iurandi actio prætoria, an vnam, an plures? an noua an vetus detur? lib. 4. tit. 6. §. item ſiquis poſtulante. 11. num 64.
iuris iurandi actio, propter religionem, & propter conuentionem datur. lib. 4. tit. 6. §. item ſiquis poſtulante. 11. num. 68.
iuſiurandum ad obligationem producendam præſtitum, lib. 4. tit. 6. §. item ſiquis poſtulante. 11. num. 17.
iuſiurandum ad fidei promiſſionem frequenter præſtitum, lib. 4. tit. 6. §. item ſiquis poſtulante. 11. nu. 16.
iuſiurandum circa res honeſtas, & licitas præſtitum vires tantum habet, lib. 4 tit. 6. §. item ſiquis poſtulante 11. num. 15.
Iuſiurandum Dei teſtem inuocatio, lib. 4. tit. 6. §. item ſiquis poſtulante. 11. num. 14.
iuriſiurandi actio in factum, actio eſt. lib. 4. tit. 6. §. item ſiquis poſtulante 11. num. 65.
iuſiurandum iudiciale actionem non producit, lib 4. tit. 6. §. item ſiquis poſtulante, 11. nu. 67.
iureiurando delato præſtito, vel remiſſo nihil amplius de veritate cauſæ tractandum, libr. 4. titul. 6. §. item ſiquis poſtulante. 11. num. 117.
iuſiurandum ad litis deciſionem præſtitum lib. 4. tit. 6 §. item ſiquis poſtulante. 11. nu. 20.
Iuriſiurandi, quæ hodie forma ſit in iudicijs obſeruanda, lib. 4. tit. 6. §. item ſiquis poſtulante. 11. num. 46.
iuramentum litis deciſorium triplex, voluntarium neceſſarium, iudiciale, libro quarto, titul. 6. §. item ſiquis poſtulante. 11. numero 47.
iuſiurandum voluntarium quale ſit, lib. 4. tit 6. §. item ſiquis poſtulante. 11. num. 48.
iuſiurandum neceſſarium quod ſit? lib. 4. tit. 6. §. item ſiquis poſtulante. 11. num. 49.
Iuſiurandum iudiciale quod ſit, lib. 4 tit. 6. §. item ſiquis poſtulante. 11. num. 50.
Iuſiurandum iudiciale non locus, ſed iudex facit, lib. 4. tit. 6. §. item ſiquis poſtulante 11. num. 51.
iuſiurandum, vt actionem producat, quas conditiones habere debet, lib. 4. tit. 6. §. item ſiquis poſtulante. 11. num. 52.
iuſiurandum multiplex, libr. 4. tit. 6. §. item ſiquis poſtulante. 11. num. 1.
iuſiurandum delatum eſſe oportet, vt actionem pariat, lib. 4. tit. 6. §. item ſiquis poſtulante. 11. num. 53.
iuſiurandum poſtulante aduerſario præſtitum, quam actionem producat? lib. 4. tit. 6. §. item ſiquis poſtulante. 11. num. 2.
iuriſiurandi à iudice delati magna vis & poteſtas, lib. 4. tit. 6. §. itē ſiquis poſtulante. 11. num. 3.
Iuſiurandum delatum actionem producit, lib. 4. tit. 6. §. item ſiquis poſtulante. 11. num. 4.
Iuſiurandum ſi præſtetur poſt delationem mota iurantis, an efficax? lib. 4. tit. 6. §. item ſiquis poſtulante. 11. num. 5.
iuſiurandum adiecta cauſa præſtitum, an iuris iurandi actionem, an veterum producat, libro 4. titul. 6. §. item ſiquis poſtulante. 11. numero 7.
iuſiurandum à petitore, poſſeſſore differente præſtitum actionem non producit, libr. 4. titul. 5. parag. item ſiquis poſtulante. 11. numero 8.
iuſiurandum quod ſententia ſequitur, quam actionem producat? lib. 4. tit. 6. §. item ſiquis poſtulante. 11. num. 9.
Iure iurando cauſa deciſa, nullo prætextu reuocanda, lib. 4. tit. 6. §. item ſiquis poſtulante 11. num. 10.
iuriſiurandi contempta religio latis Deum vltorem habere quomodo intelligendum, lib. 4. titul 6. §. item ſiquis poſtulante. 11. num. 12.
iuriſiurandi definitio propoſita, & explicata, lib. 4. tit. 6. §. itē ſiquis poſtulante. 11. num. 13.
Iuſiurandum etiam remiſſum actionem producit, lib. 4. tit. 6. §. item ſiquis poſtulante 11. num. 54.
iuſiurandum conuentionem in ſe habet, & ſpeciem continet tranſactionis, lib. 4. tit. 13. §. idem iuris 2. num. 10
iuriſiurandi exceptio cui, aduerſus quem, qua de re competat, lib. 4. tit. 13. §. idem iuris. 2. num. 11.
iuſiurandum ad confirmationem contractus præſtitum, lib. 4. tit. 6. §. item ſiquis poſtulante 11. num. 19.
iuſiurandum iudiciale, actori & reo quando deferendum? lib. 4. tit. 6. §. item ſiquis poſtulante. 11. num. 71.
iuſiurandum remiſſum quando dicatur, libr. 4. tit. 6. §. item ſiquis poſtulante. 11. num. 55.
iuramentum ex mora præſtitum periurio viam aperit, lib. 4. tit. 6. §. item ſi quis poſtulante. 11. num. 86.
iuramentum in litem in actione exempto non admittitur, ſed ad id quod intereſt agitur, lib. 4. tit. 6. §. actionum autem 28. q. 12. num. 4.
iuſiurandum remiſſum quando actionem producat? lib. 4. tit. 6. §. item ſiquis poſtulante. 11. num. 58.
Iuramentum duobus ſpecialibus caſibus retractatur, & qui hi ſint? lib. 4. tit. 14. princ. tit. num. 13.
iuſiurandum vitandum, vt periculum periurij vitetur, lib. 4. tit. 16. §. ecce enim. 1. num. 24.
iuriſiurandi religione, & lites finiuntur, & cohibentur, lib. 4. tit. 16. §. ecce enim. 1. num. 24.
iuſiurandum ſupplctiuum, quod vocant nullum in libris noſtris, lib. 4. tit. 6. §. item ſiquis poſtulante. 11. num. 73.
iuriſiurandi delatione reuocata, nihil iuraſſe proficit, cum diſtinctione, de qua ibi, lib quarto, tit. 6. §. item ſiquis poſtulante. 11. num. 27.
iureiurando cauſa deciſa, nouorum inſtrumentorum prætextu, an poſſit reuocari? lib quarto, titul. 6. §. item ſiquis poſtulante. 11. num. 107.
iuriſiurandi actio in perſonam eſt, lib. quarto, tit. 6. §. item ſiquis poſtulante, 11. num. 56.
iuſiurandum prætextu periurij, non retractatur, lib. quarto, titul. 14. princ. tit. num. 13.
iuriſiurandi actio aduerſus eum, quod tulit, item aduerſus eius heredes datur, non aduerſus alium, lib. quarto, tit. 6. §. item ſiquis poſtulante. 11. num. 57.
iuſiurandum preiens, & habitum in conſultum & nociuum ſepe iuranti, lib. quarto, tit. 6. §. item ſiquis poſtolante. 11. num. 81.
Ius iurandum ex delata conditione præſtare oportet, lib. quarto, tit. 6. §. item ſiquis poſtulante. 11. num. 78.
iuſiurandum an verba ſolemnia requirat, libr. 4. tit. 6. §. item ſiquis poſtulante. 11. num. 23.
iuſiurandum maxima tantum vrgente neceſſitate adhibendum, lib. quarto, tit. 16. §. ecce enim 1. num. 12.

Iur.

Digitized by Google

Iuſiurandum non facile admittendum, lib. 4. tit. 16. §. ecce enim. 1. num. 32.

Iurandi neceſſitas ante ſuſceptionem nulla lib. 4 tit. 6. § item ſiquis poſtulante 11. num. 90.

Iurat, qui Euangelia, vel crucem tangit, etiam ſi nulla proferat verba, lib. 4. tit. 6. §. item ſiquis poſtulante, 11. num. 33.

Iuſiurandum hoc credulitatis, vel opinionis non ſcientię eſſe, vel veritatis, lib. 4. tit. 16 §. ecce enim. 1. n. 31.

Iuriſiurandi delationem duplici ratione, actiones non augere, ex l. eum qui. 30. D. de iureiur. lib. 4. tit. 16. §. ad aduerſus inficiantes, 1 num. 10.

iuſiurandum publicæ vtilitatis cauſa ad miſſum, lib. 4. tit. 16. §. ecce enim. 1. n. 15.

iuſiurandum, qui in quibuſdam cauſis defert in duplum quare non teneatur? lib. 4. tit. 16. §. at aduerſus inficiantes. 2. num. 7.

inter deciſorium litis iuſiurandum, & de calumnia iuramentum differentiæ, lib. 4. tit. 16. §. ecce enim. 1. num. 25.

Iuſiurandum remittitur iuram. calumniæ, lib. 4. tit. 16. in rub. n. 21.

iuſiurandum ex calumnia preſtare non tenetur pater, & patronus, lib. 4. tit. 16. in rub num. 20

Iuſiurandum de calumnia non temere introductum, & ſecundi argumenti ſolutio, lib 4. tit. 16. § ecce enim 1. num 31.

iuſiurandum de calumnia boni publici gratia introductum, lib. 4. tit. 16. §. ecce enim 1. num. 16.

iuramentum calumnię non poenam fraudis admiſſę, ſed cohibitionem faciendæ continet contra Vulteium, lib. 4. tit. 16. §. ecce enim. 1. num. 5.

iuramentum calumnie non opinionis, ſed ſcientię eſſe, ex l. 2. §. quod obſeruari. C. de iure iurando propt. calumn. dand. probat. lib 4. tit. 16. §. ecce enim. 1. num. 1.

De iurę iurando calumniæ nullus in Digeſtis peculiaris tit. lib. 4. tit. 16. § ecce enim 1. num. 14.

iuſiurandum de calumnia in vſu olim etiam fuiſſe plurimis iuris locis, & præcipuè, ex l. inter coheredes. 44. §. qui familia. D. fam. erciſ. colligitur, lib. 4. tit. 16. §. ecce enim. 1. num. 2.

iuſiurandum de calumnia non noue à Iuſtiniano introductum aſſeueratur, lib. 4. tit. 16. §. ecce enim. 2. n. 17.

Iuſiurandum de calumnia, qui præſtare teneantur. lib. 4. tit. 16. numero 16.

iuramenti de calumnia præſtandi nulla neceſſitas, lib. 1. tit. 16. §. ecce enim. 1. num. 3.

iuſiurandum de calumnia maior, cum Reip. vtilitate, quam deciſorium iuramentum introductum, lib. 4. tit. 16. §. ecce enim. 1. num. 27.

iuſiurandum de calumnia expreſſa partium conuentione remitti non poteſt, lib. 4. tit. 16. §. ecce enim. 1. num. 28.

In ius vocationem, vel citationem initium iudicij eſſe, lib. 4. tit. 16. §. omnium autem 8. num. 7.

Iuris vocare quid ſit? lib. 4. tit. 16. §. omnium autem. 8. num. 11.

in ius vocare ad locum vbi ius dicitur vocare non ad Magiſtratū ſignificat, lib. 4. tit. 16. §. omnium autem 8. num. 12.

Iocans, qui aliquem percuſſit, iniuriarum actione tenetur, lib. 4. tit. 4. §. non ſolum. 11. num. 5.

inconſultus irritati anim. calor vitio doli caret, lib. 4. tit. 3. §. iniuria, 1. num. 3.

iuſtum temporare dolorem difficillum eſt lib. 4. tit. 3. §. iniuria. 1. num. 42.

L

LAeſio Qua ratione contractum non viciet? lib. 4. tit. 6. §. actionum autem, 28 q. 9. num. 15.

Læſio vltra dimidium iuſti pretij in contractu emptiones, & venditionis, quam actionem pariat, & de ea remiſſiue, lib. 4. tit. 6. §. actionum autem. 28. q. 16. num. 33.

Læſio ferè ſemper ineſt conſtitutioni, lib. 4. tit. 6. §. actionum autem. 28. q. 9. num. 16.

Læſionem quamcunque ius Poli excludit, lib. 4 tit. 6. §. actionum autem, 28. q. 9. num. 17.

Læſæ maieſtatis crimen ex vna cauſa, & alia delicta, quæ numerantur, in l. vlt. D. ad l. Iul. pecul. ſingulari ratione tranſeunt ad hæredes, etiam lite cum defuncto non conteſtata, lib. 4. tit. 12. §. non autem. 1. num. 5.

Læſæ maieſtatis criminis rei memoriam damnari qualiter intelligendum, lib. 4. tit. 18. § publica autem. 2. num. 11.

Læſę maieſtatis criminis (hoc eſt) traycion contra el Reyno Ac publica, explicitionem, qui proſequantur, lib. 4 tit. 18 § publica autem, 2. num. 2.

Læſæ maieſtatis criminis, quæ poena? lib. 4. tit. 18. §. publica autem 2. num. 4.

Læſę maieſtatis crimen omnes deferunt, accuſant etiam mulieres, etiam ſerui, filius contra patrem, pater contra filium, li. 4. tit. 18. §. publica autem. 2. num. 1.

Lapilli factus quis nunciandi noui operis modis, lib. 4. titul. 15. §. ſumma autem 1. c. 3. de nou. oper. nunc. num 224.

Laſciuia in maleficijs in factum actionem parit, lib. 4. tit. 1. §. interdum quoque, 12 num 10.

Latitare quis dicatur, lib. 4 tit. 15. §. ſumma autem, 1. cap. 2. numero 6.

Laudandus eſt, qui miſericordia, & pietate, motus, & memoria humanæ conditionis ductus aliquid facit, lib. 4 titul. 3. §. cæterum placuit. 10. num. 5.

Lata culpa proxima eſt dolo, lib. 4. tit. 3. §. his autem verbis. 5. numero 32.

Lata culpa eſt eius commune ignorare, lib 4. tit. 1 §. ita tamen cōpetit. 1 num 36

Legatum debitor in creditorum fraudem reuocare, an poſſit, lib. 4. tit. 6. §. item ſiquis in fraudem, 6. num. 5.

Legata vene ab libus locis relicta inficians, in duplum tenetur, lib. 4. tit. 6 §. in duplum, 23 num. 5.

Legata res pluribus actionibus peti poteſt vltimarum voluntatum fauore, lib 4. tit. 6 §. ſit itaque diſcretis. 24 num. 14.

Lectum quotidianum deducit ſuperſtes coniux, quod limitatur, li 4. tit. 6. in l. 5. D. fam. erciſ. §. 20. art. 5. num. 61.

Lex ſæpe in libris noſtris pro pacto, & conuentione ſumitur, lib. 4. tit 6. §. item ſiquis poſtulante, 11. num. 112.

Lex. 12. tab. quæ furem occidere permittebat lib. 4. tit. 3. princ. tit. num. 18.

Lex 12. tab. aduocationem in ius pertinentes, & autores late, & credite explicantes referuntur, lib. 4 tit. 16. §. omnium autem, 8. num. 14

L. 12. tab ſi caluitur pedem veſtruit manum endo iacito in eam rem adducta, lib. 4. tit. 15. §. ſumma autem, 1. cap. 3. de nou. oper. nunc. num. 221.

L. 12. tab. de puberib. furtum committentibus Gelij, & Plinij in hanc rem elegantiſſima verba, lib. 4. tit. 1. §. in ſumma. 17. n. 4.

L. 12 tab. de inope debitore, lib. 4. titul. 6. §. cum eo quoque. 40. num. 7.

L. 12. tab. de paſtu pecoris, lib 4. tit. 3. §. cæterum placuit 10. numero 16.

Legis actiones quę? lib. 4. tit. 6. in rub. num. 4.

Legis Aquiliæ actio in duplum datur, li. 4. ti. 6 §. in duplum. 23. n. 2.

In lege Aquilia omnium damnorum ratio habetur, lib. 4. titul. 3. §. his autem verbis, 5. num. 13.

L. aquilia propter ſeruum corruptum, an agi poſſit, lib. 4. tit. 6. §. in duplum. 23. num. 21.

Lex generaliter loquens recipit reſtrictionem ex habilitatione, ſeu idoneitate per omnium. lib. 4. tit. 10 princ. tit. num. 32.

Leges verba non rebus imponuntur, lib. 4. tit. 1. furtum 2. num. 3.

Lex Iulia de adulterijs à quo lata, & quot eius capita, lib. 4. tit. 18. §. item lex Iulia, 3. num. 1.

Legis Iuliæ maieſtatis duo capita, lib. 4. tit. 18. § publica autem, 2. num. 6.

Legis Iuliæ maieſtatis caput primum, lib. 4. tit. 18. §. publica autē, 2. num. 7.

Legis Iuliæ maieſtatis caput ſecundum, & quale inter vtrumque diſcrimen, lib. 4. tit. 18. §. publica autem, 2. nu. 8.

Legitimam filiorum minui quomodo intelligendum? lib. 4. tit. 6. in l. quæ pater. 50. § 20. art. 2. num. 23.

liberum corpus nullam recipit æſtimationem, lib. 4. tit. 3. princ. tit. num. 34.

Liberum hominem, qui non exhibet condemnatur in id omne, quod actoris intereſt, qualeque id ſit diſcutitur, lib. 4. tit. 15. princ. tit. art. 5. num. 148.

libero homine ſurrepto, ſi alienæ poteſtatis ſit, & ciuiliter furti actione, & criminaliter lege Fabia, cum fure agi poteſt, lib. 4. tit. 1. §. interdum, 9 num. 10.

libertatis mora hæredibus non nocet, lib. 4. tit. 1. §. interdum etiam 9. num. 15.

libertas non priuata, ſed publica res eſt, lib. 4. tit. 1. §. interdum etiā, 9. num. 16.

libertas ſerui in creditorum fraudem data nulla eſt, lib. 4. titul. 6. §, item ſiquis in fraudem, 6. num. 7.

liberi noſtri non ſimpliciter, & abſolute in domino noſtro ſunt ſed iure poteſtatis, lib. 4. tit. 1. §. interdum etiam, 9. num 8.

libri Iuris Ciuilis apte an inepte ordinati libr. 4. tit. 6. in prælud. num. 1.

libri ſtudiorum cauſa à patre filio dati, an conferendi? lib. 4. tit. 6. in l. quæ pater. 50. §. 20. art. 3. num. 60.

libri Caij I. C. ſuſpecti viris doctis, lib. 4. tit. 6. §. item ſiquis poſtulante. 11. num. 38.

Digitized by Google

I N D E X.

Libri pandectarum, ſine arte à Triboniano Digeſti, lib. 4. tit. 15 §. ſumma autem. 1. c. 5. de nou. oper. nunc. nu 185.

Libri pandectarum qua ratione in tres tomos diuiſi, & de nominis ratione. lib. 4. tit. 15. §. ſumma autem. 1. c. 5. de non oper. nunc. num. 186

Libellus quid ſit, lib. 4. tit. 6. §. ſic itaque diſcretis 14. num. 29.

Libellus quid continere debeat, lib. 4. tit. 6 §. tripli, nu. 6.

Libellus in iudicijs ſubrogatus loco editionis, actionis, & eius relatio, lib. 4. tit. 6. §. ſic itaque diſcretis, 14. num. 28.

Libellus in cauſis ſummarijs, & executiuis in ſcriptis non requiritur, lib. 4 tit. 6. §. ſic itaque diſcretis. 14 num. 32.

Libellus in iudicijs vniuerſalibus quomodo concipiendus, lib. 4. tit 6 §. ſic itaque diſcretis, 14. nu. 35.

Libellus in ſcriptis offerendus iure cõmuni, lib. 4. tit. 6. §. ſic itaque diſcretis, 14. num. 30.

Libellus in ſcriptis, an offerendus iudicis arbitrio relinquitur Iure Hiſpano, & ex generali conſuetudine, lib. 4. titul. 6. §. ſic itaque diſcretis, 14. num 31.

Libellum famoſum, qui ſcribit atrocem iniuriam committit, quod multis expoſitis caſibus explicatur, lib. 4. tit. 4 §. atrox. 9. num.

Libelli famoſi pœnam primus, D. Auguſtus induxit, lib. 4. tit. 4. §. iniuria. 1. num 23.

Libellus famoſus quis ſit & ab iniuria ſcripto facta differat? lib. 4. tit. 4. §. iniuria num. 21

libertus patrono reuerentiam, obſequium præſtare tenetur, & eius rei ratio lib. 4 tit. 16. §. omnium autem. 8. num. 41.

Libertus nullam famoſam actionem aduerſus patronum, nec eũ, ſine venia in ius vocare poteſt, lib. 4. tit. 16. §. omnium autem 8. num 42.

liberatio, quæ per acceptilationem contingit ſimilis eſt ei, quæ ex pacto naſcitur, & quatenus differat, lib. 4. tit. 17. §. ſi finium regundorum 6. cap. 9. num. 158.

libertus quaſi procreatus à patrono, lib. 4. tit. 16. §. omnium autem 8. num. 42.

liquidum eſſe oportet debitum, quod compenſatur, lib. 4. tit. 6. §. in bonæ fidei 30. num. 17.

liquidum debitum quod ſit? lib. 4. titul 6. §. in bonæ fidei. 30. numero 18.

lis inter patrem, & filium peculiatum eſſe poteſt, ſi vero peculiatus non ſit obligatio iure ciuili in pacto inter eoſdem nequit conſiſtere, lib. 4. tit 5. §. hi qui in parentum, 12. num. 8.

liti inferre quis dicatur, lib. 4. tit. 10. § procurator. 1. num. 64.

litigare plures perſonaliter, l. quicumque C. de procurat. lib. 4. titul. 10. § princ. tit. num 3.

litis finitæ, qui in iure effectus, lib. 4. tit. 6. §. item ſiquis poſtulante, 11. num. 8.

lite ſuam facere quid, lib. 4. tit. 5 princ. tit. num. 17.

lite cum defuncto conteſtata heredes eius tenebuntur in ſolidum, & qua ratione, lib. 4. tit. 12. §. non autem 1. num. 45.

lite non conteſtata in cauſa procedi non poteſt iure communi inſpecto, quid iure Regio, lib. 4. tit. 15. §. ſumma autem, 1. cap 4. num. 171.

litis conteſtatio iudicijs ioitium eſt, lib. 4 tit. 6. §. ſic itaque diſcretis 14. num. 70.

litis conteſtatio, an interum per vſucapionem, lib 4. tit. 17 §. ſi ad exhibendum 3. num. 3.

locupletari, cum iactura aliena nemo poteſt, lib 4. tit. 3 §. his autem verbis. 5. num 44.

locus publicus, locus priuatus, & de iuſta vtriuſque cura, lib. 4. tit. 5 §. item is ex cuius cœnaculo 1. num. 30.

locus, in quem, quid deiectum, vel effuſum eſt ſi publicus non ſit, an pœna deiecti locum habeat, lib. 4. tit. 5. §. item is ex cuius cœnaculo 1 num. 4.

locationis leges & conuentiones implendæ, lib. 4. tit. 6. §. actionum autem 28 q. 17. num. 36.

locationis tempore exacto res locata reddenda, lib. 4. tit. 6 §. actionũ autem 28. q. 17. num. 35.

locatæ operæ merces quando peti poſſit, lib. 4. tit. 6. §. actionum autem. 28 q. 17 num. 34.

locatio ad longum tempus aliquando dominium transfert, lib. 4. tit. 6. §. actionum autem 28. q. 17. num. 20.

locatio, & conductio, emptioni, & venditioni proximæ ſunt, lib. 4. tit. 6 §. actionum autem. 28. q. 17. num. 1.

locati & conducti actiones ex locato & conducto oriuntur, lib. 4. tit. 6 §. actionum autem. 28. q. 17. num. 2.

locatio ei datur, qui cum operas ſuas alicui rei ratione locat poſtea eas aut non præſtat, aut non vt oportuit adhibet, lib. 4. tit. 5. §. iniuria. 1. num. 105.

locatæ rei damna actione ex locato petenda lib. 4. tit. 6. §. actionũ autem 28 q. 17. num. 35.

lecat... actio an cum Seruiana concurrat, & quatenus differat, lib. 4. tit. 6 §. item Seruiana 7. num. 10.

leſium interdix dicitur, quia iuuale, & in ſecundum, lib. 4. tit. 3. §. capite tertio 9. num. 14.

lucra conſtante matrimonio quæſita diuiduntur inter coniuges, & eorum partem ſuperſtes deducit, lib 4. tit. 9. in l. 1. D. fam. ercii §. 20 an. 5 num. 63.

lucri ſpe ceſſit, perdere amicos, ex alieno incommodo, lib. 4. tit. 3. § cæterum 10. num. 36.

ludus noxius in culpa eſt, lib. 4. tit 5. §. cæterum, 10. num. 32.

Ludi ad virtutem, & ſanitatem corporis quando licet, lib. 4. tit. 3. §. iniuria 1. num. 10.

M

MACEDONIANVM ceſſat, ſi filius quod mutuum accepit, in rem patris expendit, lib. 4. tit. 7. §. illud propriæ ſeruatur, 8 num. 12.

Macedonianum, an ortum obligationis ex mutuo impediat, lib 4. tit 7. §. illud proprie ſeruatur. 8. num. 14.

Macedonianum S. C. & quid eo cautum, lib. 4. tit. 7. §. illud proprie ſeruatur, 8 num. 1.

Macedonianum in alijs contractibus præter mutuum niſi in eiuſdem S. C. fraudem, factis non admittitur, lib 4 tit. 7. §. illud proprie ſeruatur, 8. num. 2.

Macedonianum in filijs vtriuſque ſexus admittendum, libr. 4. tit. 7. §. illud proprie ſeruatur 8. num. 7.

Macedonianum ceſſat, ſi creditor ignorat mutuum accipientem filius fam. eſſe, lib. 4. tit. 7. §. illud proprie ſeruatur. 8. nu. 5.

Magiſter Nauis de quorum facto teneatur, lib. 4. tit. 7. §. eadem ratione 2. num. 1.

Magiſter nauis, qui ſit, lib. 4. tit. 7. §. eadem ratione 2. nu. 5.

Magiſtratui publico nomine vim inferenti nefas eſt reſiſtere, lib. 4. tit. 3 §. iniuria 1. num. 24.

Magiſtratui rectè reſiſtitur, quando ex eius iniuſto facto imminet damnum irreparabile, lib. 4. tit. 3. § iniuria 1. num. 28.

Magiſtratum iniuria affectus an eam remittere debeat, lib. 4. tit. 4. § hæc actio 12. num. 18.

Magiſtratui iniuſtè quid facienti iure reſiſtitur, lib. 4. tit. 3. §. iniuria 1. num. 27.

Magiſtratus ſi aduerſus reſiſtentem quid violentius fecerit, aut quid ruperit lege Aquilia non tenetur, lib. 4. tit. 3. § pr. tit. nu. 19.

Magiſtratui damnum vt priuato inferenti reſiſti poteſt, lib. 4. tit. 3 §. iniuria. 1. num. 26.

Malæ ratio, quæ ſit iuxta, ſeruorum emptiones, lib. 4. tit. 6. §. actiones autem. 10. num 45.

Mala facies pars eminens, & præcipua, & vnde dicta, lib. 4. tit. 4. §. non ſolum. 11. num 10.

Malæ fidei poſſeſſor videtur, quod impenſas deducere nõ poſſit, lib. 4. tit. 17. §. & ſi in rem actum ſit. 2. num. 20.

Malæ fidei poſſeſſor voluntarias impenſas nõ deducit, lib. 4. tit. 17. §. ſi in rem actum ſit, 2. num. 57.

Malæ fidei poſſeſſor voluntarias impenſas tollere poteſt, ſi id fiat ſine rei detrimento, lib. 4. titul. 17. §. & ſi in rem actum ſit, 2. numero 58.

Malæ fidei an actiones ſint? lib 4 tit. 6. §. actionum autem 28. q. 1. numero 2.

In Maleficijs voluntas non exitus ſpectatur, lib. 4. tit. 3. §. iniuria 1. numero 56.

Maleficium non re tantum, verum etiam verbis fit, lib. 4. tit. 1. prin. tit. num. 3.

Maleficia omnia, aut in perſonam, aut in res externas, lib. 4. in prælud. num. 10.

Malos ſeruos compedibus veteres coercebant, & vinctos continebant, lib. 4. tit. 3. § cæterum 10. num. 41.

Mandatarius, quidquid ex mandato habet actione ex mandato præſtat, lib. 4 tit. 6 §. actionum autem. 28. quæſt. 19. nu. 4.

Mandatarius actiones cedere tenetur, lib. 4. tit. 6. §. actionum autem. 28. q. 19. num. 5.

Mandatarius ſi condemnetur propter mandatum an infamiam incurrat, lib. 4. tit. 6. §. actionum autem. 28. q. 19. nu. 6.

Mandatarius indemnis ſeruandus eſt, lib. 4. tit. 6. §. actionum autẽ. 28. q. 19. num. 13.

Mandatario ſumptus neceſſarij pro mandato exequendo præſtandi, lib. 4. tit 6. §. actionum autem. 28. q. 19. num. 12.

Mandatario cedendæ ſunt actiones contra reum principalem, lib. 4. tit. 6 § actionum autem 28. q 19. num. 11.

Mandatum docendi accipiens cum mercede non gratis accepiſſe creditur, lib. 4. tit. 6. §. actionum autem. 28. q. 19. num. 10.

Mandatum dicitur inceptum ſecundum Donellum ſi præbet procurator

Digitized by Google

I N D E X.

rator mandatum conſuetis probationibus, quæ non ſint in poteſtate rei, lib.4.tit.15 § ſin autem. 2.num.13
Mandatum eſſe ita certum, quod ceſſet periculum ne iterum dominus de eadem re agat quibus modis effici poſſit? lib.4.tit.15. §. ſin autem 2. num. 14.
Mandatum morte mandantis quando extinguatur, lib. 4. tit. 15. §. ſumma autem 1.c.9 de nou. oper. nunc. num. 224.
Mandati fines diligenter cuſtodiendi, lib.4.t. 6. §. actionum autem. 28.q.19.num. 3.
Mandati actio duplex, & contraria, lib.4.tit.6.§. actionum autem. 28 quæſt. 19. num. 1.
Mandati actio contraria mandatario datur, & quid de ea conſequatur, lib.4 tit.6 § actionum autem 28. q 19. num. 7.
mandati actio directa mandanti datur, & quid ea conſequatur mandator, lib 4. tit 6 §, actionum autem. 28 q. 19. num. 2.
mandati actionum quæſtiones plures remiſſiuè, lib.4. tit 6.§. actionum autem. 28. q. 19. num. 37.
mandati actio etiam in mandato ad lites hinc in dolo locum habet, lib.4 tit. 6 §. actionum autem 28 q. 19. num. 23.
mandatam actionem ſiquis ſibi affirmet, nec quicquam de mandato conſtet, admittatur, cum ſatiſdatione de rato, necne, lib.4 tit. 11. §. ſin autem 2. num. 21.
manu prohibere, ideſt vi prohibere, lib.4. tit. 15. §. ſumma autem 1. c 5. de nou. oper. nunc. num 228.
manibus aduerſus aliquem leuatis iniuria, an committatur, lib. 4. tit. 4. § iniuria. 1. num. 37.
maritus obæratus an vxori tradendus? lib.4. tit.6. §. cum eo quoque, 40. num. 47.
maritus propter dotis reſtitutionem, non in ſolidum tenetur, lib. 4. tit. 6 §. fuerat antea 29. num. 93.
maritus, ſocer, patronus, ſocius omnium bonorum, Doctores, aduocati pro ciuili debito carceri non mancipantur, lib 4. tit. 6. §. cum eo quoque 40 num. 22.
maritus ab vxore ſine venia in ius vocari non poteſt, lib. 4. tit 6. §. pœnales quoque actiones. 12. num. 45.
marmor, quod ex lapidicina aperta renaſcitur marito adquiritur, & quid ſi non renaſcatur, lib. 4. tit. 17. §. & ſi in rem actum ſit 2. num. 54.
marmor ex lapidicinis tractum, ſi non renaſcitur marmor inſtructu non eſt lib 4. tit. 17 §. & ſi in rem actum ſit. 2. num. 47.
mater tutrix filiorum an proreliquis (vulgo alcances) carceri poſſit mancipari, lib. 4. tit. 6 § cum eo quoque 40 num. 19.
matri pro vindicando filio actio in rem competit, lib. 4. tit. 1. §. interdum etiam 9 num. 4.
matrem fam. qui aſſectatur an iniuriam committat? lib. 4. tit. 4. §. iniuria. 1. num. 7.
matrem fam. aſſectare quis dicatur, lib 4. tit 4 §. iniuria 1. num. 12.
medicus quando lege Aquilia teneatur, lib. 4. tit. 3. §. iniuria 2. n. 51.
medicus propter imperitiam an teneatur, lib. 4. tit. 5. princ. tit. n. 20.
medicus, cuius imperitiam conſcientiam remordet ad maiores ordines aſcendere prohibetur, lib. 4. tit 3. §. iniuria, 2. num 102.
medicus in conſcientiæ foro iiſdem illis caſibus tenetur, quibus & legi Aquiliæ obnoxius eſt, & qualiter puniatur, lib. 4. tit. 3. §. iniuria 2. num. 103.
Inter medici officia olim erat & ſecandi, & caſtrandi peritia, lib. 4. tit. 3 §. iniuria 2. num. 108.
medicamenta mala vendens, an indiſtinctè puniendus, lib. 4. tit. 18. §. item lex Cornelia 4. num. 26.
medium interruſtum & iniuſtum à Iuris Conſultis repertum, lib. 4. tit. 3 §. iniuria 2. num. 74.
membrorum ſuorum dominus nullus, lib. 4. tit. 1. in rub num. 9.
menſæ argentariæ eue ſores, non cedunt bonis, lib. 4. tit. 6. §. cum eo quoque 40. num. 37.
mercede interueniente, an æſtimatoria, ſiue præſcriptis verbis actio locum habeat, lib. 4. tit. 6. §. actionum autem 28. q. 18. numero 11.
merces in locatione quo tempore ſoluenda, lib. 4. tit. 6. §. actionum autem 28 q. 17 num. 4.
metus reuerentialis an ſit ſufficiens adhoc, vt habeat locum edictũ quod metus cauſa, lib 4. tit 6 §. item actio. 27. num. 25.
metus dans cauſam contractui bonæ fidei eum reddit nullum, ſecus in contractu ſtricti iuris ex aliquorum ſententia, lib. 4. tit. 13. princ. tit. num. 27.
metus infamiæ non pertinet ad edictum, quod metus cauſa & conciliatur, l. nec timorem. 7 cum l. illi quidem 2. §. penul. D. quod met. cau. lib. 4. tit. 6 §. item actio. 27. num. 20.
metus eſt inſtantis, vel futuri periculi mentis trepidatio & verba definitionis explicantur, lib. 4. tit. 6. §. item actio, 27. num. 12.
metus, & vis conſenſui contraria ſunt; metum autem probare contra bonos mores eſt, lib. 4. tit. 6. §. item actio, 27. num. 2.
metus, & dolus pariter contractum nullum reddunt, lib. 4. tit. 6. §. actionum autem 28. q. ... num. 28.
metus & dolus quoad vitiandos ipſo iure contractus an differant, lib. 4. tit. 6 §. actionum autem 28. q. ... num. 5.
metus iuſtus eſt, ſiue quis in ſe vereatur ſit, ſiue in liberis eius, ſiue in viro vxor, ſiue in vxore maritus, l. 4. tit. 6. §. item actio. 27. n. 18.
metus debet eſſe iuſtus, & qui in hominem conſtantiſſimum cadat, & iuſti metus ſpecies deſignatur, li. 4. tit. 6 §. item actio 27. n. 14.
metus debet eſſe præſens, licet periculum futurum ſufficiat, lib. 4. tit. 6. §. item actio. 27 num. 13.
metum ſi plures fecerint vnius ſolutione cæteri liberantur, lib. 4. tit. 6. §. item actio. 27 num. 41.
metu geſtus contractus an ipſo iure nullus? lib. 4. tit. 6. §. actionum autem, 28. q. 9. num 23.
matrimonium metu geſtum ipſo iure nullum, lib. 4. tit. 6. §. actionũ autem, 28. q. 9. num. 25.
metu extortum iuſſu iudicis reſtitui debet, cui præcepto ſi metum inferens non obtemperauerit in quadruplum condemnabitur, lib. 4. tit. 6. §. item actio, 27 num 1.
metu extortum ſi alio metu intercedente recuperatum fuerit ceſſat edictum, lib. 4. tit. 6. §. item actio, 27 num. 9.
metu compulſus ſi creditor debitorem ſuum liberauerit, reſtituenda eſt, in priſtinum ſtatum obligatio, lib. 4. tit. 6. §. item actio, 27. num. 34.
metu iuſto, ſi aliquis compulſus, ſine eo in metu id fecerit, quod ex priori illo geſto ſequebatur non debet hoc edictum, quod metus cauſa reſtitui, & conciliatur, l. 2. C. de his quæ vi, cum l. ex ea 7. D. de condition. ob turpem cauſam, lib. 4. tit. 6. §. item actio, 27 num. 26.
metus exceptio allegatione ſubſiſtit, lib. 4. tit. 13. princ. tit. num. 9.
milites in hybernis agentes multis luſibus vites reficere ſolebant, lib. 4. tit. 5. §. iniuria, 1 num. 82.
milites pro parentibus, pro liberis, & pro vxore, procurare in caſu neceſſitatis poſſunt, lib. 4. tit. 10 §. procurator, 2. num. 12.
milites procuratorium munus ſuſcipere, non poſſunt etiam volente aduerſario, lib. 4. tit. 10. §. procurator. 2 num. 10.
militia an conferenda, & in legitimam imputanda, lib 4. tit. 6. in l. quæ pater. 50 §. 10. art. 3. num. 48.
militia eſt publicum officium, quod pecuniis ſimul & Principis liberalitate comparari ſolet, lib 4. titul. 6. in l. quæ pater 50. §. 20. art. 3. num 49.
minor curatorem non habens ad extraiudicialis negotia procuratorem conſtituere poteſt, lib. 4. tit. 10. princ. tit. num. 20.
minores 25. annis non poſſunt eſſe procuratores ad iudicia, ſecus ad negotia, lib. 4 tit. 10. §. procurator 1. num. 202.
minores non ſemper reſtituendi, quia non ſemper eis vtile, lib. 4. tit. 6. §. actionum autem, 28 q. 22. num. 18.
miniſtrum negligentem, qui elegit ex eius facto non tenetur, lib. 4. tit. 5. § item exercitor 3 num. 23.
minus eſt actionem haberi, quam rem, lib. 4. titul. 2. §. ſi ne in hac actione 2. num. 17.
miſericordiæ laudem ex alieno incommodo non debet quis captare, neque intempeſtiue miſericordiam exercere, lib. 4. tit. 3. §. cæterum, 10. num. 47.
miſſio in poſſeſſionem in cauſa damni infecti qualiter peragatur, lib. 4. tit. 16 §. ſumma autem, 1. c 3. num. 110.
miſſio in poſſeſſionem propter ruinoſam partem an in totum ædificium fiat, lib. 4 tit. 15. § ſumma autem, 1. c. 3 num. 111.
miſſio in poſſeſſionem alia, ſi actor actionem reali experiatur, alia ſi actione perſonali experiatur, lib. 4. tit. 15. §. ſumma autem, 1. c 3. num. 102.
miſſio in poſſeſſionem in actionibus perſonalibus an decreto, an dicto tribuatur, lib. 4. tit. 15. §. ſumma autem, 1. c. 3. num. 15.
miſſio in poſſeſſionem contumaciæ pœna, quæ ex variis cauſis à Prætore decernitur, lib 4 tit. 15. §. ſumma autem, 1. cap. 3. n. 90.
miſſio in poſſeſſionem ex prima iuſſione decreto, non edicto Prætoris fiebat contra communem, lib. 4. tit. 15. §. ſumma autem, 1. c. 3. num. 96.
miſſio in poſſeſſionem an mixti Imperij, an ſimplicis iuriſditionis ſit, lib. 4. tit. 15. §. ſumma autem, 1. c. 4. num. 176.
miſſionem in poſſeſſionem, qui iudices decernere poſſint, lib. 4. tit. 15. §. ſumma autem, 1. c. 4. num. 172.
miſſionem in poſſeſſionem decretum præcedere debet, lib. 4. tit. 15 §. ſumma autem, 1. c 3. num. 92.
miſſionis in poſſeſſionem, quis effectus, an cuſtodia, an vera poſſeſſio, lib. 4. titul. 15. §. ſumma autem, 1. c. 3. num. 112.
miſſus in poſſeſſionem ex ſecundo decreto poſſidet, & fructus lucratur, lib. 4. tit. 15. §. retinendæ. 3. num. 5.
miſſus in poſſeſſionem ex primo Decreto in actione hypothecaria poſſeſſor non eſt, lib. 4. tit. 15. §. ſumma autem, 1. cap. 3. n. 134.

Miſſus in poſſeſſionem onus probandi in adverſarium transfert, lib. 4. tit. 15. §. ſumma autem. 1. cap. 4. num. 160.

Miſſus in poſſeſſionem ex ſecundo decreto proprietatis tantum, non poſſeſſionis controverſiam pati poteſt, lib. 4. tit. 15. §. ſumma autem 1. cap. 4. num. 161.

Miſſus in poſſeſſionem vere poſſeſſorem eſſe Iure canonico, probatur contraria opinio eodem iure, lib. 4. tit. 15. §. ſumma autem. 1. cap. 3. num. 119.

Miſſus in poſſeſſionem ex primo decreto, non expellit dominium contra ..., lib. 4. tit. 15. §. ſumma autem. 1. cap. 3. num. 122.

Miſſus in poſſeſſionem ex primo decreto, non vſucapit, lib. 4. tit. 15. §. ſumma autem, 1. ca. 3. num. 123.

Miſſi poſſeſſionem à Prætore quando poſſideant, libr. 4. titul. 15. princip. tit. ar. 2. num. 34.

Miſſum in poſſeſſionē verè poſſeſſorem eſſe putant plures, & eius opinionis argumenta contraria opinio, lib. 4. tit. 15. §. ſumma autem. 1. ca. 3. num. 113.

Miſſum in poſſeſſionē ex primo decreto in perſonalibus nō poſſeſſorem, ſed cuſtodem eſſe, aliud in realibus actionibus putat communis Ciuilis Schola, libr. 4. tit. 15. §. ſumma autē. 1. cap. 3. num. 125.

Mixtum ſub ſimplicibus continetur, lib. 4. tit. 17. §. finium regundorum. 6. cap. 6. num. 61.

Mixtum ſub ſimplicibus continetur, lib. 4. tit. 15 §. ſumma autem. 1. num. 32.

Mixtæ actiones, quæ in rem, & in perſonam dantur, lib. 4. titul. 6. §. quædam actiones. 20. num. 1.

Mixta actio, vt dicatur quæ eius præcipua inſignia? lib. 4. tit. 6. §. actionum autem. 28 q. 30. num. 11.

Mobiles res an poſſideantur, lib. 4. tit. 15 princ. tit. art. 2. num. 8.

Mobilia quæ facile occultari non poſſunt, poſſidens ſatisdationē euitat, lib. 4. tit. 11. §. ſed hodie. 1. num. 33.

Monetam falſa fabricantes, aut quid falſi iuxta eam committentes, qua mortis pœna puniatur, lib. 4. tit. 18. parag. item lex Cornelia. 6. num. 6.

Monialis ſtuprator, qua pœna feriendus, libr. 4. titul. 18. §. item lex Iulia. 3. num. 41.

Monitio extraiudicialis vtilis actori, lib. 4. tit. 6. parag. appellamus. 15. num. 45.

Mora creditoris conſtitutum, quando diſſoldatur, lib. 4. tit. 6. §. in perſonam. 8. num. 40.

Moræ emendatio non admittitur poſt litem conteſtatam per ſolam oblationem, ſecus vero per ſolutionem, lib. 4. tit. 12. §. ſuperest & §. fin. num. 2.

Mortis naturalis pœna quibus caſibus imponatur remiſſiuè, lib. 4. tit. 18. §. publica autem. num. 4.

Mortuo ſeruo a duobus vulnerato quando ambo teneantur de occiſo, lib. 4. tit. 3. §. capite tertio. 9. num. 11.

Mulier dotis cauſa creditoribus mariti anterioribus, ſiue expreſſā, ſiuè tacitam hypothecam habentibus, an præferatur remiſſiuè, lib. 4. tit. 6. § fuerat antea, 29. num. 37.

mulier olim quando actione de dote, quando rei vxoriæ quando ex ſtipulatu agebat? lib. 4. tit. 6 § fuerat antea. 29. num. 18.

Mulieres, milites, & minores et à ſi locupletes ſint non intelliguntur idonei fideiuſſores, & quare? lib. 4. tit. 11. §. ſed hodie primo n. 9.

Mulier an virgo ſit eſt in difficili, vel penè impoſſibili, lib. 4. tit. 3. §. iniuria. 1. num. 117.

Mulier in rem ſuam procuratrix eſſe poteſt, lib. 4. tit. 10. §. procuratori. 1. num. 9.

Mulio, qui per imperitiam, aut infirmitatem mulos coercere non potuit, an lege Aquilia teneatur lib. 4. tit. 3. §. iniuria 1. num. 132.

Mulis vti in vecturis Romani conſueuerunt lib. 4. tit. 3. §. iniuria. 1. num. 34.

Mulctarum æſtimatio qualis olim apud veteres, lib. 4. tit. 6 §. omnes autem actiones 21. num. 27.

Municipali lege, an poſſit ſtatui, vt liceat animalia in alieno reperto occidere, aut ſaltem deprehenſa includere, lib. 4. tit. 3. §. ceterum. 10. num. 23.

Murum prope ciuitates, aut Eccleſias ædificare non poteſt, & facta ædificia demoliuntur, lib. 4. tit. 15. princip. tit. articul. 5. num. 142.

Mutari libellus, an poſſit, libr. 4. titul. 6. §. ſic itaque diſcretis. 14. num. 72.

Mutus poteſt eſſe teſtis, lib. 4. tit. 6. §. item ſiquis poſtulante. 11. num. 32.

Mutus & ſurdus, nutu, vel ſcriptura procuratores dare non prohibentur, lib. 4. tit. 10. princ. num. 26.

Muti, & ſurdi poſſunt eſſe procuratores, ad negotia non ad litem, lib. 4. tit. 10 §. procurator. 1. num. 4.

Mutuans in rei emptionem præfertur in eadem re antiquioribus creditoribus, lib. 4. tit. 6 in l. priuilegia. 16. parag. 20. art. 5. nu. 72.

Mutuans in ædificij reparationem quale priuilegium habeat, lib. 4. titul. 6. in l. priuilegium. 16. § 20. art. 5. no. 36.

Mutuans in rei reparationem prioribus hypothecarijs præfertur, li. 4. tit. 6. in l. priuilegia. 16. § 20. art. 5. num. 79.

N

NATVRALIS Filius in adoptionem datus, an conferat? li. 4. tit. 6. in l. quæ pater. 50. § 20. art. 2 num. 18.

Naturalis filius, an conferre teneatur? lib. 4. tit. 6. in l. quæ pater. 50. §. 20. art. 2. num. 16.

Naturalis obligatio in innominatis conuentionibus ante implementum ex aliqua parte, an oriatur, lib. 4. tit. 6 §. actionum autē 28. q. 27. num. 24.

Naturalis obligatio impedit indebiti ſoluti repetitionem, lib. 4. tit. 6. §. actionum autem 28. q. 27. num. 29.

Naturalis obligatio ſimplex quædam eſt reſpectiua alia, lib. 4. tit. 6. §. actionum autem 28 q. 27. num. 30.

Naturalia præualent accidentalibus, lib. 4. tit. 3. §. his autem verbis. 5. num. 37.

Naturalis ratio permittit aduerſus periculum ſe defendere, lib. 4. tit. 3. §. iniuria 1. num. 2.

Nauta, caupo, ſtabularius, quando de depoſito non tenentur, lib. 4. tit. 5. §. item exercitor. 3. num. 13.

Nautæ caupones, & ſtabularij, qui ſint, lib. 4. tit. 5. §. item exercitor. 3. num. 11.

nautæ, caupones, & ſtabularij, quod cuiuſque ſaluum fore receperint præſtare tenentur & edicti huius ratio explicatur, lib. 4. tit. 5 § item exercitor 3. num. 10.

neceſſitas multis gaudet priuilegijs, lib 4. tit. 5. princ. tit. num. 23.

neceſſitas obeundi muneris iudicandi, an iudicem excuſet? lib 4. tit. 5. princ. tit. num. 24.

neceſſitati impellēti cum quid ſit benignius, id ius tractat, lib. 4. tit. 6. §. item ſiquis poſtulant. 12. num. 110.

negotio facti non eſt vere exceptio, libr. quatto, titul. 13. in rub. num. 21.

negat lex ſententiæ fundamentum, libr. quarto, titul. 3. §. iniuria. 1. num. 31.

negotiorum geſtor, an opus nouum nunciet, lib. 4. tit. 15. §. ſumma autem. 1. c. 7. de nou. oper. nunc. num. 291.

negotiorum geſtorum actio quas præſtationes inducat? lib. 4. tit. 6 §. actionum autem 28 q. 18. nu. 1.

nemo ſatiſdatione ſuperflua onerari debet li. 4. tit. 11 §. fin autem 2. q. 28. nu. 8.

niger cui rubrica oppon itur, quo ſenſu accipiatur? lib. 4. tit. 1. §. princ. tit. num. 21.

nobiles propter debitum pecuniarum carceri non mancipantur, & ius Hiſpanum de ea re, libr. 4. titul. 6. parag. cum eo quoque, 40. num. 20.

nominis mutatio quando delictum ſit, qua pena vindicetur, lib. 4. tit. 18. §. item lex Cornelia 6. num. 16.

nomina conueo ieu tia rebus imponenda, lib 4. tit. 6. §. appellamus 15. num. 2.

nomina realium, & perſonalium actionum noſſe quo bono, lib 4. tit. 6. §. appellamus. 15 num. 7.

nomina debitorum an in iudicium familiæ erciſcundæ veniat? lib. 4 tit. 6. in l. 4. D. fam. erciſ. §. 20. ar. 5. num. 15.

nominata & certa conuentio nominatam & certam actionem producebat, lib 4. tit. 6. §. actionum autem. 28. q. 27. num. 56.

nominatæ conuentiones non ideo actiones pariunt, quia elegans habeant nomen, lib. 4. tit. 6 §. actiones autem 28. q. 27. num. 12.

nominatæ conuentiones actionem producunt ex communi interpretatione, libr 4. tit. 6 §. actionum autem 27 q. 28. num. 18.

nominati contractus cur alij innominati dicantur, libr. 4. tit. 6 §. actionum autem. 28. q. 27. num. 12.

nominatorum, & innominatorum contractuum diſcrimen ad ius Ciuile. Romanorum referendum, lib. 4. tit. 6. § actionum autem 28. q. 27. num. 13.

non tantum verbis ratum haberi poteſt, ſed etiam actum, lib. 4. tit. 11 §. ſin autem. 2. num. 30.

non debet quis affectare in quo intelligit infirmitatem ſuam alij periculoſam futuram, lib 4. tit. 3 §. iniuria. 1. nu. 133.

noua petitio an ſit neceſſaria ſuper duplo, lib. 4. tit. 3. §. his autem verbis. 5. num. 19.

noua traditur exceptionis diffinitio, lib. 4. titol. 3. in rub. num. 10.

nouum eſſe opus oportet, vt nunciatio locum habeat non ſi vetus reficiatur, lib. 4. tit. 15. §. ſumma autem. 1. ca. 2. de nou. oper. nunc. num. 213.

nouum opus ſi is cui nunciatum eſt ſatiſdationem de eo demoliendo præſtet, ædificium perficere volens audiendus eſt, lib. 4. tit. 15.

I N D E X.

tit.15.§.ſumma autem 1.c.8.de nou. oper.nunc.nu.305.
Nouum opus quod dicatur, lib.4.tit.15.§. ſumma autem.1.cap.6. de nou.oper.num.267.
Nouum opus non facit,qui reficit, nec veteris ædificij faciem mutat explicatur,lib.4.tit.15.§.ſumma autem.1.cap.6.de nou.oper, nunc num.268.
Nouum opus ambiguum verbum quemadmodum vetus opus, lib. 4. tit.15.§.ſumma autem.1.cap.6.de nou.oper. nunc. num.273.
Noui operis nunciationis quæſtiones diuerſæ remiſſiue inſinuatæ, lib.4.tit.15.§.ſumma autem.1.c.primo, de nou.oper.nunc.numero 20.
Noxæ ratione dominus Pro ſeruo tenetur, lib.4.tit.6.§. actiones autem.10.num.16.
Noxa, & noxia quomodo differant, quando confundatur? lib.4. tit.8.in rub. num.5.
Noxa caput ſequitur lib 4.tit.8.§ omnes autem. 5. num. 1.
Noxæ cauſæ ſeruus deditus,da nno ſarcito cogitur à Prætore manumitti,lib.4.tit.8.in rub.num.8.
Noxæ dati liber homo poteſt,& quid de eius manumiſſione? lib.4. tit.8.in rub,num.9.
Noxæ ſeruum dans dominium bonitarium transfert, lib.4.tit.8.in rub.num.7.
Noxæ ratione à ſeruo commiſſæ, quomodo dominus teneatur & an extra noxæ deditionem ſi locupletior ſit factus, lib.4.tit. 6. §.actiones autem.10.num.47.
Noxam caput ſequi quid ſignificet? libr.4.tit.8.§.omnes autem.5. numero 2.
Noxalis actio non adijcitur publicis iudicijs, lib.4.titul.8.in rub. num.16.
Noxalis actio adijcitur popularibus actionibus, lib.4.tit.8 .in rub. numero 13.
Noxalis actio an in patrem propter filium detur, lib.4.tit.5.§. ſi filius fam.2. num.12.
Noxalis actio non eſt proprium nomen actionis,ſed qualitatis cæteris actionibus inhærentis,lib 4.tit.3.princ tit.num.24.
Noxalis actio extinguitur,ſi ſeruus, qui noxiam dedit in poteſtatē actoris perueniat,lib.4.tit.8.§.omnis autem.5.nom.6.
Noxalis actio quæ ab initio orta non fuit, non competit domino, qui ſeruum, vel manumiſit, vel alienauit,lib.4.tit.8.§.omnis autem 5.num.5.
Noxalis actio pleriſque popularibus, & priuatis actionibus non adijciebatur,& quæ nunc rei ratio ſit? lib.4.tit.8. in rub.n. 14.
Noxalis actio non eſt proprium nomen actionis, ſed generale,lib. 4. tit. 8. in rub.num 4.
Noxalis actio non competit ipſi domino obnoxiam a ſuo ſeruo ei factam,lib 4 tit 8 §.omnes autem 5.num 4.
Noxalis actio de peculio, lib.4. tit.6. §. actiones autem 10. §.ſunt præterea. 30 num 30.
Noxales actiones olim in patrem filij nomine dabantur,lib.4.tit.7. §. ſed veteres.7.num.1.
Noxalis actio in patrem filij nomine poſt Iuſtinianum non datur, lib 4.tit.7.§.ſed veteres.7 num.2.
Noxales actiones quædam ſunt Ciuiles quædam Prætoriæ, & quæ hæ ſint? lib.4.tit.8.in rub.num.15.
Noxales actiones quæ ſint? lib.4.tit.8.in rubr.num.3.
Noxali iudicio dominus duobus caſibus inſolidum conuenitur,lib. 4.tit.8.in rub.num.10.
Noxali actione conuentus dominus, quid præſtet, & æquitate huius actionis,lib.4.tit.8 in rub.num.6.
Noxali actione poteſt conueniri bonæ fidei poſſeſſor,libr.4.tit.7. § omnes autem 5.num.9.
Noxali actione dominus conuenitur in ſolidum ſi dolo malo feceꝛit quominus ſeruū in poteſtate haberet,lib.4.tit.7.§.omnes autem 5. num.7.
Nullitas,& appellatio,remedia duo contra iudicum ſententias,lib. 4.tit 17. princ.tit.nu.4.
Nullitatum plures ſpecies,lib.4.tit.17. princ.tit.num.6.
Nunciatio prior priorem conuentionem vincit,nec tunc offenditur regula qui prior,lib.4.tit.6.in l.priuilegia.16.§.20.ar.5.n.20.
nunciatio prior priorem conuentione vincit, nec tunc offenditur regula qui prior lib.4 tit. 6.in l.priuilegia.16 § 2.art.5.num.80.
nunciatio ex quibus cauſis fiat, lib.4.tit.15 §.ſumma autem.1.ca. 4.de nou.oper.nunc.num.242.
nunciatio triplex Naturalis Publica, Impoſititia, lib.4.tit.15.§.ſūma autem.1.ca.4 de nou.oper.nunc.num.244.
nunciatio noui operis fit aut iuris noſtri conſeruandi, aut damni repellendi,aut publici iuris tuendi gratia, lib.4.tit.15.§. ſumma autem.1.capit.4.de nou.oper.nunc.num.243.
Nunciatio noui operis, vna multiplex,lib.4.tit.15.§. ſumma autē 1.ca.3.de nou.oper.nunc.num.216.
nunciatio noui operis tribus modis fit iuxta communem,li.4.tit.15. §.ſumma autem.1.cap.5 de nou.oper.nunc.num.215.
nunciatio operi non nocet,ſi cautio iam ſit præſtita de eō non ſuper facto demoliendo, lib.4.tit. 15.§.ſumma autem.1.c.2.de nou. oper.nunc.num.214.
nunciatio noui operis per Prætorem quæ, lib.4.tit.15.§. ſumma autem.1.c.8.de nou.oper.nunc.num.218.
nunciatio noui operis iuris noſtri conſeruandi gratia inducta, li. 4.tit.15.§.ſumma autem.1.c.3.de nou.oper.nunc.num.232.
nunciatio noui operis,an alij,quam ei cui facta eſt noceat? lib.4. tit.15. §.ſumma autem 1.c.5.de nou oper. nunc.nu.308.
nunciatio noui operis,quæ magis in vſu iuris,lib.4.tit.15.§.ſumma autem,1.c.8.de nou.oper.nunc.num 230.
nunciatio noui operis aduerſus futura ædificia maximè fit, lib.4. tit.15.§.ſumma autem 1.c.3.de nou.oper.nunc.num.229.
nunciatio noui operis,quæ vtilior nuncianti lib.4.tit.15.§.ſumma autem.1.c.5. de nou.oper.nunc.num.231.
nunciatio remiſſione expirat,lib.4 tit.15.§.ſumma autem.1.cap.9. de nou.oper.nunc.num.317.
nunciatio inutilis ab eo, qui nunciandi ius non habet, lib.4.tit.15. §.ſumma autem.1 c.4.de nou.oper.nunc.num.248.
nunciatio noui operis eſt,ex parte eius,cui ſit in rem, lib.4.titul. 15.§.ſumma autem 1.c.7.de nou.oper.num.269.
nunciatio heredibus nunciantis,an noceat? lib.4.titul.15.§.ſumma autem.1.c.8.de nou.oper.nunc.num.310.
nunciatio ex parte nunciantis ad heredes an tranſeat,lib.4.tit.15.§. ſumma autem.1.c.9.de nou.oper.nunc.num.316.
nunciatio à ſocio facta quando alijs ſocijs proſit, vel noceat? lib.4. tit.16.§.ſumma autem 1.c.7.de nou.oper.nunc.num.292.
nunciatio ſi ſic ſit facta pro me heredibuſq; meis morte non extinguitur,lib.4.tit.15.§.ſumma autem.1.cap.9.de nou. oper. nunc. num.325.
nunciatio quibus perſonis fieri poſſit? lib.4.tit. 15.§.ſumma autē 1.ca 7.de nou.oper.nunc.num.293.
nunciatio iniuſta impunè,an contemni poſſit? lib.4.tit.15.§.ſumma autem,1.ca.4.de nou.oper,nunc. num.249.
nunciatio qua ratione morte extinguatur, lib.4.tit.15.§. ſumma autem.1.c.9.de nou.oper.nunc.num.313.
nunciatio in rem eſt ex parte eius, cui fit lib.4.tit.15.§.ſumma autem.1.cap.9.de nou oper.nunc.num.318
nunciatio quo loco fieri debeat? lib.4.tit.15.§.ſumma autem.1.c. 5,de nou.oper.nunc.num.266.
nunciatio nunciati aliquando reſpicit fauorem, lib.4.tit.15.§. ſūma autem.1.c.8.de nou.oper.nunc.num.301.
nunciatio eſt in ipſo eodem opere, & in repræſenti facienda, lib 4.tit.15.§.ſumma autem.1.c.7.de nou.oper.nunc.num.297.
nunciatio in re communi,an vni, an omnibus ſocijs facienda ſit, lib.4.tit.15. §.ſumma autem.1.c.7. de nou oper.nunc num.298.
nunciatio omnibus in operibus locum habet lib 4.tit.15.§. ſumma autem.1.c.6.de nou.oper,nunc.num.275.
nunciatio quo tempore,& loco fieri debet, lib.4.tit.15.§.ſumma autem.1.c.5.de nou,oper.nunc.num.260.
nunciationis noui operis interdictum ad prohibitoria pertinet, lib. 4.tit.15.§.ſumma autem.1.cap.4. num.234.
nunciationis noui operis præcipua ratio, vt futuro prouideatur damno,lib.4.tit.15.§.ſumma autē.1.c.1.de nou.oper.nunc.n.218.
nunciationis noui operis, quis finis, libr.4.tit.15. ſumma autem.1. c.2.de nou.oper. nunc.num.212.
nunciationis noui operis, definitio,& per partes explicatio,lib.4.t. 15.§.ſumma autem.1.c.2.de nou.oper.nunc.num.20.
nunciationis effectus nequis, aut ædificiū incohet, aut in eo pergat, li.4 t.15 § ſūma autem.1.cap.8 de nou.oper.nunc.numer 299.
nunciationis interdictum tam actiuè,quam paſſiuè perpetuum eſſe quo ſenſu apud Vlp.dictum ſit,lib.4 tit.15.§.ſumma autem.1.c.9, de nou.oper.nunc. num.319.
nunciationis valor quamuis ex iure nunciandi ſit nunciatio tamē ipſa ius non eſt, lib.4.tit.15.§.ſumma autem.1.c.9.de nou.oper nunc.num.315.
nunciationi, ſiue benè,ſiue malè obtemperandum præciſe, lib 4.t. 15.ſumma autem,1.cap.de nou.oper.nunc.num.300.
nunciationem noui operis quatuor modis fieri putat Petr.Greg, lib.4.tit.15.§.ſumma autem.1.cap.4.de nou.oper.nunc n.283.
nunciationem ſi poſt aliquid ſit inædificatum expenſis denunciati molitendum,lib.4.tit.15.§.ſumma autem.1.cap.8. de nou. oper, nunc.num.102.
nunciationem morte,& alienatione finiri quo modo intelligendū lib.4.tit.15.§.ſumma autem.1.cap.9.de nou.oper.nunc nu.315.
nunciationem infantibus,& furioſis fieri poſſe quomodo intelligendum, lib.4.tit.15.§.ſumma autem.1.cap.9.de nou.oper.nunc. num.295.

Nunciationem legis authoritate remitti, an ſatis vt oſciatio ceſſet, lib. 4. titul. 15. §. ſumma autem. 1. cap. 8. de nou. oper. nunc. numero 306.

Nunciatione noui operis an aduerſarius conſtituatur poſſeſſor, lib. 4. tit. 15. §. ſumma autem 1. c. 3. de nou. oper. nunc. num 239.

Nunciatione noui operis nuntiantem rei ſuæ poſſeſſionem non amittere defendi, lib. 4. tit. 15 §. ſumma autem. 1. cap. 3. de nou. oper. nunc. 235.

Nunciatione facta quid prudens iudex ex pia Bar. doctrina animaduertere debeat? lib. 4. tit. 15. §. ſumma autem. 1. c. 8. de nou. oper. nunc. num. 307.

Nunciatione noui operis facta, ei parendum & qua ratione, lib. 4. tit. 15. §. ſumma autem. 1. c. 1. de nou. oper. nunc. num. 189.

Nunciatione nunciantem ius ſuum amittere abſurdum eſt, lib. 4. tit. 15. §. ſumma autem 1. c. 3. de nou. oper. nunc. num. 233.

Nunciare opus nouum qui poſſint? lib. 4. tit. 15. §. ſumma autem 1. c. 7. de nou. oper. nunc. num. 276.

Nuncians, quid teſtari debeat? vt quod poſt nunciationem ædificatum fuerit conſtet, lib. 4. titul. 15. §. ſumma autem. 1. c. 8. de nou. oper. nunc. num. 303.

Nunciati heredes, quid nunciationis ratione præſtare, aut pati teneturꝰ lib. 4. titul. 15 §. ſumma autem, 1. c. 9. de nou. oper. nunc. num 320.

Nunciare quis non tantum ſuo, verum & alieno nomine poteſt, lib. 4. tit. 15. §. ſumma autem 1. c. 7. de nou. oper. nunc. num. 277.

Nunciare nouum opus quid proprie ſignificet, lib. 4. tit. 15. §. ſumma autem 1. cap. 2. de nou. oper. nunc. num 203.

Nunciare quid ſignificet, lib. 4. tit. 15. §. ſumma autem. 1. c. 2. de nou. oper. nunc. num. 201

Nunciari, an ei poſſit, qui noue ſeruitutem imponit? lib. 4. tit. 15. §. ſumma autem 1. cap. 4. de nou. oper. nunc. num. 251.

Nuptiarum fauor magnus ſemper, & quæ eius rei ratio, lib. 4. tit. 6. in l. priuilegia 26. §. 20. art. 5. num. 34

O

OBLIGATIO faciendi poſt moram reſoluitur in id, quod intereſt, & ſic in obligationem quantitatis diuiduam, lib 4. tit 17. §. ſi finium regundorum. 6. c. 7. num. 73.

Obligatio faciendi indiuidua eſt, lib. 4. tit. 17 §. ſi finium regundorum. 6 c. 7. num. 72.

Obligatio Ciuilis & criminalis an concurrere, cumulari ve poſſint in delictis, lib 4. tit. 1. in rub. num. 12.

Obligatio an ali qua ſit, quæ extra quatuor cauſas. Cõtractu. Quaſi contractu Maleficio Quaſi maleficio naſcatur, lib. 4. tit. 15. §. ſumma autem. 1. ca. 1. de nou. oper. nunc. num. 190.

Obligatio ex rebus noſtris ſæpè naſcitur, lib. 4. tit. 15. §. ſumma autem. 1 ca 1. de nou. oper nunc. num 191.

Obligatio voluntate priuata contrahentium ad tempus conſtituta, ſumma Iure nihilominus eſt perpetua, ſed ille, cui ſic debetur finito tempore, pacti, vel doli exceptione ſummouebitur æquitate prætoria, lib. 4 tit. 12. in rub. num. 3.

Obligatio iudicis, qui propter imperitiam male iudicauit, an ex vero maleficio, an ex quaſi maleficio ſit? lib. 4. tit. 15. princ. tit. numero 19.

Obligatio temporalis tunc propriè appellatur, cum tempus actioni præſtitutum eſt ipſa lege, idque preterijt, quod dupliciter accidit, lib 4 tit. 2. in rub. num. 6.

Obligatio naturalis etiam citra conſenſum ex æquitate naſcitur, lib 4. tit. 10 rub. num. 7.

Obligatio naturalis ex ſententia naſcitur, lib. 4. titul. primo, in rub. numero 8.

Obligatio naturalis an ex delicto naſcatur, libro quarto, tit. 1. in rub. num. 1.

Obligatio ex delicto naſcitur ex lege 12. tabul. iuxta Accurſij ſententiam, lib. 4. tit. 1. in rub. num 2.

Obligatio ex delictis duplex, & ciuilis, & criminalis, libr. 4. tit. 1. in rub. num. 11.

Obligatio ex quaſi delicto, quæ? libr. quarto, titul. 5. in rub. numero 1.

Obligatio deſcendẽs ex culpoſo facto criminis ſpeciẽ habente nõ dicitur proprie prouenire ex maleficio, ſed ex quaſi maleficio, lib. 4. tit. 3. §. iniuria. 1. num. 72.

Obligatio ex delictis ex Iure naturali naſcitur, iuxta Bart. comm. recept. lib. 4. tit. 1. in rub. num. 3.

Obligatio generis, & obligatio alternatiua eiuſdẽ conditionis eſt, quod qua ratione ſit intelligendum explicatur, libro 4. titulo 17. §. finium regundorum 6. cap. 9. num. 107.

Obligatio diuidua petitione indiuidua ſolutione, quæ ſit, lib. 4. tit. 17. §. ſi finium regundorum 6. c. 9. num. 100.

Obligatio indiuidua, longe alia ab obligatione indiuiſa, lib. 4. tit. 17. §. finium regundorum 6. c. 2. num. 20.

Obligatio diuiſa, ergo diuidua, libro 4. tit. 17. §. ſi finium regundorum 6. cap. 2. num. 21.

Obligatio indiuidua petitione, diuidua vero ſolutione quæ, libr. 4 tit 17. §. ſi finium regundorum 6. c. 10. num. 119.

Obligationis qualitas in heredibus non mutatur, lib. 4. tit. 17. §. ſi finium regundorum, 6. c. 1. nu. 5.

Obligationes inter heredes pro hereditarijs portionibus, l. 12. tab. diuiduntur, lib. 4. tit. 17. §. ſi finium regundorum 6. c. 1. num. 4

Obligationes priuatæ, quæ ex delictis oriuntur hoc & ſequentibus titulis proponuntur, lib. 4. tit. 1. in rub num. 13.

Obligationis quibus priuatis priuati obſtringuntur quales, & ex quibus cauſis, lib. 4. tit. 1. princ. tit. num. 7.

Obligationes ex varij cauſarum figuris naſci præter eas, quæ re, verbis, literis, & conſenſu, lib. 4. tit. 1. princ. tit. num. 2.

Obligationes, quibus Reip. tenetur quales, libr. 4. titulo 1. princ. tit. num. 6.

Obligationes, quæ ex maleficio, & quaſi ex maleficio, naſcuntur, ex re ſunt, lib. 4. tit. 1. princ. tit. num. 1.

Obligationes ex facto etiam citra delictum naſcuntur, lib. 4. tit. 1. in rub. num. 17.

Obligationes indiuiduæ in ſolidum obligant heredes, libr. 4. tit. 17 §. ſi finium regundorum 6. c. 13 nu. 217.

Obligatione alternatiua, an vtraque res ſit in obligatione, an vna tantum, lib 4. tit. 17. §. ſi finium regundorum 6. c. 9. num. 103.

Obligatione generali vnam generis rem tantum comprehendit, putat communis, libr. 4. titul. 17. §. ſi finium regundorum 6. c. 9. num. 102.

Obligatione generali conſtituta, an genus ipſum an ſingulæ res ſub genere comprehenſæ contineantur, lib. 4. tit. 17. §. ſi finium regundorum, 6 c. 9. num. 101.

Obligationem eſſe indiuiduam, & debitorem in ſolidum teneri, nõ eſt idem in viu iuris, lib. 4. tit. 17. §. ſi finium regundorum, 6. c. 3. num. 90.

Obligationum ſumma diuiſio in voluntarias, & in inuoluntarias, lib 4. tit. 1. in prælud. num. 9.

Obligatur ideo nemo, quod recepturus ſit ab alio, quod ipſe præſtiterit, lib. 4. tit. 17. §. ſi finium regundorum 6. c. 13. num. 216.

Obligatæ res cum ſuo onere diſtrahuntur tempore, lib 4. tit. 15. §. ſumma autem 1. cap. 9. de nou. oper. nunc. num. 319.

Obliuionis lex apud Grecos quæ, à quo & quando lata, lib. 4. tit. 4. §. hæc actio 12. num. 10.

Obſtetrix appellatur medica, lib. 4. tit. 3. §. iniuria 1. num 113.

Obſtetricum arbitrium æſtimandum, an mulier prægnas ſit, lib. 4. tit. 3. §. iniuria 1. num. 126.

Occidens pro rei ſuæ defenſione in foro conſcientiæ ſecurus non eſt, lib. 4. tit. 3. §. iniuria. 1. num. 34.

Occidens inſidiatorem latronem non tenetur, lib. 4. tit. 3. §. iniuria 1. num. 1.

Occidẽs aliquem, aut membrum ſuccidens quando maneat irregularis, libr 4. tit. 3. §. iniuria 1. num. 95.

Occiſo homine futurarum operarum ratio, & quo modo, lib. 4. tit. 15. §. item ſi, ex cuius cœnaculo 1. num. 44.

Occidere alium impunè quilibet poteſt pro cuiuſcumque extranei defenſione ſi auxiliatur non aliter à periculo liberare poſſit, lib. 4. tit. 3. §. iniuria. 1 num 38.

Officium ſuum nemini debet eſſe damnoſum, lib. 4. tit. 6. §. actionũ autem 23. q. 19. num. 14.

Officium iudicis mercenarium quid, libr. 4. titul. 17. in rub. num. 8.

Officium iudicis nobile pertinet ad ea, quæ meri imperij ſunt, lib. 4. tit. 17. in rub. num. 9.

Officium iudicis aliud nobile, aliud mercenarium, lib. 4. tit. 17. in rub. num. 6.

Officium nobile quid ſit, lib 4 tit. 17. in rub. num. 7.

Omne delictum, vel propoſito, vel impetu committitur, lib. 4. tit. 3. §. iniuria 1. num. 57.

Omne tempus ad defenſionem idoneum eſt, niſi ob rem non defenſam iam ſit actum, vel lis eo nomine conteſtata, lib. 4. tit. 11. §. ſin autem 2. num. 62.

Omnes qui alieno nomine agunt ſi de eorum mandato dubitetur, cauere debent de rato, lib. 4. tit. 11. §. ſin autem 2. num. 16.

Omnes, qui alienæ rei defenſionem ſuſcipiunt iudicatum ſolui ſatiſdare debent, niſi dominus pro eis ſatiſdare malit, lib. 4. titul. 11. §. ſin autem. 2. num. 17.

Omnes ſecundi ordinis perſonæ rectè parentum appellationi cõprehendi, lib. 4. tit. 16 §. omnium autem 8. num. 38.

Oneribus rebus noſtris impoſitis quemadmodum res noſtræ obligentur, libr. quarto, tit. 15. §. ſumma autem 1. cap. 1. de nou. oper. nunc. num. 193.

Opi-

Opinio communis excuſationem inducit, lib. 4. tit. 7. §. illud propriè ſeruatur, 8. num. 6.
Operam furti dans, ſic demum tenetur furti ſi ſciat, cui rei eam præſtat & furtum ſequutũ ſit, lib. 4. tit. 1. §. interdum quoque. 11. num. 7.
Opus nouum ſi in publico loco fiat quilibet de populo nunciandi ius habet, libr. 4. titul. 15. §. ſumma autem. 1. c. 7. de nou. oper. nunc. num. 289.
Operis noui nunciatio duplicem rationem habet, vnde & remedia duplicia, lib. 4. tit. 15. parag. ſumma autem. 1. de nou. oper. nunc. num. 197.
Operarum ſtipulationem indiuiduam eſſe multis probari videtur lib. 4. tit. 17. §. ſi finium regundorum. 6. cap. 18. num. 194.
Operarum futurarum ratio quando habenda & quomodo earum ineunda ratio, li. 4. tit. 5. parag. item is, ex cuius cœnaculo primo numero 9.
Ordinarius ſeruus quis? libr. quarto, titul. 6. §. actionum autem 30. num. 84.

P

PACTIO in prædictis iudicijs prohibita, lib. 4. tit. 16. §. ex quibuſdam iudicijs 7. num. 18.
Pactio & quibus iudicijs infamiam irroget, & quare? lib. 4. tit. 16. § ex quibuſdam iudicijs. 7. num. 15.
Pactio quando infamiam irroget? lib. 4. tit. 16. §. ex quibuſdam iudicijs. 7. num. 17.
Pactum ante litis conteſtationem, an etiam, quod poſtea factum eſt diſtingui ex ſententia Vveſembechij, lib. 4. tit. 16. §. ex quibuſdam iudicijs. 7. num. 19.
Partum mulier ſupponens falſum committens, qua pœna puniatur lib. 4. tit. 18. §. item lex Cornelia. 6. num. 14.
Pactum nullum & ſimplex Hiſpano iure efficacem obligationem producit, lib. 4. tit. 6. §. actionum autem. 28. q. 27. num. 36.
Pacti conuenti exceptio cui competat? lib. 4. tit. 13. §. idem iuris. 2. numero 2.
Pacti conuenti exceptio competit debitori, ſiue acquiratur ipſius facto ſiue alieno, lib. 4. tit. 13. §. idem iuris 2. num. 3.
Pacti exceptio contra quem competat, lib. 4. tit. 13 §. idem iuris 2. num. 4.
Pacti exceptio qua de re competat, libr. 4. titul. 13. §. idem iuris. 2. numero 7.
Pacto nudo actio vt non naſcitur, ita nec tollitur, lib. 4. tit. 4. §. hæc actio. 12. num. 7.
Pacto altero quando deterior fiet conditio creditoris, lib. 4. tit. 13. §. idem iuris. 2. num. 6.
Pacto filij fam. vel ſerui non efficitur deterior conditio patris, lib. 4. tit. 13 §. idem iuris 2. num. 5.
Pacta quædam ſunt in rem, quædam in perſonam & qualia ſint, lib. 4. tit 14. §. exceptiones autem 4. num. 5.
Pacta nuda obligationem non pariunt, ſed pariunt exceptionem, lib. 4. tit. 12. in rubric. num. 4.
Paciſci ex nullo publico iudicio, licet citra infamiæ notam, tam accuſatori, quam reo, libr. 4. tit. 16. §. ex quibuſdam iudicijs. 7. numero. 34.
Paciſci de iniuria, an licuerit? libr. 4. titul. 4 §. pœna autem. 7. numero 6.
Paciſci in capitalibus criminibus, quæ ſanguinis pœnam irrogant ſine infamiæ metu licet, lib. 4. tit. 16. §. ex quibuſdam iudicijs 7. num. 35.
pancratium quid, & eius elegantiſſima teſtimonia? lib. 4. tit. . §. iniuria. 1. num. 77.
Pandectarum lib. & tituli pro arbitrio, ſiue ordine Digeſti, lib. 4. in prælud. num. 3.
pandectarum Florentinorum lectio in rubric. D h t. lib. 4. titul. 5. in rub. num. 18.
paraphernalia bona poteſt dotem deducenda, & quæ ſint hæc bona; lib. 4. titul. 6. leg. 1. D. fam. ercil. §. 20. articul. 5. num. 50.
paraphernalia bona an priuilegio veræ dotis gaudeant, quoad priuilegium tacitæ hypothecæ? lib. 4. tit. 6. in l. 1. D. fam. ercil. §. 20. art. 5. num. 51.
paraphernalia bona quæ? libro quarto, titul. 6. §. fuerat antea 29. numero 12.
Paraphernalia bona dotis priuilegio gaudent prælationis ratione, lib. quarto, tit. 6. §. fuerat antea. 29. num. 45.
Parens Principis qui ſit? & l. 4. C. de locato aliter, quam vulgo ſolet explicata, libr. 4. titul. 16. §. omnium autem. 8. num. 34.
Parentes (nulla ſexus habita differentia) in ius non vocantur, lib. 4. tit. 16. §. omnium autem 8. num 31.
Petitionis bonorum diffinitio, & eius definitionis per partes explicatio, lib. 4. tit. 6. in leg. prima, D. fam. ercil. §. 20. articul. 5. numero 13.
pars hereditatis petitione hereditatis, an recte petatur? lib. 4. tit. 6 §. actionum autem 28. q. 30. num. 6.
parricidium quod facinus, qua lege, qua pœna punitum olim, & hodie, lib. 4. titul. 18 §. alia deinde lex. 5. num. 1.
parricidium, an pater committat? & quid in matre, lib. 4. tit. 18. §. alias deinde lex. 5. num. 6.
parricidæ quare ſanguineis virgis cædantur, quare & aliæ pœnæ à Iuſtiniano hic relatæ imponantur, libr. 4. tit. 18. §. alia deinde lex. 5. num. 10.
paſchini ad truncum libelli famoſi ſcribi ſoliti, libr. 4. tit. 4 §. iniuria. 1. num. 26.
paſtor & bubulcus peritiam artis ſuæ præſtare coguntur, lib. 4. tit. 3. §. iniuria. 1. num. 124.
pater & ſi dum viuit filijs legitimam aſſignare nõ teneatur, dotem tamen eis conſtituere cogitur, lib. 4. tit. 3. §. his autem verbis. 5. num. 39.
pater bonorum filiæ adminiſtrator dotem promittens, non tanquã adminiſtrator, ſed tanquam pater promiſiſſe videtur, lib. 4. tit. 3. § his autem verbis 5. num. 40.
pater ſpiritualis, ſeu ſacri fontis, ſine venia in ius vocari non poteſt, & quid de presbyteris, libr. 4. titul. 9. §. pœnales quoque actiones 12. num. 34.
pater qui filium corrigens illum occidit ordinaria pœna non punitur, libr. 4. tit. 18. § alia deinde lex. 5. num. 9.
pater filium, quibus diſciplinis inſtituere teneatur? lib. 4. tit. 6. in l. quæ pater. 50. §. 20. art 3. num. 55.
pater pro filio extra peculiarem cauſam an teneatur? lib. 4. tit. 6 §. actiones autem. 10. num 84.
parentes ſine venia in ius vocari non poſſunt, & qui appellatione parentum contineantur? latè diſcutitur, lib. 4. tit. 6. §. pœnales quoque actiones 12. num. 27.
parentes adoptiui, ſine venia in ius vocari non poſſunt, lib. 4. tit. 6. § pœnales quoque actiones 12. num. 31.
patria ſine venia in ius vocari non poteſt, libr. 4. titul. 6. §. pœnales quoque actiones 12. num. 36.
patritios, Senatores, parentes, Principes & tutores, appellatos fuiſſe, & §. filius fam. ſup. de adopt. explicatus lib. 4. tit. 16. §. omniũ autem. 8 num 36
patriarus dignitas, qualis & quanta lib. 4. tit. 16. §. omnium autem 8. num. 35.
patronus & patrona ſine venia non poſſunt in ius vocari, & quomodo intelligendum ſit? lib. 4. tit. 6. §. pœnales quoque actiones 12. num 40.
patrono coniunctæ perſonæ in ius à liberto non vocantur, lib. 4. tit. 16. §. omnium autem. 8. num. 43.
patroni filius non vocatur in ius ex ſententia Iuliani & aliorum non obſtante Pauli reſponſo, in d. l. qui contra lib. 4. tit. 16. §. omnium autem. 8. num. 44.
pauliana actio, redhibitoria, & quanto minoris, licet ſint rei perſecutoriæ temporales tamen ſunt. libro quarto, titul. 12. princ. tit. num. 9.
pauliana datur intra annum tantum, & quare? libr. 4. tit. 12. princ. tit. num. 10.
pauliana actio datur aduerſus eum, qui in fraudem creditorum rem a debitore accepit, lib. 4 tit. 17. §. etſi in rem actum 1. num. 5.
paupertatis nota iniuria eſt, lib. 4. tit. 4. §. iniuria 1. num. 9.
paupertatis confeſſio, ſi non ex inertia turpis non eſt, libr. 4. tit. 4. §. in una 1. num. 10.
paupertate legato, quid continetur? lib. 4. tit. 6. §. actiones autem 10 num. 19.
pauperies vnde dicta, & quid ſignificet? lib. 4. titul. 9. princ. titul. numero 5.
peccare quid, & an idem quod pellicare, libr. 4. tit. 1. princ. titul. numero 17.
peccare per ignorantiam, & ignorãtem peccare non eſt, idem, lib. 4. tit. 3 §. iniuria. 1. num. 58.
peccata puniri Reip. intereſt, lib. 4. tit. 18. in rub. num. 2.
peccata plura in Deum, aut in nos ipſos, aut legibus non coercentur, aut leuius, lib. 4. tit. 1. in rub. num. 20.
peculatus crimen quando, & quomodo committatur, lib. 4. tit. 18. §. item lex Iulia. 8. num. 1.
peculium vnde dictum, libr. 4. titul. 6. parag. actiones autem. 10. num 17.
peculium in vſu iuris quid ſignificet? lib. 4. tit. 6. § actiones autem 10. num 20.
peculium quotuplex, libro 4. titul. 6. parag. actiones autem 10 num. 31.
peculij definitio, lib. 4. tit. 6. §. actiones autem 10. num. 22.

Pecu.

Digitized by Google

I N D E X

peculium profectitium, lib.4.tit.9. parag. actiones autem 10. numero 73.
peculium profectitium conferendum eſt, lib.4.tit.6.in l.quæ pater 50.§.20 artic.3. nu.61.
peculij profectitij,& peculij ſeruorum, vna eadem cauſa, lib.4 tit. 6.§.actiones autem 10.num.79.
peculij profectitij emolumentum ad patrem pertinet, libro 4.tit. 6.§.actiones autem 10. num.33.
peculium aduentitium, libr.4.titul.6.parag.actiones autem 10. num.74.
peculij aduentitij ratione pater quando teneatur? lib.4. titul 6.§. actiones autem.10. num.78.
peculium Caſtrenſe, libr.4.titul.6.parag. actiones autem. 10. num.75.
peculium quaſi Caſtrenſe, libr.4. titul.6. parag. actiones autem 10.num.76.
peculij ſeruorum definitio, libro 4.titul.6.parag.actiones autem 10. num. 71.
peculium ſeruorum dominorum proprium eſt, lib.4.tit.6.§.actiones autem.10.num.70.
peculiorum cauſa, qua ratione pater,& dominus teneantur, libr.4. tit.6 § actiones autem 10.num.26.
peculij ratione, etiam ſupra noxam dominus quandoque tenetur in ſerui delictis, lib.4.tit.6 §.actiones autem.10.nu.48.
peculij ratione naturalis inter patrem,& filium conſiſtit obligatio, lib.4. tit.6.§.actiones autem 10.num.35.
peculij ratione iuſiurandum deferre filius famil.& ſeruus an poſſint? & Proculeianorum,& Sabinianorum ea in re diſcordia, lib 4. tit.6.§.actiones autem 10. nu.82.
peculium filij fam. multiplex, lib.4.tit.6.parag.actiones autem. 10. num.72.
peculium filiorum fam.ſeruorum ve, an patrimonium ſint? lib.4.tit. 6.§. actiones autem.10.num.18.
peculium, quæ debita minuant, an cum ſeruo & alijs, qui ſub eiuſdem domini ſunt poteſtate debitum deducatur? lib.4.tit.6.§. actiones autem.10.§ ſunt præterea.86. num. 16.
peculij vires ſi pater, aut dominus ſoluens exceſſerint, an tanquam indebitum quod vltra peculium ſoluit, repetat? lib.4.titul.6.§. actiones autem.10. num. 50.
peculij ſui compenſationem dari quid apud I. C. libr.4.titul.6.§. actiones autem. 10.num 58.
peculij adminiſtratio, an ſemper ad patrem pertineat? lib.4.tit.6.§. actiones autem 10.num.4.
peculio, ſine patris dolo adempto, an actio duret? li.4.tit.6.§ actiones autem.10.num.7.
peculio patris, domini ve dolo adempto, actio durat, & quando dolus præſumatur? lib.4.tit.6.§.actiones autem.10.nu.41.
peculium patris morte,& reuocatione extinguitur, lib.4.tit.6.§. actiones autem.10.num.40.
peculij appellatio bona, patrimonium, cenſum comprehendit, lib. 4.tit.6.§.actiones autem 10 nu.18.
peculio tenus, non ſolidum patrem teneri, quomodo intelligendũ? lib.4.tit.6.§.actiones autem 10. num.55.
peculio tenus patrem condemnari, quid ſignificet? lib.4.tit.6.§. actiones autem.10.num.15.
peculium ſi locupletius ſit deductio nulla ex eo admittitur, li.4.tit. 6.§.actiones autem 10.num.37.
peculij actio an ita demum competat ſi locupletius illud factum ſit.lib.4.tit 6. §.actiones autem 10.num.6.
peculij actio, an in bonæ fidei poſſeſſorem detur? lib.4.tit.6.§. actiones autem.10. num.8.
peculij actiones tot, quot principales obligationes, & eius rei exempla, lib.4.tit.6.§.actiones autem 10. nu.29.
peculij actione filius fam. an ſemper inſolidum conueniantur? lib. 4.tit 6 §.actiones autem 10. nu.12.
peculij actio an vna, an multiplex? lib.4.tit.6.§.actiones autem.10. num.3.
peculij actio ex contractu filij fam.& ſerui, in patrem,& dominũ Iure Prætorio conſtituta eſt, lib.4.tit.6.§.actiones autem.10. numer.2.
peculij actione an inſolidum pater teneatur, an quatenus eſt in peculio, lib.4.tit.6.§.actiones autem.10.num.10.
peculij actio quando extinguatur,& pereat? lib.4.tit.6.§. actiones autem.10.num.92.
peculij actio aduerſus impuberes ita demum locum habet, ſi locupletiores facti ſit, lib.4.tit.6.§.actiones autem.10. num.36.
peculij actio quæ? lib.4. tit.7. §.præterea introducta 4. num.1.
peculij actio, quod patri domino ve debetur, non conſumit, lib.4. tit.6.§.actiones autem 10. num.5.
peculiares res, filius, aut ſeruus non poſſident, libro quarto, tit.15. principium tituli, artic.1.num.35.
Peculiaribus in cauſis an vna, eadem filiorum famil. & ſeruorum conditio ſit, lib.4.tit 6.§.actiones autem 10. num.14.
pecunia ciuitatis ſubtracta furem mitiori pœna puniendum, quam ſi Romanæ eſſet, lib.4.tit.18.§.item lex Iulia 8. nu.3.
pecuniam in publicos vſus relictam, qui in alios conuerrit qua pœna punietur, lib.4 tit.18. §. ſunt præterea 10. num.11.
pecuniæ verbum in edicto de conſtituta quid comprehendat, lib.4 tit.6.§.in perſonam.8.num 12.
pecuniæ pœna, quæ eo iniuriam inferenti irrogatur, fiſco an parti applicanda ſit, lib.4.tit.4.parag.in ſumma.10.num.6.
pecus, ſi alienum pratum depauerit datur actio de paſtu pecoris, lib 4 tit.9.parag.princ.tit. num.3.
pecora aliena, quæ in meum fundum ingrediuntur includere, ſine iniuria an liceat, lib.4.tit.3. parag. cæterum placuit.10.num.15.
pecoribus in alieno repertis dolo vel culpa etiam leui includentis fame interfectis Aquilia locum habet, lib.4.tit.3.§.cæterum, 10.num.51.
Adpedaneum iudicem nulla in ius vocatio, lib.4.tit.16.§.omnium autem.8.num.11.
peremptoria citatio, quæ dicatur lib.4.tit.15.§.ſumma autem 1.c.2. num 50.
peremptorius terminus hodie quis, lib.4.tit. 15.§. ſumma autem 1. c.1.nu.51.
peremptoria exceptio quæ ſit,& quales hæ ſint, lib.4.tit. 13.§. appellantur.8 num.3.
perfectio rei innatam rei ſubſtantiam corrumpere non poteſt, lib. 4.tit.15.princ.tit.art.3. num.69.
perfidiæ cauſa damnatum, ſiue ex directa, ſiue ex contraria actione infamia notari ex ratione Conſulti, in d.l. furti 6.§.fin. colligitur lib.4.tit.16.§.quibuſdam iudicijs.7. num.21.
periculum vini venditi ad quem pertineat? lib.4.tit.6.§.actionum autem.28.q.16.num.23.
periculoſi caſus vitandi ſemper, lib.4.tit 5.§.item is, ex cuius cœnaculo.1.num.45.
pergula quid ſit? lib.4.titul.5.§.item is, ex cuius cœnaculo primo, numero 49.
peierans, poteſt,& debet acerbe puniri, lib.4.tit.6.§.item ſi quis poſtulante.11 num.118.
periurium Deum vltorem habet, l.2.C.de reb.cred.& iur.iur.an & homines remiſſiuè, lib.4.tit.16.§.ecce enim.1.nu.13.
periuriorum pœnæ variæ, lib.4. tit.6. §. item ſi quis poſtulante 11. numero 120.
permutationis definitio, lib.4. tit.6. §.actionum autem 28.quæſt. 29. num.9.
permutatio ad contractus inominatos, qua ratione pertineat: etſi elegans nomen habeat, lib.4 tit.6.§. actionum autem.28.q.27. numer.16.
permutatio, an nominatus, an innominatus contractus ſit? lib.4.tit. 6.§.actionum autem 28.q.27.num.41.
permutatio emptioni,& venditioni proxima, lib.4.tit.6.§.actionum autem 28.q.29.num.2.
permutatio ab emptione,& venditione in multis diſtat, lib.4.tit.6. §.actionum autem.28.q.29.num.3.
permutatio an contrahatur, ſi genus pro ſpecie, ſiue pro genere detur; lib.4.tit.6.§.actionum autem 28.q.29.num.10.
permutationis partes & in quibus rebus conſiſtat? lib.4.tit 6.parag. actionum autem.28.q.29.num 11.
permutationis materia quæſtionis multas apud Hiſpanos inducit, lib.4.tit.6. §.actionum autem.28. q.29.num.14.
permutatis rebus gabela debetur, lib.4.tit.6.§.actionum autem 28. q.29.num.15.
permutata res ſi euincatur, qua actione agendum? lib.4.tit.6.§. actionum autem 28.q.29.num.6.
permutare qui poſſint, lib.4.tit.6.parag. actionum autem.28.q.29. numero 12.
perſonæ prius, quam iuris quærenda ratio, libr.4.titul.4.in rub. numero 1.
perſonæ coniunctæ patrono non poſſunt in ius vocari ſine venia & quales ſint, lib.4 tit.1.parag.pœnales quoque actiones.12. numero 42.
Perſecutiones verbum cur in actionis definitione poſitum, lib.4. tit.6.in rubr nu.15.
perſecutionis cuiuſque, quæ partes, libro quarto, tit.6. in præludijs numero 6.
petitio de maiori ſumma facta negari poteſt, lib.4.titul.6.§.ſi quis agens 33.num.39.
petitio hereditatis differt à remedio legis fin. D. de edict. Diui Adrian.tol.lib.4. tit.6.§.actionum autem.28.q.30.num.22.
Petitio hereditatis contra quos detur, libr.4.titul.6.§.actionum autem.

Digitized by Google

INDEX.

tem.28 quæſt 30 num.13.
Petitio hereditatis bonæ fidei eſt,lib.4.tit.6.§.actionum autem,28. q.30 num.5.
Petitio hereditatis realis actio eſt,lib.4.tit.6.§.actionum autem 28. q.30.num.7.
Petitio hereditatis, qua ratione petitorium iudicium dicatur, lib.4.tit.6 § actionum autem.28.q.30 num.13.
petitio hereditatis heredibus, & vtilis & neceſſaria lib.4.tit.6.§. actionum autem.28. q.30. nu.28.
petitio hereditatis, an ſit actio bonæ fidei ex noua Iuſtiniani conſtitutione,an & antea ex veteri iure,lib.4.tit.6.§.actionum autem 28. q.30. num.15.
petitio hereditatis duplex,directa,& vtilis,lib.4. tit,6.§.actionum autem,28. q.30. num.19.
petitio hereditatis etiam eo caſu competit, quo fideicommiſſum petitur,lib.4.tit.6. § actionum autem,28. q.30. num.17.
petitio hereditatis, qua ratione mixtam cauſam habeant,lib 4.tit.6. §.actionum autem, 28, q.30. num.9.
petitio hereditatis bonæ fidei actionibus, an numeranda, lib.4. tit.6.§ actionum autem,28. q.30.num.17.
petitio hereditatis, an contra debitorem hereditarium detur,lib.4 tit.6. §.actionum autem 28. q.30. num. 28.
petitio hereditatis etiam pro re minima competit,lib.4. titul.6. §. actionum autem,28. q.30.num.35.
petitionis hereditatis quæſtiones plures remiſsiuè,lib.4. titul.6. §. actionum autem 28.q.30.num.36.
petitionis,verbo actiones reales continentur,lib.4. tit.6. §.actiones autem,28. q.30. num.2.
petitionis hereditatis definitio,qua explicatur,lib.4.tit.6. §. actionũ autem.28.q.30. num 3.
petitio hereditatis qua ratione vniuerſalis dicatur,lib.4. titul.6. §. actionum autem, 28. q 30.n.4.
petitionis hereditatis intentio,lib.4. tit.6. §.actionum autem,28.q,30.num.38.
petitionis hereditatis propinqua cauſa,quæ lib.4. tit.6. §.actionum autem 28. q.30. num.20.
petitiones quatenus ab actionibus differant? lib. 4. tit. 6. in rub, num. 13.
petitionem hereditatis perſonales præſtationes habere non ex natura,ſed ex accidenti conſtat, lib.4.tit.6.§ actionum autem, 28, q. 30. num.12.
Petilia lex de eadem re apud Romanos,& an petilia, an Iulia fuerit,cap.ex reſcripto.9.de iure iurando,lib.4.tit.6.§.cum eo quoque 4.num 8.
Petulanter non iurandum, lib.4.tit.6 §.item ſiquis poſtulante.14. num 28.
pignus vnde dictum,& in quibus rebus conſiſtat, & an ab hypotheca differat,lib.4.tit. 6.§.item Seruiana.7.num.39.
Pignus vendi quando poſſit? lib.4 tit.6.§.actionum autem.28.q.24.num.24.
pignus quibus modis conſtituatur? lib 4.tit.6.§. item Seruiana 7. num.18.
pignus rei propriæ conſiſtere aliquando, an poſſit?lib.4 titul 6 §. fuerat antea.29.num.35.
pignus triplex eſt,Conuentionale.Prætorium,& Iudiciale, lib.4.t. 6.in l.pr uilegia.16.§ 20.ar.5 num.68.
pignus ſuccedit loco pecuniæ creditæ,lib.4.tit.1 .§.pœna manifeſti 4.num.45.
pignoris cauſa,quicquid ad creditorem peruenit imputatur in ſortem,lib.4 tit.1.§.pœna manifeſti.4.num.45.
Pignoris iure prediorum iura,an dari poſſint, lib. 4. tit. 6. §. item Seruiana.7.num 36.
pignori potius incumbere,quam in perſonam agere expedit,lib.4. tit.1 §.pœna manifeſti.4.num.43.
pignori quemadmodum res obligentur? lib.4.tit.15 §. ſumma autẽ 1 cap.1.de nou.oper.nunc.num.192.
pignore à debitore ſubtracto,& furtum eius committit, & furti actione tenetur,lib.4.tit.1 §.aliquando 10. num.1.
Pignoratum quodruplex.Prætorium,Iudiciale.Conuentionale,& legale,libr.4.titul 6.§.item Seruiana.7.num.2.
pignorata res,& furtiua.& in vſucapibilis efficitur ſi à non domino ſubripiatur,lib.4 tit 1 §.aliquando.10.num.7.
pignorata re ſubtracta,an domino,an creditori furti actio detur,li.4.tit.1.§.pœna manifeſti.4.num.40.
pignoratitia actione,in id agitur,vt res conſtituatur, lib.4.tit.6 §. actionum autem.28.q.24. num.13.
pignoratitia actione,etiam rei fructus conſequi poſſunt, lib.4. tit. 6.§ actionum 20.q.24.num.14.
pignoratitia actio directa,etiam ſi res pignorata aliena ſit competit; lib.4.tit.6.§.actionum autem.28.q.24.num.3.
pignoratitia actio directa,quæ debitori datur & quando? lib.4.tit. 6.§.actionum autem.28 q.24. nu.2.
pignoratitiæ actionis.cauſa,materia, forma effectus, lib 4.tit.6.§. actionum autem.28.q.24.num.1.
pignoratitia actio pecunia ſoluta datur,lib.4.tit.6.§.actionum autem 28.quæſt.24 num.4.
pignoratitia actio,an pecunia non ſoluta dari poſſit? lib.4.tit.6.§. actionum autem.28.q.24.num.6.
pignoratitia aduerſus creditorem datur,lib.4. tit.6. §.actionum autem,28,quæſt.24.num.7.
pignoratitia aduerſus tertium rei poſſeſſorem an detur,lib.4 tit.6. §.actionum autem 28.q.24.num.8.
pignoratitia contraria creditori contra debitorem datur, & quam ob rem detur, libr.4 titul.6.§.actionum autem.28 quæſt.24. num.25.
plagij crimen, quando committatur? lib.4. tit.18.§.eſt & inter.9. numero 3.
plagij criminis pœna quæ,lib.4.tit.18.§.eſt & inter 9.num.3.
plagiarij nobiles in metallum damnantur, ignobiles vero vltimo ſupplicio ſubijciuntur,lib.4.tit.1.§.interdum.9. num.12.
plura eſſe negotia, quam vocabula, quo ſenſu dictum in vſu iuris? lib.4.tit.6.§.actionum autem.28.q.28.num.2.
plus petens nouo iure,an aliquo caſu amiſſione cauſæ puniatur?lib.4.tit.6.§ ſiquis agens 33.num.5.
plus petens,an poſtea iterum agere poſſet?lib.4. tit.6.§. ſiquis agens.33 num.17.
plus petitio verſatur in re,tempore,loco cauſa,lib.4.tit.6. §. ſiquis agens,33. num. 18.
plus petens ſi in iudicio pæniteat,an à pœna liberetur?lib.4. tit.6. §.ſi quis agens,33.num.7.
plus petentium pœna immutatæ,lib.4.tit.6. §.tripli, 24.num.15.
plus petentis pœnæ indicatæ apud bonos autores,lib.4. tit.6. §. ſiquis agens, 33. num. 9.
plus petitionis pœna,an lege,12. tab.an Iure Prætorio Inducta fuerit,lib.4.tit.6.§.ſiquis agens,33.num. 10.
plus petens quemadmodum puniatur,lib.4. tit.6.§. tripli,24. nu. 2.
plus petens ipſo iure.an ope exceptionis cauſa cadere,lib.4.tit.6 §. ſiquis agens.33.num.16.
plus minus ve,ſi quis petat,an libellum poſſit emendare,lib.4.tit. 6 § ſic itaque diſcretis.14.num.58.
plus petens an olim ſemper cauſam amitteret,lib.4.tit.6. §. ſi quis agens, 33 num. 8.
plus petens re,tempore,loco,aut cauſa,qua olim pæna puniretur, lib.4 tit.6.§.ſi quis agens,33.num.2.
plus petitionis materia remiſſiuè ,libr.4.tit.6.parag. ſi quis agens 33. num.1.
plus petenti quando duplicentur induciæ,lib.4.tit.6.§.ſiquis agens 33.num 34.
plus cauſa peti quid ſit.lib.4.tit.6.§.ſiquis agens 33.num.30.
plus negans,an aliqua pœna puniendus, lib.4.tit.6.§ ſiquis agens, 33.num.37.
plus negans,an quemadmodum plus petens condemnandus,lib.4. tit.6.§.ſi quis agens, 33.num.40.
plus loco peti quando dicatur, libr.4 titul.6.§.ſi quis agens, 33. numero.23.
Pure loci ratione plus peti quid ſit, lib.4.titul.6.§.quis agens 33. numero 24.
pœna extraordinaria,cum de criminibus agitur, quæ & quare ſic dicta? lib.4.tit.4.§.in ſumma.10.num 23.
pęna medici,qui ob imperitiam,aut male ſecuit,aut mala medicamenta impoſuit,aut curationem deſeruit,remiſſiuè, libr.4.tit.3. §.iniuria 1.num.102.
pęna & præmio vniuerſi ciues in officio continentur, lib.4.tit.18. in rub.num.1.
pęnarum in temerarios litigatores conſtitutarum ratio, lib.4.tit. 16.in rub.num.6.
pęna albi corrupti,quæ fuerit,& vera lectio textus,in l.ſi quis,7.D. de iuriſd.omn. iud. libr.4.tit.6.§.Pęnales quoque actiones 12. numero 21.
pęna contra ereptores ad extremum conſtituta quæ, lib.4.tit.2.in rub. num.8.
pęna huius tertij capitis ad alios multos caſus extenditur,lib.4 tit. 3.§ capite tertio.9.num.15.
pęna ex edicto dececto, an decem aureorum,an decem ſolidorum ſit,& quid Iure Hiſpano,lib.4.tit.5.§.item is ex cuius cęnaculo 1.numero 8.
pęna ex edicto,deiecto, cui cedat,lib.4.tit.5.§.item, is ex cuius cęnaculo 5. num.7.
pęna legis Corneliæ,& an eam incurrat, qui præter intentionem aliquem occiderit,remiſſiuè,lib.4.tit.3.§.iniuria 1.num.96.

Pœna

Digitized by Google

I N D E X.

pęna legis iuliæ repetundarum, quæ hodie a[illegible] , lib.4.tit.18.§. ſunt præterea 10. num.4.

pęna ſucceſſor conſtituitur nemo, lib.4.tit.12.parag. non autem 1. num. 49.

pęna in Plus petentes qua ratione inductæ, lib.4.tit.6.§ ſiquis agẽs 33 num.35.

pęnæ criminum hodie ſunt extraordinariæ, libr.4 titul.15. in rub. num.16.

pęna defuncti heredes non teneri de irroganda non de iam irrogata intelligendum eſt, lib.4 tit.12.§. non autem 1. num. 57.

pœna furti manifeſti, & nec manifeſti, libr.4.titul.6.§. quadrupli 25. num.6.

pęna delicto æqualis eſſe debet, libr.4.titul.6.§. ſi quis agens 33. num.8.

pęnali actione aduerſus plures inſtituta vnius ſolutione cæteri non liberantur lib.4. tit.1.§ interdum quoque 11. num.11.

pęnalis actio, an dici poſſit, ſi actor nihil præter rem conſequatur, lib.4 tit.6 §. omnes autem actiones 21. num 23.

pęnæ actiones, quæ vulgo pęnales vocantur, lib.4. tit.6.§. omnes autem actiones 21. num.9.

pęnales actiones, an aliquo caſu in heredes tranſeat, lib.4.tit.3.§. his autem verbis 5. num.48.

pęnam conuentionalem, an iudex moderari poſſit, lib. 4. tit. 6 §. omnes autem actiones 21. num.14.

pęna conuentionalis quibus obligationibus adijci poſſit, lib. 4.tit. 6.§. omnes autem actiones 21. num.15.

pęna conuentionalis in vſurarum fraudem adijci non debet, lib. 4. tit. 6 §. omnes autem actiones 21. num.16.

pœna conuentionalis quomodo exprimenda, lib.4.tit.6.§. omnes autem actiones 21. num.17.

pęnalis ſtipulatio adiecta, facto diuiduo, vel indiuiduo, an indiuidua ſit, libr 4. titul.17.§. ſi finium regundorum, 6. cap.13. numer.206.

pęnalis ſtipulatio quare vna contra faciente ſemper committatur, lib.4.tit.17 §. ſi finium regundorum 6 c.10. num.144.

pęnalis ſtipulatio, qua ratione obligationem indiuiduam efficiat, lib.4 tit 17 §. ſi finium regundorum 6.c.10. num.143.

pęnali ſtipulatione adiecta facto diuiduo, an ab heredibus inſolidũ, an viriliter ſi ab vno contra factum ſit pęna committatur, lib.4. tit.17 §. ſi finium regundorum 6. cap.13. num.225.

pœnitentiæ, an ſit locus Hiſpano Iure in contractibus innominatis, lib.4.tit.6.§. actionum autem 28.q.27. num.35.

pœnitentiæ in nullis contractibus locus poſt implementum, li.4.tit. 6.§. actionum autem, 28.q.27. num.33.

Pœnitentiæ, an ſit locus in contractibus innominatis ante implementum, lib.4.tit.6.§ actionum autem 28.q.27. num.35.

politio eſt cum ager colendus alicui locatur pactione certæ partis frugum, lib.4.tit.3. parag. iniuria 1. num.127.

politores ſunt, qui agros excolere atque polire conſueuerunt, lib.4. tit.3.§ iniuria 1. num 126.

pollicitatio quid? & quare obligationem inducat? lib.4.tit.1. princ. tit. num.14.

populares actiones quæ? lib.4 tit.18. pr. tit. num.4.

poſitum in ædibus, quod tranſeuntibus nocere poſſit, ſiquid ſit: aduerſus eum qui poſuit actio datur, lib.4.tit.5. parag. Item is, ex cuius cænaculo 1. num.46.

popularis actio, an quæ de deiecto datur, lib.4.tit.5. parag. item is, ex cuius cęnaculo.1. num. 39.

populari actione ſi plures agere velint, cui deferendum? lib.4.tit. 5 parag. item is, ex cuius cęnaculo.1. num. 39.

poſſidens iuſtè, & ius poſſeſſionis habet, lib.4.tit.15. princip. titul. ar. num 85.

poſſidens iniuſtè? poſſidet nihilominus, libr. quarto, titul.15. ar.3. num.84.

poſſidens affectum domini, ſeu dominantis habere debet, lib.4.tit. 15. prin. tit. artic.2. num.30.

poſſeſſores mobilium rerum à ſatiſdationis iudicatum ſolui onere non excuſantur, lib.4.tit.11.§. ſed hodie 1. num.26.

poſſeſſor rei immobilis, etiam ſi de ea controuerſia ei moueatur intelligitur poſſeſſor ad hoc, vt hanc ſatiſdationem exerceitet, libr.4.tit.11.§. ſed hodie.1. num.27.

poſſeſſor immobilium rerum quis intelligitur? lib.4.tit.11.§. ſed hodie.1. num.21.

poſſeſſores immobilium rerum ſatiſdare non coguntur, & quare? lib.4.tit.11.§. ſed hodie.1 num.30.

poſſeſſor qui dolo deſit poſſidere pro poſſeſſore eſt, lib.4.tit. 6.§. omnium.1 num.16.

poſſeſſor rem non exhibens non dolo ſed culpa condemnatur, in id quanti res eſt, lib.4.tit.17.§. ſi ad exhibendum.3. num.11.

poſſeſſor dolo rem exhibere nolens in id quod actoris intereſt condemnatur, quod æſtimatur iure iurando ipſius actoris, lib.4. tit.17.§. ſi ad exhibendum 3. num.10.

poſſeſſor tenetur de fructibus ex augmento ab eo facto perceptis, lib.4.tit.17.§. etſi in rem.1. num.69.

poſſidẽs propria poteſt autoritate eis, qui impedimento ſunt reſiſtere, libro quarto, titulo 15 princ. tituli, numero 115.

poſſeſſor dominus præſumitur, lib.4.tit.15. princ. tit. art.5. nu.113.

poſſidens labente tempore dominus efficitur, libro quarto, titulo 15. princ. tituli, ar.5. numero 114.

poſſidens non ſemper ius detinendi, ſiue poſſidendi habet, libro 4. titulo 15. pr. tituli art.3. num.12.

poſſeſſor quaſi dominus, libro quarto, titulo 15. princ. tituli. ar.3. numero 111.

poſſeſſor probationis onere releuatur, libro quarto, titulo 15. pr. tituli, ar 5. numero 112.

poſſeſſor bonæ fidei fructus ſuos facit: malæ fidei autem poſſeſſor perceptos & percipiendos fructus reſtituere tenetur, libro 4. tit. 17. §. etſi in rem actum ſit 1 numero 1.

poſſeſſor bonæ fidei vtiles impenſas deducet, malæ fidei autem poſſeſſor bonæ fidei vtiles impenſas deducet, malæ fidei autem poſſeſſori, id non conceditur, ſed tollere eas ſine rei detrimẽto, libro quarto, tit.17. §. etſi in rem actum ſit.1. numero 32.

poſſeſſor malæ fidei tenetur reſtituere fructus percipiendo, lib.4. tit.17.§. etſi in rem primo, numero.67.

poſſeſſio Ciuilis, poſſeſſio naturalis, libro quarto titulo 15. princ. tit. ar. quarto numero 105.

poſſeſſio proprietatem ſæpe ſignificat, libro quarto titulo 6. parag. ſic itaque diſcretis.14. numero 89.

poſſeſſio per actiones ciuiles, ſicut per interdicta conſequi poteſt, libro quarto titulo 15. princ. tit. art.5. num.184.

poſſeſſio an ab immobilibus rebus dicatur libro quarto, titulo 15. princ. tituli, art. primo num.10.

poſſeſſio quare momentanea appelletur? lib. quarto tit.15. in rub. numero 6

poſſeſſio an ius, an vero factum ſit? libro quarto titul.15. princ. tit. ar.3. numero 47.

poſſeſſio rei eſt in facto, & detinendo poſita, non vero ius ex Bart. ſententia, lib.4 tit.15. princ. tit. art.3. num 48.

poſſeſſio multum à iure mutuatur, libr.4 titul.15. princ. tit. art.3. num.77.

poſſeſſio an vna an duplex ſit, libr.4.titul. 15. princ. titul. art.4. num.99.

poſſeſſio vna, non duplex, eaque facti, non iuris, lib.4.tit.15. princ. tit. art.4 num.100.

poſſeſſio tantum eſt eius rei, quæ alij poſſeſſoribus eſt vacua, li.4. tit. 15. princ. tit ar.2. num.44.

poſſeſſio interdum proprietatem ſignificat, & in eam rem plura iuris, & bonorum authorum loca indita, lib.4.tit.15. pr. tit. ar.1. num.14.

poſſeſſio ſine facto noſtro amittitur, lib.4 tit. 15. princ. tit. art.3. numero 60.

Poſſeſſio aliquando prædi tantum ruſticæ ſignificat, lib.4 titul.15. pr. tit. ar.1. num.20.

poſſeſſio ſiquis legauerit, quid contineatur legato, lib.4.tit.15. pr. tit. art.1. nu.21.

Poſſeſſio naturalis, poſſeſſio corporalis frequentius in libris noſtris pro iniuſta poſſeſſione vſurpatur, ſi ciuili poſſeſſioni opponatur, lib.4.tit.15. pr. tit. art.4. num.107.

poſſeſſio naturalis tribus modis apud I.C. accipitur multaque inde iura explicata, lib 4.tit.15. princ. tit. art.4. num.108.

poſſeſſio penes duos eſſe non poteſt, lib.4 tit.15. princ. titul. art.4. num.101.

Poſſeſſionis duas eſſe ſpecies quomodo intelligendum, lib 4 titul. 15. princ. tit. art.4. num.105.

poſſeſſio & poſſeſſionis ius non idem ſunt, lib 4.tit.15. princ. tit. art.3. nu 86.

poſſeſſio naturalis eadem, quę poſſeſſio corporalis, lib.4.tit.15. pr. tit. arti.4 num.106.

poſſeſſio ſemel quęſita tandiu retinetur, quamdiu naturaliter reperiri poteſt, lib.4 tit.15. princ. tit. art.3. num.52.

poſſeſſio dum adquiritur facti eſt, iam quæſita iuris eſt communi, lib.4 tit.15. pr. tit. ar.3. num.67.

poſſeſſionis definitio variè multis tradita remiſſiue, lib.4.tit.15. pr. tit. art.2. n.25.

poſſeſſionis definitio ex Theophilo, libr.4.titul.15. princ. tit. art.2. num. 26.

poſſeſſionis vera definitio, libro quarto, tit.15. princ. titul. art.2. numero 27.

poſſeſſio duo exigit in poſſidente, tria in re poſſeſſa, lib.4 tit.15. pr. tit. ar.2. num.28.

Digitized by Google

I N D E X.

poſſeſſionis materia, quia eius vſus frequentiſſimus eſt, & in primis commendanda, lib. 4. tit. 15. princ. tit. num. 2.
poſſeſſionis deductio, ſiue notatio, libro quarto, tit. 15. princ. tit. ar. 1. num. 2.
poſſeſſionis titulus, an poſsit duplicari, lib. 4. tit. 6. § ſic itaque diſcretis 14. num. 84.
Poſſeſſionis & dominij differentia, lib. 4. tit. 6. §. ſic itaque diſcretis. 14. num. 85.
Poſſeſſionis proprietatis, & vſusfructus verba diuerſa, nec permiſcenda, lib. 4. tit. 5. princ. tit. ar. 1. num. 43.
Poſſeſſio quid ſit? lib. 4. tit. 15. prin. tit. ar. 2. num. 41.
poſſeſſionis effectus præcipuus, vt rebus poſſeſſis vtamur fruamur, lib. 4. tit. 15. pr. tit. ar. 5. num. 109.
Poſſeſſionis effectus fructuum adquiſitio, lib. 4. tit. 15. pr. tit. ar. 5. num. 110.
Poſſeſſionem mixta eſſe facti ex iuris & Aretini ſententiæ à multis probata, lib. 4. tit. 15. pr. tit. ar. 3. num. 72.
poſſeſſionem licet non ſit ius iuris tamen eſſe quo ſenſu in libris noſtris dictum, lib. 4. tit. 15. princ. tit. ar. 3. num. 75.
poſſeſſionem corporis & iuris eſſe quemadmodum intelligendũ, lib. 4. tit. 15. pr. tit. art. 3. num. 76.
poſſeſſionem heres ſine apprehenſione non nanciſcitur, lib. 4. tit. 15. pr. tit. ar. 3. num. 57.
poſſeſſionem animo retineri quomodo intelligendum, lib. 4. tit. 15. pr. tit. art. 4. num. 89.
Poſſeſſionem naturalem & corporalem ſine facto apprehenſionis adquiri iuris miniſterio quomodo intelligendum, lib. 4. tit. 15. prin. tit. art. 3. num. 92.
poſſeſſionem detentionem eſſe, quomodo intelligendum, lib. 4. tit. 15. princ. tit. art. 3. num. 84.
poſſeſſionem iuris, ſed facti eſſe, ex alia Bartoli ſententia, quæ argumentis non leuibus probatur, lib. 4. titul. 15. princ. titul. art. 3. num. 66.
poſſideri non poteſt res, quæ in comercio non eſt, lib. 4. tit. 15. pr. tit. art. 6. num. 42.
poſſidendi ius habens non ſemper poſſidet lib. 4. tit. 15. princ. tit. art. 5. num. 65.
poſſidere verbum ſæpè nudum factum ſignificat, lib. 4. tit. 15. princ. tit. ar. 2. num. 36.
Poſſidere duo in ſolidum eandem rem quare non poſſint? lib. 4. tit. 15. princ. tit. ar. 2. num. 45.
poſſidere, aut bona fide, aut non bona fide, lib. 4. tit. 15. princ. tit. art. 4. num. 104.
poſſidere ex pluribus cauſis noſtra intereſt, & nulla in hoc repugnantia, lib. 4. tit. 6. §. ſic itaque diſcretis. 14. num. 86.
poſſidere aliud, aliud Poſſeſſionem eſſe, lib. 4. tit. 15. §. ſumma autẽ. 2. capit. 3. num. 124.
poſteriori Impp. tempore iuſſu Magiſtratus fieri citatio cœpit, lib. 4. tit. 16. §. omnium autem. 8. num. 17.
poſtliminij actionis poteſtas, lib. 4. tit. 15. princ. tit. art. 3. no. 54.
poſtliminio poſſeſſio non reſtituitur, lib. 4. tit. 15. princ. titul. art. 3. num. 55.
Poteſtas patris, & matris & ſi inæqualis æqualis tamen pietas vtrique debetur, lib. 4. tit. 3. § minima. 1. num. 16.
Potentiores vtrius ſit et cur, & reip. lib. 4. titulo 10 § procuratori primo num. 20.
præceptorum ſententias ſequi honeſtum, & decens, lib. 4. titul. 5. princ. tit. num. 13.
Præceptor ſine venia in ius vocari non poteſt lib. 4. tit. 6. §. pœnales quoque actiones. 12. num. 52.
prædonem poſſidere, & ei ſpoliato poſſeſſionem reſtituendam, qua ratione iure admiſſum, lib. 4. tit. 15. princ. tit. art. 4. num. 101.
Prægnans, quæ partum abegit, qua puniendam pœna, lib. 4. tit. 18. §. item lex Cornelia. 4. num. 83.
Præuaricatio quid ſit iuris ciuilis & actio lib. 4. tit. 6. §. item ſi quis poſtulante. num. 26.
præiudicium quid? libr. 4. titul. 3. §. his autem verbis. 5. num. 18.
Præiudicialis actio, qua agitur de ingenuitate, cui contra quem, & id quid competat, & actor quid probare debeat? lib. 4. tit. 6. §. præiudiciales. 13. num. 4.
Præiudicialis actio, qua quæritur, vtrum quis ſit filius nec ne, cui, & contra quem competat? lib. 4. tit. 6. parag. præiudiciales 13. num. 6.
præiudicialis actio, qua de ingenuitate agitur cui, & contra quẽ competat? lib. 4. tit. 6. §. præiudiciales. 13. num. 5.
Præiudicialis actio non competit, ſi quæratur an vxor ſit, & interpretatur, textus in l. 3. §. 1. D. de lib. agnoſc. libr. 4. tit. 6 § præiudiciales 13. num. 12.
præiudicialis actio quando competat, lib. 4. tit. 15. §. ſumma autem 1. num. 30.
præiudiciales actio non dicitur propriè actio, libr. 4. tit 6. §. præiudiciales 13. num 8
præiudiciales actiones quare ſic nuncupatæ ſunt? lib. 4. tit. 6. §. præiudiciales. 13. num. 9.
præiudiciales actiones quando competant? lib. 4. tit. 6. § præiudiciales. 13. num. 3.
præiudiciales actiones reales ſunt, libr. 4. titul. 6. §. præiudiciales. 13. num 10.
præiudiciales actiones an ſint Ciuiles, vel prætoriæ, lib. 4. tit. 6. §. præiudiciales. 13. num. 11.
præiudiciales actiones quales ſint? lib. 4. tit. 6. §. præiudiciales. 13. num. 1.
Prælationis priuilegium, an alijs extra mulierem competat? lib. 4. tit. 6. §. fuerat antea, 29. nu. 48.
præſcriptis verbis actio quare ſic dicta, lib. 4. tit. 6. §. actionum autem. 28. q. 27 num. 58.
præſcriptis verbis actio, an eadem cum actione in factum, lib. 4. tit. 6 §. actionum autem. 28. q. 27. num 59.
Præſcriptis verbis actio, quæ cum actione ex vendito concurrit qualis eſt, libr. 4. titul. 6. §. actionum autem 28. quæſtione 8. num. 18
præſcriptis verbis actio, an bonæ fidei, an ſtricti iuris ſit? lib. 4. tit. 6. §. actionum autem 28. q. 2. num. 15.
præſcriptis verbis actio cur implemento ex vna parte ſequuto detur, in contractibus innominatis, lib. 4. tit. 6 § actionum autem 28. q. 27. num. 34.
præſcriptis verbis actio ex permutatione bonæ fidei eſt, lib. 4. tit. 6. §. actionum autem 28. q. 30. num. 4.
præſcriptis verbis actiones quare inductæ? lib. 4. tit. 6. §. actionum autem. 28. quæſt. 28. num. 2.
præſumptio legis quid ſit? libro 4. titulo 6 §. fuerat antea 29. num. 25.
præſumptio legis probationem in contrarium non excludit, fictio illam admittit, lib. 4. tit. 6. §. fuerat antea. 29. num. 26.
prætextata, quæ veſtis, & qui ea vterentur. lib. 4. titul. 4. §. iniuria. 1. num. 51.
prætor, vt neminem in damno eſſe, ita neque in lucro morali patitur, lib. 4. tit. 1. §. rurſus ex diuerſo. 5. num 12.
prætor multas actiones pœnales introduxit, & quæ ſint? lib. 4. tit. 6. §. pœnales quoque actiones. 12. num. 6.
prætor antiquum ius corrigere, emendare, ſupplere poteſt, lib. 4. tit. 6. §. ſed illæ quidem 3. num. 1.
prætores antiquo Magiſtratus edicta proponebant, lib. 4. tit. 5 in ſub. num. 22.
precarium magis eſt donatio quam contractus ſicque ex eo nulla actio illis deſcendit, ſed tantum competit interdictum, lib. 4. tit. 15 §. non autem. 2. num. 22.
precarium licet contractus non ſit, tamen eſt contractibus ſimillimum, lib. 4. tit. 14. §. non autem. 1. num. 43.
precarium quare ex morte non finiatur, lib. 4. titul. 15. §. ſumma autem. 1. cap. vnde vi. 4. per nunc num. 314.
pretium venditor an venditor facere tenetur? lib. 4. tit. 6. §. actionum autem 28 q. 16. num. 61.
pretium quando ad venditum pertinent ab emptore re tradita, lib. 4. tit. 6. §. actionum autem. 28. q. 16. num. 31.
pretium quando ſuccedat loco rei, lib. 4. tit. 6. in l. quæ pater 50. § 20. ar. 4. num. 4.
pretia rerum non ex affectione, nec vtilitate ſingulorum, ſed communiter funguntur, libro quarto, titulo 3 §. his autem verbis. 5. num. 18.
principes iurare de calumnia non debent libro 4. titulo 16. in ſub. num. 23.
princeps priuilegium concedit, vt in publico ædificetur, & quomodo ſit interpretandum lib. 4. tit. 15. princ. tit. art. 5. num. 158.
princeps priuatorum legibus an ſubijciatur? lib. 4. tit 6 §. actionum autem 28. q. 3. num. 5.
princeps ſine venia in ius vocari non poteſt, lib. 4. tit. 6. §. pœnales quoque actiones, 12. nu. 52.
principis contractus, an ordinarijs legibus ſubijciatur? lib. 4. tit. 6. §. actionum autem. 28. q. 3. num. 7.
Prima ſtipulationis clauſula eſt, de re iudicata, quæ committitur, cum de lite indicata iudicatum facit, lib 4. tit. 11. §. ſi autem 2. num 43.
priuata delicta quæ ſunt, & eorum accuſatio quibus conceſſa, lib. 4. tit. 18. princ. tit. num. 14.
priuilegiarius creditor aliorum priuilegiorum cauſam ex actione non mouit, lib. 4. titul. 6. in l. priuilegia. 16. §. 20. artic. 5. numero 80.
priuilegiati ex cauſa præferuntur. Si de ea non conſtet in tribunum, lib. 4. tit. 6. in l. priuilegia. 16. §. 20. ar. 5. num. 81.

Pri.

Digitized by Google

INDEX.

priuilegiarij creditores non nulli, quorum cauſa altera non eſt potior in tributum admittuntur, lib. 4. tit. 6. in l. priuilegia. 16. §. 20. ar. 5. num. 48

priuilegiarij creditoribus duobus concurrentibus, in aliquo caſu temporis ratio habeatur? lib. 4. tit. 6. in l. priuilegia. 16. §. 20. art. 5. num. 6.

priuilegium quid ſit in vſu iuris? lib. 4. tit. 6. in l. priuilegia 16 §. 20. ar. 5. num. 2.

priuilegia perſonalia quædam, quædam realia iuxta communem, quæ falſa oſtenditur, lib. 4. tit. 6. in l. priuilegia. 16. §. 20. ar. 5. numer. 8.

priuilegium vxori pro dote conceſſum perſonale eſt, non reale, lib. 4. tit. 6. in l. priuilegia. 16. §. 20. art. 5. nu 16.

priuilegium depoſiti conceſſum extenditur etiam penes quemcumque res depoſita ſit, lib. 4. tit. 6. in l. priuilegia 16. §. 20. ar. 5. numero 43.

priuilegium à quo concedi poteſt? lib. 4. tit. 6. in l. priuilegia. 16. §. 20. ar. 5. num. 3.

priuilegia creditorum nõ ex tempore, ſed ex cauſa æſtimanda ſunt lib. 4. tit. 6. in l. priuilegia. 16. §. 20. art. 5. num 5.

proclamationis conſueta Hiſpana verba, libr. 4. titul. 3. §. iniuriæ. 1. num. 91.

proclamationis ſolemne verbum, lib. 4. tit. 3. §. iniuria. 1. num. 86.

procurator an admittatur in criminalibus? lib. 4. tit. 10. §. procurator. 1. num. 24.

procurator in cauſis criminalibus quando admittatur? lib. 4. tit. 4. §. in ſumma. 10. num. 28.

procurator rei quamuis verus ſit procurator ſtipulari non poteſt à procuratore actoris ratam rem dominum habiturum, & qua ratione? lib. 4. tit. 11. §. ſin autem. 2. num. 25.

per procuratorem verum actio vtilis quæritur domino, lib. 4. titul. 11. §. ſin autem. 2. num. 26.

procuratoris definitio, lib. 4. tit. 10. in rubric. num. 7.

procurator quatenus differat à defenſore, negotiorum geſtore, tutore, curatore, & ciuitatis adminiſtratore, lib. 4. titul. 10. in rub. num. 8.

procurator, de cuius mandato dubitatur non admittitur ad compellandum heredem adire, & reſtituere, etiam ſi offerat cautionem de rato, & qua ratione? lib. 4. tit. 11. §. ſin autem. 2. num 73.

procurator in rem ſuam datus etiam ante litem conteſtatam non poteſt remoueri, ſine cauſæ cognitione, lib. 4. tit. 10. §. procurator. 1. num. 54.

procurator in cauſis criminalibus nõ admittitur, lib. 4. tit. 4. §. in ſũma 10. num. 7.

procurator in commodum ex lite ſuſcepta proueniens interdum habet interdum ad dominum ſpectat? lib. 4. tit. 10. §. procurator. 1. num. 62.

procurator, ſit in rem ſuam datus, vel ſe liti obtulerit damnum proueniens ad eum pertinet: ſin vero ad dominum, lib. 4. tit. 10. §. procurator. 1. num. 63.

procurator quod indebitum exigit domino reddere debet, contrario mandato iudicis, lib. 4. tit. 10. § procurator. 2. num. 58

procurator generalis ab eo, cui libera bonorum adminiſtratio cõmiſſa eſt, quatenus differat? lib. 4. tit. 10. in rub. num. 14.

procurator ſiquid extra mandatum impẽdat, an recuperet? lib. 4. tit. 6. §. actionum autem 28 q. 19. num. 35.

procurator retentionem, an habeat? lib. 4. tit 6. §. actionum autem 28. q. 19. num. 36.

procuratrix pro marito, liberis mulieris cauſa cognita eſſe poteſt, lib. 4. tit. 10. § procurator. 1. num. 8.

procuratores ab interlocutoria tenentur appellationem proſequi. D. quod diſcrimen inter diffinitiuam, & interlocutoriam ſententiam quantum ad hanc rem, libr. 4. titul. 10. §. procurator. 1. num. 40.

procurator generaliter conſtitutus ad omnes cauſas præſentes, & futuras appellationem proſequi tenetur, lib. 4. tit. 10. §. procurator 1. num 41.

procurator ad petendam in integrum reſtitutionem ſpeciale mandatum habere debet lib. 4. tit. 10 § procurator. 1. num. 14.

procurator in liberatione, tranſactione, & pacto de non petendo oportet vt habeat ſpeciale mandatum, niſi procurator ſit inſtitutus, cum libera, idem procedit, in iuramento delato, lib 4. tit. 10. §. procurator. 1. num 35.

procurator omnes ſumptus, quos in lite fecerit rationabiles repetit a domino, etiam ſi in lite ſuccubant ſecus ſi ſine mandato expenſatur lib. 4. tit. 10. §. procurator. 1. num. 67.

procurator & nuncius an differant? lib. 4. tit. 10. in rub. num. 12.

procuratores dominis acquirere vtile actum ſine ceſſione 2. putat Donel. & Oſſual. lib 4. tit. 10. §. procurator. 1. nu. 60.

procuratores vtiles actiones aliquibus in caſibus ſine ceſſione acquirunt dominis, lib 4. tit. 10. §. procurator. 1. num 61.

procuratores differunt ab aduocatis, & plures differentiæ remiſſiuè, lib. 4. tit 10. in rub. num. 9.

procuratores ad iudicia, & ciuitatis actores poſſunt poſt litem conteſtatam alium procuratorem ſubſtituere, libr. 4. tit. 10. pr. tit. num. 12.

procuratores ad iudicia, & procuratores ad negotia quatenus differunt, lib. 4. tit. 10. pr tit. num. 13.

procuratores conſtituere poſſunt, qui alias prohibiti non ſunt, lib. 4. tit. 10. princ. tit. num. 6.

procuratores expedire omnia negotia poſſunt niſi quæ ſpecialiter prohibentur, lib. 4. tit. 10. §. procurator, 1. num. 23.

procuratores ſi ſpeciale adhoc mandatum habeant de calumnia iurare poſſunt, lib. 4. tit. 16. in rub. num. 24.

procurator in pupillaribus, admittatur, lib. 4. tit. 10 §. procurator, 1. num. 27.

procuratores expedire iniuriarum actiones an poſſint? lib. 4 tit. 10. §. procurator. 1. num. 28.

procurator an teneatur dominium reconuentum defendere, lib. 4. tit. 10. §. procurator. 1. num 43.

Procurator in rem ſuam factus, an poſſit conueniri? lib 4. tit. 10. §. procurator. 1. num. 48.

procuratorio munere arcentur plures lib 4. tit. 10. §. procurator. 1. numero 2.

Procuratores etiam, qui iudicio adeſſe poſſunt, conſtituunt, lib. 4. tit. 10. princ. tit. num. 4.

Procuratores conſtitui non poſſunt, vel ex defectu potentiæ, vel ex defectu Perſonæ conſtitutæ, vel ex defectu materiæ, lib. 4. tit. 10. princ. tit. num. 5.

Procurator poteſt conſtitui quilibet, & quibuſcumque verbis etiã ignorante aduerſario lib. 4. tit. 10. §. procurator. 1. num. 1.

procuratores eſſe non poſſunt qui perpetuo morbo laborant, nec qui Reip. cauſa abſunt & quid de clericis & monachis, lib. 4. tit. 10. §. procurator. 1. num. 21.

Procurator ab altero eiuſdem domini procuratore debitum exigere poteſt, ſine ſpeciali mandato, lib. 4. tit. 10. §. procurator. 1. num. 33.

procurator ad nuptias contrahendas ſpeciale mandatum habere debet, lib. 4. tit. 10. §. procurator. 1. num 31.

Procurator ad remouendum tutorem requiritur ſpeciale mandatũ lib. 4. tit. 10. §. procurator. 1. num. 32.

Procuratorem ratam dominum habiturum ſatiſdat, ſi de eius mandato dubitetur, defenſor vero, rei ſemper ſatiſdare debet iud. cũ, ſolui, vel dominus pro eo, lib. 4. tit. 11. §. ſin autem. 2. num. 1.

Procuratores plures ad vnam an poſſit quis conſtituere, lib. 4. tit. 10. pr. tit. num. 27.

Procuratores & defenſores quatenus differant lib. 4. tit. 10. in rub. num. 18.

procuratur ad lites rationes reddere tenetur, lib. 4. tit. 6. §. actionũ autem. 28. q. 19. num. 26.

Procurator an domino actiones reddere teneatur, & quæ ſine ceſſione domino competant lib. 4. tit. 6. §. actionum autem 28. q. 19. num. 17.

Procurator an poſſit præciſe compelli ad factum ideſt ad agendũ, vel defendum, lib. 4. tit. 10. §. procurator. 1. num. 49.

procurator appellationem ſi condemnatus ſit tenetur proponere, non vero eam perſequi lib. 4. tit. 10. §. procurator. 1. num. 39.

Procurator vt quis ſit ad negotia, an requiratur vt ſit maior 17. annis, lib. 4. tit. 10. §. procurator. 1. num. 15.

Procurator in interdictum, ſeu in factum actio de liberis exhibendis, ducendiſve non poteſt agere quin ſpeciale præcedat mandatum & cauſæ cognitio? lib. 4. tit. 10. §. procurator. 1. num. 30.

Procurator vindicta manumittere non poteſt licet cauſa manumiſſionis poſſit per procuratores probari, libr. 4. tit. 10. §. procurator. 1. num. 29.

procurator alienæ liti olim interuenire non poterat inuito aduerſario, exceptis quibuſdam cauſis, lib. 4. tit. 10. in rub. num. 3.

Procurator ignorantis aut inuiti domini conditionem deteriorem non facit, lib 4. tit. 10. §. procurator. 1. num. 56.

procurator occaſione muneris ſuſcepti commodum domino reddere debet, lib. 4. tit. 10. §. procurator. 1. num. 57.

procuratoris officium quot modis finitum remiſſiue, lib. 4. titul. 10. §. procurator. 1. num. 68.

procurator ad lites ſi litem, vel non proſequatur vel malè proſequatur puniendus, lib. 4. titul. 6. §. actionum autem. 28. quæſt. 19. num. 24.

procurator licet condemnetur executio rei iudicatæ datur in dominum, lib. 4. tit. 10. §. procurator. 1. num. 66.

procurator iudicialis, alius extraiudicialis, alius verus, alius falſus, & falſus multis modis lib. 4. tit. 10. in rub. num. 17.

Procu-

Digitized by Google

INDEX.

procuratores plures caſus, niſi ſpeciale præcedat mandatum non admittunt, libr.4. tit.10. §. procurator.1 num.3.
procuratores reos eſſe non poſſunt potentiores, lib.4.tit.10.§.procurator.1.num.19.
procuratori aduerſus dominum actiones dantur, & quatenus? lib.4. tit.6. §.actionum 28.quæſt.19. nu.29.
procuratorem, poſt litem conteſtatam dominus non niſi cauſa cognita remouet, lib.4.tit.10.§.procurator.1.num.33.
procuratorem etiam ſi reus conſtituat, poterit actor, cum ipſo experiri, lib.4.tit.10 §.procurator 1.num.4.
procuratorum tractatio diuiditur, li.4.tit.10.§.procurator 1.nu 3.
procuratorum, alij conſtituuntur in rem alienam alij in rem ſuam, & quomodo poſſit quis in rem ſuam eſſe procurator. lib.4.tit.10. in rub.num.16.
procuratorum alij conſtituunt vniuerſorum bonorum, alij certæ alicuius rei alijs cum libera adminiſtratione, lib 4.tit.10.in rub. num.13.
procuratorum vſus iam permiſſus & quare libr 4 titul.10. in rub. numer. 4.
procuratorum vſum contra ſummum ius vtilitatis cauſa receptum eſſe, lib.4.tit.10.in rub. num.5.
procuratorio munere arcetur reus poſtulatus, lib.4.titul.10.§.procurator.2.num.18.
procuratoriæ exceptiones ante litem conteſtatam, vel ipſa conteſtatione debent opponi, falſi procuratoris exceptio, quæ quacũque parte litis admittit. libro quarto, tit.10.§ procurator.1.nu.22.
procurationem ſuſcipere nemo cogitur inuitus, & inuitus quis dicatur, lib.4.tit.10 §.procurator.1.num.36.
procurationem ſemel ſuſceptam tenetur procurator ad extremum perſequi, niſi eam à ſe iuſtis de cauſis abdicauerit, lib.4.tit 10.§. procurator.1. num.38.
profectitia bona quæ dicantur? lib 4.tit.6.in l.quæ pater.50.§.20. art.num.2.
profectitia bona, aut ſimplices aut ob cauſam donationes ſunt, lib. 4.tit.6.in l.quæ pater.50.§.20.ar.3.num.3.
prohibitus excipere non cenſetur prohibitus negare, lib.4.tit.13 in rubr.num.22.
prohibitoria, & negatiua magis, & ſtrictius, quam affirmatiua ſunt exaudienda, libr.4.titul.3.§ cæterum 20.num.48.
pro ſocio actio, an duplex, directa & contraria? lib.4. tit.6.§.actionum autem.28. q.25.num.2
pro ſocio actio ſocijs ſingulis, in ſingulos ſocios datur, lib.4.tit.6 §. actionum autem.28.q 21. num.3.
pro ſtatio reb. datur conſenſu aduerſarij, lib.4.tit.5.§.item exercitor.3.num.16.
prouincias debere conſequi conſuetudinem Romæ, ſiue Curię Principis quomodo intelligendum? lib.4.tit.11.§.quæ omnia 4.nu.3.
publicum iudicium pœna mortis non facit, libr.4. tit 18. princip. tit.num.16.
publicum iudicium & ſi aliquando eius accuſatio omnibus non conceſſa, lib.4.tit.18.princ tit. num.3.
publica iudicia, quædam capitalia, quædam non capitalia, & quæ capitalia, quæ non, lib 4.tit.18.§.publica autem.1. num.1.
publica omnia iudicia infamiam irrogare, lib.4.tit.16.§. ex quibuſdam iudicijs.7. num.38.
publica iudicia non tranſeunt ad heredes, niſi condemnatio præceſſerit, quibuſdam exceptis, lib.4.tit.12.§ non autem.1.nu.61.
publica iudicia non tranſeunt contra heredes niſi præceſſerit condemnatio, quamuis lis ſit cum defuncto conteſtata, lib.4.tit.12. §.non autem 1.num.5.
publicani etiam ex edicto generali vi bonorum raptorum conueniri poſſunt, lib.4.tit.2.princ.tit. num.73.
publicatis, bonis patris, an peculium profectitium publicetur? lib.4. tit.6.§.actiones autem.10.nu.68.
publiciana actio, quare inducta, & quando competat, lib.4.tit.6.§. namque ſi cui. 4. nu. 3.
publiciana actio realis prætoria, lib.4.tit.6.§.namque ſi cui.4.nu.1.
publiciana actio ſupponit rem ex iuſta cauſa poſſeſſam, & quæ dicatur iuſta cauſa. lib.4 tit.6.§. namque ſi cui.4.num.6.
publicianæ actionis definitio, libr.4.tit.6.§.nam quæ ſi cui.4 nu.5.
publiciana an neceſſario rem traditam fuiſſe ſupponat? lib.4.tit.6. §.namque ſi cui 4.num.10.
publiciana an contra eum, qui dolo deſijt poſſidere? lib.4.tit 6.§. namque ſi cui.4.num.13.
publiciana an neceſſario bonam fidem præceſſiſſe ſupponat? lib.4. tit.6. §.namque ſi cui 4.num.12.
pueri apud antiquos puniri, & eius rei teſtimonia, lib.4.tit.1.§.in ſumma.17.nu.6.
pupillus in bonis pro tutoris priuilegium habet, lib.4.tit.6.in l.priuilegia.16.§.10.ar.5.num.4.
pupillus in bonis veri tutoris hypothecam habet, li.4.tit.6.in l.priuilegia.16.§.10.art.5.nu.50
pupillus locupletior factus obligatur, lib.4.tit.6.§.actionum autem 28.quæſt.22.num.19.
pupillus tutori vt obligetur, an altero indigeat tutore, lib 4.tit.6. §.actionum autem 28. q.22. num.25.
pupillus poſſidet, lib 4.tit.15.princ.tit.art.3. num.31.
pupilli & minores 25.annis ſine tutoribus, & curatoribus ſuis non poſſunt procuratores ordinare, lib.4.tit.10.princ.tit.num.19.
pupilli & minoribus fauendum cum de damno, non cum de præda ſoliciti ſunt, lib.4.tit.6.§.actionum autem 28.q.22.num.15.

Q

QVADRANS, Qui numus olim, & hodie, lib.4.tit.6.§.tripli.24.num.10.
Quadrupedis appellatione, quæ animalia contineantur, & quid ſi à bipede damnum detur? lib.4.tit.9.princip.tit.num 6.
Quadruplum pœnales actiones cur non excedunt? lib.4. tit.6.§. omnes autem actiones, 21.num.10.
Quadruplum conuentionalis an pœna excedere poſſit, & differentiæ ratio inter legalem & conuentionalem, lib.4.tit.6.§ omnes autem actiones.21.num.12.
Quadruplum, an excedere poſſit pęna criminalis? lib.4.tit.6.§.omnes autem actiones 22.num.28.
quadrupli & dupli pœna in dominorum gratiam inducta, lib.4.tit.1.§.pęna manifeſti.4.num.41.
quadruplo, & duplo an inſit rei pretium, lib.4.tit.1.§. pœna manifeſti.4.num.35.
quadruplo, an inſit ſimplum in actione, quod metus cauſa, lib.4.tit.6 §.quadrupli.25.num.10.
quaſi maleficiorum ſpecies duæ, lib.4.tit.5.in rub.num.2
quaſi inſtitoria actio quæ? lib.4.tit.7.§ eadem ratione.2.num 24.
quaſi Seruiana actio, quæ & quando competat, lib.4 tit.6.§. item Seruiana.7.num.34.
quando teneatur defendens etiam de extranei dolo, lib.4.tit.11.§. ſin autem.2.num.66.
quanto minoris actio quæ, li.4.t.6.§ actionum autem.28.q.17 n.1
qui poſſint ſtipulari iudicatum ſolui, libr.4.titul.11.§.ſin autem. 2. numero 47.
qui miſeratione ductus reum à cuſtodia dimiſerit, extraordinarium crimen committit, lib.4.tit.3.§.cæterum. 10.num.4.
qui alium defendit etiam locupletiſſimus, & dignitate præditus iudicatum ſolui, ſatiſdatione grauatur, lib.4.tit.11.§. ſin autem 2. num.12.
qui non habet in ære luat in corpore, quæ regula in Doctoribus, & alijs ſimilibus perſonis locum non habet, lib.4.tit.6.§. pœnales quoque actiones.12.num 19.
quilibet ad alium defendendum accedere poteſt, ſed ſi ſit extraneus, qua conditione, lib.4.tit.11.§ ſin autem.2.num.59.
quibus modis geſta per procuratorem videatur dominus improbare? lib.4.tit.11.§.ſin autem.2.num.32.
quæ ſit ſumma tertij capitis legis Aquiliæ? libr.4. titul.3. §.capite tertio, 9. num.1.
Qua ratione procuratores actorum ſi de eorum mandato dubitetur ſatisdare debeant de rato, lib.4. tit.11. §. ſin autem 2. nu.5.
qua ratione ille, qui alium defendit indiſtinctè iudicatum ſolui ſatiſdare debet, lib.4.tit.11.§.ſin autem 2.num.28.
qua ratione in l.de pupillo 5. §. qui procuratorio, D. de nou.o per. nunc. ratihabitionis cautio neceſſaria fuit, lib.4.tit.11.§.ſin autem 2.num.72.
quod metus cauſa in actione, ſi reus per contumaciam rem ablatam non reſtituat, tanti condemnabitur, quanti in litem iurauerit actor, lib.4.tit.6.§.item actio 27.num.6.
quo metus cauſa edictum duplex via conſtituta eſt ab hoc ve vi, vel metu extortum recuperetur, reſtitutio ſcilicet in integrum, & actio quod metus cauſa, lib.4. tit.6. §. item actio 27. num.28.
quod tibi non vis alteri non facias, libr.4. tit.3. §. iniuria 1. nu.19.
quod aliqua ratione teneri poteſt in bonis noſtris non eſt, libr.4. tit.2. §.ſanè in hac actione 2. num.14.
quod in patrimonio noſtro in bonis eſſe latius dicimus, lib.4. tit.2. §. ſanè in hac actione.2.num.11.
quod iuſſu actionem inſolidum dari quo ſenſu dictum, lib.4.tit.7. §. ſi igitur iuſſu 1. num 4.
quod iuſſu exercitoria inſtitoria, tributoria actiones concurrere poſſũt cũ actione de peculio, li.4.tit.7 §.cęterũ dubiũ nõ eſt 5.n.1.
quo iuſſu actio, quæ ſit, & eius ratio, li.4.tit.7.§.ſi igitur iuſſu 1.n.1
quinque pedum lex inter confines fundos quando inducta? libr. 4. tit.6 §.quædam actiones 20.num.39.
quiritarij & bonitarij domini, qui appellentur? lib.4. tit.2. §.ſanè in hac actione 2.num.7.

I N D E X.

Quotidianæ & quæ frequentibus ocurrunt plenius tractanda, lib. 4. tit. 6. §. item ſi quis poſtulante. 12. num. 62.

Quoties ex verbis legis deficit actio directa vtilis à Prætore datur, lib. 4. tit. 3. pr. tit. num. 31.

Quomodo debeat intelligi, quod ait Iuſtin. hic eodem modo ſatiſdare debere tutores quo procuratores? lib. 4. tit. 11. §. princ. tit. num. 5.

R

RAPTOR actione quadrupli, ſemper & in diſtinctè tenetur, lib. 4. tit. 2. princip. tit. num. 60.

Raptores furti actione, & noua prætoria in factum quomodo teneantur, lib. 4. tit. 2. pr. tit. num. 71.

Rapiens rem alienam ſuam eſſe credens, nec furti, nec vi bonorum raptorum actione tenetur, libr. 4. titul. 2. §. ita tamen competit. 1. numer. 3.

Rapiens rem alienam, aut in ea damnum dans quomodo teneatur, lib. 4. tit. 2. princ. tit. num. 32.

Raptores an leuius quam fures puniantur, libr. 4. titul. 2. princ. titul. num. 12.

Raptores criminaliter accuſati pœna, ex lege Iulia vltimum eſt ſupplicium, lib. 4. tit. 2. princ. tit. num. 67.

Rapinæ definitio, lib. 4. tit. 2. in rub. num. 10.

Rapina duas producit actiones, & quomodo eis coerceatur vis, lib. 4. tit. 2. in rub. pr. num. 3.

Rapina contra bonos mores eſſe exiſtimatur, libro quarto, titul. 2. in rub. num. 2.

Rapina fit, non autem furtum, cum quis rem propriam rapit, lib. 4. tit. 2. princ. tit. num. 24.

Rapina, non priuatum, ſed publicum crimen eſt, lib. 4. tit. 2. princ. tit. num. 70.

Rapina, an ſine dolo eſſe poſſit? lib. 4. tit. 2. §. ita tamen competit. 1. num. 4.

Rapina commiſſa, an furti manifeſti actione agi poſſit? lib. 4. tit. 2. in rub. num. 25.

Rapinam ſine furto eſſe non poſſe, quando verum? lib. 4. tit. 2. pr. tit. num. 23.

Rapina quomodo differat à furto, lib. 4. tit. 2. in rub. num. 1.

Ratio edicti Prætoris cur parens, ſiue vena vocari non poteſt in ius proponitur, & ex bonis authoribus exornatur, libr. 4. tit. 6. §. pœnales quoque actiones. 13. num. 28.

Rationes reddere non tantum tutores, & curatores, ſed & plures alij reddere tenentur, lib. 4. titul. 6. §. actionum autem 28. quæſt. 22. num. 4.

Rationes reddere, qui promiſit: & dare, & facere promiſit, lib. 4. tit. 17. §. finium regundorum. 6. c. 6. num. 62.

Rem ratam dominum habiturum a procuratore actoris reus, tutor pupilli, & curatores minorum recte ſtipulantur, lib. 4. tit. 11. §. ſin autem. 2. num. 24.

Rem ratam heredi ſtipulatio, vt committatur nihil intereſt dominus petat, an ille, qui ab eo petendi cauſam habet, lib. 4. tit. 11. §. ſin autem. 2. num. 33.

Rem ratam habere intelligitur, dominus litem à procuratores cœptam, ſi proſequatur, vel procuratore victo appellet, libr. 4. tit. 11. §. ſin autem. 2. num. 31.

Ratam rem dominum habiturum quando impleatur ſtipulatio? lib. 4. tit. 11. §. ſin autem. 2. num. 28.

Ratam rem dominum habiturum ſtipulatio committitur, domino geſta per procuratorem rata non habente & quid ſit ratum habere? lib. 4. tit. 11. §. ſin autem 2. num. 29.

Recipere vnde receptitia actio quid ſignificet? lib. 4. tit. 6. §. in perſonam 8. num. 27.

Receptitia, & conſtitutoria, ſiue de conſtituta actio, an eadem, aut quatenus differant? lib. 4. tit. 6. §. in perſonam 8. num. 4.

Reclamationi pœna, an Ciuilis, an Criminalis? lib. 4. tit. 4. §. in ſumma. 10. num 20.

Reclamationis pœna vulgo deſdezirſe iure communi, an admiſſa? libr. 4. tit. 4. §. in ſumma 10. num. 19.

Redhibitoria actio quæ? lib. 4. tit. 6. §. actionum autem 28. quæſt. 17. num. 10.

Redhibitoria actio ex omnibus cauſis datur intra ſex menſes, & aliquando datur intra ſexaginta dies tantum, lib. 4. tit. 12. princ. tit. num. 12.

Regiæ conſtitutiones huic, §. item ſi putator ſimilis, libr. 4. titul. 3. §. iniuria. 1. num. 19.

Relatiuum quis vel qui, non ſemper præcedens genus reſtringit, ſed eius naturam explicat, lib. 4. tit. 4. in l. priuilegia. 16. §. 20. art. 3. num. 12.

Reliqua, id eſt alcances nulla ante rationem redditionem, libr. 4. tit. 6. §. actionum autem 28. q. 22. num. 7.

Remittere ex proprietate verbi, quid ſignificet? lib. 4. tit. 6. §. item ſi quis poſtulante. 11. num. 89.

Remiſſio tripliciter fieri poteſt, lib. 4. tit. 15. §. ſumma autem. 1. cap. 10. de nou. oper. nunc. nu. 333.

remiſſio non neceſſaria vbi nunciatio ob initio inutilis fuit, libr. 4. tit. 15. §. ſumma autem 1. c. 10. de nou. oper. nunc. num. 324.

remiſſio quæ Magiſtratus imperio inducitur, quæ ſit, lib. 4. tit. 15. §. ſumma autem. 1. c. 10. de nou. oper. nunc. num. 336.

remiſſio nunciationis ex conuentione partium non ideo minus valet, quod contra Prætoris edictum ſit, & eius rei ratio, lib. 4. tit. 15. §. ſumma autem. 1. cap. 10. de nou. oper. nunc. nu. 334.

remiſſio quæ legis authoritate fit, quæ? lib. 4. titulo 15. §. ſumma autem 1. c. 10. de nou. oper. nunc. num. 335.

remiſſio petere poſſunt omnes, quibus aliqua ſeruitus debetur, lib. 4. titul. 15. parag. ſumma autem 1. cap. 10. de nou. oper. nunc. numero 342.

remiſſionis edictum ad cauſas nunciationis noui operis attinet, libr. 4. tit. 15. §. ſumma autem 1. cap. 10. de nou. oper. nunc. numero 329.

remiſſionis nunciationis noui operis quæſtiones variæ inſinuatæ, & eius materia remiſſiuè, lib. 4. tit. 15. §. ſumma autem 1. cap. 10. de nou. oper. nunc. num. 328.

remiſſionis nunciationis effectus, lib. 4. tit. 15. §. ſumma autem 1. c. 10. de nou. oper. nunc. num. 332.

remiſſionem, quæ iure Magiſtratus fit an cauſæ cognitio præcedere debeat? libr. 4. tit. 15. §. ſumma autem. 1. c. 10. de nou. oper. nunc. num. 338.

remiſſionem procurator nomine domini petere poteſt, lib. 4. tit. 15. §. ſumma autem 1. c. 10. de nou. oper. nunc. num. 343.

replicatio doli non competit aduerſus doli exceptionem, lib. 4. tit. 14. princ. tit. num 16.

replicatio eſt exceptio ex parte actoris, libr. 4. titul. 14. princ. titul. num. 5.

replicatio al quando dicitur exceptio, lib. 4. tit. 14 princ. tit. num. 6.

replicatio cur ita appellata, & quid ſit replicare, lib. 4. titul. 14. princ. titul. num. 7.

replicatio non datur aduerſus iuris iurandi exceptionem, lib. 4. tit. 14. num. 12.

replicationis ſpecies ſunt exceptionum, vnde in his dicta in illis obtinent, lib. 4. tit. 14. pr. tit. num. 19.

replicationes adiuuandorum actorum gratia ſunt introductæ, lib. 4. tit. 14. princ. tit. num. 3.

Replicatio dicitur contraria exceptio, libr. 4. titulo 14. princ. tituli. num. 4.

replicationes omnes perpetuam cauſam habere videntur, lib. 4. tit. 14. princ. tit. num. 20.

repræſentatio quoad ſucceſſionem inter aſcendentes locum non habet, lib. 4. tit. 6. in l. quæ pater. 50 §. 20. artic. 2. num. 9.

reſciſſoria intra quod tempus competat, lib. 4. tit. 5 §. rurſus ex diuerſo. 5. num 14.

reſciſſoria detur, tam abſenti, quam præſenti? lib. 4. tit. 6. §. rurſus ex diuerſo. 5 num. 16.

reſciſſoria actio quæ; & quare inducta? lib. 4. tit. §. rurſus ex diuerſo 5. num. 1.

reſciſſoria quomodo proponenda? lib. 4. tit. 6. §. rurſus ex diuerſo. 5. num. 6.

reſciſſoria reſtituit, & aliquando inſtituit ius, lib. 4. tit. 6. §. rurſus ex diuerſo. 5. num. 7.

reſciſſoria actio, vt concedatur, quæ neceſſaria? lib. 4. tit. 6. §. rurſus ex diuerſo. 5. num. 11.

reſciſſoriæ actiones omnes intra annum tantum durant, lib. 4. tit. 12. pr. tit. num. 11.

reſciſſoriæ actionis effectus, libr. 4. titul. 6. §. rurſus ex diuerſo. 5. num. 5.

reſciſſoriam nullam ob iuſtam cauſam inductam videri, lib. 4. tit. 6. §. rurſus ex diuerſo. 5. num. 3.

res ſi deueniat ad caſum, a quo incipere non poteſt, an actus vitietur, lib. 4. tit. 17. §. finium regundorum. 6. c. 14. num. 160.

rei verbum latiſſime patet, lib. 4. tit. 2. §. capite tertio. 9. num. 7.

rei perſecutio, an ſoli domino detur? lib. 4. tit. 2. pr. tit. num. 7.

rei vxoriæ actio bonæ fidei fuit, & eius formulæ veſtigiæ, lib. 4. tit. 6. §. fuerat antea 29. num. 14.

rei vxoria actio qua ratione in actione ex ſtipulatu tranſlata, lib. 4. tit. 6. §. fuerat antea 29. num. 55.

rei vxoriæ actio olim quo caſu admitteretur, & vnde appellata, lib. 4. tit. 6. §. fuerat antea 29. num. 14.

rei iudicatæ exceptio datur contra heredes, cæteroſque ſucceſſores lib. 4. tit. 13. §. ſi in iudicio. 5. num. 4.

rei iudicatæ exceptio, vt competat, quæ concurrere debent? lib. 4. tit. 13.

Digitized by Google

I N D E X.

tit.13 §.ſi in iudicio.5.num.7.
Rei iudicatæ exceptio competit heredibus,cęteriſque ſucceſſoribus lib.4.tit.13.§.ſi in iudicio.5. num.4.
Rei iudicatæ exceptio datur contra creditorem agentem, lib.4 tit. 13. §.ſi in iudicio. 5.nu 5.
Rei iudicatæ exceptio qua ratione inducta ſit? lib.4 tit.13.§. item ſi in iudicio. 5 num.2.
Rei iudicatæ exceptio competit reo principali, lib.4.tit.13. §.item ſi in iudicio.5.num.5.
Re plus petere quis dicatur? lib.4.tit.6.§.ſiquis agens.33. num.19.
Rerum tractandarum iudicatio, libr.4.titul.15.§ ſumma autem 1. c.1.de nou.oper nunc. num. 199.
Res ſacra & religioſa non poſſidetur; nec dominio noſtro ſubijcitur, lib.4.tit.15.pr.t.tit.art.5.num.117.
Res à nobis poſſeſſæ,aut Iure Quiritum noſtræ ſunt, aut in bonis, aut ex bonis, libr 4.tit.2.§.ſane in hac actione. 2.num.4.
Res inſolidum defendi debet,vt recte defendatur, lib.4.tit.11. §.ſin autem.2.num.60.
Rerum & materiarum,quæ attexæ ſunt, & ſequentium ratio,lib.4. tit.6 in l.priuilegia 16.§.20.art.5. num.93
Reſpublica in bonis adminiſtratoris quale priuilegium habet? lib. 4 tit 6.in l.priuilegia 16.§. 20.art.5.num.51.
Res publica quæ dicatur, & an ſola Romana ciuitas Reſpublica ſit,lib 4.tit.6.in l.priuilegia 16 §.20.ar.5.num.54.
Res publica,neque poſſidetur,neque in dominio noſtro ſunt,lib.4. tit.15.princ.tit.art.5 num.119.
Reſtitutio in integrum non proficit fideiuſſori,quando ſola læſio ſine dolo in minore verſatur,lib.4.tit.14.§. exceptiones autem.4. num.10.
Reſtitutio in integrum fideiuſſori competit ſi minor dolo aduerſarij circumſcriptus ſit, libr.4. tit.14 §. exceptiones autem 4. numero 9.
Reſtitutio in integrum quare fideiuſſoribus non detur cum ad heredes tranſeat vbi vera ratio differentię,lib.4.tit.14.§.exceptiones autem. 4. num.13.
Reſtitutio in integrum, nec eſt beneficium mere perſonale, nec mere reale,ſed mixtum, libr.4 titul.14 §. exceptiones autem 4. num 14.
Retentio dotis ob liberos, cauſa quæ, lib.4.titul.6.§. fuerat antea. 29.num.68.
Rententio dotis propter Impenſas,cauſa quæ?lib.4.tit.6.§. fuerat antea.29 num. 83.
Retentio dotis propter res amotas qualis?lib.4.tit.6.§.fuerat antea 29.num.75
Retentio dotis ob res donatas qualis? lib.4.tit.6.§.fuerat antea. 29. num.74.
Rentiones dotis quinque ex cauſis olim fieri ſolebant,quæ enumerantur, lib.4.tit.6.§ fuerat antea 29.nu.68.
Retentiones dotis propter mores cauſa quæ?lib.4.tit.6.§.fuerat antea 29.num.69.
Reuocatoria ſiue Pauliana actio realis, an perſonalis ſit? lib.4.tit.6.§.in perſonam 2.num.3.
Reuocatoria actio an realis,an perſonalis,libr.4. tit.6.§.item ſiquis in fraudem.6. num.2.
Reus ſecundum quem ſententia lata eſt tutus eſt exceptione rei iudicatæ,lib.4 tit.17.§ ſi finium regundorum 6.num. 11.
Reus contendens actorem de facto litem mouere non cenſetur excipere,lib.4.tit.13. in rub num.24.
Reus conuentus ſatisfaciens ante rem iudicatam officio iudicis debet abſolui ab obſeruatione iudicij, libr.4.titul.12.§. ſuperest.2. num.1.
Reus ſi ſuſpectus ſit de fuga, fideiuſſores inuenire, nequeat eius iuratoriæ cautioni,an credatur,lib.4.tit.11.§.ſed hodie 1.numero 33.
Reus conuentus in iudicio ſi latitet actor reſtituetur in integrum, ex edicto ex quibus cauſis maiores, lib.4.tit.12.§.non autem 1. num. 47.
Reus condemnatus ſi de pendente appellatione deceſſerit, quid obſeruetur,lib.4.tit.12 §.non autem 1.nu.63.
Romanorum in iure iurando religio, lib.4. tit.16. §. ecce enim 1. numero 14.
Rubricæ argumentum quam vim habeat, lib.4. tit.1. princip.titul. numero 12.
Rubricæ verba quod cum eo interpretata, lib.4. tit.7. in rubr.numero 4.
Rupti appellatio latiſſima eſt,libr.4.tit.3.§. capite tertio.9. nu.20.
Ruſticitas in hac actione non excuſat,lib.4.titul.6.§.poenales quoque actiones.12.num.48.
Ruſtici (vulgo labradores) quando poſſint pro ære alieno vinculis detineri,lib.4.tit.6.§.cum eo quoque.40. num.2.

S

SACRILEGII poena cur extraordinaria appellatur? libro 4. tit.4.§. in ſumma 10.num.24.
Salarium an filio debeatur ſi patris negotia geſſit, li.4.tit.6.in l.quę pater 5.§.20.art. 3.num.62.
Salarium pro executione mandati an præſtandum, lib.4.tit.6.§. actionum autem.23.q.19.num.16.
Saluianum interdictum quale, & quando competat, & à Seruiana quatenus diſtet? lib 4.tit 6.§.item Seruiana.7.num.9.
Salniana actio datur ad reuocandam alienationem a debitore factã & quomodo id procedat? libro quarto, titulo 17.§.ſi in rem.1. numero 73.
Sanguinis ratio iniuriæ præſumptionem excludit,lib.4.tit.4.§. non ſolum.12.num.8.
Satisdatio ab ædificante præſtanda qualis eſſe oporteat nouo iure, libr.4.titul.15.§.ſumma autem primo, c.8.de nou. oper. nunc. num. 308.
Satiſdationes iudicatum ſolui,& rem ratam haberi ante litem conteſtatam præſtandæ ſunt, lib.4 tit.11.§.ſi vero reus.3.num.2.
Satiſdatione iudiciali nonnulli liberantur ob dignitatem, vt illuſtres,alij per impotentiã,vt quia fideiuſſores,dare nequeunt, qui tantum iurato promittunt,lib. 4.tit.12 § ſed hodie 1.num.32.
Satiſdationis diffinitio,lib.4.tit.11.in rub.num.2.
Satiſdatio duplex eſt,alia neceſſaria, alia voluntaria, & quæ dicatur neceſſaria,quæ voluntaria? lib.4.tit.11.in rub. num.3.
Satiſdatio neceſſaria multiplex,lib 4.tit.11.in rub.num.4
Satiſdatio alia eſt de comparendo,ſeu de ſe præſtando in iudicio,& qui eam præſtare debent.lib.4.tit.11.in rub.num.5.
Satiſdationibus diuerſis grauatur actor, lib.4 tit 11.§. ſed hodie.1. num 3.
Satiſdationis iudicio ſiſti introducendæ,quæ ſit cauſa lib.4.tit.11.§. ſed hodie.1.num 4.
Satiſdatio iudicio ſiſti regulariter fideiuſſores requirit, nec ſufficient pignora, ſicut nec ad cæteras ſatiſdationes prætorias, lib.4.tit. 11.§.ſed hodie 1 num.5.
Satiſdant procuratores, cum de eorum mandato dubitatur ratam rem dominos habituros, ſic & ſimiliter ſyndici. Actores vniuerſitatis, & tutores hac ſatiſdatione onerantur, lib.4. tit.11. princ. tit.num.4.
Satiſdare debet quacumque actione quis conueniatur hodie iudicio ſiſti,lib.4.tit.11.§.ſed hodie.1.num.1.
Satiſdationes prætoriæ fideiuſſores pro forma requirunt, & iudicio ſiſti ſatiſdatio prætoria eſt,lib.4.tit.11.§ ſed hodie.1.num.2.
Satiſdare procuratores,qui reorum defenſionem ſuſcipiunt, tam de iure veteri,quam nouo iudicatum ſolui debent, tutores vero & curatores nullo modo,lib.4.tit.1.princ.tit.num.2.
ſatisdat conuentus actione de peculio iudicatum ſolui, quæ actio perſonalis eſt,lib.4.tit.11.princ.tit.num.3.
Satiſdationes plures enumerantur remiſſiue,libro 4.titul.11.in rub. num.15.
ſatiſdare quando quis antiquo iure cogebatur,& qua ſatiſdatione, lib.4.tit.11.princ.tit.num.11.
Satiſdare poſſeſſores immobilium rerum non compelluntur,lib.4. tit.11.§.ſed hodie.1.num.10.
Satiſdare conuentus actione in perſonam,nec olim, nec hodie iudicatum ſolui cogebatur,lib.4 tit.11.princ.tit.num.6.
Satiſdationis iudicatum ſolui tractatio verſatur circa tria,lib.4.tit. 11.§. ſin autem.2.num.46.
Satiſdationes prætorias fideiuſſores pro forma requirunt, libr.4.tit. 11 §.ſed hodie,1.num.38.
Satiſdatio de qua agit,l.omnibus.D.de iudicijs quæ? lib.4.tit.11.in rub.num.11.
ſatiſdatio,quæ præſtatur ab eo,qui impetrat moratoriam à principe,l.vniuerſa C.de precibus Imperatori offerendis quæ?lib.4.tit. 11.in rub.num.12.
Satiſdatio, quam teneatur præſtare heres de ſoluendo legato adueniente die,ſimulque de alia cautione huic ſimilima,lib.4 tit.11. in rub.num.13.
Satiſdationem iudicatum ſolui,non minus is,qui ſuo,quam qui alieno nomine litem ſuſcipit præſtare tenetur,lib.4 tit.15.§.ſumma autem.1.c.4. num.140.
Satiſdationes,de quibus loquitur Authent.generaliter,C.de epiſc.& cleric. & Authent. libellum C.de litis conteſt.iam non ſunt in vſu iuxta aliquorum ſententiam, libro 4. titulo 11.§. ſed hodie. 1.num.44.
Satiſdatio quæ appellatur de ſtando iuri,ſeu iudicio ſiſti quæ, & à quibus præſtetur? lib.4.tit.11.in rub.num.6.
Satiſdatio de iudicato ſoluendo quæ, & qui hac ſatiſdatione onerentur?

I N D E X.

rentur? lib.4.tit.11.in rub.num.7.
Satiſdatio de non oſtendendo quæ & quando præſtari debeat? lib. 4.tit.12.in rubr.num 8.
Satiſdatio de rato, quæ procuratore à exigitur de cuius mandato dubitatur, lib.4.tit.11.in rub. num. 9.
ſatiſdatio de qua loquitur authentica generaliter, C.de epiſc. & cleric.quæ? lib.4.tit.18.in rub.num.10.
Scantinia lex quæ? lib.4.tit.17 §.item lex Iulia 3.num.23.
Scientia malæ fidei per ſe malam fidem non eſſe demonſtratur, lib.4.tit.17. & ſi in rem actum ſit, 1.num.14.
Scholaſticus qui falſo ſoffragium in Cathedris præſtat, an puniendus, & qua pœna, lib.4.tit.10.§.item lex Cornelia.6.num.18.
Scriptum ſolo furto quem non obligat, lib.4.titul.1.§.interdum quoque 11.num.8.
Scripturam iuratam ſubſcribens etiam nullis prolatis verbis iura recenſetur, lib.4.tit.3.§.item ſi quis poſtulante 11. num.34.
Secreta alienæ domus perſcrutari inhumanum nimis, lib.4.tit.1. §.furtum 2.num.18.
Secundi ordinis perſonæ, quæ ſint, lib.4.tit.16.§.omnium autem, 8. num.30.
Sedes ponere quid apud bonos authores, lib.4.tit.15. princ.tit.art.3. numero 5.
Sententia debet eſſe conformis libello, lib.4.tit.6.§. quædam actiones 20.num.33.
Sententia edicti de ſeruo corrupto, & eius pena, li.4.t.3. in rub.n.8
Sententia obſcura, aut incerta nouas lites parit, lib.4.tit.6.§ curare 32.num.11.
Sententia incerta, & dubia ipſo iure nulla, lib 4.tit.6.§. curare 32. num.12.
Sententiam certam ſi etiam ſuper quantitate incerta actum ſit, iudex ferre tenetur, idque in omnibus actionibus obſeruandum, lib. 4.tit.6.§ curare 32.nu.1.
Sententia debet eſſe conformis libello, libro 4.titul.6.§.curare 32. numero 2.
ſententia debet eſſe conformis libello, lib.4.tit.6. §.ſic itaque diſcretis 14. nu. 60.
ſententia authoris hæc omnia iudicis arbitrio relinquentur, li.4.tit. 3.§.iniuria 2.num 94.
ſententia certa quando dicatur, libr.4. tit.6.§.curare 32. num.14.
ſententia lata contra leges municipales ipſo iure nulla eſt, lib. 4. tit.17.princ.tit.num.15
ſententia contra tribunalis ſtylum lata non valet mero iure, lib.4. tit.17.princ.tit.num.16.
ſententia lata contra ſtatuta laicorum ſuper rebus eccleſiaſticis an valeat, lib.4.tit.17.princ.tit.num.3.
ſententia per verbum videtur lata valet, lib.4.tit.17.princ.tit.nu.4.
ſententiæ ſolemnes olim habeturunt formulas, quæ iam in vſu eſſe deſierunt, lib.4.tit.17.princ.tit.num.19.
ſententia lata per verbum, videtur, ipſo iure ſubſtinetur, lib.4.tit. 17.pr.tit.num 18.
ſententia ſecundum leges ferri oportet, alio qui nulla eſt, lib.4.tit.17. pr.tit.num.1.
ſententia contra leges lata ita demum nulla eſt, ſi iuris error in ea exprimatur, lib.4.tit.17.pr.tit.num 7.
ſententia ita demum valet, ſi vel abſolutionem, vel condemnationem contineat & quæ ſit huius rei ratio, lib.4.tit.17.§. princip. tit.num.20.
ſententia an ſine præſtationibus, an iuxta allegata & probata, an iuxta iudicis conſcientiam ferenda, lib 4.tit.17.§.princ.num.21.
ſententia iudicis dominium non transfertur ſecundum veriorem opinionem, lib.4.tit.17.§.ſi finium regundorum.6.num.6.
ſententia iudicis dominium transfert ſecundum aliquorum opinionem, lib.4.tit.17.§.ſi finium regundorum.6.num.3.
ſententia contra ius lata an mero iure valeat, lib.4.tit.17. princ.tit. num 2.
ſequeſtratio initio litis interdicta, lib.4.tit.15.§. ſumma autem.1. cap.2.num.79.
ſequeſtratio ob contumaciæ pœnam, etiam ſi initio litis permiſſa lib 4.tit.15.§.ſumma autem.1.c.2.numero 80
ſeruiana an in omnes res illatas detur, lib.4.tit.6 §.item Seruiana, 7.numero 8
ſeruiana actio domino fundi pro penſione iuris inuectas, & illatas datur, & an in prædijs vrbanis, & ruſticis locum habeat? lib. 4.tit.6.§.item Seruiana.7.num.6.
ſeruiana, & quaſi Seruiana actiones, quæ & quando competant, lib. 4.tit.6.§.item Seruiana 7.nu.1
ſeruitutis, deportationis, corporis cruciatus, ſtupri, excommunicationis amiſſionis patrimonij metus iuſtiſſimus eſt, lib.4.tit.6.§.item actio.17.num.16.
ſeruus pœna quis efficiatur, lib.4.tit.18.§. publica autem.1.nu.10.
ſeruus quamuis domini iuſſu contrahat non obligatur, lib.4. tit.6. princ.tit.num.1.
ſeruorum & filiorum fam.non ſemper vna conditio, lib.4.tit.7.§.pr. tit. numero 2.
ſeruus nec ſuo, nec alieno nomine agere poteſt, minores 25 annis, nec ſuo, nec alieno nomine agitur, lib.4.tit.10.princ.titul.num.2.
ſeruus procuratorem dare prohibetur, negotijs peculiaribus exceptis, lib.4.tit.10 pr.tit. num.2.
ſeruus noxæ obligatus, ſi non defendatur, an aliquo caſu actoris dominio mancipandus ſit? lib.4.tit.15.§. ſumma autem.1.ca.4.numero 156
ſerui litigare non ſemper prohibetur, l.vix certis.53. D. de iudicijs lib.4.tit.10.§.princ.tit.num.19.
ſerui compediti, apud Romanos manumiſſione dedititij fiebant, nō ciues, lib.4.tit.3.§. cæterum.10. num.45.
ſeruum, aut taurum irruentem ad ſuis defenſionem occidere quis poteſt, lib.4.tit.3.§.pr.tit.num.14
ſeruus actor quis dicatur? lib.4.tit.4.§.pena autem 7.nu.10
ſeruo vulnerato ſi Aquilia actum ſit, ſi ex eo vulnere mors ſequatur licebit agere ex primo capite, lib.4.t.3.§.capite tertio.9.n.9.
ſeruos & tenuioris fortunæ homines defendi e Republica eſt, lib.4. tit.4. §.ſeruis autem 3.num.6.
ſeruis iniuriam fieri nullam poſſe, quo ſenſu dictum in libris noſtris, lib.4.tit.4.§.ſeruis autem.3.num 7.
ſeruus dominio iure non tenetur, lib.4.tit.3.§. iniuria. 1. num.10
ſerui, rerum, quæ in facto conſiſtunt capaces, libr.4.titul.15.princip. titul.articul.3.num.95.
ſeruus ex contractibus non obligatur, ſecus ex delictis & poſt manumiſſionem conuenitur, libr.4.tit.2.§.omnes autem.5.nu.3.
ſeruus, niſi de mandato domini opus nouum nunciare non poteſt, lib.4.tit.15. § ſumma autem. 1.cap.7.de nou oper.nunc.nu. 290.
ſeruo communi iniuria facta ex perſona dominorum actio æſtimatur, lib 4 tit.4.§.ſi communi ſeruo.4.num 4.
ſeruo communi iniuria facta an pro domini parte iniuriarum actio detur? lib 4.tit.4 §.ſi communi ſeruo 4.num.1.
ſeruo corpore corrupto legis Aquiliæ agendum eſt, vtili actione, lib.4.tit.6. §.in duplum 23.num.27.
ſerui corrupti edicti verba, & pœna, libr.4.titul.6.§.in duplum.23. num.12.
ſerui corrupti actio locum non habet, corruptis filio filiave, & eius rei ratio, lib.4.tit.6.§.in duplum.23.num.14.
ſerui corrupti actione etiam pro his rebus, quas ſeruus abſtulit, agendum eſt, lib.4.tit.6.§.in duplum. 23.num. 20.
ſerui corrupti actio, quæ marito, vel vxori datur quæ ſit, lib.4.tit. 6.§.in duplum.23.num.24.
ſerui corrupti actione, qui teneantur? lib.4. tit.6.§.in duplum 23. num.17
ſerui corrupti actio, non datur pro eo quod ſeruus corpore, ſed mente, & moribus corruptus eſt, & eius rei ratio, lib.4.tit.6.§.in duplum.23.num.25.
ſerui corrupti actio quando competat, & diſcrimen inter ſeruum & filium, lib.4.tit.4.§.ſeruis autem.3.num.9.
ſerui corrupti actio in duplum eſt, lib.4.tit.6.§.in duplum.23.nu 4.
ſeruitutes aliæ reales aliæ perſonales aliæ mixtæ, aliæ vrbanæ, aliæ ruſticæ, lib.4.tit.6.§.æque ſi agat.2.num.2.
ſeruitutes quædam continuæ, quedam quaſi continuæ, quedam diſcontinuæ, lib.4.tit.6.§ æque ſi agat.2.num.9.
ſeruitus quamuis pro parte retineatur, non tamen ob id diuiditur, lib.4.tit.17 §.ſi finium regundorum.6.cap.14.num.158.
ſeruitus in re propria, an conſiſtat? libr.4 titul.6.§. æque ſi agat.2. num.16.
ſeruitutes omnes indiuiduæ ſunt, & de eius rei ratione, lib.4.tit.17. §.ſi finium regundorum.6.cap.11.num.145.
ſeruitus ideo impoſita fundo non perſonæ inhæret, lib.4.tit.17.§. ſi finium regundorum 6 cap.11.num.155.
ſeruitutes, ſiue ruſticæ, ſiue vrbanæ non poſſidentur, lib.4.tit.15. pr. tit.ar.5.num.120.
ſeruitus pro parte teneri poteſt, lib.4.tit.17.§.ſi finium regundorū. 6.cap.11.num.154.
ſeruitus cedi, adquiri, remitti pro parte non poteſt, lib.4.tit.17.§. ſi finium regundorum 6.cap.11. num 158.
ſeruitutem pro parte adquiri, & retineri poſſe quomodo intelligendum? lib.4.tit.17.§.ſi finium regundorum.6.capit.11.num.165.
ſeruitutes, quia in facto conſiſtunt indiuiduæ ex Parladorij ſententia, lib.4.tit.17.§.ſi finium regundorum.6.c.12.num. 181.
ſeruitus vſus indiuidua, ſicut cæteræ ſeruitutes, lib. 4.tit.17.§.ſi finium regundorum.6.cap.11.num.151.
ſeruitutum vſus, id eſt commoditas diuidi poteſt & eius rei exempla, lib.4.tit.17.§.ſi finium regundorum 6.cap.11.num.174.
ſeruitutes tam ruſticorum, quam vrbanorum prædiorum, quaſi poſſidentur

Digitized by Google

INDEX.

ſidentur, lib.4.tit.15.princ.tit.ar.5. num.182.

Seruitus itineris licet totum fundum efficiat ex partium conuentione ad certum fundi locum reſtringi poteſt, lib.4.tit.17.§. ſi finium regundorum 6.cap.11.num.172.

ſolutio particularis affert multa incommoda, libr.4.tit.17.§.ſi finiũ regundorum 6 cap.7.num.64.

ſolutio vna ſi plures liberet debitores vnam omnium obligationẽ fuiſſe oſtendit, ſecus, ſi eos non liberet, lib.4 titul.17.§.ſi finium regundorum 6.cap.8 num.92.

ſolutio partis, an in parte liberationem inducat? lib.4.titul.17.§.ſi finium regundorum.6.cap.8.num 94.

ſolutam partem rei in genere, ſiue alternatiuè promiſſam, quare in pendenti eſſe, donec res alia detur ſcriptum ſit, lib.4.tit.17.§.ſi finium regundorum.6.c.9.num.111.

ſoluta parte rei, in genere, ſiue alternatiua promiſſa quare eius partis liberatio non contingat? lib.4.t.17.§ ſi finium.regundorum.6.cap.9.num. 109.

ſoluta pars rei in genere, ſiue alternatiue promiſſa condici poteſt, lib.4.tit.17.§ finium regundorum.6.cap.9.num 110.

ſolutus legitimus quis dicatur, lib 4.t.2.§. ita tamen competit.1.numero 45.

Sortis iudicium, an inter heredes locum habeat? li.4 ti.6.l.1.ff.fam.ercil.§.20.art.5.num 63.

ſpecies idem apud I.C. quod caſus ſeu facti contingentia, lib.4.tit.6.§.ſic itaque diſcretis.14.num.85.

ſponſa, an æquale cum vxore dotis ratione priuilegium habeat? lib.4.tit.6.in l.priuilegia.16 §.20.ar.5.num.34.

ſponſæ ad vxorem argumentum ſumi non poteſt, lib.4. tit 6. in l. priuilegia 16.§.20.ar.5.num.35.

Sponſa pupillo, an præferatur in bonis tutoris & pro tutoris? lib.4.tit.6.in l.priuilegia.16 § 20 ar.5.num.33.

ſponſa Arras, an deduci, & de interpretatione legis Regni? lib.4.tit.6.in l.1.D.fam.ercil.§ 20.ar.5.num.57.

ſponſæ quale olim pro dote priuilegium conceſſum? lib.4.tit.6.in in l priuilegia.16.§.20.art.5.num.31.

ſponſiones licitæ ſunt in virtutum certaminibus, lib.4.tit.3.§.iniuria. 1. num.81.

ſpoliator non s nou cedit, libr. 4. titul 6.§. cumen quoque. 40. numer 38.

ſportula, quid & vnde dicta, lib.4.tit.6.§ tripli.24.num 9.

ſportutarum nomine ſi plus quid ſit ex actum quæ pena in executores, lib.4 tit.6 §.tripli.24.num.3.

ſtationes, quæ olim eſſent apud Romanos, lib 4.tit.15.§. ſumma autem 1. 2.num.67.

ſtatuta inactionem de dolo obtinent etiam in ſpeciali exceptione, lib.4.tit.13.princ.tit.num.6.

ſtatu liber quando poteſt procuratore conſtituere, lib.4.tit.10.pr.tit.num.23.

ſterilitas quando penſionis remiſſionem inducat remiſſiuè, lib.4.tit.6.§.actionum.autem.28 q.17.num.41.

ſtellionatus crimen obijcitur, vbi quid dolo factum eſt, quod ſpeciale criminis nomen non habet, lib.4.tit.3.§. iniuria.1 num.65.

ſtipulatio contractus iuris gentium an ciuilis ſit, lib 4.tit.6.§.in perſonam.8.num 9.

ſtipulatio iudicatum ſolui in perſonam eiuſdem ex pluribus clauſulis committi poteſt, ſecus contra diuerſos, lib.4.tit.11.§.ſin autem 2. num.68.

ſimplæ duplæue ſtipulatio qualis in contractu venditionis, lib.4.tit.17.§.ſi finium regundorum.6.cap.10.num.115.

ſtipulatio ſine verbis à lege induci an poſſit? li 4.tit.6.§.fuerat antea 29.num.19.

ſtipulatio alia expreſſa: alia tacita: illa verbis conſtat, hæc verba non deſiderat ex communi, lib.4.t.6.§.fuerat antea 29.n.20.

ſtipulatio ficta vtilem non directam actionem petit, lib.4.tit.6.§. fuerat antea.29.num.23.

ſtipulatio rem ratam haberi committitur in id quod intereſt, lib.4.tit.11.§.ſin autem 2.num.42.

ſtipulatio quare contractibus adiecta ex mente Vaconij, quæ reprehenditur? lib.4.tit.6.§.actionum autem 28. quæſt.prima, numero 22.

ſtipulationes euictionis fructuariæ, damni infecti, & noui operis, indiuiduæ, qua ratione dicantur, li.4.tit.17.§.ſi finium regundorum 6.cap.10.num.135.

Stipulationes foſſam fodi, inſulam ædificari, operi indiuiduæ quare cenſeantur? lib.4.tit.17. §.ſi finium regundorum.6. cap.12.numero 153.

ſtipulationes qua ratione inuentæ & quis earum finis? lib.4.tit.17.§.ſi finium regundorum 6.cap.1.num.1.

ſtipulationis diuiduæ quædam, indiuiduæ alia ſunt, lib.4.tit.17.§.ſi finium regundorum 6.cap.1.num.2.

Antonij Pichardi Inſtitut. Tomus Secundus.

ſtipulationes omnes, aut in dando, aut in faciendo conſiſtunt, lib.4.tit.17.§.ſi finium regundorum.6 cap.6 num.56.

ſtipulatio rem tradi, & vacuam poſſeſſionem tradi, qua ratione indiuiduæ dicatur, li.4.t.17.§.ſi finium regundorum.6.cap...n.187.

ſtipulatio rem dare diuidua qua ratione ſit? lib.4.tit.17.§.ſi finium regundorum.6.c.12.num.188.

ſtipulatio de dolo prætoria eſt, lib.4.tit.17.§.ſi finium regundorum 6.c.13.num.226.

ſtipulatio dolum malum abeſſe, an eadem cum ſtipulatione parte non fieri, lib.4.tit.17.§.ſi finium regundorum.6.cap.13.nu.227.

ſtipulationi pœnali ſubiecta facto indiuiduo pœna ab heredibus, an inſolidum, an proportione hereditaria committatur? lib.4.tit.17.§.ſi finium regundorum.6.cap.13.nu.214.

ſtipulatio iter fieri, an eadem, cum ſtipulatione ſeruitutis itineris? lib.4.tit.17.§.ſi finium regundorum 6.cap.13. num.212.

ſtipulatio amplius non peti, an eadem cum ſtipulatione parte non fieri? lib.4.tit.17.§.ſi finium regundorum.6.c.13.num.228.

ſtipulatio rem ratã haberi, an pro parte à domino promitti poſſit? lib.4.tit.17.§.ſi finium regundorum.6.cap.13 num.229.

ſtipulatio mixta, quæ in dando, & in faciendo ſimul conſiſtit qualis ſit, lib.4 tit.17.§.ſi finium regundorum.6.ca.6.num.60.

In ſtipulationibus verba interpretantur contra ſtipulatorem, lib.4.tit.11.§.ſin autem 2.num.32.

ſtipulationibus iudicatum ſolui dies ſtatim cedit licet ex actio differatur in tempus ten principali indultum, lib.4.tit.11.§.ſin autem 2.num 55.

ſtipulatoris heredes in duple ſtipulatione in ſolidum ſemper teneri, qua ratione inductum? lib.4.tit.17.§.finium regundorum 6.cap.10.num.140.

ſtola matres fam.olim vſas, & de ea re plura, lib.4.tit.4.§.iniuria.1.num. 50.

ſtricti iuris contractus, qui ſint, & quare ſic dicantur, libr.4.tit.6.§.actionum autem 28.q.1.num.20.

ſtudiorum cauſa expenſæ à filio factæ an conferendæ, lib.4.tit.6.in l.quæ pater 50.§.20.ar.3.num.52.

ſubrepta re cõmodata commodatario, qui ſoluendo erat, furti actionem concebant veteres, lib.4.tit.1.§.quæ de fullone 15. num.8.

ſucceſſio deſcendentium, & aſcendentium in multis differt, lib.4.tit.6.in l.quæ pater 50 §.20. ar.2.num.6.

ſuperficiarius operis noui nunciandi ius habet, lib.4.tit.15.§.ſumma autem 1.c.7.de nou.oper.nunc.num.183.

ſuperficies, quid alias ſignificet, & quid in hoc interdicto, lib.4.tit.15.§.retinendæ.3.num.16.

ſuſpecti tutoris accuſatio publica, an popularis, lib.4.titul.18.princ.tit.num 6.

ſuſpenſi ſiue poſiti actio an ex vero maleficio. lib.4.tit.5.§.item is ex cuius cœnaculo.2.num.50

ſuum cuique tribui, & quod ſuum eſt cuique præſtari quo ſenſu dictum in iuſtitiæ definitione, lib.4.tit.1.princ.tit num.4.

ſillaba qui cadebat, cadebat à cauſa, & litem denuò actione rite propoſita inſtaurare poterat, lib.4.tit 6.in rub.num.7.

ſimbolis ſæpe Romanos vſos in rebus ſerijs conſtat, lib.4.tit.15.§.ſumma autem.1.cap.3.de nou.oper.nun.num.227.

T

TABELLIO falſum committens quomodo puniatur, lib.4.tit.18.§.item lex Cornelia.6 num.8.

Tabelliones, qui in conficiendis inſtrumentis peccant, ad intereſſe, tenentur, lib.4.tit.5.princ.tit.num.31.

Talionis antiquiſſima pœna, & an hodie in vſu, libr.4.tit.18.princ.tit.num.35.

Talionis pœna in iniurijs quæ? lib.4.tit.4. parag pœna autem.7.num.5.

Tacitæ hypothecæ ius pro dotis ex actione, an filijs & alijs concedatur? lib.4.tit.6.§.fuerat antea.29.num.52.

Tardius qui ſoluit, minus ſoluit, libr.4. titul.6.§. ſiquis agens.33.num.36.

Temerarij litigatores reip.pernicioſi, libro quarto, titul.16.in rub. numero 5.

Temere tantum litigantes in expenſas condemnandos, lib.4.tit.16.§.hæc autem omnia.6.num.6.

Temerarios litigatores quibus remedijs Iuſtinianus coerceat, lib.4.tit.16.in rubric.num.13.

Tẽpus actionibus temporalibus præſtitutũ vtile eſt, ſola de dolo actione excepta, quæ biennio continuo durat, lib.4.t.12.pr.t.n.25.

Tempus 30. vel 40.annorum intra quod perpetuæ actiones competunt: continuum eſt, lib.4.tit 12.princ.tit.num.24.

Tempus in vſu iuris, aut eſt continuum, aut vtile & quod tempus dicitur continuum, quod vtile? lib.4.tit.12.princ.tit num.23.

I N D E X

peculium profectitium, lib.4.tit.9. parag. actiones autem 10. numero 73.

peculium profectitium conferendum eſt, lib.4.tit.6, in l. quæ pater 50.§.20 artic.3. nu.61.

Peculij profectitij, & peculij ſeruorum, vna eadem cauſa, lib.4.tit. 6.§.actiones autem 10.num.79.

peculij profectitij emolumentum ad patrem pertinet, libro 4.tit. 6.§.actiones autem 10. num.33.

peculium aduentitium, libr.4.titul.6.parag.actiones autem 10. num.74.

peculij aduentitij ratione pater quando teneatur? lib.4. titul 6.§. actiones autem.10. num.78.

peculium Caſtrenſe, libr.4.titul.6.parag. actiones autem. 10. num.75.

peculium quaſi Caſtrenſe, libr.4.titul.6. parag. actiones autem 10.num.76.

peculij ſeruorum definitio, libro 4.titul.6.parag.actiones autem 10. num. 71.

peculium ſeruorum dominorum proprium eſt, li.4.tit.6.§.actiones autem.10.num.70.

peculiorum cauſa, qua ratione pater, & dominus teneantur, libr.4. tit.6 § actiones autem 10.num.26.

peculij ratione, etiam ſupra noxam dominus quandoque tenetur in ſerui delictis, lib.4.tit.6 §.actiones autem.10.nu.48.

peculij ratione naturalis inter patrem, & filium conſiſtit obligatio, lib.4. tit.6.§.actiones autem.10.num.35.

peculij ratione iusiurandum deferre filius famil. & ſeruus an poſſint? & Proculeianorum, & Sabinianorum ea in re diſcordia, lib 4. tit.6.§.actiones autem 40. nu.82.

peculium filij fam. multiplex, lib.4.tit.6.parag.actiones autem. 10. num.72.

peculium filiorum fam. ſeruorum ve, an patrimonium ſint? lib.4.tit. 6.§.actiones autem.10.num.13.

peculium, quæ debita minuant, an cum ſeruo & alijs, qui ſub eiuſdem domini ſunt poteſtate debitum deducatur? lib.4.tit.6.§. actiones autem.10.§ ſunt præterea.36. num.26.

peculij vires ſi pater, aut dominus ſoluens exceſſerint, an tanquam indebitum quod vltra peculium ſoluit, repetat? lib.4.titul.6.§. actiones autem.10. num. 50.

peculij ſiui compenſationem dari quid apud I. C. libr.4.titul.6.§. actiones autem.10.num 58.

peculij adminiſtratio, an ſemper ad patrem pertineat? lib.4.tit.6.§. actiones autem 10.num.4.

peculio, ſine patris dolo adempto, an actio duret? li.4.tit.6.§ actiones autem.10.num.7.

peculio patris, domini ve dolo adempto, actio durat, & quando dolus præſumatur? lib.4.tit.6.§.actiones autem.10.nu.41.

peculium patris morte, & reuocatione extinguitur, lib.4.tit.6.§. actiones autem.10.num.40.

peculij appellatio bona, patrimonium, cenſum comprehendit, lib. 4.tit.6.§.actiones autem 10 nu.12.

peculio tenus, non ſolidum patrem teneri, quomodo intelligendũ? lib.4.tit.6.§.actiones autem 10. num.55.

peculio tenus patrem condemnari, quid ſignificet? lib.4.tit.6.§. actiones autem.10.num 11.

peculium ſi locupletius ſit deductio nulla ex eo admittitur, li.4.tit. 6.§.actiones autem 10.num.37.

peculij actio an ita demum competat ſi locupletius illud factum ſit, lib.4.tit 6. §.actiones autem 10.num.6.

peculij actio, an in bonæ fidei poſſeſſorem detur? lib.4.tit.6.§. actiones autem.10. num.8.

peculij actiones tot, quot principales obligationes, & eius rei exempla, lib.4.tit.6.§.actiones autem 10. nu.29.

peculij actione filius fam. an ſemper inſolidum conueniantur? lib. 4.tit 6 §.actiones autem 10. nu.12.

peculij actio an vna, an multiplex? lib.4.tit.6.§.actiones autem.10. num.3.

peculij actio ex contractu filij fam. & ſerui, in patrem, & dominũ Iure Prætorio conſtituta eſt, lib.4.tit.6.§.actiones autem.10. numer.2.

peculij actione an inſolidum patre teneatur, an quatenus eſt in peculio, lib.4.tit.6.§.actiones autem.10.num.10.

peculij actio quando extinguatur, & pereat? lib.4.tit.6.§. actiones autem.10.num.92.

peculij actio aduerſus impuberes ita demum locum habet, ſi locupletiores facti ſit, lib.4.tit.6.§.actiones autem.10. num.36.

peculij actio quæ? lib.4. tit.7. §.præterea introducta 4. num.1.

peculij actio, quod patri domino ve debetur, non conſumit, lib.4. tit.6.§.actiones autem 10. num.5.

peculiares res, filius, aut ſeruus non poſſident, libro quarto, tit.15. principium tituli, artic.1.num.35.

Peculiaribus in cauſis an vna, eadem filiorum famil. & ſeruorum conditio ſit, lib.4.tit 6.§.actiones autem 10. num.14.

pecunia ciuitatis ſubtracti furem mitiori pœna puniendum, quam ſi Romanæ eſſet, lib.4.tit.18.§.item lex Iulia 2. nu.3.

pecuniam in publicos vſus relictam, qui in alios conuerterit qua pœna punietur, lib.4 tit.18. §. ſunt præterea 10. num.11.

pecuniæ verbum in edicto de conſtituta quid comprehendat, lib.4 tit.6.§.in perſonam.8.num 12.

pecuniæ pœna, quæ eo iniuriam inferenti irrogatur, fiſco ao parti applicanda ſit, lib.4.tit.4.parag.in ſumma.10.num.6.

pecus, ſi alienum pratum depauerit datur actio de paſtu pecoris, lib 4 tit.9.parag.princ.tit. num.3.

pecora aliena, quæ in meum fundum ingrediuntur includere, ſine iniuria an liceat, lib.4.tit.3. parag. cæterum placuit.10.num.15.

pecoribus in alieno repertis dolo vel culpa etiam leui includentis fame interfectis Aquilia locum habet, lib.4.tit.3.§.cæterum, 10.num.31.

Adpedaneum iudicem nulla in ius vocatio, lib.4.tit.16.§.omnium autem.8.num.11.

peremptoria citatio, quæ dicatur lib.4.tit.15.§.ſumma autem 1.c.2. num 50.

peremptorius terminus hodie quis, lib.4.tit.15.§. ſumma autem 1. c.1.nu.51.

peremptoria exceptio quæ ſit, & quales hæ ſint, lib.4.tit.13.§. appellantur.8 num.3.

perfectio rei innatam rei ſubſtantiam corrumpere non poteſt, lib. 4.tit.15.princ.tit.art.3. num.69.

perfidiæ cauſa damnatum, ſiue ex directa, ſiue ex contraria actione infamia notati ex ratione Conſulti, in d.l. furti 6.§.fin.colligitur lib.4.tit.16.§.quibuſdam iudicijs.7. num.21.

periculum vini venditi ad quem pertineat? lib.4.tit.6.§.actionum autem.28.q.16.num.23.

periculoſi caſus vitandi ſemper, lib.4.tit 5.§.item is, ex cuius cœnaculo.1.num.45.

pergula quid ſit? lib.4.titul.5.§.item is, ex cuius cœnaculo primo, numero 49.

peierans, poteſt, & debet acerbe puniri, lib.4.tit.6.§.item ſiquis poſtulante.11. num.118.

periurium Deum vltorem habet, l.2.C.de reb.cred.& iur.iur.an & homines remiſſiuè, lib.4.tit.16.§.ecce enim.1.nu.13.

periuriorum pœnæ variæ, lib.4. tit.6.§. item ſiquis poſtulante 11. numero 120.

permutationis definitio, lib.4. tit.6. §.actionum autem 28.quæſt. 29. num. 9.

permutatio ad contractus inominatos, qua ratione pertineat: etſi elegans nomen habeat, lib.4.tit.6.§. actionum autem.28.q.27. numer.16.

permutatio, an nominatus, an innominatus contractus ſit? lib.4.tit. 6.§.actionum autem 28.q.27.num.41.

permutatio emptioni, & venditioni proxima, lib.4.tit.6.§.actionum autem 28.q.29.num.2.

permutatio ab emptione, & venditione in multis diſtat, lib.4.tit.6. §.actionum autem.28.q.29.num.8.

permutatio an contrahatur, ſi genus pro ſpecie, ſiue pro genere detur, lib.4.tit.6.§.actionum autem 28.q.29.num.10.

permutationis partes & in quibus rebus conſiſtat? li.4.tit 6.parag. actionum autem.28.q.29.num.11.

permutationis materia quæſtionis multas apud Hiſpanos inducit, lib.4.tit.6. §.actionum autem.28. q.29.num.14.

permutatis rebus gabela debetur, lib.4.tit.6.§.actionum autem 28. q.29.num.15.

permutata re a ſi euincatur, qua actione agendum? lib.4.tit.6.§. actionum autem 28.q.29.num.6.

permutare qui poſſint, lib.4.tit.6.parag. actionum autem.28.q.29. numero 12.

perſonæ prius, quam iuris quærenda ratio, libr.4.titul.4.in rub. numero 1.

perſonæ coniunctæ patrono non poſſunt in ius vocari ſine venia & quales ſint, lib.4 tit.1.parag.pœnales quoque actiones.12. numero 42.

Perſecutionis verbum cur in actionis definitione poſitum, lib.4. tit.6.in rubr nu.15.

perſecutionis cuiuſque, quæ partes, libro quarto, tit.6. in præludijs numero 6.

petitio de maiori ſumma facta negari poteſt, lib.4.titul.6.§. ſiquis agens 33.num.33.

petitio hereditatis differt à tem edio legis fin. D. de edict. Diui Adriani tol. lib.4. tit.6.§.actionum autem.28.q.30.num.22.

Petitio hereditatis contra quos detur, libr.4.titul.6.§.actionum autem.

Digitized by Google

INDEX.

tem.28 quæſt 30 num.15.
Petitio hereditatis bonæ fidei eſt,lib.4.tit.6.§.actionum autem.28.q.30 num.1.
Petitio hereditatis realis actio eſt,lib.4.tit.6.§.actionum autem 28.q.30.num.7.
Petitio hereditatis, qua ratione petitorium iudicium dicatur, lib.4 tit.6 § actionum autem.28.q.30 num.13.
petitio hereditatis heredibus, & vtilis & neceſſaria lib.4. tit.6.§.actionum autem.28.q.30.nu.31.
petitio hereditatis, an ſit actio bonæ fidei ex noua Iuſtiniani conſtitutione,an & antea ex veteri iure,lib.4.tit.6.§.actionum autem 28.q.30.num.15.
petitio hereditatis duplex,directa,& vtilis,lib.4. tit.6.§.actionum autem,28.q.30.num.19.
petitio hereditatis etiam eo caſu competit, quo fideicommiſſum petitur,lib.4.tit.6.§.actionum autem,28.q.30.num.17.
petitio hereditatis, qua ratione mixtam cauſam habeant,lib.4.tit.6.§.actionum autem,28,q.30.num.9.
petitio hereditatis bonæ fidei actionibus, an numeranda, lib.4.tit.6.§ actionum autem,28.q.2,num,17.
petitio hereditatis, an contra debitorem hereditarium detur,lib.4.tit.6.§.actionum autem 28.q.30,num.28.
petitio hereditatis etiam pro re minima competit,lib.4.titul.6.§.actionum autem,28.q.30.num.35.
petitionis hereditatis quæſtiones plures remiſsiuè,lib.4.titul.6.§.actionum autem 28.q.30.num.36.
petitionis,verb. actiones reales continentur,lib.4.tit.6.§.actiones autem,28.q.30.num.2.
petitionis hereditatis definitio,qua explicatur,lib.4.tit.6.§.actionũ autem.28.q.30.num.3.
petitio hereditatis qua ratione vniuerſalis dicatur,lib.4.titul.6.§.actionum autem,28.q.30.n.4.
petitionis hereditatis intentio,lib.4.tit.6.§.actionum autem,28.q.30.num.13.
petitionis hereditatis propinqua cauſa,quæ lib.4.tit.6.§.actionum autem 28.q.30.num.20.
petitiones quatenus ab actionibus differant? lib.4.tit.6.in rub.num.13.
petitionem hereditatis perſonales præſtationes habere non ex natura,ſed ex accidenti conſtat,lib.4.tit.6.§ actionum autem,28,q.30.num.12.
Petilia lex de eadem re apud Romanos,& an petilia, an Iulia fuerit,cap.ex reſcripto.9.de iure iurando,lib.4.tit.6.§.cum eo quoque 4.num 8.
Petulanter non iurandum, lib.4.tit.6 §.item ſiquis poſtulante.11.num 21.
pignus vnde dictum,& in quibus rebus conſiſtat, & an ab hypotheca differat,lib.4.tit.6.§.item Seruiana.7.num.39.
Pignus vendi quando poſſit? lib.4 tit.6.§.actionum autem.28.q.24.num.24.
pignus quibus modis conſtituatur? lib 4.tit.6.§. item Seruiana 7,num.18.
pignus rei propriæ conſiſtere aliquando, an poſſit?lib.4 titul 6 §.fuerat antea.29.num.35.
pignus triplex eſt,Conuentionale.Prætorium,& Iudiciale, lib.4.t.6.in l.priuilegia.16.§ 20.ar.5 num.62.
pignus ſuccedit loco pecuniæ creditæ,lib.4.tit.1.§.pena manifeſti 4.num.45.
pignoris cauſa,quicquid ad creditorem peruenit imputatur in ſortem,lib.4 tit.1.§.pœna manifeſti.4.num.45.
Pignoris iure prædiorum iura,an dari poſſint, lib.4.tit.6.§.item Seruiana.7.num 36.
pignori potius incumbere,quam in perſonam agere expedit,lib.4.tit.1 §.pœna manifeſti.4.num.43.
pignori quemadmodum res obligentur? lib.4.tit.15 §. ſumma autẽ 1 cap.1.de nou.oper.nunc.num.192.
pignore a debitore ſubtracto,& furtum eius committit, & furti actione tenetur,lib.4.tit.1 §.aliquando 10.num.1.
Pignoratum quodruplex.Prætorium.Iudiciale.Conuentionale,& legale,libr.4.titul 6.§.item Seruiana.7.num.2.
pignorata res,& furtiua.& in vſucapibilis efficitur ſi à non domino ſubripiatur,lib.4 tit 1 §.aliquando.10.num.7.
pignorata re ſubtracta,an domino,an creditori furti actio detur,li.4.tit.1.§.pœna manifeſti.4.num.40.
pignoratitia actione,in id agitur,vt res conſtituatur, lib.4.tit.6.§.actionum autem.28.q.24.num.13.
pignoratitia actione,etiam res fructus conſequi poſſunt, lib.4.tit.6.§ actionum 20.q.24.num.14.
pignoratitia actio directa,etiam ſi res pignorata aliena ſit competit; lib.4.tit.6.§.actionum autem.28.q.24.num.3.
pignoratitia actio directa,quæ debitori datur & quando? lib.4.tit.6.§.actionum autem.28 q.24.nu.1.
pignoratitiæ actionis.cauſa,materia, forma effectus, lib.4.tit.6.§.actionum autem.28.q.24.num.1.
pignoratitia actio pecunia ſoluta datur,lib.4.tit.6.§.actionum autem 28.quæſt.24 num.4.
pignoratitia actio,an pecunia non ſoluta dari poſſit? lib.4.tit.6.§.actionum autem.28.q.24.num.6.
pignoratitia aduerſus creditorem datur,lib.4.tit.6.§.actionum autem,28.quæſt.24.num.7.
pignoratitia aduerſus tertium rei poſſeſſorem an detur,lib.4 tit.6.§.actionum autem 28.q.24.num.8.
pignoratitia contraria creditori contra debitorem datur, & quam ob rem detur, libr.4 titul.6.§.actionum autem.28 quæſt.24.num.25.
plagij crimen, quando committatur? lib.4.tit.18.§.eſt & inter.9.numero 3.
plagij criminis pœna quæ,lib.4.tit.18.§.eſt & inter 9.num.3.
plagiarij nobiles in metallum damnantur, ignobiles vero vltimo ſupplicio ſubijciuntur,lib.4.tit.1.§.interdum.9.num.12.
plura eſſe negotia, quam vocabula, quo ſenſu dictum in vſu iuris? lib.4.tit.6.§.actionum autem.28.q.28.num.2.
plus petens nouo iure,an aliquo caſu amiſſione cauſæ puniatur?lib.4.tit.6.§ ſiquis agens 32.num.5.
plus petens,an poſtea iterum agere poſſet?lib.4.tit.6.§.ſiquis agens.13 num.17.
plus petitio verſatur in re,tempore,loco cauſa,lib.4.tit.6.§.ſiquis agens,33.num.18.
plus petens ſi in iudicio pœniteat,an à pœna liberetur?lib.4.tit.6.§.ſi quis agens,33.num.7.
plus petendum pœna immutaræ,lib.4.tit.6.§.tripli,24.num.15.
plus petentis pœnæ indicatæ apud bonos autores,lib.4.tit.6.§.ſiquis agens,33.num.9.
plus petitionis pœna,an lege,12.tab.an iure Prætorio inducta fuerit,lib.4.tit.6.§.ſiquis agens,33.num.10.
plus petens quemadmodum puniatur,lib.4.tit.6.§.tripli,24.nu.1.
plus petens ipſo iure.an ope exceptionis cauſa cadere,lib.4.tit.6 §.ſiquis agens.33.num.16,
plus minus ve,ſi quis petat,an libellum poſſit emendare,lib.4.tit.6 § ſic itaque diſcretis.14.num.58.
plus petens an olim ſemper cauſam amitteret,lib.4.tit.6.§.ſi quis agens,33 num.3.
plus petens re,tempore,loco,aut cauſa,qua olim pœna puniretur,lib.4 tit.6.§.ſi quis agens,33.num.2.
plus petitionis materia remiſſiuè, libr.4.tit.6.parag.ſi quis agens 33.num.1,
plus petenti quando duplicentur induciæ,lib.4 tit.6.§.ſiquis agens 33.num 34.
plus cauſa peti quid ſit.lib.4.tit.6.§.ſiquis agens 33.num.30.
plus negans,an aliqua pœna puniendus, lib.4.tit.6.§ ſiquis agens,33.num.37.
plus negans,an quemadmodum plus petens condemnandus,lib.4.tit.6.§.ſi quis agens, 33.num.40.
plus loco peti quando dicatur, libr.4 titul.6.§.ſi quis agens, 33.numero.23.
Pure loci ratione plus peti quid ſit, lib.4.titul.6.§.quis agens 33.numero 24.
pœna extraordinaria,cum de criminibus agitur, quæ & quare ſic dicta? lib.4.tit.1 §.in ſumma.10.num 23.
pena medici,qui ob imperitiam,aut male ſecuit,aut mala medicamenta impoſuit,aut curationem deſeruit,remiſſiuè, libr.4.tit.3.§.iniuria 1.num.102.
pena & præmio vniuerſi ciues in officio contineatur, lib.4.tit.18.in rub.num.1,
penarum in temerarios litigatores conſtitutarum ratio, lib.4.tit.16.in rub.num.6.
pena albi corrupti,quæ fuerit,& vera lectio textus,in l.ſi quis,7.D.de iuriſd.omn.iud.libr.4.tit.6.§.Pœnales quoque actiones 12.numero 21.
pena contra ereptores ad extremum conſtituta quæ, lib.4.tit.2.in rub.num.8.
pena huius tertij capitis ad alios multos caſus extenditur,lib.4 tit.3.§ capite tertio.9.num.15.
pena ex edicto deiecto, an decem aureorum,an decem ſolidorum ſit,& quid Iure Hiſpano,lib.4.tit.5.§.item is ex cuius cenaculo 1.numero 8.
pena ex edicto,deiecto, cui cedat,lib.4.tit.5.§.item, is ex cuius cenaculo 1.num.7.
penâ legis Corneliæ,& an eam incurrat, qui præter intentionem aliquem occiderit,remiſſiuè,lib.4.tit.3.§.iniuria 1.num.96.

pœna

I N D E X.

pena legis iuliæ repetundarum, quæ hodie acta, lib.4.tit.18.§. ſunt præterea 10. num.5.

pena ſucceſſor conſtituitur nemo, lib.4.tit.12.parag.non autem 1. num.49.

pena in Plus petentes qua ratione inductæ, lib.4.tit.6.§ ſiquis agẽs 33 num.35.

penæ criminum hodie ſunt extraordinariæ, libr.4 titul.15.in rub. num.16.

pena defuncti heredes non teneri de irroganda non de iam irrogata intelligendum eſt, lib 4 tit.12.§.non autem 1.num.57.

pœna furti manifeſti, & nec manifeſti, lib.4.titul.6.§. quadrupli 25.num.6.

pena delicto æqualis eſſe debet, libr.4.titul.6.§. ſi quis agens 33. num.8.

penali actione aduerſus plures inſtituta vnius ſolutione cæteri non liberantur lib.4. tit.1.§ interdum quoque 11. num.11.

penalis actio, an dici poſſit, ſi actor nihil præter rem conſequatur, lib 4 tit.6.§.omnes autem actiones 21.num 23.

penales actiones, quæ vulgo penales vocantur, lib 4.tit.6.§.omnes autem actiones 21.num.9.

penales actiones, an aliquo caſu in heredes tranſeat, lib.4.tit.5.§. his autem verbis 5.num.48.

penam conuentionalem, an iudex moderari poſſit, lib. 4.tit. 6.§. omnes autem actiones.21.num.14.

pena conuentionalis quibus obligationibus adijci poſſit, lib. 4.tit. 6.§.omnes autem actiones 21.num.15.

pena conuentionalis in vſurarum fraudem adijci non debet, lib. 4.tit 6 §.omnes autem actiones 21.num.16.

pœna conuentionalis quomodo exprimenda, lib.4.tit.6.§. omnes autem actiones 21.num.17.

penalis ſtipulatio adiecta, facto diuiduo, vel indiuiduo, an indiuidua ſit, libr 4.titul.17.§. ſi finium regundorum, 6.cap.13.numer.206.

penalis ſtipulatio quare vna contra faciente ſemper committatur, lib.4.tit.17 §.ſi finium regundorum 6.c.10.num.144.

penalis ſtipulatio qua ratione obligationem indiuiduam efficiat, lib.4 tit 17 §.ſi finium regundorum 6.c.10.num.143.

penali ſtipulatione adiecta facto diuiduo, an ab heredibus inſolidũ, an viriliter ſi ab vno contra factum ſit pena committatur, lib.4. tit.17 §.ſi finium regundorum 6.cap 13.num.121.

pœnitentiæ, an ſit locus Hiſpano iure in contractibus inoominatis, lib.4.tit.6.§.actionum autem 28.q.27.num.35.

penitentiæ in nullis contractibus locus poſt implementum, li.4.tit. 6.§.actionum autem, 28.q.27.num.33.

Penitentiæ, an ſit locus in contractibus innominatis ante implementum, lib.4.tit.6.§ actionum autem 28.q.27.num.25.

politio eſt cum ager colendus alicui locatur pactione certæ partis frugum, lib.4.tit.3.parag.iniuria 1.num.127.

politores ſunt, qui agros excolere atque polire conſueuerunt, lib.4. tit.3.§ iniuria 1.num 126.

policatio quid & quare obligationem inducat? lib.4.tit.1.princ. tit.num.14.

populares actiones quæ? lib.4 tit.18 pr.tit. num.4.

poſitum in ædibus, quod tranſeuntibus nocere poſſit, ſiquid ſit: aduerſus eum qui poſuit actio datur, lib.4.tit.5.parag. Item is, ex cuius cænaculo 1.num.46.

popularis actio, an quæ de deiecto datur, lib.4.tit.5.parag. item is, ex cuius cęnaculo.1.num. 37.

populari actione ſi plures agere velint, cui deferendum? lib.4.tit. 5 parag.item is, ex cuius cęnaculo.1.num.39.

poſſidens iuſtè, & ius poſſeſſionis habet, lib.4.tit.15.princip.titul. ar.num 85.

poſſidens iniuſtè? poſſidet nihilominus, libr.quarto, titul.15.ar.3. num.84.

poſſidens affectum domini, ſeu dominantis habere debet, lib.4.tit. 15.prin.tit.artic.2.num.30.

poſſeſſores mobilium rerum à ſatiſdationis iudicatum ſolui onere non excuſantur, lib.4.tit.11.§.ſed hodie 1.num.26.

poſſeſſor rei immobilis, etiam ſi de ea controuerſia ei moueatur intelligitur poſſeſſor ad hoc, vt hanc ſatiſdationem exerceret, libr.4.tit.11.§.ſed hodie.1.num.27.

poſſeſſor immobilium rerum quis intelligitur? lib.4.tit.11.§.ſed hodie.1.num.21.

poſſeſſores immobillium rerum ſatiſdare non coguntur, & quare? lib.4.tit.11.§.ſed hodie.1.num.30.

poſſeſſor qui dolo deſit poſſidere pro poſſeſſore eſt, lib.4.tit. 6.§. omnium.1 num.16.

poſſeſſor rem non exhibens non dolo ſed culpa condemnatur, in id quanti res eſt, lib.4.tit.17.§.ſi ad exhibendum.3.num.11.

poſſeſſor dolo rem exhibere nolens in id quod actoris intereſt condemnatur, quod æſtimatur iure iurando ipſius actoris, lib.4. tit.17.§.ſi ad exhibendum 3. num.10.

poſſeſſor tenetur de fructibus ex augmento ab eo facto perceptis, lib.4.tit.17.§.etſi in rem.1.num.69.

poſſidẽs propria poteſt autoritate eis, qui impedimento ſunt reſiſtere, libro quarto, titulo 15 princ. tituli, numero 115.

poſſeſſor dominus præſumitur, lib.4.tit.15.princ tit.art.5.nu.113.

poſſidens labente tempore dominus efficitur, libro quarto, titulo 15.princ.tituli, ar.5.numero 114.

poſſidens non ſemper ius detinendi, ſiue poſſidendi habet, libro 4. titulo 15.pr.tituli art. 3. num.12.

poſſeſſor quaſi dominus, libro quarto, titulo 15.princ.tituli.ar.5. numero 111.

poſſeſſor probationis onere releuator, libro quarto, titulo 15.pr. tituli, ar 5.numero 112.

poſſeſſor bonæ fidei fructus ſuos facit: malæ fidei autem poſſeſſor perceptos & percipiendos fructus reſtituere tenetur, libro 4.tit. 17. §.etſi in rem actum ſit 1 numero 1.

poſſeſſor bonæ fidei vtiles impenſas deducet, malæ fidei autem poſſeſſor bonæ fidei vtiles impenſas deducet, malæ fidei autem poſſeſſori, id non conceditur, ſed tollere eas ſine rei detrimẽto. libro quarto, tit.17. §.etſi in rem actum ſit.1.numero 32.

poſſeſſor malę fidei tenetur reſtituere fructus percipiendo, lib.4. tit.17.§.etſi in rem.primo, numero.67.

poſſeſſio Ciuilis, poſſeſſio naturalis, libro quarto titulo 15. princ, tit.ar.quarto numero 105.

poſſeſſio proprietatem ſæpe ſignificat, libro quarto titulo 6.parag. ſic itaque diſcretis.14.numero 89.

poſſeſſio per actiones ciuiles, ſicut per interdicta conſequi poteſt, libro quarto titulo 15. princ. tit. art. 5. num.184.

poſſeſſio an ab immobilibus rebus dicatur libro quarto, titulo 15.princ.tituli, art.primo num.10.

poſſeſſio quare momentanea appelletur? lib.quarto tit.15. in rub. numero 6

poſſeſſio an ius, an vero factum ſit? libro quarto titul. 15.princ. tit.ar.3.numero 47.

poſſeſſio rei eſt in facto, & detinendo poſita, non vero ius ex Bart.ſententia, lib.4.tit.15.princ.tit.art.3.num.48.

poſſeſſio multum à iure mutuatur, libr.4 titul.15.princ.tit.art.3. num.77.

poſſeſſio an vna an duplex ſit, libr.4.titul. 15.princ. titul.art.4. num.99.

poſſeſſio vna, non duplex, eaque facti, non iuris, lib.4.tit.15. princ. tit.art.4 num.100.

poſſeſſio tantum eſt eius rei, quæ alij poſſeſſoribus eſt vacua, li.4.tit. 15.princ.tit.ar.2.num.44.

poſſeſſio interdum proprietatem ſignificat, & in eam rem plura iuris, & bonorum authorum loca indica, lib.4.tit.15.pr.tit.ar.1. num.14.

poſſeſſio ſine facto noſtro amittitur, lib.4 tit. 15. princ.tit. art.3. numero 60.

poſſeſſio aliquando prædi tantum ruſticæ ſignificat, lib.4 titul.15. pr.tit.ar.1.num.20.

poſſeſſio ſiquis legauerit, quid contineatur legato, lib.4.tit.15.pr. tit.art.1.nũ.21.

Poſſeſſio naturalis, poſſeſſio corporalis frequentius in libris noſtris pro iniuſta poſſeſſione vſurpatur, ſi ciuili poſſeſſioni opponatur, lib.4.tit.15.pr.tit.art.4.num.107.

poſſeſſio naturalis tribus modis apud I.C.accipitur multaque inde iura explicata, lib 4.tit.15.princ.tit.art.4.num.108.

poſſeſſio penes duos eſſe non poteſt, lib.4 tit.15.princ.titul.art.4. num.101.

Poſſeſſionis duas eſſe ſpecies quomodo intelligendum, lib 4.titul. 15.princ.tit.art.4.num.102.

poſſeſſio & poſſeſſionis ius non idem ſunt, lib 4.tit.15.princ.tit. art.3.nu 86.

poſſeſſio naturalis eadem, quę poſſeſſio corporalis, lib.4.tit.15.pr. tit.arti.4 num.106.

poſſeſſio ſemel quęſita tandiù retinetur, quamdiu naturaliter repeti poteſt, lib.4.tit.15.princ.tit.art.3.num.52.

poſſeſſio dum adquiritur facti eſt, iam quæſita iuris eſt communi, lib.4 tit.15.pr.tit.ar.3.num.67.

poſſeſſionis definitio variè multis tradita remiſſiue, lib.4.tit.15. pr.tit.art.2.n.25.

poſſeſſionis definitio ex Theophilo, libr.4.titul.15.princ.tit.art.2. num. 26.

poſſeſſionis vera definitio, libro quarto, tit.15.princ.titul.art.2. numero 27.

poſſeſſio duo exigit in poſſidente, tria in re poſſeſſa, lib.4 tit.15. pr.tit.ar.2.num.28.

Poſ-

Digitized by Google

I N D E X.

poſſeſſionis materia, quia eius vſus frequentiſſimus ſit, lis, & in primis commendanda, lib. 4. tit. 15. princ. tit. num. 2.
poſſeſſionis deductio, ſiue notatio, libro quarto, tit. 15. princ. tit. ar. 1. num. 4.
poſſeſſionis titulus, an poſſit duplicari, lib. 4. tit. 6. § ſic itaque diſcretis 14. num. 84.
Poſſeſſionis & dominij differentia, lib. 4. tit. 6. § ſic itaque diſcretis. 14. num. 85.
Poſſeſſionis proprietatis, & vſusfructus verba diuerſa, nec permiſcenda, lib. 4. tit. 5. princ. tit. ar. 1. num. 43.
Poſſeſſio quid ſit? lib. 4. tit. 15. prin. tit. ar. 2. num. 41.
poſſeſſionis effectus præcipuus, vt rebus poſſeſſis vtamur fruamur, lib. 4. tit. 15. pr. tit. ar. 5. num. 109.
Poſſeſſionis effectus fructuum adquiſitio, lib. 4. tit. 15. pr. tit. ar. 5. num. 110.
Poſſeſſionem mixtam eſſe facti ex iuris & Aretini ſententia à multis probata, lib. 4. tit. 15. pr. tit. ar. 3. num. 72.
poſſeſſionem licet non ſit ius iuris tamen eſſe quo ſenſu in libris noſtris dictum, lib. 4. tit. 15. princ. tit. ar. 3. num. 75.
poſſeſſionem corporis, & iuris eſſe quemadmodum intelligendū, lib. 4. tit. 15. pr. tit. art. 3. num. 76.
poſſeſſionem heres ſine apprehenſione non nanciſcitur, lib. 4. tit. 15. pr. tit. ar. 3. num. 57.
poſſeſſionem animo retineri quomodo intelligendum, lib. 4. tit. 15. pr. tit. art. 4. num. 89.
Poſſeſſionem naturalem & corporalem ſine facto apprehenſionis adquiri iuris miniſterio quomodo intelligendum, lib. 4. tit. 15. prin. tit. art. 3. num. 92.
poſſeſſionem detentionem eſſe, quomodo intelligendum, lib. 4. tit. 15. princ. tit. art. 2. num. 84.
poſſeſſionem iuris, ſed facti eſſe, ex alia Bartoli ſententia, quæ argumentis non leuibus probatur, lib. 4. titul. 15. princ. titul. art. 3. num. 66.
poſſideri non poteſt res, quæ in comercio non eſt, lib. 4. tit. 15. pr. tit. art. 2. num. 42.
poſſidendi ius habens non ſemper poſſidet, lib. 4. tit. 15. princ. tit. art. 5. num. 65.
poſſidere verbum ſæpè nudum factum ſignificat, lib. 4. tit. 15. princ. tit. ar. 2. num. 36.
Poſſidere duo in ſolidum eandem rem quare non poſſint? lib. 4. tit. 15. princ. tit. ar. 2. num. 45.
poſſidere, aut bona fide, aut non bona fide, lib. 4. tit. 15. princ. tit. art. 4. num. 104.
poſſidere ex pluribus cauſis noſtra intereſt, & nulla in hoc repugnantia, lib. 4. tit. 6. § ſic itaque diſcretis. 14. num. 86.
poſſidere aliud, aliud Poſſeſſione eſſe, lib. 4. tit. 15. § ſumma autē 2. capit. 3. num. 124.
poſteriori tempore iuſſu Magiſtratus fieri citat o cepit, lib. 4. tit. 16. § omnium autem. 3. num. 17.
poſtliminij natura poteſtas, lib. 4. tit. 15. princ. tit. art. 2. nu. 54.
poſtliminij poſſeſſio non reſtituitur, lib. 4. tit. 15. princ. titul. art. 3. num. 55.
poteſtas patris, & matris & ſi inæqualis æqualis tamen pietas vtrique debetur, lib. 4. tit. 3. § ſumma 1. num. 16.
Potentiores mutatos & reip. lib. 4. titulo 10 § procuratoris primo, num. 20.
præceptorum ſententias ſequi honeſtum, & decens, lib. 4. titul. 5. princ. tit. num. 13.
Præceptor ſine venia in ius vocari non poteſt lib. 4. tit. 6. §. pœnales quoque actiones. 12. num. 32.
prædonem poſſidere, & ei ſpoliato poſſeſſionem reſtituendam, qua ratione iure admiſſum, lib. 4. tit. 15. princ. tit. art. 3. num. 60.
Prægnans, quæ partum abegit, qua puniendam pœna, lib. 4. tit. 18. §. item lex Cornelia. 4. num. 83.
Præiuratio quid ſit iuris iurandi actu? lib. 4. tit. 6. § item ſi quis poſtulante. 1. num. 26.
præiudicium quid? lib. 4. titul. 3. § his autem verbis. 5. num. 18.
Præiudicialis actio, qua agitur de libertate, cui contra quem, & ad quid competat, & actor quid probare debeat? lib. 4. tit. 6. § præiudiciales. 13. num. 4.
Præiudicialis actio, qua quæritur, verum quis ſit filius nec ne, cui, & contra quem competat? lib. 4. tit. 6. parag. præiudiciales 13. num. 6.
præiudicialis actio, qua de ingenuitate agitur cui, & contra quē competat? lib. 4. tit. 6. § præiudiciales. 13. num. 5.
Præiudicialis actio non competit, ſi quæratur an vxor ſit, & interpretatur, tex. in l. 3. § 1. D. de lib. agnoſc. libr. 4. tit. 6 § præiudiciales 13. num. 12.
præiudicialis actio quando competat, lib. 4. tit. 15. § ſumma autem 1. num. 38.
præiudicialis actio non dicitur proprie actio, libr. 4. tit 6. § præiudiciales 13. num 8.
præiudiciales actiones quare ſic nuncupatæ ſint? lib. 4. tit. 6. § præiudiciales. 13. num. 9.
præiudiciales actiones quando competant? lib. 4. tit. 6. § præiudiciales, 13. num. 3.
præiudiciales actiones reales ſunt, libr. 4. titul. 6. § præiudiciales. 13. num 10.
præiudiciales actiones an ſint Ciuiles, vel prætoriæ, lib. 4. tit. 6. § præiudiciales. 13. num. 11.
præiudiciales actiones quales ſint? lib. 4. tit. 6. §. præiudiciales. 13. num. 1.
Prælationis priuilegium, an alijs extra mulierem competat? lib. 4. tit. 6. § fuerat autem, 29. nu. 48.
præſcriptis verbis actio quare ſic dicta, lib. 4. tit. 6. § actionum autem. 28. q. 27 num. 58.
præſcriptis verbis actio, an eadem cum actione in factum, lib. 4. tit. 6 § actionum autem. 28. q. 27. num 59.
Præſcriptis verbis actio, quæ cum actione ex vendito concurrit qualis eſt, libr. 4. titul. 6. § actionum autem 28. quæſtio n. 8. num. 18.
præſcriptis verbis actio, an bonæ fidei, an ſtricti iuris ſit? lib. 4. tit. 6. § actionum autem 28. q. 2. num. 15.
præſcriptis verbis actio cur ſupplemento ex vna parte ſequuto detur, in contractibus innominatis, lib. 4. tit. 6 § actionum autem 28 q. 23. num. 34.
præſcriptis verbis actio ex permutatione bonæ fidei eſt, lib. 4. tit. 6. § actionum autem. 28. q. 19. num. 1.
præſcriptis verbis actiones quare inductæ? lib. 4. tit. 6. § actionum autem. 28. quæſt. 22. num. 3.
præſumptio legis quid ſit? libro 4. titulo 6 §. fuerat antea 29. num. 25.
præſumptio legis probationem in contrarium non excludit, fictio illam admittit, lib. 4. tit. 6. § fuerat antea. 29. num. 26.
prætexta, quæ veſtis, & qui ea vterentur. lib. 4. titul. 4. §. iniuria. 1. num. 51.
prætor, vt neminem in damno eſſe, ita neque in lucro morali patitur, lib. 4. tit. 6. § rurſus ex diuerſo. 5. num 12.
prætor multas actiones pœnales introduxit, & quæ ſint? lib. 4. tit. 6. § pœnales quoque actiones. 12. num. 6.
prætor antiquum ius corrigere, emendare, ſupplere poteſt, lib. 4. tit. 6. § ſed iſtæ quidem 1. num. 1.
prætores initio Magiſtratus edicta proponebant, lib. 4. tit. 5 in rub. num. 22.
precarium magis eſt donatio quam contractus ſicque ex eo nulla actio illi ſuccedit, eſt tantum competens interdictum, lib. 4. tit. 12 § non autem. 2. num. 22.
precarium licet contractus non ſit, tamen eſt contractibus ſimillimum, lib. 4. tit. 12. § non autem. 1. num. 23.
precarium quare non morte non finatur, lib. 4. titul. 15. § ſumma autem. 1. ca. 3. de interd. per. nunc num. 314.
pretium venditor ſi non venditor facere tenetur? lib. 4. tit. 6. § actionum autem 28 q. 16. num. 41.
pretium non numeratum præſtandum ab emptore re tradita, lib. 4. tit. 6. § actionum autem. 28. q. 16. num. 31.
pretium quando ſuccedat loco rei, lib. 4. tit. 6. in l. quæ pater 50. § 20. ar 4. num. 4.
pretia rerum non ex affectione, nec vtilitate ſingulorum, ſed communiter funguntur, libro quarto, titulo 3 § his autem verbis. 5. num. 18.
principes iurare de calumnia non debent libro 4. titulo 16. in rub. num. 23.
princeps priuilegium concedit, vt in publico ædificetur, & quomodo ſit interpretandum lib. 4. tit. 15. princ. tit. art. 5. num. 158.
princeps priuatorum legibus an ſubijciatur? lib. 4. tit 6 § actionum autem 28. q. 2. num. 1.
princeps ſine venia in ius vocari non poteſt, lib. 4. tit. 6. § pœnales quoque actiones, 12. nu. 32.
principis contractus, an ordinarijs legibus ſubijciatur? lib. 4. tit. 6. § actionum autem. 28. q. 3. num. 7.
Prima ſtipulationis clauſula eſt, de re iudicata, quæ committitur, cum de lite iudicatum non fuerit, lib 4. tit. 11. § fin autem 2. num 49.
priuata delicta quæ ſunt, & eorum accuſatio quibus conceſſa, lib. 4. tit. 18. princ. tit. num. 14.
priuilegiarius creditor aliorum priuilegiorum cauſam ex actione non minuit, lib. 4. titul. 6. in l. priuilegia. 16. § 20. artic. 5. numero 86.
priuilegiarij ex cauſa præferuntur. Si de ea non conſtet in tribunum, lib. 4. tit. 6. in l. priuilegia. 16. § 20. ar. 5. num. 91.

Præ-

Digitized by Google

I N D E X.

priuilegiarij cred tores non nulli, quorum cauſa altera non eſt potior in tributum admittuntur, lib. 4. tit. 6. in l. priuilegia. 16. §. 20. ar. 5. num. 48
priuilegiarij creditoribus duobus concurrentibus, in aliquo caſu temporis ratio habeatur? lib. 4. tit. 6. in l. priuilegia. 16. §. 20. art. 5. num. 6.
priuilegium quid ſit io vſu iuris? lib. 4. tit. 6. io l. priuilegia 16 §. 20. ar. 5. num. 2.
priuilegia perſonalia quædam, quædam realia iuxta communem, quæ falſa oſteoditur, lib. 4. tit. 6. in l. priuilegia. 16. §. 20. ar. 5. numer. 8.
priuilegium vxori pro dote conceſſum perſonale eſt, non reale, lib. 4. tit. 6. in l. priuilegia. 16. §. 20. art. 5. nu 16.
priuilegium depoſiti conceſſum extenditur etiam penes quemcumque res depoſita ſit, lib. 4. tit. 6. in l. priuilegia 16. §. 20. at. 5. numero 43.
priuilegium à quo concedi poteſt? lib. 4. tit. 6. in l. priuilegia. 16. §. 20. ar. 5. oum. 3.
priuilegia creditorum nõ ex tempore, ſed ex cauſa æſtimanda ſunt lib. 4. tit. 6. in l. priuilegia. 16. §. 20. art. 5. num 5.
proclamationis conſueta Hiſpaoa verba, libr. 4. titul. 3. §. iniuria 5. num. 91.
proclamationis ſolemne verbum, lib. 4. tit. 3. §. iniuria. 5. num. 86.
procurator an admittatur in criminalibus? lib. 4. tit. 10. §. procurator. 1. num. 24.
procurator in cauſis criminalibus quando admittatur? lib. 4. tit. 4. §. in ſumma. 10. num. 28.
procurator rei quamuis verus ſit procurator ſtipulari non poteſt à procuratore actoris ratam rem dominum habiturum, & qua ratione? lib. 4. tit. 11. §. ſin autem. 2. num. 25.
per procuratorem verum actio vtilis quæritur, domino, lib. 4. titul. 11. §. ſin autem. 2. num. 26.
procuratoris definitio, lib. 4. tit. 10. in rubric. num. 7.
procurator quatenus differat à defenſore, negotiorum geſtore, tutore, curatore, & ciuitatis admoiſtratore, lib. 4. titul. 10. in rub. num. 8.
procurator, de cuius mandato ſubitatur non admittitur ad compellandum heredem adire, & reſtituere, etiam ſi offerat cautionem de rato, & qua ratione? lib. 4. tit. 11. §. ſin autem. 2. num. 73.
procurator in rem ſuam datus etiam ante litem conteſtatam non poteſt remoueri, ſine cauſæ cognitione, lib. 4. tit. 10. §. procurator. 1. num. 54.
procurator in cauſis criminalibus nõ admittitur, lib. 4. tit. 4. §. in ſumma 10. num. 7.
procurator in commodum ex lite ſuſcepta proueniens interdum habet interdum ad dominum ſpectat? lib. 4. tit. 10. §. procurator. 1. oum. 62.
procurator, ſit in rem ſuam datus, vel ſe liti obtulerit damnum proueoiens ad eum pertinet: ſin vero ad dominum, lib. 4. tit. 10. §. procurator. 1. num. 63.
procurator quod indebitum exigit domino reddere debet, contrario mandato iudicis, lib. 4. tit. 10. §. procurator. 2. num. 58
procurator generalis ab eo, cui libera boootum adminiſtratio cõmiſſa eſt, quatenus differat? lib. 4. tit. 10. io rub. num. 14.
procurator ſiquid extra mandatum impẽdat, an recuperet? lib. 4. tit. 6. §. actionum autem 28 q. 19. num. 35.
procurator retentionem, an habeat? lib. 4. tit 6. §. actionum autem 28. q. 19. num. 36.
procuratrix pro marito, liberis mulieris cauſa cognita eſſe poteſt, lib. 4. tit. 10. § procurator. 1. num. 8.
procuratores ab interlocutoria tenentur appellationem proſequi. D. quod diſcrimen inter diffinitiuam, & interlocutoriam ſententiam quantum ad hanc rem, libr. 4. titul. 10. §. procurator. 1. num. 40.
procurator generaliter conſtitutus ad omnes cauſas præſentes, & futuras appellationem proſequi tenetur, lib. 4. tit. 10. §. procurator 1. num 41.
procurator ad petendam in integrum reſtitutionem ſpeciale mandatum habere debet lib. 4. tit. 10 § procurator. 1. num. 14.
procurator in liberatione, tranſactione, & pacto de non petendo oportet vt habeat ſpeciale mandatum, niſi procurator ſit inſtitutus, cum libera, idem procedit, io iuramento delato, lib 4. tit. 10. §. procurator. 1. num 35.
procurator omnes ſumptus, quos in lite fecerit rationabiles repetit a domioo, etiam ſi in lite ſuccubant ſecus ſi ſine mandato expendatur lib. 4. tit. 10. §. procurator. 1. num. 67.
procurator & nuncius an differant? lib. 4. tit. 10. in rub. num. 12.
procuratores dominia acquirere vtile actum ſine ceſſione a. putat Donel. & Offual. lib 4. tit. 10. §. procurator. 1. nu. 60.
procuratores vtiles actiones aliquibus in caſibus ſine ceſſione acquirunt dominis, lib 4. tit. 10. §. procurator. 1. num 61.
procuratores differunt ab aduocatis, & plures differentiæ remiſſiuè, lib. 4. tit 10. in rub. num. 9.
procuratores ad iudicia, & ciuitatis actores poſſunt poſt litem conteſtatam alium procuratorem ſubſtituere, libr. 4. tit. 10. pr. tit. num. 12.
procuratores ad iudicia, & procuratores ad negotia quatenuſ differunt, lib. 4. tit. 10. pr tit. num. 13.
procuratores conſtituere poſſunt, qui alias prohibiti non ſunt, lib. 4. tit. 10. princ. tit. num. 6.
procuratores expedire omnia negotia poſſunt niſi quæ ſpecialiter prohibentur, lib. 4 tit. 10. §. procurator, 1. num 23.
procuratores ſi ſpeciale ad hoc mandatum habeant de calumnia iurare poſſunt, lib. 4. tit. 16. in rub. num. 24.
procurator io pupillaribus, admittatur, lib. 4. tit. 10 §. procurator, 1. num. 27.
procuratores expedire iniuriarum actiones an poſſint? lib. 4 tit. 10. §. procurator. 1. num. 28.
procurator an teneatur dominium reconuentum defendere, lib. 4. tit. 10. §. procurator. 1. num 43.
Procurator io rem ſuam factus, an poſſit conueniri? lib 4. tit. 10. §. procurator. 1. oum. 48.
procuratorio munere arcentur plures lib 4. tit. 10. §. procurator. 1. numero 2.
Procuratores etiam, qui iudicio adeſſe poſſunt, conſtituunt, lib. 4. tit. 10. princ. tit. num. 4.
Procuratorea conſtitui non poſſunt, vel ex defectu potentiæ, vel ex defectu Perſonæ conſtitutæ, vel ex defectu materiæ, lib. 4. tit. 10. princ. tit. num. 5.
Procurator poteſt conſtitui quilibet, & quibuſcumque verbis etiã ignorante aduerſario lib. 4. tit. 10. §. procurator. 1. num. 1.
procuratores eſſe oon poſſunt qui perpetuo morbo laborant, nec qui Reip. cauſa abſunt & quid de clericis & monachis, lib. 4. tit. 10. §. procurator. 1. num. 21.
Procurator ab altero eiuſdem domini procuratore debitum exigere poteſt, ſine ſpeciali mandato, lib. 4. tit. 10. §. procurator. 1. num. 33.
procurator ad nuptias contrahendas ſpeciale mandatum habere debet, lib. 4. tit. 10. §. procurator. 1. num 31.
Procurator ad remouendum tutorem requiritur ſpeciale mandatũ lib. 4. tit. 10. §. procurator. 1. num. 32.
Procuratorem ratam dominum habiturum ſatiſdat, ſi de eius mandato dubitetur, defenſor vero, rei ſemper ſatiſdare debet iud. cũ, ſolui, vel dominus pro eo, lib. 4. tit. 11. §. ſin autem. 1. num. 1.
Procuratores plures ad vnam an poſſit quis conſtituere, lib. 4. tit. 10. pr. tit. num. 27.
Procuratores & defenſores quatenus differant lib. 4. tit. 10. in rub. oum. 18.
procurator ad lites rationes reddere tenetur, lib. 4. tit. 6. §. actionũ autem 28. q. 19. num. 26.
Procurator an domino actiones reddere teneatur, & quæ ſine ceſſione domino competant lib. 4. tit. 6. §. actionum autem 28. q. 19. num. 27.
Procurator an poſſit præciſe compelli ad factum ideſt ad agendũ, vel defendum, lib. 4. tit. 10. §. procurator. 1. num. 49.
procurator appellationem ſi condemnatus ſit tenetur proponere, non vero eam perſequi lib. 4. tit. 10. §. procurator. 1. oum. 39.
Procurator vt qui ſit ad negotia, an requiratur vt ſit maior 17. annis, lib. 4. tit. 10. §. procurator. 1. num. 15.
Procurator in interdictum, ſeu in factum actio de liberis exhibendis, ducendiſve non poteſt agere quin ſpeciale præcedat mandatum & cauſæ cognitio? lib. 4. tit. 10. §. procurator. 1. num. 30.
Procurator vindicta manumittere non poteſt licet cauſa manumiſſioois poſſit per procuratores probari, libr. 4. tit. 10. §. procurator, 1. num. 29.
procurator alienæ liti olim interuenire non poterat inuito aduerſario, exceptis quibuſdam cauſis, lib. 4. tit. 10. in rub. num. 3.
Procurator ignorantis aut inuiti domini conditionem deteriorem non facit, lib 4. tit. 10. §. procurator. 1. num. 56.
procurator occaſione muneris ſuſcepti commodum domino reddere debet, lib. 4. tit. 10. §. procurator. 1. num. 57.
procuratoris officium quot modis finitum tum ſiue, lib. 4. titul. 10. §. procurator. 1. num. 68.
procurator ad lites ſi litem, vel non proſequatur vel malè proſequatur puniendus, lib. 4 titul. 6. §. actionum autem 28. quæſt. 19. num. 24.
procurator licet condemnetur executio rei iudicatæ datur in dominum, lib. 4. tit. 10. §. procurator. 1. num. 66.
procurator iudicialis, alius extraiudicialis, alius verus, alius falſus, & falſus multis modis lib. 4. tit. 10. in rub. num. 17.

Procu-

INDEX.

procuratores plures caſus, niſi ſpeciale præcedat mandatum non admittunt, libr.4. tit.10. §. procurator. 1 num.3.

procuratores res eſſe non poſſunt potentiores, lib.4.tit.10.§.procurator.1.num.19.

procuratori aduerſus dominum actiones dantur, & quatenus? lib.4. tit.6. §.actionum 28.quæſt.19. nu.29.

procuratorem, poſt litem conteſtatam dominus non niſi cauſa cognita remouet, lib.4.tit.10.§.procurator.1.num.53.

procuratorem etiam ſi reus conſtituat, poterit actor, cum ipſo expetiri, lib.4.tit.10 §.procurator 1.num.4.

procuratorum tractatio diuiditur, li.4.tit.10.§.procurator 1.nu 5.

procuratorum, alij conſtituuntur in rem alienam alij in rem ſuam, & quomodo poſſit quis in rem ſuam eſſe procurator.lib.4.tit.10. in rub.num.16.

procuratorum alij conſtituunt vniuerſorum bonorum, alij certæ alicuius rei alijs cum libera adminiſtratione, lib 4.tit.10.in rub. num.13.

procuratorum vſus iam permiſſus & quare libr 4 titul.10. in rub. numer. 4.

procuratorum vſum contra ſummum ius vtilitatis cauſa receptum eſſe, lib.4.tit.10.in rub. num.5.

procuratorio munere arcetur reus poſtulatus, lib.4.titul.10.§.procurator.1.num.18.

procuratoriæ exceptiones ante litem conteſtatam, vel ipſa conteſtatione debent opponi, falſi procuratoris excepta, quæ quacũque parte lis admittit. libro quarto, tit.10.§ procurator.1.nu.22.

procurationem ſuſcipere nemo cogitur inuitus, & inuitus quis dicatur, lib.4.tit.10 §.procurator.1.num.36.

procurationem ſemel ſuſceptam tenetur procurator ad extremum perſequi, niſi eam à ſe iuſtis de cauſis abdicauerit, lib.4.tit 10.§. procurator.1. num 38.

profectitia bona quæ dicantur? lib.4.tit. 6.in l.quæ pater.50.§.20. art.num.2.

profectitia bona, aut ſimplices aut ob cauſam donationes ſunt, lib. 4.tit.6.in l.quæ pater.50.§.20.ar.3.num.3.

prohibitus excipere non cenſetur prohibitus negare, lib.4.tit. 13 in rubr.num.22.

prohibitoria, & negatiua magis, & ſtrictius, quam affirmatiua ſunt exaudienda, libr.4.titul.3.§ cæterum 10.num.48.

pro ſocio actio, an duplex, directa & contraria? lib.4. tit.6.§.actionum autem.28. q.21.num.2

pro ſocio actio ſocijs ſingulis, in ſingulos ſocios datur, lib.4.tit.6 §. actionum autem.28.q 21. num.3.

prorogatio reborratur conſenſu aduerſarij, lib.4.tit.5.§.item exercitori.3.num 16.

prouincias debere conſequi conſuetudinem Romæ, ſiue Curię Principis quomodo intelligendum? lib.4.tit.11.§.quæ omnia 4.nu.3.

publicum iudicium pœna mortis non facit, libr.4. tit 18.princip. tit.num.16.

publicum iudicium & ſi aliquando eius accuſatio omnibus non conceſſa, lib.4.tit.18.princ tit. num. 3.

publica iudicia, quædam capitalia, quædam non capitalia, & quæ capitalia, quæ non, lib 4.tit.18.§.publica autem.1. num.1.

publica omnia iudicia infamiam irrogare, lib.4.tit.16.§. ex quibuſdam iudicijs.7. num.31.

publica iudicia non tranſeunt ad heredes, niſi condemnatio præceſſerit, quibuſdam exceptis, lib.4.tit.12.§ non autem.1.nu.62.

publica iudicia non tranſeunt contra heredes niſi præceſſerit condemnatio, quamuis lis ſit cum defuncto conteſtata, lib.4.tit.12. §.non autem 1.num.5.

publicani etiam ex edicto generali vi bonorum raptorum conueniri poſſunt, lib.4.tit.2.princ.tit. num.73.

publicatis bonis patris, an peculium profectitium publicetur? lib.4. tit.6.§.actiones autem.10.nu.61.

publiciana actio, quare inducta, & quando competat, lib.4.tit.6.§. namque ſi cui. 4. nu.3.

publiciana actio realis prætoria, lib.4.tit.6.§.namque ſi cui.4.nu.1.

publiciana actio ſupponit rem ex iuſta cauſa poſſeſſam, & quæ dicatur iuſta cauſa. lib.4 tit.6.§. namque ſi cui.4.num.6.

publicianæ actionis definitio, libr.4.tit.6.§. nam quæ ſi cui.4 nu.5.

publiciana an neceſſario rem traditam fuiſſe ſupponat? lib.4.tit.6. §.namque ſi cui 4.num.10.

publiciana an contra eum, qui dolo deſijt poſſidere? lib.4.tit 6.§. namque ſi cui,4.num.13.

publiciana an neceſſario bonam fidem præceſſiſſe ſupponat? lib.4. tit.6. §.namque ſi cui 4.num.12.

pueri apud antiquos puniri, & eius rei teſtimonia, lib.4.tit.1.§.in ſumma.17.nu.6.

pupillus in bonis pro tutoris priuilegium habet, lib.4.tit.6.in l.priuilegia.19.§.20.ar.5.num.4.

pupillus in bonis veri tutoris hypothecam habet, li.4. tit.6.in l.priuilegia.16.§.20.art.5.nu.50

pupillus locupletior factus obligatur, lib.4.tit.6.§.actionum autem 28.quæſt.22.num.19.

pupillus tutori vt obligetur, an altero indigeat tutore, lib 4.tit.6. §.actionum autem 28. q.22. num.25.

pupillus poſſidet, lib.4.tit.15.prin.tit.art.3. num.51.

pupilli & minores.25.annis ſine tutoribus, & curatoribus ſuis non poſſunt procuratores ordinare, lib.4.tit.10.princ.tit.num.19.

pupilli & minoribus fauendum cum de damno, non cum de præda ſoliciti ſunt, lib.4.tit.6.§.actionum autem 28.q.22.num.15.

Q

QVADRANS, Qui numus olim, & hodie, lib.4.tit.6.§.tripli.24.num.10.

Quadrupedis appellatione, quæ animalia contineantur, & quid ſi à bipede damnum detur? lib.4.tit.9.princip.tit.num 6.

Quadruplum pœnales actiones cur non excedunt? lib.4. tit.6.§. omnes autem actiones,21.num.10.

Quadruplum conuentionalis an pœna excedere poſſit, & differentiæ ratio inter legalem & conuentionalem, lib.4.tit.6.§ omnes autem actiones.21.num.12.

Quadruplum, an excedere poſſit pęna criminalis? lib.4.tit.6.§.omnes autem actiones 21.num.28.

quadrupli & dupli pœna in dominorum gratiam inducta, lib.4 tit. 1.§.pęna manifeſti.4.num.41.

quadruplo, & duplo an inſit rei pretium, lib.4.tit.1.§. pœna manifeſti.4.num.35.

quadruplo, an inſit ſimplum in actione, quod metus cauſa, lib.4.tit. 6 §.quadrupli.25.num.10.

quaſi maleficiorum ſpecies duæ, lib.4.tit.5.in rub.num.2

quaſi inſtitoria actio quæ? lib.4.tit.7.§ eadem ratione 2.num 24.

quaſi Seruiana actio, quæ & quando competat, lib.4 tit.6 §. item Seruiana.7.num.34.

quando teneatur defendens etiam de extranei dolo, lib.4.tit.11.§. ſin autem.2.num.66.

quanto minoris actio quæ, li.4.t.6.§ actionum autem.28.q.17 n.11

qui poſſint ſtipulari iudicatum ſolui, libr.4.titul.11.§.ſin autem. 2. numero 47.

qui miſeratione ductus reum à cuſtodia dimiſerit, extraordinarium crimen committit, lib.4.tit.3.§.cæterum.10.num.4.

qui alium defendit etiam locupletiſſimus, & dignitate præditus iudicatum ſolui, ſatiſdatione grauatur, lib.4.tit.11.§. ſin autem 2. num.18.

qui non habet in ære luat in corpore, quæ regula in Doctoribus, & alijs ſimilibus perſonis locum non habet, lib.4.tit.6.§. pœnales quoque actiones.12.num.19.

quilibet ad alium defendendum accedere poteſt, ſed ſi ſit extraneus, qua conditione, lib.4.tit.11.§ ſin autem.2.num.59.

quibus modis geſta per procuratorem videatur dominus improbare? lib.4.tit.11.§ ſin autem.2.num.32.

quæ ſit ſumma tertij capitis legis Aquiliæ? libr.4. titul.3. §.capite tertio, 9. num.1.

Qua ratione procuratores actorum ſi de eorum mandato dubitetur ſatiſdare debeant de rato, lib.4. tit.11. §. ſin autem 2. nu.5.

qua ratione ille, qui alium defendit indiſtincte iudicatum ſolui ſatiſdare debet, lib.4.tit.11.§.ſin autem 2.num.21

qua ratione in l.de pupillo 5. §. qui procuratorio, D. de nou.operis nunc.ratihabitionis cautio neceſſaria ſuit, lib.4.tit.11.§.ſin autem 2.num.71.

quod metus cauſa in actione, ſi reus per contumaciam rem ablatam non reſtituat, tanti condemnabitur, quanti in litem iurauerit actor, lib.4.tit.6.§.item actio 27.num.6.

quod metus cauſa edictum duplex via conſtituta eſt ab hoc vt vi, vel metu extortum recuperetur, reſtitutio ſcilicet in integrum, & actio quod metus cauſa, libr.4. tit.6. §. item actio 27. num.28.

quod tibi non vis alteri non facias, libr.4. tit.3. §. iniuria 1. no.19.

quod aliqua ratione euinci poteſt in bonis noſtris non eſt, libr. 4. tit.2. §.ſanè in hac actione 2. num.14.

quod in patrimonio noſtro in bonis eſſe latius dicimus, lib.4.tit.2. §. ſanè in hac actione.2.num.12.

quod iuſſu actionem inſolidum dari quo ſenſu dictum, lib. 4.tit.7. §. ſi igitur iuſſu 1. num 4.

quod iuſſu exercitoria inſtitoria, tributoria actiones concurrere poſſunt cũ actione de peculio, li.4.tit.7 §.cęterũ dubiũ nõ eſt 5.n.2.

quo iuſſu actio, quæ ſit, & eius ratio, li.4.tit.7.§.ſi igitur iuſſu 1.n.1

quinque pedum lex inter confines fundos quando inducta? libr. 4, tit.6 §.quædam actiones 20.num.39.

quiritarij & bonitarij domini, qui appellentur? lib.4.tit.2. §.ſanè in hac actione 2.num.7.

I N D E X.

Quotidiana & quę frequentibus occurrunt plenius tractanda, lib. 4. tit. 6. §. item ſi quis poſtulante. 11. num 63.

Quoties ex verbis legis deficit actio directa vtilis à Prætore datur, lib. 4. tit. 3 pr. tit num. 31.

Quomodo debeat intelligi, quod ait Iuſtin hic eodem modo ſatiſdare debere tutores quo procuratores? lib 4. tit. 11. §. princ. tit. num. 5.

R

RAPTOR actione quadrupli, ſemper & in diſtinctè tenetur, lib. 4. tit. 2. princip. tit num. 60.

Raptores furti actione, & noua prætoria in factum quomodo teneantur, lib 4. tit. 2 pr. tit. num. 71.

Rapiens rem alienam ſuam eſſe credens, nec furti, nec vi bonorum raptorum actione tenetur, libr. 4. titul. 2. §. ita tamen competit. 1. num. 3.

Rapiens rem alienam, aut in ea damnum dans quomodo teneatur, lib. 4 tit. 2. princ. tit. num 32.

Raptores an leuius quam, fures puniantur, libr. 4. titul. 2. princ. titul. num. 12.

Raptores criminaliter accuſati pœna, ex lege Iulia vltimum eſt ſupplicium, lib. 4. tit. 2. princ tit. num. 67.

Rapinæ definitio, lib 4. tit. 2 in rub. num. 10.

Rapina duas producit actiones, & quomodo eis concreatur vis, lib. 4. tit. 2 in rub. num. 3.

Rapina contra bonos mores eſſe exiſtimatur, libro quarto, titul. 2. in rub. num. 2.

Rapina fit, non autem furtum, cum quis rem propriam rapit, lib. 4. tit. 2. princ. tit. num. 24.

Rapina, non priuatum, ſed publicum crimen eſt, lib. 4. tit. 2. princ. tit. num. 70.

Rapina, an ſine dolo eſſe poſſit? lib. 4. tit. 2. §. ita tamen competit. 1. num. 4.

Rapina commiſſa, an furti manifeſti actione agi poſſit? lib. 4. tit. 2. in rub num. 25.

Rapinam ſine furto eſſe non poſſe, quando verum? lib. 4. tit. 2. pr. tit. num. 23.

Rapina quomodo differat à furto, lib. 4. tit. 2. in rub. num. 5.

Ratio edicti Prætoris cur patens, ſiue verba locari non poteſt in ius proponitur, & ex bonis authoribus exornatur, libr. 4. tit. 6. §. pœnales quoque actiones. 12. num 28.

Rationes reddere non tantum tutores, & curatores, ſed & plures alij reddere tenentur, lib 4. titul. 6. §. actionum autem 28. quæſt. 22. num. 4.

Rationes reddere, qui promiſit: & dare, & facere promiſit, lib. 4. tit. 17. §. finium regundorum. 6. c. 6 num. 62.

Rem ratam dominum habiturum à procuratore actoris reus, tutor. pupilli, & curatores minorum recte ſtipulantur, libr. 4. tit. 11. §. ſin autem. 2. num 24.

Rem ratam heredi ſtipulatio, vt committatur nihil intereſt dominus petat, an ille, qui ab eo petendi cauſam habet, lib. 4. tit. 11. §. ſin autem. 2. num. 33.

Rem ratam habere intelligitur, dominus litem à procuratores exceptam, ſi proſequatur, vel procuratore victo appellet, libr. 4. tit. 11. §. ſin autem. 2. num. 31.

Ratam rem dominum habiturum quando impleatur ſtipulatio? lib. 4. tit. 11. §. ſin autem. 2. num. 28.

Ratam rem dominum habiturum ſtipulatio committitur, domino geſta per procuratorem rata non habente & quid ſit ratum habere? lib. 4. tit. 11. §. ſin autem 2. num. 29.

Recipere vnde receptitia actio quid ſignificet? lib. 4. tit. 6. §. in perſonam 8. num. 27.

Receptitia, & conſtitutoria, ſiue de conſtituta actio, an eadem, aut quatenus differant? lib. 4. tit. 6. §. in perſonam 8. num. 4.

Reclamationi pœna, an Ciuilis, an Criminalis? lib. 4. tit. 4. §. in ſumma. 10. num 20.

Reclamationis pœna vulgo deſdezirſe iure communi, an admiſſa? libr. 4. tit. 4. §. in ſumma 10. num. 19.

Redhibitoria actio quæ? lib. 4. tit. 6. §. actionum autem 28. quæſt. 17. num. 10.

Redhibitoria actio ex omnibus cauſis datur intra ſex menſes, & aliquando datur intra ſexaginta dies tantum, lib. 4. tit. 12. princ. tit. num. 12.

Regiæ conſtitutiones huic, §. item ſi putator ſimilis, libr. 4. titul. 3. §. iniuria. 1. num 49.

Relatiuum quis vel qui, non ſemper præcedens genus reſtringit, ſed eius naturam explicat, lib. 4. tit. 6. in l. priuilegia. 16. §. 20. art. 5. num. 52.

Reliqua, ideſt alcances nulla ante rationem redditionem, libr. 4. tit. 6. §. actionum autem 28. q. 22. num. 7.

Remittere ex proprietate verbi, quid ſignificet? lib. 4. tit. 6. §. item ſi quis poſtulante. 11. num. 89.

Remiſſio tripliciter fieri poteſt, lib. 4. tit. 15. §. ſumma autem. 1. cap. 10. de nou. oper. nunc. nu. 333.

remiſſio non neceſſaria vbi nunciatio ob initio inutiles fuit, libr. 4. tit. 15. §. ſumma autem 1. c. 10. de nou. oper. nunc. num. 331

remiſſio quæ Magiſtratus imperio inducitur, quæ ſit, lib. 4. tit. 15. §. ſumma autem. 1. c. 10. de nou. oper. nunc. num. 336.

remiſſio nunciationis ex conuentione partium non ideo minus valet, quod contra Prætoris edictum ſit, & eius rei ratio, lib. 4. tit. 15. §. ſumma autem. 1. cap. 10. de nou. oper. nunc. nu. 334.

remiſſio quæ legis authoritate fit, quæ? lib. 4. titulo 15. §. ſumma autem 1 c. 10. de nou. oper. nunc. num. 335.

remiſſio petere poſſunt omnes, quibus aliqua ſeruitus debetur, lib. 4. titul. 15 parag. ſumma autem 1. cap. 10. de nou. oper. nunc. numero 342.

remiſſionis edictum ad cauſas nunciationis noui operis attinet, libr. 4. tit. 15. §. ſumma autem 1. cap. 10. de nou. oper. nunc. numero 329.

remiſſionis nunciationis noui operis quæſtiones variæ inſinuatæ, & eius materia remiſſiuè, lib. 4. tit. 15. §. ſumma autem 1. cap. 10. de nou. oper. nunc. num. 328.

remiſſionis nunciationis effectus, lib. 4. tit. 15. §. ſumma autem 1. c. 10. de nou. oper. nunc. num. 332.

remiſſionem, quæ iure Magiſtratus fit an cauſæ cognitio præcedere debeat? libr. 4. tit. 15. §. ſumma autem. 1. c. 10. de nou. oper. nunc. num. 338.

remiſſionem procurator nomine domini petere poteſt, lib. 4. tit. 15. §. ſumma autem 1. c. 10. de nou. oper. nunc. num. 343.

replicatio doli non competit aduerſus doli exceptionem, lib. 4. tit. 14. princ. tit. num 16.

replicatio eſt exceptio ex parte actoris, libr. 4. titul. 14. princ. titul. num. 5.

replicatio aliquando dicitur exceptio, lib 4. tit. 14 princ. tit. num. 6.

replicatio cur ita appellata, & quid ſit replicare, lib. 4. titul. 14. princ. titul. num. 7.

replicatio non datur aduerſus iuris iurandi exceptionem, lib. 4. tit. 14. num. 12.

replicationes ſpecies ſunt exceptionum, vnde in his dicta in illis obtinent, lib. 4. tit. 14. pr. tit. num. 19.

replicationes adiuuandorum actorum gratia ſunt introductæ, lib. 4. tit. 14. princ. tit. num. 3.

Replicatio dicitur contraria exceptio, libr. 4. titulo 14. princ. tituli. num. 4.

replicationes omnes perpetuam cauſam habere videntur, lib. 4. tit. 14. princ. tit. num. 20.

repræſentatio quoad ſucceſſionem inter aſcendentes locum non habet, lib. 4. tit. 6. in l. quæ pater. 50 §. 20. artic. 2. num. 9.

reſciſſoria intra quod tempus competat, lib. 4. tit. 5. §. rurſus ex diuerſo. 5. num 14.

reſciſſoria detur, tam abſenti, quam præſenti? lib. 4. tit. 6. §. rurſus ex diuerſo. 5. num. 16.

reſciſſoria actio quæ, & quare inducta? lib. 4. tit. §. rurſus ex diuerſo 5. num. 1.

reſciſſoria quomodo proponenda? lib. 4. tit. 6. §. rurſus ex diuerſo. 5. num. 6.

reſciſſoria reſtituit, & aliquando inſtituit ius, lib. 4. tit. 6. §. rurſus ex diuerſo. 5. num. 7.

reſciſſoria actio, vt concedatur, quæ neceſſaria? lib. 4. tit. 6. §. rurſus ex diuerſo. 5. num. 11.

reſciſſoriæ actiones omnes intra annum tantum durant, lib. 4. tit. 18. pr. tit. num. 11.

reſciſſoriæ actionis effectus, libr. 4. titul. 6. §. rurſus ex diuerſo. 5. num. 5.

reſciſſoriam nullam ob iuſtam cauſam inductam videri, lib. 4. tit. 6. §. rurſus ex diuerſo. 5. num. 3.

res ſi deueniat ad caſum, a quo incipere non poteſt, an actus vitietur, lib. 4. tit. 17. §. finium regundorum. 6. c. 11. num. 160.

rei verbum latiſſime patet, lib. 4. tit. 3. §. capite tertio. 9. num. 7.

rei perſecutio, an ſoli domino detur? lib. 4. tit. 2. pr. tit. num. 7.

rei vxoriæ actio bonæ fidei fuit, & eius formulæ veſtigiæ, lib. 4. tit. 6. §. fuerat antea 29. num. 14.

rei vxoria actio qua ratione in actione ex ſtipulatu tranſlata, lib. 4. tit. 6. §. fuerat antea 29. num. 15.

rei vxoriæ actio olim quo caſu admitteretur, & vnde appellata, lib. 4. tit. 6. §. fuerat antea 29. num. 11.

rei iudicatæ exceptio datur contra heredes, cæteroſque ſucceſſores, lib. 4. tit. 13. §. ſi in iudicio. 5. num. 6.

rei iudicatæ exceptio, vt competat, quæ concurrere debent? lib. 4. tit. 13.

Digitized by Google

tit. 13 §. ſi in iudicio. 5. num. 7.

Rei iudicatæ exceptio competit heredibus, cęteriſque ſucceſſoribus lib. 4. tit. 13. §. ſi in iudicio. 5. num. 4.

Rei iudicatæ exceptio datur contra creditorem agentem, lib. 4 tit. 13. §. ſi in iudicio. 5. nu 5.

Rei iudicatæ exceptio qua ratione inducta ſit ? lib. 4 tit. 13. §. item ſi in iudicio. 5 num. 2.

Rei iudicatæ exceptio competit reo principali, lib. 4. tit. 13. §. item ſi in iudicio. 5. num. 3.

Re plus petere quis dicatur? lib. 4. tit. 6. §. ſiquis agens. 33. num. 19.

Rerum tractandarum iudicatio, libr. 4. titul. 15. § ſumma autem 1. c. 1. de nou. oper nunc. num. 199.

Res ſacra & religioſa non poſſidetur, nec dominio noſtro ſubijcitur, lib. 4. tit. 15. pr. tit. art. 5. num. 117.

Res à nobis poſſeſſæ, aut Iure Quiritum noſtræ ſunt, aut in bonis, aut ex bonis, libr. 4. tit. 2. §. ſane in hac actione. 2. num. 4.

Res inſolidum defendi debet, vt recte defendatur, lib. 4. tit. 11. §. ſin autem. 2. num. 60.

Rerum & materiarum, quæ attexæ ſunt, & ſequentium ratio, lib. 4. tit. 6. in l. priuilegia 16. §. 20. art. 5. num. 93

Reſpublica in bonis adminiſtrationis quale priuilegium habet? lib. 4 tit 6. in l. priuilegia 16. §. 20. art. 5. num. 51.

Res publica quæ dicatur, & an ſola Romana ciuitas Reſpublica ſit, lib 4. tit. 6. in l. priuilegia 16 §. 20. ar. 5. num. 54.

Res publica, neque poſſidetur, neque in dominio noſtro ſunt, lib. 4. tit. 15. princ. tit. art. 5 num. 119.

Reſtitutio in integrum non proficit fideiuſſori, quando ſola læſio ſine dolo in minore verſatur, lib. 4. tit. 14. §. exceptiones autem. 4. num. 10.

Reſtitutio in integrum fideiuſſori competit ſi minor dolo aduerſarij circumſcriptus ſit, libr. 4. tit. 14 §. exceptiones autem 4. numero 9.

Reſtitutio in integrum quare fideiuſſoribus non detur cum ad heredes tranſeat vbi vera ratio differentię, lib. 4. tit. 14. §. exceptiones autem. 4. num. 13.

Reſtitutio in integrum, nec eſt beneficium mere perſonale, nec mere reale, ſed mixtum, libr. 4 titul. 14 §. exceptiones autem 4. num 14.

Retentio dotis ob liberos, cauſa quæ, lib. 4. titul. 6. §. fuerat antea. 29. num 82.

Retentio dotis propter Impenſas, cauſa quæ? lib. 4. tit. 6. §. fuerat antea. 29 num. 83.

Retentio dotis propter res amotas qualis? lib. 4. tit. 6. §. fuerat antea 29. num. 75

Retentio dotis ob res donatas qualis? lib. 4. tit. 6. §. fuerat antea. 29. num. 74.

Retentiones dotis quinque ex cauſis olim fieri ſolebant, quæ enumerantur, lib. 4. tit. 6. § fuerat antea 29. nu. 68.

Retentio dotis propter mores cauſa quæ? lib. 4. tit. 6. §. fuerat antea 29. num. 69.

Reuocatoria ſiue Pauliana actio realis, an perſonalis ſit? lib. 4. tit. 6. §. in perſonam 8. num. 3.

Reuocatoria actio an realis, an perſonalis, libr. 4. tit. 6. §. item ſiquis in fraudem. 6. num. 1.

Reos ſecundum quem ſententia lata eſt tutus eſt exceptione rei iudicatæ, lib. 4 tit. 17. § ſi finium regundorum 6. num. 11.

Reus contendens actorem de facto litem mouere non cenſetur excipere, lib. 4. tit. 13. in rub num. 24.

Reus conuentus ſatisfaciens ante rem iudicatam officio Iudicis debet abſolui ab obſeruatione iudicij, libr. 4. titul. 12. §. ſuperest. 2. num. 1.

Reus ſi ſuſpectus ſit de fuga, fideiuſſores inuenire, nequeat eius iuratoriæ cautioni, an credatur, lib. 4. tit. 11. §. ſed hodie 1. numero 33.

Reus conuentus in iudicio ſi latitet actor reſtituetur in Integrum, ex edicto ex quibus cauſis maiores, lib. 4. tit. 12. §. non autem 1. num. 47.

Reus condemnatus ſi de pendente appellatione deceſſerit, quid obſeruetur, lib. 4. tit. 12 §. non autem 1. nu. 63.

Romanorum in iure iurando religio, lib. 4. tit. 16. §. ecce enim 5. numero 14.

Rubricæ argumentum quam vim habeat, lib. 4. tit. 1. princip. titul. numero 12.

Rubricæ verba quod cum eo interpretata, lib. 4. tit. 7. in rubr. numero 4.

Rupti appellatio latiſſima eſt, libr. 4. tit. 3. §. capite tertio. 9. nu. 20.

Ruſticitas in hac actione non excuſat, lib. 4. titul. 6. §. pœnales quoque actiones. 12. num. 48.

Ruſtici (vulgo labradores) quando poſſint pro ære alieno vinculis detineri, lib 4. tit. 6. §. cum eo quoque. 40. num. 2.

S

SACRILEGII pœna cur extraordinaria appellatur ? libro 4. tit. 4. §. in ſumma 10. num. 24.

Salarium an filio debeatur ſi patris negotia geſſit, li. 4. tit. 6. in l. quę pater 5. §. 20. art. 3. num. 62.

Salarium pro executione mandati an præſtandum, lib. 4. tit. 6. §. actionum autem. 28. q. 19. num. 16.

Saluianum interdictum quale, & quando competat, & à Seruiana quatenus diſtet? lib 4. tit 6. §. item Seruiana. 7. num. 9.

Saluiana actio datur ad reuocandam alienationem a debitore factã & quomodo id procedat? libro quarto, titulo 17. §. ſi in rem. 1. numero 73.

Sanguinis ratio iniuriæ præſumptionem excludit, lib. 4. tit. 4. §. non ſolum. 11. num 8.

Satisdatio ab ædificante præſtanda qualis eſſe oporteat nouo iure, libr. 4. titul. 15. §. ſumma autem primo, c. 8. de nou. oper. nunc. num. 308.

Satiſdationes iudicatum ſolui, & rem ratam haberi ante litem conteſtatam præſtandæ ſunt, lib. 4 tit. 11. §. ſi vero reus. 3. num. 2.

Satiſdatione iudiciali nonnulli liberantur ob dignitatem, vt illuſtres, alij per impotentiã, vt quia fideiuſſores, dare nequeunt, qui tantum iurato promittunt, lib. 4. tit. 11 § ſed hodie 1. num. 32.

Satiſdationis diffinitio, lib. 4. tit. 11. in rub. num. 2.

Satiſdatio duplex eſt, alia neceſſaria, alia voluntaria, & quæ dicatur neceſſaria, quæ voluntaria? lib. 4. tit. 11. in rub. num. 3.

Satiſdatio neceſſaria multiplex, lib 4. tit. 11. in rub. num. 4

Satiſdatio alia eſt de comparendo, ſeu de ſe præſtando in iudicio, & qui eam præſtare debent. lib. 4. tit. 11. in rub. num. 5.

Satiſdationibus diuerſis grauatur actor, lib. 4 tit 11. §. ſed hodie. 1. num 3.

Satiſdationis iudicio ſiſti introducendæ, quæ ſit cauſa lib. 4. tit. 11. §. ſed hodie. 1. num 4.

Satiſdatio iudicio ſiſti regulariter fideiuſſores requirit, nec ſufficient pignora, ſicut nec ad cæteras ſatiſdationes prætorias, lib. 4. tit. 11. §. ſed hodie 1 num. 5.

Satiſdant procuratores, cum de eorum mandato dubitatur ratam rem dominos habituros, ſic & ſimiliter ſyndici. Actores vniuerſitatis, & tutores hac ſatiſdatione onerantur, lib. 4. tit. 11. princ. tit. num. 4.

Satiſdare debet quacumque actione quis conueniatur hodie iudicio ſiſti, lib. 4. tit. 11. §. ſed hodie. 1. num. 1.

Satiſdationes prætoriæ fideiuſſores pro forma requirunt, & iudicio ſiſti ſatiſdatio prætoria eſt, lib. 4. tit. 11. § ſed hodie. 1. num. 2.

Satiſdare procuratores, qui reorum defenſionem ſuſcipiunt, tam de iure veteri, quam nouo iudicatum ſolui debent, tutores vero & curatores nullo modo, lib. 4. tit. 11. princ. tit. num. 2.

Satiſdat conuentus actione de peculio iudicatum ſolui, quæ actio perſonalis eſt, lib. 4. tit. 11. princ. tit num. 3.

Satiſdationes plures enumerantur remiſſiue, libro 4. titul. 11. in rub. num. 15.

Satiſdare quando quis antiquo iure cogebatur, & qua ſatiſdatione, lib. 4. tit. 11. princ. tit. num. 11.

Satiſdare poſſeſſores immobilium rerum non compelluntur, lib. 4. tit. 11. §. ſed hodie. 1. num. 20.

Satiſdare conuentus actione in perſonam, nec olim, nec hodie iudicatum ſolui cogebatur, lib. 4. tit. 11. princ. tit. num. 6.

Satiſdationis iudicatum ſolui tractatio verſatur circa tria, lib. 4. tit. 11. §. ſin autem. 2. num. 46.

Satiſdationes prætorias fideiuſſores pro forma requirunt, lib. 4. tit. 11 §. ſed hodie, 1. num. 38.

Satiſdatio de qua agit, l. omnibus. D. de iudicijs quæ? lib. 4. tit. 11. in rub. num. 11.

Satiſdatio, quæ præſtatur ab eo, qui impetrat moratoriam à principe, l. vniuerſa C. de precibus Imperatori offerendis quæ? lib. 4. tit. 11. in rub. num. 12.

Satiſdatio, quam teneatur præſtare heres de ſoluendo legato adueniente die, ſimulque de alia cautione huic ſimillima, lib. 4 tit. 11. in rub. num. 13.

Satiſdationem iudicatum ſolui, non minus is, qui ſuo, quam qui alieno nomine litem ſuſcipit præſtare tenetur, lib. 4 tit. 15. §. ſumma autem. 1. c. 4. num. 140.

Satiſdationes, de quibus loquitur Authent. generaliter, C. de epiſc. & cleric. & Authent. libellum C. de lit. conteſt. iam non ſunt in vſu iuxta aliquorum ſententiam, libro 4. titulo 11. §. ſed hodie. 1. num. 44.

Satiſdatio quæ appellatur de ſtando iuri, ſeu iudicio ſiſti quæ, & à quibus præſtetur? lib. 4. tit. 11. in rub. num. 6.

Satiſdatio de iudicato ſoluendo quæ, & qui hac ſatiſdatione onerentur ?

rentur? lib.4.tit.11.in rub.num.7.
Satiſdatio de non oſtendendo quæ & quando præſtari debeat? lib.4.tit.11.in rubr.num 8.
Satiſdatio de rato, quæ procuratore à exigitur de cuius mandato dubitatur, lib.4.tit.11.in rub. num. 9.
ſatiſdatio de qua loquitur authentica generaliter, C.de epiſc. & cleric. quæ? lib.4.tit.18.in rub.num.10.
Scantinia lex quæ? lib.4.tit.17 §.item lex Iulia 3.num.23.
Scientia rei alienæ per ſe malam fidem non eſſe demonſtratur, lib.4.tit.17. & ſi in rem actum ſit, 1.num.14.
Scholaſticus qui falſo ſuffragium in Cathedris præſtat, an puniendus, & qua pœna, lib.4.tit.10.§.item lex Cornelia.6.num.18.
Scriptum ſolo furto quem non obligat, libr.4.titul.1.§.interdum quoque 11.num.8.
Scripturam iuratam ſubſcribens etiam nullis prolatis verbis iurare cenſetur, lib 4.tit.5.§.item ſi quis poſtulante 11. num.34.
Secreta alienæ domus perſcrutari inhumanum nimia, lib.4 tit.5, §.furtum 2.num.12.
Secundi ordinis perſonæ, quæ ſint, lib.4.tit.16.§.omnium autem,8.num.30.
Sedes ponere quid apud bonos authores, lib.4.tit.15. princ.tit.art.5. numero 5.
Sententia debet eſſe conformis libello, lib.4.tit.6. §. quædam actiones 20.num.33.
Sententia edicti de ſeruo corrupto, & eius pœna, li.4.t.3. in rub.n.8
Sententia obſcura, aut incerta nouas lites parit, lib.4.tit.6.§.curare 32.num.11.
Sententia incerta, & dubia ipſo iure nulla, lib 4.tit.6.§. curare 32, num.12.
Sententiam certam ſi etiam ſuper quantitate incerta actum ſit, iudex ferre tenetur, idque in omnibus actionibus obſeruandum, lib.4.tit.6.§ curare 32.nu.1.
Sententia debet eſſe conformis libello, libro 4.titul.6.§.curare 32, numero 2.
ſententia debet eſſe conformis libello, lib.4.tit.6. §.ſic itaque diſcretia 14. nu. 60.
ſententia authoris hæc omnia iudicis arbitrio relinquentur, li.4.tit.3.§.iniuria 1.num 94.
ſententia certa quando dicatur, libr.4. tit.6.§.curare 32. num.14.
ſententia lata contra leges municipales ipſo iure nulla eſt, lib.4.tit.17.princ tit.num.15
ſententia contra tribunalis ſtylum lata non valet mero iure, lib.4.tit.17.princ.tit.num.16.
ſententia lata contra ſtatuta laicorum ſuper rebus eccleſiaſticis an valeat, lib.4.tit.17.princ.tit.num.3.
ſententia per verbum videtur lata valet, lib.4.tit.17.princ.tit.nu.4.
ſententiæ ſolemnes olim habeiunt formulas, quæ iam in vſu eſſe deſierunt, lib.4.tit.17.princ.tit.num.19.
ſententia lata per verbum, videtur, ipſo iure ſubſtinetur, lib.4.tit.17.pr.tit.num 18.
ſententia ſecundum leges feri oportet, alio qui nulla eſt, lib.4.tit.17.pr.tit.num.1.
ſententia contra leges lata ita demum nulla eſt, ſi iuris error in ea exprimatur, lib.4.tit.17.pr.tit.num 7.
ſententia ita demum valet, ſi vel abſolutionem, vel condemnationem contineat & quæ ſit huius rei ratio, lib.4.tit.17.§. princip. tit.num.20.
ſententia an ſine præſtationibus, an iuxta allegata & probata, an iuxta iudicis conſcientiam ferenda, lib 4.tit.17.§.princ.num.21.
ſententia iudicis dominium non transfertur ſecundum veriorem opinionem, lib.4.tit.17.§.ſi finium regundorum.6.num.6.
ſententia iudicis dominium transfert ſecundum aliquorum opinionem, lib.4.tit.17.§.ſi finium regundorum.6.num.3.
ſententia contra ius lata an mero iure valeat, lib.4.tit.17. princ.tit.num 2.
ſequeſtratio initio litis interdicta, lib.4.tit.15.§. ſumma autem.1.cap.2.num.79.
ſequeſtratio an contumaciæ pœnam, etiam ſi initio litis permiſſa lib 4.tit.15.§.ſumma autem.1.c.2.numero 80
ſeruiana an in omnes res illatas detur, lib.4.tit.6 §.item Seruiana.7.numero 8
ſeruiana actio domino fundi pro penſione iuris inuectas, & illatas datur, & an in prædijs vrbanis, & ruſticis locum habeat? lib.4.tit.6.§.item Seruiana.7.num.6.
ſeruiana, & quaſi Seruiana actiones, quæ & quando competant, lib.4.tit.6 §.item Seruiana 7.nu.1
ſeruitutis, deportationis, corporis cruciatus, ſtupri, excommunicationis amiſſionis patrimonij metus iuſtiſſimus eſt, lib.4.tit.6.§.item actio.27.num.16.
ſeruus pœna quis efficiatur, lib.4.tit.18.§. publica autem.1.nu.10.
ſeruus quamuis domini iuſſu contrahat non obligatur, lib.4. tit.6, princ.tit.num.1.
ſeruorum & filiorum fam.non ſemper vna conditio, lib.4.tit.7.§.pr.tit. numero 2.
ſeruus nec ſuo, nec alieno nomine agere poteſt, minores 25 annis, nec ſuo, nec alieno nomine agunt, lib.4.tit.10.princ.titul. num.2.
ſeruus procuratorem dare prohibetur, negotijs peculiaribus exceptis, lib.4.tit.10 pr.tit. num.2.
ſeruus noxæ obligatus, ſi non defendatur, an aliquo caſu actoris dominio mancipandus ſit? lib.4.tit.15.§. ſumma autem.1.ca.4.numero 156
ſerui litigare non ſemper prohibetur, l.vix certis.53. D. de iudicis lib.4.tit.10.§.princ.tit.num.29.
ſerui compediti, apud Romanos manumiſſione dedititij fiebant, nõ ciues, lib.4.tit.3.§. cæterum.10. num.45.
ſeruum, aut tantum irruentem ad ſuis defenſionem occidere quis poteſt, lib.4.tit.3.§.pr.tit.num.14.
ſeruus actor quis dicatur? lib.4.tit.4.§.pœna autem 7.nu.10
ſeruo vulnerato ſi Aquilia actum ſit, ſi ex eo vulnere mors ſequatur licebit agere ex primo capite, lib.4.t.3.§.capite tertio.9.n.9.
ſeruus & tenuioris fortunæ homines defendi e Republica eſt, lib.4.tit.4. § ſeruus autem 3.num.6.
ſeruus iniuriam fieri nullam poſſe, quo ſenſu dictum in libris noſtris, lib.4.tit.4.§.ſeruus autem.3.num 7.
ſeruus domino iure non tenetur, lib.4.tit.3.§. iniuria. 1. num.10
ſerui, rerum, quæ in facto conſiſtunt capaces, libr.4.titul.15.princip. titul.articul.3.num.95.
ſeruus ex contractibus non obligatur, ſecus ex delictis & poſt manumiſſionem conuenitur, libr.4.tit.8.§.nunc autem.5.nu.3.
ſeruus, niſi de mandato domini opus nouum nunciare non poteſt, lib.4.tit.15. § ſumma autem.1.cap.7.de nou oper.nunc.nu.290.
ſeruo communi iniuria facta ea perſona dominorum actio æſtimatur, lib 4 tit.4.§.ſi communi ſeruo.4.num 4.
ſeruo communi iniuria facta an pro dominij parte iniuriarum actio datur? lib 4.tit.4 §.ſi communi ſeruo 4.num.1.
ſeruo corpore corrupto legis Aquiliæ agendum eſt, vtili actione, lib.4.tit.6. §.in duplum 23.num.27.
ſerui corrupti edicti verba, & pœna, libr.4.titul.6.§.in duplum.23.num.12.
ſerui corrupti actio locum non habet, corruptis filio filiave, & eius rei ratio, lib.4.tit.6.§.in duplum.23.num.14.
ſerui corrupti actione etiam pro his rebus, quas ſeruus abſtulit, agẽdum eſt, lib.4.tit.6.§.in duplum. 23.num. 20.
ſerui corrupti actio, quæ marito, vel vxori datur quæ ſit, lib.4.tit.6.§.in duplum.23.num.24.
ſerui corrupti actione, qui teneantur? lib.4. tit.6.§.in duplum 23.num.17
ſerui corrupti actio, non datur pro eo quod ſeruus corpore, ſed mente, & moribus corruptus eſt, & eius rei ratio, lib.4.tit.6.§.in duplum.23.num.25.
ſerui corrupti actio quando competat, & diſcrimen inter ſeruum & filiumfilio.4.tit.4.§.ſeruus autem.3.num.9.
ſerui corrupti actio in duplum eſt, lib.4.tit.6.§.in duplum.23.nu 4.
ſeruitutes aliæ reales aliæ perſonales aliæ mixtæ, aliæ vrbanæ, aliæ ruſticæ, lib.4.tit.6.§.æque ſi agat.2.num.8.
ſeruitutes quædam continuæ, quedam quaſi continuæ, quędam diſcontinuæ, libr.4.tit.6.§ æque ſi agat.2.num.9.
ſeruitus quamuis pro parte retineatur, non tamen ob id diuiditur, lib.4.tit.17 §.ſi finium regundorum.6.cap.14.num.158.
ſeruitus in re propria, an conſiſtat? libr.4 titul.6.§. æque ſi agat.2.num.16.
ſeruitutes omnes indiuiduæ ſunt, & de eius rei ratione, lib.4.tit.17.§.ſi finium regundorum.6.cap.11.num.145.
ſeruitus ſeu re impoſita fundo non perſonæ inhæret, lib.4.tit.17.§.ſi finium regundorum 6 cap.11.num.155.
ſeruitutes, ſiue ruſticæ, ſiue vrbanæ non poſſidentur, lib.4.tit.15. pr.tit.ar.5.num.120.
ſeruitus pro parte teneri poteſt, lib.4.tit.17.§.ſi finium regundorũ.6.cap.11.num.154.
ſeruitus cedi, adquiri, remitti pro parte non poteſt, lib.4.tit.17.§.ſi finium regundorum 6.cap.11. num 158.
ſeruitutem pro parte adquiri, & retineri poſſe quomodo intelligendum? lib.4.tit.17.§.ſi finium regundorum.6.capit.11.num.165.
ſeruitutes, quia in facto conſiſtunt indiuiduæ ex Parladorij ſentẽtia, lib.4.tit.17.§.ſi finium regundorum.6.c.12.num. 181.
ſeruitus vſus indiuidua, ſicut cæteræ ſeruitutes, lib. 4.tit.17.§.ſi finium regundorum.6.cap.11.num.151.
ſeruiturum vſus, id eſt commoditas diuidi poteſt & eius rei exempla, lib.4.tit.17.§.ſi finium regundorum 6.cap.11.num.174.
ſeruitutes tam ruſticorum, quam vrbanorum prædiorum, quaſi poſſidentur

Digitized by Google

INDEX.

ſidentur, lib.4.tit 15.princ.tit.ar.5 num.132
Seruitus itineris licet totum fundum afficiat ex partium conuentione ad certum fundi locum reſtringi poteſt, lib.4.tit.17.§. ſi finium regundorum.6.cap.11.num.172.
ſolutio particularis affert multa incommoda,libr.4.tit.17.§.ſi finiū regundorum 6.cap.7.num.66
ſolutio vna ſi plures liberet debitores vnam omnium obligationē fuiſſe oſtendit, ſecus,ſi eos non liberet, lib.4 titul.17.§.ſi finium regundorum 6.cap.8 num.91.
ſolutio partis,an in parte liberationem inducat? lib.4.titul.17. §.ſi finium regundorum.6.cap.8.num.94.
ſolutam partem rei in genere,ſiue alternatiuè promiſſam, quare in pendenti eſſe,donec res alijs detur ſcriptum ſit, lib.4.tit.17.§.ſi finium regundorum.6.c.9.num.111.
ſoluta parte rei,in genere,ſiue alternatiua promiſſa quare eius partis liberatio non contingat?lib.4.t.17.§ ſi finium.regundorum.6.cap.9.num. 109.
ſoluta pars rei in genere, ſiue alternatiue promiſſa condici poteſt, lib.4.tit.17.§ finium regundorum.6.cap.9.num 110.
ſolutus legibus quis dicatur,lib.4.t.2.§. ita tamen competit.1.numero 45
Sortis iudicium,an inter heredes locum habeat?li.4 ti.6.l.1.ff.fam. ercis.§.20.art.5.num.65.
ſpecies idem apud I.C.quod caſus ſeù facti contingentia,lib.4.tit.6.§.ſic itaque diſcreris.24.num.35.
ſponſa,an æquale cum vxore dotis ratione priuilegium habeat? lib.4.tit.6.in l.priuilegia.16 §.20.ar.5.num.34.
ſponſæ ad vxorem argumentum ſumi non poteſt, lib.4. tit 6. in l. priuilegia 16.§.20.ar 5.num.55.
Sponſa pupillo,an præferatur in bonis tutoris & pro tutoris? lib.4. tit.6.in l.priuilegia.16 § 20 ar.5.num.33.
ſponſa Arras,an deducit,& de interpretatione legis Regni?lib.4.tit.6.in l.1.D.fam.erciſ.§ 20.ar.5.num.57.
ſponſæ quale olim pro dote priuilegium conceſſum? lib.4.tit.6.in in l priuilegia.16.§.20.art.5.num.31
ſponſiones licitæ ſunt in virtutum certaminibus, lib.4.tit.3.§.iniuria. 1. num.81.
ſpoliator bona non cedit,libr. 4. titul 6.§. cum eo quoque. 40. numer 13.
ſportula,quid & vnde dicta,lib.4.tit.6.§.tripli.24.num.9.
ſportularum nomine ſi plus quid ſit exactum quæ pœna in executores,lib4 tit.6 §.tripli.24.num.3.
ſtationes,quæ olim eſſent apud Romanos,lib 4.tit.15.§. ſumma autem 1. 2.num.67.
ſtatuta inactionem de dolo obtinent etiam in ſpeciali exceptione, lib.4.tit.13.princ.tit.num.6.
ſtatu liber quando poteſt procuratore conſtituere,lib.4.tit.10.pr. tit.num.23.
ſterilitas quando penſionis remiſſionem inducat remiſſiuè, lib.4. tit.6.§.actionum.autem.28 q.17.num.41.
ſtellionatus crimen objicitur,vbi quid dolo factum eſt,quod ſpeciale criminis nomen non habet,lib.4.tit.3.§. iniuria.1.num.65.
ſtipulatio contractus iuriſgētium an ciuilis ſit,lib 4.tit.6.§.in perſonam.8.num 9.
ſtipulatio iudicatum ſolui in perſonam eiuſdem ex pluribus clauſulis committi poteſt,ſecus contra diuerſos,lib.4.tit.11.§.ſin autem 2. num.68.
ſimple duplaue ſtipulatio qualis in contractu venditionis,lib.4.tit. 17. §.ſi finium regundorum.6.cap.10.num.125.
ſtipulatio ſine verbis à lege induci an poſſit? li 4.tit.6.§.fuerat antea 29.num.19.
ſtipulatio alia expreſſa: alia tacita: illa verbis conſtat, hæc verba non deſiderat ex communi,lib.4.t.6.§.fuerat antea 29.n.20.
ſtipulatio ficta vtilem non directam actionem petit, lib.4.tit.6.§. fuerat antea.29.num.23
ſtipulatio rem ratam haberi committitur in id quod intereſt, lib. 4.tit.11.§.ſin autem 2.num.42.
ſtipulatio quare contractibus adiecta ex mente Vaconij, quæ reprehenditur? lib.4.tit.6. §.actionum autem 28. quæſt.prima, numero 28.
ſtipulationes euictionis fructuariæ,damni infecti,& noui operis,indiuiduæ,qua ratione dicantur,li.4.tit.17.§.ſi finium regundorum 6.cap.10.num.133.
Stipulationes foſſam fodi,inſulam ædificari,operi indiuiduæ quare cenſeantur? lib.4.tit.17. §.ſi finium regundorum.6. cap.12.numero 153.
ſtipulationes qua ratione inuentæ & quis earum finis? lib.4.tit.17. §.ſi finium regundorum 6.cap.1.num.1.
ſtipulationis diuiduæ quædam, indiuiduæ alia ſunt,lib.4.tit.17.§. ſi finium regundorum 6.cap.1.num.2.
ſtipulationes omnes,aut in dando,aut in faciendo conſiſtunt,lib.4. tit.17.§.ſi finium regundorum.6 cap.6 num.56.
ſtipulatio rem tradi,& vacuam poſſeſſionem tradi, qua ratione indiuiduæ dicatur,li.4.t.17.§.ſi finium regundorum.6.cap...n.187.
ſtipulatio rem dare diuidua qua ratione ſit?lib.4.tit.17.§.ſi finium regundorum.6.c.12.num.138.
ſtipulatio de dolo prætoria eſt,lib.4.tit.17.§.ſi finium regundorum 6.c.13.num.126.
ſtipulatio dolum malum abeſſe, an eadem cum ſtipulatione parte non fieri, lib.4.tit.17.§.ſi finium regundorum.6.cap.13.nu.227.
ſtipulationi pœnali ſubiecta facto indiuiduo pœna ab heredibus, an inſolidum,an proportione hereditaria committatur?lib.4.tit. 17.§.ſi finium regundorum.6.cap.13.nu.214.
ſtipulatio iter heri, an eadem,cum ſtipulatione ſeruitutis itineris? lib.4.tit.17.§.ſi finium regundorum 6.cap.13. num.218.
ſtipulatio amplius non peti,an eadem cum ſtipulatione parte non fieri? lib.4.tit.17.§.ſi finium regundorum.6.c.13.num.223.
ſtipulatio rem ratā haberi,an pro parte à domino promitti poſſit? lib.4.tit.17.§.ſi finum regundorum.6.cap.13 nom.229.
ſtipulatio mixta,quæ in dando,& in faciendo ſimul conſiſtit qualis ſit,lib.4 tit.17.§.ſi finium regundorum.6.ca.6.num.60.
In ſtipulationibus verba interpretantur contra ſtipulatorem,lib.4. tit. 11.§.ſin autem 2.num.39.
ſtipulationibus iudicatum ſolui dies ſtatim cedit licet ex actio differatur in tempus reo principali indultum,lib.4.tit.11.§.ſin autem 2.num 55.
ſtipulatoris heredes in duple ſtipulatione in ſolidum ſemper teneri, qua ratione inductum?lib.4.tit.17.§.finium regundorum 6.cap. 10.num.140.
ſtola matres fam.olim vſas,& de ea re plura,lib.4.tit.4.§.iniuria.1. num. 50.
ſtricti iuris contractus, qui ſint,& quare ſic dicantur, libr.4.tit.6. §.actionum autem 28.q.1.num.20.
ſtudiorum cauſa expenſæ à filio factæ an conferendæ, lib.4.tit.6. in l.quæ pater 50.§.20.ar.3.num.58.
ſubrepta re cōmodata commodatario,qui ſoluendo erat,furti actionem concebant veteres, lib.4.tit.1.§.quæ de fullone 15. num.8.
ſucceſſio deſcendentium,& aſcendentium in multis differt,lib.4.tit. 6.in l.quæ pater 50 §.20. ar.4.num.6.
ſuperficiarius operis noui nunciandi ius habet,lib.4.tit.15.§.ſumma autem.1.c.7.de nou.oper.nunc.num.283.
ſuperficies,quid alias ſignificet,& quid in hoc interdicto, lib.4.tit. 15.§.retinendæ.3.num.14.
ſuſpecti tutoris accuſatio publica,an popularis,lib.4.titul.18.princ. tit.num 6.
ſuſpenſi ſiue poſiti actio an ex vero maleficio. lib.4.tit.5.§.item is ex cuius cœnaculo.1.num.50
ſuum cuique tribui,& quod ſuum eſt cuique præſtari quo ſenſu dictum in iuſtitiæ definitione,lib.4.tit.1.princ.tit num.4.
ſillaba qui cadebat, cadebat à cauſa, & litem denuò actione rite propoſita inſtaurare poterat, lib.4.tit 6.in rub.num.7.
ſimbolis ſæpe Romanos vſos in rebus ſerijs conſtat,lib.4.tit.15.§. ſumma autem.1.cap.3.de nou.oper.nun.num.227.

T

TABELLIO falſum committens quomodo puniatur,lib.4. tit.18.§.item lex Cornelia.6 num.3.
Tabelliones,qui in conficiendis inſtrumentis peccant,ad intereſſe, tenentur,lib.4.tit.5.princ.tit.num.31.
Talionis antiquiſſima pœna,& an hodie in vſu, libr.4.tit.18.princ. tit.num.35.
Talionis pœna in iniurijs quæ? lib.4.tit.4. parag pœna autem.7. num.5.
Tacitæ hypothecæ ius pro dotis ex actione, an filijs & alijs concedatur? lib.4.tit.6.§.fuerat antea.29.num.52.
Tardius qui ſoluit, minus ſoluit, libr.4. titul.6.§. ſiquis agens.33. num.,6.
Temerarij litigatores reip.pernicioſi, libro quarto,titul.16.in rub. numero 5.
Temere tantum litigantes in expenſas condemnandos,lib.4.tit. 16. §.hæc autem omnia.6.num.6.
Temerarios litigatores quibus remedijs Iuſtinianus coerceat,lib.4. tit.16.in rubric.num.13.
Tēpus actionibus temporalibus præſtitutū vtile eſt,ſola de dolo actione excepta,quæ biennio continuo durat,lib.4.t.12.pr.t.n.25.
Tempus 30. vel 40.annorum intra quod perpetuæ actiones competunt:continuum eſt,lib.4.tit 12.princ.tit.num.24.
Tempus in vſu iuris,aut eſt continuum,aut vtile & quod tempus dicitur continuum,quod vtile?lib.4.tit.12.princ.tit num.23.

I N D E X.

Temporis futuri tractatus ad iudicem non ſpectant, lib. 4. titul. 5. §. item ſi ex cuius cœnaculo. num. 4.
Tempore legitimo finito, finiuntur, & ipſa actiones perpetuæ præſcriptione temporis ſummotæ, temporales ipſo iure, lib. 4. tit. 12. princ. tit. num. 34.
Tenuta quod ſit cum in maioratibus lib. 4. tit. 15. §. ſumma autem 1. col. 4. num. 180.
Terminum ſi tempora cum certa, cur extraordinaria dicatur? lib. 4. tit. 4. §. in ſumma. 10. num. 25.
Terminorum publico iure motores Hiſpano iure acriter puniuntur, lib. 4. tit. 6. §. quædam actiones. 20. num. 56.
Tertius poſſeſſor non niſi principali excuſſo conueniendus, lib. 4. tit. 6. in l. miu legia. 16. §. 20. ar. 5. num. 66.
Teſtis qui falſo depoſuit, an à non ſuo iudice puniatur? lib. 4. tit. 18. §. item lex Cornelia 6. num. 14.
Teſtis, qui falſum protulit teſtimonium, tam in Ciuili, quàm in Criminali regulariter qualiter puniatur, lib. 4. titul. 18. §. item lex Cornelia. 6. num. 9.
Teſtis neceſſario debet iurare, lib. 4. tit. 6. § item ſiquis poſtulante. 15. num. 31.
Teſtes ſine ſumptu non cogendi, lib. 4. tit. 6. §. actionum autem 28. q. 29. num. 15.
Teſtes teſtamento adhibiti non inuiti, aut coacti, ſed voluntarij eſſe debent, libro quarto, titul. 6. § actionum autem. 28. quæſt. 9. numero 27.
Teſtamentum metu factum nullum eſt, lib. 4. tit. 6. § actionum autē 28. q. 9. num. 26.
Teſtamentaria ſucceſſio, an legitima dicatur? libr. 4. tit. 6. in l. 1. D. fam. erc. § 20. ar. 5. num. 33.
Teſtamento factum ante aditam hereditatem vires nullas habet, lib. 4. tit. 1. §. hi, qui in parentum. 12. num. 6.
Tigna furtiua, an dominus vindicatio detur, & leges de tigno iniuncto, lib. 4. tit. 1. § pœna manifeſti. 4. num. 54.
Titulus idem quod rubrica in veteri iuris, & quare rubrica pro titulo accipiatur, lib. 4. tit. 1. princ. tit. num. 9.
Titulum de iniurijs ineptiſſime a Triboniano collocatum oſtenditur, lib. 4. titul. 4. in rub. num. 3.
Tranſactio nominatus, an innominatus contractus ſit, lib. 4. tit. 6 §. actionum autem. 28. q. 27. num. 47.
Tranſactio prætextu nouorum inſtrumentorum non retractatur, lib. 4. tit. 6 § item ſiquis poſtulante. 15. num. 106.
Tranſactio equitum antiquitus ſuit ſolita, & de l 2. emendata à Reuar. & Cuia. libro quarto, titul. 6. §. omnium autem. 8. numero 27.
Tributoria actio, an cum alijs concurrat, lib. 4. tit. 7 §. is quoque. 6. num. 1.
Tributoria actio quæ. lib. 4. tit. 7 §. introduxit. 3 num. 1.
Tripli catio, item, & quadruplicatio ac quid inducta, lib. 4. tit. 14. princ. tit. num. 9.
Tunc admittitur procurator ad agendum, cum ſatiſdatione de rato, ſi procurator datum, alqua exceptione munitus, vel in perfectum, non vero ſi mandatum exhibeat, lib. 4. titul. 11. §. ſin autem. 2. num. 12.
Tutella teſtamentaria legitimè proponitur, lib. 4. tit. 1. §. in præſud. num. 2.
Tutor pro re, quis carceri, an poſſit mancipari, lib. 4. tit 6. §. cum eoq requ 4. num. 25.
Tutores & curatores licet ante litem conteſtatam non poſſint procuratores conſtituere, conſtituere tamen poſſunt Magiſtratu autorante & cauſa cognita & huius rei differentia, lib. 4 tit. 10. princ. tit. num. 10.
Tutores & curatores poſt litem conteſtatam litis domini effecti procuratores dare poſſunt, libro quarto titul. 10. princ. titul. numero 11.
Tutores & curatores eatenus pro dominis habentur, quatenus fines mandatæ ſibi tutelæ non excedunt, libr. 4. titul. 10. princ. titul. num. 9.
Tutores, & curatores ante litem conteſtatam non poſſunt procuratores conſtituere, lib. 4. tit. 10. princ. tit. num. 7.
Tutores, & curatores, ſuperius & aduerſus defendentes iudicatum ſolui ſatiſdare non tenentur, & quare? li 4. tit. 11. §. ſin autem. 2. numero 21.
Tutelæ actio etiam pro tutore datur, lib. 4. tit. 6. §. actionum autem 28 q. 22. num. 27.
Tutelæ actio contraria bonæ fidei eſt, lib. 4. tit. 6 §. actionum autē 28. q. 22. num. 26.
Tutelæ actio contraria datur tutoribus & quæ eius rei ratio, lib. 4. tit. 6. § actionum autem. 28 q. 22. num. 16.
Tutelæ actio et an curatori datur, lib. 4. tit. 6. §. actionum autem. 28. q. 22. num. 28.
Tutelæ actio, quæ tutori datur, non niſi finito officio cōpetit, & an idem in curatore, lib. 4. titul. 6. §. actionum autem 28. q. 22. numero 29.
Tutelæ actio perſonalis, lib. 4. tit. 6 § actionum autem. 28 quæſt. 22. numero 2.
Tutela actio, etiam curatori & in curatorem, an & quando detur? lib. 4. tit. 6. §. actionum autem 28. q. 22. num. 31.
Tutelæ actio duplex, lib. 4. tit. 6. § actionum autem 28. q. 22. num. 1.
Tutelæ actio, vt competat contra pupillum, an contra tutorem exceptum eius eſt, lib. 4. titul. 6. parag. actionum autem. 28 q. 22. numero 32.
Tutelæ actio arbitrium dicta, & quare? lib. 4. tit. 6 §. actionum autem 28. q. 22 num. 3.
Tutelæ actio perpetua, & heredibus, & in heredes datur, lib. 4. tit. 6. § actionum autem. 28. q. 22. num. 34.
Tutelæ actio pro eo quod intereſt competit, lib. 4. tit. 6. §. actionum autem 28 q. 22. num. 55.
Tutelæ actio datur minori aduerſus curatorem qui, & alijs quoque actionibus tenetur, lib. 4. tit. 6. §. actionum autem. 28. quæſt. 22. numer. 4.
Tutelæ actio ex lege, 12. tab. de rationibus diſtrahendis, quæ, lib 4. tit. 6 §. actionum autem. 28. q. 22. num. 13.
Tutelæ actio bonæ fidei, & famoſa, lib. 4. tit. 6. §. actionum autem. 28. q. 22. num. 12.
Tutelæ actione veniunt rationum confectio & exhibitio, lib. 4. tit. 6 § actionum autem 28. q. 22. num. 11.
Tutelæ actio datur pupillo & eius heredibus, lib. 4. tit. 6. §. action ū autem 28. q. 22. num. 10.
Tutelæ actio ante finitum officium non competit, libr. 4. titul. 6. §. actionum autem. 28. q. 22. num. 9.
Tutelæ actio quæ tutoribus datur, an Ciuilis, an prætoria? lib. 4. tit. 6. §. actionum autem. 28. quæſt. 22. num. 22.
Tutelæ actio, vt tutori detur, quæ ſit neceſſaria, libr. 4. tit. 6. §. actionum autem. 28 q. 22. num. 23.

V

VACVAM poſſeſſionem emptor tradere debet, lib. 4. tit. 6. §. actionum autem. 28. q. 16. num. 9.
Vbi militat eadem ratio, idem ius debet admitti, lib. 4. tit. 1. §. quæ diffuſſe. tit. 15. num. 7.
Vbi adeſt & eadem ratio ibi eadem debet eſſe iuris diſpoſitio, lib. 4. tit. 3 §. capite tertio 9. num. 22.
Venditor, vt conuentiones contractu dictæ obſeruentur agit, lib. 4. tit. 6 § actionum autem. 28. q. 16. num 24.
Venditor rem tradere neceſſario tenetur, lib. 4. tit. 6 §. actionum autem 28 q. 16 num 5.
Venditor emptorum ad tradendū compellit aut in id quod intereſt agit, lib. 4. tit. 6 § actionum autem. 28 q. 16 num. 22.
Venditor ad factum an præciſe cogi poſſit? lib. 4. tit. 6. §. actionum autem. 28 q. 16. num 8.
Venditor ante rei traditionem ad pretium non agit, lib. 4. tit. 6. §. actionum autem 28. q. 16. num. 17.
Venditio duplex, lib. pactum de retro vendendo adijcitur, lib 4. tit. 6. §. actionum autem. 28 q. 8. num. 17.
Venales, res in fundum illatæ, an Seruiana actione teneantur; lib. 4. tit. 6. §. item Seruiana 7. num. 13.
Veneficus quis, & eius pœna? lib. 4. tit. 18. §. item lex Cornelia. 4. num. 25
Verbum haberi dupliciter accipitur, libr. 4. tit. 15. princ. titul. 3. numer. 97.
Verbum alius, aliud, eſt repetitiuum ſimilium, lib 4. tit. 6. in l. quæ pater. 50 § 20. a. 5. num. 8.
Verbum videtur nota improprietatis, libr. 4. tit. 2. §. ſane in hac actione 2. num. 16.
Verba noſtri textus ſiquis alienum hominem quomodo ex audienda, lib. 4. tit 3. pr. tit. num. 26.
Verba noſtri textus expenduntur, lib 4. tit 2. §. ita tamen competit. num. 47.
Verba noſtri textus non minus ex dolo, quam ex culpa exponuntur lib. 4. tit. 3. §. iniuria. 2. num. 10.
Verbum quanti plurimi in primo Aquiliæ capite expreſſum querere? & in tertio repetitum cenſetur, lib. 4 tit. 3. §. capite tertio 9. num. 21.
Verba lib. 12. tab. noxali actione quadrupum referuntur, lib 4. tit. 9. princ. tit. 4.
Verba Ædilitij edicti cuius hic fit mentio, lib. 4. tit 9. §. cæterum. 1. num. 2.
Verbum geſtum qualiter in hac rubrica accipiatur, libr. 4. tit. 17. in rub. num. 7.

I N D E X.

Verbum daretan, ſemper dominij tranſlationem importet, lib.4.tit. 6.§.ſic itaque diſcretis.14.num.6.
Verba ſt. de albo corrupto referuntur, lib.4.tit.6.pœnales quoque actiones.18.num.7.
Verbum officium vnde dicatur, & quæ eius ſignificatione? lib.4.tit. 19.in rub.num.4.
Verbum de pactus quid ſignificet? lib.4.tit.16.§.ex quibuſdam iudicijs.7.num.17.
Veſtes lugubres, quæ præſtantur vxori, ex quinto deducendæ, lib. tit.6. in lib.4.tit.6. in l.1 D.fam.ercil.§.20. ar.5.num.60.
Veſtes quotidianas deducit vxor, & quæ dicantur veſtes quotidianæ lib.4.tit.6.in l.1.D.fam.ercil.§ 20.ar.5.num.58
Veſtes, & alia ornamenta pretioſa, & quatenus deducat vxor, lib.4. tit.6.in l.1.D.fam.ercil.§.20 ar.5.num.56.
Veſtes lugubres vxori viduæ præſtandæ, lib.4.tit.6.in l.1.D.fam. ercil.§.20.ar.5.num.59.
Vetus lectio ad d.§.cum quoque non admittitur, lib.4.tit.6.§. pœnales quoque actiones 12. num.18.
Veterinarij in hoc.§.comprenduntur, & eorum culpa, & imperitia Aquiliano plebiſcito coercetur, libro 4. titul.8.§.iniuria 1. numero 118.
Vetus exceptio, ſi telum manu fugit magis quam iecit, lib.4.tit.3. §.iniuria.1.num.60.
Viatores & apparitores, qui hodie executores. libro 4.tit.6.§. tripli.24. num.7.
Via publica quæ? libr.4.tit.5.parag.item ex cuius cœnaculo 1. numero 31.
Viæ puræ & mundæ debent eſſe, ne lædantur ædificia, lib.4.tit.15. pr.tit.ar.5.num.162.
Viæ vrbanæ, vt purgentur, expedit Reip.lib.4.tit.15.pr.titul.art.5. num.163.
Viæ vicinale quæ? libr.4.titul.5 §.item is ex cuius cœnaculo.1. num.33.
Via priuata quæ? libr.4. titul.5. §. item ex cuius cœnaculo 1. numero 32.
Vias reficere omnes compelluntur, & ſi clerici ſint, lib.4.titul.15. pr.tit.ar.5.num.165.
Vicarius ſeruus quis? lib.4.tit.6.§.actiones autem.10.num.25.
Vicinum vicino opus nouum nunciare qualiter intelligendum? lib. 4.tit.15 §.ſumma autem.5.cap.7.de nou.oper.nuoc. nu.288.
Vidua quæ etiæ appellata? libr.4.tit.17.§.ſi hæſum regundorum.6. cap.2.num.17.
Vindicatio ex parte poſſeſſoris dominium præſupponit, lib.4.tit. 6.§.omnium.1.num.15.
Vindicatio domino datur, libr.4. titul.1.§. pœna manifeſti. 4. numero 9.
Vindicatio vnde dicta? lib.4.titul.6. §.appellamus.15. num.10.
Vindicationes potuiſſe rectè conductiones dici, li.4.tit.6.§. appellamus 15. num.12.
Vindicans rem ſuam omnibus creditoribus potior eſt? lib.4.tit.6. in l.priuilegia.16 §.20.ar.5.num.88.
Virginum raptores grauiter puniuntur, lib.4 tit.18.§.item lex Iulia 7.num.3.
Vim vi reppellere licet, lib.4.tit.2.princ.tit.num.15.
Vis alia publicas alia priuata? lib.4.tit.2 pr.tit.num.15.
Vis inquietatiua quid? lib.4.tit.2.princ.tit.num.19.
Vim illata propulſare reſiſtendo quis iure non poteſt, lib.4.tit.3. §.iniuria.1.num.29.
Vim, quæ in filio, parenti, conſangineis cognatis viro, aut vxori, propulſare quis poteſt, lib.4.tit.8.§.iniuria.1.num.36.
Vim adhibere non ſemper eſt peccatum, libro 4. titul.2. in rubr. num.13.
Vis turbatiua, quæ, & eius remedia? libr.4.titul.2. princ. titul. numero 18.
Vis per Magiſtratum illata iniuſta non eſt, lib.4. tit.3. §.iniuria 1. numero 25.
Vim, & metum faciens, quid ſimulet? lib.4.tit.2.§.ita tamen competit.1.num.19.
Vis ſine dolo malo an committi poſſit, lib.4.tit.2.§. ita tamen competit.1.num.5.
Vis niſi reſiſtenti fieri nequit, lib.4.tit.2.pr.tit.num.54.
Vis, & fraus iniuſtitiæ ſpecies, lib.4.tit.2. §.ita tamen competit.1. num.10.
Vis in quo differat à dolo? libr.4. titul.2. §. ita tamen competit 1. num.9.
Vis ſine dolo aliquando contingere poteſt, lib.4.tit.2.§.ita tamen compet.1.1.num.24.
Vis ablatiua quæ? lib.4.tit.2.pr.tit.num.16.
Vis quibus modis committi ſoleat, libr.4.titul.2.princ.titul.numero 54.

Vis expulſiua quid, & eius remedium? libr.4.titul.2.princ.tit. numero 15.
Vis compulſiua quid, & eius remedium? libr.4. titul.2. princ.tit. num. 7.
Vim paſſo in integrum reſtitutio conceditur à Prætore, lib.4.tit. 6.§.item actio l.27. num 4.
Vis priuatæ pœna à lege Iulia conſtituta, libr.4.titul.8. in rub num.5.
Vim paſſo permittitur vtro iudicio velit experiri, & quando variare liceat, lib.4.tit.2.in rub.num.9.
Vi rapuiſſe quis intelligatur, libro quarto, titul.2.principium titul. num.55.
Vi, & propria authoritate adimens rem fiſci, aut alterius poſſidentis in qua incidat pœnam, libr.4.titul.2. §.ita tamen competit 1. numero 48
Vi vel metu ſi aliquis à debitore debitum extorſerit, licet non incipat in edictum, quod metus cauſa, incidit in legem Iuliam de vi, lib.4.tit.6.§.item actio.27.num.10.
Vi rem auferens ſiue dominus ſit, ſiue non dominus, qua pœna puniendus, lib.4.tit.18.§.item lex Iulia 7.num 8.
Vim armatam committens deportatione plectitur, lib. 4.tit.18.§. item lex Iulia.7. num.1.
Vi à poſſeſſione expulſus, ante omnia reſtituendus, lib.4.tit.18.§. item lex Iulia.7.num.6.
Vis ſine armillatæ quæ pœna? lib.4.titul.18.§.item lex Iulian.7. num.7.
Vis pluribus modis committitur, lib. 4.tit.18.parag. item lex Iulia 7.num.5
Vis vel metus conſenſum omnino non excludit, quamuis coacto, lib.4.tit.6.§.item actio 27.num.40.
Vis etiam immobilibus infertur.lib.4.tit.2.in rub num.18.
Vi bonorum raptorum actio mixta eſt, libr.4 titul.3. princ. titul. num. 59.
Vi bonorum raptorum actio, ita in quadruplum datur, vt triplum tantum ſit pœna, lib 4.tit.2.princ.tit. num.58.
Vi bonorum raptorum actio, an ob minimam rem detur, lib.4.tit. 2.princ tit.num.8.
Vi bonorum raptorum non tenetur, qui iuſto errore ductus rem alienam rapit, lib.4.tit. 2.in rub.num.14.
Vi bonorum raptorum actione tenetur is, qui vi & dolo malo ex compoſito rem alienam rapit, lib.4 tit.2.princ.num.1.
Vi bonorum raptorum actio intra annum quadrupli eſt, poſt annum ſimpli, & in quadruplo, & ſimplum ineſt, lib.4.tit.2.princ. titul.num.2.
Vi bonorum raptorum actio ſolum datur in eum, qui dolo malo rapuit, lib.4.tit.2.in rub.num.19.
Vi bonorum raptorum, ſine furti actione non tenetur, qui vi & dolo malo aliquem poſſeſſione expoliauit, lib.4.titul 2. princ.titul. numero 44.
Vi bonorum raptorum actio, vt detur, quid deſideratur? lib.4.tit.2. pr.tit. num.20.
Vi bonorum raptorum iudicio rei perſecutio ineſt, libr.4.tit.2.pr. tit num.36.
Vi bonorum raptorum actio datur omnibus, quorum intereſt rem non eſſe ſubreptam, lib.4. tit.2. in rub.num.27.
Vi bonorum raptorum actio bonæ fidei poſſeſſori fructuario, & ſimilibus datur, lib.4.tit.2. in rub.num.18.
Vi bonorum raptorum non denegatur ei, qui lege Aquilia, aut furti ante egit in duplum, lib.4.tit.2.princ.tit.nu.34.
Vi bonorum raptorum actio datur omnibus, quorum ex iuſta cauſa intereſt, libr.4.tit.2. princ.tit. num.6.
Vi bonorum raptorum actio, an competat ei, qui res communes, aut ſuas ſubripuit, lib.4.tit.2.pr.tit.num.3.
Vi bonorum raptorum actio in heredes eius qui dolo malo rapuit non datur, ſed condictio, lib.4.tit.2.in rub.num.21.
Vſuræ in bonæ fidei iudicijs, an ſine mora debeantur, lib.4.tit.6. §.actionum autem.28 q.8.num.4.
Vſuræ in bonæ fidei iudicijs ex conuentione aliquando debentur, aliquando ex mora, & eius rei ratio, lib.4 tit.6.§.actionum autẽ 28 q.8. num.7.
Vſuræ an aliquo prætextu admittendæ, lib 4.tit.6.§. actionum autem 28.q.8.num.55.
Vſuræ a tempore litis conteſtatæ in iudicijs ſtricti iuris an veniat, lib.4.tit.6.§.actionum autem.28.q.8.num.8.
Vſuræ an tantum prohibitæ in contractu mutui, lib.4.tit.6.§.actionum autem.28. q.8.num.32.
Vſuræ iure Canonico in omnibus contractibus prohibitæ, lib.4. tit 8.§.actionum autem.28.q.8.num.83.
Vſuras iure actionis peti, quæ vtilitas, lib.4.tit. 6.§.actionum autem 28. q.8.num.12.

Vſuræ omni Iure, Domino. Naturali. Pontificio, & Regio Hiſpano prohibitæ, lib. 4. tit. 6. §. actionum autem 28. q. 8. num. 5.
Vulgaris diffinitio exceptionis reijcitur libr. 4. titul. 13. in sub. num. 9.
Vxor rem à marito donatam an poſſideat, libr. 4. tit. 15. pr. tit. ar. 2. num. 38.
Vxorem a marito donatam poſſidet, libr. 4. tit. 15. princ. tit. ar. 3. numero. 64.
Vxor quæ mutatis veſtibus maritum ſuum à carcere extraxerit, quatenus teneatur, lib. 4. tit. 1. §. ceterum. 10 num. 50.
Vxoris heredibus an ius hypothecæ tacitæ competat, lib. 4. tit. 6. §. fuerat antea 20. num. 64.
Vxor dotis ratione antiquioribus creditoribus præfertur, Sed an id verum ſi priorem expreſſam hypothecam habeat, dubitatum Iure communi, lib. 4. tit. 6. in l. priuilegia. 16. §. 20. ar. 5. num. 74.
Vxor olim dotis ratione perſonalibus tantum creditoribus præfertur latius poſtea priuilegium id extenſum, lib. 4. titul. 5. in l. priuileg. 16. §. 29. ar. 5. num. 56.
Vxor marito non iuſte reſiſtit, lib. 4. tit. 5. §. iniuria. 1. num. 18.
Vxor iure Regio Hiſpano prioribus creditoribus expreſſam hypotecam habentibus non præfertur, lib. 4. tit. 6. in l. priuilegia. 16. §. 20. ar. 5. num. 78.
Vxor ex iniuria viro facta agere an poſſit, lib. 4. tit. 4. §. patitur. 2. num. 7.
Vxori ſi iniuria, fiat iniuriarum actione maritus agit, lib. 4. tit. 4. §. patitur. 2. num. 18.
Vxores à viris defendi affectionis ratio poſtulat, lib. 4. tit. 4. §. patitur. 2. num. 19.

FINIS.

LEGVM

LEGVM, ALIORVMQVE
LOCORVM IVRIS CIVILIS ROM.

Canonici pontificium, regii Hiſpanorum, quæ hiſce libri quarti inſtitutionum Iuſtiniani commentariis notabiliter, vel explicantur, vel exornantur alphabetico ordine accurrate digeſtus index.

Ex prima pandectarum parte, & Digeſto veteri.

A

L. Actio. 47. D. de negot. geſt. lib. 4. tit. 6. §. actionum autem. 28. quæſt. 2. num. 17. & cod. lib. 4. tit. 5. in nib num. 15.
L. ad certam. 6. D. de ſeruitutibus, lib. 4. tit. 17. §. ſi finium. 6. cap. 31. num. 154.
L. admonendi 31. verſ. ſolent enim D. de iure iurando, lib. 4. tit. 6. §. item ſi quis. 11. numero 66.
L. ad peremptorium 63. D. de iudicio, lib. 4. tit. 15. in l. ſi finita. 15. §. Iulianus D. de damno infecto §. ſumma. 1. c. 2. num 53.
L. ait lex 23. §. 1. D. ad leg. Aquiliam, lib. 4. tit. 3. §. his autem verbis. 15. num. 11.
L. arbitrio. 18. D. de dolo, lib. 4. titul. 6. parag. item actio. 27. numero 38.
L. auxilium. 37. §. in delictis D. de minoribus, lib. 4. tit. 1. §. in ſuma. 17. num. 3.
L. auus neptis 82. D. de iure dotium, lib. 4. tit. 6 §. quædam. 20. art. 3. num. 54.

B

L. Bona fides 31. D. depoſiti. lib. 4. tit. 6. §. actionum autem 28. q. 20. num. 8.
L. Bouem, 43. §. ſi ſub conditione, D. de ædilit. edicto, lib. 4. tit. 6. §. ſi quis 33. num. 49.

C

l. Centum capua 8. D. de eo quòd certo loco, lib. 4. tit. 6. §. actionū autem 28 q. 4. num. 14.
l. certo generi 13. §. 1. D. de ſeruitut. ruſtic. libr. 4. tit. 17. §. ſi finium 6. cap 31. num. 173.
l. cum à te 24. D de dolo. lib. 4. tit. 13. §. item ſi 5. num. 8.
l. cum de in rem verſo. 9. D. de viuris, libr. 4. titul. 6. §. fuerat 29. num. 14.
l. cum hereditas 59. D. de petit. heredit. libr. 4. titul. 17. §. etſi in rem 1. num. 6.
l. cum implures 68. §. veſtimenta, D. locati, lib. 4. tit. 1. § item ſi fullo 14. num. 18.
l. cum quidem D. ſi certum petatur, lib. 4. tit. 6. §. actionum autem 28. q. 6. num. 2. & quæſt. 10. num. 4.
l. cum ſeruus 15. D. de condict. cauſa data. libr. 4. titul. 1. § . furtum num. 43.
l. cum tabernam 34. D. de pignorib. lib. 4. tit. 6. §. item Seruiana 7. num. 24.

D

L. Debitor. 40. §. ſoluta Pecunia, D. de pignorat. actione, lib. 4. tit. 6. §. actionum autem, 28. q. 24. num. 10.
l. debitor. 14. D. de compenſationibus, libr. 4. titul. 6. §. actiones 30. num. 57.
l. debitor 38. D. de pignorib. libr. 4. titulo 6. parag. item Seruiana 7. num. 24.
l. de die 8. §. quidam, D. qui ſatiſdare cog. lib. 4. titul. 11. §. ſed hodie 2. numero 25.
leg. de illo 24. D. de noxalib. actionib. libr. 4. titul. 8. §. omnis 5. numero 8.
l. depoſiti 5. §. ſi filius familias, D. de peculio, lib. 4. tit. 6. §. actionum 19. num 80.
l. de qua re 74. D. de iudicijs, lib. 4. tit. 6. parag. ſic itaque diſcretis 14. numero 85.
l. dominum eſt 57. ff. de contrah. emptione, lib. 4. tit. 14. princ. titul. num 17.
l. dotale prædium 13. §. heredi, D. de fundo dotali, lib. 4. tit. 6. § fuerat 29. num 50.
lege dotale prædium 15. D. de fundo dotali, libr. 4. titul. 6. §. fuerat 29. num. 65.

E

l. Edictum 15. D. de iudicijs, lib. 4. tit. 15 in l. ſi finita 15. §. Iulianus D. de damno infect. §. ſumma 1. c. 2. num. 59.
l. et apud quem 5. D. depoſiti, lib. 4. titul. 6. §. actionum 28. quæſt. 12. num. 2.
l. et ſi forte 18. D. de ſeruitutib. lib. 4. tit. 6. §. eque ſi agat 2. num. 7.
l. electio 26. §. ſi diſſentiant D. de noxalib. action. lib. 4. tit. 15. in l. ſi finita 15. §. Iulianus, D. de damno infecto, §. ſumma 1. capi. 4. numero 155.
l. eo tempore 51. D. de peculio lib. 4. tit. 15. in l. ſi finita 15. §. Iulianus, D. de damno infecto, §. ſumma 1. cap. 4. num. 16. & lib. 6. §. ſeruus alienus, eod. lib. 4. tit. 6. §. actiones 10. num 64.
l. eleganter 7. §. 1. D. de dolo, lib. 4. tit. 6. §. actionum autem 28. q. 9. num. 32. & §. idem Labeo eodem lib. 4. titul. 3. §. caeterum 10. numero 4.
l. & ideo 21. D. de legib. lib. 4. tit. 1. § . quæ de ſtellione 25. num. 82.
l. & generaliter 3 §. fin. D. de calumniatorib. lib 4. tit. 6. § . omnes 21. num 4.
l. & ita de facto 1. §. 22. verſ. ad hoc, D. de nautis cauponis, lib. 4. tit. 5. §. item exercitor 3. num. 32.
l. & poſt contractum 63. D. de iudicijs. lib. 4. titul. 4. in l. ſi finita 15. §. Iulianus, D. de damn. infect. §. ſum. 1. c 2. num. 55.
l. & puto 16. §. ult. apud D. fam. erciſcund. lib. 4. tit. 4. in l. 1. D. eodem, §. 20. artic. 5. nu. 10.
l. ex ea 7. D. de condictione ob turp. cauſ. lib. 4. tit. 6. §. item actio, 27. num. 26
l. ex empto. 11. D. de actionibus empti lib. 4. tit. 6. §. actionum autē 28. quæſt. 25. num. 3.
lege cum quæ 78. D. de iudicijs, libro. 4. titul. 16. parag. hęc autem 6. num. 6.
lege eum qui 20. D. de iur. iurand. libr. 4. titul. 16. parag. aduerſus 1. numero 41.

F

l. Filius familia 15. D. de iudicijs, libr. 4. titul. 3. parag. iniuria 1. numero 129.
l. filius non impeditur 22. D. de inoffic. teſtam. libr. 4. tit. 4. §. patitur 2. num. 16.
l. fin. D. de ſeruo corrup. lib. 4. tit. 6. §. induplum 23. num. 28.
l. fin. D. quod iuſſu, lib. 4. tit. 6. §. ſi igitur 1. num. 2.

L. fin.

I N D E X.

Lege fin. D. de fundo dotali, libro 4. titul. 19. parag. & ſi in rem 1. num. 43.

l. fructus 33. D. de rei vindicat, lib. 4. tit. 17. parag. & ſi in rem 1. num. 77.

l. fructus 4. D. de rei vindicat. lib. 4. tit. 6. §. actionum, 28. quæſt. 7. num. 3.

l. fructus 4. D. de vſuris, lib. 4. titul. 19. parag. & ſi in rem 1. num. 3. & 70.

l. furti 6. §. pactuſque D. de his qui notant. infam. lib. 4. tit. 16. §. ex quibuſdam 7. num. 17. & §. mandati, num. 22.

G

l. Grege 13. §. ſub conditione, D. de pignorib. lib. 4. tit. 6. §. ſi quis 33. num. 45.

H

l. His verbis 19. §. fin. D. de adoptionib. lib. 4. tit. 6. parag. fuerat 29. num. 21.

I

l. Idem ſi ob ſtuprum 4. D. de condict. ob turp. cauſ. lib. 4. tit. 6. §. item actio 27. num. 15.

l. illud 32. D. ad leg. Aquiliam, lib. 4. tit. 6. §. pœnales 12. num. 23. & §. fin. tit. 3. §. capite tertio 9. num. 10.

l. illud 5. D. de pact. dotalib. lib. 4. tit. 6. §. fuerat 29. num. 71.

l. in condictione 3. D. de condict. furtiua, lib. 4. tit. 17. §. ſi finium, 6. c. 8. nu. 93.

l. Inde Neratius 23. §. hanc actionem, D. ad legem Aquiliam, lib. 4. tit. 3. §. his autem verbis 5. num. 5. Et §. ſi dolo num. 30.

l. in omnibus 41. D. de iudicijs, lib. 4. tit. 5. in l. ſi finita 15. §. Iulianus, ff. de damn. infect. §. ſumma 1. cap. 4. nu. 163.

L. in operis 2. D. de locato, lib. 4. tit. 6. in l. priuilegia, 16. D. de priuileg. credit. §. 20. tit. 5. num. 20.

L. inter omnes 12. D. qui ſatiſd. cogant, libr. 4. titul. 11. in rub. num. 14.

L. is cuius 54. D. de procurator. libr. 4. tit. 10. parag. procurator. 1. num. 55.

L. item Mela 11. §. fin. D. ad legem Aquiliam, libr. 4. titul. 3. §. cap. tertio 9. num. 5. & eodem tit. 1. principium tituli, num. 7.

L. item ſi obſtetrix 9. §. fin. D. ad l. Aquil. libr. 4. titul. 3. §. iniuria 1. num. 47.

l. item ſi verberatum 15. § fin. D. de rei vindicatione, lib. 4. tit. 6. §. omnium 1. num. 3.

l. iubere cauere 4. D. de iur. omn. iud. lib. 4. tit. 25. in l. ſi finita 15. § Iulianus, D. de damno infecto, § ſumma 1. capit 4. num. 173.

L. Iulianus 11. D. qui ſatiſd. cogant. lib. 4. tit. 11. parag. ſin autem 1. num. 54.

L. Iulianus 13. D. de actionibus empti, lib. 4. tit. 6. §. omnes 31. num. 3. Et §. per contrarium d. tit. 6. § actionum autem, 28. quæſt. 9. num. 7.

L. iuris gentium 7. D. de pactis, lib. 4. tit. 6 §. actionum autem 28. q. 27. num. 2. Et §. & utroq. d. q. 27. nu. 6.

L. ius iurandum 44. §. qui ius iurandum, D. de iure iurando, lib 4. tit. 16. in rubric. num. 21.

L

L. Labeo 41. D. de iure iurand. libr. 4. titul. 6. §. item ſi quis 21. num. 93.

L. Labeo 50. D. de contrahend. empt. lib. 4. tit. 6. §. actionum autem 28. q. 27. num. 43.

L. licet 6. §. ut factum, D. nautæ, caupones, lib. 4. tit. 5. §. item exercitor. 3. num. 29.

L. lite 45. D. de vſuris, lib. 4. tit. 6 §. actionum autem 28. quæſt. 8. numero 27.

M

L. Mandato 60. D. de procur. lib. 4. tit. 10. in rub num. 15.

l. metum 9. D. de eo quod met. cauſ. lib. 4. tit. 15. §. recuperandæ 6. num. 8. Et §. idem Pompon. tit. 6. §. item actio 27. nu. 27.

L. minor 51. D. de procurat. libr. 4. titul. 10. §. procurator 1. numero 14.

lege multo 24. D. de iure iurand. lib. 4. tit. 6. §. actiones 10. num. 81.

N

leg. Nam poteſtas 9. D. de iur. iurand. libr. 4. titul. 13. §. idem iuris 2. num. 18.

l. naturalis 5. §. at cum do D. de præſcriptis verbis, li. 4. tit. 6. §. actionum autem 28. q. 27. num. 61.

L. nec tinorem 7. §. proinde, D. de eo quod met. cauſ. lib. 4. tit. 6. §. item actio 27. num. 15.

l. nec vllam 13. §. item à debitore, D. de petit. hered. lib. 4. titul. 6. §. actionum autem 28. q. 30. num. 29.

l. Neratius 11. D. de ſeruo corrupto, lib. 4. tit. 6. § in duplum 23. num. 11.

l. non cogendum 45. D. de procur. lib. 4. tit. 17. §. ſi finium 6. cap. 12. num. 200. & tit. 10. §. procurator. 1. num. 51.

l. non omnium 20. D. de legibus, lib. 4. tit. 1. §. quæ de fullone 15. num. 11.

l. non poſſumus 7. D. ſi pars hereditatis petatur, lib. 4. tit. 6. §. curare 38. num. 5.

l. non ſolum 39. §. ſi pater, D. de procur. lib. 4. titul. 11. §. ſin autem 4. num. 6.

P

l. Papinianus 8. D. de inoffic. teſtam. libro 4. titul 4. §. patitur 1. num. 13.

l. penultima, D. de fundo dotali, libr. 4. titul 6. §. fuerat 29. num. 65.

l. penultim. D. de dolo, lib. 4. tit. 11 § ſin autem 2. num. 70.

l. penultima, § hoc iudicium, D. nequis eum, libr. 4. tit. 6. §. pœnales 12. num. 58.

l. peteti 27. D. de pignorat. act. lib. 4. tit. 6. §. actionum autem 28. q. 24. num. 9.

leg plane 41. D. de petit. hered. libro 4. titul. 17. §. & ſi in rem 1. num. 35.

lege 1. D. de iur. omn. iud. lib. 4. titul. 6. actionum §, autem 28. quæſt. num. 24.

l. 1. §. ſi plures, D. de eo per quem factum erit, lib. 4. tit. 6. §. pœnales 12. num. 52.

l. 1. §. cum quæque, D de edendo, lib. 4. tit. 15. in rub. num. 11. Et tit. 6. §. ſic itaque diſcretis 14. num. 20.

leg. 1. §. idemque, D de poſtulando, lib 4. tit. 1. in rub. num. 6.

L. 1. §. vſus D. de procurator. lib. 4. tit. 10. princ. tit. num. 32.

l. 1. § dolum. D. de dolo, lib. 4. tit. 2 §. ita tamen 1. num. 11.

leg. 1. § per hanc D. de rei vindicatione, libr. 4. tit. 15. princ. titul. num. 154.

l. 1. D. de interrogat. action. lib 4. tit. 6 §. ſi quis 33. num. 51.

l. 1. § hæc actio D. de ſi menſor falſum mod. dix. lib. 4. tit. 3. §. iniuria 1. num. 128. & tit. 6 §. ſic itaque diſcretis 14. num. 37.

leg. 1. D. de rerum permut. lib. 4. tit. 6. §. actionum autem 28. quæſt. 29. num. 8.

leg. Procurator cui 58. D. de procurator. libr. 4. titul. 10. in rub. num. 15.

l. procurator tutorum 63. D. de procurator. libr. 4. titul. 10. in rub. num 15.

l. promiſſor 21. § fin. D. de conſtit. pecun. lib. 4. tit. 6 1. §. ſed hodie 1. num. 6.

l. pro parte 11. D. de ſeruitutib. libr. 4. titul. 37. parag. ſi finium 6. c. 11. num. 139

Q

L. Qua actione 7. §. ſi quis in colatione, D. ad l. Aquiliam, lib. 4. tit. 3. §. iniuria 1. num 76.

l. 4. § fin. D. de alienat. iud. mut. cau. fact. lib. 4. tit. 12. §. non autem, 1. num. 44.

l. quæcunque 14. D. de compenſationib. lib. 4. tit. 6. §. in bonæ fidei 30. num. 12.

l. quæro 57. §. inter locatorem, D. locati, lib. 4. tit. 6. §. actionum autem 28. q. 17. num. 26.

l. Quæſitum 31. § fin. D. de peculio, lib. 4. tit. 14 princ. titul. num. 21.

l. quemadmodum 29. D. ad legem Aquil. lib. 4. tit. 15. §. ſumma 1. c. 5. de nou. oper. nunc. num. 125.

l. quidam exiſtimauerunt 21 D. ſi certum petatur. lib. 4. titul 17. §. ſi finium 6. cap. 7. num. 82.

l. quidam 28. D. de iure iur. lib. 4. tit. 6. §. actiones 10. num. 81.

l. qui in carcerem 22. D. de eo quod metus cauſa, libr. 4 titul. 6. §. item actio 27. num. 8. & 44.

l. qui reſtituere 68. de rei vindic. libr. 4. tit. 6. §. item actio 26. numer. 46.

l. qui ſcit 25. § bonæ fidei, D. de Vſuris, lib. 4. titul. 17. § & ſi in rem 1. num. 71.

l. qui ſeruandarum 14. §. fin. de præſcriptis verb. libr. 4. tit. 6. in rub. num. 13.

l. qui ſeruum 21. §. in iure interrogatus, D. de interrogat. action. libr. 4. tit. 6. §. ſi quis 33. num. 42.

l. quod Priuilegium 8. D. de poſiti. lib. 4. tit. 6. in l. priuilegia 16. D. de priuileg. credit. §. 20. num. 42.

l. quoties 15. de ſeruitutibus, libr. 4. tit. 6. parag. æque ſi agat 1. num. 7.

L. Rem

Digitized by Google

I N D E X.

R

l.Rem alienam 41.D.de pignora actione,lib.4.tit. 6.§. actionum autem 28.quæſt.24.num. 27.
l.rogaſti 15.§.fin.D.de præſcript.verb.lib.4.tit.6.§. actionum autem.28.quæſt.28.num.12.

S

l.ſciendum 15.§ ſi fundus,D.qui ſatiſdar.cognat.libr.4.titul.11.§, ſed hodie,num 25
lege 2.D.de ſtatu hominum,lib.4.tit.1.in præluд.num.7.
l.2.D quodquiſque iuris, lib.4.tit 5.§.in urta.num.1.129.
lege 2. D. de in ius vocando, libro 4. titul.16.parag. omnium 8. num.16.
lege 2.D ſi quadrup.paup.feciſ.dic. libro quarto, titul.9.in rub. num.8.
lege 2.D.de noxalib.action lib 4.tit.3 princ.tit.num.3.
lege 2.parag.2 D.de ſeruis fugit. lib.4.tit.3.§.cæterum placuit,10. num.4
l.2.§.Scæuola,D.de eo quod certo loco. lib.4.tit.6.§ ſi quis 33. num.32.
l.ſed & hæc.25.§.præter ff.de procurat.lib.4.tit.10.§.procurator 1.num.52.
l.ſed & ſi ts 18. D. ad l. Aquil.lib.4.tit.3.princ.tit.num.4.
l.ſed & ſi 25.§.ſcire,D.de petit. heredit. lib.4.tit.2.§.ita tamen.1. num.39.
l.ſed licet 12.D.de offic.Proconſ.lib.4.titul.11.§. quæ omnia 4. num. 2.
l.ſeruum 33.§.cum vero,D. de procur. lib.4.tit. 10. princ.tit.nu. 24.Et.§.ait prætor.tit.11.§.ſi autem,2. num.9.
l.ſeruus 40. D.de iure iurando,lib.4 tit 6.§.actiones 10.num.81.
l.ſeruus 85 ff.de iureiur.lib.4.tit.6.§.actiones 10. num.81.
l.ſi communi 15.D ad legem Aquil. libr 4.titul.3 princip.titul. numer.4.
l.ſi cum exceptione 14.§.qui vim intulit,D.de eo quod metus cauſa, lib.4.tit.2.princ.tit, num 41.
l.ſi cum filio.9.D.de compenſationibus,lib.4.tit.6 §. actiones 10. num.57.
l.ſi debitor 52.D.de pet.hered,lib.4.tit.6 §. actionum autem 28. q.30.nu.29.
l.ſi a ctum 16.D.de eui̇ctionib.libr.4.titul.6.parag.omnes 21.numero 18.
lege ſi dolum 10 parag.fin. D.de dolo,libr.4.titul.2.princip. titul. num.50.
l.ſi Dominus 27 D.ad leg.Aquiliam.libro 4 tit.3.princ.tit nu 4.
leg.ſi duo,§.fin.D.de iure iurando,libr.4 titul 6.§. item ſi quis 12. num. 134.
l.ſi ex lapidicinis 32 D.de iure dotium, lib.4.tit.17.§.& ſi in rem 1.num.48.
lege ſi familia 9.D.de iur.omn. iud. libr.4.titul 6 §.pœnales 12. num.23.
l.ſi fideiuſſor.30.D.depoſiti,lib.4 tit 6 § actionum autem 28.quæſt. 20.num.15.
lege ſi filius familias 14.D.de negot. geſt.lib.4.tit.7. in rub. nu 5.
lege ſi fullo 2. D.de condictione ſine cauſa, lib.4.tit.3. §. item ſi fullo 14.num.20.
lege ſi hereditatem 4.D.de petit.hered. lib.4. tit.6. §. ſic itaque diſcretis,14.num.53.
lege ſi hominem,79.D.de rei vindicatione, lib.4 tit.17.§. & ſi in rem.1. num.77.
l.ſi hominem 7 §.quoties,D.depoſiti, lib 4.tit 6.in l.priuilegia 16. D.de priui .cred.t.§.20.num.41.
l.ſi is cum quo 20. D.communi diuidundo,lib.4.tit.15.in l. ſi ſi..ita 25. §.Iulianus. D de damno infecto, §. ſummi 1. cap.2.nu 82.
l.ſi is cum quo 11.D.de cond.indebit. libr.4.titul 6.§.actiones 10. num.51.
l.ſi is qui ſtichum 56. §.quod dicitur, D.de iure dotium, lib 4.tit. 6.§.fuerat 29.num.87
l.ſi mulier 21.D.de eo quod metus cauſa, lib.4.tit.6.§. item actio 27.num.3.Et § ſi dos, d.tit.tit.6 § actionum autem 28.quæſt. 9.nu.30.Et tit.13.princip.tit.num.26.Et §.ſi metu coactus,tit.6. § actionum autem 28.q.9.num.43.
lege ſi minor 51.D.de procurat.libr.4.tit.14.parag.exceptiones 4. numero 13
lege ſi pecuniam.D.de condict.cauſ.dat. libr.4.titul.6.§. actionum autem 28.q 27.num.10 32
lege ſi pignore 22.D.de pigneratit.actione,lib.4.titulo 1.§.pœna 4. num.21.& 44
l.ſi poſt acceptum 18. D. de rei vindicat, libr. 4. titul.6. parag. omnes 21.numero 14.
l.ſi quis ab alio 7.D.de calumniatoribus,lib.4.tit. 6.§.omnes 21. num.25.
l.ſi quis domum 9.§.Celſus, D.locati, libr.4. titul.3. §.iniuria 3. numero 125.
lege ſi quis id quod 7. D. de iur.omn. iudic.libr.4.titul.8.in rub. num 11.
l.ſi quis teſtamentum 32.§.fin.D.ad l. Aquil. lib.4.tit.1.§. furtum 1.num.37.
lege ſi rem 29.§.1.D.de euictionib.lib.4 tit.17.§. ſi finium 6. c.10. num.137.
l.ſi ſeruus 27.§.ſi oleum,D.ad l.Aquiliam, libr.4.tit.17.§ & ſi in rem 1.num 63. Et §.ſerui,tit.8 §.omnes 5.num.10. Et §. inquit lex tit.3.§.capite tertio 9.nu.3.
l.ſi ſteriles 21. §.quum s D.de actionibus empti, lib.4.tit.6.§.actionum autem 28.q 11 num.6.
l.ſi tamen 45.§.fin.D.de Ædilitio edicto, lib.4. titul.6.§.omnes 21. numero 31.
l.Titio 22.D.de pignoribus,libr.4.titul.6. §.actionum autem 28.q. 34.num.27.
l.ſi vero §.ſi id quod D.de his qui deiecer. vel effuder. libr.4.tit.5. §.idem is t.num.47.
l.ſi vnus 27.§ pactus ne peteret D. de pactis, libr.4.titul.14.princ. tit.num.22.

T

l.Tam ex contractibus 57.D.de iudicijs, lib.4.tit.1.§. hi qui in parentum 32.num.12.
l.3.§.quod autem D.quod quiſq.iuris, lib.4 tit.12.§.non autem 1. num.3.& 58.
l.3.§.ſed vtrum D.de minoribus, libr 4.titul.14.§. exceptiones 4. numero 12
l.3 §.opus quodq;novum D.de aliena.iudic.libr. 4. titul.15.§.ſumma 1.cap.2 de noui oper.nunciatum.21.
lege 3. D.de ſeruo corrupto,lib.4 tit.6.parag.induplum 23.nu.16.
l.3 § heres D.commodati,lib.4 tit.6.§.actionum autem 28.quæſt. 14 num.2.
l.3 § idem ſcribit D.de peculio,lib.4.tit.6.§.actiones 10, num.80. Et §. fin. in d.§.actiones 10, num.8.
l.3 §.in his D.de viuris. lib.4.tit.6.§. actionum autem 28. quæſt. 8 num 24
l.tres fratres 35.D.de pactis, lib.4.titul.6.§.actionum autem 28.q. 9.num.8.

V

l.Verum.4.D.de compenſationibus,libr.4.titul.6.§.bonæ fidei 30. num.42.
l.viæ 13 D.de ſeruitutibus,lib.4.tit.17.§.ſi finium 6.c.15. nu.177.
l.vt fundus 18.D.communi diuidundo, lib.4 tit.6. §.ſic itaque diſcretis num.59.
l.vtiles 35.D.de petitione hered.lib.4.tit.17.§. & ſi in rem 1.r.56.
l.vt tantum 14.§ in hac D.de ſeruo corrupto libr.4.titul.6.§.induplum 33. num.13.

Ex ſecunda Pandectarum parte,& Infortiato.

A

l.Ab hoſtibus 18.§ 1.D.ſoluto matrimonio,libr.4.titul.6.§.fuerat 29.num.96.

C

l.cum ab vno 53.D.de legatis 1.lib.4 tit.17.§.ſi finium 6.c.7.num. 67.& 70.
l.cum quo 56.§.fin.D.ad legem Falcid.li.4.tit.6.§.quædam 20. artic.3.num.12.

D

l. Diuortio 7.§.ob donationes D.ſoluto matrimonio, lib.4. tit.6. § fuerat 29.num.76.
l.dotem quam 6.D.de collatione bonor.lib.4.tit.6.§.quædam 20. artic.3. num.34.

F

l.Fideicommiſſa 11.§.ſi in opere D.de legatis 2.libr.4 titul.17.§.ſi finium 6.c.7.num.71.
l.filius 5.§.filia D.de collat.dotis,lib.4.tit.6.§.actionum autem 28 num.28.
l.fructus 7 § ſi vir D.ſoluto matrim. lib.4.tit 17. §. & ſi in rem 1. 1.numero 43.

L.fun-

L.fundo legato 4. D.ad leg.Falcid.lib.4.tit.6. §. ſic itaque diſcretis 14.num.94.

G

L.Gallus 29 §.ille caſus verſ.Iulianus D.de liber.& Poſth.li.4. tit. 6.§.fuerat 29.num.17.

L. generali 32.§.vxori D.de vſuſructu legato,lib.4.tit.15.princ.tit. num. 12.

N

L.Nihil proponi 120. D.de legatis 1.libr.4. titul.6.§. omnium 2. numero 9.

P

L.Poſtquam 5.§ Imp.' D.vt legatorum nomine caueatur, lib.4.tit. 15.in l.ſi finita 15. §.Iulianus D.de damno infecto.§.ſumma 1.c. 3. num.113.

L.1.D.rerum amotarum,libr. 4.titul.6.§.fuerat 29. num.77.

L.1 §.1.D.de collatione bonor. libr.4.titul 6.§ quædam 20 art. 2. rum.9.Et §.iubet tit.11 §.ſed hodie 2 num.6.

L.1.§.ſi ſit filius D.de con iungendis cum emancip.libr.4.titul.6.§. quædam 20.art. 2.num.12.

Q

L.Qui in aliena 6 §.Celſus D.de acquir.hereditate,lib.4.tit.13.pr. tit num.26

L.qui ita 66.§ 1 D.ad S.C.Trebellian.lib.4.tit.11.§.ſumma autem 2.num.3 & 71.

L.qui nominibus 44.D.de adminiſtrat.tutor. lib.4.tit.6.in l.priuilegia 16.D.de priuileg.credit.§.20.num.46.

L.qui ſolidum 78. D. de legatis 2. libr.4.titul.16.§. hæc autem 6. numero 6.

S

L.Scire 13.§.qui autem D.de excuſa.tutor lib.4.tit.15.in l.ſi finita 15.Iulianus D.de damno infecto §. ſumma. 1 c.2.num.71.

L.5.§.fin.D.adminiſtr.tut.lib.4.tit.14.§.exceptiones 4.num.15.

L.3 §.D.de tutelis,lib.4.tit.2 princip.tit.num.40.

L.2.§.teſtamentum D.quemadmod.teſtam. aper. libr.4.tit.15.ſumma 1.num.14.

L.Sero 12.§.vxori D.de annuis legatis,lib.4.tit.3. §. capite 3.9.n.5.

L.ſi ita ſtipulatio 38.D.de oper.libert.4.tit.17.§.ſi finium 6.cap.13. num.211.

L.ſi pupillus 89.D.de adquir.hered.libr.4.titul.14.§.exceptiones 4. numero 15.

T

leg.3.§.1. D. de liberis agnoſc. libr.4.titul.6.§. præiudiciales 13. numero 12.

V

L.Vxorem 99. §.legauerat D.de legat.1. libr.4.tit.15. princ titul numero 11.

Ex tertia Pandectarum parte , & Digeſto Nouo.

A

L.Actionum genera 25.§.ex facto D.de oblig.& action.lib.4.tit. 2.in rub.num.16.

L.adeo 7.§.ex diuerſo D.de acquir.rer.dom. libr.4.tit.17.§. & ſi in rem 1.num.36.

L.aduerſus 15.D.de exceptionibus , libr.4.titul.14.princip.titul. num.14.

L.ait Prætor 10.§.per hanc,& §.præterea D.quæ in fraud.credit.li. 4.tit 17.& ſi in rem 1.num 72.

L.amplius 15.D.rem ratam haberi, libr 4.titul.11. § fin autem 2. num.38.

L.antiochenſium 21.D.de priuil.cred.lib.4 tit.6.in l.priuilegia 16. D.de priuileg.credit.§.20.art.5 num. 56.

L.apud Celſum 4.§.Marcellus D.de doli exceptione,lib.4.tit.14.pr. tit.num.18.

L.a quo fundus 45.D.de damno infecto,lib 4 tit.15.in l.ſi finita 15. §.Iulianus D.eod.tit §.ſumma 1.cap.3.num.115.

L.auffertur 46.§.compenſationem D.de iure fiſci,lib.4. tit.6.§. bonæ fidei 30.num.19.

B

L.Bonæ fidei emptor 48.D.de acquir.rer.domin.lib.4.tit.17.§. & in rem 1.num.70.

L.bonorum 49.D.de V.S.lib.4.tit.2.§.ſane 2.num.3.

C

L.Cæſar 15.D.de publican.& vectigal.lib.4.tit.6.§.actionum autem 28.q.3.num.2.

L.clam poſſidere 6.§.fin.D de acquir.poſſeſſione,lib.4.tit.15.pr.tit. num.46.

L.cognitionum 5. D.de varijs & extraordinar.cognit.lib 4.tit.16.§. publicarum 2. num.8.

L.cum apud 20.D.iudicatum ſolui , libr.4.titul.11.§.fin autem.2. numero 52.

L.cum cauſa 139. D. de V.O. libr.4.titul.17. §.ſi finium 6.c. 10. num.138.

L.cum duobus 52.§.verum,D.pro ſocio, li.4.tit.3.§.iniuria 1.n.125.

L.cum ex vno 32 D.de obl.& act.lib.4.tit.2.pr.tit.num.29.

L.cum oſtendimus 4 § fin.D.de fideiuſ.tutor. libr.4.tit.6.§. fuerat 29.num.27.

L.cum precario 12.D.precario,lib.4.tit.6.§. actionum autem 28. q.1.num.29.

L.cum prolatis 32.D.de re iudicata,lib.4.tit.17.pr.tit.num.12.

L.cum quis 38.§.de peculio D.de ſolutionibus, lib 4.tit.16. princ. tit.num.7.

L.cum Stichus 29.D.de ſolutionibus,lib.4.tit.17.ſi finium 6.cap.3. numero 38.

D

L.De pupillo.5.§.meminiſſe D.de nou. oper. nunc. libr.4. tit.25.§. ſumma 1.c.3.de noui oper.nunc.num.217 Et §.ſiquis riuos d.§. ſumma.1.c.6 de noui oper.num 272.& 274.Et §.qui procuratorio tit.11 §.fin autem 2.num.2 & 72.

L.Diuus 5.D.ad leg.Pomp de Parricidijs, lib.4.tit. 18. §. alia deinde lex 5.num.5.

L.Ex maleficio 4.D.de oblig & action.lib.4.titul.2.in rub.num.51.

L.exceptio 22.D de exceptionibus, lib.4.tit.13.in in rub num.7.

L.exceptiones 7.D.de exceptionibus, lib.4.tit.17.§. exceptiones 4. num. 11.

L.eum qui nocentem 18.D.de iniurijs, libr.4 titulo 4 parag. iniuria 2. num. 47.

L.eum qui 14. §.an pater D.de furtis,lib.4.tit.1.§.pœna 4.num.39.

F

L.Filius familias 9.de oblig.& action.lib.4.tit.1.§. hi qui in parentum 12.num.12.

L.fin. D.de fideicom libert.lib.4.tit.3.§.capite tertio 9.num.5.

L.fin.§.non ſolum D.quæ in fraud.credit lib.4.tit.17.§.& ſi in rem 1.num.72.Et §.fin tit.6 §.cum eo 40.num.5.

L.fin.D.de tabul.exhib.lib 4.tit.15. §.ſumma 1.1 n 19.

L.fin.D.de varijs & extraord.lib.4.tit.3.§.iniuria.1.num.129.

L.Fulcinius 7.§.illud ſciendum D.quibus ex cauſis in poſſeſſ.eatur, lib.4 tit.15.in l.ſi finita 15.§. Iulianus D. de damno infecto §. ſumma.1.c.2.num.66.& §.ſiquis actione in e.4. num.165. Et §. fin.cap.3.num.114.

H

L.Hæc autem 5.§.vltimo.D.de priuil.credit.lib.4.tit.15.in l.ſi finita.15.§. Iulianus D.de damni infecto,§. ſumma.1.c.4.num.137.

L.hereditariæ.68.D.de furtis lib.4.tit.1.§.furtum.num.36.

I

L.id quod noſtrum 61.D de regul.iur.lib.4.tit.15.pr tit.num.58.

L.ille 9.D.qui & a quib.manum.liber.non fiant,lib.4.tit.6 §. item actio 29.num.27.

L.Imperatores 14.D.de priuil.credit.lib.4.tit.6.§.Præiudiciales 13. numer.2

L.Imperatores 12.D.de iure fiſci,lib.4.tit.1.in rub.num.4.

L.Imperatores 38.D.ad munic palem, lib.4.tit.6.§. item ſiquis 15. num.83.

L.in actione 19.§.fin.D.de furtis,lib.4.tit.1.§.aliquando 10. num.18.

lege in omnibus 6.D.de obligat.& actionibus libr.4.tit.19 princ. tit.num.30.

lege in ſententijs 59.§.1.D.de re iudicata,lib.4 titul.6.§.curare 32. numero 2.

L.in ſtipulationibus 54.§.operarum D.de V.O.lib.4.tit.17.§.ſi finium 6.c.12 num.199.

L.interdum 4.D.de furtis,lib.4 tit.1 §.pœna num.38.

L.interdum 36.§.qui furem D.de furtis , lib.4. tit.1. §. pœna 4. num 3.

Digitized by Google

I N D E X.

l.interdum 4.D. public. iudic. libr.4. tit.3. § his autem verb is 5. num. 29.

l.interdum 83.D.de V.S.lib.4 tit.15.pr.tit.num.13.17. & 18.

l.inter omnes 46. §.recte D. de furtis, libro 4. titul.1.§.furtum 1. num.48.

l.in vſucapionibus 6.D.de vſucapionibus, lib.4.tit.12.pr.tit. num. 29.& 30.

l.itaque 12.D.de furtis,lib.4.tit.1.§.item ſi fullo 14. num.21. Et §. ſed & ſi res pignori d.tit.1.§.pœna 4.num.48.

l.iudicatum 9.D.iudic.ſolui,lib.4.tit.11.§.ſin autem 2.num.57.

N

L.Nec cum filio 16. D.de furtis, libr.4. tit.1.§.hi qui in parentum 12. num.9.

l.nihil intereſt 112.D.de reg.iur.lib.4.tit.6.§.actionum autem 28. q.9. num. 18.

l.non ſolum 33. §.ſi Dominus. D.de vſucapionibus, libr.4.tit.15. §.recuperandæ 6.num.8.& tit.4 §.item actio 27.num.22.

l.non vt a patre 8.D de captiuis, libro 4.titul.6.§.fuerat. 29. numero 72.

l.nullus videtur 55.D. de reg. iur. libr.4.titul.2.§ ita tamen primo numero 27.

l.nunquam plura 2.D.priuileg.delict.lib.4.tit.2. pr.tit. num.25.

O

l.Obligantur 25.D.de priuileg.credit.lib.4.tit.1.in rubric.num.15, & in princip. tit.num. 15. Et §.ex pacto.d.tit. 1.in rubr.num. 15.

l.ob pecuniam.28.D.de furtis.lib.4.tit.12.§.item lex Iulia peculatus 8.num.2.

l.omnis definitio 202. D.de reg. iur.libr.4.titul.2. §. ita tamen 1. numero 14

l.operis 10.D.de noui oper.nunc.lib.4.tit.15.§.ſumma 1.c.1.de noui oper.nunc. num.207.

P

L.Paulus 8.D.de prætorijs ſtipulationib.lib.4.tit.11.in rubr.nu.15.

l.penultima D.de doli mali,lib.4.tit 10.pr.tit.num.14.

l.penultima 9.ad crimen D.de publicis iudicijs,l.b.4.tit.6.§.procurator 1.num.16.

l.plura delicta 53. D.de obligationibus,& actionibus, lib.4.tit.2. princip.tit.numer.28.Et tit.6.§.ſic itaque diſcretis 14. num.79.

l.poſſeſſio 29.in princ.& §.1.D.de adquirenda poſſeſſione,libr.4. tit.15.princ.tit.num.74 & 98.

l.præſes Prouinciæ 27.D.de re iudicata,lib.4.tit.17. pr.tit.num.12.

l.prætor ait 20 §.1. de oper.nou.nunc.lib.4.tit.15.in rub.num.24.

l.1.§.ſed interdum D.ne de ſtatu defunct.lib.4.tit.12.§.non autem 8.num.6.

l.1.D.de adquirenda poſſeſſione, lib.4.tit.1. §.furtum nu.67.

l.1.§.fin. D.de interdict s,lib.4.tit.15.in rub.nu.25.

l.1.§.hoc interdictum D.quorum bonorum, lib.4.tit.15.§. ſequens 2.num.18.

l.1.§.hanc actionem D.ne vis fiat ei,lib.4.tit.15 §. ſumma 1.nu.12.

leg.1.§.ſiue ſupremæ D.de tabul.exhib.libr.4. titul.15.§.ſumma 1. num.22.

l.1.§.penultimo D.de fonte,lib.4.tit.16.§.ecce enim 1.num.7.

l.1.§.vim facit, & §.item ſi prohibiti D.quod vi aut clam,li.4.tit. 15.§.ſumma 1.cap. 2.de noui oper.nunc.num.211.

l.1.D.de remiſſionibus,lib.4.tit.15.§.ſumma 1.cap.10.de noui oper. nunciat.num.330.Et §.ſub hoc d.cap.10.num.340.Et §.item Iuliano cap 7.de noui oper.nunc.280.& cap 10.num. 341.

l.1.§.vnde,& §.vltimo D.de arborib.cedend. lib.4. tit.16 §.ecce enim 1.num.7.

l.1.D.de Saluiano interdicto,libr.4.tit.15.§.ſequens 2.num.21.

lege 2.§.Sceuola D.ſiquis teſt.lib.eſſe iuſſ.fuer.lib.4.tit.1.§.furtum num.56.

l.pupillus 239. §.fin. D.de V.S.lib.4.tit.6.§.ſi quis 33.num.43.

Q

l.4.§.aduerſus D.doli exceptione,libr.4.tit.13.pr.tit nu.13.

l.4.§.cato D.de V.O.lib.4.tit.17.§.ſi finium 7. cap.13. num.205. Et,tit.11.§.ſin autem.2.nu.45. Et §.ſi is qui duple d.§.ſi finium 6.cap.10.num.139.

l.quæſitum 40. D. de acquirendo rer.domin. lib.4.tit.17.§.& ſi in rem 1.num.71.

l.qui bona fide 23. verſ.quæſtio D. de acquir.rer.domin.libr.4.tit. 17. §.& ſi,in rem 1.nu.71.

l.qui dolo 10.§.damnato D.ad leg.Iul.de vi publica,libr.4.tit.18.§. item lex Iulia de vi 7.num.2.

l.qui hominem 17.D de acceptilationibus, lib.4.tit.17.§.ſi finium 6.cap.9. num.114.

l.quidam 126.D.de reg.iur,lib.4.tit.11.§.ſin autem 2.num.19.

l.qui res 34.§.qui ſtipulatur D.de ſolutionibus,libr.4.titul.17 §.ſi finium 6.cap 13. num.210.

l.qui re 76.D.de furtis,lib.4.tit.1.§. furtum 1. num.48.

l.qui ſaccum 77.D.de furtis lib.4.tit 1.§. furtum 1. num.41.

l.qui viam 14.D.de noui oper.nunc, lib.4.tit.15 §. ſumma 1.c.4.de noui oper.nunc.num.253.

l.qui vi tabulas 27 § fin.D.de furtis,lib.4.tit.1.§. furtum 1.num.36.

l.quod ſi ambo 11.D.de captiuis.lib.4.tit.5.§. item is 1. num.48.

R

L.Rem in bonis 52.D.de acquir.rer.domin.libr.4.titul.2.§.ſane 2. num.15.

S

l.1.§.Si à furioſo D.de pro emptore, lib.4.tit.6.§.namque ſi cui 4 numero 7.

l.2.§.ſi ſponſæ D.de priuileg.credit.lib.4.tit.6.in l.priuilegia 16.D. de priuileg.credit § 20.art.5.num.13.

l.2.§.fin.D.de interdictis,lib.4.tit.15.§.tertia diuiſio 7. num.2.

l.2.§.ſi tamen hominem.D.de v.o.lib.4.tit.17.§.ſi finium 6. cap.9. num.117.

l.2.§.1.D.de prætorijs ſtipulationibus,libr.4.titul.11.§.ſin autem.2. num.57.

l.2.D.de vi bonor.raptor.lib.4.tit.2.princip.titul.num.49.& in §. ita tamen 1 num.21.Et §.doli in d.§.ita tamen.1. num.21.Et §. hac actione in d.§.ita tamen 1.num.7.Et §.& generaliter d.lib. 4.tit.1.§.ſed ſi is apud quem 16.num.8. Et §. ſi in re depoſita d. tit.1.§.pœna 4.num.52.& in §.ſed is apud quem 16.num.8.

l.4.D.ad leg.Iul.repetundar. lib 4.tit.12. princ.tit.num.41.& in §. non autem 4.num.2.

L.2.D.de proxenetis, lib.4.tit.3.§.iniuria 1.num.128.

L.Seia 42. D.de donationib.cauſ mort. lib.4.tit.6. §. actionum autem 28 q.3.num.8.& in tit.12.princ.tit.num.16.

L.ſerui 17.D.de furtis,lib.4.tit.1.§.hi qui in parentum 12 nu.7.

L.ſi a ius 7 § Iulianus D. quod vi, aut clam, lib.4.tit.15.§.ſumma 1.cap.3. de noui oper.nunciat. num.238. & §.belliſſime nu 221.

L.ſi ante ceptum 7. D. iudicat. ſolui, libr.4.tit.11. §. ſin autem 2. num.54.

L.ſi collectaneus 13. D.de manumiſſ. vindicta, lib.4.tit.10. §.procurator 1. num. 14.

L.ſi cetera 54.D.de furtis,lib.4.tit.1.§.furtum 1.num.49.

L.ſicut exempto 12. D.de verb.ſign.lib 4.tit.5. §.item is 1.num.6.

L ſi debitoris 7. D.de ceſſione bonorum, lib.4.tit.6. §.cum eo 40. numero 6.

L.ſi duo 3.§.creditores D.vti poſſidetis,lib.4 tit.15. In l.ſi finita 15. §.Iulianus D.de damno infecto §.ſumma 1. cap.3. num.120.

l.ſi duo 128.D.de V.O libr.4.tit.17.§ ſi finium 6.cap.9.num.106.

l.ſi finita 15.§.Iulianus D.de damno infecto, libr.4.tit.6.§. ſic itaque diſcretis 14.num.90. Et §.eleganter d.tit.6 §.fuerat 29. nu. 28.Et §.ſi de vectigalibus d.lib.4.tit.15.in d.l.ſi finita 15.§.Iulianus §. ſumma 1.cap.4.num.137.

l.ſi id quod aurum 22.D.de V.O.lib.4.tit.6.§.actionum autem 28. quæſt.12.num.3.

l.ſi ita ſtipulatus 126 §.Titius D.de V.O.lib.4.titul.17. §. ſi finium 6.cap.8.num.95.

l.ſi plures 34.D.de iniurijs,lib 4.tit.6.§ pœnales 12.num. 24.

l.ſi priuatus 17.D.qui & a quib.manum.liber.non fiant,lib.4.tit.6. §.item actu 27 num.27.

l.ſi procurator 18.D.rem ratam haberi, lib.4.tit.17. §.ſi finium 6. capit.13. num.210.

l.ſi procurator 5.D.de iure fiſci,lib.4.tit.6.§.omnes 21.num.20.

l.ſi pupillus 17.§.1.D.de priu.credit.lib.4.tit.15.& l.ſi finita 15.§. Iulianus D. de damno infecto §.ſumma 1.c.4.num.138.

l.ſi quis cum totum 8.D.de exceptione rei iudicatæ,lib.4.titul 6.§. ſiquis 33.num.44.

l.ſiquis dolo 51.§ ſiquis creditorem, D.de re iudicata,lib.4.tit.15. § ſumma 1.num.9

l ſiquis pro eo 56.D.de fideiuſſoribus, libr.4.tit.6.§. item ſiquis 11. num.18.

l.ſiquis vxoris 52.D.de furtis,lib.4.tit.1.§.furtum 1.num. 38.

l.ſi ſine §.qui patris D.rem ratam haberi,lib.4.tit.11.§.ſin autem 2. numero 6.

l.ſi ſocius 45.D.de furtis lib.4.tit.1.§.furtum 1. num.53.

l.ſi vendidero 80.§.cum raptor D.de furtis,lib.4.tit.2 pr.tit. n.57.

l.ſi ventri 8.§.in bonis D.de priuil.credit.lib.4.tit.6.in l.priuilegia 16.D.

Digitized by Google

I N D E X.

16.D.de priuileg.credit. §.20.num.48.

l.ſtatu liberi 29.§.Quintus Mucius, D.de ſtatu liber.lib.4.tit.17.§.ſi fin um 6. num.4.

l.Stichum,aut Pamphillum 95.§.naturalis D. de ſolutionib. lib.4. tit.14.pr.tit..num.22.

l.ſtipulatio iſta 38.§.hi qui,§.habere,D.de V.O. lib.4.titul.15.pr.tit.num.96.

T

l.3.§.ex contrario, D.de acquir.poſſeſ.lib.4.tit.15. princ.tit.num.30.Et § genera,num.103.

l.3 §.de illo,D.pro ſocio,lib.4. titul.6.in l.D.famil.erciſcund.§.20.articul.5.num.32.

l.3 §.ſi quis autem, D.de vi,& vi armata,lib.4.tit.15.§.recuperandæ 6. num.8.

l.3.§.Seoatus,D.de incend.ruin.& naufrag.lib.4.tit.6.§. omnes 21. num.3.

l.3.§.fin.D.ad leg.Iul.de annona , libr.4.titul.18.§.ſunt præterea 50.num.9.

V

L.Vnica, §.fin.D.furti aduerſus nautas.lib.4.tit.5.§.item exercitor. 3.numero 29

Ex Iuſtiniano Codice.

A

l.actori 8.C.de iure iurand. lib.4.tit.6.§.item ſi quis poſtulante 15.num.96.

l.æde 3.C.locati,lib.4.tit.6. §.actionum autem, 28 q.17.num.8.

l.aſſiduis, verſ.exceptis, C.qui potior.in pig. habeant.lib.4.tit.6.§.fuerat 29.num.54.

Authentica ei qui iurat,C.de bonis auth iud.poſſeſ.lib.4.tit.15.in l.ſi finita 15.§.Iulian.D.de damno infect.§.ſumma 1.cap.3.n.103.

Authentica ex teſtamento,C.de collation.li.4.tit.6 §.quędam 20. art.3. num.13.

Authentica offeratur,C.de litis conteſtatione,lib.4.tit.11.§.ſed hodie 1.num.42.

Authentica qui ſemel,C.quomodo & quando iudex,libr.4.titulo 6.§.ſic itaque diſcretis 14. num.73.

C

l.Ceſſante 2.C.quomodo & quando iudex,lib.4.tit.15.in l.ſi finita 15.§.Iulianus, C.de damno in fecto §. ſumma 1.cap.2. nu 60.

l.Chriſtianos 6.C.de paganis,lib.4.tit.2. princ tituli,num.11.

l.conſentaneum 8.C.quomodo & quando iudex, lib.4.tit.15. in l.ſi finita 15.§.Iulian. D.de damno infect.§.ſumma 1.cap.2.num.58.& cap.3.num.117.

l.cum ipſe 4. C.de contrahend.empt.lib.4.titulo 6.§.ſic itaque diſcretis 14.num.88.

l.cum oportet 7 §.ſiu autem,C.de bonis quæ liberis, lib.4. tit.6.in l.1.D familiæ erciſcundæ,§ 10.art.5.num.28.

l.cum proponas 9.C.de bonis auct.iud. poſ. libr.4.tit.15. in l.ſinita 15.§.Iulianus,D.de damno infecto,§.ſumma 1.cap.3.num.118.

l cum ſit probatum 6.C.de vſucap.,pro emptore, libr.4.tit.1.§. aliquando 10.num.5.

l.cum vir 31. D.ad leg. Iul.de adulter.lib.4. tit.18.§.item, lex Iulia 3.num 32.

l.curabit 28. C.de actionib.empti,lib 4.tit.6.§ actionum 28.q.16. num.18.

D

l.Domum 5 .C. de rei vindicatione , libr.4.titul.17.§.ſi in rem 5. numero 60.

E

leg.Edita 3. C.de edendo,libr.4. titul.6. §.ſic itaque diſcretis 14. numero 16.

l.eos 9.C. qui potiores in Pign habeant.lib.4.titul.6.in l.priuilegia 16.D.de priuil.cred §.20.art.5.num.9.

l ex morte ancillæ 3.C.ad l.Aquiliam , lib.4 tit.3.§. his autem 5. numero 31

l.ex placito 3.C.de rerum permut. libr.4.tit.6.§. actionum autem 28.q.29.num 7.

F

l. Filiæ dotem 4. C.de collationib. lib.4.tit.6.§.quædam 20.art.3.num.44.

l.fin.C.de in ius vocando, lib.4.tit.6.§. pœnales 52.num.54.

l.fin. C. de iur. iurand. lib.4.tit.6.§.item ſiquis 11 num.115.

l.fin.C.ad leg.Aquil.libr.4. titul.3.in rubr.num.13. & tit.3.§.cæterum 10.num.21.

l.fin. C.de tempor.in integr.reſtit. libr.4.titul.6.§.ſi quis agens 38 num.29.

l.fin.C rerum amotarum,lib 4.tit.11.§.non autem 1.num.42.

l.fin C.de furtis,libr.4 titul.1. §.item ſi fullo 14. num.18. & in §. quæ de fullone 15.num.9.

leg fin.C.de fideicommiſſis,libr.4.titul.6.§. ſic itaque diſcretis 14. num.62.

l.fin C. de his qui à non domino manum.ſunt, libr.4.tit.6.§.omnes 21.num.5.

l.fin.C.de apochis publicis , lib.10.lib.4.tit.17.§. ſi finium 6. cap. 7. num.83.

H

L.Hæc conſtitutio 33. C.locati, lib.4.tit.6.§. actionum autem 28. q.17.num.12.

l.hereditatis 7.C.de petit.hered.lib.4.titul.6.§.actionum autem 28. q.30.num.8.

I

L.In minorum.C.in quibus cauſis in integr.reſtit.eſt neceſſar.lib.4 tit 6.§.actionum autem 28. num.36.q.8.

l.in ſacris 12. C. de prox. ſacr.ſcrin.lib.12.4.lib.tit.6. §.tripli.24. numero 8

l.iuſtas 33.C.de iure fiſci,libr.10.lib.4.tit.6.§.ſiquis 33. num.53.

L

L.Licet 2.C.de iudicijs, libr.4. tit.6.§.ſic itaque diſcretis 14. nu.56.

M

L.Mancipia 5.C.de ſeruis fugit.lib.4.tit.1.§.pœna 4.num.4.

l. militem 7.C.de procuratorib. libro 4. titul.10. §. procurator.1. num.18.

N

l.Nemo carcerem 2.C.de exact.tributor. lib.10.4.libr.tit.6.§.cum eo 40.num.12.

l.nemo 10.C.de acquir.poſſeſſ. libr.4 titul.15. princip.tit. num.88.

l.neque ſcriptura 6.C.de compenſationib.lib.4.tit.6.§. fuerat 29. num.77.

l.non eo minus 14.C.de procuratorib.libr.4.titul.10.princip.titul. numero 2.

l.non intereſt,C.de his quæ vi, lib.4.tit. 6.§.actionum autem 28. q.9.num.40.

O

L.Omnes 11.§.fin.C.de Epiſcop.& Clericis,libr.4. titul.6.§.ſi itaque diſcretis.num.36.

P

L.Pecoribus 5.C.ad legem Aquiliam,lib.4.tit.3.§.cęterum placuit 10.num.2.

l.penultim.C.de collat.fund.patrim.lib.11. 4.lib.tit.17. §.finium 6. cap.7.num.84.

l.1.C.de edendo,lib.4.tit.6.§.actionum autem 28.q.9.num.29.

l.1.C.de filio familias,lib.4.tit.6.§.actiones 10.num.88.

l.1.C.de formulis ſublatis,lib.4.tit.6.§.ſic itaque diſcretis 15. n.40.

l.1.C.de iure iurando propter calum.dando, libr.4.titul.16.§.ecce enim 1.num.8.

l.1. C.famil.erciſcund.lib.4.tit.6.in l.1.D. eodem titul.§.20.art.5. numero 74.

l.1.vt C.de condict.ex l.libr.4.tit.6.§.ſiquis 33. num.55.

l.1.C.communia de legatis, libr.4.tit.6.§. fuerat 29. num.36.

l.1.C de aſſertione tollenda,lib.4.tit.10.pr tit. num.24.

l.1.C quorum bonor. lib.4.tit.15.§.ſequens 2. num.20.

l.1.C.de præc.& Saluia.interdict.lib.4.tit.15. §.ſequens 2. nu.21.

L.1.C.

INDEX.

l.1.C.de ingratis libertis,lib.4.tit.6.§.omnes 21. num.29.
l.1 C.de infantibus expoſitis,lib.4.tit.17.§.& ſi in rem 1.num.21
l.1 C.de decurionibus,lib.10.4.lib.tit.6.§.actiones,10.num. 50.
l.properandum 13.§.ſiue autem, C. de iudicijs, lib.4.tit.16.§. hæc autem 6. num.7.

Q

l.Quiſquis,§.filij vero,C.ad leg.Iul.Maieſt.lib.4.tit.18. §.Puplica. autem 3. num.19.

S

l.2.C.de his quæ vi,lib.4.tit 6.§.irem actio 29.num.27.
l.2.C.de formulis ſublatis , libr.4.titul.6.§. ſic itaque diſcretis 14. num.40.
l.2.C.de iure iurand.lib.4.tit.6.§.item ſi quis 11. num.119.
l.2.C.de rei vindicat.lib.4.tit.17.§.& ſi in rem 1.num.30.
l.2.C.de conſortib.eiuſd.lit.lib.4.tit.11 §ſi vero 3. num.3.
l.2.C.de pactis inter emptorem,lib.4.tit.6.§,actionum autem 28.q. 5.num.2.
l.2.C.de priuileg fiſci,lib.4.tit.6.io l.priuilegia 16.D. de priuileg. cred.§.20.artic.5.num.64.
l.2.C.de pignorib.lib.4.tit.1.§. aliquando.10 num.9.
l.2.C.quæ ſit longa conſuetudo,lib.4.tit.17.princip.tit. num.11.
l.2.C.de iure Reipublicæ,lib.11.4 lib.tit.6.in l.priuilegia 16.D. de priuileg.cred.§.20.art.5.num.55.
l.ſi dolo 5.C.de reſcind.vendit.lib.4.tit.13.princ.tit.num.22. & tit. 6 §.actionum autem,28.q.9.nu.6.
l.ſi donatione 13.C.de collationibus,lib.4.tit.6.§.quædam 20.art, 3. num.11.
l.ſi fundum 17.C.de rei vinidicat.lib.4.tit.17.parag.& ſi in rem.1. numero 66.
lege ſi manumiſſus, C.de modo mulctæ , libro 4.titulo 6.§.omnes 21.num.29.
l.ſi non conuincij 5.C.de iniurijs,lib.4.tit.4.§. ſed & lex 8.num.8. & tit.12.princip.tituli,num.38.
l.ſi pacto qui pœnam 14.C.de pactis,lib.4.tit.6.princ.tit.num.3.
l.ſi quis emptionis 8.C.de præſcription.30 vel 40.anno.lib.4.tit.15 in l.ſi finita 15.§. Iulianus , ff.de damno infect.§.ſumma 1.C.3. num.116.
l.ſi quis ſeruo 20.C.de furtis, libr.4.tit, 4.§. vnde illud 8. num.4. Et tit.6 §.in duplum 23.num.18.
l.ſi vi vel metu 3.C.de his quæ vi,lib.4.tit.6.§.actionum autem 28. q.9.num.35.

T

l.3.C.de exceptionibus,lib.4.tit.13.princ.tit.num.17.
l.tranſigere,C.de tranſactionibus,lib.4.tit.16.§. ex quibuſdam.7. num.5.

V

l.Vnica,C.plus petition.lib.4.tit,6.§.tripli 24.numero 27. Et in §. ſi quis 31.num.50.
l.vnica,C.de rei vxoriæ actione,lib.4.tit.6.§.fuerat 29.num. 16.
l.vnica,C.de priuileg.dotis,lib.4.tit.6.§.fuerat 29.num 49.
l.vnica, C.vti poſſidetis, lib.4.tit.15.§.retinendæ 3 num.12.
l.vnica,C.de tabulis exhibendis,lib.4.tit.13.§.ſum.1.num. 29.

Ex Authenticis.

A

Authentic.de mandat.Princip. §.ſed neque, libr.4.titul.6.§.item ſi quis 12. num.36.
Authentic.vt iudic.ſine quoquo ſuffragio,§.ſi igitur , collat.2.lib.4. titul.6.§.omnes 21.num.6.

Ex eiſdem hiſce Inſtitutionibus extra ſua ſedes expoſit paragrahi.

B

§.Ex diuerſo Inſtit.de rerum diuiſ.libr.4.titul.17.§.& ſi in rem 1. numero 36.

F

§.Filius famil.Inſt.de adoptionib.lib.4.tit.16.§.omnium 8.nu.36.
§.filius familias.Inſt.de oblig.quæ ex quaſi de licto,lib.4.tit.5.pr. tit.num.28.

I

§.In bonæ fidei, Inſt.de actionibus,lib.4.tit.6.§. actionum autem 28.q.5.num.35.
§.ita attamen,Inſt.de vi bonor.raptor.lib.4.tit.1.§. furtum, nu.46.
§.item lege Iulia de adulterijs, Inſt.de public.iud.lib.4.tit.1.princ. tit.num.18.
§. item per acceptilationem,Inſt.quibuſmodis tollit. oblig.lib.4.tit. 17.§.ſi finiuim 6.cap.7.num.83.
§ item pretium, verſ.ſed Proculi ſententia Inſt.de empt. & vendit. lib.4.tit.6.§.actionum autem 28.q.27.num.42.

L

§.Liberum 7.Inſt.de leg.Aquil.lib.4.tit.3.§. his autem verbis 3. numero 3.

P

§.Præterea quoſdam 31. Inſt.de actionib.li.4.tit.6.§.actionum autem 28.quæſt.4.num.3.
§.1. Inſtit.de obligat.quæ ex quaſi delict.naſc.libr.4.titul.1.in rub. num.4.
§.prius,Inſt.de obligationib.lib.4.tit.1.princ.tit.num.16.

S

§.Sane,Inſt.de vi bonor.raptor. lib.4.titul.1.§. ſed is apud quem 16.num. 8.
§.ſunt præterea 36.Inſt.de actionib.libr.4.titul.6.parag. actiones 19 num.61.

V

§.Vnde illud 6. Inſt.de oblig. quæ ex quaſi delict.naſc.libr.4.tit.1. §.furtum autem ſit.5. num.8.

Ex iure Canonico.

C

Cap.cum deuotiſſimam 12.quæſt.2.libr.4.titul.6.parag.omnes 21. numero 29.
Cap.cum dilecti de donationib.lib.4.tit.6.§.actionum autem 28.q 5.num.7.
Cap.cum venerabilis de exceptionib.lib.4.tit.6.§.actionum autem 28 q.5.num.4.

D

Cap.Dilecti de iudicijs ,lib.4.tit.6.§.actionum autem 28. quæſt. 5. numero 6.
Cap.dudum de electione,lib.4.tit.1.furtum 1.num.51.

E

Cap. Et ſi Chriſtus de iure iurand. libr.4 titul.6.§.item ſi quis 11. numero 35.
Cap.examinata 15.de iudicijs, libr.4.titul.6.§. ſic itaque diſcretis 14.num.41.

F

Cap.Fin.de tranſaction.lib.4.tit.6.§.actionum 28.q.5.num.5
Cap.fin.de cenſibus in 6.lib.4.titul.17.princ.tit.num.14.

I

Cap.Ius naturale 1.diſtinct.lib.4.tit.1. §. furtum 1. num.70.

P

Cap.penult. de iur.iurand.lib.4.tit.6.§.item ſi quis 11.num.39

Cap. qui.

INDEX.

Q

Cap. qui ſaccum 50. diſtinct. lib. 4. tit. 1. §. furtum, num. 41.

Cap. quoniam frequenter, §. in aliis, vt lite nõ conteſtata, lib. 4. tit. 15. in l. ſi finita 15. §. Iulianus, D. de damno infecto, §. ſumma 1. c. 3. num. 104.

Cap. ſublata 21. de re iudicat. lib. 4. tit. 17. princ. tit. num. 23.

R

Cap. Raynus de teſtamentis, li. 4. tit. 6. §. ſic itaque diſcretis 14. n. 68.

V

Cap. Vnico de plus petitionibus, lib. 4. tit. 6. §. quis 33. num. 80.

Ex iure Regio Hiſpano Partitarum.

L. 17. tit. 11. part. 4. lib. 4. tit. 17. §. & ſi in rem 1. num. 49.

L. 4. tit. 15. p. 5. lib. 4. tit. 6. §. cum eo 40. num. 11.

L. 21. tit. 14. p. 7. lib. 4. tit. 1. §. furtum 1. num. 57.

L. 18. tit. 15. p. 7. lib. 4. tit. 3. §. his autem verbis num. 23.

Ex iure Regio Hiſpano nouæ Recopilationis.

L. 1. tit. 4. lib. 4. nouæ Recop. lib. 4. tit. 15. in l. ſi finita 15. §. Iulianus, D. de damno infect. §. ſum 1. c. 2. num. 87.

L. 30. Taur. l. fin. tit. 6. lib. 4. nou. Recop. lib. 4. tit. 6. in l. priuilegia 16. D. de priuil. cred. §. 20. art. 5. nu. 26.

L. 10. tit. 17. lib. 4. nou. Recop. libr. 4. tit. 6. §. ſic itaque diſcretis 14. numero 66.

L. 25. Taur. l. 9. tit. 6. lib. 5. nou. Recopil. lib. 4. tit. 6. §. quędam actiones 20. art. 2. num. 27.

L. 45. Taur. l. 8. tit. 7. lib. 5. nouæ Recopilationis, lib. 4. tit. 15. principium tit. num. 93.

L. 22. tit. 12. lib. 5. nou. Recop. lib. 4. tit. 6. §. illud 8. num. 2.

L. 2. tit. 16. lib. 5. nouæ Recopilationis lib. 4. tit. 6. §. actionum autem 28. quæſt. 27. num. 38.

F I N I S.

ANT 1319332

PRA-

Digitized by Google

PRACTICAE INSTITVTIONES.

SIVE

MANVDVCTIONES IVRIS CIVIIS ROMANORVM, ET REGII HISPANI,

Ad Praxim Libro ſingulari, & in quatuor diſtributæ partes comprehenſæ.

METHODICA TRACTATIONE INSTITVTIONEM, PROCESSVSQVE Examen in cauſis Ciuilibus, Ordinarÿs, Executiuis, Criminalibus, & appellationum laconiſmo complectentes: & delictorum omnium publicorum, & priuatorum pœnas, alphabetico ordine inſinuantes, Salmanticæ diſcipulis iamdiù dictata, in eorum gratiam in lucem emiſſa, multis additionibus, & Pintiani Senatus deciſionibus, nunc auctæ locupletatæ.

ACCESSERVNT EIVSDEM VETERES PRIORES Scholaſticæ, practicæque renouatæ diſputationes.

DE {
Moræ commiſſione, & emendatione.
Nobilitatis inter virum, & vxorem communicatione.
Stipulationibus iudicialibus Iudicium ſiſti, Iudicatum ſolui.

ANTONIO PICHARDO VINVESAE I. C. HISPANO Primario apud eiuſdem Salmanticenſes Iuris Cæſarei nuper Anteceſſore, Regio In Valliſoletano Conuentu Senatore Aulæ Præſide.

VENETIIS, Apud Bertanos, M. DC. XLVII.

SVPERIORVM PERMISSV, ET PRIVILEGIIS.

Digitized by Google

Digitized by Google

ANTONII PICHARDI VINVESAE I.C.

Ad Auditores ſuos,

PRAESENTIS INSTITVTI RATIO.

FORTE, Auditores chariſſimi; gaudium, & corona mea, vos admiratio perſuadet, Doctorem veſtrum, a feſtigio iuris integri, quod ego ſolus ante omnes Hiſpanos cunctum explanandum ſuſcepi (abſolutis in lucem editis commentarijs, in quatuor Imperatoris Iuſtiniani Inſtitutionum libros, quibus arte mirabili vniuerſum ius ciuile Romanorum clauditur) ab eiuſdem apiculis, quos per volumina, nec pauca, nec parua, non oſcitanter expendi, ab eius iudicioſioribus, abditiſque myſterijs, quorum per annos triginta extiti myſtagogus, ad hos nugas, tricas, atque minutias, quas plerumque rudes, & ignobilis literaturæ tractant, tandem eſſe deiectum. Ergo Pichardus in eleganti hoc, & magno iuris opificio, ex primo architecto in Prima Maxima & Academiarum Principe Salmãtica tectum, atque tectoria floſculis, & laqueis ornante, factus eſt cæmentarius: & confert in impolitum, & vaſtum fundamentum calcem, cæmentum, arenam? Et admirandum arbitror, nec dedignandum. Admirandum equidẽ, quia mei generi hominibus nouum, & inſolens. Non enim ſummi Iuris Antiſtites abiectum hoc dedignari munus, ei admouendam ſibi manum, ut eius ſarcinam, vel extremo digito cẽſuere tangendam: nouum autem, & inſolens factum, non ſecùs, atque portentum, ſemper eſt admirationis parens. Non dedignandum vero prudentiſſimus quiſque cenſebit, qui aduertat animum in graui negotio gerendo omnem negligentiam eſſe grauiſſimam, leuem nullam; nec vilem ædificij partem deſpiciendam; ne ſtatuæ celebratæ more materici, & metallorum moles infirmè nixa luto, vel lutefactæ labatur. Apud æquos rerum æſtimatores maiorem excitat admirationem hæc pars Iuris a Conſultioribus prætermiſſa, quàm apud æſtimatores iniquos eadem à me nequaquam omiſſa. In mea cauſa, eaque noua nolo à me teſte fidem veſtram extorquendam; Sed ab Auguſtino, ingeniorum, & ſanctitatis delicijs, qui in cauſa huic non diſsimili, eademque nos in nobis, obſeruat ille in Philoſophorum Principe. *Cum,* inquit, *omnis ſcientia diſciplinaq. artium diuerſarum, non niſi oratione tractetur, nullus tamen, ò fili Adeodate, in quouis genere pollens inuentus eſt, qui de ipſius orationis vellet origine, principio vè tractare. Idcirco miranda eſt Ariſtotelis philoſophi diligentia, qui diſſerendi de omnibus cupidus, ab ipſius cepit examine, quam ſciret prætermiſſam à cunctis, & omnibus neceſſariã.* Hoc teſtimonium pro me in hac lite, non pro Ariſtotele latum ab Auguſtino videtur. Ego enim de toto iure diſſerendi cupidus, has quoque *Manuductiones* diſputo, quas video, & à cunctis pollentibus prætermiſſas, & omnibus neceſſarias apprimè; Sudamus toto vitæ curſu, ò diſcipuli, & licet totis incumbimus in facultatem non ſpeculatricem, ſed practicam conſiderationem autem etiam à practicis exegit Ariſtoteles, ſed ad aliud, nempe vt è conſideratione mentis manus quoque moueatur in opus. Quid ergo ſtudia proſunt miſero ſcholaſtico, tempus vires, atque fortunas inſcribendis acutiſſimis diſputationibus abſument, ni earum ſubtilitate poſſit in litium praxi lucere? Non ego hunc gnarum iuris appelle, ſed bubulum, qui nec volumen, aut Codicem manu, ſed volumina, & Codices tergoribus ferat. medicum imperitum, & rudem cytharædum, qui quos nouit ſonos neſcit efficere, nec educere thoricam medicam in ægri ſalutem. Celeberrima inter Academias orbis Salmantica, mihi tradidit formandum Conſultum Iuris; hunc totum mea ipſius dextera manu, non alicuius ſiniſtra formãdum volo, atq. veſtiendũ à vertice ad talos, ad plantas. Nec enim caput ut ſolũ, aut humeros, tergora, & tibias veſtiendas in Sacerdote Deus ſibi delegit, ſed & pedes ne in Sacerdote, vel calceorum ligulis inelegantia turparet. Magnus Gregorius ſedit in Eccleſia-

Auguſtin. tom. 1. lib. de decem cathegorijs in initio.

Digitized by Google

ſtica puppi, Pontificatus clauum clauesque tenens: deſcendit interdum ad muſicorum ſentinam, pueros canendi præceptis imbuens: ne quod eſſet in Eccleſia tam abiectum munus, quod quis Papam dedecere putaret. Nec ſolùm Caietanus Cardinalis, cum Doctore Angelico de Theologicis arcanis ſolitus argutari, quiſſylum quoque ad conſcientiæ caſus depreſſit. Quorum ego veſtigia premens, vtilitatem veſtram pluris faciens dignitate mea, ad manus veſtras mitto *Manuductiones* has in praxim Iuris; quas vos alaces excepturos ſpero: quos quotidie alacres auditores, erectis capitibus experior, tam frequentes: vt gymnaſium per ſe quidem ampliſſimum, ſit anguſtiſſimum frequentiæ veſtri. Valete, ac nos pro noſtro amore veſtri diligite. Salmanticæ, nonis Februarijs Anno 1620.

DE

DE REI DIVISIONE.

MAnuductiones hæ noſtræ, quæ diſcipulis excipientibus dictatæ, inter pancos, & amicos diſſimulatæ latere poterant, & in illorum gratiam hodie lucem accipiunt, quadripartita continentur diuiſione. Prior pars ab incunabulis aduocatum, & iudicem in cauſa ciuili ordinaria manuducit. Illi quaſi digito, quo ordine inſtituere proceſſum debeat, inſinuans; huic verò iam inſtitutam, & formatam cauſam qualiter examinare oporteat, docens.

Planè, quia diſcuſſo negotio, lite ſopita, & litigantium controuerſijs per iudicis ſententiam fine impoſito, eiuſdem reſtat ſententiæ executio, quæ non ordinario, ſed extraordinario iudicio rem proſequitur: annectitur opportunè ſequens pars, quæ ſimiliter, & aduocatum, & iudicem quo ordine proceſſum, & cauſam in executiuis (vt noſtri loquuntur) negotijs formare, inſtituere, & examinare debeant, animaduertit.

Tertia pars breui gyro, & laconiſmo, inſtitutionem, & examen proceſſus in cauſis criminalibus comprehendit; & in calce omnium, tàm publicorum, quàm priuatorum delictorum pœnas alphabetico ordine digerit, & magna, cum omnium vtilitate proponit.

Claudit agmen quarta pars quæ de appellationibus agit, & præceptis quibuſdam Hiſpano ſermone conceptis (quæ & in alijs præſtitimus partibus) clarioris explicationis cauſa, totam rem comprehendit. Omnes ſtatim in fronte proponuntur, vt qualiter in ſpeculi, vel parui lumine montes apparent celſi, flumina, ſaxa, feræ; ſic quid hoc libello claudatur, priori inſpecta pagina innoteſcat. Ecce rem.

Exami-

Examinis, & inſtitutionis proceſſus in ciuili ordinaria cauſa præcepta.

1 *Lo primero que ha de hazer el iuez en examinar el proceſſo, es ver el poder del Actor, y del Reo ſi ſon baſtantes, y ſi ay en ellos clauſula de ſubſtituyr.*

2 *Vea luego la demanda de el Actor, y ſi eſta pueſta ante iuez competente, ſi huuo extraiudicial interpellacion, y la citacion.*

3 *Vea ſi parecio el Reo, ſi opuſo alguna excepcion declinatoria, ò peremptoria, ſi conteſta confeſſando, ò negando, y lo que derechamente reſponde a la demanda del Actor.*

4 *Vea la replica de el Actor à la reſpueſta de el Reo, y la contra replica de el Reo à la reſpueſta de el Actor, y los inſtrumentos que por vna, y otra parte ſe han preſentado, y en que tiempo.*

5 *Vea la ſentencia interlocutoria de prueua, el termino que ſe dio à las partes para ella, ſi ſe prorogò, ſi ſe mandaron las partes citar para ver preſentar, iurar, y conocer los teſtigos.*

6 *Vea el interrogatorio de el Actor, y de el Reo, los teſtigos que ſe preſentan por vna y otra parte, lo que dizen à las generales, y à los articulos mas importantes de las prouanzas, y particularmente ſi las de el Reo excluyen la intencion del Actor. Y en eſte precepto ſe ha de cargar la conſideracion de el iuez muy de propoſito, por ſer la llaue de la iuſticia de las partes.*

7 *Vea ſi los articulos, y preguntas de los interrogatorios ſe puſieren por poſiciones à las partes: y como las abſueluen; y ſi por alguna dellas ſe ha pedido que la otra iure de calumnia.*

8 *Vea la publicacion de teſtigos, y prouanzas, y ſi fueron las partes citadas para la ver hazer: y ſi alguna de las partes ſe reſtituyò, y dentro de que tiempo.*

9 *Vea los eſcritos de bien prouado, no ſe fiando de ellos mas de en quanto las prouanzas les correſponden, y ſi huuo tachas, y las prouanzas de ellas.*

10 *Vea ſi el iuez fue recuſado, ſi fue la recuſacion iurada, ſi tomò acompañado, conforme a la ley Real en lo ſeglar, y en lo eccleſiaſtico, ver ſi la parte que recuſo, prouò las cauſas de la ſoſpecha ante los arbitros, y en la forma que el derecho manda.*

11 *Vea el auto de la concluſion para difinitiua, y ſi huuo citacion de las partes para oyr ſentencia.*

12 *Vea la ſentencia difinitiua, ſi es conforme a la demanda, ſi abſuelue, ò condena en todo, ò en parte, ſi ſe notifico a las partes, ò ſus procuradores. Y en la declaracion de eſte precepto, vea los auiſos que ſe ponen para mejor pronunciar ſentencia.*

13 *Vea ſi alguna de las partes dixo de nulidad contra la ſentencia, y dentro de que tiempo.*

14 *Vea ſi alguna de las partes apelo, ſi la apelacion ſe interpuſo en tiempo, ſi ſe proſiguio, ò quedò deſierta.*

Examinis, & inſtitutionis proceſſus, in cauſis executiuis præcepta.

1 *ANTE todas coſas ſe aduertirà, quien pide la execucion.*

2 *Veaſe luego contra quien ſe intenta, y pide.*

3 *Lo tercero, ſi la pide la parte, ò ſu procurador: y ſi los poderes del executante, y executado, ſon baſtantes.*

4 *Veaſe ante que iuez ſe pide: ſi tiene iuriſdicion para executar.*

5 *Veaſe ſi la ſentencia en virtud de que ſe pide, & paſſò en coſa iuzgada, y eſtà executoriada: ò ſi ſe pide en virtud de otros inſtrumentos: ſi ſon tales, que conforme à derecho traygan apareiada execucion.*

6 *Veaſe luego el pedimiento de la execucion el mandamiento de ella, y ſi ſe proueyò como conuino.*

7 *Veaſe ſi en el hazer la execucion guardò el executor el orden del derecho, ſi ſe trauò, ò hizo la execucion primero en bienes muebles: à falta de muebles, en bienes rayzes: à falta de todos, en deudas, derechos, y acciones del executado.*

8 *Veaſe ſi dio fiador de ſaneamiento, y la forma de la obligacion de la fianza.*

9 *Vea ſe ſi por no dar el deudor fiador de ſaneamiento, ſe hizo la execution en ſu perſona; y ſi es de los que no pueden ſer preſos por deudas.*

10 *Veanſe los plazos de los pregones: ſi ſe dieron de tres en tres dias, ſi la execucion ſe haze en bienes muebles: ò de nueue en nueue, ſi ſe haze en bienes rayzes.*

11 *Vea ſe ſi fue el deudor citado perſonalmente para remate ò no pudiendo ſer auido, ſe notificò el remate en ſu caſa, ò à ſu familia.*

12 *Veaſe ſi el Reo executado ſe opuſo dentro de los tres dias de la citation para remate.*

13 *Veaſe ſi auiendoſe opueſto, ſe le encargaron los diez dias, para alegar contra la execucion, paga, ò quita, ò otra razon legitima.*

14 *Veaſe ſi la probò en el termino de la ley, ò quando.*

15 Vea

Digitized by Google

15 *Veaſe ſi huuo tercero opoſitor, ò opoſitores; y como ſe proſigue con ellos la cauſa en via ordinaria.*
16 *Veaſe la ſentencia difinitiua en fauor del Actor executante, para que ſea pagado de principal, y coſtas, dando ante todas coſas la fianza de la ley de Toledo.*
17 *Veaſe la ſentencia abſolutoria en fauor del Reo, en que ſe le mandan boluer los bienes executados, y las coſtas.*
18 *Veaſe ſi ha de pagar, y deue dezima de la execucion hecha.*

Examinis proceſſus in cauſis criminalibus præcepta.

1 *LO primero que ha de aduerti el iuez, es la calidad del delito, y perſonas, de cuyo caſtigo ſe trata.*
2 *Lo ſegundo, como entra à proceder en el, ſi por inquiſicion, ò peſquiſa particular, ò general: Por denũciacion acuſacion, ò de oficio.*
3 *Lo tercero, que ante todas coſas ha de conſtar auerſe cometido el delito: y como ſe dirà que conſta por la ſumaria informacion.*
4 *Lo quarto, como ha de proceder à la priſion de los delinquentes, y embargos de ſus bienes: y ſi ſe han retirado à la Igleſia, ſi es caſo en que les vale, ò no.*
5 *Lo quinto preſo el delinquente, procure tomarle la confeſſion con breuedad, y no oluide que ſea debaxo de iuramento: y ſi es menor de veynte y cinco años, le proueerà de curador.*
6 *Lo ſexto, vea la acuſacion, quando quien, y commo ſe puſo, y lo que concluye; y ſi incidentemente ſe pide en ella algun interes pecuniario.*
7 *Lo ſeptimo, la reſpueſta del Reo, y ſu contra replica à la replica del acuſador; aduirtiendo, que en las cauſas criminales, regularmente hablando, no ſe admite procurador.*
8 *Lo octauo, el auto de prueua, y ratificacion de los teſtigos de la ſumaria, y las demas nueuas prouanças.*
9 *Lo nono, paſſados los prouatorios, la publicacion de teſtigos: aduirtiendo, que en lo criminal puede deſpues, de oficio, proceder à recebir mas informacion: como tambien el Reo prouar mas ſu innocencia.*
10 *Lo dezimo, los eſcritos, ò alegaciones de bien prouado que ambas partes preſentan: y ſi ay tachas, como ſe recibe la cauſa à prueua ſobre ellas, y ſobre los abonos de los teſtigos, y las prouanças de todo.*
11 *Lo vndecimo, ſi reſulta el delito prouado, ò ſemiplene prouado, y que indicios ay: y ſi ſon baſtantes para poner al Reo à tormento, y lo que en eſto ſe ha de aduertir.*
12 *Lo duodecimo, la ſentencia abſolutoria, eſtando prouada la innocencia, ò no prouado el delito; y la condemnatoria, ſi lo eſtà, y la pena que en el ha de poner; que ſe le ſeñala aqui por el A. B. C.*
13 *Lo decimo tercio, ſi por auer ſe auſentado el delinquente, ſe procede en rebeldia, llamandole à pregones, la forma que en eſto ſe ha de guardar.*

Examinis, & Inſtitutionis proceſſus, in cauſis appellationis, ſiue ſupplicationis præcepta.

1 *LO primero que ſe ha de aduertir es, quien interpuſo la apelacion, ſi la miſma parte, ò ſu legitimo procurador ò algun tercero, ſin tener poder: ſi la interpuſo la parte en cauſa criminal (no eſtando preſo) en auſencia, ò rebeldia.*
2 *Si el que la interpuſo, ſiendo verdadero litigante, teniendo conſortes en el pleyto la interpuſo por ſi ſolo y ſu interes, ò por ſi y en nombre de ſus compañeros, y conſortes, y quando la apelacion de vno aprouechè à otros.*
3 *Si el que la interpuſo es el verdadero apelante, ò non lo ſiendo quiere, proſiguiendo la cauſa en ſegunda inſtancia, ſubſtantar la apelacion del aduerſo.*
4 *Si murio el verdadero apelante deſpues de interpueſta la apelacion, quien la proſigue, y la cauſa, y razon que tiene para ello.*
5 *Si el que ſe preſenta en grado de apelacion en, ſegunda, ò tercera inſtancia, no apelò en las primeras, por miedo del iuez inferior, y que diligencias ſe han de hazer en eſte caſo, para que el ſuperior admita la apelacion: y que, quando el apelante eſtuuo impedido?*
6 *Si auiendo ſe interpueſto la apelacion hizo el apelante nueuos autos ante el, iuez inferior, de quien apelò, ſerà viſto apartarſe de la apelacion, y quando lo podrà hazer.*
7 *De que iuez, ò iuezes ſe interpuſo la apelacion: y ſi el iuez no la admite, como ſe ha de proueer de remedio.*

Digitized by Google

8 *Para ante quien ſe apel: y ſi, auiendo ſe apelado con la palabras generales* (apel) para ante quien, y con derecho puedo, y deuo) *ſe puede proſeguir la apelacion en el vltimo, y ſuperior tribunal* omiſſo medio.

9 *Conſidereſe la forma, y tenor de la apelacion con que palabras ſe interpuſo: y ſi ſe pidieron los apoſtolos por el apelante.*

10 *Dentro de que tiempo ſe interpuſo la apelacion: ſi eran paſſados los cinco dias en lo ſeglar, ò los diez en lo Eccleſiaſtico.*

11 *De que ſentencia, ò auto ſe apelò, ſi fue interlocutorio, aduiertaſe ſi tenia fuerça de ſentencia difinitiua, ò era tal, que tuuieſſe grauamen irreparable por ella.*

12 *Si la ſentencia de que ſe apelò, ſe auia pronunciado en cauſa poſſeſſoria: ſi ſin embargo de la apelacion, ſe ha de executar la ſentencia, ò deferirà la apelacion.*

13 *Si la ſententia difinitiua de que ſe apelò, es ſegunda, ò tercera, y conforme con las primeras: y quando ſe diran tres ſententias conformes.*

14 *Si la ſentencia de que ſe interpuſo la apelacion ſe auia pronunciado en cauſa, en que conforme à derecho, no ſe deuia admitir la apelacion, y que cauſas ſon eſtas.*

15 *Si el iues, de cuya ſentencia ſe apelo: procedio en la cauſa ſin embargo de la apelacion, ò por la virtud de ſu comiſsion, y iuriſdicion, ò por la naturaleza de la cauſa, en la qual la apelacion debuelue, y no ſuſpende, y de los efectos de la apelacion.*

16 *Si ſiendo la cauſa de naturaleza, que en ella la apelacion debuelua, y ſuſpenda, procedio el inferior ſin embargo, deſpues de la apelacion, ò en el tiempo que ſe pudo apelar, quien ha de reponer lo hecho, y atentado, y por que remedio.*

17 *De que ſententias no es neceſſario apelar, y de las nulidades dellas: y dentro de quantos dias ſe ha de dezir de nulidad, y ante que iuezes.*

18 *Si ſin embargo de auerſe apelado en vn articulo, podra el iuez inferior, proceder en la cauſa, ò en otros articulos della.*

19 *En la ſegunda inſtancia de que cauſa ſe puede conocer, ſi de ſolos los articulos que trataron en la primera, ò otros nuenamente alegados, y intentados prouar.*

20 *La cantidad de la cauſa ſobre que ſe ha litigado, y apelado: y conforme à ella, donde ſe ha de proſeguir en grado de apelacion*

21 *Dentro de que tiempo ſe ha de proſeguier, y fenecer la cauſa en grado de apelacion: y del primiero, y ſeguendo fatal.*

22 *Deſpues de tres ſenteneias conformes: ſi ha lugar ſegunda ſuplicacion, y de la de las mil y quinientas doblas, como ſe ha da interponer, y ſeguir.*

23 *Eſtando prohibido apelarſe de vn iuez, ſi ſe podrà ſuplicar de ſu ſentencia.*

24 *[A]uiendo ſe confirmado la ſentencia del inferior por el ſuperior, qual de las dos ſentencias ſe ha de executar, y por quien.*

25 *Si ſe apelo friuola, y malicioſamente como, y en que ha de ſer condenado el apelante.*

MANV-

MANVDVCTIONVM IVRIS CIVILIS, ET REGII HISPANI

Ad praxim,ſiue manualis aduocatorum,& tyronum iudicum promptuarij,libri ſingularis,

PARS PRIMA.

***AB INCVNABVLIS ADVOCATVM, ET IVDICEM** In cauſa Ciuili ordinaria manuducens, illi quaſi digito, quo ordine inſtituere proceſſum debeat inſinuans: huic verò iam inſtitutum, & formatum qualiter examinare oporteat oſtendens.*

PRolatam à iudice ſententiam contra ſolitum iudiciorum ordinem,rei iudicatæ authoritatem non obtinere,cum Imp.Alexander ſcripſerit,in l. prolatam, 4. C. de ſentent. & interlocut.omn.iudicum,rectè Eleutherius Pontifex,in cap.iudicantem,30.q.5.admonet,iudicantem cuncta rimari oportere, ordinemque rerum plena inquiſitione diſcernere, nec litigantibus prius ſua ſententia obuiare,niſi quando ipſi iam peractis omnibus nihil habeat in quæſtione,quod proponant, andiuque actionem ventilari, quouſque ad rei veritatem perueniatur.Is cum varius, & difformis iuxta cuiuſque prouinciæ ſtylum, & conſuetudinem eſſe ſoleat; qui frequentius in omnibus tribunalibus, in ciuilibus, ordinarijs, executiuis,& criminalibus cauſis obſeruatur,quodam veluti laconiſmo, in noſtrorum diſcipulorum gratiam,iuxta Iuris Ciuilis Romanorum Imperatorum,Pontificum,Hiſpanorumque Regum Canones,rebus non latè diſcuſſis, ſed curſim inſinuatis indicabitur. Sat enim id eſt pro tyronum iudicum, & aduocatorum inſtitutione,cum tot,& exterorum, & noſtrorum quotidie, & ciuiles,& criminales rem prolixiori ſermone enarrantes in lucem prodeant practici. Noſtrum id erit, quem ordinem examinandi, & inſtruendi cauſas a litis primordijs prudens iudex, earumque peritus patronus obſeruare debeant oſtendere. Quod quia commodius,& planius præceptis Hiſpano ſermone præpoſitis percipietur ,ſingulisque clauſulis, & canonibus mox enarratis, rem ſic proſequemur. Adijcimus pro coronide omnium delictorum , & publicorum , & priuatorum ordine alphabetico remiſſiuè digeſtas pœnas.Quo explicito tractatu quantum voluptatis,vtilitatis,& pecuniarij quæſtus accedet,veſtrum erit iudicium. Sed iam ad rem.

Examinis, & inſtitutionis proceſſus in ciuili ordinaria cauſa præcepta.

1 *Lo primero que ha de hazer el iuez en examinar el proceſſo, es ver el poder del Actor, y del Reo ſi ſon baſtantes, y ſi ay en ellos clauſula de ſubſtituyr.*

2 *Vea luego la demanda de el Actor, y ſi eſta pueſta ante iuez competente, ſi huuo extraiudicial interpellacion, y la citacion.*

3 *Vea ſi parecio el Reo, ſi opuſo alguna excepcion declinatoria, ò peremptoria, ſi conteſta confeſſando, ò negando, y lo que derechamente reſponde a la demanda del Actor.*

4 *Vea la replica de el Actor à la reſpueſta de el Reo, y la contra replica de el Reo à la reſpueſta de el Actor, y los inſtrumentos que por vna, y otra parte ſe han preſentado, y en que tiempo.*

5 *Vea la ſentencia interlocutoria de prueua, el termino que ſe dio à las partes para ella, ſi ſe prorogò, ſi ſe mandaron citar para ver preſentar, iurar, y conocer los teſtigos.*

6 *Vea el interrogatorio de el Actor, y de el Reo, los teſtigos que ſe preſentan por vna y otra parte, lo que dizen à las generales, y à los articulos mas importantes de las prouanzas, y particularmente ſi las de el Reo excluyen la intencion del Actor. Y en eſte precepto ſe ha de cargar la conſideracion de el iuez muy de propoſito, por ſer la llaue de la iuſticia de las partes.*

7 *Vea ſi los articulos, y preguntas de los interrogatorios ſe puſieron por poſiciones à las partes: y como las abſueluen; y ſi por alguna dellas ſe ha pedido que la otra iure de calumnia.*

8 *Vea la publicacion de teſtigos, y prouanzas, y ſi fueron las partes citadas para la ver hazer: y ſi alguna de las partes ſe reſtituyò, y dentro de que tiempo.*

9 *Vea los eſcritos de bien prouado, no ſe fiando de ellos mas de en quanto las prouanças les correſponden, y ſi huuo tachas y las prouanças de ellas.*

10 *Vea ſi el iuez fue recuſado, ſi fue la recuſacion iurada, ſi tomò acompañado, conforme a la ley Real en lo ſeglar, y en lo eccleſiaſtico, ver ſi la parte que recuſo, prouò las cauſas de la ſoſpecha ante los arbitros, y en la forma que el derecho manda.*

11 *Vea el auto de la concluſion para difinitiua, y ſi huuo citacion de las partes para oyr ſentencia.*

12 *Vea la ſentencia difinitiua, ſi es conforme a la demanda, ſi abſuelue, ò condena en todo, ò en parte, ſi ſe notifico a las partes, ò ſus procuradores. Y en la declaracion de eſte precepto, vea los auiſos que ſe ponen para meior pronunciar ſentencia.*

13 *Vea ſi alguna de las partes dixo de nulidad contra la ſentencia, y dentro de que tiempo.*

14 *Vea ſi alguna de las partes apelo, ſi la apelacion ſe interpuſo en tiempo, ſi ſe proſiguio, ò quedò deſierta.*

EXAMINIS, ET INSTITVTIONIS PROCESSVS,

Præceptum Primum.

Lo primero, que ha de ver el iuez en examinar el proceſſo, es el poder de el Actor, y de el Reo, ſi ſon baſtantes, y ay en ellos clauſula de ſubſtituyr.

De Procuratoribus, & eorum mandatis, & perſonis, quæ iudicio ſiſtere poſſunt. §. 1.

SVMMARIA.

1 *Procuratoris officium apud Hiſpanos, niſi legitime deſcripti non exercent.*

2 *Procuratore conſtituto quicunque iudicio ſiſtit, niſi iudiciũ ſit criminale, iniũgẽdaq; reo pœna maior, relegatione.*

3. *Procurator ſufficiens mandatum habere debet.*

4 *Procuratorem minor 25. annis, ſine tutore, aut curatore, vxor ſine mariti licentia, ſeruus non conſtituunt, et an aliquibus caſibus poſſint.*

1 CVm non antea iuris ratio, quam perſona quærenda ſit, l. ſi quæramus, 4. D. de teſtam. l. quidam, referunt, 14 D. de iure codicillorum, quia nec omnes iudicio ſiſtere poſſunt, nec qui facultatem ſiſtendi habent, perſonaliter ſemper, ſed procuratore conſtituto frequentius ſiſtunt (maximè in Hiſpanis tribunalibus, in quibus nemo aliud præter litis dominum eius nomine in iudicio eſſe poteſt, niſi ex iis, qui in cuiuſque ciuitatis auditorio alienis litibus proſequendis legitimè deſcripti ſunt, vulgò *Procuradores del numero* dicuntur iuxta l. 1. tit. 24 lib. 2. nouæ Recop. & quę adducit Azeuedo, in l. 2. in princ tit. 2. lib. 4. eiuſdem Recop. Bouad. in ſua Politica, 2. p. lib. 3. c. 14. ex n. 16.) Et in quacunq; cauſa quantũcunq; ſummaria litigantiũ, perſonæ legitimatio requiritur, Iaſo. in Rubrica, qui admitti. Rebuf. 1. tom. conſtit. regiorum Franciæ, in procem. gl. 5. n. 149. Maranta, in pract. 4. p. diſt. 9. nu. 38. Hippol. in l. liquis nec, nu. 7. D. de quæſt. Rebuff. d. 1. tom. tit. de ſent. executorialib. art. 9. gl. 2. nu. 32. Lanc. de att. 3. p. c. 28. nu. 36. Auiles, in capitibus Prætor. cap. 36. verbo, *ſummarias*, nu. 8. quos refert Azeuedo, in l. 3. nu. 5. tit. 2. libr. 4. nouę Recop. *Vſq; adeò, quod etſi à parte non opponatur nominatim, ex actis tamẽ litigatores legitimã perſonã ſtãdi in iudicio non habere, proceſſus ſit ipſo iure nullus, vt iam citati reſoluunt. Quod ſi opponatur à parte progreſſus ad vlteriora, litiſque ingreſſus impeditur, l. non ignorat. 9. C. de his qui accuſ. non poſſ. leg. licet 24. Cod. de procuratoribus, ergò ſuper ea exceptione in primis pronunciari oportet, idem Maranta, d. 4. p. diſtinct. 20. numer. 16. & 6. part. membro. 9. numer. 3 & 4. Bald. Alex. & Iaſon. laudatis, idem Alex. conſil. 52. col. 1. volo. 2. Sigiſmundus Scaccia, de iudiciis, lib. 1. cap. 101. num. 31. nec ad ſententiam diffinitiuam in principali cauſa reſeruari (vt aiunt) poterit eius exceptionis definitio; ſed ſuper ea ſtatim pronunciari debet, leg. 1. cum quinque ſeqq. Cod. de ordine cognit. leg. ſiquis, libertatis. 7. D. de petitione hæred. leg. quoniam. 16. C. ad leg. Iul. de adulter. cap. 1. capit. tuam, capit. fin. de ordine cognition. Menoch. de arbitrar. libr. 2. caſu 167. D. Lara, de Anniuerſar. libr. 2. capit. 10. numer. 63. Iacob. Cancer. lib. 3. variar. reſolut. capitul. 17. ex numer. 63. quod ſi ea neglecta à parte, cum fuerit oppoſita, iudex nihilominus vlterius progreditur, & iudex, quid vel iuuat, vel vetet à ſuperiori, poterit remedio attentatorum reuocari, capit. ex parte 67. de appellation. gloſſ. in auth. habita, Cod. ne filius pro patre, idemque in extraordinario perſecutionis iudicio (executiuum noſtri appellant) admittendum eſt, dict. capitul. ex parte, capitul. 1. de dilationibus, Lancelotus, de attentatis. 2. part. capitul. 14. limitat. 1. num. 4. & ſequentib. ex Baldi doctrina, in capitul. ex conqueſtione, in 2. col. 1. de reſtitutione ſpoliatorum, Iaſone. Decio, Ioſepho Ludouico, Oſaſco, Menoch. Couarr. Petr. Surd. reſoluit Hieronymus Gonçalez, ſuper reg. 8. Cancel. gloſſ. 6 numer 224. Quoniam primum præceptum a iudice, & ab aduocato obſeruandum diximus in eo conſiſtere, an idonea mandata ſint, in primis inſpicere, ne alias aduocati puniantur pœna, l. 24. titul. 16. libr. 2. & leg. tertia, titulo ſecundo, libr. 4. nouæ Recopilat. (quæ licet in aduocatis ſupremorum tribunalium loquantur, ex eadem ratione ad inferiorum quoque trahi debent) quando mandata valida, & legitima ſint aperiamus oportet. Plane valida, aut nulla eſſe ex perſona conſtituentium meriti debet, & cum edictum, de procuratoribus prohibitorium ſit, ei cui non prohibetur, conſtituendi procuratoris intelligitur data poteſtas, leg. mutus, 43. §. 1. D. de procuratoribus, eleganter Vveſembechius ad eum titul. ex numer. 4. leg. 2.

2 cum ſeqq. titul. 5. p. 3. † Et generaliter ſciendum eſt eum, qui perſonaliter iudicio ſiſtere poteſt, poſſe, & per alium, quod vtilitatis cauſa receptum eſt, leg. 1. in fine, D. de procuratoribus, text. in procemio, dict. titul. 5. par. 3. cum regulariter perſonaliter in iudicio comparere compellatur nemo, leg. final. Cod. de procuratoribus, leg. 11. titul. 5. part. tertia capitul. primo, de iudiciis, libr. 6. paucis caſibus exceptis, quos in dictis locis congerunt Doctores, inter quos ille eſt præcipuus, quando cauſa criminalis eſt, & criminaliter intentata, leg. accuſatione. 13. §. ad crimen, D. de publ. iud. cap. ſi quando. 40. 2. q. 6. capitul. tuæ. 5. de procurat. l. 12. ti. 5 part. 3. l. 6. titul. 1. part. 7. ordinarii, in dictis, locis, Didacus Perez tom. 1. colum. 892. Anton. Gomez. 3. tom. cap. 1. ex numer. 12. Menoch. de arbitrar. quæſt. 79. & quæſt. 80. Hieron. Portoles, in additionibus ad Molinum. 4. part. §. procuratur. numer. 72. iniungendaque eſt delinquenti pœna corporalis maior relegatione, ex communi, quam ſecuti ſunt Didac. Perez, & Anton. Gomez, vbi ſupra; Secus ſi minor pœna imponenda ſit, aut cauſa ciuiliter intentatur, ex dict. capitul. tuæ, quando autem cauſa criminaliter, quando verò ciuiliter proponatur explicant Iul. Clarus, libr. 5. receptar. §. final. quæſt. 1. Dueñ. s. regul. 315. Didacus Perez, vbi ſup. colum. 748. Menoch. in leg. tranſigere, numer. 106. Cod. de tranſaction. Quarè

3 tertius nomine mandatum ſufficiens habere debere, illudque in publica forma, alias, & iudicium reddi nullum, ipſumque procuratorem reiici à iudicio poſſe, vt ex capitul. 1. de procuratoribus. leg. ſi procurator. 10. C. eod. leg. 10. titul. 5. part. 3. iuxta veriores ſententias reſoluunt Paz, in praxi, annotatione, 4. ſub nu. 7. Azeuedo, in l. 3. n. 4. t. 2. li. 4.

Reco-

Digitized by Google

Recopilat. Ioſeph. Maſcardus, de probationibus, concluſ. 1006. numer. 3. & 61. & cum multis Portoles, vbi ſup. ſub numer. 3. quod apud nos, ſine ſcrupulo iure admittendum erit, ex l. 55. tit. 1. lib. 3. l. 3. tit. 2. libr. 4. nouæ Recopil. ne alias iudicia illuſoria reddantur. An autem geſta à procuratore, ſine mandato, quę poſtea à domino rata habita ſunt, valeant, aliaſque plures quæſtiones in hac procuratorũ materia videbis apud iam relatos, & apud Melchiorem Pelaez de Mieres, lib. 1. de Hiſpan. Primog. quæſt. 5. numer. 4. Anton. de Queſada, lib. vn. diuerſarum quæſtionum, cap. 31. Cald. in l. ſi curatorem, verbo *laſis*, num. 101. Bouadilla, in ſua Politica, a. p. lib. 3. cap. 14. ex nu. 16. Gabr. de Monterroſo in practica, tract. 7. c. 121.

4 Illa autem ſilentio inuoluenda non eſt, mandatum à minore, 25. annis, ſine curatore, vel tutore datum nullius eſſe momenti, cum conſtet, ſine tutore, vel curatore in iudicio eſſe non poſſe, leg. acta. 45. §. fin. D. de re iudic. leg. 1. & 2. C. qui legit. perſonam, l. clarum. 4. C. de auth. præſt. §. item inuiti. Inſtitut. de curatoribus l. 7. l. 11. titul. 2. part. 3. l. 13. titul. 16. part. 6. Paz, in praxi. 1. part. 1. tom. 2. tempore, numero 31. vti nominatim cautum eſt, in l. 3. titul. 5. part. 3. quamuis ab eo procuratore geſta in minoris fauorem valeant ex eadem lege, & ijs, quæ in propoſito poſt alios reſoluit Azeuedo, dict. l. 3. ex numero 13. Proximum huic concluſioni eſt, & illud, quod vxor, ſine viri facultate, & venia in iudicio eſſe non poſſit, l. 55. Taur. l. 2. titul. 3. libr. 5. Recopil. neque procuratorem ipſa conſtituere poterit, vt in dictis legibus obſeruant noſtri, Paz, dict. 2. tempore, ex numero 27. ſub numero 40. Hiſpano ſermone libellum petitionis veniæ proponens, & ex Molino Hieronymus Portoles, numero 39. vbi ſupra, quam ſi maritus denegauerit, vel abſens ſit, poterit iudex cauſa cognita præſtare, ex l. 57. l. 59. Tauri, eritque iuſta cauſa veluti, ſi cum ipſo viro litigare mulier velit: notant Auendañ. de exequend. mandat. libro 1. capit. 19. numero 7. & poſt alios Portoles iam relatus, numero 61. ſponſa verò, ſiue ſponſo procuratorem conſtituere poteſt, ex Boerio in conſuetudinibus Bituricenſibus, titul. de conſuetudine. §. 4. Palacios Rubios, in rubr. de donat. inter. §. 68. numero 2. Portoles, numero 60. De ſeruo præterea nulla eſt dubitatio, quin procuratorem conſtituere non poſſit, cum is, ſine domini conſenſu, ſiue agat, ſiue defendat in iudicio eſſe non poſſit, aliàs proceſſus ſit nullus, l. quoties. 13. D. ſi quis caut. l. ſeruus. 6. cum ſeq. C. de iudicijs, cum alijs pluribus, quibus conſonat. l. 9. tit. 2. p. 3. Quod ſi ſeruus criminaliter conueniatur ad pœnam corporalem poterit iudicio eſſe: non tamen procuratorem conſtituere ex ſupra animaduerſis.

Diximus maxime animaduertendum eſſe, *ſi ay en los poderes clauſula de ſubſtituyr*, quoniam regulariter procurator ad lites alium ſuo nomine ſubſtituere ante litem conteſtatam non poteſt, l. quod quis. 8. C. de procurator. cap. 1. eod. titul. lib. 6. l. 19. & 23. titul. 5. part. 3. niſi in mandato ſubſtituendi facultatem habeat, quo caſu etiam ante litem conteſtatam ſubſtituit, vt in d. cap. 1. & d. l. 19. Vbique late auctores maxime Iaſo, in d. leg. quod quis. Sebaſtianus Vantius, tract. de nullitatibus tit. ex defectu mandati, num. 103. & ſeqq. & apud Aragones, ita practicari multis reſoluit Hieron. Portoles, dict. §. procurator. ex num. 63. Formam autem mandati generalis ad lites, & ad alia negotia Hiſpanè conſcriptam videbis apud practicum Monterroſo, dict. tract. 7. pag. 125.

Secundum Pręceptum.

Vea luègo la demanda de el Actor, y ſi eſta queſta ante iuez competente, ſi huuo extraiudicial interpellacion, y la citacion.

De iudice, extraiudiciali monitione, citatione, & actoris libello, vulgò *demanda*. §. 2.

SVMMARIA.

1 *Sententia debet eſſe conformis libello, iuxta communem, l. vt fundat. 18. D. communi diuid.*
2 *Actor ſequitur forum rei, niſi in caſibus quos appellant.* De corte, *& alijs priuilegijs.*
3 *Extraiudicialis monitionis effectus.*
4 *Citatio multiplex remiſſiuè.*
5 *Citare, quid ſit, & quid olim in ius vocare.*
6 *Citari, ſeu in ius vocari quidam abſque venia non poſſunt.*
7 *Citatio quomodo facienda, & an ab ea iudicium incipiat.*
8 *Nuncio aſſerenti ſe aliquem citaſſe, an fides adhibenda.*
9 *Libellus actoris, an in ſcriptis offerendus, & qualis eſſe debeat.*

1 SEquens præceptum eſt, quia ſententia debet eſſe conformis libello, l. vt fundus. 18. D. comm. diui. fundo. exornat Paz, in praxi. 3. tom. 1. p. 21. temp. numero 14. (iuxta communem allegationem, quam ſequitur Iaſo, in l. 1. colum. 3. D. de edendo, & in §. curare, numero 18. Inſt. de action. idem, & Decius, in l. vnum, D. ſi cert. pet. Ripa, numero 20. in cap. cum Eccleſia, de cau. poſſeſſ. Ioannes de Monte Briſienſi, tract. de finibus regundis, cap. 101. numero 7. Raynaldus Corſus, lib. 2. indagationum, capit. 27. Quam tamen falſam eſſe, rectè admonent Ant. Guibertus Coſtanus, quæſtionum iuris, cap. 9. Nicolaus Valla, tract. 1. de rebus dubiis, numero 22. Banclus, de nullitatibus Rub. de effectu proceſſus, numero 97. Pinelus in l. 2. 3. part. cap. 3. numero 12. C. de reſcind. venditione. Quibus, & ego acceſſi, in l. edita, num. 16. C. de edendo, accurate cum aliis eam legem explicans, quæ illud tantum probat, non poſſe iudicem, de re in iudicium non deducta decernere, nec ſuper ea, quæ iudicio comprehenſa non eſt proferre) quo modo is ſit concipiendus animaduertere, cui illud omnino præuiſum eſſe oportet, coram quo iudice offerendus ſit, & cum plures magiſtratus, & iudices eſſe conſtet, de quibus late Paz. 1. tom. 1. part. temp.
2 Rei forum actorem ſequi debere certi iuris eſt, l. iuris ordinem C. de iuriſd. omn. iud. capit. cum ſit generale. 8. de foro comp. l. 23. titul. 2. part. 3. l. 8. & 9. titul. 3. lib. 4. Recopilat. quod ſi plures reus habeat, quem malit eligere poterit actor. l. fi. C. de iur. omn. iud. cap. dilecti. 17. de foro comp. notat Paz, d. 1. temp. numer. 77. & in optimo caſu, Couar. lib. 1. variar. cap. 18. numero 6. niſi actor ex priuilegio coram ſuo proprio iudice conuenire reum poſſit, veluti ſi Clericus ſit, aut caſus ſit ex iis, quos de *Corte*, appellamus, in quibus omiſſo inferiori coram ſuperioribus iudicibus lis poterit moueri, de quibus in l. 5. tit. 3. part. 3. l. 21. titul. 5. libro 2. l. 8. tit. 3. libr. 4. Recopil. notant Greg. in dict. l. 5. Azeuedo, in dict. l. 21. & l. 8. plura Couarr. in pract. cap. 6. & 7. * Illud autem, quia in praxi frequens eſt obiter inſinuare libet, an ſi reus citatus ſit, vt compareat coram iudice non ſuo, & fori exceptionem opponat poſſit iudex, cuius iuriſdictio declinatur ſe in ea cauſa iudicem eſſe decernere ſummaria qualitatis cognitione in primis præhabita? Quæſtionem hanc latè tractant Doctores, in cap. cæterum, de iudiciis, in cap. ſi clericus laicum, de foro compet. in l. 2. D. ſi quis in ius vocatus, non ierit, l. ſi quis ex aliena, D. de iudiciis, in l. præſcriptione. 2. C. ſi contra ius, vel vtil. public. Et quamuis plures in ea re ſint opiniones, quas late proſequitur Menoch. conſil. 1045. per totum, libro 11. receptior tamen eſt poſſe eundem iudicem, cuius iuriſdictio in controuerſiam vocatur, ſummarie, an ſua ſit iuriſdictio, cognoſcere, etſi ad eum pertinere conſtiterit ad vlteriora in principali cauſa procedere, ſin minus eam competenti iudice remittere. Sic diſtinguunt, & diſtinctionem hanc admittunt infiniti fere Auctores, quos congeſſit Menoch. iam relatus, num. 3. Barboſa, in d. l. ſi quis

ex aliena,num.132. Seſſe, de inhibitionibus iuſtitiæ, cap.5. §.5. ex numero 17. cum multis ſeqq. maximè, numero 62. excipe caſum, cuius meminit, gloſſa notabilis, & communiter recepta, in cap. accuſatus, 8. §. ſane, verbo, manifeſte, per textus ibi, de hæreticis, libro 6. quæ de Inquiſitoribus contra hæreticam prauitatem, verba faciens, ſic ait: *In dubio ergo hoc caſu non habent iuriſdictionem, & licet alias iudex cognoſcat, an ſua ſit iuriſdictio, & in dubio dicatur iuriſdictionem habere, l.ſiquis ex aliena, D.de iudicijs, quæ in ordinario loquitur hic tamen, niſi id manifeſte appareat ſe non intromitti*. Sequuntur Archidiaconus, Geminianus, Ioann. Andr. Menoch. Probus, & alij Doctores ibidem, Elmericus, in directorio Inquiſitorum, ſecunda parte, capite 42. numero 7. Decianus, in praxi crim. libro 5. cap.23. num.9. & reſponſo 8. num.12. & 13. volum.1. Riminald. conſil.x86. num.15. verſic. quartum quoque. Et licet non deſint, qui contrariam opinionem tueantur, non eo caſu, quo dubitatur, an factum ſapiat hæreſim. In quo procedit ſuperior opinio, ſed an notoria ſit hæreſis, quo caſu putant nonnulli, Inquiſitores poſſe cognoſcere, an ſua ſit iuriſdictio, & ſe iudices pronunciare, Abbas in dicto capite ſi clericus laicum, num.12. & in capite 1. num.4. de ſortilegis, Felinus, in cap. ſuper litteris, numero 33. de reſcriptis, & cum alijs, Franciſcus Peña, in commentar. ad directorium, dict. quæſt.42. verſic. cæterum, in hac cauſa. Quibus fauere videtur, gloſ. in cap.1. per textus ibi, de officio, delegati, in 6. Adhuc tamen prior opinio tenenda eſt, neque obſtat, gloſ. in dicto cap.1. cui multis modis reſpondent Tiberius Decianus, dicto cap.23. num.9. Petrus Surdus, d. conſil.286. num.15. Quibus addes, quæ in propoſito dict. gloſ. ſcribunt poſt alios Ioann. Gutierrez, lib.3. practic. q. 9. num.14. Emanuel Rodriguez, quæſt. Regular. 1. tom. quæſt.65 art.11. verſic ſed contraria ſententia, Menochius dicto conſil.1045. num.3. Barboſa, in dict. l.ſiquis ex aliena, num.348. Seſſe, de inhibition. iuſtitiæ, cap.5. §.6. numero 73. Anton. Corſetus, in ſuis ſingularibus, verbo, iuriſdictio, verſic. adde ſeptimo. Eſt enim hac in re certi iuris conſtare in primis oportere quemquam eſſe iudicem alias, nec ius dicere, nec iudicare poterit, lege hoc autem, paragrapho 1. ibi: *Conſtare debet, liquereque prætori, vt ſic permittat bonorum poſſeſſionem*, D. ex quibus cauſis in poſſeſſ. eatur, notant Doctores, in lege, ſed etſi de ſua, D. de acquir. hered. & in lege multum intereſt, D. de condit. & demonſt. Barboſa, in l.1. art.2. num.17. D. de iudicijs, Menoch. dicto
3 conſil.1045. num.5. † De extraiudiciali autem monitione, quæ ex vrbanitate libellum præcedere oportet, & eius effectibus latè Bartol. & cæteri per textus ibi in lege quidam Hiberus, 13. D. de ſeruitut. vrban. & in lege debitores, 10. Codice de pignoribus, Didacus Perez, 1. tomo ordinamenti, columna 728. Rebuffus ad leges Gallicas, tractat. de expenſis, art.1. num.27. Paz, in praxi, d.1 tom.1. par.2. tempor. ex num.1. qui ex communi reſoluunt, extraiudicialiter monitum ſi non ſoluerit, aut alias actori ſatisfecerit, etiam, abſque contumacia primæ citationis, expenſas præſtare; hincque ortum habere clauſulam illam in actoruin libellis apponi ſolitam: *Y aunque por mi ha ſi do requerido muchas, y diuerſas vezes, no me ha querido pagar ſin contienda de iuyzio.*

4 Citatio etiam libelli oblationem præcedere debet; hæc multiplex eſt, multipliciterque fieri poteſt, de eius neceſſitate, & forma ne rem actam agamus videbis omnino, tit.7. par.3. l.2. cum ſeq. tit.3. lib.4. nouæ Recopil. ordinationes Luſitanorum ea tit.1. lib.3. Azeuedo, dict. tit.3. Hieron. Portoles, ad Molinum, 1. tom. §. citatio, cum tribus ſequentibus, Gundiſaluum de Paz, dict.1. tom.1. par.3. temp. ex num.1. Bouadilla, d. lib.3. cap.14. num.22. Petr. Gregor. 3. par. Syn-
5 tagmat. lib.48. cap.2. num. fin. † Eſt citare aduerſarium in ius vocare, l.1. D. de in ius vocando. Ius hic interpretamur locum, vbi magiſtratus ſalua imperij ſui maieſtate ius reddit, l. ius, 11. D. de iuſtitia, & iure, l.4 §.1. D. de interrog. act. quamuis tamen olim in ius vocatus non diceretur, qui ad inferiorem iudicem vocatus erat, l.2. in pr. D. ſiquis in ius vocat. non erit, l.1. l.2. C. de in ius vocando, Duarenus lib.1. diſputation. cap.1. Cuiacius, lib.1. obſeruationum, cap.10. ad quemcumque iam iudicem extenſum eſt, §. fin. Inſt. de
6 pœna temere litigantium. † Plane multæ ſunt perſonæ, quæ in ius vocari, ſine venia non poſſunt: illæ quippe quibus honor, & obſequium debetur, vti deduces ex l.1. & toto tit. D. & Codic. de in ius vocand. lege ſecunda, cum ſeqq. titulo ſecundo, par.3. illarum pleraſque retulit Paz, vbi proxime, 2. tempor. ex numero 4. elegantius, & accuratius multo Anton. Quintana Dueñas, libro 1. de iuriſdictione, & imperio, tit.4. ex num.13. omnino videndus, & ante eum (a quo ipſe plura habet licet diſſimulet) Vveſembechius in paratitlis, de in ius vocando, quam ſi à iudico Actor non petierit, iure communi pœna quinquaginta aureorum, iure Regio amiſſionis cauſæ punitur, lege in eam, 24. D. de in ius vocand. dicto paragrapho fin. lege 14. tit.2. par.3. à qua ſi cum pœnituerit, & ab inſtantia receſſerit liberabitur: aut
7 ſi vocatus tacuerit, Deciſio Pedemontana, 52. numer.21. † Eſt autem citatio in ſcriptis omnino facienda. Primò quoniam etſi controuerſum ſit, an iudicium à citatione, an verò à litis conteſtatione incipiat, vt iura contraria, & diuerſas opiniones concilies, rem ſic explicabis, per citationem iudicium inchoari, non tamen formari, d. §. final. reſpectu actoris, & iudicis cœptum, & formatum dici l. vbi cœptum, 30. lege ſiquis poſtea, 7. D. de iudicijs, c. p. penult. de foro competenti, capite gratum, 20. de officio delegati, nouiſſime Anton. Quintana Dueñas, libro ſecundo, de iuriſdictione, & imperio, tit. de legatione iuriſdictionis, num. 17. non reſpectu rei, quia poteſt forum declinare, cuius reſpectu, vt iudicium cœptum dicatur, litis conteſtatio eſt neceſſaria, à qua proprie iudicium incipit, lege 7. tit.3. p.3. Ripa, in rubrica de iudicijs, numero 48. Paz, in 1. adnotatione ad praxim ra num.55 & d. §. temp. ex num.1. Ergò vt conſtet, ac perpetuatione iuriſdictionis ſcribi citatio debet, & in actus proceſſus redigi; deinde vt conſtet de dilatione reo conceſſa, & quando contumax dici poſſit, vt aduerſus eum iuris remedijs procedi poſſit, de quibus late idem Paz 2. tom.1. par. c.3.

8 Quamuis verò ſoli nuncio aſſerenti ſe aliquem citaſſe fides habenda ſit necne: varie controuertitur, ex arbitrio iudicis id pendere magis placet Menochio libro ſecundo, de arbitr. centuria 2. caſu 112. ex num.1. eleganter Bouadilla, in ſua Politica, lib.4. cap.15. ex num.44. de cuius probatione multa nouiſſime Maſcardus, de probation. volumin.1. concl.290. & ſequentibus, & ante eum Pax dicto 3. temp. ex num.31. & in eadem quæſtione, an nuncio fides ſit habenda, vide omnino, lege 1. tit.7. par.3. & Azeuedus in l.3. ex num.10. tit.3. lib.4. nouæ Recopil. qui rem cæteris latius proſequitur, *citationem, &c.* Apud Aragoneſin criminalibus quomodo libellus ſit concipiendus Hieron. Portoles, ad Molinum, 3. parte §. libellus, pagina 274. quibus omnino addes iure huius regni libellum manu aduocati non ſubſcribi debere, alias admittendum non eſſe, l.4. tit.16. lib.4. nouæ Recopil.

9 Citationem ſubſequitur libelli oblatio, ſiue actoris petitio, quem ſcriptis à parte iure communi offerenda eſt, cap. primo, de libelli oblatione, cap. quoniam contra falſam de probat. quod & iure Luſitano probatur, libro 3. ordinat. tit. 19 iure Caſtellæ id iuris arbitrio relinquitur, an in ſcriptis petitio offerenda ſit, necne, lege decima, titulo 17. libro 4. nouæ Recopilationis Auendano, reſponſo 1. num.11. dum tamen aliqualis petitio interueniat viua voce petentis ſaltim propoſita, & apud acta proceſſus in ſcriptis per tabellionem redacta, vt ei poſſit ſententia conuenire, Auendanus, ſupra num.17. & quamuis in Regijs ſupremis tribunalibus in ſcriptis ſemper ſit offerenda, lege 1. tit.2. lib.4. nouæ Recopil. Matienzo, in Dialogo relatoris 3. pa. cap.43. ex num.1. in arduis quoque negotijs in inferioribus tribunalibus, idem fere ſemper obſeruatur. Ergò in cauſis in quibus in ſcriptis libellus offerendus eſt, iuxta ſtylum, & ſermonem illius tribunalis, vbi cauſa agitanda eſt, concipi debet, gloſſa in authentica offeratur, verbo, *præhabitis*, Codice de litis conteſtatione, cum alijs Azeuedo, in rubrica numero 12. titulo 2. libro 4. nouæ Recopilationis. Quid autem

libellus

Digitized by Google

libellus continere debeat refert, gloſ. in d. capit. 1. de libel. oblat. in Speculator. titu. de libellor. conceptione. §. iam nunc. Pſ. in § omnium, nu. 139. & 144. Maranta, de ord. iu 16. p. membro 3 numer. 4. bonus text. in l. 4. tit. 2. p. 3. de ſingulis eius eſt vſilis, Paz, in praxi 1. part. 1. tom. 4. tempore. noviſſime Azeuedo, vbi proxime, ex numer. 15. latius idem Paz 3. tom. ſuæ praxis. Sed vt quid generale dicamus, quemcunque libellum quinque continere oportere certiſſimum eſt, ex dict. leg. 4. titul. 2. par. 3. leg. 12. tit. 9. p. 4. *Quis quid, à quo, coram quo iudice, quo iure*, vti exemplis oſtendunt iam citati, quæ tranſcribere eſſet otioſum; non tamen illud poſt facti narrationem, concluſionem omnino neceſſariam eſſe, & in ea omnem vim, & poteſtatem petitionis conſiſtere, proponitur concluſio, in illis verbis. *Porque pido à v. m. condene al dicho fulano à que me entregue, dè, y pague tal coſa*, de qua plura Bald. in l. edita, num. 55. C. de edendo, Iaſo, vbi ſup. num. 175. & 1. 7. Azeuedo, num. 17. Paz. d. 4 temp. ex num. 8. Apud Aragones in criminalibus quomodo libellus ſit concipiendus Hieron. Portoles ad Molinum. 3. p. §. libellus, pag. 274. quibus omnino addes iure huius Regni libellum manu aduocati noni ſubſcribi debere, alias admittendum non eſſe, l. 4. tit. 16. lib. 4. nouæ Recopil.

Tertium Præceptum.

Vea ſi parecio el Reo, ſi opuſo alguna exception declinatoria, ò peremptoria; ſi conteſta confeſſando ò negando; y lo que derechamente reſponde à la demanda del Acto.

De exceptionibus, litis conteſtatione, & rei libello, vulgo reſpueſta. §. 3.

SVMMARIA.

1 *Reo qui terminus concedatur, vt actoris libello, & petitioni reſpondeat.*
2 *Reo abſente, vel contumace qualiter formandus, & ordinandus proceſſus remiſſiuè.*
3 *Exceptiones dilatoriæ quando proponendæ.*
4 *Exceptio incapacitatis iudicis poteſt in quacumque litis parte opponi.*
5 *Litis intra quod tempus debeat conteſtari.*
6 *Litis conteſtatio, quid ſit: & qualiter olim fieret.*
7 *Litis conteſtationis omiſſio nullum reddit proceſſum.*
8 *Lis debet conteſtari per verbum, nego, vel confiteor, aliàs habetur reus pro confeſſo.*
9 *Litem conteſtari reus, an præciſe compelli poſſit.*
10 *Confeſſio rei in iudicio caute facienda.*
11 *Exceptiones peremptoriæ quæ & quando proponendæ.*
12 *Exceptiones peremptorias, etiam termino elapſo reſtitutione impetrata opponit minor.*
13 *Nullitatis exceptio, etiam poſt ſententiam diffinitiuam opponi poteſt.*

1 Libello actoris oblato, aut ſi viua voce petitio facta fuit, ea in ſcriptis à tabellione redacta duobus teſtibus præſentibus, iuxta ea, quæ adducit Paz in vltima adnotatione operis, nu. 27. licet iure communi viginti dierũ dilatio reo, vt reſponderet actioni concederetur. authentica offeratur, C. de litis conteſtat. iure nouiori Regio nouem tantum dierum datur, qui à die notificationis computandi ſunt. l. 1. tit. 4. leg. 1. tit. 5. lib. 4. nouæ Recopil. (excipe gabellarum cauſas, in quibus vltra tres dies non porrigi-
2 tur, leg. 5. tit. 7. lib. 6. Recopil.) Quibus elapſis reus, aut non comparuit, & vel abſens eſt, vel latitat, & contumax eſt, & eis caſibus quomodo proceſſus formari debeant, & in ſecularibus, & in Eccleſiaſticis tribunalibus Hiſpano idiomate ſcripſit Gabriel Monterroſo in praxi, tractatu 2. *de la via ordinaria à las cauſas ciuiles*, fol. 14. pag. 2. cum ſe-

Pract. Inſtitut. Antony Pichards.

quentibus Gundiſaluus de Paz, in praxi 1. tom. 2. & 3. tempore, & 2. tomo 2. tempor. quæ tranſcribere eſſet otioſum, aut comparuit actioni cedens, quo caſu nullæ ſunt partes iudicis, l. 1. C. de confeſſi, & ſtatim ſequetur
3 condemnatio, l. 1. cum ſeqq. tit. 13. p. 3. Si verò in actione propoſita negauerit, & ante litis conteſtationem aliquas velit dilatorias exceptiones opponere, illis vti poterit, cap. inter monaſterium. 20. de re iud. l. fin. C. de except. l. exceptionem. 19. C. de probation. l. 9. tit. 3. p. 3. d. l. 1. tit. 5. apud Luſitanos, lib. 3. ord. tit. 57. §. 1. poſt litem enim conteſtatã non admittuntur, excipe caſum, c. paſtoralis. 4. de except. cum notatis ab Aſinio, in praxi, c. 2 §. 13. Dueñas, reg. 263. maxime ſi declinatoria fori ratione incompetentiæ iuriſdictionis obijcienda ſit, ex d. l. 1. tit. 5. & d. tit. 37. §. 2. & ad-
4 ductis à Paz, d. 1. tom. 1. p. 5. temp. num. 23. † Nam ſi ratione incapacitatis forus declinari poſſit, in quacunque parte litis, talis exceptio poterit opponi, ex communi opinione, quam reſoluit, Rod. Suar. in l. 2. tit. *de los emplazamientos*, num. 47. lib. 2. fori, Couarru. in practicis, cap. 25. num. 4. cuius rei ratio deſcendit, ex l. priuatorum. 3. C. de iuriſdict. omn. iud. cap. ſi diligenti. 12. de foro comp. Quemadmodum, & cum quis per errorem iudicem non ſuum adiit, ex l. ſi per errorem, 15. D. de iuriſdict. omn. iud. Greg. in l. 15. verbo, *as partes*, tit. 22. p. 3. Libellus vero in dilatoriis exceptionibus Hiſpane proponit Gund. de Paz, d. § temp. ex num. 19. Et plura de his exceptionibus adducunt Capra, reg. 57. Diaz, reg. 256. & 170. Portoles, ad Molinum. 1. part. §. actor, ex num. 7. & 2. part. § excep-
5 ptio, ex num. 82. & d. 1. p. §. conteſtatio, ex nu. 1. † Quod ſi reus exceptiones dilatorias nullas habeat, eiſve vti nolit, litem conteſtari omnino tenetur iure communi intra. 20. dies Auth. offeratur, C. de litis conteſt. quæ habetur, in cap. induciæ, verſic. *offeratur*. 3. part. iure Regio intra nouem dies, dict. l. 1. titul. 4. lib. 4. nouæ Recopil. de cuius interpretatione multa Paz, vbi proxime 6. temp. ex nu. 23.
6 Eſt autem litis conteſtatio principalis negotii, apud iudicem facta narratio, & ad eam ſequuta reſponſio, iuxta text. iuncta gloſ. in cap. vnic. de litis conteſtatione, capit. dudum, in 2. de electione, l. rem non nouam. 14. §. patroni. C. de iudiciis, l. 19. tit. 4. l. 2 & 3 tit. 10. part. 3. l. 1. titul. 4.
7 lib. 4. Recop. Ord. Luſitanorum, lib. 3. tit. 19 in princ. † Eſtque adeo neceſſaria in iudicio, vt ſi omittatur proceſſus nullus ſit, cap. 1. de litis conteſtatione communis opinio teſte. Felino. in cap. ſi diligenti, nu. 8. de foro comp. Vantius, de nullitat. tit. de nullitate ex defec proceſſ. num. 28. Qualiter autem olim litis conteſtatio fieret, explicat Rebard. lib. ſingulari pro tribunal. capit. 11. Franc. Polletus libr. 4. fori Romani, cap. 8. & lib. 5. cap. 5. Cuiacius, lib. 9. obſeru. capit. 21. Parlad. lib. 1. rerum quotidianar. capit. 14.
8 † Hodie ſit per verbum, *nego*, vel *confiteor*, l. 7. leg 10. titul. 3. l. 3. tit. 10. part. 3. & magis, ex l. 1. tit. 4. libr. 4. Recopil. aliàs reus habetur pro confeſſo. Cuius legis rigorem, etſi ſupremis tribunalibus laxari ſcripſerint Couarr. libro 1. variar. capit. 1. num. 1. Auend. reſponſio 1. numero 14. Matienzo, in dialogo relatoris, 3. part. cap. 44. num. 6. & qui plura iuxta eam adducunt, præter Azeuedum ibidem omnino videndi, Olano in concordia iuris, lit. L. ex numero 35. Did. Perez, 2. tom. colum. 861. Paz. 1. tom. 1. part. 6. temp. ex num. 23. in inferioribus omnino obſer-
9 uandam dubium non eſt. † Vnde iam ceſſat magna interpretum controuerſia, vtrum reus poſſet litem conteſtari præciſe compelli: poſſe docuit Bart. & alii, quos eius opinionem communem dicens ſequitur Bologn. in l. ſi finita. §. Iulianus, numero 68. D. de damno infecto. Maranta, de ordine iudicior. 6. part. memb. 10. num. 8. Gregor. in l. 3. tit. 10. p. 3. Perez, vbi ſup. col. 863. quibus fauet, l. inter ſtipulantem. 83. §. 1. D. de verb oblig. l. quoties, 21. ibi omnimodo, D. de noxalibus actionibus, non poſſe docet alia communis, quam idem Bologn. vbi ſup. reſoluit Auendanus, reſponſo. 1. numer. 21. cui fauet. l. vnica, C. vt nemo inuit. ager. vel accuſ. compell. & in l. ſed & hæc. §. Prætor. D. de procurator. nam in ea controuerſia veriſſimum eſt, præciſe compelli non poſſe, quia voluntas

Digitized by Google

vim non patitur, capit. meſtio 15. q. 1. capit. ita nè. 33. q. 5. rectè tamen cautatiuè, cum alias patiatur miſſionem in poſſeſſionem, apud nos vero habeatur pro confeſſo, ex d. leg. 5. nouæ Recopil. poteſt induci belliſſimus text. in leg.
10 2. §. quid ergo, D. de ventr. inſpiciend. † Ergo ſi reus deſenſiones habet, negatiuè in p̃ra nititur neceſſe eſt, poſt eã confeſſionem, cum qualitate; aliàs enim ſi prius fateretur, eti am aliqua adiecta qualitate, haberetur pro cõfeſſo qualitate rei cta, iuxta Aretinſ. in l. ſi quidem. 9. verſic. *ſi quidẽ*, C. de exceptionib. & in l. ſi filium. 37. verbo, *deeſt*, C. de liberali cau. quod cautus aduocatus animaduertat, iuxta Aretini monitum, in l. decimo, col. penult. D. de verb. obligation. & quæ latius Couarruuias adducit, lib. 1. variar. c. 2. num. 3. poteſtque & pro hac opinione non minus bellè induci argumentum l. 1. § ex fundo, D. de hæred. inſtituend. vnde originem habet ſtylus hodiernus illius clauſulæ, quã eruditi practici adijciunt (*niego deuer al dicho fulano los dichos cien ducados y caſo no confeſſado, que ſe los deuiera, ay tal, ò tal razon para no ſe los pagar.*

11 Obijci etiam a reo aliæ exceptiones ſolent, quæ peremptoriæ ideò dicuntur, quia ius actoris perimunt. §. appellantur, Inſt. de except. de quibus multa, Maranta de ordine iudiciorum. 6. p. memb. 9. numer. 13, extant plures Hiſpanæ leges ſub titul. 4. *de las excepciones*, libr. 4. nouæ Recop. & apud Luſitanos, lib. 3. tit. 38. Paz, in praxi. 1. part. 1. tom. 7. temp. ex n. 1. veluti exceptio *iuris iurandi*, *ſatisfactionis*, *rei iudicatæ*, *præſcriptionis*. Hæ, & aliæ id genus, quando, ante litem conteſtatam obijciuntur in vim dilatoriarum, litis ingreſſum impediunt, quo caſu liquidæ ſunt (vt noſtri aiunt) aut in continenti, & de facili probari poſſunt, nõ alias, quoniam ſi altiorem indaginem requirunt, ad altiora iudex progreditur, cap. 1. de litis conteſtatione, lib. 6. in quibus reus ſuccumbat, poterit eas iterum in vim peremptoriarum obijcere, cap. veniens. 2. de teſtib. Ergò peremptorias exceptiones obijcit reus iure communi poſt litem cõteſtatam vſque ad diffinitiuam, l. peremptorias, C. ſent. reſcindi non poſſe. Iure Caſtellæ intra viginti dies à litis cõteſtatione, l. 1. tit. 5. lib. 4. Recopil. Iure Luſitano intra decẽ dies, lib. 3. ordinat. tit. 38. in princ. quo termino elapſo ſi eas proponat, reijciendę ſunt, niſi iure iurando reus aſſirmet ſe earum certiorem nuper factum fuiſſe: quas intra eundem terminum probare tenetur, aliàs in expenſis, arbitrio
12 iudicis condemnatur. † Excipe minorem, & alios cui beneficio reſtitutionis ſuccurritur, qui eo termino elapſo reſtitutione decreta audiri poterunt, vti latiùs poſtea dicemus, & latè Paz, vbi ſupra. 8. temp. ex nu. 113. Excipe nullitatem, quæ ſi per viam exceptionis opponatur, iuxta Couarru. in practicis, cap. 25. num. 4. poſt diffinitiuam opponi poteſt: olim perpetuò, l. 1. C. quando prouoc. non eſt neceſſ. l. 4. tit. 26. p. 3. hodie intra ſexaginta dies ab intimatione ſententiæ, l. 2. tit. 17. lib. 4. Recopil. Didacus Perez, in l. 2. tit. 5. lib. 3. ordinament. gloſ. 1. Auend. in l. 4. & 5. tit. *de las excepciones*, lib. 3. ord. Quibus animaduerſis rectè patronus intelliget quo modo, & quando libellum pro reo inſtruere debeat, quem Hiſpanè conſcripſit Paz, 1. part. 1. tom. 7. tempore, nu. 17.

Quartum Præceptum.

Vea la replica de el Actor à la reſpueſta del Reo: y la contrareplica del Reo à la replica del Actor, y los inſtrumentos que por vna, y otra parte ſe han preſentado, y en que tiempo.

De replicatione Actoris, & duplicatione Rei. §. 4

S V M M A R I A.

1 *Libello Rei intra quod tempus actor reſpondere debeat.*
2 *L. 2. tit. 5. lib. 4. nouæ Recopil. de ſtylo, an procedat. Inſtrumenta, ad oppoſitæ exceptiones probentur, an admittenda?*
3 *Actor aduerſus rei libellum intra quod tempus replicationem opponet, & è contra Reus aduerſus actorem.*

1 Rei Reſponſorio libello porrecto, cuius præcipuè finis erit Actoris actionem excludere, eius copia actori danda eſt, Bart. in l. 1. §. 1. n. 7. D. de edendo (quemadmodum, & libelli actoris reo præſtatur, Bart. in d. auth. offeratur, gloſ. in clem. cauſam, verbo, *porrecto*, de electione, Paz, 1. tom. 1. p. 4. temp. num. 60.) ſtatuiturque actori ſex dierum terminus à die notificationis, vt exceptiones in libello rei contentas excludat, l. 2. tit. 5. lib. 4. nouæ Recopil. niſi reus reconuentionem, mutuamvè petitionem obiecerit actori, quo caſu nouem dies eadem lege præſtituuntur: quibus elapſis, quando exceptiones inſtrumentis reijciendæ ſunt, quamuis admittenda non eſſe inſtrumenta eadẽ lege diſpoſitum ſit, eius diſpoſitionem ſtylo non recipi, ſed
2 † potius iuxta iuris communis diſpoſitione, cap. cum dilectus. 9. de fide inſtrum. eſſe inſtrumenta recipienda vſque ad concluſionem in cauſa, retulit Couarruuias, in pract. cap. 20. num. 8. quandoq. etiam poſt concluſionem, dummodo producens iuret nuper ad eius peruenisse notitiam, vti ex Bartol. Couarru. vbi ſup. quem ſtylum à producente probari vtile nimis erit, cum regulariter ab allegante debeat probari, vt notant Felinus, & Imola, in cap. 1. de treguæ, & pace, Rod. Suarez, in proœmio legum fori, in prin. & in l. 6 tit. *de las ganancias*, lib. 3. Fori, Gregorius, in l. 7. tit. 2. par. 1. Oroſcius, in l. de quibus, D. de legibus, Auiles, in cap. Prætor. cap. 19. & quæ nouiſſimè de ſtyli probatione ſcripſit Ioſeph. Maſcardus. 3. tom. de probat. cõcl. 1332. Vnde fit, cum inſtrumenta producantur elapſo termino d. l. 2. cũ ratio, ſtylo, neq; legato, neq; probato, cautũ iudicẽ reſpondere, *que ſe admitan en quanto ha lugar de derecho*, vt ſic poſtea poſſint partes aduerſus productionem, quæ
3 velint obijcere. † Aduerſus actoris replicationem Reus alium duplicationis producit libellum intra alios ſex dies notificationis, intra quos ſua inſtrumenta offeret, aut illis elapſis iuramento præſtito, vti paulò ante diximus. Quibus peractis ab Actore, & Reo in ima cera horum libellorum replicationis, & duplicationis concluditur; quamuis enim olim triplicatio, & quadruplicatio daretur, leg. 2. D. de except. text. in princ. Inſtit. de replicationib. hodie etſi a partibus concluſum non ſit, plures non ſunt admittendi, l. 4. adiun. tit. 16. lib. 5. leg. 2. tit. 5. l. 9. tit. 6. lib. 4. nouæ Recopil. & quid apud Luſitanos, lib. 3. tit. 55. §. 12. libellos bus replicationis, & duplicationis Hiſpanè conſcriptos videbis apud Doctorem, Paz d. 1. p. 1. to. 7. temp. ex n. 34.

Quintum Præceptum.

Vea la ſentencia interlocutoria de prueua; e termino que ſe dio à las partes para ella: ſi ſe prorogò: ſi ſe mandaron citar para ver preſentar, jurar, y conocer los teſtigos.

De ſententia interlocutoria, & dilationibus. §. 5.

S V M M A R I A.

1 *Interlocutoriam probationum ſententiam intra quod tẽpus iudex proferre debet.*
2 *Terminus probationum qualis, & quotuplex eſſe debet.*
3 *Terminus quartus, vulgo* quarto plaço, *niſi ex magna cauſa non datur.*
4 *Terminus, qui vulgo* vltramarino *dicitur, quando dari debet, remiſſiue.*
5 *Citari debent Actor, & Reus, vt mutuo, & viciſſim teſtes deponentes produci; & iurare videant, alias depoſitio nulla.*
6 *Sententiæ interlocutoriæ verba:* Saluo iure impertinẽtiũ, & non admittendorum, *quid præſtent.*

1 Exigit

Digitized by Google

1 EXigit deinde iudiciorum legitimus ordo, vt libellorum terminis elapſis, ſententia interlocutoriam, per quam ad allegationum probationes litigantes admittat, intra ſex dies iudex proferat: eſt enim teſtium, & inſtrumentorum receptio de ſubſtantialibus iudicijs, vt in hac noſtra l. prolatam. Accurſius admonuit probatus, lege 2. titul. 15. part. 3. lege 2. & 3. titul. 16. parte 3. lege 4. tit. 6. libro 4. Recop. Auedan. reſponſo 1. numero 7.* Alias ſi ad probationes iudex litigantes non admitteret, & dictus ordo non obſeruatur, sẽtentia à iudice prolata erit ipſo iure nulla, d. lege prolatam 4. C. de ſentent. & interlocutionibus, ibi: *Prolatam à Præſide ſententiam contra ſolitum iudiciorum ordinem authoritatem rei iudicatæ, non obtinere certum eſt*, l. 15. titulo 22. p. 3. vbi Greg. Lop. gloſſ. 7. dicit quod non tenet ſententia lata, ſine medijs probationum, vel ſine aſſignatione termini ad probandum, & quod ſi iudex paſſus non fuit, fieri probationes, & ex abrupto tulit ſententiam, tunc ſententia eſt ipſo iure nulla, Oſſaicus, deciſ. 22. numero 3. Quæ forma ſimiliter debet militare in iudicijs executiuis, lege fin. Cod. de edicto Diui Adr. toll. l. 2. tit. 15. p. 3. Zephalus, conſil. 4. à numero 16, volum. 3. Parlad. libro 2. rerum quotid. capite 5. numero 4. Ant. Gomez in lege 45. Tauri, a nu. 147. At vero ſi illud, quod litigans probare intentat talis qualitatis ſit, quod eo probato, ſibi in negotio principali non proſit, nec aduerſario noceat, tunc iudex talem probationem ſuſcipere, non debet, & ſi ſuſceperit, erit ipſo iure nulla, lege 4. titul. 6. libro 4. Recop. quia non debet expectari euentus illius, cuius nullus ſequitur effectus, ex regula fruſtra expectatur, de reg. iur. libro 6. & ex tali probatione nullus effectus expectatur, quia nec ſibi prodeſt, nec aduerſario nocet, ita iudex omittendo probationes ad vlteriora procedere debet, ex dicta lege 4. vbi Azeu, ſimiliterque iudex non debet admittere partes ad probandum, quando lis non in facto, ſed in iure conſiſtit, Franchis deciſ. 221. num. 12. Alex. Ludouiſius, deciſ. 497. num. 7. Id niſi iudex fecerit retardatæ litis damna, & requiſitus quinquaginta mille marapetinorum pœnam incurrit, lege 1. titulo 17. libro 4. nouæ Recopil. In hac interlocutoria ſententia, illud in primis conſiderandum eſt, quod tempus iudex ad probationem conceſſerit, vt intelligi ſic poſſit, vtrum partes intra illud teſtes produxerint;
2 & producti teſtes depoſuerint: † Terminus quamuis olim vltra primam dilationem non porrigeretur, lege oratione 7. leg. fin. D. de feriis, tres dari poſſe poſtea conſtitutum fuit, cap. in cauſis 13. de teſtibus lege 33. titulo 16. par. 3. Hodie ſub vna omnes dantur, lege 15. titulo 8. libro 2. fori, relinquiturque iudicis arbitrio, quæ dilatio ſit concedenda Menochius, de arbitrariis, libro 2. caſu 52. dummodo vltra octoginta dierum ſi cauſa citra montes, ſi vltra montes centum viginti non excurrat, lege 1. titulo 6. libro 4. Recopilation.

3 † Quarta dilatio, vulgo *quarto plazo*, niſi ex magna cauſa dari non debet capite vltra tertiam 55. de teſtibus, data vltra prædictos dict. leg. prima, terminos non porrigitur.

4 Ille autem qui apud nos dicitur *vltramarinus*, quando, & quo ordine, & forma à iudice dari oportet, vide lege 1. 2. & 3. titulo 6. libro 4. nouæ recopilat. vbi plures congerit Azeuedo poſt Paz. 1. parte 1. tomo 8. temp. ex numero 22. Ioan. Gutierrez, libro 1. pract. q. 54. & ſeq. quos videbis, vt illam diſſoluas vtu forenſi maxime occurrentem, vtrum teſtes, qui intra terminum iuramentum præſtiterunt, illo elapſo poſſint deponere.

5 Rurſus animaduertendum eſt, *ſi el juez mando citar las partes para ver preſentar, jurar, y conocer los teſtigos que la vna parte preſentare contra la otra, y la otra contra la otra*, quoniam ea citatione omiſſa, ſi teſtes recipiatur eorum depoſitio nulla erit, capite 2. de teſtibus. Authent. ſed & ſiquis, Codice eodem, lege 23 titulo 16. parte 3. Ord. Luſitan. titulo 1. libro 3. §. 14. Anton. Gomez 3. tomo capite 12. numero 20. Clarus, lib. 5. §. fin. q. 24. aliquibus caſibus exceptis, quos in dicto capite 2. Felinus congeſſit, Corſet. in ſingularibus, verbo, *teſtis*, Marſil. ſingul. 24. Auendano reſponſo 31. numero 10. Couarr. libro 2. variarum capite 13. numero 5. Maranta, de ordine iudic. 6. parte, capite de citatione, numero 27. Paz, 1. parte 1. tomo 8. tempor. num. 54.

6 Denique obſeruandum eſt interlocutoriam à iudice illis adiectis verbis proferendam: *Saluo iure impertinentium, & non admittendorum*, quæ ſi non eſſent adiecta, poſſet actor reum fraudare; & è contra; veluti ſi cum ex cauſa mutui peteret, poſtea probaret de dominio, vel quaſi, quod admittendum eſt; debent enim articuli fieri iuxta petitione, & defenſionem actoris, & rei lege ad probationem 21. Codice de probationibus, lege 4. titulo 6. libro 4 Recopilation. optime Speculator, titulo depoſitionibus, §. 7. & videbis, Paz, dicto 8. tempore, ex numero 50. Formam ſententiæ interlocutoriæ Hiſpanè proponit, idem Paz, ibi numero 2. & Practicus Monterroſo, tract. 2 folio 15.

Sextum Præceptum.

Vea el interrogatorio de el Actor, y del Reo: los teſtigos que ſe praſentan por vna, y otra parte; lo que dizen a las generales y à los articulos mas importantes de las prouanzas: y particularmente ſi las del Reo exeluyen la intencion de el Actor, y en eſte precepto ſe ha de cargar la conſideracion del juez muy de propoſito, por ſer la llaue de la juſticia de las partes.

De actoris, & rei articulis, vulgo, *interrogatorios*; & teſtium depoſitione. §. 6.

SVMMARIA.

1 *Interrogatorij quando, & quomodo concipiendi, & producendi à litigantibus.*
2 *Fama quam probationem inducat.*
3 *Teſtis iuratus ſemper deponere debet, alias, probatio nulla.*
4 *Teſtis ſuæ depoſitionis cauſam per ſenſum corporeum reddens fidem faciet.*

1 SEntentia Interlocutoria prolata actor, & reus articulos, Hiſpane *Interrogatorios*, vnuſquiſque iuxta ſuum, & aduerſarij libellum producunt, vt iuxta eos teſtes deponant; qui ſunt clarè, & diſtinctè concipiendi, vt late poſt alios Maranta, de ordine iudicio. 6. p. actu 4. cum ſeqq. Paz. 1. p. 1. tomo 8. temp. ex num. 60. Inter quos ille eſt primus, quia alias teſtes non poſſent deponere, vt de litigãtium cognitione, & re de qua litigatur notitia interrogẽtur, de aliiſque generalibus, videlicet, ætate, amicitia, inimicitia, familiaritate, ex quibus quanta eis fides ſit adhibenda, iudex intelliget, late Lanfrancus, in cap. quoniam contra falſam, verbo, *teſtium depoſitiones*, n. 90. Marant. 5. p. §. decimus tertius actus, Didacus Perez 1. tom. col. 936.

2 Ille vltimus, de fama publica interrogetur, quoniam licet regulariter fama publica plenam probationem non inducat ſed ſemiplenam, Paz vbi ſup. num. 69. copioſſiſime Ioſeph. Mercardus de probat. 2. vol. concl. 748. cum ſeqq. l. 3. tit. 30. p. 7. tamen ſi eis vnus ſaltem accedat teſtis, plena fiet probatio, cap. 1. vbi notant omnes: de appell. Couarr. lib. 3. variar. cap. 3. numero 4. Menochius, de præſumption. lib. 1. quæſt. 1.
3 num. 39. Illud tamen in omnibus obſeruandum eſt, vt teſtes iurati ſemper deponant, alioqui fidem non faciunt. l. iuris iurandi. 9. l. ſi quando. 19. C. de teſtib. cap. de teſtibus. 29. cap. fraternitatis 17. cap. tuis quæſtionibus, 39. extra eodem, leg. 23. tit. 16. part. 3. Menoch. lib. 1. de arbit. q. 26. Octauian in pract. canonica, lib. 6. cap. penul. num. 6. & 44. Couarr. libr. 2. variar. cap. 13. Gutierr. in l. nemo poteſt, numero 121. D. de lege 1. Simancas, de Cath. inſtit. tit. de teſtibus, numer. 8 Bouadilla, in ſua Politica, libro 5. cap. 8. numero 9. Petrus Auguſt. Morla, in emporio iuris. 1. part. tit. 12. nu. 30. Quos non retulit, Paz vbi ſupra, num. 114. qui ex num. 107. formam qua à teſtibus iuſiurandum recipi debet, ex l. 24. tit. 16. par. 3.

Digitized by Google

p.3.referi, & ex Greg.ibid illud omnino obſeruādum, vt ſæper à iudice petatur, *que todo lo que ſupiere de aquel pleyto, y cauſa lo diga, aunque no ſe a preguntado de ello*, quo cauſa articulum depoſuiſſe obijci teſti non poterit. Illud etiam, vt omnibus articulis aduocatus ſemper addat, *digan los teſtigos como ſaben aquella pregunta*. † Quoniam teſtis,
4 qui depoſitionis ſuæ cauſam non reddit, aut per aliquem ſenſum corporeum non concludit, aut minimam, aut nullam fidem facit, l.ſolam, C.de teſtibus, l.28 & 29. tit.16. par.3. Paz, vbi ſup.9.temp.ex nu.17. nouiſſimè Bouadilla, lib.5. c. ex nu 72. Morla, d.tit 11. ex num.47. qui eſt omnino videndus, plura enim vtiliſſima, ex nu. tallius, c.1.tit.21. in materia proſequitur. Item, & Paz, d.8. temp.ex nu.63. vbi formā interrogatorij Hiſpanè propoſuit.

Septimum Præceptum.

Vea ſi los articulos, y preguntas de los interrogatorios, ſe puſieron por poſiciones à las partes, y como las abſueluen, y ſi por alguna de ellas ſe ha pedido que la otra jure de calumnia.

De poſitionibus, & iuramento calumniæ. §.7.

SVMMARIA.

1 *Poſitionibus iureiurando, tam actor, quàm reus cui obijciuntur, reſpondere debent.*
2 *Iuramentum calumniæ quale, & quid differat ab eo, quo poſitionibus reſpondetur.*
3 *Teſtes iuxta articulos, ſiue interrogatorios, examinari à iudice debent; vel ex eius delegatione in ſcriptis redacta à tabellione.*
4 *Reſtitutio aduerſus probationem minori quando, & qualis concedenda.*

1 FRequens eſt in omnibus, tàm actoris, quàm rei articulis, ſiue interrogatorijs clauſula illa in calce adijci ſolita, *las quales preguntas, y cada vna de ellas pongo por poſiciones à la parte contraria, pido las jure, y abſuelua, y declaro, conforme à derecho, y ſola pena del* (in tribunalibus Eccleſiaſticis, in ſecularibus, *conforme à la ley, y ſola pena de ella*) pro cuius explicatione ſciendum eſt, poſitiones introductas fuiſſe, vt quis releuetur ab onere probandi, Clem.ſæpè circa medium, de verb.ſignific. l.eum qui, D.de iure iur. indeq; olim fieri antequam articuli darentur, Card.in d.Clem.§.& quia, q.6. hodie, vt circuitus vitetur, & cauſa citius expediatur, articuli, & propoſitiones ſimul concipiuntur, ſi pars cui obijciuntur illas fateatur ſunt poſitiones, & in illis pars obijciens ab onere probationis excuſatur: ſin minus ſuccedunt articulorum loco, & ſuper eis teſtes recipiuntur, eas pars cui obijciuntur iure iurando præſtito abſoluere debet per verba clara, & aperta, ſcilicet, *nego*, vel *confiteor*, alias habetur pro confeſſo, l.1. & 2. tit.7. lib.4. nouæ Recopil. in cuius propoſito multa Paz, d.8. temp.ex nu.71. latiſſimè Azeuedo, ex nu.1.in d.l.1.& in d.l.2. & per totam, & in l.10. num.105 tit.17.lib.4. Recop. iuxta quas tamen illud non omittam, maximè notandum, conuictum de periurio in poſitionibus, ex proceſſus actis: ſi actor ſit cauſa cadere: ſi reus haberi pro confeſſo, d.l.2.ibi: *Por euitar los periurios*, & ibi: *Eſto allende de las otras penas*, de quibus Auendan.in cap. Præt.2.p.c.27.nu.17. Did.Perez, 1.tom.col.917. Quis autē ordo in poſitionibus, apud Luſitanos obſeruetur, vide lib.3. ordinat.tit.40.cum ſuis paragraphis.

2 Denique animaduerto impropriè, in rub.tit.7. *Del juramento de calumnia, y poſiciones*, lib.4. Recop. hoc iuramentum quod quis præſtat, cum poſitionibus reſponſurus eſt, appellari iuramentum calumniæ: longè enim aliud eſt calumniæ iuramentum, nam antiquitus *caluo, caluis, caluere*, & paſſiuè, *caluor*, fruſtrare, decipere ſignificabat, inde calūnia omnem verſutiam, & malitiam in alterius incommodū intentatam, l.ſi caluitur, 233. D.de verb.ſign. Cicer.lib.2. de rep.& 1. offic. Hinc dictum iuramentum calumniæ, quod initio diſceptationis litigatores, eorumque adminiſtrati de bona ſua conſcientia, bonitateque, quam opinantur cauſæ ſuæ præſtant; proprium huius iuramenti, quod ſit non de veritate, ſed de credulitate, c.calumniam, 4.de pœnis, l.auxiliū, 37. D.de minoribus, & magis, in l.2. §.1. C.de iure iurando prop.calumn. in cuius paraphraſi eleganter Vveſemb. toto tit.de iuram.calumn.in decretal.& Sexto, hodie ab aduocatis frequenter appellatur, *iuramentum malitiæ*, præſtantque illud & actores, & rei in fine ſuorum libellorum, etiam vltronei, dum aſſerunt: *Y juro à Dios, y à eſta cruz, que eſta demanda no pongo de malicia*, vel, *que eſtas excepciones no opongo de malicia*, de quo multa, Paz 1.tom.1.par.4.temp.ex nu.39. Auend.in c.Prætor. c.1.nu.6. Did.Perez, 1.tom.col. 903. Maranta 6.par.§. Primus actus, ex nu.20. Roland.cōſ. 71.nu.8.& 12.vol.1. Azeuedo, in l.1.tit.6.ex nu.1. & in l.2. tit.17.nu.112.& nu.138. lib.4. Recop. quod etſi de ſubſtantialibus iudicijs ſit, iuxta Accurſ.in hac l. prolatam, l.23. tit.11.par.3 eius tamen omiſſio, non alias proceſſum vitiat, quā ſi bis à parte petitum præſtitum non ſit, l.10.tit.17.lib.4.Recop. obſeruant cum alijs iam citati; Iuramentum verò quod reus, vel actor poſitionibus reſpondens adhibet, appellatur, de veritate dicenda, aduertit D.Perez, in l.1. gl.4. in fin.tit. 4. lib.3. ordinam. quod ita eſt præcisè, clarè, & apertè præſtandum, vt niſi ita factum ſit, pars, cui defertur, habeatur pro confeſſa, vt ſuperiori num. reſoluimus, iam pergamus.

3 Articulis ergo, ſiue interrogatorijs productis per illos teſtes examinari iudex præcipit, quorum copia licet iure cōmuni dari vtrique parti deberet, praxis id ſemper non admittit, illud tamen ſine diſtinctione, etiam in ciuilibus teſtes coram iudice produci iurare, & ab eo examinari debere, ex ratione, l.3.§ Diuus, D.de teſtib. apud Aragones, lib.4.forū, tit de teſtib. foro pen. Couar. lib.2.var.c.13 nu.10. Menoc. de recup.poſſeſſ.remed.15.q.26.nu.344.& conſ.100 nu.43. quamuis ex iuſta cauſa id tabellioni committi poſſit, cap.ſi. quis teſtium, de teſtibus, c.2. de iudicijs, lib.6.l. ad perſonas egregias, 15. D.de iure iur. multa in eius propoſito eruditus Io.Garcia Gallecus, de Hiſpana nobilitate, gl.48.§.3.ex nu. 1.l.22.tit.11.par.3. iuſta autem ſemper negotiorum pluralitas reputatur, Couar.& Menoc. iam citati, vnde frequenter teſtium examen tabellioni committit iudex, partis petitione præmiſſa, quod ſane ſufficit, dummodo commiſſio redigatur ad proceſſus acta, vt de ea conſtet, alioqui nullitas induceretur, & Menoch. vbi ſup. examinari verò intra terminum omnino debent, alioqui eorum depoſitio non valet, vt cum aliis reſoluit Ioann. Gutierr. lib. 1. practicar. q.55. cuius rem late, cum ampliationibus & limitat. explicans meminit Portoles. 4. §. teſtis, numer. 204. & 209. †
4 Quod ſi aliquis ex litigantibus minor ſit, vel iure minoris vtatur, velitque aduerſus omiſſam probationem reſtitui, quomodo ei ſit indulgenda, vide D.Paz, d.8.temp. numer. 113. & plura in reſtitutionis materia nuper à nobis ſcripta, in § extraneis, ex num.27. Inſt. de hæred. qual. & diff. Qua in re illud in ſumma ſciendum eſt, terminum probatorium ex cauſa, & beneficio reſtitutionis minori conceſſum, non poſſe excedere dimidium tempus termini principalis, eſſeque illum vtrique parti etiam maiori, communem, ex l.3.titul.8. lib.4 nouæ Recopil. in cuius propoſito poſt Paz iam relatum multa adducit Azeued. Ioan. Gutierr. lib.1.pract.quæſt.cap.66.cum ſequentibus concedendumque etiam minori iuris perito, & induſtrio, vt cum Sarmiento reſoluimus, in dict. §.extraneis, num. 61. quicquid contradicat Paz, vbi proxime, num.115.

Octauum Præceptum.

Vea la publicacion de teſtigos, y prouanças, y ſi fueron las partes citadas para la ver hazer; y ſi alguna de las partes ſe reſtituyò, y dentro de que tiempo.

De teſtium, & probationum publicatione. §. 8.

S V M M A R I A.

1 *Publicatio teſtium quando fit, partibus intimatur; præcludit aliorum receptionem; omiſſa, reddit proceſſum nullum.*
2 *Publicatione facta, reſtitutione impetrata, minor teſtes producit.*
3 *Inſtrumenta vſque ad concluſionem in cauſa recipiuntur.*

1 Factis probationibus, eorumque terminis elapſis teſtium fit publicatio, vel vno ex litigatoribus petente, vel ex iudicis officio, cuius iuſſu alteri intimatur. l. geſta, 6. C. de re iud. capite conſuluit. 24. de officio deleg. l. 37. titul. 16. parte 3. eoque etiam non comparente profertur, decerniturque, ex l. 1. tit. 8. libr. 4. Recopil. vnicuique copiam atteſtationum exhiberi, vt intra ſex dies ſuper eis diſputent, & allegent. Præcludit teſtium publicatio aliorum receptionem cap. fraternitatis, de teſtibus. l. 34. l. 37. l. 39. tit. 16 par. 3. Or-
2 din. Luſitan. lib. 3. tit. 4. in pr. † (niſi litigans minor ſit, vel qui eius iure gaudeat, qui facta etiam publicatione intra quindecim dies reſtituitur, vt ſupra §. 7. num. 3. in fin. diximus,) qui terminus partibus erit communis. l. 3. tit. 8. lib. 4. nouæ Recop. explicant Couarr. in practicis, cap. 14. num. 3 Anton. Gom. 2. tom. cap. 14. numero 15. Caldas, in lege ſi curatorem, verbo, *vel aduerſary dolo*, num. 19 C. de in inte-
3 grum reſtitut. † quamuis inſtrumenta vſque ad concluſionem in cauſa recipi poſſint, cap. cum dilectus. 9. de fide inſtrum. d. l. 34. dummodo producens iuramento firmet noue fuiſſe reperta, aut nouiter in eius notitiam veniſſe. l. 5. titul. 2 l. 1. l. 2. tit. 5. l. 1. l. 2. titulo 9. libro 4. Recopilat. Publicatio teſtium, quam controuerti iure communi ſoleat, ſit ne de ſubſtantia iudicialis ordinis, vt late alios referens Paz 1. tom. 1. par. 8. temp. ex num. 133. hodie eius omiſſio reddit proceſſum nullum, l. 1. titulo 8. leg. 10. titulo 17. libro 4. Recop. quod idem iure communi in criminalibus ex communi reſoluit Clarus, libro 5 §. fin. quæſt. 40. numero 5. Auend. reſponſo 5. numero 8. Segura Daualos, in directorio Iud. Eccleſ. cap. 14. numero 8 Effectus publicationis, cum ille ſit præcipuus, vt ſuper probationibus diſputent partes, obijciantque aduerſus perſonas, & teſtium dicta exceptiones, ſiue repulſas, authentica ſi teſtis productus. Cod. de teſtibus cap. 2. eodem titulum libro 6. intra ſex dies in publicatione præfixos, id præſtabunt forma Hiſpanè præſcripta à Paz, vbi ſup. 9. tempor. ex nu. 13.

Nonum Præceptum.

Vea los eſcritos de bien prouado, no ſe fiado de ellos mas de en quanto las prouanzas les correſponden; y ſi huuo tachas, y las prouanzas de ellos.

De allegationibus, vulgo, *eſcritos de bien prouado*; & de teſtium obiectionibus, vulgo, *tachas*, §. 9.

S V M M A R I A.

1 *Diſpoſitionis libelli, vulgo, eſcritos de biẽ prouado, quomodo concipiendi.*
2 *Teſtibus repulſæ, vulgo, tachas, qualiter obijciendæ, & quales remiſſiuè.*
3 *Teſtium repulſæ intra quod tempus probanda.*
Minor vt teſtibus obijciat, communi termino elapſo, non reſtituitur.

1 Libellus diſputationis, & allegationis, quem Hiſpanè dicimus *eſcrito de bien prouado*, tres præcipuas partes continere ſolet. Primam in principio, vbi aduocatos vtriuſque partis ſui clientuli intentionem probatam nititur oſtendere: quod ſic efficiet ſi ſigillatim de vno quoque diſputationis articulo, afferens eum, & inſtrumentis, & teſtibus maniſeſte oſtenſum, in fine huius partis cõcluſionem adijciens. *De todo lo qual conſta eſtar la intention, y demanda de mi parte tien, y cumplida mente prouada, para que v. m. juſticia mediante, de y pronuncie ſentencia en ſu fauor.* In ſecunda parte totis viribus, & induſtria aduerſæ partis probationes excludere, & eneruare niti debet, quod plane efficiet, ſi vel inſtrumenta arguat, vel eis, & teſtibus intentionem aduerſæ partis minus probatam doceat, quantumcumque teſtes integri, inſtrumenta proba, & fida ſint huius rei, & partis argumentum, item, & ſuperioris nouiſſime proſequuti ſunt Ioſeph. Maſcard, tract. de probationibus. Iacobus Menoch. tract. de præſumptionibus, quos præter antiquiores, & aduocatus, & iudex conſulere poterunt. In tertia, & vltima defectus, & repulſas aduerſus contrariæ partis teſtes, & eorum dicta aduocatus obijciet, cum iuramento tamen, & proteſtatione ſe illã, vt iniuriam eis inferat non obijcere; vt conſuluit Socinus, conſil. 318. col. 5. & 4. vol. 1. Maranta 6. p. actu. 15. num. 3. & 13. Didacus Perez, in l. 1. tit. 4 lib. 3. ord. col. 938. & ſeqq. Iulius Clarus, lib.
2 5. §. iniuria, nu. 3. † Obiectiones autem quæ teſtibus poſſunt ſolentque opponi, plures ſunt, de quibus poſt Speculator. & antiquiores latè Lanfrancus, in cap. quoniam contra falſam, verbo, *teſtium depoſitiones*, ex nu. 9 M[illegible] par. 8. decimus tertius actus, Didacus Perez, vbi ſup. col. 936. Simancas, de Cathol. inſtitution. titul. 84. de teſtibus, numero 36. extat titulo 36. parte 3. & titulo 8 libro 4. Recopil. apud Luſitanos, tit. 44. libro 3. ord. Azeuedo, in lege 2. dicto titulo 8. Paz 1. parte tom. 9. temp. ex numero 22. Plurima alios referens Hieronym. Portoles ad Molinum 4. §. teſtis, numero 39. 41. 46. 50. 59. & multis ſequentibus, Bouadilla, in
3 ſua Politica 2. parte libro 5. capite 2. ex numero 50. † Ad quarum probationem quindecim diebus elapſis poſt publicationem admitti debent partes quibus terminus præfigitur, intra quas illas probent, qui tamen dimidietatem principales non excedet, lege 3. titulo 8. lib. 4. Recopil. & ſuper eis producet articulos, & teſtes, quemadmodum, & in negotio principali, iuxta normam à Doctore Paz præſcriptam in dicto 9. temp. ex numero 35. Illud tamen animaduertes, quod etſi minor, & qui eorum iure gaudent aduerſus lapſum termini probatorij reſtitui poſſint, vt diximus, §. 7. ad fin. & §. 8. non tamen aduerſus lapſum temporis ad probandas teſtium repulſas conceſſum l. 1. in fine, titulo 8. libro 4. Recopil. Capella Tholoſana 53. Palacios Rubios, in c. per veſtras, §. 26. numero 13. Boetius, deciſ. 245. numero 14. Couarruuias, in practic. cap. 26. numero 4. Didac. Perez dicta coll. 936. & an opponi poſſint repulſæ in cauſa appellatio, vide eundem Couarruu. vbi proxime, cap. 18. nu. 5.

Decimum Præceptum.

Veaſi el juez fue recuſado: ſi fue la recuſacion jurada; ſi tomo acompañado conforme à la ley Real en lo ſeglar: y en lo Eccleſiaſtico ver ſi la parte que recuſo, prouo las cauſas de la ſoſpecha ante los arbitros, y en la forma que el derecho manda.

De Recuſationibus. §. 10.

S V M M A R I A.

1 *Suſpecto coram iudice litigare periculoſum.*

2 *Recu-*

Digitized by Google

2 *Recuſationis cauſa iure canonico, & requiritur, & probari coram arbitris debet.*
3 *Recuſatus iudex iure Canonico à cauſa cognitione arcetur.*
4 *Recuſationis cauſa plures remiſſiuè.*
5 *Recuſationis cauſa iure ciuili, & Regio non requiritur, niſi in recuſatione iudicum ſuperiorum, & totius ciuitatis, aut prouinciæ.*
6 *Recuſatio quando proponenda: & eius effectus.*
Recuſationis beneficium, niſi ex cauſa, Princeps non tollit.

1 QVam ſit periculoſum coram ſuſpecto iudice litigare, omnia & ciuilia, & Canonica, & Regia conteſtantur iura, quibus recuſationis beneficio litigantibus conſultum eſt, cautumque cauſæ cognitionem ſuſpectus iudicibus abdicandam, ex regul. l. qui iuriſdictioni 10. D. de iuriſdictione omn. iud. l. apertiſſimi 16. authentica, ſi vero, lege cum ſpecialis 18. Codice de iudicijs, capite inſinuante. 25. capite ſuper quem 27. §. ſi vero, cap. ſuſpicionis 39. de officio deleg. cum alijs quibus conſonat l. 22. tit. 4. parte 3. lege 1. & toto tit. 10. libr. 2. leg. 1. & 2. tit. 16. lib. 4. Recop. apud Valentinos Forus 2. & 3. rubr. de iudicijs. apud Luſitanos, tit. 22. lib. 1. ordinat. Qua in re, quia Canonica praxis à Seculari diſcre-
2 pat, ſequentia ſunt obſeruanda. † Primum iure Canonico legitimam recuſationis cauſam exprimendam eſſe, & coram arbitris à litigantibus nominatis probandam, alias nullam eſſe recuſationem ex dictis iuribus, & alijs, quæ ad-
3 ducunt mox referendi: † legitima autem cauſa probata, & pronunciata, recuſatus iudex à cauſæ cognitione remoue-
4 tur, deuoluiturque ad ſuperiorem. † Plures recuſationis cauſas congerit Maranta 6. actu 2. num. 24. Peruſinus, nu. 20. & ibidem Decius. cap. poſtremo, de appell. vbi Præpoſitus. n. 11. congeſſit 65. Pertachinus. 60. in repertorio verb. *iudex ſuſpectus*, 93. Stephanus Aufred. tract. de recuſatio-
5 nibus. † Iure vero ciuili, & Regio cauſa in recuſatione non requiritur, ſed partis ſufficit iuramẽtum, aſſerentis ſe iudicẽ ſuſpectum habere. Accurſ. in l. apertiſſimi, verbo *recuſare*, C. de iudicijs, & in l. quia poterat, verbo, nec *illud*, D. ad Senat. Cont. Trebell. l. 1. tit. 16. libro 4. Recop. Hoc ita tam varie, quia iure Canonico iudex recuſatus in totum remouetur, vt diximus, & probat tex. in d. cap. cum ſpeciali, de appellat. c. cauſam 27. de officio de leg. (vnde obiter interpretaberis Trident. ſeſ. 24. cap. 10. vt videlicet eius deciſio, qua probatur ordinarium in prima inſtantia cognoſcere debere, limitetur niſi recuſatus fuerit, & recuſationis cauſa probata.) Iure vero ciuili, & Regio non ita, cum recuſatus iudex cauſæ cognitione non priuetur, quamuis aſſumere ſecum ſocium teneatur, d. authentica, ſi vero, l. 22. tit. 4. par. 3. l. 1. tit. 16. libro 4. Recop. quorum ſi diſſonans ſententia ſit, ſuperior adiri debet. Quam tamen, l. 1. limitabis in recuſatione Præſidis, ſiue alterius iudicis ſuperioris, in qua expreſſio requiritur, leg. 1. & 2. titulo 1. libro 2. Recop. Item, & in recuſatione totius ciuitatis, aut Prouinciæ, in qua ſimiliter cauſa neceſſaria eſt, nec ſolum iuramentum ſufficiet, vt cum
6 alij reſoluit Paz, infra referendus. † Deinde obſeruandum eſt iure canonico, & ciuili, recuſationem non admitti poſt litem conteſtatam, eſt enim exceptio dilatoria, dict. l. apertiſſimi, d. cap. cum ſpeciali, niſi cauſa nuue ſit orta, vel antiqua ignorata, cap. inſinuante, de officio delegati, ſecus vero iure Regio, iuxta quod in quacumque parte litis poteſt proponi, & ſi iam fuerit in cauſa concluſum quinimo, & poſt quam ſententia fuerit ſcripta, & ſubſcripta, & tabellioni tradita, ante eius pronunciationem, ex dicta lege prima, titulo 16. libro 4. Recop. idque in iudicibus inferioribus: ſuperiores enim poſt ſcriptam, & ſubſcriptam ſententiam, & poſtquam penes ſe triginta diebus proceſſus acta habuerunt non recuſantur, dicta lege 1. & 2. titulo 10. libro 2. nouæ Recopilat. qui quas ob cauſas poſſint recuſari, tradit practicus Monterroio, tract. 5. fol. 98.

Denique notabis, recuſationem ſuſpendere iudicem, deciſio Pedemontana 84. & inde ſententiam latam à iudice recuſato nullam eſſe d. leg. apertiſſimi, l. 1. C. ſi quacumque præc poteſtate, Bancius, de nullitate, & defectu iuriſdictionis ordinariæ, à num. 140. Recuſationem vero, niſi ex cauſa tollere Princeps non poteſt, gloſ. verbo *elegerint*, in cap. ad hæc 10. de reſcriptis, quicquid velint Pinelus, in rubr. C. de reſcind. vend. 1. par. cap. 2. nu. 23. Didacus Perez 1. tom. col. 958. Formam recuſationis Hiſpane ſcripſit, Paz 1. tomo 1. parte 10. tempor. numero 31. & 5. par. cap. 3. §. 12. num. 31. & praxim recuſando ſuperiores iudices 6. par. cap. 1. §. vnic. & quia recuſationis materia frequens eſt, præter iam relatos iuxta eam videbis Nauarr. in cap. cum contingat, *decima cauſa nullitatis*, de reſcriptis. Greg. in d. l. 22. par. Couarr. in pract. cap. 26. Auend. de exequend. mand. 2. par. cap. 23. num. 9. Azeued. dicto titulo 10. lib. 2. & titulo 16. libr. 4. Recopil. plura vtiliter Bouadilla, lib. 3. Politicæ, cap. 8. ex nu. 157. & qui infinitos adducit, & rem copioſè explicat nouiſſimus Auguſt. Morla, in empor. iuris 1. par. tit. 2. in præmiſſis, ex nu. 137. * Et poſt eum Farinacius 2. part. fragmentorum criminalium, ex num. 683. vſque ad numer. 971. vbi ad ſaturitatem recuſationis, materiam leges verum, quoniã paulò ante admonui, id præcipuum eſſe in recuſationibus, quæ proponuntur in ſuperioribus tribunalibus, vt in toto titulo 10. lib. 2. nouæ Recop. cautum eſt, id præcipuum, vt actis proceſſus viſis, iudices non poſſint recuſari, niſi recuſatio proponatur ſaltim triginta diebus ante diem præfinitam cauſarum deciſionibus, vt cauetur, in dicto titulo 10. præſertim, in l. 19. Addendum inſuper terminum triginta dierum arctatum nouiori lege à Philippo III. Rege noſtro lata duodecimo menſis Octobris, anno 1619. apud Villam de Santarem, in Luſitano Regno, quæ noue cauetur intra dies illos quindecim, non niſi ex noua cauſa noniter orta, aliquem ex iudicibus ſupremorum conſiliorum, aut Regiorum Chancellariorum, ſiue cõuentuum poſſe recuſari. Iuxta quam magna contentione diſputatum eſt, an ſi cauſa ante quindecim illos dies nata ſit, poſſit proponi recuſatio, ſi iure iurando præſtito recuſans litigator aſſeueret ſe nuper cauſæ eius ſcientiam, ſiue notitiam habuiſſe, ideſt, intra dies illos quindecim, ſanè cum in rem hanc præcipuè noua illa deciſio lata fuerit ab omnibus fere in eam itum eſt ſententia, hoc caſu recuſantem audiendum non eſſe. Quamuis alias, vt multis legibus dict. tituli 10. cauetur, idem ius ſeruandum ſit, iuxta cauſas, nuper ortas, & nuper in notitiam partis cognitas. Verum tamen non deſunt, qui putent, moti ex verbis nuperrimæ huius pragmaticæ ſanctionis, ibi *Muchos que tienen cauſas baſtantes para recuſar algunos juezes, maliciaſamente dilatan el ponerlas, haſta que llegue el dia ſeñalado para votar el pleyto*, Si certum ſit, ita vt tergiuerſatione nulla poſſit celari litigatorem recuſantem eius cauſæ notitiam intra quindecim illos dies habuiſſet, nata licet antea eſſet, adhuc proponi poſſe, quaſi à ratione legis ceſſante, qua maliciis tantummodo occurrens terminum arcte, ſic præfiniuit, quæ ſententia non ſine ratione eſt.

Memineris tamen in recuſatione iudicis inferioris, ſiue ordinarii, ſiue delegati, etſi cauſæ, nec expreſſio, nec probatio ſit neceſſaria, iuramentum tamen omnino à recuſante interponendum, quod recuſatum iudicem ſuſpectum habet eumque malitioſe non recuſat, quoniam cum iuramentum, id loco expreſſionis, & probationis cauſæ ſubrogetur, omitti non poterit, & ſi nec à iudice, nec ab aduerſa parte petatur, quod exigere videbatur, l. 22. tit. 4. par. 3. vbi notauit Greg. verbo. *Si le demandaren la jura*, hodie enim, ex l. 1. tit. 16. libro 4. Recop. ibi; Y *la jurare*, conſtat ſatis vtrumque requiri, & recuſationis interpoſitionem, & iuramentum, ſic obſeruat Praxis, ex Gregorio, vbi ſup. quem ſecurè ſequitur Gunditaluus de Paz, in praxi, 1. tom. 1. par. 10. temp. num. 22. & licet dubitare videatur, de nullitate recuſationis hoc caſu Alphonſ. de Azeuedo, in d. lege 1. maxime, ſub nu. 18. procliuior tamen in hanc noſtram ſententiam eſt poſt Auend. in cap. Prætorum 2. part. cap. 23. num. 13. Did. Perez, in l. 1. tit. 3. lib. 5. ord. col. 972.

Vodo-

Digitized by Google

Vndecimum Præceptum.

Vea el acto de la concluſion para difinitiua; y ſi huuo citacion de las partes para oyr ſentencia.

De concluſione in cauſa ad difinitiuam, & eius effectibus. §. 11.

S V M M A R I A.

1 *Interlocutoria ſententia concluſionis quando proferenda; omiſſa proceſſu vit at. n. 2. & partib. intimar. debet. n. 3.*
4 *Probationes poſt cõcluſionẽ in cauſa, an admittãtur, et quæ.*
5 *Allegationum iuris copia non datur.*

1 QVod ſi ex litigantibus nullus ſuſpectum iudicem habeat, publicationis teſtium, aliiſque omnibus probatoriis terminis elapſis, vel ad alicuius ex eis inſtantiam, vel neutro petente, iudex ipſe ex officio ſententiam interlocutoriam, per quam cauſam, & inſtantiam concluſum eſſe pronunciat, profert; iubetque vtrumq. certa die, vel immediate non feriatis ſequentibus definitiuæ ſententiæ prolationi præſentes intereſſe. Hæc iudicis interlocutio cauſæ concluſio à noſt is appellatur, eſtque renunciatio omnium probationum, & defenſionum, gloſ. in cap. ſignificauerunt. 36 verbo, *liquere*, de teſtibus, & in authentica, de teſtib. §.
2 quia vero, verbo, *concluſerint*, collat 7. † & in iudicio ſic neceſſaria, vt eius omiſſio proceſſus ſubſtantiam vitiet, vt cum Felino, & Menoch. reſoluit Paz. d. tom. 1. par. 10. temp. nu. 1. Didacus Perez, in l. 6. tit. 2. lib. 3. ordinam. Matienzo, in dialogo relatoris 3. par. cap. 35. num. 1. & probare videtur tex. in l. 1. tit. 7. coniuncta l. 10. tit. 6. lib. 4 Recopil. quæ eius formam præſcribit, iuxta quam plura adducit Maranta 6. p. actu. 15 Lancellotus, tract. de Prætore, lib. 1. §. 2. cap. 6. Perez, Matienzo, & Paz iam relati.
3 Illud tamen omnino obſeruabis, litigantes eſſe præciſè citandos, vt eis præſentibus definitiua proferatur, l. 5. & 11. tit. 22. par. 3. quia alias ſententia abſque citatione partium lata, eſſet nulla, l. 1 §. item cum ex edicto. D. quæ ſent. ſine appell. l. fin. iuncta gloſ. verbo, *communis*, C. de legib. Matien-
4 zo, vbi ſup. cap. 44. num. 4. † poſt hanc autem concluſionem in cauſa probationes nullæ admittendæ ſunt, niſi vel minor, aut qui eius gaudet beneficio reſtitutione in integrum poſtulata illas offerat, iuxta communes omnium opiniones, in cap. auditis, de in integrum reſtitutione, (quod tamen iure Regio procedit dummodo quindecim dies poſt publicationem elapſi non ſint, ex l. 3. tit. 8. lib. 4. Recopil.) vel niſi deferri iuramentum in defectum probationis, petitum ſit, iuxta Iaſonem, & alios, quorũ rem explicans, meminit Paz vbi ſup. nu. 11. quemadmodum ſi per confeſſionem partis aduerſæ probat o admitti velit, per euidentiam rei, ſiue loci aſpectum, & vt generale, quid dicam, ſi iudex ex officio, ad indaginandam veritatem probationes plures facere velit, maxime in criminalibus, in quibus pro rei defenſione, & vt
5 eluceſcat veritas, ſemper ſunt admittendæ. † Item, & iuris allegationes, quo magis iudex in negotio inſtruatur, iuxta Innocent. in cap. per tuas, de teſtibus, quarum tamen copia aduerſæ parti non datur, niſi in actis proceſſus redigantur, Maranta 6. p. 10. actu, nu. 50.

Duodecimum Præceptum.

Vea la ſentencia difinitiua, ſi es conforme à la demanda ſi abſuelue, ò condena en todo, ò en parte. Si ſe notificò à las partes, ò ſus procuradores, y en la declaracion de eſſe precepto vea los auiſos que ſe ponen para mejor pronunciar ſentencia.

De ſententia diffinitiua, & his, quę ad eius prolationem obſeruare debet Iudex. §. 12.

S V M M A R I A.

1 *Sententia diffinitiua intra quod tempus proferenda.*
2 *Iudex, quæ generaliter omnibus in cauſis, vt rectè ſententiam proferat, obſeruare debet, & nu. 4. &c.*
3 *Iudex, an ſecundum allegata, an vero ſecundum propriam ſcientiam, ſententiam proferre debeat.*

1 IVdiciorum poſt concluſionem in cauſa iam exigit ordo, vt omnibus peractis, cumque litigantes nihil habeant in quæſtione, quod proponant, cuncta rimans iudex, ordinemque rerum plena inquiſitione diſcernens, diffinitiuam ſententiam proferat, intra viginti ſaltem dies à die concluſionis in cauſa, alias retardatæ litis duplicatas expenſas, & quinquaginta millium marapetinorum pęnam incurrit, l. 2. tit. 17. lib. 4. Recopil. quod tamen rectè Didac. Perez, in l. 1. tit. 15. lib. 3. ordinam. col. 1262. & Azeuedo, in d. l. 1. titul. 17. intelligunt, quando ab aliquibus ex litigantibus requiſitus eam non profert, non alias argum. l. 1. §. magiſtratibus, ibi: *ſi moniti vel requiſiti non dederint*, D. de magiſtr. conueniendis, iunctis in eius propoſito traditis ab Alex. in l. properandum, in princ. num. 8. C. de iudiciis. Hippolyt. in pract. §. nunc videndum, nu. 4. Azeuedo, vbi ſup. cuius deffinitiuæ ſententiæ formam, tam in fauorem rei, quam actoris Hiſpane refert Paz d. 1. tom. 1. p. 11. temp. ex nu. 21.

Cum vero plura ſint negotia, quam vocabula l. 4. D. de præſc. verbis, varientque pro rerum qualitate, nec certa, l. quid, in cuius ſententiæ prolatione obſeruare iudex debeat statui poſſit, iudicũ tyronum iuuãdi gratia, aliqua quæ omnibus in cauſis admittenda ſunt, & ab eis obſeruanda proponere erit opportunum.

2 Primo quia iudicis præcipitata voluntas eſt iuſtitiæ nouerca, vt ex Clem. Paſtoralis. §. verum, de re iud. notant omnes, ad ſententiæ prolationem feſtinare index non debet, ſed ſingula acta cauſæ diligenter rimari, cap. iudicantem, 30. q. 5. cap. graue 35 q. 9. alioqui de cauſæ meritis male inſtructus præſumeretur, eſſetque ſententia nulla, vt Bar. in noſtra, l. prolata, nu. 10. ſcripſit Hippolytus, in pract. criminali. §. nunc videndum, nu. 33. Matienzo, in dialogo relatoris 3. p. cap. 39. nu. 9.

3 Secundò quamuis controuerſum ſit, vtrum iudex ſecundum propriam ſcientiam, & conſcientiam, an vero ſecundum allegata, & probata, proferre ſententiam debeat, vti conſtat ex authorum numeroſa allegatione nouiſſime relata ab Auguſtin. Morla, in emporio iuris. 1. par. tit. 2. q. 1. num. 1. ſemper iuxta acta proceſſus, & allegata, & probata iuxta veriorem opinionem, cauſam terminabit, cap. iudicet. 3. q. 7. l. illicitas. §. veritas. D. de offic. Pręſidis Nauarr. in Manuali, cap. 25. nu. 10. Couarr. lib. 1. variar. cap. 1. num. 6. Morla, vbi ſup. n. 21. & ſeqq. qui hac in re omnino erit conſulendus.

4 Tertio obſeruabis iudex ſententiam libello, & actioni conformem eſſe debere. l. vt fundus 18. D. communi diuid. elegans, l. fin. C. de fideicomm. libertatib. vbi rectè falſum iudicem Imp. appellat, qui ſuper aliis, quam ſuper petitis pronunciat; quamuis à deſiderio actoris recedere poſſit, nec enim ei ſeruire debet, ſed proui iuris exegerit ratioẽ definire, maxime attenta l. fin. tit. 17 libro 4. Recopil. Quæ probatum eſt inſpecta veritate probata, reiectis ſubtilitatibus iudicem pronunciare debere, de qua re videndi ſunt Niconicius, in cap. quoniam contra falſam, de probationibus, Socin. reg. 357. in primo caſu, alios plures referens Aug. Morla, in emp. iuris 1. p. tit. 9 q. 19. nu. 5.

5 Quarto, in actionibus realibus, vbi iudex declarauit rem reſtituendam eſſe, debet etiam de fructibus poſſeſſorem condemnare, ex eleganti tex. in l. & ex diuerſo. 35. §. vbi autem. D. de rei vindicat. l. 9. tit. 23. par. 3. habita inter poſſeſſorem bonæ, & malæ fidei diſtinctione, §. ſiquis à non domino,

Digitized by Google

mino. Inſt. de rerum diuiſione, vbi, & nos plena manu diximus.

6 Quintò, regulariter iudex victum victori in expenſis condemnabit, non ſolum quando calumnioſè, verùm, & quando abſque calumnia temerè litigauit, cap. calumniā, de pœnis, cap. olim, in x. de priuileg. cap. finem litibus, de dolo, & contumaciam, l. properandum. §. ſin autem alterutra. C. de iudicijs. l. 8. tit. 3. & leg. 8. tit. 22. p. 3. extat integer, tit. xx. *de las coſtas, y taſſa de allas*, lib. 4. nouę Recop. vbi nouiſſime plura ſcribit Azeuedo, & ante eum omnino videndus Couart. practi. quæſt. capit. 27. per tot. aliqua pee Bouadillam, in Politica, lib. 3. cap. 15. nu. 64. & lib. 5. cap. 2. nu. 103. & 104. & cap. 3. num. 50. de quarum taxatione, quæ iudici reſeruatur, præter relatos, videndus erit Boerius, deciſ. 85. num. 6 Rebuff. tract. de expenſis, part. 5. Perez, lib. 3. ordinat. tit. 18 Ordin. Luſitanorum, lib. 3. tit. 51. Hieronymus Portoles ad Molinum. 2. part. §. expenſæ, infinitos refert Cenedo, in collectaneis ad Decretales, in d. cap. calumniam, de pęnis.

7 Sexto obſeruauit iudex æqualibus exiſtentibus actoris, & rei conuenti probationibus, & numero, & dignitate teſtium, in rei fauorem pronunciandum eſſe, ex reg. l. Arrianus 47. D. de oblig & act. cap. inter dilectos, de fide inſtru. cap. ex litteris, de probationib. l. 40. tit. 16. p. 3. iunctis à Menoch. traditis, de arbit. lib. 2. cent. 1. caſu 98. quod ſi contingat, in iudicijs duplicibus in quibus vterque actor eſt, & reus, conſulendi erunt relati à Paz. 1. tomo. 1. par. 21. temp. num. 5. quibus hoc caſu placet, vel partium litigantium cōcordia, vel ſorte lite dirimendam eſſe, ex multis à Tiraq. traditis, de iure Primogeniorum quæſt. 27. opinione. 1. num. 86. & 87. Menoch. de retinēda poſſeſſ. remedio 3. ex n. 740.

Octauo curare debet iudex, vt omnino quantum poſſibile ſit certæ pecuniæ, vel rei ſententiam ferat, etiam ſi de incerta quantitate apud eum actum leg. 3. & toto tit. C. de ſent. quæ ſine certa quant. prof. §. curare Inſt. de act. vbi Accurſ & late Iaſ. num. 60. concordat. l. 16. ad final. titul. 22 part. 3.

Nono (vt iam diximus ſuperiori paragrapho, num. 2.) litigantes, ſeorum procuratores omnino iubebit citari, vt prolationi ſententiæ die non feriata adſint, quia alias eſſet nulla.

Decimo quotieſcunque ſententiam prolaturus erit, repetat conſilia Pontificis, in cap. 1. de ſent. & re iud. lib. 6. In l. 13. tit. 4. par. 3. in l. 26. tit. 1. part. 7. in l. 10. tit. 17 lib. 4. nouæ Recopilat. & alia quæ grauiter, & doctè refert Ioann. Matienzo, in dialogo relatoris. 3. part. capit. 36. cum ſequentibus.

Vndecimo à muneribus maximè abſtinebit, excęcant enim ſapientium oculos, mutantq; iuſtorum verba. Exod. 23. Eccleſi. 20 Deuteronomij. 16. cap. non licet iudici. 11. q. 3. l. venales. C. quando prouocare non eſt neceſſe. l. 13. tit. 22 part. 3. notant, & exornant paſſim omnes, quorum numeroſam copiam congerit Pet. Cenedo, in collectaneis ad decretum, cap. 28. & poſt eum nouiſſimè Bouadilla, in Politica cap. 12. & 13. Petrus Aug. Morla, in emporio iuris, tit. 2. q. 10. Quæ omnia, quæ in iudice exigimus ad ſententiæ prolationem, ſuique muneris executionem paucis cōprehendit, Baldus in l. hac lege, num. 10. ad fin. C. de ſent. ex breuiloqui recitand. dicens iudicem duo, ſalem habere debere, ſcientiæ ne ſit inſipidus, conſcientię ne ſit diabolicus, quod multo ante lex diuina comprehendit, Exodi. 18. ibi: *Prouide de omni plebe viros ſapientes, & timentes Deũ in quibus ſit veritas*, vt alia adducens notat Ceruantes, in l. 2. Tauri, num. 3. & 4.

Duodecimo poſtquam lata fuerit ſententia diffinitiua, eam vtrique ex litigantibus intimari curabit iudex, à quaſi non fuerit appellatum, vel ſi appellatum fuerit, appellatio tamen non proſequuta, quia tranſit in authoritatem rei iudicatæ, eam executioni mandabit, l. poſt rem iudicatam, D. de re iudic. vbi multa copioſè Suarez, Paz. dict. 2. t. 4. part.

Decimumtertium Pręceptum.

Vea ſi alguna de las partes dixo de nullidad contra la ſentencia, y dentro de que tiempo.

De nullitate ſententiæ. §. 13.

SVMMARIA.

1 *Nullitas aduerſus ſententiam coram eodem iudice proponenda.*

2 *Nullitas intra quod tempus poſſit proponi: & plures caſus in quibus de nullitate agi poteſt remiſſiue.*

3 *Nullitate pendente non currit tempus appellationis.*

1 Solet frequenter poſtquam diffinitiua ſententia lata eſt aduerſus eam agi de nullitate, quo caſu ille idem iudex qui ſententiam protulit, ſi eam nullam eſſe aliquo ex capite cognouerit, poterit illam reuocare, cap. fraternitatis, de frigidis, & maleficiat. l. 1. C. de ſentent. & interlocut. omn. iudic. l. 2. tit. 26. part. 3. toto tit. 17. lib. 4. Recopilat. vbi l. 2. ſtatutum eſt, quod etſi poſſet olim aduerſus ſententiam intra triginta annos nullitas opponi. l. 1. C. quando prouocare non eſt neceſſe, l. ſi expreſſim, vbi notauit Bartol. D. de

2 appellat. l. 4. tit. 26. part. 3. † Hodie tamen iure nouiori, intra ſexaginta dies ab intimatione ſententiæ opponi debet, vbi rem latiſſimo ſermone proſequitur Azeuedo, plura ante eum Alex. conſil. 103. volum. 5. Didacus Perez. 1. tom. col. 1275. Couarruu. in practicis, cap. 25. per totum. Auendaño, de primo, & ſecundo decreto, num. 16. de exequend. mandatis. 2. part. cap. 23. num. 3. Paz, in praxi. 1. tomo 1. p. 22. tempor. ex num. 5. Hieronymus Portoles, in additionibus ad Molinum. 3. part. §. nullitas. Iuſeph. Maſcardus, de probation. 2. volum. concl. 114. Bouadilla, in ſua politica, lib. 5. cap. 3. ex num. 114. plures autem caſus, in quibus ſententia nulla eſt, præter Seſtabianum Bancium, qui integrũ de ſententiarum nullitatibus libellum ſcripſit, congerit Prępoſitus, in cap. dilecti, de appellat. Ferrara, in practicæ, ver-

3 bo, nullitas. Monterroſo, in practica, tract. 2. fol. 13. † Qua ratione illud, non eſt prætermittendum tempus conceſſum ad appellandum non currere interim, dum agitur de nullitate, vt ex aliis reſoluit Paz iam citatus, qui libellum petitionis nullitatis, item, & eius ſententiam Hiſpanè ibi refert.

Decimumquartum, & vltimum Præceptum.

Vea ſi alguna de las partes apelò, ſi la apelacion ſe interpuſo en tiempo: ſi ſe proſiguiò, ò quedò deſierta.

De appellatione. §. 14.

SVMMARIA.

1 *Appellatio intra quod tempus proponenda.*

2 *Appellationis tempus quando incipiat.*

3 *Appellationis materia remiſſiue.*

4 *Appellans ab inferiori appellationis teſtimonium, petit, vulgo apoſtolos.*

5 *Appellans intra tempus quod coram ſuperiori comparere debet.*

1 Quod ſi aduerſus ſententiam de nullitate actum ſit, aliquis tamen ex litigantibus illam iniuſtam eſſe exiſtimans, appellationem interponere velit, poterit quidem, vel incontinenti viua voce per verbum, *appello*, & ex interuallo iure canonico, & ciuili intra decem dies, cap. anteriorum. 6. q. 2. cap. quoad conſultationem, de re iud. cap. non ſolum, de appellat. Idemque iure Regio partitarum. l. 22. tit. 23 part. 3. Item, & Luſitanorum ordinatione, lib. 3. tit. 54. in princ. Idemque ex foris Aragonenſibus reſoluit Portoles, infr. citandus, numer. 71. iure vero nouiori intra

quin-

quinque dies ab intermninatione ſententiæ, l.1. tit.28. lib. 4. nouæ R.cop.qui currunt de momento ad momentum, gl. in l. 1.§ dies, ff. quando appell.ſit, Greg.in leg. 1.tit.22.par.3.
2 Quod tamen intelliges poſtquam ſententia peruenerit ad notitiam partis,c concertationi. vbi gl.3.de appell.lib.6.l 1. C.de temporib.appell.ſicut enim impedito non currit tempus,cum ſit vtile.d.§.dies,ſic etiam non currit abſenti,niſi à tempore ſcientiæ.Couar.in pract.c.15.nu.2. Dida.Perez 1. tom.col.1281.imò non ſufficit ſcientia ſententię,niſi & pręiudicij,quod per illam infertur ſcientia,etiam ad ſit,dict.l.1. verſic.contra,docet gloſ.3.& communis, ex Felino, in d. cap.quoad conſultationem,num. 32. Tiraquel. de retract.
3 tit.1.§.36. glo.2. num. 30. † Cuius appellationis materia, quia latiſſime patet,frequentiſſima eſt, præter ordinarios, in titulis D.& C.de appell.cum multis ſequentib. & in decretalib.lib.6.& Clementinis, eodem in legib. Regijs iam adductis videndi ſunt Ant. Gom.2. tom.cap.11. num.35. Auiles,in capitib. Prætorum, in forma ſecretæ ſyndicationis,c.49.verſ.condemnar. Auend.in capitib.Prętorum,2.p. c.6.Io.Gutier.de iuram.confir 3.p.c.15.nu.17.Azeuedo,in l.1.& toto tit.18.lib.4.Recop & quæ nouiſſime adducit Ioſeph.Maſcard.de prob.vol.1.concl.114.cum ſeq.Paz 6. p.1. tom.ex nu.1. vbi nu.44. formam libelli appellationis Hiſpane propoſuit,plurima Bouad.in ſua Polit.maximè,lib.3.c.8.
4 ex nu.183.Portol.ad Molin.1.part.5.appellatio. † Qua tamen in re illud omnino eſt obſeruandum quod etſi appellationis libellus coram inferiori iudice,à quo ſit offerendus, Clem.1.de appell.Nauar.in c.cum contingat, de reſcriptis, 6.cauſa nullitatis,nu.10.deciſ.Rotæ.366 de appell.in nouis, quia tamen coram ſuperioribus iudicibus intra terminum ab inferiori aſſignandum debet comparere appellans, c.1. de appel.lib.6.l.2.tit.18.lib.4.Recop.à tabellione petere debet ſuæ appellationis teſtimonium,vulgo dicuntur,apoſtolos,poſtquam illos in libello appellationis, ſibi dari legitime afflagitauerit,Clem.2.de appel,l.10.tit.18. lib.4. Recopilat.
5 † quod ſi iudex terminum non aſſignauerit, intra terminũ à iure præfixum coram ſuperioribus ſui copiam faciet appellans Iure Canonico intra triginta dies ab intimatione ſententiæ apoſtoli peti debent, c.ab eo, de appell.lib.6. Maranta. 6.par.tit.de appell.nu.209. teneturque intra annum, vel biennium ex cauſa appellationem proſequi,cap.cum ſit Romana,de appell.clem.ſicut, eod.tit. iure vero ciuili intra terminum l.2.& l.15.d.tit.18.lib.4 Recop. iunctis à noſtris in locis ſupra relatis traditis, qui videndi erunt pro forma ſupplicationis in ſecunda inſtantia, & in ſecunda ſupplicatione, quid obſeruari debeat, ſcripſit latè Auendan.tract.de ſupplicatione,de las mil y quinientas doblas,& Paz 1.tom. 7.par.c.vnic.Azeuedo,in l.1.tit.20.lib.4. nouæ Recop.

MANVDVCTIONVM IVRIS CIVILIS, ET REGII HISPANI

Ad praxim, ſiue manualis aduocatorum, & tyronum iudicum promptuarij, libri ſingularis,

PARS SECVNDA.

Aduocatum, & Iudicem, quo ordine proceſſum, et cauſam in executiuis negotijs formare, inſtituere, et examinare debeant, docens.

PRÆLVDIA.

De rei argumento, & rerum iudicatarum authoritate, §. I.

SVMMARIA.

1 *Sententiarum, iudicatarumque rerum, magna, & publica authoritas, & eius ratio.*
2 *Iudicato, qui Athenis non parebat de vi publica tenebatur. & qualis apud Romanos eius authoritas.*
3 *Litibus finem imponi, è republica eſt.*
4 *Sententiam propria, quis exequi authoritate non poteſt, quia qui ius ſibi dicit, eius amiſſione plectitur.*
5 *Iudicati bona, qui propria authoritate occupat furti, & vi bonorum raptorum actione tenetur.*
6 *Sententiae, ni earum executio eas ſequatur, parum eſſet à iudicibus proferri.*
7 *Edictum Praetoris de vi, & iudicati authoritate.*
8 *Commendatio tractationis, & materiae, de re iudicata, effectu ſententiarum, & interlocutionibus.*

1 Res iudicatæ, quia actæ, & tranſactæ ſunt diſquiſitis omnium ſcrutinijs, cauſa vtrinque ampliſſime cognita, deniq; omnibus circunſtantijs, rerum, perſonarum, temporumque adhibitis, hanc authoritatem adeptæ ſunt, vt vix vnquã infirmari, reſcindive poſſint, cum ſi id agatur, breui actum ſit de re publica, vt grauiter, & doctè admonuit Petr. Aerodius, lib. ſingulari, de origine, & authoritate iudicij rerũ pag. 7. ad finem. Non enim iam tam intereſt, eius qui vicit ſententiam non reſcindi, quam publicè eſſe aliquem litium finem, & magiſtratum, vtcumque aliter fecerit, perpetuo attamen exiſtimari recte, & ordine iudicaſſe. Vnde † Athenis, 2 qui ante iudicatum priuata actione conueniebatur poſt iudicatum, ni ius feciſſe de vi publica, tenebatur, quia, (vt aduerſus Midiam Demoſthenes ſcribit) non parendo iudicato, non tam læduntur vtilitates ſingulorum, quam iura, & leges, capite, & authoritate minuuntur. Vndè rectè Cicero pro Sylla ait: *Rebus iudicatis rem publicam contineri, ne reſcindantur iudicia, à quibus prouocari non poteſt*, & in oratione pro Aulo Cluentio. *Extremæ impudentiæ eſſe iudicia labefactari conari*, & in oratione de lege Agraria. *Rerum iudicatarum infirmationes ciuitatum afflictarum, perditis iam rebus extremos exitiorum ſolere eſſe exitus.* Apud Romanos, (quorum ius ciuile, & profitemur (quanta rerum iudicatarum ſit authoritas, quanta vis, & quantopere eæ tueantur ignotum non eſt, quia nimirum nihil agit ſententia iudicis ad ius noſtrum conſequendum, niſi ei pareatur. Vnde, & ius conſtitutum habemus, vt rebus iudicatis ſtari oporteat, ſiue iudex æquum dixerit, ſiue iniquum, dummodo prouocatum non ſit. Ex quo illa ſunt rebus iudicatis, à quibus prouocatum non eſt, ſtandum eſſe, l. 1. C. hoc tit. leg. cum prolatis, 32. in fin. inf. eodem. Item res iudicatas, ſiue ſententias reſcindi non poſſe, l. 2. C. ſent. reſcind. non poſſe, haberi pro veritate, l. res iudicata, 207. D. de reg. iur. nec poſt eas quæri amplius quicquam poſſe pati. l. poſt rem iudicatam, 56. infr. hoc tit. ſtatuit. a que contra eas oſtendi Principis reſcripta, aut inſtrumenta, de nouo reperta. l. Imperatores, 35. infr. hoc tit. & C. quando prouocare non eſt neceſſe. Hæc ita ſtatui in primis conueniebat. Nam cum præcipuus, iuris noſtri quo omnia tendunt, vt quis id quod ſuum eſt conſequatur, vt iuſtitiæ definitio oſtendit, de qua multa nos apud Iuſtinianum noſtrum, in principio inſtit. de iuſtit. & iur. ſi id non fieret, rebuſque iudicatis non ſtaretur, nemo vnquam ad ius ſuum peruenire poſſet, cum ſemper is, cum quo ageretur, poſſet cauſari ſe non debuiſſe, eoque ſe immerito condemnatum. Item nullus eſſet litium finis, quo malo nihil eſt paci, & concordiæ Ciuium, (quibus rebus 3 maximè ſtant reipublicæ) magis contrarium. † Ergo cum omnibus alijs in rebus propter publicam vtilitatem, finiendis litibus maximè ſtuduerint legiſlatores, l. 1. D. de vſucapion. text. in principio inſt. eod. l. fin. D. pro ſuo, quo reſpexit Cicero, in oratione pro Aulo Cecinna, dum vſucapionem vocat, finem periculi, & ſolicitudinis litium, quo etiam reſpicit, l. 3. §. tam etſi, D de receptis arbitr. l. quidam exiſtimauerunt, 21. in fin. D ſi cer. pet. l. 1. C. de nouo Codice facien. l. properandum, 13. C. de iud. cum finem litibus. 5. de dol. & cõt. Cum m. diſp. iudic ſam, 2. de iud. cum multis congeſtis a Luca de Pena, in l. litibus, C. de agr. & cenſ. lib. 11 Carliano Cotta, in memorabilibus iuris, verbo, *lites cito*. Rodulpho Fornerio, lib 3 rerum quotidian. cap. 1. concordat. l. 12. tit. 4 par. 3. Præcipuè in iudicijs, quæ dirimendarum litium cauſa con-
4 ſtituta fuerunt, huic rei fuit conſulendum Tum † maximè cum is, cuius in fauorem ſententia dicta eſt, illam propria exequi authoritate non poſſit, nec ius ſibi dicere, lege vnica, Codic. ne quis in ſua cauſa, leg. 10. tit. 4. par. 3. Greg. Lopez, in l. fin. tit. 24. par. 4. Bartol. in lege ſiquis ex aliena. 4. D. de iud. quod ſi facere auderet, iuris amiſſione plecteretur ex ſententia, lege extat 13. lege fin. §. fin. D. de eo quod metus cauſa, lege creditores, 7. fin. D. ad leg. Iul. de vi priuata, l. 1. D. quod legatorum, l. ii ex ſtipulatione, 6. D. de acquir. poſſeſſ. l. 3. C. de vi bonorum rapt. l. ſiquis in tantam, 7. C. vnde vi, l. 1. tit. 17. lib 5. lege 2. tit. 13. lib. 8. nouæ Recopilationis.
5 Quinimo † ſi iudicatus bona ſua authoritate diſtraxiſſet furti actione, & vi bonorum raptor. ei teneretur, l. miles, 6. §. 2.

Digitized by Google

6 §.2.infr.hoc tit. Parumque † eſſet ſententias dici, & inter litigantes, de iure proferri, niſi dicta, & prolata ſententia executioni mandaretur, argum.l.2. §.poſt originem, col.4. verſic.parum, D.de origine iuris, cap.5. §.præterea, de electione, lib.6.l.5.tit.1.par.1.l.15 tit.4.par.5 Opportune prætoris édictum, de ea re propoſitum fuit. † Quod ad veterũ
7 imitationem informatum ſigillatim recenſet, Hugo Donellus, lib.27.comm.de iure Ciuili, in principio, quu condemnatum, vt pecuniam ſoluat, niſi ſententiæ pareat, pignoribus capitis compellendum eſſe pollicetur, l.4. §.ait Prætor, infr.eodem ſi oportuerit manu, etiam militari adhibita, lege qui reſtituere, 58. in princ.D.de rei vindic.l.2.tit.27.par.3. qua in re eiuſque explicatione, cum totus iſte tractatus, qui, de re iudicata, inſcribitur conſumatur, maxime è republica, veſtraque priuata vtilitate futurum exiſtimaui, ſi methodica apertiorique enarratione, quam hactenos fecerint alij, eum vobis exponam, prætermiſſiſque generalibus quibuſdam, mox ordinem in ſententiarum, aliorumque inſtrumentorum, quæ earum vim habent, executionibus obſeruandum, iuxta hodiernam etiam praxim, annectam: proprijsque in ſedibus omnibus huius tractationis legibus, & capitibus, quæ ſine ordine, & tumultuariè à Tribuniano sũt
8 attexa, enarratis. † Ergo vtilitas huius rei commendatione non eget, ipſa enim ſe oſtendit, vt alias inquit Vlpian.in l. 5.D.de in integr.reſtit.licet ab ea, & antiquiores, & iuniores interpretes tractatum hunc exordiantur, Alexand.nãq; maxime amplam, & ſolemnem materiam auro, & honore plenam habere teſtatur: Iaſo illius vtilitatem adeò patere, vt commendatione non egeat, Guido Papæ notabilem eſſe, & qui ſemper verſetur, in practica. Duarenus ideo ſe peculiares ad eum commentarios ſcripſiſſe, quod eo in iudicijs, & foro nullus ſit frequentior, & vſitatior, quodque vix in vlla parte iuris nodi reperiantur difficiliores, quam in hoc tractatu, qui ad res iudicatas ſpectat Hugo Donellus, d.lib.27.ſe quoque ſigillatim omnes tituli, de re iudicata leges exponere voluiſſe ſcribit, quod in primis ad vſum pertineret, nec ſatis ſit ab alijs explicatus. Quæ & ego ideo præfari volui, vt & me ad legendum diligentiorem, & vos ſimul ad andiendum alacriores, & attentiores efficiam. Recte enim Cicero, lib.3. officiorum. *Cum aliqua ſpecies vtilitatis obiecta eſt, nos commoueri neceſſe eſt*, & quæ quotidiana ſunt tractanda plenius, & fauorabilius admittenda, l. legaui, 26. D.de liberatione legata. * Antequam tamen vlterius progrediar illud præmittere libuit, an tanta rerum iudicatarum ſit authoritas, vt etiam ſi apertè iniquitatem contineant eis ſtandum ſit, ſunt enim pugnantia iura, in l.ſeruo inuito 65.§.cum Prætor, D.ad Trebellianum, l.ſi fundus, 16. §.ſi plures, D.de pignoribus, in l.1.§.fin.D.de quæſtionibus, cap.inter cæteras, de re iudicata. Ego non eſſe defendendas (præcipuè apud ſuprema tribunalia) ſi iniquitatem contineant manifeſtã magis probo: vt rectè animaduertũt Math. de Affict.& ad eum Vrſilis, deciſ.79.& 215.latè Io.Garcia. qui de eorum iurium conciliatione agit, de nobilit.gl.6.§.2. per tot.& gl.21.nu.72.& ſeq.multa Don.ad l.Diuus, 33.D. de re iudicata.

De re iudicata, eius & ſententiæ definitione, & interpretatione primæ partis rubricæ, l.1.l.4.§.ait Prætor, l.Preſes, 27.in fin.l.Pomponius, 36. l.in ſumm. 59. (alias, l.in ſententijs) in princ.& §.1. cum alijs, D.de re iud.§.2.

SVMMARIA.

1 *Rei verbum latiſſimè patet.*
2 *Res de quod lis, cauſa, & vetus, de ea formula allata, & nu.4.& 5.*
3 *Res iudicata idem ſæpè, quod ſententia, & num.7.*
4 *Res iudicata, quid diuerſum à ſententia, quomodo intelligendum.*
6 *Edictum Prætoris, de re iudicata, & quomodo ea vox in eo vſurpetur.*
8 *Sententia eſt iudicis pronunciatio, quæ condemnatione, vel abſolutione controuerſijs finem imponit, quæ definitio, & exponitur, & defenditur, nu.ſeq.*
9 *Sententiam iudex profert, non priuatus alius, qui iudex non eſt.*
10 *Sententia pronunciatio eſt, ante pronuntiationem non eſt ſententia.*
11 *Clauſula.* Aſſi lo pronunciamos, y mandamos en eſtos eſcritos, y por ellos. *Vndè originem ſumpſit.*
12 *Recuſatio, quo tempore interponi poſſit.*
13 *Res, lis, & cauſa multis modis finiuntur: illa vero res iudicata dicitur, quæ finem pronunciatione tantum accepit.*
14 *Sententia neceſſario condemnationem, vel abſolutionem continere debet, & nu.17. & quid iure Hiſpano, numero 18.*
15 *A. litera, abſolutionis nota, C. condemnationis. N.L. dubij iudicis animi expreſſio.*
16 *Ius Regni Hiſpani, quo in ſupremis tribunalibus, & aulis cauſæ ad alios iudices remittuntur, vetus refricauit.*
19 *Sententia controuerſijs omnibus finem imponere debet, & id quomodo intelligendum.*
20 *Res iudicata, an etiam ea ſententia dicatur à qua appellari licet.*
21 *Sentẽtia certa eſſe, nullamque ambiguitatem continere debet quæ ex actis non aperiatur, & nu.23.*
22 *Acta proceſſus vehiculum ad ſententiam quare dicantur.*
24 *Sententia conditionalis ſententiæ nomen non meretur.*

1 **C**Ontinet huius noſtri tituli epigraphe, ſiue inſcriptio, tres partes, quarum prior eſt, de re iudicata, de cuius diffinitione, cum ſtatim Modeſtinus agat primo huius tit.capite, de eius ſignificatione præfari aliqua oportet. Ergo quamuis verbum, res, latiſſime pateat, l.1.D.de reb.credit.l.rei, 5.l.nominis, & rei, 6. D.de verbor.ſignific.dixi in rub.ſub num 5.
2 Inſt.de rer.diuiſione. Inter † reliqua tamen cauſam, & litem ſignificat, quod Auſonius in monoſyllabis eleganti carmine expreſſit.

Imperium, litem, Venerem, cur vna notet res?

Et Horatius, lib.1. ſatyr.9. Vndè olim ſumme dubitatum fuiſſe inter ſamularios in oratione pro Muræna Cicero tradit, rem an litem dici oporteret, qua de cauſa vtrumque verbum in actionum ciuilium ſolemnibus ſub diſiunctione efferebatur, quam rem, ſiue litem dicere oportet, vt ex Varrone, lib.6.de lingua Latina, refert Briſonius, lib 16.de verb.ſign.quo ſenſu accipies verba, l.ſi defunctus, 9.ibi. *Vel de re, vel de lite competere actiones*, C.de ſuis & legit.hæred. & ſolemnem formulam rerum à Fecialib. (penes quos belli, pacisque faciendæ ius erat) repetendarum, quæ à Liuio, lib. 1.ponitur. *Quarum rerum litium cauſarum condixit, Pater Patratus populi Romani Quiritum Patri patrato Priſconem latronorum, hoc eſt, quas res, lites, cauſas Pater patratus denunciauit.* Vndè rem amittere eſt literam amittere, in l.Diuus, 8. D.de in integr.reſt.in l.ſi unc iudice, 22. §.Marcellus, D.rem ratam hab & rem differri, eſt litem differri, l. 3.§.Iulianus, D. de liber.exhib. cum alijs quorum meminit Briſon.vbi ſup.quo eodem ſenſu accipitur, in l.Papinianus, 8.§.ſiquis poſt. D.de inoffic.teſtam.in l.litigatorib.14. C.de appell.
3 Vnde fit, quod etſi verum ſit, rem iudicatam idem ſæpè, ac ſententiam ſignificare, l.cum proleſſis, 32. in fin.infr.h.t.l. 2.C.eod l.3.C.ſent.reſcind.non poſſ.l.3.& 4. C.de executione rei iudicatæ, iuncta l.à D.Pio, 15.inf.h.t.l.2. & per totum, C.quibus res iudicata non nocet, & toto tit. D.de except.rei iud.c.cum dilectus, 32. in fin.de elect.c.cum inter, 3 extr.h.t.clem.1.de appellat.cum alijs, quæ tradit Ripa hic, num.5.Beroius in rubr.de appell.num.1.in fin.& Maranta, de ord.iud.6.par.actu.1.num.128.qui his iurib.ducti fruſtra
4 inter hæc diſcrimen conſtitui opinantur, non tamen † minus frequenter, & proprie accipitur pro ipſa re, lite, cauſa, ſeù quæſtione, cui per ſententiam iudicis finis imponitur, & à qua amplius appellari non poteſt, vt ſic ſententia ſe habeat per modum agentis, cum cauſæ finem imponat, res vero iudicata per modum patientis, cum pronun-

ciatione iudicis finem accipiat, vt rectè conſiderarunt Bar. Ang. Cumanus, Iaſo. Guido Papæ, & Duaren. in hac. l. 1. Decius, & Maynerius, num. 5. in l. res iudicata. 207. D. de regul. iur. Io. Robert. lib. 1. ſentent. cap. 24. Cuiac. & Vueſenbech. in paratil. huiꝰ tit. quib. & Dionyſius Gottifredus aſſentiunt in notis ad hanc, l. 1. lit. G. etenim, vt doctè, inquit Hugo Don. hic cum res controuerſa res ſit, de qua iudicamus, & ſententia noſtra ſit illud, quod ſentimus, & iudicamus, rectè vtrunque res iudicata appellatur, ſiquidem illud dicitur a nobis iudicari, & de quo iudicamus, & quod iudicamus.

5 Ex quibus fluit interpretatio verborum noſtræ rubr. *de re iudicata*, hoc eſt, de quæſtione, cauſa, lite, quæ ſententia, ſeu pronunciatione iudicis finem accepit, quomodo vſurpauit Modeſt. I. C. in hac noſtra, l. 1. dum ait. *Res iudicata dicitur, quæ finem controuerſiarum pronunciatione iudicis accepit*, apud quem *res iudicata*, in prima illa ſignificatione ponitur, & à *ſententia*, eo quo diximus modo diſtinguitur, quemadmodum, & in rub. extra eodem. & C. h. tit. & C. de ſentent. & interloc. omnium iudic. cum multis aliis

6 illius libri. 7. Codicis. Quæ † interpretatio (quæ & Briſon. lib. 17. de verb. ſignif. verb. *ſententia dicitur*,) placuit vehementer confirmatur verbis edicti Prætoris de cuius interpretatione, in h. t. I. C. tractant; *Si res de qua agitur ab eo cuius de ea re iurisdictio eſt, iudicata eſſe dicitur, &c.* Ex quibus conſtat de ipſa re, ſiue controuerſia, quæ finem accepit ſententia, Prætorem locutum, rem iudicatam eo ſenſu, in h. t. accep., & diffiniri debere, & à ſententia diſtingui, Quemadmodum, & Cicero fecit, lib. 2. de inuentione, dum inquit. *Iudicatum eſt, id de quo alicuius, aut aliquorum ſententiis conſtitutum eſt, ſententia eſt, ipſa pronunciatio iudicis, ſic dicta, quia quod ſentit pronunciat.*

7 Deinde ex eiſdem, & noſtra hac l. 1. paulatim ſententiæ diffinitio infertur, nam ſi res iudicata dicitur, quæ pronunciatione iudicis, condemnatione, vel abſolutione, finem controuerſiarum accepit, neceſſario ſententia illa erit, quæ eo modo finem imponit, ſunt etenim hæc ita coniuncta, vt ſeparari nequeant, quo fit, vt & alterum pro altero ſæpe ſumatur, vt diximus, num. 1. & 2. & vt poſito, & diffinito vno, alterum quoque, quod ei ex adnexo reſpondet ſtatui, & definiri videatur, ex regula text. in princ. inſt. de his qui ſunt ſui, vel alieni iuris, in dictis ibidem à nobis traditis.

8 Sic ergo ſententiæ definitionem conficies, vt ſit. *Iudicis pronunciatio, quæ condemnatione, vel abſolutione controuerſiis finem imponit*, ſic colligitur ex noſtra, l. 1. l. Prætes, 3. C. de ſentent. & interlocut. l. dicere, 23. in noſtra, l. 1. illius tituli, D. de recept. arbitr. l. 2. extra hoc titul. l. 1. titul. 22. l. 7. titul. 3. part. 3. & ex communi, quam refert Marantamin praxi, 3. part. 6. p. principalis, num. 1. verſi. *venio ad primam quæſtionem*. Rodericus Suarez, allegatione, 4. num. fin. decitio Pedemontana, 1. num. 38. Sebaſtianus Medicis, tract. de diffinitionibus cap. 21. pag. 205. & quamuis Petr. Faber, in dict. l. res iudicata. 207. D. de reg. iur. aliam definitionem afferat, docens *ſententiam eſſe, quæ elapſis diebus decem nullo iuris remedio attentari poteſt*, à qua non longe eſt alia, quæ traditur à Georgio Lanterbego, in libello definitionum iuris, quippe. *Veritatem inter partes in dubium vergam per diffinitiuam ſententiam iuſtam non retractandam, neque ſuſpenſam efficaciter declaratam*, in multis tamen peccant, & quod in præcipuè in noſtra deſiderant, exprimitur ſatis à Modeſtino, in hac l. 1. dum inquit per rem iudicatam controuerſiis finem imponi; apertè oſtendens omnem appellandi, & amplius litigandi viam penitus eſſe præcluſam, de quare paulò inferius ad Accurſ. hic interim animaduertes definitionem hanc omnibus ſuis conſtare partibus loco generis dicit pronunciatio, nam interlocutiones (de quibus ſeq. cap.) pronunciationes ſunt, reliqua omnia verba ſunt loco differentiæ, nulli enim alii pronunciationi litem finire, controuerſiiſque omnibus finem imponere condemnatione, vel abſolutione, niſi ſententiæ diffinitiuæ competit. Præterea inuenies reliquis omnibus conſtare partibus, cauſa finali, formali, efficienti, & materiali, ſiue effectu, ibi: *finem*, materia, ibi, *controuerſiarum*, inſtrumentali, & formali, ibi, *pronunciatione*, & ibi: *Condemnatione, vel abſolutione*, efficiente, ibi, *iudicis*.

9 At definitio, *iudicis pronunciatio*, in primis enim eum, qui ſententiam dicit iudicem eſſe oportet, id cum indubitati iuris ſit ex integris titulis, D. de iuriſd. omn. iud. cum multis aliis toto tit. de iudiciis, & foro comp. apud Pontificios, & late obſeruatis à Roberto Maranta, de ordine iud. 4. par. diſt. 8 cum ſeq. Gundiſaluo de Paz. in praxi. 1. p. 2. 10. 1. temp. ex nu. 1. tum maxime ex prætoris edicto cuius ſup. nu. 6. meminimus relato ab Vlpiano, in l. ait Prætor. 5. infr. hoc tit. ibi: *Cuius de ea re iuriſdictio erit* (quem bene ibi explicat Donellus) & ex tit. C. ſi à non comp. iudice fuerit iu-

10 dicatum. † Dicitur autem *pronunciatio*, quia ipſa ſententia pronunciatio eſt, l. cum prolatis, 32. inſr. eodem, l. 1. §. vlt. D. ad Turpill. & inſcriptis dari, & proferri debet, l. ſtatuiſs, 3. iuncta auth. ſeq. C. de ſent. ea periculo recitandis, §. curare, iuncta gl. verbo *ſententiam*. Inſt. de actionib. bonus text. in c. fin. hoc tit. lib. 6. vbi que notat Doctores, Maranta, vbi ſup. 6. p. actu. 1. nu. 57. Paz. vbi ſup. 12. temp. num. 13. Vnde

11 † fluit frequès clauſula in ſententiis. *Aſſilo pronunciamos, y mandamos en eſtos eſcritos, y por ellos*, vſque adeo, quod ſi ab aliquo ex litigatoribus proponenda reculatio ſit, & ſi

12 iure communi attento proponit † ante litis conteſtationē oporteret, l. apertiſſimi. 14. C. de iud. cap. cum ſpeciali. 61. de appellat. gloſ. communiter recepta, in cap. paſtoralis, 4. verb. *poteſtate*, de exceptionibus, Couarr. in pract. cap. 26. num. 2. tamen de iure Regio, & hodierna praxi, non ſolum poſt concluſionem in cauſa, ſed etiam poſtquam ſententia ſcripta & ſubſcripta eſt, niſi coram, vel à Tabellione fuerit pronunciata proponi poſſit, Couar. d. cap. 26. num. 3. Paz. vbi ſup. 10. tempo. num. 19. adeo eius, & ſententiæ nomen meretur, requiſita pronunciatio.

13 Prętereà etiam *pronunciatio* dicitur: quia etſi res controuerſa multis modis finiri poſſit, vt *tranſactione*, l. non minorem. 20. & toto ferè tit. C. de tranſactionib. *iureiurando*, l. 1. & 2. D. de iur. iur. litis *renunciatione*, l. poſtquam liti. 4. C. de pactis. l. Papinianus, 21. §. fin. cum l. ſeq. D. de minorib. l. deſtitiſſe. 10. D. de iud. nō tamen dicitur, res iudicata, id eſt, iudicio finita, niſi quæ finita eſt, iudicis pronunciatione.

14 Additur, *quæ condemnatione, vel abſolutione*, vt oſtendatur, ſententiam eam eſſe non poſſe, quæ condemnationem, vel abſolutionem non habeat, quod & expreſſis verbis tradit Imperator. l. 3. C. de ſentent. & interloc. omn. *Præſes pronunciatione non ignorat* (ait lex) *definitiuam ſententiam quæ condemnationem, vel abſolutionem non continet, pro iuſta non haberi*, cap. ei qui. 41. §. diffinitiua. 2. q. 6. l. 2. titul. 3. lib. 2. fori. l. 2. ibi: *Quitando, ò condenando al demandado*, tit. 22. part. 3. quod apud Romanos † adeò fuiſſe in vſu videtur

15 vt vbi vtraque parte cauſa perorata iudices in conſilium ad pronunciandum mittebantur, tres eis darentur tabellæ, has inſcriptas literas habentes. *A*, quæ abſolutionis ſymbolum erat C, quæ condemnationis (vnde literam triſtem appellat Cicero in Milonianam, vt nigram Perſius, ſatyra. 4.) & N. L. quę cum in vrnam, ſiue ciſtam mittebatur, non ſatis, ſibi de cauſa liquere, & ne ea amplius cognituum ſe eſſe iudex ſignificabat, quo referuntur. l. Pomponius. 36. in fr. hoc tit. l. idem Pomponius. 13. §. ex compromiſſo. D. de recept. arbit. vt poſt Aſconium Pedianum. 3. act. in Verrem latiſſime ex bonis authoribus obſeruat Briſonius, de verb. ſignific. lib. 1. litera A. & lib. 3 lit. C. & lib. 10. verbo liquet. & latius, lib. 5. de formulis, pag. 545. Ioann. Coraſius, lib. vnic. epiſtolar. c. fin. Ludouicus Carondas, lib. 1. antiquit. c. 15. Franciſcus Poleius, lib. 4. hiſtoriæ Fori Romani, cap. 15. & libro 5. cap. 8. Ioan. Roſinus, lib. 9. antiquit. Roman. cap. 24. ſimi-

16 le, quid † hodie apud nos in vſu eſt, ex l. 43. 44. & 48. titul, 5. *de los Preſidentes, y Oydores*, lib. 2. nouæ Recopil. quibus diſpoſitum eſt, vt ſupremorum tribunalium aulis, ſaltem tres iudices concordi ſententia eſſe debeant, aliàs in iudices ſequentis aulæ remittatur, qui cum prioribus iudicet quod ſi nec omnibus ſententiis condemnationis, vel abſolutionis aut aliàs per omnia concors, & conformis decernatur à tribus, in tertiam ſequentem aulam adhuc remittatur, ſiue ſiue controuerſia iuxta formā eo loci traditā abſoluenda,

Digitized by Google

uenda,quid enim,ideſt,niſi priſcum exoletumque, verbum
illud. *Amplius*, in antiquis iudiciorum formulis ſolemne,
de quo plura ſup.e rati.
17 Hæc licet ſummo iure procederent, & adhuc hodie ad-
mittenda exiſtimet, Accur.hic verb. *Abſolutione*, vt præci-
ſim his verbis condemnationis, vel abſolutionis in ſententijs
iudices vti debeant, poſtquam tamen ferendarum per tabu-
las ſententiarum modus ab aula receſſit, & formularum
obſeruatio, tam in ſententijs, quam in actionibus abolita eſt
(quas merito irridebat Cicero, in oratione pro Milone)
parum refert, quibus verbis ſententiam proferat iudex, dum-
modo apertè, & clarè pronunciet, & rei, de qua agitur finē
imponat, reum que, ſiue directo, ſiue in conſequentiam ab-
ſoluat, vel condemnet, l.in ſumma (alias incipit in ſenten-
tijs, 59.) in pr. & in §.1.infr.hoc tit. & colligitur, ex l.penul.
& vltim. C.de ſentent.quæ ſine certa quant.l.ſi Prætor. 75.
D.de iud.l.quid tamen, 25.§.ſi arbiter, D.de arbit.l.1.§.1. D.
ad Turpill.l.proxime, 3. D.de his, quæ in teſtamen.delent.l.
ob hæc, 20. D.de his qui not.infam. & ex alijs veteribus con-
cipiendarum ſententiarum formulis, quas ex bonis anthori-
bus congerit Briſonius, lib.2.ſelectarum, c.2. & lib.5.de for-
18 mulis, pag 511. & ſequentibus, & pag.538. quod † noſtro
quoque Hiſpano iure aperte deciſum eſt, l.5.ibi; *O otras pa-
labras guiſadas quales entendiere que conuiene à la deman-
da que fue pueſta*, & l.15.ibi: *Ca eſtas palabras, o otras ſeme-
jantes dellas, deuen ſer pueſtas en todo juyzio afinado*, tit.
22. par.3. quod licet ſub dubio relinquat Accurſ.hic, ſecure
tamen docet, in d.l.Præſes, 3. & in d.l.quid tamen, & tenet
Bart.Alber.Angel.Alexand.Imola, cum Duareno, Hugo
Donell.hic, Ferrara, in practica, in forma ſententiæ diffini-
tiuæ, gloſ.1.num.4.Maranta, d.6.part.actu. 1. numer. 122.
Sarmiento omnino videndus, libro 1.ſelect.cap. 13. nume-
ro 3. Bantius, de nullitatibus, tit. de nullitatibus, ex defectu
proceſſus, numero 92. ea enim quæ in conſequentiam ve-
niunt, ſententiæ ineſſe creduntur, notat præter ſupra rela-
tos Baldus, in l.pen.D.de his qui ſunt ſui. Oſaſcus, deciſio-
ne Pedemontana.64.numero 3. & in eleganti ſpecie Bart.
in l.& ex diuerſo.§.1.D de rei vind. & in alia non minus
eleganti Aretin.in l.1.D.de curat.furioſo, & in l.is cui bo-
nis. D. de verborum obligat.
19. Ait rurſus definitio, *controuerſijs finem imponit*, is.n.rei
iudicatæ finis eſt, vt lites ſopiantur, l. 4. §. ait Prætor. inſt.
hoc tit.cap.2.extr. eodem, cum aliis à nobis adductis. §. 1.
num.1. & 2. Hinc eſt recte Modeſtinum in noſtra l.1.con-
trouerſiarum, non controuerſiæ, dixiſſe. Ergo ſi in re, ſiue
lite, de qua iudicio agitur plures ſint controuerſiæ, ideſt, de
pluribus rebus quæratur (quod frequenter euenit in vni-
uerſalibus, ſiue generalibus iudiciis, vt puta petitionis hæ-
reditatis familiæ erciſcundæ, communi diuidundo, finium
regundorum, actionis pro ſocio, tutelæ, negotiorum geſto-
rum, dotis) niſi iudex pronunciauerit de omnibus, nihil e-
git, ne in his quidem, in quibus pronunciauit. Quoniam in
vno eodemque iudicio, non poteſt res iudicata, in partem
valere, in partem non valere, l.dicere, 23. §.1. D.de arb.l.in
hoc iudicio, 28.D.fam.erciſc. & iudex, dum pronunciat, eo
animo id facit, vt per hoc velit liti finem imponi, & litiga-
tores ab omni controuerſia diſcedere, tex.hic, cum ſup.alle-
gatis, d.l.dicere, in princ.l.2.ad fin.tit.22.par.3. & ita conſti-
tutum eſt, vt cauſa, quæ in rem iudicatam tranſierit, am-
plius retractari nequeat, quin potius exceptio rei iudicatæ
obſtet agenti, quæ litis finitæ appellantur, & eum à iudicio-
rum limine repellit.
20 Ex quibus Acc.gloſ.1.hic, exiſtimabat, etiam interim,
dum à ſententia poteſt appellari, *rem iudicatam*, dici, habito
reſpectu ad mentem iudicantis, qui quantum in ipſo eſt, ne-
gotium per ſententiam finiri cupit, vt multis in eam opi-
nionem adductis, quæ ſic accipi debent Accurſ. oſtendere
conatur; ſed vt iam ſup.num.8. adnotauimus, alia legis no-
ſtræ mens eſt, eſtque longe verius eam hic à Modeſtino
ſententiam definitam, quæ cum controuerſijs omnibus fi-
nem imponat, nullam iam timet prouocationem, quod bel-
liſſime ab Vlpiano adnotatum eſt, in l.eleganter, 23.§.ſi poſt
rem, ibi; *Tunc enim reſcriptis locum eſſe credendum eſt, cū
de ſententia indubitata, quę nulla remedio attentari poteſt,
tra ſigitur*, D.de cond indeb. Impp.in l.executorem, 8. C.de
execut.rei ind.notat gloſ.verb.innouata, in c.non ſolum, de
appellat. lib.6. quam ſequuntur, & communem appellant
Iaſo, hic, num.8. Ripa 6. Duaren.circa fin.Abb. & Felin.in
rubr.extr.hoc tit.num.1. & plures alii, quos refert Couarr.
lib.ſing.practicarum, cap.15.num.3. Caſtadorus, deciſ.8.de
reſcriptis, num.3. Idque eſt, quod Pontifices, in cap.com-
muniter, 13. & in cap.quoad conſultationem, 15.extr.hoc
tit. & in cap.1.§.fin.de except.lib.6. & in cap.cum dilectus,
32. in fin.de electione, & in cap.paſtoralis, 28. §.præterea,
de officio delegati, multiſque aliis in locis dicunt, *ſententiā*,
elapſo tempore ad appellandum, tranſire in rem iudicatam.
Quo loquendi modo communiter omnes Doctores vtun-
tur, iuxta eumque exiſtimant accipiendum Martianum, I.
C.in l.ſi fundus, 16.§.ſi plures, D.de pignor.ibi; *Semel enim
cauſa tranſire videtur ad condemnationem*, cuius tamen a-
liam mentem fuiſſe, ex his, quæ ibi tradit Fulgoſius manife-
ſte deprehendes.
21 Denique ex eiſdem illis huius definitionis verbis *contro-
uerſijs finem imponit*, & ex illis, d.l.4 §.ait Prætor, ibi; *Quod
noluerit Prætor obligationem ex obligationibus fieri*, infra
hoc tit. & quia iniquum eſſet, ex litis optimæ materia nouas
lites oriri, conſtat ſententiam certam eſſe debere, nullam-
que continere ambiguitatem, quæ non poſſit ex actis pro-
ceſſus, & ex his, quæ in eo probata, vel deducta ſunt colligi,
& declarari, ita docet I.C.in d.l.in ſumma (ſiue in ſenten-
tiis,) 59.infr.hoc tit.d.l.quid tamen, 25.§.ſi arbiter, item in
d.l.Præſes, 27. in fin. infr.eodem, ibi; *Si in ſententia certa
quantitas continetur nihil proponi, cur iud.cati agi non poſ-
ſit*, notant omnes, in l.ſi quis ad exhibēdum, inf. de except.
rei iud.Aymon Craueta, de antiquit.temporum. 4. part in
princ.num.67. & conſil.79.nu. 4. volum. 1. Ioachim Min-
ſingerus ſingular. obſeruat. centuria. 4. capitul. final. ſunt
22 enim acta † tanquam vehiculum ad ſententiam, vt inquit
Bart.per text.ibi, in l.3.C.de ſentent.quæ ſine certa quantit.
Mattheſilanus, in leg.cum iudex, qui ſe ad ea, quæ in actis
petita probata, vel comprehenſa ſunt remittit, ſatis certam
ſententiam proferre videtur, arg.l. certum. 6. D. ſi cert.pe-
tat. & eorum, quę in terminis poſt alios notat Maranta, dict.
6.part.actu.1.nu.24.plenius Sebaſtianus Bantius, de nulli-
tatibus, tit.de nullitate ex defectu proceſſus, num.129. Ber-
nardus Diaz, & eius additionator, reg.669.
23 Quod tamen ſic intelligendum eſt, ſi quæ in actis con-
tenta, probataue ſunt, ita per ſe pateant, & regulis iuris con-
ueniant, vt nullam aliant litem, aliamve ſententiam ad ſui
declarationem expoſtulent: alioqui id eſſet, non tam litem
finire, quam litem ex litibus facere, contra regulam noſtri
tex. & d.§.ait Prætor, & l.terminato, 4 C.de fructib. & lit.
24 expenſis. Ergo † cauendum eſt à Bar.in l.ait prætor. 5. §.1.
infr.eod.exiſtimante valere ſententiam in qua iudex reum,
ita condemnat, *ſi probatum fuerit illum quantitatem peti-
tam debere*: etenim licet ſe iudex ad ea, quæ petita ſunt in
libello, vel probata in actis, referre poſſit, quia petitionis
certa, & liquida definitio facile ex illis colligi poteſt, vt in d.
l.in ſententiis, & d.§.ſi arbiter ſub dubio tamen, vtrum pro-
batum ſit, necne; pronunciare nequit, cum id demum ſit,
quod iudex æſtimare debet, cuius arbitrio, & religioni cō-
mittitur, quanta fides teſtibus ſit adhibenda, l.3. verſ.in ma-
gis, D.de teſtibus. cuius argumento ab hac opinione Barto-
li receſſerunt Duar. & Donel.in d.§.1. Sarmiento, d.l.1. c.
13. Euerardus Broncorſt.lib.antinom.cent.4. c.17. quibus
accedit reg.l.1.§.viduum, D.quando appel.ſit. & gloſſæ do-
ctrina, in l.a Diuo Pio.§.in venditione, verbo, *capiantur*, inf.
quippe ſententiam ſub conditione ferri non poſſe exornant
Eduardus Caldeira, lib.3. var.c.6.Gail.de pace publica, libr.
2.c.4.Bantius, ſup.nu.107.

Digitized by Google

De interlocutionibus, & an, & quando, & quæ ſententia poſſit ab eodem iudice mutari, & interpretatione ſecundæ partis rubricæ, & leg. quod iuſſit, 14. l. Paulus, 42. l. act. 45. l. actorum, 46. l. Iudex poſtea quam, 55. l. cum quærebatur, 62. D. de re iudicata, §. 3.

SVMMARIA.

1 *Interloqui, quid ſignificet in cauſis, & iudicijs.*
2 *Interdicta vnde dicta, & quid ſignificent.*
3 *Interlocutoriæ ſententiæ definitio multipliciter traditur, & iterum, nu. 26.*
4 *Interlocutoria ſententia, à diffinitiua multum differt.*
5 *Sententiæ nomen ſimpliciter prolatum ad diffinitiuam refertur.*
6 *Sententia diffinitiua, nec reuocari, emendari, corrigi, nec eodem die ab eodem iudice poteſt, quod & in criminalibus cauſis admittendum eſt, num. 7. & ratio, nu. 9.*
8 *Sententia diffinitiua, licet nec in criminalibus poſſit ab eodem iudice reuocari: bene tamen, poteſt eius executio ſuſpendi.*
10 *Sententia diffinitiua à Principe dicta, quando executioni mandanda, & quare ab eo reuocari poteſt.*
11 *Sententiam diffinitiuam, licet mutare iudex non poſſit, quæ tamen ei deſunt explicare quomodo, & qua ratione poſſit.*
12 *Expenſarum condemnatio ſuppleri ab eodem iudice eodem die pronunciationis poteſt.*
13 *Expenſarum taxatio regulariter iudicis arbitrio relinquitur.*
14 *Sententia ſi nulla dicatur poterat ab eodem iudice, qui eam tulit, de nullitate agnoſci, olim perpetuo, hodie intra ſexaginta dies, nu. 15.*
16 *Nullitatis ſententiarum plures caſus remiſſiuè.*
17 *Sententia interlocutoria poteſt ab eodem iudice emendari, & corrigi, eius rei duæ commendantur rationes: & adducuntur exempla, nu. 26.*
20 *Interlocutoria ſententia, quæ iudicis iuriſdictionem extinguit (veluti ſi ſe non iudicem pronunciant) reuocari nõ poteſt vnde ab ea rectè appellatur, nu. 24.*
21 *Cap. cum ceſſante 60. de appellationibus explicatur, & nu. ſeqq.*
24 *Appellari ab interlocutoria quando poſſit.*
25 *L. 4. tit. 5 lib. 4. nouæ Recopil. in controuerſiam vocata.*
27 *Interlocutoria ſententia, an pluries poſſit reuocari, iudicis arbitrio relinquitur.*
Interlocutoria poteſt reuocari, etſi iam fuerit executioni mandata.

1 Hiſce verbis inſcribitur titulus 45 lib. 7. Codicis de ſententijs, & interlocutionibus omnium iudicum, & cũ interloqui ſit interim, dum de re principaliter agitur, loqui, & dicere, quæ ad cauſam promouendam pertinent, quo iudicium ad finem propoſitum perducatur, vt hic Donellus, & in l. 1. hoc tit. Duarenus obſeruant, & probant l. poſt ſen-
2 tentiam, 9. d. tit. 45. quemadmodum † & interdicta, ita appellantur, quia prætor per ea aliquid iubet, vel vetat, non perpetuo, ſed ad tempus donec pleniori iudicio, de iure petitorij quæratur, quaſi interim dicta, vt alijs reiectis notationibus obſeruat D. Iſidorus lib. 5. etymolog. c. 24. & inſinuat Cicero. lib. 2. ad Herenn. Iulius Paulus, lib. 5. ſentent.
3 tit. de interdictis, Alciatus, lib. 3. parerg. cap. 15. rectè † hoc interlocutionis, verbo, eam ſententiam ſignificari putant Interpretes, quæ inter medium, & finem cauſæ principalis profertur, vt conſtat ex gloſ. in Clem. vn. verbo, *Diffinitiua*, de ſequeſtr. poſſeſſ. Abbas num. 6. Anani, & Felino, numero 2. in rubr. extra hoc tit. Iaſone hic, num. 2. Ripa, num. 16. Eduard. Caldeyra, lib. 2. variar. cap. 6. no. 2. Quæ definitio ſi tibi non placeat, propter argumenta quibus eam conuincit Alex. hic, numero 7. Rebuffus in hac l. quod iuſſit, num. 81. & 82. ſic poteris, cum eodem eam definire, vt ſit interlocutio pronunciatio iudicis facta ad alicuius articuli expeditionem. Vel cum Accurſ. in auth. de litigioſis, §. ad excludẽdos, verbo, *interlocutionibus*, & Aretino, in tit. de ſententia, vt ſit ſententia, per quam incidens dubium à iudice directo terminatur: ad quas definitiones redigi poſſunt aliæ, quæ à Cuiac. & Vveſemb. hic traduntur à Duareno, in l. 2. hoc tit. Briſſonio, lib. 11. de verb. ſign. verb. interlocutio.

4 Ex quibus conſtat ſententiam interlocutoriam ſui natura finem principali controuerſiæ non imponere, aliamque poſt ſe expectare. Vnde licet iudicis pronunciationem contineat, ac proinde ſententia ſit circa illum articulum, de quo ſtatuit, à ſententia tamen ſeparatur, vt conſtat ex hac Rub. & dict. tit. 45. iuncta vulgari doctrina, quæ habet copulam, & regulariter inter diuerſa conſtitui ſolere, de qua latè per Albericum in dictionar. verb. & Bar. & Iaſ. in l. 1. nu. 2. D. de iuſti. & iur. & ex Accurſ. opinione, in leg. 4. §. biduum, D. quando appell. ſit, & in hac, l. quod iuſſit, qui rectiſſime do-
5 cet, ſententiæ † nomen ſimpliciter prolatum per excellentiam ad diffinitiuam referri, quod ſequitur gloſ. in cap. cum olim. 34. verb. *ſententiam*, de teſtibus. Alex. Rebuf. & alij, in hoc, l. quod iuſſit, Ang. in conſil. 114. Maranta, de ord. iud. 5. par. 6. par. num. 3. Donel. hic, latè Bernardus Diaz, & eius additionator Salzedo, regul 662. & exceptionum exemplo firmari poteſt, quarum quæ dilatoriæ ſunt, & poſt litem conteſtatam opponi poſſunt propriæ, exceptiones appellantur, vt late oſtendit Iaſo, in l. 4. §. Cato. in 3. Bartoli oppoſitione, D. de verbor. quem refert, & ſequitur Padilla, numer. 8. in l. 1. C. de iur. & fact. ign. quæ omnia memoriæ commendari oportet, propter ſtatuta, quæ à ſententijs appellari prohibent, vel de ſententijs aliquid ſtatui iubent, vt ſolum de diffinitiuis intelligantur, vt rectè Iaſo hic reſoluit, nu. 10.

6 Infertur deinde ex ſuperioribus, & iuxta definitionem ſententiæ diffinitiuæ notatis, ſup. §. 2. ex num. 5. Quod cum iudex, vbi diffinitiuam ſententiam profert, eo animo eſſe debeat, vt quantum in ſe ſit controuerſijs finem imponat: ſtatim atque illam protulerit, iudicium quoad eum finietur, & adeo officio functus erit, vt neque reuocandæ, vel corrigendæ ſententiæ facultatem habeat, etiam ſi malè iudicauerit, & eodem die iterum iudicare vellet, vt in iudicibus ordinarijs, datis, & compromiſſarijs expreſſe diſpoſitũ eſt, in d. l. quod iuſſit, in l. Paulus, in l. iudex, in l. cum quærebatur, hoc tit. in d. l. dicere, 23. D. de arbitr. in l. 1. C. ſententiã reſcindi non poſſe.

7 Et ad pronunciationem, quæ in cauſis criminalibus fit porrigitur, l. diui fratres, 27. in l. moris, 9. §. ſed enim, D. de pœnis, in l. 1 § vlt. D. de quæſtionibus, in d. l. acta, 45. §. 1. hoc
8 tit. Niſi † quod in his, propter imminens periculum, licet in lex rei innocentia comperta remittere pœnam non poſſit, differre tamen, & ſuſpendere poterit, quouſque Princeps conſulatur, vt ex eiſdem iuribus conſtat, & traditis ab Hippolyto ſingul. 338. & in l. 1. num. 14. C. de raptu virginum. Decio, in cap. iurauerit, nu. 4. de appellat. Caſſaneo, in conſuetudinibus Burgundiæ Rub. 1 §. 5 verſic. *ſin la grace*, num. 124. Couar. in 4. §. vlt. num. 15. Anton. Gomez, lib. 3. variar. cap. 13 num. 36.

9 Quæ iuris regula illa ratione ſubſiſtit, quæ traditur, in d. l. iudex, 55. hoc tit. nempè eum, qui ſemel ſententiam dixit amplius iudicem non manere, ac proinde ſententiam mutare non poſſe, ſententiæ namq; à iudicibus (vt conſtat ex definitione, ſup. §. 2. num. 8.) non vero à priuatis feruntur, quibus impune non pareri reſponſum eſt, in l. fin. D. de iuriſd. omn. iud. & in l. 3. C. eod. quod reſpiciens Seneca, lib. 7. c. 8. *index*, inquit, *quam tulit de reo tabellam reuocare non poteſt*, & Apuleius, lib. 1. floridorum *Proconſulis tabella*, inquit, *Sententia eſt, quæ ſemel lecta, nec augeri litera vna, nec minui poteſt*, & D. Auguſtinus de fato. *Iudicibus*, inquit, *ſtatutum eſt ne liceat in reum datam ſententiam reuocare*.

10 Vnde eleganter Cuiacius, lib. 20. obſeruat. cap. 32. diuerſitatis rationem deducit, inter ſententias aduerſus delinquentes latas à Principe, vel à iudice. Illæ quippe non, niſi poſt trigeſimum diem executioni mandantur, ſunt

l. ij

l.ſi vindicari.80.C.de pœnis,cap.cum apud Theſſalonicam: 15.q.4 Hæc vero ſine mora exequi debent,l.ſi quis forte. 6. D.de pœnis.l.cum reis.18.C.eodem.l.penult.C.de cuſtod. reor.cum alijs traditis à Bernardo Diaz, regul.663. ea niſi mirum ratione ; quia Princeps ſolus pœnam ſuam ſententia dictam reuocare poteſt , & adhibita modica dilatione ſæpe flecti ſolet, at vero iudices fruſtra differunt pœnam ſua ſententia dictam,quia nec mutare, aut reuocare eam vllo modo poſſunt, vt ex ſuperioribus conſtat.

11 Verum quamuis reuocare ſemel ſententiam latam iudex non poſſit, quæ tamen ſententiæ deſunt, cum ei acceſſoria , vel conſequentia eſſe viderentur , rectè eodem die ſupplere,& declarare poteſt,dict.l.Paulus.42.cap. in literis.9.cap. venerabili. 37. de officio delegat. exornat Bernard.Diaz,reg.367.& 374. Matienço,in l.9.titul.4.gloſ.4. num.1.lib.5.nouæ Recop.Ioann.Gratian.regul.421. num. 1.Andreas Gail lib.2.pract obſeruat. cap. 1. num. 6. nihil enim noui eo caſu iudex ſtatuit , ſed quod vi , & poteſtate prioris ſententiæ continebat magis exprimit , & declarat , vt rectè Donellus in d. l. Paulus conſiderat, Addo certi iuris eſſe eum,qui aliquid exprimit, & declarat, nouum actū neutiquam facere,vt ego contra Donellum ſingulariter colligo,ex l.hæredes palā.21.D.de teſtam.ibi; *nihil enim nunc dat, ſed datum ſignificat* , & ex l.adeo. 7. §. cum quis , in fin.D. de acquir. rer. dom ibi : *Qui excutit ſpicas non nouam ſpeciem facit, ſed eam quæ eſt detegit*, & ex capit.3. extra de ditationibus,cap cum tit.5.de vſuris,cum alijs,quę vltra ſcribentes in his iuribus notat Fulgoſ. conſil.148. in fin.Bertachin.& eius additionator in repetitorio , verb. *declaratio*.

12 Quo fit,vt ſi nullam expreſſarum mentionem in ſententia fecit iudex , vel reo ad reſtitutionem condemnato de fructibus nihil expreſſerit, poſſit eandem die id,quaſi latæ ſententiæ corollarium exprimere,& declarare,docet gloſ. in d.l.Paulus.verb.circa. Et ad interpretationem,l. terminato 4.C.de fruct.& lit.expenſ.l.& ex diuerſ.35.§.1. D.de rei vindic.l.cum quem temere.79.D.de iud.l. properandū, 13.§.ſin autem.C.eod.tit.obſeruant poſt antiquiores Duarenus,Zaſius,& Donellus , ibidem , quamuis expenſarum

13 taxatio (quę regulariter iudicis arbitrio † relinquitur , vt tradit Menoch.caſu 154.& 177. Andr. Gail. lib. 1. pract. obſeruat.cap.151.& relati à Gundiſalno de Paz,in praxi.1. tom.fol.38.& fol.82.& Zanedo , in collectaneis ad decretales , cap.60) poſſit à iudice quandocunque, etiam poſt diem latæ ſententiæ fieri , vt iidem etiam authores obſeruant .

14 Quinimo,& quod plus eſt, ſi ſententia ſemel à iudice lata ob aliquem iuris, proceſſusvè defectum, nulla eſſe dicatur ipſe iudex,qui eam tulit de nullitate cognoſcere,& eam retractare,pronunciareque iterum poteſt,dummodo ordinarius ſit.Nam in delegatis(ab alijs præterquam à Principe , qui ordinarijs æquiparantur) ſententia etiam nulliter lata eorum iuriſdictionem expirare receptum eſt . Vt per text.in l. à iudice.5.C.de iudic in l.4.C.de accuſat. in l.4. & in l.ſi Prætes.6.C.quomodo,& quando iudic.in l.2.C.de ſentent.& interl.in cap.fraternitatis.6.de frigid.& malef.in cap.2.de purgat. canonica, in cap. cum venerabilibus, 7. poſt princ.de ſententia excommun.lib.6.in l.2.tit.26.part. 3.tenet communis Doctorum ſchola,quam ſequitur Duaren.in hac l.quod iuſſit Didac.Caſtillo,in l.3.§ 5.Taur.num. 5.& in l.1.verbo,*caſamos*,in fin.Gracianus,dict. reg. 421. num.9.Paz,in praxi.1.tom.fol.83.& omnium optime Bantius,dict. tract.de nullitatibus , tit. coram quo nullitas proponi poſſit,num.7.cum multis ſequentibus,& And.Gail.d. lib.1.obſeru.227.

15 Qua tamen in re illud meminiſſe iuuabit , quod etſi poſſet olim,vel coram eodem,vel coram ſuperiori iudice nullitas aduerſus ſententiam perpetuo opponi.l. 1. C. quando prou.non eſt neceſſe,l.expreſſim.19.vbi notauit Bart.D.de appellat.l.4.& 6.tit.26.par. 3. hodie tamen iure nouiori intra ſexaginta dies opponi debet.l.2.tit.17.lib. 4. nouæ Recopilat. Vbi rem latiſſimo ſermone proſequitur Alphonſus Azeuedo,plura ante eum in propoſito Alexand.conſil. 103.vol.5.Didacus Perez,1.tom.colum.1275. Couarruuias in pract.c.25.per tot. Auenda.in declaratione l.4. & 5. nu. 25.tit.*de las excepciones*,lib. 3. ord.& de primo, & ſecundo decreto.nu.16.& de exequend.mandatis.2.par.c.23 num. 3.Paz.in praxi,1.tom.2.par.§ 2.tempore,ex num.5. Hieronym.Portoles,in additionibus ad Molinum, 3. par.§.nullitas,Ioſeph.Maſcard.de probation.2.volum.concl.1114. Bouadilla,in ſua Politica,lib.5.c.23. num.114.ſiue de nullitate agatur per viam actionis , ſiue per viam exceptionis, vt reſoluit Couarruuias d.c.25.num.4.Ioann.Gutierrez,libro 1.practicarum quæſtionum,c.96.ex num.1. qui ex alijs ea , nu...l.2.tit.17. lib.4.nouæ Recopilat limitat in nullitatibus notorijs ex actis proceſſus ex defectu citationis, & iuriſdictionis, aut ſi lapſis,60. diebus exceptio nullitatis eſſet oppoſita,& contra eam nihil,ex d.l.2.allegatum,eum videbis.

16 Plures autem caſus † in quibus ſententia nulla eſt , præter Sebaſtianum Bantium , qui integrum de nullitatibus ſententiarum libellum ſcripſit,congerit Præpoſitus,in c.dilecti, de appellat.Ferrara,in practica,verbo,*nullitas*, Monterroſo,in practica,tract.2.fol.13.qua in re illud non eſt,prætermittendum tempus conceſſum ad appellandum,non currere interim,dum de nullitate agitur, vt ex alijs præcitato loco reſoluit Paz.

17 Inferunt tertio, ex eiſdem illis rei iudicatæ, & interlocutionis definitionibus,nobilis illa inter vtramque differétia . Quod etſi diffinitiua ſemel lata amplius non poſſit reuocari, vt late ſup.oſtendimus, interlocutoria tamen poſſit, ex noſtra hac, l.quod iuſſit, l.ſiquis, cum procuratorio, 31.§.fin. D.de procuratoribus, l.quamuis,9. D.de rebus eorum , l.ſi opus, 16. D.de oper.noui nunciat.l.1. in fin.l.Valerianus , 10. (alias ſi Prætes,) D.de præt.ſtipulat.cap.cum ceſſante, 60.de appellat.c.dilecto,34.de præbend.c.ſacro.48.de ſent. excommunic.c.ex parte,23.de verborum ſignific.l.2. titul. 22.part.3. ordinatione Luſitanorum lib.3.tit.14. Cuius rei

18 duplex ab interpretibus redditur ratio. Altera † maiori cum deliberatione ſententiam diffinitiuam proferri , ideoque non poſſe reuocari, fert enim illam iudex cauſa cognita, quæ res facit,vt ſuſpectum eſſe debeat,quidquid poſtea cōſtituerit,interlocutionem verò ideo poſſe reuocari,quia id vtilitas expoſcit,vt eius correctio , & mutatio permittatur, iudici: crebrę enim ſunt huiuſmodi interlocutiones in quacunque lite,& celeriter,ac ſine magna deliberatione à iudicibus expediuntur,& plerumque in magno tumultu , & ſtrepitu.Adde,quod nec quicquam illorum iubetur,aut vetatur per quod ab omni lite diſcedatur:ſed quia id pro tempore,& ex re nata,putatur ad vtilitatem,& commoditatem iudicij,aut ad iuris ſummi tuitionem pertinere,quam rationem etſi non ſic expreſſam inſinuauit Abbas, in dict.c.cum ceſſante,& Regiæ leges,2.& 3.tit.22. part.3,admittuntque Duarenus , & Donellus in dicta lege quod iuſſit . Sequens

19 † ratio eſt,quam in eadem,l.quod iuſſit,ſcripſit Bart.nu.7. Rebuffus § 2 num.4.dicendique ex ſup. obſeruatis , quoniam iudex diffinitiua ſententia prolata functus eſt officio ſuo ; non ſic cum interloquitur , durat enim adhuc eius iuriſdictio,recte enim Gellius,lib.14. noct.Attic.c.2.ait. *Aliter atque aliter,eadem in cauſa,eodemque in tempore ſentire,atque interloqui videatur*, nec cum humanum ſit labi ſententiam , & interlocutionem ſuam mutare , vitio verti, debet,eam præcipue, quam ex tempore expreſſit (quod eſt in interlocutionibus frequens ,) vt iam inſinuauimus , vt. Iuſtinia. exemplo docemur,in auth.de nuptijs,§.1. & in auth.vt fratrum filij,in princ. & in c.magnæ ſapientiæ , 22. quæſt.4.

20 Ex qua ratione vtiliter in praxi inferes deciſionem h.l. quod iuſſit, non eſſe admittendam ſi interlocutoria ſententia iudicis officium tollat, eiuſve iuriſdictionem auferat,veluti ſi iudex fori exceptione , aliave declinatoria propoſita ſe non iudicem , & in cauſa pronunciet, eamque alij iudici remittat,quoniam eo in caſu militat ratio,d.l.iudex, cum ſimilibus,& iudicis pronunciatione iuriſdictio finitur , quod grauiter, & docte admonuit Bar.in h.l.quod iuſſit, num.6. Alexand.num.12.Iaſ.num.23.Ripa,num.26. qui communē eam ſententiam aſſerunt,Decius in d.c.cum ceſſante,n.14.

Bar-

Digitized by Google

Bernard. Diaz regul. 667. quo ſenſu accipi debet text. in cap.ſignificantibus. 38. de officio delegati, in cap. cum iudex. eod.tit.lib.8 Quod non ſolum in iudice delegato, ſed & in ordinario.ex communi reſoluit Alex.vbi ſup. nu. 27. Iaſo,num.27.Rebuf 1.notab.numer.105. Petr. Auendaño, tract.de ſecunda ſupplicatione, nu. 2. & cum multis Hieron.Portoles,ad Molinum.4.part.§.ſententia, n.25. quamuis,de ord.iud.diſt.5. nu. 49. multos eſſe exiſtimet caſus,in quibus etſi iudex, ſe non iudicem eſſe pronunciauerit, interlocutionem ſuam mutare poſſit.

21 Verum eam reſolutionem difficilem reddit, text. in d. c. cum ceſſante.60.de appell. vbi iudex, ſiue ordinarius, ſiue delegatus, qui comminando, vel interloquendo protulit ſaniori vſus conſilio interlocutionis, vel comminationis effectum reuocare poteſt, vlteriuſque in cauſa procedere, licet à comminatione, vel interlocutione ſit appellatum, & tamen per appellationem extinctam, aut ſaltim ſuſpenſam eſſe eius iuriſdictionem nemo eſt,qui ignoret.l.1.§. fin. D. ad S.C.Turpill.docent Bart.& alii, in l. tale pactum. 50.§. qui prontinciauit,vbi Oroſcius, num. 26. D. de pactis. Couarr.in pract.quæſt.cap.23.num.1.

22 Sed reſpondet Abb.in d. cap. cum ceſſante, iudicem appellationem non admiſiſſe, quo caſu iudex adhuc manet,c. cum appellationibus friuolis.5.de appell.lib.6.ideoq; interlocutionem, ſiue comminationem ſuam reuocare, recte poteſt, ex regul.h. l.quod iuſſit. Ea tamen interpretatio diminationem continet ad eum text.ibi: *Non obſtante ſi a tali comminatione, vel interlocutione, fuerit appellatum: ne proceſſus negotij friuolis occaſionibus retardetur*,ex quibus verbis eam appellationem admiſſam fuiſſe colligitur: eaq; non obſtante recte poſſe iudicem interlocutionem ſuam reuocare.

Ergo dicendum eſt longe diſtare iuriſdictionem eſſe abdicatam ipſo iure, an vero per appellationem ſuſpenſam. Primo etenim in caſu,cum nihil iuriſdictionis penes iudicē remanſerit interlocutionem ſuam non poteſt reuocare.Secundo vero, etſi iudex actu iuriſdictionem non habeat, quia eam habitu retinet,& potentia,gloſ.verbo, *refutari*,in d.cap.cum appellationibus, Abb. in cap. nouit, de officio delegati illius iuriſdictionis ratione illatum poterit grauamen auferre,cap.ſi à iudice. 10.de appellat. lib. 6. quomodo intelligendus eſt text.in dict.cap.cum ceſſante,iuxta deciſionem Rotę.64.& 86.de appellat. Romanum, ſingulari.129. & alios quos adducit Rebuffus, in h. l. quod iuſſit, vbi ſupra, num. 106.

24 Conſtat itaque ex proxime dictis(vt id obiter admonuimus)maxime ex dict.c.cum ceſſante,à ſententia interlocutoria, qua iudex ſe iudicem, vel non iudicem pronunciat, recte appellari. Id ex ratione,quoniam, licet regulariter ab interlocutoriis non appelletur.l.ante ſententiæ.7. C.quorū appellat.non recipi.l.2.C.de epiſc.aud.l. 1.§.hinc. D. de appellat.l.2.D.de appellat.recip.l.13.tit.23.part.3. l.3. tit. 16. lib.3.ordinam.l.3.tit. 18. lib.4.nouæ Recopil.hoc tamen limitatur, ſi interlocutoria grauamen irreparabile per diffinitiuam contineat, vel diffinitiuæ ſententiæ vim habeat, qualis eſt hæc de qua loquimur, vt in dictis legibus Regiis decilum eſt,& in Sacro Cōcil.Triden.ſeſſ.24. de reformat. capit.20.& antea,in l.2.§. fuit quæſitum, D. de appellat.d. l.13.tit.23.part.3.Vnde à ſententia torturæ appellari poteſt, d.l.13.Anton.Gomez.3 tom.cap.13.num.23.exornat cum multis Alphonſus de Azeuedo,in d.l.3.nouæ Recopilationis * Et generaliter dices, ſententiam interlocutoriam tūc habere vim diffinitiuē, cum per eam, licet non definiatur cauſa principalis, per indirectum tamen tangitur, & aliis definitur articulus,qui ad diffinitiuam expectat,l. inter vtile.39.D.de minoribus,Bart.ibi num.1.gloſſ. in Clementina finali,de appellat.Andr.Gail.lib.1.obſeruat.cap.130.nu.6. Et cum ea mēte,& verbis,d.l.quod iuſſit, ea dicatur interlocutio,quam idem iudex contrario imperio tollere poteſt, vix eſt, vt prouiſionales ſententię, quæ in ſuperioribus tribunalibus proferuntur, cum ſuper eis bis pronuncietur, & ideo reuocari non poſſint, interlocutoriæ dicantur ſententiæ iuxta doctrinam Decii,in d.cap.cum ceſſante, nu.13.& 15 Ergo licet diffinitiuæ ſententię ſint, vim tamen diffinitiuæ habere dicendum eſt, quæ res ad plura, quæ quotidie occurrunt, conducit maxime.

25 Vnde miror.l.4.tit.5.lib.4.nouæ Recopilat. quæ diſponit: *Que en la ſentencia que dieren los ſeñores del Conſejo, y el Preſidente, y Oydores de las Audiencias, en que ſe pronunciaren pro juezes, ò por no juezes, no aya lugar ſupplicaciō, ni nullidad, ni otro remedio, ni recurſo alguno*, cū.n.ea ſētētia, pręcipuè, qua ſe non iudices pronūciant, vim diffinitiuæ habeat iuxta notata ſup. num.12. ſupplicationem admittendā eſſe videbatur ex paulò ante num. 16.animaduerſis, iunctis quæ in non diſſimili propoſito reſoluit Iaſ.in auth quæ ſupplicatio, colum.2. C.de precibus Imp.offerre, Maranta,de ordin.iudic.6.par.tit.de appellat.num.14.Auendaño, tract. de ſecunda ſupplicatione,nu.1.ad fin.quippe, quibus in caſibus ab inferioribus licet appellare, in eiſdem à ſuperioribus ſupplicationem interponere licere. Eſſe tamen hunc vnum ex pluribus caſibus, in quibus ſupplicatio non admittatur.Hiſpano iure animaduertit Pet.de Auendaños, vbi proxime,num.5.(qui alios plures,ſimiles eodem in loco,num.6.refert) exiſtimans eius rationem ex iudicum excellentia oriri, penes quos cum omnis iuriſdict. fons ſit, abſurdum nimis eſſet eis non credi: cum etiam vt celerius expediantur lites,ne in his, quæ principalem cauſæ deciſionem non concernunt, mora fiat; quam rationem probat Alphonſ.de Azeuedo,in dict.l.3.vereor tamen, an concludens ſit,ſed iam ex diuerticulo ad viam redeamus.

26 Ergo regulariter,quod iudex iuſſit, veluit ve, contrario imperio tollere, aut remittere poterit: veluti cum iubet opus nouum nunciare,d.l.ſi opus, cum iubet cauere damni infecti nomine,dict.l.1. in fin.d.l. Valerianus, iubet prædia minoris venundari,dict.l.quamuis,& quæcunque alia, quæ in iudicio ad cauſæ pręparationem pertinent,& vt aut melius, aut citius tranſigatur, veluti cum iubet aliquod inſtrumentum edi,litigatori adeſſe idibus, aut certo loco: tot teſtes produci: & generaliter, ſi aliquid iuſſerit, aut vetuerit ad eam rem,de qua agitur,quod poſtea compererit, aut ad rem non pertinere,aut progreſſum litis,ſiue cauſæ impedire ad eius officium, id continuo mutare, ne quod ex vſu litigatorum conſtitutum erat, id contra eius conſilium in eorum perniciem controuertatur contra.l.nulla.25.D. de legibus.l.quod fauore.6. C. eodem.

27 Cum autem quoties mutari, aut reuocari interlocutio poſſit nullo iure certo definitum ſit: id iudicis arbitrio relinquitur, ex reg.l.1. ad fin. D. de iure delib. exornata à nobis in diſputatione de mora,nu.101.ita tamen, vt nimia variatio,& inconſtantia videtur:quod idem & in tempore definitum eſt.Quia hæc quæ in ſola æquitate,& vtilitate poſita ſunt definiri in vniuerſum non poſſunt, l. de acceſſionibus.14.D.de diuerſ.& tempor.præſcript. l.omnis definitio. 203 D.de regul.iur.iunctis à nobis traditis, d. diſputatione de mora,nu.20. Et ita tenendum eſt. Quamuis ſententiam interlocutoriam bis confirmatam ab eodem non poſſe iudice reuocari doceat Bart.in d.l.quod iuſſit,nu.17. Iaſo.nu.10. Alex.in l.quidquid adſtringendæ,nu. 9. D. de verb. Felinus,Francus,Rebuff.Salicet. Hippolytus, Tiraquelus, & alii quos nominatim recenſet Hieronymus Portoles in additionibus ad Molinum.4.part.§.ſententia,num.24. Ioann. Garcia,reg.459 multa enim accidere poſſunt propter quæ iudicis variatio, aut laudetur, aut notetur, igitur eius religioni relinquendum eſt.

28 Manet itaque ex ſuperioribus,quod etſi controuertatur, quæ ſit interlocutoria ſententia, ex iuribus tamen, & exēplis relatis,& aliis,quæ in præfationibus,ad dict.l.quod iuſſit,ca num.83. Rebuf.adducit ſit, quamcunque pronunciationem ante ſententiam interlocutionem eſſe, recteq; poſſe mutari.

Quod verum intelligas velim, ſiue interlocutoria iam fuerit executioni mandata,ſiue non,etſi ſint, qui putent,eā iam executioni mandatam non poſſe reuocari, inter quos Bart.vbi ſup.num.16. Iaſo.nu.32. Ripa,num. 33. & alij ibidem relati à Rebuff. 1.notabili,num.52 Ferraria, in practica,in forma ſententię interlocutoriæ,nu.4.Felinus, in cap.

qualiter,

Digitized by Google

qualiter,& quando col. 2. de accuſat, idem Bart. & Cumanus,num.3.in l.1.§.fin.Vbi & Accurſ.docet gloſ.magna,D. de Præt.ſtipulat.Zabarella,in Clem.fin.oppoſ. 3. de appellat.Ioan.Gracian. eg 410.num.4,& 7.Hieronim.Poricles, in additionibus ad Molinum.4.part.§.ſententia, numer.28. longe tamen falluntur: quoniam cum hoc caſu iudicis interloquentis maneat iuriſdictio, interlocutionem reuocari poſſe dicendum eſt,quod & probat,dict.l.ſi opus, & dict.l. Valerianus, quibus qui contrarium defendunt non ſatiſfaciunt.

De effectu ſententiarum, & interpretatione poſterioris partis rubricæ. D.de re iudicata. §.4.

SVMMARIA.

1 *Sententia tranſit in rem iudicatam elapſo tempore ad appellandum,aliquibus exceptis in caſibus,rem.ſiue, num. 3.relatis.*
2 *Appellatio intra quod tempus omni iure proponenda.*
3 *Sententia ſemper iuſta præſumitur, & legitimè eſſe proceſſum.*
4 *Sententia regulariter inter litigatores tantum, non inter alios ius facit.*
5 *Sententia,& exceptionem litis finitæ, & iudicati actioné producit.*
6 *Sententia,an dominium transferatur controuerſa inter noſtros quæſtio.*
7 *Sententia dominium transfert, quibus concurrentibus, ex Accurſij opinione communiter recepta.*
8 *Iudicis factum,factum partis exiſtimatur.*
9 *Sententia dominium non transfert,ex alia Accurſij opinione communiter recepta.*
10 *Dominium ſuum errans non admittit.*
11 *Sententia,an dominium transferatur, diſcrimen conſtituendum inter vniuerſalia,& particularia iudicia, & communi.*
12 *Sententia, an dominium transferatur, exponitur, & numer.ſeq.*
13 *Sententia in iudicijs duplicibus familiæ erciſcundæ, communi diuidundo,finium regundorum, dominium adiudicatione transfert.*
14 *L. ergo. 30.§. alluuio. D. de acq.rer. dom.elegans animaduerſio.*
15 *Sententia in incorporalibus dominium transfert, & quaſi poſſeſſionem.*
16 *Sententia in actione reali pro actore dicta, quare dominiũ non transferat.*
17 *Iudicia contractibus aſſimulantur.*
18 *Cap.propoſuit.4.de conceſſ.præbendæ.*
19 *L.habere licere.52. D.de euictionibus.*
20 *Sententia in ſecundo decreto, quando & quomodo transferat dominium.*
21 *Sententia in iuribus incorporalibus, quæ corporalibus cohærent,quando dominium transferat.*
22 *Sententia in actione reali,ſi actor dominus erat, & pro ea dicitur dominium, non transfert, ſed actorem dominum eſſe declarat, & quid ſi dominus non erat, ſeqq.num.*
23 *Sententia præſumptionem iuris, & de iure producit.*
24 *Sententia in actione reali, quando condemnatus dominus non erat,quem habeat effectum.*
25 *Sententia in actione reali ſi pro reo dicatur, quando dominium transferat,& nu.ſeq.*
26 *Sententia in actionibus perſonalibus transfert dominium, eleganti rei diſtinctione adhibita.*
27 *Sententia arbitrorum dominium transfert.*
28 *Interlocutoria ſententia dominium, non transfert.*
29 *Sententia antequam exequatur, an condemnatum dominio, & iure ſtatim priuet.*
30 *Sententia priuationis beneficiorum non efficit quominus, quis de illis diſponere per reſignationem poſſit, & declaratur,numer.32.*
Sententia in cauſis criminalibus, in quibus bonorum amiſſio indicta eſt, priuat condemnatum.

1 PRæcipuus ſententiarum effectus, ex quo, & plures alij naſcuntur,inſinuatur à Modeſtino,in l. 1. hoc tit. dum ait, *ſententijs controuerſijs finem imponi*, quo bono maxime Reipublicæ ſaluti conſulitur,de qua re latè ſup.§. 1. & 2. ſed id ita demum procedit, ſi poſt conſtitutum tempus ad appellandum,tranſierit ſententia in rem iudicatam. Id
2 † antiquiori iure ciuili bidui, aut tridui metis circunſcribebatur,l.1.§. biduum. D.quando appell. ſit; poſt modum, decem dierum conſtitutum fuit,auth.hodie.C.de appellat, cap.ſignificauerunt. 36.de teſtibus, cap. quo ad conſultationem,15.de re iud.l.22.tit.23.part.3. And. Gaill. libro 1. pract.cap.139. & nouiori tandem iure ad quinque dierum terminum eſt redactum.l.1.tit.18. lib.4. nouæ Recopil. diximus ſuperiori anno,tract.de appellat. § 10.
3 Quo elapſo, non poteſt ob inſtrumenta recenter inuenta,aliasve probationes retractari, l. ſi patronus. 12. D. de bon.libert.l.ſub prætextu.19 C.de tranſaction.l.ſub ſpecie. 4.D.de re iud. aliquibus exceptis caſibus, quorum ibi meminit gloſſ.verbo,*grauе*,latius Maranta,de ord.iud.6. part. actu.1 circa,*deciſoria iudicij*, ex num.130.qui viginti quatuor caſus congeſſit, in quibus non tranſit in rem iudicatam. Et ſi igitur iniuſta ſit ſententia, non tamen eſt nulla, pro eaque ſemper præſumitur, l.res iudicata. 207. D. reg. iur. Semperque, maxime ſi ſit antiqua, quod ſit iuſta, Bald. in cap.1.de milite vaſſallo,qui contumax eſt,num. 11. Innoc.& Hoſtienſ.in c. in præſentia, de renunciatione, quia creditur legitime eſſe proceſſum, capit, ſicut. 16. in fin. de re iudic.& ex a ijs cauſis iudicem animum ſuum informaſſe,cap.cum ad ſedem.15.de reſtitutione ſpoliat.gloſſ.fin. in cap.quoniam contra falſam, vbi Lanfrancus, in principio, num.22.de probationibus, Decius, in l. quod quis, num.7. D. de regul. ius.
4 Sententia quoque ius facit inter litigatores,l ingenuum, 25.D.de ſtat.hom.tot.tit.C.de re iud.l.19.tit.22.part.3 Pinelus,in l.1.3.part.num.50. C. de bon.mat. nam regulariter aliis contra quos non eſt formatus proceſſus, non præiudicat.l.ſæpe,63.inf.d.l.r.10.tit. C. quibus res iud,non nocet,l. 20.tit.22.part.3 Bald.in l.2. in fin. C. de ſeruitutibus & latius inf.dicemus. Vnde ſtricti iuris vocat Alex. conſil.48. num.6. vol.6.
5 Et ex ea non modo is, qui obtinuit exceptionem habet litis finitæ,ſi conueniatur,de re iudicata,cap.1.de litis conteſt.lib.6.& tot.tit.D.de exceptione rei iud.ſed etiam actionem, vt ſatisfiat ſententiæ, l. miles. 6. §. fin. infr.hoc tit.l. actori.8.C.de rob. cred.quæ olim in duplum per inficiationem creſcebat. Paulus,lib.1.ſentent.tit. 19. & lib.5.titul.5. Poteſtque iudicis officium implorari, vt is ſententiam exequatur, & continenti quidem in iudicio reali ſi res ſtatim reſtitui poteſt, §.1. inſt. de officio iud. poſt quatuor autem menſes in perſonali à tempore latæ ſententiæ, l. fin. C. de viur. rei iud.quamuis hodie alio iure vtamur, de quo latius in enarratione,l. 2.inf hoc tit.
6 Sed an ille effectus ſententiæ ſit conſequens,vt ex ea dominium transferatur, ſic interpretes controuerterunt, vt inter eos nullus articulus in plures ſit opiniones diuiſus. Alii enim cum Accurſ. in gloſ.noſtræ rubr. & in l. Pomponius, 13.§.ſi iuſſu,verbo,*reſtituta*, D. de acq. poſſeſſ. & in l. hoc iure 5. verbo,*dominia*,D. de iuſt. & iure, & in §. fin. verbo, *ius fit*,inſt. de officio iud.aliiſque in locis paſſim, ſententiã
7 † poſſe transferre dominium contenderunt: dum tamen, vel
8 à parte victa, vel à iudice (cuius factum † cenſetur factum partis,l.ſi ob cauſam,13.C.de euictionibus) traditio rei ſuper qua litigatum facta fuerit: ſine ea enim dominium transferri non poteſt, l. traditionibus. 20. C. de pactis. In qua opinione vltra Doctores hic fuiſſe videtur Alex.conſ.4.nu. 4.lib.5. Decius, conſ.564. num. 3. & plures ex antiquioribus,quos refert,& ſequitur Iaſo,in dict.l.ex hoc iure,num. 44.Ferrara,num.fin. & in forma ſententiæ diffinitiuæ, nu. 3.verſ.r. Auiles,in capitibus Prætorum,c.1.gloſ. *à las partes*,num.4. cum ſeqq.

9 Alia

Digitized by Google

9 Alia autem cum eodem Accurſio, parum ſibi conſtanti,
in l.exceptio.28.verbo, *expertus*, D. de exceptione rei iud.
& in l.Iulianus.60.verbo, *natura*, D. de condict. indebit. &
in l.inter officium.55.verbo, *dominium*, D.de rei vindicat.
negant ſententiam poſſe dominium transferre, etiam ſiſe-
cuta traditio fuerit: quoniam cum reus victus, ſententiæ
authoritate ductus rem actori, credens eius eſſe, tradiderit
vel à iudice tradi paſſus fuerit, non potuit dominium amit-
10 te, ex † reg.l.ſi procurator.35.in fin.D.de acq.rer.dom.l.3.
§.ſubtilius, D.de condict.cauſ.dati, iuncta l. id quod noſtrũ
11. D. de reg. iur. In qua opinione videntur fuiſſe Petrus,
Cynus, & Raynerius, in l.1.C.commune vtriuſ. iud. Iacob.
Butrigar.in dict.leg ex hoc iure, quos ibidem refert Iaſo, dict.
numer. 44.

11 Alij vero cum Bart.ibidem num.6. Lanceloto Deto. co-
lum.3.Speculatore, tit.de actionibus. §. ſuper petitionibus,
verſic.*cęterum*, actiones reales à perſonalibus diſtinguunt.
Alij cum Hoſtienſi, & Ioanne Andræa, in cap.propoſuit, de
conceſſ.præb. iudicia vniuerſalia à particularibus ſeparant.
Quorum omnium opiniones vltra Iaſo, in rub. hoc tit.&
in dict.leg.ex hoc iure, ſigillatim diſcutiunt alii, quos refert
Ioan.Oroſcius, ibi nu.20.& 21. & vltra relatos ab eo Albe-
ricus, in l.nam & poſtea.5.§ ſi petitor, num.18. de iure iur.
Alex.conſil.36.nu 6.volum.6.idem Alex.in dict.l. Pompo-
nius, §.qui iuſſu, Bertachinus, in repertorio, verbo, *dominiũ
transfertur*, cum ſeqnẽtibus, & nouiſſime And.Fachineus,
qui omnium argum.commemorat, lib.2.controuerſ. c.52.

12 Ego, vt certa difficilis huius quæſtionis reſolutio habea-
tur omnib. opinionib. reiectis, ſequẽtia ſtatuo. Primo, quod
vbicumque res, quæ in iudicium deducitur, in poteſtate al-
terius ex litigantibus non eſt, vel ius mere incorporale in ſe
continet, tunc per ſolam ſententiam, & iudicis adiudicatio-
nem dominium transfertur, etiam ſi nulla traditio, vel quaſi
13 poſſeſſio præceſſerit. Ac † proinde in iudicijs duplicibus
familiæ erciſcundæ, communi diuidundo, & finium regun-
dorum, quia nullus ex ſociis, vel cohæredibus poſſidet. l. in
tribus.13. D. de iud.iuncta gloſ. verbo, *ſane vno caſu*.in §.
æque ſi agat.Inſt.de act.ſolam adiudicationem ſufficere, vt
res eius fiat, cui adiudicatur, poſſitque illam propria autho-
ritate tollere.dict.§.fin.Inſt. de officio iudicis, elegans text.
14 † ad quem nullus Doctorum aduertit, in l.ergo.30.§.allu-
uio, ibi; *Flumina enim cenſitorum officio funguntur*. D. de
acq.rer.dom.iunctis his, quæ in explicatione, verbi, *cenſeri,
cenſoris, & cenſitores*, obſeruat Briſonius, lib.3. de verborũ
ſignific.fol.74.Vlpianus in fragm.tit.19.§.ſingulorum, & §.
adiudicatione, & ibi Cuiac. Bachou.& Pitarcius, in dict. §.fi.
Inſt.de officio iudicis. Ant.Contius, lib.1. diſput. capit. 12.
Card.in dict.cap. propoſuit, oppoſitione 8. Idemque con-
15 † tingere in iure mero & incorporali pro vt eſt, *ius electio-
nis*, in quo per ſolam ſententiam dominium, & quaſi poſſeſ-
ſio acquiritur, vt in capit. ſignificauerunt. 21. de iud. quem
Abb.& Felinus, ibidem nimis ad hoc commendant, & ex-
tollunt: quamuis contrarium non ſatis recte tradiderit Ca-
ſiodorus, deciſion.7. de cauſa poſſ. & prop.

16 Secundo, vbi res de qua controuertitur ab vno ex liti-
gantibus poſſidetur, & ab altero actione reali petitur, & exi-
gitur, tunc ſi pro actore feratur ſententia, non poteſt per
eam dominus effici, abſque eo quod traditio interueniat.
17 Quia † cum iudicia contractibus aſſimilentur.l.3.§. idem
ſcribit. D. de peculio, cum notatis à Felino, in rubr.de re
iudicata.num.12.Pedro Fabro, lib.1.ſemeſtr. capit. 14. Florez
de Mena, Practicarum quæſtion.capit.5.ex numer.46.quẽ-
admodum per contractum, quis ex ſolo titulo, abſque tra-
ditione effici dominus nequit, dict. leg. traditionibus, cum
ſimilibus, ita nec per ſententiam. Vt ego præter alios colli-
18 go, ex dict.capit. propoſuit.4. de conceſſ.præbendæ, vbi ad
transferendum dominium præbendæ non ſufficiebat ſen-
tentia Celeſtini, ſed fuit neceſſaria traditio per inueſtiturã,
19 & ex † text.prorſus in hac materia incognito, in l. habere
licere. 55. D. de euictio. Vbi etiam ſi ſententia fuerit lata
contra emptorem, non tamen is de euictione aduerſus vẽ-
ditorem agere poteſt, neque ſtipulatio, *habere licere*, com-
miſſa cenſetur: nimirum, quia ſententia ſola, vt ipſe tex. ait,
abſque rei deduct.vel traditione non potuit dominium trãſ-
ferre in euincentem.

20 Quod verum eſt vſque adeo, vt ſiquis ex primo decreto
in poſſeſſionem miſſus fuerit, & deinde ſententia ſecundi
decreti feratur, non poſſit ex illa dominium conſequi, quã-
uis rem occupet ex primo decreto: niſi iterum ex ſecundo
rem, ſibi tradi faciat, eiuſque poſſeſsionem apprehendat, vt
ſingulariter notauit Angel.in dict.§.fin & menti tenendum
docet Boerius, deciſione 227. num. 12. ſicque intelligenda
eſſe iura, in l.ſi finita.15.§.Iulianus. D.de damno infecto, c.
21 contineri.9.de dolo, & cont. Idemque eſſe † doceo in iuri-
bus incorporalibus, quæ rebus corporalibus cohærent, &
habent admixtam facti naturam, qualia ſunt iura ſeruitutis
prædiorum, & iuriſdictio, in his enim ſola ſententia ius non
præſtat, niſi quaſi traditio, quæ in his obſeruatur intercedat.
l.qui vniuerſas.30.§.item cum Prætor. D.de acquir. poſſeſ-
ſione.l.ſciendum.15.§.ſi fundus. D.qui ſatisdare cog.l. non
eſt mirum.26.§.ſciendum.D.de pigno.act.cum alijs, quę tra-
dit Innocent.in cap.cum noſtris, de conceſſ. præb. Alex.in
dict.l.Pomponius.§.ſi iuſſu. D.de acquir. poſſeſ.

22 Sed hic illud videtur mouere, quod cum in actione rea-
li vindicationis is, qui agit ſe dominum eſſe, & contendat,
& probare debeat.l.in rem.24.C.de rei vind. l. doce ancil-
lam.9.C.eodem.l.1.C.de alien.iud. cap. examinata. 15. de
iud.amplius per ſententiam effici dominus non poterit, leg.
ſequitur.4.§.lana.D.de vſucap.§.ſic itaque diſcretis, inſt.de
action. Quem ſcrupulum, vt remoueas, animaduertes, quæ
ſupra diximus non ita intelligenda, quaſi traditione ſecuta
actor in iudicio reali per ſententiam dominus fiat, ſed vt ſi
vere antea dominus fuerat declaretur per ſententiam cum
dominium eſſe: ad id enim actio realis proponitur. leg. Põ-
ponius.40.§.ſed & is.D.de procurat.l.ex diuerſo.35.§.1.
D.de rei vind.l.licuit.8.§.ſed ſi quæratur, ibi. *Per ſententiã
non debet ſeruitus conſtitui, ſed quæ eſt declarari*. D. ſi ſer-
uitutus vind. Deinceptque mediante illa ſententia, & tradi-
tione eius virtut. facta, re ſua quiete, pacificeq. vtatur.

Si vero inſpecta veritate dominus non erat, & iudex ni-
23 hilominus aliqua ex cauſa pro illo iudicauit, virtute ſenten-
tiæ, & traditionis ſi non verum (quod non poſſit obſtante
error tradentis, vt in dict.§. ſubtilius) at ſaltim præſumptum
dominium conſequetur; præſumptione iuris, & de iure, quę
ex ſententia oritur, quæ in rem iudicatam tranſiuit, dict.l.
res iudicata.207.D.de regul.iur.dict.cap. quo ad conſulta-
tionem.15.extra hoc tit. notant omnes, in capit. quoniam
contra falſam, de probat. late Menoch.de præſumptionibus,
lib 2.præſumptione.67. num. 47. cum ſequent. incipietque
omnes dominii effectus habere, vt in leg. ſtatu liberi. 29.§.
Quintus Mutius, verſ.*ne quę intereſſe*. D. de ſtatu liber. in l.
cum putarem.37.D.fam.ercis. & in l.3.§.item quæri. D.de
rei vindicat.

24 Aut ſi forte condemnatus dominus non erat, incipiet vi-
ctor vſucapere, & publicianam habere, iuxta text.ſic intel-
ligendum, in dict.l.Pomponius.13.§.ſi iuſſu.D. de acq. poſ-
ſeſ.& in l.ſi per errorem.17.D.de vſucap.leg.3.in fin. D.de
publicia.iuncta.l.clauibus. 74. D. de contrah. empt. hacte-
nus, cum ſententia pro actore fertur.

25 Quod ſi non pro eo, qui rem vindicabat, ſed pro reo fue-
rit iudicatum, licet ſint, qui exiſtiment ſententia abſoluto-
ria in eius fauorem lata, rerum dominium ab actore auferri,
vt conſtat ex communi, quam refert Alberic.in dict.l.ex
hoc iure, num.25.Roma.& Alex.num.12.in dict. §.ſi iuſſu.
& ex aliis nouiſſime congeſtis a Zeuallos, lib.1.pract.com-
mu.quæſtio.521.Ego verius exiſtimo, quod ſi ſententia iu-
ſta, & legitima fuit, non potuit reum, qui iam dominus
erat amplius efficere dominum, diximus ſup. numer.22.

Sin autem vere actor dominus erat, & pro reo pronun-
ciatum eſt, tunc dominium apud actorem manet, quam-
uis propter ſententiæ præſumptionem detur reo exceptio
rei iudicatæ, vt Papinianus ait, in dict.l exceptio. 28. D. de
except rei iud.quam vltra Accurſ.ibi & Doctores, ſup. re-
latos, ſic accepit Cuiacius ad Papinianum, lib.27. quæſt.ad
illam legem. Nam licet diminutio [illegible] rei ſoleat ſuf-
ficere, vt quis nouo titulo accedente dominus conſtitua-
tur.

Digitized by Google

eur, l. qua ratione. 9. D. de acquir. rer. dom. §. interdum. vbi diximus. I. ſiit. de rerum diuiſion. eum tamen in hoc caſu concedentis intentio non ordinetur ad translationem dominij, id eo acquiri non potuit. argum. l. non omnis. 19. D. ſi certum petat. & melioris rat. io l. ſi pro fundo. 33. C. de tranſact. quam in optima quæſtione explicat Molina, lib. 4. de primog. hiſ. cap 9. ex num. 2. & in alio Ant. de Queſada diuerſ. quæſtion. cap. 10. num. 7. Hæc de ſententia in actionibus realibus.

26 Tertio, & vltimo conſtituo, quod vbi quis actione perſonali agit, eſt i. nō vt ſibi aliquid, quod ſuum erat reſtituatur, (vt in actione commodati, aut depoſiti) ſed vt ſibi aliquid de ſuo, vel tr datur, in quo obligationum ſubſtantia conſiſtit, l. 3. D. de oblig. & action. tunc ſententia, ſi iuſtè pro actore feratur, transfert in eum dominium, dummodo traditio interueniat. l. qui ex pluribus. 20. D. de no. alib act. l. ſed ſi res. 5. D. communi diuid. quia & id quis per actionem perſonalem intendit. §. ſic itaque diſcretis Inſt. de actionib. l. vbi autem 75. §. fin. D. de verbor. obligatio. Si vero reus à petitione actoris abſoluatur, tunc ſi iuſte, quia vere nihil debebat, manebit in totum liber, & actori ead. actione agenti rei iudicatæ exceptionem opponere poterit, l. cum quæritur. 12. D. de excep. rei iud. Sin autem iniuſtè, quia verus debitor erat, manebit naturaliter obligatus, atque ob id, ſi ſoluerit repetere non poterit, vt in l. iudex. 28. l. Iulianus. 60. D. de condict. ind.

27 Quæ omnia æqua lance in arbitrorum ſententijs obſeruanda ſunt, vt contra alios defendit Felinus, in cap. cum venerabilis, num. 28. de except. Iaſ. in l. fin. num. 119. C. de iure emphyt. & in dict. l ex hoc iure, num. 45. viri Otalc. num. 23. Roderic. Suar. alleg. 19. num. 20.

28 Quamuis in ſententiis interlocutoriis contra obſeruetur, quas non ſufficere ad transferendum dominium, cum communi Doctorum ſchola firmat Iaſo, dict. num. 45. verſic. *limita tamen*.

29 Quibus illud pro coronide adjcio, ſententiam iudicis non ſufficere ad priuandum aliquem quominus de re ſua diſponere, & illius dominium liberè in alium transferre poſſit, niſi iuſta aliqua, & legitima cauſa interueniat, vt contra Bart. in l. filius fam. §. diui, num. 6. D. de leg. 1. defendit Alex.
30 ibid. num. 19. Alciat num. 19. † Vnde vtiliter pro dominis meis Canoniſtis, in praxi inferes, quod ſi quis commiſſerit delictum, ob quod beneficiis ſuis priuandus veniat, non ſolum lite, & iudicio pendente, verum etiam lata iam ſententia priuationis contra eum, poterit beneficia reſignare, liberèque de illis diſponere, ex communi, quam reſoluit Roſſinacus, tract. de beneficiis, cap. 20 num. 6. Vbi refert, ita fuiſſe iudicatum in Senatu Pariſienſi. Rebuff. in praxi beneficiali, tit. de modo amittendi beneficia, num. 52. Flaminius Pariſius, lib. 3. de reſign. b. neſ. q. 16. ex num. 17. quæ ſunt addenda his, quæ in propoſito ſcripſit Couar. in Clem. ſi furioſus. 2. part. §. 3. num. 7. vbi ſolum docuit homicidam beneficio Eccleſiaſtico priuandum poſſe interim ante priuationem, illi beneficio renunciare, ſi quidem iuxta hanc noſtram obſeruationem non ſolum ante, verum, & poſt priuationem poteſt, dummodo ab ea ſit appellatum, vt ad-
31 uertunt iam citati. Quamuis † ſi ſententia lata eſſet in cauſis criminalibus, ſuper bonis quorum amiſſionem, quis ipſo iure incurrit, non ſolum poſt ſententiam, verum nec ante ſententiam poſſet eorum fieri alienatio, vt expreſſe apud nos diſponit. l. 4 Tauri ad fin. l. 3. tit. 4. lib. 5. nouæ Recopil. vbi plura cumulant ordinarii interpretes. Quemadmodum
32 † nec valet beneficiorum reſignatio facta ab eo, qui ipſo iure eis priuatus eſt, ex deciſione Rotæ 5. de re iudicata in antiquis, nouiſſime, multis exornata à Flaminio Pariſio, lib. 3. de reſign. benef. cap. 1. ex num. 21. ad num. 38 & q. 16. num. 33.

33 Ergo (vt ad rem redeamus) relinquitur ex notatis h. §. 4. ex num. 6. quod cum regulariter ſententia dominium non mutet, huius ad ſuperiores titulos continuationem inde ſumi non potuiſſe, licet contrarium Accurſ. in gloſ. noſtræ rubr. exiſtimauerit. Planè quamuis hactenus iuxta titulorum continuationem ſæpe laborent noſtri, ſtultum tamen eum laborem poſt Donellum, lib. 1. comm. cap. 1. oſtendimus in præludiis, lib. 4. inſtit. Iuſtiniani.

De actione iudicati, cui & ad quem detur, quæ ſit, & qualis, & quid ea Victori tribuatur, & interpretatione l. 4. in princ. & §. ait Prætor. 1. & §. ex conuentione. 2. condemnatum. 4. l miles. 6. §. qui iudicati. 2. & §. iudicati. 3. l. Neſennius. 41. §. fin. l. in iudicati actione. 61. D. de re iudic. §. 5.

SVMMARIA.

1 *Iudicati actio præcipuus effectus rei iudicatæ, & quare ſic dicta, & num. 12.*
2 *Actio neceſſaria eſt, vt quis in iudicio experiatur.*
3 *Iudicati bona propria authoritate ſi quis occupauerit, qua pœna mulctetur, & ratio, num. 8.*
4 *Actio in iudicio inprimis edenda.*
5 *Lites ex litibus oriri iniquum, & contra Republic. bonum.*
6 *L. 4 §. ait Prætor. D. de re iudicata ratio.*
7 *Iudicati actio nihil aliud exigit, quam probari eſſe iudicatum.*
9 *Iudicati actione multa eneruari poſſunt de quibus iudex competens adiri oportet.*
10 *Iudicati actio perpetua, & duæ Hiſpanæ leges quæ hac in re aduerſari videntur expoſita, & num. ſeq.*
13 *Iudicati actio rei perſecutionem continet & heredi, & in heredem datur, num. 18.*
14 *Iudicati actio veterem in iudicio deductam nouat, quod eleganti oſtenditur exemplo.*
15 *L. miles. 6. §. fin. D. de re iudic.*
16 *Actionibus perſecutoriis id quod nobis abeſt proſequimur & num. 18.*
17 *Actio noua, quæ ex priore conſtituitur, prioris cauſam, & originem ſeruat, & num. 20. & 21.*
18 *Iudicio quaſi contrahitur, & accuratè exponitur. l. 3. §. idē ſcribit. D. de pecul. & num. ſeq. & num. 48.*
19 *Iudicium reddi in mutuum, qua ratione dicatur.*
20 *L. 3. C. ad S. C. Maced. l. qui id quod. 34. D. de donat.*
22 *Sententia, & res iudicata actionem in factum producit.*
23 *L. actori. 28. C. de h. red. & tut. tur.*
24 *Iudicati actio, an nouo iudicio exercendam, extraordinario exequenda ſit valde controuerſum.*
25 *Sententia duplicem agendi modum exhibet, & iudicati actionem, & iudicis officium vtiles ſerque diuerſis finibus, & temporibus.*
26 *Sententia paratam habet omni iure executionem extra ordinem exercendam.*
27 *L. minor, 25. annis. 45. D. de minor. l. ſi pignora. 50. D. de euiction.*
28 *Actionis verbum generale eſt, & petitiones perſecutionesque continet.*
29 *Actio aliquando perſecutionem tantum continet.*
30 *Iudicati actio quomodo proponenda.*
31 *Iudicati actio in procuratorem an detur late diſcutitur, & ſeq. num. & quid iure Hiſpano, num. 44.*
33 *L. minor. 51. l. procurator. 67. D. de procurat. & num. 49. & num. 58.*
35 *L. procurator. 28. D. de proc. & num. ſeq. & numer. 74. & ſequent.*
37 *Procurator, qui ſe liti non obtulit, an & quatenus iudicati actione teneatur, & et ea actio concedatur.*
38 *L. in cauſa. 27. §. fin. D. de procur.*
39 *L. hoc iure. 56. D. de ſolution b.*
40 *Adieſtus licet exigendi ius non habeat, ſolui tamen etiam ſtipulare mutuo ei poteſt.*
41 *Procurator, qui ſe liti obtulit, & iudicialem ſtipulationē, iudicatum ſolui, interpoſuit, iudicati actionem habet, & in eum datur.*

42 Procurator, qui ſe liti non obtulit, nec iudicatum ſolui ſtipulationem interpoſuit, iudicati actionem non habet nec in eum datur.

L.4.in princ. D.de re iudic.nu.42.

43 L.4.§ ſi ex conuentione. D. de re iud. animaduerſa.

46 Procurator litis conteſtatione litis dominus efficitur.

47 Dominus rei alius à domino litis, dominus rei ad quem cōmodum, & incommodum rei pertinet dominus litis, qui inſtantiæ dominus eſt.

49 Procurator, quis & quale eius officium.

50 Defenſor, quis dicatur, & quatenus à procuratore differat.

51 Iudicati actio quare contra defenſorem, qui ſe liti obtulit detur.

52 Minores quibus in cauſis idonei defenſores non ſint.

53 Minoribus læſis, aut circumſcriptis tantum Prætor ſuccurrit.

54 Minoris facto, non dolo ſiquis decipiatur non impedit reſtitutionem.

56 Minor.25.annis idoneus defenſor, & procurator alienis negotijs gerendis eſſe poteſt, iure ciuili Roman. etſi Pontificio, & Hiſpano iure aliud caueatur.

57 Minoribus in quibus caſibus reſtituitur, quare etſi fideiuſſoribus quoque ſuccurratur, remiſſiue.

58 Procuratori ad lites etſi iudicati actio denegetur, datur tamen procuratori ad negotia.

59 Procurator ad negotia efficaciter ex ſua perſona, an obligetur? late diſcutitur, & num.ſeq. vſque ad nu.71.

64 L.fin.D.de inſtitut. actione.

65 L.ſi pupilli.5 §.item ſi procuratori. D.de neg.geſt.

66 Tutor, qui fidem ſuam pupilli negotijs non adſtrinxit, ſed illa tutorio tantum nomine geſſit, ex ſua perſona non tenetur.

67 L.ſeruum Titij.49. D.mandati.

68 L.1.§.eſt autem.D. de inſt. actione.

69 L.ſiquis mancipijs.17.§.ſi ſeruum.D.de inſtit.actione.

70 Leg.prior.4.§.nemini.D.de adminiſtrat.rerum, ad ciuit.pertinent.

72 Iudicati actio in procuratorem, qui ſe liti obtulit ſemper datur, & quare, & num. ſequentibus.

73 Iudicati actione non tenetur, qui coactus propter muneris neceſſitatem rei ſuſcipit, aut litis defenſionem, ex numero 85.

74 Contrariorum eadem ſemper eſt ratio.

76 Procurator in rem ſuam iudicati actionem, & habet, & patitur, num.83.

77 Procurator in rem ſuam, quis propriè, dicatur.

78 Procuratorum in rem ſuam mandatum quomodo Hiſpanè concipiendum.

79 Procurator in rem ſuam, vt quis conſtituatur, an ei nominatim etiam actiones ceſſas eſſe oporteat, nimis controuerſum inter interpretes, & nu.ſeq.

81 Ceſſis actionibus, quæ actiones tranſeant in ceſſionarium.

82 Ceſſarum actionum periculum ad quem ſpectet, ad cedentem, an ad ceſſionarium.

84 Procurator in rem ſuam, & ex parte actoris, & ex parte rei effici quis poteſt.

85 Tutor, & curator iudicati actione non tenetur.

86 Tutor, qui calumnioſè litigauit iudicati actione tenetur.

87 Procurator ſi ob calumniam, aut contumaciam condemnetur, iudicati actionem patitur.

88 Tutor, qui pupilli bona habet poteſt donec illa exhibeat, iudicati actione vrgeri.

89 Syndicus, ſiue actor municipum actione iudicati non tenetur, & nu.94.

90 Ciuitas non conſentit, non delinquit, nec ex contractu, aut delicto tenetur, & num.94. & 95.

91 Ciuitas non poteſt excommunicari, & qua ratione interdictum Eccleſiaſticum pati poſſit.

92 Ciuitas, vniuerſitas, capitulum quomodo contrahere poſſint, vt teneantur, & in quibus bonis executionem patiatur.

93 L.municipes.14.ibi quibus ſumma reipublicæ commiſſa eſt. D.ad municipalem.

94 Iudicati actio aduerſus ciuitatem in quibus bonis exercenda.

1 NObilior, qui ex re iudicata, & ſententia, quæ in eius authoritatem tranſiuit, effectus oritur (vt & iam ſup. in initio in principio præcedentis paragraphi præfati fuimus.) Eſt qui huius quinti epigraphe, ſiue inſcriptione inſinuatur. Controuerſijs enim, quæ inter priuatos alicuius rei ratione exortæ erant, iudicis ſententia abſolutione, vel condemnatione ſopitis, legitimiſque iuſtitijs (de quibus latè infra) elapſis habet is, qui obtinuit ſi conueniatur exceptionem litis finitæ, ſiue rei iudicatæ, vt tot.tit. D. de except. rei iud.l.7.titul.16.l.19.titul. 22. part. 3. Greg. omnino videndus, in l.35. gloſ. 6. titul. 13. part. 3. qui rectè in hoc illius gloſſæ eandem.l.35.ibi: *Perdieſſe la carta*, interpretatur, & diximus iam ſup. cap.4. numero 4. item & actionem, vt ſatisfiat ſententiæ, quæ iudicati appellantur, in hoc l.4.& aliis ſupra allegatis, & in dict.l. ſi tutor. 15. D. ſiquis cautio.l.ſi procurator. 28.l.ſiquis cum procuratorio. 31. D. de procurat.l.item eorum.6.§.actor.D.quod cuiuſque vniuerſ. nom.l.item ſi cum exceptione.14. §.quid ſi homo, D. de eo quod metus cauſa.l.ſi hæres.7.D.fam.ercisc.in duob. 28.§.igitur. D.de iur.iur.l.poſt mortem.5.l.tutori.7.D.quãdo ex facto tut.l.qui id quod 33. in princ. D. de donation. l.ordinata.14.§.fin.in fin.D. de liberali cauſa. l. Stychum.8. idem Celſus.D.de nouat.l.Græcè.§. & poſt. D. de fideiuſſoribus.l.ſi hominem.69.l.hoc iure.86. D. de ſolutionibus, l.actori.8. C. de iur.iuran. l. 1. C. de receptis arbit.l.1. C. quando ex facto tut. Sic dicta, quia datur iudicati perſequendi cauſa, cuius perſecutio in eo eſt ex edicto Prætoris, vt condemnatus, aut pecuniam ſoluat, aut a Prætore id facere cogatur, dict. §. ait Prætor.

2 Sanè aduerſus hanc concluſionem tot in locis à Iure Conſultis expreſſam valdè vrgere videtur, aut ex ſententia actionem nullam naſci, aut ſi quę naſcitur inanem eam videri, nihilque amplius ea victori tribui. Quoniam cum certum ſit, & antea ſine actione eum in iudicio non potuiſſe experiri, l.ſi pupilli.6.§.videamus.D.de negot. geſt. & lata pro eo ſententia, rebuſque ritè iudicatis, nihil amplius cum in rebus iudicatis habere.l.miles.6. §. qui iudicati. inſr. eodem, iuncta.l.extat.13.l.fin.§. fin. D. de eo quod met. cauſ.

3 docet Vlpian.in dict.§. qui iudicati, eum qui † iudicati bona authoritate ſua diſtraxerit furti actione, & vi bonorum raptorum teneri, ergo victor iudicati bona ſi ſua authoritate diſtrahere non poteſt, non magis, quam alterius cuiuslibet nondum iudicati, nihil aliud ex ſententia, & iudicato ei relinquitur, niſi vt ſi quas petitiones habet actionibus experiatur, & quod ei debetur per iudicem repoſcat, dict. l. extat.

4 Deinde, cum actione iudicati reus conueniatur, ea ei neceſſario prius edi debet, vt ſic libellus, & iudicialis ordo iterum neceſſarius ſit, ſic enim ius conſtitutum habemus, vt qua quiſque actione agere velit, eam prius edere debeat. l. 1. D. de edendo. l. edicta. 4. C. eodem, authent. offeratur. C. de litis conteſt. De qua re late ego ad eandem. l. edita, ex numero 2. copioſè præter alios diſſerui, nec dubitare poteſt, quin ſi ea actio ſit ad regulam eorum iurium pertineat, vndè vt cęteræ actiones, ſic iudicati actio, & dari in aliquem à Prætore, & denegari dicitur, l. 4. in princip. ſupr. eodem, l. ſi Prætor. 75. §. vltim. D. de iudic. & paſſim dicitur reus actione iudicati conueniri, vt conſtat ex relatis ſupra nu. 1. Vndè rectè Imperator, in d.l.1. C. quando ex facto, tit. ibi: *Exercenda eſt*, eam denuo proponendam eſſe inſinuat. Ergo aut ex iudicato actio nulla naſcitur, aut ea ita edi ioanis, vt lis iterum ſit inſtauranda, quamuis per ſententiam, à qua appellari non licet, iam ſopita ſit.

5 His tamen difficultatibus non obſtantibus dicendum eſt rectè atque vtiliter conſtitutum eſſe, poſt rem iudicatam nihil amplius, quam actionem iudicati dari, eo modo, quem infra aperiemus, exercendam, nec tamen ideò illud incommodum verendum, quod nefas eſſe putatur, in l.terminato.4. C. de fructib.& lit. expen. litem alteram conſurgere

ex

Digitized by Google

6 ex litis primæ materia: qua † ratione Prætor, in hac l. 4. §.
ait Prætor. *condemnatum, vt pecunia ſoluat*, niſi ex magna,
& idonea cauſa, non eſſe audiendũ, ſi alias ſatisfacere pa-
ratus ſit, voluit; eo quod eſſet abſurdũ contra rationẽ pecu-
niæ exigendæ obligationes ex obligationibus fieri. Quod ſi
vrgeas, non ne, & id ex noua hac iudicati actione naſcitur;
Reſpondebo; ante vetere actione agentẽ probare debuiſſe,
7 ſibi deberi, quod intẽdit: in iudicati † autẽ actione nihil aliud
quæritur, quã an iudicatũ ſit. l. poſt rẽ. 56. infr. hoc tit. atque
hoc probato res ſtatim mandatur executioni: quod ante rẽ
iudicatam non fit, l. 1. l. 2. C. de execut. rei iud. Ideo autẽ vi-
8 ctor † propria authoritate iudicati bona non capit, vt dixi-
mus, n. 3. quoniam eũ, & hic an iudicatũ ſit, inſpiciendũ ſit,
nemo in ſua cauſa idoneus iudex eſt. l. Iulian. 17. D. de iud.
s. C. *nequis in ſua cauſa iudicet, &c.* Deinde ſi priuatus vim
facit, periculũ eſt ne præbeat ea res occaſionẽ maioris tu-
multus: quã ob rem melius eſt rẽ per Magiſtratũ tranſigi. l.
9 non eſt ſingulis. 176. D. de reg. iur. Prætereа † fieri poteſt, vt
reus aduerſus actionem iudicati multis exceptionibus vti
poſſit. Quid. n. ſi dicat ſe ſolidum facere non poſſe; parata
hic exceptio eſt, l. ſunt qui. 16. l. Neſennius. 41. §. fin. inf.
hoc tit. Quid ſi dicat non ſeruari modum iudicati, vel lege,
vel ſententia conſtitutũ, huic quoque exceptioni aduerſus
executionẽ locus eſt, l. ab executione. 5. C. quor. ap. non re-
cip. quid ſi mandator condẽnatus, poſtulet, mandari, ſibi à
creditore aduerſus reũ, eundemq; mandatorem ſuũ actio-
nes? & hic audiendus eſt, ex l. ſi fideiuſſores. 41. §. vltim. D.
de fideiuſſor. Sed et ſi filium famil. ex mutui cauſa condẽna-
tos, vtatur exceptione Senatus Conſulti Macedoniani au-
diendum eum eſſe, ſcriptum eſt, in l. tametſi. 13. D. ad Ma-
cedonianum. De quibus omnibus, quæ aduerſus executio-
nem opponi poſſunt, de quibus latius poſtea, ſi erit contro-
uerſia neceſſe eſt aliquem iudicem ſumi, qui extra ordin.
iudicio rem expediat, vt dicemus ſtatim.

10 Eſt præterea actio iudicati vtilis, quia perpetua eſt, &
non tantum victori in condemnatum, ſed etiam hæredi, &
in hæredem datur. l. miles. 6 § fin. infr. eodem, l. 19. ibi. *Del
juyzio naſce demanda à aquel por quien lo dieron, le mane-
ra, que puede demandar aquella coſa faſta treynta años à
aquellos contra quien fue dado el juyzio, è à ſus herederos;*
tit. 22. part. 3. notant omnes, in dict. § fin. Greg. in l. 35. gloſ.
11 6. ad med. tit. 18. p. 3. † Sed obiicit ex eodem iure Hiſpa-
no difficilis text. vbi contrarium probari videtur, in dict. l.
35. verſiculo fin. ait lex. *Mas ſi fuere carta que ſea ganada
ſobre el pleyto de alcada, ò ſobre juyzio afinado, tal carta
deue valer por toda via para poderſe defender por ella, pe-
ro ſi demandaren, è non la quiſieren moſtrar para defender
con ella, ſi entraren en pleyto, ò ſe defendieren por otra ra-
zon, è dieren juyzio contra el, pierdeſela carta, è de alli ade-
lante non ſe puede defender por ella porque non fue moſtra-
da en el tiempo que deuia*, ex quibus verbis patet exceptio-
nem rei iudicatæ, quæ item habet eandem naturam, quam
habet actio iudicati, vt ſup. diximus, & nominatim probat
dict. l. 19. ibi: *Si el demandado fuere dado por quito en juy-
zio de aquella coſa que le demandan, ſiempre ſe puede
defender el, è ſus herederos por razon de aquel juyzio, tam-
bien contra aquel que le demandaua, como contra ſus here-
deros, è contra todos otros que fizieſſen demanda por ellos en
ſu nome*, eo ipſo amitti quod in vim exceptionis non obij-
ciatur. Ergo perpetua non eſt.

12 Noſtũ hunc varijs modis diſſoluit Greg. d. gl. 6. ego quò
ad hãc rẽ attinet, contendo eã legẽ, neq; ad actione iudica-
ti, neq de eius literis executorialibus intelligendã quoniã,
etſi, hæc ẽt hodie, nouiori iure Hiſpano attento, breuioris
vitæ ſit. l. 63. Tauri. l. 6. tit. 15. lib. 4. nouæ Recopil. Vbi notãt
noſtri, & multi relati à Ioan. Yañez Parladorio, lib. 1. rer.
quotid. c. 1. §. 14. per tot. maxime, nu. 8. & 9. & dicemus ſeq.
c. eius tamen non meminit Rex Alphonſus, in d. l. 35. verſ.
fi. quam vt intelligas, conferas velim, l. 28. cum ſeq. illo tit.
18. cum l. 1. & ſeq. & præcipuè cum l. 4. verſ. *Fueras ende ſi
el Rey le quiſieſſe fazer merced como ſeñor*, tit. 24. eadem p.
3. ex quibus verum intellectum, d. l. 35. conficies, ſolent. n.
ſed per raro, reſcripta gratiæ Principes concedere, vt non
obſtante re iudicata, ſeu quod lis iu finita iterum cauſa re-
uideatur, attentiuſque examinetur, vt olim adnotauit Ac-
curſ. in l. fin. verbo. impetrata, C. ſententiam reſcindi non
poſſe, & poſt eum ibi cæteri, & in l. cauſas. 16 C. de tranſact.
Bald. in c. ſtuduiſti, verſ. *quero ſupplicatum eſt Princ pi*, de
officio delegat. quo caſu ſi is, cui huiuſmodi indultum eſt
reſcriptum, eo non vtatur, cum actor iudicati actionem ad-
uerſus eum proponit, aut executionem petit, ſed reſcripto
omiſſo litem ſuſcipit, & agitat, earum literarum commodo
priuatur, vt in d. l. 35. expreſſum eſt, ibi: *Pierdeſe la carta, è
de alli adelante non ſe puede defender por ella*, quod licet
non ſic exornatum tradidit Greg. eodem in loco, quæ ſunt
not. inx. d. l. fi. & d. l. cauſas, & l. ſententijs. 3. C. de erro. aduo.

13 Diximus hanc actionem iudicati appellari, quia iudicati
perſequendi gratia conſtituta eſt; item, quia rei perſecutio-
nem continet, qua vna nota perpetuitatem actionis notari
conſtat, ex d. l. miles, 6. §. fin. inf. eodem, iuncta doctrina, l. in
honorarijs, 34. D. de oblig. & act. l. contra 6. §. ſi poſt l. ſi mu-
lier, 21. §. hæc actio. D. rer. amot. ſi quidem, quæ hanc con-
tinent, & hæredibus dantur, & in hæredes, §. ſequens, §. rei
perſequendæ, Inſt. de act.

14 Vnde efficitur † veterem actionem, qua quis iudicio ex-
pertus fuit noua hac iudicati, & informari, & nouari. Ergo
quamuis pœnales ex maleficijs actiones, veluti furti, vi bo-
norum raptorum, iniuriarum damni iniuriæ in hæredem
rei non competant, §. non autem, Inſt. de perpet. & tempor.
act. ſi quis tamen ex ea cauſa condemnatus ſit, iudicati a-
ctio, quæ in ſe naſcitur rei perſecutionem, continebit, & hæ-
15 redi, & in hæredem dabitur, tex † in d. l. miles, §. fin. cuius in
illis verbis. *Iudicati actio perpetua eſt, & rei perſecutionem
continet. Item heredi, & in heredem competit.* Hunc eſſe
ſenſum, vt fateatis neceſſe eſt, tum quia generaliter, id Vlp.
definit, nec vlla circumſcriptione vtitur, cum etiam quia eſ-
ſet ſtultum dubitari, an iudicati actio, tunc rei perſecutio-
nem habeat, cum ſecuta eſt ex ea cauſa, quæ & ipſa rei per-
ſecutionem habuit.

16 Sed obſtant huic veriſſimæ ſententiæ, duo pene inexpli-
cabilia. Alterum quod cum perſecuturijs actionibus, ſiue
perſecutionibus, id proſequamur, quod nobis abeſt ex patri-
monio, d. l. in honorariis, eo caſu, quo quis ex delicto dam-
natus eſt, actionem iudicati perſecutionem, non continere
videbatur, cum conſtet pœnalibus actionibus ex delictis nõ
damnari reos in eam pecuniam, quæ nobis ex patrimonio
abeſt, d. §. rei perſequendæ, § ex maleficiis, Inſt. de act. Se-
17 quens, & quod fortius ſtringit, quod † cum actio noua ex
priore conſtituta eſt, & ex poſteriore agitur, cauſam, & ori-
ginem, ideſt, priorem actionem ſpectandam eſſe, nomina-
tim docemur, l. 3. C. ad S.C. Macedon. l. qui id quod 34. D.
de don. ibi: *Cauſam, & originem conſtitutæ pecuniæ, non iu-
dicij poteſtatem prœualere placuit*, ergo, & eo caſu, quo quis
ex delicto damnatur nõ iudicii poteſtas, ex quo ipſa iudicati
actio naſcitur, ſed origo, & cã, quippè maleficiũ inſpiciẽdũ eſt.

18 Quibus difficultatibus ſuo ordine ſatisfacies. Primæ, ve-
rum ſane eſſe, & quod in d. l. in honorariis, & in d. §. ex ma-
leficiis ſcriptum eſt, quippe perſecuturiis actionibus regula-
riter, id tantum, proſequi quod nobis ex patrimonio noſtro
abeſt: item pœnalibus actionibus in id reos non damnari.
Noſtro tamen in caſo iudicati actionem, non ex prima a-
ctione, quæ ex delicto erat dari, ſed ex contractu deſcende-
re, quia iudicio contrahitur non aliter, quam ſtipulatione, l.
3. §. idem ſcribit, ibi: *Nam ſicut ſtipulatione cõtrahitur cum
filio, ita iudicio*, D. de peculio. Vnde ſuccedit regula, text. in
d. §. ſequens, & in §. rei perſequendæ, qua docemur, omnes
fere actiones ex contractu deſcendentes rei perſecutionem
continere, ergo quamuis veteri actione, ſi reus condemna-
retur, perſecutio, neque hæredibus, neque in hæredes dare-
tur, quia tamen non iudicij originem, ſed ipſam iudicati ve-
luti obligationem ſpectamus, ex ea veluti ex reliquis con-
tractibus, & hæredibus, & in hæredes perſecutio datur.

19 Sed iam vos audio huic reſolutioni, & Vlpiani ſententiæ,
in d. l. 3. §. idem ſcribit, obijcientes tex. in d. l. inter ſtipulan-
tem, 83. §. ſi ſtychum, D. de verb. oblig. iunct. reg. l. 1. § con-
uentionis, §. adeo, D. de pactis, quoniam ſi indubitati iuris
eſt, contractum nullum, ſine conſenſu eſſe, iudicium autem
etiam in inuitum reddi, qui fit iudicio non minus, quam

ſtipulatione contrahi. Sed rem paucis abſolutam examinaui eam latius in commentariis, d. §. ſi Stychum, ex num. 4. verum enim ideſt, quod Vlpian. ait, in d. §. idem ſcribit iudicio non minus, quam ſtipulatione contrahi, ſi ſpectetur id, quod ſit, cum iudicium ſuſcipitur, contrahitur enim tunc hæc ſine conſenſu, quoniam etſi cogatur reus accipere, quia & in inuitum iudicium redditur, tamen coactus vult, cum ſuſcipit, vt de eo reſponſum eſt, qui coactus adiit hæreditatem, l. ſi mulier. 21. §. ſi metu coactus, ibi: *Quia quamuis ſi liberum eſſet noluiſſem, tamen coactus volui* D. de eo quod metus cauſ. exornat Thom. Sanchez, de matrimonio, lib. 4. diſp. 1. punct. 2. & 3. Si tamen ſpectetur initium rei gerendæ, non conſentit, qui cogitur, cui ſi liberum eſſet iudicium non ſuſciperet. Vnde intelliges, verba d. §. idem ſcribit, ibi: *Proinde non originem iudicij ſpectandam, ſed ipſam iudicati veluti obligationem*, diſſenſus ergo iudicium non vitiat, vt d. §. ſi Stychum, cui addes, dum probat iudicium in inuitum reddi, Sotinum, reg. 237. Menochium, li. 2. de arbit. caſu 93. n. 31. & relatos ab Alfaro, collect. n. 3.

20 Secundæ difficultati, ex dict. l. 3. C. ad S. C. Maced. & d. l. quid id quod 34. D. de donat. vt ſatisfacias, & quid certum ſit ſtatuas in re ſane ſubobſcura, quando videlicet prior actio, ſiue cauſa, vt ex agatur inſpicienda ſit, quando vero poſterior attendatur rem, ſic comprehendes, quod cum conſtat, & priorem, & poſteriorem cauſam, ideſt, & priorem, & poſteriorem actionem iuſtam eſſe, vt non priori, ſed ex poſteriori agitur, id ſolum attenditur, an in poſteriore aliquid amplius ſit, quam in priore; tunc enim non ex priore, ſed ex poſteriore agitur, quia in ea, & prioris etiam iuſta cauſa animaduertitur, & ſecunda plenior eſt, vt in hoc noſtro exemplo temporariæ actionis, quæ ex iudicato perpetua efficitur, eſtque longe vtilior priore. A qua ſpecie non abhorret illa, li. 3. C. ad S. C. Maced. ecce filio fam. aliquid venditum fuit, ex quo contractu, cum pretii debitor efficeretur, placuit poſtea, vt pecuniam, quam ea cauſa debebat, tanquam mutuam retineret, dicemus iuſtam eſſe hanc cauſam, quamuis mutuam pecuniam dari filiofamil. ſit contra S. C. Maced. datur ergo hoc caſu aduerſus filium fam. actio ex mutuo, vt pretium, cum viurarum acceſſione venditor habeat, quia ex iuſta origine, & cauſa nata eſt. Planè in d. l. 3. C. ad S. C. Maced. creditorem non prima actione ex vendito, ſed ſecunda ex mutuo egiſſe, conuincitur euidenter eo, quod Imperatores reſpondent eo in caſu. *Locum non eſſe Senatus Conſulto, quo fænerare filiis fam. eſt prohibitum, quia non ſtatus actionis, ſed origo obligationis inſpicienda eſt*, quæ ſane ratio omnino eſſet inepta, ſi actione ex vendito creditor egiſſet, aduerſus quam ea exceptio locum nullo caſu habere poſſet, cum extra cauſam mutui, tanquam pater fam. ex omnibus cauſis, & ciuiliter, & naturaliter obligetur, l. tam ex contractibus 57. D. de iud. l. filius fam. 39. D. de oblig. & action. quæ exornauimus, & rem hanc copioſe expoſuimus in princ. ex num. 116. Inſt. quibus modis re contrah. oblig. Si vero prior cauſa iniuſta ſit, etſi ſecundus ſubſecutus ſit contractus, vt eo prior nouetur, vt ex eo agatur, nihilominus ex poſteriori contractu actio erit, aut ſi erit, omnes antiquioris contractus induunt qualitates. Ecce iterum eandem ſpeciem. Filio famil. mutua pecunia data eſt, & poſtea in ſtipulationem deducta, quia fraus S. C. fit perinde exceptionem dandam. l. C. ſtatuit, ac primo caſu daretur, l. item 7. § 1. (alias, l. ſed Iulianus, 9. in princ. & §. 1.) D. ad S. C. Maced. idque ſane recte ne aliàs legi fraus fiat, & quod vna via prohibetur alia efficiatur, l. non dubium 7. C. de legib.

21 Quod ſi adhuc vrgeas, ex d. l. qui id quod, vbi quamuis vtraque cauſa, & prior, & poſterior iuſta ſit, nempe, & donatio, & conſtitutum, iudiciique poteſtas, originem tamen ſpectandam, ait Conſultus, reſpondebo, illius legis ſpeciem ſpeciali ratione ad ſuperiorem regulam nō pertinere; quoniam quamuis initio, & in donatione, & in conſtituto, & iudicatu, iuſta cauſa animaduertatur: quo tamen caſu aduerſus ea obiicit donator, non eſſe eum vltra quam facere poſſit compellendum, ſi adhuc vrgeretur ſolidum præſtare, abſque extorqueretur, magna illi ſit iniuria, nec ſine donatarii nota. (Ingrati quippe hominis eſt, totum extorquere ei, qui quid donauit, & eo magis ingrati, quo liberaſius ipſum eſt, à donatore cautum, & conſtitutum eſt, ſi fortunæ forſan vitio ſolidum poſtea præſtare non poſſit. Qua de re latius infra ad l. ſunt qui. 16. cum ſequentib. Inſt. eodem.) nulla vero eidem donatario iniuria irrogatur, ſi totum non auferat, quod ei promiſſum, & poſtmodum cōſtitutum fuit, cum nihil de ſuo amittat, etſi verum ſit lucrum non faceret, æquum eſt: ergo hoc caſu rei originem ſpectare, quod in cæteris actionibus non animaduerteres, cum & diligentia noſtra, & oneroſa cauſa ſæpius proficiſcantur.

22 Verum ſuperiorem doctrinam & præcipue, quam ſcripſimus, ex nu. 1. contendentes ex iudicato dari victori actionem, quæ iudicati appellatur difficilem reddit, text. in l. actori. 8. C. de reb. credit. & iur. iur. in illis verbis, *ad ſimilitudinem iudicati in factum actio competit*, docet enim ibi Imper. quod ſi actori delatum, vel relatum iuſiurandum ſit, ſi iurauerit, vel ei remiſſum ſit Sacramentum, ad ſimilitudinem iudicati in factum actio competit. Ergo quæ pro iudicato datur non eſt, nec appellatur actio iudicati, ſed actio in factum. Quam ſententiam Accurſ. verbo, *in factum*, inſinuant in d. l. actori, apertèque ibi defendunt Baldus, & Salicet. gloſ. etiam in Clem. fin. verbo *repulſionem* de appellat. Alex. in d. l. miles. §. fin. Romanus, in l. nam & poſtea. 9 fin. D. de iure iur.

23 Sed nihilominus non eſt recedendum à ſuperiori ſententia, cum iura expreſſe probant iura à nobis ſup. num. 1. relata, conſtantiuſque veriorem Bart. Alber. Angel. cum Iaſ. & alii, in d. l. miles. §. fin. Cinus, in d. l. actori Briſonius, lib. 8. de verb. ſignific. verbo, *iudicati actio*. Nec obſtat textus, in d. l. actori, quoniam pro eius vera interpretatione, in illis verbis, *ad ſimilitudinem iudicati in factum actio competit*, meminiſſe oportet eorum, quæ lato ſermone ſcripſimus, in §. quia de cauſa. 1. ex num. 10. Inſt. de locat. & conduct. & in §. 1. ex num. 29. Inſt. de oblig. quæ ex quaſi contract. nab. & fatius in propoſito ſcribit Ioann. Yāñez Parlad. lib. 2. rer. quot. cap. fin. § 1. ex num. 5. ad num. 17. quibus in locis late de actionibus conſtitutis, & legitimus, & de illis, quæ prioribus deficientibus dabantur, quæ *præſcriptis verbis*, ſiue *in factum* dicebantur. Ergo cum ex *iudicato*, legitima, & conſtituta *actio*, quæ *iudicati*, appellatur ex verbis legis daretur. Vt innumeris teſtimoniis ſup. oſtendimus. Quæ tamen iuſiurandum, aut confeſſionem in iure factam, non comprehendebat, nec cauſam iure iurando, aut confeſſione deciſam, quia etſi eiuſdem virtutis, & poteſtatis eſſet, res tamē iudicata non erat, vt probabis ex illa duodecim tabularum lege, quam & retulimus, & exornauimus, Inſt. § 6. ex nu. 2. & iis, quæ in eius propoſito adducunt Balduinus, & alii à nobis ibi relati. l. 2. D. de iur. iur. l. poſt rem iudicatam. 56. Inſt. eodem. l. 1. D. de confeſſis, iuncta l. 1. ſup. eod. Conueniret autem, vt actio non negaretur, cum ratio id dictet, quia in iure confeſſi pro iudicatis habentur, factum eſt, vt ex prudentium interpretatione ad ſimilitudinem iudicatis daretur ex iure iurando, aut confeſſione in iure facta, vtilis actio in factum. Quomodo d. l. actori intelligenda eſt. ſic & text. in l. cum antea, 5. C. de arb. cui conſonat. l. 25 tit. 4 p. 3. quæ probat ex ſententia arbitri, etiāſi omologata ſit (vt notant aiū) non directā iudicati actionē, ſed vtilē in factū dādā eſſe, quamuis hodie alio iure vtamur, de quo latius cæteq.

24 *Sed an actio iudicati*, quæ ex ſententia, quæ tranſiuit in authoritatem rei iudicatæ (vt Pontifices aiunt, in cap. cum loter 13. capit. quoad conſultationem. 15. de re iudicata, & praxis, hodiernuſque ſtylus admittit, & vocat teſte Rebuffo. 1. tom. ad conſtitutiones Regias, tit. de ſententiis execut. in præfat. nu 9. Sarmiento, li. 1. ſelect. cap. 13. in princ.) oritur, ita habeat paratam executionem, vt abſque eo quod denuò exerceatur, exequi poſſit, an vero alio iudicio ordinario exercenda ſit, nimis inter noſtros controuerſum eſt.

25 Placuit tamē † frequentius ex ſententia dupliciter agi poſſe. Primò iure ordinario actione iudicati, in qua neceſſarius eſt libellus, & qualis qualis iudicialis ordo. Secundo ſummarie officio iudicis pro ſententiæ executione poſtulato, & tunc non eſt neceſſarius libellus, ſed ex petitione partis ſummarie agendum eſt. Quam opinionem docuit Speculator, tit. de executione, §. qualiter Bart. in l. inter, nu. 1. vbi

Digitized by Google

receptam communiter teſtantur plures relati à Iaſo, num. 3 In l. ... fin & non eſſe in praxi ab ea recedendum, Cuman numer. 2. infr. hoc ſi tul. Præcipuum huius opinionis argumentum deſumitur ab abſurdo, alioqui ſi non officio iudicis, ſed iudicati actione executio peteretur, denuo eſſet exercenda, aliusque proceſſus eſſet neceſſarius, & ſic daretur in infinitum contra regul. d. l. terminato. 4. C. de fruct. & lit. e pen. l. leg. 4 §. ait Prætor. h. tit. dixi nuſque iam ſup. num. 2 & 3. Nec dices ea opinione admiſſa, ergo iudicati actio inutilis eſt, cum breuius, & pinguius ſit officium iudicis eiuſque remedium. Quoniam euenire poterit, vel neceſſario iterum actio iudicati exerceri oporteat ante officium iudicis, veluti ſi in certam quantitatem eius, quod intereſt, vel expenſarũ ſententia contineat, quo caſu ea actione imprimis agi erit neceſſarium, vt quantitas, & incertitudo ad certitudinem redigatur. Deinde implorabitur officium iudicis pro totius ſententiæ executione.

26 Hæc ſententia, licet his in ſcholis frequentius ſecuta ſit, vera tamen non eſt Nec ferendum ea omnia iura quorum ſup. num. 1. meminimus, quibus docemur, iudicati actionẽ poſt rem iudicatam dari inanem, & fere ſine fructu actionem tribuiſſe, eo ſolum caſu vtilem, quoad aperiendam incertitudinem agatur. Contendo itaque non ſolum Hiſpano iure, quo vtimur, ſententiam paratam habere executionem leg. 1. tit. 21. lib. 4. nouæ Recopilationis (de qua latius agendum eſt,) ſed antiquo iure ciuili Romanorum, idest eſſe admittendum, quod & Baldo placuit, in l. a. col. 1. C. de exequ. rei iudic. Fulgoſ. in d. l. ſi intra, num. 2. hoc tit. Briſon. lib. 4. ſelect. antiquit. cap. 2. egregio Præceptori nunc Salmanticenſi olim Primario legum antecesſori noſtro à conſilijs Potentiſſimi Regis noſtri in ſupremo rei dominicæ Senatu Senatori Gabrieli Enriquez, in commentariis d. l. à Diuo Pio, ex num 1. & præcipue, num. 4. & probatur expreſſe, in b. l. 4. § ſi ex a conuentione, ibi, *Cæterum ſi non nouandi cauſa effectum eſt manebit o. do executionis.* dict. leg à Diuo Pio 15 h. princ. ibi, *ſententiam exequantur ij, qui eos dederunt,* melior text. in l. ſi pignora 50 ibi, *Extraordinem ſententiam exequentes.* D. de euictionibus. quibus accedit belliſſimum. l. D. reſponſum, ro l. minor vigintiquinque annis, cui fideicommiſſum. 41. ibi, *Quia paratam ex cauſa iudicati perſecutionem nouo tractatu ad initium alterius petitionis redegerit* D. de minoribus.

27 Quod ſi dicatis, his iuribus non excludi iudicis officium, quinimo eo petito executionem fieri iuxta doctrinam Speculatoris, de qua ſup num. 16. Reſpondebo, hanc inductionem excludi. dict. l. ſi pignora, ibi, *Extra ordinem ſententiã exequentes*, & d. l. minor, ibi, *Paratam ex cauſa iudicati perſecutionem, &c.* Præmiſſo pro earum interpretatione.

28 Actionis † verbum generale eſſe. l. pecuniæ, verbum. 178. §. actionis. D. de verb. ſign. eoque comprehendi non ſolum petitiones, quæ iure ordinario deducuntur in iudiciũ, ſed etiam perſecutiones, quæ extra ordinem proponuntur in iudicio. leg. actionis. 34. D. de verbor. ſign. cum enim actio ſit ius perſequendi in iudicio, quod ſibi debetur. leg. nihil. 50. D. de oblig. & action. tit. ... in princip. inſtitut. eodem, quamlibet perſecutionem etiam extraordinariam cõtinebit, quibus & illud eſt conſequens, vt acti iudicati ex-

29 ecutioni poſſit mandari. Licet † enim actio ad ordinarium ius agendi in iudicio plerumque referatur, hoc tamen non procedit, vbi actionis nomen generale per ecutionem extraordinariam comprehendit, qualis eſt iudicati actio. Id conuinces expreſſe ex iuribus à nobis adductis, ſup. num. 1. quibus poſt ſententiam iudicati actio datur, iuncta, d. l. minor, vbi *perſecutionem ex cauſa iudicati*, appellat Vlpianus, quam aliis in locis *actionem iudicati*, alii dixerant, quam non eſſe proponendam via ordinaria, ſed ext a ordinem (hodie dicimus *via executiua*) inſinuauimus iam ſup. num. 5 & nominatim docuit Donellus, in d. l. miles. §. qui iudicati ad fin. probatque Vlp. dict. loco, dum minorem reſtituit, quaſi læſum, eo quod omiſſa via executiua, quam ſibi parauerat per actionem iudicati (hic enim eſt illorum verborum ſenſus, *quia paratam ex cauſa iudicati perſecutionem*) per cautionem de nouo factam efficit, vt lis via ordinaria

Antony Pichardi Pract. Inſtitut.

eſſet proponenda. Quippe ſi actio, vel perſecutio ex cauſa iudicati, non haberet paratam executionem, vt communia voluit, nulla in re diceretur læſus minor, qui omiſſa actione iudicati cautionem, ſibi quaſi creditæ pecuniæ fieri curauit: quia tamen actio iudicati perſecutionem continet extraordinariam, & noſtri dicunt executiuam, læſus dicitur minor, qui paſſus eſt litem alteram conſurgere poſt primã litem finitam, contra conſilium I. C. in hac l. 4. §. ait Prætor, d. leg terminato. 4. C. de fruct. & lit. expenſ qui eſt illorum verborum ſenſus, nouo contractu ad initium alterius peti-

30 tionis redegerat, Reliquum eſt, vt huic rei colophonem addamus, vt de forma editionis, ſiue propoſitionis in actione iudicati adijciamus non nihil diximus ſupra, nu. 5. in ea illud ſolum quæri, an iudicatum ſit leg. poſt rem iudicatam. 56. inf hoc probato rem ſtatim executioni mandari non antea. l. 1. leg. 2. C. de executione rei iudicat. Ecce ergo illam. *Quia mihi in tantam pecuniam condemnatus eſt, & iudicati tempora præterierunt, peto eam pecuniam mihi ſoluas, ni ſolueris, vt iudex ſententiã exequatur,* & in eã rem diẽ dicet actor aduerſario, quo die à magiſtratu id petat, & impetret: de qua re latius. in d. l. à Diuo Pio. 15. §. in vendit. inf. eodẽ, examinabimusque fuſius ſeq. c. hactenus de iudicati actione, & eius executione.

31 Supereſt, vt de perſonis diſpiciamus, diximus enim, ſup. num. 10. eam victori in condemnatum dari. *An ne in omnem, qui erit condemnatus?* quæſtionem hanc latenter propoſitam defi it Vlpian. in l. ſi ſe non obtulit. 4. in princ. hoc titul. cuius definitio illuſtrata exemplis, quia miſe rem explicat, paulum per iuxta eam ſubſiſtendum nobis eſt, & de vno quoque ſigillatim agendum.

Ait ergo in prioribus verbis. *Si ſe non obtulit procurator iudicati actio in eum denegabitur, & dominum dabitur.* Ergo aduerſus procuratorem, quem dominus ad iudicia, ſiue lites conſtituit, quem diximus ſe liti non obtuliſſe, executio locum non habet, idem in l. Plautius. 61. D. de procurat. conſonat. l. fin. tit. 5. part. 3.

32 Sed aduerſus eam ſententiam, primo ſic argumentor. Executio iudicati debet eſſe conformis ſententiæ, & abſurdum eſſet ea iudicato agi contra alium, quam qui fuerit condemnatus. l. penult. & paſt. C. de execut. rei iud. tot. tit. C. res inter alios acta, &c. Ergo, cum procurator damnatus ſit, debet ipſe conueniri in executione iudicati, non dominus, ſaluo ei regreſſu aduerſus dominum per contrariam actionem mandati ad conſequendam indemnitatẽ. Deinde quia ſententia fertur contra procuratorem. l. licet. 24. § penultimo, D. de procuratoribus. l. 1. C. de ſententiis, & interlocut. cap. querelam. 42. de electiõ. Ergo, & aduerſus eum executio ſententiæ fiet.

Accedit litis conteſtatione eundem procuratorem, & quaſi contraxiſſe. l. 3. §. idem ſcribit. D. de peculio, & dominum litis effectum fuiſſe. leg. neque. 15. C. de procu. ergo iudicati actio aduerſus eum admitti debet.

33 Secundo obijcitur eidem Vlpiano diff. textus, in l. minor. 51. D. de procurat. quæ probat minorem ſuſcipientem alterius defenſionem, in integrum reſtitui poſſe, ergo ſupponit aduerſus eũ ſententiã, & ferri, & exequi: fruſtra. n. daretur reſtitutio ſi nõ præceſſiſſet læſio, ex l. 1. & tot. t. ff. de minorib.

Tertio obſtat deinde text. in l. procurator. 67. D. de procurator. quo in loco conſtat aduerſus procuratorem, qui pro domino fidem ſuam adſtringit, iudicati actionem locum habere.

34 His non obſtantibus Vlpiani ſententia ſupra num. 10. ex dict. l. 4. hoc tit. propoſita vera eſt. Eius ratio in promptu, ſi prius generalia quædam de procuratoribus, deq. eorum vſu, & neceſſitate ad interpretationem. leg. 1. D. de procuratorib. præmiſeris ex Donello, li. 18. commentar. c. 9 cum ſequentibus, quoniam procurator ad litem datus, tandiu dumtaxat procurator eſt, quãdiu lis eſt, lis autem eſſe deſinit, & finem accipit per ſententiam, quæ vel abſolutione, vel condemnatione controuerſiæ finem imponit. l. 3. hoc t. Etſi autem per eam ſententiam procurator cõdemnatus ſit, cũ tamen non niſi, tãquã procurator cõdẽnatus fuerit, nec hoc ruſus, niſi ex neceſſitate, quia fuerat conteſtatus, &

iudicium acceperat, ſententia vero non cum alio ferri poſſit, quam cum illo ipſo, qui iudicium accepit, non eſt æquum pati eum executionem iudicati, qui nec ſi viciſſet, potuiſſet agere ex iudicato, leg. hoc iure, 86. D. de ſolutionibus. Deinde ſatis actori eidem qui victori eſt, quod dominus ipſe qui procuratorem conſtituit executionem iudicati recuſare non poſſit non magis, quam ſi fuiſſet ipſe condemnatus, quid enim aliud præuidere potuiſſet, qui litigauit cum procuratore, tanquam procuratore.

35 Verum proximam hanc reſolutionem, quinimo, & dict. leg. 4. in princ. ſententiam difficilem reddit idem Vlpian. in leg. ſi procurator, 28 ibi; *Sicuti cum agi iudicati, non in rem ſuam datus, nec ad eã rem procurator factus.* D. de procuratoribus. Ex quibus verbis, integroque illo Vlpiani reſponſo conſtat iudicati actionem procuratori competere, ergo & in eum datur, ſunt enim hæc reciproca, quod eſt apertè contra dict. leg. 4. in princ. vbi expreſſe ſcriptum eſt, iudicati actionem in procuratorem non dari. Rurſus & in poſterioribus verbis ibi: *Quia nec iudicati mecum agi poteſt* difficilis eſt, dict. leg. ſi procurator; euertit enim ſententiam paulò ante ſcriptam, qua docemur, ideo in d. l. 4. & in d. leg. Plautius, aduerſus procuratorem iudicati non agi, quia ſatis victori conſultum eſt cum dominum habeat obligatũ.

36 Quibus difficultatibus adeò premitur Antonius Faber in rationalibus eiuſdem leg. 28. vt bis, & iterum emendatricem manum poſuerit, & verſiculum, *ſicuti cum agit iudicati*, legat. *ſicuti non agit iudicati*. Et rurſus verſiculum ſequentem, ibi: *In me ex ſtipulatu actio non datur*, legit: *in me ex ſtipulatu actio datur.* Denique ſequentia verba. *Sed etſi defenſor meus ſatiſdederit*, legit; *Sed ſi defenſor meus ſatiſdederit*, quo vel ſolum argumento, quanta huius rei ſit difficultas planè intelliges. Sed quid in ea antiquiores ſenſerint communi & vulgari retenta lectione, audiamus.

37 Accurſ. verbo, *condemnatu* in §. ſi ex conuentione, leg. 4. hoc titulo, tam quam certiſſimum ſupponit, procuratorem, contra eum in ſententia lata eſt, iudicati actione teneri, aliàs enim quod Vlpianus ibi, de nouatione ait, vix intelligi poſſet, Accurſium ſequitur, & extollit Bartol. in dict. leg. ſi procurator. 28. numer. ſecundo, & in leg. hoc iure, 86. numer. 4. D. de ſolutionibus, & in leg. 1. column. 2. C. de ſententiis, & interlocut. omn. iudic. & ſ. c. capl. cum Alexand. num. 11. Iaſo. nu. octauo, in dict. §. ſi ex conuentione.

Quæ opinio ſi vera eſt, duo vel tertia eſt neceſſe. Primum, quod in dict. l. 4. in principio, hoc titulo, ait Vlpianus, procuratorem, qui ſe liti non obtulit, iudicati actione non teneri, intelligendum de actione vtili, non de directa, quam procurator declinare origine non potuit, propter ius directum inſtantiæ, quod eſt penes eum, cum per litis conteſtationem dominus litis ſit effectus, vt ſupra numer. 31. oſtendimus, licet ſit inutilis & inefficax, propter exceptionem, quæ ei competit.

38 Secundum eadem ratione directam actionem iudicati ei dari, vt dict. l. ſi procurator, licet ſimiliter inanis reddatur, domino vtili actione ex iudicato ſibi quæſita agente, vt in eadem l. ſi procurator, & apertius in l. in cauſæ, 27. §. fin. ibi: *Et licet procuratori commiſſa ſit ſtipulatio, tamen domino erit danda vtilis ex ſtipulatu actio, directa penitus tollenda.* D. de procurat.

39 Hæc interpretatio conuincitur expreſſe, ex verbis dict. l. 4. ibi; *Si ſe non obtulit procurator, iudicati actio in eum denegabitur.* Quæ vtriuſque actionis, & vtilis, & directæ excluſionem inducunt. Rurſus ex dict. l. hoc iure, 86. ibi. *Nam abſurdum eſt, cui iudicati actio non datur, et ante rem iudicatam ſolui poſſe.* D. de ſolutionibus. Sanè ſi directa ſaltim daretur ſolui illi poſſet, argumento eorum, quæ de ſolutione adiecto facta, ſcribit Iuſtinianus in §. planè. 4. Inſtitution. de inutilibus ſtipulation. vbi ſub numero prim. 9. plura congeſſimus, ex quibus conſtat, ſolutione illi facta, liberationem ipſo iure contingere: hoc ideo, quia licet

40 † adiectus exigendi ius eſt non habeat, nulla enim actio fuit illi quæſita, leg. quod ſtipulatus, 10. D. de ſolutionibus, leg. cui rectè, 10. D. de nouation. leg. ſed etſi filio, 7. §. 1. in fi. D. de conſtituta pecun. recipiendi tamẽ ſolutionem, in quã rem fuit adiectus, iuncta ei inhæret, vt etiam ſtipulatore inuito illi ſolui poſſit, vt latè in dict. § planè, ex num. 1. ſcripſimus vbi, quid iure Regio Hiſpano obſeruandum ſit adiecimus, longè ergo magis poſſet procuratori ſolui, ſi qualis qualis actio illi quæreretur. Deinde ex d. l. Plautius. 61. *Plautius ait (inquit Iulius Paulus) procuratorem damnatum, non debere conueniri.*

41 Quare ea omiſſa interpretatione ex eodem Bartol. in dict. l. Plautius, numero primo, quem ibidem ſequitur Albericus, & nominatim Gregor. Lopez in dict. l. fin. verbo, *è non en los del perſonero*, titulo 5. part. 3. exiſtimo text. in dict. l. ſi procurator, extra terminos in quibus loquitur, accipiendum non eſſe, in illis vero ideo, & procuratorem actionem iudicati, habere, & in eum dari, quia ab eodem iudicialis ſtipulatio de iudicatum ſoluendo interpoſita fuit, quæ vna res efficit, vt lata ſententia in iudicatum eſſet ſolutum, & ipſi, & aduerſus eum ſtipulatio communiter, dicta l. in cauſæ, 27. § fin. illo titulo, quia tamen, & hoc quoque caſu vtilitas ratio illa, de qua ſupra numero 34. effectum eſt, vt & vtilia domino, & aduerſus dominum detur, *directa penitus tollenda*, hoc eſt, omnino in procuratoris perſona euacuata, vt in d. §. fin. in quo plura verba à Triboniano adiecta eodem in loco, animaduertit Ant. Faber, ſcholio pen. & libro 1 a. coniecturarum, capitulo quarto, vulgatam tamen, & communem lectionem retineot, præter antiquiores. Eguinarius Baro, ibidem Petrus Faber, libro 1. Semeſtrium, cap. 13. Hug. Donellus, libro 18. commun. capit. 9. pag. 181, Planè hoc ideo à Prætore inductum eſt, quoniam cum ſummo iure interpoſita à procuratore ſtipulatione ipſe, & in ipſum danda eſſet directa actio, quoniam nec alteri ſtipulati nemo poteſt, nec alium ſua ſtipulatione obligatione adſtringere. l. ſtipulatio, 38. §. alteri, l. inter ſtipulantem, 83. in princip. D. de verbor. obligat. & ex illa ſtipulatione mutuæ, & reciprocæ natæ eſſent directæ actiones, dict. §. fi. d. l. ſi procurator, quas iure ciuili inductas Prætor nõ potuit delere, tollere data exceptione euacuauit, vtilibus actionibus domino, & in dominũ conceſſis.

42 Textum vero in d. l. 4. in principio, cum ſimilibus, loqui, vt ex litera patet, in procuratore, qui ſe liti non obtulit, nec ſatis dedit, nec ſatis accepit, cuius officium, cum finito iudicio expirat, vt ſup. num. 34. reſoluimus, non in ipſum, ſed in dominum iudicati actio datur. Nec obſtat, ſi replices ex illa, d. l. ſi procurator, verſic. *ſicuti cum agit iudicati*, quo alter caſus à ſuperiori diſſimilis includi videtur, coniungendus enim eſt prioribus verbis, ibi; *ſicuti iudicati actio mihi indulgetur*, ex quibus conſtat eodem themate retento, vſque ad verſ. *Per contrarium.* I. C. loqui, de cuius interpretatione commodius infra, ex num. 72. Reliquum

43 † ergo eſt manere noſtræ l. 4. in principio ſententiam, vt regulariter in procuratorem iudicati actio non detur. Nec obſtat verſic. fin. d. §. ſi ex conuentione, quem ſupra adduximus intelligendus enim eſt, quo caſu inutilis in perſona procuratoris actio potuit à domino nouari, cum & nouatio locum habeat, qualis qualis ſufficiat obligatio, §. præterea. Inſtit. quib. modis toll. obligat. vbi copioſè ſcripſimus, nec alias eundem Vlpianum contraria ſcripſiſſe dicamus; & indices regulam, l. qui teſtamento, 20. ibi: *niſi aliud impediat.* D. de teſtamentis.

44 Hodie vero in procuratore, qui ſe liti non obtulit, ſed domini mandato, vt litem defenderet, comparuit, res ſine controuerſia eſt, quoniam cum ex ſtylo iam vbique terrarum fere recepto. Tabelliones ſatiſdationem de iudicato ſoluendo in procuratorijs mandatis adijciant, qua domini ſuos procuratores ab omni onere ſatiſdandi releuant, illa adiecta clauſula: *Y vos releuo de fianca, y caucion en forme, ſegun derecho, y de toda carga de ſatiſdacion, ſo la clauſula que es dicha, iudicatum ſolui, con todas ſus clauſulas acoſtumbradas*, cuius meminit Gabriel Monterroſus, in praxi, tractat. 7. *de las eſcripturas publicas*, in mandato generali ad lites, fol. 125. habuit autem ea praxis ortum ab his, quæ notant interpretes in l. de ſatiſdatio, 21. D. rem rat. hab. & Accurſ. in l. 1. C. de ſatiſdando, & magis à l. 14. titul. 5.

part. 3.

Digitized by Google

part. 3. ibi: *E deue dezir en fin de la carta, que eſtarà por quanto fiziere, è razonare el perſonero en aquel pleyto* (quæ eſt clauſula de rato .) *E que obliga a ſi, è à todos ſus bienes, para cumplir todo lo que fuere juzgado contra el en aquel pleyto*, quæ eſt clauſula iudicatum ſolui, per quæ verba dominus fide iubet pro procuratore, non tenetus ipſe.procurator ſatiſdare,ex Bart. doctrina,in robric.num. 3. D.iudicatum ſolui,ſeq. Alexand. in l. filiusfamil. & in l. ſciendum,§ poſſeſſor, D.qui ſatiſdare cogantur. Maranta. de ordin. iudic.6.part. memb.8. numero 11. & probat nominatum,l. 21.titul,5.part. 3. verſic. *Fuerat ende, ſi en la carta de la perſoneria dixeſſe ſeñaladamente, que el que lo fiziera perſonero, el miſmo era fiador por el, de cumplir, e de pagar todo lo que en el pleyto fueſſe iuzgado, ea eſtonce non le deuen demandar otra fiadura*, exploratum eſt firmam noſtræ l.4.ſententiam manere,aduerſuſque procuratorem iudicati actionem denegandam, vnum excipe caſum,cuius meminimus, latè de iudiciali hac cautione agentes in noſtra ſolemni, 3. diſputatione, de ſatiſdationibus iudicialibus,numer. 12. cum ſeq.ideo non ſubſiſtimus,poteris enim ſi noſſe cupis,rem ad ſaturitatem videre. Sed iam alia argument.quæ num.22. h. cap. adduximus diluamus.

45 Non enim obſtat, quod primo loco ibidem adduximus executionem ſententiæ aduerſus condemnatum fieri, non contra alium. Id enim verum eſt cum quis ſuo, non alieno nomine agit, vt ex d.l.penult.& vltim.C. de execut. rei iudic. conſtat. At procurator, quamuis litigauerit, & lite durante, quia eius dominus eſt, in eum ſententiæ verba concipienda ſint alieno nomine conuenitur, & agit, ideoque ſententia lata, quia lis etiam finitur eius etiam expirat officium,itaque eſt conſultum actori, qui dominum poteſt iudicati actione compellere parere iudicato,vt audiuimus num.34.

46 Nec obſtat eum litis conteſtatione litis dominum effectum,d.l.neque 11.l.procuratoribus, 22.l.nulla, 13. C. de procurat. Quoniam non idcirco rei dominus efficitur, vt
47 tamquam de re ſua conueniatur. Aliud † enim dominum eſſe rei, aliud eſt eſſe dominum litis. Dominus rei eſt ad quem commodum, & incommodum rei ſuo nomine pertinet.l. 1.§.in propria.D.quan.appellan. ſit. hic quidem iudicati actione tenetur, cuius generis non eſt procurator,qui alieno nomine,non in rem ſuam ſuſcipit actionem. Dominus autem litis dicitur,qui iudicii,& inſtantiæ dominus eſt quod contingit procuratori lite conteſtata, quia eius iudicii actionem retinere poteſt pro arbitrio, & pro arbitrio in alium transferre. Ea vero res procuratorem dominum non facit, vt pote ad quem certum ſit, neque commodum rei,neque incommodum pertinere,d.l.ſi procurator.28. D. de procur.d.l. 1.§.in propria. D.quando appellandum ſit.

48 Nec rurſus obſtat ex quaſi contracto, qui ex litis conteſtatione reſultat,eum adſtringi,d.l.3. §. idem ſcribit. D. de peculio,hactenus enim id verum eſt,niſi ſiquid contractum ſit. Quoniam cum certi iuris ſit, nulla ex cauſa obligationem naſci poſſe in negotijs gerendis, vbi hoc ipſum non agitur,vt obligatio naſcatur. Vnde vulgata iuris cantilena, *actus agentium non operatur vltra eorum intentionem*, l. non omnis 19. D. ſi certum petat. nec dubium eſſe poſſit, hoc ipſum in hoc caſu actum, vt dominus teneatur, non procurator,qui ſe liti non obtulit, quem ne iudicato teneretur interpoſita ſatiſdatione de iudicato ſoluendo dominus releuauit; citra conſenſum, & voluntatem procuratorem ex illo quaſi contractu litis conteſtatione celebrato non teneri conſequens eſt,ex regu.l. 1.§. 1. D. de pactis.

49 Succedit interpretatio.l.minor. 51. D. de procurat. Cuius tamen explicatio non eſt in obſcuro, deſcendit ex eius verbis ibi, *minor. 25. annis ſi defenſor exiſtat*. Si memineris longe interſe differre duas has voces. *Procurator, defenſor*. Procuratoris enim latius patet,omnes enim omnino comprehendit, qui aliquam adminiſtrationem rerum alienarum gerunt,tam illos, quibus negotia extra iudicium gerenda,quam quibus cauſæ in iudicio agendæ,ſiue abſentibus,ſiue præſentibus mandantur,l. 1. D. de procuratoribus

50 l.1.tit.5.part.3. Defenſor† vero eſt ille,qui aliquem abſque mandato in iudicio defendit vltro,& ſponte,l.liberto.31.§. litem.D de neg.geſt.l.tutori.20.C.eodem. Qui eo præcipue à procuratore differt, nam procurator, tam eſt actoris, quã rei,& tam in iudicio, quam extra iudicium interuenire dicitur. Defenſor autem tantummodo in iudicio appellatur is, qui eſt rei procurator, aut actoris, quatenus reus eſt in reconuentione, & citra expreſſum mandatum ad defendẽdum venit, vt in principio. Inſt. de his per quos agere poſſumus. Qui idcirco non aliter,quam ſi ſatiſdederit admittitur,l.non videtur.53.D.de procurat.l.vnica. C. de ſatiſdã-
51 do.§.ſi vero reus, Inſt.de ſatiſdat. Quo † caſu actiones ex ſtipulatu,& iudicati,non dantur contra dominum,ſed contra procuratorem,ſiue defenſorem,qui ſe liti obtulit,dict. l. ſi procurator.28.verſic. *per contrarium*, D. de procurato-
52 rib. † Quibus ſuppoſitis plane intelliges Vlpianum, in dict. l.minor.51. recte enim docet minores, quibus in cauſis,in integrum reſtitui poſſunt, idoneos defenſores non eſſe,quia & ipſis, & fideiuſſoribus eorum per in integrum reſtitutionem ſuccurritur,ex edicto Prętoris de minoribus,ipſis quidem ex propria perſona propter lubricum ætatis, ſi qua in re capti, læſique proponantur,l.1. & paſſim. D. de minor. Eorum vero fideiuſſoribus ne alioqui fideiuſſores neceſſe eſſet, vel regreſſum habere contra minores pro quibus interueniſſent, vel in damno morari, quorum alterum ipſis minoribus, alterum fideiuſſoribus eorum iniurioſum eſt. l. Titius, 76. D. de procurat.& induces. l.liberationem. 3. l. quid ergo.5.D.de liberat.leg.l.cum lex.46.D.de fideiuſſ.ita que quod ipſo iure obligentur ad rem non facit,nec rurſus quod poſſint eſſe procuratores. Nam minoribus procuratoribus maiorum, non datur reſtitutio, ne alioqui commodo maiores potius reſtitui viderentur contra propoſitum Prętoris,in l.cum mandato.23. D. de minoribus, neque enim procuratores nomine proprio periclitantur, vt ſupra audiuimus.quod ſecus eſt in defenſoribus,dict.l. ſi procurator. 28.D.de procurat.l.ſi ad defendendum.10. D.de iudic.ſolui.

53 Sed vrgebis,nec ſine ratione,hoc caſu, in dict.l. minor, reſtitutionis beneficium locum habere non poſſe: conſtat etiam Prætorem minoribus decipientibus, vt nec S.C. Velleianum,ſed deceptis tantummodo, aut facilitate ſua damnum paſſis ſuccurrere non ſolere,l. 2. C. ſi minor dixer.l.2. §.ſed ita damnum,D.ad S. C. Velleianum. Vndè cum minor defenſor, qui ſatiſdedit iudicatum ſolui, ſi poſtea iudicium accipere noluit,aut accepto iudicio condemnatus,noluit ſatisfacere iudicato,videatur decipere actorem,qui ſatis accepit l.mutus.43.§.vltimo. D.de procurator. audiendum non eſſe ſi reſtitutionem peteret,videbatur.

54 Ego tamen reſpondebo, hunc caſum ab aliis in quibus minor reſtituitur diſſimilem, non eſſe ſi conſideres dolum non facere, qui vtitur iure ſuo. l.nullus videtur. 55. D. de reg. iur. & qui facti ſui authorem Prætorem habeat; quomodo habet minor,qui non ſe ipſum reſtituit in integrum, ſed reſtituitur à Prętore,arg.l.iuſte poſſidet.11.D.de acquir, poſſ. Et quamuis ea reſtitutione decipi videatur, is qui ſatis acceperat,non tamen decipitur dolo malo minoris,ſed potius a ſe ipſo, qui tam parum cautus fuerit, vt pro idoneo defenſore admiſerit eum, quem ſciebat, aut ſcire debebat in integrum reſtitui poſſe,arg.l.nam ſi actor.26.D. de reg. vind.l.qui cum alio.19. D.de regul.iur. Itaque non eſt talis hæc deceptio,vt impediat reſtitutionem, cum ſit permiſſa: vt & illa de qua in l.in cauſæ.16.§.idem Pomponius, D. de minorib.l.item ſi pretio.22.§.fin.cum l.ſequent. D. locati.

55 Ex quibus ſequitur, quod ſi in caſu d. l. minor, poſtquam minor vltro, & ſponte ſe liti obtulit, & defenſionem ſuſcepit, dominus ſatiſdediſſe, quia hoc caſu minor in integrum reſtitui non poſſet, vt qui nullam pati læſionem poſſet, idoneus tunc defenſor eſſet, quomodo intelliges illa eiuſdem legis verba. Ex quibus cauſis in integrum reſtitui poſſet, id eſt,quando ipſe, non dominus ſatiſdedit.

56 Sed antea quam hinc abeamus, illud obiter adnotare oportet,non obſcure ex proxime,ex dict.l.minor obſeruatis colligi minorem 25. annis procuratorem, & defenſo-

Digitized by Google

ſam alienis in negotijs eſſe poſſe, cuius tamen contrarium eſt, vt conſtat ex Speculat. 1. part. titul. de procuratore. §. 1. verſicul. *Item quod ſi m nor*, numer. 8. quem ſecurè ſequitur Gregor. in leg. 5. verbo, *minor*, titul. 5. part. 3. Paz in praxi, adnotatione. 4. numer. 16. Amator Rodriguez, de modo videndi proceſſ. capit. 3. nu. 2. communem reſoluit Benedictus Capra, regula. 65. nu. 2. & 3. Qui omnes mouentur, dict. l. minor. 51. D. de procuratoribus, leg. exigendi. 12. Cod. eodem. Quoniam opinio, etſi hodie probanda ſit, propter Bonifacij authoritatem, in capit. qui generaliter. 5. §. final. de procuratoribus, lib. 6. & expreſſam Regiam, l. 5. titul. 5. part. 3.

Iure tamen ciuili contraria ſententia verior eſt, vt videlicet poſt. 17. annum completum eo munere fungi, quis poſſit, quemadmodum, & poteſt aduocati officium ea ætate egreſſus exercere, vt eſt notum, & late ſcribit Speculator, vbi ſup. tit. de aduocato, numer. 16. nouiſſimè Donellus, lib. 18. capit. 3. mouere Pontificem, & noſtros non debuerunt, dict. l. minor, dict. leg. exigendi, non enim ibi ſimpliciter negatur minores procuratores eſſe poſſe, ſed hoc dicitur idoneos non eſſe, in caſibus quippe in quibus poſſunt reſtitui, de quibus iam ſup. quod latius deducit, & conſiderat Donellus, dict. capitul. 3. fol. 130. quæ & Roffenſis opinio fuit, cuius meminit Ioann. Andr. ad Speculatorem, dict. numer. 8.

57 Qua autem ratione, in dict. leg. minor fideiuſſoribus, etiam reſtitutio in integrum concedatur, rectè ibidem Eguinarius Varo, & Ant. Faber explicant, & in l. in cauſa. 14. D. de minoribus, latè Caldas, regulam cum ampliationibus adducens, in l. ſi curatorem, verbo, minoribus, num. 46. & numer. 50. C. de in integr. reſtit. minor. omnia enim, quæ obiter incidunt ſerio, & expreſsè explicare extra manus, & inſtitutum præceptoris eſt.

58 Reſtat interpretatio textus in dict. leg. procurator. 67. D. de procuratorib. ſed ex communi opinione reſpondendum eſt, quod licet procurator ad lites, & iudicia, qui ſe liti non obtulit, & cum mandato domini acceſſit, iudicati actio- 59 ne non teneatur, iuxta ſupra adducta. Procurator tamen ad negotia efficaciter obligatur, iuxta textum, in dict. l. procurator. & in d. l. ſeruum Titij. 49. in princip. D. mandati, in l. ſi ſeruum. D. de inſtitutoria, in l. prior. 4. §. in cum. D. de adminiſtrat. rer. ad ciuit. pertinent, quorum iurium argumento eam opinionem, cum alijs defendit Iaſo, in princ. d. l. 4. nu. 2. & 3. quo in loco refert Angelus, ita Florentiæ iudicatum fuiſſe.

60 Contrariam tamen ſententiam, quinimo nec procuratorem ad negotia alieno nomine contrahentem obligari, plures probant, quibus primo favet text. in leg. ſi. D. inſtitoria. Secundo volg. regul. text. in dict. l. non omnis. 19. D. ſi certum petatur. Tertio, quia qui non obligat procuratorem nomine eius priuato, priuatam eius fidem non ſequitur, ſed domini conſtituentis, & per conſequēs ipſum dominum, procuratorem autē, nec ciuiliter, nec naturaliter obligare poteſt, ex reg. l. cum amplius. 85. §. is natura. D. de reg. iur. Quæ opinio, in dict. l. procurator, nu. 2. placuit Bartol. Paulo, in l. 1. §. exercitorem. D. de exercit. action. & conſil. 22. num. 2. volum. 2. Molin. in rub. D. de verb. obl. num. 78.

61 Diſſidium hoc ita compeſcit Bart. vbi prudimè procuratoris voluntatem attendendam eſſe, quoniam ſi ipſe voluit obligare perſonam ſuam, aut perſonam domini, voluntas eius efficacem obligationem producit, quod ſi ſimpliciter contrahat ea eſt diſtinctio adhibenda, nam, aut ex eo contractu aliqua acquiritur obligatio, & eo caſu etiam ipſe remanebit obligatus, dict. l. ſeruum Titij; aut ex contractu nihil acquiritur procuratori, & tunc nec ipſe procurator obligatus manet, Bartoli diſtinctionem communiter ſequuntur Paulus, nu. 2. Imola, num. 1. Iaſo, & Vincent. nu. 4. in dict. l. 4. vbi Ripa, num. 11. Socinus, conſil. 153. libr. 2. Buerius, & alij quos nouiſſime refert eandem diſtinctionē ſecutus, licet per plures caſus amplie t, & limitet Ioan. Gutierr. de tutelis. 2 part. cap. 13. ex num. 5. ad numer. 31. qui pro ea adducunt text. in l. ſolutam. 11. §. per liberum. D. de pignorat. action.

62 Verum ea concordia falſum in iure ſupponit, quippe poſſe procuratorem ad negotia, abſque ſpeciali domini ad id mandato, eum ex ſuo propoſito contractu obligare, quod ius non patitur, repugnante notiſſima eius reg. de qua in l. quæcunque gerimus. 11. D. de obligat. & action. item & reg. l. inter ſtipulantem, 83. in princ. D. de verbor. oblig. de te enim quemquam pro mittere. oportet non de alio; vnde & facti alieni promiſſio inutilis eſt, vt late noſtris ibidem explicuimus commentarijs. Præterea, quia cū, omnibus contractibus in quibus mutuæ proficiſcūtur actiones, ſunt autem plerique omnium, vt notum eſt ſemper ſit, quod actori, ſiue procuratori acquiri poſſit, efficietur, iuxta ſuperiorem doctrinam fere ſemper procuratorem ex contractu alieno nomine geſtum manere obligatum, quod tamen dicet nemo, ſi modo ſapiat.

63 Ergo retinenda eſt communis ſententia ſupr. num. 59. propoſita; quippe procuratorem ad negotia ex contractu nomine domini celebrato obligatum manere ex iuribus ibidem adductis, quibus viua, & ſpirans ratio accedit. Quoniam ſi per procuratorem non poteſt acquiri obligatio, l. ſtipulatio. 38. §. alteri. D. de verb. oblig. Vnde ex contractu procuratoris ipſi procuratori directa actio acquiritur, l. in cauſæ, 27. §. fin. l. ſi procurator. 28. D. de procuratoribus, qua dominus abſque ceſſione non vtitur, l. ſi procuratorem, 8. §. ſi liber homo, l. idem 10. §. ſi qui mandauero, l. ſi quis alicui. 27. §. fin. l. cum ſeruus, 54. §. vlt. D. mandati, longe minus poterit, quis per procuratorem alteri obligari, cū acquiſitio fauorabilis ſit, obligationis vero cauſa odioſa. Vnde & illud eſt conſequens ipſum procuratorem obligatum manere. Nec obſtat text. in d. l. procurator. 67. D. de procurator. ibi, *Eidem ſuam aſtr nxit*. Quoniam enim eorum verborum argumento putauerint plures, ita demum procuratorem ex contractu teneri, ſi ſpecialiter fidem ſuam obſtringat, idem etiam erit, etſi ſimpliciter contrahat, vt Salmanticenſes interpretes hactenus crediderūt.

64 Qui aiunt, non obſtare text. qui pro contraria opinione inducitur, in d. l. fin. D. de inſtitoria. Reſpondent enim inſtitorem ibi non teneri, quia nullum contractum celebrauit, cum Seius creditor, ibi, non crediderit pecuniam inſtitori, ſed menſæ nummulariæ; nec inſtitor promiſerit Seio pecuniam, ſed ad fidem menſæ præſtandam dederit cautionem, qua declarauit apud menſam mille denarios numeratos eſſe certa die. Vnde neque ex cauſa credit. potuit conueniri, cum ipſe nihil acceperit, neque ex verbis epiſtolæ, quæ nullam continebant promiſſionem, ſed fidem negotii celebrati cum menſa, vt rectè aduertunt Bartol. & Fulgoſ. in d. l. 4. in princ. h. t. & in d. l. fin. Alex. conſ. 28. nu. 5. lib. 6. Socinus, conſ. 154. num. 2. vol. 2. Manet itaque veram eſſe differentiam ſup. d. num. 33. propoſitam, inter procuratorem ad iudicia & procuratorem ad negotia.

65 Ego opinionem contrariam, quæ docet finito officio procuratorem ad negotia indemnem prҫſtandum, quinimò nec efficaci obligatione teneri veriorem eſſe cōtendo. Tum ex adductis ſupr. num. 34. & reg. l. ex mandato, 20. D. mandati, quam exornant deciſio Genuæ 76. num. 5. & expreſſo textu, in l. ſi pupilli. 5. §. item ſi procuratori. D. de negot. geſt. *Item ſi procuratori* (inquit text.) *tuo mutuam pecuniam dedero tui contemplatione, vt creditorem tuum, vel pignus tuum liberet, aduerſus te negotiorum geſtorum habebo actionem aduerſus eum, cum quo contraxit nullam*, qui text. cauillationem non patitur, nullus enim locus apertior pro hac noſtra ſententia, qui & in verſic. ſequenti, non minus ſtringit. *Quod tamen* (inquit) *ſi a procuratore tuo ſtipulatus ſim, poteſt dici ſuper eſſe mihi aduerſus te negotiorum geſtorum actionem, quia ex abundanti hanc ſtipulationem interpoſui*, quaſi I. C. Iulianus inſinuet, quod etſi quo caſu procurator ipſe ſtipulatione interpoſita ſpecialiter fidem ſuam aſtrinxerit, teneatur, directa quidem, & ciuili actione mihi creditori, cui poſt numerationem ſtipulanti promiſſum fuit, quia tamen non procuratoria negotium ea in re verſum eſt, ſed tui contemplatione negotium fuit celebratum, adhuc ſupereſt, negotiorū geſtorum actio contra dominum. Adde ex mente Iuliani, non tātum ſupereſſe,

ſed

Digitized by Google

ſed potiori loco proponendam, hic enim eſt ſenſus illorum verborum, quia ea abundantiſ hanc ſtipulationem interpoſui, argumento l. in cauſæ, 27. §. fin. & l. ſi procurator. 28. D. de procuratoribus, de quibus late ſupra ex num. 24. Tum ex expreſſa deciſione d. l. Procurator. 67. cuius argumentum non declinant, qui contendunt, idem illo in caſu dicendum, etſi procurator pro euictione prædiorum fidem ſuam non adſtrinxiſſet, quoniam cum nominatim Papinianus ideo eũ obligari ſcripſerit, quia fidem ſuam adſtrinxit, apertè ſignat alias eum non teneri. Quemadmodum † nec tenetur
66 tutor, qui pecuniam ſe ſoluturum cauit, in quam pater pupilli condemnatus fuerat, rectè enim poſt tutelam finitam actionem recuſat: item & curator furioſi furioſo mortuo, l. poſt mortem, 5. in princ. & in §. 1. D. quando ex facto tut. l. 1. C. eodem, quod item vice verſa, & in tutore, & curatore contingit, vt & finito officio, teneantur, ſi non tantum tutorio, aut curatorio nomine, ſed etiam proprio fidem ſuam adſtrinxerit, l. ſi non ſubſcripſiſſi, 15. C. de adminiſt. tut. Fateor procuratorem, eo quod curator eſſe deſierit non ipſo iure obligatione leuari, nec enim hic eſt modus tollendæ obligationis, ſed ſaltim per exceptionem doli, quaſi in dolo ſit is, qui ex contractu procuratorio agit contra procuratorem, poſtquam is ſiji eſſe procurator. Vndè ſententiam hãc, ſine ſcrupulo in d. l. procurator, admittunt Eguinarius Baro, & Ant. Fab. Donell. in princ. d. l. 4. ſup. h. tit. & in inſtitore, vt non alias teneatur, quam ſi nominatim fidem etiam ſuam dederit Hiſpanus Rex. in l. 7. vbi bene explicat Greg. gl. 4. tit. 1. par. 5. cui adde Parladorium, lib. 2. c. fin. 4. par. §. 3. num. 3.

67 Textus vero in d. l. ſeruum Titij. 40. in princ. D. mandati, ad rem non pertinet; nec enim ideo ibi procurator, finito negotio tenetur, quia tanquam procurator vendidit, ſed quia rem ſuam, quam tamen alienam putauit vendidit, qua venditione, etſi dominium accipientem non fecerit, cum in cauſa traditionis errauerit, errans autem rem ſuam non amittat, l. ſi procurator, 35. D. de acquir. rer. dom. tamen in eum, qui bona fide, & ex titulo emptionis accepit translata fuerit, ſaltim vſucapiendi conditio, ex regula l. cauibus, 74. D. de contrah. empt. ſi Titius, & dominus, & procurator, qui alieno nomine, & vendidit, & tradidit, vindicatione agat exceptione ſubmouendum rectè, docet I. C. quia quem de euictione tenet actio eundem agentem repellit exceptio, regul. l. vindicantem, 17. D. de euict. At dices, Ergo ſi nõ poteſt euincere, ergo ſi euicti, nisi iure tenetur, quod ibidem diſerte I. C. probat. Ergo finito officio tenetur procurator. Sed ex eadem lege facilis eſt explicatio, contendo etenim ideò teneri, quia rem ſuam vendiderat, non tamen alienam. Vndecum ſummo iure dominus adhuc maneat, ex dict. leg. ſi procurator, & ipſi competat vindicatio, agens tamen exceptione ſubmouebitur; turpe enim eſſet factum ſuum impugnare, quo reſpiciunt geminata ſæpe verba quibus procuratorem dominum eſſe venditi ſerui. I. C. voluit, planè oſtendens, longe aliud dicendum in procuratore, qui venditæ dominus non eſſet: quem alieno nomine vendens de euictione teneri dicet nemo.

68 Rurſus non obſtant tex. in d. §. eſt autem, l. 1. D. de exercitor. actione, quoniam magiſter in ſpecie, & tractatione de exercitoria longe diſtat à procuratore in mandato: ille ex contractu ſuo ciuiliter obligatur, dominum iure prætorio, & ex æquitate in rebus nonnullis obligat tota, l. 1. illo tit. hic extra caſum expreſſæ conuentionis ex contractu nomine domini geſto non obligatur, diximus, nu. 39. dominũ ſemper obligat, vt proxime diximus. Item etiam, quia pugnat natura ipſius contractus, quæ gratuita hinc inde eſt & in eo non niſi vicaria amicorum fides interponitur, vt ex Cicero, & aliis adnotarunt Balduinus, & Myſingerius in rubr. Inſt. de mandato. Vnde non mirum ſi in dict. §. eſt autem magiſtrum ex ſuo contractu ciuiliter exercitorem, qui eum propoſuit ex æquitate iure prætorio teneri.

69 Planè tex. in d. l. ſi quis mancipiis §. ſi ſeruum, nihil probat contra noſtram concluſionem, cum ibi id. I. C. doceat, quod ſi ſeruum Titij inſtitorem habueris, & tecum, & cum Titio agere licet, ex diuerſis edictis poſſe.

70 Denique explicatio, l. prior, 46. in eum, D. de adminiſtr. rer. ad ciuit. pert. fuiſſe eius verbis ibi; *nouatione facta cauet*, quo cauit poſt depoſitum officium actionem in eum dari rectè, ſcribit Vlpian. quemadmodum, & in procuratorem, qui ſpecialiter fidem ſuam adſtrinxerit, in d. l. procurator. 67. D. de procuratorib. cuius occaſione hæc diſputaſſe iuxta eorum obligationem, an & quatenus teneatur, ſufficiat, rem peregimus.

71 His denique addo, rem hanc hodie extra omnem controuerſiam eſſe, ſi conſideres verba quibus frequenter procuratoria mandata concipiuntur, quibus formam præſcribit tex. in l. 77. tit. 18. par. 3. ampliatam iuxta hodiernum ſtylum cuius meminerunt Pragmatici Gabriel Monterroſo & Didac. de Ribera in praxi, ille tract. 7. fol. 125. pag. 2. hic vero, 1. par. fol. 62. in nouiſſima excuſione, ex quibus cum conſtet mandantem, ſiue conſtituentem manere obligatum ea omnia præſtare, & adimplere, quæ mandatarius virtute mandati geſſit, contraxit, perinde, ac ſi idem ipſe contraxiſſet. Vnde in obligatione poſtea contracta, procurator, nunquã ſuo nomine, ſed nomine conſtituentis contrahat, aut agat, nec eum actum gerat, vt ex eo maneat obligatus, abſque eius conſenſu, & voluntate, obligatio nulla contrahi poteſt, & rectè induces iterum regulam, d. l. non omnis, 19. D. ſi certum petat. & quæ ſcripſimus, in § ſi quis aliud ex nu. 22. Inſt. de inutilibus ſtipulationibus.

72 At tex. *ſi ſe obtulit in ipſum dabitur.* Idem in d. leg. Plautius, 61. D. de procuratoribus, & in l. fin. verſic. *Mas ſi algun home ſe paraſſe por ſi miſmo*, tit. 5. part. 3. ex quibus conſtat, eum ſe liti obtuliſſe dicendum non tantum, qui vltro, & ſpontè alienam cauſam defendendam ſuſcipit, qualis eſt *defenſor* ſed etiam *procurator*, qui ex mandato agit, aut defendit, eum ſcilicet cautum non eſſe, nec enim aliter audiendus eſt, ſiue procurator, ſiue defenſor, quam vel à domino, vel à ſeipſo idonea interpoſita ſatiſdatione, l. ſi ad defendendum, 10. D. iudicatum ſolui. Eo ergo caſu, quia verè contestationem in eos actio iudicati dabitur. Semper enim, qui ſe vltro, & ſine cauſa liti offert, condemnationem proprio periculo pati debet; ne alioqui aduerſarium ſuum, quem decipere voluit, impunè deceperit, tex. in h. l. 4. & in l. is qui ſe obtuliſſe, 25. l. ſin autem, 27. D. de rei vindicat. id cum enim ſatiſdare debeat, qui ſe liti obtulit, imputare ſibi debet, cum pro ſe,

73 & meo in caſu ſatis dederit. ergo † qui in aneris neceſſitate coactus alienam defenſionem ſuſceperit, liti ſe non obtuliſſe, indeque iudicati actione non teneri conſequens eſt, quod optimis exemplis de tutore, curatore, actore municipum, in h. l. 4. explicat Vlpianus. Sed in primis de procuratore in rem ſuam, cuius antea meminit, ſubiiciamus nonnulla difficultatis verſiculo, *per contrarium*, dict. l. ſi procurator. 28. D. de procuratoribus, de qua late ſupra. nu. 27. ex quo aduerſus noſtram hanc, l. 4. ineuitabile conſtruitur argumentum.

74 Contrariorum eadem eſſe ſolet ratio, l. 5. C. de expreſſis, lib. 1. & tex. in princ. vbi nu. 1. multis exornauimus Inſt. de his qui ſunt ſui, vel alieni iuris. Sed ſi procurator meus ſatis acceperit iudicatum ſolui, vtilis iudicati actio mihi indulgetur, d. l. ſi procurator 28. in princ. & diximus latè ſup. d. nu. 27. ergo per contrarium ſi procurator meus iudicatum ſolui ſatiſdederit, quod eſt omnino neceſſarium, quoties, quoties, ſe liti offert, in me ex ſtipulatu actio ciuilem vtilis dari debet, directa quæ ipſo iure in procuratorem competebat penitus ſublata, d. l. in cauſæ, 17. §. fin. D. de procuratoribus. Ergo etiam ſi ſe liti offerat procurator, in ipſum efficax iudicati actio danda non eſt in noſtro textu.

75 Huius rei tanta eſt difficultas, vt exiſtimauerit ibidem Ant. Faber, in rationalibus, abundare negationem, & ſemper legendum, *in me ex ſtipulatu actio datur*, nec aliter putat cohærere poſſe contexturæ ſuum, nec aduerſatiuam illã *per contrarium*. Nos reiecta hac opinione, & interpretatione Eguinarij Baronis eodem in loco item, & illorum, qui exiſtimant, eum verſiculum intelligendum de procuratore in rem ſuam, aut de eo, qui ad eam rem ſpecialiter datus eſt, id eſt, ad exigendum, de quibus paulò ante, & cohærenter Vlpianus loquutus fuerat. Exiſtimamus idem tenent am-

can-

eandem eſſe, cum noſtra huius. l. 4. *Si ſe obtulit in ipſum*
datur, vt Vlpianus ibi, qui de procuratore, & defenſore lo-
quitur, ſemper de eo, qui ſe liti obtulit, verbis facere: hos
enim, qui quamuis, cum mandato domini ad iudicium ac-
cedant, ſi tamen ſatisdederint, qui dominus non ſatisdedit,
ſe liti obtuliſſe dicendum, quemadmodum, & defenſores,
conſtat ex ſupra dictis. num. 72. in eoſque ſemper iudicati
actionem dandam ſuadent, quæ ibidem diximus, nec obſtat
aduerſarius. *Per contrarium*, qua id exprimendum videba-
tur, vt quemadmodum, quo caſu procurator meus ſatis ac-
ceperit illi ex ſtipulatu directa actio acquiratur, & mihi vti-
lis indulgetur, ſic verſa vice, quo caſu ipſe ſatisdedit (vt in 1.
& 2. caſu, verſic. *per contrarium*) etſi directa iudicati actio
in ipſum detur, detur etiam, & in me vtilis, à qua argumen-
tatione Antonius Faber, non eximitur, abſque totius con-
texturæ excerſione, quoniam animaduerto, inter vtrumq;
caſum magnum eſſe diſcrimen, ſiquidem in primo, cum
procurator ſatis accepit, mandatum inter dominum, &
procuratorem præceſſiſſe ſupponit Vlpianus, à dominoque
ſatisdationem interpoſitam, cuius contractus cauſa, & quia
res domini agitur, & vtilis ex ſtipulatione, & iudicato actio
quæritur inducta ratione, leg. quæcunque gerimus. 11. D. de
obligationibus, & actionibus, & ijs, quæ ſup. num. 27. latius
cōſiderauimus, item etiam quia quemadmodum, cum pro-
curator præcedente mandato, & ſatisdatione à domino in-
terpoſita agit, ſi condemnetur, aduerſus dominum, non
aduerſus eum iudicati agitur, ea rationibus ſup. numer.
29. & 30. animaduerſis: ſic æquum etiam fuit eodem in
caſu, vtilem actionem domino acquiri, quæ omnia ceſſant
in caſibus verſiculi, *per contrarium*, cum procurator meus
ſe liti offert & ipſe, item & defenſor, cum ſatisdatione à ſe
ipſis interpoſita iudicium accipiunt: quoniam quemadmo-
dum hoc eam cum ipſis, non cum domino iudicati agitur,
ex h. noſtra leg. 4. & dict. verſic. *per contrarium*, in fine, ſic
neceſt, cur ex ſtipulatione ſatisdationis in dominum ali-
qua actio naſcatur, quem nec defenſor, nec procurator
obligationis vinculo aſtringere potuerunt, leg. inter ſtipu-
lantem 83. in princ. D. de verb. oblig.

76 Ait text. *Recuſare iudicati actionem non poteſt in rem*
ſuam procurator factus, ex illa generali regula, quam initio
Vlpianus propoſuit, quippe procuratorem, eſſe condemna-
tum iudicati actione non teneri, vnam ſubiunxit exceptio-
nem, eius videlicet, qui ſe liti obtulit, ſiue is procurator, ſiue
is defenſor fuerit, de quibus hactenus. Ecce aliam, *aut ſi in*
rem ſuam procurator, quis factus ſit, in eum ergo iudicati
actio datur: non quod ſe liti obtulerit, vt ait Vlp. ſed quia
non in alienam, ſed in ſuam rem procurator ſit. Eius fre-
77 quens in Iure Ciuili mentio, is enim eſt, † qui cum man-
datas, & ceſſas ſibi ab alio actiones exerceat procurator eſt
ſed quia non in alienam, ſed in ſuam rem, id eſt, commodum
ſuum propriumque lucrum actiones præſtitæ ſunt, lucrum-
que omne, & compendium eum reſpicit, idcirco in rem
ſuam factus datus re procurator dicitur. Similis eſt is, qui
nomeo emit, venditor quoque ab emptore datus ad litem
procurator, multiſque in aliis ſpeciebus, quæ tibi occurrent
in leg. 3. §. 1. verſic. fin. D. quod quiſque iuris. l. quæ omnia
25. §. final. l. ſi procurator 28. l. ſi quis in rem 34. leg. procu-
rator 55. l. Plautius 61. D. de procuratorib. l. quod ſi minor
24. in princip. D. de minoribus. l. ſed ſi 14. D. de pactis. leg. 2.
§. fin. D. famil. erciſc. l. in rem ſuam 18. D. de compenſat. l.
fin. §. Titius. D. de condict. indebiti. l. ſi procuratorem 8. §.
final. D. mandati. leg. ſicut 8. §. ſi procurator. D. quib. mod.
pign. vel hyp. ſoluit. leg. ſi cum venditor 66 § ſi ſecundus. D.
de euictionib. in h. leg. 4. in princip. D. de re iudic. l. 1. §. in
propria. D. quando appell. ſit. l. qui ſuſpectum 20. D. de ap-
pellat. l. quia abſente 4. l. qui ſtipendia 9. C. de procuratori-
bus. l. 1. C. de contrario iudicio tutelæ. l. ſi in ſolutum 6. C. de
obligat. & action. l. ex omninis 8 C. de periculo, & com-
modo rei venditæ, & apud nos in l. 16. tit. 20. lib. 3. Fori, &
in l. 4. tit. 11. l. 64. tit. 18. part. 3. Quomodo autem mandatum
78 procuratorium in rem ſuam, Hiſpane dicimus, *poder en*
cauſa propria, conficere debeas, oſtendunt pragmatici Did.
Ribera in praxi. 1. part. folio 75. & Gabriel Monterroſius
tract. 7. ſuæ praxis fol. 117.

79 Sed an vt quis procurator in rem ſuam datus factus di-
catur, ſufficiat *et actiones ceſſas eſſe*: an illud etiam, *vt no-*
minatim procurator in rem ſuam fiat, valde controuertunt
interpretes. Speculator titul. de procuratore. §. ſequitur,
verſiculo, *in ſumma*, & titul. de ceſſione actionum. §. vl-
timo, exiſtimat, *ceſſionem* actionum ſufficere, vt quis ſta-
tim procurator in rem ſuam factus dicatur, idem docet
Accurſ. in leg. 1. Cod. de action. & oblig. verbo, *mandatam*,
ibi, *vel niſi fiat*, & in leg. 3. verbo, *mandaueris*. D. de nouat.
Bald. in leg. ſiquidem, colum. 2. de action. & oblig. com-
munis teſte Iaſone, & Ripa, numer. 8. in h. leg. 4. Maran-
ta, in leg. actor. numer. 12. D. de procuratoribus. & neruo-
ſè defendit Hiſpanus Franciſcus Ortezius Pancoruinus lib.
ſingulari obſeruationum, capitul. 59. pag. 265. vt ſic ex
actionum, aut iurium ceſſione, ſeu ex mandato actionum,
competat exercitatio actionum directarum nomine do-
mini, vtilium vero nomine proprio, quod & Fulgoſio pla-
cuit in d. l. 1. C. de action. & obligat.

80 Sed obſtant text. in d. l. 2. §. fin. in fin. D. famil. herciſc. &
in l. 3. §. idem Labeo. D. de in rem verſo. & in d. l. ſi procu-
ratorem 8. §. fin. D. mandati, & in d. l. ſi in ſolutum, 6. C. de
action. & obligat. quibus in locis illud requiri videtur, *vt*
ceſſis, & mandatis actionibus procurator, quis in rem ſuam
conſtituatur. Nam quamuis Franciſcus Pancoruinus, d. c.
56. exiſtimauerit illa verba, d. §. fin. d. l. ſi procuratorem. *Si*
hanc mihi actionem cedas, & procuratorem me in rem
meam facias, ita intelligenda, vt periodus, ſiue oratio poſte-
rior prioris ſit expoſitio, id eſt, *procuratorem me in rem*
meam facias, quam loquendi rationem apud I. C. ſæpius
vſitatam multis ibidem, & oſtendit, dixeratque prius eodē
lib. 1. cap. 9. in princ. extat tamen eadem repetitio reliquis
aliis in locis, quorum ipſe non eſt, iuris authores rem ita
apertam toties exponere, & inculcare.

81 Ergo dicendum eſt, per ceſſionem actiones dumtaxat
vtiles in ceſſionarium tranſire. leg. 2. C. de action. & oblig.
directè enim à cedentis oſſibus non ſeparantur, l. quis ergo
caſus. 17. iuncta gloſ. fin. D. de peculio, l. 3. in princip. D. pro
ſocio. Quo caſu ceſſionarius vtilis actionis dominus eſt: quā
ſi moueat non litis tantum, ſed & rei dominus eſt, d. l. 1. in
propria. D. quando appellan. ſit, quod ſi intereſt eius dire-
ctis etiam actionibus agere propter vtilitates, quas conge-
rit Maranta in d. l. ſi actor, ex num. 25. ad 32. oportet, vt in
rem ſuam procurator, ſiue mandatarius conſtituatur, quo-
modo earum exercitium nomine domini habebit, & intel-
ligendæ ſunt leges adductæ, num. 80.

82 Periculum autem nominis ceſſi ad vtrum pertineat ce-
dentem ne, an ad eum, cui ceſſio facta eſt, diſputat Franci-
ſc. Pancoruinus, d. c. 56. per tot.

83 In eum ergo qui ceſſis vtilibus actionibus, & mandatis
directis procurator factus eſt in rem ſuam, ſi aduerſus eum
ſententia feratur iudicati actionem dandam, cum & ipſe
ſententiæ verbis comprehendatur, & ad eum rei commo-
dum, & incommodum pertineat, rectè docet h. l. 4. & d. l.
84 Plautius 61. D. de procuratorib. Ex quibus, † & illud obiter
animaduertes, eum nō tantum ex parte actoris (quod fre-
quentius eſt) ſed ex parte rei dari poſſet, vt multis animad-
uertit Accurt. verbo, *niſi aut in rem ſuam*, in d. l. Plautius, &
latius in l. plane. 3. verbo, *ſuo loco*. D. famil. erciſc. quomodo.
intelliges tex. in d. l. ſi actor. 29. D. de procuratoribus, quam
in procuratore in rem ſuā ex parte rei intelligi facilè tibi
perſuadebis ſi conſideres docere, eo loci Vlpianum, quod
ſi malit Actor dominum, quam procuratorem conuenire,
rectè poterit, quoniam cedendo ius ſuum, alteri nō poteſt,
quis creditoribus ſuis præiudicare, l. 2. C. de pactis, cum ſi-
milib. ait textus, *tutor quoque, vel curator in ea conditione*
ſunt, vt non debeant videri ſe liti obtuliſſe, idcircoque de-
bet in eos denegari iudicati actio.

85 Ergo, & ſi Prætoris edictum in condemnatum iudicati
actionem polliceatur victori, & tutor, aut curator, quorum
perſona pupilli, ſiue adulti nomine in iudicio fuit, re ipſa
& ſententiæ tenore condemnati ſint, non eorum minores:
executio tamen ſententiæ in eos non datur, quod idem
deuticet

Digitized by Google

deduces ex l. fin. D. ſi quis caut. l. 2. D. de admin. tutor. l. 1. C. quando ex facto tut. explicant præter ordinarios Parlador. lib. 2. rer. quotid. c. fin. 4. p. §. 3. ex nu. 1. Gutier. de tut. 2. p. cap. 23. Hoc ideo, quia licet ipſi condemnati ſint, per inde habetur, quaſi non ipſi eſſent condemnati, ſed ij, quorum de re agitur. Quicquid enim tutor gerit, perinde eſt, quaſi pupillus geſſiſſet. Huc pertinet, l. aduerſus 40. §. 1. D. de inoffic. teſt. l. eum qui. 5. §. ſi actori. D. de conſt. pecun. l. poſt mortem, 5. §. vlt. D. quando ex facto tut. l. tutorem, 22. D. de his quibus, vt indig. cum multis alijs, id efficit muneris neceſſitas, quæ ne his perſonis noceat excuſata eſſe debet, nemini enim debet officium ſuum eſſe damnoſum. l. ſed ſiquis ex ſiquis ex ſignatoribus, 7. D. quemadmodum teſtam. ap. cap. cum non deceat 30. de electio. lib. 6. l. cum quædam 26. C. de adminiſtr. tut. Quod idem & in actionibus ex contractibus dicendum eſt, d. l. poſt mortem, nihil tu. 4. §. ſi impuberis. D. de euictionib. explicat latè Ioann. Gutierrez, d. 2. part. cap. 13. ex num. 1.

86 Illud tamen omnino aduerte, quod ſi tutor calumnioſe litigauerit poteſt condemnari ad ſumptus, & in eum fiet executio propter calumniam, leg. non eſt ignotum. 6. C. de adminiſtr. tut. etſi à minore fuerit eorum ſumptuum facta exactio poterit ipſe illos à tutore repetere. l. qui ſolidum, 80. §. etiam, D. de leg. 2. docet hic Bar. nu. 2. Iaſo, nu. 12. idē Bar. & Iaſu, nu. 12 in l. 1. § ſi procurator. ff. ſiquis caut. & ita practicari ait Abb. in cap. 1. vt lite non conteſtata, Maranta, de

87 ord. iu. ic. 6. p. 3. memb. nu. 39. Vndè † & idem Bar. docet, quod ſi propter contumaciam procuratoris fiat aliqua condemnatio in expenſis, in eius bonis faciendam eſſe executionem docet A. curſ. in l. non poteſt 160. verbo *non poteſt*, D. de reg. iur. Paul. conſ. 67. Montaluus, in l. 27. tit. 1. part. 3. & induci poteſt, d. §. ſi procurator, & nominatim docet, l. 25. ibi: *por razon de ſu rebeldia, o de ſu culpa*, tit. 5. part. 3. hoc ideo quoniam in generali mandato non comprehenditur delictum, l. 1. §. quoties, iuncta gl. verbo falſus, D. de vi, & vi armata, l. ſi pater 12. D. quæ in fraud. cred.

88 Denique aduertes, quod licet ſententiæ executio in bonis tutoris non fiat: ſi tamen tutor pupilli bona habeat, atque ea non exhibeat, vt pignori capiantur, iure in carcerem detrudi poterit donec ea exhibeat, Bal. in l. 1. C. quando fiſcus, vel priuat. Ang. in l. ſi vacantia, C. de bonis vacantibus, lib. 10. alter Ang. Aret. in § fin. nu. 2. Inſt. de actionibus, Parlad. d. §. 3. nu. 1. Io. Gutier. d. c. 22. nu. 1. aut tex. *Actor municipum poteſt rem iudicatam recuſare*.

89 Ex eiſdem illis rationibus, quibus docuimus procuratorem, qui ſe litem non obtulit, tutorem, & curatorem, iudicati actione non teneri; quippe quia & non ſuo nomine, & coacti officij, ſiue muneris neceſſitate agunt, efficitur actorem municipum, ſiue ciuitatis Syndicum, iuſte rem iudicatam poſſe recuſare: vt recte hic Vlpianus docet, quem vt intel-

90 ligas aduerte. Quod † licet ciuitas conſentire non poſſit, vt ex contractu aliquo teneatur, l. 1. §. fin. D. de acquir. poſſeſſ. quare nec ex delicto quidem teneri videtur, l. ſed ſi ex dolo, 16. D. de dolo malo. reperiuntur enim in ea infantes, & furioſi, qui non conſentiunt, l. qui ad certum, 15. D. locati, lege infans, 12 D. ad l. Corn. de ſicar. aliud enim eſt Ciuitas, quam ſinguli ciues, ciuitas quippe eſt vniuerſitas quædam conſtans ex ſingulis ciuibus, l. in tantum, 6. §. vniuerſitatis, D. de rerū diuiſ. l. ſed ſi hoc 10. §. qui manu mittitur, D. de in ius vocando (cui conſonat, l. 13. tit. 2. p. 3.) l. ſicut, 7. §. ſiquid vniuerſitati, D. quod cuiuſque vniuerſitat. nom. l. proponebatur, 76. D. de iud. qui licet moriatur, ciuitas tamen non moritur, cum ſit corpus quoddam imaginarium, & intellectuale l. mortuo 22. D. de fideiuſſoribus. Vndè nihil poteſt agere, nec cogitare quidem, nullum ve negotium contrahendo obligari, vniuerſi enim non conſentiunt, licet ex his nonnulli

91 conſentiant, l. 1. §. vlt. D. de libert. vniuerſit. Quo † etiam reſpicit tex. in c. Romana, 5 §. in vniuerſitate, de ſententia excomm. lib. 6. quo probatur, excommunicationis ſententiā ferri in vniuerſitatem non poſſe, cuius rei rationem accurate explicat Couar. lib. 2. var. c. 8. nu. 9. vbi ſup. num. 10. infert, quare in vniuerſitatem, vel populum ferri Eccleſiaſticum interdictum poſſit, quod latius examinat, in cap. alma mater, 2. par. §. 1. ex nu. 1. quem omnino videbis, idque ſummo iure, & ſecundum ſubtilitatem procedat. Vtilitatis ta-

92 men † gratia receptum eſt, vt ſi quid ab his geratur, quibus ſumma reipublicæ cura commiſſa eſt, vel ab eorum maiore parte ab omnibus factum cenſeatur, l. municipes, 14. D. ad municipal. l. aliud, 160. § refertur, D. de reg. iur. quid autem, in d. l. municipes, 14. ſignificent illa verba, *quibus ſumma reipublicæ commiſſa eſt, ſeu quibus ſumma reipublica commiſſa eſt*, vide Cuiac. lib. 12. obſer. c. 32. ſic in l. 1. §. licet, D. de exercitoria actione, *ad ſummam rempublicam pertinet nauium exercitio*, & apud Gellium, lib. 21. c. 3. *Populus Lacedæmoniorum de ſumma republica deliberabat*, Ciceronem, 11. Philippica, *de ſumma Republica diſſentientes*, & pro Lucio Flacco, *de ſumma Republica tacere*. Et in Catilinam, *ad illa venio, quæ ad ſummam Rempublicam pertineat*. Vndè dicimus, & ciuitatem ipſam, & obligari, & conueniri, l. 1. & toto tit. D. quod cuiuſque vniuerſ. nomine. l. ciuitas, 27. ff. ſi cert. pet. Id cum neque ab omnibus ſimul ad quos reipublicæ adminiſtratio pertinet, poſſet expediri, moribus fuit inductum, ita neceſſitate exigente, vt per actores, & Syndicos vniuerſitatis, ſiue municipij res gererentur, toto tit. D. quod cuiuſque vniuerſ. nomine, l. municipibus, 96. D. de cōdit. & demonſt. l. 3. l. 9. tit. 5. par. 3. quam rem præter alios doctè explicat Vveſembech in paratitlis, D. quod cuiuſ. vniuerſ. nom.

Is ergo actor, ſiue ſyndicus, ſi condemnatus fuerit exequi non poteſt, ſed in ipſam Ciuitatem, aut municipium, eiuſque bona fiet executio, eadem enim ratio eſt, quæ in procuratore, tutore, & curatore, vt iam inſinuauimus. An autem tunc in bonis ciuitatis, quæ dicimus, *proprios, y rentas*, an in collectis, quas dicimus, *ſiſas, o impoſitiones*, an in bonis decurionum executio ſit facienda, longioribus examinat Bart. in l. l. 4. in princ. D. de re iudic. ex num. 2. quem bene explicant Alex. ex num. 15. Iaſo, ex num. 20. Ripa, ex num. 30. Vincentio ex num. 32. Ioan. de Platea, in l. 1. col. 2. C. de appochis publicis, lib. 10.

His adde poſſe vniuerſitatem, ſiue ciuitatem, & delinquere, & puniri. Id quomodo efficiendum magiſtraliter Bart. in l. ſi facta. § fin. D. de pœnis, cuius diſtinctiones multis explicant Iaſo, in l. ciuitas. D. ſi certum petat. Iulius Clarus, lib. 5. recept. ſent. § fin. q. 16. Oſaſcus, deciſione Pedemontana. 13. & quæ probanda ſint ad hoc, vt vniuerſitas ex delicto teneatur latiſſimè Ioſeph. Maſcardo, de probationibus, conſil. 1413. & Farinacius, q. 24. Anto. Gomez, de delictis, cap. 1. ex num. 53. Azeuedo, in Curia Piſana. 4. part. capit. 3. de illius autem pœnæ origine, qua multæ ciuitates fuerunt euerſæ, aratri quippe inductione, & ſalis aſperſione, vide Baiardum ad Iulium Clarum, dict. q. 16. nu. 24. & Parladorium, lib. 1. rerum quotidianarum, cap. 22.

De tempore ſententiæ exequendæ: an arctari, vel prorogari a iudice poſſit, & interpretatione, l. 2. l. 4. §. ſiquis condemnatus, l. intra dies, 7. l. tempus, 29. l. debitoribus, 31. D. de re iud. §. 6.

SVMMARIA.

1 *Debitor eſt, à quo inuito pecunia exigi poteſt.*
2 *Peti in iudicio non ſi quod pure debetur, non poteſt.*
3 *Debitor, cum ſacco paratus, nec adire, nec incidere debet.*
4 *Iudicati tempus ad ſoluendum, & vt iudicato pareant conceſſum eſt.*
5 *Iudicati tempus, nec obligationem ſuſpendit, nec compenſationem impedit.*
6 *Iudicati tempus quale, & quantum olim, & hodie, & num. 8.*
7 *Iuſti dies, qui ſint, & dicantur, ex l. 12. tabularum de ea re.*
9 *Iudicati tempus nouo iure Hiſpano, decem dierum tantū interſtitium eſt.*

10 *L.debitoribus.3 5.D.de re iud. vera interpretatio.*
11 *Iudicati tempus reis perſonali iudicio condemnatis datur, non ſi reali quiſtatim reſtituere compellitur.*
12 *Iudicati tempus non ſemper iudices ſeruant, idque pro arbitrio differunt, vel minuunt, & num.ſeqq. & iterum, num. 22.*
13 *L.2 verſic. ſed per rero, D. de re iud. & num. 16.*
14 *Tribunal, locus vnde Magiſtratus ius reddebat.*
15 *Sedere pro tribunali praeſſe iuridicundo.*
17 *Alimentorum petitio differri nulla ex cauſa debet, nec poteſt.*
18 *L.ſi quis filio exharedato.6. §. 5. verſic. Niſi forte latro manifeſtus, D.de inuſto rupto.*
19 *Alimentorum cauſa ſummarie tractanda; & de alimentorum priuilegijs indicata quadam.*
20 *Minorum 25. annis cauſæ ſummatim, & ſine cunctatione expediendæ.*
21 *L.in minorem, 3.C.in quibus cauſis in integr.reſt.reſtit.non eſt neceſſaria.*
23 *L.4.§ ſiquis condemnatus, D.de re iudicata, & nu.ſeqq.*
24 *Terminum legalem, an iudex ex iuſta cauſa minuere, & prorogare poteſt, & infra nu.30.& ſeqq.*
25 *Iudicati tempus in reorum fauorem conceſſum eſt.*
27 *Terminus iudicialis arctari, vel prorogari à iudice quare poſſit.*
28 *L.quod in diem, 6. l.ſi cum militi, 16. §.cum intra, D.de compenſation.*
29 *Hugonis Donelli interpretatio ad §.ſiquis condemnatus, l.4. D.de re iud.notata.*
34 *L.1.tit.3.l.1.l.2.tit.6.lib.4.noua Recop.*

1 QVamuis ſummi iuris expoſtulet ratio vt ſiquis, quid pure deberat, ab eo inuito exigi poſſit, l.debitor; 108. D. de verbor.ſignific. Vndè reorum condemnatorum pecuniã, quæ ab his iudicio petitur, & ante ſententiam pure debuerint
2 (nec enim † ab eis aliter peti potuiſſet, l.cedere diem, 213. D.de verbor ſign.) & nunc multo magis debeant poſt condemnationem: tamen quia id cum aliquo temporis temperamento accipiendum eſt, nec enim † cum ſacco adire
3 debent parati, l.quod dicimus, 105. D.de ſolutionib. l.ſi domus, 71.§ in pecunia, D.de leg. 1.eis, item † & cõfeſſis cer-
4 tum tempus conſtitutum eſt ad ſoluendum, intra quod cum his iudicati agi non poſſit, quod appellatur *tempus iudicati*: vel quia iudicatis detur, vel potius quod detur iudicato faciendo vt ex hac, l.2.cum alijs initio adductis deprehendes,
5 quod cum humanitatis † gratia indultum ſit, l.debitori, 21. D.de iud. neque obligationem ſuſpendit, nec compenſationem impedit, l.ſi cum militi, 16. § fin. D.de compenſation.
6 † Hoc, quod nam initio conſtitutum eſſet in pandectis non aperitur, expreſſe tamen apud Gallium, lib. 20. noct. Att.c.1. apud quem veteris cuiuſdam legis 12.tabular. fragmentum hac de re hiſce verbis refertur, *Aeris confeſſi rebuſque iure iudicatis triginta dies iuſti ſunto*, quam legem, & reſtituunt, & explicant Balduinus ad leges 12.tabularum, c.46. Ludou. Charondas ad eaſdem, §.62.& fol.179. Ant. Auguſt. ad eaſdem leges, §.38. pag.184. Iacob. Cuiac.lib.3. obſeruat.c.39. Iacob. Menoch.lib.2.de arbitr.caſu 27.& 28 Ant. Quintana Dueñas, tit. 5.num.33.& plures alij, quos commemorat poſteriorem legis partem exornans multis, Gaſpar Baezius de
7 inope debitore, cap.5.ex numer.58. *iuſtos dies*, † vocabant (inquit Cecilius apud Gellium, d.c.1.) velut quoddam iuſtitium, ſiue iuris inter eos, quaſi interſtitionem quandam, & ceſſationem, vt his diebus nihil, cum iudicatis agi poſſet, quam interpretationem, etſi à doctis viris non probatam referat Donellus, in h.l.a. quibus ipſe accedit, ab ea tamen parum diſcrepat docent iuſtos dies, in l.dici, qui iure habitã tur, cum enim ante eam legem, aut nulla eſſe, dilatio reis condemnatis, aut ſi eſſet ea daretur arbitrio magiſtratuum, quam ipſi condemnari eam ſibi iure ſuo defendere non poſſent illa. 12. tabularum lex poſtea conſtituit, vt deinceps, ſi dies reo iuſti eſſent, ideſt, etſi à magiſtratibus dati nõ eſſent, non minus tamen eos condemnati poſſent iure, ſibi defendi, quã ſi in diem obligatio ab initio eſſet conſtituta.

8 Hoc triginta dierum tempus Romani poſtea duplicarunt, duos enim menſes iudicatis dederunt, quod quaſi noui iure pandectarum inductum aſſerat Accurſ. gloſſa verbo *tempus*, in h.l.5.& verbo, *duos menſes*, in d.l.debitoribus, & verbo, *tempore*, in l.cum proponas, 9. C.de bon.auth.iudic. poſſid. ductus authoritate d.l.debitoribus, ibi; *Eaque ſi intra duos menſes non ſoluerint, vendantur*, cuius opinionem ſequuntur Paulus, in l.2.nu.2. C.de vſur.rei iud. Cinus, in l.1. nu.8. C.de dilationibus. Verius eſt illo iure indefinitè id tempus appellari, vel iudicati, vel conſtitutum tempus; hancq; duorum menſium dilationem nouiter à Gratiano, Valentiniano, & Theodoſio fuiſſe inductam, vt conſtat ex l.1.C.de vſur. rei iud.in Cod. Theodoſiano, quam Iuſtinianus Imp. ad extremum, ad quatuor menſes extendit, inducias has non ſolum reis condemnatis, ſed & eorum fideiuſſoribus impartitus, in l.2.& l.fin.in princ.& §.fin.C.de vſur.rei indic. quæ & iure Canonico admiſſa ſunt, in c.quærenti, 26. de officio deleg.c.quoad conſultationem 15 de re iud. explicat Horoſcius, in l.ſi adrogator, num.98. de adoptionibus. Quamuis
9 † ex generali conſuetudine, cuius meminit Accurſ. in d.l.ſi debitori, 21.verbo, *indultum*, D.de iudicijs, ad decendium redigantur, probat, & exornat Greg. Lopez, in d.l.7. verbo, *faſta diez dias*, tit.3. par.3. quod & Hiſpano ſeptem partito iure nominatim cauetur, in l.5.tit.27.par.3.

10 Planè tex.in d.leg.debitoribus Accurſio aſſerenti de iure Pandectarum iudicatis bimeſtre indulgeri, non adſtipulatur, non enim loquitur de tempore dato ad iudicatum faciendum, ſed de eo, quod datur ad vendenda pignora, quæ tunc demum capi poſſunt, cum iam lapſum eſt tempus conſtitutum ad ſoluendum. Quam interpretationem ſub odoraſſe videtur, idem Accurſ. parum ſibi conſtans, ibidem gloſ. fin.& probant expreſſe Bar.& Fulgoſ. ibidem, & in d.l.cum propunas, num.4. Boerius, deciſ.45. Iacob. Cuiac.lib.3. obſeruat.cap.39. Quintana Dueñas, lib.1. de iuriſdictione, tit. 5.num.36.

11 Quæ omnia intelligas velim, cum reus actione perſonali conuenitur condemnatus eſt. Si vero actione reali, alio iure vtimur: debet enim ſtatim parere iudicato, text. in §.ſed etſi in rem, Inſt.de officio iudicis, cui conſtat tex.in d.l.5.verſic. *E ſi por auentura*, tit.27.par.3. & rem ſtatim tradere ſi eius reſtituendæ facultatem habet, ex d.iuribus.& l.qui reſtituere, 68. D.de rei vind.l.20.ibi: *Que gela tuelga*, tit.2.l.19. ibi, *que gela tuelga*, tit.13.l.2.tit.27.par.3. quod ſi iuſtam cauſã alleget, cur non poſſit reſtituere, datur ei tempus arbitrio iudicis, quam differentiam inter reales, & perſonales actiones obſeruant gloſ.Bar.& omnes vbique Iaſo, num.13.in d. l.debitoribus Alex.num.3.Ripa, num.12.in hac l.2.Menoc. lib.1.de arbit.caſu 27.& nominatim, d.l.5.ibi, *Al plazo que el juzgador tuuieſſe por guiſado*, tit.27.par.3.

12 Hoc tamen iudicati tempus, quia accedere ſæpe poteſt, vt ſit longius iuſto, interdum etiam, vt ſit breuius, an omnino à iudice ſeruandum ſit, quæritur ab Vlp.in h.l.a.cuius in ea re quæſtione ea eſt ſententia Poſſe iudicem tempus iudicati conſtitutum non ſeruare, iuſta tamen exiſtente cauſa, eamque ex negotij qualitate, aut quantitate, aut perſonarũ conditione æſtimandam, quod idem deducitur, ex d.l.4. § ſi quis condemnatus, inf.eodem.l.veluti, 7 §.1.D.de edendo, l. interdum, 36. D.de iud.c. quoad conſultationem, 15.de re iud.idque generali conſuetudine ſeruari teſtatur Zaſius hic, num.3.

13 Nec obſtat noſter idem tex.in verſic. *ſed per rero*, in quo contrariam ſententiam ſcribi, & correctionem eius quod in 1. par.dictum fuerat tradi plures exiſtimarunt, colligi enim ex eo videtur, regulariter non licere iudici tempus à lege conceſſum reſtringere, niſi ex magna cauſa, vt prius *I.* C.expreſſerat. Quoniam omiſſa Bart.noſtri æſtimatione, qui putauit, primam noſtri tex.partem loqui de iudice iudicante, ſecũdam de iudice exequente, quem ſequuntur Paul. Imol.& Alexan.in h.l.a.num.2. Conuincitur tamen ex illis verbis, *qui pro Tribunali cognoſcit*, quibus deſcribitur ma-
14 giſtratus, & is, qui iuridicundo præeſt, (erat † enim tribunal locus ſublimis in quo ſedebant Magiſtratus P.R.cum ius reddebant, dictus à *tribubus*, vel quod ex hoc loco magi-

ſtratus

Digitized by Google

ſtratus iure reddere tribus, id eſt, Pop. Roman. vel quod tribus ipſæ, id eſt, populus inde per magiſtratum, qui populi perſonam ſuſtinet, ius redderent, qui locus ſolis magiſtratibus iura reddentibus fuit deſtinatus. Vnde hæc vox, *pro*
15 † *tribunali ſedere vel officere*, nihil aliud declarat, quam magiſtratum eſſe, & præeſſe iuriſdicendo, de quo plura Budeus in adnotationibus ad l. 1. D. de iuſt. Briſſonius, lib. 18. de verb. ſign. verbo, *tribunal.*) Quid autem tribus, quoque ab initio, & poſtea fuerint in vrbe Roma, & quare ſic dicti copioſe poſt alios ſcribit Ioan. Roſinus, lib 6. antiquit. Roman. cap 15. & ſententias exequitur, leg à Diuo Pio. 15. in p in ſ. ſf. eodem, non inferiores alij iudices, penes quos iudicandi munus reſidebat, qui non pro tribunali ſedebant, ſed ad pedes magiſtratuum in ima ſubſellij parte; vnde pedanei dicebantur. Briſſonius. lib. 14. verbo, *pedaneus*.

16 Dicendum ergo eſt, ex paritate rationis in vtroque iudice, tam in iudicante, quam in exequente Vlpiani ſententiam admittendam. Nec obſtat verſ. *ſed per raro*, cuius ea eſt interpretatio. Poſſe iudicem, & arctare, & prorogare iudicati tempus in omnibus regulariter cauſis, in quibus qualitas, & obſequium condemnati id patiatur. Quaſdam tamen eſſe, quæ excipiantur, in quibus *per raro*, id eſt, *fere unquam*, intra ſtatutum tempus ſententiæ exequuntur, veluti ſi alimenta conſtituantur, vel minori 25 annis ſubueniatur.

17 Ratio in promptu. In alimentorum petitione arctatur tempus, quia in his mora periculum allatura eſt, quippe ſine alimentis viui non poteſt. Differenda autem res non eſt, quæ ſine periculo non poteſt differri, l. de pupillo, 5. §. ſiquis viuos, D. de oper. nou. nunc. quem in pulchro caſu notat Bar. in l. 1. nu. 5 D. de officio eius. Melior † textus in l. ſiquis filio exhæredato, 6. §. hi autem omnes ibi; *Niſi forte latro manifeſtus ſit, vel ſeditio præcipita, feſtinatique cruenta, aliaque iuſta cauſa, quam non præſes litteris excuſauerit, mora non recipiat, non pœna feſtinationis, ſed præueniendi periculi cauſa, tunc enim punire permittitur, deinde ſcribere*. D. de iniuſto rupto, quem bene explicat idem Bar. d. num. 5. Bartholom. Cepola, cautela 2. nu. 1. & addit. 16. & ibi Greg. gl. 5. tit. 23 par. 3.

19 Vnde, & de alimentis ſummarie tractandum eſt, l. 1. § Iulianus, l. ſiquis à liberis. 5. §. ſi vel parens, D. de lib. agnoſc. exornant & explicant Molina, lib. 2. de Hiſp primogenijs, c. 15. num. 75. Lara de Cordoua in d. §. ſi vel parens, num. 1. qui infinitos alios adducit. Fallitur tamen, dum exiſtimat concluſionem hanc non probari in d. §. ſi vel parens, neque in d. §. Iulianus. Quoniam etſi in eis iuribus non dicatur cauſam alimentorum, ſed filiationis ſummarie tractandam, ſi filiationis cauſam, quam præiudicialis ad cauſam alimentorum ſummarie tractanda eſt. Ergo multo magis ſummaria erit alimentorum cauſa, ex reg. authent. multo magis, C. de ſacr. ſanct. Eccl. in alimentorum cauſis dilationes longè minores concedendæ, vt in h. l. 2. notauit per eam Bar. num 5. Abbas, num. 7. in cap. 1. de dilationibus, Menoch. de arbit. caſu 52. num. 12. & cum alijs Cordoua in d. §. ſi vel parens, num. 27. Petr. Surd. tract. de alimentis, tit. 8. priuileg. 2. ex num. 1. maximè num. 6. Molina lib. 2. de Hiſp. primog. c. 15. num. 75. & inducens bonam legem Regiam. 7 ibi; *De ſu oficio deue ſaber ſi es ſu fijo de aquel por cuyo ſe razonaro non. E ſi fallaſſe que es ſu fijo, deue mandar al otro que lo crie, y lo prouea*, tit. 19. par 4 tractarique etiam poſſunt diebus feriatis, non ſolum vindemiarum, & meſſium, verum etiam in ſolemnijs, & feſtiuitatibus in honorem Dei, Sanctorum, & Principis, l. 2, D de ferijs, gl. in c. fin. extra eodem, Bar. in l. ſi filiusfam. num. 5. D. de donationibus. Tiraquelus, de priuilegijs piæ cauſæ, priuilegio 156 in fin. Couarr. in 4. 2. par. c. 8. § 6. num. 6. Lara de Cordoua, vbi ſup. nu. 3. 6. & 7. & cum multis Petr. Surdus, vbi ſup. ex num. 7. & probat l. 5 5, tit. 2. par. 3. dum tamen, & à paupere petantur præſentia, ſiue futura, non ſi à diuite, aut ratione præteritorum alimentorum cauſa agitetur, vt in præcitatis locis monitum fuerunt Surdus, & alij.

20 Alter caſus, in quo iudicati tempus aduerſarium ex ſententia Vlp. in h. l. 2. arctatur, eſt cauſa minorum; quorum perſona meretur præcipuum fauorem, vt & eorum reſtitutio, & moræ definitio, quam in eorum perſona ex re ipſa fieri receptum eſt, facilè declarant toti tituli, de minoribus,
21 D. & C. & nominatim, in l. minorum † 3. C. in quibus cau. in integr. reſtit. non eſt neceſſ. quam doctè, & vtiliter explicat, & exornat F. Muñoz de Eſcobar, lib. de ratiociniis, cap. 15, ex num. 32. & nos multa diſputatione de mora, nu 38. cum ſeq. & iterum de minorum reſtitutionibus, earumque priuilegiis, in §. extraneis, ex nu. 27. In t. de hæred. qualit. in §. extraneis, ex num. 27. ad num. 73. Inſt. de hæred. qual. Humanum eſt, ren dilationem dare, vt num. 1. ſupr. innotauimus; ſed humanius minoribus conſulere, qui propter infirmitatem ætatis, ſibi proſpicere, & res ſuas recte agere non poſſunt, l. 1. D. de minorib.

22 Regulariter igitur ſemper iuſtum tempus non ſeruandum eſt, niſi quæ iuſta cauſa afferatur cur coarctetur, duas nominatim ab Vlp. in h. l. 2. expreſſas annotauimus, & exornauimus iam, alias inſinuat in illis verbis. *Pro cauſæ qualitate, & quantitate, vel perſonarum obſequio, vel contumacia*, ex quibus conſtat indignos reos audiendos non eſſe, eos namque ius pœna afficit, vt dignos præmio, l. 1. D. de iuſt. & iur. Cuius generis eſt ille, qui aut conuenitur ex maleficio, & dolo ſuo, aut contumax eſt. Altera cauſa, ſi reus rei præſtandæ, quæ penitus facultatem habet, aut ſummam pecuniæ facile poterit expedire pro facultatibus; aut ſi cum ea vtilitas publica coniuncta erit. Quæ omnia, ſunt certa non poſſunt regula definiri, l. omnis definitio, 203. D. de reg. iur. in iudicantis religioni erit relinquendum, ex reg. t. l. 1. in fin. D. de iure delib. & diximus ſup. nu. 27. § 3. Quod hic præter alios Donellus accuratius explicuit.

23 Verum vehementer his eiuſdem Vlpiani ſententia videtur obſtare in d. l. 4. § ſiquis condemnatus, ibi; *Sed ſiquidem minorem diem ſtatuerit iudex tempore legitimo, repletur ex lege, quod ſententiæ iudicis deeſt*, inſ. eodem, ex quibus generaliter docemur ſine diſtinctione, iudicem ſtatutum tempus ſeruare debere, ſi minorem diem ſtatuerit, ex lege ſupplendum eſſe. Accurſ. vt non ſum diſſoluat, in h. l. 2. verſ. *coarctat*, exiſtimat ſpeciali reorum fauore procedere deciſionem, d. § ſi quis condemnatus. argu. l. fauorabiliores. 168. D de reg. iur. l. Arrianus, 46. D. de oblig. & act. Sed conuincitur manifeſte ea interpretatio, ex h. noſtra, l. 2. vbi de coarctatio, & prorogatio indiſtincte à pari procedunt. Vnde communiter omnes Accurſ. reprobant, teſte Abb. in dict. cap. quia ad conſultationem, num. 19. Iaſo in eadem, l. 2. num. 20. Ripa, num. 10. Zab. in d. §. ſiquis condemnatus,
24 numer. 8. † Quare ſecundo idem Accurſ. eodem verbo, *coarctat*, & d. §. ſiquis condemnatus, verbo, *minorem*, docet ex iuſta cauſa poſſe iudicem tempus legale minuere, ſicque h. l. 2. intelligendam, illa ceſſante non poſſe, eoque caſu, quod ſententiæ deeſt, ex lege ſuppleri, d § ſiquis condemnatus, Accurſ. ſequuntur Bar. num. 7. Paulus, num. 2. in d. §. 2. Iaſo, Ripa, & Zaſius, in d. § ſiquis condemnatus, Abb. in cap. 1. de dilationibus, num. 4. Felin. in cap. cum ſit Romana, num. 13. de appellation. Hæc tamen ſolutio admitti non poteſt, quoniam vt rectè in eadem l. 2. pag. 2. in fin. Donellus aduertit, iudex impune, & ſine fraude, aut iniuria tempus iudicati non ſeruat, nulla tamen interueniente cauſa, alias eius coarctatio non valet. Ergo cum in d. §. ſiquis condemnatus valuerit prorogatio ab eodem facta, vt conſtat ex verſ. *ſin autem* nullam cauſam, vtroque caſu ſup. quid neceſſarium
25 eſt. † In eandem interpretationem incidit alia, quam ſcripſit Abbas, in c. prudentiam, num. 5. de off. deleg. Felin. in c. ſuper his, de maiorit. & obed. Quippe tempus iudicatis in ſententia aſſignatum, & præſtitum in fauorem eorum, qui condemnantur dari, d. l. intra dies, 7. ibi; *Quia conſtitutorum dierum ſpatium præiudicato non cætera iudicatum per legem conſtitutum eſt*, inſ. eodem. Vnde iudex ſine cauſa non poterit illud coarctare, & ſi de facto illud coarctauerit lex illud ſupplet. Prorogare tamen illud poterit eorum fauore, etiam ſine cauſa. Quomodo (aiunt ipſi) accipiendus eſt tex. in dict. §. ſiquis condemnatus. Vnde interrobant, quod ſi tempus non in fauorem, ſed in odium aſſignatum eſſet, verſa vice valeret coarctatio, non prorogatio ſine cauſa, c. oblatæ, 57. iuncto c. cum ſit Romana, 5. in princ. de appellationi-

Digitized by Google

tionibus. Sed quod attinet ad hæc iura, in d. l. 2. & in d. §. ſi-
quis condemnatus, facile ea interpretatio reÿcitur: ſiquidẽ
ex iam animaduerſis conſtat vtroque caſu, & in coarctatio-
ne, & in prorogatione iuſtam cauſam interuenire debere.
26 Quare ex ſententia Duareni, in d. l. 2. dicendum eſt, eam
legem intelligendam de magiſtratibus P. R. veluti Prætori-
bus Vrbanis, Præſidibus, aut Proconſulibus Prouinciarum,
qui pro tribunali cognoſcunt (ad quos priora verba eiuſdẽ
legis referuntur) & ſententias iudicũ à ſe datorũ exequun-
tur, l. à Diuo Pio. 15. in princ. inf. eod. vbi audiemus: qui iu-
dicati tempus non tenentur ſeruare, ſed poſſunt ex iuſta
cauſa minuere, vel prorogare, tex. vero, in d. l. ſi quis con-
demnatus, de iudici dato intelligendum, vt eius ſæpe repe-
tita mentio inſinuat, ibi: *ſtatuerit iudex*, & ibi: *quod ſenten-
tiæ iudici deeſt*, & ibi: *iudex præſtitit*, qui extendere, vel
minuere iudicati tempus non poteſt, nec iubere, vt ſenten-
tia ſua intra certum tempus exequatur, vel ante non exe-
quatur; nec legem imponere ſuperiori magiſtratui, ad quem
27 eiuſdem ſententiæ pertinet executio. Nec † quod ibi,
determino dicitur ad reſtrictionem legalis, & temporis iu-
dicati faciendi referendum eſt, ſed ad terminum conceſsũ
à Iudice in ſua ſententia, ad ſoluendum, vel faciendum, id
de quo reus condemnatus fuit, qui dicitur pars ſententiæ,
& terminus condemnationis, vel iudicialis potius; quam
executionis, & legalis, vt conſtat ex eodem textu in prin-
cipio. Vbi I. C. dubitat, an terminus legalis computetur à
28 tempore ſententiæ, vel ex eo quo dies ſtatutus præteriit: ter-
minus † enim ſtatutus in ſententia facit condemnatum in
diem debere, & ideo ante diem non poteſt obÿci eius debi-
ti compenſatio, l. quod in diem. 6. D. de compenſationibus,
cuius contrarium deciſum eſt in termino legali ad execu-
tionem dato, l. ſi cum militi. 16. §. cum intra, illo titulo, de
compenſationibus; terminum ergo iudicialem iudex datus
conſtituere poteſt, per quod tempus legale non reſtringi-
tur, ſed repletur, ex lege quod ſententiæ iudicis deeſt, etſi
ampliorem numerum dierum iudex complexus fuerit, cõ-
putabitur reo, & legitimum tempus, & quod ſupra id iu-
dex ſtatuit.
29 Ex qua interpretatione infero Hugonem Donellum,
in d. §. ſiquis condemnatus, eiuſdem textus ſententiam non
percepiſſe, dum quod ibi de ſtatuto die Vlpianus ait, de ter-
mino à lege ſtatuto interpretatur, quod iudicati tempus ap-
pellari admonuimus. Conuincitur enim expreſſe ex illis
verbis: *Siquis condemnatus ſit, vt intra certos dies ſoluat,
vnde ei tempus ad iudicati actionem computamus vtrum
ex quo ſententia prolata eſt, an vero ex quo dies ſtatutus
præterierit?* Manet ergo Vlp. ibi non de tempore iudicati,
de quo in h. leg. 2. ſed de tempore iudiciali in ſententia ex-
preſſo loqui.
30 Supereſt adhuc, & alter ſcrupulus aduerſus hanc Vlpiani
ſententiam, quæ iudici eam tribuit poteſtatem, vt legitimũ
hoc iudicati tempus, & coarctare, & minuere poſſit, iudi-
cem omnes terminos legales ſequi, & obſeruare debere, l.
nemo. 3. auth. ei qui. C. de temp. appell. l. ſuperuacua. 7. C.
de temp. in integ. reſt. l. adulter. 5. D. de adulter. adeo, vt ne-
que partium conſenſu poſſint immutari, vt poſt alios re-
ſoluit Alex. conſil. 24. num. 9. volum. 2. vnde neque iuſta in-
teruueniente cauſa poſſe eos iudicem mutare ex communi
reſoluit Tiraquel. lib. 1. de retract. §. 8. gloſ. 2. num. 14. Did.
Perez, in l. 1. tit. 8. lib. 3. ord. gloſ. *baſtas nueue dias*, ergo, &
id in h. leg. 2. & in dict. §. ſiquis condemnatus obſeruan-
dum fuit.
Contrarium tamen ſententiam docuit Accurſ. in authẽ-
tico de exhibendis reis. §. ſancimus, verbo, *hoc eſt*, Bart. hic,
num. 4. Alexand. num. 5. Caſtrenſis in l. interdum. D. de iu-
dicÿs. Vincentius in h. l. 2. num. 15. idem Alexand. in rub. D.
de ſucceſſ. edict. Abb. Felinus, & Decius in cap. cum ſit Ro-
mana. 5. de appellationibus, quibus primo fauet h. l. 2. gene-
ralitas, ex qua ſatis conſtat, etiam legalem terminum iudi-
cem poſſe mutare. Deinde inducitur, tempus triginta an-
norum datum ad agendum, l. ſicut, 3. l. omnes, 4. l. cum no-
tiſſimi. 7. l. ſi quis emptionis. 8. C. de præſcriptione 30. vel
40. annor. princip. Inſtit. de perpetuis, & temp. act. poſſe iu-
dicem ex cauſa minuere. l. Titia, 18. D. de accuſat. l. diffa-
mari, 5. C. de ingenuis, & manum. Cui conſonat l. 46. verſ.
e *la vna de ellas es*, tit. 2. part. 3. vbi vtiliter explicat Gregor.
Bart. in l. 1. §. huius autem. D. vti poſs. Matthæus de Afflictis,
deciſ. Neapolitana, 268. & qui Hiſpanum, l. bellum, in caſu
eius legis, ſcripſit Gundiſ. de Paz, in praxi, 3. tom. cap. 9. §. 1.
per totum, vlterius: quadriennium conſtitutum ad peten-
dam reſtitutionem, d. l. ſuperuacuam, poſſe ex cauſa exten-
di, l. intra vtile, 40. D. de minoribus, leg. prætenda, 6. C. de
temp. in integr. reſtitut. Præterea, licet hæres vſque ad tri-
ginta annos, poſſit hæreditatem adire, l. licet, 8. vbi Accurſ.
& omnes. Codic. de iur. deliberan. exornat cum multis no-
ſter Didac. Spino in ſpeculo teſtamentorum, gloſſ. 33. prin-
cipali, ex num. 53. petentibus tamen creditoribus legatariis,
poteſt iudex ſtatuere tempus hæredi, intra quod adeat, leg. ſi
quis inſtituatur, 23. §. ſed ſi bonorum. D. de hæred. inſtit. leg.
fin. § 1. C. de iure deliberandi. Denique, licet ad opponen-
das dilatorias exceptiones tempus à lege ſit conſtitutum, l.
ita demum, 13. C. de procuratorib. l. exceptionem, 19. C. de
probationibus. l. 9. tit. 3. part. 3. ordinatio Luſitanorum, lib.
3. tit. 37. §. 1. exornat Gondiſ. de Paz in praxi, 1. part. tom. 5.
tempore ea num. 14. ex cauſa tamen poteſt iudex illud, vel
coarctare, vel prorogare, cap. paſtoralis, 4. de except.
31 Pugnant igitur, & iuris vtriuſque authores, & interpre-
tes in ea quæſtione, adeò, vt & ſi numero pugnes, vltra ea-
rum communior ſit, vix intelligas, quod & in h. l. 2. Duaren.
vidit, res tamen diſtinctionis fœdere componenda eſt. Nã-
que ſi legales termini, cum expreſſo, vel tacito hominis mi-
niſterio concedantur, poſſunt ab eodem homine coarctari,
& ampliari iuſta interueniente cauſa; quomodo poſterior
hæc opinio probatur. Si vero ſimpliciter, & ſine iudicis mi-
niſterio, non poſſit iuxta primam ſententiam, numer. 17. ſu-
pra relatam quomodo rem diſſoluunt, Bald. qui hanc merã
veritatem eſſe dicit, in Authent. iubemus, C. de iudicÿs, &
alii relatũ Ripa, nu. 15. in h. l. 2. Menoch. lib. 2. de arbitr. caſu
52. numer. 5.
32 Quæ autem ſint iuſtæ cauſæ diſputant hic Bart. nu. 4. Ale-
xand. num. 7. Ripa, nu. 26. Menoch. d. caſu 52. nu. 9. quæ in
ſumma cum ex perſonarum, cauſæ & temporis conditione
oriantur, iudicis arbitrio, & religioni relinquuntur.
33 His denique addenda eſt. l. 1. tit. 3. lib. 4. nouæ Recopil. &
l. 1. & 2. tit. 6. eiuſdem libri, illa enim nominatim cauetur,
quod etſi primæ citationis ſtatutus ſit legitimus octogiota,
vel centum viginti dierum terminus, ſi tamen perſonarum
cauſæ, & temporis, ſiue diſtantiæ locorum, ſiue regionis
qualitas illum, vel coarctari, vel prorogari ſuadeat id iudi-
cis iubere poterunt. Idem, & in probationum termino, vt
poſſet ex cauſa minui, poſterior lex ſtatuit, iuxta quam mul-
ta in propoſito eiſdem in locis obſeruat Alphonſ. de Aze-
uedo, & in optimo, & practicabili caſu Ioann. Parladorius
lib. 2. rerum quotid. cap. fin. 5. part. §. 10. nu. 10. & num. 23.
quamuis Bart. in h. l. 2. quem Alexand. ſequitur, nu. 5. Vin-
cent. nu. 27. Abb. no. 10. Felin. nu. 1. Anton. nu. 12. Dec. nu.
23. in d. capit. cum ſit Romana, vtroque caſu dilationes in
arbitrio iudicis eſſe exiſtiment, quod rationi eſt ſatis con-
ſonum, cum multa accidere poſſint, propter quæ coarctari,
vel prorogari expediat, à qua ſententia non multum diſcre-
pat Rob. Marant. omnino videndus, in praxi, 6 p. tit. de di-
latione, num. 16.

De poteſtate condemnandi, & abſoluendi, de iudicibus datis, & interpretatione l. qui damnare, 3. l. ait Prætor, 5. in principio, l. à Diuo Pio. 15. in principio, l. quidam conſulebant, 57. cum alÿs, D. de re iud. §. 7.

SVMMARIA.

1 *Iudex datus, qui damnare poteſt, an & abſoluere poſſit, & ex num. 16. & numer. 20.*
2 *Iudices dati, qualis eorum poteſtas, ſorte electi, non inuitis liti-*

litigantibus dati, & multa I.C. loca animaduerſa, & nu. ſeq. & iterum ex nu. 6.

4 *Iudices dati pro delegatis à legum Partitarum conditoribus male accepti.*

5 *Decuriones à concilio ciuitatis iudices dati, an recuſari poſſint? & l. 1. tit. 16. l. 7. tit. 18. lib. 4. nouæ Recopilat. explicata.*

7 *Iudicia ordinaria alia, alia extraordinaria.*

9 *L. qui iuriſdictioni, 10. D. de iuriſd. omn. iud. & l. in priuatis, 77. D. de iud.*

10 *L. 2. C. de pedaneis iudicibus.*

11 *L. Prætor. 5. in princ. D. de re iud.*

12 *L. cum fideicommiſſum, 7. D. de confeſſis.*

13 *L. cum Papinianus, 13. C. de ſent. & interlocut. omn. iudicum.*

14 *Iudices arbitri, qui, & Prætoris formula in iudicijs bonæ fidei, & fiduciæ.*

15 *Iudices recuperatores, qui, & quibus rebus dati.*

16 *L. qui damnare poteſt, 3. D. de re iud.*

17 *L. nemo, 38. D. de regul. iur. cum multis alijs de iudicibus datis.*

18 *Iudex, qui damnare non poteſt, an abſoluere poſſit?*

19 *C. per hoc, 17. de hæret. lib. 6.*

1 REm iudicatam illam eſſe, quæ pronunciatione iudicis controuerſiarum finem accepit condemnatione, vel abſolutione, docuit Modeſtinus, in l. 1. ſupr. h. tit. ſublatenter inſinuans, non alias ſententiam valere, quam ſi is, qui eam tulit iudicandi habeat poteſtatem (adnotauimus nos iam ſup. §. 2. num. 6.) quam non habet plenam, niſi qui & damnandi, & abſoluendi iure fungitur. Hoc an eo ipſo, quis habeat, quod damnare poteſt, dubitat Iul. Paulus, in h. l. 3. Dubitandi ratio ex formula, qua iudex datus fuit naſci potuit: Finge ſic datum. *Gallus Aquilius iudex eſto, ſi paret Sempronium centum mutua dare oportere eum condemnato.* An is, qui ita iudex datus eſt, paſſim Sempronium abſoluere, ſi pareat nihil eum debere: reſpondet Paulus poſſe, quia poteſtatem damnandi (ſic legitur in Florentinis) ſiue condemnandi (ſic in vulgatis Codicibus) habet, is abſoluendi quoque poteſtatem habet, hæc dubitandi, hæc decidendi ratio, hæc huius, l. 3. ſententia.

2 Sed vt eam, infinitaque alia iuris Ciuilis loca, in quibus datorum iudicum mentio ſit, penitus intelligas, in primis meminiſſe iuuabit, Prætores, aliosque magiſtratus, qui iuridicundo olim Romæ præerant, varijs impeditos negotijs priuatas cauſas, non iudicaſſe: ſed iudices ex ſelectorum turba litigantibus petentibus dare conſueuiſſe, intra formulæ tamen præſcriptæ cancellos, ita concluſos, vt neque tranſuerſus vnguem ab ea recederent. Iuriſdictionem enim non habebant, ſed tantum notionem, & iudicandi, cognoſcendique facultatem iuxta formulam illam à Prætore præſcriptam. Huc reſpicit, l. 1. ibi, *iudices litigantibus dare*, l. imperium 3. ibi, *iudicis dandi licentia*, D. de iuriſdict. omn. iudic. d. l. ait Prætor, 5. in principio, l. à Diuo Pio, 15. in principio, l. quidā, 57. verſic. *ſed etſi forte*, infr. hoc tit. text. in principio, verſic.

3 *ideoque*, Inſt. de officio iudicis. † Iudices hi non inuitis dabantur, ſed partium conſenſu, aut ſorte eligebantur. Sed ſorte electi ſtatim reijci, & recuſati poſt ſortitionem poterant, vt colligitur ex eleganti Plinij loco, in panegyrico ad Traianum. *Sors* (inquit) *& vrna iudicem aſſignat, licet reijcere, licet exclamare hunc nolo*, partium conſenſu electi non poterant, iuxta quæ intelliges tex. in d. l. quidam 57. verſic. *ſed etſi forte*, inf. eodem, l. 2. §. ſi iudex, l. obſeruandum 47. l. ſi in iudicijs, 80. D. de iudicijs. Horum itaque iudicum, quorum opera in dirimendis priuatorum controuerſiis ſumēda fuit, nomina albo quodam fuiſſe contenta cognoſcimus, ex Seneca, lib. 3. de beneficiis, Gellio, lib. 14. noct. Atticar. cap. 2. ex quo electum, eundemque iudicem, ſibi litigatores poſtulabant, cum ex eorum conſenſu dabatur, ni ſorte fieret electio, quoniam vt Cicero pro Cluentio ait; *Neminem voluerunt Romani, non modo de æſtimatione cuiuſquam, ſed ne pecuniaria quidem de re minima eſſe iudicem, niſi qui inter aduerſarios conueniſſet*, dicta lege ſi in iudicio, 80. D. *Antonij Pichardi Pract. Inſtitut.*

de iudicijs, lege ex conſenſu 23. D. de appellat. is tamen iudex, quem nominatim altera pars peteret dari non poterat, lege Iulianus, 16. dicta lege obſeruandum, 47. D. de iudicijs, & cum inter vtrumque litigatorem de iudice conueniret; ex conuentione iudicem litigatoribus addicere Prætor dicebatur, lege iudex datus, quadrageſimoſexto, D. de iudicijs.

4 Planè quamuis ſeptem partiti iuris conditores rem hanc è media antiquitate repetitam, ſuorum temporum iniuria non fuerint aſſecuti, idem tamen ius ſcripſerunt, in l. 20. tit. 4. par. 3. licet quod de iudicibus datis Iure Conſulti ſcribunt in delegatis accipiunt, quorum longe diuerſam naturam eſſe audiemus ad l. à Diuo Pio, in principio, infr. eodem, lex Regni. *Eſtan delante el Rey ambas las partes à las vegadas, e pidenle merced que les de algū Iuez delegado que los oya, e libre el pleyto, e la contienda que han entre ſi, e à las vegadas la vna parte à tan ſolamente. E por ende dezimos que quando ambas las partes lo pidieren, que deue el Rey guardar, o aquel que lo diere, que les de tal ome para ello que plega con el tambien à la vna parte como à la otra, &c.*

5 Ex qua obſeruatione ſoleo ego deducere diſſolutionem quotidianæ apud forenſes quæſtionis, quippè an in caſibus, in quibus ad Ciuitatis Decuriones cauſæ per appellationem deferuntur, vel ex eis duo iudices ordinario recuſato adiunguntur, iuxta l. 1. verſic. Y *en los pleytos criminales*, tit. 16. *de las recuſaciones*, & l. 7. tit. 18. *de las apelaciones*, lib. 4. nouæ Recopilat. poſſunt dum iſti iudices à ciuitatis concilio dati recuſari, quam nouiſſime ad partes diſputat Bouadilla, libr. 3. cap. 8. ex num. 121. & quamuis ipſe, eodem in loco, ſub n. 125. taxet opinionem, & ſententiam Alphonſi de Azeuedo, in additionibus ad Curiam Piſanam, lib. 4. cap. 6. numer. 68. exiſtimantis ab appellante eos non poſſe recuſari, bene tamen ab appellato: huius ego ſententiam noua conſideratione, ex his quæ iuxta iudices datos ſupra reſoluimus, magis probo, nempe ſemel approbatos Decuriones, niſi ea noua cauſa non poſſe recuſari, ſunt autem omnes de Concilio approbati: quorum ſi aliquos habeat ſuſpectos, ne vel electione, vel ſorte ei iudices dentur, in primis ſupplici libello appellationis eos reijcere oportet, ſed iam ex diuerticulo ad viam redeamus.

6 Superiores igitur magiſtratus (vt num. 2. inſinuauimus) in iudicijs ordinarijs non iudicabant, ſed ius dicebant, quæ diuerſa ſunt, l. 4. D. de interrog. act. in l. quidam 57. verſiculo *proinde*, infr. eod. tit. C. ne quis in ſua cauſa iudicet, aut ius ſibi dicat. *Ius dicere* eſt *iudicium componere*, iuxta formam traditam à Theophilo, in princ. Inſt. de interdictis, actionem concedere, l. 2. D. quod cum eo, l. ſi finita, 15. §. eleganter, D. de damn. infect. l. 2. C. de fur. ſublat. iudices dare, l. 1. l. 3. D. de iuriſdict. omn. iudic. aduertunt infra citandi, & Duarenus, in Apologia de iuriſdictione, & imperio, Corraſius, lib. 3. mile. c. 18. Reuard. Pro tribunalium, c. 11. & lib. 1. de præiudicijs, c. 4.

7 Vndè iam colligitur extraordinaria iudicia fuiſſe illa, in quibus prætores iudices non dabant, ſed cognoſcebant, l. 1. §. medicorum, & tot. tit. D. de varijs, & extraordin. cog. explicant iam citati Briſon. & Hotoman. de verbis iuris, verb. *extraordinaria iudicia*, id initio naſcentis Reipublicæ, quo tempore duo tantum Prætores in vrbe erant. Poſtea autem ad octodecim Prætoribus auctis, l. 2. §. deinde, & § *capta*, D. de orig. iur. Roſino, lib. 7. cap. 11. negotia etiam pro iniuncto munere iudicabant quomodo intelliges, l. Titiæ 35. D. de auro, & argent. legato. Vbi prætor fideicommiſſarius ſententiam pronunciauit. Intelliges, & infinita alia iura, quæ nominatim adducunt. F. Hotoman. & B. Briſon. verbo iudex datus, quæ tranſcribere eſſet otioſum. Formam au-

8 tem † dandi iudicis ex probatiſſimis authoribus, & pluribus Iuris Conſultorum locis, adducunt Duarenus, ad tit. de iuriſdict. omn. iudic. cap. 2. & in l. ius gentium, 7. §. *Et ideo*, verſic. *actionem dandam*, D. de pactis, & in l. 2. & in l. 3. huius tituli, & lib. 1. diſput. animaduerſarum, cap. 51. cap. 53. Ioan. Corraſius, lib. 3. miſc. cap. 18. pleniſſimè Anton. Correa Saſius Luſitanus Doctus, & diligens, in commentarijs ad titul. 1. lib. 5. ordin. Portugal. numer. 49. & ſequentibus,

Coſtanus, lib. 1. quæſtion. iuris, cap. 9. num. 3. & qui antiquiores refert Ant. Alciatus, lib. 2. paradox. cap. 5. Couarruu. in reg. poſſeſſor. 2. par. §. 6. num. 4. & neminem referens Ant. Quintana Dueñas, lib. 1. de iurid. & imperio tit. 5. ex nu. 24. Pet. Auguſtinus Morla, in emporio. 1. par. tit. 2. de iuriſdict. omn. iud. q. 1. ex num. 83. Briſſonius, lib. 5. de form. p. 464. Cuiac. tract. 5. ad Afric. num. ad fin. doctiſſim. Præceptor noſter Gab. Henriquez, in comm. ad d. l. à Diuo Pio, in pr. ex nu. 19 plura iura inde interpretati, ſed præ-
9 cipue † tex. in l. qui iurid. 10. D. de iuriſd. omn. iud. & in l. priuatis 77. D. de iud. quarum legum deciſiones iure Regio Hiſpano omni ex parte ſunt ſublatæ, per leg. 9. verſ. *E tal pleyto como eſte*, tit. 4. p. 3. ex qua id Greg. ibi notat nullis in cauſis patre filium, aut filium partem iudicē habere poſſe.

10 Item & tex. in l. 2. C. de pedaneis iudicibus, cuius verba ibi: *De iis cauſis, in quibus quod ipſi non poſſent cognoſcere, ante hac pedaneos iudices dabant*, male Accurſ. Bart. & antiqui omnes ad facti impedimentum referunt; natus error ex huius antiquitatis ignoratione, ex qua conſtat in eiuſmodi cauſis, quia iudices dare debebant eos cognoſcere non
11 poſſe. Denique † tex. in l. 2. Prætor 5. in pr. inf. eodem, quā bene ibi hodie accipiunt Duarenus, & Donellus, cum tamen antiquiores interpretes aſſequi non potuerint, ad quē iudicem referatur illa Vlpiani nota, (*melius dixiſſet, cuius de ea re notio eſt*) quæ ex ſuperioribus ad datus iudices referenda conſtat, Io. Roſinus, lib. 9. antiq. c. 18. & c. 20.

12 Illud vero antequam hinc abeamus memineris, quod pauci aduertunt, non omnes hos iudices eadem formula, atque poteſtate dari conſueuiſſe. Namq; in actionibus ſtrictis nihil iudicis arbitratui permittebatur, ſed ſtrictim formula obſeruabatur, cuius rei elegans exemplum eſt, in l. cū fideicommiſſum, 7. D. de confeſſis, vbi arbiter ad reſtituendum fideicommiſſum datus, ſi comperiat fideicommiſſum non deberi, quia relictum non fuerat, non poteſt abſoluere, ſed heredem ad prætorem remittere debet, quam tamen locum Acc. & antiquiores nullo modo perceperunt. Ex
13 eodem † fonte intelliges iam diff. etiam tex. in l. cum Papinianus, 13. C. de ſenten. & interlocut. omn. iud. quo in loco Papiniani ſummi ingenij viri, & laudatur, & ab Imperatore ſequitur ſententia, dicta ſine ex hac noſtra obſeruatione, fuit apud eum, lib. 1. quæſtionum agitatum, an ſi iudex datus eſſet illa formula, *Iudex eum condemnato*, poſſet actorem ipſum, qui iudicem illum impetraſſet, condemnare, & Papinianus, cum ſubtilitas hæc formularum paulatim aboleſceret, conſuerit actorem condemnari à iudice recte poſſe, rationem ſubiungit Imperator, quia euius in agendo, quis obſeruat arbitrium eum habere contra ſe iudicem, *eodem in negotio*, non debet dedignari, quam tu hodie, & vere, & nouè præter alios intelliges.

14 In actionibus vero bonæ fidei in conceptione formulæ, ſi in contractibus tractaret illa verba adijciebat prætor. *Bonæ fidei*, ſi vero fiducijs illa, *vt inter bonos bene agere oportet, & ſine fraudatione*, quid ſit *fiducia*, lege apud Ciceron. lib. 3. officiorum, & lib. 7. epiſt. famil. epiſtola. 12. & in oratione pro Sexto Roſcio, & Hotoman. & Briſſon. libro 6. de verb. ſign. verbo *fiducia*, & fiduciæ iudicium, & vere, quæ nos ſcripſimus, in §. vnico Inſt. de fiduciaria tutela. In arbitrarijs, *quantum æquius melius*, Quæ formulæ ſatis teſtantur, multo plus arbitro quam iudici permiſſum eſſe. In iudicio nihil eſt, niſi directum aſperum, ſimplex in arbitrio mite, moderatum, & quantum æquius melius de re bonus locus apud Senec. lib. 3. de benef. cap. 7.

15 Solebat, & prætor iudices, qui recuperatores dicti ſunt dare, ſic dicti, vt Theophilus, in §. eadem, Inſt. quib. ex cauſ. man. non licet ait, quod per eos vnuſquiſque ſuum recipiebat, præcipuè in iniuriarum iudicijs: vnde Cicero in libris Rhetoricum iudicium recuperatorum appellat iudicium iniuriarum. Eorum meminit Liuius, lib. 28. & 43. & Gellius lib. 20. dum ait, *iniurijs æſtimandis Prætores ſe daturos recuperatores edixerunt*, quomodo ſupplenda ſunt, quæ de his iudicibus diligens Briſſonius ſcribit, lib. 16. de ver. ſign. verbo. *Recuperatores*. Hoc tamen iudicium triplex genus, *iudices arbitri recuperatores* frequenter eadem notione nomi-

ſeuè in libris iuris enumerantur. Hæc de iudicibus datis inſinuaſſe ſufficiat, ex quibus innumera iuriſciuſis loca, quæ paſſim offendes exactiſſime intelliges.

16 Sed nominatim noſtram hanc, l. 3. in qua vt num. 1. diximus, & aduertunt Duaren. & Donell. dubitandi ratio ex ſtricta illa formula, qua iudex dabatur naſcitur; nam ſi damnandi tantummodo poteſtas formula comprehenſa fuit, vt in exemplo, num. 1. propoſito, quomodo abſoluere iudex poterit, qui eam poteſtatem non accepit, cum ei data non fuerit. Nihilominus tamen eum iudicem pro poteſtate, ſibi data abſoluere quoque poſſe, reſpōdet Iulius Paulus, quem hunc habuiſſe ſenſum facile tibi perſuadebis, ſi cum hac noſtra, l. 3. quæ ex eo ſumpta eſt, lib. 17. ad edictum conferas l. cum prætor. 12. D. de iud. l. Pomponius, 36. l. inter pares. 38. inf. hoc tit. quæ ex eodem libro ductæ ſunt, vt earum indicant inſcriptiones, & conteſtatur. Ant. Auguſt. lib. de nominibus proprijs I. C. cap. 1. col. 186. Io. Vvolfangus Freymonius in Symphonia iuris chronologica. pag. 605. in quibus I. C. Paulus de iudicibus a prætore dandis agit: qui dari poſſunt, qui dari, & quomodo, an pro poteſtate valeat ſententia lata ab vno ſi ſint plures iudices. Poſſe autem abſoluere eum, qui damnandi poteſtatem accepit, inde efficitur. Nam prætor, qui fecit poteſtatem condemnandi, vi ipſa, & abſoluendi poteſtatem fecit, ſic intelligitur voluntas, ea depromitur. Quoniam ſi magiſtratus voluit, qui reum deberet condemnare in hoc iudicio; multo magis voluit abſolui, ſi non deberet. Sanè ita credendum eſt, cum magiſtratus viri boni, & eius, qui ius reddat officio fungi voluerit, nam cum vtrique parti in iure reddendo conſulendum fuerit, l. iuſtitia. 10. D. de iuſt. & iur. tum vero ad abſoluendum promptiores eſſe debemus, l. Arrianus. 46. ff. de oblig. & act. l. abſentem 5. D. de pœnis. l. fauorabiliores. 168. D. de reg. iur. Deinde quoniam ſi voluit eum iudicem, quem dabat habere damnandi poteſtatem: multo magis eum voluit habere abſoluendi poteſtatem, cum multo plus ſit condemnare, quam abſoluere; ideo ergo in huius iudicij formula abſolutionis Prætor non meminit, quia ſuperfluum fuit, priore illo cōceſſo, vel iniuncto, vt ſcilicet damnare poſſet, poſterius adijcere, cum & ex verbo, *iudicis*, atque iudicij, item, ex eo quod in iudicio maius erat, & difficilius, id quod minus eſt, nec tamen minus ad officium iudicis pertinet, datum intelligatur.

17 Eodem ſenſu accipienda, l. nemo, 38. D. de reg. iur. ſumpta ex Vlpiano, lib. 51. ad Sabinum, ex quo loco ſumpta eſt etiam, l. eum qui, 13. D. de iuriſd. omn. iud. l. ſi locus, 59. D. de iudic. l. iudex poſtea quam, 51. infra hoc tit. in quo loco, & locis, Vlpianus, de iudicibus datis, deque eorum poteſtate agit, quam ſiue iuxta Pandectas Florē. inſcriptas leges nemo, *qui condemnare poteſt, abſoluere non poteſt*, ſiue iuxta vulgarem lectionem, *nemo qui condemnare non poteſt, abſoluere poteſt*, ſemper idem ſenſus manet, vt recte ibi Pet. Faber aduertit, quippe, vt is demum abſoluendi, qui, & condemnandi poteſtatem habeat, quod & noſtra leg. 3. iam fuerat expreſſum.

18 Sed an, qui damnare non poteſt, abſoluere poſſit, dubitat Accurſ. hic, quam quæſtionem negatiua regula communiter ab omnibus approbata definit, fallitur tamen, & conuincitur, tum ratione, tum auctoritate. Quoniam ſi abſoluendi poteſtatem nominatim accepit, non ideo minus poterit abſoluere quod non poſſit damnare; non enim, ſi cui conceditur, quod minus eſt, ideo id non poterit expedire, quod ei, quod maius eſt, non concedatur. Vnde neque affirmatiue poteris arguere: poteſt abſoluere, ergo & condemnarē. Quod nominatim docet Imperat. in d. l. 3. §. adeo autem. C. vbi ſenator, vel clariſſ. & auth. vt clerici apud prop. Epiſcopos, §. ſi tamen, & in authentico de ſanctiſ. Epiſcopis, & cleric. Ergo quamuis abſolutio, & condemnatio in eodem ſint iuriſdictionis gradu, vt notat Baldus in l. imperium, 3. dict. nu. 7. D. de iuriſdict. omn. iud. Felinus in cap. auditis, numer. 20. de præſcriptionibus: ex defectu tamen poteſtatis ſæpe non concurrunt, vt in dictis locis, ſed (vt inquit Vlpianus) (in l. ſolet, 9. in prin. D. de offi. Proconſul. & legat. *Extraordinarium eſt hoc genus mandati*,

quoniam

Digitized by Google

quoniam regulariter, quis liberandi reos ius non habet apud quem accuſari non poſſint. Data ergo, ſiue mandata cauſa iudicatus, ſiue delegatus iudex poterit, quod ſpecialiter ei datur, mandatur non vltra, nec eſt eadem condemnationis, & abſolutionis ratio ex ſupra obſeruatis.

19 Ex quibus infertur in praxi confirmatio, gloſſæ verbo, *contra eos*, in Clem. 1. de hæret. quippè quod, cum antiquiori iure poſſet Epiſcopus, in crimine hæreſis cognoſcere, & ſententiam ferre ſine Inquiſitore, c. per hoc, 17. de hæretic. lib. 6. quamuis noua d. Clem. 1. deciſione ſtatutum ſit, vt alter ſine altero, non poſſit ſententiam ferre contra reum hæreticæ prauitatis, cum de abſolutione d. Clem. nullum verbum faciat, in ea ſeruandum erit ius antiquum, ex reg. l. præcipimus. 32. C. de appell. quia eius, & condemnationis longè alia eſt ratio, vt nuper diximus, quod gloſ. non relata, & Duar. in d. l. 3. hoc tit. admittit, & ad partes diſputat Iaſo, ex nu 5. ad nu. 10.

20 Relinquitur igitur, vt ad eandem l. 3. redeamus, ex tam longè petitis, eum iudicem, qui condemnandi poteſtatem habet, & abſoluendi, ius etiam habere ſimiles ſunt, l. qui vetante, 103. §. eius, D. de reg. iur. *eius* (inquit) *eſt actionem denegare, qui poſſit & dare:* nam ſicut ſe habent condemnare, & abſoluere, io iudice dato, ita in magiſtratu actionem dare, & actionem denegare: quoniam cui permittitur magiſtratui actionem dare permittitur denegare; item & text. in l. nolle, 4. D. de acq. hæred. l. eius eſt nolle, 3. D. de reg. iur. de quarum vera lectione præter Petr. Fabr. ibid. qui acutè rem explicat, videndi ſunt Ant. Aug. lib. 1. emend. c. 2. Duar. in h. l. 3. & in paraphraſi, de acq. hæred. c. quæ ſint neceſſaria ad repudiationem, Cuiac lib. 5. obſ. c. 39. Robert. lib. 2. receptæ lectionis, c. 26. & an ſemper à pari abſolutio, & condemnatio procedant, Vide apud Socin. reg. 4. Bern. Diaz, reg. 6. & 8. Sebaſt. Med. reg. 9. Felin. in c. cum inferior, de maior. & obed eun. & Dec. in c. nun poteſt, de re iud. Couar. in c. alma mater, 1. p. §. 1a. n. 2. & omnino quæ hic ſcribit Iaſo, ex nu. 1. ad vlt. l. 7. t. 16. l. 19. t. 22. p. 3. Greg. omnino videndus in l. 35 gl. 6. t. 13. p. 3. qui rectè in finem illius gloſſæ, eandem, l. 35. ibi: *Pierdeſe la carta*, interpretatur, & diximus ſup. c. 4. nu. 4.

Eorum, quæ in ſententiæ, aliorumque inſtrumentorum executione, iudex, & aduocatus obſeruare debent. Epitome: hodiernam praxim luculenta methodo perſtringens. Pro explicatione, l. à Diuo Pio, 15. in princ. & §. 1. cum ſeq. & l. 16. cum ſequent. vſque ad l. 31. l. 41. l. 49. l. ſol. 56. l. 59. in princ. h. t. D. de re iud. l. 1. cum ſeq. tit. 21. lib. 4. nouæ Recop.

SVMMARIA.

1 *Executionum materia commendatur.*
2 *Executionis proceſſus, Latina laconiſmo propoſitus.*
3 *Executionis proceſſus Hiſpano ſermone comprehenſus.*

1 Claudet noſtram hãc de re iudicata, & effectu ſẽtẽtiarũ tractationem aureis numeroſis clauſulis in maximam veſtram vtilitatem horum capitum, quæ in inſcriptione indicaui expoſitio, in quibus Tribonianus, licet confuſè, & ſine delectu (prout ſolet) l. C. en de re ſententias texuerit, nos eas ſimul & ordinem, quem in extraordinaria hac executionis ſententiæ perſecutione diſſerti iudices, & aduocati, obſeruare debent, exponemus, cuius rei tanta eſt vtilitas, vt cõmendatione non indigeat, ipſa enim ſe ſe oſtendit, cũ nulla, nec frequentior, nec vtilior in omnib. tribunalib. occurrat, à noſtris, & exteris prolixè adeò exarata, vt ſine magno labore non poſſint eorum commentarijs tyrones inſtrui. Nos id efficiem*, vt qualiter in ſpeciali, vel parui lumine montes appareant celſi, flumina, ſaxa, feræ ſic breui gyro longis ſciſſis ambagibus grandia huius rei ſenſa comprehendamus, quæſtionibus non latè diſcuſſis, ſed inſinuatis, & iuxta hodiernã praxim reſolutis; interpretum allegationib. ſic exornatis, vt ex à nobis obſeruãdis, regulisq; proponendis, alias, atq; aliàs diſſoluere poſſit is. Hem ergo iam totam rem mira breuitate hoc laconiſmo comprehenſam.

2 Tranſacta ſentẽtia in authoritatem rei iudicatæ, eius virtute, vel alicuius alterius inſtrumenti, quod paratam habeat executionem, per creditorem, vel eius procuratorem, corã competenti iudice petitur aduerſus debitorem executio. Iudex viſis inſtrumentis, abſque alicuius partis citatione, mãdatum de exequendo interloquitur, quo illam fieri iuris ordine ſeruato iubet. Nuntius (Hiſpanè *Alguazil*) cum tabellione capit debitoris bona, ad eam vſque quantitatem, quæ debetur, primo mobilia, deinde immobilia, poſtremo iura, & actiones. Quorum niſi fideiuſſor euictionis (vulgo *de ſaneamiento*) detur, debitor carcerari vinculis non pulſit. Præconia dantur, tertio quoq; die mobilibus bonis captis; nono vero immobilibus, quibus præconijs omiſſis nulla eſſet executio, niſi inter creditorem, & debitorem, vt eorum fieret renunciatio conueniret, id eſt, *que ſe huuieſſen por dados*. Ad quæ Reus citandus non eſt, ſed datis præconijs, ad ſententiam diffinitiuè, quæ vulgo appellatur *de remate*. Poſt trium dierum ſpatiũ illi datur, intra quod ſe executioni opponere poſſit (ſic noſtri dicunt.) Deinde, & alii decem dies dantur, intrà quos exceptiones, ſi quas habet, & opponere, & probare tenetur. Quod ſi aliquis tertius ſit, qui quia potior eſt iure contendat ſe in bonis debitoris potiorem eſſe eo creditore, in cuius fauorem executio fit, intra eundẽ decem dierum terminum comparere debet. Si compareat, ſilet extraordinariũ hoc executionis iudiciũ, & res cũ eo, iudicio ordinario, vſq; ad ſententiam diſcutitur. Quo peracto, ſiue quia tertius nullus fuit, qui ſe opponeret, decem oppoſitionis diebus elapſis, diffinitiuam ſententiam iudex profert. Quæ ſi in fauorem creditoris ferenda ſit iubet in executione procedi, & bona vendi, & in publica ſubbaſtatione maiori licitatori adiici, vt ex eorũ pretio creditori ſatisfiat, data ab eo in primis fideiuſſione, quæ appellatur apud nos, *de la ley de Toledo*, quæ executio, & pro principali debito, ſalariis, & expenſis, & ſportulis, ſiue decima (vt iuxta conſuetudinẽ ſoluitur) facienda eſt, quod ſi in fauorem rei ſententia ferenda, & pronunciãda ſit, decernit iudex, vt reo pignora, omniaq; bona capta libera, ſine expenſis reſtituãtur, quorũ etiam hoc caſu iuſte contra petitorem fit condemnatio.

3 Quod ſi adhuc tibi, vt & laconiſmũ hũc, apertioris intelligẽtiæ gratia, quo magis illũ memoriæ retineas, in anguſtiorẽ ducamus gyrum placet, in illum ſic Hiſpanè compello.

Obſeruanda in iudicio executionis.

Aduiertaſe, quien, contra quien, ante que juez, en virtud de que recaudos, ſe pidio, y mandò hazer la execucion: ſi ſe hizo, y trauó en bienes muebles, inmuebles, derechos, ò acciones del executado. Si ſe dio fiador de ſaneamiento: ò por no ſe dar, y ſer el deudor tal, que pueda eſtar preſo por deudas, fue encarcelado. Los plazos de los pregones, citacion para la ſentencia de remate. La opoſicion del deudor, alegacion, y prouanças de excepciones, y ſi la hizo algun tercero, y ſe ſiguio con el la cauſa en via ordinaria. La ſentencia de remate, por principal, coſtas, y ſalarios, y decima, donde ay coſtumbre de pagarſe; y la fianza de la ley de Toledo; y auiendoſe declarado no auer lugar la execucion, ſi la ſentencia abſolutoria manda boluer, y deſembargar los bienes al executado con las coſtas.

Examinis, & Inſtitutionis proceſſus, in cauſis executiuis præcepta.

1 *Ante todas coſas ſe aduertirà, quien pide la execucion,*
2 *Veaſe luego contra quien ſe intenta, y pide.*
3 *Lo tercero, ſi la pide la parte, ò ſu procurador, y ſi los poderes del executante, y executado, ſon baſtantes.*
4 *Veaſe ante que iuez ſe pide: ſi tiene iuriſdicion para executar.*
5 *Veaſe ſi la ſentencia, en virtud de que ſe pide, paſſò en coſa iuzgada, y eſtà executoriada: ò ſi ſe pide en virtud de otros inſtrumentos, ſi ſon tales, que conforme à derecho, traygan aparejada execucion.*
6 *Veaſe luego el pedimiento de la execucion: el mandamiento della, y ſi ſe proueyò como conuino.*
7 *Veaſe, ſi en el hazer la execucion guardò el executor el orden de derecho ſi ſe trauò, ò hizo la execucion primero en bienes muebles: à falta de muebles, en bienes rayzes, à falta de todos, en deudas, derechos, y acciones del executado.*
8 *Veaſe ſi ſe dio fiador de ſaneamiento, y la forma de la obligacion de la fianza.*
9 *Veaſe, ſi por no dar el deudor fiador de ſaneamiento, ſe hizo la execucion en ſu perſona, y ſi es de los que no pueden ſer preſos por deudas.*
10 *Veaſe los plazos de los pregones, ſi ſe dieron de tres en tres dias, ſi la execucion ſe haze en bienes muebles ò de nueue en nueue, ſi ſe haze en bienes rayzes.*
11 *Veaſe ſi fue el deudor citado perſonalmente para remate, ò no pudiendo ſer auido, ſe notificò el remate en ſu caſa, ò a ſu familia.*
12 *Veaſe ſi el Reo executado ſe opuſo dentro de los tres dias de la citacion para remate.*
13 *Veaſe ſi auiendoſe opueſto, ſe le encargaron los diez dias, para alegar contra la execucion, paga, ò quita, ò otra razon legitima.*
14 *Veaſe ſi la prouò en el termino de la ley, ò quando.*
15 *Veaſe ſi huuo tercero opoſitor, ò opoſitores, y como ſe proſiguio con ellos la cauſa en via ordinaria.*
16 *Veaſe la ſentencia difinitiua en fauor del Actor executante, para que ſea pagado de principal, y coſtas: dando ante todas coſas la fianza de la ley de Toledo.*
17 *Veaſe la ſentencia abſolutoria en fauor del Reo, en que ſe le mandan boluer los bienes executados, y las coſtas.*
18 *Veaſe ſi ha de pagar, y deue decima de la execucion hecha.*

EXAMINIS, ET INSTITVTIONIS Proceſſus in cauſis executionis.

Præceptum Primum.

Ante todas coſas ſe aduertirà quien pide la execuciõ.

De perſonis, a quibus executio peti poteſt. §. 1.

SVMMARIA.

1 *Exequentis perſona in primis legitimanda in iudicio extraordinario executiuo.*
2 *Minor ſine tutore, aut curatore executionem non poteſt petere.*
L. non eo minus, 14. C. de procur.
3 *Vxor ſine conſenſu viri, executionem non petit.*
4 *Monachus ſine Abbatis licentia, ius exequendi non habet.*
5 *Filius in iuſſu patris debitores ſuos exequi non poteſt.*
6 *Tutor, & curator, ante ſatiſdationem, & inuentarij confectionem pupilli debitores, non exequuntur.*
7 *Creditor debitorem ſuum rectè exequitur.*
8 *Hæres pro virili ſua portione exequendi ius habet.*
9 *Hæreditatis emptor debitores hæreditarios exequi poteſt.*
10 *Fideicommiſſarius hæreditarios debitores exequitur.*
11 *Fideicommiſſario competunt facta reſtitutione omnes actiones hæreditariæ.*
12 *L. ſi hæres pecuniam, 73. D. ad S.C. Treb.*
L. hæres à debitore, 22. D. de fideiuſſoribus.
13 *Ceſſionarius ius exequendi habet.*
14 *Fideiuſſor ceſſis actionibus debitorem exequitur.*
15 *Ceſſio, quomodo fieri debeat, vt legitima ſit.*
16 *Cedens ceſſione facta, an ius exequendi habeat.*
17 *Legatarius nomini debitorem, exequi poteſt.*
18 *Executor teſtamẽtarius, hæreditarios debitores exequitur.*

1 QVÆ in actione ordinaria mouenda conſiderari oportere Rex Hiſpaniæ Alphonſus monet, in rubr. tit. 2. part. 3. cum in executionis cauſa obſeruanda eſſe, ne aliàs inauſpicato lis cedat, perſpicuum ſit hinc, & illud, exequentis perſonam in primis conſiderandam, an ſcilicet, ad agendum habilis ſit, legitimamque perſonam habeat ſtandi in iudicio, ſiue in proprio, ſiue alieno nomine accedat. Nam vt legitimum iudicem, ita legitimum litigatorem eſſe oportet, vt palam oſtendit Imperator Iuſtinianus epigraphe tituli 6. lib. Codicis; *Qui legitimam perſonam in iudicijs habent*, vel non, & Rex Hiſpanus, l. 1. & ſequent. dicto titulo ſecundo, parte 3. quod in quouis iudicio, quantumuis ſummario, extraordinariove neceſſe eſſe, monuit etiam Baldus in lege fin. quæſtione quinta, Codice de edict. D. Adriani tollend. eoque reſpicit frequens clauſula libellis omnibus à pragmaticis inſeri ſolita. *Que la demanda no es pueſta por parte, & que la execucion no es pedida por parte*, quia forſan propoſita, vel petita a non habente perſonam ſtandi in iudicio, vt ſi à pupillo ſine tutore, à minore ſine curatore; à filiofamil. ſine conſenſu patris, ab vxore ſine licentia mariti; ab excommunicatis, ab alijs è quibus ius agendi, & exequendi interdicitur. Ex quibus intelliges, quod ſcriptum eſt apud Bar. in l. 1. §. & parui refert, num. 6. D. quod vi, aut clam. Guido Papæ, tractatu de compulſorijs, quæſt. 5. numero 5. Auendan. ad l. 4. & 5. tit. *De las excepciones*, numer. 23. Anton. Canarius, tract. executionum, q. 15. Anton. Galleſius, tract. ad formulam Cameralis obligationis, 4. parte quæſt. 1. nu. 3. exceptiones, quæ ex perſona deſcendunt, excluſas non videri ab ſtatuto, quo exceptiones omnes aduerſus inſtrumentum guarentigium excluduntur, vt nominatim in d. l. 1. num. 9. & num. 60. cum ſeqq. obſeruat Alphonſ. Azeuedo, Ioanne Gutierrez, lib. 1. practicarum quæſtionum, quæſt. 111. Ioan. Grac. reg. 438. numer. 11. poſt Roderig. Suarez, Gregor. Lopez & alios, cũ ſint, qui contrariam teneant; quos ijdem reijciunt.

Digitized by Google

cinur; & alios adducens Iacobus Valdes in additionibus ad Rodericum, in declaratione legis Regni, verſic. *Vento ad ſecundam partem*, ex quibus concors eſt opinio, legitimas quaſque exceptiones, hoc caſu etiam admittendas, quomodo interpretaberiſque verba l.1. ibi; Y *tal, que de derecho ſe deua recibir*, & l.2. ibi. *O legitima excepcion*, l.19. ibi: Y *alegare excepcion legitima*, tit.21.lib.4.nouæ Recop. iuxta quas plura alia nos infra adducemus, præcipuè §.13. interim vide Parlad. lib.2.c.fin.5.par.§.11.

2 Ergo (vt nominatim iam quid tradamus) ex veriſſima hac doctrina deſcendit, vt ſi creditor minor ſit annis 25. nõ niſi tutore, aut curatore authore executionem rectè intendat; cum certi iuris ſit minorem in iudicio, non niſi tutore, aut curatore authore ſtare poſſe, l.acts, 45.§.fin.infra hoc tit.l.1.2.3.& 4.C.qui leg.perſ.hab.ſt.in iud.l.clarum, 4.C.de auth.præſt.§.item inuiti, Inſt.de curatorib.l.11.tit.2.par.2.l.13.tit.16.par.6.l.1.tit.25.par.3.Ordinat.Luſitanorum, libro 3.tit.49 §.5.& tit.86.§.2.exornant Caldas in l.ſi curatorem, in princ.ex num.8. C de in integrum reſtitut. nos in dict.§. item inuiti, num.9. Sed repugnat non leuiter difficilis tex.in l.non eo minus, 14.C.de procuratoribus. Vbi non eo minus ſententia iuris ratione ſubſiſtit, quod minor ſine curatore, marito cauſam agendam mandauit, minoribus enim ætas in damnis ſubuenire, non in rebus proſperè geſtis obeſſe conſueuit, vt eo loci belliſſimè Imper.& Hiſpanus Rex in d.l.11.ad fin tit.2 & in l.12.tit.22.par.3.tradunt Bar.& Bald. in l.ſi tutor, C.in quibus cauſ.in integr.reſtit.non eſt neceſſ. Maranta de ordine iudiciorum, 4.par.diſt.16.num.25. quod neque nouum, neque inſolens videri debet, ſi conſideres in minore, deciſionem tex.in l.Iulianus, 13. §.ſiquis à pupillo, D.de act.empt.& in maiori, l.ſicut emptio, 20. §.interdum, D.locati, & quę ſe ſcripſerunt Caldas vbi ſupr.nu.30.Iacob. Cuiac lib.16. obſeru. c.21. Reſpondebis tamen d.l. non eo minus accipiendam, de his quæ acta fuerunt à minore, antequam aduerſarius illi curatoris obiecerit defectum: nam ſi aduerſario, contradicente iudex, curatore ad litem non dato in cauſa proceſſerit, nullius omnino momenti erunt, quæque poſtmodum geſta fuerint, etſi magis in minoris vtilitatem cedant, vt ex Bald.in cap.1. col.3. de reſcript.in d.l. non eo minus, ſcribit Iaſſo, num.1. Quibus in elegantibus caſibus ſubſcribunt Caſſaneus in conſuetudinibus Burgundiæ, rubr.4.§ 1.num.27.Tiraquel.in leg.connubialib.gloſ.8. quæſt.10.num.88. Felinus in cap.cauſam, num.9. de iudicijs, pulcbrè Pinelus in l.1. 3 par.ex num.32. Cod.de bonis mat.Palacius Rub.de donat.inter vir, § 68.num.7.Franciſc. Sarmiento, de redditibus Eccleſiaſticis, 1.par.c.2. num.13. Ioann.Gutier pract.quæſtion.lib.2.q.22.nu.7. & in propoſito Parlad. vbi ſup.3.par.§ 1.nu 9.

3 Deſcendit prætereà, neque mulierem ſine conſenſu mariti, neque Monachum, ſine ſui ſuperioris copia, neque filiũ fam.iniuſſu patris, neque tutorem, aut curatorem, qui ſatis non dedit, aut inuentarium non fecit, petere executionem poſſe, iuxta quos (ne nimij ſimus, quia multa præterire placet) latius non inſiſtimus, verum quod de vxore probamus monet, l.55.l.50.Tauri, l.2.& 3.tit.3.lib.5. nouæ Recop. vbi
4 latè Hiſpani interpretes. † Monachum, ſacri Canones pro-
5 hibent, c.placuit.16.quæſt.1.cum vulgatis, alijs † filiumfam.
l.fin.§.1.C.de bonis, quæ liber.cui in propoſito addes Alex.
Iaſo, & alios in l.ſi emancipati, C.de collation. Cepolam,
cautela 118. Minchacam controuerſ.illuſtr.lib.2.c.85. nu.
13. quamuis multi ſint caſus, in quibus filiusfamil.ſine conſenſu patris, ſtare in iudicio poteſt, c.3. de iudicijs, in 6.l.2.
6 tit.1.l.a.tit 2.par.3 Socinus, regula 151. † Tutorem, aut curatorem, omiſſa ſatiſdatione, inuentarijque confectione, agere vetat, l.tutor, qui repertorium, 7. D.de adminiſt.tutor. l.fin.§.fin. C.arbitrium tutela. Speculator, tit.de tutore, §.1. num.3. Boerius deciſ.53.num.5. Maranta vbi ſup.num.33. idemque probat l.15.tit.16 par 6.latè Baeza de decima tutor.c.2.ex nu.41.& nominatim, num.61. Igitur generaliter docendum eſt eas perſonas, executionem petere poſſe, quæ aliàs in iudicio ſtandi, legitimam perſonam habent.

7 Vndè illud eſt conſequens, à nemine melius, quàm ab ipſomet creditore, cui actio, & obligatio iure cõpetit, executionem intendi, ex regul. textus in princip. Inſtit.de action. Et Inſt.de iis, per quos agere poſſumus, & ijs quæ in propoſito reſoluit Auendano, in d.l.4.& 5. *De las excepciones*, nu.20. verſic.forma, & regula l.quæcumque gerimus, 11. D.de obligat. & action. Ex quibus fit, creditorem hoc loco eum accipiendum, qui in ſententia, ſiue inſtrumento nominatim comprehenſus eſt, non alium, quantumuis ſua interſit, ex ſæpè repetita à Baldo doctrina, in l.ad probationem, 21.per text ibi: *quem tenor ſcripturæ deſignat*, C.de probation.in l.ſi pater, 5.C.de dotis promiſſ.in l.1.C.quorum legatorum, in cap.per venerabilem, de electione, vbi non inuenuſtè, ait: *De quo non cantat inſtrumentum, neque ego quoque cantabo*, quæ eſt ex multis recepta, vt teſtatur Iaſo, in l.iuris gentium, 7.§.Prætor ait. D.de pact.in l.cum filiusfamil.nu.9. D. de verborum obligatione Boerio, deciſione 221. numero 4. Decio conſilio 410. Maranta de ordine iudiciorum, titulo de executione, numero octauo, & in primis à iudice obſeruanda.

8 Ergo cum conſtet hæredem eiuſdem iuris, poteſtatiſque eſſe, cuius defunctus fuit, l.hæredem, 59. D.de reg.iur. quam exornabis ex à nobis traditis in rubric.ex num.21. Inſtit.de hæredibus inſtituend. eique non minus, quam ſibi teſtatorẽ proſpexiſſe, l.ſi pactum, 9.ad fin. D.de probationibus, adeoque, & contra eum actiones incipere l.1. C.vt actiones ipſi non minus, quàm creditori executionem competere dubitauerit nemo. Quod cum in ſtatutis, ex quibus exequendi ius conceditur (quæque ſtrictim accipienda eſſe iam diu vulgo placuit) probauerint interpretes ad l.poſtulante, 44. D. ad Trebellian. in noſtratibus legibus Regijs, idem admitti inficias, ibit nullus. docuitque nominatim Rodericus Suarez, in l.poſt rem iudicatam, in declaratione legis Regni, extenſ.1.num.10. Parlador.lib.2. rerum quotid.c.fin.3. par. §.3.ex num.1. Memineris tamen velim, ne maiori forſan ex parte in taſum executorium recidat iudicium, quod ſi plures ſint hæredes, ſuo nomine, non niſi pro virili portione vnum ex eis executionem petere, ex reg.l.pro hæreditariis, 2.C.de hæred. act. quo caſu aliorum ſuperueniens, ratihabitio non ſufficiet, cum nihil eorum nomine fuerit geſtum, ex regula iuris; conualeſcere tamen iudicium; ſi reliqui illi ſuas cederent actiones, ex ſententia l.ſi rem alienam, 9.§.fi. D.de pignorat.act. qua cautum eſt, quod quando ius intentatum ſuperuenit, pendente iudicio ex cauſa de præterito, poteſt ſequi condemnatio (cui conſonat l.25. verſic. *Eſto ſe entiende*, vbi Gregor.gloſſ.4.tit.2.part.3.§.) & Baldi doctrina in l.ordo, ad fi.C.de execut.rei iudic. Nouello de dote, 6.part. priuilegio 71. Anton.Gabr. lib. 2.communium opinionum concl.2. & 3. Ergo, ſi pro cæterorum portionibus, executionem etiam vnus intendat, ſi tanquam litis cõſortis id efficerit, obtinebit, l.2. C.de conſortibus, eiuſdem tit. l.10.tit.5.par.3. qua vt rectè ibi admonent Gregor.gl.7. etiã ante litem conteſtatam, conſortem poſſe ſuo, & cõſortium nomine experiri, conſtitutum eſt; etſi id olim tantùm poſt litem conteſtatam liceret, ex d.l.2. dum tamen ſe hæredem eſſe in primis iudici oſtenderit, cuius probatio, niſi forſan proximior conſanguineus ſit, illi incumbit, ex vulgatis, & quæ vtiliter in propoſito conſiderant Cumanus, in l.ſed ſi de ſua. Alex.& Iaſo, nu.83.in l.is poteſt, D.de acquir.hæred. Rodericus Suarez, quem omnino videas, d.extenſ.1. nu.3. & 11.Greg.in l.11 gl.4.tit.2.p.3.Ant.Gomez, in l.64.Taur. nu.5. Dueñas, reg.276.

9 Idem, quod de hærede dicimus, & in hæreditatis emptore probandum eſt, vt ſcilicet ei aduerſus hæreditarios debitores executionem demus: id enim inter emptorem, & vẽditorem hæreditatis agi, intelligitur, vt neque plus, neque minus iuris habeat emptor, quam apud hæredem futurum eſſet, l.2. in princ. D. de hæred. vel act. vend. vnde nec de euictione hæres emptori tenetur, d.l.2. in princip. ſed ſolum ſe hæredem eſſe emptori præſtare, ex eleganti l ſi nomen, 4.ibi: *Locupletem eſſe debitorem, non debet præſtare, debitorem autem eſſe præſtare*, l.5.l.6.l.17.l.19.23.§.1. D. de hæred. vel act. vend. notat in vtili, & ſequenti caſu, Gaſpar Rodriguez, lib.2.quæſt.21, ex num.5. maximè num 10. itaque omne emolumentum, omneque periculum, rerum

perfecta venditione ad emptorem pertinet, d. l. 2. §. ſicuti,
vicem enim hæredis obtinet, eadem l. 2. §. cum quis, in
princip. quare quicquid ex hæreditatem peruenit, peruen-
turumque eſt, & actiones earum rerum, quæ nondum per-
peneruat, præſtare illi venditor debet, d. l. 2. §. perueniſſe, l.
emptor, 5. C. illo tit. quamquam & ſuo nomine intentare
vtiles etiam ſine ceſſione poſſit, d. l. emptor, quam vtiliter
explicat Anton. Gomez, 2. tom. cap. 2. num. 5. induceréque
poteris text. in l. qui ſtipendia, 9. C. de procur. iunctis à Bar.
traditis in l. 1. num. 16. D. de oblig. & act.

10 Hæredi, hæreditatique emptori fideicommiſſarius, id-
eſt, is cui voluntate teſtatoris hæreditas reſtituta eſt, pro-
ximus eſt, transeunt enim in eum hæreditate reſtituta, ex S.
C. Trebelliani diſpoſitione, actiones omnes hæredi compe-
tentes, ita vt ſi non directo, vtiliter tamen quaſi hæres age-
re poſſit, & conueniri, l. 1. l. poſtulante, 44. §. 1. D. ad S. C.
Trebellia. l. 1. & toto tit. de fidei comm. hæredit. petit. §. re-
ſtituta, 2. Inſtit. de fideicommiſſ. hæred. Vlpianus in fragmé-
tis, tit. 25. Paul. lib. 4. ſentent. tit. 2. & confirmat l. 14. tit. 5. p.
6. Explicuimus copioſè ad d. §. reſtituta, maximè numer. 10.
Nec obſtat, quod quemadmodum rerum corporalium, ſi-
ne traditione nulla eſt acquiſitio, nulla translatio, l. tradi-
tionibus, 20. C. de pactis, ita res incorporales, quales ſunt
actiones, l. vltim. verſ. & ideo. C. de longi tempor. præſcri-
pt. text. in princip. Inſtit. de rebus corporalibus, ſiue ceſſio-
ne ſolemniter facta, in alterum tranſire non poſſunt, l. 3.
iuncta gloſ. ibi verbo ſtatio. D. pro ſocio, quia actiones a-
deò noſtris oſſibus inhærere dicuntur, vt à nobis auelli nó
poſſint, l. quis ergo caſus, 17. l. ſi ſticho. 54. D. de peculio. l.
11 3. C. de nouationibus quoniam † vt rectè Ripa, in d. l. 1.
num. 9. D. ad Trebell. exiſtimauit, miniſterio, & auctorita-
te S. C. effici, & operari potuit, vt abſque aliqua ceſſione,
actiones in fideicommiſſarium tranſirent, licet alias quan-
do ab homine transferuntur earum ceſſio neceſſaria om-
nino ſit, vel dici ſubtilius poteſt ipſammet hæreditatis reſti-
tutionem fideicommiſſario factam, ceſſionis vicem ſorti-
ri, nam hæreditatis appellatione, iura quoque, & actiones
contineri dubium non eſt, l. nihil, 24. D. de verbor. ſignific.
l. hæreditas, 63. D. de reg. iur. vt latius diximus in rubr. In-
ſtit. de hæred. inſtituend. ex num. 17. & licet ſolæ actiones
ſine ceſſione tranſire non poſſint, ex dictis iuribus, tamen
per hæreditatis reſtitutionem rectè fideicommiſſario ad-
quiretur, ex reg. & ſententia, l. in modicis, 24. D. de con-
trah. empt. l. quædam ſunt, 62. D. de acquir. rer. domin. cap.
ex litteris, 7. de iure patron. & his quæ in eorum propoſito
vtiliter ſatis reſoluunt Hippolytus in l. 1. ex num. 10. D. de
offic. eius. Lambertinus de iure patronatus, lib. 1. 2. part.
quæſt. 5. art. 15. num. 2. Couarruu. lib. 2. var. cap. 18. num. 8.
Molin. lib. 1. de Hiſpan. primogen. cap. 234. per tot. maximè
12 num. 19. & 20. † Nec iterum obſtabit, ſi obieceris, l. ſi hæ-
res pecuniam, 73. D. ad S. C. Trebellian. & l. hæres à debito-
re, 22. D. de fideiuſſor. vbi probari videtur, non aliter actio-
nes transferri poſſe in fideicommiſſarium, quam ſi particu-
laris earum ceſſio interuenerit. Reſpondendum etenim
eſt, ea iura loqui, & procedere in actionibus, non quæ à te-
ſtatore deſcendunt, ſed in illis, quæ poſtea ab hærede, & ad-
quiſitæ & comparatæ ſunt, quas verum eſt ſine ceſſione in
fideicommiſſarium non tranſire, quia ex bonis defuncti
non pendente, in l. qui ita, 66. §. ſi damnum. D. ad Trebellia.
notat Ripa ſup. & cum aliis, nos, in §. reſtituta, num. 49. ex
quibus omnibus iam conſtat, creditoris hæredem, hæredi-
tatis emptorem, itemque fideicommiſſarium, executionem
rectè petere poſſe.

13 Item & illud, quod ex eiſdem deſcendit, eum etiam cui
actionibus ceſſis creditor ius aduerſus debitores ſuos de-
dit, executionem rectè petere poſſe, eſt enim creditoris lo-
co, ſi legitimè ceſſio fiat, ex celebri deciſione l. per diuer-
ſas, 22. l. ab Anaſthaſio, 23. C. mandati, l. 64. tit. 18. part. 5.
quibus in locis Bald. & alij, & in d. l. poſtulante. Bart. in l. 1.
num. 22. D. de obligat. & act. ſequuntur plures relati à Ro-
derico Suarez in l. poſt rem iudicatam, in declaratione leg.
Regni, extenſione, 7. vbi in eius additionibus Iacobus Val-
des, Paz in praxi, 1. tom. 4. part. cap. 1. num. 34. Parlador. lib.
2. rerum quotid. cap. fin. 3. part. §. 4. ex num. 1.

14 † Vnde, & illud eſt conſequens, fideiuſſorem, cui à cre-
ditore aduerſus debitorem ceſſio facta eſt, executionem
habere, quicquid contrarium exiſtimauerit Franciſc. Aui-
les in cap. Prætor. capit. 10. num. 38. verbo, *execucion*, dum
tamen in primis; hi, quorum hoc numero mentionem
facimus ius eis ceſſum eſſe docuerint. vt iam citati reſol-
uunt, nam ſi fideiuſſori actio ceſſa non ſit, aut aliàs a reo
principali, indemnitas non eſt ei re promiſſa, quamuis
quod pro eo ſoluerit recuperare, & exigere valeat, id ta-
men non extraordinario executionis iudicio, ſed actio-
ne mandati ordinaria conſequetur, l. 2. & per tot. D. man-
dati, l. 12. cum ſeqq. titul. 12. part. 5. Planè, quæ inter-
uenire debeant, vt ceſſio legitima ſit, deduces, ex d. l. per
diuerſas, ex d. l. ab Anaſthaſio, & his quæ in earum pro-
poſito adducunt iam citati, ab eiſque relati. Bart. conſilio
90. numer. 3. Fab. de Monte, de empt. & vendit. quæſt.
2. in princip. numero 10. Socin. reg. 67. Cuiacius lib. 16.
obſeruat. capit. 16. & 24. & omnino videndus Parladorius
15 d. §. 4. ex numer. 6. † Illud tamen perpetuo obſeruabis,
ceſſionem fieri debere tempore quo pecunia ſoluitur, alio-
qui poſt aliquod interuallum facta, cum nulla iam ſuper-
fuerit actio, quæ cedi poſſit, nullius momenti erit, cele-
bris text. in l. Modeſtinus, 76. D. de ſolutionibus l. 11. tit.
12. part. 5. l. 4. titul. 18. libro 3. fori, quare ſi ceſſio non præ-
ſenti pecunia fiat, ne in ea de iam facta ſolutione, ſed de
facienda mentio fiat, cauendum eſt, vt ſcripſimus copioſè
in princip. ex num. 54. Inſtit. quibus mod. toll. obligat. vt
rectè animaduertit Hiſpanus Gabriel Monterroſo in ſua
praxi, tractat. 7. *De eſcrituras publicas*, §. practica *de car.a*
de poder, y laſto, part. 131. formam horum mandatorum,
& ceſſionum Hiſpanè concipiens. † Quibus autem caſi-
16 bus, cedens, ceſſione etiam iam facta, poſſit ab antiquo
ſuo debitore exigere, actionum directarum ratione, quæ
illius oſſibus adhærent, vide l. ſi delegatio, 3. C. de noua-
tion. & quæ in eius propoſito nouiſſimè poſt alios ſcribit
Petrus barboſa, in l. ſi alienam, 12. ex num. 62. D. ſoluto
Matrimon. & quæ nos de actionum ceſſatione ſcripſimus
in princip. ex numero 54. Inſtitut. quibus mod. toll. oblig.
& nominatim, in §. Præterea nouatione, numero 13. illo
titul.

His qui ſuo non alieno nomine exequuntur, quorum
17 hactenus mentionem fecimus, iungendus legatarius eſt a
namque ſi cui debitoris nomen legatum eſt; quam-
uis ab his, qui ſucceſſerunt actionibus, non manda-
tis, directas quidem non habeat, vtilibus ſuo nomine re-
ctè experietur, text. in l. ex legato, 18. C. de legatis, cui
conſonat, l. 15. iuncta gloſſ. 2. titul. 9. part. 6. notat illic
Bald. in fin. verbis. Rodericus Suarez, iam citatus, ex-
tenſione 1. numero 12. quoniam non tantum is, cui dire-
cta, verum, & cui vtilis competit, exequendi ius datur, vt
exemplis multis iam ſupra, ex num. 1. oſtendimus. Planè
illud obiter memineris, quia ſæpius in hoc §. 1. directarum,
vtiliumque actionum meminimus, inter eas quoad effe-
ctum nullum eſſe diſcrimen, l. actio, 47. D. de neg. geſt. di-
ximus in §. quos autem, nu. 52. Inſt. de bonor. poſſ. & qua-
re directæ, quare vtiles nuncupentur, latè in §. 1. ex num.
28. maximè num. 30. Inſtit. de obligat. quæ ex quaſi contra-
ctu naſcuntur.

Denique eis teſtamentarium executorem, cui bonorum
18 defunctum diſpoſitione commiſſa eſt annumerabis, idem
enim iuris in eo eſt, ex quo à teſtatoribus frequenter eam
habet facultatem, vt pro voluntatis eorum executione hæ-
reditaria bona diſtrahere poſſit, vti nominatim docuit Spe-
culator, tit. de inſtrumentorum editione, §. nunc aliqua,
verſic. *Sed an executor vltimæ voluntatis*. Salicetus in l. ſi
quis ad declinandam. Cod. de Epiſcop. & Clericis, cum a-
liis, Didacus Spino de teſtament. gloſ. 28. numer. 31. quare
exequi eum debitorum nomina poſſe docuit Bartol. in leg.
Firmio. §. 1. Dig. quando dies leg. ced. Bald. in d. leg. ſi quis
ad declinandam. Didac. Caſtillo in leg. 33. Tauri, verbo,
cauſas, l. 2. l. 4. titulo 10. part. 6. vbi Greg. vtiliter rem ex-
plicat.

Se-

Digitized by Google

Secundum Preceptum.

Veaſe luego contra quien ſe intenta, y pide la execucion.

De perſonis, aduerſus quas executio locum habet, §. 2.

SVMMARIA.

1 *Hæres debitoris, item & hæres hæredis executionem patitur, ac idem ipſe debitor: non tamen intra nouem dies, quibus debitoris funus exequitur.*

2 *Hærede non adeunte, deliberandi tempus coarctari poteſt, & hæreditati curator dari.*

3 *Hæres pro hæreditaria tantum parte executionem patitur, hypothecaria tamen ratione poſſeſſionis conueniri inſolidum poteſt, & num. ſeq.*

5 *Cenſui, pignora ſuppoſita poſſidens, etiam excuſione non facta excuti poteſt.*

6 *Tertius ſingularis poſſeſſor, exequi non poteſt, limitatur numeris ſequentib.*

7 *Tertius emphyteuticæ ſucceſſor, exequi protanone cum poſſit.*

8 *Litigioſæ rei poſſeſſor, exequi poteſt.*

9 *Litigioſa res, quæ dicatur.*

10 *Tertius poſſeſſor, dolo poſſeſſionem rei, nactus, pro poſſeſſore non eſt.*

11 *Tertius ſimulatus poſſeſſor, exequi poteſt.*

12 *Pacto de non alienando contractui adiecto, exequi tertius poſſeſſor poteſt.*

13 *Pactum de non alienando, vtrum in contractibus validum ſit, & num. ſeqq.*

14 *Pactum de non alienando in re aliena in efficax.*

15 *Pactum de non alienando in re propria, obligat paciſcentem.*

16 *L. ſi creditor, 7. §. fin. D. de diſtract. pign. num. ſeqq.*

17 *Tertius poſſeſſor, principale non excuſo hypothecaria, non conuenitur.*

18 *Tertius poſſeſſor, etiam principali non excuſo, conueniri poterit, pacto de non alienando adiecto.*

19 *Pacto de non alienando in publico guarentigio inſtrumento adiecto, tertius exequi poteſt.*

20 *Vendita res, etiā ſi tradita ſecundo emptori ſit, prior venditio, valet pacto de non alienando adiecto.*

L. quoties, 15. C. de rei vindicat.

21 *Emptor rei emptæ colono ſtare compellitur, ſi in locatione rei locatæ hypotheca, cum pacto de non alienando fuerit appoſita.*

L. emptorem, C. de locato.

22 *Pactum de non alienando, non excludit beneficium, l. æde, 3. C. de locato.*

23 *Hypotheca generalis, an vero ſpecialis neceſſaria ſit in ſpecie, l. creditor. §. fin. D. de diſtract. pignor.*

24 *L. fi. C. de pact. inter emptorem.*

25 *L. ea lege, 2. C. de condict. ob cauſam.*

26 *L. fin. C. de rebus alienis non alienand.*

27 *L. fin. C. ſi mancipium ita fuerit alienat.*

28 *Cenſus contractus poſt nouam Pii V. conſtitutionem, quando pactum de non alienando adijci poſſit.*

29 *Tertius poſſeſſor in contractu cenſuali, principali non excuſſi non poteſt.*

30 *Tertius poſſeſſor in cenſibus, vt principali non excuſo exequi poſſit, quæ clauſula adijcienda.*

31 *Tertius poſſeſſor, quibus caſibus exequi poteſt à debitore cauſam, mediatè, vel immediate habere debet.*

32 *Fideicommiſſarius, itemis, qui pro poſſeſſore hæreditatem poſſident, exequi poſſunt.*

33 *Filius in tertio, & quinto melioratus (ſic aiunt) an à paternis creditoribus exequi poſſit.*

34 *Fiſcus qui delinquentis bona occupauit ab eius creditoribus exequi poteſt.*

35 *Monaſterium ab ingreſſis creditoribus, cuius bona retinet rectè exequitur.*

36 *Executores teſtamentarij, penes quos defuncti bona ſunt, exequi poſſunt.*

37 *Vxor pro medietate lucrorum exequitur.*

38 *Hæreditatis emptor exequi non poteſt, rectè tamen conuenietur, ſi venditor ſoluendo non ſit.*

39 *Donatarius omnium bonorum, an exequi poſſit?*

40 *Vſufructuarius omnium bonorum, an & quando exequi valeat?*

41 *Minor, ſine tutore, aut curatore, executionem non patitur.*

42 *Tutor, & curator quando pro pupilli, ſiue minoris debito poſſit exequi?*

43 *Debitoris bona, qui occupant exequi, quomodo poſſint.*

44 *Fideiuſſores à confideiuſſore, qui debitum ſoluit, an exequantur?*

1 SVadent ea quę ſupra reſoluimus, vt quemadmodum creditor, eiuſve hæredes aduerſus debitorem in ſententia, ſiue inſtrumento nominatum, exequendi ius habent, idem & aduerſus eius hæredem recipiendum, ſine vlla dubitatione ſit, ex ratione, ſententia text. in l. poſtulante. 44. in princ. D. ad S. C. Trebel. vbi ad id quod poterat compelli defunctus poteſt compelli, & eius hæres, cuius argumento id notant ibi Bart. & Angel. idem Angelus, in l. penult. ad fin. D. de his, quæ in teſt. delent. Rod. Suarez, in d. l. poſt rem iudicatam, in declaratione legis Regni, extenſ. 1. ex num. 1. Gaſpar Cauallinus, lib. 2. milleloq. cap. 631. Minchac. lib. 1. de ſucceſ. creatione. §. 6. nu. 39. & 42. Baeza, de inope debitore, cap. 6. Azeuedo, in l. fin. nu. 85. tit. 21. lib. 4. nouæ Recopil. Paclad. 1. cap. fin. 4. part. § 1. & nos infra. §. 4 ex num. 3. Quod cum ex adductis probare ſit facile, tum maxime ex l. ex contractu. 44. inf. hoc tit. dum tamen exequenti onus aduerſarium hæredem eſſe probandi incumbere meminerīs, nec enim ſufficit filium, ſiue fratrem debitoris eum eſſe oſtendere, cum plura euenire poſſint, propter quæ non capiat, vt nominatim docuerunt Paulus, in l. 2. D. de condict. furtiua, Guillelmus, in cap. Raynuntius, verbo, *mortuo*, in 2. nu. 87 latè Rodericus ad legem Regni, extenſ. 1. adeo, vt etſi in inſtrumento, vel ſententia non exprimatur hæres carceri mancipari, ſicut & debitor ipſe, poſſit. Quod cum Bart. docuerit, in l. poſtulante, vbi omnes adnotarunt, D. ad S. C. Trebell. ſequuti ſunt Boerius, decif. 10. Bornin. Caualcanus, lib. 2. Milleloq. cap. 631. Minchac. lib. 1. de ſucceſſ. creatione. §. 6. num. 39 & 42. Baeza, de inope debitore, cap. 6. Azeuedo, in l. fin. nu. 86. tit. 21. lib. 4. Recop. Anto. Gomez, in l. 64. Tauri, num. 5. Quod & ad hæredem extendendum putat Rebuffus. 1. tom. ad leg. Gallicas, tit. de liter. obligator. art. 6. gloſ 3 num. 74. & art. 8. gloſ. 2. num. 2. Is tamē, nec ille, qui teſtatori debitori ſucceſſit, intra legitima conficiendi inuentarii tempora exequi non poſſunt, neque debitorum teſtatoris occaſione in carcerem detrudi, vt in l. ſi. §. in computatione, verſic. *donec*, C. de iure deliberandi, notarunt omnes, niſi vel hæredis fuga timeatur, vel exiſta aliqua cauſa dilationem res non recipiat, vt in iam citatis locis adnotarunt Rebuff. art. 3. gloſ. 2. num. 32. Ant. Gomez, d. nu. 5. Baeza, cap. 6. num. 16. Azeuedo, nu. 78. eleganter Gregorius, in l. 7. tit. 6. part 6. Dueñas, regula. 277. & alii plures, quos refert Iacob. Valdes, in addition. ad Rodericum, dicta extenſ. 1. nu. 6. Palladorios, lib. 2. cap. fin. 4. part. §. 1. num. 7. & 5. part. § 1. num. 28. quamuis ex opinione Petri de Auendaño, in tit. *de las excepciones*, nu. 25. Didacus Perez, in l. 3. titul 8. lib. 3. ordinamenti, vltra nouem dies à morte teſtatoris hæredibus indulgendum non eſſe, verius, & æquius videatur, propter authoritatem text. in authentico, vt cum de appellatione cognoſcitur. §. meminimus, collatione. 8. l. fin. tit. 13. part. 1. l. 13. tit. 9. part. 7. quibus expreſſe cautum eſt, ne hęredes, aut cæteri defuncti cognati intra nouem dies, quibus funus proſequuntur, pro ſuo, hæ-
2 reditario ve debito exequantur; † & quia iniquum eſſet, ſi omnia inuentarii curricula expectarentur, creditores bonis ſuis fraudari. Igitur vel conficiet intra nouem illos dies inuentarium hæres, aut eo elapſo executionem patietur: monendus

monendus ergo in primis eſt, vt vel adeat, vel repudiet. l.1. §.ſanè, D.de ſucceſſorio edict. l.ſi curatoris, 9. C.de iure delib. ſi adit expedita res; ſi tacet conſulito res. in l.fin. §.ſin autem, illo tit. ſi repudiat, curator bonis dandus erit, l.1. 2. & ſeq. D.de curatore bon. dando, l.ſi diù 8. D.quibus ex cauſ. in poſſeſſ. eatur, Greg in l.12. verbo, *no valdria*, tit.2. par.3. Capicius, deciſ.87. quo caſu, ſcilicet cum creditores vrgent, deliberandi etiam tempus hæredi coarctari poſſe, idque iudicis arbitrio, ratio ipſa ſuadet. item & Baldi authoritas, cui ſic placuit, in rubr. C.de ſucceſſ. edicto, quem iure alij ſequuntur referente ibidem Iaſone, num.4. Greg. in l.2. verbo, *à lo menos*, tit.6. par.6. Palacios Rubios, in repetitione rubricæ, § 66. num.3. Didacus Perez, in additionibus ad Segnram, in l.cohæredi, § cum filię, num 102. D.de vulgati, Tiraq. de retractu lignag § 1. gl.10. num.31. & 58. Nouiſſimè Alphonſus à Villadiego, in ſua Politica inſtitutione, c.2. nu 56. cum ſeqq.

3 Simili modo, quemadmodum hæredem non, niſi pro hæreditaria, virilique portione, executionem petere poſſe reſoluimus, d.art.2. num. 8. ſi plures ſint hęredes, non inſolidũ aduerſus quemlibet, ſed aduerſus ſingulos pro hæreditarijs portionibus petendam ſuadet, eadem illa reg. d.l.pro hęreditarijs, 2. C.de hæred. act. l.1. C.ſi cer. pet. in quarum propoſito paſſim plura interpretes comminiſcuntur, dicemuſque nos, ſi Deus faxit, ſequenti anno, ad interpretationem, l.2. §.& harum, D.de verb oblig. cuius cum plures ſint limitationes, quarum aliquas recenſet Bar. & Ripa, in l.4. §.Cato, illo tit. Afflictis, deciſione 332. num.2. Bald. conſil.194. Romanus, conſil.189. Decius, conſil.337. Rodericus Suarez, vbi ſup. limitatione 1. nu.14. Ant. Gomez, 2. tom. c.10. num 3. & 5. & 8. & cap.11. num.12. † illa prætermitti non
4 poteſt, quæ ex eadem lege, verſic. *niſi intercedat* colligitur, pignore, vel hypotheca interuenientibus in creditoris poteſtate eſſe, an perſonali actione aduerſus ſingulos hæredes, an vero hypothecaria aduerſus pignus, vel hypothecam poſſidentem experiatur. Quod idem deduces, ex tex. in l.ſi neceſſarias, 8. §.ſi vous, D.de pignoratitia actione, l.creditoris, 8. D.de diſtract. pignor. rationem vero ex l.fin. verſ. *cum eius vindicatio non perſonam obliget, ſed rem ſequatur*. C.ſi vnus ex plurib. hæred. ornata à Iaſ. in §.item Seruiana, num. 120. & 127. Inſt. de act. à Roderico, d.nu 14. quod idem admittes, ſi non apud plures hæredes, ſed apud plures ſingulares poſſeſſores pignus extet, quoniam quamuis controuerſum ſit, an hoc caſu quilibet inſolidum conueniri, an vero ſolum pro virili excuti debeat? docueritque Dynus, in leg. Moſchis 47. D. de iure fiſci pro viri, aduerſus quemlibet poſſeſſorem agendum eſſe, cui accedit Faber, in §.item ſi quis in fraudem, num 26. Inſt. de action. Caſſaneus in conſuetudinibus Burgund. rub.5. § 2. num.37. & æquiorem opinionem conteſtentur, Afflictis ad conſtitutiones Regni, lib. 1. rub.17. num.26. Couarr. lib.3. variarum capite ſep i no, numero ſeptimo. Contrarium tamen, quinimo inſolidum, aduerſus quemlibet poſſeſſorem agi poſſe, tennit Accurſius in dicta lege Moſchis, verbo, *poſſeſſorem*, & ibidem Bar. Iaſo, vbi ſupra numero 128. Corneus conſilio 132. libro primo, Neguſantius de pignoribus, 8. par. membr. 1. numer. 50 dicit frequentius receptam Couart. ſup. Petr. de Salazar, de vſu, & conſuetudine, cap. 11. numero 85. Didacus Perez, in proœmio, titulo ſecundo, libro octauo, ordinam. pagina 35. Valaſcus, de iure emphyteut. quæſt.32. numero 15. Azeuedo, in lege prima, numero 14. titulo 15. libro quinto, nouæ Recopilationis. Felicianus de Solis, libro 3. de cenſibus cap. 4. numero 10. * Parladorius libro ſecundo, rerum quotidianarum, capite fin. paragrapho primo, numero 20. Antonius Capicius, deciſione quinquageſimaprima, numero octauo, & nono, Milaneſius, libro ſecundo, deciſione prima, numero primo, Auendanus de cenſibus, capite 23. ex numero 11.

Meminiſſe tamen oportet, plurimum intereſſe, an aduerſus hæredes, ſiue pignoris poſſeſſores, quis perſonali pro virili, an vero hypothecaria actione, inſolidum experiatur? ſiquidem, qui hypothecariam intendit, illud petit rem pignori nexam, ſibi reſtitui, vt eam teneat, donec debitum exſoluatur, cum vero executio petitur perſonalis intenditur, l.ſicut in rem.4. vbi gloſſa, verbo, *perſecutione*. C.de præſcriptione 30. vel 40. ann. vnde fit executionem hoc caſu aduerſus ſingulos hæredes pro virili portione locum habere, non aduerſus pignus, vel hypothecam tenentem, quamuis is, aliàs inſolidum poſſit conueniri, vt vel pignus reſtituat, vel debitum integrum exſoluat. Quomodo interpretaberis text. in dict. l.pro hæreditarijs, & ſimiles, ſup. allegatos, eſtque ſumme in praxi notandum. * Huius interpretationis illa commendatur ratio, quia cum is, qui pignoratitia, vel hypothecaria conuenitur, ob id tantum vrgeatur, quia rem tenet, ſi eam dimittat, vt creditor rei rõne ius ſuũ conſequatur, conſequens eſt, re ipſa dimiſſa liberari, l.etſi fonte, 6. §. etiam. D.ſi ſeruitus vindicetur, ibi: *Labeo autem hanc ſeruitutem non hominem debere, ſed rem*. Denique licere domino rem derelinquere ſcribit. l.filius familias. 114. §. apud Marcellum, D.de leg. 1. vbi probatur legatarium dimittere debere fideicommiſſario fundum, cui ex eo aliquid annuũ eſt relictum: ſi nolit annuum pręſtare auth. de non alienandis. §. ſcire, quem textum adducit Bald. in auth. ſi quas ruinas, n.17. col.5. C.de Sacroſ. Eccl. Afflictis, deciſ. 95. ad quẽ obſeruat Vrſilis eo laudato, Guido Papa, deciſ.42. & deciſ. 432. & 573. Felicianus, dict. lib.3. cap 6. Gaſpar. Rodriguez, lib 2. q.9. nu.56. Couarruu. lib.3. variar. cap 7. num.6. verſ. hinc etiam deducitur, Auendaño, de cenſibus, cap.99. quod tamen caute accipiendum eſt in eo, qui conuentus, vt vel debitum ſoluat, vel rem dimittat, alterum elegit, hanc enim habet poteſtatem: id, vel illud præſtare, leg. ſi fundus. 16. §.in vindicatione, D.de pignorib. ibi: *Aut pecuniam ſoluat, aut rem reſtituat*. Electione tamen iam facta, & res hypothecæ nexui ſuppoſita, retenta voluntarie rem creditori dimittere, vt à debito liberetur non poterit, vt bene vidit Couarr. d. nu.6. verſic. hinc etiam deducitur, ſi tamen ea res, abſque poſſeſſoris fraude, qui rem poſſideret, & retinere elegerit ad alium deuenerit, non poterit vlterius ad ſolutionem vrgeri, Gaſpar Rodriguez, d. lib.2. q.7. nu.12. & q. 9. num. 56. Auendaño, dict. cap.99. num. 3. vltra quos in propoſito induces rationem, l.ſub hac. 8. ff. de obligat. & action. ſub hac enim conditione, *ſi volam*, nulla ſit obligatio, pro non dicto enim eſt, quod dare, niſi velis cogi non poſſis. Electione ergo ſemel facta, & obligatione iam conſtituta, & eius iure creditori quæſito, integrum non eſt ab ea eximi debitori, quomodo intelligendum eſt, quod Bald. ſcripſit in d. §. Labeo, quod quando onus reſpiciens rem venit, ex diſpoſitione contrahentium, rem relinquens non liberatur, cuius ſententiam ſequuntur Guido Papa, Hippolyt. Tiraqoel. & alii relati ab Vrſilis ad Matthæum de Afflictis, loco citato, & ſupplenda, quæ in propoſito ſcribunt Hieronymos Gabr. conſil.47. nu.11. & 13. Cenſius de cenſibus, q.5. art.8. num. 8. & art.9. nu.81. Auendaño, vbi ſup. cap. 112. nu. 13. Gutierr. lib.2 pract. q.177. nu. 3. & 4. Perez de Lara, lib.1. de Anniuerſar. cap.8. num.26. & nominatim, num. 30. ad fin. verſic. quod in tantum.

5 Sed illud longe magis, quod eſt valde in foro frequens, proximan hanc doctrinam limitandam, in contractu cenſuali, in quo etiam aduerſus pignorum poſſeſſorem executionem locum habere, etſi excuſſio facta non ſit aduerſus principalem debitorem, cum multis oſtendit Couarr. lib.3. variar. cap.18. nu.6. quem ſequitur Parladorius, lib.2 rerum quotid. cap. fin. 4. part. §.1. nu 19. Felicianus de Solis, d. cap. 4. nu.11. ex l.fin. C.ſine cenſu, vel reliquis. l. Imperatores. 7. D.de publicanis, & vectigalibus, l.hactenus. 7. D. de vſufructu. Quamuis Gaſpari Rodrig. lib. 2. de annuis redditibus, quæſt.7. num.18. & quæſt.9. num.61. verſ. *ſecundo limita*. & multis alijs, quamuis multis alijs contraria ſententia placuerit, ſcilicet etiam in hoc contractu pro rata tantum poſſeſſores via ordinaria conueniri poſſe, quos iam relati, & recenſent, & eorum argumenta reijciunt, nobis latius diſcutere non vacat; iam pergamus.

6 Illud nunc adiungamus, an regulariter aduerſus tertium poſſeſſorem, ſeu ſingularem ſucceſſorem, executio extra ſuperiori numero relatum caſum, admittenda ſit, plane tertium poſſeſſorem hoc loco eum accipimus, qui

non

non eſt heres, vel ſucceſſor ex aſſe, vel ex parte illius in quem exequendi ius competit, ſed rem ſingulari titulo nactus eſt, vt legatarius, donatarius, emptor, & ſimiles, ex ſententia l. quædam, 9. §. nihil intereſt. D. de edendo, l. ſi hæreditatem, 32. D. mandati. §. legatarijs Inſt. de teſtam. ordinand. Et cum conſtet rem inter alios actam alijs præiudicium non afferre l. ſæpè. 63. D. de re iudic. tit. C. res inter alios actas, vel iudicatas alijs non nocere. l. 20. tit. 22. part. 3 Bart. in l. de quibus. num. 21. D. de legibus, Couarr. practicar. quæſt. cap. 13. aſſeuerandum eſt, ſiue ex perſonali, ſiue ex reali actione agatur (vt Bart. in l. 3. C. de pignoribus placet, ſub num. 10. & alijs quos refert Parladorius, dict. 4. part. §. 5.) aduerſus tertium executionem locum habere non poſſe, ſiue ea ex re iudicata, ſiue ex contractu guarentigio petatur, d. l. ſæpe, 63. & in duci poteſt l. nam poſtea, 9. § fin. & l. ſeq. D. de iure iurando, l. ſi ſuperatus, 3. §. 1. D. de pignoribus, l. 1. & 2. C. quibus res iudicata non nocet, verum cum is, qui ea titulo nullo, & à lege reprobato poſſidet, pro poſſeſſore non ſit, & alienatio, ac ſi non fuiſſet facta, eo caſu aduerſus eum executionem dandam, ſuperioremque regulam limitandam ſcripſit Bart. vbi ſup. num. 23.

7 Ergo † cum rei emphyteuticæ, ſine domini voluntate alienatio facta nulla ſit ipſo iure, leg. fin. Codic. de iure emphyteut. leg. fin. titol. 8. part. 5. diximus latè, in §. adeo, ex nu. 39. Inſt. de locatione, & conduct. ſi emphyteuta prædium, ſine domini voluntate alienauerit, & is malit executionem petere, quam commiſſi agere, poterit ex emphyteutico inſtrumento, in re hac emphyteutica aduerſus iſtum tertium poſſeſſorem executionem petere, quod vt in foro frequens, & quotidianum obſeruantum eſt, poteſtque comprobari, ex l. commiſſa, 14. D. de publicanis, & vectigal. & admittit Franc. Auiles, in Capp. Prætorum, cap. 10. verſic. *Execucion*, num. 56. verſic. *Fallit etiam*. Parlad. d. lib. 2. cap. fin. 4. part. §. 1. num. 18. & §. 5. num. 5 à quibus tamen diſcedit Gaſpar Rodriguez, lib. 2. de annuis reddit. q. 3. num. 61. ad fin. eo quod aduerſus tertium non perſonali, ſed reali actione ratione poſſeſſionis, quis experiatur, quod iam ſupra animaduertimus, num. 4. ad fin. quamuis illorum opinionem in tributo Principis, in penſione annua ſuper aliquo fundo pro alimentis impoſita, vel pro anniuerſarijs defunctorum, vel decimis, aut oblationibus, pro quibus etiam contra tertium poſſeſſorem datur actio perſonalis; ex ſententia Guidonis Papæ, q. 576. tradit Vincentius Carocius, tract. de locato, ad l. ſi quis domum. § 1. D. locati. q. 4. num. 6. & 7. quoniam quando actio perſonalis eſt reſtricta, & contracta ratione rei certæ, tunc poſſeſſorem ſequitur admitti poſſe, credont nonnulli, limitata, l. fin. §. fin. D. de con-

8 trah. empt. quod latius diſputat Gaſpar, dict. loco. Pari † ratione, cum litigioſæ alienatio irrita ſit, ſiue emptor ſciens, ſiue ignorans vitij huius fuerit, l. fin. verſic. ſin autem, C. de litigioſis, l. 13. vbi Gregorius adnotauit, tit. 7. part. 3. Couarr. practicarum quæſt. cap. 13. num. 7. ſi poſt inceptam litem, rem de qualis erat tertius nactus ſit, aduerſus eum executio rectè procedet, vt deduces, ex d. l. ſi ſuperatus. 3 § 1. D. de pignoribus, l. ſi mater. 11 §. fin. D. de except. rei iudic. l. 2. & l. fin. C. de litigioſis, vbi Bart. & Salicetus adnotarunt, idem Bart. in d. l. 3. C. de pignoribus Roderic. Suarez. in l. poſt rem iudicatam, in declaratione ad legem Regni, limitatione, 1. num. 5. & cum alijs Parladorius, dict. §. 5. num.

9 6. † Planè quamuis controuerſum nimis ſit, quæ res litigioſa, hoc caſu æſtimari debeat, vti deduces ex Bart. in leg. quāquam. §. 1. D. de aqua pluuia arcenda. Abb. in capit. fin. de alienatione iudi. Tiraquel. de retractu conuentionali, ad finem tituli, numer. 171. Couarr. dict. num. 7. dicendum eſt, quod ſiue actione in rem, ſiue in perſonam puta ex empto, vel ſtipulatu, vel alia, ſiue de re ipſa, ſiue de quo alio iure agatur, alienationem rei, de qua, aut ſuper qua controuerſia fuerit, lite pendente factam nihil impedire, quo minus poſſit actos ius ſuum, hoc eſt rem iudicatam aduerſus tertium poſſeſſorem, non aliter, atque ac ſi alienatio nulla facta eſſet, perſequi vti deduces, ex dict. l. quamquam. §. Iulianus, dict. l. ſi mater. §. ſi egero, & d. l. 2. C. de litigioſis. Cui

10 † tertio poſſeſſori, de quo nunc egimus, & alter ille ſimilis eſt, qui dolo alicuius rei poſſeſſionem nactus fuerit, nam, & aduerſus eum executionem porrigēdam auctor eſt Cynus. in l. 1. quæſt. 9. C. de alienatione iud. quod tamen ne Bart. repugnet auctoritas, in l. 3. num. 25. C. de pignorib. ex Baldo, in l. ob maritorum. 2. C. ne vxor pro marito, & in l. executorem. 8. C. de executione rei iud. ſic accipiendum eſt, ſi dolus in executionis fraudem, & quando iam lis pendebat, commiſſus fuit, nam ſi in creditoria fraudem, ordinaria via agendum eſt, ex toto titulo de his, quæ in fraudem creditorum. Accedunt Baldo, Paulus, Iaſo, Zaſius, & Herculianus, in §. ſi ſuper rebus, huius legis, Couarr. vbi ſupra, Ioannes Baptiſta à Villalobos, in Aerario commun. opin. litt. A. num. 132. Parlad. d. l. 2. cap. fin. 4. part. §. 5. n. 14.

11 At qui cum certum ſit, ſimulatum contractum nullius eſſe momenti, l. nuda. 65. D de contr. empt. l. 2. C. plus valere, quod agitur, perindeque haberi, ac ſi celebratus non eſſet, aduerſus tertium poſſeſſorem, qui per ſimulatum contractum rem fuerit adeptus, executionem quoque dandā, ſuadet eadem illa iuris ratio: item & Baldi auctoritas, in d. l. executorem, col. 4. quemadmodum ſi res illæc penes aliquem depoſita, vel commodata eſſet, nam ac ſi penes debitorem ipſum eſſet, executio locum habet. Accurſ. in auth. de fideiuſſoribus, §. ſed neque debitorem, collat. 1. Quod idem, & de reliquis, qui quamuis rem teneant, non tamen ſuo, ſed alieno nomine poſſident, dicendum eſt, quoniam, ac ſi poſſeſſio penes dominum eſſet, æſtimatur, ex reg. l. officium. 9. D. de rei vindic. l. certè. 6. D. de precario.

12 Denique ex eodem illo fonte fluit, quod ſi quis pignori rem ſuppoſuerit, pacto de non alienando adiecto (hoc eſt promittens creditori ſe pignus, aut hypothecam eo inuito non alienaturum) quoniam alienatio poſtea facta nulla eſt, l. ſi creditor. 7. §. fin. iuxta literam negatiuam, D. de diſtract. pignorum, l. fin. in fin. tit 5 part. 5. aduerſus tertium poſſeſſorem, eo caſu executionem quoque dandam, vt cum Bart. & Salicetto, pluribuſque alijs, reſoluit idem Parladorius. d. cap. fin. 4 part. §. 5. num. 16. Verùm quando in rem hanc in vſu forenſi, quàm frequentiſſimam incidimus, paululum ſubſiſtamus oportet (vt alias inquit Iulius Paulus, in l. legatum. 26. ibi: *Et plenius rogo, quę ad hęc ſpectant attingas, quotidiana enim ſunt*. D. de liberat. legat.) quoniam de huius pacti de non alienando iuxta alienam rem appoſiti valore, & effectu dubitari multa paſſim audio.

13 Ergo ſciendum eſt, quod ſit valde controuerſum ſit, numquid alienationis prohibitio in contractibus valida ſit, videamurque ea in re non ſolùm interpretum opiniones, verum & leges ipſæ diſſidere, vti deduces ex l. penult. D. de pactis. l. ei fundo, 19. & l. quoties, 15. D. de ſeruitut. l. ſi ita quis. 135. §. ea lege. D. de verb. oblig. d. l. ſi creditor. 7. §. fin. D. de diſtract. pignor. l. ea lege, 3. C. de condict. ob cauſam. l. fin. C. de pactis inter empt. ex quibus aliqui valere alienationem, & ad intereſſe ſolum agi poſſe ducent. Alij rem ipſam, quaſi alienatio nulla fuerit, condici poſſe affirmant.

14 Vt paucis agamus reſolues, pactum † de non alienando appoſitum in re aliena, non inducere neceſſitatem obſeruationis, quia non poteſt, quis ſine cauſa liberam de re ſua diſponendi facultatem domino auferre, quomodo procedit

15 text. in dict. l. penult. & dict. l. quoties. Quod ſi † huiuſmodi pactum apponatur in rei propriæ traditione, & aliquod intereſſe paciſcentis poſſit conſiderari, vel præſens, vel in futurum, valet prohibitio, & ita intelligitur text. in dict. §. ea lege, vbi facta alienatione contra prohibitionem appoſitam in contractu, agitur ad intereſſe, ergo præſupponit Iuriſc. prohibitionem, non alias effectum operari, quam intereſſe illius, qui prohibitionem appoſuit, vel hæredis ipſius, cui quis in dubio proſpicere videtur, l. ſi pactum, 9. in finalibus verbis, D. de probationibus, cuius rationem in elegāti caſu examinamus, in §. ex conditionali. Inſt. de verb. obligat. num. 10. & ita intelligi etiam poterit, dict. l. ei fundo. 19. D. de ſeruitut. ſcilicet, de conſtitutione ſeruitutis, quæ in futurum vtilis eſſe poteſt conſtituenti, vt ibidem notant Bart. & Iaſ. in l. 1. num. 18. D. de pactis, nec diſſentiunt Couar. lib. 4. cap. 7. num. 3. Goueanus, lib. 1. variar. cap. 15. & nos in rubr. Inſt. eod. num. 3.

16 Ex

Digitized by Google

16 Ex qua reſolutione primo infertur interpretatio ad tex. in dict. l. ſi creditor. 7. §. fin. D. de diſtract. pignor. vbi pactũ de non alienando appoſitum in re aliena valet, iuxta literã negatiuam, quam cum Bart. in l. filius fam. 117. §. Diui. D. de leg. 1. num. 14. & in alijs pluribus locis defendit Anton. Auguſt. lib. 4. emendationum, cap. 17. Ioannes Gutierr. in l. nemo poteſt, num. 28. D. de leg. 1. quia pactum appoſitum fuit à creditore habente ius hypothecæ in illa re, cuius intererat non alienari. Et hinc interpretari debet Bart. d. num. 14. verſic. *eſt alius caſus*, receptus ſecundum Ripam, num. 87. Roderic. Suarez. allegation. 9. nu. 14. & in l. poſt rem iudicatam, limit. 1. ad legem Regni, n. 12. & 15 & ad id tex. in d. §. ſi. extollunt plurimi interpretes, quos accuratè retulit Ioannes Gutierrez, d. num. 28. & comprobet expreſſe, l. fin. in 2. p. tit. 5 p. 5. vbi etiam obſeruauit Greg. gloſ. fin.

Quibus addo ego ex Bart. in d. §. fin. venditionem ibidẽ, non omnino infirmari, ſed eatenus, quatenus damnum allatura eſt paciſcenti: & ſic ratione intereſſe, iuxta ſup. traditam reſolutionem.

17 Quo fit, vt quamuis aduerſus tertios poſſeſſores agi non poſſit hypothecaria, niſi excuſo prius principali debitore, auth. hoc ſi debitor. C. de pignor. iuxta quam omnino videas, quod de excuſſione Palladorius ſcripſit, lib. 2. cap. fin. 4. part. §. 7. l. 24. tit. 13. part. 5. in ſpecie tamen, dict. §. fin. re-

28 ctè poterit, quia hoc eſt intereſſe creditoris, ne cogatur excutere principalem debitorem, ſed perinde perſequatur rẽ, ac ſi in bonis debitoris manſiſſet, quod nominatim obſeruat Bart. in d. §. fi. ſub num. 2. dicit mirabile Rodericus Suarez, d. limita. 1. numer. 13. & ante ſub nu. 5. ſequuntur Couarruu. Mincbaca, Paz, & alii plures quos in additionibus ad eundem Suarez nouiſſimè retulit Iacobus Valdes, qui tamen non vidit Ioannem Gutierrez eandem ſententiam

29 ſequentem, vbi ſup. num. 29 & ſequent. Qui † omnes eleganter ſatis indè ſubinferunt, quod ſi huiuſmodi clauſula, & pactum de non alienando, cum hypotheca ſpeciali eiuſdẽ rei, appoſita ſit in inſtrumento publico, quod iuxta leges Regias paratam habeat executionem, licet aliàs exequendi ius quod perſonale eſt, non tranſeat aduerſus tertios poſſeſſores, ex regula, l. 1. §. ſi hæres præcepto fundo. D. ad Trebel. l. fin. §. fin. D. de contrah. empt. & magis, ex l. ad probationem. 21. vbi, *Sed quem tenor ſcripturę deſignat*, C. de probation. diximus ſup. latius, num. 5. hoc tamen in caſu etiam contra tertium poſſeſſorem executio locum habebit, quamuis excuſſio facta non ſit, hoc enim intereſt creditoris, vt ac ſi res non exiſſet de bonis ſui debitoris, integrum ei maneat exequendi ius: quod in ardua cauſa defendiſſe teſtatur Rodericus, & ſequuntur iam relati.

120 Deduci etiam ex his poteſt, quod & ſi ſecundus venditor, cui res tradita eſt, præferatur priori, qui antea contraxerat, l. quoties. 15. C. de rei vind. l. 50. titul. 5. l. 14. tit. 13. part. 5. & in Ord. Portugal. libr. 4. tit. 28. appoſito tamen à primo emptore pacto de non alienando cum hypotheca rei, non poteſt, cum præiudicio primi tradi ſecundo, cuius emptio eatenus quatenus præiudicat primo nulla eſt, ideo hoc caſu non erit locus dict. l. quoties.

21 Præterea infertur optima declaratio ad l. emptorem. 9. C. de locato. l. 16. tit. 8. part. 5. quibus cauetur emptorem nõ teneri ſtare colono, vel inquilino, qui rem conductam habebat à venditore, vt latè explicant Doctores, præcipuè Petrus Barboſa, in l. ſi filio fam. §. fin. D. ſoluto matrimon. Alciat. in l. 2. nu. 20. D. ſi certum petatur. Dueñas, regul. 240. Pinelus, in l. 1. 3. part. nu. 68 C. de bonis mater. Ioan. Gutierrez, in dict. l. nemo poteſt, dict. num. 28. Couarruu. lib. 2. variarum capit. 15. Anton. Gomez 2. tom. cap. 3. numer. 3. non enim procedit, vbi fuiſſet appoſitum prædictum pactum, cum hypotheca, quia tunc locationi ſtandum erit, perinde, ac ſi res non exijſſet de poteſtate locatoris: quod nominatim docet Rodericus Suarez, in dict. l. poſt rem iudicatam. 1. limitatione, num. 8. Anton. Gomez. 2. tom. cap. 3. num. 9. ad fin. Ioannes Gutierrez, in dict. l. nemo poteſt, num. 32. Couarruu. lib. 2. variar. cap. 15 nu. 3. Fanus, de pignoribus. 2. part. 1. membro, nu 6. Oroſcius, in d. l. penult. D. de pactis, num. 17. Aluarus Valaſcus, de iure emph. q. 22. num. 4. quamuis ſola hypotheca ad hoc non ſufficeret, vt adnotauit Bartol. in d. l. emptorem, nu. 2. Couarr. d. num. 3.

22 Quibus antequam hinc abeamus, & illud eſt aduertẽdũ, prædictum pactum, cum hypotheca non excludere beneficium, l. æde. 3. C. de locam. vt contra alios obſeruat Valaſcus, vbi ſup. qui mouetur ea ratione, quoniam hypotheca firmat contractum ſecundum ſuam naturam, non vero tollit ea, quæ ſunt de natura contractum, l. ſoluitur. 5. D. quib. mod. pignus, l. 2. C. per quas perſon. nob. Vndè cum ſit de natura locationis, vt poſſit locator domum ad propriam habitationem auferre, hoc per pactum de non alienando, cum hypotheca rei ſublatum cenſeri non debet. Sed ego magis ea ratione moueor, quia prædictum pactum efficit, vt res non videatur exiſſe de bonis locatoris, quod quidem non tollit beneficium, d. l. æde.

23 Sed illud prætermittendum non eſt, controuerſum valde eſſe, vtrum ſufficiat generalis hypotheca ad hoc, vt procedat text. in d. §. fin. vt conſtat ex Imola, & Iaſone, in d. l. ſi ita quis. 135. §. ea lege. D. de verb. oblig. Couarr. d. cap. 15. Dueñas, reg. 240. lim. ſtatione. 1. Villalobos, lit. A. num. 139 & ſufficere tenet Crotos, in d. §. Diui. num. 96. Socinus Iunior, conſil. 129. num 4. lib. 2. Cataneus, in conſuetudinibus Burgund. rub. 11. §. 5. num. 54. pro quibus, l. qui generaliter, D. qui pot. in pig. Sed nihilominus ſpecialem hypothecam deſiderat communis, quam refert Neguſantius de pignoribus, 1. membro, 2. part. num. 5. Couarr. cap. 15. num. 3. ad fin quod latè diſputat omnino videndus, Ioan. Gutierrez, vbi ſup. num. 57. licet generaliter ſufficere magis admittam, præter iam relatos, Emanuel Suarez, in communibus opinionibus, verbo, *alienatio*, & verbo, *prohibitio*, Greg. in l. 73. verbo, *ni las enagenarà*, tit. 18. part. 3. quos nouiſſimè ſequitur Palladorius, dict. cap. fin. 4. part. §. 5. num. 7.

24 Secundò principaliter ex ſuperiori reſolutione infertur interpretatio ad text. in d. l. ſi. C. de pactis inter empt. omiſſis etenim quatuor interpretationibus, quas aſſignat Ant. Gomez, in l. 40. Tauri, num. 17. in quas incidunt tradita à Balduino in Iuſtinianum, pag. 403. Ioann. Roberto, lib. 3. ſententiarum, cap. 24. Iacobo Cuiacio, in l. qui Romæ. §. cohæredes, D. de verb. oblig. exiſtimo ex mente Baldi ibidem, & in d. l. ea lege, quem ſequuntur Aretinus, & Imola, in d. §. ea lege, in d. l. fin. non fuiſſe appoſitum pactum de non alienando, ſed de non eximendo loco ab humano cõmercio, vt expreſſa textus verba demonſtrant, quod pactũ, quia non omnino adimit liberam facultatem diſponendi de re, admittitur à Iuſtiniano propter rationes ibi expreſſas maximè in illis verbis: *Forſitan enim multum eius intereſt*, vbi ratione intereſſe venditoris nullam eſſe facultatem emptori eximendi illum locum Iuſtinianus conſiderauit, vt & I. C. in dict. l. ſi ita quis. 135. §. ea lege inf. de verb. oblig. agi propter intereſſe poſſe.

25 Offert ſe poſt hæc interpretandus text. in dict. l. ea lege, 3. C. de cond. ob cauſam. Sed dicendum eſt ibi condictionem, non competere ad rem ipſam repetendam, ſed intereſſe, ad quod agit donator, vel eius hæres per condictionẽ, & eruditè videndus omnino obſeruat Cuiacius, in d. §. co-

26 hæredes. Qui † tamè rectè etiam conſiderat, l. vlt. C. de rebus alien. non alien. parum aptè in hanc quæſtionem adduci, ſiquidem, vt miſſas faciamus plures interpretationes, quas eidem aſſignant relati per Ripam, d. §. diui, numer. 85. Marianus, num. 175. Pinellus, in l. 1. C. de bonis matern. 3. part. num. 18. Ioann. Robertus, dict. cap. 24. Balduinus, vbi ſup. pag. 406. conſtat ſolum ibi decidi, alienatione prohibita, non ſolum prohiberi actus illos, per quos transfertur dominium, qualis venditio, & ſimiles, verum, & illos, per quos conſtituitur ius in re, qualis eſt pignoris, aut ſeruitutis conſtitutio, non tamen inde ſequitur, facta venditione rei prohibitæ alienari, in contractu dominium non transferri, neque id ibi Iuſtinianus exprimit, decidendum autem erit ex aliis iuris locis.

27 Conſiderat præterea, & idem Cuiacius in d. §. cohæredes, text. in l. penult. C. ſi mancip. ita fuerit alienat. ad hanc rem non pertinere, quicquid alii putauerint, loquitur ibi

Gur-

Digitized by Google

Gordianus Imp. de ſeruo vendito ea lege, ne manumittatur, quæ impedit libertatem, non de ſeruo prohibito alienari, lex ne manumittatur perſonæ ſerui enhæret, lex ne alienetur non item. Igitur in ea lege prohibitione manumittatur non effici, quin & vendi, & per quemcunque contractum in alium transferri poſſit, dum tamen eo ad libertatem non perducatur.

28 Sed iam vela contrahamus, & eo, vnde digreſſa eſt noſtra ſe contexat oratio, adijciamuſque illud pro huius quæſtionis, quam ſup. nu. 8. excitauimus commodo: quod etſi non minus ſit controuerſum, an hæc conuentio in contractu cenſuali valeat, ne debitor rem cenſui ſuppoſitam, ſine creditoris conſenſu poſſit alienare, quam à tabellionibus frequentiſſimè adijci deduces ex formula, quam nuncupatim ſcripſit Hiſpanus Gabriel Monterroſo, in ſua praxi, tract. 3.4. *las eſcrituras publicas*, pag. 145. ad fin. eamque adijci poſſe defendant Ioann. Medina, de reſtitutione, cap. de cenſu redimibili, fol. 180. Soto, lib. 6. de iuſtitia, & iure, quæſt. 5. art. 2. Mercado de cambijs, cap. de cenſibus, ad fin. Michael Palacios in praxi Theologica, lib. 4. cap. 6. ad finem. Couarruuias, lib. 3. variar. cap. 7. num. 6. Petrus Auendaño, reſponſo, 12. Petrus de Salazar, de vſu, & conſuetudine, cap. 11. nu. 63. Ioannes Gutierrez, in d. l. nemo poteſt, ex num. 36. Emanuel Rodriguez, in explicatione Motus Proprii ſtatim referendi, dubio 5. Gaſpar. Rodriguez, lib. 2. de annuis redditibus, q. 9. ex num. 54. maxime num. 58. quibus inter alia tria præcipuè fauent argumenta, quæ recenſet Felicianus de Solis, lib. 1. de cenſibus, cap. 10. ex num. 1. Ego cum expreſſe eam pactionem prohiberi videam, Pontificia Pij V. conſtitutione *de forma creandi cenſus*, edita anno 1568. 14. Kal. Februarij, verſic. *Quemadmodum, nec pactum afferens, aut reſtringent facultatem alienandi rem cenſui ſuppoſitam*, & inter alias conditiones hanc obſeruandam, referant Ludouicus Lopez in inſtructorio negotiantium, lib. 1. cap. 57. Dominicus Bañez, lib. de iure, & iuſtitia, q. 63. art. 4. de cenſibus, dubio vlt. col. 1. vt cenſualis contractus iuſtus ſit, & argumenta quæ pro contraria opinione vigent, & inducuntur, facilè ſibi animaduertam, ſeclusa etiam Pontificia prohibitione. (Quam, quinimo, & totam ipſam Pij V. conſtitutionem proximè relatam, apud Hiſpanos non eſſe admiſſam ed ab ea a Regio fiſcal ſupplicatum conſtet, vt apparet in Curiis de Madrid, anno 1585. cap. cap. 2. animaduertunt Salzedo, in practica Bernardi Diez, cap. 83. Ioan. Gutierrez, lib. 2. pract. quæſt. cap. 177. Laſarte, de decima venditionis, cap. 10. num. 2. & 20. Emanuel Rodriguez, vbi ſupra in pr. Gaſpar. Rodriguez, lib. 1. q. 4. nu. 38. & qui diſputatam ab ea potuerit ſupplicari, & a ſupplicatione non obſtante nihilominus liget, Felicianus, lib. 1. de cenſibus, cap. 6. apud quos de huius contractus iuſtitia, & conditionibus ad eam neceſſariis plura diſputantur,) eam conuentionem, de re non alienanda, niſi vltra pretium legitimum aliquid pro eo grauamine venditori daretur, in cenſuali contractu vi-

29 tioſam eſſe ſuſpicor. Inferens † inde (quod ad nos nunc pertinet) quod etſi inſtrumentum guarentigium ea adiecta clauſula regulariter aduerſus tertios poſſeſſores exequatur, vt late ſupra ex nu. 9. probauimus, & cum aliis admittit etiam Felicianus, d. cap. 10. num. 3. in contractu tamen cenſuali aliud dicendum eſt, cum conſtet eam clauſulam, & prohibitionem nullam eſſe, indeque nullum poſſe producere effectum, ex regula l. non putauit. 3. §. non quæris, D. de bonor. poſſeſſ. contra tab. l. 4. § condemnatum, ſupra hoc tit quibus accedit, vbi nullus eſt contractus, nul[l]umque eſſe inſtrumentum, omneſque clauſulam in eo contentas. Accurſ. verbo *Fabiana*, in l. 3. D. de ijs, quæ in fraud. patron. Romanus, conſil. 42. col. 1. Marant. 4. par. 6. num. 29. Palacios Rubios, in repetitione rubr. §. 76. num. 6. Paz, in praxi. 4. part. 1. tom. cap. 3. num. 2. Ioannes Gutierrez, ſe iu-

30 ram. confirmat. 1. part. cap. 36. num. 6. Ergo † vt aduerſus tertios poſſeſſores in cenſuali contractu executio locum habeat, pactum de rei cenſui ſuppoſitæ poſſeſſionem propria auctoritate ingrediendo adijcere vtile erit, cuius praxi meminit quoque Hiſpanus Monterroſo, vbi ſupra, fol. 136. pag. 2. ad fi. quod utrumque Aretin. conſ. 21. col. pen. & vlt. Socinus, conſ. 82. col. 5. volum. 3. Maranta, de ordine iudic. 6. part. de executione ſententiæ, num. 33. Neguſantius de pignoribus 4. part. princ. p. ll. num. 21. Ioan. Gutierrez, vbi ſup. num. 39. & de iuramento. 1. part. cap. 23. num. 33. quibus, & Felicianus, dict. num. 3. accedit, & (quos ſi non adducunt) Matthæus de Afflictis, d. deciſ. 326. Tiraquellus, de iure conſtituti. 1. par. num. 37. Menoch. de recuperanda poſſeſſione, rem. 1. q. 22. & rem. 5. q. 8. num. 18. Rodericus Suarez, in d. l. poſt rem iudicatam, in declaratione legis Regni, limitatione, 1. num. 6. quomodo ea, quæ ſup. num. 5. diximus ſupplenda ſunt. Quamuis de iuſtitia huius conditionis, & de hac praxi dubitet Gaſpar Rodriguez, lib. 2. de annuis redditibus, q. 7. num. 16. & q. 9. num. 58. & latius, q. 31. ex num. 1. & quando pactum de re pignoratam propria auctoritate ingrediendo validum ſit, iuxta ſpeciem, l. 3. C. de pignoribus, l. 70. tit. 18. part. 3. l. 11. tit. 13. part. 5. & quid operetur, latè ſcribit Iacob. Menoch. tractat. de adipiſcen. poſſeſ. rem. 5. ex num. 1.

Ergo (vt ad rem iam redeamus) ex dictis ſupra, certis quibuſdam exceptis caſibus, conſtat aduerſus tertios poſſeſſores executionem locum non habere, ſed iure ordinario experiundum fore, facta in primis aduerſus principalem, eiuſque fideiuſſores executione, vt nu. 17. inſinuauimus.

31 Meminiſſe † tamen oportebit, quibus in caſibus executio aduerſus tertios admittitur, probandum à creditore exequente, eos ab illis, aduerſus quos principaliter ius exequendi competebat, cauſam, & titulum habere, vt nuncupatim docet Bartol. in d. l. 3. nu. 23. C. de pignorib. Rodericus Suarez, vbi ſup. * Ergo ſi tertius poſſeſſor a debitore cauſam non habet, quia nec eius hæres, neque ab eo aliquo titulo, etiam ſingulari rem habeat exequi non poterit, Ioann. Gutierr. in l. nemo poteſt, num. 27. & 36. D. de l. gatis. 1. Felicianus de cenſibus, lib. 1. cap. 10. num. 3. & 4. Curia Philipica. 1. part. 5. tercero poſſedor. §. 11. nu. 14. Planè cauſam a debitore, non ſolum eum habere dicimus, qui immediatè rem ab eo adeptus eſt: ſed & qui mediatè, alijs interpoſitis perſonis, ex l. ſæpe. 63. inf. hoc ti. coniuncta l. ſed. 7. §. ſuperuacuum. D. quib. mod. pignus, vel hypotheca ſoluitur, cui adde And. Alciatus, lib. 1. Parerg. iur. cap. 10. l. næreus. 65. D. de verb. ſignif. l. qui per ſucceſſionem. 194. D. de r. g. iur. Denique memineris, eis in caſibus executionem aduerſus principalem non requiri, ſed recta via ad tertios iri poſſe, Menochius, de adipiſcenda poſſeſ. rem. 6. q. 19. Villalobos, in Ærario commun. lit. A. nu. 139. & in elegante caſu Alex. conſ. 35. num. ... col. 6.

Diximus aduerſus principalem debitorem, quem tenor ſcripturæ deſignat, & aduerſus eius hæredem, qui vna veluti, cum eo perſona fingitur, executionem dandam, & qualiter, ſub num. 1. 2. & 3. hoc articulo, & aduerſus tertium poſſeſſorem ſequentibus numeris; expoſcit igitur iam tractationis ſeries, vt de reliquis perſonis, quæ exequi poſ-

32 ſunt attexamus non nihil. Et † vt generale, quia paucia dicamus. in primis aduerſus omnes, qui hæredis loco ſunt, executionem locum habere reſoluendum eſt. Ergo aduerſus eum, qui pro poſſeſſore hæreditatem poſſidet, l. contra, ... D. de tranſact. l. regulariter. 9. D. de petit. hæred. l. ... C. eod. tit. Bart. num. 7. Oroſcius, num. 13. in dict. leg. controuerſia. l. ... Bartol. in l. non ſolum. §. mortis, ...

34 D. de oper. noui nunciat. Franciſcus Calaſ... de renouatione emphyteu. quæſt. 7. num. 9. per totum. Item & aduerſus fiſco ... vniuerſalem, leg. 1. §. 1. D. ad Senat. Conſ. Treb. l. quis is hæredis vicem ... hæreditate ſuſtitutam, vt luculenter, in §. reſtituta, ... bus inſt. de fideicommiſ. hæred. ... Aduerſus omnium bonorum legatarium ... quod. 14. §. ... Trebell. ... nihil enim intereſt ... bona, familiam, pecuniam ... omnia ſua, patri ... eo caſu adire, & reſtituere cogi, ... ſimo facta eſt hæreditati ... reſponſo re

33 exdicta, iuribus, & ... Sed ... † aduerſus num, cui a patre trientis, aut quincuncis (vulgo tertium aut quintum)

factum

Digitized by Google

factum eſt prælegatum executio locum habeat, an cum
an vero hæredem hæreditatis creditores conuenire debe-
ant, maximè attentata noua diſpoſitione leg. 21. in legibus
Tauri l.5.t.6.lib 5. nouæ Recop. grauiter controuerſum
eſt, vt conſtat ex his, quæ auctores Regni in dictis locis
ſcripſerum, Sarmiento, lib.8.ſelectarum, ad l.ſiquis ſeruum
§.ſi cui certam, num.61. Peralta, in l.cum autem, D.de lega-
tis.2. & in l.3.§ qui fideicommiſſam, num.142. D.de leg 3.
Rodericus Suarez, in l.quoniam in prioribus, ampliatione.
7.num 8. Couarru.lib.2. variar.cap.2. copioſe Molina, lib.
1.de Hiſpan.Primog.cap.8. num.18.& cap.10 ex num 13.
Ioann.Garcia de expenſis, cap.11.num.62.& cap.16. num.
7.accuratè Velazquez de Auendaño.in d.l.21. Tauri, gloſ.
1.ex num. 1 eos videbitis, nec enim proſequi nunc omnes
quæſtiones vacat, præcipuas indicaſſe ſit ſatis: videbitis, &
pro eadem quæſtione Anton. de Queſada, lib. vnico quæ-
ſtionum iuris, cap.24. Parladorium, d.cap.fin.4 par.§.2.nu.
5. Hæc cum auditoribus meis Salmanticæ, anno 1607. die
24.Ianuarij dictarem, dixi obiter de tertij, & quinti melio-
rationibus nonnulla: inter alia eorum melioratione facta,
prius quintum fauore animæ, deinde tertium eſſe deducen-
dum: quod quia frequens eſt, ita ab auctoribus obſeruatum
eſſe meminiſſe oportet, iuxta l. 214 in legibus ſtyli, vt no-
minatim docet Ant.Gomez, in l.17. Tauri, num.2. Did. Spi-
no, in Speculo teſtam.gloſ.18. num.30. Angulo in l.9 gl.2.
num.2.& in l.10 gloſ.5.num.2.tit.5.lib.5. Recopilat. Ioan.
Matienzo, in l.1.gloſ 1. num.2. Azeuedo, in l.13.num. 19.
tit.6.lib 5. Recopilat. & qui ex aliis ineleganti caſu ſimi-
tat Did.Gomez Corneio, in additionibus ad Antonium, vbi
ſupra. His † ſimilis eſt fiſcus, qui delinquentis bona occu-
34 pauit, eius namque creditoribus ſatisfacere neceſſe habet, l.
ſi marito 32. in pr. D.ſoluto matrim. adnotarunt explican-
tes Bart.num.20.Iaſo, num.166.Barboſa, nu.30.in l.ſi con-
ſtante, in princ. illo tit. Petr. Doeñas, reg.277.ampliat.41.
35 Ergo † cum & monaſterium, quod vniuerſa religionem
ingreſſi bona occupauit, hæredis loco ſit, iuxta multa abin-
terpretibus tradita, in cap.in præſentia, de probationibus,
authentica ingreſſi, C.de Sacroſanct.Eccleſ. æque aduerſus
ipſe executionem dandam conſtat, & argumento eſt Accurſ.
in l.peculium.10.§.1.verbu, *debetur*, ibi; *Sic ergo, & dedu-
co poſt manumiſſionem, vel alienationem: ſunt enim morti
ſimiles*. D.de peculio, vbi omnes, & in locis citatis, Bald. in
l.2.C. de hæred.vel act.vend. Decius, conſ.330. vol.3. Simi-
36 li modo † & aduerſus teſtamentarios executores, quo ca-
ſu anima teſtatoris hæres inſtituitur (vt loquuntur noſtri)
ſine propriis cauſis bonorum diſtributio eis relinquitur,
executionem locum habere reſolues, ex his quæ ſup.§.1.n.
18.ſcripſimus, coniuncta regula, ſiue loco à contrariis, ex
quo validiſſimum conſtrui argumentum conſtat ex Vel-
leio ad Ciceronis Topica.§.26.Euerardo in topicis legali-
bus, cap.19 ſcribuntque nominatim Bart.Bald.Alex.& Ca-
ſtellus, quorum meminit Parladorius, lib.2.cap.fin. 4.part.
37 § 2. num.3. Qui in † eadem cauſa eſſe vxorem, quæ com-
munes mariti fortunas agnouit, contendit: pro virili enim
parte aduerſus eam executio locum habet, quoniam cum
eo caſu, quo mulier bona matrimonio conſtante quæſita
repudiat, nulla ex debitis conſtante matrimonio factis ſol-
uere cogitur, ex expreſſa deciſione, l.60. Taur. l.9.tit.9 lib.
5 Recopil. ſic & quo caſu illa agnoſcit pro ſua parte credi-
toribus ſatisfacere neceſſe habet, ex eiuſdem legis Regiæ
ſententia, & ratione, l.1.tit.3. Fori legum, verſi. *Ca aſſi &c.*
& l.3.d.tit.9 libr.5. Recop. l.207. in legibus ſtyli, ibi: *E co-
mo quiere parte en las ganancias, aſſi deue pagar las deu-
das*, docent nuncupatim Palacios Rubios, in repetitione
rubricæ, de donationibus inter vir.§.66.num.21. Petrus A-
uendano reſponſ.20. Matienzo, in d.l 3 gloſſ 9.num.2. &
cum multis Azeuedo, in d.l.9.num. 18. & vt indubitatum
ſupponit Ioan.Garcia, tract.de coniungali acquæſtu. num.
139 Didacus Perez, in additionibus ad Seguram, tract. de
bonis lucratis conſtante matrimonio, num.6. Caſſaneus, in
conſuetudinibus Burgandiæ, rubr.4.§.9. Couarru. lib.3.va-
ri.r.cap.19.num.3. Baeza, de non meliorandis filiabus, cap.
21.nu.43.

38 Porro ille caſus dubitabilior eſt, an aduerſus hæreditatis
emptorem executio admitti debeat, ſi eorum, quæ ſup. re-
ſoluimus memineris, & eorum, quæ de loco à contrariis
ſuperiori num.ſub iunximus. Verum quod ibi diximus em-
ptorem hæreditatis vicem heredis obtinere, reſpectu ven-
ditoris intelligendum eſt: nam quod ad creditores, & lega-
tarios attinet, eorum ius non trahendo debitor heres tolle-
re, aut mutare non poteſt, l.3. D. fam.erciſcund. l. debito-
rum.25. cum lege ſequenti. C. de pactis, nec in aliam per-
ſonam transferre obligationem, quam adita hereditate
ſponte ſuſcepit. §. hæres, vbi late diximus. Inſt.de obl. quæ
ex quaſi contract. vnde recte à creditoribus conuenitur,
etiam poſt factam venditionem; emptor vero inuitus ne-
quaquam, quia nullum negotium, cum creditoribus geſſit
l.2 C.de hæred.vel act.vendita, quamuis quo caſu venditor
hæreditatis ſoluendo, non ſit emptorem pro hæreditariis
debitis vrgeri poſſe, admittant ibi nonnulli, & in l. 1. C.de
pactis, quibus ſine ſcrupulo accedit Parladorius, dict.§. 2.
39 num.5. Quod ſiquis † profuſa liberalitate, ſiue prodigalita-
te omnia bona ſua donationis titulo largiretur, neque vl-
lum alium reliquiſſet heredem, donatarium ab hæreditariis,
ſiue donatoris heredibus conueniendum, & ordinaria, &
extraordinaria executionis via, ſiue iudicio concordi ani-
mo, teſtantur prolixe rem proſequuti, & ſanè vtiliter Gui-
do Papæ, deciſ.105. & 460. Guillielm. Benedictus, in cap.
Raynutius, verbo, *cætere bona*, ex num.46. Si vero præter
donatarium relinquat alium iuris ſucceſſorem donator,
(quamuis cum bona hypothecæ nexa ſint, hypothecæ iure,
nō quidē executiuo, ſed ordinario vrgeri, donatarius poſſit
principali tamen prius debitore excuſſo, iuxta regul. auth.
hoc ſi debitor. Cod. de pignoribus, vt tradunt Abb. conſil.
102. libro 2. Decius conſil. 237 num.6. volum. 2. Ceſſius,
conſil.13.num.22 Pinelus, in l.2.C.de reſcind. vend.2.par.
cap.1. Boerius, deciſ.204.num 41.) aduerſus eum executio-
nem dandam non eſſe, ſed hæredem donatoris conuenien-
dum, inſinuare videtur, tex. in lege hæreditatem. 28. D. de
donat. cuius argum. id recipiunt, Guido, Benedictus, Decius
Alb. & Couarru. in iam citatis locis, & Capella Toloſa-
40 na, q.386. Quemadmodum, & † quo caſu, quis omnium
bonorum, ſeu quotæ hæreditatis vſufructuarius conſtitui-
tur, nam & eo caſu aduerſus hæredem, ſiue hereditaria bo-
na executionem dandam, non aduerſus vſufructuarium,
placet Paulo Caſtrenſi, in l.fin.§. ſin autem æs alienum, C.
de bonis quæ lib.& conſil.387. quem ſequuntur Alexander.
Iaſo, & Decius, quos refert idem probans Parladorius, v-
bi ſup.ex num.6. Couarru.lib.2.variar.cap.1. Ioann.Gar-
cia de expenſis, cap.11.nu.6. quamuis poſſit eo caſu heres
hereditaria bona ad executionē nominare, ac petere, vt ea
ad æs alienum diſſoluendum diſtrahentur. Item & vſufru-
ctuarius, ſiue bona diſtrahantur, æs alienum ſoluat, et in-
de in vſufructu poſſit illa retinere, donec quod ſoluit, ſibi
reſtituant, vt Bart. in l. fin. D.de vſufruct.leg.placuit: & ſa-
ne recte quoniam cum ex hæreditariis bonis æs alienum
deducendum ſit, & in eorum commodum vtiliter vſufru-
ctuarius ſoluerit cur illud non retinebit, ex l. quæ vtiliter.
45 §. Titius, l.cum pecuniam 43. D.de negot. geſtis, & his
quæ omnes adnotarunt, in l. idem Iulianus. §.heres, D. de
leg. 1. Hi quorum hactenus (ex num.1. maxime tamen, nu.
21. & ſeqq.) mentionem fecimus, quia quodammodo iuris
ſucceſſores ſunt, quamuis cum creditoribus non contraxe-
rint, ex executiua via (vt noſtri aiunt) impeti poſſunt: de
reliquis iam ſubijciamus.

41 Aduerſus minorem 25. annis cum is ſine tutore, aut cu-
ratore in iudicio eſſe non poſſit, vt diximus ſup. executionē
locum non habere, quæ ibi diximus ſuadent; ergo ante om-
nia curator ei dandus erit, quem etſi inuitus accipere cogi
poſſit, non tamen alium, quam ab eo deſignatum, l. mutus.
43.§. is qui D. de procuratoribus, l.qui habebat.3.§. ſi pu-
pillus D.de tutelis, l.3.D.qui petant.tutores, l 1.C.eod. quem
ſi deſignare recuſauerit minor, iudex ſuo fungetur officio, vt
in ibi Cæſares admonent. Si minor impubes ſit non cura-
tor, ſed tutor dandus eſt, dicto §. ſi pupillus, iuxta quem d.
lege 1. intelligenda eſt, exornandaque ex traditis à Bald.
in

Digitized by Google

in tit. de milite vaſſallo, qui contumax eſt, num. 19 Fabro, in §. 1. Inſt. de curatoribus. Alex. conſ. 122. num. 3. volum. 1. Matthæo de Afflictis, decis. 262.

42 Planè aduerſus tutorem, vel curatorem pro pupilli debito executionem locum non habere, probat l. ſi ſe non obtulit. 4. §. tutor. ſup. hoc tit. l. 1. C. quando ex facto tut. l. 2. D. de adminiſtr. rer. ad ciuitatem pertin. l. 1. C. quando fiſcus, vel priuatus, niſi proprio nomine, non tutorio in pupilli rem cauerit, l. poſt mortem, l. 5 §. tutor, coniuncta gloſſ. fin. ibidem. D. quando ex facto tutoris, exornanda ex traditis à Petro de Auendaño, in l. 4. §. 5. tit. *de las excepciones*, lib. 3. ordinamenti, ſub num. 25. Quod ſi cum pupilli bona habeat, illa non exhibeat, in carcerem detrudi iure poterit, vt Bald. in d. l. 1. C. quando fiſcus, vel priuat. adnotauit. Quod

43 † idem, & in aliis omnibus, qui quia qui rem debitoris gerunt exequuntur, dictum putat, veluti in inſtitoribus, dominorum officialibus, œconomis, quæſtoribus, Senatoribus, qui pro dominis ciuitatibus, & Eccleſiis, quarum nomine contraxerunt finito officio non tenentur, quod nimis animaduertendum ſuadet Auendañus omnino videndus, dict. num. 25. quem Parladorius ſequitur, dict. cap. fin.

44 4. part. §. 3. † Apud quem, quemadmodum aduerſus confideiuſſores fideiuſſor, qui ſoluit executionem petat, leges ſub § 6. dict. 4. part. * Adde quæſtionem eam, an Senatores, vel Decuriones pro debitis ciuitatum, & oppidorum teneantur, aut exequi poſſint, controuerſam nimis eſſe: tam apud noſtros, quam apud exteros, vt conſtat ex his, quæ ſcribunt Bart. in l. ciuitas, num. 9. D. ſi certum petatur, Platea, Guid. Pap. Greg. Auend. Auiles, Montaluo, Azeuedo, Gironda, & aliis quos refert Bobadilla in Politica, libr. 3. cap. 8 qui ex num. 72. cum ſequentibus argumentis pro vtraque parte adductis eam diſputat, eum omnino vide, qui eſt procliuior in eam ſententiam, vt exequi Decuriones pro ciuitatum debitis poſſint.

Tertium Præceptum.

Vaeſe ſi la execucion la pide la parte, ò ſu procurador; y ſi los poderes de el executado, y el executante ſon baſtantes.

De procuratore in cauſa executiua. §. 3.

SVMMARIA.

1 *Procurator ad lites, niſi ſpeciale ad id mandatum habeat, executionem petere non poteſt.*

2 *Procurator in rem ſuam, vel generalis executionem petit.*

Eſſent hic, quæ ſupra, in prima huius promptuarii parte de procuratoribus, & mandatis diximus, ni repetitio moleſta foret, inculcanda, illis præmiſſis, quia generalia ſunt de procuratoribus, qui alieno nomine agunt, an & hi executionem petere poſſint. ſermonem late inſtituere vetat Rodericus Suarez, qui in loco, iam à nobis citato, quæſt. 3. principali, accurate, & vtiliter rem examinat nouiſſimè Ioann. Parladorius, dict. capit. fin. 3. part. §. 2. Sanè illud cer-

1 tiſſimum eſt procuratorem ad litem ſententiæ executionem petere non poſſe, ſi eam petierit exceptionis opere moueri poſſe, l. ſi procurator, 28. § 1. ad fin. D. de procuratoribus. l. hoc iure, 86. vbi Bartol. adnotauit, l. vero procuratori, 12. D. de ſolutionibus, quia qui ad agendum, vel ad litem mandatum habet, cum lata ſententia illud expirauerit, iudicati actione agere non poteſt, ex regul. l. Græcè, 9. §. poſt litem. D. de fideiuſſoribus, leg. cum apud, 20. D. iudicatum ſolui, confirmat Rebuffus, 1. tom. ad leges Gall. titul. de ſententiarum execut. gloſſ. 13. art. 7. num. 8. & 9. Didacus Perez, in l. 4. tit. 8. lib. 3. ord. vbi Auendañus, numer. 22. Hieronymus Zauallos, 1. part. practicarum communium,

2 cap. 632. num. 8. Niſi † vel ad id ſpeciale mandatum habeat, vel in rem ſuam procurator datus ſit, ex dict. l. ſi procurator, §. 1. dict. l. hoc iure, vel pro ſuis expenſis condemnatum exequatur, quia tunc pro ſuo intereſſe agit, l. Actoris procurator. 40. vbi notat Angel. D. de procuratoribus, mirabiliter Iacobus Menoch. de arbitrariis libr. 1. quæſt. 80. num. 60. vel niſi procurator generalis ad lites præſentes: & futuras (quod hodie eſt in vſu) conſtitutus ſit vt in dict. l. ſi procurator, & in dict. l. hoc iure, Bart. docet. Rodericus, vbi ſupra, num. 6. Parlador. num. 2. quamuis ſolutionem recipere non poſſit, dict. l. vero procuratori, 12. dict. l. hoc iure, 86. l. indoctum. 22. C. de ſolutionibus l. non abſtulit. 4. C. de nouationibus l. 7. tit. 14. part. 5. niſi vel in rem ſuam, vt iam diximus, dator ſit vel omnium bonorum ſit ei adminiſtratio conceſſa: dict. l. vero procuratori; & dict. l. 7. partitæ: quæ de perſonis; quæ executionē petere poſſunt dicta ſufficiant.

Quartum Præceptum.

Vaeſe ante que iuez ſe pide la execucion, ſi tiene iuriſdiction para executar.

De iudicibus coram quibus executio peti poteſt. §. 4.

SVMMARIA.

1 *Actor ſequi debet etiam in executiuis cauſis forum rei.*

2 *Renunciatio proprij fori, quid in publicis inſtrumentis operetur.*

3 *Remiſſio de vno iudice ad alium in contractibus, quando locum habeat.*

L. 1. tit. 16. lib. 8. nouæ Recopil.

4 *Renunciatio. l. ſi conuenerit. 18. D. de iuriſdict. omnium iudic. quem effectum habeat.*

L. 20. tit. 21. lib. 4. nouæ Recopil.

5 *Executio quoties per relationem (vulgo requiſitoria) fit, inſeri inſtrumentum, ſiue debitoris nomen debet, & late ex num. 30. & 38 & ſequent.*

6 *Hæres debitoris exequi poteſt, vbi defunctus poterat.*

7 *Clericus laici hæres, quando apud ſecularem iudicem exequi poſſit.*

L. 57. tit. 6. part. 1. explicatio.

8 *Clericus particularis laici ſucceſſor, conuenitur apud ſecularem pro annuo reddito.*

9 *Iudex ordinarius proprio iure ſuam exequitur ſententiam.*

10 *Iudex delegatus ſuam exequi ſententiam ex communi non poteſt, quæ tamen reijcitur, num. 13. cum ſeqq.*

11 *Executio ſententiarum, mixti imperij eſt.*

12 *Delegari non poſſunt ea, quæ ſpecialiter alicui Magiſtratui committuntur.*

14 *L. fin. C. de iudicijs.*

15 *L. à Diuo Pio. 15. in princ. D. de re iud. & num. ſeq.*

16 *L. 1. tit. 27. p. 3. non loquitur in iudicibus delegantibus.*

17 *Iudicis delegati, & delegatæ iuriſdictionis vis, & poteſtas.*

18 *Iudex datus quis, & poteſtas eius qualis.*

19 *Arbitrorum, & datorum iudicum, quæ differentia.*

20 *Iudices dati, & iudices arbitri ſuas, exequi ſententias non poſſunt.*

21 *Executores ſententiarum, aut meri, aut mixti ſunt, & quale eorum diſcrimen.*

22 *Executor merus cauſæ cognitionem, non habet mixtus vero habet.*

23 *Executore à mero regulariter non appellatur à mixto appellatur, niſi re iudicata datus ſit.*

24 *Recuſari quando executoris poſſint.*

25 *Exceptiones, quæ aduerſus executorem admittuntur.*

26 *Exceptio, quæ directo oppugnat ſententiam executori non obijcitur: bene tamen quæ illam temperat, cuius differentiæ exempla proponuntur.*

27 *Exceptio etiam, quæ directo ſententiæ aduerſatur, poteſt executori, ſi de ea antea cognitum non fuit.*

28 *L. tametſi 11. D. ad Macedon.*

29 *L. & ex diuerſo. 18. §. fin. D. ſoluto matrimonio.*

30 *Exequuntur ſententias, non ſolum magiſtratus, qui illas protulerunt, ſed & alij illorum iuſſu, & num. ſeq.*
31 *L. à Diuo Pio. 15. § ſententiam Romæ, D. de re iudicata, & de vera eius lectione, & num. 35. & 37.*
32 *Iudex alienus exequitur alterius ſententias ex alterius requiſitione.*
33 *Præſides, quale imperium in prouincijs habebant; & in eis exequi ſententias an poſſent, nu. ſeq.*
37 *Romanis magiſtratibus plura conceſſa, quæ Prouinciarum Præſidibus interdicebantur.*
L. 1. § deportatos. D. de legat. 3.
38 *Iudex requiſitus, cognoſcit de iuſtificatione literarum rogatoriarum, & earum executione vtilia quædam.*
39 *Literarum rogatoriarum, vſus etiam inter diuerſis fori, iudices admittendus.*
40 *Literæ rogatoriæ, quomodo ordinandæ, vt ab alijs iudicibus exequantur.*
41 *Literæ rogatoriæ ab inquiſitoribus miſſæ exequendæ, etiam ſi actorum exemplum non habeant.*
42 *Iudex requiſitus, ſi iniuſtas rogatorias literas cognoſcit, an eas exequi debeat.*
43 *L. cum vnus. 12. § is qui. D. de bonis author. iud. poſſid.*
44 *L. Argentarium. 35. § fin. D. de iudicijs.*
45 *L. 2. tit. 21. lib. 4. nouæ Recop.*
46 *Inſtrumentorum, & ſententiarum executio, æquiparata nouo iure, & quomodo.*
47 *Inſtrumenta, ſine literis rogatorijs exequuntur.*
48 *Arbitrorum iudicum ſententiæ, quomodo hodie exequendæ.*

1 CVm ſit generale, vt actor forum rei ſequatur, leg. iuris ordinem a C. de iuriſdict. omn. iud. cap. cum ſit generale. 8. de foro comp. l. 32. tit. 2. part. 3. vbi late Greg. gloſ. 2. Socin. reg. 15. Dueñas, reg. 21. Menoch. de recup. poſſeſ. remed. 10. nu. 40. Iulius Clarus, lib. 5. §. fin. q. 37. Couarr. lib. 1. var. cap. 18. id & in iudiciis executiuis pariter obſeruandum erit, quod & nominatim probat l. cum antea. §. verſic. *in hæc quidem*, C. de recept. arbit. l. 35. verſic. ſi. tit. 4. part. 3. vbi notabiliter Greg. verb. *al juez ordinario*. l. 4. coniuncta. l. 20. tit. 21. lib. 4. nouæ Recop. late Roderic. Suarez, in l. poſt rem iudicatam in declaratione legis Regni, q. 5. Ioann. Yañez Parladorius, lib. 2. rerum quotid. capit. fin. 2. part. §. 1. nu. 5. Ioann. Horoſcius, in l. ſi conuenerit, numer. 9. D. de iuriſd. omn. iud. Greg. in l. 13. tit. 11. p. 5. Auendaños, in tit. de *las excepciones*, n. 9. & reſponſo, 22. Azeuedo, in l. 1. num. 54. tit. 21. lib. 4. nouæ Recopil. Paz, in praxi. 1. tom. 4. part. cap. 2. num. 3. Anto. Maſſa, in forma cameralis obligat. particula, 3. q. 1. Albinius, in praxi. §. 31. cap. 9. numer. 2. qui de competenti iudice ad executionem plura cumulant.
2 † Vnde cum extra forum rei, peti executio non poſſit, vtiliter hodie tabelliones in publicis, quæ conficiunt, inſtrumentis illam adiiciunt clauſulam, qua reus debendi proprio foro, & domicilio renunciat, ſeſeque omnium iudicum poteſtati, & iuriſdictioni ſubmittit, quæ id præſtat, vt licet alias
3 † in contractibus de vno iudice ad alium, non habeat locũ remiſſio, ſed ita demum contrahentes apud iudicem cõtractus, conueniri poſſint, ſi ibidem reperiantur, l. hæres abſens. 19. §. ſi quis. D. de iudiciis, cap. Romana. 1. §. contrahentes, de foro comp. lib. 6. hac tamen adiecta clauſula efficitur, vt reus vbi vis inuentus ad iudicem contractus remittatur, quam praxim deduces, ex eleganti l. 1. ibi: *Niſi ſuo priuilegio ſpecialiter renunciauerit*, coniuncta Accurſij interpretatione, ibi, gloſ. 1. verſic. *tamen*, D. ſi quis in ius vocatus non ierit, quam mirabilem dixit Iaſo, in l. ſi conuenerit, nu. 40. D. de iuriſd. omn. iud. Couarr. in pract. cap. 10. nu. 34. Auendaños, de exequendis mandatis 2. p. cap. 7. nu. 9. quomodo intelligenda eſt Regia. l. 1. ibi, *ò deudor es*, tit. 16. lib. 8. nouæ Recopil. qua in contractibus remiſſionem locum habere diſpoſitum eſt, confirmaturque, l. 3. & ſequentibus eiſdem tit. vti accipiunt, & interpretantur Parladorius, & Auendan. iam relati, Alphonſ. Montaluus in repertorio, verbo, *delinquens*, Franciſc. Auiles, in capitib. Prætor. cap. 17. verbo, *entregue n*, num. 16.

4 Sed cum non ſit inſequentior altera illa adiectio, qua contrahentes celeberrimæ deciſioni. l. ſi conuenerit. 18. D. de iuriſd. omn. iudic. renunciant, quid in executiuis iudiciis operetur, intelligere ſatis vtilitatis afferet. pro cuius legis explicatione præter ordinarios, & Ant. Fabrum in eiuſdem rationalibus videbis Abbatem, in cap. 1. ex num. 17. de iudiciis, Ant. Gabrielem, lib. 9. comm. opin. 1. tom. pag. 600. Couarr. in capit. quamuis pactum, 1. part. §. 4. num. 7. & l. 8. tit. 9. part. 1. leg. 1. tit. 22. part. 3. & Iacob. Cuiacium, tract. 7. ad African. in prin. Igitur reſolues, quod etſi Bald. in cap. P. & G. de officio deleg. eius renunciationem non valere ſcripſerit, contrarium tamen magis communis recipit ſententia, quam Albericus, in d. l. ſi conuenerit, reſoluit poſt eum Ioannes Oroſcius, num. 9. communi totius orbis conſuetudine admitti, conteſtatur Iaſo, in l. ſi quis in conſcribendo. nu. 13. C. de pact. Guido Papæ, deciſ. 77. operabitorque, vt licet alias reus debendi, non niſi in proprio foro, vel apud iudicem contractus exequi poſſit, ea tamen adiecta renunciatione, apud omnes iudices, vbi reus inuentus fuerit executio peti valeat, quamuis neque ibi bona aliqua habeat, neq. ibi contraxerit, quo iure in praxi vtimur. Intelligeſque text. in l. 20. col. 4. verſic. *Y otro ſi mandamos, que en virtud*, ibi, *Tan ſolamente hallandoſe la perſona, ò bienes en la juriſdicion de juez ante quien ſe pidiere la tal execucion*, tit. 21. lib. 4. nouæ Recopilat. quam diurna nocturnaque euolues in executiuis iudiciis manu, quippe docet quo
5 modo, & apud ſuprema, & inferiora tribunalia executio petenda ſit; perpetuoque memineris. † Quibus caſibus extra territorium, & proprium rei forum executio per relationẽ ad alium iudicẽ fit (vulgo dicimus, *por carta requiſitoria*, qua de re latè inf. eod. § ex num. 30.) neceſſarium eſſe, vt iudex, qui literas requiſitoria mittit, mittat ſimul exẽplum nominis, ſiue obligationis, quam exequitur, quia alias iudex requiſitus illis parere non debet, ex eleganti Bart, Pauli, & Iaſonis doctrina, in l. magiſtratibus. 12. D. de iuriſd. omn. iud. Couarr. d. cap. 10. ad fin. Relinquitur itaque regulariter executionẽ apud rei competenti iudicẽ, & in eius foro petendam eſſe, obſeruatis tamen ſemper regulis, & declarationibus, dict. l. 20. tit. 21. lib. 4. Recopil. * procedit autem deciſio d. l. 20. tit. 21. lib. 4. Recopil. ibi, *Hallandoſe la perſona*, etſi apud iudicem vnum, ex his executio petatur, & iudicium ceptum ſit, poſſit nihilominus creditor denuo executionem eandem apud alium, qui ſit competens petere, nec obiici ei exceptio litis pendentis poſſit Iaſon, conſil. 9 & 28 lib. 1 Nata, ad Alexan. conſil. 130. numer. 15. additione 6. lib. 4 Lancellotus de attentatis. 2. part. cap. 4. limit. 3. n. 76 Paz, in praxi. 4. par. 1. tom. cap. 2. num. 1. Ant. Maſſa Galleſius, ad obligationem in forma Cameræ. 3. par. q. 2. Felicianus de Solis, lib. 3. de cenſibus, cap. 20. num. 9.

6 Vnde fit, quod cum ſententiæ, quæ in rem transierunt iudicatam, item, & alia inſtrumenta, quæ paratam executionem habent, non tantum contra eoſdemmet debitores, verum aduerſus eorum hæredes exequi poſſint, ex ſententia text. in l. poſtulante. 44. in princ. D. ad S. C. Trebell. diximus ſup. §. 2. num. 1.

7 Etiamſi clericus hæres laici ſit, perinde, ac ipſe defunctus apud ſecularem iudicem conueniendum eſſe, ſunt qui putent, licet lis, cum defuncto cæpta non ſit, memorat gloſ. in cap. clericum nullus. 11. q. 1. defendit Albericus, in l. hæres abſens. 19. in pr. D. de iudiciis. Imola, in l. ſi com hominem, D. de fideiuſſor. b. quorum ſententia expreſſe videtur comprobata Regia. leg. 57. tit. 6. p. 1. quam abſonam à iure non eſſe, conteſtantur Rodericus Suarez, in d. l. poſt rem iudicatam in declaratione legis Regni, extenſione. 1 num. 4. Palacios Rubios, in repet. rubr. §. 33. num. 8. Auiles, in c. Prætorum, cap. 10. nu. 66. atque idem text. in leg. 15. tit. 4. lib. 5. Recop. qua cauetur clericum laici hæredem teſtamentum oſtendere, & aperire coram iudice ſeculari oportere, vbi Ioann. Matienzo. gloſſ. 1. plura in propoſito adducit, & nominatim Menchaca, de ſucceſſ. creat. §. 26. nu. 58. & 59. ſub lib. 3. contraria tamen ſententia, longe verior eſt, quo caſu lis, cum defuncto non eſt cæpta, & in ordinariis, & in executiuis iudiciis, clericum laici hæredem apud eccleſiaſticum

conuenien-

conueniendum eſſe, ex gloſſ. in d. cap. clericum nullus, & in c. is qui in ius, 46. verſic. *item fallit in conuentionalibus*, de reg. iur. lib. 6. quas ſequuntur Bar. & reliqui, in d. l. hæres abſens, & alij relati per Couarr. in pract. quæſt. cap. 8. num. 4. Paſlador. d. cap. fin. 2. par. §. 1. numer. 8. quoniam ſi lis iam, cum defuncto cœpta fuiſſet, apud eundem iudicem terminandam, etiam clerico laici hærede exiſtente, docent ijdem, quomodo, & caſu dictam legem peritiæ accipiendam, placet Gregor. Lopez ibidem, Auendano, in c. Prætorum, 1. p. cap. 1. num. 33. verum eam interpretationem eius verba nõ patiuntur, quæ latiſſimè patent, ac ſonant, animaduertuntque Villalobos, in Ærario com. op. lit. C. num. 101. Olanus eadem litera, num. 28. Dicendum ergo eſt Hiſpanos Reges, ſiue Hiſpani iuris auctores primam opinionem ſecutos Regiæ poteſtatis fulgorem conniuentes, eam tamen legem magno conſenſu à poſteris, vt Sacroſanctæ Eccleſiæ libertati,
8 Pontificiæque auctoritati contrariam exploſam fuiſſe † Quibus illud (quia in vſu forenſi eſt valde frequens) adijcies in clerico particulari laici ſucceſſore in prædio pro cenſu ab eodem laico ſpecialiter obligato, cum clauſula de non alienando, ſuperiora admittenda non eſſe, nec audiendum clericum ſuti præſcriptionem allegantem, quando non cõſentiente creditore emit: quoniam cum eo caſu contractus, & alienatio nulla ſit, ex reg. l. ſi creditor, 7. §. fin. ibi: *Nullam eſſe venditionem, vt pacti. onis fletur*, D. de diſtractione pign. clericuſque prædonis iure poſſideat, fori priuilegium attendendum non eſt, quia Eccleſia, vt vult ne ſua, ſibi fraudetur iuriſdictio, ita debet velle, & aduerſus alios, ex reg. c. nouit. 13 de iudicijs, & traditis à Baldo, in l. fin. q. 6. C. de edict. D. Adr. in l. teſtamẽta, C. de teſtam. in l. acceptam. C. de vſuris. Auferrio, de poteſtate ſæculari, reg. 2. num. 10. Bertachino, de Epiſcopis, quæſt. 49. par. 5.

9 Sed an omnes iudices exequi ſententiam poſſint intelligere neceſſarium erit, & cum de ordinarijs, & qui proprio non alieno iure iuriſdictionem exercent dubitatio nulla ſit, parum enim eſſet ius dicere, niſi dictum exequi poſſent, arg. l. 2. §. poſt originem, & ſucceſſionem iuris, D. de origine iuris, c. vbi periculum, 3. §. præterea, quia parum, de electione, in 6. l. 15. tit. part. 1. l. 15. tit. 4. part. 3. de delegatis, maxi-
10 ma eſt. † Et cum ex Vlpiano, in l. à Diuo Pio. 15. in principio, D. de re iudic. conſtet, eos qui iudices dederunt iudicum à ſe datorum ſententias executuros, hinc putarunt, omnes delegatum iudicem, id eſt, eum qui non proprio iure, ſed alieno beneficio iuriſdictionem habet, ſuam non poſſe exequi ſententiam; Quia delegatus iudex, qui alieno beneficio iuriſdictionem habet, l. 1. §. qui mandatam. D. de off. eius cui mand. eſt iuriſd. poſtquam ſententiam tulit functus eſt officio ſuo, l. iudex poſteaquam, 55. D. de re iud. quam in delegato accipiendam putarunt plures, quos Menoch. refert, lib. 1. de arbitr. quæſt. 67. num. 21. vnde nec de eius nullitate cognoſcere poteſt, l. ſi vt proponis, 4. C. quomodo, & quando iudex, (iuxta communem allegationem) cum tamen ordinarius id efficere poſſit, l. ſi præſes, 6. C. eodem tit. l. 1. in fine, C. de ſent. & interlocut. omn. iudic. l. ſi accuſatoribus 4. C. de accuſation. retinet enim ſemper iuriſdictionem ordinariam, quam à ſe abdicare non poteſt, l. penult. D. de officio Præſidis, cuius virtute, non tantum ſuam, verum & ſui delegati iuriſdictionem exequitur, quam rationem Bar. inſinuat in principio, d. l. à Diuo Pio, ſub nu. 14. Eamque differentiam inter iudicem ordinarium, & delegatum, ex d. l. ſi vt proponis, obſeruat gloſſ. ibi, verbo, *commiſſit*, quam à multis communiter ſequutam conteſtantur plures relati à Tiraquel. in l. boues, 89. §. hoc ſermone, limitatione 1. nu. 4. D. de verbor. ſignificat. Bellono, lib. 1. ſupput. cap. 18. num. 1.
11 Deinde † quoniam ſententiarum executio mixti imperij eſt, l. iubere cauere, 4. D. de iuriſd. omn. iud. ea autem, quæ mixti imperij ſunt, delegari nõ poſſunt, l. 1. D. de offic. eius, iuxta communes interpretationes, iuncta l. ea quæ, 26. §. magiſtratibus, D. ad municipalem, vti ex d. l. 1. deduxerunt, præter alios, Alciat. in c. quod ſedem, nu. 5. de off. ordin. Couarr. lib. 3. variarum cap. vltimo, induciq; poteſt, text. in l. ſolent, 6. in principio, D. de off. Proconſulis, leg. nec quicquam, 9. §. vbi decretum, illo titulo lege nemo poteſt gladij,
70. D. de reg. iur. quod & in d. pr. Accurſius inſinuauit, verbo *, dedit*, verſic. *quia execu. . .*, quem probat Iaſo, num. 5. Alex.
12 num. 6. Quibus † finitimum eſt, quod cum à Diuo Pio magiſtratibus populi Romani (& perinde reliquis omnibus, vt recte Bart. ibi num. 1. interpretatur) ſententiarum executio ſpecialiter in illa lege fuerit commiſſa, in delegatum tranſire non poſſe, ſatis probat, d. l. 1. in princ. D. de off. eius, item cum nominatim eis, qui iudices dederunt data ſit, delegatis prohibita cenſetur, ex reg. l. cum prætor. 12. D. de iudicijs, ex quibus iudicem delegatum ſentiam exequi nõ poſſe, probat communis, cuius extitit auctor Accurſius, d. verbo *, dedit*, in principio, Bar. num. 14. Iaſo 3. & 5. Alexan. 6. idem Accur. in l. tale pactum, §. qui prouocauit, D. de pactis, quos ſequuntur Abbas, in cap. ſiquis contra clericum, numer. 28. Felin. num. fin. Socinus, num. 14. de foro comp. reſoluit etiã communem Beroius, in cap. ſignificaſti, num. 8. de off. delegati, Claudius, in l. 1. nu. 2. D. de off. eius, Guido Papæ, q. 60. & inter communes, retulerunt Franc. Viuius, & Bellonus in ſuis receptis opinionibus, verbo, *delegatus*, col. 1. Ferrara in practica in forma libelli in actione reali, verbo: *executioni mandare*, col. 1. Franc. Marcus, q. 71. num. 1. in 1. par. Corneus, conſil. 72. num. 12. Duarenus, lib. 1. diſput. cap. 53. Menoch. lib. 1. de arbitrar. q. 74. & plures alij quos in dictæ l. à Diuo Pio commentarijs, in principio, num. 8. recenſet eruditus egregiuſque huius ſæculi I. C. Hiſpanus, Præceptor noſter Doctor Gabriel Henriquez, apud noſtros Salmanticẽſes Primarius legum interpres.

13 Contrariam tamen ſententiam, quinimo delegatum iudicem exequi ſententiam ſuam poſſe, plures defendunt, quoniam iuriſdictione conceſſa ea quoque conceſſa videri, ſine quibus iuriſdictio ipſa explicari nequit, præter vulgare principium, l. ad rem mobilem, 56. l. ad legatum. 62. D. de procuratoribus probat expreſſa l. 2. D. de iuriſd. omn. iud. quam in mandata, ſiue delegata iuriſdictione, loqui Accur. Bar. & reliqui ibi putarunt, teſte Horoſcio, num. 1. vnde cũ nihil ſit iudicare, niſi dicta ſententia executioni poſſit mandari, meritò delegatum ſententiam ſuam exequi poſſe di-
14 cendum videtur, quam † exequi eum debere, non qui eum dedit, probat l. fin. ad fin. C. de iudic. qui textus, & ſi in Principis delegato à communi accipiatur, vt ex Acc. vbi ſupra Bar. num. 2. Fulg. 2. Iaſõ, num. 10. Alciat. num. 37. in rubr. de off. ord. Alex. in l. 2. num. 10. D. de iuriſdict. omn. iudic. & in delegato ab inferiori accipi nunc placet, iuxta eiuſdem legis priora verba ibi: *Cum ſpecialis iudex, ſiue ab Auguſta fortuna, ſiue à iudiciali culmine datus eſt*, quibus coniunges exemplum cap. cum veniſſent, 3. de eo qui mittitur in poſſeſſ. vbi delegatus executus fuit ſententiam ſuam per miſſionem in poſſeſſionem. Ex quibus opinionem hanc veriorem putarunt multi, ex gloſ. in c. quiſquis, 2. quæſt. 6. verbo, *quiſquis*, verſic. *ſed hoc non eſt verum*. & in cap. ſiquis contra clericum, 4. verbo *ipſius*, de foro competent. reſoluuntque ibi Abb. num. 28. Felinus, qui ſeptem pro ea rationes recenſet, num. fin. vbi etiam probat Marianus Socinus, Alex. in rubr. D. de off. eius. num. 9. & in l. 2. D. de iuriſd. omn. iud. numero 5. & Longouallius, in l. imperium, eiuſdem tit. numer. 170. Bernardus Diaz reg. 178.

15 Qua admiſſa ſententia, quæ pro primi adduximus argumenta non obſtant; non primum, ex d. l. à D. Pio, cui reſpõdere ſolent interpretes, non ideo quod delegantibus iudicibus ſententiarum à delegatis prolatarum executio tribuitur, delegatis interdicitur; nam cum delegatus delegantis vice fungatur, quodammodo ſentẽtia ab eo lata à delegante videatur proferri, ex d. §. qui mandatam, l. 1. D. de off. eius, cui mandata eſt iuriſd. Ergo quemadmodum ſuam poſſet ipſe ſententiam exequi, ſic, & ſui delegati exequitur. Quam interpretationem aſſignatam à gloſ. in d. cap. ſiquis contra clericum, referente Abbate ibi, nu. 34. probare vi-
16 † detur text. in l. 1. tit. 27. part. 3. ibi; *Eſſo miſmo pueden fazer los mayorales de ellos*. Verum nec ea interpretatio verbis dictæ legis quadrat, quibus non cumulatiue (vt logici loquuntur) maioribus magiſtratibus ſententiarum iudicum à ſe datorum, executio tribuitur, ſed priuatiue, vt vera ad illã legẽ interpretatio demonſtrabit; vt ſcilicet hi quomodo

ſententias exequantur, qui iudices dederunt, non qui dati
ſunt. Nec verba d. l. patitur de delegantibus accipi poſſunt,
ſed de maiorib. iudicibus, quos inferiorum ſententias exe-
qui poſſe, nemini dubiũ eſt, vt recte Greg. ibi interpretatur.
Quare pro exacta huius legis interpretatione adnotan-
dum; iudicum, qui non ſuo, ſed alieno iure iudicant,
alios iudices delegatos eſſe, alios datos iudices nuncupari,
alios arbitros dici, inter quos omnes maximum eſt diſcri-
17 men, quoniam delegatus iudex. † quamuis verum ſane ſit
proprium nihil habere, ſed eius, qui mandauit iuriſdictio-
ne, vti d. §. qui mandatam, vnde cum iuriſdictionis tantum
vſum habeat ordinatio volente reuocari poteſt, l. iudicium
ſoluitur. § 8. D. de iudiciis, ſubdelegare nequit. leg. à iudice. 5.
C. illo tit. morte delegantis finitur, l. & quia 6. D. de iuriſd.
om. iud. conſuetudinemque terræ delegantis, non ſuæ dele-
gatus ſequitur, l. & ſi prætor, 3. illo tit. & inde cauſam co-
ram delegato cœptam finire delegans poſſit. Bartol. q. 1. in
l. vbi cœptum. 30. D. de iudicijs, quia non iuriſdictionis ra-
dix, ſiue proprietas, ſed vſus in delegato tantum eſt, vt Bald.
in rubr. de officio delegati, adnotauit, cũ tamen iuriſdictio-
nem habeat, quinimo, & imperium quod iuriſdictioni cohæ-
ret mandata iuriſdictione trãſire, recte docuerit Iulius Pau-
lus, in d. §. qui mandatam, ad fi. poſſe eum ſuam exequi ſen-
tentiam artis principia ſuadent, quod quamuis in Principis
delegato ſpeciale, ex d. l. fi. C. de iudiciis, exiſtimauerit ibi-
dem Bart. & communem opinionem dixerit Fulgoſius, De-
cius, in cap. ſignificaſti, de officio deleg. Alciatus, in rub. de
officio ordin. nu. 18. & in delegato Papæ probent expreſſa
iura, in d. cap. ſignificaſti 7. in capit. paſtoralis, 28. §. quia ve-
ro, cap. ex literis. 29. de off. deleg. quibus conſtat eum ſi ve-
lit executionis ius habere, (quomodo ea iura intelligenda
eſſe, itẽ & text. in d. cap. cum veniſſent. 3. de eo qui mitt. in
poſſeſſ. cum erudito Antonio Quintana Dueñas, lib. 2. de
iuriſd. & imperio, tit. 7. num. 20. probo) id in omnibus, qui-
bus etiam ab ordinario iudice mandata iuriſdictio eſt ego
probo: probatque præter alios Quintana Dueñas, vbi ſup.
numer. 21.
18 Iudices vero dati, arbitrive (quorum mentio, in d. l. à
Diuo Pio, ab Vlpiano fit,) quamuis iudicare inter partes
poſſent, executionis tamen ius non habebant, quod vt
penitus intelligas, qualiſque eorum eſſet poteſtas percipias,
meminiſſe iuuabit: quod cum olim Prætores multis Romæ
impediri negotiis, priuatas cauſas iudicare non poſſent, liti-
gatoribus petentibus iudices dare ſolebant: Prætor namque
ſtatuta die ad ſe litigatoribus vocatis, eiuſque ſummatim
auditis, ex propoſita cauſa formulam concipiebat, quę
totius litis, & controuerſiæ, ita componebatur, vt iudici à ſe
dato, qua de re iudicandum eſſet præſcriberetur adeo ſtri-
cte, vt a Prætoria præſcripto ei recedere non liceret, ſed
omnis eius poteſtas intra formulæ terminos, & cancellos
concluderetur, vt ex Seneca, lib. 6. de beneficiis, cap. 5. & 6.
deprehenditur, ex aliiſque bonorum auctorum teſtimoniis;
conſtituto iudicio addebatur iudex ex numero ſelectorum
à Prætore, vt videre eſt apud Gellium, lib. 14 cap. 2. qui nõ
inuitis litigatoribus dabatur, ſed partium conſenſu, aut for-
te eligebatur, cum ſi non placebat ſtatim reiicere, & recu-
ſare poſt ſortionem licebat, Plinius, in panegyrico, *ſors* (in-
quit) *& vrna iudicem aſſignat, licet reycere licet exclama-
re hunc nolo.* is formulam à prætore conceptam ſecutus;
cognoſcebat, & iudicabat: nec ab ea recedebat, quam-
uis id æquum eſſe iudicaret, iuriſdictionem nullam, ne mã-
datam quidem habebat, ſed notionẽ tantũ, quę à iuriſdictio-
19 ne multum differt. † Quid autem inter arbitrum & datum
iudicem differret, nullus melius, quam Seneca, lib. 3. c. 7. de
beneficiis expreſſit. *Melior* (inquit) *videtur conditio cauſæ
bonæ fidei, ſi ad iudicem, quam ad arbitrum mittitur, quia
illum formula includit, & certos quos non excedat termi-
nos ponit: huius libera, & nullis adſtricta vinculis religio,
& detrahere aliquid poteſt, & adijcere, & ſententiam ſuã,
non pro vt lex, & iuſtitia ſuadet, ſed pro vt humanitas, &
miſericordia impulit, regere,* & lib. 2. de clementia. *liberum
arbitrium* (ait) *habet, non ſub formula iudicata.* In hoc ergo
arbitri à prætore nominati, à datis iudicibus differũt, quod
illi ſecundum formulam à Prætore præſcriptam iudicare ſo-
20 lebant, illi quod æquum, & bonum videretur, in eo † tamen
conueniunt, vt neuter poſſit ſententiam ſuam exequi, ſed
is, qui eum dedit, aut executor ad hoc deputatus, iuxta tex.
in d. l. à Diuo Pio, & d. l. fin. C. de iudicijs, quæ iura ſic ne-
ceſſario intelligenda ſunt, vt & multa alia, quæ de arbitris,
& datis iudicibus paſſim occurrunt, obſeruaruntque iam-
diu Duarenus, in l. iuris gen. 7. verſic. *Actionem.* D. de pa-
ctis, & ad tit. D. de iuriſd. omn. iud. cap. 2. in princ. in l. ait
Prætor D. de re iudicata, & lib. 1. diſputat. Anniverſ. cap. 55.
Coraſius, lib. 3. miſcellan. cap. 18. Rebardus pro tribuna-
lium, cap. 12. & lib. 1. de iudicijs, cap. 4. Alciatus lib. 2. para-
dox. cap. 5. Coſtanus lib. 1. quæſtion. iuris, cap. 9. num. 3. Bri-
ſonius, libr. 5. de formulis, pag. 470. & 506. Anton. Correa
Luſitanus, lib. 1. ordinament. Portugaliæ. tit. 1. num. 49. Co-
uarr. in regula poſſeſſor 2. parte §. 6. numero 4. præceptor
noſter in dicta lege à Diuo Pio, in pr. numero 19. & poſt
eum Anton. Quintana Dueñas, d. tit. 7. n. 21. ex quibus quã
ſupra num. 6. in pr. propoſuimus quæſtionem recte diſſol-
ues, delegatum iudicem ſententiam ſuam exequi poſſe, ſiue
ſiue is à principe ab inferiori alio, qui delegandi poteſtatem
habeat, iuriſdictionem acceperit.
Verum nunc opportunè, & commodè ſatis illam adiun-
gemus, quam in d. l. à Diuo Pio gloſ. verb. *Aſe*, verſic. *item
ſi cui executio mandatur*, in quaque totus ibi Bart. fuit. An
verſa vice is, qui ſententiam exequitur aliquam cauſæ co-
gnitionem habeat, frequẽns ſane, & quæ cum difficultate
ſummam habet vtilitatem coniunctam, quam vt diſſoluas
21 memineris † Executorum ſummam diuiſionem in duo
genera deduci, aut enim meri ſunt, aut mixti, gl. verbo, *&
ſi ſitae*, in cap. paſtoralis. 28. §. quia vero, de off. deleg. & in
cap. de cætero 5. verbo, *fraus*, de re iudicata, contendit Bar,
vbi proxime, num. 4. quatenus autem merus à mixto diſ-
cernatur, non ſatis conueniunt. Nam gloſſa merum eſſe e-
xecutorem ait, quando præſentibus partibus cognitum eſt
de cauſa, iudexque mandat alicui, vt ſententiam exequatur;
mixtum vero, qui cognitionem habet annexam, vt puta cum
Papa mandat alicui rem reſtitui, vel beneficium dari per
22 executorem. Bartolus † vero contendit merum executo-
rem eſſe eum, cui nudi facti executio committitur, mix-
tum eum ad rem iudicatam exequendam aliquam cauſæ
cognitionem adhibere neceſſe eſt, gloſſam ſequuntur Abb.
in cap. fi. de præſum. Iaſo, in d. l. à Diuo Pio, nu. 14. Greg. in
l. 52. verbo, *ſeñalado*, tit. 18. par. 3. Parladorius, lib. 2. c. p. fin.
2. par. § 3 num. 2. Bartolum admittit Felinus, in d cap. de cæ-
tero, in principio, & multis exornant Menoch. lib. 1. de arb.
quæſt. 38. ex nu. 1. Bernardus, Diaz. reg. 270. inclinat in hac
partem præceptor noſter, in §. 1. d. l. nu. 21. Ergo gloſſam,
& Bartolum non diſcrepare exiſtimo: quid enim aliud eſt
ſententiæ partibus præſentibus dictæ, aut vero, nudi facti
executionem demandare? quid eam, quæ cognitionem ha-
bet annexam, vel eam, quæ vt exequatur eam requirit? Me-
rus ergo executor nullam habet cauſæ cognitionem d. cap.
paſtoralis. 28. §. quia vero, l. executorem. 8. C. de execut. rei
iud. l. ii, vt propoſuis. 6. illo etiam tit. Mixtus autem de cau-
ſa cognoſcit, l. & ſi non cognitio. 4. C. ſi contra ius, vel vti-
lit. publ. quæ cum præcipua inter eos differentia ſit; & illa
23 eos longe diſſimiles facit † ſi quidem à mero executore
non appellatur, niſi is modum excedat: à mixto bene appel-
latus, gloſ. in d. §. quia vero, quæ communiter recepta eſt.
Cæterum, ſi iam re iudicata datus ſit executor, ſiue is merus
ſiue mixtus ſit ſiue nudi facti is executor ſit, ſiue etiam co-
gnitione opus habeat (ſi tamen modum in exequendo non
excedat) ab eo appellare, non licere, l. ab executore. 4. D. de
appell. l. ab executione. 5. quor. appell. non recip. capit. quod
ad conſultationem. 15. de re iudicata, cap. nouit. 43. de ap-
pellationib. l. 52. tit. 18. 3. p. quæ leges cum ab ea executore,
non eſſe appellandum generaliter definiat, cur eas reſtrin-
gimus non eſt, alioquin enim ex re iudicata via fieret or-
24 dinaria, quod tamen ferendum non eſt. Quæ † & de recu-
ſatione dicta velim exiſtimes, ex d. c. nouit, & ijs, quæ inibi
late tradunt interpretes: Didacus Perez, in l. 4. tit. 8. lib. 2. or-
dinam. Auend. de exequend. mandatis. 2. par. cap. 13. nu. 10.

25 Reſtat

Digitized by Google

25 Reſtat, quas exceptiones admittere executor poſſit, audiamus, nullam namque admittendam eſſe probare videntur text. in l. Neſennius. 41. §. in ſolidum, D. de re iudicata. l. cum fideicommiſſum. 7. D. de confeſſis. Cæterum ex eleganti Bart. doctrina, in principio, dict. l. à Diuo Pio, numer. 10. quam repetit, in l. 1. C. de iur. & facti ignor. vbi ſequuntur, & exornant Iaſo. nu. 15. Meneies, num. 36. Albericus, in l. in fundo, D. de rei vind. Boerius quæſtion. 33 num. 18. Menoch. dict. quæſt. 38. num. 10. Ioann. Garcia, tract. de expenſ. capit. 6. nom. 15 Petrus Barboſa, in leg. maritum, 13. num. 47. ad finem, D. ſoluto matrim. Res ſic explicanda eſt, vt
26 † ſcilicet exceptio, quæ directo oppugnat ſententiam poſt rem iudicatam opponi nullo modo poſſit, adeo vt ſi daretur executoria ſententiæ, admittentis talem exceptionem, ipſo iure nulla eſſet, l. 1. C. quando prouocare non eſt neceſſe, cap. inter monaſterium. 20. de re iudicata, l. 15. verſi. *Ca deſpues*, tit. 11. vbi gloſ. 4. l. 13. tit. 22. vbi late, & vtiliter, gloſ. 2. p. 3. quibus cautum eſt, executoriam contra executoriam non admitti. Si vero exceptio ſententiam directo non infringeret, neque eam de iniuſtitia arguat, ſed ad eam moderandam pertineat, cum poſt ſententiam tunc opponi poſſit, cap. Oduardus. 3. de ſolutionibus, vbi Imola, nu. 10. ordinatio Luſitanorum, libr. 3. titul. 71. §. 18. poſſet, & de ea executor cognoſcere, quomodo intelliges text. in l. ex diuerſo. 17. §. fin. D. ſoluto matrimonio, dict. §. in ſolidum, l. ſi fideiuſſores. 41. §. idem reſpondit, D. de fideiuſſor. dixi, in l. 16. infr. eod. num. 3.

Cuius doctrinæ exempla cum plura extent, vnum tamen, aut alterum adduxiſſe ſatis erit. Ecce egit, quis vindicationis reali actione obtinuit, rei poſſeſſionem vindicanti poſſeſſor reſtituere cõdemnatus fuit, is expenſarum quas in re fecit exceptionem illi obijcit, cum exceptio hæc nec ſententiam directo infringat, nec eam de iniuſtitia arguat, poſt rem iudicatam opponi, deque ea executor cognoſcere recte poteſt Bart. in pri. d. l. à Diuo Pio, & in l. in fundo, nu. 16. D. de rei vindic. & in l. Paulus. D. de doli exceptione, Boerius, deciſ. 43. num. 9. Bertrandus, conſil. 15. num. 50. volum. 1. Menoch. & Ioan. Garcia iam relati. Aliud, mulier eiusve hæredes diſſoluto matrimonio aduerſus maritum ad dotis reſtitutionem, egerunt, eam, vt reſtitueret condemnatus fuit, in executione ſententiæ re iam iudicata, ſe quatenus facere poſſet tantummodo condemnandum maritus allegauit, ex leg. maritum. 13. cum leg. ſequenti. D. ſoluto matrimonio, cum exceptio hæc directo ſententiæ non aduerſetur, ſed eam moderetur tantummodo, ſiue eius executionem eam admittendam, & de ea cognoſcendum poſt rem etiam iudicatam, probat text. in dict. §. in ſolidum, cum alijs, Petrus Barboſa, d. nu. 47.

27 Verum habet ea doctrina elegantem limitationem, vt videlicet admittatur, quoties exceptio, nec in iudicio fuit oppoſita, nec de ea cognitum, nec ſuper ea pronunciatum, eo namque caſu poſſet in executione opponi: nam ſi oppoſita iam fuiſſet, quia tacite videretur reiecta, cap. ex parte. 67. de appellationibus, Bartol. in l. à procedente, num. 4. C. de dilationib. & de exceptione ſemel reiecta amplius non poteſt opponi, cap. ſuborta. 21. in fine, de re iudicata. Clem. fin. de appellationibus, l. quod in diem. 7. §. fin. D. de compenſation. iterum non poſſet in executione opponi, ita docente Accurſ. verbo, *non tenetur*, in dict. §. in ſolidum, quem communiter ſequutum conteſtatur Iaſo, in d. l. 1. num. 19. ad fin. C. de iuris, & f. cti ignorantia, Brunus tract. de ceſſ. bonor. 4. part. principali, quæſt. 20. num. 27. & exemplis illuſtrante Pet. Barboſa, in d. l. maritum, nu. 48.

28 Superiorem tamen doctrinam, eius exempla, & limitationem difficiles reddunt text. in leg. Tametſi. 11. D. ad Macedo. vbi filius fam. ex mutuo condemnatur, quia Macedoniani exceptionem omiſit, poſtmodum, executioni ſententiæ poteſt illam obijcere, quam tamen certum eſt dire-
29 cto ſententiam impugnare. Item † & text. in l. & ex diuerſo. 18. §. fin. D. ſoluto matrimon. ibi: *Ignorantia iuris lapſus condemnauit maritum inſolidum*, ex quibus verbis deprehenditur maritum exceptionem oppoſuiſſe, iudicemque per imperitiam illam reieciſſe, & nihilominus doli mali exceptione oppoſita, non in ſolidum, ſed quatenus, facere poſſet, condemnandum.

Sed defendenda adhuc eſt, & ſuperior doctrina, & eius à nobis adducta explicatio, neque obſtat tex. in d. l. tametſi, omiſſa enim ſolutione exiſtimantium ideo poſt rem iudicatam eam admitti ibi exceptionem, quæ directo ſententiam oppugnat, quia odio creditoris inducta fuit. Quæ ſolutio conuincitur ex eodem text. ibi: *Exemplo mulieris intercedentis*, coniuncta, l. 1. & ſequentibus. D. ad S. C. Velleianum. Item & ex eo: nam con filius ſui iuris effectus exceptionem remittere poſſet. l. Zenodorus. 2. C. ad Maced. poſſet etiam per lapſum termini legalis eam exceptionem amittere: dicendum eſt, exceptionem illam, vt ex l. 1. illius tit. conſtat, non tantum odio creditoris, ſed & fauore patris inductam fuiſſe, vnde quamuis filius ſibi ipſi poſſet nocere eam exceptionem omittens, non tamen patri, quare iam omiſſam in executione ſententiæ recte obijcit, ne alias iniqua per eum patri conditio inferatur.

Minus obſtat text. in d. l. ex diuerſo. 18. §. fin. quoniam omiſſis pluribus interpretationibus quas recenſet, & accurate refellit Barboſa, in d. l. maritum, ex numer. 30. cum Paulo, eodem in loco, num. 1. Cumano, in l. rei iudicatæ, §. ſi. nu. 1. ad Maced. dicendum eſt, maritum quidem oppoſuiſſe exceptionem, ſibi competentem ex priuilegio, dict. l. maritum, nihilominuſque iudicem eum in ſolidum condemnaſſe, quia tamen expreſſim exceptionem eam non reprobauit, adhuc in executione ea vti poteſt. Nec enim ferenda eſt vxor, ſi ex tacita iudicis mente illam reijci velit, eandemque mentem tacitam non admittat, vt ſic ſententia pro ſe lata mero iure valeat, cum tamen ex ea manifeſtum iuris errorem ſententia contineat, qui ſententiam nullam ipſo iure facit, l. 2. C. quando prouocare non eſt neceſſe.

30 Eſt tamen pulcher articulus, & qui non minus vtilitatis, quam difficultatis in hac tractatione habet, an illi ſolum magiſtratus, qui ſententias protulerunt exequi eas poſſint, an vero, & alij. Et cum Vlpianus, in d. l. à Diuo Pio. 15. in principio. D. de re iudicata, arbitrorum, datorumque iudicum, ſentẽtias maiores magiſtratus, qui illos dederunt executores ſcripſerit, inſinuans ſublatenter alios non poſſe, id
31 accipiendum eſſe ſubdit (in §. ſententiam Romæ † eiuſdem legis) Inuitis magiſtratibus, qui eos dederunt, vel qui iudicarunt, nam ſi Prouinciarum Præſides ſententiam Romæ dictam exequi à Romanis magiſtratibus iuſſi fuerint, eam ad finem perſequi poſſe, & à D. Pio, patreque ſuo reſcriptum conteſtatur, quæ eſt illius. §. ſententiam Romæ explicatio, ſi Pandectarum Florentinorum lectionem admittas, ibi, *Si iuſſi fuerint*, qua tanquam veriorem magis probant Duar. ib. Forcer. lib. 1. ſelect. cap. 18. Rod. Suarez, in l. poſt. rem iudic. q. 5. nu. 1. Couarr. pract. quæſt. cap. 10. num. 2. A qua tamen vulgaris, quæ habet *ſi viſum fuerit*, quicquid alij putauerint, non multum diſcrepat, quoniam licet Florentina neceſſitati, vulgaris exequentis iudicis voluntati tribuere executionem videatur, hæc non iuxta eum ſenſum accipienda eſt, nec ad exequentes iudices referenda, ſed ad magiſtratus, quorum auctoritate executio fit, quibus ſi hoc viſum fuerit ab aliis executionem fieri iubere poterunt, quod & Bart. & Alexan. & Duar. & Præceptor noſter ibid. recte obſeruarunt Rod. Suarez, dict. q. 5. probatque expreſſe, l. 1. vbi adnotauit Greg. gloſ. 5. tit. 27. part. 3.

32 Iuxta quam explicationẽ colligitur executionem ſententiæ petendam, quidem eſſe coram iudice, qui illam protulit, quod ſi vel debitor, vel eius bona, in quibus executio facienda eſt, in alieno ſint territorio, ad proſecutis preces per iudicem alterius territorij fieri poſſe, quomodo intelligendi ſunt tex. in l. properandum. 11. §. ſin autem reus, vbi adnotauit Accurſ. verbo, *ad maiorem*, C. de iudiciis, cap. poſtulaſti. 14. de foro comp. capit. 1. §. contra reos, ad finem, eodem tit. lib. 6. quibus cautum eſt, vnius territorij iudicem, alterius exequi ſententiam poſſe, vt ſcilicet id recipiendum ſit, ſi magiſtratus literas ſcribat ad alterum magiſtratũ, vulgo: *Rogatorias*, ſiue *Requiſitorias*, appellamus, quod ex illa lege poſt Accurſ. Bartol. & reliqui adnotarunt Suarez, & Couarruu. vbi ſupra, Boſius, in prax. titul. de

executione ſententiæ, num. 13. Ergo ſi lata fuerit ſententia alibi, quam in domicilio condemnati, executio ea ſententia per domicilij iudicem, niſi ad eius requiſitionem, non poterit, Bart. in d. §. ſententiam Romæ, numer. 1. receptus communiter ex Alexand. num. 6. Felino, in d. cap. poſtulaſti, num. 11. Ex quibus deſcendit, regulam l. 1. §. initio. D. de officio Præf. vrbis, l. fin. D. de iuriſdiction. omnium iudicum, cap. ex parte, el 1. de verbor. ſignification. non procedere, vbi qui ius extra territorium dicit, ad alterius iudicis requiſitionem id facit, quia alias illuſoria redderetur ſententia, cum ab eo, qui eam protulit non poſſet exequi, argum. l. ſi Prætor 75. D. de iudic. vti Goueanus notauit, in l. 2. D. de iuriſd. omn. iudic.

33 Sed ſuperiorem ſententiam, & doctrinam difficilem, ſequentia argumenta reddunt. Primum, quoniam cum conſtet, in Prouincijs Præſides maius imperium omnibus poſt Principem habere, l. & ideo 8. D. de officio Proconſulis, l. Præſes, 4. D. de officio Præſidis, æqualemque poteſtatem omnibus magiſtratibus Romanis ſimul, l. ea omnibus, eodem titulo, cautumque ſit, non ſolum inferiorem in ſuperiorem, verum neque parem in parem imperium non habere, l. nam magiſtratus. 4. D. de arbitris, non poſſe magiſtratus Romanos Prouinciarum Præſidibus præcipere, vt eorum ſententias exequantur videtur.

34 Deinde, quemadmodum extra territorium ius dicenti impunè non paretur, l. fin. D. de iuriſdict. omnium iudic. c. fin. de conſtitutionibus, quia extra prouinciam ſuam magiſtratus priuatus eſt, l. 3. D. de offic. Præſidis. Sic & extra eam iubenti; paria enim ſunt, vti nominatim docet Iulius Paulus, in l. cum vnus. 12. §. is qui poſt decre. D. de bonis tut. iud. poſſid. vbi decretum magiſtratus vltra fines Prouinciæ, quā regit, non porrigitur. Præterea † cum executio ſententiæ

35 ad terminationem litis pertineat, quæ donec executioni mandatur durare cenſetur, cap. in literis, 9. de officio delegati, & litem coram vno iudice cæptam coram alio peragi non poſſe, doceat l. vbi cæptum, 30. D. de iudicijs, executionem coram alio, quam eo, qui ius dixit, vel iudicauit fieri non poſſe videtur.

36 Denique (verſa vice) impunè poſſe iudicem alterius territorij ſententiam, ab alio contra ſuum ſubditum latam, etiam ſine ijs literis rogatorijs exequi probare videtur, text. in l. Argentarium. 45. §. fin. D. de iudicijs, vbi cum pupillæ nomine in prouincia tutores condemnarentur, eius curatores Romæ, vbi mutuam pecuniam mater acceperat, cui filia hæres extitit, iudicatum facere coguntur.

His tamen argumentis non obſtantibus, quam ſupra propoſuimus doctrinam veriſſimam contendimus, nec adducta obſtant. Non primum, quoniam etſi eo moti, putauerint nonnulli vulgarem lectionem Florentinam veriorem eſſe, quia nulla eam neceſſitas imponitur Præſidibus Prouinciarum Romanorum magiſtratuum ſententias exequendi, quam tamen excludit poteſtatis æqualitas, ex d. l. ex omnibus, & d. l. nam magiſtratus, & verbi poſſe ſignificatio, quod liberam voluntatem, & arbitrium, non neceſſitatem inducit, l. ſæpe. 8. l. generaliter. 9.) vbi Bart. & Albericus plura, eorumque additionatores de verbis imponentibus

37 neceſſitatem.) D. de officio præſidis, dicendum eſt. † Magiſtratibus Romanis præfectis prætorio, præfectis vrbi, conſulibus, prætoribus, reliquiſque qui Romæ cognoſcunt multa conceſſa fuiſſe, quæ præſidibus legimus interdicta. Quale eſt illud, quod nobis exempli loco eſſe poterit, quod Vlpianus, in l. 1. §. deportatos, D. de leg. 3. adducit, præfectis prætorio, eis qui vere præfecti ex mandatis Principis cognoſcunt, idemque præfectis vrbi Epiſtola D. Seueri, ius deportandi datum eſſe, præſidem autem deportare non poſſe, l. 2. §. conſtat, D. de pœnis, l. inter pœnas, 6. D. de interdictis, & relegatis (cuius rei differentiam poſt Dynum, in cap. cui licet, de reg. iuris. lib. 6. diſputant Accurſ. Bart. & reliqui in l. illicitas, 6. §. qui vniuerſas, D. de officio præſidis, veram tamen tradit Alciat. lib. 1. parergon. c. 15. quem Petr. Vellejus ſequitur, & exornat in d. §. qui vniuerſas, num. 3.) Quamuis ergo (vt adductam primam difficultatem diſſoluamus) omnia, de quibus, vel præfectus vrbi, vel præfectus prætorio cognoſcunt, per præſidem expediantur, (his exceptis, quæ nominatim aliquibus conceſſa erant) id eſt, omnia, quæ Romæ varios iudices habent, in prouincia ſolus Præſes explicet, non tamen intelligendum, ob id ei omnium magiſtratuum priuilegia, & honores eſſe conceſſos, quando id ad Prouinciæ gubernationem ſcimus non eſſe neceſſarium, longeque minorem præſidum poteſtatem eſſe, conſtat & ex eo, quoniam cum quæſitum ante fuiſſet, an liceret à præfectis prætorio appellare, & iure liceret, & extarent exempla eorum, qui prouocauerunt, poſtea publicè ſententia lecta principali, appellandi facultas interdicta eſt, l. vn. D. de off. præfecti præto. quod priuilegium ad præſides non eſſe tranſlatum, vel ex ſacrarum literarum teſtimoniis, & actis Apoſtolorum, cap. 25. & 26. conſtat, illud. que ea ſuperioribus iuxta Pandectarum Florentinorum lectionem poſſe Romanos magiſtratus Prouinciarum Præſidibus ſententiarum executionem præcipere.

Quod ſi vulgarem retinere malis, & iuxta eum ſenſum, d. §. ſententiam Romæ accipere, ſententiam Romæ dictam etiam in prouinciis poſſe præſides ad finem perſequi, reiecta opinione Cumani, qui illa verba ad partem exequentem refert, quaſi in eius ſit poteſtate, dum actione iudicati experitur, cui voluerit iudici iuriſdictionem præſtare, quem intellectum ſuum eſſe contendit Vincentius ibi, numer. 2. quæ tamen expreſſe conuincitur, ex reg. l. priuatorum 3. C. de iuriſd. omn. iudic. omiſſaque alia, quam adduximus ſup. & latent, num. 1. ibi probatur, ad eum iudicem, cuius iuſſu executio fit ea referri, vtiliter illa requiſitū iudicem

38 referre poteris, qui etſi † cauſæ cognitionem nullam habeat, regulariter tamen cognoſcit de rogatoriarum literarum iuſtificatione, cum in eis literis inſeri neceſſario debeat, exemplum v. debeet contractus celebrati in prouincia requirentis, ſententiæ ibidem prolatæ, actorumve ſummarium delicti ibidem commiſſi, l. non eſt dubium. 11. ibi, *tam elogio*, D. de cuſtodia reorum, l. fin. D. de offic. præf. vigilum quam ſic intelliges, item & text. in d. cap. 1. §. contubernes, de foro compet. lib. 6. notat Bald. in l. 1. C. vbi de crim. agi oport. Bart. & reliqui, in l. magiſtratibus, D. de iuriſd. omn. iud. Caſaneus, in conſuetudinibus Burgund. rub. 12. num. 6. Couarr. in practicis, cap. 11. nu. 8. Parladorius, lib. 2. rerum quotid. cap. fin. 2. part. §. 1. num. 7. & §. 2. num. 4.

39 Qui cum veriſſimum illud ſit, iuxta hanc doctrinam, harumque rogatoriarum literarum vſum, non ſolum admittendum inter eiuſdem fori iudices, ſed etiam inter diuerſi, veluti ſi Eccleſiaſticus poſtquam excommunicatus fuerit contra laicos, aduerſus quos ſententiam exequi non poteſt, brachij ſecularis auxilium inuocauerit, vt capiis bonis, & perſona condemnati (iuxta infra dicenda) ſententiam exequatur, Bart. in d. §. ſententiam Romæ, num. 4 gloſſ. verbo, *publicum*, vbi Abbas, Felinus, Arciatus, & alij, in cap. 1. de offi. iud. ordin. idem in cap. 2. de maledicis, cap. dilecto, de ſent. excommun. lib. 6 Rebuf. 2. tom. ad leg. Galli. tit. de literis requiſitoriis, in princ. num. 2. & 3. Palacius Rubios, in repetitione capituli per veſtras, 2. notabili. §. ſed eſt pulchra dubitatio, num. 17. Couarr. in pract. cap. 10. ex num. 1. nouiſſime cum aliis Michael à Guia, tract. de exhibendis auxiliis vtriuſque brachij, quæſt. 5. cum ſequentibus.

40 Adiuit hoc quoque caſu actorum exemplum ſaltim ſummarium ſeculari iudici edendum, vt intelligere poſſit, iuſtè ne Eccleſiaſticus iudex dixerit, quod & alij quoque ab eo adducti probauerant. Sed obſtat text. in cap. vt inquiſitionis, 18. §. prohibemus, & text. in cap. Præſidentes. 6. de hæreticis, lib. 6. ex quibus contrarium probatur, quippe iudicem ſæcularem à magiſtratu Eccleſiaſtico requiſitum, vt ſuam exequatur ſententiam, parere teneri, ſuumque auxilium impartiri abſque eo quod de proceſſu, ſeu de iuſtitia, & viribus ſententiæ ſiat, ſibi fides.

41 Facilis tamen eſt explicatio, ex dict. §. prohibemus, ibi, *cum mere ſit Eccleſiaſticum*, ex quibus conſtat verbis in deteſtationem hæreticos criminis, & quia mere Eccleſiaſticum illud eſt, ſingulari iure ſtatutum, vt non edits actibus ſecularis iudex parere teneatur. Quam concluſionem, vt veriſſimam ſcripſit. D. Thom. 1. p. q. 95. art. 1. Dominicus

Soto,

Digitized by Google

Soto, lib. 1. de iuſtitia & iure, in principio, Simancas de Catholicis, inſt. tit. 9. numer. 39. Bernardus Diaz, in praxi, cap. 114. Nauarr. Couarr. & alij, quos refert Michael à Guia, vbi ſup. concl. 3. quam & in quocumque alio mere Eccleſiaſtico crimine, quia in eodem militat ratio, admittere debes ex vulgatis, vt nominatim docuerunt Abb. 3. & Butrius in d. cap. 1 de officio ord. Decius, in d. l. magiſtratibus, nu. 13. & in cap etſi clerici, col. 7. in prin. de iudicijs.

41 Si igitur ex actis ſæculari iudici conſtiterit Eccleſiaſticum iudicem, iniuſtè executionem decernere, ſubſiſtere; ad malum enim auxilium præſtare non debet, vt in d. cap. 1. de officio ord. reſoluunt omnes, Cardinalis, in Clem. Paſtoralis, de re iudicata, Iulius Clarus, in practica. §. fin. quæſt. 36. Auiles, in cap. prætorum, cap. 20. nu. 19. ſed repugnat tex. in cap. paſtoralis. 28. §. quia vero, de officio deleg. quo expreſſim cautum eſt delegati ſententiam, etiam iniuſtam ordinarium iudicem neceſſario exequi debere. Cui difficultati varijs modis ſatisfacere conantur interpretes, vt conſtat ex multis, quæ iuxta eam adducit Michael à Guia iam relatus, concl. 8. caſu, & ſeqq. Placet tamen interpretatio g oſſe ibidem, vt ſiquidem ſententia ſit nulla, iudex ſequilitius exequi non debeat: quia nullitatis exceptio executionem ſententiæ impedit, vt in l. 4. § condemnatum, D. de re iudicata, & in d. l. à Diuo Pio 15. § ſi ſuper rebus, illo tit. Si vero ſit contra ius litigatoris exequi teneatur, ſi in rem tranſierit iudicatam, quia de eius iniuſtitia cognoſcere non poteſt, ex d. §. quia vero, cap. 2. de exceptionibus, lib. 6. Innocentius, in d. cap 1. de officio iud. ordin. Guido Papæ, deciſione 574. Nauarrus, in cap. eum contingat, de reſcriptis, Maranta diſputatione 1.

Non obſtat ſequens, quod ſup. adduximus argumentum quod ſane procederet, cum iuſſu iudicis, qui iudicauit non interueniret, nã eo interueniente nihil impedit iudicem alterius territorij in quo reos, vel res, ſuper qua lis agitata eſt, inuenitur ſententiam exequi, quia cum executio adiudicãtis preces fiat, per ipſum fieri videtur, arg. l. 1. §. qui mandatam. D. de iuriſd. omnium iudicum, & l. cum eſſent. 33. §. fin. verbo, *ſolet*, ad medium, D. de ſeruitot. ruſt. l. vnum ex familia, 69. §. ſi de Falcidia, D. de legat. 2. atque ita per eundem dicitur lis finita à quo cœpta eſt. Nec hoc caſu dicere poteris requirentem iudicem extra territorium ſuum iuſdicere, dixit enim in too, in alieno à proprio iudice exequi-

43 tus. Ex quibus † deſcendit interpretatio text. in dict. l. cum vnus 12 §. is qui, D. de bon. auth. iud. poſſid. procedit enim, vbi quis per ſe, vel per ſuos executores, ſeu appatitores vellet executionem facere in alieno territorio, quod ipſi non licet. recte tamen per eiuſdem territorij iudicem per literas requiſitorias, iuxtam veram interpretationem, d. §. ſententiam Romæ, & late ſup. adducta.

44 Denique non obſtat tex. in d. l. argentarium. 45 §. fin. D. de iudicijs, quoniam omiſſis varijs interpretationibus, quas ad eum textum noſtri commenticuntor, quarum pleraſque refert, & improbat egregius Gabriel Henriquez, in d. §. ſententiam Romæ, ea numer. 5. ad 12. dicendum eſt. (quod & Accurſ. verbo, *in prouincijs*, inſinuat, ſequiturque Rodericus Suarez. d quæſt. 5. num. 8. ſententiam Romæ exequi, lata cum fuiſſet in Prouincia, quia proferentis iudicis requiſitionem interueniſſe præſupponit. l. C. ex reg. l. qui teſtamento. 20. D. de teſtam. potuitque recte exequi contra curatores, quæ aduerſus puellæ tutores dicta fuerat, quia cum puellæ mater mutuum Romæ accepiſſet, ibique contraxiſſet, & contractus ratione forum eſſet ſortita, ex reg. l. hæres abſens, 19. §. 1. D. de iudicijs, cap. Romana. §. contrahentes, de foro compet. lib. 6. eodemque in loco ſit conueniendus hæres, quo defunctus poterat, d. leg. hæres abſens, quamuis Romæ puella domicilium non haberet potuit ibi, eiuſque curatores eius nomine conueniri; quia eiuſdem iuris cuius fuit defunctus non poteotioris eſſe cõſtat, ex vulgatis.

45 Verum ſententiam hanc, ſuperioremque reſolutionem euertere nouiſſime videtur: l. 2. tit. 21. lib. 4. nouæ Recopilation. verſic. *Y eſto miſmo mandamos que ſe guarde, pidiendo ſe execucion de ſentencia paſſada en coſa iuzgada*, ex quibus verbis coniunctis prioribus, ibi; *Quando los mercaderes, ò otra qualquier perſona, o perſonas, moſtraren ante los Alcaldes, &c. cartas, o contratos publicos, y recaudos ciertos de obligaciones, mandamos, que las iuſticias las cumplan, y lleuen a deuida execucion*, cum æquiparetur executio ſententiæ, & publicorum inſtrumentorum, conſtetque publica inſtrumenta per quemcumque iudicem, qui ratione rei, vel contractus competens ſit, ſine literis requiſitorijs executioni mandari, ex Bart. doctrina, in d. §. ſententiam Romæ, num. vlt. (quam hodie ampliabis, ex traditis à nobis ſupr. num. 3. & num. 4.) conſequens eſt, ſententiam quoque, ſine literis requiſitorijs, hodie apud quemcumque iudicem exequi poſſe, quod nominatim docuit Ioannes Olanus, in concordia iuris litera S, num. 11. motus etiam, l. 5. tit. 8. lib. 3. ordinam. l. 3. tit. 21. lib. 4. nouæ Recopilat. ibi; *Si los deudores en quien ſon hechas executiones por contratos, ò obligaciones, o por ſentencias*, vbi eidem extat æquiparatio. Quinimo, & iure etiam Ciuili Romanorum, idem admittendum, quando executio non petitur iudicis officio, ſed actione iudicati, ſeu in factum, docuit in d. §. ſententiam Romæ Bartol. num. 1. ad fin. quomodo intelligendum eſſe tex. in d. l. Argentarium. 45 § fin. D. de iudicijs putauit Paulus ibidem, num. 2.

46 Verum his non obſtantibus defendes ſuperiorem doctrinam, & iure Ciuili Romanorum, & Hiſpanorum, ex ſupra traditis requiſitorias literas iudicis, qui ſententiam promulſit neceſſarias eſſe. Nec contrarium probant verba d. leg. 2. & d. l. 3. tit. 21. lib. 4. nouæ Recopil. quoniam cum expreſſe, & antiquo iure, & nouo etiam Caſtellæ à iudicibus proferentibus, ab alijsve, illorum tamen iuſſu exequendam eſſe diſpoſitum ſit, ex d. l. 1. tit. 27. par. 3 & l. 6 titul. 17. lib. 4. nouæ Recop. vbi copioſe Alphonſus de Azeuedo, ex numer. 7. & legum correctio ſemper ſit vitanda, ex vulgatis ex d. l. 2. & 3. in ſecundam eam non eſſe cuniendo, quarum verba, quæ ſententiam contractui publico ſimulant, ac æquiparant, procedunt quoad hoc, vt quemadmodum aduerſus illum vltra decem dies exceptio nulla opponitur, ita que illos certis quibuſdam tantum modis, ſic &

47 in ſententijs dicendum ſit; Non † tamen quoad executionem faciendam, cum literis, aut ſine literis, de quibus nihil in illa lege cautum eſt, quæ quoad hoc iuxta d. l. 1. partitæ intelligenda erit, vt cum iudicio aduerſus Ioannem Olanum reſoluit Parladorius, d. lib. 2. cap. fin. 1. par. §. 1. nu. 23. & nemine relato, rem tamen latius probans Præceptor noſter, nu. 12. in d §. ſententiam Romæ.

48 Sed his pro coronide addendum eſt, ſuperiorem doctrinam, qua probamus iudicis vnius ſententiam ab alio, ſiue requiſitorijs literis exequi non poſſe limitari, ſi iudicis arbitri ſententia ſit. Quam opinionem præter Alex. Imol. Iaſo, & alios ſequitur, & explicat Rodericus Suarez, vbi ſupr. quæſt. 5. num. 10. cum ſequentibus, Parlador. d. 1. par. §. 2. num. 26. habet tamen ea aſſertio non leuem difficultatem; quoniam cum arbitrorum ſententias, neque actionem iudicati parere, neque executioni mandari poſſe certiſſimi iuris ſit, ciſque pareri metum tantum pœnæ, quo caſu compromiſſo fuerat adiecta; quæ ſi adiecta non fuiſſet, neque arbitri ſententiæ pareretur, ad id quod intereſt actio dabatur, quia priuatorum conſenſus iuriſdictionem arbitris dare non poterat, regul. l. priuatorũ 3. C. de iuriſdict. omn iudic. (quomodo intelliges, l. eg. 2. l. diem proferre, 27. §. ſtari. D. de receptis arbitr. l. 1. C. eodem tit. cap. per tuas 9. de arbitris, l. 23. tit. 4. part. 3. & quod ex eis deducitur, arbitri ſententiæ omnino ſtandum eſſe, ſic ille, vt neceſſitas parendi non ſit præciſa, ſed cautatiua, vt noſtri loquuntur, niſi velit condemnatus pœnam ſoluere, ea enim ſoluta, non cogitur ſtare arbitrio) arbitrorum ſententias exequi non poſſe videtur. Faciliime tamen hunc remouebis ſcrupulum, ſi memineris, d. lege 2. & ſimiles limitari, quo caſu eę ſententię à partibus eſſent omologatę, idem approbatę, vel expreſſim, vel tacitè, tunc enim veteri, etiam iure executioni dabantur, l. cum antea, 5. C. de arbitris, lege 23. leg. fin. titul. 4. parte 3. eaque Bartol. doctrinam admittes, & sanè recte, quoniam cum iuriſdictionem arbiter non habeat,

vt

Digitized by Google

vt ab alio eius ſententia exequatur, neceſſarium eſt, ab eo ergo iudice fiet executio, cuius forum pars perſequitur, iuxta d.l.cum antea, verſ. *in hac quidem*, coniunctis obſeruatis, ſup. §.4. quomodo intelliges text.in l.4.verſ. *Ante el juez, o juezes ante quien ſe pidiere, o ouiere de executar la ſententia*, tit.21.lib.4. nouæ Recopil. ea qua cum noue generaliter diſpoſitum ſit arbitrorum ſententias exequendas eſſe, quemadmodum ſi ab ordinarijs iudicibus proferrentur, dicendū eſt exequi quidem etiam, ſine litteris requiſitorijs poſſe, vt præter iam relatos adnotarunt Alphonſus de Azeuedo, in d.l.4.num.175. Ioannes Gutierrez, in l.nemo poteſt, numer. 441. D.de leg.1.

Quintum Præceptum.

Veaſe ſi la ſentencia en virtud de que ſe pide execucion, paſsò en coſa juzgada, y eſtà executoriada: y ſi ſe pidiere en virtud de otros inſtrumentos, veaſe ſi ſon tales, que conforme à derecho, traygan aparejada execucion.

De ſententijs, & inſtrumentis, quæ paratam habent executionem, §.5.

SVMMARIA.

1 *Sententia qua in rem tranſiuit iudicatam, cur extraordinario iudicio executioni mandatur?*
2 *Sententiam hanc executioni mandari iure ciuili, & Regio Hiſpano.*
3 *Arbitrorum iudicum ſententia executionem, qua merentur.*
4 *Iuramentum quod, & quando paratam executionem habet?*
5 *Confeſſio in iure facta, qua & quando exequi poſſit.*
6 *Confeſſio indiuidua, quæ diuerſas continet partes, an exequi pro parte poſſit.*
7 *Chirographum in iure recognitum executionem meretur.*
8 *Chirographum defuncti ab hærede recognitum, an exequi poſſit?*
9 *Chirographum à minore recognoſci, an poſſit, vt executioni mandetur.*
10 *Inſtrumentum publicum, quod executionem mereatur noſtro iure Hiſpano?*
11 *Guarentigia clauſula quæ?*
12 *Teſtamentum, an, & quando habeat paratam executionem?*
13 *Hæres ex aſſe, & ex parte in poſſeſſionem bonorum iudicio extraordinario executiuo rectè mitti expoſtulat.*
14 *Legatarius, an virtute teſtamenti executionem pro legato habeat? & quid in eo cui prælegatum relictum eſt, numero 15.*
16 *Rationes, vulgo, cuentas, quando paratam habeant executionem.*
17 *Regia præcepta, vulgo, prouiſiones, y cedolas Reales, exequi quando debent?*

1 QVia poſt abſolutum dimiſſumque iam negotium nefas ſi litem alteram conſurgere ex litis primæ materia, l.3. C.de fruct.& lit.expens. rectè, & ciuili Romanorum, & noſtrati Hiſpano iure cautum eſt, ea ſententijs actionem iudicati oriri, quæ non iure ordinario in iudicio proponatur, ſed extra ordinem exequatur, cum tamen prima via ordinaria fuerit agitata, id præterquam concors omnium probauerit opinio, in l.à Diuo Pio, 15.in principio, D.de re iudicata, probata auctoritate illius text.ibi: *Sententiam exequantur*, l.4.§.ea conuentione, illo titulo, ibi, *manebit ordo executionis*, ſuadet viua, & ſpirans ratio: nam ſi poſt deciſam litem per ſententiam, à qua appellari non licet iudicati actio eſſet denuò via ordinaria inſtituenda, neceſſaria eſſet alia ſententia, quæ pareret actionem iudicati, ſicque in infinitū lites protraherentur, contra expreſſas iuris deciſiones, quæ litium finem in ſententia poſitum eſſe voluerunt, ergo ſententia, quæ per appellationem non eſt ſuſpenſa, neque poteſt ſuſpendi, ſed quæ in rem tranſiuit iudicatam (vt Pontifices loquuntur, c.cum inter. 13. ibi: *Cuius ſententia, cum nulla fuerit appellatione ſuſpenſa in rem tranſiuit iudicatam*, cap. quod conſultationem, 15. ibi: *Quia cum ſententia poſt decem dierum ſpatium in auctoritatem rei tranſeat iudicata*, de re iudicata, quam dicendi rationem praxis, & ſtylus loquendi vbique admiſit Rebuff. 1.tom.ad Regias Conſtitut. de ſentent.executione, in præfat.num.9. Sarmientus, lib.1. ſelect.c.13. in principio. Præceptor noſter in principio, d.l.à Diuo Pio, num.1.) executionem mereatur, vt quintum hoc monet præceptum. Cuius argumentum (quo inſinuatur nō ſolum ſententias, quæ in rem tranſierunt iudicatam, ſed & alia quoque inſtrumenta, paratam executionem habere) nō latiſſimum ſit ab alijſque multis accuratiſſime, & fuſiſſime quoque enarratum, ne rem actam agamus, noſtrique inſtituti exceſſos egrediamur, quæ paratam executionem habeant numerabimus numerantes quoque, qui de eorum executione, alijſque, quæ occurrere poſſunt copioſe diſſerunt, quos cum res inciderit conſulere poteritis.

2 Propoſitam igitur concluſionem, ſententiam quippè quę in rem tranſiuit iudicatam, executioni mandandam, probant, d l.4.§.ea conuentione, d.l.à Diuo Pio, 15. in principio, l.poſt rem iudicatam, 56. cum multis alijs, eiuſdem titul. D.de re iudicata, l.minor, 41. D.de minoribus (coniuncta vera interpretatione, quam ad eam ſcripſit Præceptor noſter Gabriel Henriquez, vbi ſup.nu.7.) l.ſi pignora, 50. D. de euictionibus, l.4. & 5. vbi Gregor.tit.23. & in l.1. gloſſa 3.tit.27.par.3.l.1.tit.21.lib.4. nouę Recopilat. Bar. & cœteri in præcitatis locis, Bald.in l.2.col.1. C.de execut.rei iudic. Briſſon.lib.4.ſelect.c.2. vbi eleganter explicat quid eſſet extra ordinem ſententiam exequi, & quibus modis ea fieret executio, plura Marantia, de ordine iudiciorum, vltima parte, tit.de executione ſententię, Aſinius, in praxi, §.31. Rebuff. iam citatus, Ant.Gab.lib.2. tit.de executione rei iudicatæ, Lancellotus de attentatis, 2.par.c.12.ampl.1. nom.8. Octauianus Veſtrius, in praxi Curiæ Romanæ, lib.8. c.vlt. Ant. Sola ad conſtitutiones Sabaudię, tit.de ſententiarum executione, Menoch.de arbitr.q.84. Couarr.in pract.c.19. & 25. Roder.Suarez, in d.l.poſt rem iudicatam, notab.1. Anton. Gomez, & alij, in l.64. Tauri Guadalaius de Paz, in praxi, 1.tomo, 4.par.c.1.num.1. Parlad.lib.2.c.fin.1.par.§.1.ea nu. 1.* Obiter tamen animaduertes magna contentione inter noſtros quæri. An eo nomine, quæ in rem tranſiuit iudicatā executio, ſiue etiam eius à qua prouocatur impediti prætextu aturæ citationis poſſit, præcipuè in nobilitatis cauſis, iuxta quam, quia quotidiana res eſt, vide omnino Otalorum de nobilitate, 3.partis, 3.par.c.6. Ioannem Garc.eodem tract. gl.6.§.2.nu.17. cum ſeq. Zeuallos q.comoniue.c.830. Flores de Mena, lib.1.c.5.ex nu.49.

3 Quam & in arbitrorum ſententijs admittes, licet enim olim iure ciuili Romanorum executioni non mandari, l.1. l.cum antea, 5. C.de arbitris, ex communi opinione reſoluit Rodericus, in d.l.poſt rem iudicatam, notab.8.num.1. quem ſecure ſequitur eius additionator Iacobus Valdes, quod & Bar.docuit, in l.ſi intra, D.de re iudicata, verius tamen eſt, ſi à partibus eſſent omologatę, id eſt, approbatę, vel expreſſim, vel tacitè, veteri etiam iure executioni dari: vt cum Cumanoo contra Bar.animaduertit noſter Gabriel Henriquez, vbi ſup.nu.5. poſt eum Ioann.Parlador.d.1.par §.2.nu.1. quibus d.l.cum antea fauent expreſſa verba, ibi, *Non ſolum eo exceptionem veluti pacti generari, ſed etiam actori ex noſtro numine in factum actionem, quatenus poſſit ſententia eius exequtioni mandari.* Quod cum Partitarum iure fuerit admiſſum, ex l.23. vbi Gregor.adnotat, & ca l.fin.tit.4. par.3. eſt nouiori noſtrati iure indubitatum, ex l.4.tit.21.lib 4.Recop.ea qua ſic docent Rodericus, vbi ſup. Aud.es in c.præter. c.to.nu.9. & 26. Auend.c.1. nu.29. & in l.4. & 5. tit.*de las excepciones*, nu.35. lib.4. ordinam. Orozcius, in l.de equibus, num.87. D.de legibus, Ioann. Gutierrez, in l.nemo p.xeſt, nu.417.

num 417. D. de leg. 1. & de iuram. confirmat 3. par. cap. 14. Caſtillo in l. 64. Tauri, nu. 75. Paz, & Parladorius, vbi ſupra.

4 Iuramentum quoque paratam executionem habet, ſiue deciſorium ſit à parte parti delatum, vt ſiquis illud deferat parti, veliique patere, & ſtare eius declarationi iureiurando firmatæ, eſt enim ſolutionis loco, & paratam executionem habet, vt in l. manifeſti, notant Coman. Fulgoſ. & Socin. D. de iure iur. Abb. in c. fin. de iure iur. Campecius, de dote, 5. par. quæſt. 111. num 7. Menoch. de arbitr. quæſt. 50. & caſu 389 l. 4. vbi Greg. gl. 1. l. 12. vbi Greg. gl. 4. tit. 11. par. 3. ſiue deciſorium a iudice delatum, Paul Alex. & Iaſo, in d. l. manifeſti, & in l. 2. num. 20. in l. admonendi, nu. 173. D. de iur. iur. Rod. Suarez. in d. l. poſt rem iudicatam, notab. 3. §. conſidera vltimo, num. 8. Aulles. in cap. prætorum, verbo, *executione*, num. 56. cap. 10. Anton. Gomez, l. 64. Tauri, num. 3. Paz. d. c. 1. num. 52. Parlador. d. c. fin. 1. par. §. 5. num. 1. ſiue confirmatorium, quod in contractibus, qui reſcindi poſſunt ad eos confirmandos ponitur, & adijcitur, vt in vulgaris exemplis auth. ſacramenta puberum, C. ſi aduerſus vend. & ſimilium notant Felin. in c. ſi cautio, num. 47. de fide inſtrumentorum, Matth. de Afflictis, in conſtitutionibus Neapolitanis, rub. 40. num. 10. & 14. Rebuff. 1. tomo, tit. de liter. obligat. art. 6 gl. 3. num. 8. Padilla, in l. ſiquis maior, num. 6. C. de tranſact. onibus, Ioann. Gutierrez de iuramento confirmatorio, 1. par. c. 62. num. 3. Probantque vulgaria iura, in l. 2. D. de iure iur. & in l. actori, 8. C. eodem, quod admittes, ſiue ante, ſiue poſt litem conteſtatam iuramentum interpoſitum ſit, vt contra alios bene docet Parlador. d. §. 3. ſiue quando nihil, ſiue quando ſemiplene, qui illud defert probauerit, quamuis id non fuerit, ſine controuerſia, vt conſtat ex Abbate, in cap. fin. de iur. iur. Socino, reg. 205. Hippolyt. ſing 83.

5 Confeſſionem in iure factam executionem quoque paratam habere docet, idem Vlpianus, in d. l. poſt rem iudicatam, & l. 1. D. & C. de confeſſis, l. 7. tit. 3. par. 3. l. 5. tit. 21. lib. 4. Recopilat. dum tamen memineris plures in ea qualitates concurrere oportere, quæ cum ex dictis legibus deducantur, & ex ijs, quæ in eorum commentarijs auctores ſcripſerunt, & mox referendi adducunt tranſcribere eſſet otioſum. Videbis ergo præter ordinarios in præcitatis locis Rodericum Suarez, in d. l. poſt rem iudicatam, notabili. 3. ex num. 1. vbi Iacob. Valdes eius additionator plus ex noſtris, & exteris rem late proſecutus refert Ioan. Parlador. dict. cap. fin. 1. part. §. 4 ex num. 1. illud tamen non prætermittes in criminalibus confeſſionem, niſi ſententia ſequatur execqui non poſſe, vt reſoluunt Simancas, de Catholicis inſtitutionibus, tit. 13. Iulius Clarus, in practica, lib. 5. §. final. q. 21. 55. & 65. Ant. Gomez, 3. tom. cap. 12. nu. 3. & alij relati à Iacobo Valdes, in d. loco, col. 5.

6 Illud in difficili eſt, an confeſſio limitata propter exceptionem, vel qualitatem ei adiectam à confitente, paratam executionem habeat pro ea parte, quæ vtilitatem actoris concernit, in quo breuiter dicendum eſt, quod ſi confeſſio indiuidua ſit vel capitula connexa habeat in totum, ſit approbanda, vel reijcienda, arg. l. 1. & 2. de adquir. hæredit. l. vnica. §. in his, C. de cad. tollend. vt ſiquis fateatur ſe obligatum fuiſſe, in diem tamen, vel ſub conditione, quo caſu qualitatis euctus expectari debet, & ſi hanc confeſſionem actor acceptauerit, cum ſua qualitate exequenda eſt, quod ſi ex interuallo aliquod adiectum dicat, quo extincta obligatio ſit per ſolutionem, videlicet, vel acceptilationem acceptare propriе confeſſio poteſt, cum ſeparata contineat, arg. l. grege. 6. ad leg. 2. eius tamen executio pendebit, quo ad reos intra dilationem à iudice conceſſam probans condemnatus fuerit.

7 Chirographum in iure recognitum, an paratam executionem habeat, quod attinet ad antiquum ius, controuerſum fuit inter Lopecium, in l. 119. verbo, *fueſſe*, tit. 18. par. 3. & Couarr. 2. variar. c. 11. nu. 4. vbi exiſtimauit, quod licet ius priuatæ ſcripturæ recognitæ, publico inſtrumento adæquata ſit, ea l. pariter, l. cum de indebito, de probationibus, l. ge ſcripturas, C. qui potiores, tamen cum non omne inſtrumentum publicum executionem habeat, niſi cui clauſula adijcitur guarentigia, vt latius ſta, & in priuata ſcriptura recipiendum ſit. vtcumque tamen ſit, iure noſtro executio peti poteſt ea tali Chirographo, l. 5. tit. 21. lib 4. Recop. quamuis nec diem habeat, neque annum: ea enim ſolemnitas in publicis inſtrumentis deſideratur non in priuatis, l. penul §. idem quæ ſit, de pignoribus. qui autem recognoſcere compellantur, & an quoduis Chirographum recognitum paratam habeat executionem, proſequuntur Rebuff. de Chirographo, art. 1. Auendaño, in c. correctorum, 2. par. c. 30. ver.
8 7. Suarez, ſup. notab. 7. Parlad. d. c. fin. 1. par. §. 5. † Illud omittendum non eſt, quod licet hæres compelli non poſſit, vt Chirographum defuncti agnoſcat præſtito iuramento, lege Marcellus, § 1. rerum amotarum recognitum tamen exe-
9 cutionem habebit. † Idemque dicendum puto contra Parlador. ſup. num. 10. in minore curatorem habente, cuius recognitio, etiam ſine curatore facta effectum executionis habebit, licet aduerſus recognitionem ſuam inconſultè factam reſtitui poſſit, in quo minorem à pupillo ſeparaſſe mihi videtur Vlpianus, in l. certum, verſic. in pupillo de confeſſis, expendoque in eam rem non in ſubtilem rationem, nam minor, ſine curatore ſaltem mero iure ex contractibus obligatur, l. puberes, 101. de verborum, leg. more argum. ab ſpeciali deducto, de acquirenda hæredit. & quidem cum ratione, quia curator non perſonæ, ſed bonis datur, l. ſciendũ, 10. de ritu nuptiarum, l. in copulandis, C. de nuptijs, ergo ſimiliter actum à ſe geſtum agnoſcere & comprobare poterit; nam huiuſmodi recognitio nihil noui affert contractui, cui adijcitur, ſed illi duntaxat intra limites ſuos exiſtenti extrinſecam qualitatem executionis ſuperaddit, neque cui ſe obligare permittitur denegandum, idest, vt citius, tardiusve obligationem perducat ad exitum, Vnde cum hodie, ex l. 21. tit. 11. lib. 5 Recop. omnis actus à ſolo minore geſtus, cum curatorem habeat, ipſo iure infirmetur, recognitio ſecuta non ſubſiſtet, id enim, quod non eſt confirmari non poteſt, arg. l. aſſe toto, D. de hær. inſt.

10 Inſtrumentum publicum, quod ſcilicet notarij publici auctoritate conficitur iure ciuili paratam executionem nõ habebat, l. minor. 4. vbi communiter interpretes de minoribus, hodie, ea l. 2. tit. 21. lib. 4. Recop. omne inſtrumentum publicum contractum obligationum executioni mandatur, quantumuis clauſulam guarentigiam non habeat, vt reſoluunt Olanus, in concordia iuris, num. 40. Gomezius, in lege 64. Taur. num. 4. Perecius, in l. 4. tit. 8 lib. 3. ord. gloſ. 1. col. 5. in princ. Cou. 3. var. c. 11. num. 3. Menchius, in l. 1. num. 21. C. de iuris & facti. Parlad. d. lib. 2. c. fin. 1. par. §. 11. ampliat. 1. num. 5 cum multis ſeq. vbi d. l. recopilationis multipliciter ampliat, & limitat, Olanus in ſua concordia, lit. L. num. 33. vbi dicit hanc opinionem practicari, ſed contraria magis conformis legibus Regijs. tenet Gutierr. cum alijs quos refert de iuramento confirm. 1. par. cap. 2. num. 6. nam ex l. 5. tit. 21. lib. 4. Recop. declaratur, & intelligitur, d. l. 2. in con-
11 tractibus guarentigijs † Eſt autem apud nos clauſula guarentigia per quam contrahentes concedunt poteſtatem omnibus iudicibus, vt aduerſus ſe faciant executionem, quemadmodum ſi id, quod inter ipſos conuenit in auctoritatem rei iudicatæ tranſijſſet.

12 Teſtamentum etiam paratam executionem habet, quoad effectum, vt hæres mittatur in poſſeſſionem bonorum, quæ defunctus habuit tempore mortis, l. fin. C. de edicto Diui Adriani, l. 2. & 3. tit. 4. par. 6. l. 3. tit 13. lib. 4. recop. dum tamen iudici teſtamentum exhibeatur non ruptum, nec cancellatum, ſed extrinſeca forma ſolemne, intrinſeca autem vitia huiuſmodi miſſionem non remorantur, ſi legitimus contradictor non ſit: quod & obſeruauit Prætor in concedendis ſuis bonorum poſſeſſionibus quippe exteriorem tantum ſolemnitatem inſpiciebat Vlpianus in fragm. tit. 23. verſ. *ſi ſeptem*. Competit autem hoc beneficium non ſolum hæredi inſtituto in vniuerſa hæreditate, ſed etiam in cota, d. l. fin. ibi: Ex parte, vel ex aſſe, item & ei, qui in re certa inſtituitur nullo cohærede dato, nam, & hic iuris miniſterio per omnia vicem hæredis gerit, l. 1. §. ſi ex fundo, de hær. inſt. ſicut, & fideicommiſſarius vniuerſalis, aut ſubſtitutus, ſiue vulgaris ſit, aut pupillaris. l. ſi filiusfam. 5. §. 1. ad Maced. l. cũ in teſtamento ſi tantum fideicommiſſario, verbo reſtitutio

facta

Digitized by Google

facta ſit; nam, ante eam non tranſeunt in illum iura hæreditaria, l. reſtituta. l. facta 63. ad Trebell. plane ad omnia remedia adipiſcendæ poſſeſſionis quæſitum eſſe oportet, licet ſine poſſeſſione, l. 1. & 2. C. quorum bonorum, item, & ſubſtitutus oſtenderit caſum ſuæ vocationis euenisse, pro ſequuntur Gomecius, in l. 45. Tauri, a nu. 134. Suar. in d. l. poſt rem. § 6. Parlad. vbi ſup. §. 9. & relati à Menoc. de adipiſcenda rem 4. nu. 695.

14 Sed in legato maior eſt difficultas, an reſpectu legatari executionem habeat, & negatiuam partem defendit Alex in l. ſi cum dotem, §. eo tempore, ſoluto matr. Decius, in d l fin. num. 16. & relati à Parladorio, ſup. num. 2. pro quibus facit primo, quod beneficium, d. l. fin. non conuenit legatario, cum hæres non ſit, l. in tempus 14. §. 1. de vſucapionibus §. legatarijs, de teſtamentis, ſicut nec inſtituto in re certa alio coherede dato: nam & hic particularis ſucceſſor reputatur, l. quoties, C. de hered. inſt. Secundo, quia regulariter inſtrumenta executionem non habent, d. l. minor 41. à qua regula non eſt excepta cauſa teſtamenti in fauorem legatarij, quinimo cum ſemper contradictorem habeat hæredem, ceſſat ratio, quam ſup. reſpectu teſtamenti conſideraui, d. l. fin. quæ ſententia licet in puncto iuris verior ſit, contraria tamen obtinuit in praxi, vt aduertunt Perecius & alij relati à Parlad. vbi proxime cum eo tamen temperamento, vt legatarius petat à iudice, vt hæredi præcipiat intra certum diem ſoluere, quo elapſo ſi iuſtam exceptionem proponuerit via ordinaria audietur, ſin minus executiue res expedienda erit; tradunt Guillermus Benedictus, in cap. Raynutius, verbo, ſi abſque liberis 2. num. 191. & plures quos congerit Valdes, in additio, ad Rodericum, in d. l. poſt rem §. ſeptimus caſus, notab. 6. in pr.

15 Ex quibus deſcendit, quid in prælegato dicendum ſit, nam ſi in re certa conſiſtat eodem iure cenſebitur, quo legatum idemque erit, ſi ad cotam bonorum referatur, legatarius enim cotæ bonorum particularis ſucceſſor reputatur, cum tale relictum merum lucrum contineat totius oneris expers, ex reg. l. ſubſignatum, § bona, de verb. ſign. ad differentiam legatarii cotæ hereditatis, vt probatur, in l. ſiquis ſeruum. 8. §. fin. cum l. ſequenti, de legatis, 2. Proinde legatarius cotæ bonorum non gaudebit beneficio, d. l. fin. nec dicas cum Parlad. ſup. §. 9. num. 8. quod cum ij legatarij nomine tantum differant, non re, differentia inter eos conſtitui non debet contra l. 2. C. communiũ delegatis, quia conſidero adhunc inter eos reale diſcrimen eſſe, cum enim legatarius cotæ bonorum eam partẽ iure proprio, & directo occupare non poſſet, ſed ab herede accipere debeat deductis oneribus, idem ius in eo erit, quod in fideicommiſſario, quem diximus, d. l. fin. beneficio non frui, cum ante verbalem reſtitutionem ius quæſitum non habeat ad adipiſcendam poſſeſſionem, prout refſatur Gomecius, vbi ſup. num. 136. neque hoc correctum eſt, ex l. 21. Tauri, vt defendunt Peralta, in l. 3. §. qui fideicommiſſariam, num. 142. de hæred. inſt. Garcia de expenſis, cap. 11. num. 63. Attendaño, in d. l. 21. gloſſ 1. numer. 8. Molina, de Primogenijs, libr. 1. cap. 10. num. 14.

16 Circa rationes autem, an parata habeant executionem reſoluendum eſt, quod ſi vel à partibus fiant, vel à calculatoribus de earum conſenſu, non habebunt executionem, ſi iudiciali auctoritate deficiantur leg. inſtar. C. de iure fisci, libr. 10 Cæterum ſi vel iudicis acceſſerit confirmatio, vel partium, rationeſque recognouerint ad executionem perduci potuerunt, ad inſtar recogniti inſtrumenti, arg. l. 1 §. præterea. D. de contraria, & vtili actione tutelæ ducens Caſtil. lo in l. 27. Taur. num. 19. Dueñas regul. 42. limitat. 21. Parlador. vbi ſup §. 6. Gutierrez, lib. 1. practicarum ciuilium, q. 37. Eſcobar, de ratiociniis, cap. 3 & illud nota, rationes factas ab arbitris, partibus conſentientibus, poſſe mandari executioni ſi exhibita iudici calculatione ipſe, præcedente arbitrorum iuramento eam confirmet, eiuſque copiam partibus fieri pronunciet, vt intra terminum exceptiones opponat pars grauata contra rationes confectas, ſuper quibus via ordinaria proceditur, & conſequenter à ſententia commatoria appellatio interponi poteſt, quod ſi nihil obiiciatur terminus ad ſolutionem præſtituitur, quo elapſo executioni locus eſt, hodie tamen ex cap. 40. in pragmaticis editis Matriti, anno 1563. ſimul atque calculatio fuerit ſententia iudicis comprobata, executioni mandatur, neque locus appellationi relinquitur, præſtita tamen ſoluenti ſatiſdatione de re, cum fructibus reſtituenda, pro qua parte fuerit in calculatione grauata, Gutierrez. vbi ſup. num. 3. Eſcobar, numer. 9. eſt autem neceſſaria huiuſmodi iudicis confirmatione rationes ſubiectæ maneant retractationi propter errorem, lege vnic. Cod. de errore calculi, l. 30. tit. 11. par. 5. & quidem vſque ad longum tempus, l. calculi, D. de adminiſtr. tut.

17 Supereſt pro coronide, vt videmus, an regium præceptum, ideſt literæ à Principe emiſſæ paratam executionem habeant, & habere probat, l. 1. de conſtitutionibus Principum, l. 30. & 52. tit. 18. part. 3. Dum tamen, quid iniuſtum non contineant, aut cuius obſeruatio vergat in diſpendium publicæ vtilitatis, tunc enim ſecunda iuſſio expectanda erit, cum præſumptio ſit, primam fuiſſe à Principe extortam per obreptionem, l. reſcripta. 6. de precibus Imperatori offerendis l. fin. C. ſi contra ius, vel vtilitatem publicam. Idemque erit ſi in tertii præiudicium, reſcriptum emanauerit, neque enim obſeruandum eſt, cum non ſit veroſimile Principem, cum alterius detrimento voluiſſe alicui indulgere, l. 2. §. ſiquis a Principe, & §. merito. D. ne quid in loco publico itinere, l. fin. C. de inoffic. teſta. §. fin. inſt. quib. mod. teſtamenta infirmentur. Quod procedit, etiam ſi ſit adiecta clauſula *de plenitud ne po. eſtatis*, tenet Innoc. in cap. bonæ, de electio. & facit doctrina, gl. verb. naſcatur, in cap. 1. de conſtit. libr. 6. vbi ait, quod ſi Princeps aliquid contra ius præcipiat, præſumitur circumuentus, & non debet reſcriptum ad executionem produci, vt in cap. ſi quando, de reſcriptis. Qua de re, cum apud nos extet, integer, tit. 14. *de las prouiſiones, y cedulas que ſe dan contra derecho, y en perjuyzio de partes*, lib. 4. nouæ Recopil. vbi, quando & quibus caſibus, Regiis præceptis obtemperandum ſit, & quando ab eis poſſit ſupplicari, luculenter diſputatur, pluribus hic immorandum non eſt, videndus tamen omnino præter Alp. de Azeuedo, in eiuſd. tit. commentariis, qui rem ſerio tractat. Caſt. Bouad. lib. 2. polit. cap. 10. ex nu. 59. & quę proſequitur late Parlad. cum numeroſa Doctorum allegatione, in d. cap. fin. 1. part. §. 7. cum ſeq. vbi diſputat, an tributorum exactiones paratam habeant executionem, quem vide. & hęc dixiſſe ſufficiat de inſtrumentis, quę paratam habent executionem * Quibus adde, quę de executione mandatorum Appoſtolicorum, & quod ſimiliter eam paratam habeant omnes probant, in cap. ſi quando per tex. ibi de reſcriptis, & in l. 51. tit. 18. par. 3. Mozt nus, decif. 35. Marquetanus de commiſſionibus 1. par. cap. 39. Gigas de penſionibus. q 85. num. 2. & plures alios nouiſſime refert Salgado, de Regia protectione, 3. parte p. 3. num 6. poſt Hieron. Gonzalez, in reg. 8. Chancell. gl. 9. in annotationibus, num. 220.

Sextum Pręceptum.

Veaſe luego el pedimiento de la execucion: e mandamiento della, ſi ſe proueyò como conuino.

De petitione executionis, & executorio mandato. § 6.

SVMMARIA.

1 *Petitio executionis quibus verbis formanda ſit, conſiderari oportet.*

2 *Petitio in iudicio ordinario quomodo formanda, remiſſiue.*

3 *Petitio in iudicio executiuo, ſi à patrono inepte fiat, quomodo patri conſulendum.*

4 *Executiua, & ordinaria via non contraria, ſed diuerſa.*

5 *Exe-*

Digitized by Google

5 *Execution ſententiæ, an per actionem, an per iudicis officium petendum? remiſſiue.*

6 *Executionem, qui aduerſus plures petit, quid proteſtari debet, ne plus petentium pœna mulctetur, & numer. ſequent.*

7 *Dies, quando ſolutioni non apponitur, quando executio peti poſſit?*

8 *Mandatum executorium quomodo concipiendum, & cui tradendum, & nu. ſeq.*

9 *Mandatum executorium pro quantitate ſiue genere alias, alias pro petita ſpecie decernendum.*

10 *Mandatum executorium, vt decernatur, reus citari non debet: niſi vel dies inſtrumento non ſit oppoſitus; vel hæres pro defuncti debito exequatur.*

11 *Appellari à mandato de exequendo non poteſt; à negatiuo de non exequendo poteſt, & quare?*

1 His igitur iam, iuxta formam, & ſtylum, qui in cauſis executiuis inſtituendis obſeruatur, generaliter cognitis, & de perſonis, & inſtrumentis conſideratis, proceſſum ipſum iam auſpicantes: ne qui lites has aggrediuntur, errent, in primis meminiſſe iuuabit ne in executione petenda vtantur verbis ad ordinariam viam ſpectantibus quoniam cum ea libelli concluſione, an ordinariam, an vero executiuam ingrediantur facile conſtet ea, quam quis intendit, ſibi patebit, argu. l. ſi mulier. 21. §. fin. in fin. D. de eo, quod met. cauſ. coniuncta Angeli doctrina, in §. omnium, num.
2 8 inſt. de act. Decij, conſil. 493. num. 28. † Quæ autem viam ordinariam, quæ viam executiuam ſpectent, enarrant Bar. in l. 1. C. de execut. rei iud. Panorm. in cap. olim nu. 23. de litiſcontestatione. Inn. & Doct. in cap. ſuper literis, de reſcriptis, Iaſo, in d. §. omnium, num. 128. Alex. conſil. 121. Dec. cõſ. 62. col. 2. erudite Rod. Suarez, in d. l. poſt rẽ iud ca-
3 tam, §. fin. Quod mendum † ſi forſan inciderit, animaduertat Patronus expenſis parti aduerſæ in via ordinaria factis refuſis à via ordinaria reſilire poſſe, & executiuam iterum intendere, vt ex alijs docuit Rebuff. tract. de literis obliga-
5 torijs, art. 6. gloſ. 3 nu. 7. ſunt enim † via ordinaria, executiua non contrariæ, ſed diuerſæ, ergo electione non tolluntur. l. quod in hæredem, §. eligere, D. de tribut. act. quod praxis
5 ſæpius admiſit. Quare eſt controuerſum ſit † pro executione ſententiæ, quolibetque alio contractu, & inſtrumento, quod paratam executionem habeat, iuxta ſuperiora tradita, an actio, & quæ, an vero iudicis officium competat, quod nuper examinat Parlado. lib. 2. rer. quot. cap. fin. 5. par. ex §. 1. num. 1. Poſt interpretes alios, in d. l. à Diuo Pio. §. ſententiam Romæ, cautius tamen faciet, qui per viam actus (vt noſtri aiunt) quacumque executionem poſtulauerit, vt admonet Bar. in l. ita, in fi. ſolu. mat. Alex. in l. ſi cum dotem. §. eo autem tempore, col. 2. D. ſol. matr. Rebuff. vbi ſup. num. 5. cuius praxis meminit Paz, in praxi 1. tom. 4. par. cap. 2. nu. 1. & num. 18. & formam Hiſpano ſermone tradit ibi cap. 7. ex nu. 1.

6 Animaduertet præterea petitor, quod ſi aduerſus plures reos inſolidum inſtrumento obligatos executionem intendat, proteſtari in primis debet ſe vna ſolutione contentum, iuxta Bart. doctrinam, in l. 3. § 1. num. 4. D. de duob. reis, ne alias, tanquam plus debito petens in expenſis forſan damnetur, quæ eſt plus petentis pœna, item & aliæ comprehenſæ, in §. plus autem, inſt. de act. & in §. hodie, inſt. de exceptionibus, cap. 1. de plus petit. exornat Iaſo, in l. pecuniam, num. 10. D. ſi cert. pet. ſiue plus re, ſiue plus tempore petat, quod
7 ſi nullum † cautioni adiectum ſit, quamuis ſtatim debeatur l. eum qui Kalendis. 41. l. continuus. 137. §. illud. D. de verb. obl. cum vulgatis, iure vero Regio decem dies indulgentur à lege, leg. 2 tit. 1. par. 5. lib. 6. tit. 17. lib. 4. Recop. qua de re etiam videbis tex. in l. 8. & 9. tit. 2. d. lib. 4. Recop. quæ plus petentium pœnas addunt quorum, vt ceſſet malitia eod. iure item quotidiano ſtylo cautum, admiſſumque eſt, vt in petenda executione iuret creditor ſummam, ſiue quantitatem, quam petit, ſibi deberi, leg. 9. d. tit. 21. libr. 4. Recop. quamquam ſi illud omiſſum ſit, non tamen ideo executio nulla ſit, Roder. Suarez, in d. l. poſt rem iudicatam, §. fin. in cuius additionibus (alios referens) plura cumulauit, quæ ad petitionem executionis valde pertinent Iacob. Valdes poſt Parladorium, & Gundiſaluum de Paz, in locis ſupra relatis.

8 Executione ergo petita, matureque à iudice cunctis rimatis mandatum executorium decernitur, quo illam fieri iuxta iuris formam iubet: de quo in ſcriptis conſtare omnino debet: alioquin enim non poteſt apparitor illam facere, neque in perſonam, neque in debitoris bona, vt placuit Bart. in l. palatinos. Cod. de cohort. ſum. lib. 12. Philippo Franco, in c. cum parati, col. 7 de appell. Roberto Maranta in praxi 6. par. tit. de citat. num. 78. quod mandatum creditori ipſi, non apparitori tradendum eſt, alioquin executio nulla eſt, ſic enim nouiſſime Regia lege ſancitur. l. 17. tit. 21. lib. 4. nouæ Recopil. vt executorum fraudibus obuiam eatur, quamuis de voluntate creditoris illis ſæpe tradantur, quæ ſemper præſumitur, ſi de contraria non conſtet: ex regul. leg. 2. D. ſolut. matrim. ceſſat enim legis ratio hoc caſu.

9 Illud etiam memineris, executorium hoc mandatum non eodem ſemper modo, ſed pro vt negotij poſtulauerit conditio, aliter atque aliter decerni ſolere, oportetque, quo enim caſu pro quantitate, ſiue genere, aut ſpecie iam perempta, in cuius locum æſtimatio præſtanda eſt petitur, decernitur à iudice executio debitoris bonis captis, in publica ſubhaſtatione diſtrahendis, iuxta formam huius, l. à Diuo Pio, §. in venditione, de quo multa ſequenti paragrapho dicemus. Sin autem res eſt in ſpecie præſtanda, eaq. extet, non longius res abibit, ſed fiet præceptum reo, vt intra certum tempus, puta triduum rem reſtituat, eoque non reſtituente, aut mittetur actor in illius rei poſſeſſionem; aut cogitur reus, etiã ſi opus fuerit manu militari rem reſtituere, l. qui reſtituere, 68. in pr. D. de rei vindic. §. 2. inſt. de offic. iu. l. 3. tit. 27 par. 3. l. 6. tit. 17. lib 4. nouæ Recop. eſt enim & hoc caſu neceſſaria citatio per hoc iudicis præceptum, vt poſt gloſſam in l. properandum. § ſin autem reus, verbo *audiatur*, notant illi Bar. & Bald. quamuis idem Bart. & alij, in d. §. in vend. contrarium probent, ſequanturque Dueñas, reg. 94. Ioſeph. Ludou. deciſ. 6. quod idem & alijs ſimilibus in caſibus, cum factum aliquod præſtandum eſt obſeruabitur.

10 Planè in eodem executorio mandati decernendo, reum citari non debere ſancit. l. 19. tit. 21. lib. 4. Recop. quoniam cum in pignoribus capiendis, peragendiſque ſubhaſtationibus, citatio vlla neceſſaria non ſit, vt ſuis locis infra audiemus, ſed ad vltimam tantum addictionis ſententiam (vt late examinabis ad §. 11 infra) notauitque Albericus. in l. creditor. C. de diſtr. pign. Afflictis, deciſ 358. num. 3. Maranta, in praxi, tit. de executione, num. 19. quamuis decreto iam facto neceſſaria citatio ſit (vt interſit quippe eiuſdem publicæ ſubhaſtationis præconijs, eaque vt aiunt dari videat, forſan enim ſtatim eidem bonam agnoſces ſoluet) ante tamen quam decernatur, vt initium executorium iudicium capiat nulla eſt citatione opus, vt dicta lege 19. ibi: *Sin citar à la parte executada para ello*, vt ex communi etiam praxi ea Auendaño, Didaco Perez, Padilla, & alijs, teſtatur Alph. Azeuedo, in dicta lege 19. & ex num. 28. vtiliter id limitans, quo caſu in inſtrumento, cuius virtute executio petitur, dies ſolutionis non contineretur, citandus enim eo caſu eſſet debitor, interpellandusve, vt intra certum tempus ſoluat, decem videlicet dies, (vt diximus num. 2.) quo elapſo, abſque citatione executio decerneretur, vt in terminis docuit Ioann. Gutierrez, de iuram. confirm. 1. part. cap. 56. num. 2. Azeuedo, vbi ſup. num. 29. omnino in propoſito videndus. Quæ eadem, l. 19. in d. verſic. *ſin citar à la parte*, an limitãda ſit, quo caſu aduerſus debitorem hæredẽ fit executio, vel etiam aduerſus ipſum met debitorem ex actione forſan alteri ceſſa, vide Parlad. d. cap. fin. 5. par. §. 2. num. 14.

11 Denique memineris eadem ratione effici ab hoc executorio mandato appellare non licere iuxta veriorem, & magis receptam, ſententiam, quam reſoluit Rolandus, 2. Decius, in capit. nouit, column. 2. de appellation. & alij conſil. 43. volumine primo Alexandr. conſil. 95. volum.

quorum

Digitized by Google

quorum meminit Parlad. d. §. 2. nu. 12. eſt enim hoc mandatum interlocutoria ſententia quæ per diffinitiuam additionis bonorum (*vulgo de remate* appellant) poteſt reuocari, & vt aiunt reparari. Rod. Suarez, & alij relati à Didaco Perez, in l. fin. tit. 8. gloſſa fin. lib. 3. ord. col. 648. Rebuf. tract. de ſent. executione, gloſ. 12. n. 18. cum tamen à pronuntiatione negatiua de non exequendo appellare liceat, quia diffinitiua eſt, & aliam poſt ſe non expectat notata à Felino, in rubr. de re iudicata.* Sed cum ex l. Regia. 64. Tauri ius exequendi per decennium præſcribatur, & per triennium in caſu, l. 32. tit. 16. lib. 2. Recopil. niſi iam ſuper eo iure fuerit conteſtatio facta ex dictis legibus. Quando conteſtationem in vijs executiuis factum dicemus, varie reſolunt interpretes. Alii ſolam inſtrumentorum productionem ſufficere exiſtimant, alii miſſionem per Nuncium factam, iuncta mandati executiui notificatione deſiderant, nonnulli hæc non ſufficere, ſed neceſſariam eſſe oppoſitionem aduerſarii volunt, vide Azeued. in l. 6. tit. 15. lib. 4. Recop. Ioann. Garciam de expenſis, cap. 9. num. 82. Gaſpar. Rodriguez de annuis reddit. lib. 2. q. 9. num. 70. Parlad. lib. 1. rerum quotidian. cap. 1. §. 13. in fine.

Septimum Præceptum.

Vea ſe, ſi en el hazer la execucion guardò el executor el orden de derecho, ſi la trauò, ò hizo primero en bienes muebles: à falta de muebles, en bienes rayzes, à falta de todos, en deudas, derechos, y acciones del executado.

Quis ordo in execucionibus ſeruatur. §. 7.

SVMMARIA.

1 *Condemnatus, vt ſententiæ pareat, quomodo compellendus & multis ſeptimum hoc præceptum exornatum.*
2 *Sententia iudicis conditionem non admittit, & numero duodecimo.*
3 *Nomina debitorum prius quam immobilia pro debito extenuando capienda, & nu. 16.*
4 *Melior res in ſolutum creditori addicenda, & n. 8.*
5 *Executio à rebus mobilibus initium capit.*
6 *Executionis ordo huius 7. præcepti, & §. in venditione, l. à Diuo Pio 14. D. de re iudicata, an creditoris, an debitoris fauore inductus?*
7 *Bona pretioſiora ſi in primis diſtrahantur appellari ab executore poteſt.*
9 *Executionis ordo ſi ſit prætermiſſus, an executio valida, an nulla ſit? & numeris ſeq.*
10 *Forma omiſſio actus nullitatem inducit, remiſſiue.*
11 *Executionis ordo ſi turbetur appellari poteſt.*
12 *L. 1. §. biduum. D. quando appell. ſit.*
13 *Executionis ſententia iuxta hoc præceptum non eſt conditionalis.*
14 *L. magis puto. 5. §. non poſſim verſicul. quare, D. de reb. eor.*
15 *Executionis ordo de quo in §. in venditione, etiam in minoris bonis ſeruandus: ſecus in venditione voluntaria, & num. 20.*
16 *Minor regulariter iure maioris fungitur.*
17 *Auth. hoc niſi debitor. C. de ſolut. loquitur de datione inſolutum, & de ea, nu. ſeq.*
18 *Solui aliud pro alio inuito creditore regulariter non poteſt, remiſſiue.*
19 *Nomina debitorum exequi poſſe, quomodo accipiendum, & nu. ſeq.*
20 *Nomina debitoris pignori dari poſſunt.*
21 *Nomen debitoris, vt exequi poſſit debet eſſe confeſſum: alias nouo alio iudicio opus eſt.*
42 *Nomen debitoris exequi poteſt, etiam ſi ſit negatum, ſi malitiæ in promptu adſit probatio.*
23 *Depoſita etiam pecunia in iudicati cauſam capi poſſunt.*

1 QVoniam, ni condemnati ſententijs pareant, captis, diſtractiſque pignoribus ſatisfacere coguntur, teſte Cicer. Philipp. 2. Vlpiano, in l. ſiquis à liberis, 5. §. ſiquis ex his, in pr. D. de liber. agnoſ. vbi ſup. num. 1. adnotauit Lara quomodo iudices ſuas exequi ſententias debeant, docet ſuperius præceptum, quod ſumptum eſt, ex Vlpiano, in hac l. à Diuo Pio. §. in venditione, vbi docet, quod ſi condemnatus iudici non paret, capi, & diſtrahi eius bona debent primo mobilia, deinde immobilia, quæ ſi vel non ſint, vel non ſufficiant ad iura, & nomina debitorem peruenietur, quod etiam probat tex. in l. ciuitates. 8. D. quod cuiuſque vniu. nom. in l. 1. C. de præt. pign. l. 3. tit. 27. par. 3. l. 16. tit. 21. lib. 4. Recop. conducit tex. in l. 17. tit. 29. p. 2. iuncta gloſ. 3. ibidem, & in l. 2. tit. 8. par. 3. vbi Gregor. gloſ. 9. explicant, exornant præter ord. in dictis locis Bart. in princ. d. l. à Diuo Pio, nu. 6. ad finem, & in l. alio hærede, num. 13. & num. 17. D. de alim. leg. Rod. Suarez, in l. poſt rem iudicatam ad lege Regni. 2. par. q. 2. in princip. Ioann. Gutierrez, conſil. 19. num. 8 & 9. & lib. 1. practicar. quæſt. cap. 131. ex num. 1. Paz in praxi, 1. tomo 4. par. cap. 2. per totum, maxime ex num. 32. Azeuedo, in d. l. 19. ex num. 4. Parlad. lib. rer. quot. cap. fin. 5. par. §. 3. ex nu. 1.

Verum quoniam Vlpiani doctrina maiori ex par. & nūc quoque in vſu forenſi eſt quo vtilior noſtra hæc diſputatio reddatur, quæ difficilem eam reddunt, & Accurſ. Bartoluſque inibi adducunt, ecce.

Primo enim ſic argumentor Iudicis ſententia in eo præcepto conditionalis eſt, vt ex contextu conſtat, capi nunquam in primis iudex iubet mobilia, & ſe mouentia, ſiue animalia bona: quod ſi hæc, non ſufficiat immobilia, ſi nec illa debitorum nomina. At iudicis ſententia ſub conditione ferri non poteſt, l. 1. §. biduum, D. quando appell. ſit, l. 14. tit. 22. p. 3. ergo incōgrue Vlpian. exemplum proponit.

3 Secundo ſic argumentor, ſi pro extenuando ære alieno minoris eius bona diſtrahenda ſint, prius ad debitorum nomina, quam ad immobilia bona peruenitur, l. magis puto. 5. §. non poſſim, verſic. *quærere*, D. de reb. eor. cui conſonat, l. 10. tit. 18. part. 3. l. 4. tit. 5. part. 5. l. 18. tit. 16. part. 6. ergo & hic ordo in noſtro caſu obſeruari debuit, cum ex eo quod in alienatione rerum minoris fiat, alius non deberet obſeruari, ne repugnet reg. d. l. ciuitates, 8.

4 Tertio idem præceptum impugnat tex. in auth. de fideiuſſoribus, & mandatoribus, §. quod autem collat. 1. auth. hoc niſi debitor C. de ſolutio. quibus conſonat. l. 3. tit. 14. par. 5. eis enim cauetur, ſi ſolutio facienda creditori ſit ordine huius tex. & præcepti, non ſeruato, meliorem rem ei in ſolutum trahendam.

Quibus tamen non obſtantibus, ordinem ab Vlpiano propoſitum, noſtroque præcepto inſinuatum obſeruandum iuris ratio ſuadet, ſic enim facilius res expedietur, negotiūque
5 finem accipiet † ſi prius in pecunia, aut qualibet alia mobili, ſiue animali re, mox immobili, poſtremo in iuribus, & actio. executio fiat: quo obſeruato ordine creditori me-
6 lius fiet ſatis, eius namque † fauore hunc ordinem, & exequendi formam inductam fuiſſe, ſunt qui exiſtiment. Cuman. num. 1. Alex. num. 3. Iaſo, num. 14. in dicto §. in venditione, Socinus, conſil. 158. num. 14. Felinus, in cap. quoad conſultationem, numer. 11. de re iudicata: quod & probare videtur, tex. in §. ſed ſi emptor. inf. d. l. à Diuo Pio, quamuis contrarium inſinuat Accurſ. hic verbo, *animalia*, ibi, *quæ minus debitori nocerent*, quem admiſit Abbas, in dicto cap. quoad conſultationem, Antonius Fann, de pignoribus 1. par. memb. 5. num. 106. Matania, in practica, vlt. part. num. 12. ergo initium faciendum eſt, ab his rebus quarum ademptio minus, eſt grauis, ac damnoſa reo argu. l. 1. §. diminutio D. de ventre in poſſeſſionem mittendo, vbi cum prægnantem vxorem ex mariti bonis alendam docuerit, idem noſter Vlpian. idque pro vtriuſque dignitate faciendum: addit, diminutionem ad nos, ſumptus fieri debere, primum ex pecunia numerata, ſi ea non fuerit ex alijs rebus, quæ patrimo-

Digitized by Google

trimonia onerare magis impendio, quam augere fructibus
conſueuerunt, à qua opinione non diſſentit Iuſtinian. in lege
fin. §. ſin autem æs alienum, C. de bonis, quæ liberis, & indu-
ci poteſt regula, l. lex quæ tutores, 22. C. de adminiſtr. tut. 4.
tit. 5 par. 5. l. 18. tit. 19. par. 5. verum ego priorem opinionem
veriorem credo, nam in executione ſententiæ illud præcipuè
ſpectandum eſt, vt promptius, atque expeditius fiat, impu-
taturque reo, qui non ipſe bona diſtrahit, & ſatisfacit credi-
tori, cum liberum ei fuerit diſtrahere, quorum omiſſio ipſi
futura eſt minus damnoſa, cuius rei argumento eſt text. in
d. auth. hoc niſi debitor, C. de ſolutionibus, de qua poſtea
agemus, quamuis fatear ciuili modo hæc accipienda, eſſet
enim inciuile ea capere quorum ademptio parum pro fu-
tura eſt creditori, nocitura multum debitori, argum. l. ſi cui,
9. D. de ſeruitutibus, l. ſi via 26. D. de ſeruit. ruſt. prædiorum,
alias † poſſet ab executore, quaſi excedat modum appella-
7 re, l. ab executione, 5. C. quorum app. non recipiantur, vt re-
ctè hic Duarenus prælectione, 18. admonuit, quam tamen
8 noſtræ legis formam in Gallia non obſeruari, ſed electionē
creditori relinqui teſtantur Guido Papæ, deciſ. 281. & in e-
ius additionibus Petrus Matthæus, Franciſci Regis edictum
hac de re factum, anno 1539 referens, cuius etiam meminit
Duaren. vbi ſup. quod & in caſu, §. ſi pignora, in d. l. à Diuo
Pio, obſeruandum quoties videlicet pignora capta, quia em-
ptorem non inueniunt, addicenda ſunt creditori, vt eligere
is ex debitoris bonis, quæ malit velit. reſoluit Gregor. in l. 3.
tit. 23. par. 3. ſequitur Azeuedo, in d. l. 19. nu. 36.

Sed an ſi hic ordo fuerit omiſſus executio vitietur, iuxta
9 noſtrum text. proximamque reſolutionem, quærunt inter-
pretes; ſuntque plures, qui putent ex verbis huius text. d. §.
in venditione, ibi: *Exequuntur itaque rem iudicatam præſi-
des iſto modo*, & d. l. 19. tit. 21. lib. 4. nouæ Recop. *y por eſta
forma ſe haga la execucion*, adeò eius obſeruationem ne-
ceſſam, vt ſi ea prætermiſſa fiat, executio nulla ſit, ex reg. l.
cum hi, 8. † §. ſi Prætor. D. de tranſact. l. non dubium. 5. C.
10 de legibus cum enim conſtet in hoc noſtro text. præcipue-
que, in d. l. 19. formam, qua executiones fieri debent, indu-
ctam fuiſſe aduerſus eam factam nullius eſſe momenti ex
multis, quæ iuxta formæ omiſſionem in non diſſimilibus ca-
ſibus reſoluunt noſtri, in l 1. D. de liberis, & poſth. Decius.
Felinus, & alij, in c. cum dilecta, de reſcriptis, Tellius Fernan-
dez, in l 3. Taur. 2. par. num. 16. Molina, lib. 1. c. 7. ex nu. 3. &
c. 9. ex num. 17. & lib. 2. c. 6. ex nu. 37. Auendaños, reſponſo
14. ad fin. Octauian. deciſ. Pedemontana, 164. ex num. 11. ex
quibus eam ſententiam poſt Imolam defendunt Alex. num.
13. Iaſo, num. 19. hic, Felin. in d. c. cum dilecta, ad fin. deciſ.
Pedemontana, 34. num. 6. Afflictis, deciſ. 258. num. 1. & 2.
Maranta, de ordine iudic. tit. de executione ſententiæ, nu. 9.
Auendanus, in cap. Præt. cap. 17. num. 5. verſic. ego vero,
Molina, lib. 4. c. 7. num. 24. Parladorius, d. cap. fin. 5. par. §. 3.
num. 4. Contrariam tamen opinionem, inſinuat hic Bartol.
num. 8. & 9. ſequitur Abb. in cap. quoad conſultationem,
numer. 27. de re iudicata, eſt commune placitum ex multis
relatis à Iaſone, dicto numero 19. Azeuedo, in dicta lege
19. numero 40. admiſſum à Gregor. in dicta lege 3. gloſſa 1.
tit. 27. par. 3. Ioann. Gutierrez, d. lib. 1. practicarum, q. 131.
num. 3. ergo ſi horum iurium prætermiſſo ordine executio
fiat, priuſque iubeat iudex immobilia, quam mobilia bona
11 capi, quamuis † poſſit reus ab ea interlocutione appellare,
ex reg. d. l. ab executione, 5. C. quorum appell. non recipiā-
tur. cap. nouit. 43. de appellationibus, & ijs quæ reſoluit Re-
buff. tit. de ſentent. execut. art. 7. glos. 12. num. 4. ſub 1. tom.
ſi tamen ſortita fuerit executio effectum ſortietur conualeſcit,
ſæpe namque actus ſi is cuius intereſt tacuerit, nec repu-
gnauerit, vt in l. filio præterito, 17. D. de lib. & poſth. paſſim
omnes adnotarunt, & Boerius, deciſ. 96. vt ſic iam cunctæ
verba, d. §. in venditione, & d. l. 19. de forma, ſiue ordine ſub-
ſtantiali, cuius omiſſio actum vitiat, non eſſe intelligenda.

12 Nec nobis obſtant quæ ſupr. num. 2. aduerſus noſtri præ-
cepti contexturam, & ſeriem adduximus. Non primum, ex
d. l. g. 1. §. biduum, D. quando appell. ſit, quoniam omiſſa
opinione exiſtimantium text. noſtrum interlocutoria, d. §.
biduum in diffinitiua ſententia loqui, quaſi illa ſub condi-
tione, hæc cum ea proferri non poſſit, quæ interpreta-
tio etſi, quoad eum text. veriſſima ſit, vt multis probat Ant.
Gabriel, libr. 2. comm. opin. de ſententijs concl. 1. num. 10.
Boerius, deciſ. 68. num. 7. & qui melius reliquis diſputat, &
reſoluit Alex. in d. §. in venditione, ex num. 16 cum ſeq. So-
cinus, reg. 121. limit. 2. Bernar. Diaz, reg. 77. quod tamen
ad noſtrum præceptum hunc paragraphum attinet, ineptam
13 eam diſputationem credo, cum in eo † neque ſub condi-
tione de præſenti (vt plerique putant) nec ſub conditio-
ne de futuro, nec ſub intrinſeca, nec ſub extrin-
ſeca conditione prolata ſententia fuerit, ſed pure, &
ſimpliciter ea tamen forma executori præſcripta vt prius
in bonis mobilibus, deinde in immobilibus, mox in iuribus,
& actionibus executio fiat, quod ſane (quo ad noſtrum tex.
veriſſimum credo quicquid Bart. in d. §. in venditione, nu.
1. poſt gloſſam, verbo, *capiantur*, reliquique reſoluunt.
14 Parum obſtat text. in d. l. magis puto. 5. §. non paſſim,
verſ. *quærere*, D. de reb. eorum, quoniam exploſa opinione
exiſtimantium eum textum in minore ſpeciali fauore ſta-
tuere, debita prius ex eiuſdem, ex immobilibus, deinde ex
debitorum nominibus his deficientibus pecunia ſoluenda:
idemque & in Eccleſia, reliquiſque qui minoris iure fun-
guntur, non vero, d. § in venditione ordinem obſeruandum;
quam opinionem ex alijs refert Marāta, de ordine iudic o-
rum, 6. par. 3. & vltimo actu, num. 12. recte tamen impro-
bat idem Bart. ſub eodem, num. 1. ex l. ciuitates. 8. D. quod
cuiuſque vniuerſ. num. coniuncta, l. remp. 4. C. de iure rei
publicæ, lib. 10. l. 10. tit. 14. l. fin. tit. fin. p. tr. 6. & late ab Eue-
rardo traditis in centur. legali, cap. 28. cum eodem ibidem
reſpondendum eſt Vlp. ibi in voluntaria, non in neceſſaria
allegatione loqui plane eum ad minoris inſtantiam & vt
æs alienum extenuetur, bona eius diſtrahenda fuor, vt illa
prius, quarum ademptio minus eſt grauis, ac damnoſa mi-
nori, venundentur, & ratio ipſa, & iuris monet ſanctio, ex
reg. l. lex quæ tutores, cum alijs ſup. nu. 2. adductis. Sin au-
15 tem † alienatio neceſſaria ſit, fitque ad creditoris inſtan-
tiam, idque vt executio promptius, & expeditius fiat pro-
clament iura, ne ex litibus lites oriantur ordinem, dict. §. in
vend. ſiue debitor minor, ciuitas, ſiue Eccleſia ſit, idem Bar.
admonuit, cuius placitum communiter ab alijs receptum
eſt, teſte Iaſ. d. §. in vend n. 25. Matthæo de Afflict. deciſ. 125.
16 regulariter niſi aliud expreſſum ſit, aut minor lædatur, vel
ſua facilitate, vel aduerſarij dolo, aut calliditate iure com-
muni eum fungi, ſatis deducēs ex l. 1. D. de minor. & multis
iſque accurate ſatis à nobis congeſtis, in §. extraneus, ex nu.
39 Inſt. de hæred. qual. & diff.
17 Reſtat interpretatio auth. hoc niſi debitor. C. de ſolutio-
nib. verum aliorum omiſſis interpretationibus, facilis eius
eſt explicatio, eſt enim certiſſimi iuris eam auth. non loqui
de executione, & bonorum venditione, de qua nos loqui-
18 mur, ſed de datione in ſolutum, & cum conſtet † aliud pro
alio inuito creditore ſolui non poſſe, ex reg. l. 2. §. mutui da-
tio D. ſi cert. pet. vbi late ſermone omnes, Petrus Morla,
in Emporio iuris, 1. p. t. 8 q. 16. per totam, dixi ego rationem,
eius rei notans, & caſum, d. auth. inſinuans, in princ. n. 28. &
29. Inſt. quib. mod. re contrah. obl. qui in id grauatur, vt aliud
quam quod ei ſolui debuit recipiat, in alio deberet releuari, vt
ſcilicet, & melior, & vtilior res ei præſtetur. Planè, vt deci-
ſioni illius auth. locus ſit plura requiri, & in d. §. mutui datio
& eod. in loco adnotarunt interpretes, & qui eam copioſè,
& erudite exornant poſt infinitos alios, quos referunt, addu-
ximuſq; nos in d. n. 29 Gaſp. Baez. de inop. deb. c. 1. nu. 49. cū
ſeq. Io. Gut. de iur. confir. 1. p. c. 29. Io. Barlad. lib. 2. rer. quot.
cap. fin. 5. parte §. 17. numero 24. & quamuis docuerint
nonnulli, inter quos Gregorius in lege tertia, verbo del
iuzgador, titulo 4. par. 5. eius deciſionem correctam eſſe,
hodieque non teneri debitorem meliorem rem, ſed medio-
crem creditori dare, ſed iudicis religione æſtimandum cen-
ſeo, idque & olim etiam eodem modo admitti debuiſſe ex
mente, dicta authent. hoc niſi debitor, ibi: *Cautela iudicis
arbitrio creditori præbita*, quæ verba, etſi alio pertinere in-
ficias non eam, adhuc quoque caſus protrahi eadem ſug-
gerit ratio.

Digitized by Google

19 Sane quod ſeptimum hoc noſtrum præceptum. Vlpia-
nuſque in calce, d. §. in venditione, docent mobilibus, & im-
mobilibus bonis deficientibus, ad debitoris nomina per-
uenire poſſe, in eiſque executionem faciendam, qualiter
ſit accipiendum inſinuat, idem I.C. in d. l. à Diuo Pio, § ſic
quoque iudex 8. § ſed etſi pecunia .9. tunc enim in eis exe-
cutio locum habet, ſi debitum debitoris illa confiteatur,
non ſi neget, quæ res, quia copioſe ab alijs exponitur, &
præterea, quæ ſcribentes, in §. ſic quoque, d. l. à Diuo Pio
tradunt deduces ea copioſè ſcriptis à Rebuf. 1. tom. tit. de
liter. obligatorijs, art. 4. gloſ. 3. num. 4a. & art. 12. gloſ. 2.
num. 22 & art. 1. gloſ. 9 nu. 31. Rod. Suarez. in l. poſt rem
iudicatam, poſt legem Regni, q. 2. Parladorio, lib. 2. rer.
20 quotid. c. fin. 5. par. §. 3. nu. 43 paucis agemus. Cum itaque
debitorũ nomina in pignus dari poſſint, l. nomen 4. C. quæ
res pignori, la o. num. 42. & 43. in § item Seruian., Inſt. de
action. capi, & diſtrahi, etiam poſſe conſequens eſt, d. §. in
véditione, & d. §. ſic quoque, etiam ſi ea pecunia pupillaris
ſit, & ad prædiorum comparationem deſtinata, vt in §. etſi
pecunia, d. l. à Diuo Pio, idem Vlpian. admonet, quamuis
prædiorum loco ea pecunia habeatur, l. quid ergo. 3. §. v-
ſuras. D. de contraria, & vtili actione, quod ſane mirum
non eſt, cum & ipſa prædi pro extenuando pupilli ære a-
lieno diſtrahi poſſint, l. magis puto 5. §. non paſſim. D. de
21 rebus eorum, l. 3. C. de prædijs min. Verum tamen † me-
minerit nomen debere confeſſum eſſe, vt exequi poſſit a-
lias iure ordinario aduerſus ipſum agendum eſt, leg. con-
iuncta glot. ibi. Cod. quando fiſcus vel priuatus, vbi recte
Acc. communiter receptus docet, procedere niſi euidens
ſit calumnia debitoris inficiantis, & in promptu adſit pro-
batio, arg. l. fin. C. de comp. l. 2. C. ad leg. Corn. de falſis.
22 Ergo † manifeſto de malitia debitoris negantis conſta-
re poſſit, vt puta quia conſtet de debito, aut per rem iudi-
catam, aut per contractum guarentigium, vel ius iuran-
dum executioni locus erit, quomodo ex iam relatis tex. in
dict. §. ſic quoque intelligendus eſt. Addicto autem cre-
ditori debitoris nomine, neceſſe habebit ille aduerſus hũc
alterum debitorem non ſoluentem executionem intende-
re, ex vtili actione, quæ ei ex nominis adiudicatione com-
petit, d. l. nomen 4 quo etiam referendus eſt tex. in d. §. ſic
quoque, ibi: *Conueniemt nomine exigentque ipſum, ut quod
debetur*, & ibi; *Et neceſſe eſt, ut quod eis facilius moueatur
ad rem exequendam hoc faciant*, docet Bart. ibi nu. 3. poſt
23 Accurſ. in l. 1. C. de prætorio pignore. Non † ſolum autem
debitoris condemnati nomina in executionis cauſam capi
poſſunt, verum & eius pecuniæ apud argentarium, aliumve
quemlibet depoſitæ: etiam ſi minor condemnatus, ſit
fundorumque comparationi fuerint deſtinatæ, in eamque
cauſam repoſitæ. Velim autem ſententiam intelligas non
nominibus depoſitę pecuniæ, aut commendatæ, vt nonnu-
li crediderunt, ſed de eiſdem ipſis nummis, vt Vlpianus, in
d. §. ſed etſi, d. l. g à Diuo Pio, inſinuat, verſic. *Præterea*, &
Papin. in l. commo us 49. D. de re iudicata, cui adde Greg.
in l. 3. glot. 8. tit. 27. par. 3. docetque Bartolus, in d. §. ſed etſi,
num. 1. dum tamen, qui eas pecunias detinet, & cuſtodit,
debitoris eſſe confiteatur, non alias, quam ſentum habet, in
d. §. ſed etſi, ibi; *Atque capientes*, iuncto d. §. ſic quoque, ibi,
& magis eſt, ut id demum capiatur, notat Bartolus, in d.
§. ſed etſi, & in §. ſi ſuper rebus, nu. fin illius, l. a Diuo Pio.

Octauum Preceptum.

Veaſe ſi el executado dio fiador de ſaneamiento, y la forma de la obligacion de la fienza.

De captura debitoris, & euictionis fideiuſſione, §. 8.

S V M M A R I A.

1 *Debitor qui habet bona in quibus executio fiat carceri mancipari non poteſt, & nu. 5.*
2 *L. 4. tit. 15. par. 5. explicata.*
3 *Debitor fiſci, etiamſi bona habeat carceri mancipatur.*
4 *Debitor, qui bonis cedit carceri traditur, nec ab eo eximi debet, donec creditoribus conſultum ſit.*
5 *Fideiuſſor de euictione (vulgo de ſaneamiento) qua ratione neceſſarius.*
6 *Debitor, iudicare debet bona in quibus fiat executio, alias carceri mancipatur.*
7 *Teſtes, & nominatores de idoneitate veluti fideiuſſores ſunt.*
8 *L. cum oſtendimus. 4. § fi. D. de fideiuſſor.*
9 *L. fin. § fin. D. de eo quod metus cauſa.*
10 *Executio, quæ à debitoris captura initium habet bonis extantibus an valida? & num. ſeqq.*
11 *Executionis ordine prætermiſſo ſi res captæ debitoris ſint, reſtitui illi, cum fructibus debent.*
12 *L. 2. C. de reſcind. vend. & eius remedium, quo tempore expiret.*
13 *Ius commune, & Regium Hiſpanum.*

1 EX ſuperiori præcepto, & d. §. in venditione, & d. l. 19.
deducitur non obſcure, debitorem qui bona habet,
preciſi debito, etiam executio ordine agatur in carce-
rem detrudi non poſſe: eſt enim ſemper prius, quam ad de-
bitoris capturam, ſiue carcerationem perueniatur excuſ-
ſio in bonis facienda: celebris Acc. traditio verb. *vinculis*,
in l. 3. § tutores. D. de ſuſpect. tut. quam extollunt plures,
Alex. in § vend. num. 8. Baldus, in l. ſi fine, D. de in ius voc.
Ripa in l. obligatione generali, num. 20. D. de pign. relati
à Cou. lib. 2. var. cap. 1. numer. 2. Baeza, de Inope debitore,
cap. 1. ex num. 25. Azen. in d. l. 19. tit. 21. lib. 4. Recop. ex
2 nu. 75. Ita † quam do cendi rationem interpretari debet
tex. in l. 4. tit. 15. par. 5. qua cautum eſt, ſoluere creditori-
bus. ruis condemnatum iudici non parentem, manu quo-
que regia ſoluere compellendum, in vinculiſque deijciendum,
argum. l. qui reſtituere, 68 in pr. D. de rei vind. debi-
tor enim, qui bona habet carceri non mancipatur, vt cum
Abba. in cap. la ior, num. 1. de pignoribus, & in cap. perue-
3 nit, num. 3. de fideiuſſ. obſeruat Baeza, vbi ſup. nu. 26. † Niſi
debitum propter regalia reddita cõtractum ſit, eo namque
caſu, etſi bona habeat quo vſque ſoluat carceri mancipa-
tur, l. nemo carcerem. 2. C. de exactor. tributorum, lib. 10.
nec beneficio ceſſionis vti poteſt, vt ex ea lege pluribus in
locis aſſerunt interpretes, quos ſequitur Socin. reg. 46. fal-
lentia. 8. Guido Papæ deciſ. 221. num. 3. ſed vt recte con-
tra eam communem contendit Baeza, vbi ſup. cap. 13.
num. 17. Valenzuela, in d. l. nemo, num. 5. ibi ea ſententia
non probatur; quamuis veriſſimum ſit fiſcalem debitorem,
& ſi bona habeat, quo vſque tamen ſoluat vinculis deti-
nendum eſſe, ex generali conſuetudine, quam in dictis lo-
cis iam relati adducunt. & probat, l. 8. tit. 4 lib 6. ord. l. 130.
del quaderno de las alcaualas, l. 14 tit. 7. lib. 9. collect. Re-
giæ, conducit tex. in l. 14. tit. 21. lib. 4. eiuſdem collect. tradi-
ta ab eodem Baeza, d. cap. 13. num. 21. & 22. Firmiano de
Gabellis. 2. par. num. 16. Gironda, eodem tract. 4. par. ex
4 num. 3. Quemada, in quæſtionibus fiſcalibus, q. 9. Eodem †
iure, & ille habetur, qui cum publicis negotiationibus præ-
poſitus ſit maximo ære alieno oppreſſus inducias à ſuis e-
xigere creditoribus ſimulat, vt carceris ſic moleſtiam, fle-
bileque ceſſionis remedium effugiat, iuxta tex. in l. & totum
hæredem 8. § fin. cum l. ſeq. D. de pactis, l. fin. C. qui bonis
cedere poſſint, l. 5. & 6. tit. 15. par. 5. & quæ inibi Grego-
rius tradit, Matthæus de Afflictis, deciſ. 288. Petrus Dueñas
reg. 294. Beroius in cap. cum omnis, num. 63. de conſtitu-
tionibus, Alfanus, collectanea, 391. qui late proſequuntur,
& explicant, quæ vt huic dilationi locus ſit requirantur,
item & Suarez de Paz, in praxi, 1. tom. 4. part. cap. 6. & cap.
9. nouiſſimo namque iure carceri mancipandum eſſe, ab
eaque non eximendum quamuis plura bona habeant, liti-
bus inter eum, creditoreſque ſuos, pendentibus cautum
eſt, noua D. Philippi ſecundi ſanctione, apud S. Laurentium
lata 18. Iulij, anno 1590.
5 Ergo regulariter tũc debitor in publicis vinculis detinẽdus
eſt,

Digitized by Google

eſt, cum bona non habeat, ex quibus æs alienum ſolui poſſit: ex Accurſ. dict. verbo, *vinculis*. Nec mihi obijcias de quotidiana praxi, & ſtylo, quo debitores ex inſtrumento publico, vel quolibet alio, quod executionem mereatur, abſque citatione, vel excuſſione in carcerem pertrahi, & detrudi videmus, niſi fideiuſſorem de euictione (vulgo de *ſaneamiento* dicunt) præſtent. Quoniam omiſſa communi opinione exiſtimantium, cum agitur ex cauſa iudicati perſonam ſimul, & bona capi poſſe, vt nocet Paulus, in rubrica, & in l. 1. C. qui bonis cedere poſſint, & in l. ob æs, C. de actio. & oblig. Iaſo, in leg. nulli. 3. colum. C. de iudicijs, & in l. 1. in pr. col. 7. & in §. 1. col. 1. D. ſiquis ius dicenti, non obtemp. Alex. conſ. 159. colum. fin. lit. A. lib. 2. quam improbat Bart. in d. §. tutores, & plures quos citat Felinus, in cap. quoad conſultationem, col. 7. de re iud. id effectum eſt, vt ſic ementibus debitoris bona in publica ſubhaſtatione cautum ſit, quomuis enim non poſſit à perſonæ captura executio incipere, poteſt tamen executor perſonam capere, quo vſ-
6 que bona † in quibus executio fiat, indicet. Puteus, de ſyndicatu, verbo, *executio*, col. 3. & quia indicata bona, vel aliena eſſe poſſunt, vel non ſoluendo condem debitorem detinere, niſi fideiuſſorem præſtet, qui caueat, & bona debitoris eſſe, & ſoluendo, vt docuit Marania, in praxi, tit. de executione ſententiæ, num. 23. Quem fideiuſſorem ſi debitor non præſtet, proferat tamen teſtes affirmantes iudicata bona eſſe debitoris, & debito pro quo ſit executio, reſpon-
7 dere in carcerem mitti non poterit. Teſtes autem † de periculo veluti fideiuſſores, & nominatores tenebuntur, vt reſolnunt Auendaños, in dictionario verbo, *almoneda*, & alij ex eo enim dimittitur debitor præſtito fideiuſſore, quia conſtat eum eſſe ſoluendo, & perinde teſtes, qui bona debi-
8 toris affirmant loco fideiuſſorum ſunt, l. cum oſtendimos † 4. §. fin D. de fideiuſſ. & induces, leg. ſiquis. 5. §. fi. D. de dolo, l. cuicumque. §. 5. ſed & cum fullo D. de inſtitoria, l. ſi vero. 12. §. ſiquis mandauero t. 13. D. mandati tutorum, atque ita confirmatur quotidiana praxis, & ſtylus.

9 Verum ſuperiorem reſolutionem turbare videtur Bar. in d. §. in venditione, nu. 6. qui quatenus, quid iuris ſit, ſi rebus extantibus illæ non ſunt captæ, ſed ordine executionis in hoc textu præſcripto interuerſo, capta ſit perſona, atque ita ſoluere ſit coactus, reſpondet tex. eſſe notabilem, in l. fin. §. fin. D. de eo quod met. cauſa, extollit Iaſo, in leg. iubere cauere, num. 5. D. de iuriſd. Briſonius, lib. 4. ſelectarum. cap. 2. Rebuff. 1. tom. tract. de literis obligatorijs, art. 5. gloſſ. 9. num. 6. ergo cum ibi probetur, quod ſi exactum fuerit aliquid per vim illa tam à Præſidis appatitore, ſiquidem debitum fuerit, ceſſat repetitio, ſi vero indebitum repeti poteſt, ſentire videtur Bart. hoc idem admittendum quando ordine iuris prætermiſſo, executio fuerit facta, aliquiſque ſoluere coactus, quod & Bar. ibidem adnotauit, eodemque loco Baldus, idem Paris in ſua disputat. incip. Caſus. Innocentius in cap. 2. de integr. reſtit. conducit elegans, & pulchræ Thomę Grammatici ſententia, deciſ. Neapolitana 58. num. 6. vbi ex Bald. in l. fundus. D. de reſc. vend. ſcripſit, quod ſi ex inordinato proceſſu fuit data tenuta, ſi prius res illa fuerat obligata propter debitum, poteſt pro debito retineri, qui cum alia pro ſua opinione, & ſententia adducant, non tamen tex. in dict. leg. fin. §. fin. qui pro ea mirabilis, & ſignandus eſt.

Communiter tamen reſpondent interpretes eum text. in vi compulſiua loqui, in qua non debet ſtatim fieri reſtitutio, ſicut in expulſiua, arg. leg. ſi mulier 21. §. fin. D. de eo quod met. cau. reſolnit ex alii Ripa, in leg. naturalis. §. nihil commune, num. 74. D. de acq. poſſ. Curt. Iunio, in l. ſi pacto, quo pęnam num. 8. C. de pact. Iacob. Menoch. de recuperáda poſſeſ. rem. 8. num. 18. Interpretatio tamen hæc, etſi recepta, & in ſe vera ſit, non tamen euadit difficultatem, quoniam cum iuris ordo prætermiſſus fuerit in ea executione facienda, nulla debuit pronunciari, debuitque ſtatim fieri reſtitutio, ex l exta, 13. D. de eo quod met. cauſ. l. meminerint. 6. C. vnde vi, cap. conquerente. 7. de reſtit. ſpol. Quare Iaſo, in d. l. iubere cauere, nu. 5 poſtquam plures alios retulit interpretationes, tandē cogitãdum relinquit. Ergo eis reiectis, & quod ſcripſit Matth. de Afflictis, lib. 1. conſtitutionum Rebuff. 2. num. 33. dicendum eſt, in eo textu ſolum actam eſſe actione quod metus cauſa ad damnum, quod debitor paſſus fuerat, iuxta, l. ſi cum exceptione. 14. §. Iulianus ait, l. ſed & partus 12. § fi. D quod met. cauſa, vnde cum eo caſu nullum damnus paſſus fuerit, qui pecuniam debitam ſoluit, idcirco I. C. ait reſtitutionem faciendam non eſſe.

10 Verum quoad praxim attinet in ſupremis tribunalibus receptum eſt, vt quoties executionis cauſa per appellationem ad ea refertur, ſi actio publica iuxta ſeptem præcepti, & d. l. 19. formam aut aliam more regionis receptam, facta non fuerit, quamuis iuſte facta ſit executio, renocatur, & omnia bona, ſine expenſis, cum fructibus reſtitui iubentur dummodo reus quantitatem publico inſtrumento, ſẽtentiave comprehenſam cred tori ſoluat, ab eo fideiuſſione, iuxta legem Toleti interpoſita, quæ praxis, nec à mente. Bar. neç à ſententia tex. iuxta communes interpretationes, in d. l. fin. alien. reſtit. vt Couar. lib. 2. variar. cap. 10. conteſtant.

11 Diximus quod ſi iuris prętermiſſo ordine res captæ, & venditę ſint, reo cum fructibus reſtitui iubentur, ſuperiori numero Verum, quia iuris ſeruato ordine frequentius venundantur, deſiderantque debitores, eas euincere, intra quod tempus, id efficere poſſint, intelligere vtile erit, & quãuis Antonius de Padilla, in l. 2. num. 31. C. de reſcind. vend. in omnibus tribunalibus intra quadriennium poſſe ad venditarum rerum recuperationem, reos admitti docuerit; eo quod † cum in huiuſmodi venditionibus, quæ in publi-
12 ca ſubhaſtatione fiũt læſio vltra dimidium iuſti pretij præſumatur, vt latè cum multis Azeuedo, in dicta lege 19. num. 126. tit. 21. lib. 4. Recop. rediumque, l. 2. C. de reſcind. (quod olim perpetuum erat, vt inibi, cum alijs idem Pa-
13 dilla, numer. 47. admonuit, cui aſſentitur Pinelus ibidem 2. par. cap. 1. num. 26. apud Luſitanos reſtrictum ad quindecim annos, lib. 4. ordinam. tit. 30. §. 5. apud Gallos ad decennium ex conſtitut. Ludouici. 12. & apud nos quadriennales. l. 4. tit. 7. lib. 5. noui ordinamenti, Antonius Gomez lib. 2. cap. 1. num. 22. Padilla, & Pinelus iam relati) hodie intra id tempus reos admitti oportere videatur. Hæc tamen opinio iuris fundamentis deſtituta eſt, vti contra eam contendit Didacus Perez, in l. 4. tit. 8. lib. 3. ordinam. Ergo reſoluendum eſt, ſubhaſtatione legitimè facta habere reum ad retrahendas res mobiles *triduum*, ad immobiles nouem dies vt ex communi totius regni vſu, & ſtylo conteſtantur Didacus Caſtillo, in l. 70. Tau. verbo, *remate*, quam ſequitur Couarru. d. cap. 51. num. 3. qui in ſummis tribunalibus, etiam, his diebus elapſis confirmato etiam inferiorem iudicio, decernit, vt ſi reus intra certam diem pecuniam ratione contractus debitum ſoluerit, & executionis expenſas refuderit, bona ex cauſa executionis capta, ſibi reddantur.

Nonum Pręceptum.

Veaſe, ſi por no dar el executado fiador de ſaneamiento, ſe hizo la execucion en ſu perſona, ò ſi el deudor es de los q̃ no pueden eſtar preſos por deudas.

De perſonis, quæ quatenus facere poſſunt conueniuntur rebuſque, quę in cauſam iudicati non capiuntur §. 9.

SVMMARIA.

1 *Perſonę plures non in totum, ſed quatenus facere poſſunt, & conueniuntur, & condemnantur, & n. ſeqq.*
2 *Perſona, quæ quatenus facere poſſunt conueniuntur pro ciuili debito carceri non mancipatur.*
3 *Conueniri, quatenus quis facere poſſit, quem ſenſũ habeat?*
4 *Debitor, qui bonis ceſſit in poſt ea quæſitis conuenitur quatenus facere poteſt.*
5 *Quatenus facere quis poſſit, iudicis arbitrio relinquitur, & nu. 16. cum ſeqq.*

6 *Maritus quatenus facere poſſit iudex ai imab t.*
7 *Alimenta in primis relinquenda deb tori qui bonis cedit,ſi ex hi ſit,qui quatenus facere poſſit conuen tur.*
8 *Quatenus, quis facere poſſit, an conueniri, an condemnari debeat?*
9 *Libellus quomodo concipiendus, cum petitur, vt quis quatenus facere poſſit conueniatur?*
10 *Exceptione quis vltra, quam facere poſſit condemnetur quando opponenda?*
11 *Exceptio peremptoria, quæ ſententiæ executionem moderatur, etiam poſt ſententiam opponi poteſt.*
12 *Agendi ratio varia olim.*
13 *Exceptiones olim à Prætore impetrari ſolitas?*
14 *Iudicium purum ſimplex, & operum quale? & quale ſub conditione.*
15 *Iudicia bonæ fidei exceptiones quoque, illis verbis, ex fide bona comprehendebant.*
16 *Facere quem poſſe, an deducto ære alieno, an non deducto æſtimandum ſit.*
17 *Donator ære alieno deducto quatenus facere poſſit conueniatur, & quare?*
18 *Maritus, an æs alienum deducat, vt eatenus quatenus facere poſſit condemnetur?*
19 *Donator in donationis tantum in caſu priuilegium ne conueniatur vltra quam facere poſſit habet.*
20 *Creditores quibus propter reuerentiam conceditur, ne conueniantur vltra quam facere poſſint in quocumque negotio eo fruuntur priuilegio.*
21 *Socius omnium bonorum non conuenitur vltra quam facere poſſit, & quare.*
22 *Societas multis modis contrahi poteſt.*
23 *L. verum. 64. D. pro ſocio.*
24 *Socius omnium bonorum propter inficiationem conuenitur inſolidum.*
25 *L. ſed hoc ita. 62. D. de re iud.*
26 *Doli clauſula quæ?*
27 *Dolus nemini prodeſt.*
28 *Maritus propter dolum inſolidum conuenitur, & numer. ſeqq.*
29 *L. ſed hoc ita, 22. §. quod autem, D. de re iud.*
30 *Priuilegium amittit, qui eius cauſam negat, etiam ſi poſtmodum quod negauit fateatur.*
31 *Socius qui non ſe ſocium negat, ſed ſimpliciter petitum inſolidum non exigitur.*
32 *Parentes non inſolidum, ſed quatenus facere poſſunt exigũtur, & nu. ſeq.*
33 *Parentibus magna debita pietas, & reuerentia.*
34 *L. lis nulla 4. D. de iud. cys.*
35 *Parentes, nec bonis cedunt, nec carceri propter filiorum debita mancipantur.*
36 *Iuramento parentes, vt inſolidum exigantur efficere non poſſunt, ergo nec alia renunciatione.*
37 *Pactum, vt quis inſolidum condemnetur, cui propter reuerentiam priuilegium conceditur nullum.*
38 *Maritus, vt inſolidum pro dote exigatur, nec renunciatione, nec iuramento efficere poteſt.*
39 *Socer inſolidum pro promiſſa dote exigi, etiam ſi iureiurando priuilegio renunciet non poteſt.*
40 *Patronus, patrona, liberique eorum, & parentes à libertis inſolidum non conueniuntur, & quare?*
41 *Ius patronatus libertarum quotuplex, & qua ratione inductum?*
42 *Patronus qua ratione in ius non poteſt vocari, eadem, nec inſolidum exigi.*
43 *Patronatus ius etiam, qui non manumiſſit quinque modis acquirit, & nu. 44. 45. 46. 47. 48.*
44 *Colluſionem detegens patronatus ius acquirit.*
45 *L. 2. D. de iureiurando.*
46 *Seruus emptus, vt manumittatur, ni legi partium ſit, fit ipſo iure liber.*
47 *Ancilla ne proſtituatur empta, ſi contra fiat, ipſo iure ad libertatem erumpit.*
48 *Fideicommiſſarius patronatus ius acquirit.*
49 *Patronus quando in ius vocari, & inſolidum conueniri poſſit.*
50 *Patrona, neque in ius vocari, neque inſolidum exigi à libertis poteſt.*
51 *Patroni liberi, & parentes, nec in ius vocari, neque inſolidum conueniri poſſunt.*
52 *Maritus de dote in quantum facere poteſt, non inſolidum conuenitur, idem ſi ex alio contractu.*
53 *§. item ſi de dote, Inſt. de actionibus.*
54 *L. 1. tit. 15. par. 5.*
55 *L. Diuortio. 33. D. de neg. geſtis.*
56 *Maritus ex dolo, & delicto inſolidum conuenitur.*
57 *Socer à nuru pro dotis reſtitutione conuentus inſolidum non exigitur.*
58 *Socer à genero pro dotis ſolutione conueniri inſolidum an poſſit?*
59 *L. pen. D. de iur. dot.*
60 *Milites pro ciuili debito, nec inſolidum conueniuntur, nec carceri mancipantur.*
61 *Nobiles non exiguntur inſolidum, nec pro ciuili debito in carcerem detruduntur.*
62 *Nobiles ſi debitum ex delicto, aut ex fiſcali cauſa originem habet, inſolidum conueniuntur.*
63 *Nobilium arma, equi, habitationis domus in cauſam iudicati non capiuntur.*
64 *L. 23. tit. 21. par. 2. l. 3. tit. 27. p. 3.*
65 *Nobiles, an poſſint priuilegio, ne inſolidum conueniantur, renunciare remiſſiuè.*
66 *Clerici ſacris ordinibus inſigniti inſolidum non exiguntur, neque niſi quatenus facere poſſunt excommunicantur, & an iuramento renunciare huic priuilegio poſſint, numero 69.*
67 *Clerici minoribus initiati inſolidum condemnantur, & ob debita excommunicari poſſunt.*
68 *Doctores, & profeſſores honeſtarum] diſciplinarum inſolidum non conueniuntur.*
69 *L. 8. tit. 7. lib. 1. Recop.*
70 *Tributorum immunitas quibus Doctoribus conceſſa.*
71 *Aduocati moribus, & ſcientia inſignes, non inſolidum, ſed quatenus facere poſſunt conueniuntur.*
72 *Tutor pupilli debito in carcerem detrudi non poteſt.*
73 *Tutor, qui pupilli bona habet ſi illa non exhibet in cauſam iudicati carceri mancipatur.*
74 *Minor inſolidum exigi non poteſt remiſſiuè.*
75 *Inſtrumenta rei ruſticæ in iudicati cauſam non capiuntur, & nu. ſeqq.*
76 *Agricultoribus ne inſolidum conueniantur priuilegium quale conceſſum?*

NOn ſufficit ea obſeruatio, quam ſupra expoſuimus, vt qui ſententias exequuntur per legitimos tramites iudicati cauſam proſequantur, eſt enim præterea, quid iuxta perſonas, quid iuxta res captas, ſiue capiendas obſeruent, quorum explicationem Vlpianus, in libro qui. 16. D. de re iudicata, & multis alijs ſequentibus capitibus, I.C. alij proponunt, edicti verba, *condemnatus, vt pecuniam ſoluat*, eſſe interpretantes illis namque, cum ſignificetur totum exigẽdum eſſe, notant I.C. quaſdam eſſe perſonas à quibus totum non exigitur, ſed eatenus quatenus facere poſſunt, & conueniuntur, & condemnantur. *Socij bonorum † omnium, parens, patronus, eiuſque parentes, & liberi, miles, donator, maritus, filius exhæredatus, iſve qui ſe paterna hæreditate abſtinuit, debitor qui bonis ceſſit, ſi quid poſtea acquiſierit*. &
1 generaliter, *quicumque debitor ſi creditor pactus fuerit, vt eatenus agat quatenus poſſit facere debitor*. His adde *fœminas pudicam, & honeſtam vitam agentes, nobiles, clericos*, Doctores, & alios, qui quamuis conueniantur, quamuis tamen bona non habeant, carceri pro ciuili debito nunquam mancipantur, & antiquo, & nouo iure inter eos ruſticos connumerabis, quorum priuilegia iuſtum, tibi expoſtulant volumen, quarum rerum cognitio, cum ſumme ſit vtilis, & pro exequendarum ſententiarum explicatione neceſſaria, quaſi exceptio hæc ſit, ſiue eorum omnium quæ
(ab Vlpiano)

Digitized by Google

(ab Vlpiano) ſup. ſint tradita, & à nobis (ad eum) obſeruata maxima, & nobilis, limitatio paulisper ſubſiſtendum decreui, nam neque è re futurum, ſi hæc quæ tumultuarie nũc indicani ſilſatim (pro huius & aliorum, quæ de hac re ea-
2 tant, capitum enarratione) proſequar. Memineris † tamen ideo nos eas perſonas, quæ pro ciuili debito carceri nõ mãcipantur, iis qui quatenus facere poſſunt tantum conueniuntur, annumeraſſe, quia apud noſtros receptum eſt, eos quorum in d.l. ſunt qui, & in alijs capitibus (hiſce capitibus) I.C. mentionem faciunt reliquos, alios, qui eodem potiuntur priuilegio eis in caſibus in carcerem detrudi non poſſe Bald. in l. libe captus. in fi. C. de poſtliminio reuerſ. Aretin. in l. alia §. ele. auter. n 6. D. ſoluto matr. Auendaños, reſpõſo 8 n. 7. Barbſa, qui rem exemplis illuſtrat, in l. maritum, n. a D. ſoluto mat. Baeza, de inope debitore, cap. 3. nu. 3. & cap. 17. nu. 34 & nos inf. num. 13. Ioann. Gutierrez, de iuramento confirmatorio 1. par. nu. 48. cap. 16.
3 Sed illud inprimis, quod omnes has, & ſimiles reſpicit perſonas inſpiciendum eſt, quod Vlpianus, in d.l. ſunt qui, reliquique I. C. in alijs illis verbis ſignificent, *ſunt qui in id quod facere poſſunt conueniuntur*, ſenſum explicat Iulius Paul. in l. inte eos. 19. § fin. inf d l. ſunt, qui melius, in l. in condemnatiuem 173. D. de reg iur. *in condemnatione* (inquit) *perſonarum quæ in id quod facere poſſunt damnantur, nõ totum, quod habent extorquendum eſt, ſed & ipſarum ra-*
4 *tio habenda eſt. ne eg ant*. Ergo † debitor, qui bonis ceſſit, quamuis (ſi poſt bona ſua vendita quæſierit) conueniatur, in id quod facere poteſt, eaque ſi non ſint modica iterum venea nt, attamen, quia fraudandus non eſt alimentis quotidianis, ſiquid miſericordiæ cauſæ ei fuerit relictum, puta menſtruum, vel annuum alimentorum nomine, vel vſusfructus conceſſus, aut legatus, ex quo tantum percipiatur, quantum ei alimentorum nomine ſatis eſt, non oportebit bona ſua venundari, l. is, qui bonis. 4. iunct. l. qui bonis. 6. D. de ceſſ. bonor. l. cum & filij 7. C. qui bonis cedere poſſ. l. ea contractu 3. verſic. *at tunc demum*, Cod. de bonis auth. iud. §. 1. inſt. de action. cap. Oduardus. 3. de ſolutionibus. l. 3.
5 tit. 15. par. 5. Verum tamen, † cum eorum qui bona cedunt non ſemper vna ſit ratio, perſonarumve qualitas, quid vnicuique ea poſtea quæſitis relinqui debeat, iudex pro ſua religione æſtimabit ex Baldo, & alijs Matthæus, Brunus, de ceſſione bonorum quæſt. 30. & quæſt. 35. principali Baeza, de inope debitore, cap 17. num. 74. quod item, & in marito
6 † accipiendum contra alios retulit Barboſa, in l. maritum 13. num. 5. D. ſoluto matrim. & in alio quocunque, cui priuilegium hoc conceſſum ſit Imola, & Angelus, in l. Neſennius. § fin. poſt princ. t. d.l. ſunt qui Angelus, in §. appellatur, nu n. 5. Inſt. de action. confirmat. ordinat. Luſitan lib. 3.
7 tit. 71. § 10. & tit. 83 § 5. in fin. Ea qua obſeruatione † vtiliter inferes quo caſu, is qui quatenus facere poteſt tantummodo condemnatur, vel bonis cedit, vel cum à creditoribus ſuis vrgetur, eos de iure ſuo docere expoſtulat, vt ex eius bonis eis ſuo ordine fiat ſatis, in primis alimenta, ſibi iuxta ſtatus ſui qualitatem neceſſaria iure impetrare illaque iudicem, nedum in ſententia diffinitiua, verum, & in ipſo litis ingreſſu aſſignare teneri, ex ſupra adductis, & expreſſa l. fin. C. de ord. cognitionum, Petro Peclio, de iure ſiſtendi, cap 28. num. fin. Couarr. lib vn. practicarum, cap. 6. ex nu 5. & lib. 2. variarum, cap. 5 ex num. 6. Ioan. Horoſcio in l. ſi vero §. qui pro rei qualitate, numero 4 D. qui ſat. ſd. Palac. Rubios, in cap. per veſtras. 3 notabili, in pr. num. 7. Lara, in l. ſiquis à liberis. §. ſolent, ex numero 37 & § ſi vel parens, n 45. Menoch lib. 2. de arbitr. cen. 2. caſu 169. n. 11.
8 Secundo præmittendum eſt, à noſtratibus valde controuerſum, an ab hiſce perſonis poſſit ab initio peti ſolidum, an vero, vt quatenus facere poſſint tantum conueniantur? Dubitandi rationem mouet Vlpian. in d.l. ſunt qui ibi; *Sunque, in id quod facere poſſunt conueniuntur*. Similis locus in l. Patronus 17. inf. ibi; *In id quod facere poteſt conuenitur*, & in l. ſed ſi ex parte 4. ibi: *In id quod facere poteſt debeat conueniri*. D. quod cum eo quibus locis conſtat ab initio eas quatenus facere poſſunt tantummodo conueniendas Contra vero ſolidum initio petendum ſuadent plura, alia in quibus condemnationis, & exactionis mentio fit, lege maritum 13. l. ſi maritus 43. D. ſoluto matrim. l. miles 6 ſup dicta l. ſunt qui, l. item miles 18. l. inter eos 19 §. is quoque, cum multis ſeqq. lege Diuus Pius 28. infr. l. in condemnatione 173. D. de regul. iuris, & ſubtiliter induces text. in lege maritum. 6. §. idem Iulianus, ibi: *Maritum non poſſe, quod debitum ſoluerit*. D. de liberat. legata, & probat expreſſe Iuſtinianus, in §. item ſi de dote, Inſt. de actionibus difficulta-
9 tem diſſoluit Bart. in d.l. ſunt qui, num. 3 libellum † ſimpliciter concipiendum eſſe, totumque petendum, ex dicto §. idem Iulianus, oppoſita tamen exceptione, reum quatenus facere poſſit condemnandum, l. pater filio 7. D. quod cum eo Paulus aliter ſenſit Bar. ſequitur Alex. numer. 3. Bartoli
10 ſententia verior eſt, eam exceptionem, † ante, poſt ſententiam proponi poſſe, eoque reſpicere iura, quibus eas perſonas, nec condemnari, nec exigi vltra quam facere poſſint, probat lege Neſennius. 41. §. fin. inf. l ex diuerſo 17. §. fin. D. ſoluto matrim. Nec mihi obijcias, quod cum exceptio hæc peremptoria ſit opponi ante ſententiam debet, ea regula, lege peremptorias. 2. Cod. ſententiam reſcindi non poſſe, quia id debet intelligi quando talis exceptio arguit ſententiam de iniuſtitia, id enim ius non permittit lege poſt rẽ
11 56. inf. d ct. l. ſint qui. Si autem talis † exceptio non arguat ſententiam de iniuſtitia, ſed tantum pertineat ad eius executionem moderandam, tunc poſt ſententiam opponi poterit, dicto cap. Oduardus 3. de ſolutionibus, Ordinat. Luſitanorum, libro 3. titulo 71. §. 18. quod accurrate, & copioſe nouiſſime ſcribit Barboſa, in dict. l. maritum, numero 48. cum multis ſeqq. & nos ad l. à Diuo Pio, in pr. ex num. 13. ſup. d. l. ſunt qui.
12 Itaque vt penitius ea iura, & proprius, Intelligas, reſolues variam olim fuiſſe rationem, agendi namque ab initio poterat res petere à Prætore, vt in formula adderetur exceptio, tunc non dabatur iudicium purum, aut ſimplex, ex qua formulam ſequebatur Iudex condemnando, poterat, & iudicium ſimplex dari, non contradicente reo per errorem fortem aliquem, & iuxta formam ſequebatur condemnatio inſolidum, quamuis in actione iudicati addi poſſet exceptio dict. l. Neſennius §. fin. d. l. ex diuerſo. § fin quas & alias ſic interpretaberis vltra Bart. & antiquos Franc. Duaren. in dicta lege ſunt qui, vltra quem tu pro huius rei
13 explicatione memineris. Romanos † olim eo modo exceptionibus vſos, vt eas à Prætore impetrare ſolerent, qui cum iudicium daret in formulam iudicij illam addere ſolebat, ſi vero actoris gratia inductus exceptionem nollet adſcribere tribuni appellabantur, iuxta nobile illud M. Cicer. teſtimonium, lib 2. Academicar. quæſt. his verbis. *Poſtulat, vt excipiatur hæc inexplicabilia: Tribunorum aliquem cenſeo adeant à me iſtam exceptionem unquam impetrabunt*. Itaque qui ſancte, & integre ius dicere volebant, facile exceptionem aliquam qua fraudem omnem excluderẽt admittere ſolebant quẽadmodum Ciceronem feciſſe videmus ad Atticum, lib 6. verum ſi iudicium eſſet ſtricti iuris nominatim, & diſertis verbis exceptiones erant adijciendæ, quia iudex datus alioqui de his non cognoſceret, ſi iudicium
14 purum datum eſſet, & non ſub conditione. Primum † iudicium erat, quod & apertum, & ſimplex Cicer. pro Roſc. Comœdo appellat, cum ita iudicium à Prætore dabatur. *Si paret Titium Mæuio dare facere oportere Sempronius iudex eſt*. Cuius formulę meminit Inſt. in §. is quoque. Inſt. quibus mod. re contrah. oblig. in §. ſic itaque diſcretis, Inſt. de actionibus, in § præterea, Inſt. de perpetuis, & temp. actio. Theophil. in § tutores. Inſt. de his per quos agere poſſumus, Briſonius, lib. 5. de formulis, pag. 415. ſub conditione vero, cum reus, apud Prætorem in accipiendo iudicio, non inficiabatur, quod ab actore petebatur verum eſſe, ſed exceptionem, vt non peteretur allegabat, eoque poſtulante exceptionem iudicio adijciebat. Ecce. *Si paret Titium Mæuio ex cauſa mutui cantum dare oportere Sempronius, iudex condemnato, ſi non pactum conuentum fuerit, ne ea pecu-*
15 *nia mutua peteretur*. Quamuis in bonæ fidei iudiciis, vt de exceptionibus cognoſceret iudex ſatis eſſet illud à Prætore addi, *ex fide bona*; obſeruant Balduin.

Digitized by Google

in protheorijs ad titulum Inſt. de exceptionibus, ex num. 6. Hotom. in eius principio enunc. 3. Briſſon. vbi ſup. & fuſius eodem lib. 5. pag. 450. cum ſeq. ſed ad rem iam redeamus;

16 Ait textus. *In id quod facere poſſunt conueniuntur, id eſt non deducto ære alieno.* Quatenus autem facere quis poſſit, id in facto magis, quam in iure conſiſtit, vt de eo, quod intereſt, & de mora dici ſolet. Nec vlla iuris conſtitutione in vniuerſum id definiri poteſt, ſed (vt num. 2. indicauimus) iudicantis arbitrio relinquitur, cuius eſt æſtimare non ſolũ, quas habeat opes, ſed etiam cuius artis profeſſioniſque ſit, item cuius dignitatis, & familiæ, nec refert, an bona mobilia, an immobilia, an actiones, ſiue nomina habeat debitor, ſed & creditoris quoque habenda eſt ratio, ſi inopia laboret, cuius potior cauſa tunc eſſe videtur, quam debitoris. l. verum, 12. §. fin. D. de minoribus, intelligere ergo licet nullis certis præceptionibus iudicis religionem, in d. l. ſunt qui alligandam. Vnde fruſtra in hac tractatione quæſtiones plerœque à vulgaribus Doctoribus tractantur, quæ non minus à quouis prudente homine, quam à I. C. aliquo decidi poſſunt.

Planè illud certi iuris eſt debitorem, cum hanc exceptionem opponit creditori, æs alienum deducere non poſſe, ſi fortè alios creditores habeat, quantumcunque certum ſit per creditores hoc ei eſſe auferendum, vt ex d. l. ſunt qui, & l. inter eos, 19. in pr. l. & exhæredatum, 49. inf. l. maritus, 15. D. ſoluto matrimonio. l. verum, 63. §. id quod facere poteſt, ff.
17 pro ſocio, quamuis † is qui ex ſua liberalitate conuenitur, omni ære alieno deducto facere poſſe intelligitur, d. l. 19. d.
18 l. 49 itaque ſi debitor † maritus, patronus, & ſimiles habet fortan ducenta in bonis, & dotis nomine debeat, vxori quinquaginta, alii creditori ex alia cauſa, item quinquaginta, cogetur ad ſolutionem dotis, ac ſi ducenta in bonis ſuis numeraret: & centum illi ſatis ſunt ad tolerandam vitam, vt ne
19 egeat, integram vero dotem perſoluet; ſed cur † tam variè in donatore, qua (vt ait Paul. & Triſonianus. in d. l. 49. & 50. inf.) pinguius donatori ſuccurrere debemus, quam ei, qui verum debitum ſoluere compellitur ne ex liberalitate ſua inops fieri periclitetur. At neque donantis mentem quiſque interpretabitur fuiſſe aliam, quam vt ſibi reſeruaret ad victum, quod opus eſſet, nec in eo ære duntaxat, quod debuit antequam donaret, valere debet illa æquitas, ſed etiã in eo quod poſtea contraxit. Nam ſi futuras rei ſuæ difficultates habuiſſet bene prouiſas nunquam donaſſet. Præterea cui donatur naturali quadam obligatione tenetur referre illi gratiam à quo accepit. Nam qui donat etſi non fiat locupletior, quamuis donatarium, ſibi naturali vinculo ad remunerandum adſtringat, l. ſed et ſi 25 § conſuluit. D. de petit. hæred. hoc ideo, quia naturale debitum ab inuito donatario exigi non poteſt, & vt Seneca. 1. de beneficiis. ait, *nemo beneficia in kalendario ſcribit*, ea obligatio, & ſi non eſt ad agendum efficax ſatis, ad excipiendum tamen firma eſt vt donatori ſuo non plus exhibeat negotii, quam eius facultates omni debito liberæ, & vacuæ ferre poſſunt. Inde, & illud ſpeciale eſt, vt licet perueniat ad pinguiorem fortunam ſemel deductum non teneatur reſtituere Faber, in §. ſed & ſiquis, num. 5. Inſt. de actionibus, quamuis contrarium ſit in marito qui, & quicunque alius debitor, cui hoc beneficium conceſſum eſt, tenetur reſtituere, id quod deduxit, ſi ad *pinguiorem fortunam*, peruenerit, l. vnica. §.
30 cum autem, C. de rei vxor. act. *Id tamen* † non vulgaris diſcriminis inter donatorem, & alios debitores, obſeruabis, vt ei in caſu donationis tantum ſuccurratur, l. Diuus. 28. D. de reg. iuris marito, & aliis, etiam ſi ſuper quocumque contractu ab eis, à quibus ea reuerentia præſtanda eſt conueniatur, l. nõ tantum, 20. inf. d. l. ſunt qui obſeruant, P. Loriotus, de reg. iuris, axiomate. 170. Conn. lib. 8. cap. 9. numer. 9. ad fin. Cuiac. lib. 24. obſer. cap. 18 Barboſa, in d. l. maritum, nu. 100. ſed iam de perſonis ſigillatim.

21 Prior ergo inter eas perſonas (quibus beneficium hoc ne amplius, quam facere poſſint condemnentur, datum eſt) omnium bonorum ſocius connumeratur, quia ſi indecorum viſum eſt ſocium à ſocio omnibus fortunis ſpoliari, cum eorum magna ſit neceſſitudo, & veluti fraternitatis ſpecies quædam, l. verum 64. in princ. D. pro ſocio, l. 15. verſic. *Omnes ſi maximos*, tit. 10. par. 5. vbi notabiliter explicat reg. glo. 3. Ceterum interpretationi, quam in d. l. ſunt, qui Vlpian. facit, vt ſocium, in d. l. ſunt qui, omnium bonorum ſocium accipere debeamus, idem ſibi aduerſari videtur, in d. verum, vbi ex Sabino refert, etiam ſi vniuerſorum bonorum ſocius nõ ſit, ſed vnius tantum rei, attamen in id quod facere poſſit tantummodo eum conueniendum, & condemnandum. Rẽ
22 tamen hanc vt explices memineris ſocietatem † aut omnium bonorum, aut alicuius negotiationis gratia contrahi poſſe omnium bonorum dupliciter, ſiue bifariam, aut hoc expreſſe acto, vt omnium bonorum ſocij ſint l. 3. verſiculo *cum ſpecialiter*, l. ſi ſocietatem, 73. D. pro ſocio, l. 3. l. 6. titulo 10. par. 5. aut ſimpliciter, & indefinitè, non addicto, cuius rei futura ſit ſocietas, an negotiationis alicuius, an omnium bonorum, vt puta ſi dictum ſit, vt ſimus ſocij, l. coiri ſocietatẽ, 7. D. pro ſocio, l. 7. d. tit. 10. quid autem inter vtrumque contrahendæ ſocietatis modum interſit, expoſuimus accuratè, in princ. ex num. 5. Inſt. de ſocietate vnius negotiationis gratia, veluti vectigalis publici conducendi, de rebus, quæ in prouincia aliqua comparatæ ſunt, & in alijs exempla de quibus, in l. 1. ad ſin. l. 3. d. tit. 10. & apud nos, vbi ſup. ex nu. 13. vtroque caſu, cum fraternitatis ius quoddam inter ſocios cõtractum ſit, quod æqualiter lucra, & damna diuidenda ſunt, niſi aliud de partibus actum ſit, l. ſocietates, 5. leg. ſi non fuerint, 29. l. cum duobus, 52. §. quidam, cum alijs multis ibi. D. pro ſocio, tex. in d. principio, vbi copioſè l. 3. & 4. tit. 10. par. 5. ſocium à ſocio in ſolidum exigi, ſi eius id non ſuppedi-
23 tent facultates, non ſinit ex noſtro tex. & d. l. verum, † quæ contrariæ non ſunt, vt rectè Accurſ. in d. l. ſunt, qui inſinuauit. verbo, *accipiendus*, cum ait, *vel illa lex ad illam trahitur*, tum quia non eſt credendum, quæ eiuſdem auctoris ſunt, nempè Vlpiani, lib. 31. & 63 ad edictum, contraria eſſe, in d. l. ſunt qui, ait huius leg. beneficium locum habere in omnium bonorum ſocio, addit, in d. l. verum ideo eſſe in ſocio vnius rei plus, & minus dicere non eſt contraria dicere; planè ſi hæc vno in loco eſſent ſcripta nulla repugnantia reperiretur.

24 Addes his, quæ de ſocijs nuper ſcripſimus, vt hi quantum facere poſſint condemnentur, Pomponij explicationem relatam ſub l. ſed hoc ita, 22. verſic. *quod autem*, inf. d. leg ſunt
25 qui, nempè niſi negauerit ſe ſocium, aut dolo fecerit, vtrũque colligitur ex Prætoris edicto, vbi cauſa cognita actionem ſe daturum prætor edicit, cauſæ autem cognitio in hoc verſabitur, vt neganti ſe ſocium eſſe, aut ex doli clauſula obligato non ſuccurratur, quod prudentum interpretatione receptum fuit, & ſanè merito, quia nec dolus, nec mendaciũ prodeſſe cuiquam debet.

26 Doli clauſula, quæ inſeritur in contractibus, ita concipitur, *dolum malum abeſſe, abfuturumque eſſe*, leg. ſtipulatio illa, 38. §. ſiquis dolum, l. ſtipulationes, 53. l. doli, 119. D. de verbor. obligat. l. nouiſſima, 19. D. iudicatum ſolui, quæ etſi in iudicijs bonæ fidei tacitè intelligatur, quia nihil eſt tam contrarium bonæ fidei, quam dolus, l. ea vero, 3. §. fin. D. pro ſocio, vnde dicitur doli exceptione ineſſe bonæ fidei iudicijs. l. ſed etſi, 21. D. ſoluto matrimonio, leg. huiuſmodi 84. §. qui ſtatum, D. de leg. 1. maioris tamen cautionis gratia in ſocietate adjcitur. Ergo propter dolum hoc amittet priui-
27 legium ſocius. Quia † iniquum eſſet dolum ſuum quemquam releuare, quod & in cæteris, qui in id quod facere poſſunt conueniuntur, & condemnantur accipiendum eſt, d. l. verum, 63. § tempus, textus in d. l. ſunt qui, & in l. ſiquis dolo, 51. l. ſi rerum 52. inf. d. l. ſunt qui, l. vnica, §. cum autẽ, C. de rei vx. act. notabiliter Corneus, conſ. 28. nu. 5. inquiens in dolo videri eſſe eum, qui vel non implet promiſſa, l. dolus eſt, 44. D. mandati, vel qui rem alienam ſcienter committit, l. etiam, 18 §. licet, D. ſoluto matrimonio. proſequitur latè eruditus Barboſa, in d. l. maritum, nu. 101. illo tit.

Amittit etiam, & propter mendacium hoc beneficium ſocius, d. l. ſed & hoc 22. §. quod autem ibi, *vt neganti ſe ſocium eſſe non ſuccurratur*, l. ſi vnus, 68. §. fin. D. pro ſocio,
28 quod licet, in d. §. quod autem dubitauerit Duarenus, † ad maritum, atque alias perſonas quibus hoc priuilegium cõ-

ceſſum

Digitized by Google

ceſſum eſt, ne inſolidum, ſed quatenus facere poſſunt con ueniantur, merito communis extendi, quia generaliter conſtitutum eſt, vt ſiquis negauerit, id quod eſt cauſa priuilegij conceſſi, illud amittat, l. ſed ſi ex parte. 4. §. interdum, D. quod cum eo, l. ſi dubitet, 11. §. ita demum, D. de fideiuſſoribus. Auth. contra qui propriam, Cod. de non num. pecun. & inducces reg. cap. ex eo, de reg. iuris, lib 6. per quæ iura limitationem hanc ad d. l. maritum, ſcripſerunt Bart. in d. l. etiã, §. licet, nu. 3. D. ſoluto matrim. Alex. nu. 9. Duarenus, ſibi nõ conſtans, poſt princ. & cum multis Barboſa iam relatus,
29 nu. 105. Quod tamen † intelligendum eſt, quando propter dolum, vel latam culpam negauerit, aliàs pœna perdicta non incurretur, cap. 1. §. vaſſallus, ibi, *ex certa ſcientia*, ſi de feudo fuerit controuerſia, vbi notauit Bald. num. 1. Alex. in d. §. licet, num. 9. verſi. *tertio limita*. Vincentius, in d. §. quod autem, num. 5.

30 Sed dubium eſt, quid ſi poſtea fateatur, quod negauerat, an & adhuc beneficij amiſſione mulctetur? Et receptum eſt, vſque ad litis conteſtationem pœnitentiæ locum eſſet, quæ interpretatio humana eſt, & quæ in dubio admitti debet, reg. l. benignius. 18. D de legibus, & ab edicti verbis non videtur aliena, capetur enim cauſa cognita actionem, quatenus ſocius facere poſſit tantummodo dandam eſſe, igitur quando alterius ius deterius factum non eſt admittetur. Quod & exemplis non paucis confirmatur, aliud ex l. quamuis 11. D. de in ius voc. ſequens ex l. quoties. 21. §. Prætor ait, iuncta l. electio. 26. §. neo verſ. *& ideò*, D. de noxal. action. tertium ex l. de ætate. 26. §. fin. D. de interrog. actionibus, ex quibus Accur. vbi eam defendit opinionem Alex. in d. §. quod autem, num. 1. Vincentius, num. 6. Quinimò ſentit Accur. in §. ex maleficiis, verbo *diſſimulaverint*. Inſt. de action. etiam poſt litem conteſtatam poſſe reuocari negationem, ſi adhuc actor onus negationis non ſubiuit, nam cum per reuocationem, & pœnitentiam eum ab onere probandi liberet reus, excuſandus à pœna videtur, ea eodem Accur. ſin d. § fi. l. de ætate, quod tamen Bart. admittit in d. l. eum qui. D. de iur. iur. & ibi Alex. col. 3. poſt principium, niſi actor mendacium probare ſtatim velit, quia eo caſu reuocatio mendacij nihil reuocanti prodeſt, quo minus pœnas mendaci in poſſit incurrat. ſeq. Brunus, tract. de ceſ. bonorum quæſtionis, 4. principalis, q. 20. nu. 14. Barboſa, in d. l. maritum, nu. 106.

31 Sed an ſi ſocius negauerit ſimpliciter, & generaliter, quod actor intendit, d. l. ſunt qui, beneficium amittat? diſputant Doctores, ſunt tamen, qui putent propter inficiationem hoc beneficium amitti, quaſi ſatis inficiatur, qui ſimpliciter, & generaliter negat, duo namque actoris intentione continentur: vnum quod ſocietas contracta ſit, alterum quod reus debeat ea ſocietate. Nec reus ſimpliciter, nec aliud exprimit, ergo inficiatur ſe ſocium eſſe, qui ita loquitur, ſicut in l. ſi is qui. §. verum, D. de rebus dub. eorum quid, quæ tibi obijciuntur feciſti? non feci, id eſt, nihil horum feci. & in l. ſi ſine. 9. §. qui interrogatus. D. de interrog. action. interrogatus, an ex dimidia parte hæres ſit? reſpondit, hæres ſum: intelligitur ad interrogatum reſpondiſſe dicamus. Verum hæc licet ſubtiliter dicuntur, & mero iure defendi poſſint, ab humanitate tamen longius recedunt, dum namque eſt interpretari per prædictam generalitatem ſocium videri negaſſe, id quod ſpecialiter non fuiſſet negaturus, argu. in. l. obligatione generali. 6. cum ſeqq. D. de pign. & cap. fin. de off. vicarij, lib. 6. nec veriſimile eſt, id dicturum fuiſſe ſocium, propter quod in pœnam inciderit, arg. leg. 3. §. ſi procurator. D. quod quiſque iuris. l. ſi procurator. 6. D. de cond. indeb. interpretatio, itaque huius orationis eſt ipſius rei, qui id accipiet, quod ei eſt vtilius, l. ſiquis intentione. 66. D. de iudic. vnde cum ambigua oratio ſit, poterit reus ſentire ſe non debere ex ſocietate, quamuis reus ſit, vnde conſulte faciet actor ſi à reo petierit, vt ſpecialiter declaret, an ſocius ſit, cum per generalem negationem reus in edicti pœnam nõ incidat, vt nominatim docet Bart. in dict. §. ita demum, nu. fin. Paul. Imola, & Alex. in d. §. licet, num. 9. & in l. eum qui num. 14. D. de iur. iur. & in dict. §. quod autem, num. 10. vbi Vincentius, num. 2. Duarenus ad fin. Iaſo, in §. omnium, num. 98 Inſt. de actionib. Hippolyt. ſingulari. 282. Gozadinus, conſil. 86. Campegius. de dote 2. par. q. 105.

32 *Item parens*. Ait Vlpianus. E eo ergo numero parentes ſunt, non quidem primi tantum gradus, ſed in infinitum. Edictum enim Prætoris in quo parentis mentio fit, latiſſimam continet appellationem, & omnes in infinitum ſuperioris ordinis cognatos cuiuſque ſint ſexus, complectitur, l. 4. §. parentem, D. de in ius vocan. l. appellatione parentis. 51. D. de verb. ſign. quẽadmodũ ergo eos, ſine Prætoris permiſſu in ius vocare filius non poteſt, dict. §. parentem, cum multis alijs ibi, l. 4. tit. 7. part. 3. ſic & venia vocatos, niſi in quantum facere poſſint exigere nequit, text. in dict. l. ſunt qui, & in §. item ſi de dote, verſi. *ſed ſiquis cum parente*. Inſt. de actionibus, l. 1. ibi: *Padre, o abuelo, ó alguno de los otros*
33 *aſcendientes*, tit. 5. part. 5. Propter † reuerentiam, quæ ipſis debetur, l. 1. & toto tit. D. de obſequiis à liberis, & libertis parentibus, & patronis præſtandis, filiis namque ſemper honeſta, & ſancta parentum perſona videri debet, l. liberto. 9. illo tit. ſummaque ſemper veneratione, & pietate colenda, l. veluti. 2. D. de iuſt. & iure. Vnde metus reuerentialis præſumptio exoritur, l. 1. §. quæ onerandæ, D. quare rerum actio non detur eiuſdem pietatis excludendæ ratio, quæ in multis quoque animantibus relucet, teſte Ciconia apud And. Alciat. lib. ſingulari Emblemat. cap. 30. Orum Apollinem. lib. poſteriore, de Hieroglyphicis, Pyerium Valerianũ, lib. de Hieroglyphicis 17. multaque alia in iure noſtro, quorum aliqua indicauimus. in prin. ex num. 56. inſt. de inoffic. teſtam. & commemorant iuniores in iam relatis locis, reliquis autem omnibus elegantius & ornatius noſter Ioan. de Solorzano Pereyra, lib. 2. de Parricidiis. cap. 2. Sed cum ex
34 † I. C. Caio, in l. litis nulla. 4. D. de iudiciis, lis nulla nobis eſſe poſſit, cum eis quos in poteſtate habemus: quod & Hiſpano iure comprobatur, l. 2. tit. 2. part. 3. l. 11. tit. 27 part. 4. res enim ipſa impedimento eſt, nam ſi pater cum filio agat, perinde eſt, ac ſi ſecum ipſe agat ac litiget, habentur enim pro vna & eadem perſona, quod in d. l. ſunt qui. Vlpian. ait, non de filijsfam. qui iure patriæ poteſtatis magis, quam edicto Prætoris parentes prohibentur in ius vocare, ſed de filiis emancipatis accipiendum eſt, qui parentes poſtulata venia poſſunt in ius vocare, ſed quatenus facere poſſint tantummodo condemnare.

35 Vnde fit quod cum (vt ſup. num. 1. admonuimus. & cum aliis, probat Baeza de inope debitore. cap. 17. num. 34. Ioa. Gut. de iuram. confir. 1. part. cap. 16. nu. 48.) qui non tenetur vltra quam facere poſſit, propter æs alienum non poſſit in carcerem detrudi, non poterunt parentes à deſcendentibus ob æs alienum carceri mancipari. Quemadmodum neque tenebuntur à deſcendentibus conuenti bonis cedere, cum remedium hoc ad effugiendum carcerem introductũ ſit. l. 1. vbi poſt Bald. notat Salicet. nu. 7. C. qui bonis cedere poſſint, Bart. in l. ſi filio fam. num. 8. D. ſoluto matrimonio, Faber, in § fin. num. 9. Inſt. de actionibus, & Socinus, reg. 46 fall. 12. quod & probat text. in l. 1. tit. 15. p. 5. & nominatim Baeza, vbi ſup. cap 3. num 3. & d. cap 17. nu. 34.

36 Proceditque † vſque adeo ſententia, d. l. ſunt qui, vt etſi gi parentes vltra quam facere poſſint nequeant, vt nulla valeat beneficium hoc renunciatione teli, Speculator, titulo de renunciatione § 1. Ioann. Andreas, in cap. Oduardus, de ſolutionibus, Alex. in l. alia. §. eleganter, num. 16. D. ſoluto matrim. etiam ſi iure iur. ea renunciatio vallata ſit, quæ ſententia ea poteſt in primis confirmari ratione, quoniam cum filii egenos parentes alere teneantur, l. ſi. §. ipſum autem, C. de bonis, quæ liberis, l. ſiquis à liberis. 4. vbi copioſe *L*. ta. ex num. 4. in princ. D. de liberis agnoſcendis, longe magis eos ad egeſtatem traducere naturali etiam iure prohibentur, quod nullo iure iurando poteſt, nec debet violari, nec iuramentum, quo pater huic beneficio renunciat vires poterit obtinere, ex reg. cap. non eſt obligatorium. de regul. iuris, lib. 6. cum text. innis vulgatis, cum impium abominandum, & exeerabile ſit parentem à filio carceri mancipari, cum ex eo, quod ab ea non eximatur à parentis hæreditate poſſit priuari. Authentico, vt cum, de appellatione cognoſcitur. §. aliud quoque capitulum, collat. 8. leg. 4. cum

ſeqq.

Digitized by Google

ſeqq.tit.7 .p.6.diximus in princ.num.8.inſt.de inoffic.teſta-
37 mento. Accedit † quibus caſibus propter reuerentiam,quę
debitoribus debetur beneficium hoc indultum eſt, ſi paci-
ſcantur, ne in id quod facere poſſint, ſed in ſolidum con-
demnetur, hoc pactum ſeruandum non eſſe, quia contra
bonos mores eſt, & contra receptam reuerentiam, quæ
maritis,parentibus,& patronis debetur,vt ex Sabino Pom.
ponius,in l.alia 14.§.eleganter,D. ſoluto matrim. ergo nec
iure iurando confirmabitur, d. cap. non eſt obligatorium,
l.iurigentium.7.§.& generaliter,D.de pactis,quod in ma-
38 rito† priuilegio ſuo renunciante expreſſe adnotarunt Bar.
in d.§.eleganter,num.9.vbi communiter Doctores omnes
ſequuti ſunt Alciat.in cap.cum contingat, num. 69. de iur.
iur. Antonius Gomez,in l.53.Tauri,num.49. Couarr.in c.
quamuis pactum.3 part.io princ. num.4. Baeza,d.cap.3.&
cap.17.num. 37. Ioan. Gutierrez, de iuramento confirma-
39 torio,1.part.cap.16. numer.49. Et in ſocero † promittente
ſoluere totam dotem, cum iuramento, quod iuramentum
in hoc caſu non ſit obligatorium ad ſoluendum, cum effe-
ctu eam exceptionem, prius à iuramento abſolutione im-
petrata, fuit decitum in Capella Toloſana, decis. 258. ex
quibus conſtat perperam Ferd.Menchaca,lib.3. de ſucceſſ.
creatione,lib.3.§.28.verſic.teneo,docere iuramentum ma-
riti ſuo priuilegio io vxoris fauorem renunciantis validũ
eſſe,nec ei fauent,quæ ex l.quando.§ illud,C.de inoffic.te
ſtam. & cap. quamuis pactum, de pactis,io texto adducit:
item nec illud poſſe ius iurandum, hoc ſine ſalutis æternę
diſpendio, tertijve præiudicio obſeruari. Quoniam conſtat
diuina lege vxores maritis, filios parentibus ſubditos eſſe,
quam violari aduerſus bonos mores diuinos, & naturales
eſt,vt latius expendit Baeza,d.cap.17. quem ex numer.38.
cum multis ſequentibus videbis, diſputat de patre ſpiritua-
li,deque eius hærede,de liberis, an a parentibus in carcerē
pro ære alieno conijci poſſint, de ſocero mariti, item vxo-
ris,deque pluribus alijs:quibus priuilegium,d.l.ſunt qui cō-
ceſſum putatur,quæ omnia proſequi, & nimis longum, &
infinitum propè eſſet.

40 Ex eodem Vlpiano, libro 10. ad edictum ſubiungit in
hac tractatione Tribonianus ſub.17. cap. D. de re iudica-
ta, *patronus, patrona, liberiq; eorum, & parentes*, de-
ſumptę ſunt ex eodem libro 10.Vlpiani, l. parent.15.l. licet.
7. & ex lib. 66. l. libert. 9. D.de obſequijs præſtandis, quę
illi coniungendæ ſunt, colligitur autem ea eis propter grā-
de illud beneficium libertatis, quam ſeruo patronus dedit
eandē prope reuerentiā,nē eius liberis,& parentibus exhi-
bendā,quæ parētibus præſtatur. *Libertus is,eſt qui cu in ſer-
uitute eſſet propter manumiſſionem libertatē eſt conſequu-
tus*,text.in princ. Inſt. de libertinis. *Patronus is eſt, qui ex
ſeruitute manumiſſit*,ergo cum ea omnium infimo, & mi-
ſerrimo ſtatu ad omnium optimum beneficio manumiſſio-
nis ſeruus perueniat,naturali,& ciuili ratione gratum, offi-
cioſumque animum circa tanti muneris largitorem habe-
re oportet,cuius,& filij loco habetur, text. in princ.inſt.de
legit.patro.tit. & tanquam naturali parenti honorem præ-
ſtare debet,l.2.l.9. D. de obſequiis præſt. l.1. C. eodem tit.
& de liberis,& eorum liberis,l.8.tit.22.part.4. Vndè vete-
41 res † prudentes manumiſſori ius patronatus conceſſerunt,
quo patrono, eiuſque liberis in libertum, eiuſque bona, &
ſucceſſionem proſpectum eſt. Id autem triplex eſt, poſi-
tum enim eſt in obſequio operis, & bonis ipſius liberti,
quæ res, quia latiſſimo ſermone à I.C. ſub lib.47. Digeſto-
rum,ex tit.14.& lib. 38. prioribus quinque titulis ab Impp.
ex tit.3.lib 6. Codicis diſputantur ab Vlpiano in fragm. tit.
27 & 29.& ex l.1.tit.22.part.4.Connano,lib.2.cap.6.cum
ſeqq.Petr.Greg 2.part.Syntag.lib.14.cap.5. nos ea tantum,
quæ ad huius priuilegij explicationem attinent propone-
mus.

42 Verum cum I.Conſultorum ſententiæ, quę de non con-
ueniendis debitoribus vltra, quam facere poſſint, extant,
cum edicto de perſonis, quę permiſſu tantum Prætoris in
ius vocantur, maximam affinitatem, & quandam veluti
coniunctionem habeant, oriuntur enim ex eodem fonte,
ſcilicet ex honore, & reuerentiæ, quæ eis debetur, quæ
mancæ, & veluti conciſæ in noſtra tractatione à pruden-
tibus, d. capit. 17. traduntur ex illis locis interpretanda,&
ſupplenda ſunt. Igitur quod in d.l.ſunt,qui ait Vlpianus, pa-
tronum quatenus facere poſſit, tantummodo conuenien-
dum accipiendum eſt, quocunque modo patronus, quis
fuerit effectus, vt etiam contineat,eum qui non manumiſ-
43 ſit. Quinque caſus † enumerat Vlpian. in l adoptiuum.8.
in l.ſed ſi hæc 10.D.de in ius vocand. Vnus eſt ſiquis collu-
ſionem detexerit,d.l.adoptiuum, ibi: *Vel ſi colluſionem de-*
44 *texerit*,hoc eſt ſi docuerit † libertinum, qui ingenuus non
erat,per colluſionem, & conniuentiam patroni ingenuum
eſſe pronunciatum, qui certè cum pro patrono ſit, quan-
tum ad edictum de in ius vocando ſpectat, patronus ſimi-
liter intelligentur, & quoad hoc beneficium, quoniam ne
quorundam dominorum erga ſeruos, patronorum erga
libertos nimia indulgentia, ampliſſimum ordinem (idest
Senatum) inquinaret,eo quod paterentur ſeruos ſuos,ſuoſ-
vè libertos in ingenuitatem proclamare, liberoſque iudi-
cari,Senatus Conſulto Numiano,vel Nomiano,vel vt Pla-
centino placet,Viuiano,Rofredo Iuniano,aut Domitiano,
quia Domitiani temporibus factum eſt, cautum fuit,vt ſi-
quis probaſſet per colluſionem: quicquam factum fieret
eius ſeruus,eiuſve libertus,qui detexiſſet colluſionem, l.1.l.
ſi libertinus.4. D.de colluſione,deteg.l.fin. C. eodem tit. à
quibus non longe eſt, l.12 tit. 1. part. 7. Alter caſus, ſiquis
præiudicio pronuncietur eſſe libertus, cum non fuerit: &
quidem is pro patrono habetur, etiam quantum ad ſucceſ-
ſionem,l.ſi iurauero,14. D.de iure patr. quamuis in primo
caſu contra ſit,ita nominatim cautum eſt Græca conſtitu-
tione,cuius in inſtitutionibus ſæpè mentio tit.l.4.C. de bo-
nis libertor. hoc ita tam varie,nam ſententiæ ſtatur, & iudi-
cata res pro veritate habetur: *tertius caſus*,ſi deferente eo,
qui libertus meus dicebatur, cum libertum meum eſſe iu-
raui; nam tametſi re vera non ſim,habebor tamen pro pa-
trono in cauſa huius edicti, non in ſucceſſione, quia plus
iudicis, quam litigatoris religioni defertur, hoc eſt rei iu-
dicatæ,quam iure iurando, d. l. ſi iurauero. 14. Nec obſtat
45 text. † in l. 2. D. de iure iur. cui ſatisfacit Ant. Quintana
Duenas,lib.1.de iuriſd.& imperio,tit.4.ea num. 22. quippè
Pauli ſententiam, in d.l.2. explicandam ita. Ius iurandum
ſententia ſuperius, non eſſe in omnibus, ſed illa ratione,
quod ſententia per appellationem retractatur, ius iurandū
non retractatur,l.admonendi. 31. D.de iure iurando, quod
ſi occurras,ex l.nam poſtea,9.§.ſi damnetur, eo titulo,re-
ſpondebis cum eodem Antonio vbi ſup. num. 23. *quartus
46 caſus*,ſi ſeruum † meis nummis emi,ea lege, vt intra cer-
tum tempus manumitteram,neque manumiſſam,quia fortan
ex conſtitutione Diui Marci ſeruus ad libertatem peruenit
ſeruus ipſe iure ſit liber,ego tamen patronus per omnia ha-
bebor,licet libertatem lex,non ego dederim,l.3.§.is plane,
D.de ſuis,& legitimis,l.3 §.ſed etſi,D.de legitim.tutor. l. 3.
cum aliis ibi,D. qui ſine manumiſſione ad lib. peru. ca.c.
pris actionibus ingrati,atque operarum,quas aduerſus eum
non habeo, l. ſiquis hac lege. 36. D qui & à quibus: non
idem erit ſi ſeruum nummis ipſius ſerui, vel amici eius
emerim,quo caſu ſeruus ipſo iure non ſit liber,l.is qui.4. l.
ſiquis ab alio 19. D. de manumiſſionibus,l. quis edicit.67.
D.de iudiciis,vtrumque proprijs rationibus.Nam in primo
caſu,cum mihi pretium ſerui abſit, æquum non eſt, vt mo-
ra,& ceſſatio mea mihi ius patronatus adimat. Altero ve-
ro, cum fidem ipſe fregerim, neque quicquam mihi abſit,
cauſa non eſt, cur mihi perfidia mea hoc ius non adimat.
47 *vltimus caſus*. † Vlpian. cum quis ancillam ea lege ven-
dit,ne proſtituatur ab emptore,aut ſi proſtituatur, vt ſit li-
bera ancilla proſtitura ex Diui Veſpaſiani conſtitutione ip-
ſo iure,ſic libera,& venditor, quamquam non manumiſe-
rit,quoniam eius legis dicendæ author fuit in omnibus pro
patrono habetur,d.l.ſed ſi hac, verſic. *proſtituta*, l. Diuus
48 Veſpaſianus,7.D.de iure patronat.His poteſt,& alius † nō
diſſimilis caſus ex Iulio Paulo adduci,in l.is quoque. 9. D.
de in ius vocando, cum qui ex cauſa fideicommiſſi manu-
miſſit,quemadmodum in ius vocari non poteſt, ſic nec vl-
tra quam facere poſſit condemnari,quamuis non gratuitā,
ſed

Digitized by Google

ſed debitam libertatem præſtiterit, l. nequaquam. 24. D. de
excuſat.tut. nam quantum ad ſucceſſionem, ad legitimam
tutelam, ad originem, & patriam pro patrono habetur. leg.
qui ex cauſa. 29. D. de bonis libertorum, l. libertus. 17. §. ex
cauſa. D. ad municipalem, non tamen in aliis patronatus
49 iuribus. Adijcies † denique hæc, quæ de reuerentia patro-
nis præſtanda diximus obtinere, ex Accurſ. verbo. *Patro-
nus*, in d. l. ſunt qui niſi patronus ius patronatus amiſerit,
tunc enim & in ius à ſocero, ſine venia vocari, & inſolidum
condemnari poterit, quod tamen tu cum laſo, nu. 7. in d. c.
17. in d. l. ſunt qui. Duareno, Prælect. 23. de re iudicata, ac-
cipies: ſi patronus ob culpam ſuam patronatus iure priue-
tur: ſecus ſi ſua ſponte illud remiſſerit, debetur enim tunc ei
nihilominus reuerentia, l. fin. C. de bonis libert.
50 Ait lex *patronus*, id eſt, domina, quæ ſeruum manumiſſit,
moueor ex ſequentibus verbis, ibi: *Liberique eorum
& parentes*, planè, ſi non de patrona, ſed patroni vxore,
Vlp. loqueretur, non plurali loquutione enunciaſſet, *ſed li-
berique eius, & parentes*, dixiſſet, nec obſtat ſub maſculino
fœmininum etiam comprehendi, nam & ſæpe fœmininum
à prætore ins edictis, quæ paſſim occurrunt, connumera-
tur. Patrona ergo, quæ vere manumiſſit, aut quæ pro ma-
numiſsore habetur hoc quoque beneficio gaudet.
51 Ait lex, *liberique eorum, & parentes*, rationem deduces
ex prænotatis (ſup. nu. 14.) coniuncta, l. ſiquis a liberis. 5. §.
ſolent. D. de liberis agnoſc. l. 8. tit. 22. part. 4. nam ſi libertus
inopes patroni filios, & parentes alere tenetur, eos ad ino-
piam, & egeſtatem trahere inſolidum extorquens, prohibi-
tum, quid mirum, iam de alijs ſubiiciamus.
52 Ait lex. *Item maritus de dote in id, quod facere poteſt cō-
uenitur*: latiſſimus † ſe se nobis diſputationis campus offert,
de marito, qui, & eodem hoc beneficio in exactione dotis
vtitur, quod & multis aliis Pandectarum capitibus com-
probatur, l. maritum. 13. cum multis ſequentibus ibi, l. ma-
ritus. 43. l. maritus. 54. D. ſoluto matrim. concordat. text. in
53 † §. item ſi de dote, Inſt. de actio. nec etiam contrarium eſt,
quod ibi dicitur, maritum condemnari in quantum facul-
tates eius patiuntur, non enim ſignificat facultates omnes
ei auferendas eſſe, ſed quatenus facultates patiuntur, id eſt
quatenus facere poteſt, l. 1. tit. 15. part. 5. Cuius tamen ver-
54 ba: *O ſi fueſſe come que deueſſe algo à ſu muger, ò ella à
ella a ſu marido*, ſcrupulum iniiciunt, quoniam d. cap. 17. de
re iudicata, & omnibus in locis, tantummodo dicitur, quo
caſu maritus dotis nomine conuenitur, quatenus facere
poſſit condemnandum, non ſi ex alia cauſa conueniatur,
quod & Prætoris edicto, ita expreſſum fuiſſe videtur, qua-
re ad alios contractus produci, non potuiſſe videtur, l. quod
vero. 14. D. de legibus, verum ita Diui Pij conſtitutione
admiſſum fuit, quæ iam tempore Modeſtini I. C. pro iure
certo habebatur, iuſtaque interpretatione ad mulierem
extenditur. l. non tantum. 20. inf. d. l. ſunt qui. Nihil ergo ea
quo contractu agat maritus contra vxorem non magis,
quam cum vxor contra maritum agit.
55 Sed grauiter † obſtat difficilis text. in l. Diuortio. 35. ibi:
*Sed & poſtea, quam patrimonium amiſerit plena erit ne-
gotiorum geſtorum actio, quamuis ſi dotis actione conuenia-
tur abſoluendus ſit*. D. de neg. geſt. is, ex qua conſtat inſoli-
dum actionem vxori aduerſus maritum, ſi dotis nomine nō
agat dari. Difficultatem diſſoluis Accur. in d. l. non tantum,
verbo, *condemnandus*, & in l. vxor marito, verbo, *iudicio*.
D. de donat. inter vir. actionem vxori aduerſus maritum,
ex alia etiam cauſa agenti non inſolidum, ſed quatenus ma-
riti facultates patiuntur dari, ſi conſtante matrimonio vxor
agat, ſecus ſi poſt diuortium, quia tunc etiam ratione con-
tractuum conſtante matrimonio initorum inſolidum exi-
git; communiter tamen ea opinio reprobatur, quoniam etſi
maritus ſoluto matrimonio, pro contractum illo conſtan-
te celebrato conueniatur, in memoriam, & honorem ante
acti matrimonii, d. l. ſunt qui beneficio gaudet, ex generali
huius d. l. ſunt, qui deciſione, quæ indiſtinctè cauſam dotis
aliis contractibus æquiparat, vnde Franc. Duarenus, prælec-
tione. 14. d. l. ſunt qui, ad d. l. non tantum, exiſtimat, Diui
Pij conſtitutionem accipiendam, cum hac exceptione, niſi
contractus initus ſit, ſoluto matrimonio, ponderat Scæuolæ
verba; *Diuortio facto*, quaſi hæc ſit conſtitutionis limitatio
trahenda que d. l. diuortiu, ad d. l. non tantum, ſicq. interpre-
tandæ, quod nouum non eſt, l. non eſt nouum. 26. D. de le-
gibus, l. in toto iure 80. D. de reg. iur. Vereor tamē ne Dua-
renus decipiatur, cum Modeſtini hæc lex, quæ Diui Pii cō-
ſtitutionem refert (quam prætermiſit diligens alias Ioann.
Vvolfangus Freymonius, vt videbis ex eius ſymphonia iu-
ris Chronologica, pag. 254.) temporibus Alexandri Seue-
ri, cum quo ipſe conſul fuit anno ab vrbe condita. 680. facta
fuerit: ſumpta enim ex eodem lib. 2. differentiarum, teſte
eodem Freymonio iam relato, pag. 649. col. 3. Ant. Auguſt.
de nominibus proprijs I. C. cap. col. 231. illa vero, l. diuor-
tio. Scæuolam auctorem habeat lib. 1. quæſtionum, ex eo-
dem Freymonio: pagin. 357. col. 1. Anton. Auguſt. col. 134.
qui longè ante floruit, temporibus nempè Marci Antonini
Imp. cuius & conſiliarius fuit anno prupè. 922. vt ſic vix
credendum ſit notabilem hanc conſtitutionis Diui Pij ex-
plicationem, quam Scæuola ſcripſerat, eam ſerio explicans
Modeſtinum, in d. l. non tantum omiſiſſe.
56 Quare aſſeuerandum eſt diſertè Diui Pij conſtitutionem
contractuum meminiſſe, nam ſi ex delicto conueniatur
maritus, veluti iudicio rerum amotarum, inſolidum con-
demnabitur, leg. ſi rerum. 52. inf. d. l. ſunt qui, & receptum,
cum multis Petrus Surd. de alimentis, tit. 1. q. 88. nu. 42. quē-
admodum, & ſocius ex doli clauſula obligatus, leg. ſed hoc
ita. 22. §. quod autem inf. eo. quod generale eſſe, ſup. num. 8.
animaduertimus. Huc ergo pertinet Scæuolæ reſponſum,
in d. l. diuortio facto, negotia vxoris geſsit, cogi poſſe ad do-
tis reſtitutionem, non modo dotis actione, ſed & negotiorū
geſtorum. Et tum demum inſolidum, vbi non ſtatim, cum
adminiſtrare cœpit, deſijt eſſe ſoluendo, vt iure poſsit ei im-
putari, cur tempeſtiuè ſolidum a ſe ſe non exegerit, alioquin,
ſanè habetur eius ratio, vt non conueniatur vltra quam fa-
cere poſsit, quod licet non ſic explicent, præſentium tamen
Accurſ. verbo, facere, in d. l. diuortio, verſ. *Hic enenit ideò,
propter delictum quod in adminiſtratione commiſſit, quia à
ſe non exegit*. Bart. & alij quos refert, & ſequitur laſo, in
dicta lege non tantum, numero octauo, infra dicta lege
ſunt qui. Aliæ quæ iuxta priuilegium hoc quod maritis in-
dultum eſt, adduci poterant, videbis apud eruditam Petrum
Barboſa, in commentariis, d. l. maritum, fusè enim, & erudi-
te per centum octo numeros rem, poſt alios omnes tractat.
57 † & Baez., d. c. p. 3. ex num. 1. Planè quamuis in ſocero à
nuru conuento pro dotis reſtitutione, quo cam dos ad eum
peruenit (iuxta tradita, in l. ſi cum dotem. §. tranſgrediamur.
D. ſoluto matrimon.) hoc priuilegium admittendum ſit, l. rei
58 iudicatæ. 16. §. ſocero, illo tit. l. licet. 21. D. de re iudic. In
ſocero autem ad dotis promiſſæ ſolutionem, per generum
conuento, dubitabilius eſt propter repugnantiam, l. ex di-
uerſo. 18. in prin. D. ſoluto matrim. d. l. licet. 21. D. de re iu-
dicata, & l. penul. D. de iur. dotium. Rem latiſsimo ſermone
examinat, item Petrus Barboſa, in d. l. maritum, ex nu. 59.
Zaſius, lib. 2. reſponſorum, cap. 9 lib. 1. ſing. intellect. cap. 5.
accuratè Duarenus, in d. l. ex diuerſo. Ego animaduertis
59 verbis, d. l. penult. ibi; *Ex cauſa, & perſona id tribuendum
puto*, Ant. Fabri coniecturam, lib. 1. coniectur. capit. 14. val-
de probo, qui verba, d. l. ſicut, ibi: *ſed alio iure vtimur*, ita
legit, *ſed alio, & alio iure vtimur*, cuius quidem lectionis
ſenſus eſt, æquum quidem eſſe, ſocerum ex promiſsione do-
tis, ſoluto matrimonio, non inſolidum condemnari, ſed alio
iure nos vti, id eſt cum olim inſolidum condemnari, nunc
non condemnari. Regulariter non condemnari, ex cauſa
tamen, & perſona condemnari, ſi dolo dotem promiſerit,
vel ſi talis perſona ſit, quæ vix aliquo honore digna videa-
tur, iuxta dict. l. penult.
60 Subdit ex eodem Vlpiano, lib. 66. ad edictum, in leg. item
miles, 13. d. l. ſunt qui. Tribonianus. *Item miles, qui ſub ar-
mata militia ſtipendia meruit condemnatus, eatenus, quate-
nus facere poteſt cogitur ſoluere*. Inter reliquos igitur, qui-
bus beneficium hoc d. l. ſunt qui, conceſſum eſt, miles cōnu-
meratur. Ius ſingulare eſt propter fauorem militiæ propter
quam plurima ei indulta priuilegia conſtat ex multis, quos
accu-

Digitized by Google

accuratè congeſſimus,in rubr.num.2. Inſt.de teſtam.mili-
tis,ex quibus & ijs,quæ nos ad eum titulum ſcripſimus,quę
ad exornationem d.l.ſunt qui,& l.miles, 6.ſup.eodem atti-
nent, petenda ſunt. Illud nunc admonuiſſe ſufficiat, neque
in plus,quam facere poſſint damnari,neque æris alieni cau-
ſa in carcerem conijci poſſe explicant, & exornant præter
claſſicos in d.l.6.& l.18.d.l.ſunt qui.& in l.Centurio, D.de
vulg.vbi nominatim Alex.num.27.Bald.in l.1.nu.21. Cod.
qui bon.ced.poſ. Ferd. Menchaca, de ſucceſſ.creatione, 1.
par.lib.3. §.22. num.73. verum quia variæ hinc quæſtiones
exoriuntur,& apud nos Hiſpanos ea in primis,quæ de nobi-
lium priuilegijs diſputat, maximam coniunctionem cũ hac
habent,de ea, ut alijs deinde,quo vtilior noſtra hæc diſputa-
tio ſit agemus.

61 Idem itaque ius in nobilibus apud nos admiſſum eſt, ne
ſcilicet pro ciuili debito plus quam facere poſſint condem-
nentur,aut pro eo in carcerem conijciantur,quod quamuis,
& Cæſareo iure recipiendum, cum Baldo, Iaſone, & Ale-
xandro & alijs ſcripſerint Couarr.lib.1.variarum,c.1.num.
4.Baeza,de inope debitore,cap.16.num.8.& 9. Regia tamẽ
lege diſſertè cauetur in his nobilibus, quos *hidalgos*, vulgus
appellat l.4.& 5 tit.1.lib.4.ordinamenti,l.4.5.& 6.tit.2. lib.
62 6.Recopil.Niſi vel debitum † ex delicto deſcendat,leg.79.
Tauri,l.3.tit.2.lib 6. nouæ Recopil.vel ex Regalium vecti-
galium conductione, vel alias fiſco nobilis, aut miles obno-
xius ſit,vt eiſdem legibus cautum eſt,vbi Ant Gomez,& a-
lij obſeruant,Couarr.& Baeza.in iam relatis locis,quod nõ
63 tantum † in ipſorum perſonis admiſſum eſt, verum, & in
eorum,& armis equis,& quotidianis habitationis domibus,
quæ pro executione æris alieni capi non poſſunt, l.3.4. & 5.
tit.2 lib.4.ordinam.l 3.& 4.tit.2.lib.6. Recop.poſt ſup.alle-
gatos nouiſſimè reſoluit Ioann. Yañez Parladorius,lib.1.re-
rum quotid.c.fin.5.par.§.3.nu.30.& § 6.nu.9.Ioan.Garcia,
de nobil gl.1.ex nu.4.

64 Sed illud quæri ſolet, an ſi alia bona nobilis non habeat,
capi hæc iure pignoris poſſint,nam l.23.ibi; *Non les deuen
otro ſi prender los cauallos, ni las armas, fallandoſes alguna
coſa mueble, o rayz en que puedan fazer la prenda. E aun-
que no fallaſſen coſa en que la fizieſſen, non les deuen tomar
los cauallos de ſus cuerpos*, & c.tit.21. par.2. etiam alijs bo-
nis non extantibus, vides hoc priuilegium nobilibus com-
petere. At l.3.ibi; *E non deuen entregar por razon de la deu-
da ſobre que fue dado juyzio en cauallos, ni en armas de ca-
ualleros, & fallando otros bienes del vencido*,tit.27.p.2.pri-
uilegium ceſſare ſi alia bona non extent probat. Noſtrates
quoque ſcribentes non ſatis in ea re ſecum conſentiunt. Nam
Pet. Auendaño in dictionario, verbo; *Cauallero*, putat pri-
uilegium ceſſare,vbi alia bona non extant; è contrario Di-
dac. Perez,in l.12.tit.1.lib.4.ordinam.negat etiam alijs bo-
nis non extantibus hæc capi poſſe, Ioannes vero Otalora,de
nobil.c.fin.nu.3.quantum ad arma,& equum ait,etiam alijs
bonis deſideratis, capi hæc iure pignoris non poſſe, quoad
domum vero ait raro id vſu obtinere, iuxta quam obſerua-
tionem conueniendas, & conciliandas Regias leges exiſti-
mo,cum erudito Parlad.d.§.3.nu.30.

65 An autem nobiles huic poſſint priuilegio renunciari,vi-
de Greg.Lopez, in l.34. tit.fin.par.7. Couarr.in c.quamuis
pactum,in initio 2.par.num.3 Otalora,de nobilitate,2.par.
3.par.principalis,cap.9.num.8 & latè diſputantes,in d.l.79.
Tauri,Did.Caſtillo,& alios, Ferdinand.Menchaca, de ſuc-
ceſ creatione,§.22.nu.74.Ioann.Garcia,de nobilitate, gl.6.
nu.18.Ioan.Gutierrez,de iuram.confirmat.1. par.c.16. per
tot.Parlad.d.§.6.nu.11.

66 Deinde,quamuis ius ſingulare non facile ad conſequen-
tias ſit producendum,etiam ſi eadem forte ſit ratio) ſacræ
militiæ militibus,ideſt,clericis ſacris ordinibus initiatis, hoc
idem ius,& beneficium conceſſum eſt, ne ſcilicet vltra quã
facere poſsint conueniantur, neve in carcerem pro ciuili
debito detrudantur,quod cum,& à iuris noſtri Cæſarei in-
terpretibus iamdiu admiſſum eſſet, vt conſtat ex Accurſ.
verbo,*facere poſſit*,in l.miles.6.ſup.d.l.ſunt qui Bart.& re-
liquis ibidem, & multis alijs quod adducunt mox referen-
di,Pontificiam, Regiaque Hiſpana ſanctione cautum eſt,
cap.Oduardus.3.de ſolutionibus, l. 23. vbi Gregor. verbo,
vn clerigo à otro,tit.6.part.1.ex quibus conſtat, neque ex-
communicationis ſententiam aduerſus inopem clericum
pro ære alieno proferendam,ſed idoneam cautionem,ideſt
iuratoriam, vt ſi ad pinguiorem deuenerit fortunam, debi-
ta perſoluet recipiendam; memineris tamen † priuilegium
67 hoc non omnibus paſſim conceſſum, ſed ijs tantum, qui in
ſacris ſunt conſtituti ordinibus, aut beneficiatis (vt Cano-
niſtæ aiunt) aut alias diuino Eccleſiæ miniſterio deputati ſunt,
non vero minoribus initiatis, etſi ſcholares ſint, quicquid
contendat Rebuff.in authentica,habita, priuilegio 112.C.ne
filius pro patre, eos vero quibus id competit,nec iuramento
illi poſſe renunciare, vt deduces ex frequentiori opinione,
& ſententia, quam plura iuxta hæc adducentes reſoluunt
videndi Couarruu.libro ſecundo, variarum cap. 1. numero
9. Ioann. Gutierrez (qui hoc contrarium tenet) de iura-
mento confirmatorio,cap.17.Padilla,in l.1.num.7.C.de iu-
ris & facti ignorantia,cum infinitis Baeza.de inope debito-
re,c.17.ex num.1.Menoch lib.2.de arbitrar.centur.2. caſu
183. nu.30. Paz, in praxi, tom.2. 3. par.cap.vnico,qui ob-
ſeruandam ex hodierno ſtylo praxim, in hoc beneficio ad-
didit.

68 Proxima eſt ſuperiori,& illa inſpectio,an & Doctoribus
priuilegium idem concedendum ſit, Bar.in l.medicos, C.de
profeſſorib. & medic. lib.10. quem communiter alij ibi ſe-
quuntur, ſi doctor iuris profeſſor, alteriuſvè honeſtæ diſci-
plinæ præceptor,ſit admittit Guido Papæ,decif.88.& decif.
388 & ſi actu non legat,idem probat,idque neruosè aduer-
ſus Bartolum pluribus conſtructis argumentis contendit,ab
eius tamen impugnationibus quibus ſigillatim, ſatisfacit e-
nixè Gaſpar Baeza, Bartolum defendit, cui & accedo ego,
contendendum ergo eſt Doctoribus legentibus, hoc priui-
legium concedi,non quidem his qui doctorali tantum titulo
cohoneſtantur, ſed qui verè profeſſores, & magiſtri ſunt;
quod cum iure ciuili Romanorum certiſſimum ſit,ex l.me-
dicos,l.magiſtros,C.de profeſſori,& medicis,lib.10.coniũ-
cta,lege vnica, Codic.de emend. Codicis ibi, & *Beryten-
ſium Doctorem Dorotheum*,& l.1. C.de Iuſtinianeo Codi-
ce confirmando, ibi: *Iuris doctor in hac alma vrbe Theo-
philus*, quorum ſæculo nomina hæc doctorum, licentiato-
rum,& bachalaureorum, quorum tanta hodie copia, non
irrepſerat,ſed Doctores tantum illi appellabantur, qui ius
ciuile,medicinam, philoſophiam, aliaſque honeſtas diſci-
plinas iuuenes edocebant, cum tamen nullo annulo pileoue
accepto doctoralis dignitatis, codicillos oſtenderent, vt
multi hodie, qui nihil ſunt minus quam Doctores. Iure ta-
men Regio indubitanter quoque idem probandum eſt, l.8.
tit. 31.p. 2.ibi; *Otorgaron priuilegio à los Maeſtros de las
Eſcuelas*,& ibi, *Que mueſtran los ſaberes en los eſtudio*, vbi
nominatim Gregor. verbo, *que mueſtran los ſabere*, quod
ſic in praxi admitti conteſtatur Baeza, d.cap. 16. ex num.
69 127.Nec † te turbet,l.8.tit.7.lib.1. Recopil. ex qua conſtat
profeſſionem,non ſufficere,niſi, & quis doctoralia inſignia
apud nos Salmanticenſes, Complutenſes, Pintianos, aut
Collegium Aegidij de Albornoz Bononiæ acceperit, ea
namque lex ſolum loquitur de immunitate tributorum, qua
70 illa tantum gaudent † Doctores,& candidati (vulgo,*licen-
ciados*) quorum eruditio illis in gymnaſijs comprobata eſt,
alia vero priuilegia profeſſoribus à iure conceſſa in corre-
cta manẽt:quomodo,d.l 8. nominatim interpretetur Greg.
Lopez in l.3.verbo,*ſabiduria*,tit. 12.par.2. Pet.de Auenda-
ño,de exequend.mandatis,2.par.c.14.nu.2.,& 30.Azeued.
in d.l.8.in princ.

71 De aduocatis dubitant quoque interpretes, in d.l.miles,
6 ſup.d.leg ſunt qui,& alii omnes ſuperiore numero à nobis
relati: omiſſa tamen ea diſtinctione, quam iuxta eos facere
Baeza ſcribit, quoad hoc priuilegium reſoluendum eſt,
quod licet iure communi inſpecto eo gaudere debeant,
quo & nouiliſſimi appellantur,l.1. C de adu diu.iudic.lege
prouidendum, 7. C.de poſtulando, [illegible] vtiles,
quam milites cenſentur,cum & ipſi [illegible] l.ad-
uocati,14.C.de aduocat.diuerſ.iud. [illegible] & mili-
bus eos æquiparare docet ibidem Bart. [illegible]

Digitized by Google

giſ potiſſ, maximè in huius noſtræ quæſtionis ſpecie, poſt
gloſſ in d.l. miles Alex. & Iaſone ibi numer. 8. & 9. & cum
alijs Rod. Suarez, in l. 2. tit. *de los g nanos.* §. quæſitur
quinto, num. 12. lib. 3. fori, quem ſecure ſequitur eis ad ſtipu-
lator Iacobus Valdes, vix tamen conſuetudine, id admitti
ſcribit Baeza, d. cap. 16. num. 152. quamuis ſine ſcrupulo ex
eius ſententia ad priuilegium hoc eos admittendos ſi ſcien-
tia, meritiſque inſignes ſint, ipſe ſemel, & iterum admo-
neat, à quo non multum diſcrepant Ant. Gomez in l. 83.
Tauri, num. 17. Azeuedo in l. fin. num. 3. tit. 21. lib. 4. nouæ
Recopil.

72 Sunt & alij qui pro ciuili debito in carcerem non conij-
ciuntur, veluti tutor pro debito ſui pupilli, l. 2. D. de admi-
niſt. tut. l. 3. §. tutor quoque, ſup. d. tutt quis l. 1. C. quando ex
facto tut. l. 1. C. quando fiſcus, vel priuat. quamquam ſi pu-
73 pilli † bona habeat tutor, eaque, vt pignori capiantur non
exhibeat, donec exhibeat iure in carcerem detrudi poſſit,
vt ſcribit Bal. in d. l. 1. C. quando fiſcus vel priuat. vt cum
aliis reſoluit Ioan. Parlad. d. lib. 2. cap. fin. 4. part. §. in princ.
74 & 5. part. § 6. numer. 143. Minor † quoque eodem gaudet
priuilegio, vti ſcripſerunt Angel. P. roſinus in l. vacantia, C.
de bonis vacantibus lib. 10. & in l. nemo, C. de exact. tribut.
eodem lib. Angel. Aretin. in §. fin. num. 2. Inſt. de action.
Bald. in l. 1. num. 54. C. qui bonis ced. poſſ. Roman. conſil.
221. Greg. Lopez. in l. fin. verbo *todo* tit. 15. part. 5. Parlad.
d. § 6. num. 15.

Denique ruſticis perſonis, an idem concedendum ſit du-
75 bitari rectè poteſt, quoniam ſi rei ruſticæ † inſtrumentis
id datum eſt priuilegium, ne pignoris nomine ex cauſa æris
capiantur, neve à rei ruſticæ negotio abducantur.

Quando quidem ſunt hæc duris agreſtibus arma.
Queis ſine nec potuere ſeri, nec ſurgere meſſes.

Vt apud Virg. lib. 1. Georgicor. Vnde veteri Phrygum inſtitu-
to, ſiquis inſtrumentum agricolationi aptum furto ſuſtuliſ-
ſet, vel bouem aratorem occidiſſet, morte mulctabatur, vt
refert Stobeus ſermone 45. idemque ex Solonis lege capi-
tale eſſe referente Plinio, lib. 8. cap. 45. & inata hæc Ælia-
nus Attica lege cautum fuiſſe narrat, bouem qui iugum
trahit, vel in aratro, vel plauſtro ne mactes, quoniam ille
etiam agricola eſt, ac humano generi laborum locius. lib. 5.
de varia hiſtoria, & ex aliis gentibus Diodorus, lib. 5. cap. 3.
conſtituerintque Romani Cæſares, ſeruos aratores, quo
iure, ac inſtrumenta aratoria pignorandis non eſſe obten-
tu æris alieni, l. executores 7. l. pignorum 8. C. quæ res pig.
oblig. poſſ. quibus congruit Imperatoria Federici ſecundi
ſanctio, tit. de ſtatutis, & conſuetudinibus contra Eccleſiæ
libertatem editis, §. Agricultores, collatio 10. ab Innocenti-
tulo, C. quæ res pign. obl. poſſ. Auth. Agricultores adiuncta,
quam ſub dict. tit. Innocentius tertius Pon. approbauit, quod
cum & in patrias noſtras etiam conſtitutiones traductum
fuerit, vt deduces, ex l. 23. tit. 21. part. 2. l. 3. tit. 27. part. 3. l. 16.
tit. 51. lib. 4. Recopil. l. 5. 16. l. 13. tit. 17. lib. 6. eiuſdem Recu-
pilat. & apud Gallos multis edictis admiſſum ea ſigillatim
indicans, conteſtetur eruditus Renatus Choppinus, lib. 1. de
priuilegiis ruſticorum, capit. 7. n. 6. diuerſum in Romanæ
Eccleſiæ ditionibus cuſtodiatur. Reſcripto Apoſtolico Pij
V. anno 1566. quinto Idus Octob. *de priuilegiis artis Agri-
culturæ, & rei frumentariæ*, & Neapolitanis quoque con-
ſtitutionibus ſit cautum, referente Mattheo de Afflictis, in
conſtitutionibus Neapolitanis, tit. de reuocandis tranſeun-
tibus ad alienas habitationes. num. 2. vſque adeo, quod & ſi
ruſticanus fortunæ bonis careat, præter quam bubulo peco-
re, ligone, aratro, ſarculis falce putatoria, meſſoria, fœnaria,
bidentibus, qualis vin demiatoriis, & exceptoris, quæ in in-
ſtrumento fundi Sabinus libris ad Vitelium enumerauit, ne-
que tunc hæc iure pignoris capi poſſe aduerſus Accurſ. in d.
l. executores, licet cum illis omnes probauerint Hippolyt. in
Rub. de fideiuſſoribus, num. 112. Ripa, de peſte, in rubr. de
præſeruatoriis remedij. num. 221. Duen. ſ. reg. 275. Chop-
pin. d. cap. 7. ad finem, frequentius ſit admiſſum, Marahia,
de ordine iudiciorum, 6. part. actu. 3. & vlt. num. 28. & no-
ſtrati iure nuper cautum, l. 5. tit. 17. lib. 5. l. 1. tit. 6. lib. 6. Re-
copilat. conteſtantibus Guud. de Paz. t. tom. 4. part. capit. 2.
num. 36. & cum multis Alphon. Azeuedo, in l. fin. num. 4. 5.
tit. 21. lib. 4. Recop. P. rlador. lib. 2. rerum quotid. cap. fin.
76 5. part. 6. 4. num. 20. & 21. Quare † & eiſdem ruſticis per-
ſonis idem concedendum erit, vt ſic agricolæ ſedulo agri-
culturæ vacent, quò reſpexiſſe videtur Caliſtratus, in l. 2. D.
de muneribus, Impp. in l. 1. C. de collat. fund. primo lib. 11. quo-
niam, vt Columella, lib. 1. in proœmio, ex aliis refert, ſine
agricultoribus, nec conſiſtere mortales, nec aliis poſſe mu-
nif ſ m eſt, quos & reip. b nerues Dionyſius Luſitanorũ
Rex appellat (vt decurionibus Imperator Maiorianus ad-
in. ex Caſſiodori interpretatione, qua in tit. C. de decurio-
nibus lib. 10. Cuiacius retulit) & non ſanè inferiores, vt ex
Platone Ariſtotele, Plutarcho, & aliis infra referendi com-
memorant adeo, vt apud Vtopienſes (vt lib. 5. Vtopiæ, re-
fert doctiſſ. Thomas Morus) nullam aliam artem, nullum
alium officium cognitum fuiſſe commemoret: & apud In-
dos, in primo poſt ſapientes loco haberi Agricultores, ex
Arriano, Strabone, & aliis Petrus Greg. 2. part. Syntag. nat.
lib. 18. cap. 5. num. 2. vnde rectè de eis Marcus Cato, in
princ. de ruſtica. *Et virum bonum, cum laudabant, ita lau-
dabant, bonum agricolam, bonumque colonum, mercato-
rem aut m ſtrenuum, ſtudioſumque rei quærendum exiſtimo
verum periculoſum, & calamitoſum, at ex agricolis, & vi-
ri fortiſſimi, & milites ſtrenuiſſimi gignuntur, maximèque
pius quæſtus ſtabiliſſi nuſque conſequitur minimeque inui-
dioſus, minimè que male cogitantes ſunt, qui in eo ſtudio oc-
cupati ſunt.*

Prudenter igitur Galli Principes, ne ruſtici ob æs alienũ
quælecumque abducerentur in carcerem conſtitutione la-
ta. 8. Idus Octob. anno 1571. ſanxerunt. Prudentius noſter
Hiſpanus Rex Diuus Philippus II. apud Matritum. 9. Mar-
cij, anno 1594. ne perſemeſtre ex cauſa æris alieni vincu-
lis detineri poſſint, quod ſanè ex d. authentic. agricultores,
deſumptum non dubitauerim, vbi non ſine diſtinctione
Immunitas, ſed dum circa rem ruſticam occupantur, dum
villis inſident, dum agros colunt, conceſſa eſt namque in
vniuerſum, & in perpetuum, beneficium hoc eis indulge-
retur, commercij quodammodo interdicerentur, magno-
que incommodo eius qualitatis homines afficerentur ne-
mine, cum eis contrahere volente (vt alias in minoribus in-
quit Iulius Paul. in l. quod ſi minor. 24. §. non ſemper, D. de
minoribus) ſtatuit ergo Hiſpanus legiſlator, quoad inſtru-
menta aratoria attinet, etiam nullis aliis bonis extantibus,
iure pignoris capi non poſſe, idque non ſemeſtri tantum,
verum vſque a quo alio tempore præterquam in fiscali-
bus nominibus exigendis, in quibus ceſſat hæc ruſticorum
immunitas, excipitur quoque merces a colono agrorum
proprietario debita, aut ſiquid ab eo pro meliori culturæ
expeditione mutuum acceperit, etſi quæ alia iura domini-
ca fuere olim vectigali prædio iniuncta, quemadmodum
Regio edicto continetur, his namque caſibus, ſi nulla alia
extent ruſtici bona quibus æs alienum diſſolui poſſit, etiam
culturæ inſtrumenta capi poſſunt binis, exceptis bobus, alijſ-
ve aratoriis iumentis, quæ nec hiſce caſibus capiuntur, quo-
modo d. noua Philippi 2. ſanctio anteriores leges explicuit.
Quoad perſonas, de quibus nihil ante ſtatutum iure Hiſpa-
no tantum, quò magis rei ruſticæ poſſint incumbere, ne per
continuum tempus ſiue à Kalendis Iulijs, ad Kalendas vſque
Ianuarios, pro ære alieno ciuili (vt noſtri aiunt) carceri
mancipentur ſecus ſi factum ſit, & iudex, & creditor maxi-
mis pœnis plectitur, cumque alia eadem conſtitutione ru-
ſticorum fauore tradita ſint, illud maxime, quod etiam in
horum feriarum in omnibus inſtrumentis frequens eſſet
renunciatio, earumque renunciationẽ valere. ex l. 1. D. de
feriis, ſcripſerit Bartolus, tractat. de carceribus, q. 5. num. 9.
hodie nulla erit Tabellion, qui eã adiecerit inſuper maximè
multatur, vti quinto eiuſdem conſtitutionis, §. cauetur. Qua
de re, quia nuper multa ſcripſit eruditus Caſtillo de Boua-
dilla, lib. 3. Politica, cap. 3. num. 61. cum ſequentibus, & mul-
ta integro, iuſſoque eam in tem edito volumine Iacobus
de Collantes, libris tribus, ad pragmaticam rei frumentariæ
ideò non ſubſiſtimus, pergamus iam. His perſonis, quarum
mentionem hactenus fecimus fœminæ quoque annumerã-

dæ

Digitized by Google

7 dæ ſunt, quæ pro debito, † ærevè alieno carceri non mancipantur: niſi aut debitum ex delicto, vel quaſi delicto deſcendat, aut mulier adeo impudica, & inhoneſta ſit, vt publice corporis ſui quæſtum faciat, l. 62. Tau. l. 10. tit. 3. lib. 5. nouæ Recopilationis, in quarum commentariis Antonius Gomez, & alij Tauriſtæ, Ioann. Matienzo, & Alphonſus Azeuedo, cum ampliationibus, & limitationibus prolixe adeo rem examinant, vt eam ad ſaturitatem habere poſſitis.

Decimum Pręceptum.

Veanſe luego los plazos de los pregones: ſi ſe dieron de tres en tres dias, ſi la execucion ſe hizo en bienes muebles, ò de nueue, ſi ſe hizo en bienes rayzes:

De temporibus ad pignora vendenda, & de earum publica ſubhaſtatione. §. 10.

SVMMARIA.

1 *Bona in executionis cauſam capta, ſi creditori ſatis non ſit, in publica ſubhaſtatione venduntur.*
2 *Tempus iudicatis humanitatis gratia adſoluendum conceditur.*
3 *Tempus iudicatis quantum olim daretur, hodie arbitrariũ iure ciuili nouiori.*
4 *Pignora in executionis cauſam capta trinundino peracto maiori licitatori addicuntur.*
5 *Præconia quo tempore emitti debent, immobilibus, & immobilibus bonis.*
6 *Præconiorum tempora aliquibus in caſibus reſtringi.*
7 *Præconia partium conſenſu remitti poſſunt.*
8 *Præconiorum dies remitti non poſſunt?*
9 *Pignora breuiori licita tempore legitimo, an aditio valeat.*

1 ERgo ſi reus in carcerem recluſus non ſoluat, aut ſi ex his eſt, qui in quantum facere poſſunt tantummodo condemnantur, extra carcerem conſtitutus iudicato non pareat eius bona in cauſam executionis capta, publica ſunt in ſubhaſtatione vendenda, quod cum antiquo iure, ita cautum eſſet, d. l. à Diuo Pio. 15. §. in venditione, de re iudicata, l. ordo. 3. C. de executione rei iudi. l. fin. C. ſi aduerſus fiſcum, l. 1. cum ſeqq. C. de fide inſtrumentorum, & de iure haſtæ fiſcal. lib. 10. l. 6. tit. 27. part. 3. l. 11. tit. 31. part. 7. comprobatum etiam eſt, d. leg. 19 tit. 21. lib. 4. nouæ Recop. de quibus antequam agamus, quia plerique id non ſatis intelle-
2 xerunt, meminiſſe oportet. † Quod cum quis damnatus eſt, nõ ſtatim cogitur ſoluere, ſed ei humanitatis gratia cõceditur dilatio ad ſoluendum, l. ſi cum multi. 16. D. de compenſ. quemadmodum, & cum quis confitetur ſe debere, ex leg. debitoribus. 31. de re iudicata, quoniam confeſſio rei iudicatæ comparatur, leg. poſt rem. 56. de re iud. Hoc tempus
3 † olim ex duodecim tabul. triginta dierum fuit *condemnatis adſoluendum triginta dies iuſti ſumpto*, explicat Sextus Cecilius apud Gellium lib. 20 noct. Attic. cap. 1. & erudite Balduinus ad leges. 12. tabol. cap. 46. Poſtea actum eſt, & ſtatutum tempus duorum menſium: ad extremum Iuſtinianus quatuor menſium ſtatuit, l. 2. & 3. C. de vſuris rei iudicatæ, quod poteſt ex cauſa mutari dando, vel longius, vel breuius tempus, leg. 2. D. de re iudicata, arbitrioque iudicis tandem relinquendum Diuus Pius Caſio Proconſuli reſcripſit, d. leg. debitoribus. 31. Is ergo qui pro tribunali cognoſcit non ſemper iudicati tempus ſeruat, ſed nonnunquã arctat, nonnunquam prorogat pro cauſe qualitate, & quãtitate, vel perſonarum obſequio, vel contumacia, vt dict. l. 2. & 3. Conſulti animaduertunt; vbi præter antiquiores iẽ exactè Duaren. & Donel. exornarunt. Cuiac. lib. 3 obſeruat. cap. 39. Fornerius, lib. 2. & 31. ſelect. 15. Baldui. d. capit. 46. Socinus, reg. 396. Poſt eius temporis lapſum pignora capiuntur, vt diſtrahantur executionis cauſa, non ergo fit ſtatim diſtractio pignorum poſtquam capta ſunt, ſed expectantur duo menſes. Ex quo apparet iure pandectarum, ad vendendum tantum pignora duos menſes dari, l. debitores, ad ſi. quod alij non intellexerunt. Hodie trinundino peracto
4 † maiori licitatori addicuntur, d. l. 19 nouæ Recopil. Antequam addictionem ter debent neceſſario proclamari, mo-
5 bilia † tertio quoque die, immobilia nono, ſi preco adſit eius boatu per iudicem, apparitorem, ſiue notarium, l. 11. tit. 31. p. 7. ſiue per edictum Auend. in capp. Præt. 2. part. c. 12. nu. 2. primo nundino in debitoris municipio, alijs apud iudicis exequentis forum, l. 1. & 2. D. de bon. auct. iud. poſſid. l. 36. tit. 4. lib. 3. Recopil. quod cum hodie ea noſtris luculenter explicent, variaſque huc ſpectantes quæſtiones enarrent Azeuedo, in d. l. 19. Parlador. d. lib. 2. cap. fin. 5. p. §. 8. ex num. 1. Couarr. lib. 2. variarum, cap. 11. nu 3. Paz, in praxi 1. tom. 4. part. cap. 2. ex num. 39. non ſubſiſtimus.
6 Illud tamen prætermitti non poteſt tempora hæc aliquibus in caſibus reſtringi poſſe, quorum ille magis eſt obuius qui deduci poteſt ex text. iuncta gloſ. in cap. de cauſis. 4. de officio deleg. quippe cum de legati iudices (dicimus Hiſpanè *de commiſſion, y peſquiſidores*) ea reſtringunt, quia modicum videlicet tempus habent, quibus adſtipulantur text. in l. 43. tit. 13. lib. 8. Recopilat. & in l. 18. tit. 7. lib. 9. eiuſdem Recopil. quibus cautum eſt in rebus pertinentibus ad iudices ſodalitatis, ſiue, *de la herman dad*, in fiſcalibuſque debitis, intra breuiora longe tempora proclamata fieri, bonaque addici debere: quod & Petrus de Auendaño obſeruat, in dictionario, verbo. *Almoneda*, & in capitibus Prætorum. 2. part. cap. 12.
7 Remitti autem quamuis ex partium conſenſu proclamata poſſint, ita vt pro emiſſis habeantur: vulgo, *ſe ayan
8 auido pro dados los pregones*, adhuc tamen dies † præconiorum à lege conceſſi, tranſire debent, vt locus ſit vltimæ executioni, cum pro forma à d. l. Regia requirantur, quod & nominatim Couarr. obſeruat. d. lib. 2. variar. c. 11. nu. 3.
Et quamuis ſi breuiore, quam lege eſt definitum tempus pignora licere contingat, auctio cum omnibus inde agitatis circonducenda ſit, & ex integro repetenda ſint præconia, & executio eum in locum reſtituenda, quo omnia erãt, ante quam bona licerent, reliquis in ſua cauſa manentibus, l. & poſt edictum. 73. D. de iudicijs, leg. fin C. ſi aduerſus fiſcum, l. 1. C. de fide inſtrumentorum, & de iu. haſt. fiſcal, lib. 10. ſi tamen in prolixius tempus prorogata fuerit auctio, ſuſtinebitur executio, vt ex alijs Parlador. docuit, d. §. 8. n. 8.

Vndecimum præceptum.

Veaſe ſi fue el deudor citado para remate, en ſu perſona; ò no pudiendo ſer auido ſe notificò el remate en ſu caſa, o à ſu familia.

De citatione ad ſententiam addictionis, vulgo, de remate. §. 11.

SVMMARIA.

1 *Citationis materia remiſſiue.*
2 *Citationem perſonalem ad addictionis ſententiam omnino neceſſariam ſecundum plures.*
3 *Citatio ad domum quando in executionis cauſa ſufficiat?*
4 *Curator bonis dari debet, ſi reus latitat, vel abeſt.*
5 *Oppoſitione à reo, ante, vel poſt addictionis ſententiam facta, nulla eſt citatione opus.*

1 PLura hic de citatione examinanda occurrebant, hæc etſi omnibus ſint obuia, & quid in executionis cauſa ſit obſeruandum, adeo ſit, d. l. Regia. 19. tit. 21. lib. 4. nouæ Recopil. expreſſum, vt dubitationi nullius ſit relictus locus, ne actam rem agamus, videndi ſint Ioſeph. Mascardus, de probat. volum. 1. conclu. 290. cum quatuor ſequentibus, & nouiſſimus Cardinal. Thuſcus, practicarum concluſionum iuris 1. ex concl. 230. ad concl. 274. qui duo ubi pro infinitis

Infinitis ſufficians,& qui ex noſtris,& alijs plures referuns Hieronym.Zeuallos pract.communium opin. concl 175. & 366.& qui nominatim in propoſito,d.l. Regiæ,& explicatione huius præcepti loquuntur præter Azeuedo, in eadem lege 19.à num.95.ad num.120. Ioan.Gutierrez.lib. 1.pract.quæſt.cap 133. Parladorius, d.5. par.§ 9. per tot. Paz,in praxi.2.tom. 4. part.cap.2.nu.43. Bouadilla,lib. 3.
2 Politicar,cap.14.nu.22. Ex quibus † colliges, quod etſi controuerſum ſit,an in hoc caſu perſonalis citatio omnino neceſſaria ſit, an vero ad domum citati fieri ſufficiat:placuerique Couarruu. Auendañ. Auileſio, & alijs quos iam relati commemorant,citationem perſonalem omnino re-
3 quirij verius eſſe ad domum factam ſufficere † ſi reus latitat,vel abſens eſt à ciuitate, vel oppido iudicis exequentis,eiuſque perquiſitionis à nuntio fides ſit facta, vt ex magis communi conteſtantur Gutierrez Azeuedo, & Parladorius,vbi ſup.quod cum iure communi, vt aiunt,certiſſimum ſit,ex l.4. D.de liberis agnoſc.l. ſcire.13. §. qui autē, D.de excuſ.tut.l.aut qui aliter. 5.D.quod vi,aut clam, quas plura de denunciationibus,quæ fiunt ad domum adducens exornat Cuiacius,lib.7.obſeru.cap.1 p.cap.cauſam 3.de dolo,& contumac.cap.fin. de eo qui mitt. in poſſ.l 41. tit. 13. p.5.l.2. tit.19.lib. 4. Recop.nominatim quoque, d.l.19.cauetur: ibi: *Sea citado el dicho deudor para remate, en ſu perſona,pudiendo ſer auido,y ſino en ſu caſa, &c.* Quam-
4 uis eo caſu † curatus ſit bonis,eius, qui vel latitat, vel abeſt curatorem,ſiue defenſorem dati,cum quo iudicij acta celebrentur,docuit Paz,d.n.43. Azeu.d l.19.n. 120.Qua in
5 re omnino memineris, quod ſi reus † ante citatione, vel poſt ſe executioni (vt aiunt) oppoſuit, nulla eſt citatione opus,aut ſi minus eſt ritè facta conualeſcet, quod ex alijs adminum Gutierrez,d.cap.133.n.11.Parlador.d.§.9 nu. 2. & probabis ex lib.36 ibi: *Que ſi ouiere opoſicion, deſpues de ella no ſe ae mandamiento para citar para remate*,tit.4. lib. 3.nouæ recopilationis.

Duodecimum præceptum.

Veaſe ſi el Reo executado citado para remate, ſe opuſo dentro de los tres dias de la citacion.

Le... d a ... & oni... ſententia ci...t, oppoſitione.§.12.

SVMMARIA.

1 *Oppoſitionis tempus olim arbitrarium, hodie trium dierum.*
2 *Oppoſitionis tempus ex quo currere incipiat, & n.3.*
3 *Dies termini an computetur in termino, remiſſiue?*

DE ſumptū eſt hoc præceptū ex eadē illa, l.19.ibi; *Y hecha la dicha citacion ſi dentro de tres dias ſe opuſiere.* & ibi; *Haziendoſe como dicho es,dentro de tres dias.* Ergo
1 qua nuis † iure ciuili(quibus caſibus executio admittitur, de quibus late ſup gloſ. 5.)tempus hoc eſſet arbitrarium ſecundum Romanum,conſil.79.colum.fin.& alios quorum meminit Iacob.Menochius,lib.2.de arbitrar.cent. 1. caſu 17.num.&hodie tamen ex hac lege,item & alijs huius tit. 21.trium dierum terminos præfinitus eſt, intra quem, niſi reus compareat, & aduerſus executionem ſe opponat (vt aiunt) & alleget, capta pignora creditori addici iubentur, vt eadem,l.19.ibi. *Y no haziendo la opoſicion, &c.* cauetur quod ſi intra illos tres dies compareat, ex illa hora decem alij præſcribuntur, intra quos quas obiecit exceptiones probet,vt mox audiemus, vulgo dicitur, *ſe le encargan los diez dias*,qua in re memineris, quod etſi ſit † controuerſum,an hi decem dies incipiant, ſtatim ac oppoſitionem reus fecit, ideſt antequam iudex eam admiſſ.rit, an vero tribus oppoſitionis diebus elapſis; quod latius in ſtatutorum ſimilium terminis examinat Ant.Capic.deciſ.83.eius opinio tamen,qua docet ſtatim,atque iudex illam admiſit,incipere probet nominatim.l.4.Tauri,l.3.ibi: *Corran deſde el dia que ſe opuſiere en adelante*,tit.21.lib.4.nouæ Recop.

Antonij Pichardi Pract. Inſtitut.

3 Plane quamuis controuerſum ſit,dies termini, an computetur in termino, vt infinitis alijs adductis, varijs in quæſtionibus diſputant Bart.& reliqui,in l 1.D ſiquis caut. Accurſ.in l.Gallus.29.in princ gl fin. D.de liber.& poſthu. Tiraquel.de retract.lignag.§ 1.gloſ.4 num.9.& de retract. municipali.§ 1. gloſ.10.n.17. Dueñas.reg.196. & 197 Ioan.Gracian.reg.113.Ioan. Matienzo,in l.7.gloſ 6. nu. 5 & in l.9 nu. 7. Ioan. Gutierr.lib.2. pract. quæſtio. cap. 154.per tot Hieronym.Zeuallos,pract.quæſt.communiū. cap.401.Parlad.d.5.par §.10.ex num.2.Ex illis tamen verbis, d. legis Regiæ,ibi,*deſde el dia*(quæ idē ſignificant,ac ſi dictum eſſet A. Ab ex die ex quo terminus ſtatuitur) placuit dum termini trium dierum oppoſitionis, non computari,in termino decem dierum,quod cum ex iure ſit nominatim quoq.eſt obſeruatū in noſtra ſpecie per Pal.c. Rub. n.2 Caſtillo,n.82.in l.64 Tau. Azeuedo,in d l.3 n.3.Ioan. Gutierrez.d. cap.154 n 4.Parlad. d §.10.nu.4. qui & alios comemorant,quibus accedit Zeuallos,d.cap.401.nu.6.

Decimumtertium præceptum.

Veaſe ſi auiendoſe opueſto el Reo, ſele encargaron los diez dias de la ley para alegar cōtra la execucion, paga, ò quita, ò otra excepcion legitima.

De exceptionibus, quæ aduerſus executionem obijci poſſunt. §. 13.

SVMMARIA.

1 *Exceptiones quæ aduerſus executionem opponi poſſunt, remiſſiue.*
2 *Exceptiones aliæ ſi legitimæ ſint præter enarratas in legibus regni,admitti in executionis cauſa poſſunt.*

FActa oppoſitione intra triduum, alijſque decem, diebus eidem Reo præſtitutis, quibus poſſit exceptiones ſuas obiicere,& probare. Reus illas obiicit, & proponit earumque copia creditori datur, vt intra præſcriptum decem dierum ſpatium,alter exceptiones,alius illarum repul-
1 ſas probet. Plane quæ † à reo obiici poſſint nominatim exprimitur,in l. 1.& 2.tit. 11 lib.4. nouæ Recop.iuxta quas meminimus, quia quæ eiſdem in legibus expreſſæ ſunt, itē,& aliæ plures legitimæ ſigillatim enarrantur ab Alph. Azeuedo,in d.l. 1.ex num.59.ad num.200.Gundiſaluu,de Paz in praxi,1.tom.4.part.cap.3.ex numer. 1.ad num. 50. Parlador.d 5. parte §. 11. ex numero primo ad num.55. & multis alijs quos recenſet Iacob.Valdes,in additionibus Rod.Suarez, ad legem Regni §.ſed pro euidentia, Ioan. Gutierez,d.lib.1.pract.quæſt.c.131.& cap.134.eſſetque nimis otioſum quæ hac in re ab alijs ſunt tradita tranſcribere. Illud tantummodo admonuiſſe contentiſſimus, quod etſi ſit valde controuerſum, an præter exceptiones dictis in legibus enarratas,aliæ legitimæ admitti poſſint, idque non ſine ratione,cum ea in re non ſolum interpretes inter ſe diſſentiant,vt apud paulo ante adductos videbis, verum. & ex diametro leges interſe pugnent, vt conſtat,ex d.l. 1. verbi, ibi; *E ſi otra qualquiera excepciō ſe alegare no ſea recebida*,& alijs d.l.2.q omnino cōtraria ſūt ibi: *Saluo ſi dentro de diez dias moſtrare la tal paga,o legitima excepcion.* Placuit tamen poſt magnam diſputationem, d.l.1. friuolas tantummodo exceptiones repelli, non legitimas, vt cum multis reſoluit Gundiſaluus de Paz, d. cap 3.n.35.Azeuedo,d.59.Ioan Gutierrez,d.cap.131.nu. 1. ad fin. quamuis hæreat Parlador.toto illo §.11.eoque iure vtimur.* Et illud itidem (quia frequentiſſimum in praxi) ſi quæ obiiciantur exceptiones,quæ altiorem quæſtionem habeant admittendas non eſſe,l.3.§.ibidem,ibi: *Si obſcurior, vel quæ habeat altiorem quæſtionem differēdam indirectum iudicium re exhiberi iuſſi*, D.de eahibendum,l. ille à quo 13 §. ſi de teſtamento,D.ad Trebell.l.ordinarii 13.C.de rei vind.Menoch.de adipiſc.remed.4.nu.698.Peregr.de fideicommiſſ. art.48.nu.29.Rotæ,deciſio nouiſ.520.1.par.

Digitized by Google

Decimum quartum preceptum.

Veaſe ſi la prouò en el termino de la ley, ò quando.

De circunductione exceptionis, §. 14.

S V M M A R I A.

1 *Termini præfixio nouas teſtium receptiones excludit.*
2 *Teſtes in termino producti poſſunt elapſo eo examinari: licet in cauſis executiuis contra num. 4.*
3 *Termino ad probandum, & probationem finiendam dato, elapſo, teſtes examinari non poterunt, l. 1. tit. 6. lib. 4. nouæ Recopilationis.*
4 *Exceptiones in cauſa executiua & allegari, & probari in termino debent, ut muſin num. 9.*
6. *Exceptionis probatio per partis confeſſionem etiam elapſo termino admittitur.*

1 ADDicimus hoc præceptum, vt commoneamus patronus, & iudex ſit, quod etſi in terminis probatorijs à iudice conceſſis ſufficiant teſtes (vt aiunt) eſſe iuratos, quamuis adhuc non depoſuerit, quia licet regulariter præfinitio termini hunc operetur effectum, vt eo lapſo amplius nõ poſſint teſtes produci, capit. licet cauſam, vbi notant omnes, de probationibus. l. 34. tit. 16. part. 3. ſi tamen † teſtes
2 ſunt producti, & iurati in termino, examinari poterunt elapſo termino, vt ex communi reſoluit Felinus, in d. cap. licet cauſam, n. 19. & cũ alijs Didacus Perez, in l. 5. gloſ. *no ſe yendo legitimas* t. 8. lib. 3. ordinam. Niſi forſan
3 † dilatio non ſolum ad probandum; ſed & ad probationem finiendam ſimul data ſit, vulgo dicimus: *A prueua con tantos dias, con toda carga de publicacion, y conclusion*, hic enim poſt dilationem, ſiue terminum accipi, aut examinari non poterunt Abb. n. 2. in dict. cap. licet, cum Maranta, in ſpec. aur. iudic. 6. p. tit. de dilat. n. 19. Boerius, deciſ. 294. & probat l. 1. ibi: *Para prouar, y auer prouado, y preſentar la prouanza*, t. 6. lib. 4. Recop. vbi cum
4 multis docte ſcribit Azeuedo, ex num. 1. ad 7. Verum † in noſtro caſu nullatenus elapſo decem dierum termino, id recipietur quoniam cum ſit à iure præfixus, & vt aiunt, legalis, prorogationem nullam, neque quoad examen admittit, ſed intra illum, & examinandi quoque teſtes ſunt quod cum in quocunque legali termino ex communi doceat Felinus, vbi ſup. num. 20. Didacus Perez, ibi relatus, & nominatim in noſtra executionis cauſa, idem Didacus, & alij, quos refert ſecutus Gundiſaluus de Paz, d. cap. 3. n. 36. Azeuedo in l. 2. n. 9. tit. 21. lib. 4. Recop. Parladorius d. 5. part. §. 10. expreſsũ quoque eſt, d. l. 2. ibi: *Saluo ſi dentro de diez dias moſtrare*, & ibi *tomados dentro del dicho termino*, & in d. l. 3. *tengan diez dias para alegar, y prouar*, quod tu vtiliter accipies, quando intra hos decem dies debitoris, creditoriſve culpa, teſtes, neque producerentur, neque examinarentur; Secus ſi culpa † iudicis,
5 aut notarij, quod non eſt infrequens; quæ præſumetur, niſi pars id fuerit proteſtata, & de ea (vt aiunt) docuerit, vt iidem omnes ſupra admittunt. Hocque etiam probantes quamuis per inſtrumenta, exceptionis probatio fiat, non ſi per confeſſionem † partis: poſt decem namque elapſos
6 dies poteſt, tam reus, quam actor petere, vt altera pars iuret, & declaret de calumnia, vt cũ alijs reſoluit Ioann. Gutierrez, d. l. 1. pract. cap. 17. Azeuedo, d. l. 2. num. 13. Paz. d. cap. 3. num. 39.

Decimum quintum preceptum.

Veaſe ſi huuo tercero opoſitor ò opoſitores: y como ſe proſiguio con ellos la cauſa en via ordinaria.

De tertio oppoſitore in cauſis executiuis. §. 15.

S V M M A R I A.

1 *Tertius oppoſitor in via executiua de iure ſuo ſummatim olim docere debebat; ſecus hodie.*
2 *Tertij oppoſitio viam executiuam efficit ordinariam. L. 41. tit. 4. lib. 3. nouæ Recop.*
4 *Tertij oppoſitoris materia remiſſiue.*

1 EST non infrequens is de tertio oppoſitore in executionis cauſis articulus, cum quis videlicet videns de bonis debitoris ſui bona alij adiudicari creditori, comparet, contendit que in eis longe præſtantius ius habere, cum maxime dum vendenda ſui bona ſit ad iam creditoribus per ſententiam addicenda ſenſu nobis potiorem aſſerit in eis. Quæ res nobis latiſſi. mam differenti oſtenderet cam potius vtilitatemque materiam, de priuilegijs creditorum, deque eorũ prioritate, & potiori iure, cuius maiorẽ partẽ plena manu quinque ab hinc annis hic Salmanticæ diſcuſſimus, vltimamque illi ſi Deus faxit cito imponemus, quæ ad hęc noſtrũ inſtitutum præcipue attinet: diffuſe adeo proſecutus eſt doctiſſimus Didacus Couarruuias lib. ſingular. practicar. quæſtionum ex capit. 13. maxime, cap. 16. item & ij quos ſtatim nominatim allegabimus, vt nimis hodie ſubſiſtere eſſet otioſum. Tum maxime accedit † noua, l.
2 41. tit. 4. lib. 3. Recopilat. qua expeditum eſt quod ſi in executiua cauſa compareat tertius, quamquam ab initio in continenti de iure ſuo doceat (quod olim requirebatur, vt diximus latius in l. à Diuo Pio §. ſi ſuper rebus, ex nu. 1. huius tit. vbi tradita eſſent hic repetenda) audietur eiuſque admiſſo libello, & creditoribus alijs copia facta, executiua cauſa efficietur ordinaria, cum omnibus proſequẽda creditoribus, quouſque de vniuſcuiuſque iure, & prælatione ſententia feratur, quæ ſi exequenda ſit, reſtituta cauſa executiua in eum locum, quo erat ante tertij oppoſitionem, & ad eundem remiſſa iudicem, vſque ad additionis ſententiam proſequenda erit, & quotidianus obſeruat ſtylus, quem exornant plura notatu digna hanc in rem ſcribentes, Couarru. † dict. cap. 16. Auendañ. in
3 cap. Prætorum, cap. 16. ex n. 6. Ioann. Gutierrez, in l. nemo poteſt, n. 191. D. de leg. 1. & li. 1. practicar. quæſtion. cap. 118. Azeuedo, in d. l. 41. tit. 4. lib. 3. Recopil. & in l. 6. n. 7. & in l. 8. tit. 17. & in l. 4. ex num. 2. titul. 21. lib. 4. eiuſdem Recopilat. Gundiſaluus de Paz, in praxi. 1. tom. 4. par. 4. pit. 3. per totum Parladorius d. lib. 2. cap. fin. 5. part. §. 11. ex num. 58. Eſt tamen controuerſum valde, an tertius is oppoſitor, ſiue contradictor, exceptiones, quæ executionem impediant opponere poſſit coram iudice requiſito, iſque eas audire, & cognoſcere, & definire poſſit, quæſtionem examinat Couarru, d. cap. 16. num. 5. Azeued. in l. 6. num. 7. & 8. tit. 17. lib. 4. Recopil. Zauallos, qui latius rem tractat, & alios plures retulit tractat, de cognitione per viam violentiæ, q. 16. ex nu. 42. Item an cauſa executiua effecta ordinaria ſemper ordinaria, & appellabilis maneat, iuxta d. l. à Diuo Pio 15. §. ſi poſt additium. D. de re iudicata, vide Lancellotum de attentatis, 2. part. cap. 4. in præfatione, nu. 172. & cap. 12. limit. 24. num. 6. Rota, deciſ. 32. num. 1. 2. part. diuerſ. Marcheſanũ de commiſſ. 2. part. de commiſſ. appellat. cap. 4. num. 59. Hieron. Gonzalez, in reg. 8. gloſ. 6. ex num. 191. & 203. Parlad. lib. 2. cap. fin. 5. p. §. 15. num. 4.

Decl.

Decimum ſextum Præceptum.

Veaſe ſentencia difinitiua en fauor del actor executante, para que ſea pagado de principal y coſtas, dando ante todas coſas la fianza de la ley de Toledo.

De ſententia condemnatoria, & fideiuſſione, iuxta legem Toleti. §. 6.

S V M M A R I A.

1 *Oppoſitionis decem diebus elapſis ſententia condemnatoria, quomodo ferenda.*
2 *Læſio vltra dimidiam an aduerſus additionẽ poſſit proponi.*
3 *Gabella ſoluenda ex pignoribus in cauſam iudicati creditori addictis limitatur num. 4.*
4 *Gabella, quæ ex venditione ſoluitur præfertur iuri creditoris, & decimæ iudicis.*
5 *Appellatio à ſententia additionis, de volutiuum, non ſuſpenſiuum effectum habet.*
6 *Nullitas executionis effectum non remoratur.*
7 *Toletanæ legis cautio quando in executione præſtanda, & eius effectus.*

1 Ergo ſi tertius non ſit, qui melius, aut potentius ius creditore exequente habere exiſtimet, & intendat, aut ſi adfuit, & lis cum eo, reliquiſque omnibus creditoribus communis debitoris via ordinaria, vt prædiximus, agitata, finitaque fuit, decem oppoſitionis diebus elapſis, ſi reus quas obiecit exceptiones, intra illos non probauit, aut aliàs exequentis ius legitime non excluſit, profert iudex vltimam executionis ſententiam, qua reum debitorem ad principalis debiti ſolutionem, cum expenſis condemnabit iubebitque quartum publicæ ſubhaſtationis dari præconium maiori, qui licitatori, ſiue creditori exequenti bonna adiudicari, ſic enim ſcriptum eſt, in d. l. a Diuo Pio. §. ſi pignora, de re iudicata, (quæ ibi vidimus ſunt hinc interemta,) & & in l. ordi. 3. C. de execut. rei iud. l. 6 tit. 27. par. 3. qua io re, etſi plures poſſent obuiæ diſputari quæſtiones, inſtitutum tamen noſtrum morari non ſinit: videndi ſunt ea iure Parlad. d. 5 par. § 11. ex n. 1. P z. d. cap 3. ex nu. 42.

2 Illius tamen, quia vſu frequens eſt, non eſt omittenda reſolutio, an ſi in hac adiudicatione vltra dimidium iuſti pretij læſio interueniat, remedium l. 2. C. de reſc. ind. vend. locum habeat, eam diſputat ad partes Pinelus, in d. l. 2. 1. p. cap. 4. nu. 10. cui ex alijs locum habere placuit, eſtque crebrior, & æquior opinio, nam cum & in tranſactione admittatur, vt multis quoque placuit ex Pinelo ſupra d. cap. 4 Padill. ibi, num. 23. Anto. Gabriel. 3. tom. comm. opin. tit. de emption. & vendit. §. quibus modis reſcindatur, num. 21. Ioan. Gutierrez, lib. 2. pract. quæſt. cap. 141. Petr. Auguſt. Mola, in emporio iuris. 1. par. tit. 4. de tranſactiun. q. 2. & veluti tranſaction. in quodammodo hæc additio continere videatur, ex tex in d. §. ſi pignora, remedium hoc, & huc quoque caſu admittendum videtur.

3 Quemadmodum & illud, ex his pignoribus in iudicati cauſam captis, & in publica ſubhaſtatione licitatis, & creditori, quia emptorẽ nõ inuenerunt adiudicatis, ſiue addictis gabellã ſoluendam eſſe: quia vera emptio, & venditio eo caſu celebratur, iuxta Tradita à Tiraquelo, de retract. lignagier §. 1. gl. 1. n. 8. Greg. in l. 55. verb. *re der.* tit. 5. p. 5 L. larte, de decima venditione, c. 7. nu. 55. Girõda de gabelli. 5. p. in pr. n. 47. & n. 55 & l. 9. tit. 11. lib. 6. Recop. l. 5. tit. 18. lib. 9. eiuſdem Recop. quod tamen ego verum intelligo eo caſu, quo creditori adiudicantur pignora pro executione capta eadẽ in quantitate, quæ debetur, iuxta veram interpretationem d. § ſi pignora, in prima parte, quo caſu emptio, & venditio contracta intelligitur, ſubſtituiturque creditor in emptoris extranei locũ, ei uſque quia non reperitur, fungitur vice. Sin vero pignora creditor in creditum poſſideat, ſiue pluris,

ſiue minoris ſint, iuxta ſecundam partem illius §. ſi pignora, quia quædam velut in tranſactione res ſopita, de cæteroque tranſactũ cenſetur, gabella ſolui non debeat, leg. ſ nãque gabellarum extra ſuos caſus extendi non debent.

4 Sed quid in alio non infrequentiori reſolues caſu, pignora debitoris pro rei iudicatæ, ſiue inſtrumenti executione capiuntur, in publicaque ſubhaſtatione venundantur, ſoluenda eſt ex venditione decima fiſco, ſiue publicanis, item executionis ratione, vel iudicibus exequentibus, vel eorum miniſtris, & creditori exequenti debitum cum expenſis, cum omnibus bona nõ ſufficiũt, neque ſoluendo ſunt, vter eorum potior erit? Reſpondi, venditionis decimam Regio fiſco, in primis ſoluendam, ex reliqua pecunia creditori ſatisfaciendum ſatis, ea reg. l. quod priuilegiũ n. 8. vers. ſic. *plane*, D. depoſiti, l. quantitatis. 72. D. ad leg. Falcid. quantitas enim patrimonij, deducto, eo quod explicandũ venditionũ cauſa impeditur, computatur, quod recte ſupponens conſiderat Lillarte, de decima venditionis, c. 7. nu. 59. non ſi quid ſupereſſet exequenti iudici pro executionis ſportula præſtatur, neque enim ei debetur, quouſque creditori ſit ſatis, vt ſic quorundam iudicum cupiditatem non dicam rapinã comprimas, cum Al. honſo de Azeuedo, qui contra Petrum de Auendaño, in capp. Præt. c. 17 nu. 10 ſic nominatim reſoluit per textum expreſſum ibi in l. 1 in. 2. tit. 6. lib. 3 & in l 7. tit. 21. lib. 4. Recup. ſed redeamus ad ſententiam addictionis.

5 Ab ergo quamuis debitor appellationem interponat, ea non obſtante præcipiet iudex ſententiam executioni mandari, d. l. 3. ibi: *Sin embargo de qualquiera apelacion*, quæ eadẽ verba repetuntur, in d. l. 19. in fin. tit. 21. lib. 4 ex his tamẽ verbis nollem intelligas omnino hoc in caſu appellationẽ eſſe interdictam, ſed illud ſolummodo eam non ſuſpenſiuũ, ſed volutiuum tãtum effectum habere. Eſt enim irregulariter verum cum omnibus in caſibus in quibus appellatione remota procedendum eſt, vt lata cum multis quos congerit reſoluit Azeuedo, in l. 6. tit. 18. lib. 4. Recop. Menochius, de adipiſc. poſſeſ. remedio 4. nu. 828. Rebuf. tit. de literis oblat. 1. gl. 10. ex n. 1 & in propoſito Ant. de Canario de executione inſtrumenti, q 45 & 47. Couarru. ibi ſing. pract. cap. 25. ad fi Did. Perez, to l. 5. tit. 8 lib 3 ord. gl. peo.

6 Quod idem † & de nullitatis aduerſus ſententiã allegatione dictũ velim ex eiſdẽ legibus Regis, quo tam & aduerſus tertium oppoſitorem intelligendum ut diſputat. Rebuf. vbi ſup. Io. Gutierrez, in l. nemo poteſt. n. 390. D. de leg. 1. & cũ aliis Azeued. in d. l. 19. n. 141. Parlad. d. 5. par. §. 15. ex n. 2.

7 Ergo appellatione remota addictionis ſententiam exequetur iudex, dummodo creditor præſtet cautionem, quam l. 2. tit. 21. lib. 4. recop. exigit dicimus frequenter, *apparezta de la ley de Toledo*, qua debitori creditor, cam ſi iuſſore cauet ſe pecuniam, cum duplo reſtituturum ſententia addictionis forſan reſciſſã, vbi ſup. nu 24. id ad iniuſtorum ex aliis reſoluit Azeuedo, ſiue à parte id petitum ſit, ſiue nõ petitum, ſiue creditor pauper, ſiue dites ſit ſiue oppoſitionem (vt aiunt) fecerit, ſiue non fecerit, conuenit cum aliis Parlad. dict. 5. par. ex nu. 1. §. 14 Paz. dict. 1. tom. 4. par. cap. 3. num. 43.

Decimum ſeptimum Præceptum.

Veaſe la ſentenſia abſolutoria en fauor de el reo, en que ſe le mandan boluer los bienes executados, y las coſtas.

De ſententia abſolutoria. & expẽſarum condemnatione §. 17.

S V M M A R I A.

1 *Actores non probante, reus etſi nihil præſtiterit abſoluendus eſt.*
2 *Victus victores in expenſis condemnandus.*

Solet

1 SOlet etiam frequenter reus quas aduersus executionem exceptiones obiecit probare, exequentisque ius legitime excludere, & causam vincere, quo casu absoluendum ab executione esse dubium non est, omniaque pro executione capta pignora, siue bona ei restituenda iuris ratio suadet, quoniam si actor non probante, reus, etsi nihil præstiterit, absoluendus est, l. qui accusare. 4. vers. sic. actore, C. de edendo, l. fin. C. de rei vind. l. actor, 23. C. de prob. l. 2. l. ab ea par. §. l. in exceptionibus, 19. D. eod. c. accusator 6. q. vlt. c. fi. de iur. iur. c. 5. vers. cum enim vt Eccl. Gallica beneficia, leg. 39. tit. 2. p. 3. late Carcliag. Cota, lib. 1. memorabilium, verbo actore, & relati ab Alphano collect. 102. Ioseph. Mascar. de prob. vol. 1. concl. 36. Duepas, reg. 2. Rod. Suar. ad l. post rem iudicatam in declaratione legis Regni. 2. part. §. sed pulchrum dubium, num. 6 & magis, in l. 4. *de las penas*, lib. 2. fori, in cuius additionibus plura Iacobus Valdes, longe magis, vbi plene sententiam suam probauit. Fertur itaque in eius fauorem sententia absolutoria eo quo prædiximus modo, quem & Hispane proposuit, Paz, d. 4. par. cap. 7. num. 11.

2 Condemnabiturque actor ei in expensis, est enim regulariter verum dictum victum in expensis condemnandum, l. properandum. §. sin autem alterutra. C. de iudic. cap. finem litibus, de dolo & cont. l. 8. tit. 22. part. 3. & nouissime, in l. 1. & 2. tit. 22. *de las costas, y tassacion dellas*, lib. 4. nouæ Recop. qua de re adeo multa scripsit ibi Alphons. de Azeu. & eius allegatione contenti simus, videbis tamen præter eũ Gouarr. lib. sing. pract. q. c. 27. Paz, in praxi, tom. 1 par. 11. temp. ca nu. 24. Parlad. d. c. fin. 5. p. §. 18. ex nu. 1. & innumeros referentem Hier. Zaual. pract. comm. lib. 2. concl. 539.

Decimumoctauum præceptum.

Vease si se ha de pagar, y deue decima de la execucion hecha.

De decima executionis, §. 18.

SVMMARIA.

1 *Decima in executionibus præstanda iuxta consuetudinem, remissiuè.*

2 *Auendañij error vindicatus.*

1 IVxta huius præcepti executiuæ interpretationem paucis agendum est, diffinitur enim aperte quando, & quibus casibus decima debeatur in l. 7. cum seqq. tit. 21. lib. 4. Recop. ex quibus illa colligitur regula, executionis decimam à reo præstari executori debere, vbi illius exigendi fuerit consuetudo, non alibi, ergo si vt minor portio exigatur moris est, id obseruabitur, l. 1. tit. 21. eod. lib. 4. quemadmodum, & apud Hispalenses, vt vigesima executionis tantum præstetur indicitur, l. 10. d. tit. 21. Eumq. de ea re plura dictis in locis tradiderit Azeu. item & Petr. de Auend. in c. præt. c. 17. Parlad. d. c. fi. 6. p. §. vn. ex nu. 1. vbi reg. cum 13. limit. scripsit Io. Gutier. lib. 1. pract. q. q. 33. & q. 127. & q. 129. & plures alij, quos nouissimè refert Castillo de Bouad. lib. 1. Politicæ, c. 13. nu. 2 13. illud tantummodo † meminisse, quia quod eius dictum sit pace, errauit Auend. vbi sup. consuetudinem attendendã esse non eius loci, vbi lis agitatur & iudicium fit; sed eius vbi sita sunt bona, & est executio facienda, l. 3. tit. 4. lib. 3. nouæ Recop. quæ l. 10. licet loquatur in tribunalibus, *de los adelantamientos*, generaliter tamen recipienda est, quemadmodum in proposito, l. 41. eiusdem tit. sup. obseruauimus, quia quoties Rex vni Præsidum rescribit omnibus rescripsisse censetur, iuxta Bal. doctrinam, in l. regulatorum, §. interdicere, nu. 3. D. de interd. & releg. & iam diximus. * Ex quo spacium temporis debeat continere hæc consuetudo decimam percipiendi controuersum inter nostrates magis opere est. Et licet Auend. vbi supr. nu. 3. suam opinionem funderet ex verbis l. 10. tit. 6. lib. 3. Recop. ibi: *Fundando se en la costumbre antigua*, quia illa verba probant ad percipiendam decimam consuetudinem immemorialem necessariã esse, vt constat ex verbis eiusdem, ibi; *Immo illa plus addit, quod non quælibet consuetudo sufficiat, sed illa quæ sit immemorialis*. Quæ opinio in praxi obseruari non debet & à contrario receptum non est, nam d. l. 10. tantum de antiqua consuetudine loquitur, non de immemoriali, vt ex eius litera constat, & vbi lex expresse non loquuta fuit de consuetudine immemoriali qualibet alia consuetudo sufficit, vt notat gl. in c. 1. de consuetudine, lib. 6. Bal. in c. cum esses, de const. & idem Auend. tenet, vbi sup. Azeu. in d. l. 7. n. 10. & 11. Parlad. lib. 2. c. fin. 6. par. §. vnic. qui omnes contra Auend. affirmant ordinariam consuetudinem sufficere, & sic debet intelligi, & interpretari, d. l. 10.

MANVDVCTIONVM IVRIS CIVILIS, ET REGII HISPANI

Ad praxim,ſiue manualis aduocatorum,& tyronum iudicum promptuarij,libri ſingularis,

PARS TERTIA.

BREVI GYRO, ET LACONISMO INSTITVTIONEM, & examen proceſſus in cauſis criminalibus,& omnium delictorum pœnas remiſsiuè, Alphabetico ordine demonſtrans.

Examinis proceſſus in cauſis criminalibus,canones,ſiue præcepta Hiſpano ſermone enunciata, & ſequentibus tribus paragraphis expoſita.

1 *LO primero, que ha de aduertir el iuez, es la calidad del delito, y perſonas, de cuyo caſtigo ſe trata.*

2 *Lo ſegundo,como entra à proceder en el ſi por inquiſicion, ò peſquiſa particular, ò general,por denunciacion,acuſacion,ò de oficio.*

3 *Lo tercero, que ante todas coſas ha de conſtar auerſe cometido el delito, y como ſe dira que conſta por la ſummaria informacion.*

4 *Lo quarto, como ha de proceder à la priſion de los delinquentes, y embargos de ſus bienes,y ſi ſe han retirado à la Igleſia ſi es caſo en que les vale,o no.*

5 *Lo quinto,preſo el delinquente,procure tomarle la confeſsion con breuedad y no oluide, que ſea debaxo de iuramento, y ſi es menor,proueerle ante todas coſas de curador, ſiendo menor de veynte y cinco años.*

6 *Lo ſexto,la acuſacion,quando quien,y como ſe puſo, y lo que concluye, y ſi incidentemente ſe pide en ella algun interes pecuniario.*

7 *Lo ſeptimo, la reſpueſta del Reo,y ſu contra replica à la replica del acuſador; aduirtiendo,que en las cauſas criminales,(regularmente hablando,) no ſe admite procurador.*

8 *Lo octauo,el auto de prueua,y ratificacion de los teſtigos de la ſumaria, y las demas nueuas prouanças.*

9 *Lo nono, paſſados los prouatorios, la publicacion de teſtigos: aduirtiendo, que en lo criminal puede deſpues,de oficio,proceder à recebir mas informacion: como tambien el Reo prouar mas ſu innocencia.*

10 *Lo decimo, los eſcritos,ò alegaciones de bien prouado que ambas partes preſentan: y ſi ay tachas,como ſe recibe la cauſa à prueua ſobre ellas,y ſobre los abonos de los teſtigos, y las prouanças de todo.*

11 *Lo vndecimo, ſi reſulta el delito prouado, ò ſemiplene prouado, y que indicios ay: y ſi ſon baſtantes para poner al Reo à tormento, y lo que en eſto ſe ha de aduertir.*

12 *Lo duodecimo,la ſentencia abſolutoria, eſtando prouada la innocencia, ò no prouado el delito,y la condemnatoria,ſi lo eſtà,y la pena que en el ha de poner; que ſe le ſeñala aqui por el A. B. C.*

13 *Lo decimo tercio,ſi por auerſe auſentado el delinquente,ſe procede en rebeldia,llamandole à pregones, la forma que en eſto ſe ha de guardar.*

De diuiſione delictorum. §. 1.

SVMMARIA.

1 *Criminales quæſtiones, & cauſæ vſu forenſi quotidiana.*
2 *Delicti qualitas pœnam, vel minuit, vel auget.*
3 *Delicta alia publica ſunt alia priuata.*
4 *Priuata delicta quæ?*
5 *Publica delicta quæ, & quare appellata.*
6 *Leuia delicta quæ?*
7 *Grauiora delicta quæ?*
8 *Grauiora delicta quæ.*
9 *Grauiſſima delicta quæ?*
10 *Delicta an leuia, grauia, grauiora, an grauiſſima ſint iudicis arbitrio relinquitur.*
11 *Delicta alia nominata, alia innominata.*
12 *Delicta alia ordinaria, alia extraordinaria.*
13 *Delicta alia capitalia, alia non capitalia.*
14 *Delicta alia Eccleſiaſtica, alia ſecularia, alia mixta.*

1 QVONIAM Cauſarum criminalium quæſtiones praxi, vſuque forenſi quotidie occurrunt, earumque deciſiones, & à noſtratibus, & ab exteris late ſunt proſecuta, ſingulisque, & publicis, & priuatis delictis à iure impoſitæ pœnæ latiſſimis commentarijs explicatæ in eorum gratiam, & vtilitatem, qui maioribus rebus dediti, aut aliter forſan impediti, ſigillatim cuiuſque delicti pœnas ab auctoribus ſparſim traditas petere non valent, ſequenti tractatu omnium delictorum, tam publicorum, quam priuatorum pœnas remiſſiue ordine alphabetico congerere duximus, emptio tamen, vt hic noſter labor vtilior reddatur, modum, & formam in eiſdem criminalibus cauſis procedendi breuiter præſtringere decreuimus. Ne tamen aliquis exiſtimet aliena pro noſtris vendicare nobis cordi eſſe, ab omnibus, qui hucuſque, tam Hiſpanis, quam exteris, vel priuate, vel publice hac de re ſcripſerunt; dicenda accepiſſe fatemur (neque enim hoc in tractatu nouos, aut ſubtiles intellectus profitemur, ſed indefeſſum laborem, & fidelem legum delicta punientium, & auctorum eas explicantium, relactionem) exemplo ducti Sexti Papyrij, qui quia leges, ſine ordine latas in vnum compoſuit iuri ciuili Papyriano nomen dedit, vt refert Pomponius, in l. 2. ſol. pen. D. de orig. iuris.

2 Dicturus igitur de delictis, quia ex qualitate delictorum pœna, vel minuitur, vel augetur, l. reſpiciendum. 11. leg. facta. 16. D. de pœnis, l. 33. tit. 5. par. 1. principio noto deli-
3 cta † alia publica eſſe, alia, priuata, l. quid ſit fugitiuus. 17. §. noxas. D. de ædil. edict. l. 1. §. generaliter, D. de pœnis latis conſtat eo integro tit. D. de priuat. delict. & tit. D. de publicis iudicijs.

4 Plane priuata delicta ſunt, in quibus iniuria, quæ homi-
5 ni priuato illata eſt vindicatur. † Publica in quibus quæ reipublicæ, notarunt Hotom. Briſon. Bertucius, & Prateius, de verb. iur. verbo, iudicia, priuata. Anton. Gomez. 3. tom. cap. 1. num. 1. Iulius Clarus, lib. 5. §. 1. Gundiſalu. de Paz, in praxi, 1. tom. 5. par. cap. 3. numer. 33. Cantera, vbi ſup. §. de quæſtionibus tangentibus punitionem delictorum, num. 8. Ideo autem hæc publica delicta appellantur, tum quod eorum accuſatio cuiuis, de populo plerumque datur ex Iuſtiniano in principio, inſt. de public. iudic. coniuncta communi interpretatione, & l. palam. 43. §. Senatus cenſuit, D. de rit. nupt. l. lege Corneliæ 30. D. ad legem Cornel. de falſ. l. quamuis. 30. C. ad leg. Iuliam, de adulter. l. 2. tit. 1. par. 7. l. 9. tit. 20. lib. 4. fori notant Anton. Gomez, d. cap. 1. num. 1. & 4. Iulius Clar. d. §. 1. Iacobus Cuiacius, in d. principio, de publicis iudic. Rebard. lib. 1. de iur. ambiguitatibus, c. 27. Roberius, lib. 4. recept. ſentent. cap. 10. cum etiam, quia in foro circunſtanti populo tractabantur, l. qui dolo 10. D. ad legem Iuliam, de vi, publica, item, quia in his criminibus tota reſpublica magis læditur, arg. l. Manichæos. 4. verſic. ac primum, C. de hæreticis, Denique, quia ex legibus publicorum iudiciorum veniunt, vt Iulia Maieſtatis, Iulia de adulterijs, extra, vt in l. 1. D. de publ. iudicijs.

6 Secundo obſerua delictorum alia eſſe leuia, vt in quibus dolus non interuenit, aut damnum iniuria datum, l. leuia, 6. vbi Bar. D. de accuſat. Bald. conſil. 411. lib. 4. alia grauia
7 †, vt crimina, quæ dolum requirunt, & magnum afferunt nocumentum leg. auxilium. 38. §. in delictis. D. de minoribus, l. reſpiciendum. 11 §. delinquitur, D. de pœnis, notat Bal.
8 vbi ſup. † alia grauiora, vt quæ ex animo proueniunt ſiue publica, ſiue priuata, dict. §. in delictis, vbi gloſſ. verbo, atrocitatibus, idem Accur. in l. 1. §. ſi quis, verbo, atrociora D. de ſuſpect. tut. & alia † grauiſſima, vt crimina pro quibus
9 imponitur pœna mortis: quam diſtinctionem videtur obſeruare, l. 20. tit. 9. par. 7. & omnino videnda, l. 33. & ſeq. tit.
10 5. par. 1. & vbique notauit Gregor. Lopez † quamuis hodie, quæ delicta leuia, grauia, grauiora, aut grauiſſima ſint iudicis arbitrio relinquendum eſſe teſtetur Bernardus Diaz, in pract. crimin. cano. cap. 11. & ibi cum alijs Ignatius Salzedo, & eſſe communem aſſerit Iulius Clarus, lib. 5. recept. ſent. §. 1. num. 9. Ioan. Bapt. Villalobos, lib. comm. opinionum, lit. D. num. 64 Iacobus Menochius, lib. 2. de arbitrarijs, cent. 3 caſu. 266. num. 1. & aliqua per Didacum Cantera, lib. quæſtionum criminal. de quæſtionibus tangentium, q. 5. nu. 1.

11 Rurſus aduerte delicta quædam eſſe nominata, quædam innominata; nominata delicta ſunt, quæ à lege peculiare nomen habent, vt furtum, adulterium, & ſimilia; innominata, quæ à lege peculiare non habent, ſed facti tantum, vt percutere, verberare, ingredi domum alienam, quæ aliquando, ſine maleficio fieri poſſunt, aliquando non poſſunt notat Bartol. in l. nunquam plura, num. 4. D. de priuat. delict. cum alijs, Iulius Clarus, d. § 1. num. 8. à quo habuit, licet diſſimulet Paz, dict. 5. par. 1. tom. cap. 3. num. 70. quibus fi-
12 nitima eſt, & alia delictorum differentia: nam quædam ſunt ordinaria, vt quibus lex certam pœnam ſtatuit, vt adulterium, & alia infra referenda: quædam extraordinaria, quibus nulla certa pœna legibus impoſita eſt, ſed iudicis arbitrio relicta, vt crimen iniuriarum, ſtellionatus, & id genus alia, leg. hodie. 13. D. de pœnis, cum alijs, Paz, vbi proxime, num. 69.

13 Deinde nota delictorum quædam capitalia eſſe, quædam non capitalia: quamuis autem capitalis delicti appellatione illud tantum dici poſſet pro quo mors naturalis indicitur, l. vltimum 21. l. capitalium. 28. D. de pœnis, l. transigere. 18. C. de tranſact. vbi gloſ. verbo, capitali, communiter recepta, qui tamen vt refert Bald. in l. reos num. 2. C. de accuſation. homo triplex caput habere videtur, naturale, libertatis, & ciuitatis, eius appellatione; omne illud delictum late capitale dici poterit, pro quo pœna etiam mortis ciuilis, & amiſſionis, ciuitatis, imponitur, vt in §. cũ. autem, & §. pœnæ, ſeruus, Inſt. quibus modis ius patriæ poteſtat. ſoluit. l. 2. l. qui vltimo. 29. D. de pœnis, l. quicum maior. 14. §. is demum D. de bon. liber. l. cum patronum. 10. D. de iure patronatus, l. edicto 13. D. de bonor. poſſeſ. l. licet 103. D. de verbor. ſignificat. toto titulo, Inſt. de cap. diminut. tex. in pr. verſic. capitalia. Inſt. de publ. iud. l. 4. l. 6. tit. 31. par. 7. Quæ vero delicta, neque naturalem neque ciuilem mortem imponunt, ſed in corpus aliquam coercitionem, vel pecuniariam pœnam, cum diminutione exiſtimationis, hæc capitalia non ſunt, lege 2. de publicis iudicijs.

14 Tandem præmitte, delicta aliqua eſſe mere Eccleſiaſtica, quorum cognitio iudicibus, tantum Eccleſiaſticis etiam, ſi a laicis ſint commiſſa, reſeruata eſt, vt crimen hæreſis, ſimoniæ, & ſimilia, notat Iulius Clarus, lib. 5. §. hæreſis, num. 4. & §. ſimoniæ, num. 7. aliqua mere ſecularia, quæ per laicos commiſſa ſoli ſeculares iudices cognoſcunt vt homicidium, furtum, &c. Alia autem mixta, hæc communia ſunt, de quibus ſi a laicis patrentur, & ſeculares, & Eccleſiaſtic. iudices cognoſcunt, vt adulterium, concubinatus, ſodomia, vſura, ſacrilegium, cap. cum ſit generale. 8. vbi eleg. gl. extra de for. comp. vbi notant omnes, & Iulius Clarus, lib. 5 §. fin. q. 17.

Qui-

Digitized by Google

Quibus modis in cauſis criminalibus procedi poſ-
ſit. §. 2.

SVMMARIA.

1 *Delicti ad punitionem tripliciter procedi poteſt.*
2 *Inquiſitio generalis quæ?*
3 *Inquiſitio generalis iure canonico permiſſa.*
4 *Inquiſitio generalis iure Hiſpano prohibita.*
5 *Inquiſitio generalis admiſſa iure Hiſpano aliquibus in ca-
ſibus.*
6 *Inquiſitio ſpecialis quæ.*
7 *Denunciatio quæ? & quomodo fiat?*
8 *Accuſatio quæ.*
9 *Delicto ex quocumque duplex actio criminalis, & ciuilis
oritur.*
10 *Accuſatio criminalis principaliter ciuilis incidenter pro-
ponenda.*
11 *Accuſatio à querela quatenus differat.*

1 COmiſſo ergo aliquo delicto tripliciter ad eius puni-
tionẽ procedi poſſe, ſcilicet eſt, aut per inquiſitionẽ aut
denũciationẽ, aut accuſationẽ c. ſuper his 16. cap. qualiter
& quando, 24. de accuſ. text. in proœmio. part. 7. ibi: *E por-
que la verdad de los malos fechos que los hombres fazen, ſe
puedē ſaber por los juzgadores en tres maneras,* vbi notan-
ter tradit Gregor. Iulius Clarus, lib. 5. receptar. ſentent. §. fi.
quæſt. 3. num. 1. Boſius, in praxi, tit. de Inquiſitione, P. z in
praxi. 1. tum 5 part. in princ. Didac. Cantera, lib. quæſtio-
num criminalium. 1. prælud. num. 1. Inquiſitio autem du-
2 plex eſt. † Generalis, quæ ex iudicis officio fit, ad inquiren-
da delicta, nulla nominata perſona, ſed ſuper ſtatu reipu-
blicæ, l. congruit 13. D. de offic. Præſid. cap. ſicut olim, de
accuſat. Concil. Trident. ſeſſ. 14. de reformat. cap. 4. l. 16. tit.
4. p. 3. l. 4. tit. 15. l. 4. tit. 26. l. 8. tit. 22. lib. 8. Recop. text. in ca.
2. *de los Corregidores,* vbi latè Auiles, quæ generalis inqui-
ſitio, quæ vulgo dicitur *(peſquiſa cerrada)* quamuis de iure
3 † canonico omni caſu permiſſa ſit, cap. 1. de officio ord. d.
cap. qualiter, & quando, & notant iam citati, iure vero ci-
uili non fit, niſi vbi cauſa præceſſit, quam etiam, & iure Ca-
nonico eſſe neceſſariam conatur defendere Socinus, in d.
cap. qualiter, num 356. Akiat. 6. cap. 1. num. 12. Noſtro au-
4 tem † iure Regio Hiſpano hæc genera it inquiſitio, & (vt
nos dicimus) *peſquiſa cerrada.* prohibita eſt, neque fieri po-
teſt, abſque Regis mandato, l. 2. ibi: *A menos de mandado
del Rey,* tit. 17. part 3. l. 3. & 4. tit. 1. *de los peſquiſidores, y
peſquiſas,* lib. 8. nouæ Recopilat. l. 3 & l. 1 tit. 1. lib. 8. ordi-
5 nam. & in l. 11. & 12. tit. 20. lib. 4. fori. Præter quam † ſi de
certo genere delicti fiat, contra incertas tamen perſonas,
quam quidem ex officio Iudex facere tenetur, dummodo
infamia præcedat, d. l. 2. part. d. l. 1. tit. 1 lib 8. Recopil. ma-
xime in caſibus, l. 36. tit. 6. lib. 3. nouæ Recopil. qua diſpoſi-
tum eſt. *Que los juezes tengan cargo de caſtigar los pecados
publicos, juegos, y amancebados, blaſfemos, vſureros, agore-
ros, adiuinos, y teſtigos falſos,* & in c. 47. 48. & 53. *de los Cor
regidores,* l. 27. titul. 1. part 7. notat Greg. in d. l. 2. part. gl. *a
mandado del Rey.* quinimò de quocunque genere delicti
poterit, ſi fama præcedat inquiſitio fieri, ex d. legibus, etſi
ès generali inquiſitione contra certas perſonas aliqui re-
ſultet, contra eas procedere, ex Bartol communiter rece-
pta ſententia, in l. 2. §. ſi publico, num 17. D. ad legem Iu-
liam, de adulter. Soto, lib. de tegendo, vel detegendo ſecre-
to, 2. membro, quæſt. 6. Specialis autem inquiſitio omni
6 iure † permiſſa eſt, ſiue contra certam, aut certas perſo-
nas præcedente infamia, aut cauſa alia, nec intereſt delictũ
priuatum ſit, vel publicum ex dictis legibus, & notatis ab
Antonio Gomez. 3. tom. cap. 1. num. 10. apud quem, & alios
relatos ſupra, & ab eis adductos, quæ in inquiſitionibus ob-
ſeruari debeant, videbitis, & in d. legẽ l. Regiæ, maxime au-
tem, in d. tit. 1. *de las peſquiſas,* lib. 8 nouæ Recopilat. Il-
lud tamen inter alia prætermitti non poteſt, quod eſt in
praxi ſumme notandum, quo caſu Hiſpano iure generalis in-
quiſitio, Regia iuſſu, aut decreto fit nullam teſtium, ſiue de-
poſitionum copiam dari debere, l. 11. in 2. part. tit. 17. part.
3. l. 4. in princ. tit. 1. lib. 8. nouæ Recopil. ſi vero ex generali
inquiſitione ſpecialis fiat, contra certam, certaſue aliquas
perſonas, & ab ea, eis vel eorum copia petatur non poſſe
denegari, ne eis defenſionis facultas denegetur. l. defenſio-
nis facultas, C. de iure fiſci, lib. 10. cap. qualiter, in 2. § debet,
de accuſation d. l. 11. tit. 17. l. 1. 2. & 4 in 2. part. d. titul. 8. Eſt
enim regulariter omnibus in cauſis danda, excipe eaſum
cap fin. de hæreticis lib 6. & de ea re vide Gregor. & Aze-
ued in citatis Regni legibus, Simancas, de Catholicis inſti-
tut. tit. 64. num 30. Bouadilla, qui alios refert, lib. 1. cap. 11
num. 58. & Segura Daualos, præcipuè ab ipſo relatum, qui
de iuſtitia proceſſus in cauſis viſitationum agit. Adde in-
ſuper, quod cum iudicium omne tribus conſtet perſonis,
iudice, actore, & Reo. cap. forus. de verbo. ſign. in hoc præ-
cipue, quod per inquiſitionem fit, maxime tamen, cum iam
nominatim contra aliquem inquiritur, procurator fiſcalis
ſemper creandus eſt, vt de generali conſuetudine totius
fere orbis conteſtantur iuſſa citandi, idque Vlp. verbis, in l.
1. ibi *Ius dicentis officium latiſſimum eſt.* D de iuriſd. omn.
iudic. comprehendi ſunt qui putent vſque adeo, & in priua-
tis delictis propter vindictam publicam procuratoris fiſca-
lis partes admittendas probent, ſuata ea, quæ late ſcribunt
Molina, de iuſt. & iure, tract. 3. diſput. 47. numer. 4. Anton.
Gomez 3. tom. variar. cap. 1. num. 49. verſic. tertio ſimiliter
& in num. 86. Iulius Clarus, lib. 5 §. fin. q. 3. num. 6. & 7. Fa-
rin. lib. 1. quæſtion. crim. tit. de inquiſitione, q 1. numer. 10.
verſic. limita tertio, Petrus Zeuallus, cent. 1 caſu 114.
7 Denunciatione ſimiliter in cauſis criminalibus procedi-
tur, cum quis apud competentem iudicem alterius crimen
defert ſine legitima inſcriptione ad penitentiam, vel teſti-
monium eius, quod illa exigit, quod late proſequitur Na-
uarr. in cap nouit. notabili. 5. nu. 2. Angel. de maleficiis,
verbo, ad denunciationem, præter ſupra relatos Bernardus
Diaz, in practica, verbo, *denunctio,* & ad eum nouiſſime
Sa zedo. Quę denunciatio, ſi delictum publicum eſt à quo-
cumque de populo fieri poteſt, ſolet etiam fieri (maxime
apud tribunalia Eccleſiaſtica) per officiales ad id deputa-
tos, vulgo *fiſcales;* an autem denunciator, qui crimen de-
tulit, & illud non probauit pœnæ ſubiiciendus ſit, vide l. 57.
tit. 2. *par.* 7. & ibi Gregorius, verbo *prouar,* & l. penult. tit.
27. libr. 4. nouæ Recopil. verſic. *ſi alguno denunciare;* poſt
Bar. in l. Diuus Adrianus, D. de cuſtod. reorum. Salicetus,
ea quidem, C. de accuſat. & quæ tradunt ii, quorum ſupra
meminimus.
8 Præterea non infrequentius ad delicti punitionem per
accuſationem proceditur, eſt autem accuſatio delatio cri-
minis ad vindictam publicam in iudicio, legitima inter-
ueniente ſubſcriptione, quam late explicant DD. in rub. de
9 accuſ. Quia autem † ex quocunque delicto duplex conſur-
git actio criminalis, quæ accuſatio dicitur ad vindictam rei-
publicæ; altera ciuilis in factum ad damnum illatum, &
eius intereſſe parti applicandum, l. qui nomina. 25 D. ad
legem Corneliam, de falſis, vbi omnes, late Antonius Go-
mez 3. tom cap. 3. num 47. offenſus criminali accuſatione,
& ciuili actione in factum experiri poterit, quod in praxi
obſeruari maxime ſolent, cum offenſus officium, artificium
ve aliquod exercet, vt hic damnum illatum, inſuper, & lu-
crum amiſſum, & quod lucrari poſſet ſi iniuria facta non
eſſet reſarciatur, vt probatur, in d. l. qui nomine. Item apud
Labeonem. 15 §. ſi quis ſeruo, D. de iniuriis. l. qui ſeruum.
34. D. de oblig. & action. l. fi. D. de iis qui deiec. vel effuderi
l. ex hac lege 3. D. ſi quadr. paup. fecit. dicat. qua in re illud
10 meminiſſe iuuabit † accuſationem criminalem principa-
liter proponendam eſſe, ciuilem autem actionem in factum
incidenter implorando officium iudicis, ne alias obſtet,
leg. 1. C. quando ciuil. action. crimin. præiudicet, vt cum
communi reſoluit Iulius Clarus, lib. 5. §. fin. quæſtio. 2. So-
let etiam aliquando pars offenſa non accuſationem, ſed
querelam aduerſus delinquentem proponere, leg. ſi quis te
11 iniuriam. 8. C. de accuſation. † inter quam, & accuſationẽ
illud

Digitized by Google

illud intereſt, quod accuſatione tunc proponenda eſt, cum ob delictum pœna mortis, aut amiſſionis membri imponenda eſt querela, quando aliter delinquens puniendus eſt, ita diſtinguit, l. 3. tit. 20. lib. 4. fori.

De ordine, & forma procedendi in criminalibus cauſis, vſque ad diffinitiuam. §. 3.

SVMMARIA.

1 *Delictum commiſſum eſſe debet, vt ad eius punitionem iudex procedat.*
2 *Delictum commiſſum quomodo iudici conſtare debet, vt ad punitionem procedere poſſit.*
3 *Delictum commiſſum ſi conſtet, ad delinquentium capturam peruenitur.*
4 *Delinquente capto eius bona ſequeſtranda.*
5 *Delinquentis bonorum ſequeſtratio quomodo facienda.*
6 *Delinquente ad Eccleſiam confugiente extrahi inde regulariter non poteſt.*
7 *Immunitas Eccleſiæ delinquentibus ſæpe non prodeſt remiſſiue.*
8 *Delinquens ſi immunitate non gaudet ab Eccleſia extrahi debet.*
9 *Iudex ſecularis ſi ab Eccleſiaſtico impediatur, ne ab Eccleſia delinquentes extrahat, quid faciet?*
10 *Delinquente capto iudex confeſtim eius recipiet confeſſionem, & quid cauere ea in re debeat?*
11 *Iuramentum de veritate dicenda primis à delinquente recipit iudex.*
12 *Confeſſio ſola, an ad delinquentis condemnationem ſufficiat?*
13 *Confeſſo delicto terminus reo ad allegandas exceptiones, iudicis arbitrio aſſignatur.*
14 *Minori delinquenti, curator in primis dandus, ne alias iudicium nullum ſit.*
15 *Minor iuramentum de veritate dicenda præſtare tenetur.*
16 *Minor aduerſus confeſſionem reſtitui, an poſſit?*
17 *Accuſatio ſolemnis contra reum, quando & quomodo proponenda?*
18 *Procurator in criminalibus, neque accuſando, neque defendendo admittitur: alias proceſſus nullus.*
19 *Procurator in criminalibus quibus in caſibus admittatur, remiſſiue.*
20 *Accuſatione oblata, quid iudex decernit; eique quomodo reus reſpondere debet.*
21 *Rei reſponſio actori, actiaris replicatione reo, rei duplicatione actori præſtituta ad probationes peruenitur.*
22 *Teſtes in ſummario producti, iterum in plenario iudicio examinandi, vt fidem faciat, & quare?*
23 *Termino probatorio elapſo, teſtium fit publicatio.*
24 *Publicatione teſtium facta in ciuilibus, teſtes alij non admittuntur.*
25 *Publicatione teſtium facta in criminalibus, iudex ex officio alias recipere probationes poteſt.*
26 *Reus etiam poſt teſtium publicationem, concluſionem, & diffinitiuam, de innocentia ſua docere poteſt.*
27 *Sententia diffinitiua ex nouis vel probationibus, an poſſit reuocari, an ſuſpendi?*
28 *Publicatione probationum facta ab actore, & reo, allegationes fiunt.*
29 *Teſtium repulſa, quando obijcienda, & probanda.*
30 *Accuſatione plene non probata, reus ad torturam condemnatur.*
31 *Delicto plene probato, reus torqueri non debet.*
32 *Torturæ, & quæſtionibus, vt reus ſubijciatur, quid animaduertere iudex debeat?*
33 *Delicto plene probato, ſententia condemnatoria, quomodo ferenda.*
34 *Reo abſente, & fugiente iure communi quando procedi poſſet?*
35 *Reo abſente, & latitante, iure Regio per præconia, & edicta proceditur.*

1 VTcunque igitur de delicto commiſſo conſtet, ſiue per
inquiſitionem generalem, aut ſpecialem, vt dixi ſu-
pra, num. 7. ſiue per denunciationem, ſiue per accuſationē,
2 aut querelam (neque enim antequam † ſupradictis modis
aut per famam, aut alias coniecturas delictum commiſſum
fuiſſe conſtet) iudex procedere poteſt, l. inde Neratius 27.
§. fi. D. ad leg. Aquil. l. 1 §. item illud. & l. neceſſarios. 5. §. nō
alias, D. ad Sylan. textus omnino videndus, in l. 1. § ſiquis
vltra, D. de quæſtionibus, l. 1. C. vbi cauſæ fiſcales, cum alijs
notarunt Aegidius Boſius, in praxi criminali, tit. de delicto
num. 1. & inſtitut. de tortura accuſatoris, num. 5. Iulius
Clarus, lib. 5 §. 5. quæſt. 4 * Farinac. de inquiſitione, q. 2 per
totam. Summaria, facta informatione quæ diligenter reci-
pienda eſt, vt tradit Bernardus Diaz, in practica, c. 120. n.
3. & ibi ad eum Ignatius Salzedo, in eaq. teſtes per ipſum-
met iudicem examinandi, leg. 28. tit. 7. lib. 3. Recop. reſoluit
Couarruu. lib. 2. variarum, cap 13. n. 10. Iulius Clar. lib. 5 §.
fin. quæſt. 20. cum ſequentibus. Anton. Gomez. 3. tom. cap.
9. num. 1. ſi ex ea aliquis delati criminis reus apparuerit, &
3 contra eum aliqua præſumptio reſultauerit. † iubebit iudex
delinquentem perſonaliter capi, & in carcerem detrudi, &
vincula eijci & imponi iuxta qualitatem delicti, & perſo-
næ, l. fin. C. de accuſat. l. 1. C. de cuſtod. reorum, l. 4. & 6. tit.
29. part. 7 l. 16 tit. 1. part. 7. l. 2. tit. 24. cum alijs ibidem, lib. 4.
nouæ Recopilat. e leg. text. in Sancti Concil. Trident. ſeſſ.
25. de reform. cap 6. Notat Antonius Gomez, d. 3. tom. cap.
9. nu. 6. Salzedo, ad Bernardum Diaz, cap. 124.
4 Capto vero delinquente, & in carcerem detruſo, iudex
faciet ſequeſtrationem bonorum delinquentis, coram Ta-
bellione, per inuentarium, & illa deponet penes aliquem
tertium ne pereant, vel occultentur, l. 1 C. de ſequeſt. reis. l.
5 † fin. D eodem, l. ſiquis intra. 7 C. de bon. præſcript. & vbi-
que notarunt Bartol. & antiquiores, quos refert Antonius
Gomez, d. cap. 9. num. 2. quod maxime procedit quando
reus latitat, & fugit, item quando pro delicto pęna confiſ-
cationis imponenda eſſet, quæ apud nos non niſi in caſibus
expreſſis locum habet, l. 5. ibi; *O en otros caſos ſeñaladas*, tit.
31. par. 7. de quibus Anton. Gomez. d. 3. tom. cap. 14. Iulius
Clarus, lib. 5. §. fi. q. 78. Bernar. Diaz. in pract. cap. 132.
6 Quia tamen non ſemel contingit delinquentes ad Ec-
cleſias confugere, vt earum immunitate gaudentes non in-
de extrahantur, quibus in caſibus, qui ad eas confugiunt,
earum immunitate gaudere debeant, inuitive extrahi poſ-
ſint, quibus locis conceſſa fuerit, & quo iure introducta, vi-
debis text. in cap. ſicut antiquitus, cum aliis ibi. 17. q. 4. in c.
reos. 23. q. 5. in cap. de raptoribus. 36. q. 1. in capit. 1. & per
tot. de immun. Eccleſ. in Decret. & libr. ſexto, in Sacro
Conc. Trid. ſeſ. 25. de reform. capit. 20. & in tit. C. de his
qui ad Eccleſ confug. in l. 2. & 4. & per totum tit. 11. part.
1. in l. 7. tit. 5. lib. 1. fori, in l. 1. cum ſeqq. tit. 2. lib. 1. nouæ Re-
copil. late per Remigium, integro tractatu de immunitate
Eccleſiarum, aliqua Nauar. in Manual. Lat. c. 25. ex n. 21. Bo-
ſius in praxi, tit. de captura, n. 21. Bernardus Diaz, in practi-
ca, 123. & ibi Salzedo, Iulius Clarus, lib. 5. §. fin. quæſt. 30.
7 Didacus Couarru. lib. 2. variarum, cap. 20. † & quinqua-
ginta quinque caſus, in quibus immunitas non ſeruatur cō-
geſſit Gundiſaluus de Paz. in praxi 1. tom. 5. part. cap. 3. §. 3.
per totum. * Ille tamen valde apud eum, & alios dubitatur,
an ſi clericus perpetrato crimine, ad Eccleſiam confugiat
extrahi inde poſſit, qua in re obtinuit, quoad ad poteſtates
ſeculares immunitatem ſeruandum, ſecus ſi iudex Eccle-
ſiaſticus, & qui iuriſdictionem in rebus, & perſonas eius ha-
bet extrahere eum velit, ita Abb. in cap. inter alia, num. 6.
& 13. de immunit. Eccleſ. quem ſequuntur Remigius de
immunitate, fallencia, 2. Bernar. Diaz, & plures, quos refert
Gutierr. pract. lib 3. q 3. num. 3. & 4. Farin. de immunitate,
q. 2. à num. 36. Paz, vbi ſup. num. 14. 1 qui alios refert, &
cum milites Diui Iacobi, Alcantaræ, & Calatrauæ, & verè
religioſi ſint, & magiſtro ordinum priuatiue ſubiecti, vt
docet Canedo, deciſ. 41. num. 6. Et ſic à ſecularibus exempti

unt

ſunt, in eis quoque idem ius, quod in alijs Eccleſiaſticis, & regularibus perſonis, receptum, eſt animaduertendum eſſe ſ ennentius ol · ecl, vt lato calamo ſcribunt Molina, B. Illuga, Auendaño Mota, Garcia, Couarr. Bernard Diaz, & alij, tam Iuriſtæ, quam Theologi, vt reſoluit idem Nicolaus Garcia de benefic. 1. p. cap. 14. num. 15. & præcipue, num. 21. Igitur ſi ille, qui ad Eccleſiam confugit immunitate Eccleſiæ gaudere debet, non poteſt Eccleſia obſideri, nec a im nta victus, aut veſtimentis confugienti denegari, nam hoc eſſet immunitatem violare, l. præcenti, 6. C. de his, qui ad Eccleſ. confug. c. pud timiu t. 17. q. 4. l. 2. tit. 11. p. 1. notat Remigius, vbi ſup. q. 3. Conſtitud cap. num. 17. v eſſe. tit.

8 ct ſimi primo. Cum ſic confugiens immunitate frui non debeat, iudex ſecularis impune poterit illum extrahere, etſi iudex Eccleſiaſticus ſuis cenſuris impedire velit, ab eo ap-

9 pellari † debet ad ſuperiorem Eccleſiaſticum, & pro teſtari auxilium Regi, le, quod dicunt *de la fuerça*, mitique ad Cancellariam cuius relationem, item & mandatum eiuſdem p ectu. tori, vt is iudicis ſecularis nomine ordinariâ Regiâ, denique imploret, vt per viam violentiæ proceſſus originalis ad Regios Senatores remittatur, qui interim iubent, ut ſexta intra dies excommunicationes abſolui, & interdictum ſuſpendi, poſt quos ſi conſtiterit iudicem Eccleſiaſticum vim intuliſſe, & recte ſecularem iudicem appellaſſe, ten itiur cauſa, vt contra delinquentem procedat.

10 Detento igitur in carcerem delinquente, & eius bonis apud aliquem ſequeſtrans, & depoſitis, † quam primum

11 poterit † illum viſitabit, & eius confeſſionem recipiet iudex, caue bit autem interrogatio, cum aliquis alloquatur, & eum inducat ad negandum, vt admonet Greg. in l. 6. verbo *babla*. tit. 29. part. 7. eius verò confeſſionem coram tabellione recipiet iudex, & in ſcriptis redigi faciet, que dixerit, præſtito prius iuramento de veritate dicenda, l. 4. & 6. tit. 29. part. 7. & vbi que Grego. & ſi delictum fateatur donec de eo conuincitur, in vincula publica conijciendus eſt, l. ſi confeſſus. § D. de cuſtod. reor. l. 16. tit. 1. d. l. 4. num. 5. & 6. tit. 29. part. 7. quæ pronunciatio, & ſententia iudicis ſuper delicto ſemper neceſſaria eſt ex dictis legibus, & communi Accurſij ſententia, in d. l. ſi confeſſus, & in l. 1. C. de

12 confeſſis, gloſ. ſoluere, ibi de ei nimali, † neque ex ſola confeſſione, niſi & alias de delicto conſtet pro erit condemnari, ex ijs, quæ ſupra diximus, num. 10. * Conſtituto ergo de delicto ſola non ſufficiet confeſſio, vt pœna ei imponatur ordinaria, ita late tradita à Farin. lib. 3. tit. 9. de reo confeſſo & conuicto, ex cap. 1. num. 8. cum multis ſequentibus q. 81. ſed an eo caſu audiatur appellans, dubitant omnes, & appellationi eſſe deferendum, poſt gloſ. in l. conſtitutiones. 16. verbo, *vel duces*. D. de appellation. inde uare videtur Ant. Gomez. 3. tom. cap. 12. num. 31. verbo, quod tamen limita, vbi citat text. in l. 2. C. quor. appellat. non recip. quæ vtrumque requirit, & conuictum, & confeſſum eſſe Reum. Repugnat tamen in atrocioribus delictis (in quorum emendatione publica verſatur cauſa, l. ſi quis filio exhæredato, C. § hi autem omnes, D. de inoffic. teſtam.) expreſſa l. 16. tit. 13. part. 3. ibi: *Qualquier de eſtos ſobredichos à quien ſe a prouado por buenos teſtigos, o por ſu conoſcencia hecha en n yerro ſin premia*, vbi in eam interpretatur Greg. Lopez, vide Farin. 1. tom. tit. 4. q. 30. num. 17. & q. 33. num. 15. & 23. vbi hunc in verbo non audiri appellantem reſoluit. Idque generali totius urbis conſuetudine inductum, & in Hiſpanis præcipue tribunalibus, docet Couarr. num. 10. videndus pract. quæſt. cap. 23. num. 5. ad fin. v. tuc. *Imo quibuſdam placet*, vſque ad fin. vbi hac in re cautos eſſe iudices monet, vt priuſquam criminales ſententias exequantur, iuncta proceſſus acta ſigillatim inſpiciant. Eorum ergo arbitrio, & Religioni relinquitur: laudandi tamen tribunalibus, ſine ſcrupulo (vbi cauſa publici exempli expoſtulat) prima ſententia vitionis executioni mandatur, ſupplicatione ſumota. Quamuis clericum ex ſola confeſſione puniendum probet Bernardus Diaz, in pract. cap. 127. vbi plura circa confeſſionem delinquentis ſcripſit, & Iulius Clarus,

13 d. § fin. quæſt. 55. Poſt quæ iudex delinquenti confeſſo † ſignauit terminum arbitrio ſuo ad allegandas exceptiones & defenſiones, quo elapſo, peruenietur ad ſententiam, & eius executionem.

Cauendum tamen hac in re eſt, ne à delinquente mino-

14 re viginti quinque annis confeſſio recipiatur † antequam ei à iudice curator ad litem datus ſit, cum enim is abſque eo in iudicio ſtare non poſſit, l. clarum, 2. C. de auth. præſt. ſine curatore ab eo facta confeſſio nulla erit, cum minores. 4. C. ſi aduerſ. rem iud. l. 1. tit. 2. part. 3. & communis ſententia ex Baldo in d. l. clarum, § . . . quæſt. 50. num. . . & quæſt. 55.

15 num. 12. Igitur curatore dato † ab eo iuramentum recipiet iudex de veritate dicenda, quod ipſe minor delinquens præſtare tenetur, ex d. l. clarum, & communi, quam reſoluit Anton. Gomez. d. 3. tom. cap. 1. num. 65. ex pen. tens. l. 4. tit.

16 19. part. 6. An autem † contra eum teſtimonium poſſit minor, cum aliis putant Anton. Gomez. vbi ſup. num. 66. Clarus, d. § fin. q. 46. Sarmiento, lib. 3. ſelect. cap. 13. Menochius, lib. 2. de arb. caſ. 168. num. 4. qui tandem eum teſtimonium poſſe contra confeſſionem, quando alias illa alijs iudiciis, & præſumptionibus comprobatur teſtantur.

17 Quod ſi delinquens delictum neget † accuſatio ſolemnis contra eum in ſcriptis proponenda eſt, quæ continere debet perſonam accuſatoris accuſati, Pontificis, Regis, diem, menſem, annum, locum commiſſi delicti, & ipſum delictum, cap. 1. capit. quiſquis, cap. fin. § libellorum. 2. quæſtion. 8. leg. libellorum, 3. D. de accuſation. leg. fin. Codic. eodem,

18 l. 14. tit. 20. lib. 4. fori. Quæ accuſatio † non procuratorem, ſed per ipſum accuſatorem proponenda eſt, quia in criminalibus, neque accuſando, neque defendendo procurator admitti poteſt, l. penult. § . ad eum, de public. iudic. cap. veniens. 15. de accuſat. & vbique gloſ. & l. q. eri, l. 12. tit.

19 5. part. 3. l. 6. tit. 1. part. 7. † aliquibus caſibus exceptis de quibus per Anton. Gomez. 3. tom. cap. 1. num. 12. Iulius Clarus, d. § fin. quæſt. 42. Menoch. lib. 2. de arbitrar. quæſt. 79. & 80. in quibus pars per ſe aliter licentiam ad accuſandum, vel defendendum, alias proceſſus cum procuratore geſtus eſſet nullus, vt notant proxime adducti, cuius accuſationis ſingula verba optimis ſcholiis explicat Paz. d. 1. tom. 5. part. cap. 3. § 6.

20 Quæ coram iudice oblata, ipſe iubet reo accuſato intimari, & vt reus ad primam audientiam eidem reſpondeat, quod facere tenetur per verba, *nego*, vel *confiteor*, d. l. 16. tit. 1. part. 7. l. 5. tit. 10. part. 3. l. 1. tit. 4. lib. 4. Recopilationis, notat vbique Gregorius, alterâ tamen recte proponit ſuas exceptiones proponere, l. ſi maiores, 15. & præcipitur, D. ad legem Iuliam de adulter. l. 15. vbi Gregor. verbo, *tem-*

21 *pore*, cuius reſponſio † copia eſt danda eſt accuſatori, qui intra certum terminum reſpondeat, & vera cum pars allegat, tum replica, & duplica ad probationem (neque enim hodie quilibet pars vltra duos libellos porrigere poteſt l. 4. tit. 16. lib. 4. Recopil. l. 2. tit. 5. l. 9. tit. 6. lib. 4. Recopilationis, correcta l. 4. D. de exception. & textus in principio Inſtitut. de replication.) Deinde iudex profert ſententiam interlocutoriam, qua recipit partes ad probationem infra terminum arbitrio ſuo ſignandum, intra quem partes producere tenentur interrogatoria, & teſtes, qui debent iurare, & examinari in dicto termino ab ipſo, vt reiectio ab alio, l. 26. tit. 16. par. 3. l. 28. tit. 7. lib. 3. Recopilationis, diligenter tamen accuſator aduertat, vt teſtes in

22 ſummaria informatione examinati, † iterum repreſentantur in termino probatorio, quia aliàs ſi termino finiat, etiam ſi contentum delinquentis habuit pro reproductis, quin reciperet ſunt in ſummario parte non citata, & ante litem conteſtatam, capit. 1. cap. quoniam frequenter, in principio, vt lite non conteſtata, c. p. 2. de teſtibus, ita admonet Bart. in l. ... D. de quæſtion. Azeuedo in Recopilatio, num. 5. Dn. ... num. 1.

23 Termino probatorio elapſo teſtium publicatio facienda eſt, itemque probationum ad petitionem vnius partis, quæ ex iudicis mandato parti aduerſæ intimatur, & præcipitur, vt ad primam audientiam compareat, videatque teſtium publicationem, vel alleget quare ea fieri non debeat, leg. 37. tit. 16. part. 3. quod ſi pars in termino citationis non comparuerit, aliâs para publicationem teſtium

petens

7 dæ ſunt, quæ pro debito, † ætevè alieno carceri non mancipantur: niſi aut debitum ex delicto, vel quaſi delicto deſcendat, aut mulier adeo impudica, & in honeſta ſit, vt publice corporis ſui quæſtum faciat, l. 62. Tau. l. 10. tit. 3. lib. 5. nouæ Recopilationis, in quarum commentariis Antonius Gomez, & alij Tauriſtæ, Ioann. Matienzo, & Alphonſus Azeuedo, cum ampliationibus, & limitationibus prolixe adeo rem examinant, vt eam ad ſaturitatem habere poſſitis.

Decimum Præceptum.

Veanſe luego los plazos de los pregones: ſi ſe dieron de tres en tres dias, ſi la execucion ſe hizo en bienes muebles, ò de nueue, ſi ſe hizo en bienes rayzes:

De temporibus ad pignora vendenda, & de earum publica ſubhaſtatione. §. 10.

SVMMARIA.

1 *Bona in executionis cauſam capta, ſi creditori ſatis non ſit, in publica ſubhaſtatione venduntur.*
2 *Tempus iudicatis humanitatis gratia adſoluendum conceditur.*
3 *Tempus iudicatis quantum olim daretur, hodie arbitrariũ iure ciuili nouiori.*
4 *Pignora in executionis cauſam capta trinundino peracto maiori licitatori addicuntur.*
5 *Præconia quo tempore emitti debent, immobilibus, & immobilibus bonis.*
6 *Præconiorum tempora aliquibus in caſibus reſtringi.*
7 *Præconia partium conſenſu remitti poſſunt.*
8 *Præconiorum dies remiti non poſſunt ?*
9 *Pignora breuiori licita tempore legitimo, an aditio valeat.*

1 ERgo ſi reus in carcerem recluſus non ſoluat, aut ſi ex his eſt, qui in quantum facere poſſunt tantummodo condemnantur, extra carcerem conſtitutus iudicatu non pareat eius bona in cauſam executionis capta, publica ſunt in ſubhaſtatione vendenda, quod cum antiquo iure, ita cautum eſſet, d. l. à Diuo Pio. 15. §. in venditione, de re iudicata, l. ordo. 3. C. de executione rei iudi. l. fin. C. ſi aduerſus fiſcum, l. 5. cum ſeqq. C. de fide inſtrumentorum, & de iure haſtæ fiſcal. lib. 10. l. 6. tit. 27. part. 3. l. 51. tit. 31. part. 7. comprobatum etiam eſt, d. leg. 19 tit. 21. lib. 4. nouæ Recop. de quibus antequam agamus, quia pleriq. id non ſatis intelle-
2 xerunt, meminiſſe oportet. † Quod cum quis damnatus eſt, nõ ſtatim cogitur ſoluere, ſed ei humanitatis gratia cõceditur dilatio adſoluendum, l. ſi cum multi. 16. D. de compenſ. quemadmodum, & cum quis confitetur ſe debere, ex leg. debitoribus. 31. de re iudicata, quoniam confeſſio rei iudicatæ comparatur, leg. poſt rem. 56. de re iud. Hoc tempus
3 † olim ex duodecim tabul. triginta dierum fuit *condemnatis adſoluendum triginta dies iuſti ſumpto*, esplicat Sextus Cecilius apud Gellium lib. 20 noct. Attic. cap. 1. & erudite Balduinus ad leges. 12. tabul. cap. 46. Poſtea actum eſt, & ſtatutum tempus duorum menſium: ad extremus Iuſtinianus quatuor menſium ſtatuit, l. 2. & 3. C. de vſuris rei iudicatæ, quod poteſt ex cauſa mutari dando, vel longius, vel breuius tempus, leg. 2. D. de re iudicata, arbitrioque iudicis tandem relinquendum Diuus Pius Caſio Proconſuli reſcripſit, d. leg. debitoribus. 31. Is ergo qui pro tribunali cognoſcit non ſemper iudicati tempus ſeruat, ſed nonnunquã arctat, nonnunquam prorogat pro cauſe qualitate, & quãtitate, vel perſonarum obſequio, vel contumacia, vt dict. l. 2. & 3. Conſulti animaduertunt; vbi præter antiquiores rẽ exactè Duaren. & Donel. exornarunt. Cuiac. lib. 3 obſeruat. cap. 39. Fornerius, lib. 2. & 31. ſelect. 15. Baldui. d. capit. 46. Socinus, reg. 396. Poſt eius temporis lapſum pignora capiuntur, vt diſtrahantur executionis cauſa, non ergo fit ſtatim diſtractio pignorum poſtquam capta ſunt, ſed expectantur duo menſes. Ex quo apparet iure pandectarum, ad vendendum tantum pignora duos menſes dari, l. debitores, ad ſi. quod alij non intellexerunt. Hodie trinundino peracto
4 † maiori licitatori addicuntur, d. l. 19 nouæ Recopil. Ante quam addictionem ter debent neceſſario proclamari, mo-
5 bilia † tertio quoque die, immobilia nono, ſi preco adſit eius boatu per iudicem, apparitorem, ſiue notarium, l. 11. tit. 31. p. 7. ſiue per edictum Auend. in capp. Præt. 2. part. c. 52. nu. 2. primo nundino in debitoris municipio, alijs apud iudicis exequentis forum, l. 1. & 2. D. de bon. auct. iud. poſſid. l. 36. tit. 4. lib. 3. Recopil. quod cum hodie ex noſtris luculenter explicent, variaſque huc ſpectantes quæſtiones enarrent Azeuedo, in d. l. 19. Parlador. d. lib. 2. cap. fin. 5. p. §. 8. ex num. 1. Couarr. lib. 2. variarum, cap. 11, nu 3. Paz, in praxi 1. tom. 4. part. cap. 2. ex num. 39. non ſubſiſtimus.

6 Illud tamen prætermitti non poteſt tempora hæc aliquibus in caſibus reſtringi poſſe, quorum ille magis eſt obuius qui deduci poteſt ex text. iuncta gloſ. in cap. de cauſis. 4. de officio deleg. quippe cum de legati iudices (dicimus Hiſpanè *de commiſſion, y peſquiſidores*) ea reſtringunt, quia modicum videlicet tempus habent, quibus adſtipulantur text. in l. 43. tit. 13. lib. 8. Recopilat. & in l. 18. tit. 7. lib. 9. eiuſdem Recopil. quibus cautum eſt in rebus pertinentibus ad iudices ſodalitatis, ſiue, *de la herman dad*, in fiſcalibusque debitis, intra breuiora longe tempora proclamata fieri, bonaque addici debere: quod & Petrus de Auendaño obſeruat, in dictionario, verbo. *Almoneda*, & in capitibus Prætorum. 2. part. cap. 52.

7 Remitti autem quamuis ex partium conſenſu proclamata poſſint, ita vt pro emiſſis habeantur: vulgo, *ſe ayan*
8 *auido pro dados los pregones*, adhuc tamen dies † præconiorum à lege conceſſi, tranſire debent, vt locus ſit vltimæ executioni, cum pro forma à d. l. Regia requirantur, quod & nominatim Couarr. obſeruat. d. lib. 2. variar. c. 11. nu. 3.

Et quamuis ſi breuiore, quam lege eſt definitum tempus pignora licere contingat, auctio cum omnibus inde agitatis circunducenda ſit, & ex integro repetenda ſint præconia, & executio eum in locum reſtituenda, quo omnia erãt, ante quam bona licerent, reliquis in ſua cauſa manentibus, l. & poſt edictum. 73. D. de iudicijs, leg fin C. ſi aduerſus fiſcum, l. 1. C. de fide inſtrumentorum, & de iu. haſt. fiſcal, lib. 10. ſi tamen lo prolixius tempus prorogata fuerit auctio, ſuſtinebitur executio, vt ex alijs Parlador. docuit, d. §. 8. n. 8.

Vndecimum præceptum.

Veaſe ſi fue el deudor citado para remate, en ſu perſona; o no pudiendo ſer auido ſe notificò el remate en ſu caſa, ò à ſu familia.

De citatione ad ſententiam addictionis, vulgo, de remate. §. 11.

SVMMARIA.

1 *Citationis materia remiſſiue.*
2 *Citationem perſonalem ad addictionis ſententiam omnino neceſſariam ſecundum plures.*
3 *Citatio ad domum quando in executionis cauſa ſufficiat ?*
4 *Curator bonis dari deb ſ, ſi reus latitat. vel abeſt.*
5 *Oppoſitione à reo, ante, vel poſt addictionis ſententiam facta, nulla eſt citatione opus.*

1 PLura hic de citatione examinanda occurrebant, hæc cũ omnibus ſint obuia, & quid in executionis cauſa ſit obſeruandum, adeo ſit, d. l. Regia. 19. tit. 21. lib. 4. nouæ Recopil. expreſſum, vt dubitationi nullus ſit relictus locus, ne actam rem agamus, videndi ſunt Ioſeph. Maſcardus, de probat. volum. 1. concluſ. 290. cum quatuor ſequentibus, & nouiſſimus Cardinal. Thuſcus, practicarum concluſionum iuris 1. t. ex concl. 230. ad concl. 274. qui duo tibi pro

infinitus

Digitized by Google

infinitis ſufficiant,& qui ex noſtris,& alijs plures referunt Hieronym. Zeuallos pract.communium opin. concl 175. & 366.& qui nominatim in propoſito,d.l. Regiæ,& explicatione huius præcepti loquuntur præter Azeuedo, in eadem lege 19.ex num.95.ad num.120. Ioan.Gutierrez.lib. 1.pract.quæſt.cap 133. Parladorius, d.5. par.§ 9. per tot. Paz,in praxi.2.tom. 4. part.cap.2.nu.43. Bouadilla,lib. 3. 2 Politicæ,cap.14.nu.22. Ex quibus † colliges, quod etſi controuerſum ſit,an in hoc caſu perſonalis citatio omnino neceſſaria ſit, an vero ad domum citati fieri ſufficiat: placuerique Couarruu. Auendañ. Auileſio, & alijs quos iam relati commemorant,citationem perſonalem omnino re3 quiri; verius eſſe ad domum factam ſufficere † ſi reus latitat,vel abſens eſt à ciuitate, vel oppido iudicis exequentis,eiuſque perquiſitionis à nuntio fides ſit facta, vt ex magis communi conteſtantur Gutierrez Azeuedo, & Parladorius,vbi ſup.quod cum iure communi, vt aiunt,certiſſimum ſit,ex l.4. D.de liberis agnoſc.l. ſcire.13. §. qui autẽ. D.de excuſ.tut.l.aut qui aliter.5.D.quod vi,aut clam, quas plura de denunciationibus,quæ fiunt ad domum adducens exornat Cuiacius,lib.7.obſeru.cap.15.cap.cauſam 3. de dolo,& contumac.cap.fin. de eo qui mitt. in poſſ.l 41. tit.13. p.5.l.1. tit.19.lib.4.Recop.no miniſtri quoque,d.l 19.cauetur: ibi: *Sea citado el dicho deudor para remate, en ſu perſona,pudiendo ſer auido,y ſino en ſu caſa, &c* Quam4 uis eo caſu † cautius ſit bonis,eius, qui vel latitat, vel abeſt curatorem,ſiue defenſorem dari,cum quo iudicij acta celebrentur,docuit Paz,d.n.43.Azeu.d l.19.n.120.Qua in 5 re omnino memineris, quod ſi reus † ante citatione, vel poſt ſe executioni (vt aiunt) oppoſuit, nulla eſt citatione opus, aut ſi minus eſt ritè facta conualeſcet, quod ex alijs admittunt Gutierrez,d.cap.133.n.12.Parlador.d.§.9 nu.2. & probabis ex lib.36 ibi: *Que ſi ouiere opoſicion, deſpues de ella no ſe de mandamiento para citar para remate*.tit.4. lib. 3.nouæ recopilationis.

Duodecimum præceptum.

Veaſe ſi el Reo executado citado para remate, ſe opuſo dentro de los tres dias de la citacion.

Le ... da ... ſententia ci..., oppoſi... §.12.

SVMMARIA.

1 *Oppoſitionis tempus olim arbitrarium, hodie trium dierum.*

2 *Oppoſitionis tempus ex quo currere incipiat,& n.3.*

3 *Dies termini an computetur in termino,remiſſiue.*

DE ſumptũ eſt hoc præceptũ ex eadẽ illa, l.19.ibi; *Y hecha la dicha citation ſi dentro de tres dias ſe opuſiere*, & ibi; *Haziendole como dicho es,dentro de tres dias.* Ergo 1 quia nõ is † iure ciuili(quibus caſibus executio admittitur, de quibus late ſup gloſ.5.)tempus hoc eſſet arbitrarium ſecundum Romanum,conſil.79.colum.fin.& alios quorum meminit Iacob.Menochius, lib.2. de arbitrar.cent. 1. caſu 17.num.8.hodie tamen ex hac lege, item & alijs huius tit. 21.trium dierum terminus præfinitus eſt, intra quem, niſi reus compareat, & aduerſus executionem ſe opponat (vt aiunt) & alleget, capta pignora creditori addici iubentur, vt eadem,l.19.ibi :*Y no haziendo la opoſicion, &c.*cauetur quod ſi intra illos tres dies compareat, ex illa hora decem alij præſcribuntur, intra quos quas obiecit exceptiones probet, vt mox audiemus, vulgo dicitur, *ſe le encargan los diez dias*, qua in re memineris, quod etſi ſit † controuerſum, an hi decem dies incipiant, ſtatim ac oppoſitionem reus fecit, ideſt antequam iudex eam admiſerit, an vero tribus oppoſitionis diebus elapſis; quod latius in ſtatutorum ſimilium terminis examinat Ant.Capic.deciſ.83.eius opinionem,qua docet ſtatim,atque iudex illam admiſit,incipere probet nominatim,l.54.Tauri,l.3.ibi: *Corran deſde el dia que ſe opuſiere en adelante*,tit.21.lib.4.nouæ Recop.

3 Plane quamuis controuerſum ſit,dies termini, an computetur in termino, vt infinitis aliis adductis, variis in quæſtionibus diſputant Bart.& reliqui,in l 1.D ſiquis caut. Accurſ.in l.Gallus.29.in princ gl fin. D.de liber.& poſthu.. Tiraquel.de retract.lignag.§ 1.gloſ.4.num.9.& de retract. municipali § 1. gloſ.11.nu.17. Dueñas.reg.196. & 197 Ioan.Gracian.reg.133.In nu. ... atienzo,in l.7.gloſ 6. nu. 5 & in l.9 nu. 7. In n. Gutierr.lib.2. pract. quæſtiu. cap. 154.per tot Hieronym.Zeuallos,pract.quæſt.communiũ. cap.401.Parlad.d.5.par §10.ex num.2.Ex illis tamen verbis, d. legis Regiæ,ibi,*deſde el dia*(quæ idẽ ſignificant,ac ſi dictum eſſet A Ab ex die ex quo terminus ſtatuitur) placuit dum termini trium dierum oppoſitionis, non computari,in termino decem dierum,quod cum ex iure ſit nominatim quoq.eſt obſeruatũ in noſtra ſpecie per Pal.c. Rob. n.2 Caſtillo,n.82.in l.64 Tau.Azeuedo,in d l.3.n.3.Ioan. Gutierrez.d. cap.154 n 4.Parlad. d.§.10.nu.4. qui & alios comemorant,quibus accedit Zeuallos,d.cap.401.nu.6.

Decimumtertium præceptum.

Veaſe ſi auiendoſe opueſto el Reo, ſele encargaron los diez dias de la ley para alegar cõtra la execucion, paga, ò quita, ò otra excepcion legitima.

De exceptionibus, quæ aduerſus executionem obijci poſſunt.§. 13.

SVMMARIA.

1 *Exceptiones quæ aduerſus executionem opponi poſſunt, remiſſiue.*

2 *Exceptiones aliæ ſi legitimæ ſint præter enarratas in legibus regni,admitti in executionis cauſa poſſunt.*

FActa oppoſitione intra triduum, aliiſque decem, diebus eidem Reo præſtitutis, quibus poſſit exceptiones ſuas obiicere,& probare. Reus illas obiicit, & proponit earumque copia creditori datur, vt intra præſcriptum decem dierum ſpatium,alter exceptiones,alius illarum repul1 ſas probet. Plane quæ † à reo obiici poſſint nominatim exprimitur,in l. 1.& 2.tit. 21 lib.4. nouæ Recop. iuxta quas meminiſſimus, quia quæ eidem in legibus expreſſæ ſunt, itẽ,& aliæ plures legitimæ ſigillatim enarrantur ab Alph. Azeuedo,in d.l. 1.ex num.59.ad num.200.Gundiſaluo,de Paz in praxi.1.tom.4.part.cap.3.ex numer. 1.ad num. 50. Parlador.d. 5. parte §. 11. ex numero primo ad num.55. & multis aliis quos recenſet Iacob.Valdes,in additionibus Rod.Suarez, ad legem Regni §.ſed pro euidentia, Ioan. Gutierez,d.lib. 1.pract.quæſt.c.111.& cap.134.eſſetque nimis otioſum quæ hac in re ab aliis ſunt tradita tranſcribere. Illud tantummodo admonuiſſe contentiſſimus, quod 2 etſi ſit valde controuerſum, an præter exceptiones dictis in legibus enarratas,aliæ legitimæ admitti poſſint, idque non ſine ratione,cum ea in re non ſolum interpretes inter ſe diſſentiant,vt apud paulo ante adductos videbis, verum. & ex diametro leges inter ſe pugnent, vt conſtat,ex d.l. 1. verbis ibi; *E ſi otra qualquiera excepciõ ſe alegare no ſeare cebida*,& aliis d.l.2.q̃ omnino cõtraria sũt ibi: *Saluo ſi dẽtro de diez dias moſtrare la tal paga,o legitima excepcion.* Placuit tamen poſt magnam diſputationem, d.l.1. friuolas tantummodo exceptiones repelli, non legitimas, vt cum multis reſoluit Gundiſaluus de Paz, d. cap 3.n.35.Azeuedo,d.59.Ioan Gutierrez,d.cap.111.nu. 1. ad fin. quamuis hæreat Parlador.toto illo §.11.eoque iure vtimur.* Et illud itidem (quia frequentiſſimum in praxi)ſiquæ obiiciantur exceptiones,quæ altiorem quæſtionem habeant admittendas non eſſe,l.3.§.ibidem,ibi: *Si obſcurior, vel quæ habeat altiorem quæſtionem differẽdam indirectum iudicium re exhiberi iuſſa*, D.de exhibendum,l. ille à quo 13 §. ſi de teſtamento,D.ad Trebell.l.ordinarii 13.C.de rei vind.Menoch.de adipiſc.remed.4.nu.698.Peregr.de fideicommiſſ. art.48.nu.29.Rotæ,deciſio nouiſ.520.1 .par.

Digitized by Google

Decimum quartum præceptum.

Veaſe ſi la prouò en el termino de la ley, ò quando.

De circunductione exceptionis, §. 14.

SVMMARIA.

1 *Termini præfixio nouas teſtium receptiones excludit.*
2 *Teſtes in termino producti poſſunt elapſo eo examinari: licet in cauſis executiuis contra num. 4.*
3 *Termino ad probandum, & probationem finiendam dato, elapſo, teſtes examinari non poterunt, l. 3. tit. 6. lib. 4. nouæ Recopilationis.*
4 *Exceptiones in cauſa executiua, & allegari, & probari in termino debent, l. 3. ibi in fine, num. 5.*
6 *Exceptionis probatio per partis confeſſionem, etiam elapſo termino admittitur.*

1 ADiecimus hoc præceptum, vt commonitus patronus, & iudex ſit, quod etſi in terminis probatorijs à iudice conceſſis ſufficiant teſtes (vt aiunt) eſſe iuratos, quamuis adhuc non depoſuerint, quia licet regulariter præfinio termini hunc operetur effectum, vt eo lapſo amplius nõ poſſint teſtes produci, capit. licet cauſam, vbi notant om-
2 nes, de probationibus, l. 34. tit. 16. part. 3. ſi tamen† teſtes ſint producti, & iurati in termino, examinari poterunt elapſo termino, vt ex communi reſoluit Felinus, in d. cap. licet cauſam, n. 19. & cũ alijs Didacus Perez, in l. 5. gloſ. *no ſe yendo legitimas* t. 8. lib. 3. ordinam. Niſi forſan
3 † dilatio non ſolum ad probandum; ſed & ad probationem finiendam ſimul data ſit, vulgo dicimus: *A prueua con tantos dias, con toda carga de publicacion, y concluſion*, hic enim poſt dilationem, ſiue terminum recipi, aut examinari non poterunt Abb. n. 2. in dict. cap. licet, cum Maranta, in ſpecul. iudic. 6. p. tit. de dilat. n. 19 Boetius, deciſ. 294. & probat l. 1. ibi: *Para prouar, y auer prouado, y preſentar la prouança*, t. 6. lib. 4. Recopil. vbi cum
4 multis doctè ſcribit Azeuedo, ex num. 6. 7 Verum † in noſtro caſu nullatenus elapſo decem dierum termino, id recipietur quoniam cum ſit à iure ſtatutus fixus, & vt aiunt legalis, prorogationem nullam, neque quoad examen admittit, ſed intra illum, & examinandi quoque teſtes ſunt quod cum in quocunque legali termino ex communi docent Felinus, vbi ſup. num. 10. Didacus Perez, iam relatus, & nominatim in noſtra executionis cauſa, idem Didacus, & alij, quos refert ſecutus Gundiſaluus de Paz, d. cap. 3 n. 36 Azeuedo in l. 2. n. 9. tit. 21. lib. 4. Recop. Parladori. l. 5. part. §. 10. expreſsũ quoque eſt, d. l. 2. ibi: *Saluo ſi dentro de diez dias moſtrare*, & ibi *tomados dentro del dicho termino*, & in d. l. 3. *tengan diez dias para alegar, y prouar*, quod tu vtiliter accipies, quando intra hos decẽ dies debitoris, creditoriſue culpa, teſtes, neque producerentur, neque examinarentur; Secus ſi culpa † iudicis,
5 aut notarij, quod non eſt infrequens; quæ præſumetur, niſi pars ſo fuerit proteſtata, & de ea (vt aiunt) docuerit, vt ijdem omnes ſupra admittunt. Hocque etiam probantes quamuis per inſtrumenta, exceptionis probatio fiat, non ſi per confeſſionem † partis: poſt decem namque elapſos
6 dies poteſt, tam reus, quam actor petere, vt altera pars iuret, & declaret de calumnia, vt cũ alijs reſoluit Ioann. Gutierrez, d. l. 1. pract. cap. 117. Azeuedo, d. l. 2. num. 13. Paz. d. cap. 3. num. 39.

Decimum quintum præceptum.

Veaſe ſi huuo tercero opoſitor ò opoſitores: y como ſe proſiguio con ellos la cauſa en via ordinaria.

De tertio oppoſitore in cauſis executiuis. §. 15.

SVMMARIA.

1 *Tertius oppoſitor in via executiua de iure ſuo ſummariè olim docere debebat; ſecus hodie.*
2 *Tertij oppoſitio viam executiuam efficit ordinariam. L. 41. tit. 4. lib. 3. nouæ Recop.*
4 *Tertij oppoſitoris materia remiſſiue.*

1 EST non infrequens is de tertio oppoſitore in executiuis cauſis articulus, cum quia viderit, videns de bonis debitoris ſui bona alij adiudicari, comparet, contendit, quod ſe eis longe potentius ius habere, tum maximè dum vxor mariti ſui bona iam iam creditoribus per ſententiam addicenda, ſe omnibus potiorem aſſerit in vis. Quæ res nobis latiſſimum diſſerendi aſſeret. campum vtiliſſimamque materiam, de priuilegijs creditorum, deque eorũ prioritate, & potiori iure, cuius maiorẽ partẽ plena manu quinque ab hinc annis hic Salmanticæ diſcuſſimus, vltimamque illi Deus faxit cito imponemus, quæ ad hæc noſtrũ inſtitutum præcipue attinet: diffuſe adeo proſecutus eſt doctiſſimus Didacus Couarruu. lib. ſingular. practicar. quæſtion. ex capit. 13. maxime, c. p. 16. item & ij quos ſtatim nominatim allegabimus, vt nimis hodie ſuperfluum eſſet otioſum. Tum maximè attenta † noua, l.
2 41. tit. 4. lib. 3. Recopilat. qua expeditum eſt, quod ſi in executiua cauſa compareat tertius, qui nunquam ſũmariè in continenti de iure ſuo doceat (quod olim requirebatur, vt diximus latius in l. à Diuo Pio §. ſi ſuper rebus, ex nu. 1. huius t. t. vbi tradita eſſent hic repetenda) audietur eiuſque admiſſo libello, & creditoribus alijs copia facta, executiua cauſa efficietur ordinaria, cum omnibus proſequẽda creditoribus, quouſque de induſtriaque illorum prælatione ſententia feratur, quæ ſi exequenda ſit, reſtituta cauſa executiua in eum locum, quo erat ante tertij oppoſitionem, & ad eundem remiſſa iudicem, vſque ad additionis ſententiam proſequenda erit, vt quotidianus obſeruat ſtylus, quem exornant plura notatu digna hanc in rem ſcribentes, Couarru. † dict. cap. 16. Auendañ. in
3 cap. Prætorum, cap. 16. ex n. 6. Ioann. Gutierrez, in l. nemo poteſt, n. 191. D. de leg. 1. & li. 1. practicar. quæſtion. cap. 118. Azeuedo, in d. l. 41. tit. 4. lib. 3. Recopil. & in l. 6. n. 7 & in l. 8. tit. 17. & in l. 4. ex num. 2. titul. 21. lib. 4. eiuſdem Recopilat. Gundiſaluus de Paz, in praxi. 1. tom. 4. parte. tit. 3. per totum Parladorius d. lib. 2. cap. fin. 5. part. §. 11. ex num. 58. Eſt tamen controuerſum valde, an tertius is oppoſitor, ſiue contradictor, exceptiones, quæ executionem impediant opponere poſſit coram iudice requiſito, iſque eas audire, & cognoſcere, & definire poſſit, quæſtionem examinat Couarru, d. cap. 16. num. 5. Azeued. in l. 6. num. 7. & 8. tit. 17. lib. 4. Recopil. Zauallos, qui latius rem tractat, & alios plures retulit tractat, de cognitione per viam violentiæ, q. 16. ex nu. 42. Item an cauſa executiua effecta ordinaria ſemper ordinaria, & appellabilis maneat, iuxta d. l. à Diuo Pio 15. §. ſi poſt additionem, D. de re iudicata, vide Lancellotum de attentatis 2. part. cap. 4. in præfatione, nu. 172. & cap. 12 limit. 24. num. 6. Rota deciſ. 32. num. 1. 1. part. diuerſ. Marcheſanũ de commiſſ. 2. part. de commiſſ. appellat. cap. 4. num. 59. Hieron. Gonzalez, in reg. 8. gloſ. 6. ex num. 195. & 203. Parlad. lib. 2. cap. fin. 5. p. §. 15. num. 4.

Decl.

Digitized by Google

Decimum ſextum Præceptum.

Veaſe ſentencia difinitiua en fauor del actor executante, para que ſea juzgado de principal y coſtas, dando ante todas coſas la fianza de la ley de Toledo.

De ſententia condemnatoria, & fideiuſſione, iuxta legem Toleti. §. 6.

S V M M A R I A.

1 *Oppoſitionis decem diebus elapſis ſententia condemnatoria, quomodo ferenda.*
2 *Læſio vltra dimid. an aduerſus addictionẽ poſſit proponi.*
3 *Gabella ſoluenda ex pignoribus in cauſam iudicati creditori addictis limitatur num. 4.*
4 *Gabella, quæ ex venditione ſoluitur præfertur iuri creditoris, & eius mandatis.*
5 *Appellatio à ſententia additionis, de volutiuum, non ſuſpenſiuum effectum habet.*
6 *Nullitas executionis effectum non remouatur.*
7 *Toletana legis cautio quando in executione præſtanda, & eius effectus.*

1 ERgo ſi tertius non ſit, qui melius, aut potentius ius creditore exequente habere exiſtimet, & intendat, aut ſi adfuit & lis, cum eo reliquiſque omnibus creditoribus communis debitoris via ordinaria, vt prædiximus, agitata, finitaque fuit, decem oppoſitionis diebus elapſis, ſi reus quas ob rem exceptiones, intra illos non probauit, nec alias exequentis ius legitime non excluſit, profert iudex vltimam executionis ſententiam, qua reum debitorem ad principalis debiti ſolutionem, cum expenſis condemnabit iubebitque quartum publicæ ſubhaſtationis dari præconium maiorique licitatori, ſiue creditori exequenti bonna addici, ſic enim ſcriptum eſt, in d. l. a Diuo Pio. §. ſi pignora, de re iudicata, (quæ ibi diximus ſunt hinc interentias) & & in l. ord. 3. C. de execut. rei iud. l. 6. tit. 27. par. 3. qua in re, etſi plures poſſent obuiæ diſputari quæſtiones, inſtitutum tamen noſtrum moram non ſinit: videndi ſunt ea iure Parlad. d. 5. par. § 1 a. es n. 1. P z. d. cap. 3. ex nu. 42.

2 Illius tamen, quia valde frequens eſt, non eſt omittenda reſolutio, an ſi in hac adiudicatione vltro dimidium iuſti pretij læſio interueniat, remedium l. 2. C. de reſc. ind. vend. locum habeat, atque eam diſputat ad partes Pinelus, in d. l. 2. 1. p. cap. 4. nu. 10. cui ex alijs locum habere placuit, eſtque celebrior, & æquior opinio, nam cum & in tranſactione admittatur, vt multis quoque placuit ex Pinelo ſupra d. cap. 4 P. diſt. ibi, num. 23. Anto. Gabriel. 3. tom. comm. opin. tit. de emption. & vendit. §. quibus modis reſcindatur, num. 21. Ioan. Gutierrez, lib. 2. pract. quæſt. cap. 141. Petr. Auguſt. Molinio in mporio iuris. 1. par. tit. 4. de tranſaction. q. 2. & veluti tranſactionem quodammodo hæc additio continere videatur, ex tex. in d. §. ſi pignora, remedium hoc, & hoc quoque caſu admittendum videtur.

3 Quemadmodũ & in iud. ea bis pignoribus in iudicati cauſã captis, & in publica ſubhaſtatione licitatis, & creditori, quia emptorẽ nõ interuenerũt adiudicatis, ſiue addictis gabellã ſoluendam eſſe: quia vera emptio, & venditio eo caſu celebratur, iuxta Tradita à Tiraquello, de retract. lignagier §. 1. gl. 1. n. 8. Gregorio l. 55. verb. re der. tit. 5. p. 5. L artæ, de decima venditione, c. 7. nu. 55. Girõda de gabelli. 5. p. in pr. n. 47. & n. 55 & l. 9. tit. 11. lin. 6. Recop. l. 5. tit. 18. lib. 9. eiuſdem Recop. quod tamen ego verum intelligo eo caſu, quo creditori adiudicantur pignora pro executione capta eadẽ in quantitate, quæ debetur, iuxta veram interpretationem d. § ſi pignora, in prima parte, quo caſu emptio, & venditio non tracta intelligitur, ſubſtituitur que creditor in emptoris extranei locũ, eiuſque quia non reperitur, fungitur vice. Sin vero pignora creditor in creditum poſſideat, ſiue pluris, ſiue minoris ſint, iuxta ſecundam partem illius §. ſi pignora, quia quædam velut tranſactione res ſopita, & cæteroque tranſactũ cenſetur, gabella ſolui non debeat, leg. ſ nãque gabellarum extra ſuos caſus extendi non debeat.

4 Sed quid in alio non infrequentiori reſolues caſu, pignora debitoris pro rei iudicatæ, ſiue inſtrumenti executione capiuntur, in publicaque ſubhaſtatione venundantur, ſoluenda eſt ex venditione decima fiſco, ſiue publicanis, item executionis ratione, vel iudicibus exequentibus, vel eorum miniſtris, & creditori exequenti debitum cum expenſis, cum omnibus bona nõ ſufficiũt, neque ſoluendum ſunt, vter eorum potior erit? Reſpondi, venditionis decimam Regio fiſco, in primis ſoluendam, ex reliqua pecunia creditori ſatisfaciendum ſatis, ex reg. l. quod priuilegium n. 8. v. ſic. plane, D. depoſiti, l. quantitatis. 72. D. ad leg. Falcid. quantitas enim patrimonij, deducto, eo quod explicato ũ venditionũ cauſa impeditur, computatur, quod recte ſtipulans conſiderat Laſarte, de decima venditionis, c. 7. nu. 59. nõ ſiquid ſuper ſit exequenti iudici pro executionis ſportula præſtatur, neque enim ei debetur, quouſque creditori ſit ſatis, vt ſic quorundam iudicum cupiditatem non dicam rapinã comprimat, cum Alfonſo de Azeuedo, qui contra Petrum de Auendaño, in capp. Præt. c. 17 nu. 10 ſic nominatim reſoluit per textum expreſſum ibi in l. t. n. 2. tit. 6. lib. 3 & in l. 7. tit. 21. lib. 4. Recop. ſed redeamus ad ſententiam addictionis.

5 Ab ergo quamuis debitor appellationem interponat, ea non obſtante præcipiet iudex ſententiam executioni mandari, d. l. 3. ibi: *Sin embargo de qualquiera apelacion*, quæ eadẽ verba repetuntur, in d. l. 19. in fi. tit. 21. lib. 4 ex his tamẽ verbis nollem intelligas omnino hoc in caſu appellationẽ eſſe interdictam, ſed illud ſolummodo eam non ſuſpenſiuũ, ſed volutiuum tãtum effectum habere. Eſt enim irregulariter verum cum omnibus in caſibus in quibus appellatione remota procedendum eſt, vt late cum multis quos congerit reſoluit Azeuedo, in l. 6. tit. 18. lib. 4. Recop. Menochius, de adipiſc. poſſeſ. remedio 4. no. 828. Rebuf. tit. de literis oblat. ar. 1. gl. 10. ex n. 1 & in propoſito Ant. de Canario de executione inſtrumenti, q. 45 & 47. Couarru. ibi ſing. pract. cap. 23. ad fi Did. Perez, in l. 5. tit. 8 lib. 3 ord. gl. peo.

6 Quod idem † & de nullitatis aduerſus ſententiã allegatione dictũ velim ex eiſdẽ legibus Regis, quo ſ ao & aduerſus tertium oppoſitorem intelligendum, ut diſpucat. Rebuf. vbi ſup. Io. Gutierrez. in l. nemo poteſt, n. 390. D. de leg. 1. & cũ aliis Azeued. in d. l. 19. n. 141. Parlad. d. 5. par. §. 15. ex n. 2.

7 Ergo appellatione remota addictionis ſententiam exequetur iudex, dummodo creditor præſtet cautionem, qua in l. 2. tit. 21. lib. 4. recop. exigit dicimus frequenter, *la fianza de la ley de Toledo*, qua debitori creditor, cum fit, iuſſare cauet ſe pecuniam, cum duplo reſtituturum ſententia addictionis forſan reſciſſa, vbi ſup. nu 24. id ad nitteo ſum ex aliis reſoluit Azeuedo, ſiue à parte ſit petita, ſiue nõ petitum, ſiue creditor pauper, ſiue diues ſit, ſiue oppoſitionem (vt aiunt) fecerit, ſiue non fecerit, conuenit cum aliis Parlad. dict. 5. par. ex nu. 1. §. 14 Paz. dict. 1. to. n. 4. par. cap. 3. num. 43.

Decimum ſeptimum Præceptum.

Veaſe la ſentencia abſolutoria en fauor de el reo, en que ſe le manda abſoluer los bienes executados, y las coſtas.

De ſententia abſolutoria, & expenſarum condemnatione §. 17.

S V M M A R I A.

1 *Actores non probante, reus etſi nihil præſtiterit abſoluendus eſt.*
2 *Victus victores in expenſis condemnandus.*

Antonij Pichardi Pract. Inſtitut.

Digitized by Google

1 SOlet etiam frequenter reus quas aduerſus executionem exceptiones obiecit probare, exequentiſque ius legitime excludere, & cauſam vincere, quo caſu abſoluendum ab executione eſſe dubium non eſt, omniaque pro executione capta pignora, ſiue bona ei reſtituenda iuris ratio ſuadet, quoniam ſi actor non probante, reus, etſi nihil præſtiterit, abſoluendus eſt, l. qui accuſare. 4. verſic. actore, C. de edendo, l. fin. C. de rei vind. l. actor, 23. C. de prob. l. 2. l. ab ea par. ſ. l. in exceptionibus, 19. D. eod. c. accuſator 6. q. vlt. c. fi. de iur. iur. c. 1. verſ. cum enim vt Eccl. Gallica beneficia, leg. 39. tit. 2. p. 3. late Careliag. Cota. lib. 1. memorabilium, verbo actore, & relati ab Alphano collect. 102. Ioſeph. Mafcar. de prob. vol. 1. concl. 36. Duepas, reg. 2. Rod. Suar. ad l. poſt rem iudicatam in declaratione legis Regni. 2. part. §. ſed pulchrum dubium, nu. 6 & magis, in l. 4. *de las penas*, lib. 2. fori, in cuius additionibus plura Iacobus Valdes, longe magis, vbi plene intentionem ſuam probauit. Fertur itaque in eius fauorem ſententia abſolutoria eo quo prædiximus modo, quem & Hiſpane propoſuit, Paz. d. 4. par. cap. 7. num. 11.

2 Condemnabitur que actor etiam in expenſis, eſt enim regulariter verum dictum victori in expenſis condemnandum, l. properandum. §. ſin autem alterutra. C. de iudic. cap. finem litibus, de dolo. & cont. l. 8. tit. 22. part. 3. & nouiſſime, in l. 1. & 2. tit. 22. *de las coſtas, y taſſacion dellas*, lib. 4. nouæ Recop. qua de re adeo multa ſcripſit ibi Alphonſ. de Azeu. & eius allegatione contenti ſimus, videbis tamen præter eũ Gouarr. lib. ſing. pract. q. c. 27. Paz, in praxi, 1. tom. 1 par. 11. temp. ex nu. 24. Parlad. d. c. fin. 5. p. §. 18. ex nu. 1. & ibi alios referentem Hier. Zaual. pract. comm. lib. 2. concl. 539.

Decimumoctauum præceptum.

Veaſe ſi ſe ha de pagar, y deue decima de la execucion hecha.

De decima executionis, §. 18.

S V M M A R I A.

1 *Decima in executionibus præſtanda iuxta conſuetudinem, remiſſiuè.*

2 *Auendañy error vindicatus.*

1 IVxta huius præcepti executiui interpretationem paucis agendum eſt, diffiniuit enim aperte quando, & quibus caſibus decima debeatur, in l. 7 cum ſeqq. tit. 21. lib. 4. Recop. ex quibus illa conſicitur regula executionis decimam à reo præſtari exequuti deberet, vbi illius exigendi fuerit conſuetudo, non alibi, ergo ſi vt minor ſiue maior ſoluatur moris eſt, id obſeruabitur. l. 1. tit. 31. eod lib. 4. quemadmodum, & apud Hiſpalenſes, vt vigeſima executionis tantum præſtetur introductum. l. 16. d. tit. 21. cumque de ea re plura dictis in locis tradiderit Azeu. item & Pet. de Auend. in c. præt. c. 17. Parlad. d. c. fi. 6. p. §. vn. ex nu. 1. vbi reg. cum 13. limit ſcripſit Io. Gutier. lib. 1. pract. q. q. 33. & q. 127. & q. 130. & plures alij, quos nouiſſime refert Caſtillo de Bouad. lib. 1. Politicæ, c. 13. nu.

2 23. illud tantummodo † memineris, quia quod eius dictum ſit pace, errauit Auend. vbi ſup. conſuetudinem attendendã eſſe non eius loci, vbi lis agitatur, & iudicium fit, ſed eius vbi ſita ſunt bona, & eſt executio facienda. l. 31. tit. 4. lib. 3. nouæ Recop. quæ l. 10. licet loquatur in tribunalibus, *de los adelantamientos*, generaliter tamen recipienda eſt, quemadmodum in propoſito, l. 41. eiuſdem tit. ſupr. obſeruauimus; quia quoties Rex vni Prætorum reſcribit omnibus reſcripſiſſe cenſetur, iuxta Bar. doctrinam, in l. regulatorum, §. interdicere, nu. 3. D. de interd. & releg. & iam diximus. * Et quod ſpacium temporis debeat continere hæc conſuetudo decimam percipiendi controuerſum inter noſtrates magnopere eſt. Et licet Auend. vbi ſupr. nu. 3. ſuam opinionem fundet ex verbis l. 10. tit. 6. lib. 3. Recop. ibi: *Fundando ſe en la coſtumbre antigua*, quia illa verba probant ad percipiendam decimam conſuetudinem immemorialem neceſſariã eſſe, vt conſtat ex verbis eiuſdem, ibi; *Immo illa plus addit, quod non quælibet conſuetudo ſufficiat, ſed illa quæ ſit immemorialis.* Quæ opinio in praxi obſeruari non debet & à contrario recedendum non eſt, nam d. l. 10. tantum de antiqua conſuetudine loquitur, non de immemoriali, vt ex eius litera conſtat, & vbi lex expreſſe non loquuta fuit de conſuetudine immemoriali qualibet alia conſuetudo ſufficit, vt notat gl. in c. 1. de conſuetudine, lib. 6. Bal. in c. cum eſſes, de conſt. & idem Auend. tenet, vbi ſup. Azeu. in d. l. 7. n. 10. & 11. Parlad. lib. 2. c. fin. 6. par. §. vnic. qui omnes contra Auend. affirmant ordinariam conſuetudinem ſufficere, & ſic debet intelligi, & interpretari, d. l. 10.

Digitized by Google

MANVDVCTIONVM IVRIS CIVILIS, ET REGII HISPANI

Ad praxim,ſiue manualis aduocatorum,& tyronum iudicum promptuarij,libri ſingularis,

PARS TERTIA.

BREVI GYRO, ET LACONISMO INSTITVTIONEM, & examen proceſſus in cauſis criminalibus,& omnium delictorum pœnas remiſſiuè, Alphabetico ordine demonſtrans.

Examinis proceſſus in cauſis criminalibus,canones,ſiue præcepta Hiſpano ſermone enunciata, & ſequentibus tribus paragraphis expoſita.

1 *LO primero, que ha de aduertir el iuez, es la calidad del delito, y perſonas, de cuyo caſtigo ſe trata.*

2 *Lo ſegundo,como entra à proceder en el,ſi por inquiſicion, ò peſquiſa particular, ò general,por denunciacion,acuſacion,ò de oficio.*

3 *Lo tercero, que ante todas coſas ha de conſtar auerſe cometido el delito, y como ſe dira que conſta por la ſummaria informacion.*

4 *Lo quarto, como ha de proceder à la priſion de los delinquentes, y embargos de ſus bienes,y ſi ſe han retirado a la Igleſia ſi es caſo en que les vale,ò no.*

5 *Lo quinto,preſo el delinquente,procure tomarle la confeſsion con breuedad y no oluide, que ſea debaxo de iuramento, y ſi es menor,proueerle ante todas coſas de curador, ſiendo menor de veynte y cinco años.*

6 *Lo ſexto,la acuſacion,quando quien,y como ſe puſo, y lo que concluye, y ſi incidentemente ſe pide en ella algun interes pecuniario.*

7 *Lo ſeptimo, la reſpueſta del Reo,y ſu contra replica à la replica del acuſador; aduirtiendo,que en las cauſas criminales,(regularmente hablando,) no ſe admite procurador.*

8 *Lo octauo,el auto de prueua,y ratificacion de los teſtigos de la ſumaria, y las demas nueuas prouanças.*

9 *Lo nono, paſſados los prouatorios, la publicacion de teſtigos: aduirtiendo, que en lo criminal puede deſpues,de oficio,proceder à recibir mas informacion: como tambien el Reo prouar mas ſu innocencia.*

10 *Lo decimo, los eſcritos,ò alegaciones de bien prouado que ambas partes preſentan: y ſi ay tachas, como ſe recibe la cauſa à prueua ſobre ellas, y ſobre los abonos de los teſtigos, y las prouanças de todo.*

11 *Lo vndecimo, ſi reſulta el delito prouado, ò ſemiplene prouado, y que indicios ay: y ſi ſon baſtantes para poner al Reo à tormento, y lo que en eſto ſe ha de aduertir.*

12 *Lo duodecimo,la ſentencia abſolutoria, eſtando prouada la innocencia, ò no prouado el delito,y la condemnatoria,ſi lo eſtà,y la pena que en el ha de poner; que ſe le ſeñala aqui por el A. B.C.*

13 *Lo decimo tercio,ſi por auerſe auſentado el delinquente,ſe procede en rebeldia,llamandole à pregones, la forma que en eſto ſe ha de guardar.*

De diuiſione delictorum. §. 1.

SVMMARIA.

1 *Criminales quæſtiones, & cauſæ vſu forenſi quotidianæ.*
2 *Delicti qualitas pœnam, vel minuit, vel auget.*
3 *Delicta alia publica ſunt alia priuata.*
4 *Priuata delicta quæ?*
5 *Publica delicta quæ, & quare appellata.*
6 *Leuia delicta quæ?*
7 *Grauiora delicta quæ?*
8 *Grauiora delicta quæ.*
9 *Grauiſſima delicta quæ?*
10 *Delicta an leuia, grauia, grauiora, an grauiſſima ſint, iudicis arbitrio relinquitur.*
11 *Delicta alia nominata, alia innominata.*
12 *Delicta alia ordinaria, alia extraordinaria.*
13 *Delicta alia capitalia, alia non capitalia.*
14 *Delicta alia Eccleſiaſtica, alia ſecularia, alia mixta.*

1 QVONIAM Cauſarum criminalium quæſtiones praxi, vſuque forenſi quotidie occurrunt, earumque deciſiones, & à noſtratibus, & ab exteris late ſunt proſecuta, ſingulisque, & publicis, & priuatis delictis à iure impoſitæ pœnæ latiſſimis commentarijs explicatæ in eorum gratiam, & vtilitatem, qui maioribus rebus dediti, aut aliter forſan impediti, ſigillatim cuiuſque delicti pœnas ab auctoribus ſparſim traditas petere non valent, ſequenti tractatu omnium delictorum, tam publicorum, quam priuatorum pœnas remiſſiue ordine alphabetico congerere duximus, emptis tamen, vt hic noſter labor vtilior reddatur, modum, & formam in eiſdem criminalibus cauſis procedendi breuiter præſtringere decreuimus. Ne tamen aliquis exiſtimet aliena pro noſtris vendicare nobis cordi eſſe, ab omnibus, qui hucuſque, tam Hiſpanis, quam exteris, vel priuate, vel publice hac de re ſcripſerunt; dicenda accepiſſe fatemur (neque enim hoc in tractatu nouos, aut ſubtiles intellectus promittemus, ſed indefeſſum laborem, & fidelem legum delicta punientium, & auctorum eas explicantium, relactionem) exemplo ducti Sexti Papyrij, qui quia leges, ſine ordine latas in vnum compoſuit iuri ciuili Papyriano nomen dedit, vt refert Pomponius, in l. 2. col. pen. D. de orig. iuris.

2 Dicturus igitur delictis, quia ex qualitate delictorum pœna, vel minuitur, vel augentur, l. reſpiciendum. 11. leg. ſacta. 16. D. de pœnis. l. 33. tit. 5. par. 2. principio noto delicta † alia publica eſſe, alia, priuata, l. quid ſit fugitiuus. 17.
3 §. noxas. D. de ædil. edict. l. 1. §. generaliter, D. de pœnis ſatis conſtat eo integro tit. D. de priuat. delict. & tit. D. de publicis iudicijs.

4 Plane priuata delicta ſunt, in quibus iniuria, quæ homini priuato illata eſt vindicatur. † Publica in quibus quæ rei-
5 publicæ, notarunt Hotom. Brilon. Berrucius, & Prateius, de verb. iur. verbo, iudicia, priuata. Anton. Gomez. 3. tom. cap. 1. num. 1. Iulius Clarus, lib. 5. §. 1. Gundiſalu. de Paz, in praxi, 1. tom. 5. par. cap. 3. numer. 33. Cantera, vbi ſup. §. de quæſtionibus tangentibus punitionem delictorum, num. 8. Ideo autem hæc publica delicta appellantur, tum quod eorum accuſatio cuiuis, de populo plerumque datur ex Iuſtiniano in principio, inſt. de public. iudic. coniuncta communi interpretatione, & l. palam. 43. §. Senatus cenſuit, D. de rit. nupt. l. lege Corneliæ 30. D. ad legem Cornel. de falſ. l. quamuis. 30. C. ad leg. Iuliam de adulter. l. 2. tit. 1. par. 7. l. 9. tit. 20. lib. 4. fori notant Anton. Gomez, d. cap. 1. num. 1. & 4. Iulius Clar. d. §. 1. Iacobus Cuiacius, in d. principio, de publicis iudic. Rebard. lib. 1. de iur. ambiguitatibus, c. 27. Robertus, lib. 4. recept. ſentent. cap. 10. cum etiam, quia in foro circumſtanti populo tractabantur, l. qui dolo 10. D. ad legem Iuliam de vi, publica, item, quia in his criminibus tota reſpublica magis læditur, arg. l. Manichæos. 4. verſic. ac primum, C. de hæreticis, Denique, quia ex legibus publicorum iudiciorum veniunt, vt Iulia Maieſtatis, Iulia de adulterijs, extra, vt in l. 1. D. de publ. iudicijs.

6 Secundo obſerua delictorum alia eſſe leuia, vt in quibus dolus non interuenit, aut damnum iniuria datum, l. leuia. 6. vbi Bar. D. de accuſat. Bald. conſil. 41 a lib. 4. alia grauia
7 † vt crimina, quæ dolum requirunt, & magnum afferunt nocumentum leg. auxilium. 38. §. in delictis. D. de minoribus, l. reſpiciendum. 11. §. delinquitur, D. de pœnis, notat Bal.
8 vbi ſup. † alia grauiora, vt quæ ex animo proueniunt, ſiue publica, ſiue priuata, dict. §. in delictis, vbi gloſſ. verbo, atrocioribus, idem Accur. in l. 1. §. ſi quis, verbo, atrociora. D. de ſuſpect. tut. & alia † grauiſſima, vt crimina pro quibus
9 imponitur pœna mortis: quam diſtinctionem videtur obſeruare, l. 20. tit. 9. par. 7. & omnino videnda, l. 35. & ſeq. tit.
10 5. par. 1. & vbique notauit Gregor. Lopez † quamuis hodie, quæ delicta, leuia, grauia, grauiora, aut grauiſſima ſint iudicis arbitrio relinquendum eſſe teſtetur Bernardus Diaz, in pract. crimin. cano. cap. 11. & ibi cum alijs Ignatius Salzedo, & eſſe communem aſſerit Iulius Clarus, lib. 5. recept. ſent. §. 1. num. 9. Ioan. Bapt. Villalobos, lib. comm. opinionum, lit. D. num. 64. Iacobus Menochius, lib. 2. de arbitrarijs, cent. 3 caſu. 266. num. 2. & aliqua per Didacum Cantera, lib. quæſtionum criminal. de quæſtionibus tangentibus reum, q. 5. nu. 1.

11 Rurſus aduerte delicta quædam eſſe nominata, quædam innominata; nominata delicta ſunt, quæ à lege peculiare nomen habent, vt furtum, adulterium, & ſimilia; innominata, quæ à lege peculiare non habent, ſed facti tantum, vt percutere, verberare, ingredi domum alienam, quæ aliquando, ſine maleficio fieri poſſunt, aliquando non poſſunt notat Bart. in l. nunquam plura, num. 4. D. de priuat. delict. cum alijs Iulius Clarus, d. § 1. num. 8. à quo habuit, licet diſſimulet l. 2. dict. 5. par. 1. tom. cap. 3. num. 70. quibus fi-
12 nitima eſt, & alia delictorum differentia: nam quædam ſunt ordinaria, vt quibus lex certam pœnam ſtatuit, vt adulterium, & alia infra referenda: quædam extraordinaria, quibus nulla certa pœna legibus impoſita eſt, ſed iudicis arbitrio relicta, vt crimen iniuriarum, ſtellionatus, & id genus alia, leg. hodie, 13. D. de pœnis, cum alijs, Paz, vbi proxime, num. 69.

13 Deinde nota delictorum quædam capitalia eſſe, quædam non capitalia: quamuis autem capitalis delicti appellatione illud tantum dici poſſet pro quo mors naturalis indicitur, l. vltimum 21. l. capitalium, 28. D. de pœnis, l. tranſigere. 18. C. de tranſact. vbi gloſ. verbo, capitali, communiter recepta, qui tamen vt refert Bald. in l. reos num. 2. C. de accuſation. homo triplex caput habere videtur, naturale, libertatis, & ciuitatis, eius appellatione; omne illud delictum late capitale dici poterit, pro quo pœna etiam mortis ciuilis, & amiſſionis ciuitatis, imponitur, vt in §. cum autem, & §. pœnæ, ſeruus, Inſt. quibus modis ius patriæ poteſtat. ſoluit. l. 2. l. qui vltimo. 29. D. de pœnis, l. qui cum maior, 14. §. is demum D. de bon. liber. l. eum patronum. 10. D. de iure patronatus, l. edicto 15. D. de bonor. poſſeſ. l. licet 103. D. de verbor. ſignificat. toto titulo, Inſt. de cap. diminut. tex. in pr. verſic. capitalia. Inſt. de publ. iud. l. 4. l. 6. tit. 31. par. 7. Quæ vero delicta, neque naturalem neque ciuilem mortem imponunt, ſed in corpus aliquam coertionem, vel pecuniariam pœnam, cum diminutione exiſtimationis, hæc capitalia non ſunt, lege 2. de publicis iudicijs.

14 Tandem premittes, delicta aliqua eſſe mere Eccleſiaſtica, quorum cognitio iudicibus, tantum Eccleſiaſticis etiam, ſi a laicis ſint commiſſa, reſeruata eſt, vt crimen hæreſis, ſimoniæ, & ſimilia, notat Iulius Clarus, lib. 5. §. hæreſis, num. 4. & §. ſimonia, num. 7. aliqua mere ſecularia, quæ per laicos commiſſa ſoli ſeculares iudices cognoſcunt vt homicidium, furtum, &c. Alia autem mixta, ſiue communia ſunt, de quibus ſi a laicis patrentur, & ſeculares, & Eccleſiaſtic. iudices cognoſcunt, vt adulterium, concubinatus, ſodomia, vſura, ſacrilegium, cap. cum ſit generale. 8. vbi cleg. gl. extra de for. comp. vbi notant omnes, & Iulius Clarus, lib. 5 §. fin. q. 17.

Qui-

Quibus modis in cauſis criminalibus procedi poſſit. §. 2.

SVMMARIA.

1 *Delicti ad punitionem tripliciter procedi poteſt.*
2 *Inquiſitio generalis quæ?*
3 *Inquiſitio generalis iure canonico permiſſa.*
4 *Inquiſitio generalis iure Hiſpano prohibita.*
5 *Inquiſitio generalis admittitur iure Hiſpano aliquibus in caſibus.*
6 *Inquiſitio ſpecialis quæ.*
7 *Denunciatio quæ, & quomodo fiat?*
8 *Accuſatio quæ.*
9 *Delicto ex quocumque duplex actio criminalis, & ciuilis oritur.*
10 *Accuſatio criminalis principaliter ciuilis incidenter proponenda.*
11 *Accuſatio à querela quatenus differat.*

1 COmiſſo ergo aliquo delicto tripliciter ad eius punitionē procedi poſſe, ſciēdū eſt, aut per inquiſitionē aut denūciationē, aut accuſationē c. ſuper his 16. cap. qualiter & quando, 24. de accuſ. text. in proœmio part. 7. ibi: *E porque la verdad de los malos fechos que los hombres fazen, ſe puedē ſaber por los juzgadores en tres maneras*, vbi notanter tradit Gregor. Iulius Clarus, lib. 5. receptar. ſentent. §. fi. quæſt. 3. num. 1. Boſſius, in praxi, tit. de Inquiſitione, P. 2 in praxi. t. tum 5 part. in princ. Didac. Cantera, lib. quæſtionum criminalium. 2. prælud. num. 1. Inquiſitio autem duplex eſt. 2 † Generalis, quæ ex iudicis officio fit, ad inquirenda delicta, nulla nominata perſona, ſed ſuper ſtatu reipublicæ, l. congruit 13. D. de offic. Præſid. cap. ſicut olim, de accuſat. Concil. Trident. ſeſſ. 14. de reformat. cap. 4. l. 16. tit. 4. p. 3. l. 4. tit. 15. l. 4. tit. 16. l. 6. tit. 22. lib 8. Recop. text. in ca. 2. *de los Corregidores*, vbi latè Auiles, quę generalis inquiſitio, quæ vulgo dicitur (*peſquiſa cerrada*) quam nis de iure 3 † canonico omni caſu permiſſa ſit, cap. 1. de officio ord. d. cap. qualiter, & quando, & notant iam citati, iure vero ciuili non ſit, niſi vbi canta præceſſit, quam etiam, & iure Canonico eſſe neceſſariam conatur defendere Socinus, in d. cap. qualiter, num 356. Alciat. d. cap. 1. num. 12. Noſtro au-4 tem † iure Regio Hiſpano hæc genera is inquiſitio, & (vt nos dicimus) *peſquiſa cerrada*. prohibita eſt, neque fieri poteſt, abſque Regis mandato, l. 2. ibi: *A menos de mandado del Rey*, tit. 17. part. 3 l. 3. & 4. tit. 1. *de los peſquiſidores, y peſquiſas*, lib. 8. nouæ Recopilat. l. 3 & l. 1. tit. 1. lib. 8. ordi-5 nam. & in l. 11. & 12. tit. 20. lib. 4. fori. Præter quam † ſi de certo genere delicti fiat, contra incertas tamen perſonas, quam quidem ex officio iudex facere tenetur, dummodo infamia præcedat, d. l. 2. part. d. l. 1. tit. 1 lib 8. Recopil. maxime in caſibus, l. 36. tit. 6. lib. 3. nouæ Recopil. qua diſpoſitum eſt. *Que los juezes tengan cargo de caſtigar los pecados publicos, juegos, y amancebados, blaſfemos, vſureros, agoreros, adiuinos, y teſtigos falſos*, & in c. 47. 48. & 53. *de los Corregidores*, l. 27. tit. 1. part 7. notat Greg. in d. l. 2. part. gl. *a mandado del Rey*, quinimò de quocumque genere delicti poterit, ſi fama præcedat inquiſitio fieri, ex d. legibus, etſi ex generali inquiſitione contra certas perſonas aliqui reſultet, contra eas procedere, ex Bartol. communiter receptam ſententiam in l. 2. §. ſi publico, num. 27. D. ad legem Iuliam, de adulter. Soto, lib. de tegendo, vel detegendo ſecreto, 2. membro, quæſt. 6. Specialis autem inquiſitio omni 6 iure † permiſſa eſt, ſitque contra certam, aut certas perſonas præcedente infamia, aut cauſa alia, nec intereſt delictū priuatum ſit, vel publicum ex dictis legibus, & notatis ab Antonio Gomez. 3. tom. cap. 1. num. 10. apud quem, & alios citatos ſupra, & ab eis adductos, quę in inquiſitionibus obſeruari debeant, videbitis, & ſub d. lege ll. Regijs, maxime autem, in d. tit. 1. de *las peſquiſas*, lib. 8 nouę Recopilat. * Illud tamen inter alia prætermitti non poteſt, quod eſt in praxi ſumme notandum, quò caſu Hiſpano iure generalis inquiſitio, Regis iuſſu, aut decreto fit nullam teſtium, ſiue depoſitionum copiam dari debere, l. 11. in 2. part. tit. 17. part. 3. l. 4. in princ. tit. 1. lib. 8. nouæ Recopil. ſi vero ex generali inquiſitione ſpecialis fiat, contra certam, certaſve aliquas perſonas, & ab ea, eiſve eorum copia petatur non poſſe denegari, ne eis defenſionis facultas denegetur. l. defenſionis facultas, C. de iure fiſci, lib. 10. cap. qualiter, in 2. § debet, de accuſation. d. l. 11. tit. 17. l. 12. & 4. in 2. part. d. titul. 8. Eſt enim regulariter omnibus in cauſis danda, excipe caſum cap. fin. de hæreticis lib 6. & de ea re vide Gregor. & Azeued in citatis Regni legibus, Simancas, de Catholicis inſtitut. tit. 64. num 3. Bouadilla, qui alios refert, lib. 2. cap. 21. num. 58. & Seguira Daualos, præcipuè ab ipſo relatum, qui de iuſtitia proceſſus in cauſis viſitationum agit. Adde inſuper, quod cum iudicium omne tribus conſtet perſonis, iudice, actore, & Reo, cap. forus, de verbo. ſign. in hoc præcipue, quod per inquiſitionem fit, maxime tamen, cum iam nominatim contra aliquem inquiritur, procurator fiſcalis ſemper creandus eſt, vt de generali conſuetudine totius fere orbis conteſtantur infra citandi, idque Vlp. verbis, in l. 1. ibi *Iat dicentis officium latiſſimum eſt*, D. de iuriſd. omn. iudic. comprehendi ſunt qui putent vſque adeo, & in priuatis delictis propter vindictam publicam procuratoris fiſcalis partes admittendas probent, ſtatim ea, quæ late ſcribunt Molina, de iuſt. & iure, tract. 3. diſput. 47. numer. 4. Anton. Gomez 3. tom. variar. cap. 1. num. 49. verſic. tertio ſi iuſtitec & in num. 86. Iulius Clarus, lib. 5. §. fin. q. 3. num. 6. & 7. Faſin. lib. 1. quæſtion. crim. tit. de inquiſitione, q. 1. numer. 10. verſic. limita tertio, Petrus Zeuallus, cent. 1. caſu 113.

7 Denunciatione ſimiliter in cauſis criminalibus proceditur, cum quis apud competentem iudicem alterius crimen defert ſine legitima inſcriptione ad penitentiam, vel reſtitutionem eius, quod illa exigit, quod late proſequitur Nauarr. in cap. nouit. notabili. 5. nu. 2. Angel. de maleficiis, verbo, ad denunciationem, præter ſupra relatos Bernardus Diaz, in practica, verbo, *denuncio*, & ad eum nouiſſime Salzedo. Quę denunciatio, ſi delictum publicum eſt à quocumque de populo fieri poteſt, ſolet etiam fieri (maxime apud tribunalia Eccleſiaſtica) per officiales ad id deputatos, vulgo *fiſcales*; an autem denunciator, qui crimen detulit, & illud non probauit pœnæ ſubiiciendus ſit, vide l. 27. tit. 2. par. 7. & ibi Gregorius, verbo *penar*, & l. penult. tit. 27. libr. 4. nouæ Recopil. verſic. *ſi a guno denunciare*, poſt Bar. in l. Diuus Adrianus, D. de cuſtod. reorum, Salicetus, ea quidem, C. de accuſat. & quæ tradunt ii, quorum ſupra meminimus.

8 Præterea non infrequentius ad delicti punitionem per accuſationem proceditur, eſt autem accuſatio delacti criminis ad vindictam publicam in iudicio, legitima interueniente ſubſcriptione, quam late explicant DD. in rub. de 9 accuſ. Quia autem † ex quocumque delicto duplex conſurgit actio criminalis, quæ accuſatio dicitur ad vindictam reipublicæ: altera ciuilis in factum ad damnum illatum, & eius intereſſe parti applicandum, l. qui nomina. 23. D. ad legem Corneliam, de falſis, vbi omnes, late Antonius Gomez 3. tom cap. 3. num 57. offenſus criminali accuſatione, & ciuili actione in factum experiri poterit, quod in praxi obſeruari maxime ſolent cum offenſus officium, artificium ve aliquod exercet, vt ſic damnum illatum, in ſuper, & lucrum amiſſum, & quod lucrari poſſet ſi iniuria facta non eſſet reſarciatur, vt probatur, in d. l. qui nomine, item apud Labeo. cum. 15 §. ſiquis ſeruo, D. de iniurijs, l. qui ſeruum. 34. D. de oblig. & action. l. ſi. D. de iis qui deiec. vel effud. l. ex hac lege 3. D. ſi quadr. paup. fec. diceat. qua in re illud 10 meminiſſe iuuabit † accuſationem criminalem principaliter proponendam eſſe ciuilem autem actionem in factum incidenter implorando officium iudicis, ne alias obſtet, leg. 1. C. quando ciuil. action. crimin. præiudicet, vt cum communi reſoluit Iulius Clarus, lib. 5. §. fin. quæſtio. 2. Solet etiam aliquando pars offenſa non accuſationem, ſed querelam aduerſus delinquentem proponere, l. ſi quis ſe 11 iniuriam. 8. C. de accuſation † inter quam, & accuſationē illud

ſunt, in eis quoque idem ius, quod in alijs Eccleſiaſticis, & regularibus perſonis, recepimus, eſt animaduertendum eſſe ſ conſentius [illegible], vt late calamo ſcribunt Molina, B. lluga, Auendaño Mora, Garcia, Couarr. Bernard Diaz, & alij, tam Iuriſtæ, quam Theologi, vt [illegible] Nicolaus Garcia de benefic. 1. p. cap. 13. num. 15. & præcipue, num. 21. Igitur ille, qui ad Eccleſiam confugit immunitate Eccleſiæ gaudere debet, non pro eſt Eccleſia obſideri, nec [illegible] victus, aut veſtimentis confugienti denegari, nam hoc eſſet immunitatem violare, l. pręſenti, §. C. de his, qui ad Eccleſ. confug. c. [illegible] 17. q. 4. [illegible] notat Remigius, vbi ſup. q. 3. Couarr. d. cap. num. 17. verſic. [illegible]

8 [illegible] primo, Quod ſi reo fugiens immunitate frui non debeat, iudex [illegible] impune poterit illum extrahere, etſi iudex Eccleſiaſticus ſuis cenſuris impedire velit, ab eo ap-

9 pellari † debet ad ſuperiorem Eccleſiaſticum, & proteſtari auxilium Regis, quod dicunt *de las fuerças*, mittitque ad Cancellariam [illegible] relationem, item & mandatum cuidam [illegible], vt is iudicis ſecularis nomine ordinariã Regalem [illegible] petat, vt per viam violentiæ proceſſus originalis ad Regios Senatores remittatur, qui interim iubent [illegible] excommunicatos abſolui, & interdictum ſuſpendi, poſt quos ſi conſtiterit iudicem Eccleſiaſticum vim intuliſſe, & [illegible] ſecularem iudicem [illegible] ſe, ren [illegible], & contra delinquentem procedat.

10 Detruſo igitur in carcerem delinquente, & eius bonis apud aliquem ſequeſtratis, & depoſitis, † quam primum

11 poterit † illum viſitabit & eius confeſſionem recipiet iudex, cauebit autem [illegible], cum aliquis alloquatur, & cum in [illegible] ad negandum, vt admonet Greg. in l. 6. verbo *habla* tit. 29. part. 7. ius verò confeſſionem coram tabellione recipiet iudex, & in ſcriptis redigi faciet, quę dixerit, [illegible] ius iurandum de veritate dicenda, l. 4. & 6. tit. 29. part. 7. & vbi Grego. & ſi delictum fateatur [illegible] in vincula publica conijciendus [illegible] confeſſos. ſ. D. de cuſtod. reor. l. 16. tit. 1. d. l. 4. num. 5. & 6. tit. 29. part. 7. quæ pronunciatio, & ſententia iudicis ſuper delicto ſemper neceſſaria eſt ex dictis legibus, & communi Accurſij ſententia, in d. l. ſi tot [illegible] & in l. 1. C. de

12 confeſſis, gloſ. fiducere, ibi decernimus, † nemo ex ſola confeſſione, niſi & alias de delicto conſtiterit, poterit condemnari, ex ijs, quæ ſupra diximus, num. 10. * Conſtituto ergo de delicto ſola rei ſufficiet confeſſio, vt pœna ei imponatur ordinaria, ſit ita late tradita à Farin. lib. 3. tit. 9. de reo confeſſo, & conuicto, x cap. 1. num. 1. cum multis ſequent. ſub q. 81. ſed an eo caſu audiatur appellans, dubitant omnes, & appellationi eſſe deferendum, poſt gloſ. in l. conſtitutiones. 16. verbo, *vel duces*. D. de appellation. [illegible] videtur Ant. Gomez. 3. tom. cap. 13. num. 11. verſic. quod tamen limita, vbi citat text. in l. 1. C. quor. appellat. non recip. quæ vtrumque requirit, & conuictum, & confeſſum eſſe Reum. Repugnat tamen [illegible] delictis (in quorum [illegible] publica verſatur cauſa, l. ſi quis filio exhæredatus. §. ſi autem omnes, D. de inoffic. teſtam.) expreſſa l. 16. tit. 23. part. 3. ibi: *Qualquier de eſtos ſobredichos à quien ſe a prouado por buenos teſtigos, o por ſu conoſcen a hecha en iuyzio ſin premia*, vbi [illegible] interpretatur Greg. Lopez, vide Farin. 1. tom. tit. 4. q. 30. num. 17. & q. 33. num. 25. & 23. vbi hanc in vrbe non audiri appellantem refert. Idque generali totius orbis conſuetudine inductum, & in Hiſpanis præcipue tribunalibus, docet Couarr. omnino videndus pract. quæſt. cap. 23. num. 5. ad fin. verſ. *Imo quibuſdam placet*, vtque ad fin. vbi hac in re cautos eſſe iudices monet, vt priuſquam criminales ſententias exequantur, iuncta proceſſus acta ſigillatim inſpiciant. Eorum ergo arbitrio, & Religioni relinquitur [illegible] ſupremis tamen tribunalibus ſine ſcrupulo (vbi cauſa publici exempli expoſtulat) prima ſententia viſionis executioni mandatur, [illegible] ne ſumota. Quamuis clericum ex ſola confeſſione puniendum probet Bernardus Diaz in pract. cap. 127. vbi plura circa confeſſionem delinquentis ſcripſit, & Iulius Clarus,

13 d. §. fin. quæſt. 55. Poſt quę iudex delinquenti confeſſo † aſſignauit terminum arbitrio ſuo, ad allegandas exceptiones

& defenſiones, quo elapſo peruenietur ad ſententiam, & eius executionem.

Cauendum tamen hac in re eſt, ne à delinquente mino-

14 re viginti quinque annis confeſſio recipiatur † antequam ei à iudice curator ad litem datus ſit, cum enim is abſque eo in iudicio ſtare non poſſit, l. clarum 2. C. de auth. præſt. ſine curatore ab eo facta confeſſio nulla erit, cum minores, 4. C. ſi aduerſ. rem iud. l. 1. tit. 4. part. 3. [illegible] ententia ex Iulio Claro d. §. fi. quæſt. 50. num. [illegible] & quæſt. 55.

15 num. 13. Igitur curatore dato † ab eo iuramentum recipiet iudex de veritate dicenda, quod ipſe minor delinquens præſtare tenetur, ex d. l. clarum, & communi, quam reſoluit Antun. Gomez. d. 3. tom. cap. 1. num. 65. exponens l. 4. tit.

16 19. part. 6. An [illegible] † contra eam reſtitui poſſit minor, cum [illegible] putant Anto. Gomez. vbi ſup. num. 66. Clarus, d. §. fin. q. 56. Sarmiento, lib. 3. ſelect. cap. 14. Menochius, lib. 2. de arbitr. c. [illegible] 268. num. 4. qui tandem eum reſtitui non poſſe contra confeſſionem, quando alias illa alijs iudicijs, & præſumptionibus comprobantur teſtatur.

17 Quod ſi delinquens delictum neget † accuſatio ſolemnis contra eum in ſcriptis proponenda eſt, quæ continere debet perſonam accuſatoris accuſati, Pontificis, Regis, diem, mentem, annum, locum commiſſi delicti, & ipſum [illegible] cap. 1. de [illegible] quiſquis, cap. fin. § libellorum. 2. quæſtion. 8. leg. libellorum, 3. D. de accuſation. leg. fin. Codic. eodem,

18 l. 14. tit. 20. lib. 4. fori. Quæ accuſatio † non procuratorem, ſed per ipſum accuſatorem proponenda eſt, quia in criminalibus, neque accuſando, neque defendendo procuratore [illegible] poteſt, l. penult. [illegible] ad [illegible] publ. iudic. cap. veniens. 15. de accuſat. & vbique gloſ. & [illegible] l. 12. tit.

19 5. part. 3. l. 6. tit. 1. part. 7. † aliquibus caſibus exceptis de quibus per Anto. Gomez. 3. tom. cap. 1. numer. 12. [illegible] Clarum d. § fin. quæſt. 32. Menoch. lib. [illegible] de arbitrat. quæſt. 79 & 80. in quibus pars petit à iudice licentiam ad accuſandum, vel defendendum [illegible] procuratore [illegible] nullus, vt notant proxime adducti, cuius accuſationis ſingula verba optimis ſcholijs explicat Paz. d. 1. tom. 5. part. cap. 3. § 6.

20 Quæ coram iudice oblata, ipſe iubet reo accuſato intimari, & vt reus ad primam audientiam eidem reſpondeat, quo [illegible] tenetur per verba, *nego* vel *confiteor*, l. 16. tit. 1. part. 7. [illegible] part. 3. l. [illegible] 4. lib. 4. Recopilationis, notat vbique Gregorius, antea tamen recte poterit ſuas exceptiones proponere l. [illegible] 15. D. [illegible] præſcriptionibus, D. ad legem [illegible] vbi Gregor. verbo, *te-*

21 *ſemos*, cuius reſponſio [illegible] † copia danda eſt, accuſatori, qui intra certum terminum reſpondeat, & vtraque pars [illegible], tum replica, & duplica ad probationem (neque enim hodie quælibet pars vltra duos libellos porrigere poteſt l. [illegible] tit. 16. lib. 4. Recopil. [illegible] tit. 5. [illegible] 6. lib. 4. Recopilation. correcta l. 4. D. de exception. & text. in principio inſtitut. de replication.) Deinde iudex profert ſententiam interlocutoriam, qua recipit partes ad probationem infra terminum arbitrio ſuo ſignandum, intra quẽ partes producere tenentur ſua interrogatoria, & teſtes, qui debent iurare, & examinari in dicto termino ab ipſomet iudice, non ab alio, l. 26. tit. 16. par. 3. l. 18. tit. 7. lib. 4. Recopilatio [illegible] diligenter curandum accuſator adducat, vt teſtes in

22 [illegible] informatione examinati, † iterum repro[illegible]tur in termino probatorio, quia alias ſi [illegible] etiam ſi contentum delinquentis [illegible] pro reproductis, quin recepti ſint in ſummario parte non citata, & ante litem conteſtatam [illegible] cap. quoniam frequenter, in principio, vt lite non conteſtata, cap. 2. de teſtibus, ita admonet [illegible] D. [illegible] Azeuedo, reſponſo, 3. num. [illegible]

23 Termino probatorio elapſo teſtium publicatio facienda eſt, [illegible] ad petitionem vnius partis, quę ex iudicis mandato parti aduerſæ intimatur, & præcipitur, vt ad primam audientiam compareat, videatque teſtium publicationem, vel alleget quare ea fieri non debeat, leg. 37. tit. 16. part. 3. quod ſi pars in termino citationis non comparuerit, alia pars publicationem iterum

petens

petens incidat, contumaciam parti aduerſæ, l. prope-
randum. 13. §. & ſi quid. m, C. de indicijs, tunc iudex
per ſententiam interlocutoriam teſtium publicationem fie-
ri iubet, pronunciando teſtium depoſitiones eſſe apertas,
& publicatas, & quod ipſe eas pro publicatis habet, præci-
pitque copiam atteſtationum partibus exhiberi, vt diſpu-
tent, & allegent ſuper eis intra terminum ſex dierum, l. 1. t.
8. lib. 4. Recop. Aduertes tamen, quod licet in ciuilibus, de-
24 ductis teſtificatis, alij teſtes non ſint admittendi, cap. frater-
nitatis. 17. de teſtibus, l. 32. 37. & 39 titul. 16 part. 3. Ordin.
Luſitanorum, lib. 3. tit. 4. in principio, l. 3. tit. 8. lib. 4. Reco-
pil. exornat Menoch. lib. 1. de arbit quæſt. 34. Ioann. Ma-
tienzo, in dialago Relatoris. 3. part. cap. 46. cum ſequenti-
25 bus. † In criminalibus vero, index ex officio, ad punitionem
delicti, poterit teſtes, & alias probationes recipere, etiam
poſt publicationem vſque ad definitiuam, vt cum commu-
ni reſoluunt Ant. Gomez. 3. tom. cap. 13. nu. 34. Iulius Cla-
rus. §. fi. quæſt. 61. nu. 2. † Quinimo, & ipſe reus ad ſui defen-
ſionem, & innocentiam, & ſi probationi renunciauerit,
poſt lapſum termini, poterit probationem producere, etiam
poſt ſententiam definitiuam: ſi per facti euidentiam de eius
innocentia conſtare poſſet, vt notat Gomez, vbi ſupra, nu.
33. Roxas, ſingulari. 40. & eſt bonus tex. in l. 1. §. ſiquis vl-
27 tro, D. de quæſt. Quo caſu † licet iure communi attento,
iudex ſententiam definitiuam reuocare non poſſit, ſed Prin-
cipi reſcribere debeat, dict. §. ſiquis vltro; iure vero Regio
iſtam recte poterit reuocare, l. 4. tit. 3. partit. 7. quam refe-
runt Gomez, vbi proxime Paz, dict. capit. 3. §. 10. num. 6. ſed
ego eam non inuenio.

Dictis teſtium, & alijs probationibus publicatis, vtriuſ-
que partis aduocatus diligenter, vtriuſque partis probatio-
28 nea videre debet, & ſuper eis † libellum diſputationis por-
rigere, vulgo dicitur *(eſcripto de bien prouado)* in quo exce-
29 ptiones, & repulſæ contra teſtes ſunt proponendæ † intra
ſex dies publicationis, probandæ autem intra terminum à
iudice aſſignatum, ſua interlocutoria ſententia, non excc-
dentem dimidietatem termini probatorij in negotio prin-
cipali, l. 1. tit. 8 lib. 4. nouæ Recopilat. repulſæ vero, & ex-
ceptiones qualiter contra teſtes proponendæ ſint explicat,
l. 2. d. tit. 8. Couarru in pract. cap. 18. Decius, in cap. 1. num.
6. de except. Boerius, deciſ. 321. Maranta, de ordine iudi-
ciorum. 6. part. actu. 13. num. 3. & ſi accuſator ſuam inten-
tioné, & accuſationem plene probatam inſpexerit in præ-
dicto libello concludere, debet reum definitiue ad pœnam
delicti condemnari. Si vero accuſatio non plenè probata
30 † eſt petet accuſator reum ad torturam condemnari, ex
31 notatis ab Antonio Gomez. 3. tomo, cap. 13. num. 19 † quę
adhiberi non debet delicto alias plene probato, leg. 1. l. edi-
ctum. 8. l. Diuus. 9. D. de quæſt. l. quoties. 12. l. fin. C. eodé,
l. 1. tit 30. part. 7. quibus in locis, & apud eorum interpretes
maxime Hippolyt. in l. 1. D. de quæſt Ant. Gomez, vbi ſup.
Iulium Clarum, lib. 5. § fi. quæſt. 64. Gundiſaluum de Paz, d.
32 capit. 3. §. 11. Late videre poteris, † quæ iudex, vt prudenter
reum torturæ & quæſtionibus ſupponat præſtare tenetur.

Etſi delinquens in tortura confeſſus fuerit, & ſuam con-
feſſionem poſtea ratam habuerit, aut aliis probationibus
33 delictum fuerit plane probatum, † tunc iudex ſententiam
definitiuam condemnatoriam pronunciare tenetur, omni-
bus, & ſingulis, quæ in proceſſu continentur diligenter vi-
ſis, & perpenſis, ſemper autem Deum pre oculis habeat, &
alia repetat, quæ admonet text in cap. 1. de ſententia, & re
iudic. lib. 6. & quæ paſſim iura, & auctores aduertunt.

* Illud autem, quia non ſemel contingit, delinquentem
34 fugere, meminiſſe oportebit. Quod ſi † contra reum ab-
ſentem, neque accuſatio proponi, neque proceſſus forma-
ri iure communi poſſit, quando ex delicto de quo accuſa-
tur maior relegationis pœna imponenda eſſet, l. abſentem
5. vbi gloſ. Bart. & cæteri, D. de pęnis, l. abſentem. 6. & ibi
omnes, C. de accuſat. & eum communi reſoluunt Boſius,
in practica, tit. de fauoribus defenſionis, nu. 8. Anton. Go-
mez, in l. 76. Taur. Simaneas, de Catbolicis inſtit. 2. tit. nu.
1. Iulius Clarus, d. §. fin. quæſt. 44. Secus ſi minor pœna im-
ponenda eſſet, ex dictis legibus, & communi, paulo addu-
35 cta. † Iure tamen huius Regni Hiſpani in quibuſcunque
criminibus contra abſentem procedi poteſt, vocando eum
per edicta, ſiue præconia, ſeruando omnino formam & pra-
xim præſcriptam à l. 3. tit. 10. lib. 4. nouę Recopilat. cuius
praxis meminerunt Anton. Gomez, in dict. l. 76. Taur. Auē-
dañus, reſponſo. 15. Didacus Perez, in l. 1. tit. 2. lib. 3. ordin.
gloſſ. 1 verſic. quæro decimotertio, & iuxta prædictam
legem, & eius praxim late Gabriel de Monterroſo, pro-
ceſſum fulminando, tractatu. 4. in ſua praxi, tit. *del proceſſo
en rebeldia*, & Paz d. 1. tom. 5. part. cap. 4. per totum, quos
videatis, * Illud tamē ſumme, ex d. l. 3. tit. 10. lib. 4. nouæ Re-
copil. obſeruantes, quod etſi in ciuilibus cauſis reum ſe-
mel, vt compareat, citari ſufficiat, vt conſtat ex toto 3. titul.
eod. libr. 4. in criminalibus tamen ſemel, bis, & iterum ſi ab-
ſens eſt, per ædicta proclamata, & præconia vocatur, ne
alias abſens, & innocens condemnetur. Citatio in omni iu-
dicio, ſiue ciuili, ſiue criminali omitti nullo poteſt, alias
proceſſus, & acta nulla. Huius rei origo ab omnibus altius
petitur, deducitur ab hiſtoriis Geneſeos, c. 3. c. 4. cap. 18. &
his, quæ in eorum explicatione interpretes tradunt, Ambro-
ſius, lib. de Paradiſo, cap. 14. Cornelius à lapide, & Nartinus
del Rio, d. c. 18. elegans locus Actuum Apoſtolorum, c. 25.
cap inter quatuor, de maiorit. & obed. cap. 1. de cauſa poſ-
ſeſſio. cap. nos inquenquam, c. iudex. 2. q 1. cap. non oportet,
cap. non habetur, cap. qui accuſare, cap. abſens. 3. q. 9. Clem.
Paſtoralis, de pœnis, l. in auditum, C. ad legem Cornel. de
ſicariis, l. 1. D. de requir. reis, l. abſentem. 5. D. de pęnis, exor-
nant Simmanchus ad Theodoſium, lib. 20 Epiſt. 47. Seneca,
in Medea, Cicero, lib. 1. de legibus, Ioannes de Solorzano,
de Parricidiis, lib. 2 cap. 8. Ioan. Badinus, de Republica, lib.
2. capit. 3. Franc. Suarez, de legibus, lib. 5. cap 5. num. 4. Ga-
briel Vazquez. 2. tom. 1. part. diſput. 16?. dubio. 1. nu. 4. Pater
Leſius, de iuſtit. & iure, lib. 2. cap. 29. dubio 11. & videbitis
Fuluij Paciani elegans conſilium. 113. num. 7. cum ſequen-
tibus, nunquam ergo abſens non citatus, condemnan-
dus.

Omnium delictorum pœnæ, ciuili, canonico, & Hiſpano iure impoſitæ, remiſſiuè, Alphabetico ordine digeſtæ. §. 4.

S V M M A R I A.

1 *Abigeatus crimen quid? & quæ eius pęna?*
2 *Aborſus crimen quando committitur, eius pęna Pontificio, etiam nouo iure indicata.*
3 *Abraſio ſcripturæ ſpecies falſi, & eius pęna.*
4 *Adulterium crimen publicum eſt, & eius pæna varia, & quæ hodie apud Hiſpanos.*
5 *Affectus ſiue conatus delinquendi, quando, & quibus in caſibus puniatur?*
6 *Alapa aliquem percutiens, qua puniatur pæna, & an aliquando pæna mortis.*
7 *Aleatoris crimen quando committatur, & de eius pęna.*
8 *Amore captus delinquens, an leniori, an mitiori puniendus pæna?*
9 *Ambitus crimen quando committatur, & de eius pæna?*
10 *Annonam corrumpentes, fraudantes, & ſupprimentes, an crimen committant? & quibus plectendi pænis?*
11 *Apoſtaſia crimen quibus committatur caſibus, & quibus puniatur pænis?*
12 *Aſſaſinium immane delictum, varijs coercitum omni iure pænis.*
13 *Bigamia quando ſit delictum, & quæ eius pæna.*
14 *Blaſphemia crimen grauiſſimum, quando committatur, & quæ eius pæna.*
15 *Calumniator quis ſit, quaque puniendus pęna omni iure.*
16 *Cancellatio ſcripturæ ſpecies falſi, & quæ eius pęna?*
17 *Carceris effractio delictum quale? & quæ eius pæna iure ciuili, & Regio?*

18 *Carceris effractor, is etiam eſt qui, vt carcerati fugiant, carcerem fregit.*
19 *Carceratus ſi fugiat, an pro confeſſo habeatur?*
20 *Carceratus iniuſte, an fugere liceat? remiſſiue.*
21 *Carcerem priuatum efficere delictum graue, quando cõmittatur? & quæ eius pœna?*
22 *Fugitiuus debitor priuato carcere contineri, quo vſque poſſit?*
23 *Carcerem priuatum quibus caſibus liceat habere remiſſiue.*
24 *Caſtigatio immoderata iudicis arbitrio punitur.*
25 *Caſtrans puerum, hominem liberum, aut ſeruum, homicidiũ committit, & quæ eius pœna.*
26 *Caſtrans ſe ipſum irregularis efficitur, aliiſque plectitur pœnis.*
27 *Circulatoris delictum quale, & quæ eius pœna?*
28 *Coitus extra matrimonium omnis prohibitus, & varie punitur.*
29 *Coitus cum moniali graue delictum, & eius pœna?*
30 *Coitus ſerui cum domina pœna mortis punitur.*
31 *Coitus ſerui cum muliere aliqua honeſta qua punitur pœna.*
32 *Coitus famuli cum domina, vel conſanguinea, vel affine dominæ aliaue fœmina, quæ pœna.*
33 *Coitus vaſſalli cum domina, vel vxore domini feudi, eiuſue filia, nepte, aut ſorore, qua puniatur pœna.*
34 *Coitus inter dominum, & ſubditam, an olim, & hodie punitus?*
35 *Coitus tutoris cum pupilla, interdictus, & eius pœna.*
36 *Coitus cuſtodis carceris, cum carcerata iudicis arbitrio punitus.*
37 *Coitus cum his, qui alterius religionis ſunt punitus, & quæ pœna.*
38 *Coitus cum mortua, arbitrio iudicis punitur.*
39 *Coitus quomodo probetur, remiſſiue.*
40 *Colluſio quæ, & eius pœna?*
41 *Concubinatus antiquo iure impunitus, hodie varie pro perſonarum qualitate plectitur.*
42 *Concuſſionis crimen quando committatur, & quæ eius pœna?*
43 *Confeſſionis ſacramentalis reuelator quibus afficiatur pœnis?*
44 *Dardanarij qui, & eorum pœna.*
45 *Decoctores, an crimen committant, & qua puniendi pœna?*
46 *Derelictorum crimen quale, & quæ eius pœna?*
47 *Diffamatores, qui ſint, & de eorum pœna.*
48 *Dormiens, qui delictum commiſit, an mitius puniendus?*
49 *Duellorum vſus permiſſus olim, hodie punitus varijs pœnis.*
50 *Ebrietas delictum eſt? & an ab ebrio delictum commiſſum mitius puniatur.*
51 *Effractores carceris, qua puniantur pœna?*
52 *Excommunicatus, qui diu in excommunicatione durauit, qua puniendus pœna.*
53 *Eximens delinquentem à iudicis officialibus, qua puniatur pœna?*
54 *Expilator hæreditatis furti ſpeciem committit, & quæ eius pœna?*
55 *Expilatores, qui veſtes diripiunt, qua puniendi pœna?*
56 *Exponentes infantes quibus ſubijciantur pœnis?*
57 *Falſi criminis ſpecies multæ: nonnullæ indicatæ, & varia conſtituta pœna, remiſſiue?*
58 *Furioſus ſuo ſatis furore punitur.*
59 *Febris ſuperueniens, an à delicto commiſſo excuſet?*
60 *Furtum appellationes plures impoſitum.*
61 *Furti pœna varia, hodie iudicis arbitrio relicta.*
62 *Gabellarum fraudatores peccant mortaliter, & de eorum pœnis.*
63 *Gerere alterius habitum: & de varijs pœnis eius, qui hoc committit delictum.*
64 *Graſſatores, qui prædæ cauſa in itineribus furantur, pœna capitali puniuntur.*
65 *Hæreſis crimen late patet, & de multiplici eius pœna.*
66 *Homicidium omni iure pœna mortis punitum, niſi vel neceſſarium, vel caſuale, tunc enim aliter.*
67 *Immunitatis Eccleſiaſticæ violatores præter excommunicationem plures, etiam alias incurrunt pœnas.*
68 *Incendiariorum delictum graue, & capitale.*
69 *Inceſtus crimen quale, & eius pœna varia.*
70 *Inceſtus crimen in figura matrimonij commiſſus, punitur mitius.*
71 *Domum alienam infringens, qua puniatur pœna, remiſſiue.*
72 *Iniuria crimen latiſſimum: & varia inde eius pœna.*
73 *Conuicium ex comprehenſis lege Regia ſi quis dixerit, qua puniendus pœna?*
74 *Iudicem pecunia corrumpi, delictum graue, & quæ eius pœna.*
75 *Leſæ maieſtatis crimen late patet, & varie pro rei qualitate animaduerſum.*
76 *Lamiæ qua pœna puniri debeant.*
77 *Lenocinium quando committatur, & quibus punitum pœnis?*
78 *Lenocinium non ſolum à marito, ſed & ab alijs quoque cõmittitur, & quibus puniatur pœnis?*
79 *Ludentes vltra permiſſum à lege qualiter puniantur.*
80 *Maledicus in Deum, Sanctos, Principem, aut eius conſiliarios, qua pœna puniatur?*
81 *Mathematicus, qui ſuperſtitioſo artem ſuam exercet, qua pœna puniendus?*
82 *Matricida, qui matrem ſuam occidit, qua pœna puniendus?*
83 *Monialem cognoſcens, pœna mortis punitur.*
84 *Monetam adulterans pœna falſi punitur.*
85 *Monomachiam exercentes quibus puniendi pœnis?*
86 *Monopolæ grauibus ſubijciendi pœnis.*
87 *Nomen ſuum in alterius fraudem committens, pœna falſi punitur.*
88 *Notarius falſum conficiens inſtrumentum, falſi crimine, & pœnis irretitur.*
89 *Occidens alium, ſiue palam, ſiue proditorie, capitaliter puniendus.*
90 *Occidens ſe ipſum, olim impunitus, hodie grauibus afficitur pœnis.*
91 *Occultans latrones, alioſve delinquentes, quibus ſubijciatur pœnis.*
92 *Parricidium immane ſcelus, & eius pœna.*
93 *Partum exponentis, quæ ſit pœna?*
94 *Partum ſupponens, crimen falſi committit.*
95 *Peculatus crimen ſeu eius ſpecies, & quæ eius pœna?*
96 *Periurium grauiſſimum ſcelus, & grauibus animaduerſum pœnis.*
97 *Periurium promiſſorium, qua pœna vindicatum?*
98 *Periurium aſſertorium arbitrarie animaduerſum.*
99 *Periurium a teſtibus commiſſum grauius punitum.*
100 *Poſitionibus, qui reſpondet ſi peierauerit, amiſſione cauſæ mulctatur.*
101 *Pyratæ quibus ſubijciendi pœnis.*
102 *Plagiarij qui ſint, & quæ eorum pœna.*
103 *Populatores agrorum qui, & qua pœna afficiantur.*
104 *Præuaricatores qui? & de illorum pœnis.*
105 *Proditores, qui per inſidias aliquem occidunt qualiter puniendi.*
106 *Radens ſcripturam, aut monetam, falſi crimine, & pœnis tenetur.*
107 *Rapina furti ſpecies, & pœna.*
108 *Raptus crimen grauiſſimum pœna mortis ſemper punitum.*
109 *Receptatores puniendi illis pœnis, quibus principales criminum rei.*
110 *Sacrilegium quando, & quibus caſibus committatur, & quibus pœnis puniatur?*
111 *Sæcularij qui, & quæ eorum pœna?*
112 *Sepulchrorum violatores arbitrio iudicis puniendi.*
113 *Simonia crimen, quam ſit deteſtabile, & quibus punitum pœnis?*
114 *Sodomia grauiſſimum, & infandum ſcelus capitale, & exquiſitis ſubditum pœnis.*
115 *Sortilegium graue peccatum, & grauiter animaduerſum.*
116 *Stellionatus crimen varium, & varijs vindicatum pœnis.*

117 *Stuprum coitus, cum virgine, & quæ eius pœna?*
118 *Teſtis falſus, qui puniendus pœna?*
119 *Terminorum motores, & occultatores quibus puniti pœnis?*
120 *Vagabundi, & errantes homines pro conſuetudine cuiuſque prouinciæ puniendi?*
121 *Venatio, quando prohibita quibus animaduerſa pœnis?*
122 *Venefici capitale crimen committunt, & capitaliter ſunt puniendi.*
123 *Verberans aliquem atrocem ei irrogat iniuriam, & qua puniendus pœna.*
124 *Vim inferentes, & vi poſſeſſionem turbantes, qua puniendi pœna?*
125 *Vſurarũ crimen pernicioſum, & multis vindicatum pœnis?*

PRæbabito breui iſto modo, & forma in cauſis criminalibus procedendi, quem ex quotidiana praxi, & huius Regni legibus, & auctoribus habuimus, ſingulas pœnas delictis impoſitas iudicem cognoſcere reſtat, quas (vt ſupra, nu. 1. diximus.) Alphabetico ordine remiſſiue tantum proſequemur, quo ordine ſatis iudicibus conſului, quorum prudenti arbitrio fere ſemper patrari ſceleris punitio relicta eſt, vt erudito illo ſuo libro de arbitrariis iudicum cauſis oſtendit Iacobus Menochius, quem præmanibus, tam in ciuilibus, quam in criminalibus iudices, & aduocatos ſemper habere moneo.

Litera. A.

1 Primo igitur occurrit crimen abigeatus, quod furti ſpecies eſt, & ab his committitur, qui pecora ex paſcuis, vel ex armentis ſubtrahunt, & quodammodo deprædantur, huius delicti pœna capitalis eſt, & quandoq. leuior, vt in l. 1. & ſeqq. D. de abigeis, conſona l. 19. tit. 14. part. 7. meminerunt, I.C. & Cæſares, in l. aut facta. 16. §. quantitas, D. de pœnis, in l. conſenſu. 8. ibi, vel ab actore, C. de repudiis, in l. fin. C. de condictione ob turpem cauſam, in l. 1. C. de abigeis, in auth. de nuptiis. §. cætera, vero ibi, aut vnum eorum collatione. 4. in l. 8. tit. 1. lib. 2. C. Theodoſ. Diuus. Iſidorus, lib. 10. etymolog. Iulius Paulus, libr. 5. recep. ſent. tit. 18. & ibi Iacobus Cuiacius, idem lib. 1. obſeruat. cap. 20. & lib. 6. c. 8. late Bald. in d. l. fin. C. de cond. ob turp. cauſ. Alex. in l. ſcire, D. de verbor. oblig. & in l. vbi fideiuſſor. D. de ſolut. Bonifacius, tract. de maleficijs, rubr. de abigeis, Boſius, in practica, tit. de furtis, num. 40. & tit. de abigeis, Conanus, lib. 4. cap. 6. num. 10. Cotta, in memorialibus, verbo, veruex. Iacob. Cuiacius, lib. 3. Vicaſtou, ad fratrem, cap. 11. Forcatulus, in cupidine iuris periti, capitul. 23. Pythoeus in notis ad fragmenta iuris conſultorum, pag. 93. viſiliter Gregor. in d. l. 19. part. & D. Ludouicus Peguera, lib. deciſionum criminalium, cap. 29. per totum.

2 Abortus crimen immane, ac barbarum, quod committitur, quando mulier prægnans partum abigit, vel ſua, vel alterius diligentia, maximis pœnis punitur, ſi enim fœtus animatus iam erat pœnam homicidii, quæ capitalis eſt, incurrit, qui cauſam fuit abortioni; ſi vero fœtus, non erat animatus pœna extraordinaria, ita reſoluit communis, per tex. in l. Diuus. 4. D. de variis, & extraord. crim. in l. ſi mulierem. 8. D. ad leg. Corn. de ſicariis, in l. penultim. C. eodem, in l. ſi quis aliquid. 38. §. qui abortionis, & in l. Cicero. 39. D. de pœnis, in l. 8. tit. 8. p. 7. & in cap. at. Enodi, in cap. Moyſes, in cap. quod vero. 3. quæſt. 2. in cap. ſi aliquis. 5. in cap. ſicut ex literarum. 20. de homicid. vbique gloſſ. & ordinarii interpretes, vt cum infinitis Boſius, in praxi, tit. de homicidio, nu. 5. Octauianus, deciſ. Pedemontana. 60. per totum, Iulius Clarus, in libro 5. ſententiar. §. final. quæſtion. 68. numer. 2. Iacob. Menoch. omnino videndus, lib. 2. de arbitrariis, caſu. 329. num. 6. & caſu. 357. per totum, Petrus Plaza, lib. 1. de delictis, capit. 26. numer. 8. Villadiego, tractatu, de irregularit. cap. 6. numer. 36. & in additionibus ad eumdem, ibi Didacus Perez, Nauarr. in Man. cap. 27. n. 232. Couarru. lib. 2. variar. cap. 20. num. 9. & in Clement. ſi furioſus, 2. part. §. 3. num. 1. & quamuis Summ. Pontifex Sixtus V. ſua conſtitutione, data Romæ. 4. Kalend Nouemb. Pontificatus ſui, anno 3. Domini vero. 1588. contra procurantes abortum fœtus, tam animati, quam inanimis, eiuſque grauiſſimi ſceleris participes, & adiutores, necnon contra eos, qui mulierum fœcunditatem impedirent, & ſterilitatis potiones, ſeu venena præberent, grauiſſimas pœnas edixit, & præter alias ſententiam excommunicationis ſoli Sedi Apoſtolicæ reſeruatam, Sanctiſſimus tamen Pontifex Gregorius. XIIII. illas moderauit, ſuo Motu proprio, dato Romæ, pridie kal. Iunij Pontificatus ſui anno. 1. & Domini. 1591. quo conſtitutiones Sixti. V. quod attinet ad pœnas procurantium abortum fœtus inanimis, aut exhibentium mulieribus, vel iumentium venena ſterilitatis, aut quocunque modo, auxilium, vel conſilium eis dantium, in prædicta conſtitutione contentas, ad terminos iuris communis, ac Sacrorũ Canonum, & Concilij Tridentini reduxit, quoad reliqua vero in ſuo robore permanere voluit.

3 Abraſio ſcripturæ delictum eſt, quod committitur quãdo quis in ſcripturis, literis Regiis, aut Apoſtolicis abradit alicuius nomen, & ponit ſuum, vel quid aliud quo ſcriptura mutatur, & pœna falſi punitur, vt notat Accurſ. verbo, & quid in l. Titio. 35. vbi Bart. num. 4. D. ad municipal. & ibi ad eum Alex. de qua inf. verbo, falſitas. An autem ſcripturam vitiet, diſputant Bart. in l. ſi vnus, C. de teſtam. & in l. fin. C. de edict. Diui Adr. toll. vbi Bald. idem Bal. vbi Innocentius, & alii, in cap. ex literis, de fide inſtrum. cum ampliationibus, & innuit Bartholomæus Socinus, reg. 2. & Benedictus Vadius, reg. 2. Quæ falſi pœna abradenti ſcripturam impoſita eſt ſimiliter, in l. 1. ibi: *O rayeſſe, o cancellaſſe alguna eſcritura verdadera*. tit. 7. part. 7. eleganter per Matthæum de Afflictis, deciſione Neapolitana. 404. per totum, & per Iulium Clarum, lib. 5. §. falſum, num. 32. & de pœna abradentis monetam dicemus, infr. verbo, falſa moneta.

4 Adulterium crimen publicum eſt, l. 1. D. de publ. iud. §. item lex Iulia, de adulteriis, inſt. de publ. iud. & atrociſſimũ eſſe ſcripſit Acc. in l. auxilium. 38. verbo, atrocioribus, D. de minoribus, eius definitionem Pontifex, in capit. lex. 36. quæſt. 1. comprobat lex. 1. tit. 17. part. 7. exornant Oſtienſ. in ſumma de adulteriis, num. 1. Couarr. in 4. 1. part. cap. 1. num. 8. Petr. Gregor. lib. 36. ſyntagmat. cap. 6. num. 2. varieque apud diuerſas orbis gentes punitum fuiſſe conſtat, lege Diuina pœna mortis indicebatur, Leuitici cap. 20. Deuteron. cap. 22. & Io. c. 8. Aliter iure canonico, vt in c. ſiquis clericus. 81. diſt. cap. intelleximus, 55. de adulteriis, capit. gaudemus, 8. de diuortiis, Conc. Trid. ſeſſ. 24. cap. 8. Iure ciuili varie pro temporum viciſſitudine in adulteros animaduerſum fuit, vt deduces ex Romuli lege, quam Balduinus ad ll. Romuli, c. 15. Aulus Gellius, lib. 4. noct. Attic. cap. 3. & aliter Numa Pompilius, vt ex aliis recenset Andr. Tiraq. ad ll. connubial. l. 13. num. 34. l. vero Iulia, de adulteriis, adulteri capitaliter plectebantur, ſi credendum eſt Iuſtiniano, in d. §. item lex, cuius ſententia, licet difficilis ſit ex his, quæ ibi notantur, temporum tamen diſt. obſeruata res componenda eſt, auth. vt nulli iudicum. §. ſi quando vero collat. 9. auth. vt liceat matr. & auiæ. §. his quoque, collatione, 8. autheot. ſiquis ei. C. ad leg. Iuliam, de adulteriis. Iure Regio Iuſtiniani ſententia in authent. ſed hodie, C. de adulter. cõprobata eſt, l. 15. tit. 17. part. 7. quæ lege fori immutatur, caueturque, vt conuicti, & condemnati adulteri marito tradantur, cum omnibus bonis, qui de illis prout libuerit faciet, l. 1. tit. 7. lib. 4. fori, l. 2. tit. 15. lib. 8. ordin. l. 81. Taur. l. 2. tit. 20. lib. 8. Recopil. Item amittet vxor dotem, & arras, quas lucratur maritus, ſiue ciuiliter, ſiue criminaliter de adulterio agatur, l. Lucius, 38. l. cum mulier. 47. D. ſolut. matr. l. conſenſu. 8. verſic. virum, C. de repud. l. ſi dotem, 22. C. de iure dotium, l. fin. C. de adulter. cap. plerumque. 4. de donat. inter vir. l. 25. tit. 17. part. 7. l. 1. tit. 7. lib. 4. fori. l. 4. tit. 4. lib. 5. ordin. l. 2. tit. 15. lib. 8. ordin. l. 80. & 81. Taur. l. 5. tit. 9. lib. 5. nouæ Recopil. l. 4. tit. 20. lib. 8. Recop. quod ſi maritus adulteros in adulterio deprehenſos occidere velit, hodie, abſque aliqua diſt. perſonarum poterit, l. 2. tit. 15. lib. 8. ordin. l. 82. Taur. l. 3. tit. 20. lib. 8. Recopil. & aliter olim

caue.

Digitized by Google

exercerentur, vt in l. marito. 24. C. de adult. l. Græcua, C. eod. auth. ſiquis ei, C. eod. l. 12 cum ſeq. tit. 17. part. 7. quamuis hoc caſu non lucretur dotem, l. 82. Taur. & l. 5. tit. 20. lib. 8. nouæ Recop. & peccatum mortale cõmittat, ex gloſ. verbo licet, in cap. inter hæc, cap. admonet. 33. q. 2. communia ex Couarr. in 4. 2 part. cap. 7. § 7. num. 8. Nauar. in Man. cap. 15. num. 3. Non tamen peccat ſi iudicia auctoritate eos interficiat, vt cum cõmuni defendit Couarr. vbi proxime, nu. 18. De pęnis autem huius delicti, apud omnes gẽtes, videbis Alex. ab Alex. lib. 4. dierũ genialiũ, cap. 1. & ibi And. Tiraq. eundem ad leg. connubial. l. 1. num. 4. & l. 13. per totam, Iacob. Menoch. lib. 2. de arbitrar. caſu. 419. Petrum Greg. lib. 36. Sintag. cap. 6. cum ſeq. Iul. Clarum, lib. 5. § adulterium, Boſium, tit. de coitu damnato. n. 43. Ant. Gomez, & ibidem alios, in d. legib. Taur. Greg. Lopez, in d. legib. par. ordinarios ad leges ordinam. & nouæ Recop. Ant. de Queſada, lib. vn. quæſt. iuris, cap. 17. Cantera, lib. quæſt. criminal. de quæſtionibus tangentibus punitionem delict. cap. 4. Couarru. in d. § 7 & alios quos conſulto omittimus, & longa ſerie recenſet Ioſeph. Maſcard. 1. part. concl. 57. per tot. & ſeq. Bernardus Diaz, in pract. c. 85. & ibi ad eum Salzedo. Ioan. Bapt. Villalobos, lib. antinomiarum, litera A. num. 42. & ſeq.

5 Affectus, ſiue Conatus committendi delictum effectu non ſecuto, an ordinariè, an vero extraordinariè puniri debeat; late dubitant Doctores, in rem ſic comprehende: ex ſolo animo neminem puniri l. cogitationis pœnam. 18. D. de pœn. quod ſi proceſſit, quis ad aliquem actum exteriorem in grauiorib. & atrociſſimis, punitur pœna delicti ord. l. ſiquis non dicam rapere. 5. C. de Epiſc. & cler. leg. is qui cum telo. 7. C. ad leg. Cornel. de ſicar. l. 7. l. 12. tit. 8. part. 7. cum ſimilibus in leuioribus vero non pœna ordinaria, ſed extraordin. arbitrio iudicis, l. 1. §. hæc autem verba, D. quod quiſque iur. late Ant. Gomez, 3. tom. cap. 3. num. 30. And. Tiraquel. de pœn. temperand. cauſa 37. Iulius Clarus, lib. 5. § fin. quæſt. 92. Couarru. in Clem. ſi furioſus. 2. part. in initio, nu. 6. Did. Cantera, vbi ſup. cap. 6. nu. 26. plurimos retulit Maſcard. con. 138. n. 9. & omniũ optime omnes caſus cumulans Iacobus Menochius, lib. de arbitr. caſu. 360. per totum, quem omnino videas Gregor. in l. 16. tit. 23. part. 3. gloſ. 6 Et vide omnino in propoſito, l. 2. verſic. *Otro, ſi dezimos*, tit. 31. part. 7. Celſum, in Repertorio, verbo, *Fuerza*, § 25.

6 Alapa ſiquis aliquem percutiat atrocem iniuriam perpetrat, & quam vt grauiſſimam Euangeliſtę in paſſione Domini expreſſerunt, Matthæi, capit. 26. Marci. 14. Lucæ 22. Ioan. 18. & 19. arg. l. prætor edixit, 7. § fin. cum leg. ſeq. D. de iniur. & §. atrox. verbo, non vnquam, inſt. de iniurijs. l. 20. tit. 6. part. 7. eius delicti pęna iudicis arbitrio relinquitur, qui iuxta qualitatem perſonæ inferentis iniuriã hanc, & eius cui illata eſt, item & loci, vbi commiſſa fuit arbitrari poterit, vſque ad mortis naturalis pęnã, quę aliquã do indiſtincte iudici debet, vt in caſu Bal. in cap. 1. § iniuriã, de pace iuram. firm. in vſibus fœud. Iaſo, in l. qui iuriſdictioni, D. de iuriſd. omn. iud. num. 3. Ananię, in cap. inquiſitionis, in fin. pr. de accuſat. Felini, in cap. ex literis, num. 22. de conſtitutionibus, Rolandi à Valle, conſil. 48. numero 11. volum. 1. vt ſiquis iudici dederit alapam, comprobat Thomas Grammaticus, deciſione 36. num. 4. de quo latius inf. verbo, iniuria; interim tamen vide Iulium Clarum, libr. 5. §. iniuria, in principio, Menoch. lib. 2. caſu. 293. & in ſpecie Thomam Grammaticum, deciſione Neapolitana. 14. Ant. Gomez, 3. tom. cap. 6. num. 34.

7 Aleatores omni iure puniuntur, clerici ſint ſiue laici non ſolum quando taxillis, & alijs prohibitis ludis vtuntur, verum & ſi alijs modis ludant forma, ſiue meta legis non obſeruata, dicitur tamen aleator crebrius ille, qui non tantum ipſe ludit, ſed qui luſum aleæ apud ſe conſueuit exercere cauſa ſui emolumenti, de quibus omnibus, & eorum pœnis iure canonico, vide in cap. 1. 34. diſtinctione, cap. inter dilectos. 11. de exceſſiu. prælat. cap. clerici. 15. de vita, & honeſt. clericorum, Conc. Trident. ſeſſ. 22. cap. 1. de reformat. & ſeſſ. 24. cap. 12. iure ciuili, in titulo. D. de aleæ viu & aleatoribus, l. alearum vſus. 15. C. de religioſ. & ſumpt. fun. auth. interdicimus, C. de Epiſc. & clericis. iure vero Regio, in l. 6. tit. 14. part. 7. & in l. 57 tit. 5. part. 1. in l. 4. & l. 7. tit. 10. lib. 8. ordin. in l. 1 & per tot tit. 7 lib. 8. Reco, il. & nouiſſime in pragmatica ſanct. D. ui. Philip. II. qua prohibetur ludus, quem noſtri dicunt, *de los buelcos*, data. 20. Februarii. 1582. aliqua per Iaſo, in l. iuriſgentium. § præ or air, ex num. 2. D. de pact. multa Angel. de maleficiis, verbo, *mentidore de malidadi*, & ibi additionatores Iulius Clarus, libr. 5. §. ludus, eleg. Menochius libr. 2. de arbitr. caſu 399 & ſeq. Bernardus Diaz, in practica, cap. 70 & ibi Salzedo, Nauarr. in Man. cap. 19. num. 2. & ſeq. Couarruu. in reg. peccatum. § 4. per totum, Ludouicus Lopez, in Inſtructorio negotiantium, c. 49. apud quos videbitis de pœnis aleatorum, & an in conſcientia quis, quæ ludo acquiſiuit reſtituere teneatur.

8 Amans, qui amore captus deliquit, an grauiori, an leuiori pœna puniendus ſit? dubitari non ſemel ſolet, cuius quæſtionis ſolutio (quæ adoleſcẽtibus magis, quam alterius, quę grauior ſit arridet) ea eſt, mitiori ſemper pœna eum eſſe plectendum, quia non ex animi ſententia, ſed furore concitatus, id ipſum admiſſerit, arg. celeb. text. in authen. quibus modis naturales efficet. l. g. § illud, ibi; *Sed nihil eſt furore amoris vehe mentius, quem retinere Philoſophiæ eſt perfecte monentis*, &c. collat. 6. & §. fin. ibi; *Seruili amore bacchata* Inſt. de ſu r eſſ. ſublat. quæ ſicbua, per bonorum vend. l. 1. tit. 27. par. 4 ibi: *Dixeron los ſabios antiguos, que amor vence todas las coſas*, eleganter enarrat Iul. Clarus, lib. 5. § fin. q. 68. n. 4. & §. hæreſis, nu. 25. Antonio Tiraq. tracta. de pœnis temperand. cauſa quarta, & tractatu de præſcriptionibus. §. 1. num. 89. Iacob. Menochius, lib. 2. de arbitr. caſu. 328. per totum, aliquid Didacus Peguera, lib deciſ. criminalium, cap. 7. nu. 39. & Ioſeph. Maſcardus, cõcl. 86. num. 17. & concl. 89. Bocti. q. 23. num. 75. Plures qui de amoris furore loquuntur, & pulchra referunt, congeriſ nouiſſime Pet. Cenedo, in collectaneis ad Decretales, collect. 20. vſque ad num. 6.

9 Ambitus crimen, quod ab his perpetratur, qui pecuniam dant, vt honorem, magiſtratum, aut dignitatem aliquam cõſequantur (qui ambitioſi dicuntur) maximis extat punitum pœnis. l. 1. D. ad leg. Iul. de ambitum, l. 1. C. eodem, §. fin. ibi *lex Iulia de ambitu* Inſt. de publicis iudicijs, lege 26. verſic. fin. titul. 5. part. 1. lege 15. 16. & 17. titul. 7. libr. primo, Recopil. in quibus locis ordinarij interpretes, Iulius Paul. lib. 5. tit. 30. & recte optimoque iure, vix enim (vt ait Plato) quiſquam gerendo imperio idoneus eſt, niſi qui inuitus, & quaſi coactus ſuſcipit hoc munus, is etenim, qui ſe ingerit eo ipſo ſuſpectus eſt, vt noſter Vlpianus ſcripſit, in l. quę omnia. 25. §. nec ferendus, D. de procurator. & vt optime Imp. Alex. Seuerus, de non vendendis magiſtratibus, dicere ſolebat, eum ſe, nolle magiſtratus vendere, quia qui emunt, vt vendant neceſſe eſt, & vt pecunias in emptione honoris expoſitas recuperent, ſubditos torquere & vexare ijdemtea magiſtratus coguntur, quam rem illuſtrarunt omnes, præſertim Ioan. Coraſ. in l. Barbarius Philippus, D. de officio. Præt. Iacob. Cuiac. lib. 7. obſeruat. cap. 28. Carolus Sigonius, libr. 2. de iudicijs, cap. 30. cum infinitis Iacobus Menochius, lib. 2. caſu. 401. & ſeq.

10 Annonam corruptam vendentes, vel coemptam ſupprimentes, vt carius vendant, vel quoquomodo aliquid cõmittentes quo annona carior ſit, quod crimen fraudatę annonæ dicitur, extraordinariè iudicis arbitrio puniendi ſunt, leg. annonam 6. D. de varijs, & extraordin. crimini. l. 1. & ſeq. D. ad leg. Iul. de annona. hi appellantur ab Vlpiano, in d. l. annonam dardanarii, & in l. in dardanarios. 37. D. de pœnis, apud nos non male dici poterunt, *Regatones*, *ſiue Reuendedores*, de quibus & eorum pœnis in l. 9. 10. & 11. tit. 7. lib. 5. ordin. in l. 19. tit. 13. in l. 1. cum ſequentibus, titulo 4. lib. 5. nouæ Recopil. l. 3. tit. 16. lib. 6. l. 20. tit. 3. l. 7. nouæ Recopil. quibus in locis maximæ ſunt in hos homines pœnæ conſtitutæ, & late per Iacob. Rebard. lib. 3 variar. capit. 17. Iacobus Menochius, lib. 2. de arbitrarijs, caſu. 381 & 384. Ioan. Franciſcus Ripa, tractatu de peſte, quarta part. titul.

1 SOlet etiam frequenter reus quas aduerſus executionem exceptiones obiecit probare, exequentiſque ius legitime excludere, & cauſam vincere, quo caſu abſoluendum ab executione eſſe dubium non eſt, omniaque pro executione capta pignora, ſiue bona ei reſtituenda iuris ratio ſuadet, quoniam ſi actor non probante, reus, etſi nihil præſtiterit, abſoluendus eſt, l. qui accuſare. 4. verſic. actore, C. de edendo, l. in C. de rei vind. l. actor, 23. C. de prob. l. 2. l. ab ea par. §. l. in exceptionibus, 19. D. eod. c. accuſator. 6. q. vlt. c. fi. de iur. iur. c. 1. verſ. cum enim vt Eccleſiaſtica beneficia, leg. 39. tit. 2. p. 3. late Caſtellan. Cota, lib. 1. memorabilium, verbo actore, & relati ab Alphano collect. 102. Ioſeph. Mascar. de prob. vol. 1. concl. 36. Duenas, reg. 2. Rod. Suar. ad l. poſt rem iudicatam in declaratione legis Regni. 2. part. §. ſed pulchrum dubium, num. 6. & magis, in l. 4. *de las juras*, lib. 2. fori, in cuius additionibus plura Iacobus Valdes, longe magis, vbi plene intentionem ſuam probauit. Fertur itaque in eius fauorem ſententia abſolutoria eo quo prædiximus modo, quem & Hiſpane propoſuit, Paz, d. 4. par. cap. 7. num. 11.

2 Condemnabiturque actor ei in expenſis, eſt enim regulariter verum dictum victori in expenſis condemnandum, l. properandum. §. ſin autem alterutra. C. de iudic. cap. finem litibus, de dolo. & cont. l. 8. tit. 22. part. 3. & nouiſſime, in l. 1. & 2. tit. 22. *de las coſtas, y taſſacion dellas*, lib. 4. nouæ Recop. qua de re adeo multa ſcripſit ibi Alphonſ. de Azeu. & eius allegatione contenti ſimus, videbis tamen præter eum Couarr. lib. ſing. pract. q. c. 27. Paz, in praxi, tom. 1. par. 11. temp. ex nu. 24. Parlad. d. c. fin. 5. p. §. 18. ex nu. 1. & infinitos referentem Hier. Zeual. pract. comm. lib. 2. concl. 539.

Decimumoctauum præceptum.

Veaſe ſi ſe ha de pagar, y deue decima de la execucion hecha.

De decima executionis, §. 18.

S V M M A R I A.

1 *Decima in executionibus preſtanda iuxta conſuetudinem, remiſſiuè.*

2 *Auendañi error vindicatus.*

1 IVxta huius præcepti extenſum interpretationem paucis agendum eſt, diffinitur enim aperte quando, & quibus caſibus decima debeatur in l. 7. cum ſeq. tit. 21. lib. 4. Recop. ex quibus illa conſicitur regula executionis decimam à reo præſtari executioni debere, vbi illius exigendi fuerit conſuetudo, nam alibi, ergo ſi vt minor ſpontaneus ſoluatur moris eſt, id obſeruabitur, l. 1. tit. 31. eod. lib. 4. quemadmodum, & apud Hiſpalenſes, vt vigeſima executionis tantum præſtetur inducitur, l. 10. d. tit. 21. cumque de ea re plura dictis in locis tradiderit Azeu. item & Petr. de Auend. in c. præt. c. 17. Parlad. d. c. fi. 6. p. §. vn. ex nu. 1. vbi reg. cum 13. limit. ſcripſit Io. Gutier. lib. 1. pract. q. q. 33. & q. 127. & q. 130. & plures alij, quos nouiſſimè refert Caſtillo de Bouad. lib. 1. Politicæ, c. 13. nu.

2 13. illud tantummodo † memineris, quia quod eius dictum ſit pace, errauit Auend. vbi ſup. conſuetudinem attendendam eſſe non eius loci, vbi lis agitatur, & iudicium fit, ſed eius vbi ſita ſunt bona, & vbi executio facienda, l. 31. tit. 4. lib. 3. nouæ Recop. quæ l. 10. licet loquatur in tribunalibus, *de los adelantamientos*, generaliter tamen recipienda eſt, quemadmodum in propoſito, l. 41. eiuſdem tit. ſupr. obſeruauimus; quia quoties Rex vni Præfectum reſcribit omnibus reſcripſiſſe cenſetur, iuxta Bal. doctrinam, in l. regulatorum, §. interdicere, nu. 3. D. de interd. & releg. vt & iam diximus. * Et quod ſpacium temporis debeat continere hæc conſuetudo decimam percipiendi controuerſum inter noſtrates magnopere eſt. Et licet Auend. vbi ſupr. nu. 3. ſuam opinionem ſumſerit ex verbis, l. 10. tit. 6. lib. 3. Recop. ibi: *Fundando ſe en la coſtumbre antigua*, quia illa verba probant ad percipiendam decimam conſuetudinem immemorialem neceſſariã eſſe, vt conſtat ex verbis eiuſdem, ibi; *Immo illa plus addit, quod non qualibet conſuetudo ſufficiat, ſed illa quæ ſit immemorialis.* Quæ opinio in praxi obſeruari non debet & à contrario recedendum non eſt, nam d. l. 10. tantum de antiqua conſuetudine loquitur, non de immemoriali, vt ex eius littera conſtat, & vbi lex expreſſe non loquuta fuit de conſuetudine immemoriali qualibet alia conſuetudo ſufficit, vt notat gl. in c. 1. de conſuetudine, lib. 6. Bal. in c. cum eſſes, de conſt. & idem Auend. tenet, vbi ſup. Azeu. in d. l. 7. n. 10. & 11. Parlad. lib. 2. c. fin. 6. par. §. vnic. qui omnes contra Auend. affirmant ordinariam conſuetudinem ſufficere, & ſic debet intelligi, & interpretari d. l. 10.

MANVDVCTIONVM IVRIS CIVILIS, ET REGII HISPANI

Ad praxim,ſiue manualis aduocatorum,& tyronum iudicum promptuarij,libri ſingularis,

PARS TERTIA.

BREVI GYRO, ET LACONISMO INSTITVTIONEM, & examen proceſſus in cauſis criminalibus,& omnium delictorum pœnas remiſsiuè, Alphabetico ordine demonſtrans.

Examinis proceſſus in cauſis criminalibus,canones,ſiue præcepta Hiſpano ſermone enunciata, & ſequentibus tribus paragraphis expoſita.

1 *Lo primero, que ha de aduertir el iuez, es la calidad del delito, y perſonas, de cuyo caſtigo ſe trata.*

2 *Lo ſegundo, como entra à proceder en el ſi por inquiſicion, ò peſquiſa particular, ò general, por denunciacion, acuſacion, ò de oficio.*

3 *Lo tercero, que ante todas coſas ha de conſtar auerſe cometido el delito, y como ſe dira que conſta por la ſummaria informacion.*

4 *Lo quarto, como ha de proceder à la priſion de los delinquentes, y embargos de ſus bienes, y ſi ſe han retirado à la Igleſia ſi es caſo en que les vale, ò no.*

5 *Lo quinto, preſo el delinquente, procure tomarle la confeſsion con breuedad y no oluide, que ſea d. baxo de iuramento, y ſi es menor, proueerle ante todas coſas de curador, ſiendo menor de veynte y cinco años.*

6 *Lo ſexto, la acuſacion, quando quien, y como ſe puſo, y lo que concluye, y ſi incidentemente ſe pide en ella algun interes pecuniario.*

7 *Lo ſeptimo, la reſpueſta del Reo, y ſu contra replica à la replica del acuſador; aduirtiendo, que en las cauſas criminales, (regularmente hablando,) no ſe admite procurador.*

8 *Lo octauo, el auto de prueua, y ratificacion de los teſtigos de la ſumaria, y las demas nueuas prouanzas.*

9 *Lo nono, paſſados los prouatorios, la publicacion de teſtigos: aduirtiendo, que en lo criminal puede deſpues, de oficio, proceder à recibir mas informacion: como tambien el Reo prouar mas ſu innocencia.*

10 *Lo decimo, los eſcritos, ò alegaciones de bien prouado que ambas partes preſentan: y ſi ay tachas, como ſe recibe la cauſa à prueua ſobre ellas, y ſobre los abonos de los teſtigos, y las prouanças de todo.*

11 *Lo vndecimo, ſi reſulta el delito prouado, ò ſemiplene prouado, y que indicios ay: y ſi ſon baſtantes para poner al Reo à tormento, y lo que en eſto ſe ha de aduertir.*

12 *Lo duodecimo, la ſentencia abſolutoria, eſtando prouada la innocencia, ò no prouado el delito, y la condemnatoria, ſi lo eſtà, y la pena que en el ha de poner; que ſe le ſeñala aqui por el A. B. C.*

13 *Lo decimo tercio, ſi por auerſe auſentado el delinquente, ſe procede en rebeldia, llamandole à pregones, la forma que en eſto ſe ha de guardar.*

De diuiſione delictorum. §. 1.

SVMMARIA.

1 *Criminales quæſtiones, & cauſæ vſu forenſi quotidianæ.*
2 *Delicti qualitas pœnam, vel minuit, vel auget.*
3 *Delicta alia publica ſunt, alia priuata.*
4 *Priuata delicta quæ?*
5 *Publica delicta quæ, & quare appellata.*
6 *Leuia delicta quæ?*
7 *Grauiora delicta quæ?*
8 *Grauiora delicta quæ.*
9 *Grauiſſima delicta quæ?*
10 *Delicta an leuia, grauia, grauiora, an grauiſſima ſint, iudicis arbitrio relinquitur.*
11 *Delicta alia nominata, alia innominata.*
12 *Delicta alia ordinaria, alia extraordinaria.*
13 *Delicta alia capitalia, alia non capitalia.*
14 *Delicta alia Eccleſiaſtica, alia ſecularia, alia mixta.*

1 QVONIAM Cauſarum criminalium quæſtiones praxi, vſuque forenſi quotidie occurrunt, earumque deciſiones, & à noſtratibus, & ab exteris late ſunt proiecuta, ſingulíque, & publicis, & priuatis delictis à iure impoſitæ pœnæ latiſſimis commentarijs explicatæ in eorum gratiam, & vtilitatem, qui maioribus rebus dediti, aut aliter forſan impediti, ſigillatim cuiuſque delicti pœnas ab auctoribus ſparſim traditas petere non valent, ſequenti tractatu omnium delictorum, tam publicorum, quam priuatorum pœnas remiſſiue ordine alphabetico congerere duximus, ex primo tamen, vt hic noſter labor vtilior reddatur, modum, & formam in eiſdem criminalibus cauſis procedendi breuiter præſtringere decreuimus. Ne tamen aliquis exiſtimet aliena pro noſtris vendicare nobis cordi eſſe, ab omnibus, qui huc vſque, tam Hiſpanis, quam exteris, vel priuate, vel publice hac de re ſcripſerunt; dicenda accepiſſe fatemur (neque enim hoc in tractatu nouos, aut ſubtiles intellectus proſitemur, ſed indefeſſum laborem, & fidelem legum delicta punientium, & auctorum eas explicantium, relactionem) exemplo ducti Sexti Papyrij, qui quia leges, ſine ordine latas in vnum compoſuit iuri ciuili Papyriano nomen dedit, vt refert Pomponius, in l. 2. col. pen. D. de orig. iuris.

2 Dicturus igitur de delictis, quia ex qualitate delictorum pœnæ, vel minuuntur, vel augentur, l. reſpiciendum. 11. leg. facta. 16. D. de pœnis, l. 33. tit. 4. par. 1. principio noto delicta
3 † alia publica eſſe, alia, priuata, l. quid ſit fugitiuus. 17. §. noxas. D. de ædil. edict. l. 1. §. generaliter, D. de pœnis ſatis conſtat eo integro tit. D. de priuat. delict. & tit. D. de publicis iudicijs.

4 Plane priuata delicta ſunt, in quibus iniuria, quæ homi-
5 ni priuato illata eſt vindicatur. † Publica in quibus quæ reipublicæ, notant omnes Hotom. Briſon. Bertucius, & Pratejus, de verb. iur. verbo, iudicia, priuata. Anton. Gomez. 3. tom. cap. 1. num. 1. Iulius Clarus, lib. 5. §. 1. Gundiſalu de Paz, in praxi, 1. tom. 5. par. cap. 3. numer. 33. Cancera, vbi ſup. §. de quæſtionibus tangentibus punitionem delictorum, num. 8. Ideo autem hæc publica delicta appellantur, tum quod eorum accuſatio cuiuis, de populo plerumque datur ex Iuſtiniano in principio, inſt. de public. iudic. coniuncta communi interpretatione, & l. palam. 43. §. Senatus cenſuit, D. de rit. nupt. l. lege Corneliæ 30. D. ad legem Cornel. de falſ. l. quamuis. 30. C. ad leg. Iuliam, de adulter. l. 2. tit. 1. par. 7. l. 9. tit. 20. lib. 4. fori notant Anton. Gomez, d. cap. 1. num. 1. & 4. Iulius Clar. d. §. 1. Iacobus Cuiacius, in d. principio, de publicis iudic. Rebard. lib. 1. de iur. ambiguitatibus, c. 27. Robertus, lib. 4. recept. ſentent. cap. 10. cum etiam, quia in foro circunſtanti populo tractabantur, l. qui dolo 10. D. ad legem Iuliam, de vi, publica, item, quia in his criminibus tota reſpublica magis læditur, arg. l. Manichæos. 4. verſic. ac primum, C. de hæreticis. Denique, quia ex legibus publicorum iudiciorum veniunt, vt Iulia Maieſtatis, Iulia de adulterijs, extra, vt in l. 1. D. de publ. iudicijs.

6 Secundo obſerua delictorum alia eſſe leuia, vt in quibus dolus non interuenit, aut damnum iniuria datum, l. leuia. 6. vbi Bar. D. de accuſat. Bald. conſil. 412. lib. 4. alia grauia
7 † vt crimina, quæ dolum requirunt, & magnum afferunt nocumentum leg. auxilium. 38. §. in delictis, D. de minoribus, l. reſpiciendum. 11. §. delinquitur, D. de pœnis, notat Bal.
8 vbi ſup. † alia grauiora, vt quæ ex animo proueniunt, ſiue publica, ſiue priuata, dict. §. in delictis, vbi gloſſ. verbo, atrocioribus, idem Accur. in l. 1. §. ſi quis, verbo, atrociora D.
9 de ſuſpect. tut. & alia † grauiſſima, vt crimina pro quibus imponitur, pœna mortis; quam diſtinctionem videtur obſeruare, l. 20. tit. 9. par. 7. & omnino videnda, l. 33. & ſeq. tit.
10 5. par. 1. & vbique notauit Gregor. Lopez † quamuis hodie, quæ delicta leuia, grauia, grauiora, aut grauiſſima ſint iudicis arbitrio relinquendum eſſe teſtetur Bernardus Diaz, in pract. crimin. cano. cap. 11. & ibi cum alijs Ignatius Salzedo, & eſſe communem aſſerit Iulius Clarus, lib. 5. recept. ſent. §. 1. num. 9. Ioan. Bapt. Villaloboa, lib. comm. opinionum, lit. D. num. 64 Iacobus Menochius, lib. 2. de arbitrarijs, cent. 3 caſu. 266. num. 2. & aliqua per Didacum Cantera, lib. quæſtionum criminal. de quæſtionibus tangentium, q. 5. nu. 1.

11 Ruſus aduerte delicta quædam eſſe nominata, quædam innominata, nominata delicta ſunt, quæ à lege peculiare nomen habent, vt furtum, adulterium, & ſimilia; innominata, quæ à lege peculiare non habent, ſed facti tantum, vt percutere, verberare, ingredi domum alienam, quæ aliquando, ſine maleficio fieri poſſunt, aliquando non poſſunt notat Bart. in l. nunquam plura, num. 4. D. de priuat. delict. cum alijs, Iulius Clarus, d. § 1. num. 8. à quo habuit, licet diſſimules Paz, dict. 5. par. 1. tom. cap. 3. num. 70. quibus fi-
12 nitima eſt, & alia delictorum differentia: nam quædam ſunt ordinaria, vt quibus lex certam pœnam ſtatuit, vt adulterium, & alia infra referenda: quædam extraordinaria, quibus nulla certa pœna legibus impoſita eſt, ſed iudicis arbitrio relicta, vt crimen iniuriarum, ſtellionatus, & id genus alia, leg. hodie, 13. D. de pœnis, cum alijs, Paz, vbi proxime, num. 69.

13 Deinde nota delictorum quædam capitalia eſſe, quædam non capitalia; quamuis autem capitalis delicti appellatione illud tantum dici poſſet pro quo mors naturalis indicitur, l. vltimum 24. l. capitalium. 28. D. de pœnis, l. tranſigere. 18. C. de tranſact. vbi gloſ. verbo, capitali, communiter recepta, qui tamen vt refert Bald. in l. reos num. 2. C. de accuſation. homo triplex caput habere videtur, naturale, libertatis, & ciuitatis, eius appellatione; omne illud delictum late capitale dici poterit, pro quo pœna etiam mortis ciuilis, & amiſſionis ciuitatis, imponitur, vt in §. cũ. autem, & §. pœnæ, ſeruus, Inſt. quibus modis ius patriæ poteſtat, ſoluit. l. 2. l. qui vltimo. 29. D. de pœnis, l. quicum maior, 14. §. is demum D. de bon. liber. l. eum patronum. 10. D. de iure patronatus, l. edicto 13. D. de bonor. poſſeſ. l. licet 103. D. de verbor. ſignificat. toto titulo, Inſt. de cap. diminut. tex. in pr. verſic. capitalia. Inſt. de publ. iud. l. 4. l. 6. tit. 31. par. 7. Quæ vero delicta, neque naturalem neque ciuilem mortem imponunt, ſed in corpus aliquam coercitionem, vel pecuniariam pœnam, cum diminutione exiſtimationis, hæc capitalia non ſunt, lege 2. de publicis iudicijs.

14 Tandem præmittes, delicta aliqua eſſe mere Eccleſiaſtica, quorum cognitio iudicibus, tantum Eccleſiaſticis etiam, ſi a laicis ſint commiſſa, reſeruata eſt, vt crimen hæreſis, ſimoniæ, & ſimilia, notat Iulius Clarus, lib. 5. §. hæreſis, num. 4. & §. ſimonia, num. 7. aliqua mere ſecularia, quæ per laicos commiſſa ſoli ſeculares iudices cognoſcunt vt homicidium, furtum, &c. Alia autem mixta, ſiue communia ſunt, de quibus ſi a laicis patrentur, & ſeculares, & Eccleſiaſtic. iudices cognoſcunt, vt adulterium, concubinatus, ſodomia, vſura, ſacrilegium, cap. cum ſit generale. 8. vbi eleg. gl. extra de for. comp. vbi notant omnes, & Iulius Clarus, lib. 5 §. fin. q. 37.

Qui-

Quibus modis in cauſis criminalibus procedi poſſit. §. 2.

SVMMARIA.

1 *Delicti ad punitionem tripliciter procedi poteſt.*
2 *Inquiſitio generalis quæ?*
3 *Inquiſitio generalis iure canonico permiſſa.*
4 *Inquiſitio generalis iure Hiſpano prohibita.*
5 *Inquiſitio generalis admittitur iure Hiſpano aliquibus in caſibus.*
6 *Inquiſitio ſpecialis quæ.*
7 *Denunciatio quæ, & quomodo fiat?*
8 *Accuſatio quæ.*
9 *Delicto ex quocumque duplex actio criminalis, & ciuilis oritur.*
10 *Accuſatio criminalis principaliter ciuilis incidenter proponenda.*
11 *Accuſatio à querela quatenus differat.*

1 Commiſſo ergo aliquo delicto tripliciter ad eius punitioné procedi poſſe, ſciendũ eſt, aut per inquiſitioné aut denunciationé, aut accuſationé c. ſuper his 16. cap. qualiter & quando, 24. de accuſ. text. in proœmio. part. 7. ibi: *E porque la verdad de los malos fechos que los hombres fazen, ſe puedē ſaber por los juzgadores en tres maneras*, vbi notanter tradit Gregor. Iulius Clarus, lib. 5. receptar. ſentent. §. fi. quæſt. 3. num. 1. Boſius, in praxi, tit. de Inquiſitione, P. 2 in praxi. c. tum 3 part. in princ. Didac. Cantera, lib. quæſtionum criminalium. 1. præludi. num. 1. Inquiſitio autem du-
2 plex eſt. † Generalis, quæ ex iudicis officio fit, ad inquirenda delicta, nulla nominata perſona, ſed ſuper ſtatu reipublicæ, l. congruit 13. D. de offic. Præſid. cap. ſicut olim, de accuſat. Concil. Trident. ſeſſ. 14. de reformat. cap. 4. l. 16. tit. 4. p. 3. l. 4. tit. 15. l. 4. tit. 16. l. 6. tit. 22. lib. 8. Recop. text. in ca. 2. de las Corregidores, vbi late Auiles, quę generalis inquiſitio, quæ vulgo dicitur (*peſquiſa cerrada*) quamuis de iure
3 † canonico omni caſu permiſſa ſit, cap. 1. de officio ord. d. cap. qualiter, & quando, & notant iam citati, iure vero ciuili non fit, niſi vbi cauſa præceſſit, quam etiam, & iure Canonico eſſe neceſſariam conatur defendere Socinus, in d. cap. qualiter, num 356. Alciat. d. cap. 1. num. 12. Noſtro au-
4 tem † iure Regio Hiſpano hæc generalis inquiſitio, & (vt nos dicimus) *peſquiſa cerrada*. prohibita eſt, neque fieri poteſt, abſque Regis mandato, l. 2. ibi: *A menos de mandado del Rey*, tit. 17. part. 3 l. 3, & 4. tit. 7. *de los peſquiſidores, y peſquiſas*, lib. 8. nouæ Recopilat. l. 3 & l. 11. tit. 1. lib. 8. ordi-
5 nam. & in l. 11. & 12. tit. 20. lib. 4. fori. Præter quam † in de certo genere delicti fit, contra incertas tamen perſonas, quam quidem ex officio iudex facere tenetur, dummodo infamia præcedat, d. l. 2. part. d. l. 1. tit. 1 lib. 8. Recopil. maxime in caſibus, l. 36. tit. 6. lib. 3. nouæ Recopil. qua diſpoſitum eſt. *Que los juezes tengan cargo de caſtigar los pecados publicos, juegos, y amancebados, blasfemos, vſureros, agoreros, adiuinos, y teſtigos falſos*, & in c. 47. 48. & 53. *de los Corregidores*, l. 27. titul. 1. part. 7. notat Greg. in d. l. 2. part. gl. *a mandado del Rey*. quinimò de quocunque genere delicti poterit, ſi fama præcedat inquiſitio fieri, ex d. legibus, etſi ex generali inquiſitione contra certas perſonas aliqui reſultet, contra eas procedere, ex Bartol. communiter receptam ſententiam in l. 2. §. ſi publico, num 17. D. ad legem Iuliam, de adulter. Soto, lib. de tegendo, vel detegendo ſecreto, 2. membro, quæſt. 6. Specialis autem inquiſitio omni
6 iure † permiſſa eſt, ſique contra certam, aut certas perſonas præcedente infamia, aut cauſa alia, nec intereſt delictũ priuatum ſit, vel publicum ex dictis legibus, & notatis ab Antonio Gomez. tom. cap. 1. num. 10. apud quem, & alius relatos ſupra, & ab eis adductos, quę in inquiſitionibus obſeruari debeant, videbitis, & in d. lege ll. Regijs, maxime autem, in d. tit. 1. *de las peſquiſas*, lib. 8 nouę Recopilat. [a] illud tamen inter alia prætermitti non poteſt, quod eſt in praxi ſumme notandum, quo caſu Hiſpano iure generalis inquiſitio, Regis iuſſu, aut decreto fit nullam teſtium, ſiue depoſitionum copiam dari debere, l. 11. in 2. part. tit. 17. part. 3. l. 4. in princ. tit. 1. lib. 8. nouæ Recopil. ſi vero ex generali inquiſitione ſpecialis fit, contra certam, certaſve aliquas perſonas, & ab ea, eiſve eorum copia petatur non poſſe denegari, ne eis defenſionis facultas denegetur, l. defenſionis facultas, C. de iure fiſci, lib. 10. cap. qualiter, in 2. § debet, de accuſation. d. l. 11. tit. 17. l. 1. 2. & 4. in 2. part. d. titul. 8. Eſt enim regulariter omnibus in cauſis dan[da], excipe caſum cap. fin. de hæreticis lib. 6. & de ea re vide Gregor. & Azeued in citatis Regni legibus, Simancas, de Catholicis inſtitut. tit. 64. num 3. Bouadilla, qui alios refert, lib. 2. cap. 2 [illegible] num. 58. & Segura Dauałos, præcipuè ab ipſo relatum, qui de iuſtitia proceſſus in cauſis viſitationum agit. Adde inſuper, quod cum iudicium omne tribus conſtet perſonis, iudice, actore, & Reo, cap. forus. de verbo. ſign. in hoc præcipue, quod per inquiſitionem fit, maxime tamen, cum iam nominatim contra aliquem inquiritur, procurator fiſcalis ſemper creandus eſt, vt de generali conſuetudine totius fere orbis conteſtantur inſta citandi, idque Vlp. verbis, in l. 1. ibi *Ius dicentis officium latiſſimum eſt*, D. de iuriſd. omn. iudic. comprehendi ſunt qui putent vſque adeo, & in priuatis delictis propter vindictam publicam procuratoris fiſcalis partes admittendas probent, iuxta ea, quæ late ſcribunt Molina, de iuſt. & iure, tract. 3. diſput. 47. numer. 4. Anton. Gomez 3. tom. variar. cap. 1. num. 49. verſic tertio ſimiliter & in num. 86. Iulius Clarus, lib. 5 §. fin. q. 3. num. 6 & 7. Farin. lib. 1. quæſtion. crim. tit. de inquiſitione, q. 1. numer. 10. verſic. limita tertio, Petrus Zeuallos, cent. 1 caſu 114.

7 Denunciatione ſimiliter in cauſis criminalibus proceditur, cum quis apud competentem iudicem alterius crimen defert ſine legitima inſcriptione ad penitentiam, vel reſtitutionem eius, quod illa exigit, quod late proſequitur Nauarr. in cap. nouit, notabili 3. nu. 2. Angel. de maleficiis, verbo ad denunciationem, præter ſupra relatos Bernardus Diaz, in practica, verbo, *denuncio*, & ad eum nouiſſime Sa[n]z. do. Quę denunciatio, ſi delictum publicum eſt à quocumque de populo fieri poteſt, ſolet etiam fieri (maxime apud tribunalia Eccleſiaſtica) per officiales ad id deputatos, vulgo *fiſcales*; an autem denunciator, qui crimen detulit, & illud non probauit pęnæ ſubiicien[d]us ſit, vide l. 27. tit. 2. par. 7. & ibi Gregorius, verbo *pronar*, & l. penult. tit. 27. libr. 4. nouæ Recopil. verſic. *a gumo denunciare*; poſt Bar. in l. Diuus Adrianus, D. de cuſtod. reorum, Salicetus, ea quidem, C. de accuſat. & quæ tradunt ii, quorum ſupra meminimus.

8 Præterea non infrequentius ad delicti punitionem per accuſationem proceditur, eſt autem accuſatio delatio criminis ad vindictam publicam in iudicio, legitima interueniente ſubſcriptione, quam late explicant DD. in rub. de
9 accuſ. Quia autem † ex quocumque delicto duplex conſurgit alia criminalis, quæ accuſatio dicitur ad vindictam reipublicæ: altera ciuilis in factum ad damnum illatum, & eius intereſſe parti applicandum, l. qui nomina. 25 D. ad legem Corneliam, de falſis, vbi omnes, late Antonius Gomez 3. tom cap. 3. num. 47. offenſus criminali accuſatione, & ciuili actione in factum experiri poterit, quod in praxi obſeruari maxime ſolent cum offenſus officium, artificium ve aliquod exercet, vt hic damnum illatum, in ſuper, & lucrum amiſſum, & quod lucrari poſſet ſi iniuria facta non eſſet reſarciatur, vt probatur, in d. l. qui nomine, l. item apud Labeonem, 15 §. ſiquis ſeruo, D. de iniurijs, l. qui ſeruum. 34. D. de oblig. & action. l. ſi. D. de iis qui deiec. vel effuder. l. ex hac lege 3. D. ſi quadr. paup. fecisſ. dicat. quia in re illud
10 meminiſſe iuuabit † accuſationem criminalem principaliter proponendam eſſe ciuilem autem actionem in factum incidenter implorando officium iudicis, ne alias obſtet, leg. 3. C. quando ciuil. action. crimin. præiudicet, vt cum communi reſoluit Iulius Clarus, lib. 5. §. fin. quæſtio. 2. Solet etiam aliquando pars offenſa non accuſationem, ſed querelam aduerſus delinquentem proponere, l. g. ſi quis ſe
11 iniuriam. 8. C. de accuſation. † inter quam, & accuſationé illud

Digitized by Google

ſunt, in eis quæſtione idem ius, quod in alijs Eccleſiaſticis, & regularibus perſonis receptum, eſt animaduertendum eſſe ſ[illegible] conentius [illegible], vt lato calamo ſcribunt Molina, Belluga, Auendaño Mora, Garcia, Couarr. Bernard Diaz, & alij, tam Iuriſtæ, quam Theologi, vt reſoluit i[illegible] Nicolaus Garcia de benefic. [illegible] cap. 13. num. 15 & præcipue, num. 21. Igitur ſi ille, qui ad Eccleſiam confugit immunitate Eccleſiæ gaudere debet, non poteſt Eccleſia obſideri, nec ei immunita victus, aut veſtitus confugienti denegari, nam hoc eſſet immunitatem violare, l. præſenti, 6. C. de his, qui ad Eccleſ. confug. c. [illegible] 17. qu. 4 l. 2. [illegible] notat Remigius, vbi ſup. q. 3. Couarr. ad cap. num. 17 v. [illegible]

8 [illegible] primo. Quod ſi reus fugiens immunitate frui non debeat, iudex ſecularis impune poterit illum extrahere, et ſi iudex Eccleſiaſticus iuſtis rationibus impedire velit, ab eo ap-

9 pellare † debet ad ſuperiorem Eccleſiaſticum, & proteſtari auxilium Regis, quod dicunt *de las fuerças*, mittitque ad Cancellariam cum [illegible] relationem, item & mandatum cuidam procuratori, vt is iudicis ſecularis nomine ordinariá Regalem [illegible] interpretat, vt per viam violentiæ proceſſus originalis ad Regios Senatores remittatur, qui interim iubent, [illegible] excommunicatos abſolui, & interdictum ſuſpendi, poſt quos ſi conſtiterit iudicem Eccleſiaſticum vim intuliſſe, & [illegible] ſecularem iudicem [illegible] ſe, ten [illegible] cauſa, vt contra delinquentem procedat.

10 Detento igitur in carcerem delinquente, & eius bonis apud aliquem ſequeſtratis, & depoſitis, † quam primum

11 poterit † illum viſitabit & eius confeſſionem recipiet iudex, cauebit autem [illegible] interim, cum aliquis alloquatur, & eum in [illegible] ad negandum, vt admonet Greg. in l. 6. verbo *habla.* tit. 29. part. 7. [illegible] verò confeſſionem coram tabellione recipiet iudex, & in ſcriptis redigi faciet, quæ dixerit, [illegible] de veritate dicenda, l. 4 & 6, tit. 29 part. 7. & vbi que Grego. & ſi delictum fateatur donec de [illegible], in vincula publica conijciendus eſt. l. ſi confeſſus, 5 D de cuſtod. reor. l. 6. tit. 1. d. l. 4. num. 5. & 6. tit. 29 part. 7. quæ pronunciatio, & ſententia iudicis ſuper delicto ſemper neceſſaria eſt ex dictis legibus, & communi Accurſij ſententia, in d. l. ſi confeſſus, & in l. 2. C. de

12 confeſſis, gloſ. ſoluere, ibi de criminali, † neque ex ſola confeſſione, niſi & alias de delicto conſtet poterit condemnari, ex iis, quæ ſupra diximus, num. 10. * Conſtituto ergo de delicto ſola rei ſufficiet confeſſio, vt pœna ei imponatur ordinaria, [illegible] tradita à Farin. lib. 3 tit. 9. de reo confeſſo & conuicto, [illegible] cap. 1. num. 1. cum multis ſequentibus q. 81. ſed an eo caſu audiatur appellans, dubitant omnes, & appellationi eſſe deferendum, poſt gloſ. in l. conſtitutiones, 26. verbo, *vetamus.* D. de appellation. [illegible] tenetur Ant. Gomez. 3 tom. cap. 13. num. 31. verſ. ſed quod tamen limita, vbi citat text. in l. 2 C. quor. appellat. non recip. quæ vtrumque requirit, & conuictum, & confeſſum eſſe Reum. Repugnat tamen in atrocioribus delictis (in quorum [illegible] publica verſatur cauſa, l. ſi quis filio exhæredatu. (. § hi autem omnes, D. de iniuſto rupto) expreſſa l. 16. tit. 23 part. 3 ibi: *Qualquier de eſtos ſobredichos à quien ſe a prouado por buenos teſtigos, o por [illegible] conuecencia hecha en iuyzio ſin premio,* vbi in eam interpretatur Greg. Lopez, vide Farin. 1. tom. tit. 4 q. 30. num. 17. & q. 33. num. 15. & 23. vbi hunc in vrbe non audiri appellantem reſoluit. Idque generali totius orbis conſuetudine inductum, & in Hiſpanis præcipue tribunalibus, docet Couarr. omnino videndus pract. quæſt. cap. 23 num. 5. ad fin. verſ. *[illegible] quibuſdam placet,* vſque ad fin. vbi hæc in re cautos eſſe iudices monet, vt priuſquam criminales ſententias exequantur, iuncta proceſſus acta ſigillatim inſpiciant. Eſt tum ergo arbitrio, & Religioni relinquitur [illegible] tamen in [illegible] libus, ſine ſcrupulo (vbi cauſa publici exempli expoſtulat) prima ſententia [illegible] executioni mandatur, [illegible] remota. Quamuis clericum ex ſola confeſſione puniendum probet Bernardus Diaz, in pract. cap. 127. vbi plura circa confeſſionem delinquentis ſcripſit, & Iulius Clarus,

13 d. §. fin. queſt. 55. Poſt quæ iudex delinquenti confeſſo † aſſignauit terminum arbitrio ſuo, ad allegandas exceptiones & defenſiones, quo elapſo peruenietur ad ſententiam, & eius executionem.

Cauendum tamen hac in re eſt, ne à delinquente mino-

14 re viginti quinque annis confeſſio recipiatur † antequam ei à iudice curator ad litem datus ſit, cum enim is abſque eo in iudicio ſtare non poſſit, [illegible] C. de auth. præſt. ſine curatore ab eo facta confeſſio nulla erit, cum minores. 4. C. ſi aduerſ. rem iud. l. 1 [illegible] tit. 2. part. 3 cum omnis ſententia ex Iulio Claro d. §. fin. queſt. 30. num. &. queſt. 55.

15 num. 12. Igitur curatore dato † ab eo iuramentum recipiet iudex de veritate dicenda, quod ipſe minor delinquens præſtare tenetur, ex d. l. clarum, & communi, quam refulsit Anton. Gomez. d. 3 tom. cap. 1 num. 63. expreſſius l. 4. tit.

19 19. part. 6 An [illegible] † contra eum teſtimoni poſſit minor, cum alijs [illegible] putant Anton. Gomez vbi ſup. num. 66 Clarus d. §. fin. q. 16. Sarmiento, lib. 3. ſelect. cap. 13. Menochius lib. 2. de arb. c. [illegible] 268. num. 4. qui tandem cum teſtimonium poſſe contra [illegible] confeſſionem, quando alias illa alijs iudicijs, & præſumptionibus comprobatur teſtantur.

17 Quod ſi delinquens delictum neget † accuſatio ſolemnis contra eum in ſcriptis proponenda eſt, quæ continere debet perſonam accuſatoris accuſati, Pontificis, Regis, diem, menſem, annum, locum commiſſi delicti, & ipſum delictum, capit. 1. capit. quiſquis, cap. fin. § libellum [illegible] 2. quæſtion. 8. leg. libellorum, 3. D. de accuſation. leg. fin. Codic. eodem,

18 l. 14. tit. 20. lib. 4. fori. Quæ accuſatio † non per procuratorem, ſed per ipſum met accuſatorem proponenda eſt, quia in criminalibus, neque accuſando, neque defendendo procurator admitti poteſt, l. penultima, §. ad [illegible], de public. iudic. cap. veniens, 15. de accuſat. & vbique gloſ. & [illegible] l. 12. tit.

19 5. part. 3 l. 6. tit. 1. part. 7 † aliquibus caſibus exceptis de quibus per Anton. Gomez. 3. tom. cap. 1. num. 12. Iulius Clarus d. § fin. queſt. 42. Menoch. lib. [illegible] de arbitrar. quæſt. 78 & 80. in quibus pars petit à iudice licentiam ad accuſandum vel defendendum [illegible] procuratorem, ut notant proxime ad [illegible] cuius accuſationis ſingula verba optimis ſcholijs explicat Paz, d. [illegible] 5. part. cap. 3 § 6.

20 Quæ coram iudice oblata, ipſe iubet reo accuſato intimari, & vt reus ad primum audientiam eidem reſpondeat, quod facere tenetur per verba, *niego* y *[illegible]* d. l. 16. tit. 1 part. 7. [illegible] 3 l. [illegible] 4. lib. 4. Recopilationis, notat vbique Gregorius, [illegible] recte poterit ſuas exceptiones proponere l. ſi maritus, 15. § præſcriptiones, D. ad legem Iuliam de adulter. l. [illegible] vbi Gregor. verbo, *tie-*

21 *[illegible]*, cuius reſponſio [illegible] † copia exhibenda eſt accuſatori, qui intra certum terminum reſpondeat, & vtraque pars alleget, cum replica, & duplica ad probationem (neque enim hodie quælibet pars vltra duos libellos protrahere poteſt l. [illegible] tit. 16 lib. 4 Recopil. l. 2. tit. 5. l. 9. tit. 6 lib. 4 Recopilation. correcta l. 2. D. de exception. & textus in [illegible] de replication.) Deinde iudex profert ſententiam interlocutoriam, qua recipit partes ad probationem infra terminum arbitrio ſuo ſignandum, intra quem partes producere tenentur ſua interrogatoria, & teſtes qui debent iurare, & examinari in dicto termino ab [illegible] [illegible] l. 26 tit. 16 par. 3. l. 28. tit. 7. lib. 3 Recopilatio [illegible] diligenter [illegible] accuſator aduertat, vt teſtes in

22 ſumma [illegible] examinati, † iterum reproducantur in termino probatorio, quia alias ſi termino [illegible], etiam ſi contentum delinquentis [illegible] pro reproductis, quin receptum [illegible] in [illegible] parte non citata, & ante litem conteſtatam [illegible] cap. quoniam frequenter, in principio, vt lite non conteſtata, c. p. 2. de teſtibus, ita admonet Bart. [illegible] D. de qu[illegible] Aceuda [illegible] num. [illegible] D. [illegible] numer.

23 Termino probatorio elapſo teſtium publicatio facienda eſt, item & probationum ad petitionem vnius partis, quæ ex [illegible] mandato parti aduerſæ intimatur, & præcipitur, vt ad primam audientiam comparent, videatque teſtium publicationem, vel alleget quare ea fieri non debeat, leg. 37. tit. 16 part. 3. quod ſi pars in termino citationis non comparuerit, alia parte publicationem iterum

petens

Digitized by Google

petens inceſſat, contumaciam paril aduerſæ, l. prope-
randum. 13. §. & ſi quidem, C. de iudicijs, tunc iudex
per ſententiam interlocutoriam teſtium publicationem fie-
ri iubet, pronunciando teſtium depoſitiones eſſe apertas,
& publicatas, & quod ipſe eas pro publicatis habet, præci-
pitque copiam atteſtationum partibus exhiberi, vt diſpu-
tent, & allegent ſuper eis intra terminum ſex dierum, l. 1. t.
8. lib. 4. Recop. Aduertes tamen, quod licet in ciuilibus, de-
24 ductis teſtificatis, alij teſtes non ſint admittendi, cap. fraterni-
tatis. 17. de teſtibus, l. 34. 37. & 39. titul. 16. part. 3. Ordin.
Luſitanorum, lib. 3. tit. 4. in principio, l. 3. tit. 8. lib. 4. Reco-
pil. exornat Menoch. lib. 1. de arbit. quæſt. 34. Ioann. Ma-
ſienzo, in dialago Relatoris. 3. part. cap. 46. cum ſequenti-
25 bus. † In criminalibus vero, iudex ex officio, ad punitionem
delicti, poterit teſtes, & alias probationes recipere, etiam
poſt publicationem vſque ad definitiuam, vt eum commu-
ni reſoluunt Ant. Gomez. 3. tom. cap. 13. nu. 34. Iulius Cla-
rus. §. fi. quæſt. 61. nu. 2. † Quinimo, & ipſe reus ad ſui defen-
ſionem, & innocentiam, & ſi probationi renunciauerit,
poſt lapſum termini, poterit probationem producere, etiam
poſt ſententiam definitiuam: ſi per facti euidentiam de eius
innocentia conſtare poſſet, vt notat Gomez, vbi ſupra, nu.
33. Roxas, ſingulari. 40. & eſt bonus tex. in l. 1. §. ſiquis vl-
27 tro, D. de quæſt. Quo caſu † licet iure communi attento,
iudex ſententiam definitiuam reuocare non poſſit, ſed Prin-
cipi reſcribere debeat, dict. §. ſiquis vltro, iure vero Regio
iſtam recte poterit reuocare, l. 4. tit. 3. partit. 7. quam refe-
runt Gomez, vbi proxime Paz, dict. capit. 3. §. 10. num. 6. ſed
ego eam non inuenio.

Dictis teſtium, & alijs probationibus publicatis, vtriuſ-
que partis aduocatus diligenter, vtriuſque partis probatio-
28 nes videre debet, & ſuper eis † libellum diſputationis por-
rigere, vulgo dicitur (*eſcripto de bien prouado*) in quo exce-
29 ptiones, & repulſæ contra teſtes ſunt proponendæ † intra
ſex dies publicationis, probandæ autem intra terminum à
iudice aſſignatum, ſua interlocutoria ſententia, non exce-
dentem dimidietatem termini probatorij in negotio prin-
cipali, l. 1. tit. 8. lib. 4. nouæ Recopilat. repulſæ vero, & ex-
ceptiones qualites contra teſtes proponendæ ſint explicat.
l. 2. d. tit. 8. Couarru. in pract. cap. 18. Decius, in cap. 1. num.
6. de except. Boerius, deciſ. 321. Matania, de ordine iudi-
ciorum. 6. part. actu. 13. num. 3. & ſi accuſator ſuam inten-
tioné, & accuſationem plene probatam inſpexerit in præ-
dicto libello concludere, debet reum definitiue ad pœnam
delicti condemnari. Si vero accuſatio non plenè probata
30 † eſt petet accuſator reum ad torturam condemnari, ex
31 notatis ab Antonio Gomez. 3. tomo, cap. 13. num. 19 † quæ
adhiberi non debet delicto alias plene probato, leg. 1. l. edi-
ctum. 8. l. Diuus. 9. D. de quæſt. l. quoties. 12. l. fin. C. eodé,
l. 2. tit. 30. part. 7. quibus in locis, & apud eorum interpretes
maxime Hippolyt. in l. 1. D. de quæſt. Ant. Gomez, vbi ſup.
Iulium Clarum, lib. 5. §. fi. quæſt. 64. Gundiſaluum de Paz, d.
32 capit. 3. §. 11. Late videre poteris, † quæ iudex, vt prudenter
reum torturæ, & quæſtionibus ſupponat præſtare tenetur.

Etſi delinquens in tortura confeſſus fuerit, & ſuam con-
feſſionem poſtea ratam habuerit, aut aliis probationibus
33 delictum fuerit plane probatum, † tunc iudex ſententiam
definitiuam condemnatoriam pronunciare tenetur, omni-
bus, & ſingulis, quæ in proceſſu continentur diligenter vi-
ſis, & perpenſis, ſemper autem Deum præ oculis habeat, &
alia repetat, quæ admonet text. in cap. 1. de ſententia, & re
iudic. lib. 6. & quæ paſſim iura, & auctores aduertunt.

* Illud autem, quia non ſemel contingit, delinquentem
34 fugere, meminiſſe oportebit. Quod etſi † contra reum ab-
ſentem, neque accuſatio proponi, neque proceſſus forma-
ri iure communi poſſit, quando ex delicto de quo accuſa-
tor maior relegationis pœna imponenda eſſet, l. abſentem
5. vbi glo. Bart. & cæteri, D. de pœnis, l. abſentem. 6. & ibi
omnes, C. de accuſat. & eum communi reſoluunt Boſius,
in practica, tit. de fauoribus defenſionis, nu. 8. Anton. Go-
mez, in l. 76. Taur. Simancas, de Catholicis inſtit. 2. tit. nu.
2. Iulius Clarus, d. §. fin. quæſt. 44. Secus ſi minor pœna im-
ponenda eſſet, ex dictis legibus, & communi, paulo addu-
35 cta. † Iure tamen huius Regni Hiſpani in quibuſcunque
criminibus contra abſentem procedi poteſt, vocando eum
per edicta, ſiue præconia, ſeruando omnino formam & pra-
xim præſcriptam à l. 3. tit. 10. lib. 4. nouæ Recopilat. cuius
praxis meminerunt Anton. Gomez. in dict. l. 76. Taur. Aué-
daños, reſponſo. 15. Didacus Perez, in l. 1. tit. 2. lib. 3. ordin.
gloſſ. 1. verſic. quæro decimotertio, & iuxta prædictam
legem, & eius praxim late Gabriel de Monterroſo, pro-
ceſſum fulminando, tractatu. 4. in ſua praxi, tit. *del proceſſo
en rebeldia*, & Paz d. 1. tom. 5. part. cap. 4. per totum, quos
videatis. * Illud tamé ſumme, ex d. l. 3. tit. 10. lib. 4. nouæ Re-
copil. obſeruantes, quod etſi in ciuilibus cauſis reum ſe-
mel, vt compareat, citari ſufficiat, vt conſtat ex toto 3. titul.
eod. libr. 4. in criminalibus tamen ſemel, bis, & iterum ſi ab-
ſens eſt, per ædicta proclamata, & præconia vocatur, ne
alias abſens, & innocens condemnetur. Citatio in omni iu-
dicio, ſiue ciuili, ſiue criminali omitti nullo poteſt, alias
proceſſus, & acta nulla. Huius rei origo ab omnibus altius
petitur, deducitur ab hiſtoriis Geneſeos, c. 3. c. 4. cap. 18. &
his, quæ in eorum explicatione interpretes tradunt, Ambro-
ſius, lib. de Paradiſo, cap. 14. Cornelius à lapide, & Martinus
del Rio, d. c. 18. elegans locus Actuum Apoſtolorum, c. 25.
cap. inter quatuor, de maiorit. & obed. cap. 1. de cauſa poſ-
ſeſſio. cap. nos inquenquam, c. iudex. 2. q. 1. cap. non oportet,
cap. non habetur, cap. qui accuſare, cap. abſens. 3. q. 9. Clem.
Paſtoralis, de pœnis, l. in auditum, C. ad legem Cornel. de
ſicariis, l. 1. D. de requir. reis, l. abſentem. 5. D. de pœnis, exor-
nant Simmachus ad Theodoſium, lib. 10. Epiſt. 47. Seneca,
in Medea, Cicero, lib. 1. de legibus, Ioannes de Solorzano,
de Parricidiis, lib. 2. cap. 8. Ioan. Badinus, de Republica, lib.
2. capit. 3. Franc. Suarez, de legibus, lib. 5. cap. 5. num. 4. Ga-
briel Vazquez. 3. tom. 1. part. diſput. 165. dubio. 1. nu. 4. Pater
Leſius, de iuſtit. & iure, lib. 2. cap. 29. dubio 11. & videbitis
Fuluij Paciani elegans conſilium. 113. num. 7. cum ſequen-
tibus, nunquam ergo abſens non citatus, condemnan-
dus.

Omnium delictorum pœnæ, ciuili, canonico, & Hiſpano iure impoſitæ, remiſſiuè, Alphabetico ordine digeſtæ. §. 4.

S V M M A R I A.

1 *Abigeatus crimen quid? & quæ eius pœna?*
2 *Aborſus crimen quando committitur, eius pœna Pontifi-
cio, etiam nouo iure indicatu.*
3 *Abraſio ſcripturæ ſpecies falſi, & eius pœna.*
4 *Adulterium crimen publicum eſt, & eius pœna varia, &
quæ hodie apud Hiſpanos.*
5 *Affectus ſiue conatus delinquendi, quando, & quibus in
caſibus puniatur?*
6 *Alapa aliquem percutiens, qua puniatur pœna, & an ali-
quando pœna mortis.*
7 *Aleatoris crimen quando committatur, & de eius pœ-
na.*
8 *Amore captus delinquens, an leniori, an mitiori puniendus
pœna?*
9 *Ambitus crimen quando committatur, & de eius pœ-
na?*
10 *Annonam corrumpentes, fraudantes, & ſupprimentes, an
crimen committant? & quibus plectendi pœnis?*
11 *Apoſtaſia crimen quibus committatur caſibus, & quibus
puniatur pœnis?*
12 *Aſſaſinium immane delictum, varijs coercitum omni iure
pœnis.*
13 *Bigamia quando ſit delictum, & quæ eius pœna.*
14 *Blaſphemiæ crimen grauiſſimum, quando committatur, &
quæ eius pœna.*
15 *Calumniator quis ſit, quaque puniendus pœna omni iure.*
16 *Cancellatio ſcripturæ ſpecies falſi, & quæ eius pœna?*
17 *Carceris effractio delictum quale? & quæ eius pœna iure
ciuili, & Regio?*

18 Cara

Digitized by Google

18 *Carceris effractor, is etiam eſt qui, vt carcerati fugiant, carcerem fregit.*
19 *Carceratus ſi fugiat, an pro confeſſo habeatur?*
20 *Carcerato iniuſte, an fugere liceat? remiſſiue.*
21 *Carcerem priuatum efficere delictum graue, quando committatur, & qua eius pœna?*
22 *Fugitiuus debitor priuato carcere contineri, quo vſque poſſit?*
23 *Carcerem priuatum quibus caſibus liceat habere remiſſiue.*
24 *Caſtigatio immoderata iudicis arbitrio punitur.*
25 *Caſtrans puerum, hominem liberum, aut ſeruum, homicidium committit, & qua eius pœna.*
26 *Caſtrans ſe ipſum irregularis efficitur, aliſque plectitur pœnis.*
27 *Circulatoris delictum quale, & qua eius pœna?*
28 *Coitus extra matrimonium omnis prohibitus, & varie punitur.*
29 *Coitus cum moniali graue delictum, & eius pœna?*
30 *Coitus ſerui cum domina pœna mortis punitur.*
31 *Coitus ſerui cum muliere aliqua honeſta qua punitur pœna.*
32 *Coitus famuli cum domina, vel conſanguinea, vel affine domini, aliaue familia, qua pœna.*
33 *Coitus vaſſalli cum domina, vel vxore domini feudi, eiuſue filia, nepte, aut ſorore, qua puniatur pœna.*
34 *Coitus inter dominum, & ſubditam, an olim, & hodie punitus?*
35 *Coitus tutoris cum pupilla, interdictus, & eius pœna.*
36 *Coitus cuſtodis carceris, cum carcerata iudicis arbitrio punitus.*
37 *Coitus cum his, qui alterius religionis ſunt punitus, & qua pœna.*
38 *Coitus cum mortua, arbitrio iudicis punitus.*
39 *Coitus quomodo probetur, remiſſiue.*
40 *Colluſio quæ, & eius pœna?*
41 *Concubinatus antiquo iure impunitus, hodie varie pro perſonarum qualitate plectitur.*
42 *Concuſſionis crimen quando committatur, & qua eius pœna?*
43 *Confeſſionis ſacramentalis reuelator quibus afficiatur pœnis?*
44 *Dardanarij qui, & eorum pœna.*
45 *Decurtatores, an crimen committant, & qua puniendi pœna?*
46 *Derelictarum crimen quale, & qua eius pœna?*
47 *Diffamatores, qui ſint, & de eorum pœna.*
48 *Dormiens, qui delictum commiſſit, an mitius puniendus?*
49 *Duellorum vſus permiſſus olim, hodie punitus varijs pœnis.*
50 *Ebrietas delictum eſt, & an ab ebrio delictum commiſſum mitius puniatur.*
51 *Effractores carcerum, qua puniantur pœna?*
52 *Excommunicatus, qui diu in excommunicatione durauit, qua puniendus pœna.*
53 *Eximens delinquentem à iudicis officialibus, qua puniatur pœna?*
54 *Expilator hæreditatis furti ſpeciem committit, & qua eius pœna?*
55 *Expilatores, qui veſtes diripiunt, qua puniendi pœna?*
56 *Exponentes infantes quibus ſubijciantur pœnis?*
57 *Falſi criminis ſpecies multæ: nonnullæ indicata, & varia conſtituta pœna, remiſſiue?*
58 *Furioſus ſuo iam furore punitur.*
59 *Furor ſuperueniens, an à delicto commiſſo excuſet?*
60 *Furtum appellationes plures ſortitum.*
61 *Furti pœna variata, tandem iudicis arbitrio relicta.*
62 *Gabellarum fraudatores peccant mortaliter, & de eorum pœnis.*
63 *Gerere alterius habitum: & de varijs pœnis eius, qui hoc committit delictum.*
64 *Graſſatores, qui prædæ cauſa in itineribus furantur, pœna capitali puniuntur.*
65 *Hæreſis crimen late patet, & de multiplici eius pœna.*
66 *Homicidium omni iure pœna mortis punitum, niſi vel neceſſarium, vel caſuale: tunc enim aliter.*
67 *Immunitatis Eccleſiaſticæ violatores præter excommunicationem plures, etiam alias incurrunt pœnas.*
68 *Incendiariorum delictum graue, & capitale.*
69 *Inceſtus crimen quale, & eius pœna varia.*
70 *Inceſtus crimen in figura matrimonij commiſſus, punitur mitius.*
71 *Domum alienam infringens, qua puniatur pœnis, remiſſiue.*
72 *Iniuria crimen latiſſimum; & varia inde eius pœna.*
73 *Conuitium ex comprehenſis lege Regia ſiquis dixerit, qua puniendus pœna?*
74 *Iudicem pecunia corrumpi, delictum graue, & qua eius pœna.*
75 *Læſæ maieſtatis crimen late patet, & varie pro rei qualitate animaduerſum.*
76 *Lamiæ qua pœna puniri debeant.*
77 *Lenocinium quando committatur, & quibus punitum pœnis?*
78 *Lenocinium non ſolum à marito, ſed & ab alijs quoque committitur, & quibus puniatur pœnis?*
79 *Ludentes vltra permiſſum à lege qualiter puniantur.*
80 *Maledicus in Deum, Sanctos, Principem, aut eius conſiliarios, qua pœna puniatur?*
81 *Mathematicus, qui ſuperſtitioſe artem ſuam exercet, qua pœna puniendus?*
82 *Matricida, qui matrem ſuam occidit, qua pœna puniendus?*
83 *Monialem cognoſcens, pœna mortis punitur.*
84 *Monetam adulterans pœna falſi punitur.*
85 *Monomachiam exercentes quibus puniendi pœnis?*
86 *Monopolæ grauibus ſubijciendi pœnis.*
87 *Nomen ſuum in alterius fraudem committens, pœna falſi punitur.*
88 *Notarius falſum conficiens inſtrumentum, falſi crimine, & pœnis irretitur.*
89 *Occidens alium, ſiue palam, ſiue proditorie, capitaliter puniendus.*
90 *Occidens ſe ipſum, olim impunitus, hodie grauibus afficitur pœnis.*
91 *Occultans latrones, aliosve delinquentes, quibus ſubijciatur pœnis.*
92 *Parricidium immane ſcelus, & eius pœna.*
93 *Partum exponentis, qua ſit pœna?*
94 *Partum ſupponens, crimen falſi committit.*
95 *Peculatus crimen, eius ſpecies, & quæ eius pœna?*
96 *Periurium grauiſſimum ſcelus, & grauibus animaduerſum pœnis.*
97 *Periurium promiſſorium, qua pœna vindicatum?*
98 *Periurium aſſertorium arbitrarie animaduerſum.*
99 *Periurium a teſtibus commiſſum grauius punitum.*
100 *Poſitionibus, qui reſpondens ſi peierauerit, amiſſione cauſæ mulctatur.*
101 *Pyrata quibus ſubijciendi pœnis.*
102 *Plagiarij qui ſint, & quæ eorum pœna.*
103 *Populatores agrorum qui, & qua pœna afficiantur.*
104 *Præuaricatores qui, & de illorum pœnis.*
105 *Proditores, qui per inſidias aliquem occidunt qualiter puniendi.*
106 *Radens ſcripturam, aut monetam, falſi crimine, & pœnis tenetur.*
107 *Rapina furti ſpecies, & pœna.*
108 *Raptus crimen grauiſſimum pœna mortis ſemper punitum.*
109 *Receptatores puniendi illis pœnis, quibus principales criminum rei.*
110 *Sacrilegium quando, & quibus caſibus committatur, & quibus pœnis puniatur?*
111 *Sacculary qui, & quæ eorum pœnæ?*
112 *Sepulchrorum violatores arbitrio iudicis puniendi.*
113 *Simoniæ crimen, quam ſit deteſtabile, & quibus punitum pœnis?*
114 *Sodomia grauiſſimum, & infandum ſcelus capitale, & exquiſitis ſubditum pœnis.*
115 *Sortilegium graue peccatum, & grauiter animaduerſum.*
116 *Stellionatus crimen varium, & varijs vindicatum pœnis.*

117 Stu-

exaueretur, vt in l. marito. 54. C. de adult. l. Græcus, C. eod. auth. ſiquis ei. C. eod. l. 15 cum ſeq. tit. 17. part. 7. quamuis hoc caſu non lucretur dotem, l. 82. Taur. & l. 5. tit. 20. lib. 8. nouæ Recop. & peccatum mortale cõmittat, ex gloſ. verbo licet, in cap. inter hæc, cap. admonet. 33. q. 2. communis ex Couarr. in 4. 2 part. cap. 7. §. 7. num. 8. Nauar. in Man. cap. 15. num. 3. Non tamen peccat ſi iudicis auctoritate eos interficiat, vt cum cõmuni defendit Couarr. vbi proxime, nu. 18. De pœnis autem huius delicti, apud omnes gẽtes, videbis Alex. ab Alex. lib. 4. dierũ genialiũ, cap. 1. & ibi And. Tiraq. eundem ad leg. connubial. l. 1. num. 4. & l. 13. per totum, Iacob. Menoch. lib. 2. de arbitrar. caſu. 419. Petrum Greg. lib. 36. Sintag. cap. 6. cum ſeq Iul. Clarum, lib. 5. §. adulterium, Boſium, tit. de coitu damnato, n. 47. Ant. Gomez, & ibidem alios, in d. legib. Taur. Greg. Lopez, in d. legib. par. ordinarios ad leges ordinam. & nouæ Recop. Ant. de Queſada, lib. vn. quæſt. iuris, cap. 17. Cantera, lib. quæſt. criminal. de quæſtionibus tangentibus punitionem delict. cap. 4. Couarru. in d. §. 7 & alios quos conſulto omittimus, & longa ſerie recenſet Ioſeph. Maſcard. 1. part. concl. 57. per tot. & ſeq. Bernardus Diaz, in pract. c. 85. & ibi ad eum Salzedo. Ioan. Bapt. Villalobos, lib. antinomiarum, litera. A. num. 42. & ſeq.

5 Affectus, ſiue Conatus committendi delictum effectu non ſecuto, an ordinariè, an vero extraordinariè puniri debeat; late dubitant Doctores, in rem ſic comprehende: ex ſolo animo neminem puniri l. cogitationis pœnam. 18. D. de pœn. quod ſi proceſſit, quis ad aliquem actum exteriorem in grauiorib. & atrociſſimis, punitur pœna delicti ord. l. ſiquis non dicam rapere. 5. C. de Epiſc. & cler. leg. is qui cum telo. 7. C. ad. leg Cornel. de ſicar. l. 7. l. 12. tit. 8. part. 7. cum alijs, in leuioribus vero non pœna ordinaria, ſed extraordin. arbitrio iudicis, l. 1. §. hæc autem verba, D. quod quiſque iur. late Ant. Gomez, 3. tom. cap. 3. num. 30. And. Tiraquel. de pœn. temperand. cauſa 37. Iulius Clarus, lib. 5. §. fin. quæſt. 92. Couarru. in Clem. ſi furioſus. 5. part. in initio, nu. 6. D. id Cantera, vbi ſup. cap. 6. nu. 26. plurimos retulit Maſcard. con. 138. n. 9. & omniũ optime omnes caſus cumulans Iacobus Menochius, lib. de arbitr. caſu. 360. per totum, quem omnino videas Gregor. in l. 16. tit. 23. part. 3. gloſ. 6 Et vide omnino in propoſito, l. 2. verſic. *Otro ſi dezimos*, tit. 31. part. 7. Celſum, in Repertorio, verbo. *Fuerza*, §. 25.

6 Alapa ſiquis aliquem percutiat atrocem iniuriam perpetrat, & quam vt grauiſſimam Euangeliſtę in paſſione Domini expreſſerunt, Matthæi, capit. 26. Marci. 14. Lucæ 22. Ioan. 18. & 19. arg. l. prætor edixit, 7. §. fin. cum leg. ſeq. D. de iniur. js, §. atrox. verbo, non vnquam, inſt. de iniurijs. l. 50. tit 6. part. 7. eius delicti pęna iudicis arbitrio relinquitur, qui iuxta qualitatem perſonæ inferentis iniuriã hanc, & eius cui illata eſt, item & loci, vbi commiſſa fuit arbitrari poterit, vſque ad mortis naturalis pęnã, quę aliquã do indiſtinctè iudici debet, vt in caſu Bal. in cap. 1. §. iniuriã, de pace iuram. firm. in vſibus fœud. Iaſo, in l. qui iuriſdictioni, D. de iuriſd. omn. iud. num. 3. Ananię, in cap. inquiſitionis, in fin. pr. de accuſat. Felini, in cap. ex literis, num. 22. de conſtitutionibus, Rolandi à Valle, conſil. 48. numero 11. volum. 1. vt ſiquis iudici dederit alapam, comprobat Thomas Grammaticus, deciſione 36. num. 4. de quo latius inf. verbo, iniuria, interim tamen vide Iulium Clarum, libr. 5. §. iniuria, in principio, Menoch. lib. 2. caſu. 593. & in ſpecie Thomam Grammaticum, deciſione Neapolitana. 14. Ant. Gomez, 3. to. n. cap. 6. num. 34.

7 Aleatores omni iure puniuntur, clerici ſint ſiue laici non ſolum quando taxillis, & alijs prohibitis ludis vtuntur, verum & ſi alijs modis ludant forma, ſiue meta legis non obſeruata, dicitur tamen aleator crebrius ille, qui non tantum ipſe ludit, ſed qui luſum aleæ apud ſe conſueuit exercere cauſa ſui emolumenti, de quibus omnibus, & eorum pœnis iure canonico, vide in cap. 1. 34. diſtinctione, cap. inter dilectos. 11. de exceſſib. prælat. cap. clerici. 15. de vita, & honeſt. clericorum, Conc. Trident. ſeſſ. 22. cap. 1. de reformat. & ſeſſ. 24. cap. 12. Iure ciuili, in titulo. D. de aleæ vſu & aleatoribus, l. alearum vſus. 15. C. de religioſ. & ſu npt. fun. auth. interdicimus, C. de Epiſc. & clericis. iure vero Regio, in l. 6. tit. 14. part. 7. & in l. 57 tit. 5. part. 1. in l. 4. & l. 7. tit. 10. lib. 8. ordin. in l. 1 & per tot tit. 7 lib. 8. Reco, il. & nouiſſime in pragmatica ſanct. D. ni. Philip. II. qua prohibetur ludus, quem noſtri dicunt, *de los bueltos*, data. 10. Februarii. 1582. aliqua per Iaſo, in l. iuriſgentium. § præ or ait, ex num. 2. D. de pact. multa Angel. de maleficiis, verbo, *m-tidore de malidadi*, & ibi additionatores Iulius Clarus, libr. 5. §. Iudus, eleg. Menochius libr. 2. de arbitr. caſu 399 & ſeq. Bernardus Diaz, in practica, cap. 70 & ibi Salzedo, Nauarr. in Man. cap. 19. num. 2. & ſeq. Couarruu. in reg. peccatum. §. 4. per totum, Ludouicus Lopez, in Inſtructorio negotiantium, c. 49. apud quos videbitis de pœnis aleatorum, & an in conſcientia quis, quæ ludo acquiſiuit reſtituere teneatur.

8 Amans, qui amore captus deliquit, an grauiori, an leuiori pœna puniendus ſit? dubitari non ſemel ſolet, cuius quæſtionis ſolutio (quæ adoleſcẽtibus magis, quam alterius, quę grauior ſit arridet) ea eſt, mitiori ſemper pœna eum eſſe plectendum, quia non ex animi ſententia, ſed furore concitatus, id ipſum admiſſerit, arg. celeb. text. in authen. quibus modis naturales efficet. leg. §. illud, ibi; *Sed nihil eſt furore amoris vehe mentius, quem retinere Philoſophiæ eſt perfecte monentis*, &c. collat. 6. & §. fin. ibi; *Seruili amore bacchata* inſt. de ſuceſſ. ſublat. quæ fiebus, per bonorum vend. l. 1. tit. 57. par. 4 ibi: *Dixeron los ſabios antiguos, que amor vence todas las coſas*, eleganter enarrat Iul. Clarus, lib. 5. §. fin. q. 68. n. 4. & §. hæreſis, nu. 25. Antonio Tiraq. tracta. de pœnis temperand. cauſa quarta, & tractatu, de præſcriptionibus. §. 1. num. 89. Iacob. Menochius, lib. 2. de arbitr. caſu. 328. per totum, aliquid Didacus Peguera, lib deciſ. criminalium, cap. 7. nu. 39. & Ioſeph. Maſcardus, cõcl. 86. num. 17. & concl. 89. Bueri. q. 23. num. 75. Plures qui de amoris furore loquuntur, & pulchra referunt, congeſſit nouiſſime Pet. Cenedo, in collectaneis ad Decretales, collect. 20. vſque ad num. 6.

9 Ambitus crimen, quod ab his perpetratur, qui pecuniam dant, vt honorem, magiſtratum, aut dignitatem aliquam cõſequantur (qui ambitioſi dicuntur) maximis extat punitum pœnis. l. 1. D. ad leg. Iul. de ambitum, l. 1. C. eodem. §. fin. ibi *lex Iulia de ambitu* Inſt. de publicis iudicijs, lege 26. verſic. fin. titul. 5. part. 1. lege 15. 16. & 17. titul. 7. libr. primo, Recopil. in quibus locis ordinarij interpretes, Iulius Paul, lib. 5. tit. 30. & recte optimoque iure, vix enim (vt ait Plato) quiſquam gerendo imperio idoneus eſt, niſi qui inuitus, & quaſi coactus ſuſcipit hoc munus, is etenim, qui ſe ingeſſit eo ipſo ſuſpectus eſt, vt noſter Vlpianus ſcripſit, in l. quę omnia. 25. §. nec ferendus, D de procurator. & vt optime Imp. Alex. Seuerus, de non vendendis magiſtratibus, dicere ſolebat, cum ſe, nolle magiſtratus vendere, quia qui emunt, vt vendant neceſſe eſt, & vt pecunias in emptione honoris expoſitas recuperent, ſubditos torquere & vexare ij ementes magiſtratus coguntur, quam rem illuſtrarunt omnes, præſertim Ioan. Coraſ. in l. Barbarius Philippus, D. de officio. Præt. Iacob. Cuiat. lib. 7. obſeruat. cap. 28. Carolus Sigonius, libr. 2. de iudicijs, cap. 30. cum infinitis Iacobus Menochius, lib. 5. caſu. 401. & ſeq.

10 Annonam corruptam vendentes, vel coemptam ſupprimentes, vt carius vendant, vel quoquomodo aliquid cõmittentes quo annona carior ſit, quod crimen fraudatę annonæ dicitur, extraordinarie iudicis arbitrio puniendi ſunt, leg. annonam 6. D. de varijs, & extraordin. criminib. l. 1. & ſeq. D. ad leg. Iul. de annona, ibi appellantur ab Vlpiano, in d. l. annonam dardanarii, & in l. in dardanarios, 37. D. de pęnis, apud nos non male dici poterunt, *Regatones*, *ſiue Reuendedores*, de quibus & eorum pœnis in l. 9. 10. & 11. tit. 7. lib. 5. ordin. in l. 19. tit. 11. in l. 1. cum ſequentibus, titul. 4. lib. 5. nouæ Recopil. l. 3. tit. 16. lib. 6 l. 20. tit. 3. l. 7. nouæ Recopil. quibus in locis maximæ ſunt in hos humanæ pœnæ conſtitutæ, & late per Iacob. Rebard. lib. 3 variar. c. pit. 17. Iacobus Menochius, lib. 2. de arbitrarijs, caſu. 381. & 384. Ioan. Franciſcus, Ripa, tractatu de peſte, quarta part. titul.

Digitized by Google

de remed.præſeruat. contra peſtem, num. 102. & ſequentibus, Benuenutum Straccha de mercatura. 1.par.num 19 Auendañ. in capitibus Prætor cap. 19.& Anilcs.cap.17. gl. ſ. *a razonables precios*, Did.Perez, in d. l. 9. ordinam. Ioann. Matienzo,& nouiſſime Alphonſ. de Azeuedo, in d.l 1.Recopil.qui alios plures referunt.

11 Apoſtaſiæ crimen quod ab his perpetratur, qui temerarie ad ſta u fidei, obedientiæ, vel religionis recedūt, omni iure varijs puniumentatur pœnis q ao uis tamen iure ciuili Chriſtianus qui à religione Chriſtiana recedit, efficiturque Iudæus, aut Sarracenus, ſiue Agarenus, quos nos dicimus(*renegados, y tornadizos*)puniatur pœnis, de quibus in l.1.& per totum. Cod.de apoſtatis, & eodem titul.Cod. Theodoſiano & in authentica, ſiqua mulier, C de S.S. Eccleſ.l.7.tit.24 parte7.l.1 tit 9 lib.4.fori,lege 4. & 5.titul.27, parte 7.l.4.tit.3.parte 6.l.8 tit.16.par.3.l.9.tit.1.parte 6 leg. 3. titulo 5. libro 3. *del fuero regio*, quæ circa ibidem enormant ordinat interpretes, cum alijs Iulius Clarus, l ban 5. §. fin.quæſtion.78.num.4 Alciatus, conſilio 478. Villadiego, tractatu contra hæreticam prauitatem, quæſtione 5 Simancas, de Catholicis inſtitut.cap.7.quia vero apoſtaſia ſub hæreſis pœnis eſt, leges ſeculares obſeruandæ hoc in crimine non ſunt, niſi in quantum ſacris Canonibus non aduerſantur, qui hac in re mere Eccleſiaſtica obtinebunt, quo iure non minus in huius iniqui ſceleris patratores eſt animaduerſum, cap.non poteſt, 2.quæſtione,7.cap infames 6 quæſtione 1.toto tit extra de apoſtatis, vbi Oſtienſis, Abbas, & alij, cap.contra Chriſtianos, de hæreticis. lib.6. poſt Diuum Thomam.2.2.quæſtione 12.art.1.latè Simancas,& alij ſupra relati. Syluester, in ſumma, verbo *apoſtaſia*. Alphonſus à Caſtro, lib 1. de hæret.punition. cap.7. & cap 24. Gregor.Lopez, in d.l.4 verbo, *a ſus ſitios*, tit.25 par.7. Petrus Gregor, lib 33. Syntagmatum, cap 8. num.17. Ioſeph Mafcardus, concluſione 112.num.10 Ioann Bernardus Diaz, in pract. c.111.vbi nouiſſime Salzedo, alios retulit.

Apoſtatæ etiam dicuntur, qui deſerunt Monachalem, ſiue clericalem habitum, & abſtatu ſuæ religionis recedunt, habentque animum viuendi laicaliter, de quibus præcipuè dicto titulo extra de apoſtatis, de eorum pœnis per ſup relates maximè per Simancas, C ſtro, Bernardum Diaz, Iulium Clarum, Ioſephum Maſcardum, & per Rebuffum, in praxi, titulo de modis amittendis beneficia, numero 47. & titulo de tranſlatione Monachorum, numero noro, Iacobum Menochium libro 2. de arbitrarijs, caſu 421.per tot.

12 Aſſaſſinium graviſſimum quidem, & immane delictum, quod ab his committitur, qui pecunia, aut alia ſe pretij loco, accepta, homines occidunt, ſeuere omni iure punitur, iure ciuili pœna mortis, l. Cicero, 33. D.de pœnis, iure n.in l.3.titul. 27.par.7.quæ augetur propter proditionem, in lege 7.tit.7, in l.2.tit.13.in l 5.3.& 16.tit.fin lib.7. ordinamenti.l.2 6.7. & 19 tit.55. lib 8. nouæ Recopilation. & vide omnino textus, in cap 1. de homicid.lib 6. vbi latè omnes interpretes, cum alijs Couarruuias, lib 2.variarum, capite 20. num. 10. & in Clement na ſi furioſus, 2. parte in initio, numero 9. Syluester, in Summa, verbo, Aſſaſſinium, Nauarr.in Manuali, capite 27.numero 136. Iulius Clarus, lib 5 § Aſſaſſinium Anton Gomez, 3 tomo, cap.3 num.10. Petr.Plaza, lib. 1.de delictis, cap.19.num.1 Bernardus Diaz, & ibi Salzedo, in praxi, cap 96. Petrus Gregorius, lib 36. Syntagmatum, cap.5 num. 56. Aegidius Boſſius, in praxi, tit.de mandato ad homicid.per totum. Gregorius Lopez, in dicta lege 3. part. Iacobus Menochius, lib.2.caſu 360.num.41. & Ioſeph Maſcardus, concl.137. & 138. qui alios referunt. * Omnibus Latius, de aſſociatione cum his Aſſaſſinis, quibus modis committatur, quando, & quibus caſibus eius pœna o nino habeat, de ſpecialibus in eo delicto obſeruandis, an conatus, ſiue affectus puniatur, & de eius etiam executionibus ſcribit Farinac.in praxi crimin.tomo 4. titulo 4 quæſt 122. per quinque integra capita, ſiue inſpectiones, vbi vbique puniri pone, dummodo de qualitate delicti commiſſi conſtet, idem Farinac.primo tomo, titulo 1.quæſt.7.numero 6. idem que in clerico admittendum, quæſtion.8. numero 45. poſſe ab Eccleſia extrahi, quæſtione 28. num.63. quemadmodum, & eum, qui deliberato animo, & proditoriè delictum homicidij commiſſit, dicta quæſtione 28. numer.23. Hæredemque Aſſaſſinij, etiam cum eo mortuo lite non conteſtata teneri hæredibus defuncti pecuniam, quam accepit reſtituere, quæſt.10, nu.27. & non dici Aſſaſſinum procuratorem, qui ex voluntate, & iuſſu ſui, nec filium, qui ex mandato procuratoris aliquem interficiunt. Zauallus, caſu.289. ponit quam plura de hoc delicto, tract. de omni homicidio, ex nu.472.cum ſequentibus.

Litera B.

13 Bigamia, quamuis iuxta communem acceptationem delictum non ſit, ob quod quis puniri debeat, ſed tantum canonicam ſacris ordinibus ſuſcipiendis præſtet impedim.cap. clerandum, cap.præcipimus, cap.ſiquis viduam, & per totā, 34 diſtinctione, toto titulo, extra de bigamis. 15. vbi Gregorius, verbo, *dos mugeres*, titul.5. par.1. latè per Diuum Thomam,& alios Theologos in 4.diſtinct.27.quæſt.3.Nauar. in Manual,cap.27.num.195. Villadiego, de irregularitate, quæſtione vltima, Albertum Trotcum, lib.2.de vero, & perfecto clerico, cap.11. Couarruuias in Clementina ſi furioſus, 1. par.§.2 ex num.1. Ioann. Bernardus, & ad eum Salzedo, in practica capite 16. Quia vero quemadmodum ille qui diuerſis temporibus, & ſucceſſiuè duas habuit vxores legitimas virgines bigamus dicitur, & alijs etiam modis, de quibus per paulo ſupra adductos, ita & ille, qui eodem tempore plures vxores habet non impropriè bigamus dicitur, vt infra citandi arbitrantur, notabis bigamos, qui primo coniuge viuente, alias nuptias contrahunt, maximis puniri pœnis, de quibus in l. 13. § 1. D.de his qui nota infam. in l.2.C.de inceſt. nupt.in Rubrica 7. C.de Iudæis, in l.eum qui duas, 18.Cod.ad legem Iuliam de adulter.in l.1.tit.17. par.7 in l.3.tit.1.lib.4.ordinamenti, in l.6.tit.15.lib.8. ordinamenti, in l.5.& 7.tit.1.lib.5. nouæ Recopilation.in l.8 tit. 20. lib 8 Recopilation.de hoc crimine late Simancas, de Catholicis inſtitut.cap.40. Villadiego, tractatu contra hæreticam prauitatem, quæſtione 9 Palacios Rubios, in repetitione rubricæ, de donation inter,§.60.num.6 & in repetitione, cap.§ 18.num.25. Anton.Gomez, in l 80. Tauri nu. 27. Iulius Clarus, libro quinto,§.fornicatio, num.31. Buſius in practica, tit.de damnato coitu, num 78. 1405. Menoch. lib.2.de arbitrarijs, caſu 480 Ioann.Matienzo, & Alphonſ. de Azeuedo, in dicta leg. 5 & 7.titulo 1.libro 5. nouæ Recopilation. Ioann.Gutierrez, lib.1. pract.quæſt.c 6.

14 Blaſphemiæ crimen graue quidem ſcelus, quod committitur, cum Deo aliquid, quod ei conuenit negamus, vel quod ei non conuenit tribuimus, quamuis maximis extat omni iure puniturum pœnis, nunquam tamen ſatis hoc vitium, flagitium, facinuſque punitur. De eius grauitate, & pœnis infinitis vtriuſque ſer ptitæ adductis exemplis, latè poſt Diu.Thom.2.2.quæſtion.13.art.2.Sotus lib.2.de iuſt.& iure, quæſt.3.art 11 ad l.4 & lib.5.quæſt.2.art.1. & quæſt.3. art.3 Oſtienſ.Abb.Socin & alij, in cap.1. & per tot.de maledicis. Syluester, in Summa,& verbo, blaſphemia, Simancas, de Catholic.inſtitutionibus, cap.8. Iulius Clarus, lib.5.§ blaſphemia, Couarruu.in cap. quamuis pactum, 1.part. §.7. n.8. Roxas, de hæreticis, 2.p.n.167. Bernardus, Diaz, vbi latiſſime Salzedo in pract.c. 110.per tot.Ant.Gom.3.10.c. 2. n.3 Auiles, in c. Prætorum, c.25.n.2. Auendañus, de exeq. mand. 1.p c.20.n 8.& 2.p.cap.5.Ioann.de Barabona, in addit.ad Palacios Rubios, in rubr.§ 75.liter. C. Petrus de Salazar, de viſu & conſuetudine, c. 5. n.3. & in aliis, & cap.6.n. 13.Menoch.li.2.de arb.caſu 375.Ioſeph.Maſcar.concl. 194. & 195. qui referunt & alios, apud quos huius ſceleris pœnas legere poteris & in auth.vt non luxurientur contra naturam,§.1.col.6. toto tit. de maledicis, l.1.& per tot. tit.28. p.7.l.2.tit.8.ord.l.5.cum ſequ.tit 4 lib 8.nouæ Recop.proprium Pii. V.incip.Cū primum apoſtolatus, fol.mihi. 31.p.2. * Pœnas quos Auctores conſtat, blaſphemiæ crimen diſtinguitur hæreticale (ſic illud appellant) quia ad mixtam hæreſim habet,& non hæreticale, quia iniuriarum tantū continet Arnaldus Albert. de agnoſcenda aſſertione hæret.q.6.

num.

Digitized by Google

num.25.& quæſt.26 num.17.Marta,de iuriſdictione,2.par. c.p.13.num.9 Farin.de delict.& pœnis, quæſt.20 num.29. In hoc quod hæreticale non eſt ad ordinarios Eccleſiaſticum, & ſecularem pertinet cognitio, quia mixti fori eſt, cap.fin.vbi notant omnes, de maledicis, non ad inquiſitores,Simancas,tom.tit.8.num.6. Directorium Inquiſitorum, 2.par.quæſt.41.num.1 vbi Pena,in additionibus, Decianus in praxi crim.lib.6.tit.4. numero primo, Couarruu.vbi ſupra 1.par.§.7.num.12.Azeued.in leg.1.num.45.tit.4.lib.8. Recopilat.Bobadilla,in Politica, lib.2 cap.17.numero 77. ſed & ioco, in quo admixta videtur hæreſis, ad eoſdem ordinarios cognitionem pertinere inſinuare videtur, tex.dict. cap.fin.de maledicis auth.alearum vſus,Cod.de religioſis, auth vt non luxurientur homines, §.& quoniam, collat 6. & nominatim l.1.l.5.l.6. tit.4.lib.8. Recopilat. Vbi ſpecies plures blaſphemarum hæreticalium referuntur, & ſecularibus iudicibus earum vendicatio iniungitur. Quod niſi pręſtiterint eadem, qua maledici pœna ſunt puniendi, l.20.tit. 6.lib.3.Recopilat.Couarr.& Iulius Clarus iam relati, Cardin.Tbuſcus,littera B.concl.96.numero 7. Bouadilla, dicto cap.17.num.77. Humada, ad Gregor.in l.60. num.5. & 6. tit.6. par.1. rationem deduces ex Caietano, 2. 2. quæſt.13. art.2. verſic.quoad tertium Couarruu.dict.§.7. numer.10. Farin.dict.quæſt.20.num.31. Arnaldus, vbi ſupr.quæſt.26. num 17. Caſtro,de iuſta hæret.punit.lib.1. cap.12. argum. text.in l.tutor.22.ibi: *Diſcreta ſunt enim iura quamuis plura in eandem perſonam deuenerint*, D.de his quibus,vt indignit.l.ierum mixtura, 30.ibi; *Sed ſinguli ſuam cauſam habebunt*, D.de viucap.l.ex facto,43.§.item quæro,ibi: *Magis autem eſt in vtroque eorum tempus ſuum ſeparatim ſeruari*, D.de vulgari,l.2.§.ſi primus,ibi: *Nec ſibi iungentur,cum ad ſuam quiſque cauſam ſubſtitutus ſit*, D.de bonor.poſſeſſ. ſecund.tab. Et quamuis Tiberius Decianus,dict.lib.6. cap. 20. num.13. controuertat, an blaſphemia per vitam Dei, hæreticalis cenſeri poſſit, contrarium intrepide reſoluunt Couarruu.dict.§.7.num.9.verſic.*Sexto hinc deducitur*,Menoch.de arbitrar.lib 2.cent.4.caſu 375.num.12. Azeued.in l.5.& 6.num.34.tom.4. lib 8. Recopilat. Roxas,d.2. par.aſſertione 12. num. 171. Salzedo,ad Bernard.Diaz, dict.cap, 110. illud tamen aduertes blaſphemiam non tantum verbis, ſed etiam facto committi,cap.exiſtimant, 11.q.3. Boerius, deciſ 301.num.17. Decian.d.lib.6.cap.2.num.15.& 16.Menoch. caſu, 76 Farin. dict.quæſt. 20.num.68. Auendañ. de exeq.mandat. 2.part.cap. 4.num.10.Azeued.vbi ſup.num. 64. grauiuſque puniri,ſiue in Dei,aut eius Beatiſſimæ Matris,ſiue in Sanctorum imagines committatur, argum. tex. in l.non contrahit, 5.cum duobus ſequent.D.ad leg.Iul.maieſt.l.capitalium. 28.§. ad ſtatuas, D.de pœnis, cap. vergentis 10 de hæreticis, vt poſt Crauetam, & Boerium, quos refert, & aſſerit Decianus dict.lib.6 cap.3. num.27.& cap. 6.num.5 Farin.d.quæſt.20.num. 70. Gregor.Lopez, in l. 5. verbo *de fecho*.tit.28 par.7. Auend. dict.cap.4.num 10.Et quamuis ciuili iure pœna mortis imponeretur, vt multis relatis reſoluit Petr. Caballus, reſolut.crimin.caſu. 91. Farin. vbi proxime,num.68.per text.in l.ex Senatus Conſulto 13 D.ad leg.Cornel.de ſicar. & in l.vnica,C.nemini licere ſignum Saluatoris.Verius eſt arbitrio iudicis hos blaſphemos puniendos,vt poſt alios reſoluunt Menoch. Farin. Caball. iam relati,Decianus,dict.cap.6.num.7.& 9.Simancas, vbi ſup.tom.33.num.19. Azeued.in l. 3. num.7. tit.1. libr.1.Et quamuis,l.5.tit.28. part.7. certe ſint ſtatutę pœnæ contra blaſphemantes tacto, vel opere, arbitrium tamen iudicis manet,vti præcipue aduertunt Simancas,& Azeued.in locis relatis,Humada,in l.60. nu.5. verſ.Ideo pro iſtius,tit.6. par.1.

Littera C.

15 Calumniator,ideſt,qui falſa crimina proponit, l.1. in pr. D.ad Senat.Conſul.Turpill.cap.ſi quem,§.notandum, 1.q. 3.regulariter iure communi, ſi ſuccumbas, punitur eadem pœna, qua puniendus eras accuſatus, cap. calumniator, 2. quæſt.3.l.21.l.26.tit.1.par.7.& in l.3.tit.9.par.4. id quod lege Moſaica tradebatur Exodi. 21. Item & lege duodecim tabularum, apud Gellium,lib.20. cap 1 dict l.fin C.de accuſati, l.fin.C.de calumniatoribus, quæ Talionis pœna appellabatur,quę iam in diſſuetudinem abijt,cum hodie,neque inſcriptio in accuſatione ſit neceſſaria, lege libellorum, 3. D.de accuſat. lege qui crimen, 3. Cod.de his qui accuſ.non poſſ.notant cum alijs Antonius Gomez,3. tom.cap.11. nu. 3.Couarruu.lib.2.variarum,capit.9. num.1. Iulius Clarus, lib.5. §.fin.quæſt.12. num.15. & ſeqq. vnde calumniator in expenſis, & arbitrio iudicis condemnabitur, dicta lege qui crimen,lege & in priuatis,3. D.ad Turpillian.notanter Couarruu.vbi ſupra & Iulius Clarus, dict.§.fin.quæſt.81. Menoch.de arbitrarijs,lib.1.quæſt.79. num.1. Gregor.in dict. l.13.tit.9. par.4. latius de calumnia, & calumniatorum pœnis,per eundem Menoch.lib.2.caſu 321 & 322.Iulium Clarum,in dict.§.fin.quæſt.62. Couarruu.pract quæſt.cap.17. in princ.& lib.2. variarum, capit.1. num 8. Boſium pract. tit.de accuſatore, num.4. & tit. quomodo procedatur per exceptiones num.18.& tit.de præuaricatoribus,numero 7. Bernardum Diaz,in practica,capit.61. vbi alios retulit Salzedo,Cantera,lib.quæſt.criminalium, in præludijs,§.6. poſt Abb.& alios,in tit.extra de calumniatoribus, & C.eodem, Anton.Gabriel.1.tomo communium opinionum,lib.3 verbo,calumniari,& nouiſſime Ioſeph.Maſcardus, con.254.

16 Cancellator ſcripturæ, qui iniuſtè, id committit, punitur pęna falſi, vt notabiliter conſuluit Ioan.de Annania,conſil. 12.col 2.expreſſe,l.1.tit.7.par.7. notant ſup.citati, nu.3. & latè Iacob. Menoch. de adipiſcenda poſſ.remed.4. ex num. 700.cum ſeqq.& lib.1.de arbitrarijs,quæſt.90.num.23. Ioſeph.Maſcard.con.256.& ſeq.qui de viribus cancellatę ſcripturæ diffusè diſputant,

17 Carceris effractor,quamuis iure communi pœna capitali plecteretur,l.1.D.de effractoribus.l.ſiquis,36.§.miles,D. de pœnis,l.milites, 13. §.eius fugam, in fin.D.de re militari: hodie tamen arbitrio iudicis puniendus eſt, l.13.in fin.titul. 29.par.7.quod ſiquis,qui captus non eſt,id delictum perpe-
18 trauit, † & vi fores frangendo effecit, vt carcerati fugerent, eadem puniendus eſt pœn. quæ imponenda erat illis, qui effugerunt,l.1. C.de his qui latrones,quam ad id inſ.citandi notarunt,& expreſſe,in l.14. ibi; *Deue recibir tal pena, qual deuia recebir aquel que fue ende ſacado por fuerza*,
19 titul.29. par.7. † Carceratus autem eo ipſo quod fugit pro confeſſo habetur,l.in eos, 13. D.de cuſtod.reor.iuxta com. intellectum, & d.l. 13. verſic. *Caſe meſa que ſe dan por fechores de los yeros de que eran acuſados*, vbi notabiliter Gregor.quem omnino videas, & Petrum Dueñas, regul. 389.Boſium,tit.de carcere,per totum,Iulium Clarum,libr. 5.§.fin.quæſt. 21.num.25.& quæſt.45.& quæſt.69.num.32. Menochium,lib.2.de arbitr.caſu 300.cum ſequent.Maſcardum,con.266. cum ſeqq.Couarruu.lib. 1. variarum, cap.2. num.8.& lib.2.cap.20. numer.13. Anton.Gomez,3. tom. cap.9 numer.11. Bernardum Diaz, in pract.cap.124.& ibi Salzedo, Didac.Cantera,lib.quæſt.criminalium,c.de furto, num.37. qui latè proſequuntur huius delicti pęnas, & di-
20 ſputant, † an, & quando liceat iniuſtè carcerato fugere, & omnes ferè caſus ad carceratos ſpectantes, & Gundiſaluus de Paz,in praxi, 1.tom.5 par.cap.3. §.2. num.7. & ſequent. * Quibus præterea addes,lege 11.titul.13.lib.4.fori,l.15. tit. 12 lib.8.ordinam.& quæ in eis ſcribunt Didacus Perez,;& Chriſtophorus de Paz.Tiberius Decianus,2.tom.tract.crimin.lib.7.cap.11.de eximente carceratum,Farin.quæſt.30. de carceribus,& carceratis,Fachin.controuerſ.iur.lib.9.capite 69.& capite 72.Petr.Plaza,de delictis,cap.38. numero 7.Bouadilla,2 tom.lib.3 capit.15.à num.132.Curia Philip. 3.par.§.11.num.13. Auiles,in cap.3.Prætorum,verbo, *iuriſdicion*,ex num.10. Azeuedo in lege 2. titulo 18. lib.8.Recop.ex nu.170. Soto, de iuſt.& iure, lib.5. q.6. verſ.porro autem,

21 Carceris priuati auctor,& cuſtos,crimen læſæ maieſtatis committit,& pęna mortis punitur,lege 1. C.de priuat.carceribus,lege 1. C.de curioſis,& ſtationarijs,lib.12.l.1. C.de cohortalibus,lib.12.leg.15. titul.29 par.7. quod crimen ſola captura committitur, neque incluſio in carcerem eſt

neceſſaria, neque animus vſurpandæ iuriſdictionis Regalis
22 bene ea non poteſt † debitor fugitiuus, aut qui hanc facultatem creditore dedit ab eodem creditore capi, dum tamen intra viginti quatuor horas iudici præſentetur, l. ait. Prætor. 30. §. ſi debitorem, D. quæ in fraud. credi. leg. 3. titul. 13. lib. 8 Recopilat. de cuius criminis pœna vltra ordinarios in dictis locis, & in cap nuper. 29. verſic. nos igitur per text. idi de ſententia excommunicatâ per Bar. in lege capite quinto. D. ad leg. Iuliam. de adult. Ioann. Igneum, in l. neceſſarios. parag. non alias, D. ad Syllan. numero 94. Romanum, in l. 1. §. denique D. de aqua pluu. arc. Boerius, deciſ. 275. Afflictis, deciſ. 140. Boſius, dict. tit. de carcere, num. 26. & tit. de pluribus violentijs, num. 61. Iul. Clarus, lib. 5. §. fin. q. 46. & quæſt. 68, num. 31. Menoc. d. caſu. 305. Alc. de præſumpt. reg. prima, præſumpt. 3. Petrus Gregor. libro 31. Sintagm. capit. 33. & apud nos vltra text. in dict. l. 15. tit. 29. part. 7. eſt te. 1. in l. 13. in 2 part. tit. 30. part. 7. in l. 12. tit. 4. l. 2. tit. 24. lib. 4. fori. l. 5. tit. 14. lib. 3. ordin. in l. 5. tit 13. in l. 5. tit. 23. libr. 4. nouæ Recopilation. in lege 2. titul. 13. libr. 8. Recopilat. vbi hoc delictum appellatur caſus *de la hermandad* explicat Montaluus, Gregor. Didac. Perez, & Alphonſus de Azeuedo, in dictis legibus Regijs. Auiles in capitibus Prætorum, verbo, *carcel*, ſub cap 18. Didac. Cantera lib. quæſt. criminalium, cap. de furto, ex num. 33. apud quos
23 videbis, an aliquibus in caſibus, iuxta aliquas perſonas † liceat priuatum carcerem exercere, & quamuis ex iure communi, & Regio pro hoc crimine pœna mortis imponatur, hodie mitiorem imponendam eſſe teſtantur Clarus, dict. quæſt. 68. num. 32. Azeuedo, in dict. l. 5. num. 25. tit. 13 lib. 4 Recopil.

24 Caſtigatio immoderata in ſeruos filios, propinquos, & alios quos emendare conceſſum eſt l. 1. C. de emen. ſer. l. 1. C. de emend. propinq. l. 9. tit. 1. par. 3. l. 6. tit. 21. part. 4. iudicis arbitrio punitur, vt notat, cum infinitis Iacob. Menoch. dict. lib 2 caſ. 364. per tot. poſt ord. in dictis legibus.

25 Caſtrare puerum, hominem liberum, aut ſeruum, crimē homicidij committit, & punitur pœna mortis, l. 1. & 2. C. de Eunuchis. l. 13. tit. 8. part. 7. Iulius Clarus, d. §. fin. quæſt. 68. num. 7. cui pœna etiam ſubijcitur ſiquis ſe ipſum caſtra-
26 uerit, † efficitur irregularis, qui ſibi abſciderit virilia, vt notat Iul. Clarus, in dict. num. 7. cap. pueritores, cap. ſi quis abſciderit, cum alijs 55. d. l. 25. tit. 6. part. 1. latiſſime Couart. in Clem. ſi furioſus, in princ. num. 6. & vide etiam Plazam, lib. 1. miſcell. cap. 24 Brit. lib. 2. ſelect. cap. 51.

27 Circulatores, qui ſerpentes, aut alia animalia circunferunt, aut proponunt, ſi cui ob eorum metum damnum datum ſit, vel ab ipſis animalibus nocitum alias fuerit, quamuis pœne ducentorum ſolidorum puniendos eſſe exiſtimauerit Romano ſing. 704. quem ſequitur Couarr. in Clem. ſi furioſus 2. par. §. 4. nu. 11. arg. l. & generaliter. 41. cum ſeqq. D. de edil edict. verius eſt iudicis arbitrio eſſe puniendos, ex l. in circulatores fin. D. de extraord. crim. ex qua id notat Ripa de peſte, cap. de remedijs præſer. con. peſtem, num. 89. & ſequent. Iacobus Menoch. dict. lib. 2. caſu, 366. & vide Forcatulum, in Necyom. dialogo 88.

28 Coitus extra matrimonium licitus nunquam eſt, qui vt multifariam committitur, ita & diuerſis pœnis coercetur. Hi autem, qui ſequuntur legibus reperiuntur puniti.

Primo punitur coitus cum ſoluta, cuius pœnam vide infra verbo, concubinatus.

Secundo prohibetur, cum virgine pubere, ſiue impubere, de quo vide infra verbo, ſtuprum, & verbo raptus.

Tertio prohibetur cum nupta, & ſponſata de quo diximus ſupra, verbo, adulterium, num. 4.

Quarto prohibetur, cum puero, aut alio homine, de quo dicimus, inf. verbo, ſodomia.

Quinto prohibetur, cum vidua, de quo inf. verbo, concubinatus.

Sexto prohibetur, cum conſanguinea, vel affine, de quo inf. verbo, inceſtus.

29 Septimo prohibetur cum moniali, pro quo quia quadruplex crimen eo in caſu committitur inceſtus, ſacrilegij, ſtupri, & adulterij, c. virginis. 27. d. c. virginibus c. ſi quis monacharum. 27. q. 1. pœna mortis naturalis imponitur, l. ſi quis. 5. l. ſiquis in hoc. 10. C. de Epiſcop. & cler. l. 5. tit. 19. p. 7. l. 4. tit. 10. lib. 4. fori, item olim bonorum omnium priuatio, monaſterio applicanda, l. raptores. 41. verſic. bona. C. de Epiſcop. & cleric. auth. de ſanctiſſ. Epiſcopis, collat. 9. §. pen. hodie dimidia pars bonorum Regio fiſco applicatur. leg. 5. tit. 15. lib. 8. ord. l. 9. tit. 50. lib. 8. Recop. & fit monaſterio ſatisfactio, de hoc crimine late Hippolytus, in l. vn. C. de rapt. virg. ex nu. 40. Bernar. Diaz, vbi Salzedo, alios retulit, in practica, cap. 81. Iulius Clarus, lib. 5. §. fornicatio. nu. 17. Dueñas, reg. 104. Menoch. lib. 2. de arbit. caſu. 389. Did. Perez, in d. l. 5. ibid. Gregor. in d. l. 2. part. Pet. Gregor. lib. 36. ſyntagmat. cap. 7. num. 6. Quæ pœnæ imponendę etiam ſunt, delicto non conſummato, ſed de hoc vide, quę ſup. diximus, nu. 5. verbo, affectus.

30 Octauo punitur coitus, cum Domina, cum quaſi ſeruus rem habuerit flammis tradendus eſt, mulier autem capite punietur, l. 1. C. de mulieribus, quæ proprijs ſeru. ſe in iunxerunt. l. 15. verſ *pero ſi la mugre*, tit. 17. p. 7. notat Clar. in d. §. fornicatio, nu. 30. Ant. Gom. in l. 80. Tau. n. 23. & circa d. l. 1. v de Greg. in l. 14. tit. 23. verbo, *librado*, p. 3. Couar. lib. 1.
31 var. c. 10. nu. 9. Tell. in l. 9. Tau. nu. 10. † Qua pœna mortis flammarum, etiam punitur ſeruus alienus, qui cum moniali, vidua honeſte viuente, aut virgine, rem habuerit, l. 2. tit. 19. p. 7. extenſa, d. l. 1. C. de mulieribus, vt ibi notat Greg.

32 Nono punitur coitus famuli, aut ſeruientis, cum domina ſua, vel aliqua conſanguinea, vel affini Domini, pro quo quamuis iure Partitarum pœna mortis naturalis flammarum imponeretur, in d. l. 2. par. ibi: *O ſiruiente de caſa*, hodie ſola pœna mortis abſque alia qualitate imponitur, in l. 1. tit. 15. lib. 8. ordin. in l. 4. tit. 20. lib. 6. Recop. in l. 6. tit. 20. lib 8. Recop. quod ſi coitus non ſit, cum domina, conſanguinea, affini, vel nutrice filiorum domini, ſed cum alia ex famulis ſeruientibus, punietur alias, vt in d. legibus Regijs.

33 Decimo punitur coitus vaſſalli, cum Domina, vxore Domini feudi, vel filia, nepte, ſorore, aut nuru eius, & præter alias pœnas aliâs à iure ſtatutas priuatur feudo tex. in c. 1. §. 1. quibus mod. feu. amittat. in vſibus feud. notat Clar. lib. 4. §. feudum, quæſt. 48. cum alijs Menoch. lib. 2. de arbitrarijs caſu 267.

34 Vndecimo punitur coitus inter dominum, & ſubditam, ſiue ratione feudi, ſiue ratione iuriſdictionis, argumento tex. in l. 1. C. ſi rector prouinciæ, & in l. 1. C. ſi quacunque præditus poteſtate, in l. 6. tit. 7. par. 3. in l. 2. tit. 14. par. 4. quia puellarum amor ſubuertit rectum iudicium, vt notabiliter inquit Bal. in l. a. §. & complacuiſſet, per tex. ibi, virginia amore captum, D. de orig. iur. ſeq. Ioann. de Andres. in cap. quorundam, de electione, in 6. Auiles in cap. Prætorum, c. 47. gloſ *manceba publica*, num. 5. notanter Boerius, deciſ. 317. num. 12. quamuis contrarium teneat Paris de Puteo, de Sindicatu, verbo, adulterium, fol. 43. nu. 8. arg. l. fin. D. de concub. & probari videatur, in l. 2. par. quæ iam ſublatæ ſunt, vt dicemus inf. verbo, concubinatus.

35 Duodecimo punitur deportat. & bonorum omnium confiſcatione, coitus inter tutorem, & pupillam eius, l. vn. C. ſiquis eam cuius tut. fuer. corrup. l. 6. tit. 17. par. 7. notant Iulius Clarus, d. §. fornicatio, nu. 23. Anton. Gomez, in l. 80. Tauri, num. 24. Didac. Cantera, vbi ſup. c. 4. num. 15. Boerius, d. deciſ. 317. num. 2. & 4. quod quidem mirum tibi videri non debet, cum, & matrimonium inter has perſonas iure ciuili, etiam puniretur, l. 1. & per tot. C. de interdict. matrimon. d. l. 6. par. quod iure canonico non recipitur, vt ibi notat Greg. gloſ. 1. & cum alijs Iacob. Menoch. lib. 2. caſu 394. nu. 11. & ſeqq.

36 Decimotertio punitur coitus cuſtodis carceris, cum incarcerata, vt arg. d. l. 1. C. ſiquis eam cuius tut. fuer. notant Paulus Grillandus, tract. omnifariam coitus, §. 13. Boſius, in pract. tit. de dam. coitu, nu. 40. Boerius, deciſ. 317. Clarus, d. §. fornicatio, nu. 24. Ant. Gomez, in d. l. 80. Tau. num. 25. Caſtellus, in leg. 62. Taur. num. 6. & ibi Ciſnenes, col. 3. in fin. Auiles, in cap. Prætorum, cap. 18. num. 45. verbo, *carcel*, quæ pœna cum à iure ſtatuta non ſit, iudicis arbitrio imponetur, vt aduertunt hi DD.

Decimo-

Digitized by Google

Decimoquarto punitur coitus, cum ſacerdote, aut religioſo, de quo dicemus inf. verb. concubinatus.

Decimoquinto punitur coitus, cum animali bruto, de quo etiam dicemus infra, verbo, ſodomia.

Decimoſexto punitur coitus mulierum interſe, de quo dicemus inf. verbo, ſodomia.

Decimoſeptimo punitur coitus illius, qui primo coniuge viuente aliud contraxit matrimonium, de quo diximus, ſup. verbo, Bigamia, nu. 13.

Decimo octauo punitur coitus per vim habitus, de quo dicemus inf. verbo, raptus, & verb ſtuprum.

37 Decimonono punitur coitus, cum homine, aut muliere alterius ſectę, vel religionis, vt Iudęi cum Chriſtiana, aut Chriſtiani, cum Iudæa, ex cap. reos. 25. q. 5. l. nequis. 6. C. de Iudæis, leg. 10. tit. 25. part. 7. quibus Iudæo pœna mortis imponitur, mulieri vero pro prima vice confiſcatio medietatis bonorum, pro ſecunda bonorum omnium, dummodo filij non extent, aliis etiam additis, vt ibi habetur, & notat Ant. Gomez, in d. l. 80. Tau. nu. 56. Clarus, d. §. fornicatio, nu. 56 Boſius, d. tit. de coitu damnato, nu. 20. Boetius, dec. 316. num. 5. Couarr. in 4. 2. part. cap. 6. §. 12. num. 3. Paulus Grillandus de pęn. omnif. coitus. q. 12.

38 Vigeſimo punitur coitus, cum mortua, arg. l. 1 §. quoties D. de iniuriis, l. ſepulchri 7. ibi corporibus non contractis, D. de ſepulchro violat. l. qui ſepulchra, 4. cum ſeqq. C. eod. 14. tit. 13 part. 1. l. 12. tit. 9. part. 7. arbitrio iudicis, de quo Iulius Clarus, d. §. fornicatio, nu. 28 Boetius, deciſ. 316 nu. 13.

39 Quibus omnibus addere omnino debes, quia hoc nu. 22.
39 de pęnis omnifariam coitus diximus, † vt pœnæ locum habeant, ante omnia de coitu conſtare debere, vt notauimus ſup. in præludijs, num. 10. de cuius probatione videbis, quæ ſcripſit Ioſeph. Maſcardus, con. 311. & con. 312.

40 Colluſio, quæ inter dominum, & ſeruum S. C. Nominiano prohibita fuit, vt notat Ant. Auguſt. de S. C. verbo, Nonianum, & l. 1. & ſeqq. D. de colluſione deteg. l. fin. C. eodem ſi committatur in aliis actibus grauiter puniri debet, quia crimen falſi hoc caſu committitur, de cuius pęna aliqua Filinus, in cap. de his, de accuſat. Boſius, in pract. tit. de aduerſ. iudicia num. 11. Iulius Clarus, lib. 5. §. fin q. 78. num. 7. Signorolus de Homodeis, num. 111. Abb. & omnes in cap. 1. & per tot. maximè in cap. fin. extra, de colluſione deteg. de eius probatione Ioſeph. Maſcardus, con. 322 Sylue. in Summa, verb. colluſio, & verb. accuſatio. n. 8.

41 Concubinatus quamuis iure antiquo impunitus eſſet, vt toto tit. D & C. de concubinis, & tit. 14. *de las barraganas*, part. 4. hodie tamen, ſiue ſit ſoluti, cum ſoluta, ſiue cum vidua honeſte viuente, ſiue cum coniugata, ſiue ſit ſolutæ cum vxorato, clerico, ſiue monacho, punitur, quæ ſunt ſpecies concubinatus, de quibus, & eorum pęnis præter auctores citatos, ſup. nu. 22. verbo, coitus, & leges ibi adductas, vide text. in cap. 47. *de los Corregidores*, l. 1. cum ſeqq. tit. 19. lib 8 nouæ Recop. Paulum Guillandum, de pęnis omnifar. coitus, q. 9. Iul. Clarum, d. § fornicatio, n. 6. & 18. & §. ſtuprum, nu. 4. Ant. Gomez, in d. l. 80. Tau. nu. 14. & nu. 19. Boſius, d. tit. de coitu dam. nu. 1. 10. 12. 15. 18. cum aliis, ibidem Boetius, dec 72 & ſeqq. per totum, Menochium, lib. 2. caſu. 289. Cantera, vbi ſup. 1. cap. 4. num. 1. & ſeqq. Bernard. Diaz in pract. cap. 79. & ibi Salzedo, & Ioſep. Maſcardum, con. 340. cum duabus ſeqq. qui diffuſe de huius delicti ſpeciebus, & pęnis agunt, & omnino Conc. Trid. ſeſſ. 24. de reformatione matrimonii, cap. 8.

42 Concuſſionis crimen, quod committitur ab officialibus, qui prætextu officij aliquid committunt à ſubditis ſuis, recipientes vltra debitum ſalarium, vel aliis ſimulationibus eos vexantes, l. 1. D. de concuſ. pęna puniri debet, cap. militare, vbi notat gloſ. fin. 23. q. 1. l. iubemus. 4. leg. ſancimus. 6. C. ad l. Iul. repetundarum, quod crimen, quia proximum eſt prohibitioni repetundarum pecuniarum legis Iuliæ, latius inf. exornabimus, verbo Iudex, corruptus, interim, vide Iacob. Menoch. lib. 2. de arbitrariis, caſu. 342. n. 50. & ſeqq.

43 Confeſſionis ſacramentalis reuelator, qui grauiſſimum perpetrat delictum proditionis falſitatis, & inobedientiæ contra Eccleſiam, pœna perpetuæ peregrinationis olim puniebatur, c. ſacerdos, de pęn. d. 6. quæ peregrinatio, quia ſine ignominia, & dedecore totius ordinis clerici eſſe fieri non poterat, pęna detruſionis in arctum monaſterium, ſiue carcerem hodie punitur, cap omnis vtriuſque ſexus. 12. de pęn. & remiſ. l. 35 tit. 4. part. 1. late cum infinitis Theologis, & Canoniſtis. Couar. in 4. ca. 8 §. 12. no. 9. Bernardus Diaz, In pract. cap. 169 vbi latiſſime proſequuntur Salzedo, Syl. ueſter, in Summa, verbo, confeſſio. el 3. q. 5. Nauarr. in d. cap. ſacerdos, per tot. & in Man. Latino, cap. 8. nu. 7. Iacob. Menoch. lib. 2. de arbitrar. caſu. 413. & Ioſeph. Maſcard. cō 377 qui diſputant, an aliquo in caſu ſacramentalem confeſſionem reuelare liceat, & an ea reuelata in iudicio probet.

Litera. D.

44 Dardanarij, id eſt, qui annonam ſupprimunt, & coemunt, vt eam poſtea carios vendant qui apud nos, *Reuendedores, y Regatones*, dicuntur qua pęna puniendi ſint diximus, ſup. n. 10. verbo. *Annonam corruptam*, vide Cuiaciū. li. 10. o. c. 19.

45 Decoctores (ij ſunt quos nos campſores, ſiue bancarios dicimus) ſi verſura facta fugiunt, & bona abſcondunt, vt creditores ad iniqua pacta compellant, tanquam publici latrones, & graſſatores puniendi ſunt, & pluribus alijs pœnis ſubijciendi, de quibus latè Bald. conſil. 382 io ſinal. & 400. lib. 5. Ioan. Baptiſta, tractatu de debitore ſuſpecto, & fugitiuo, q. 5. nu. 13. integrum tractatum congeſſit, Benuenutus, Stracha, de decoctoribus, maxime autem. 3. part. de eorum pęnis, agit aliquid Menochius, lib. 1. de arbit. q. 90. numer. 13. apud nos extat integer, tit. 19. *de los cambios, y mercade er que ſe alzan*, lib. 5. nouæ Recop. vbi eleg. Ioan. Matienzo, & Alph. de Azeuedo, Auendaño, ſit. *de las excepciones*, num. 56. & nouiſſime lata fuit pragmatica Regia. 28 menſis Iulij, ann. 1590. qua diſpoſitum eſt omnes campſores, mercatores, & alios quoſcunque negotiatores, eorum factores, & geſtores in publicis vinculis detinendos eſſe, quoties cauſam creditorum omnium ſuorum agent, ſi
46 eis idoneis fideiuſſoribus datis ſatisfecerint. † Directarij crimen, quid & quale ſit, vide l. ſaccularij. 7. D. de variis, & extraord. criminibus, Cuiacium. lib. 10 obſeru. cap. 27.

47 Diffamatores, qui contra aliquem verbs contumelioſa proferunt, aſſerentes illos aliquo crimine irretitos eſſe, aliqua macula ſeruitutis, ignominiæ, aut ignobilitatis, coguntur in iudicium illud crimen proponere intra terminum à iudice aſſignandum, alias eis perpetuum ſilencium ſub pęna arbitraria imponitur, l. diffamari. 5. C. de ingenuis, & manumiſ. l. 46. vertic. *E la vna dellas es*, tit. 2. part. 3. apud Luſitanos, l. 3. tit. 1. 3 part. inter leges extrauagantes explicant Matthæus de Afflictis, dec. 268. Octauian. deciſ. Pedemontana. 151. Did. Couarr. lib. 1. var. cap. 18. Sarm. lib 1. ſelect. cap. 2 Molina, lib. 3. de Hiſpan. Primogenijs, cap. 14. num. 9. & 23 Gundiſal. de Paz. in praxi. 3. tom. cap. 9 §. 1. & ij, quos retulit Alphanus, collectanea. 128. Menoch. lib. 2. de arbit. caſu 457. num. 8. & de retin. poſſ. rem. 3. nu. 293. & ſeq.

48 Dormiens, qui delictum commiſſit, mitius punitur iudicis arbitrio, vbi negligentia adfuit, quia ſciebat ſe dormiendo ſurgere, & ambulare, & ſimilia agere, vt in caſu Bart. in l. vt vim, nu. 5 D. de iuſt. & iure, probat gloſ. per text. ibi in l. fin. de his, qui filios occid. text. expreſ in l. 5 verticul. *daca creſſi*, tit. 8. part. 7. quæ pœnam relegationis in quinquennium imponit, explicat cum alijs Anton. Gomez. 3. tom. c. 3. nu. 74. Petrus Plaza, lib. 1. de delict. cap. 31. Couarru. in Clementina ſi furioſus. 3. part. in initio, nu. 6. Iulius Clarus, d. § fi. q. 60. n. 13. Menochius, lib. 2. de arbit. caſu. 327. Andræas Tiraq. de pœna temp. cauſa. 5. Adde Sebaſtianū Medicis, tractatu, mora omnia ſolui. 1. p. vertic. pœ nitido octauo.

49 Duellorum vſus, apud omnes ferè gētes, & nationes admiſſum, maximè vero apud Hiſpanos antiquo vſu receptus, vt per totum tit. 12. *de los deſafiamentos*, par. 7. & tit. 8. *de los rietos, y deſafios*, lib. 8. nouæ Recop. Sanctiſſima Dei Eccleſia ſemper deteſtata fuit, propter maximum, & corporū, & animarū periculum, cap. monomachiam. 2. q. 1. cap. 1. & 2. de clericis pugnantibus in duello, cap. 1. de torneamentis, Conc. Trident. ſeſſ. 25. de reformatione, capitul. 19. cuius nouiſſima deciſ. non ſolum in duello pugnantes, & ſed totū

a ad monomachiam concedentes, conſilium dantes, patrini, necnon inſpectatores, præter alias pœnas infamiæ ſubijciuntur, & excommunicatione innodantur, huius delicti & criminis decreti ibi is meminerunt Syluester in Summa, verbo, duellum. Bartus. In pract. tit. de iniuriis, num. 3. Iaſo in l. ex hoc iure, num. 31. D. de iuſt. & iur. & conſil. 134. col. 3. & conſil. 144. col. 2. lib. 2. Socinus, conſil. 125. Carelia, Cotta, in memorabilibus, verbo, per duellionis, Franciſcus Viuius Suarez, Bonacoſa, 1. tom. communium lib. 4. verbo, duellum, Nauarr. in Man. cap. 15. nu. 9. & cap. 27. nu. 156. Petrus Gregor. 3. par. Syntag. iuri. lib. 48. cap. 15. Alciat. in tract. de ſingulari certamine, Bernard. Diaz, vbi Salcedo, in pract. cap. 100. quamuis ſumme aduertendum eſt quod licet prædicta pœna Tridentini, in publico duello, fuerit ſemper admiſſa, non in priuato certamine ad quod eam non extendit, ſic interpretans Concil. Trident. aſſiſtimet Salzedo, ſup. referens in cauſa grauiſſima ſic fuiſſe decitum in ſupremo Concilio Hiſpaniæ, anno 1579. Hodie aliter dicendum eſt ex Motu proprio Greg. XIII. dato Romæ Non. Decemb. anno 1582. quo extenduntur dictæ pœnæ ad priuatum certamen ſtatuto tempore, vel loco certo exercentes.

Litera. E.

50 Ebrietas delictũ eſt, quod maxime in clericis punitur, c. ſin. 35. diſt. cap. à crapula. 14. de vit. & honeſt. cler. l. 36. tit. 5. par. 1. l. 6. tit. 7. par. 2. in laicos autem officium aliquod exercentibus arbitrarie punietur leg. omne delictum. 6. §. per vinum. D. de re milit. An autem delicta ab ebrio commiſſa grauius, ac leuius ſint punienda, vide tex. in l. 5. verſ. *ſi ò alguno ſe embriagaſſe* tit. 8. p. 7. l. reſpiciendũ. §. delinquunt. D. de pœn. & quæ late de ebrietate, & ebrio delinquente tractat Syluest. in Summa, verbo, ebrietas Greg. in d. p. idem in proœmio, tit. 28. p. 7. & habentur 1. tom. commun. lib. 5. verbo, ebrius, Anton. Gomez. 3. tom. cap. 1. nu. 74. Clarus, d. §. fin. q. 60. nu. 12. Plaza, de delictis, c. 30. nu. 1. Mincha. illuſt. controuerſ. cap. 96. n. 31. Couarr. in Clem. ſi furioſus 3. par. in initio, num. 3. Camera, vbi ſup. cap. 6. num. 66. Nauarr. in Man. cap. 23. num. 131. Bernad. Diaz in pract. cap. 77. & ibi late Salzedo. Menoch. l. 2. de arb. caſu 316. & 361. nu. 13. & 377. num. 3. & 404. per totum. Eleganter Balduin. ad leges Romuli, cap. 26. Itaq. de pœnis temperandis cauſa. 6. & de legibus connubial. 1. 9. num. 205. Quibus addes omnino, quæ ſcripſimus, in §. 1. numero 30. tit. de iniurijs, temperandi autem pœna in ebrio, ratio in promptu eſt, quoniam cum delictum omne omniſque iniuria, ex affectu, & conſilio ſit, vnde nec furioſus, nec impubes doli non capax, nec iniuriam nec delictum committunt, vt diximus, d. §. 1. ex num. 27. conſequens eſt, ſi non omnino reum interimunt, temperandam ſaltem in eum, qui per vinum deliquit, pœnam eſſe, præcipue adhibita diſtinctione, quam ſcripſimus, d. num. 30. & ita ſunt accipienda, quæ referuntur à nobis hoc loco relati & poſt Abbatem, & Antonianum & alios ex antiquioribus, Decianus, libr. 6. tract. crim. cap. 1. num. 8. Farin. de delictis q. 30. numero 50. & latius de pœnis temper. q. 93. per totam maxime num. 1. & 7. Petr. Cauallus, reſol. crim. capite 91. numero 6. Azeued. in l. 3. nu. 19. tit. 4. lib. 8. Recop. & ita temperandum eſt, quod indiſtincte ſcribit Auend. ũ. de exeq. mand. cap. 4. numero 19. Salzed. in additionibus ad Bern. Diaz, in capite 110. prope finem, verſic. *cauſabit autem*, æſtimantes ebrietatem omnino à pœna excuſare. Quæ iuris obſeruatio in vſu practico magnam continet vtilitatem iuxta iuriſdictionem eius iudices, à quo delictum ſiue re, ſiue verbis ab ebrio commiſſum ſit vindicandum. Nulla enim erit dubitatio ad Eccleſiaſticas, ſiue ſeculares, ordinarios iudices cauſam pertinere, non ad inquiſitores contra hæreticam prauitatem, iuxta ea quæ ſcripſimus ſup. verbo *blaſphemia*, nu. 14.

51 Effractores carcerum, qua pœna puniantur, diximus ſupra numero 17. verbo, carceris effractor, & vide infra numero 54.

Excommunicatus, qui per menſem in excommunica-
52 tione durauerit † quibuſdam pœnis pecuniariis puniendus eſt, de quibus, in lege prima & 2. titulo 5. *de los deſcomulgados*, libro 8. nouæ Recopil. proſequitur poſt Anan, Felinum, & alios, in capite poſtulaſti de homicid. Couarr. in capite Alma mater, 1. parte §. 7. numero 10. Simancas de Cathol. inſt. titulo 27. numero 6. Ioan. Lopez, lib. 1. canonic. q. cap. 12. per totum eleganter Salzedo ad Bernardum Diaz, cap. 116. per tot.

53 Eximens captum à iudice, vel eius officialibus, in cauſa ciuili tenetur, ac ſi pro eo fideiuſſiſſet, & punitur arbitrarie; in cauſa criminali, incidit in crimen læſæ maieſtatis, quamuis vtroque caſu propter contemptum iuriſdictionis idem videatur admittendum, lege 1. & per totum, D. ne quis eum qui in ius vocatus eſt vi eximat, tex. in lege 4. §. item qui confeſſum, D. ad leg. Iul. maieſt. vbique late Bart. & ordinarii interpretes, Bart. in lege addictos, Codice de Epiſc. aud. Iaſo in § pœnales, numer. 102. Inſt. de act. Plaza, libro 1. de delict. cap. 38. numero 7. Clarus, dicto §. fin. quæſt. 88. numero 10. Boſius, in titulo de captura, numero 7. & 15. & titulo de crimine læſæ maieſtatis, nu. 63. & repetere potes, quæ diximus ſupra numero 17. cum carceris appellatione, cuſtodes etiam contineantur, quale ſunt iudicis officiales. & vide 1. tom. communium lib. 3. verbo, eximens. ¶ Eſt tamen hoc in caſu, dubium, quid ſi cum reus iam eſſet in furcis laqueo ligatus, ſane ſupra in terrâ ceciderit, & vi ſic ab executorum manibus eximatur, an iterum furcæ affigi poſſit. vide quæ late ſcribit Lucas de Penna, in l. 1. ex numer. 24. C. de deſertoribus, lib. 12. quem, & plures alios refert Nicolaus Boerius, decis. 217. ex numero. 19. & de impediente executionem ſententiæ in auctoritatem rei iudicatæ tranſacta, vt publica, vel priuata, præter alia vide omnino tex. in l. 8. tit. 17. lib. 4. Recop. vbi præter alias pœnas, quib. eum afficiendum eſſe iure cautum eſt, medietate, etiam omnium bonorum ſuorum mulctandum, Regiæ Cameræ applicanda lex ſtatuit, in cuius commentariis plura vulgo congeſſit Azeuedo videntur.

54 Expilator hæreditatis, qui furti ſpeciem committit, iudicis arbitrio puniendus eſt leg. 1. D. de crim. expilat. hæred. l. 4. tit. 14. par. 7. communem reſoluit Cæpola, conſ. 72. col. 2. Menoch. l. b. 2. caſu. 300. quamuis pœna furti puniendum
55 dicat Bal. in l. de iis, C. de furt. † Sunt etiam expilatores, qui viatoribus noctu pallia, & veſtes diripiunt, & qui ne pilum quidem relinquunt in corpore ſpoliatorum, l. 1. §. expilatores, D. de effractoribus, & expilatoribus, qui ſimiliter iudicis arbitrio ſunt puniendi, vt tradit Menoch. vbi ſup. caſu 197. de quibus, & de directariis, & ſaccularijs, quorum mentio fit, in d. § expilatores, vide eundem Menoch. proxime relatum, & Alciatum, lib. 1. prætermiſſ. & lib. 1. parerg. cap. 11. Ant. Auguſt. lib. 4. emendation. cap. 16. & Cuiac. lib. 6. obſer. cap. 31. vbi & de effractoribus domorum diſputans.

56 Exponens infantem languidum, & ſanguinolentum, ſi pater eſt amittit patriam poteſtam, ſi dominus, eius dominium, punitur que iudicis arbitrio, l. 1 § pœna, ibi, extraordinem, D. de liber agnoſ. l. 2. vbi gloſ. verbo, animaduerſioni, C. de infant. expoſitio, quod ſi expoſitus fame pereat, vltimo ſupplicio punietur exponens, vt ibidem notat Accurſ. Bartol. per tex. ibi in l. necare. D. de liber. agnoſc. expreſſe probat, l. 3. tit. 23. lib. 4. fori, de pœna exponentis infantem, præter ordinarios, in l. 1. & per tot. C. de infant. expoſit. in cap. vnico extra eodem, & Greg. in l. 4. tit. 20. par. 4. quæ conſona eſt, d. l. 3. & d. cap. vnico, late proſequuntur Boſius, in pract. tit. de homicidio, n. 7. Clarus, in d. §. fin. q. 85. num. 7. Montaluus, in l. 1. & ſeqq. tit. 23. lib. 4. fori Lara, in l. ſi quis à liberis. § ſi quis ex his, nu. 10. D. de lib. agnoſc. Camera, vbi ſup. cap. 7. nu. 37. & ſequentibus, Petrus Gregor. lib. 11. Sintagmat. cap. 10. num. 11. Falconus, lib. de nothis & ſpuriis, cap. 63. Menochius, lib. 2. de arb. caſu. 396. apud quos videbis, an expoſiti legitimi ſint, & an ad ſacros ordines poſſint promoueri.

Litera. F.

57 Falſi crimen, vt latiſſime patet, & multifariam committi

Digitized by Google

eſt poreſt, in ſcripturis Pontificalibus, Imperialibus, Regijs, & aliorum dominorũ, & Principum, in publicis, & priuatis inſtrumẽtis, in teſtamẽtis, in iudiciis, in ſententiis in teſtimonijs, & depoſitionibus, in monetis, ponderibus, partubus, in nominibus, & pluribus alijs rebus, & caſibus (quos ſigillatim proſequi, vt faſtidioſum vobis, ita & inutile eſſet) ſic varijs, & diuerſis pœnis punitum extat, aliquando mortis naturalis, vt in falſificante litteras Pontificis, Regis, aut alterius non recognoſcentis ſuperiorem, l. 6. tit. 12. lib. 4. fori, l. 8. tit. 9. p. 2. l. 6. tit. 7. p. 7. l. 3. tit. 6. lib. ordin. l. 3. tit. 17. lib. 8. Recop. & in falſificante, abradente, tangente, vel alias adulterante monetam, l. 7. & 8. d. tit. 12. l. 9. d. tit. 7. l. 15. l. 63. tit. 21. lib 5. Recop. l. 5. & 6. tit. 17. lib. 8. Recop. Et in falſo teſte, ſi is contra quem depoſuit, eidem pœnæ ſubijciendus erat, in l. 83. Taur. l. 4. tit. 17. lib. 8. Recopil. Aliquando amputationis manus, vt in notario falſum conficiente, l. 1. tit. 12. lib. 4. fori, l. 16. tit. 19. p. 3. l. 6. tit. 7. p. 7. l. 13. tit. 25. lib. 4. nouæ Recop. Aliquando pœna confiſcationis, aliquando pœna exilij, aliquando pœna arbitraria: quas pœnas, quia prolixis tractatibus, & libellis proſequuntur auctores, vt quæ initio huius tractatus promiſſimus adimpleamus, illos referre ſat erit. Igitur ad punitionem, probationem & excuſationem cuiuſcunque criminis falſi, videbis poſt ordinarios interpretes, in tit. D. & C. ad l. Corn. de falſ. & in §. lex Corn. de falſ. Inſt. de publ. iud. in tit. C. de falſ. mon. C. de his qui ſibi aſcribunt, in tit. C. de mut. nom. in tit. extra. de crimin. falſi, in tot. tit. 12. lib. 4. fori, in tit. 7. p. 7. in tit. 13. lib. 5. Recop. in tit. 17. lib. 8. Recop. videbis Boſſium in praxi, tit. de falſ. cum 5. ſeq. Clar. lib. 5. §. falſum. Menoch. lib. 2. de arb. caſ. 15. nu. 7. & caſ. 187. nu. 34. & caſ. 194. n. 58. & caſ. 201. n. 21. & caſ. 270. nu. 10. & caſ. 302. n. 36. latiſſime ex caſ. 306. vſq. ad caſ. 320. & caſ. 342. n. 8. & 343. n. 3. & caſ. 360. n. 15. & de adipiſc. poſſ. remed. 4. n. 490. & n. 712. & de retin. poſſ. remed. 1. n. 24. & rem. 9. nu. 43. & de recup. poſſ. remed. 1. n. 345. & remed. 15. n. 316. Maſcard. concl. 787. n. 3. Palac. Rub. Caſtillo, Cifuẽtes, & Ant. Gom. in l. 83. Tau. Villalob. in antinom. n. 1. & 2. lit. F. & in ærar. comm. opin. lit. F. Olan. in concord. lit. F. nu. 5. Burgos de Paz conſ. 6. n. 3. & conſ. 40. nu. 24. Lud. Peguer. in deciſ. Cathaloniæ c. 19. Auil. in c. Præt. c. 1. n. 28. & c. 4. n. 19. & c. 44. per tot. Auend. in c. 30. Prætorum, n. 1. Ioan. Matienzo, in tit. 13. lib. 5. nouæ Recop. & ibid. Alph. de Azeu. eund. Azeu. in l. 3. n. 64. tit. 15. lib. 4. Recop. Cant. vbi ſup. c. 7. per tot. Paz in prax. 1. p. 1. tom. 8. temp. n. 21. Couar. lib. 2. var. c. 13. nu. 6. ad med. & in collatione veterum numiſmatum, c. 8. & in c. quamuis pactum. 1. p. §. 7. nu. 5. Io. Grac. reg. 185. & ſeq. Io. Gutier. lib. 1. canon. q. c. 38. n. 4. Bern. Diaz, & ibi Salzedo in praxi c. 117. per tot. qui alios plures exteros referunt, apud quos, quæ ad falſitatem ſpectant videri poteris. * Quibus addes Farin. integ. tract. de falſit. q. 150. ex n. 19. Petr. Zaual. caſ. 165. ex n. 21. reſol. crim. Pet. Greg. lib. 36. ſyntagm. c. 5. & D. Io. Vela, de delict. c. 10. Bertaculum, conſ. 538. nu. 17.

Fornicationis ſpecies, & pœnas, retulimus ſup. verbo, coitus, nu. 11. vbi verbis quæ huc ſpectant.

Fractura carceris, qua pœna puniri debeat, diximus ſupr. nu. 17. verbo, carceris effractor.

58 Furioſus, ſi delictum commiſſit, puniri quidem non poteſt, cum ſatis ipſe ſuo furore puniatur, l. Diuus, 14. D. de off. Præſid. l. infans, 12. D. ad l. Corn. de ſicar. Clem. ſi furioſus, de homic. l. 9. tit. 1. l. 3. tit. 8. p. 7. quid autem ſi ante furorem

59 deliquit, † vel poſtquam captus eſt, vel condemnatus furoſe cæpit, an & tunc furor excuſet, vide Bal. & Iaſ. in l. furioſum, C. qui teſtam. fac. poſſ. latè diſputantem Petr. Plaza, de delict. c. 29. n. 1. Petr. Velez de Gueuara, poſt alios ibid. in d. l. Diuus; Couar. in d. Clem. ſi furioſus, 3. p. in initio, ex nu. 1. Ant. Gom. in 3. tom. c. 1. n. 70. & ſeq. Villalob. in ſuia comm. opin. lit. F. n. 251. Iul. Clar. lib. 5. §. fin. q. 60. n. 7. Menoch. lib. 2. de arb. caſ. 325. per tot. Did. Cant. vbi ſup. c. 6. n. 65. Maſc. concl. 39. Spino, de teſtam. in Rubr. gl. 10. n. 3. * Totamq; tãtem iudicis arbitrio relinquendum, in Parricidij, præſertim pœna, prudenter animaduertit erudite D. Io. de Solorz. ſub ſingulari, de Parricidij crimine, c. 18. propè finem, ſicq; temperãda, quæ in eo propoſito ſcripſerunt Menoc. de arb. caſu 325. Carrar. in praxi, §. homicidium, verſ. quæritur, nu. 32. Tib. Dec. lib. 9. crim. c. 15. Couarr. in d. Clem. in initio, 3. p. n. 2. Tiraq. de pœn. temp. cauſa 3. Forc. Di. l. 33. Budio, lib. 2. q. c. 7. Fach. lib. 9. controuer. c. 3. Zeual. pract. q. comm. q. 73.

60 Furtum, quamuis apud aliquas gentes non puniretur, niſi ſiue in furto deprehẽſo, vt ſolertiores ſic redderẽtur homines, vt notant Gell. lib. 11. noct. Atticarum, cap. vlt. Alex. ab Alex. lib. 6. dierum genial. cap. 10. & ad eum Andr. Tiraq. apud pleraſque tamen grauiſſimum ſemper crimen habitum fuit, grauiſſimis inde punitum pœnis, vt ex inf. citandis conſtabit, apud nos pro prima, & ſecunda vice (vt cum noſtris loquamur) pœnam mortis naturalis nõ habet, quæ pro tertio furto ſemper imponitur. Sed in

61 hoc delicto, vt & in cæteris † totum ferè relinquitur arbitrio iudicis, qui aliquando pro primo furto vltimum ſupplicium imponet, aliquando neque pro tertio: æſtimãda igitur eſt perſona furantis, & eius cui res auferrur, item & ipſa res furata, locus & tempus furti commiſſi, de quibus omnibus in tit. D. C. & Decretalibus de furtis, vbi ordin. interpretes extat, tit. 11. & 12. part. 7. & in tit. 11. lib. 8. nouæ Recopilat. latè Boſſius in praxi, tit. de furtis, & ſeq. Iulius Clarus, lib. 5. §. furtum, Afflictis, ad conſtitutiones Neap. lib. 5. Rub. 63. num. 15. Caſſaneum, in conſuetudinibus Burgundiæ Rub. 5. §. 5. Boetius, deciſ. 136. num. 7. & deciſ. 219. & deciſ. 173. Anton. Capicius, deciſ. 104. Menoch. lib. 2. caſu 295. & ſequentibus Ant. Gomez 3. tom. cap. 5. Couarruu. lib. 1. variarum, c. p. 9. n. 7. Villalubos, vbi ſup. lit. F. num. 65. & Olanus ea dem, lit. F. num. 132. Cantera, vbi ſup. cap. 8. Bernar. Diaz, in pract. cap. 90. & ibi Salzedo, Ludouicus Peguera, in deciſ. Cathaloniæ, cap. 16. & cap. 27. cum ſequentibus, Anton. de Queſada, lib. vnico, quæſt. iuris, cap. 19.

Littera. G.

62 Gabellarum fraudatores qui in primis mortaliter peccant, & ad reſtitutionem tenentur, iuxta illud Matth. 22. Reddite, quæ ſunt Cæſaris Cæſari, puniri debent, iuxta locorum conſuetudines, & ſtatuta, apud nos Hiſpanos, ex l. 31. tit. 19. lib. 9. Recopilat, ſi venditor, aut emptor, intra certum tempus à lege ibi ſignatum eam non ſoluerit, ad ſolutionem eius, cum duplo compelluntur, de qua re quoad vtrunque forum ſpectat poſt Bertachinum, de Gabellis, 7. & 9. part. videbis Ioan à Medina, de contractibus, q. 13. Caſtro, lib. 1. de poteſtate legis pœnalis, cap. 11. Dom. Soto, lib. 3. de iuſt. & iure, q. 6. art. 7. Couar. ſu. in regula peccatum. 2. part. §. 5. num. 5. Nauarr. in Manual. cap. 17. numer. 20. Ioſeph. Angles, in floribus Theologicis, q. de vectigalium reſtit. dubio. 1. Otalora, de nobilitate 1. part. cap. 3. num. 8. Menochium, lib. 2. caſu. 397. Paradoxi. lib. 1. rerum quotid. cap. 3. num. 13. Laſarte de decima emp. cap. 18. num. 39.

63 Gerens alterius habitum (quod ſine reprehenſione nõ fit, l. veſtis. 25. § muli. bria, D. de auro, & arg. leg.) ſi ioci, aut voluptatis cauſa faciat arbitrio punietur, argum. l. mimæ. C. de Epiſc. aud. & fœmina virili veſte vtens excommunicatur, capit. ſiqua mulier, 30. d. quod & 22. Deuteronomij prohibitum fuit, & apud nos amiſſis veſtibus corporaliter plectitur, vt in pragmaticis, fol. 1. & 2. quod ſi fraudis cauſa quis alienis veſtibus vtatur tanquam falſarius punietur, l. eos. 27. §. fin. D. ad leg. Cornel. de falſ. cum Bart. Bald. Felin. & alijs tradit Boſſius, tit. de falſis, num. 131. Menoch. de arbitr. caſu. 318. num. 42. Rebuffus, de priuilegijs Scholarium, priuilegio. 54. ſi vero in alicuius opprobrium aut contemptum id faciant iniuriarum actione tenebuntur & pro qualitate criminis punientur, gloſſ. verbo, laruatum, in cap. cum decorem, de vita, & honeſt. cleric. de qua re, præter ſup. relatos vide Alex. ab Alex. & Tiraquel. lib. 4. cap. 11. eundem Tiraquel. in leg. 3. connub. ex num. 58. Petr. Gregor. lib. 9. ſyntagmat. cap. 19. num. 23. Ioann. Roſinum, lib. 5. antiq. Rom. cap. 31. Gregor. in l. 3. verb. *veſtiduras*, tit. 12. part. 5. Didac. Perez, in Rubrica, tit. 18. lib. 8. ordin. Plaza, de delictis, cap. 5. & tit. 12. lib. 7. Recopilat. & l. fin. tit. 15. lib.

8 Re-

Digitized by Google

8. Recopilat.* Ex quibus grauiter puniendum priuatum qui pro p reſtare, Magiſtratuv . quid ſciens dolo malo commiſerit, recte reſpondit S. C. in l.3 §.fin D. ad leg. Iul maieſt & ſeuere in quendam animaduertendum, qui magiſtratus nomen, ſibi falſo aſſumens libidinis cauſa mulieris domum iā clauſam reſerari facit, & dolo malo ingreſſus p r vim eam cognoſcere attentauit, decreui Kal. Iulij 1623. Pintiæ, dum io eius ſenatu Aulæ criminalium cauſarum præſiderem, iuxta eam etiam, quæ in propoſitu ſcripſiſſe vidi Andr. Tiraquel. de nobilitate quæſt. 13. Baiardum ad Iulium Clarum. §. læſæ maieſtatis, num 7. & in terminis Franciſcum Marcum, deciſ. 514. nu. 3. ad finem.

64 Graſſatores qui, prædæ cauſa in ſtratis, & itinerib. foran- tur, qui & latrones famoſi dicuntur, & apud nos *ſalte adores* appellantur, pœna furcæ plectuntur, & quando diſtractionis corporis, tex. celeb. in l. capitalium. 28 §. graſſatores, & §. famoſos, D. de pœnis, l. 58. t. 14. part. 7. quo in caſu appellationi non eſt deferendum, ex ratione, l. ſi quis filio. 6. §. hi autem omnes, in fin. D. de ioiuſt. rupt. l. 16. titul. 23. p. 3. quod delictum, cum & furtum ſit, ab his diſputatur, quorū ſup. num. 42. meminimus, nominatim tamen Bart. & alij, in dict §. graſſatores, & dict. §. famoſos, idem Bart. Bald. & cæteri in authentica, ſed nouo iure, C. de ſeruis fugitiuis, Gregor. in dict. l. 18. gloſſ. 5. & 6. Anton. Gomez, dict. cap. 5. num. 50. .. bb. & omnes, in cap. inter alia, de immunitate Eccleſiarum, Couarr. lib. 2. variar. capit. 9. numer. 7. Menoch. dict. caſu. 295. num. 14. & notanter Peguera, lib. deciſionum criminal. cap. 40. Cantera, d. cap. 8. num. 11.

Litera. H.

65 Hęreſis crimen cæteris omnibus perniciosum, quam late pateat, quantis pœnis, punitum extet, etſi non ſatis nemo e qui dubitet: principio punitur pęna perpetue infamiæ vſque ad ſecundam generationem. Secundò confiſcatione bonorum omnium, tertiò pœna mortis naturalis, in flammis, ſi pertinax fuerit, qui hoc admiſſi, ſin vero reſipuerit faucibus prius compreſſis poſtea ignibus tradetur, laicus ſit, ſiue clericus de qua re non ſolum ſparſa loca, & capita extant auctorum, ſed integri libri, & tractatus, extant enim in primis tituli, Codic. de hæreticis, & eodem in Decretalibus Sexto, & Clementinis, tit. 26. part. 7. tit. 4. lib. 8. ordin. tit. 3. lib. 8. Recopilat. In his locis ordinarij interpretes ediderunt tractatus de hęreſi, hæreticis, eorum punitione, & prauitate, Franciſcus Pagna, Paulus Grillandus, Nicolaus Ar letauus, Gundiſaluus de Villadiego, Ludouicus Carerius, Arnaldus Albertinus, Iacobus, Simancas, Ioann. à Rojas Zanchinus Vgolinus, Conradus Brunus, & Bernardus Comenſis, qui omnes habentur vndecimo tomo tractatuum diuerſorum. 2. p. ſcripſit Alphonſus de Caſtro, aduerſus hæreſes, & de iuſta hæreti. punitione, Boſius, in praxi, tit. de hæreticis, Iulius Clarus, lib. 5 §. hereſis Anton. Gomez in l. 78. Tau. Couar. lib. 2. variarum, cap. 8. Menoch. de arb. caſu, 372. cum ſeqq. Ioſeph Maſcard. conſ 858. cum multis ſequentibus Bernardus Diaz, in pract. cap. 114. & ſeq. & ibi lātiſſime Salzedo Didac. Cantera, lib. quæſt. crimin. vlt. par. cap. 1. & plurimi alij, quos recenſet Didac. Spino, de teſtamentis. gloſ 12. Rubricæ.

66 Homicidium immane quidem ſcelus, & delictum, veteribus legibus pæna mortis punitur, Geneſeos, c. 4. & 9. Exodi, c. 20. & 21. Matthæi. cap. 5. 19. & 26 Marci, cap. 10. & 14. Lucæ, cap. 18. & 22. Ioann. capit. 18. Idque & lege vndecima Romuli poſtea fuit cautum, & Numæ. Pompilij conſtitutione admiſſum, vt refertur Feſtus libro 14. Balduin. ad leges Romuli, capit. 11. Carolus Sigonius, lib. 2. de iudicijs, cap. 30. tandem leg Cornelia. de ſicarijs probatum vt Iuſtin. refert. 10 § item lex Cornel. de ſicarijs, Inſt. de publicis iudicijs, l. g. prima, & per tot. D. & C. ad lege Cornel. de ſicariis, lege tertia, C. de Epiſc. aud. lege. 5. & ſeqq. tit. 8. pari. ſeptima lege prima, titul. 17. libro 4. fori, l. 1. tit. 13. lib. 8. et ſin. l. 5 tit. 23. lib. 8. Recopilla. extat etiam tit. de homicidio, in Decretalibus, Sexto, & Clementinis, & tex. in cap. at ſi clerici. 4. in c. clerici. 8. in c. cum non ab homine. 10. de iudicis, cap. tuæ 6. de pœnit, cap. miror, cap. ſi quis viduam. 50. diſt. cap. presbyter. 81. diſt. in Tridentino, ſeſſ. 14. de reformatione, cap. 7. & ſeſ. 24. cap. 6. quod in homicidio, voluntario, ſine dubio procedit, vt in dictis locis obſeruant ordinarii interpretes late Boſius, in practica, tit. de homicidio, Clarus, lib. 5. §. homicidium, Menoch. de arbitr. caſu. 270. num. 22. & caſu. 275. & caſu. 277. cum ſequentibus, & caſu 324. num. 11. & caſu. 329 num. 7. & caſu. 344. num. 6. & caſu. 361. & caſu. 470. num. 25. & caſu. 471. & de recuperanda poſſeſſione, rem. 5. nu. 51. Plaza, de delictis, cap. 10. Anton. Gomez. 3 tomo, cap. 3. Couarru. in Clementina. ſi furioſus. 2 par. Cantera, vbi ſup. cap. 6. Maſcardus, conſ. 864. & ſeqq. Bernardus Diaz, in practicis, & ibi Salzedo, cap. 94. & punitione huius delicti, apud varias gentes, Alexand. ab Alex. lib. 3. dierum genialium, cap. 3. & ibi Tiraquel. quod ſi homicidium non voluntarium ſit, ſed neceſſarium, aut caſuale aliter dicendum eſt, vt in l. 23. cum ſeqq. tit. 6. p. 5. l. 1. & 3. d. tit. 8. par. 7. & per eoſdem DD. paulo ante adductos, quos videbis.

Litera. I.

67 Immunitatis Eccleſiaſticæ violatores, qui confugientes ad Eccleſias extrahunt, qui illa gaudere poterant delinquētes, tanquam rei criminis læſæ maieſtatis puniendi ſunt, l. præſenti. 6. C. de his qui ad Eccleſ. confug. & de iure canonico excommunicantur, cap. miror, cap. ſi quis contumax, cap. quiſquis. 17. q. 4. conſonat, l. 4. tit. 11. par. 1. l. 7. tit. 5. lib. 1. fori, l. 3. & ſeq. tit. 2. lib. Recopil. Concil. Trident. ſeſſ. 25. cap. 20. & nouiſſime extat Motus Proprius Greg XIIII. dat. Rom. Khalend. Iunii, An. 1591. quo omnes antiquæ pœnæ confirmantur, & aliæ inſuper adduntur, ſtatuitur, vt illis etiam in caſibus, in quibus reus delinquens extrahi inde poteſt, id non fiat abſque ſuperioris iudicis Eccleſiaſtici licentia, etſi remouatur antiqua Saliceti opinio, id probantis, in d. l. præſenti generali conſuetudine iam abolita, vt teſtatur, Iul. Clarus, lib. 5. §. fin. q. 30. num. 20. cum Couarr. Greg. & alij, Paz, in praxi 5. part. 1. tomo cap. 3. §. 3. numer. 15. & ſeqq.

78 Incendiarii, quorum malitiam peſſimam de populatricem, & horrendam appellat tex. in cap. peſſimam. 23. q. 18. præter damni reſtitutionem, cui ſunt abnoxii pęna mortis puniuntur, l. capitalium. 28. §. incendiarii, D. de pęnis, l. fin. D. de incend. ruina, & neufrag. l. data opera. 11. C. de his qui accuſ. non poſſ. quæ iure Regio comprobatur, in l. 9. tit. 10. par. 7. l. 11. tit. 5. lib. 4. fori, l. 6. tit. 12. lib. 8. Recopilat. & dimidia bonorum pars confiſcatur, l. 39. tit. 19. lib. 8. ordin. l. 8. tit. 26. lib. 8. Recopilat. iure Canonico excommunicantur, dict. cap. peſſimam, coniuncto cap. ſi quis domum, de iniuriis, cap. tua nos, ſententia excommunicationis, & Eccleſiaſtica immunitate priuantur, cap. inter alia de immunit. Eccleſ. l. fin. tit. 5. lib. 1. fori, l. 4. tit. 11. par. 1. l. 3. tit. 2. lib. 1. nouæ Recopilat. de qua re plurima notatu digna, præter ordinarios, in dictis locis, & in l. 1. & ſequent. D. de offic. Pręf. vigil. ſcripſerunt Alex. ab Alex. lib. 6. dierum genialium. cap. 20. Io. Roſinos, lib 7. antiquit. Romanorum cap. 14. Petr. Greg. lib. 36 ſyntag. iur. cap. 19. Ioſeph. Ludouicus, deciſ. Perutina 25. Rebuffus, de priuilegiis ſcholarium, priuilegio. 103. Cataneus, in conſuetudine Burgundiæ, Rub. 1. num. 50. Grammaticus, deciſ. 3. Afflictis deciſ. 57. Socinus, reg 178. Menoch. de arbit. caſu. 390. & conſil. 53. volum. 1. .. atca cedus, con. 892. Boſius, in praxi, tit. de incendiariis, Clarus, lib. 5. § fin. q. 77. num. 19. Bernardus Diaz, in pract. cap. 105. & ibi Salzedo Nauarr. in Manual. cap. 17. num. 100. Cantera, vbi ſup. cap. 8. ex n. 29.* Hæc quando incendium dolo, & nocendi animo factum eſt, quod ſi non ex dolo ſed culpa eueniet, qui cauſam incendio dedit corporaliter non plectitur, ſed quanti incendium factum non ... intereſt condemnatur, l. qui ædes, 9. l. final. D. de incendio ruina, & naufragio, & induces, l. ſi vt certo. 5. §. quod vero in nocturno, D. commodati, niſi caſu, & fortuito contingat, præter alicuius voluntatem, l. ſi quia fumo 49. §. quod dicitur, D. ad legem Aquil. l. ſi alius 7. §. eſt & de alia, D. quod vi, aut clam

l.vn

Digitized by Google

leg cum duobus.52.§ ſtamus fatalis.D. pro ſocio.& induces.l quæ fortuitis.6.C.de pignorat.actione.adde Bald.omnino videndum,conſil.142.lib.2. His eſt proxima quæſtio non infrequens, quid ſi quis, eiuſve ſerui, aut famuli illius mandato ignem immittant, dummodo tamen rei licitæ operam dant, veluti vel lege vel ſtatuto permittente, vt in ſpecie.l. qui occidit 30. §.fin.D.ad l.Falcid.l.ſi vendita 11. D.de peric. & comm.rei venditæ,vide Ioſeph. Ludouiſ.dict.deciſ. Peruſina.25.maxime,num.21. Alexand.conſil.59.lib.1. Angelus, de maledicis,verbo,*incendiarum*,gloſ. cuius rei, num. 9.11.& 12. Menoch.dict.caſu.390.Farin.in praxi crim.3.p. q.110.cap.3.ex nu.116.

69 Inceſtus crimen quod committitur,quando inter ſe affines, vel conſanguinei coeunt, aut perpetratur fornicarie, & abſq;colore,& figura matrimonij. & tunc imponitur adulterii pena,l.ſi adulterium,cũ inceſtu.38.D.ad l.Iul.de adult.l.1.2.& 3.tit.18 p.7.& in ſuper dimidiã bonorum pars cõfiſcatur l.7.tit.vlt.lib.8.ordin.l.7.tit.20.lib.8 nouę Recopil.vnde in viro erit pena mortis mulieri flagellorum,& de truſionis in monaſterium,leg.penultima,tit.17.par.7. Quæ adulterii pena,cum hodie immutata ſit,ex l.80.Tau.& iis, quæ ſup. diximus,num.4.pena inceſtus arbitraria erit,quamuis in primo gradu ſemper pœna mortis imponatur, vt ſæpius fuiſſe factum teſtatur Clarus.lib.5.§.inceſtus Boerius deciſ.318.Petrus Gregor.lib 36.ſyntagm.cap.7.ex num. 7. qui de hoc crimine late agunt, & Anton. Gomez, in l. 80. Taur.ex nu.15.Boſius,in praxi, tit.de coitu damnato. ex num.71.Couarru.in 4.2.par.cap.6.§.8.num.2.Cantera,vbi ſup.cap.4.num 54.Bernardus,Diaz,in praxi,& ibidem Salzedo,cap.84.Menoch.de arbitr.caſu.329. num.3. Maſcar-

70 dus,con.897.Quid ſi † in figura matrimonii inceſtus committatur in gradibus diſpenſare ſolitis, mitior pœna imponenda erit,ex authentic.de inceſt.nupt.§.1.collat.2.authẽtica inceſtas nuptias,C. de inceſt.nupt. dict.l.3. tit. 18 par. 7.maxime ſub conditione(ſi Papa diſpenſauerit) argumento l. auunculo.5. D.de cond.ſine cauſa, iuncta l. in tempus, 62. D.de hæred.inſtitu.de qua cond.late Couarruu vbi ſup. cap.3.num.7. Ioan.Gutierrez,lib.1. canonicarum quæſt.c. 22. Quæ tamen ſententia, mihi difficilis hodie videtur ex Clem.1.de conſang & affin. & Trident.ſeſſ. 24.de reform. matrim.cap. 5.ibi:*ſpe diſpenſationis conſequendæ careat*. Vnde ipſe etiam hoc caſu inceſtum committentes punirem aliquantulum,tamen leuiori pœna.

71 Infringens alterius domum, Eccleſiam, ſiue carcerem, qua pena puniri debeat diximus.ſup.nu.17.& 36.

72 Iniuriæ crimen,quod latiſſime patet committens, quãuis olim lege 12.tabularum pœna 25.aſſium tantum puniretur,vt conſtat ex eius verbis relatis ab Gellio, li 20.noct Atti.cap.1. Alex. ab Alex.lib.6.cap.10.Balduin.ad leg.12 tabularum,cap. 62. Anton. Aug.cap.33.Franc.Hotoman. pag.218. poſtea arbitrarie puniri cœpit.§.in ſumma, inſt.de iniuriis,l.fin.D.eodem l. 21. tit.9.part.7.l.3.tit.9. lib.8. ordin.coniunct.l.3 tit.10.lib 8.Recop.idemque,& iure canonico admittendum eſt ex ſententia Hoſt.in Rubrica.de iniuriis.nu. 3. cogendique ſunt clerici iniuriato veniam poſtulare, quam ſi recuſauerint, degradantur, cap. Clericus maledicus.46.diſt. efficiunturque, tam clerici, quam laici, qui iniuriæ iudicio damnantur infames,l. 1. de his qui not. infam. docent Abb Felin.& aliis,in cap.cum te,de re iud. & ſemper arbitrariam penam imponendam eſſe pro hoc crimine, ſiue verbis, ſiue facto,ſiue ſcriptura commiſſum ſit docuit communis ſententia, de qua per Bart. in leg. 3. D. de libe.& poſthu.vbi Paul.Alex.& alii,D.de liber.& poſth. Ioan.Coraſio,in l.ſi tam augusti,num.7.D.de ſeruitut. Iul. Clar.libro 5.§.iniuria,Iacob, Menoch. de arbitr.caſu. 263. Thomas Gramaticus,deciſ.37.Boerius,conſil.4. Petr. Gregor lib.38.ſyntagmat.cap.1. & ſeqq. Boſius.in praxi,tit.de iniuriis,Maſcardus,con.902.& ſequent. Peguera,lib.deciſ.

73 crimin. cap.13.Hodie nouiori iure Hiſpano, † qui alicui conuitium dixerit ex illis nominatis, in lege 1. titulo 10. libro 8.nouæ Recopil.videlicet Gafo,Sometico,Cornudo, traydor,herege,tornadizo, ò à muger que tenga marido, puta,vel quid ſimile,vt alcueto,& hechizero,bruxo, iudio, & vltra pœnam arbitriam,& pecuniariam ibi ſtatutam, tenebitur palinodiam decantare,vulgo *deſdezirſe*,niſi nobilis fuerit,aut clericus, ex eadem lege. & communi ſententia, Gregor.vbi ſup.& in l.8.tit.7.part.7.Didaco Perez,ſub tit. 9 lib.8.ord.Ioann.Arze de Otalora,de nobilitate 5 par.cap. vlt.nu 6 Auiles.in capp.Præt.in proœm.num.20. Couarr. lib.2.var.cap.11.Petr.Plaza.lib.1.de delictis.cap.1.per tot. Pariad.lib.1.rerum quotidian.cap.17.Padilla,in l.verbum, volo,num.5.C.de fideicommiſ. Per. de Salazar, de vſu.& conſuetudine,cap.1.num.85. & ſeqq. Salzedo, ad Bernardum Diaz, cap.66. qui iuxta d. l. 2. & iniuriarum crimen videndi ſunt.

74 Iudex corruptus pecunia, olim arbitrarie puniebatur a l.lex Iulia 7 § hodie,D.ad leg.Iul.repetund.poſtea quadruplo,l.1.C.eodem authenticorum iure accipiens pecuniam in triplum,promiſſionem in duplum, authentica, ſed nouo iure,C.de pœna iud.qui male iudicauit,notat Iul. Paul. lib. 5.ſent.tit.28. & ibi Cuiacius,idem Cuiac. lib. 6. obſeruat. cap. 18. Carol.Sigonius. lib. 2. de antiquo Iure Prouinciarum,cap.5 & cap.11.& lib. 2.de iudiciis,capite 27.in princ. & fine,Iacobus Rebardus,libro 3.variarum,capite 15.Menoch libro 2 de arbitr.caſu 342. Quod noſtris etiam legibus ſemper fuit punitum,lege 6.titulo 4.parte 3.lege 8.titulo 1.parte 7 lege 2.titulo 13.libro 2.ord.& in duplum damnabatur antea,hodie in ſeptuplum,cum officii,priuatione, pragmatica 57.lege 6.lege 56.titulo 5.libro 2.lege 1.titulo 6.libro 3.lege 21.titulo 1 lege 6.titulo 21. libro 9. in noua Recopil.notat Montaluus,in lege 2.gloſſa fin.titulo 7.libro primo fori Gregor.in dicta lege 6.parte verbo, *no recibandon*. Auiles,in capite primo,prætorum,verbo, dadiuas, Auendañus ibidem,capite 2.ex numero 4 Didacus Perez, in lege fin. titulo 14.libro ord. Couarru.in regula, peccatum. 2.parte §.3 numero primo Nauar.in Man.cap.17.numero 32.Ioan.Oroſcius,& Petr.Velez de Gueuara, in lege plebiſcito 18.D.de off.Præſid.adeo vt neque eſculentum, neque poculentum in magna paruavè quantitate poſſit recipere,vt per eoſdem DD.& aliquid diximus ſup.nu.25.

Litera. L.

75 Læſæ maieſtatis crimen, quod committitur, cum quid potiſſimum animo aduerſus Principem, vel Rempublicam perpetratur,& aliis pluribus modis de quibus,& leges, & auctores ſtatim citandi, punitur pœna mortis naturalis, perpetuæ infamię,in filios etiam,& poſteros deſcendit,& confiſcatione omnium bonorum dote excepta, & dimidia parte, quæſitorum conſtante matrimonio, quæ mulieri reſeruantur, qua de re latiſſime, I C.& Cæſares,in lege prima & ſeqq. D. & C. ad lege Iul. Maieſt. & in §. primo inſt.de publ.iudiciis,maxime autem,in l. quiſquis, Codice illo titulo de iure canonico laicus excommunicatur, & in monaſterium detruditur, clericus degradatur, verbaliter tantum ex communi ſententia, quæ pœnæ a iure ciuili impoſitæ Regiis legibus confirmantur,lege prima, & ſeqq. titulo 2.parte 7.lege prima & ſeqq.titulo 7. libro 8. ordin. lege prima & ſeqq. tit.18 libro 8. Recopilat. lege decima titulo 9.libro 5. eiuſdem Recopilat. lege 6. titulo 13. parte 2.& proditoris ædes diruuntur euertunturque,& aratro in eas inducto,ſale deinde aſperguntur,dicta lege 6.titulo 13. lege fin titulo 19.lege 6.titulo 27.parte 2.eius filii maſculi, præter infamiæ notam,hæreditatis etiam extraneæ incapaces fiunt, fœminæ,non ſic,quia quartam partem bonorum maternorum habere poſſunt,iure antiquo,hodie vti ego exiſtimo integram hæreditatem ſcripſerunt de crimine læſæ maieſtatis integros tractatus Martinus Laudenſis, Hieronymus Gigas,& inceſtus alius auctor, qui omnes habentur 11.tom.diuerſorum Doctorum tractatuum prima parte latiſſime præter ordinarios in dictis locis, Paul. Manutius,de legibus Romanis,fol.24. Palma, tract. de fiſco, in rubr.de crimine læſæ maieſtatis, Antonius Contius ad leg. Iuliam maieſtatis Anton. Auguſtinus, Franciſcus Hotoman.Prateius,de legibus, verbo, Iulia maieſtatis.Marcerius libro 2.opinionum,cap.14.Matthæus de Afflictis,in cap.1.

verſ.

Digitized by Google

verſic.& bons committentium,ex num. 53. quæ ſint regalia in vſibus feudorum,vbi tradit quadraginta quinque modos,in quibus hoc crimen committitur,Capicius,deciſ.230. Octauianus,deciſ.80.Crauetta,conſil 6 & conſil. 319. Boſſius,tit.de crimine læſæ maieſtatis,Iulius Clar.lib. 5. §. læſæ maieſtatis,Angel. de maleficijs, verſic. *Et hay traydno la tua patria*,Menoch.de arbit.caſu.319.num. 59. & de recuper poſſeſſione remed.1. num.334 & rem.5.num.52. Mascardus,con. 462. Folerius, in practica,verſic. item quod commiſſit crimen læſæ maieſtatis,per tot. Pet. Gregor. lib. 33.ſyntagmat.cap.3 & lib 35 cap.1.Gregor.Lopez, & Didac.Perez in dictis legibus Regijs,Ant.Gomez 3.tom cap. 2.numer.6 Couarr.lib.s.variarum.cap 8.& cap.9. num.4. Bernardus Diaz & ibi Salzedo , in praxi, cap.118.& 119. Cantera,vbi ſup. cap. 2.per tot.Ioann.Parlad.lib.1. rerum quotid.cap. 21. Simancas.de Catholicis inſt. tit.9. & Iuan. Matienzo,in d.l.10.tit.9.lib.5.Recop.

76 Lamiæ qua pœna puniri debeant vide inf verbo. Sortilegium,vbi de his,& ſtrigibus,& alijs ſuperſtitioſis delictis agemus.

Latrones qualiter plectantur diximus ſup.verbo,furtum & verbo.graſſatores ſub nu.45.& 45.

77 Lenocinij crimen,quod non tantum à marito , ſed & ab alijs committi ſolet, grauiter omni iure punitur. Primo enim ſi maritus hoc perpetret delictum , vt quia ab adultero aliquid accepit , vel vxorem in adulterio deprehenſam detinuerit, aut eius adulterium tacendo diſſimulet, & cum publicum ſit inter vicina, Iure ciuili ab accuſatione adulterij repellitur , infamis efficitur , & tandem nouiori iure pęna mortis plectebatur, l. cum mulier 47. D. ſoluto matrim.l.2. D.ad leg.Iul.de adulter.l.1.l.athletas.§.qui lenocinium.D.de his qui not.infam.l.palam.§.fin.D. de ritu nup. auth.de lenonibus.§.pręconizamus,collat.3.quæ pœnæ antiquo iure Partitarum comprobantur,in l.4.titulo 6. in leg. 7.titulo 17. in l.2.tit.22. parte 7. quamuis de generali conſuetudine , iam non imponatur pœna mortis , ſed publicæ ignominiæ, cum flagellis & triremibus perpetuis,ſi bis, id delictum commiſerit maritus , de qua lenocinij ſpecie , & eius pœna agunt Doctores, in l.2.D.ad leg.Iul.de adult. & in l.s.& in l.fine mem.17.C.eodem,& in aliis locis ſup. relatis Guillielmus Benedictus,in cap.Raynutius, verbo cuidam Petro,num 62. Iulius Clarus,lib.5. §.fin.q.68. no.23. Folerius, in practica.1.p.2.ſpecie,verſic. item quod fuit leno,Pet.Greg.lib.36.ſyntagmat.cap.11.Maſcardus,con.322. num.5.Palacios Rubios,in repet.cap.per veſtras.3.notab. § 21.nu.23.Greg.in dictis legibus par.Didac.Perez,in l.fin. verbo,*rufianes*,tit.24.lib.8.ord. Anton. Gomez, in leg. 80. Tau.num.73.Ludouicus Peguera,cap.15. per tot. Couarr. in 4 s.part cap.7. §. 2.num.4. Auiles, in cap. Prætorum, cap.47. verbo,manceba,num.3. Auendañus, de exequend. mandatis.1.par.cap.22.num.7.& 2.par.cap.6.num. 1. Pet. de Salazar,de vſu, & conſuet. cap.1.num.91.Cantera , vbi
78 ſup.cap.4.ex nu.59.Quod ſi non à marito,† ſed ab alio homine,vel muliere lenocinium committatur,qui intercedunt cum fœminis,vt aliis viris ſe proſtituant , quos internuncios,ſiue alcahuetes appellamus,l.palam §. lenocinium, D. de ritu nupt. l.mariti 29.§ plectitur, D.ad leg. Iul. de adulter.leg.1.tit.22 par.7.qui ſiue pretio , ſiue gratis id faciant iure ciuili iiſdem pœnis ſubijciuntur , quas maritos notari ſup.diximus,iure in iure Regio l.4. tit.6.l.2.tit. 22.par 7.tit. 10.lib.4. fori,ſi mulier nupta fuerit,virgo, aut vidua honeſte viuens, quamuis viu hæ , quæ non recipiantur, vt notat Didac.Perez,vbi ſup Salazar iam relatus,cap.5. num. 54. & ſeq. ſed cum infami mitra , vulgo, *coroza*, flagellantur iudicíque inſuper arbitrio puniuntur. Nec hi tantummodo, ſed & qui eorum opera viuit,l.7. tit. 10.lib.4. fori,l. 5. tit 9 p.7. & hi etiam qui lucri cauſa proſtitutas habent fęminas, ſiue in caupona,ſiue ſtabulo, ſiue in publico, lupanari iiſdem puniendi ſunt pœnis,vt in d. legibus 1. & 4. tit. 22.p.tit. 7.quod ſi earum ſunt domini, aut patres, dominica, ſiue patria poteſtate priuantur,l.ſi lenones, 13. C. de Epiſc. aud. quamuis nouiori iure aliud ſit ſiquidem pro prima vice publica ignominia plectũtur,& per decẽ annos ad triremes dã natur,pro ſecũda flagellãtur,& perpetuis triremibus puniuntur,l.fin.tit.4.lib. 8.ord.coniuncta,l.45.& 10. tit.11.lib.8. Recopilat.mulieres vero quæ huiuſmodi lenones habent,publicè flagellandæ ſunt,veſtibus quibus induuntur amiſſis,d.l.4.tit.11.lib.8.Recopilat.

79 Ludentes vltra à lege permiſſum,vel taxillis,aut alijs inſtrumentis prohibitis , qualiter ſint puniendi diximus ſup. num.7.verbo.Alcatores.

Litera. M.

80 Maledicus in Deum,Sanctos,Principem , ſiue eius conſiliarios quomodo debeat puniri,vide ſup.num.14. verbo, blaſphemiæ,vbi eos retulimus,qui de huius peccati pœnis agunt.

81 Mathematicus, qui inique , & ſuperſtitioſè artem ſuam exercent,an ſint aliqua pœna puniendi , vide inf. verbo. ſortilegium.

82 Matricidi,idest,qui matrem ſuam occidit , qua ſit pœna puniendus,vide inf.verbo, parricidium.

Mendicantes validi,qui cum poſſint , ſibi victũ proprijs laboribus,& induſtria quærere,oſtiatim mendicare,& otio ſiui volunt, & ex alieno viuere,mortaliter peccant , & in rem publicam,veroſque pauperes non parùm, quare punitos eos,& omni iure apud omnes nationes conſtat,l.1. C. de mendicantibus validis,lib.11.authentico de quęſtoribus. § ſi verò vitæ occaſionem,iunctis, quæ in propoſito præter ordinarios diligenter, & doctè rem è media antiquitate repetentes adducunt Petr.Gregor.lib.39. ſyntagmat. cap.6. num.15.& 13.cum ſeqq.Tyber Decianus.1. tom.de delictis,lib.4.cap.13. Iulius Clarus, lib.5.§.fi. q.39. nu.8. Iacobus Menochius,lib.2.de arbitrar.centur. 6. caſu. 532. per tot.Ludouic.Peguera,lib.ſingulari , deciſ. criminal. cap. 4. per tot.eis nec eleemoſynam dari poſſe,nec oportere probat text.iuncta gl.in cap.1.diſt.82.l.4.verbo,*errar*,tit.5.par. 1.l.4. tit.20. part. 2. nouiſſimequè graues indictas pęnas conſtat,ex l.1.tit.11.lib.8.nouæ Recopil. vbi multa in propoſito Alphonſ.de Azeu.maximè, ex num.3.quem præter alios videbis,quibus addes,& inualidos eſſe quoque mendicantes puniendos,qui ſe ipſos,hac de cauſa,vt mendicent debilitarũt,ſeu etiuiq;qui ſuos filios eò debilitãt, ꝙ nõ paucos noſtro hoc,& antiquiore, ẽt ſæculo feciſſe accepimus, aduertitquè Fran.Ripa,tract.de peſte,tit.de remedijs præſeruatiuis contra peſtem,num. 174.Menoch. & Ludouicus Peguera,iam citati.

83 Monialem carnaliter cognoſcens, grauiſſimis ſubijciendus eſt pęnis,de quibus diximus ſup.num.22.verbo,coitus, verſic.ſeptimo prohibetur.

84 Monetam falſam cudẽs, aut iuata eam aliquid committens,vltimo ſupplicatio afficiendus eſt , diximus ſup. num. 38.verbo,falſi crimen.

85 Monomachiam exercentes puniendi ſunt illis,de quibus ſup.num.31.diximus,verbo. Duellorum vſus.

86 Monopolium exercentes,qui in generalem prohibitionẽ legis Iuliæ, de annona,committunt illis pœnis puniri poterunt,quarum ſup.meminimus,num.10.verbo,annonam, & confiscat.omnium bonorum & exilio perpetuo à ciuitate, l.1.C.de monopolijs,& in l.2.tit.7. part.5.vbi ordinarij interpretes,Innocentius,in cap.cum omnes , & in cap. cum acceſſiſſent,de conſtitut.in cap.ſignificaſti, de appella. Felinus,in cap.accedentes,de præſcription.Lucas de Penna,in l.fin.C.de legatio lib.10.Rebuffus,ad conſtitut.Regni,tractatu de magiſtria artificiorum,art.4. gl.s. Soto, libr.6.de iuſtitia,& iure,q.2.art.vltimo,Auendañ.de exequen.mandat.1.p. cap.19.num.31.Ioann.Matienzo,ad l.1.gloſ.9. nu. 13.tit.14.lib.5.Recopil.vbi Azeuedo,num.14. Boſſius, tit. de vnionibus,& colligationibus,num.4.

Litera. N.

87 Nomen ſuum mutans in alterius fraudem , crimen falſi committit,& punitur pęnis de quibus ſup.num.38.ver.falſi, & in l.1.C.de mut.nomin.l.2. tit. 7. part. 7. quę nunquam

erit

Digitized by Google

erit lethalis vno caſu excepto de quo in l. 39. tit. 9. libro 6. ord. l. 14 tit. 18. lib. 6. nouæ Recopil. extat etiam, l. 10. tit. 2. p. 4. & plures alijs relatis tradit Iacob. Menochius, de arbitrariis, caſu 318. per totum.

88 Notarius fabricans, ſiue conficiens aliquod inſtrumentum falſum, aut iuxta inſtrumenta aliquam falſitatem committens, punietur, vt diximus, dicto numero 38. verbo falſi crimen.

Litera. O.

89 Occidens aliom, ſiue palam, ſiue proditorie, ſiue gladio, ſiue veneno, qua puniendus ſit pœnis, vide per eos Doctores, quos ſupra retulimus, numero 47. verbo, Homicidium.

90 Occidens ſe ipſum quamuis poſt mortem, apud aliquas gentes in cadauere non puniretur, ex his quæ cum aliis recenſent Iacob. Menoch. de arbitr. caſu 284. idemque ſi tædio vitæ id feciſſet iure Romano, & Partitarum obſeruaretur, l. 1. & ſeqq. D. & C. de bonis eorum, qui ante ſent. mortem ſibi conciuer. l. 54. tit. 1. l. 2. tit. 27. par. 7. Hodie vero omnia eius bona fiſco applicantur, ſi hæredes deſcendentes non habeat, l. 9. tit. 13 l. 19 tit. fin. lib. 8. ordinam. l. 8. tit. 23. lib. 8. Recop, & eius corpori Eccleſiaſtica ſepultura denegatur, cap. placuit. 23 quæſt. 5. cap. ex p. 11. de ſepulturis aliud erit ſi metu pœnæ, id perpetrauit delictum, vt late per ordinarios, in dictis locis, & in l. 2. C. qui teſtam fac. poſſ. Felinus in cap. contingit, d ſent. excom. Menochius vbi ſup. Anton. Gomez. 3. tom. cap 3 num. 13, & 14. Plaza, de delictis, cap. 23. Didac. Couarru. lib. 2. var. cap. 1. num. 11. Cantera, vbi ſup. cap. 6. nu. 53.

91 Occultans latrones, aut aliis criminibus reos, iiſdem illis pœnis ſubiiciendus eſt quibus rei principales ſunt puniendi. l. 1. D. de receptatoribus, lege prima & 2. Codice de iis qui latron. occultant. de quo ſupra late, verbo, Receptatores.

Litera. P.

92 Parricidium immane quidem, atque infandum facinus, & ſcelus, quod ab his committitur, qui patrem matrem, fratrem, aut ſororem occidunt, aut alios, quorum meminit, l. C. in l. 1. D. ad leg. Pomp. de parricid. & Imper. in l. 1. C de his quæ par. vel liber. occid. maximis ſemper fuit punitum pœnis licet diuerſis apud varias gentes, vt commemorat Alexan. ab Alex. libro 3. genial. dierum, cap. 1. Balduinus ad leges Romuli, cap 11. Sigonius, libro 2. de iudiciis, cap. 31. Britonius, lib. 2. de formulis, pag. 155. in p. Ioan. Corraſius, in l. 2 § deinde cum ærarium, nu. 16. D. de orig. iuris. Hodie autem huius delicti pœna eſt, quæ a Iuſtiniano refertur, in §. alia deinde lex, Inſt. de publ. iudiciis, ex l. pœn. 9. D. ad leg. Pompeiam, & in d. l. vn. & in l. 6. tit. 9. C. Theod. comprobata, l. 12. tit. 8. par. 7. exurnant præter ſup. citatos. Idem Ioann. Curat. in d. l. 2. §. deinde Cornelius. D. de orig. iuris. n. 30. & in l. Diuus, nu. 5 D. de off. Præſid. & ibidem Petr. Velez de Gueuara nu. 12. Anton. Gomez 3 tom cap 3. ex nu. 3. Plaza, de delictis, cap 22. Cantera, in d. cap 6. num. 24. Couarr. in Clem. ſi furioſus, s. p. in initio, num. 10. & 12. Bernard. Diaz, in praxi, cap. 96. & ibi Salzedo, Iulius Clarus, libr. 5. §. Parricidium, Petr. Gregorius, libr. 26. ſyntagm. cap. 24. Menoch. de arbitr. caſu 356. ante quos Plato, lib. 9. de legibus & Iulius Paul. lib. 5. ſent. tit. 24. & ibi Iacob. Cuiatius. ✱ Quibus omnino addes, quæ diſerte & docte poſt hæc ſcripſit eruditus Dominus Ioannes de Solorzano integro libello, de parricidii, vbi ad ſaturitatem, quæ huc pertinent videre poteris.

93 Partum exponentis pœna quæ ſit, diximus, ſup. num. 39. verbo, exponens infantem.

94 Partus ſuppoſiti, crimen ſpeciem falſi eſſe diximus ſup. nu. 38. verbo, falſi crimen, eius pœna videbis per eos Doctores, quos ibi retulimus.

95 Peculatus crimē, furti ſpecies eſt committitur enim, cum quis publicam, vel ſacram pecuniam furatur, quod ſi is antea ſuo periculo, aut cura eam habebat, capitaliter lege Iulia peculatus punitur: ſin minus deportatione, l. 1. & per tot. D. ad leg. Iul. pecul. l. 1. C. de crimi. peculat. l. 1. tit. 17. part. 2. l. 18. tit. 14. par. 7. de quo aliqua Robertus, lib. 5 receptæ lecti. cap. 5. Alcia. lib. 1. diſput. capit. 3 Duarenus, lib. 2. diſput. cap. 26. Rebardus, lib. 5. variarum, cap. 17. Anton. Auguſtinus, lib. 1. emendat. c. 3. Menochius de arbit. caſu 389. in princ. & hodie etiam ſi ſua cura pecuniam hanc non habuerit, qui eam furatus eſt, grauius punietur, quia ſacrilegium committit, vt dicemus infra verbo, ſacrilegium, & notant Doctores ſup. citati, nu. 24 verbo, furtum.

96 Periurii crimen grauiſſimum quidem, & deteſtabile eſt, vt conſtat Leuitici, cap. 19. Malachiæ, cap. 3. Zachariæ, cap. 5. Matthæi item, cap. 5. Platone, lib. 11. de legibus, Cicerone, lib. 2. de legibus, Ariſtotele, in rhetorica ad Alexan. punitur pœna mortis æternæ, vt cum D. Auguſt. & S. Thoma reſoluit Soto, lib. 8. de iuſt. & iure, q. 1. art. 2. & 3. Caſtro, lib. 8. aduerſus hæreſes, verbo, periurium, ſed vt omiſſis variis Doctorum opinionibus diſtinguentes inter periuriorum pœ-

97 nas, rem diluce intelligas ſic definiens. Periurium † ſi promiſſorium eſt punitur pœna infamiæ, gloſſ. in l. Lucius, 21. verbo debeant, D. de his qui notant. infam. gloſ. in cap. quicumque, verbo reciperetur 6. q. 1. tear. in c. infames. 6. q. 1. cap. ſiquis conuictus 24. q. 5. l. 26. tit. 11. par 3. l. 2. tit. 5 par 7. deinde ei numquā fides adhibetur, neq. eius teſtimonio creditur, cap. ſicut 9. cap. teſtimonium 54. de teſtibus, cap. parili 16. q. 5. d. l. 50. par. & quamuis olim non puniretur alia pœna hodie amiſſione omnium bonorum periurium promiſſorum vindicatur, l. 1. tit. 6. libro 8. antiq. ord. l. 1. tit. 17 lib 8. Recop. late Couarr. in cap. quamuis pactum 1. par. §. 7. Bolognetus, & Cignolus, num. 181. & ibi Padilla, num. 17. in leg. ſiquis maior, C. de tranſactionibus, Clarus, libro 5. §. periurium num. 3. Cauallius, libro. 5. milleloquiorum, cap. 590. Didac. Perez, in l. 1. verbo poſitiones, tit. 4. lib. 3. ord. col. 98. poſt alios, in l. 2. C. de reb. cred. & iu. iu. Ripa in cap. 2. num 9. de reſcript. Caſaneus, in conſuetudinibus Burgundiæ, Rub. 10. §. 15. num. 22. Gregor. Lopez, per tex. ibi in lege 27. verbo, *caſa de ſaguiſada*, titulo 11. parte 3 Auendaō. de

98 exequend. mandatis, s par. cap. 27. ex numer. 8. † Quod ſi periurium ſit aſſertorium arbitrarie punietur, ex communi interpretatione, l. fin. D. de crimine ſtellionat. cui coniunges non male, lege 2. titulo 25. libro 5. nouæ Recop. reſoluit Alex. in lege 3. §. dato, & in lege ſi duo §. fin D. de iur. iur. Doctores paulo ante citati, & Afflictis ad conſtitut. Neapolit. libro 3 rubrica 55. numero 11. Robert. lib. 2. diſput. cap. 37 ſentent. cap. 20. col. 2 Contius, ad lege 2. Codice ad legem Iuliam maieſt. Duarenus, libro 2. diſput. capite 37. cum multis Menoch. de arbitr. caſu 319. per totum, quod quidem periurium, cum abſque falſo non committatur, pœna falſi

99 punietur. Hodie † quinta pars dentium ſolet adimi teſti falſum aſſerenti, lege 10. titulo 16. part. 3. coniuncta lege 3. titulo 12. libro 4 fori, & nouiſſime ſuco huius pœnæ ad triremes damnatur, l. 7. tit. 17. lib. 8. Recop. aliqu. patitur pœnam talionis, l. 83. Tau. lege 4. tit. 17. & diximus ſup. numero 38. verbo, falſi. Adde etiam quod etſi ex communi alia ſent. quam reſoluunt Couarr. & alii ſup. citati, Bonus, in praxi, titulo de periuriis, numero primo & 2. Boerius, deciſ. 305. & dicta lege 26 titulo 11. parte 3. ſiquis quando poſitionibus reſp. periurauerit, nullam pateretur pœnam, hodie vltra

100 alias periurii impoſitas, quas incidit † punitur amiſſ. cauſæ, & ſex centis marapetinis, lege 2. titulo 7. libro 4. Recop. cō iūcta lege ſecunda titulo 17. libro 8. eiuſdem Recop. notat Did. Perez vbi ſupra col. 919. Auend. d. cap. 27. num. 17. & videbis Bernard. Diaz, & ibi Salzedo in praxi, cap. 95. Didac. Cantera, in quæſtion. criminal. ſup. cap. de pleoa probat. num. 31.

101 Piratæ qq. ſubiiciendi ſint pœnis, repete ex his quæ ſup. tradidimus, verbo graſſatores, ſub num. 42. & verbo, furtum numero 42.

102 Plagiarii ſunt, qui hominem liberum libertum, ſeruumve alienum, dolo malo vendiderint emerint, celauerint, donauerint, aut quocunque modo alienauerint, l. 1. & per totum ff. ad l. Flauiam, de plagiariis, qui ſi nobiles fuerint in me-

tallum

Digitized by Google

*zallum damnantur ſi ignobiles vltimo ſupplicio ſubijciuntur l.fin.C eodem.l.1. & 2.tit.14.l.1.tit.15 lib 4. fori, l. 1. & 2.tit 3 lib.7.*del fuero juzgo*,l.22.tit.14.par.7.l 80. in legibus ſtyli de quo crimine agunt Menoch. de recup. poſſ. rem.9.num. 382. Conan.lib. 1.cap 9 num. 10. Corraſ in l.congruit,numer.9.de offic.Præſid.Iul.Clar.lib.5. § fin.q. 68 nu.38.Boſ.in praxi.tit.de plagiarijs per tot.& tit.de furtis,num.41.Camera,iam citatus,cap.8.num.13.

103 Populatores, ſiue depopulatores agrorum puniuntur illis pœnis,quas incendiarios incidere ſupra diximus, n.49. verbo incendiarij.

104 Præuaricatores, quamuis illi proprie appellentur, qui cauſam aduerſariis ſuis donant,& ex parte auctoris,in partem rei concedunt, l.præuaricatores.212. D de verb.ſign. & l.1.D.de præuaricatoribus,placuit tamen, & præuaricatorem, etiam dici aduocatum,& procuratorem, qui clienteli,ſui quem defendendum ſuſcepit ſecreta detegit, & parti aduerſæ pandit:horum pęna infamia eſt,& extraordinaria,iure communi ex dict.legibus,& l. athletas.§.fin. D. de his qui not.infam. hodie autem augetur: quoniam præter infamiam,incidit in pœnam mortis naturalis,leg.fin.tit.6. par.3.tanquam aleuoſus(vt ſic loqui liceat)cuius legis maximum eſſe rigorem notat ibidem Gregor. & temperandam eſſe, ex l.9.& 13. eiuſdem titul. & l.2.titol.7.p.7.l.13. & l.57 tit. 16.lib.2. nouæ Recop.de quo late Menoch. de arbitr.caſu 313. Ægidius Boſius, tit. de præuaricatoribus Iul. Clarus,lib.1.§ fin.q.72.num.3.ordinarii,in dictit locis, & in l.1.C.de aduoc.diuerſ.iudicum.

105 Proditores qualiter ſint puniendi,ſi per inſidias aliquem occiderint,vide per eos Doctores,quos ſup.retulimus,verbo,homicidium,n.47.& vide inſ.dicenda verbo, veneficſ.

Litera. R.

106 Radens ſcripturam, aut monetam punitur pęna falſi, vt diximus ſup.nu.3. verbo,abraſio,& nu. 38.verbo,falſi crimen.

107 Rapina furti ſpecies eſt,ideo de eius pœnis dic. vt ſup. n. 41.verbo,furtum,& n.36.verbo expilato, in fine.

108 Raptus crimen grauiſſimum eſt, pęna mortis ſemper punitum, & amiſſione bonorum omnium, quæ raptæ mulieri iur.ciuili applicantur,ſimiliter,& iure Regin,niſi cum raptore contrahat, quod tamen iure canonico non erit admittendum, cui in hoc ſtandum eſt, ſi in eremo committatur hoc delictum vel ad eum raptor,cum rapta confugiat: apud nos eſt caſus *(de la hermandad)* & punitur pęna ſagittæ:de eius pœnis agit tex. in l. raptores,in l. ſiquis, non dicam ra. ere, C.de Epiſcop. & clericis.in l.vnica, C.de raptu virginum,in §.item lex Iulia,de vi,inſt.de publ.iudiciis, in cap.raptores, & per tot. 36.quæſt.2.in tit. de raptoribus, in Trid.ſeſſ.24.de reform. cap.6. in l. 12.& 13.tit.10. lib.4. fori in l. fin. tit.11. par. 2.in l.3.tit.20.in l.2. tit.31.par.7. in l.2.tit.13. libro 8. Recop. late ordinarii, in d. locis, maxime repetentes,in d. l. vn.& ii actores quos ſup. citauimus,verbo.coitus,per tot.maxime Clarus,lib.5.§.raptus.Boſius,tit. de raptu mulieris,Menochius,de arbitrariis.caſu 360.num. 30.Tou.num.39 plurimos retulit Maſcardus, conſil. 1254. Ant.Gomez.in l.80.Tau.num.39. Salzedo,ad Bernardum Diaz,cap. 76. Couarr. libro 2. variar.cap.20.num. 8. & in 4.2.par.§ 9 nu. 1.& ſeqq.ſub c.3 & late Peguera, in quæſt. criminalibus c.42.& cap.43.

109 Receptatores,quorũ peſſima malitia eſt;quia ſine eis latere nemo diu poſſet, puniendi ſunt eiſdem pœnis, quibus rei principales,& aliquando leuius,vt probatur,in l.1.D.de receptatoribus, in l.Metrodorum 40 D. de pęnis,in l.1.C. ſia,qui lat.occultau.l.18.tit.14.l.14.tit.29.parte 7. lege 1. & 2.tit.16.lib.8.ord.l.1.& 2.tit.19.libro 5.Recop.l.4.& 5. tit. 12.l.2.& 4.tit.16. l.4.tit.18.libro 8. nouæ Rec.ord. in d.locis,maxime Greg.in d.l.18.verſic.*ò los encubrieren*,Boſius, tit.de rapinis, num.15.cum alijs ibi,& tit. de falſa moneta, n.7.& tit. banniti, quid amittant,num.21.Iul.Clarus,lib.5. §.fin.q.90.num.10. Menoch.de arbitrar.lib.1.q.86.nu.23. & libro 2. caſu 344. per tot. & caſu 394.nu.95.Maſcardus conc.1259.Peguera,c.25.per tot.& c.29. nu.8.& c.36. nu. 7.& 9.Ant.Gomez,3.tom.c.3.nu.50.

Litera S.

110 Sacrilegium eſt rei ſacræ violatio, grauiſſimum quidem crimen, quod committitur circa perſonas, res, vel loca ſacra, & punitur pœna arbitraria,quæ non ſemel ad mortem naturalem extenditur,de quo extat integer tit.18.p.1.l.7.tit. 5.lib.1. fori, latiſſimè iura ciuilia, & canonica, de hoc delicto agentia proſequuntur Boſ.tit.de ſacril. Clar.§.ſacrilegiũ Menoc.de arb.caſ.384.Peguer.c.23.per tot. Bern. Diaz, & ibi Salzedo,in praxi,c.87.Cant.c.8.n.16.quos videbis.

111 Sacculatij qui vetitas artes exercentes in ſacculos partes ſubducunt,partem ſubtrahunt extra ordinem, plus tamen, quam fures puniendi ſunt,l.ſacculatij,7.D.de extraord.crimin.cui adde Pet.Crinitum,lib.17.de honeſta diſcipl.c.8.& Cæl.Rodigin.lib.3. lect.antiq. c.35. hi ſunt fraudulenti impoſtores,qui fraudibus ſuis alios decipiunt, explicat eleganter Cuiac.lib.10.obſer.c.27.

112 Sepulchrorũ violatores arbitrio iudicis puniũtur,quod ad mortẽ vſq;aliquando poterit extendi,l.1. & per tot.D.& C. de ſepul. viol.l.14.tit.13.p.1.l.12.tit.9.p.7.Iul.Clar.lib.5. §.fi. q.68.n.45.Cant.vbi ſup.c.8.n.39 latè,& eruditè Menoc.de arb.caſ.387.Boer.deciſ.316 nu.13.

113 Simoniæ crimen,quam ſit deteſtabile,nemo eſt qui ignoret,neq;eas pœnas,quas qui hoc committunt delictum incidunt, obuiæ.n.omnib.ſunt per totam, 1.q.1.tit.de ſymon.& t. 17.p.1.vbi latiſſimè ordinarij interpretes,integ.tract.ſcripſit Guill.Rodoan.de pœn.autem agit max.4.p.11.plurima Menoc.de arb.caſ.401.ex nu.20.Iul.Clar.lib.5.§.Simonia, Bern.Diaz,& ibi latè Salzedo,in prax.c.96. Cant.in d.c.8. n.43.Maſc.con.1305.cũ duab.ſeq.Couar.lib.1.var.c.20. n. 3.& in reg.peccatũ,2.p §.8.nu.7.qui alios plures retulerũt.

114 Sodomiæ atrociſſimum eſſe,& infandum delictũ,deprehenditur ſatis,ex l.cum vir.31.ff.ad l.Iul.de adult.quod quãois propriè tunc committatur,cum quis,cum alio maſculo nefandam libidinem exercet, omnis tamen coitus contra naturam ſub eo continetur, vt cum animali bruto, aut mulierum interſe,vt aduertunt infr.citandi.Pro quo omni iure pœna mortis ſemper fuit impoſita,que hodie, apud nos inexpiabiliter obſeruatur, poſtea flamis cadauere tradito, & bonis omnibus confiſcatis.dict.leg. cum vir, text. in §.item lex Iulia,de adulter. Inſtit. de publ.iudicijs,auth. vt non luxurientur homines contra naturam,collat.6.l.2.tit.21.par. 7.l.2.tit.9.lib.4.fori,l.1.tit.21.lib.8. nouæ recopil. proſequuntur ordinarij.,in d. locis,Boſios, in praxi,tit. de ſtrupo deteſtabili in maſculos,Clarus,lib. 5. §. Sodomia, Menoch.de arbitrarijs,caſu 286.Tiraq.in l.9.connubiali,num.107.Rebardus,lib.4.variarum, capit.fin. Maſcardus,con.1314.Anton.Gomez.19.in leg.80.Tauri num.32.Cantera, vbi ſup. cap.4.num.66. Barnardus Diaz, & ibi Salzedo latiſſime,in praxi cap. 86.* Referunt etiam plura in deteſtationem, & punitionem huius criminis,Farin.in prax.q.148.copioſiſſime Petrus Cenedus,qui infinitos propè refert, in collectaneis ad decretal. collect.130. pœnes quem plurea quæſtiones,vnde remiſſiuè,& an Eccleſiaſtica immunitate gaudeat, Farin.de immunit.in apendice, num. 98. Vbi ex communi reſoluit gaudere. Contrarium tamen tenuerunt Salzedo,& Humada relati à Bouadilla,lib.2.cap.14.num. 19. & 20.& vide eundem ibidem,cap.17. num. 65. & cap. 18. num. 59. & ſodomiæ (ſi conuictus ſit) defenſionem non dandam Farin.in praxi,tom.1.num.110.

115 Sortilegium crimen hodie frequentiſſ. ob vanas hominum opiniones,qui vt deſideriis ſuis ſatisfaciant, illud non verentur perpetrare grauiſſime puniendum eſt, quia affinitatem quandam,cum hæreſi habere videtur, vt & delictum quod à lamiis & ſtrigibus,aliiſq;ſuperſtitioſis hominibus patratur,in quorum maleficiorum explicatione, quia integri extant tit.& tractatus,nõ multũ immoramur,videndi enim hac de re ſunt ordinarij interpretes, in tit. de ſortilegijs,& tit.23.part.7.l.9.tit.1.l.1.tit.4.lib.8. ordin.l 5 cum ſeqq.tit.3. lib.8. nouę Recopil. quibus legibus varia pœnæ

in hoc

Digitized by Google

in hoc genus hominum conſtitutæ ſunt, vbi notant auctores de ſtrigibus, & lamijs, ſingulares tractatus edidit Bartholomeus Spineus alium tractatum de lamijs ſcripſit Franciſcus Poncinius, alium de ſtrigibus, Bernardus Comenſis, de ſortilegijs alterum Paulus Grillandus, de Sortibus Troilus Maluetius, de ſuperſtitionibus Martinus de Arles, qui adque varias videri poterunt, & Menoch. de arbit. caſu 388. Clar. lib. 5. hæreſis, n. 25. Bern. Diaz, in prax. c. 107. Cant. vbi ſup. c. 5. de ſortil. Auend. de exeq. mand. c. 32. in 2. p. Auil. in c. præt. c. 53. gl. adininos, & ante eos, Boſ. in prax. tit. de ſortil.

116 Stellionatus crimen, cum multifariam committatur, vt conſtat ex l. 1. & per tot. D. de crimine ſtellion. & C. eodem l. 10. tit. 3. part. 5. l. 7. & l. fin. tit. 16. part. 7. variè etiam puniri poterit, vt notanter tradit Menoch. de arbit. caſu 381. Anton. Gomez. 3. tom. cap. 7. quotieſcunque enim delictum aliquod certo, & ſpeciali nomine caret, crimen ſtellionatus dicitur, proinde iux. rei qualitatem erit animaduertendum, vt aſſerunt Menoch. & Gomez, vbi proxime. Quibus adde Tyberium Decianum, lib. 3. tract. criminal. lib. 3. cap. 17. num. 17 Petr. Gregorium, lib. 39. ſyntagmat. cap. 14. & vide eundem Iacobi. Menochium, in lib. additionum, ad commentarios, de arbitrariis, d. caſu 381. & in elegantibus deciſionibus, l. 1. §. vlt. l. tutor. 16. §. contrariam, l. ſiquis in pignore. 36. D. de pignorat. act. * Adde fine diſtinctione ſtellionatus crimen committi, vbicunque in contrahente adeſt dolus, l. 3. §. ſtellonatum illo tit. Ergo cum generalis hyppoteca, & obligatio non minus, quam ſpecialis res, & bona afficiat, obligari, leg. obligatione. 6. D. de pignoribus, quamuis eorum non impediat diſtractionem, vt bene conſiderat Fanus, de pignoribus. 1. membro quintæ partis, nu. 28. ad finem, tamen ſi cum quis bona aliqua vendit, quæ ante ſub generali obligatione comprehenſa fuerat, aſſerat ea libera, & vacua vendi, eſſeq; ab omni onere, & obligatione immunia, ſtellionatus crimen committit, vt contra Angelum, in l. 1. C. eodem, defendit Gomez, in d. cap. 7. ad fin. Azeued. in l. 2. tit. 15. nu. 2. lib. 5. Recop. induces, l. 2. tit. 16. part. 7. ibi: *Si la coſa no valieſſe tanto que cumplieſſe a ambos lo que dieron ſobre ella, pero ſi cumplieſſe non ſeria engaño*, adde Farin. q. 19. nu. 35. Boſium, tit. de crim. ſtelionatus, nu. 5. & plura exempla, in quibus ſtelionatus crimen committitur, vide apud Villadiegum in pract. in forma libellandi, in hoc crimine ſtelionatus, fol. 290.

117 Stuprum appellatur coitus cum virgine, quod lege Iulia, de adult. vindicatur in homine honeſto publicat. dimidiæ partis bonorum, in humili corporis coertione, cum relegatione, l. inter liberas, 6. §. lex, l. ſtuprũ, 34. D. ad l. Iul. de adult. l. 2. tit. 19. p. 7. præter quam pœnam iure canonico cogitur ſtuprator, aut ducere puellam in vxorem, aut eam dotare, c. 1. & 2. de adult. de qua re præter ord. in d. locis, & in §. item, lex Iul. de adult. inſt. de publ. iud. proſequuntur Boſ. in praxi, tit. de damnato, & punibili coitu, ex nu. 63. Clar. lib. 5. §. ſtuprũ. Menoc. de arb. caſu 288. Maſcar. con. 1338. Ant. Gom. in l. 8. Taur. n. 6. Cant. vbi ſup. c. 4. n. 10. Octau. deciſ. Pedem. 107. Bern. Diaz, & ibi Salzedo, in praxi, c. 83. Io. Gutierr. lib. 1. canon. quæſt. c. 37.

Litera T.

118 Teſtis falſus, qua ſit pœna puniendus, ſæpe ſup. diximus, maximè autem ſub num. 38. verbo, falſi crimen, & verbo, periurium, num. 75.

119 Terminorum motores, & occultatores, graue commiſſere delictum conſtat, grauibuſq; puniri pœnis, de quibus, in l. 2. & per tot. D. de termino moto, c. ex litteris, de probat. c. cauſam, 86. d. c. in legibus, 1. q. 5. l. 30. tit. 14. p. 7. l. 6. tit. 4. lib. 4. fori, in l. 104. del ſtylo, in l. 3. tit. 2. lib. 1. Recop. proſequitur Clar. lib. 5. §. fin. q. 83. nu. 10. Menoch. de arb. caſu 139. Petr. Greg. lib. 39. ſyntag. c. 13. & Boſ. in praxi, tit. de term. moto.

Litera V.

120 Vagabundi homines, & errantes, qui cum nullum certum domicilium habeant, perfectaque ſint valetudine, in otio perpetuo manentes, nullius aut ſuis, aut alienis operibus ſe conſtituunt pro conſuetudine cuiuſcunquè regionis, puniendi ſunt: de quibus in l. 1. & per tot. C. de mendicantibus validis, lib. 11. in l. 1. 2. 6. 11. & 12. tit. 11. lib. 8. Recopil. latè Peguera, cap. 4. & 5. Menoch. de recup. poſſ. rem. 10. nu. 50. Clarus, lib. 5. §. fin. quæſt. 38. num. 7.

121 Venatio quamuis iure naturali omnibus videatur permiſſa, l. quod in rerum, D. de aquir. rerum dom. l. 17. tit. 28. part. 3. iuſtiſſimè tamen ob publicum bonum aliquibus in menſibus omnibus eſt prohibita, clericis ſemper, & ſimiliter laicis ſi vetitis vtantur inſtrumentis, toto tit. de clericis, venatoribus, l. 1. & 2. cum ſeqq. tit. 8. lib. 7. Recop. Exornant Menochius, caſu 413. Couarr. in reg. peccatum 2. par. §. 8. num. 1. & 2. Soto, lib. 4. de iuſt. & iure, q. 6. art. 4. Nauarr. in Man. c. 17. nu. 120. & plurima ſcripſit Salzedo ad Bernard. Diaz in praxi, cap. 67. per totum, quem omnino videbitis ad quibus venationem, & piſcationem expectantes.

122 Veneficos, ideſt eos, qui venenis, malis medicamentis, ſuſurriſque magicis, homines occidunt, pluſquam eus, qui gladio, id faciunt puniendos eſſe ſcripſit, l. 1. C. de malefic. & mathem. extat integer tit. 23. par. 7. l. 5. 6. & 7. tit. 3. lib. 8. nouæ Recop. explicant DD. in d. locis, & in §. item lex Cornel. de ſicar. Inſt. de pub. iud. Alex. ab Alex. lib. 3. dier. genia. c. 5. Sigon. lib. 2. de iud. c. 31. Menoc. caſu 360. nu. 21. Couar. in Clem. ſi furioſus, 2. par. nu. 11. in princ. Cant. c. 5. per tot. Clar. lib. 5. §. hæreſis, nu. 25. & §. homicidium, nu. 13. Plaza, de delict. c. 20. Ant. Gom. 3. tom. c. 3. n. 7. infinitos refert Salzedo ad Bernardum Diaz, in praxi, c. 95.

123 Verberans aliquem hominem, aut mulierem, grauiſſimã ei irrogat iniuriam, eius autem pœna arbitraria erit, ex his quæ ſup. diximus, nu. 52. verbo, iniuriæ crimen.

124 Vim inferens, vt aliquem à ſua poſſeſſione eijciat, l. Iul. de vi publ. deportat. punitur, leg. 1. & per tot. D. ad l. Iul. de vi publ. l. ſiquis, 8. C. ad l. Iul. de vi, l. 8. tit. 10. p. 7. quæ deportationis pœna, cum in deſuetudinem abierit, vt notat Aymon. conſ. 224. eius loco alia arbitraria imponenda erit, vt in d. l. 8. verbo, *deſterrado*, notat Greg. ſpoliatus tamen ante omnia reſtituendus eſt, d. l. ſiquis, 8. l. 1. C. ſi per vim, vel alio mod. l. meminerint, C. vn. vi, c. 1. cum alijs, de reſt. ſpol. l. 5. tit. 10. p. 3. l. 5. tit. 14. lib. 3. ord. quod ſi ſine armis inferatur aliud eſt dicendum, vt in l. 1. D. ad l. Iul. de vi pri. l. 2. C. eo. d. l. 8. p. l. 10. tit. 2. par. 3. explicat Cuiac. lib. 1. obſer. c. 38. Couar. lib. 3. var. c. 16. n. 7. Si vero alicui mulieri illata ſit, dic vt ſup. n. 83. verbo, raptus.

125 Vſurarios varijs, & diuerſis punitos eſſe pœnis omni iure ſatis conſtat, & extant integri tit. in D. C. Decretalibus, & Sexto, de vſuris, & iur. Regio, in l. 5. tit. 2. lib. 4. fori, in l. 10. tit. 19. in l. 12. tit. 20. in l. 58. tit. 6. p. 1. in l. 31. in l. 40. tit. 11. p. 5. in l. 9. tit. 13. p. 1. in l. 4. tit. 6. p. 7. in toto tit. 6. lib. 8. Recop. apud Luſitanos extat tit. 4. lib. 4. ordin. agunt latiſſimè præter ordinarios, plures referendo, Couar. lib. 3. var. c. 1. & 3. Clar. lib. 5. §. vſura, Menoc. caſu 235. Maſcard. con. 1419. & ſeq. Peguer. in q. crim. c. 30. cum ſeq. Cant. c. 8. n. 50. Did. Eſpino, de teſtam. in Rub. gl. 13. latiſſimè Salzedo ad Bernard. Diaz, in praxi, c. 88. Quibus hactenus, de varijs delictorum pœnis dixiſſe ſufficiat.

Digitized by Google

MANVDVCTIONVM IVRIS CIVILIS, ET REGII HISPANI

Ad praxim,ſiue manualis aduocatorum,& tyronum iudicum promptuarij,hilari ſingularis,

PARS QVARTA.

MODVM, ET FORMAM PROCEDENDI in cauſis Appellationum,& Supplicationum, in ſecunda,vlteriore vè inſtantia,luculenta methodo complectens.

PRAELVDIA.

1 *Iuriſprudentiæ quis finis.*
2 *Iudex cuncta proceſſus acta rimari oportet.*
3 *Sapit omnibus horis nemo mortalium.*
4 *Appellationis inducendæ finis. Et nu.21.*
5 *Natura legis parens.*
6 *Appellatio quàm ſit mortalibus neceſſaria, & nu.9.*
7. *Appellationi,ara,templum,ſiue arx Romæ dicata.*
8. *Appellatio aliquãdo bene latas ſẽtẽtias,in peius reformat.*
10 *Appellationis in cauſa generalia præcepta obſeruanda proponuntur.*
11 *Appellationis materia vbi,& à quibus tractatur.*
12 *Appellare verbum varias habet in vſu iuris ſignificationes.*
13 *Appellare eſt ab inferiori ad ſuperiorem iudicem prouocare*
14 *Appellationis varia,& multiplex definitio.*
15 *Appellationis definitio.*
16 *Appellatio duplex,iudicialis,& extraiudicialis.*
17 *Appellatio iudicialis quæ?*
18 *Appellatio extraiudicialis quæ?*
19 *Appellatio extraiudicialis, etiam à non iudice interponitur:quæ potius prouocatio dicitur. Hiſpanè,requerimiento,& quomodo concipienda.*
20. *Appellatio extraiudicialis vim citationis quandoq; habet.*
21 *Appellatio iuris naturalis eſt,& nu.ſeq.*
22 *Dei iudicium,nec fallit,nec fallitur.*
23 *Appellatio,quo ad ſolemnitatem,& formã iuris poſitiui eſt*
24 *Appellationum antiqua Solonis lex.*
25 *Appellationum antiqua.12. tab.lex,eiuſque vſus paulatim à Romanis admiſſus.*
26. *Appellationis beneficium excommunicato conceditur,quia defenſio.*
27 *Appellatio,an poſſit per Principem tolli.*
28 *Appellatio,quatenus defenſio,differt à citatione.*
29 *Appellatione remota,cauſa committi,quare poſſit.*
30 *Cap.1.de reſcriptis,c.paſtoralis,53.de appell.*
31 *Appellatio multis in caſibus iure Hiſpano exploſa,l.16.tit.23.par.3.*
32 *Appellatio conuicto,& confeſſo,iuſte denegata.*

1 IVriſprudentiæ finis, cum is ſit, quem iuſtitia omnibus ob oculos proponit,quippè, vt ex iuſti, atque iniuſti ſcientia, id quod ſuum eſt cuique tribuatur,ei vero cuius non eſt,adimatur, quam rationem, & in delictis coercendis, retineri conuenit,ne pœna,aut maior ſit peccato aut illud forte non equet,vt ex vniuerſalibus iuris principijs deduces,§.iuſtitia,§.iuriſprudentia,Inſt.de iuſt.& iure, l.ſancimus,8 C.de pœnis.
2 † Iudicem, qui eiuſdem iuſtitiæ miniſter,& ſacerdos eſt,l.1. D.de iuſt.& iur.vt æquum ab iniquo ſeparet,licitum ab illicito ſecernat,cuncta rimari,ordinem. que rerũ plena inquiſitione diſcernere, cauſæ, & proceſſus (quod aiunt) merita ex amuſſim tequiparare oportere,docet Pontifex,in c.iudicantem,30.q.5.in c.1.de re iud.lib.6. quæ ſic obſeruare,vt neq;ad dextram, neq;ad ſiniſtram declines
3 vnquam, diuinum potius, quàm humanum cum ſit; Cum † nemo mortalium omnibus horis (vt eſt in prouerbio) ſapere ſoleat, præcipuè in iuris, atq;item boni, & æqui dimenſu,quem multi tramites, multi anfractus in tranſuerſũ agunt,l.omnis definitio,202. D.de reg.iur.(iuncta vera eius interpretatione,quam ſcripſimus in diſputatione de Mora,
4 n.10.)Ne quis † in iure deſtitutum in ea Republica,quæ legib.vt oportet,in ſtaurata eſt,conqueri poſſit,prudentiſſimo conſilio permiſſum eſt ei,qui ſententia parum iuſta,aut iniqua oneratur,maiorem iudicem *prouocare*,atque innocentiæ ſuæ præſidium quærere,c.omnis oppreſſus,c.ideo 2.q.6.
5 l.à ſententia.5. D.de appell.l.1.tit.23.p.3.Et quem † admodum naturam legis parentem colegimus, ita,& appellandi vſum ab ea profectum eſſe facile mihi perſuaſerint,vt origine quam vetuſtiſſimæ cenſeri poſſint: defenſio ſi quidẽ eſt, quam natura omnibus æquè indulget,c. cum ſpeciali.61.§.
9 porro,c.dilecto.63.de appell. Vndè † non tam vtilem,quàm neceſſarium appellandi vſum dixit Vlpianus,in l.1.D.de appell. & grande & generale bonũ mundo,idquè tam neceſſarium,quàm Sol mortalibus,D.Bern.lib.de conſid.ad Eug. Re vera quidẽ Sol iuſtitiæ eſt,prodens,ac redarguens opera tenebrarum, vti ex eod.retuli; Greg.Lop.in procem.t.23.p.3. quo,in loco Rex Alphonſus appellationẽ tutiſſimum, ac trãquillũ nauigantib.portũ, victis militib.munitiſſimã arcẽ
7 nuncupat.Quo† eodẽ nomine Liuius lib.3.duas arces libertatis tuẽdę, tribunitium auxilium, & prouocationẽ dixit,referen-

ſerente, Petr. Greg. lib. 52. ſyntagmat. cap. 10. num. 2. theriacamque contra ſententiam primi iudicis Baldus, in l. 1. ad
8 fin. C. ſi de momenta. poſſeſ. fuerit appellat. Ergo † quamuis (vt in d. l. 1. ait Vlp.) nonnumquam appellatio, etiã bene lata ſententias, in peius reformet, neque enim vtique ſemper melius pronunciat: qui nouiſſimus ſententiam laturus, eſt quia tamen frequentius iniquitatem, & imperitiam inferiorum iudicum corrigit; & vtilis, & neceſſaria ni-
9 mis iudicatur. Forenſibus † autem controuerſijs, & diſceptationibus adeo eſt frequens, vt nulla ſit lis, controuerſia, ſiue iudicialis diſceptatio nulla in qua ſaluberrimum appellationis remedium non experiamur. E re igitur veſtra, auditores optimi, materiæ hu us elucidatione eſſe iure cenſui extraordinariiſque huius anni lectionibus vobis exponere decreui. Et quamuis, vt quotidiana plenius eſſet attingenda, iuxta Iure Conſulti præceptum, in l. legauit. 25. D. de liberat. leg. cuius in hoc caſu Accurſius meminit, in d. leg. 1. gloſſ. 1. quia tamen multi hactenus, longiores de appellationibus tractatus ediderunt; noſtrumque inſtitutum eſt, tyrones, iudices, & aduocatos formam, & modum procedendi in cauſis appel ationum docere. Quodam veluti laconiſmo, rebus non late diſtenſis, ſed breui enarratione explicatis, vtiliores, & præcipuas rei quæſtiones proſequemur, commodiuſque, & planius multo præceptis quibuſdam Hiſpano ſermone propoſitis, ſinguliſque verbis, & clauſulis mox enarratis. Ecce iam illa.

10 Examinis, & inſtitutionis proceſſus, in cauſis appellationis, ſiue ſupplicationis præcepta.

1 *Lo primero que ſe ha de aduertir, es, quien interpuſò la apelacion, ſi la miſma parte, ò ſu legitimo procurador, ò algun tercero ſin tener poder. Si la interpuſò la parte en cauſa criminal, no eſtando preſo; en auſencia, ò rebeldia.*

2 *Si el que la interpuſo ſiendo verdadero litigante, teniendo conſortes en el pleyto, la interpuſo por ſi ſolo, y ſu interes, ò por, ſi y en nombre de ſus companeros y conſortes: y quando la apelacion de vno aprouecha à otro.*

3 *Si el que la interpuſo es el verdadero apelante, ò no lo ſiendo, quiere proſiguiendo la cauſa en ſegunda inſtancia, ſuplantar la apelacion del aduerſo.*

4 *Si murio el verdadero apelante deſpues de interpueſta la apelacion, quien la proſigue, y la cauſa, y razon que tiene para ello.*

5 *Si el ue ſe preſenta en grado de apelacion en ſegunda, o tercera inſtancia, no apelo en las primeras, por miedo del iuez inferior, y que diligencias ſe han de hazer en eſte caſo, para que el ſuperior admita la apelacion y que quando el apelante eſtuuo impedido.*

6 *Si auiendoſe interpueſto la apelacion, hizo el apelante nueuos auctos ante el iuez inferior de quien apelò, ſera viſto apartarſe de la apelacion, y quando lo podra hazer.*

7 *De que iuez, ò iuezes ſe interpuſo la apelacion: y ſi el iuez no la admite como ſe ha de proueer de remedio.*

8 *Para ante quien ſe apelò, y ſi auiendoſe apelado con palabras generales. Apelo para ante quien, y con derecho puedo, deuo, ſe puede proſeguir la apelacion, en el vltimo, y ſuperior tribunal, omiſſo medio.*

9 *Conſidereſe la forma, y tenor de la apelacion: con que palabras ſe interpuſo: y ſi ſe pidieron los apoſtolos por el apelante.*

10 *Dentro de que tiempo ſe interpuſo la apelacion, ſi eran paſſados los cinco dias en lo ſeglar, ò los diez en lo Eccleſiaſtico.*

11 *De que ſentencia, ò auto ſe apelo, ſi fue interlocutorio, aduiertaſe ſi tenia fuerza de ſententia diffinitiua: o era tal que tuuieſſe grauamen irreparable por ella.*

12 *Si la ſentencia de que ſe apelo ſe auia pronunciado en cauſa poſſeſſoria: ſi ſin embargo de la apelacion ſe ha de executar la ſentencia, ò deferir à la apelacion.*

13 *Si la ſententia difinitiua de que ſe apelò es ſegunda, ò tercera, y conforme con las primeras, y quando ſe diran tres ſentencias conformes.*

14 *Si la ſentencia de que ſe interpuſo la apelacion ſe auia pronunciado en cauſa, en que conforme à derecho no ſe deuia admitir la apelacion, y que cauſas ſon eſtas.*

15 *Si el iuez; de cuya ſentencia ſe apelò procedio en la cauſa ſin embargo de la apelacion, ò por la virtud de ſu comiſſion, y iuriſdicion, o por la naturaleza de la cauſa en la qual la apelacion debuelue, y no ſuſpende, y de los efetos de la apelacion.*

16 *Si ſiendo la cauſa de naturaleza, que en ella la apelacion debuelua, y ſuſpenda, procedio el inferior ſin embargo deſpues de la apelacion, o en el tiempo que ſe pudo apelar, quien ha de reponer lo hecho, y atentado, y por que remedio.*

17 *De que ſentencias no es neceſſario apelar, y de las nullidades de ellas, y dentro de quantos dias ſe ha de dezir de nullidad, y ante que iuezes.*

18 *Si ſin embargo de auerſe apelado en vn articulo podra el iuez inferior proceder en la cauſa, ò en otros articulos de la.*

19 *En la ſegunda inſtancia de que cauſas ſe puede conocer, ſi de ſolos los articulos que ſe trataron en la primera, ò otros nueuamente alegados, y intentados prouar:*

20 La cantidad de la cauſa ſobre que ſe ha litigado y apelado, y conforme à ella donde ſe ha de proſeguir en grado de apelacion.

21 Dentro de que tiempo ſe ha de proſeguir, y fenecer la cauſa en grado de apelacion: y del primero, y ſegundo fatal.

22 Deſpues de tres ſentencias conformes ſi ha lugar ſegunda ſuplicacion, y de la de las mil y quinientas doblas, como ſe ha de interponer, y ſeguir.

23 Eſtando prohibido apelarſe de vn iuez, ſi ſe podra ſuplicar de ſu ſentencia.

24 Auiendoſe confirmado la ſentencia del inferior por el ſuperior, qual de las dos ſentencias ſe ha de executar, y por quien.

25 Si ſe apelo friuola, y malicioſamente, como, y en que ha de ſer condenado el apelante.

11 HIs vigintiquinque præceptis, ſiue regulis expoſitis totam fere appellationum materiam comprehendes, verum quia plura ſunt negotia, quam vocabula, vt alias inquit I.C. in l. 4. D. de præſcriptis verbis. Poſſuntque aliqui occurrere caſus hiſce canonibus non comprehenſi, vt rem exacte tradamus, præter eos quos nominatim recenſebimus inl. dicendi ſunt in hac materia appellationum, Bart. & reliqui ordinarii, interpretes, Abbas, & Canoniſtæ in titulis de appellationibus, in Digeſtis, Codice, Decretalibus, Sexto, & Clement. & per totam 2. quæſt. 6. De ea namque agitur in Pandectis, ex tit. 1. ad tit. 14. lib. 49. & in Iuſtinianeo Codice, ex tit. 62. ad tit. 70. lib. 7. & Nouella conſtit. 23. 93. & 103. & noſtri ad tit. 23. part. 3. tit. 16. lib. 3. ordinamenti, tit. 18. lib. 4. nouæ Recopilat. diſputant. Extant de ea peculiares tractatus Guidonis Papæ Federici Schench, & Ioannis Ferrari, qui habent. 14. tomo, tractatuum in antiquis, ſcripſit, & Lancellotus integrum, & vtilem tractatum de appellationibus, ſiue de attentatis & Ioannes Vvameſius alterum ad titulum de appellationibus, in Decretalibus, late Petr. Rebuff. 3. tom. ad ll. Gallicas, tit. de appellationibus, & altero tit. de appellationibus ab abuſu, Antonius, Gabriel. 3. tom. commun. opinion. tit. de appellationibus, con. 1. ad 5. Guido Pap. deciſione 255. & 436. Pet. Greg. 3. part. ſyntag. lib. 50. tit. 2. Hugo Donellus, lib. 28. commen. ex cap. 4. ad cap. 10. vtiliter Ioſeph. Maſcardus, de probationibus, con. 114. ad con. 120. Hieron. Portoles, in additionibus ad Molinam. 1. tom. §. appellatio, Robert. Maranta, in praxi. 6. par. actu. 2. ex num. 1. Paz, in praxi, 6. par. 1. tomo in proœm. & per totum, & 2. tom. 5. par. cap. vnico, plures quæſtiones vtiliſſime, D. Chriſtophorus de Paz, in commentariis, l. 150. & ſequentium in legibus ſtyli Ioſephus de Seſſe, in tractat. inhibitio, cap. 2. §. 3. ex num. 88. & omnino videndus Hugo Celſus, iure portorio legum Regni, lit. A. verb. *apelacion*, ex num. 1. ad num. 73. & quo ad appellationes, quas dicimus, *de menor quantia*, quæ deferuntur ad ciuitatum decuriones, præter ea, quæ lato ſermone ſcribunt Didac. Perez, ad dict. tit. 16. lib. 3. ordin. & Alphonſus Azeuedo, ad d. tit. 18. lib. 4. nouæ Recopil. de qua re nos infra. §. 20. videbis eundem Azeuedo tractatu, de decurionibus, lib. 4. cap. 6. per totum, idem Didac. Perez, in l. 1. tit. 5. lib. 3. ord. gloſſa *Regidores.* Auendañ. in cap. Prætor, cap. 1. num. 31. & reſponſo. 26. Auiles, in forma ſyndicatus, art. 49. Ioan. Gutierrez de iuram. confirm. 3. par. cap. 5. Bouad. lib. 3. Politicæ, cap. 8. ex num. 183. Paz, in praxi, d. 6. par. cap. 1. §. vn. Monterroſo, in practic. 2. tractat. fol. 13. nos iam ad rei explicationem properemus. Quam, vt penitius exponamus, ne eam illotis (vt aiunt) aggrediamur manibus, nonnulla præmittenda ſunt.

12 Primo, verbum, *appellare*, varias habere ſignificationes præcipuas tres in libris noſtris. Interdum enim ſignificat aliud iudicio conuenire, quomodo apud Valerium libr. 4. cap. 8. *Neque de ſorte quenquam debitorum ſuorum, neque de vſura appellari à ſuis paſſus eſt*, & lib. 6. cap. 2. *pro eo pecuniam ſpopondi, quo nomine nunc appellor*, Senecam lib. 1. de benefic. *nemo beneficia in Kalendario ſcribit, nec auarus exactor ad horam diem debitorem appellat*, & lib. 2. cap. 6. *ſi appello, ſi ad iudicem voco, incipit non beneficium eſſe, ſed creditum.* Quintilian. lib. 5. cap. 11. *pauper eras, & tunc maxime à creditoribus appellaberis*, eodemque ſenſu, *ſponſorem appellare*, apud Cicer. lib. 1. epiſt. ad Atticum Hunc, *& bona nomina non appellando mala fieri*, Sextus Albius fœnerator crebris ſermonibus vſurpare ſolebat, ſic qui apud

13 I.C. in l. qui prior 29 D. de iudiciis, in l. fideiuſſor. 56. §. fi. D. de fideiuſſor. Interdum appellare eſt blanda oratione alicuius pudicitiam attentare, quo ſignificato Valer. Max. lib. 6. cap. 1. *Filiam de ſtupro appellare, corniculariam ſtupri cauſa appellare*, dixit Seneca, libr. 2. controuerſiarum. Ter. *Illum appellabit de ſtupro, adiectis precibus.* Quintilianus in declamatione pro milite contra Tribunum, appellatis de ſtupro vim adfers, & lib. 4. inſt. Orator. cap. 1. vxor marito dixit appellatam ſe de ſtupro à Tribuno, & apud Vlpianum, in l. item apud. 15. §. ſiquis virgines appellauerit. §. appellare, D. de iniuriis.

Poſtremo *appellare eſt*, ab inferiore iudice ad ſuperiorem prouocare, ſiue voce, ſiue porrectis libellis id fiat, in qua ſignificatione in omnibus huius tractationis locis (ſunt autem innumera) vſurpatur; dicimuſque appellare ad Imperatorem Principem, Præſidem, appellare iudicem, Senatum; appellare, in iudices, in arbitros: appellare à iudice; appellare Imperator magiſtratus; appellare aduerſus aliquem, aduerſus ſententiam; appellare contra ſententiam, contra aliquem, contra fiſcum, appellare de ſententia; & multa alia id genus, quæ paſſim offendes in libris noſtris, congeſſit autem diligens, & eruditus Briſſon. lib. 1. de verb. ſign. pag. 34. & ſeq.

14 Secundo præmittendum eſt, *appellationis*, varias, & multiplices definitiones à noſtris tradi, vt conſtat ex his, quos retulimus, ſup. n. 11. adeo, vt tot fere diffinitiones ſint, quot interpretes, qui hac de re ſcripſere, nos omiſſa extraiudiciali, de qua ſtatim ex Petr. Greg. & Donello ibi relatis, Cuiacio in paratitl. C. eod. Vveſemb. num. 3. in paratitl. D. hoc titul. qui effectu à communi Bar. Abb. & antiquorum

15 non multum diſcrepant, ſic definimus. *Appellatio eſt † ab inferiore iudice ad ſuperiorem facta prouocatio, vt is de ea re amplius cognoſcat, & prius, ſiue decretum, ſiue pronunciatum ſententia ſua corrigat, & in melius reformet*, Deſumimus, ex l. 1. D. de appell. l. 1. tit. 23. p. 3. Nam dicere, cum Oſtienſi *ſuſpenſionem iudicati per inferiorem*, quod frequens ius admittitur, & in his Scholis probatur, non placet eo, quod non ſemper appellatio ſuſpendat iudicatum, vt late infra multis in caſibus audiemus. Dicere *ratione grauaminis illati, vel inferendi*, quam ſiniſtræ adſert Bart. probat Abb. & multi ſequuntur, minus probatur, quia, & temere appellationes, & ſine grauamine interpoſitæ appellationes dicuntur, quamuis iniuſtæ ſint, vt in tit. C. *quorum appellat. non recipiantur.* Priora verba ſunt loco generis, comprehenduntque & extraiudicialem appellationem, de qua ſtatim poſteriora loco differentiæ, & quæ iudiciali tantum conueniunt.

16 Tertio præmitto, quod licet nonnulli, quorum meminit Petrus Greg. d. cap. 2. n. 4. & 5. plures appellationum ſpecies conſtituant crebriori tamen ſententia duplex tantum admittitur, vt ex aliis reſolutum Pet. Greg. d. n. 5 Ferrarius, lib. 1. de appel. c. 3. Rebuff. eod. tract. nu. 53. in præfat. Paz. d. 6. p. in proœm. num. 8. 9. & 10. Azeuedo, in rubc. tit. 18. num. 4. *Iudicialis, & extraiudicialis*, quæ diuiſio inſinuatur, in cap. cum ſit Romana 5. ibi, etiam extraiudicium, de appellat. in cap. tibi, in iudicio, vel extra de appellat. lib. 6. Iudicialis, † dicitur illa quæ de rebus in iudicium iam deductis in quacumque iudicii parte

ſit, de qua tota noſtra diſputatio, quæ & illa membra continet, qua alij conſtituunt, dum lunt eſſe ante iudicialem, quæ ante li is conteſtationem fi, cap. ſignificante, 34. cap. Rodulphus, 35. de reſcript. *Intra iudicialem*, quæ à ſententia diffinitiua toto hoc tractatu. *Poſt iudicialem*, quæ adijcitur executione, l. ab executore. 4. D. de appellat. l. ab executione. 5 C. quorum appellat. non recip. c. quoad conſultationẽ, 15. de re iudic.

18 *Extraiudicialis eſt*, quæ adhuc cauſa non cæpta interponitur, veluti ab ſpoliatione, aut electione, quæ pertinet potius ad cauſam inchoandam, cum tamen ipſa non inchoet, nec per eius interpoſitionem fiat litis pendẽtia, deciſio Rotæ 763. de appellat. in antiquis, late Francus, in cap. bonæ. 51. appell. ſoletque huiuſmodi appellatio, non appellatio, ſed prouocatio ad cauſam dici, cap. cum ſit Romana. 5. in
19 fine princip'j, de appellationibus. Fit autem † hæc prouocatio non tantum ab his, quæ geruntur per iudicem exequendo, vel ſtatuendo extra iudicium, & contra alias partes, quam litigantes: ſed etiam ab ijs, quæ aliquis alius contra nos, ſine iudicio agit, quod in electionibus frequenter contingit, vt in contentione, & diſcordia eligentium, plures enim in ea interponi ſolent appellationes, cap. conſiderauimus. 20. de electione; in quibus non tantum propter factas electiones, & aduerſus illas appellatio permittitur, ſi forte illæ non legitimæ dicantur, cap. Eccleſia. 48. de electione, aut de non idoneo factæ, cap. congregato. 53. de electione, cap. 1. cap. vt circa, 4. de electione, lib. 6. ſed etiam propter nondum factas aduerſus futuras, veluti ſiquis appellet, ne ſine eo ad electionem procedatur, cap. bonæ, 36. de electione, ne ad electionem procedatur, ſine conſenſu totius Cap. niſi omnibus abſentibus vocatis, cap. auditis, 29. de electione, ne ille, vel ille eligatur, cap. cum inter. 23. de electione, cap. qui contra 20. eodem tit. lib. 6. vt non niſi cannonica fiat electio, cap. cum nobis, 19. de electione. Cuius appellationis aduerſus futuram electionem ea eſt poteſtas, quod omnium eligentium poteſtatem ſuſpendat, dict. cap. cum nobis electionis progreſſum impediat, cap. quod ſicut, 28. de electione, & poſt appellationem acta electio, & electionis confirmatio, vt attentatum, & innouatum caſſari debeat, cap. conſiderauimus. 10. de electione, capit. ſi poſtquam. 33. eodem tit. lib. 6. quomodo ex Ioan. Vvames, in cap. conſtitutis. 23. num. 2. & 3. ſupplenda ſunt, quæ tradiderunt Petr. Gregor. cap. 2. ex num. 6. Robertus Lancelotus de attentatis, 2. part. cap. 12. ampliat. 17. ex nu. 20. Hæ prouocationes, ſiue appellationes, quæ extraiudiciales dicuntur, & in his ſimilibus caſibus fiunt, vulgo, *requerimientos* nuncupantur, in quibus ne quid deſit, in vna cera, & poſteriori parte vtile ſemper erit adijcere illa verba, taliter ex nunc prout ex tunc, ſaluo iure nullitatis tanquam à grauamine comminato, vel veroſimiliter inferendo appellare ad eum ad quem de iure poteſt, & debet, ſic conſuluit Guido Pap. deciſione 436. num. 33 & 73. quoniam placuit, etiam à futuro grauamine appellari poſſe, quando imminet, & veroſimiliter timetur, l. & in multis, 25. C. de appellat. aut b. de collatoribus, §. ſiquis autem putauerit, collatione 9. non alias, iuxta doctrinam eiuſdem Guidonis Papæ, tractatu de appellationibus, quæſtione 26. & cap. quæ latius ſcribit Speculator, titul. de appellation. §. 2. verſiculo trigeſimoſeptimo, & §. qualiter, verſic. *Deceſſe*, Innocent. in
20 cap. ſignificauerunt extra de teſtibus. Planè † quamuis in beneficialibus huiuſmodi extraiudicialis appellatio citationis vim habeat, & ita appellatus teneatur abſque alia noua citatione comparere, coram iudice ad quem appellat, & ſi non compareat in eum tanquam in contumacem ſtatui poſſit, vt docet Francus, in dict. cap. bonæ, Maranta, d. 6. par. cap. de appellat. num. 268. & eſt text. & ibi gloſſa, in cap. 1. de electione, in 6. in alijs tamen cauſis citatio exigitur Abb. in dict. cap. cum ſit Roman. columo. penult. quinimo ſi eam appellationem, qui interpoſuit deſeruerit, amplius non auditur, Ant. Nicclus, tract. de concor. gl. nu. 249. & regulariter, quid ea operetur Guido Pap. nu. 40. 41. & 42. latius Ferr. eod. tract. nu. 17. cum ſeq.

21 Quarto premitte appellationem ex illa ratione, quam ſupra num. 1. inſinuauimus. quippe ne via defenſionibus præcluderetur, & tanquam innocentiæ præſidium inſtitutam, d. cap. cum ſpeciali 61. §. porro, de appellat. in iſ naturalis eam eſſe ſatis oſtendere, ex regula l. vt vim, 3. D. de iuſtitia, & iure, l. ſcientiam, 45. §. qui cum aliter, D. ad legem Aquil. l. 1. C. vnde vi, Clem. Paſtoralis ad fin. de re iudic. vt nominatim docet Abb. num. 6 Mantua, nu. 13. in ſub hoc tit. Paz, d. par. 6. in proœm. num. 6. Pet. Greg. d. cap. 2. num. 52 qui, & aliam rationem addit à nobis, dict. num. 1. non omiſſa, vt ſolidius, & diligentius negotiorum merita in diuerſis tribunalibus excurerentur, l. 1. D. hoc tit. l. ad dictos, 6. C. de Epiſcop. aud. l. ad dictos, 29. C. de appell. fallitur quippe iudiciũ
22 hominum, & ſæpe, in quo differt à diuino, quia † Deus non fallit, nec fallitur, ſed veritati ſemper innititur, vt ex diuinis oraculis refertur, in cap. Spiritus Sanctus, 1. quæſt. 1. in cap. Deus quando, 24 q. 3. in cap. panem, de conſecratio, d. 2. in cap. à nobis 28. de ſententia excommun. quæ ratio cum eo tendat, vt ſine exceptione, & perpetuo vnicuique, quod ſuum eſt tribuatur. vt d. num. 1. audiuimus, vtramque iuris naturalis appellationem eſſe, quoad originem, & ſubſtan-
23 tiam ineuitabiliter conuincit. Licet † quoad ſolemnitatem, & formam iure ciuili inductam probet text. ſic intelligendus, in l. 2. §. ex actis, deinde Regibus conſules, ibi; *Lege lata factum eſt, vt ab eis prouocatio eſſet*, D. de orig. iur. l. vnica, ibi, *legum adminicula*, C. de ſententijs præfectorum Præto-
24 riorum. Quæ lex † ab antiquiſſima Solonis in duodecim tabulas tranſlata fluxit. Is cum ſuperiorem ciuilibus ſuis ſenatum, ſeu grauiſſimarum rerum Epheron, obſeruatorem ve, & legum ſuarum cuſtodem præſtituiſſet, ad eum etiam Epheſin, ſeù prouocationem perinde, atque ad tribunal in-
25 culpatius lege lata eſſe voluit. Vnde Publius † Valerius Publicola, qui exactis Regibus Lucio Tarquino Colatino in conſulatum ſuffectus fuit inter eas leges, quibus Plebeiam auctoritatem non nihil iuuare, erigereque conatus fuit, hanc vnam tulit. *Condemnatis a conſulibus ad Populum prouocare fas eſto*. Qui appellandi mos ad decem viros vſque eſt obſeruatus, & lege duodecim tabularum maior poteſtas propter authoritatis præſtantiam populo adiecta eſt, & ſic maiorem magiſtratum, populumque appellare eſt permiſſum. Cuius legis verba apud Iulium, lib. 3. de legibus hæc ſunt. *Iuſta imperia ſunto, hiſque ciues modeſte, ac ſine recuſatione parento. Magiſtratus, nec obedientem, & noxium ciuem, mulcta vinculis, verberibuſque coercento, ni par, maiorve poteſtas, populuſve prohibuiſſet, ad quos prouocatio eſto*. Cuius meminerunt Balduinus ad ll. Romuli, cap. 47. num. 8. Petr. Gregor. dict. lib. 50. tit. 2. num. 1. Ioann. Ferratius, iam relatus, lib. 1. cap. 2. num. 9. Populus itaque de mulcta per magiſtratum indicta reo prouocante cognoſcebat, cuius modi locus, apud Liuium in quinto, ſecundi belli Punici, vbi cum Spurius, & Lucius Caruillus, Tribunus Plebis, ducentum millium æris mulctam Marco poſthumio dixiſſent, cauſa eius certandæ Populus per ſuffragium conueneri, qui & Flacco Martiali Flamini mulctam remiſſit, quam Craſſus Conſul Pontifex Maximus, ei ſi à ſacris diceſſiſſet dixerat, vt Tullius in XI. Antoniana ſcriptum reliquit. Tandem apud præfectum vrbi appellandi neceſſitatem aliquando retentam eſſe dicitur, ad quem propagato imperio, totius Italiæ iuris dicendi auctoritas fuit delata. Poſtremo Reſpublica per Cæſarem dictatorem oppreſſa, vt omnis rerum ſumma penes Principem eſſe cæpit, ita & prouocationis cauſa, qui, vt damnati Maieſtatis, vel de vi prouocare non poſſent lege ſanxit, referente Balduino, dict. num. 8. Deinde Claudius Nero, communis humani generis pernicies, quo Patribus conſcriptis gratificaretur, Tyrannidiſque ergo conſtituendæ minus ſuſpicionis ciuitati præberet, cauit (apud Tranquilum) vt omnes appellationes à iudicibus ad Senatum fierent, & hoc non ſine pecuniæ periculo, cui, & Cornelius Tacitus. XIIII. hiſtoriarum lib. adſtipulatur, ergo, vt ex his conſtat, appellationem, quæ eſt innocentiæ præſidium, dicto § porro oppreſſerunt remedium, capit. ad Romana, in 2. 2. quæſt. 6. exornat Guido Pap. de appellationibus, nu. 7 & aduerſus iudicum iniurias defenſio, vnde, & in diſceptata propo-

8\. Recopilat. * Ex quibus grauiter poniendum priuatum qui pro poteſtate, Magiſtratum. quid ſciens dolo malo commiſerit, recte reſpondit S. C. in l.3 §.fin D. ad leg. Iul maieſt & ſeuere in quendam animaduertendum, qui magiſtratus nomen, ſibi falſo aſſumens libidinis cauſa mulieris domum iã clauſam reſerari fecit, & dolo malo ingreſſus per vim eam cognoſcere attentauit, decreui Kal. Iulij 1623, Pintiæ, dum in eius ſenatu Aulæ criminalium cauſarum præſiderem, iuſta eam etiam, quæ in propoſito ſcripſiſſe vidi Andr. Tiraquel. de nobilitate quæſt. 13. Baiardum ad Iulium Clarum. §. læſæ maieſtatis, num 7. & in terminis Franciſcum Marcum, decis. 514. nu. 3. ad finem.

64 Graſſatores qui, prædæ cauſa in ſtratis, & itinerib. furantur, qui & latrones famoſi dicuntur, & apud nos *ſalte adores* appellantur, pœna furcæ plectuntur, & quando diſtractionis corporis, tex. celeb. in l. capitalium. 28 §. graſſatores, & §. famoſos, D. de pœnis, l. 18. t. 14. part. 7. quo in caſu appellationi non eſt deferendum, ea ratione, l. g ſiqu s filio. 6. §. hi autem omnes, in fin. D. de iniuſt. rupt. l. 16. titul. 23. p. 3. quod delictum, cum & furtum ſit, ab his diſputatur, quorũ ſup. num. 42 meminimus, nominatim tamen Bart. & alij, in dict §. graſſatores, & dict. §. famoſos, idem Bart. Bald. & cæteri in authentica, ſed nouo iure, C. de ſeruit fugitiuis, Gregor. in dict. l. 18. gloſſ. 5. & 6. Anton. Gomez, dict. cap. 5. num. 10. [illegible] & omnes, in cap. inter alia, de immunitate Eccleſiarum, Couarr. lib. 2. variar. capit. 9. numer. 7. Menoch. dict. caſu 295. num. 14. & notanter Peguera, lib. deciſionum criminal. cap. 40. Cantera, d. cap. 8. num. 51.

Litera. H.

65 Hęreſis crimen cæteris omnibus perniciosum, quam late pateat, quantis pœnis, punitum ea ter, etſi non ſatis nemo e qui dubitet: principio punitur pęna perpetue infamiæ vſque ad ſecundam generationem. Secundò confiſcatione bonorum omnium, tertiò pœna mortis naturalis, in flammis, ſi pertinax fuerit, qui hoc admiſſi, ſin vero reſipuerit furcibus prius compreſſis poſtea ignibus tradetur, laicus ſit, ſiue clericus de qua re non ſolum ſparſa loca, & capita extant auctorum, ſed integri libri, & tractatus, extant enim in primis tituli, Codic. de hæreticis, & eodem in Decretalibus Sexto, & Clementinis, tit. 26. part. 7. tit. 4. lib. 8. ordin. tit. 3. lib. 8. Recopilat. in his locis ordinarij interpretes ediderunt tractatus de hęreſi, hæreticis, eorum punitione, & prauitate, Franciſcus Pagna, Paulus Grillandus, Nicolaus Ar[illegible]letanus, Gundiſaluus de Villadiego, Ludouicus Carerius, Arnaldus Albertinus, Iacobus, Simancas, Ioann. à Rojas Zanchinus Vgolinus, Conradus Brunus, & Bernardus Comenſis, qui omnes habentur vndecimo tomo, tractatuum diuerſorum. 2. p. ſcripſit Alphonſus de Caſtro, aduerſus hæreſes, & de iuſta hæreſi punitione, Boſius, in praxi, tit. de hæreticis, Iulius Clarus, lib. 5 §. hereſis Anton. Gomez in l. 78. Tau. Couar. lib. 2. variarum, cap. 8. Menoch. de arb. caſu, 372. cum ſeqq. Ioſeph Maſcard. conſ 858. cum multis ſequentibus. Bernardus Diaz, in pract. cap. 114. & ſeq. & ibi lariſſimè Salzedo Didac. Cantera, lib. quęſt. crimin. vit. par. cap. 1. & plurimi alij, quos recenſet Didac. Spino, de teſtamentis, gluſ 12. Rubricæ.

66 Homicidium immane quidem ſcelus, & delictum, veteribus legibus pœna mortis punitur, Geneſeos, c. 4. & 9. Exodi, c. 20. & 21. Matthæi. cap. 5. 19. & 26 Marci, cap. 10. & 14. Lucæ, cap. 18. & 22. Ioann. capit. 18. Idque & lege vndecima Romuli poſtea fuit cautum, & Numæ. Pompilij conſtitutione admiſſum, vt referunt Feſtus libro 14. Balduin. ad leges Romuli, capit. 11. Carolus Sigonius, lib. 2. de iudicijs, cap. 30. tandem leg Cornelia. de ſicarijs probatum vt Iuſtin. refert. 10. § item lex Cornel. de ſicarijs, Inſt. de publicis iudicijs, l. g. prima, & per tot. D. & C. ad lege Cornel. de ſicarijs, lege tertia, C. de Epiſc. aud. lege. 1. & ſeqq. tit 8. part. ſeptima lege prima, titul. 17. libro 4 fori, l. 1. tit. 13. lib. 8. ordin. l. 1 tit. 23. lib. 8 Recopilla. extat etiam tit. de homicidio, in Decretalibus, Sexto, & Clementinis, & tex. in cap. at ſi clerici. 4. in c. clerici. 8. in c. cum non ab homine. 10. de iudiciis, cap. tuæ 6. de pœnis, cap. miror, cap. ſiquis viduam. 50. diſt. cap. presbyter. 81. diſt. In Tridentino, ſeſſ. 14. de reformatione, cap. 7. & ſeſ. 24. cap. 6. quod in homicidio, voluntario. ſine dubio procedit, vt in dictis locis obſeruant ordinarii interpretes late Boſius, in practica, tit. de homicidio, Clarus, lib. 5. §. homicidium, Menoch. de arbitr. caſu. 270. num. 22. & caſu. 275. & caſu. 277. cum ſequentibus, & caſu 324. num. 11. & caſu. 329 num. 7. & caſu. 344. num. 6. & caſu. 361. & caſu. 470. num. 21. & caſu. 471. & de recuperanda poſſeſſione, rem. 5. nu. 51. Plaza, de delictis, cap. 10. Anton. Gomez. 3 tomo, cap. 3. Couarru. in Clementina, ſi furioſus. 2 par. Cantera, vbi ſup. cap. 6. Maſcardus, conſ. 864. & ſeqq. Bernardus Diaz, in practicis, & ibi Salzedo, cap. 94. & punitione huius delicti, apud varias gentes, Alexand. ab Alex. lib. 3. dierum genialium, cap. 5. & ibi Tiraquel. quod ſi homicidium non voluntarium ſit, ſed neceſſarium, aut caſuale aliter dicendum eſt, vt in l. 13. cum ſeqq. tit. 6. p. 1. l. 1. & 3. d. tit. 8. par. 7. & per eoſdem DD. paulo ante adductos, quos videbis.

Litera. I.

67 Immunitatis Eccleſiaſticæ violatores, qui confugientes ad Eccleſias extrahunt, qui illa gaudere poterant delinquẽtes, tanquam rei criminis læſæ maieſtatis puniendi ſunt, l. præſenti. 6. C. de his qui ad Eccleſ. confug. & de iure canonico excommunicantur, cap. miror, cap. ſiquis contumax, cap. quiſquis. 17. q. 4. conſonat, l. 4. tit. 11. par. 1. l. 7. tit. 5. lib. 2. fori, l. 3. & ſeq. tit. 2. lib. Recopil. Concil. Trident. ſeſſ. 25. cap. 20. & nouiſſime extat Motus Proprius Greg XIIII. dat. Rom. Khalend. Iunii, An. 1591. quo omnes antiquæ pœnæ confirmantur, & aliæ inſuper adduntur, ſtatuitur, vt illis etiam in caſibus, in quibus reus delinquens extrahi iuſte poteſt, id non fiat abſque ſuperioris iudicis Eccleſiaſtici licentia, etſi renouatur antiqua Saliceti opinio, id probantis, in d. l. præſenti generali conſuetudine iam abolita, vt teſtatur, Iul. Clarus, lib. 5. §. fin. q. 30. num. 20. cum Couarr. Greg. & alij, Paz, in praxi 5. part. 1. tomo cap. 3. §. 3. numer. 15. & ſeqq.

78 Incendiarii, quorum malitiam peſſimam de populatricem, & horrendam appellat tex. in cap. peſſimam. 23. q. 18. præter damni reſtitutionem, cui ſunt abnoxii pęna mortis puniuntur, l. capitalium. 28. §. incendiarii, D. de pęnis, l. fin. D. de incend. ruina, & naufrag. l. data opera. 11. C. de his qui accuſ. non poſſ. quæ iure Regio comprobatur, in l. 9. tit. 10. par. 7. l. 11 tit. 5. lib. 4. fori, l. 6. tit. 12. lib. 8. Recopilat. & dimidia bonorum pars confiſcatur, l. 39. tit. 19. lib. 8. ordin. l. 8. tit. 26. lib. 8. Recopilat. iure Canonico excommunicantur, dict. cap. peſſimam, coniuncto cap. ſiquis domum, de iniurus, cap. tua nos, ſententia excommunicationis, & Eccleſiaſtica immunitate priuantur, cap. inter alia de immunit. Eccleſ. l. fin. tit. 5. lib. 1. fori, l. 4. tit. 11. par. 1. l. 3. tit. 2. lib. 1. nouæ Recopilat. de qua re plurima notatu digna, præter ordinarios, in dictis locis, & in l. 1. & ſequent. D. de offic. Pręf. vigil. ſcripſerunt Alex. ab Alex. lib. 6. dierum genialium, cap. 20. Io. Roſinus, lib 7. antiquit. Romanorum cap. 14. Petr. Greg. lib. 36 ſyntag. nat. cap. 19. Ioſeph. Ludouicus, deciſ. Perutina 25. Rebuffus, de priuilegiis ſcholarium, priuilegio. 103. Cataneus, in conſuetudine Burgundiæ, Rub. 1. num. 50. Grammaticus, deciſ. 3. Afflictis deciſ. 57. Socinus, reg 178. Menoch. de arbit. caſu. 390. & conſil. 53. volum. 1. Maſcardus, con. 892. Boſius, in praxi, tit. de incendiariis, Clarus, lib. 5. § fin. q. 77. num. 19. Bernardus Diaz, in pract. cap. 105. & ibi Salzedo Nauarr. in Manual. cap. 17. num. 100. Cantera, vbi ſup. cap. 8. ex n. 29.* Hæc quando incendium dolo, & nocendi animo factum eſt, quod ſi non ex dolo ſed culpa eueniet, qui cauſam incendio dedit corporaliter non plectitur, ſed quanti incendium factum non eſſe intereſt condemnatur, l. qui ædes, 9. l. final. D. de incendio ruina, & naufr. gio, & induces, l. ſi vt certo. 5. §. quod vero ſe nectu te, D. commodati, niſi caſu, & fortuito contingat, præter alicuius voluntatem, l. ſiquis fumo 49. §. quod dicitur, D. ad legem Aquil. l. ſi alius 7. §. eſt & de alia, D. quod vi, aut clam

l. cum

Digitized by Google

leg cum dunbris 52. § damni familia. D. pro ſocio. & inducces. l quæ fortuitis. 6. C. de pignorat. actione. adde Bald. omnino videndum, conſil. 142. lib. 3. Hic eſt proxima quæſtio non infrequens, quid ſiquis, eiuſve ſerui, aut famuli illius mandato ignem immittere, dum tamen rei licitæ operam dant, veluti vel lege vel ſtatuto permittente, vt in ſpecie. l. qui occidit 30. §. fin. D. ad l. Falcid. l. ſi vēdita 11. D. de peric. & commo. rei venditæ, vide Ioſeph. Ludouiſ. dict. deciſ. Peruſina. 25. maxime, num. 21. Alexand. conſil. 59. lib. 1. Angelus, de maledicis, verbo, *incendiarum*, gloſ. cuius rei, num. 9. 11. & 12. Menoch. dict. caſu. 390. Farin. in praxi crim. 3. p. q. 110. cap. 3. ex nu. 116.

69 Inceſtus crimen quod committitur, quando inter ſe affines, vel conſanguinei coeunt, aut perpetratur fornicatio, & abſq; colore, & figura matrimonij. & tunc imponitur adulterii pęna, l. ſi adulterium cū inceſto. 38. D. ad l. Iul. de adult. l. 1. 2. & 3. tit. 18 p. 7. & in ſuper dimidiā bonorum pars cōfiſcatur l. 7. tit. vlt. lib. 8. ordin. l. 7. tit. 20. lib. 8 nouę Recopil. vnde in viro erit pęna mortis muliere flagellorum, & detruſionis in monaſterium. leg. penultima, tit. 17. par. 7. Quæ adulterii pęna, cum hodie immutata ſit, ex l. 80. Tau. & iis, quæ ſup. diximus, num. 4. pęna inceſtus arbitraria erit, quāuis in primo gradu ſemper pœna mortis imponatur, vt ſæpius fuiſſe factum teſtatur Clarus. lib. 5. §. inceſtus Boerius deciſ. 318. Petrus Gregor. lib 36. ſyntagm. cap. 7. ex num. 7. qui de hoc crimine late agunt, & Anton. Gomez, in l. 80. Taur. ex no. 15. Boſius, in praxi, tit. de coitu damnato. ex num. 71. Couarru. in 4. 2. par. cap. 6. §. 8. num. 2. Cantera, vbi ſup. cap. 4. num 54. Bernardus, Diaz, in praxi, & ibidem Salzedo, cap. 84. Menoch. de arbitr. caſu. 329. num. 3. Maſcar-

70 dus, con. 897. Quid ſi † in figura matrimonii inceſtus committatur in gradibus diſpenſare ſolitis, mitior pœna imponenda erit, ex authentic. de inceſt. nupt. §. 1. collat. 2. authētica inceſtas nuptias, C. de inceſt. nupt. dict. l. 3. tit. 18 par. 7. maxime ſub conditione (ſi Papa diſpenſauerit) argumento l. auunculo. 5. D. de cond. ſine cauſa, iuncta l. in tempus, 62. D. de hæred. inſtitu. de qua cond. late Couarru. vbi ſup. cap. 3. num. 7. Ioan. Gutierrez, lib. 1. canonicarum quæſt. c. 22. Quæ tamen ſententia, mihi difficilis hodie videtur ex Clem. 1. de conſang. & affin. & Triden. ſeſſ. 24. de reform. matrim. cap. 5. ibi: *ſpe diſpenſationis conſequendæ careat*. Vnde ipſe etiam hoc caſu inceſtum committentes punirem aliquantulum, tamen leuiori pœna.

71 Infringens alterius domum, Eccleſiam, ſiue carcerem, qua pęna puniri debeat diximus. ſup. nu. 17. & 36.

72 Iniuriæ crimen, quod latiſſime patet committeos, quāuis olim lege 12. tabularum pœna 25. aſſium tantum puniretur, vt conſtat ex eius verbis relatis ab Gellio, li 20. noct Atti. cap. 1. Alex. ab Alex. lib. 6. cap. 10. Balduin. ad leg. 12 tabularum, cap. 62. Anton. Aug. cap. 33. Franc. Hotoman. pag. 218. poſtea arbitrarie puniri cœpit. §. in ſumma, Inſt. de iniuriis. l. fin. D. eodem l. 21. tit. 9. part. 7. l. 3. tit. 9. lib. 8. ordin. coniunct. l. 3 tit. 10. lib. 8. Recop. Idemque, & iure canonico admittendum eſt ex ſententia Hoſt. in Rubrica. de iniuriis, no. 3. cogendique ſunt clerici iniuriato veniam poſtulare, quam ſi recuſauerint, degradantur, cap. Clericus maledicus. 46. diſt. efficiunturque, tam clerici, quam laici, qui iniuriæ iudicio damnantur infames, l. 1. de his qui not. infam. docent Abb Felin. & aliis, in cap. cum te, de re iud. & ſemper arbitrariam pęnam imponendam eſſe pro hoc crimine, ſiue verbis, ſiue facto, ſiue ſcriptura commiſſum ſit docuit communis ſententia, de qua per Bart. in leg. 3. D. de libe. & poſthu. vbi Paul. Alex. & alii, D. de liber. & poſth. Ioan. Coraſio, in l. ſi tam auguſti, num. 7. D. de ſeruitut. Iul. Clar. libro 5. §. iniuria, Iacob. Menoch. de arbitr. caſu. 263. Thomas Gramaticus, deciſ. 37. Boerius, conſil. 4. Petr. Gregor lib. 38. ſyntagmat. cap. 1. & ſeqq. Boſius. in praxi, tit. de iniuriis, Maſcardus, con. 902. & ſequent. Peguera, lib. deciſ.

73 crimin. cap. 13. Hodie nouiori iure Hiſpano, † qui alicui conuitium dixerit ex illis nominatis, in lege 1. titulo 10. libro 8. nouæ Recopil. videlicet Gafo, Sometico, Cornudo, traydor, herege, tornadizo, ò à muger que tenga marido, puta, vel quid ſimile, vt aleuoſo, & hechizero, beuuo, iudio, & vltra pœnam arbitriam, & pecuniariam ibi ſtatutam, tenebitur palinodiam decantare, vulgo *deſdezirſe*, niſi nobilis fuerit, aut clericus, ex eadem lege. & communi ſententia, Gregor. vbi ſup. & in l. 8. tit. 7. part. 7. Didaco Perez, ſub tit. 9 lib. 8. ord. Ioann. Arze de Otalora, de nobilitate 5 par. cap. vlt. nu 6 Auiles. in capp. Prat. in proœm. num. 20. Couarr. lib. 1. var. cap. 11. Petr. Plaza lib. 1. de delictis. cap. 1. per tot. Parſad. lib. 1. rerum quotidian. cap. 17. Padilla, in l. verbum, volo, num. 5. C. de fideicommiſ. Per. de Salazar, de vſu, & conſuetudine, cap. 1. num. 85. & ſeqq. Salzedo, ad Bernardum Diaz, cap. 66. qui iuxta d. l. 2. & iniuriarum crimen videndi ſunt.

74 Iudex corruptus pecunia, olim arbitrarie puniebatur a l. lex Iulia 7 § hodie, D. ad leg. Iul. repetund. poſtea quadruplo. l. 1. C. eodem authenticorum iure accipiens pecuniam in triplum, promiſſionem in duplum, authentica, ſed nouo iure, C. de pœna iud. qui male iudicauit, notat Iul. Paul. lib. 5. ſent. tit. 28. & ibi Cuiacius, idem Cuiac. lib. 6. obſeruat. cap. 18. Carol. Sigonius. lib. 2. de antiquo iure Prouinciarum, cap. 5 & cap. 11. & lib. 2. de iudiciis, capite 27. in princ. & fine, Iacobus Rebardus, libro 3 variarum, capite 15. Menoch libro 2 de arbitr. caſu 342. Quod noſtris etiam legibus ſemper fuit punitum, lege 6. titulo 4. parte 3. lege 8. titulo 1. parte 7 lege 2. titulo 13. libro 2. ord. & in duplum damnabatur antea. hodie in ſeptuplum, cum officii, priuatione, pragmatica 57. lege 6. lege 56. titulo 5. libro 2. lege 1. titulo 6. libro 3. lege 21. titulo 1 lege 6. titulo 21. libro 9. in noua Recopil. notat Montaluus, in lege 2. gloſſa fin. titulo 7. libro primo fori Gregor. in dicta lege 6. parte verbo, *no recibandon*. Auiles, in capite primo, prætorum, verbo, dadiuas, Auendañus ibidem, capite 2. ex numero 4 Didacus Perez, in lege fin. titulo 14. libro ord. Couarru. in regula, peccatum 2. parte §. 3 numero primo Nauar. in Man. cap. 17. numero 32. Ioan. Oroſcius, & Petr Velez de Gueuara, in lege plebiſcito 18. D. de off. Præſid. adeo vt neque eſculentum neque poculentum in magna paruavè quantitate poſſit recipere, vt per eoſdem DD. & aliquid diximus ſup. nu. 25.

Litera. L.

75 Læſæ maieſtatis crimen, quod committitur, cum quid poſſit animo aduerſus Principem, vel Rempublicam perpetratur, & aliis pluribus modis de quibus, & leges, & auctores ſtatim citandi, punitur pœna mortis naturalis, perpetuæ infamię, in filios etiam, & poſteros deſcendit, & confiſcatione omnium bonorum dote excepta, & dimidia parte, quæſitorum conſtante matrimonio, quæ mulieri reſeruantur, qua de re latiſſime, I C. & Cæſares, in lege prima & ſeqq. D. & C. ad lege Iul. Maieſt. & in §. primo inſt. de publ. iudiciis, maxime autem, in l. quiſquis, Codice. illo titulo de iure canonico laicus excommunicatur, & in monaſterium detruditur, clericus degradatur, verbaliter tantum ex communi ſententia, quæ pœnæ a iure ciuili impoſitæ Regiis legibus confirmantur, lege prima, & ſeqq. titulo 2. parte 7. lege prima & ſeqq. titulo 7. libro 8. ordin. lege prima & ſeqq. tit. 18. libro 8. Recopilat. lege decima titulo 9. libro 5. eiuſdem Recopilat. lege 6. titulo 13. parte 2. & proditoris ædes diruuntur euertuntur que, & aratro in eas inducto, ſale deinde aſperguntur, dicta lege 6. titulo 13. lege fin titulo 19. lege 6. titulo 27. parte 2. eius filii maſculi, præter infamiæ notam, hæreditatis etiam extraneæ incapaces ſiunt, fœminæ, non ſic, quia quartam partem bonorum maternorum habere poſſunt, iure antiquo, hodie vti ego exiſtimo integram hæreditatem ſcripſerunt de crimine læſæ maieſtatis integros tractatus Martinus Laudenſis, Hieronymus Gigas, & incertus alius auctor, qui omnes habentur 11. tom. diuerſorum Doctorum tractatuum prima parte latiſſime præter ordinarios in dictis locis, Paul. Manutius, de legibus Romanis, fol. 54. Palma, tract. de fiſco, in rubr. de crimine leſæ maieſtatis, Antonius Contius ad leg. Iuliam maieſtatis Anton. Auguſtinus, Franciſcus Hotoman. Priſteius, de legibus, verbo, Iulis maieſtatis. Marcerius libro 2. opinionum, cap. 14. Matthæus de Afflictis, in cap. 1.

verſ.

Digitized by Google

verſic. & bona committentium, ex num. 53. quæ ſint regalia in vſibus feudorum, vbi tradit quadraginta quinque modus, in quibus hoc crimen committitur, Capicius, deciſ. 230. Octauianus, deciſ. 80. Crauetta, conſil. 6. & conſil. 319. Boſius, tit. de crimine læſæ maieſtatis, Iulius Clar. lib. 5. §. læſæ maieſtatis, Angel. de maleficijs, verſic. *Et hay traydito la tua patria*, Menoch. de arbit. caſu. 319. num. 29. & de recuper. poſſeſſione remed. 1. num. 334 & rem. 5. num. 52. Mascardus, con. 462. Folerius, in practica, verſic. item quod commiſſit crimen læſæ maieſtatis, per tot. Pet. Gregor. lib. 33. ſyntagmat. cap. 3 & lib 35 cap. 1. Gregor. Lopez. & Didac. Perez in dictis legibus Regijs, Ant. Gomez 3. tom cap. 2. numer. 6 Couarr. lib. 2. variarum. cap 8. & cap. 9. num. 4. Bernardus Diaz & ibi Salzedo, in praxi, cap. 118. & 119. Cantera, vbi ſup. cap. 2. per tot. Ioann. Parad. lib. 1. rerum quotid. cap. 21. Simancas. de Catholicis inſt. tit. 9. & Ioan. Matienzo, in d. l. 10. tit. 9. lib. 5. Recop.

76 Lamiæ qua pœna puniri debeant vide inf verbo. Sortilegium, vbi de his, & ſtrigibus, & alijs ſuperſtitioſis delictis agemus.

Latrones qualiter plectantur diximus ſup. verbo, furtum & verbo graſſatores ſub nu. 42. & 45.

77 *Lenocinij* crimen, quod non tantum à marito, ſed & ab alijs committi ſolet, grauiter omni iura punitur. Primo enim ſi maritus hoc perpetret delictum, vt quia ab adultero aliquid accepit, vel vxorem in adulterio deprehenſam detinuerit, aut eius adulterium tacendo diſſimulet, & cum pellicum ſit inter vicina. Iure ciuili ab accuſatione adulterij repellitur, infamis efficitur, & tandem nouiori iure pęna mortis plectebatur, l. cum mulier 47. D. ſoluto matrim. l. 2. D. ad leg. Iul. de adulter. l. 1. l. athletas. §. qui lenocinium. D. de his qui not. infam. l. palam. §. fin. D. de ritu nup. auth. de lenonibus. §. pręconizamus, collat. 3. quæ pœnæ antiquo iure Partitarum comprobantur, in l. 4. titulo 6. in leg. 7. titulo 17. in l. 2. tit. 22. parte 7. quamuis de generali conſuetudine, iam non imponatur pœna mortis, ſed publicæ ignominiæ, cum flagellis & triremibus perpetuis, ſi bis, id delictum commiſerit maritus, de qua lenocinij ſpecie, & eius pœna agunt Doctores, in l. 2. D. ad leg. Iul. de adult. & in l. 2. & in l. ſine metu. 17. C. eodem, & in aliis locis ſup. relatis Guilliełmus Benedictus, in cap. Raynutius, verbo cuidam Petro, num 62. Iulius Clarus, lib. 5. §. fin. q. 68. nu. 23. Folerius, in practica. 1. p. 2. ſpecie, verſic. item quod fuit leno, Pet. Greg. lib. 36 ſyntagmat. cap. 11. Maſcardus, con. 322. num. 5. Palacios Rubios, in repet. cap. per veſtras. 3. notab. § 21. nu. 23. Greg. in dictis legibus par. Didac. Perez, in l. fin. verbo, *rufianes*, tit. 24. lib. 8. ord. Anton. Gomez, in leg. 80. Tau. num. 73. Ludouicus Peguera, cap. 15. per tot. Couarr. in 4. 2. part. cap. 7. §. 2. num. 4. Auiles, in cap. Prætorum, cap. 47. verbo, manceba, num. 3. Auendaño, de exequend. mandatis. 1. par. cap. 22. num. 7. & 2. par. cap. 6. num. 1. Pet. de Salazar, de viu, & conſuet. cap. 1. num. 91. Cantera, vbi

78 ſup. cap. 4. ex nu. 59. Quod ſi non à marito, † ſed ab alio homine, vel muliere lenocinium committatur, qui intercedunt cum fœminis, vt aliis viris ſe proſtituant, quos internunçios, ſiue alcahuetes appellamus, l. palam §. lenocinium, D. de ritu nupt. l. mariti 29. § plectitur, D. ad leg. Iul. de adulter. leg. 1. tit. 22 p. 7. qui ſiue pretio, ſiue gratis id faciant iure ciuili iiſdem pœnis ſubijciuntur, quas maritos notari ſup. diximus, idem iure Regio l. 4. tit. 6. l. 2. tit. 22. par 7. tit. 10. lib. 4. fori, ſi mulier nupta fuerit, virgo, aut vidua honeſte viuens, quamuis viu hæ, quæ non recipiantur, vt notat Didac. Perez, vbi ſup Salazar iam relatus, cap. 2. num. 24. & ſeq. ſed cum infami mitra, vulgo, *coroza*, flagellantur iudicijque in ſuper arbitrio puniuntur. Nec hi tantummodo, ſed & qui eorum opera viuit, l. 7. tit. 10. lib. 4. fori, l. 5. tit 9. p. 7. & hi etiam qui lucri cauſa proſtitutas habent fœminas, ſiue in caupona, ſiue ſtabulo, ſiue in publico, lupanari eiſdem puniendi ſunt pœnis, vt in d. legibus 1. & 4. tit. 22. p. rt. 7. quod ſi earum ſunt domini, aut patres, dominica, ſiue patria poteſtate priuantur, l. ſi lenones, 13. C. de Epiſc. aud. quamuis nouiori iure aliud ſit ſiquidem pro prima vice publica ignominia plectuntur, & per decē annos ad triremes dānātur, pro ſecūda flagellātur, & perpetuis triremibus puniuntur, l. fin. tit. 4. lib. 8. ord. coniuncta, l. 45. & 10. tit. 11. lib. 8. Recopilat. mulieres vero quæ huiuſmodi lenones habent, publicè flagellandæ ſunt, veſtibus quibus induuntur amiſſis, d. l. 4. tit. 11. lib. 8. Recopilat.

79 Ludentes vltra à lege permiſſum, vel taxillis, aut alijs inſtrumentis prohibitis, qualiter ſint puniendi diximus ſup. num. 7. verbo. Aleatores.

Litera. M.

80 Maledicus in Deum, Sanctos, Principem, ſiue eius conſiliarios quomodo debeat puniri, vide ſup. num. 14. verbo, blaſphemiæ, vbi eos retulimus, qui de huius peccati pœnis agunt.

81 Mathematicus, qui inique, & ſuperſtitioſè artem ſuam exercent, an ſint aliqua pœna puniendi, vide inf. verbo, ſortilegium.

82 Matricidi, ideſt, qui matrem ſuam occidit, qua ſit pœna puniendus, vide inf. verbo, parricidium.

Mendicantes validi, qui cum poſſint, ſibi victū proprijs laboribus, & induſtria quærere, oſtiatim mendicare, & otio frui volunt, & ex alieno viuere, mortaliter peccant, & in rem publicam, veroſque pauperes non parùm, quare punitos eos, & omni iure apud omnes nationes conſtat, l. 1. C. de mendicantibus validis, lib. 11. authentico de quęſtoribus, § ſi verò vitæ occaſionem, iunctis, quæ in propoſito præter ordinarios diligenter, & doctè rem è media antiquitate repetentes adducunt Petr. Gregor. lib. 39. ſyntagmat. cap. 6. num. 12. & 13. cum ſeqq. Tyber Decianus. 1. tom. de delictis, lib. 4. cap. 13. Iulius Clarus, lib. 5. § fi. q. 39. nu. 8. Iacobus Menochius, lib. 2. de arbitrar. centur. 6. caſu. 532. per tot. Ludouic. Peguera, lib. ſingulari, deciſ. criminal. cap. 1. per tot. eis nec eleemoſynam dari poſſe, nec oportere probat text. iuncta gl. in cap. 1. diſt. 82. l. 4. verbo, *ſtrar*, tit. 5. par. 1. l. 4. tit. 20. part. 2. nouiſſimequè graues indictas pęnas conſtat, ex l. 1. tit. 11. lib. 8. nouæ Recopil. vbi multa in propoſito Alphonſ. de Azeu. maximè, ex num. 3. quem præter alios videbis, quibus addes, & inualidos eſſe quoque mendicantes puniendos, qui ſe ipſos, hac de cauſa, vt mendicent debilitarūt, ſeu eriuiq; qui ſuos filios eò debilitāt, ꝙ nō paucos noſtro hoc, & antiquiore, ēt ſæculo feciſſe accepimus, aduertitquè Fran. Ripa, tract. de peſte, tit. de remedijs præſeruatiuis contra peſtem, num. 174. Menoch. & Ludouicus Peguera, iam citati.

83 Monialem carnaliter cognoſcens, grauiſſimis ſubijciendus eſt pęnis, de quibus diximus ſup. num. 22. verbo, coitus, verſic. ſeptimo prohibetur.

84 Monetam falſam cudēs, aut iuxta eam aliquid committens, vltimo ſupplicatio afficiendus eſt, diximus ſup. num. 38. verbo, falſi crimen.

85 Monomachiam exercentes puniendi ſunt illis, de quibus ſup. num. 31. diximus, verbo. Duellorum vſus.

86 Monopolium exercentes, qui in generalem prohibitionē legis Iuliæ, de annona, committunt illis pœnis puniri poteſunt, quarum ſup. meminimus, num. 10. verbo, annonam, & confiscat. omnium bonorum & exilio perpetuo à ciuitate, l. 1. C. de monopolijs, & in l. 2. tit. 7. part. 5. vbi ordinarij interpretes, Innocentius, in cap. cum omnes, & in cap. cum acceſſiſſent, de conſtitut. in cap. ſignificaſti, de appella. Felinus, in cap. accedentes, de præſcription. Lucas de Penna, in l. fin. C. de legatio lib. 10. Rebuffus, ad conſtitut. Regni, tractatu de magiſtris artificiorum, art. 4. gl. 2. Soto, libr. 6. de iuſtitia, & iure, q. 2. art. vltimo, Auendañ. de exequen. mandat. 1. p. cap. 19. num. 31. Ioann. Matienzo, ad l. 1. gloſ. 9. nu. 13. tit. 14. lib. 5. Recopil. vbi Azeuedo, num. 14. Boſius, tit. de vnionibus, & colligationibus, num. 4.

Litera. N.

87 Nomen ſuum mutans in alterius fraudem, crimen falſi committit, & punitur pęnis de quibus ſup. num. 38. ver. falſi, & in l. 1. C. de mut. nomin. l. 2. tit. 7. part. 7. quę nunquam

erit

Digitized by Google

erit lethalis vno caſu excepto de quo in l.39.tit. 9. libro 6. ord.l.14 tit.18.lib.6.nouæ Recopil.extat etiam,l.10. tit.2. p.4. & plura alijs relatis tradit Iacob. Menochius, de arbitrariis,caſu 318.per totum.

88 Notarius fabricans, ſiue conficiens aliquod inſtrumentum falſum,aut iuxta inſtrumenta aliquam falſitatem committens,punietur,vt diximus,dicto numero 38.verbo falſi crimen.

Litera. O.

89 Occidens alium, ſiue palam, ſiue proditorie, ſiue gladio, ſiue veneno, qua puniendus ſit pęna,vide per eos Doctores, quos ſupra retulimus, numero 47. verbo, Homicidium.

90 Occidens ſe ipſum quamuis poſt mortem, apud aliquas gentes in cadauere non puniretur,ex his quæ cum aliis recenſent Iacob.Menoch. de arbitr.caſu 284. idemque ſi tædio vitæ,id feciſſet iure Romano,& Partitarum obſeruaretur,l.1.& ſeqq. D. & C.de bonis eorum,qui ante ſent. mortem ſibi conſciuer. l. 24.tit.1. l.2.tit. 27.par.7 Hodie vero omnia eius bona fiſco applicantur, ſi hæredes deſcendentes non habeat,l.9. tit.13 l.19 tit. fin.lib.8.ordinam.l. 8.tit.23. lib. 8.Recop, & eius corpori Eccleſiaſtica ſepultura denegatur,cap.placuit.23 quæſt,5.cap. ex p.11. de ſepulturis aliud erit ſi metu pœnæ, id perpetrauit delictum, vt late per ordinarios, in dictis locis, & in l 2. C.qui teſtam fac. poſſ. Felinus in cap. contingit, de ſent.excom. Menochius vbi ſup. Anton, Gomez.3.tom.cap 3 num. 13.& 14. Plaza,de delictis,cap.23. Didac.Couarru.lib.2.var. cap.1.num.11. Camera,vbi ſup.cap.6.nu.53

91 Occultans latrones,aut aliis criminibus reos, iiſdem illis pœnis ſubiiciendus eſt quibus rei principales ſunt puniendi,l.1.D.de receptatoribus, lege prima & 2.Codice de iis qui latron.occultau. de quo ſupra late,verbo, Receptatores.

Litera. P.

92 Parricidium immane quidem, atque infandum facinus, & ſcelus,quod ab his committitur,qui patrem matrem,fratrem, aut ſororem occidunt,aut alios, quorum meminit l. C.in l. 1.D.ad leg.Pomp.de parricid.& Imper.in l.1.C de his quæ par. vel liber.occid.maximis ſemper fuit punitum pęnis licet diuerſis apud varias gentes,vt commemorat Alexan. ab Alex. libro 3.genial.dierum,cap.3. Balduinus ad leges Romuli,cap 11. Sigonius,libro 2.de iudiciis,cap. 31. Britonius,lib.2.de formulis,pag.155.in p. Ioan.Corratius, in l.2 § deinde cum ærarium, nu.16.D.de orig.iuris. Hodie autem huius delicti pœna eſt, quæ a Iuſtiniano refertur, in §.alia deinde lex,Inſt de publ.iudiciis,ex l.pęna 9.D.ad leg. Pompeiam,& in d.l. vn. & in l.6.tit.9.C. Theod. comprobata,l.12.tit.8 par.7 exornant præter ſup.citatos.Idem Ioann. Corat. in d.l.2.§. deinde Cornelius. D.de orig. iuris,n. 10.& in l.Diuus,nu.5 D. de off.Præſid. & ibidem Petr. Velez de Gueuara,nu.12.Anton.Gumez 3 tom cap 3. ex nu, 3. Plaza,de delictis,cap 22.Cantera,in q.cap 6.num.24.Couarr. in Clem ſi furioſus,2.p.in initio,num. 10. & 12. Bernard. Diaz.in praxi,cap. 96. & ibi Salzedo, Iulius Clarus, libr. 5.§.Parricidium,Petr.Gregorius,libr.26. ſyntagm.cap, 24. Menoch.de arbitr.caſu 356.ante quos Plato,lib.9. de legibus & Iulius Paul.lib.5. ſent.tit.24. & ibi Iacob. Cuiatius. * Quibus omnino addes,quæ diſerte & docte poſt hæc ſcripſit eruditus Dominus Ioannes de Solorzano integro libello, de parricidii, vbi ad ſatietatem, quæ huc pertinent videre poteris.

93 Partum exponentis pœna quæ ſit, diximus,ſup.num. 39. verbo,exponens Infantem.

94 Partus ſuppoſiti, crimen ſpeciem falſi eſſe diximus ſup. nu.38.verbo,falſi crimen,eius pœna videbis per eos Doctores,quos ibi retulimus.

95 Peculatus crimē, furti ſpecies eſt committitur enim,cum quis publicam,vel ſacram pecuniam furatur, quod ſi is an-tea ſuo periculo, aut cura eam habebat, capitaliter lege Iulia peculatus punitur:ſin minus deportatione,l.1. & per tot. D.ad leg.Iul.pecul.l. 1. C.de crimi.peculat. l.1.tit.17.part. 2.l. 18.tit. 14. par.7.de quo aliqua Robertus,lib.2 receptæ lecti.cap. 2.Alcia.lib.1.diſput. capit. 3 Duarenus,lib.2.diſput. cap. 26.Rebardus, lib.2.variarum,cap.13. Anton. Auguſtinus,lib.1. emendat. c.3. Menochius de arbit. caſu 389. in princ, & hodie etiam ſi ſua cura pecuniam hanc non habuerit, qui eam furatus eſt, grauius punietur, quia ſacrilegium committit,vt dicemus infra verbo,ſacrilegium,& notant Doctores ſup.citati, nu.24 verbo,furtum.

96 Periurii crimen grauiſſimum quidem,& deteſtabile eſt, vt conſtat Leuitici,cap.19.Malachiæ,cap 4. Zachariæ. cap, 5.Mathæi item,cap. 5. Platone,lib. 11.de legibus,Cicerone, lib.2.de legibus, Ariſtotele,in rhetorica ad Alexan. punitur pœna mortis æternæ, vt cum D August. & S. d homa reſoluit Soto,lib.8.de iuſt.& iure,q.2.art. 2.& 3. Caſtro,lib.8 aduerſus hæreſes, verbo, periurium, ſed vt omiſſis variis Doctorum opinionibus diſtinguentes inter periuriorum pœ-

97 nas,rem diluce intelligas ſic definiens. Periurium † ſi promiſſorium eſt,punitur pœna infamię, gloſſ in l. Lucius, 21. verbo debeant, D.de his qui notant. infam.gloſ. in cap. quicumque,verbo reciperetur 6.q. 1.text. in 1.ioſ mes. 6.q. 1. cap.ſiquis conuictus 24.q.5.l 26.tit.11.par 3.l.2.tit.5 par 7. deinde ei numquā fides adhibetur,neq.eius teſtimonio creditur,cap.ſicut 9.cap.teſtimonium 54.de teſtibus,cap.parvuli 16.q.5.d.l.20.par.& quamuis olim non puniretur alia pęna hodie amiſſione omnium bonorum periurium promiſſorum vindicatur,l.1.tit.6. libro 8.antiq. ord.l.1.tit. 17 lib 8.Recop.late Couarr. in cap. quamuis pactum 1. par. §. 7. Bologneius,& Cagnolus,num.181.& ibi Padilla,num. 17. in leg.ſiquis maior,C.de tranſactionibus,Clarus,libro 5.§. periurium num.3. Cauallinus,libro.2.milleloquiorum, cap. 590. Didac.Perez,in l. 1.verbo poſitiones,tit. 4.lib. 3.ord. col.9 8.poſt alios,in l.2.C. de reb.cred.& iuriu. Ripa in cap. 2.num 9.de reſcript.Caſſaneus,in conſuetudinibus Burgundiæ, Rub.10.§.12.num.22.Gregor.Lopez,per tex.ibi in lege 27.verbo,*caſa de ſaguſada*, titulo 11.parte 3 Auendañ. de

98 exequend. mandatis,2 par.cap.27.ex numer. 8. † Quod ſi periurium ſit aſſertorium arbitrarie punietur, ex communi interpretatione, l.fin.D.de crimine ſtellionat.cui coniunges non male,lege 2. titulo 15.libro 5. nouæ Recop.reſoluit Alex. in lege 3. §.dato,& in lege ſi duo §. fin D. de iur. iur.Doctores paulo ante citati,& Afflictis ad conſtitut.Neapoli.libro 3.rubrica 55.numero 11. Robert.lib. 2.diſput.cap. 37 ſententi. cap.20.col. 2 Contius, ad lege 2. Codice ad legem Iuliam maieſt.Duarenus,libro 2 diſput.capite 37.cum multis Menoch.de arbitr.caſu 319.per totum,quod quidem periurium, cum abſque falſo non committatur, pęna falſi

99 punietur. Hodie † quinta pars dentium ſolet adimi teſti falſum aſſerenti,lege fin. titulo 16.part.3. coniuncta lege 3. titulo 12. libro 4 fori,& nouiſſime loco huius pęnæ ad triremes damnatur,l.7. tit. 17.lib. 8.Recop.aliqui pacitur pęnam talionis,l 83.Tau.lege 4.tit.17.& diximus ſup. numero 38.verbo,falſi. Adde etiam quod eſt ex communi alia ſent. quam reſoluitne Couarr. & alii ſup.citati, Bolius, in praxi, titulo de periuriis, numero primo & 2. Boerius, decis. 305. & dicta lege 26 titul 11.parte 3. ſiquis quando poſitionibus reſp. periurauerit, nullam pateretur pęnam, hodie vltra

100 alias periuriis impoſitas, quas incidit † punitur amiſſ. cauſæ,& tex contis marapetinis,lege 2. titulo 7.libro 4. Recop.cōſtituta lege ſecunda titulo 17.libro 8.eiuſdem Recop. notat Did. Perez vbi ſupra col.919. Auend.d.c.1 p.27. num, 17.& videbis Bernard. Diaz,& ibi Salzedo,in praxi,cap. 94. Didac.Cantera,in quęſtion.criminalib.cap.de plena probat. num.31.

101 Piratæ qq. ſubiiciendi ſint pœnis, repete ex his quæ ſupra tradidimus,verbo graſſatores,ſub num.42.& verbo,furtum numero 42.

102 Plagiarii ſunt,qui hominem liberum libertum, ſeruumve alienum,dolo malo vendiderint emerint, celauerint,donauerint,aut quocunque modo alienauerint,l.1.& per totum ſſ.ad l.Flauiam,de plagiariis, qui ſi nobiles fuerint in metallum

ſallum damnantur ſi ignobiles vltimo ſopplicio ſubijciuntur l.fin.C eodem,l.1. & 2.tit.14.l.1.tit.15 lib 4. fori, l. 1. & 5.tit 3 lib.7.*del fuero juzgo*,l.52.tit.14.par.7.l 80. in legibus ſtyli de quo crimine aguot Menoch. de recup. poſſ. rem.9.num. 382. Conan.lib. 1.cap 9 num. 10. Corraſ in l.congruit,numer.9.de offic. Præſid.Iul.Clar.lib.5. § fin.q. 68 nu.38.Boſ.in praxi.tit.de plagiarijs per tot.& tit.de furtis,num.42.Camera,iam citatus,cap.8.num.13.

103 Populatores, ſiue depopulatores agrorum puniuntur illis pœnis,quas incendiarios incidere ſupra diximus, n.49. verbo incendiarij.

104 Præuaricatores, quomodo illi proprie appellentur, qui cauſam aduerſariis ſuis donant,& ex parte auctoris,in partem rei concedunt, l.præuaricatores.212. D de verb.ſign. l.1.D.de præuaricatoribus,placuit tamen, & præuaricatorem, etiam dici aduocatum,& procuratorem, qui clientuli,ſui quem defendendum ſuſcepit ſecreta deregit, & parti aduerſæ pandit:horum pęna infamia eſt,& extraordinaria,iure communi ex dict.legibus,& l. athletas.§.fin. D. de his qui not.infam. hodie autem augetur : quoniam præter infamiam,incidit in pœnam mortis naturalis,leg.fin.tit.6. par.3.tanquam aleuoſus(vt ſic loqui liceat)cuius legis maximum eſſe rigorem notat ibidem Gregor. & temperandam eſſe, ex l.9.& 13. eiuſdem titul. & l.2.titul.7.p.7.l.13. & l.17 tit. 16.lib.2. nouæ Recop.de quo late Menoch. de arbitr.caſu 323. Ægidius Boſius, tit. de præuaricatoribus Iul.Clarus,lib.5.§ fin.q.72.num.3.ordinarii,in dictis locis, & in l.1.C.de aduoc.diuerſ.iudicum.

105 Proditores qualiter ſint puniendi,ſi per inſidias aliquem occiderint,vide per eos Doctores,quos ſup.retulimus,verbo,homicidium,n.47.& vide inf.dicenda verbo, venefici.

Litera. R.

106 Radens ſcripturam, aut monetam punitur pęna falſi, vt diximus ſup.nu.3. verbo,abraſio,& nu. 38.verbo,falſi crimen.

107 Rapina furti ſpecies eſt,ideo de eius pœnis dic. vt ſup. n. 41.verbo,furtum,& n.36.verbo expilato, in fine.

108 Raptus crimen grauiſſimum eſt, pęna mortis ſemper punitum, & amiſſione bonorum omnium, quæ raptæ mulieri iur.ciuili applicantur,ſimiliter,& iure Regio,niſi cum raptore contrahat, quod tamen iure canonico non erit admittendum, cui in hoc ſtandum eſt, ſi in eremo committatur hoc delictum vel ad eum raptor,cum rapta confugiat: apud nos eſt caſus *(de la hermandad)* & punitur pœna fagitiæ:de eius pœnis agit tex. in l. raptores,in l. ſiquis, non dicam ra. ere, C.de Epiſcop. & clericis,in l.vnica, C.de raptu virginum,in §.item lex Iulia,de vi,inſt.de publ.iudiciis, in cap.raptores, & per tot. 36.quæſt.2.in tit. de raptoribus, in Trid.ſeſſ.24.de reform. cap.6. in l. 12.& 13.tit.10. lib.4. fori in l. fin. tit. 11. par. 1.in l.3.tit.20.in l.2.tit.31.par.7. in l.2.tit.13. libro 8. Recop. late ordinarii, in d. locis, maxime repetentes,in d. l. vn.& ii actores quos ſup. citauimus, verbo,coitus,per tot.maxime Clarus,lib.5.§.raptus.Boſius,tit. de rapto mulieris,Menochius,de arbitrariis,caſo 360.num. 30.Tau.num.39 plurimos retulit Maſcardus, conſil. 1254. Ant.Gomez,in l.80.Tau.num.39. Salzedo,ad Bernardum Diaz,cap. 76. Couarr. libro 2. variar.cap.20.num. 8. & in 4.2.par.§.9 nu.1.& ſeqq.ſub c.3 & late Peguera, in quæſt. criminalibus c.42.& cap.43.

109 Receptatores,quorũ peſſima malitia eſt:quia ſine eis latere nemo diu poſſet, puniendi ſunt eiſdem pœnis, quibus rei principales,& aliquando leuius,vt probatur,in l.1.D.de receptatoribus, in l.Metrodorum 40 D. de pęnis,in l.1.C. his,qui lat.occultau.l.18.tit.14.l.14.tit.29.parte 7. lege 1. & 2.tit.16.lib.8.ord.l.1.& 2.tit.19.libro 5.Recop.l.4.& 5. tit. 12.l.2.& 4.tit.16. l 4.tit.18.libro 8. nouæ Rec.ord. in d.locis,maxime Greg.in d.l.18.verſic.ó *los encubrieren*,Boſius, tit.de rapinis, num.15.cum alijs ibi,& tit. de falſa moneta, n.7.& tit. banniti, quid amittant,num.21.Iul.Clarus,lib.5. §.fin.q.90.num.10. Menoch.de arbitrar.lib.1.q.86.nu.23. & libro 2. caſu 344. per tot. & caſu 394.nu.95.Maſcardus conc. 1259. Peguera,c.25.per tot.& c.29. nu.8.& c.36. nu. 7.& 9.Ant.Gomez,3.tom.c.3.nu.50.

Litera S.

110 Sacrilegium eſt rei ſacræ violatio, grauiſſimum quidem crimen, quod committitur circa perſonas, res, vel loca ſacra, & punitur pœna arbitraria,quæ non ſemel ad mortem naturalem extenditur,de quo extat integer tit.18.p.1.l.7.tit. 5.lib.1.fori, latiſſimè iura ciuilia, & canonica, de hoc delicto agentia proſequuntur Boſ.tit.de ſacril.Clar.§.ſacrilegiũ Menoc.de arb.caſ.384.Peguer.c.24.per tot. Bern. Diaz, & ibi Salzedo,in praxi,c.87.Cant.c.8.n.16.quos videbis.

111 Saccularij qui vetitas artes exercentes in ſacculos partes ſubducunt,partem ſubtrahunt extra ordinem. plus tamen, quam fures puniendi ſunt,l.ſaccularij,7. D.de extraord.crimin.cui adde Pet.Crinitum,lib.17.de honeſta diſcipl.c.8.& Cæl.Rodigin.lib.3. lect.antiq. c.35. hi ſunt fraudulenti impoſtores,qui fraudibus ſuis alios decipiunt, explicat eleganter Cuiac.lib.10.obſer.c.27.

112 Sepulchrorũ violatores arbitrio iudicis puniũtur,quod ad mortẽ vſq;aliquando poterit extendi,l.1.& per tot.D.& C. de ſepul.viol.l.14.tit.13.p.1.l.12.tit.9.p.7.Iul.Clar.lib.5.§.ſi. q.68.n.45.Cant.vbi ſup.c.8.n.39 latè,& eruditè Menoc.de arb.caſ.387.Boer.deciſ.316 nu.13.

113 Simoniæ crimen,quam ſit deteſtabile,nemo eſt qui ignoret,neq;eas pœnas,quas qui hoc committunt delictum incidunt, obuiæ.n.omnib.ſunt per totam, 1.q.1.tit.de ſymon.& t.17.p.1.vbi latiſſimè ordinarij interpretes,integ.tract.ſcripſit Guill.Rodoan.de pœn.autem agit ma.2.4.p.11.plurima Menoc.de arb.caſ.401.ex nu.20.Iul.Clar.lib.5.§.Simonia, Bern.Diaz,& ibi latè Salzedo,in prax.c.96. Cant.in d.c.8. n.43.Maſc.con.1305.cũ duab.ſeq.Couar.lib.1.var.c.20. n. 3.& in reg.peccatũ,2.p §.8.nu.7.qui alios plures retulerũt.

114 Sodomiæ atrociſſimum eſſe,& infandum delictũ,deprehenditur ſatis,ex l.cum vir.31.ff.ad l.Iul.de adult.quod quãuis propriè tunc committatur,cum quis,cum alio maſculo nefandam libidinem exercet, omnis tamen coitus contra naturam ſub eo continetur, vt cum animali bruto, aut mulierum intcrſe,vt aduertunt infr.citandi.Pro quo omni iure pœna mortis ſemper fuit impoſita,que hodie, apud nos inexpiabiliter obſeruatur, poſtea flamis cadauere tradito, & bonis omnibus confiſcatis,dict.leg. cum vir, text. in §.item lex Iulia,de adulter. Inſtit. de publ.iudicijs,auth. vt non luxurientur homines contra naturam,collat.6.l.2.tit.21.par. 7.l.2.tit.9.lib.4.fori,l.1.tit.21.lib.8. nouæ recopil. proſequuntur ordinarij.,in d. locis,Boſius, in praxi,tit. de ſtrupo deteſtabili in maſculos,Clarus,lib.5. §. Sodomia, Menoch.de arbitrarijs,caſu 286.Tiraq.in l.9.connubiali,num.107.Rebardus,lib.4.variarum, capit.fin. Maſcardus,con.1314.Anton.Gomez.19.in leg.80.Tauri num.32.Cantera, vbi ſup. cap.4.num.66. Barnardus Diaz, & ibi Salzedo latiſſime,in praxi cap. 86. * Referunt etiam plura in deteſtationem, & punitionem huius criminis,Farin.in prax.q.148.copioſiſſime Petrus Cenedus,qui infinitos prope refert, in collectaneis ad decretal. collect.130. pœnes quem plures quæſtiones,vnde remiſſiuè,& an Eccleſiaſtica immunitate gaudeat, Farin.de immunit.in apendice, num. 98. Vbi ex communi reſoluit gaudere. Contrarium tamen tenuerunt Salzedo,& Humada relati à Bouadilla,lib.2.cap.14.num. 19. & 20.& vide eundem ibidem,cap.17. num. 65. & cap. 18. num. 59. & ſodomiæ (ſi conuictus ſit) defenſionem non dandam Farin.in praxi,tom.1 num.110.

115 Sortilegium crimen hodie frequentiſſ. ob vanas hominum opiniones,qui vt deſideriis ſuis ſatisfaciant, illud non verentur perpetrare grauiſſime puniendum eſt, quia affinitatem quandam,cum hæreſi habere videtur, vt & delictum quod à lamiis & ſtrigibus,aliiſq;ſuperſtitioſis hominibus patratur,in quorum maleficiorum explicatione, quia integri extant tit.& tractatus,nõ multũ immoramur,videndi enim hac de re ſunt ordinarij interpretes, in tit. de ſortilegijs,& tit.23.part.7.l.9.tit.1.l.1.tit.4.lib.8. ordin.l 5 cum ſeqq.tit.3. lib.8. nouę Recopil. quibus legibus varia pœnæ

in hoc

Digitized by Google

in hoc genus hominum conſtitutæ ſunt, vbi notant auctores de ſtrigibus, & lamijs, ſingulares tractatus edidit Bartholomęus Spineus alium tractatum de lamijs ſcripſit Franciſcus Poncinius, alium de ſtrigibus, Bernardus Comenſis, de ſortilegijs alterum Paulus Grillandus, de Sortibus Troilus Maluetius, de ſuperſtitionibus Martinus de Arles, qui adque varias videri poterunt, & Menoch. de arbit. caſu 388. Clar. lib. 5. hæreſis, n. 25. Bern. Diaz, in prax. c. 107. Cant. vbi ſup. c. 5. de ſortil. Auend. de exeq. mand. c. 32. in 2. p. Auil. in c. præt. c. 53. gl. adiuinos, & ante eos, Boſ. in prax. tit. de ſortil.

116 Stellionatus crimen, cum multifariam committatur, vt conſtat ex l. 1. & per tot. D. de crimine ſtellion. & C. eodem l. 10. tit. 3. part. 5. l. 7. & l. fin. tit. 16. part. 7. variè etiam puniri poterit, vt notanter tradit Menoch. de arbit. caſu 381. Anton. Gomez. 3. tom. cap. 7. quotieſcunque enim delictum aliquod certo, & ſpeciali nomine caret, crimen ſtellionatus dicitur, proinde iux. rei qualitatem erit animaduertendum, vt aſſerunt Menoch. & Gomez, vbi proxime. Quibus adde Tyberium Decianum, lib. 3. tract. criminal. lib. 3. cap. 17. num. 17 Petr. Gregorium, lib. 39. ſyntagmat. cap. 14. & vide eundem Iacobi. Menochium, in lib. additionum, ad commentarios, de arbitrariis, d. caſu 381. & in elegantibus deciſionibus, l. 1. §. vlt. l. tutor. 16. §. contrarium, l. ſiquis in pignore. 36. D. de pignorat. act. * Adde ſine diſtinctione ſtellionatus crimen committi, vbicunque in contrahente adeſt dolus, l. 3. §. ſtellionatum illo tit. Ergo cum generalis hyppoteca, & obligatio non minus, quam ſpecialis res, & bona afficiat obligati, leg. obligatione. 6. D. de pignoribus, quamuis eorum non impediat diſtractionem, vt bene conſiderat Fanus, de pignoribus. 1. membro quintæ partis, nu. 28. ad finem, tamen ſi cum quis bona aliqua vendit, quæ ante ſub generali obligatione comprehenſa fuerat, aſſerat ea libera, & vacua vendi, eſſeq; ab omni onere, & obligatione immunia, ſtellionatus crimen committit, vt contra Angelum, in l. 1. C. eodem, defendit Gomez, in d. cap. 7. ad fin. Azeued. in l. 8. tit. 15. nu. 8. lib. 5. Recop. induces, l. 2. tit. 16. part. 7. ibi: *Si la coſa no valieſſe tanto que cumplieſſe a ambos lo que dieron ſobre ella, pero ſi cumplieſſe non ſeria engaño*, adde Farin. q. 19. nu. 35. Boſium, tit. de crim. ſtellionatus, nu. 5. & plura exempla, in quibus ſtellionatus crimen committitur, vide apud Villadiegum in pract. in forma libellandi, in hoc crimine ſtellionatus, fol. 190.

117 Stuprum appellatur coitus cum virgine, quod lege Iulia, de adult. vindicatur in homine honeſto publicat. dimidię partis bonorum, in humili corporis coertione, cum relegatione, l. inter liberas, 6. §. lex, l. ſtuprũ, 34. D. ad l. Iul. de adult. l. 2. tit. 19. p. 7. præterquam pęnam iure canonico cogitur ſtuprator, aut ducere puellam in vxorem, aut eam dotare, c. 1. & 2. de adult. de qua re præter ord. in d. locis, & in §. item, lex Iol. de adult. inſt. de publ. iud. proſequuntur Boſ. in praxi, tit. de damnato, & punibili coitu, ex nu. 63. Clar. lib. 5. §. ſtuprũ. Menoc. de arb. caſu 288. Maſcar. con. 1338. Ant. Gom. in l. 8. Tau. n. 6. Cant. vbi ſup. c. 4. n. 10. Octau. deciſ. Pedem. 307. Bern. Diaz, & ibi Salzedo, in praxi, c. 83. 10. Gutierr. lib. 1. canon. quæſt. c. 37.

Litera T.

118 Teſtis falſus, qua ſit pœna puniendus, ſæpe ſup. diximus, maximè autem ſub num. 38. verbo, falſi crimen, & verbo, periurium, num. 75.

119 Terminorum motores, & occultatores, graue committere delictum conſtat, grauibuſq; puniri pœnis, de quibus, in l. 1. & per tot. D. de termino moto, c. ex litteris, de probat. c. cauſa, 86. d. c. in legibus, 1. q. 1. l. 30. tit. 14. p. 7. l. 6. tit. 4. lib. 4. fori, in l. 104. del ſtylo, in l. 3. tit. 2. lib. 1. Recop. proſequitur Clar. lib. 5. §. fin. q. 83. nu. 10. Menoch. de arb. caſu 139. Petr. Greg. lib. 39. ſyntag. c. 13. & Boſ. in praxi, tit. de term. moto.

Litera V.

120 Vagabundi homines, & errantes, qui cum nullum certum domicilium habeant, perfectaque ſint valetudine, in otio perpetuo manentes, nullius aut ſuis, aut alienis operibus ſe conſtituunt pro conſuetudine cuiuſcunquè regionis, puniendi ſunt: de quibus in l. 1. & per tot. C. de mendicantibus validus, lib. 11. in l. 1. 2. 6. 11. & 12. tit. 11. lib. 8. Recopil. latè Peguera, cap. 4. & 5. Menoch. de recup. poſſ. rem. 10. nu. 50. Clarus, lib 5. §. fin. quæſt. 38. num. 7.

121 Venatio quamuis iure naturali omnibus videatur permiſſa, l. quod in rerum, D. de aquir. rerum dom. l. 17. tit. 28. part. 3. iuſtiſſimè tamen ob publicum bonum aliquibus in menſibus omnibus eſt prohibita, clericis ſemper, & ſimiliter laicis ſi vetitis vtantur inſtrumentis, toto tit. de clericis, venatoribus, l. 1. & 2. cum ſeqq. tit. 8. lib. 7. Recop. Exornant Menochius, caſu 413. Couarr. in reg. peccatum 2. par. §. 8. num. 1. & 2. Soto, lib. 4. de iuſt. & iure, q. 6. art. 4. Nauarr. in Man. c. 17. nu. 120. & plurima ſcripſit Salzedo ad Bernard. Diaz in praxi, cap. 67. per totum, quem omnino videbitis. ad quibus venationem, & piſcationem expectantes.

122 Veneficos, ideſt eos, qui veneuis, malis medicamentis, ſuſurriſque magicis, homines occidunt, plusquam eus, qui gladio, id faciunt puniendos eſſe ſcripſit, l. 1. C. de malefic. & mathem. extat integer tit. 23. par. 7. l. 5. 6. & 7. tit. 3. lib. 8. nouæ Recop. explicant DD. in d. locis, & in §. item lex Cornel. de ſicar. Inſt. de pub. iud. Alex. ab Alex. lib. 3. dier. genia. c. 5. Sigon. lib. 2. de iud. c. 31. Menoc. caſu 360. nu. 21. Couar. in Clem. ſi furioſus, 2. par. nu. 11. in princ. Cant. c. 5. per tot. Clar. lib. 5. §. hæreſis, nu. 25. & §. homicidium, nu. 13. Plaza, de delict. c. 20. Ant. Gom. 3. tom. c. 3. n. 7. infinitos refert Salzedo ad Bernardum Diaz, in praxi, c. 95.

123 Verberans aliquem hominem, aut mulierem, grauiſſimã ei irrogat iniuriam, eius autem pœna arbitraria erit, ex his quæ ſup. diximus, nu. 52. verbo, iniuriæ crimen.

124 Vim inferens, vt aliquem à ſua poſſeſſione eijciat, l. Iul. de vi publ. deportat. punitur, leg. 1. & per tot. D. ad l. Iul. de vi publ. l. ſiquis, 8. C. ad l. Iul. de vi, l. 8 tit. 10. p. 7. quæ deportationis pœna, cum in deſuetudinem abierit, vt notat Aymon. conſ. 224. eius loco alia arbitraria imponenda erit, vt in d. l. 8. verbo, *deſterrado*, notat Greg. ſpoliatus tamen ante omnia reſtituendus eſt, d. l. ſiquis, 8. l. 1. C. ſi per vim, vel alio mod. l. meminerint, C. vn. vi, c. 1. cum alijs, de reſt. ſpol. l. 5. tit. 10. p. 3. l. 5. tit. 14. lib. 3. ord. quod ſi ſine armis inferatur aliud eſt dicendum, vt in l. 1. D. ad l. Iul. de vi pri. l. 2. C. eo. d. l. 8. p. l. 10. tit. 2. par. 3. explicat Cuiac. lib. 1. obſer. c. 38. Couar. lib. 3. var. c. 16. n. 7. Si vero alicui mulieri illata ſit, dic vt ſup. n. 83. verbo, raptus.

125 Vſurarios varijs, & diuerſis punitos eſſe pœnis omni iure ſatis conſtat, & extant integri tit. in D. C. Decretalibus, & Sexto, de vſuris, & iur. Regio, in l. 5. tit. 2. lib. 4. fori, in l. 10. tit. 19. in l. 12. tit. 20. in l. 58. tit. 6. p. 1. in l. 31. in l. 40 tit. 11. p. 5. in l 9. tit. 13. p. 1. in l. 4. tit. 6. p. 7. in toto tit. 6. lib. 8. Recop. apud Luſitanos extat tit. 4. lib. 4. ordin. agunt latiſſimè præter ordinarios, plures referendo, Couar. lib. 3. var. c. 1. & 3. Clar. lib. 5. §. vſura, Menoc. caſu 235. Maſcard. con. 1419. & ſeq. Peguer. in q crim. c. 30. cum ſeq. Cant. c. 8. n. 40. Did. Eſpino, de teſtam. in Rub. gl. 13 latiſſimè Salzedo ad Bernard. Diaz, in praxi, c. 88. Quibus hactenus, de varijs delictorum pœnis dixiſſe ſufficiat.

Digitized by Google

MANVDVCTIONVM IVRIS CIVILIS, ET REGII HISPANI

Ad praxim, ſiue manualis aduocatorum, & tyronum iudicum promptuarij, libri ſingularis,

PARS QVARTA.

MODVM, ET FORMAM PROCEDENDI in cauſis Appellationum, & Supplicationum, in ſecunda, vlteriore vè inſtantia, luculenta methodo complectens.

PRAELVDIA.

1 *Iuriſprudentiæ quis finis.*
2 *Iudex cuncta proceſſus acta rimari oportet.*
3 *Sapit omnibus horis nemo mortalium.*
4 *Appellationis inducendæ finis. Et nu. 11.*
5 *Natura legis parens.*
6 *Appellatio quam ſit mortalibus neceſſaria, & nu. 9.*
7 *Appellationi, ara, templum, ſiue arx Romæ dicata.*
8 *Appellatio aliquãdo benè latas ſẽtẽtias, in peius reformat.*
10 *Appellationis in cauſa generalia præcepta obſeruanda proponuntur.*
11 *Appellationis materia vbi, & à quibus tractatur.*
12 *Appellare verbum varias habet in vſu iuris ſignificationes.*
13 *Appellare eſt ab inferiori ad ſuperiorem iudicem prouocare.*
14 *Appellationis varia, & multiplex definitio.*
15 *Appellationis definitio.*
16 *Appellatio duplex, iudicialis, & extraiudicialis.*
17 *Appellatio iudicialis quæ?*
18 *Appellatio extraiudicialis quæ?*
19 *Appellatio extraiudicialis, etiam à non iudice interponitur: quæ potius prouocatio dicitur. Hiſpanè, requerimiento, & quomodo concipienda.*
20 *Appellatio extraiudicialis vim citationis quandoq; habet.*
21 *Appellatio iuris naturalis eſt, & nu. ſeq.*
22 *Dei iudicium, nec fallit, nec fallitur.*
23 *Appellatio, quo ad ſolemnitatem, & formã iuris poſitiui eſt.*
24 *Appellationum antiqua Solonis lex.*
25 *Appellationum antiqua. 12. tab. lex, eiuſque vſus paulatim à Romanis admiſſus.*
26 *Appellationis beneficium excommunicato conceditur, quia defenſio.*
27 *Appellatio, an poſſit per Principem tolli.*
28 *Appellatio, quatenus defenſio, differt à citatione.*
29 *Appellatione remota, cauſa committi, quare poſſit.*
30 *Cap. 1. de reſcriptis, c. paſtoralis, 53. de appell.*
31 *Appellatio multis in caſibus iure Hiſpano exploſa, l. 16. tit. 23. par. 3.*
32 *Appellatio conuicto, & confeſſo, iuſtè denegata.*

1 IVriſprudentiæ finis, cum is ſit, quem iuſtitia omnibus ob oculos proponit, quippè, vt ex iuſti, atque iniuſti ſcientia, id quod ſuum eſt cuique tribuatur, ei vero cuius non eſt, adimatur, quam rationem, & in delictis coercendis, retineri conuenit, ne pœna, aut maior ſit peccato aut illud forte non æquet, vt ex vniuerſalibus iuris principijs deduces, §. iuſtitia, §. iuriſprudentia, Inſt. de iuſt. & iure, l. ſancimus, 8. C. de pœnis. † Iudicem, qui eiuſdem iuſtitiæ miniſter, & ſacerdos eſt, l. 1. D. de iuſt. & iur. vt æquum ab iniquo ſeparet, licitum ab illicito ſecernat, cuncta rimari, ordinem, quę rerũ plena inquiſitione diſcernere, cauſæ, & proceſſus (quod aiunt) merita ex amuſſim trutinare oportere, docet Pontifex, in c. iudicantem, 30. q. 5. in c. 1. de re iud. lib. 6. quæ ſic obſeruare, vt neq; ad dexteram, neq; ad ſiniſtram declines vnquam, diuinum potius, quàm humanum cum ſit; Cum † nemo mortalium omnibus horis (vt eſt in prouerbio) ęquè ſapere ſoleat, præcipuè in iuris, atq; boni, & æqui diſcretu, quem multi tramites, multi anfractus in tranſuerſũ agunt, l. omnis definitio, 202. D. de reg. iur. (iuncta vera eius interpretatione, quam ſcripſimus in diſputatione de Mora, n. 10.) Ne quis † ſe iure deſtitutum in ea Republica, quæ legib. vt oportet, inſtaurata eſt, conqueri poſſit, prudẽtiſſimo conſilio permiſſum eſt ei, qui ſententia parum iuſta, aut iniqua oneratur, maiorem iudicem *prouocare*, atque innocentiæ ſuæ præſidium quærere, c. omnis oppreſſus, c. ideò. 2. q. 6. l. à ſententia. 5. D. de appell. l. 1. tit. 23. p. 3. Et quem † admodum naturam legis parentem colegimus, ita, & appellandi vſum ab ea profectum eſſe facile mihi perſuaſerint, vt origine quam vetuſtiſſima cenſeri poſſint: defenſio ſi quidẽ eſt, quam natura omnibus æquè indulget, c. cum ſpeciali. 61. §. porro, c. dilecto. 63. de appell. Vndè † non tam vtilem, quàm neceſſarium appellandi vſum dixit Vlpianus, in l. 1. D. de appell. & grande & generale bonũ mundo, idquè tam neceſſarium, quàm Sol mortalibus, D. Bern. lib. de conſid. ad Eug. Re vera quidẽ Sol iuſtitiæ eſt, prodens, ac redarguens opera tenebrarum, vti ex eod. retulit Greg. Lop. in procem. t. 23. p. 3. quo in loco Rex Alphonſus appellationẽ tutiſſimum, ac trãquillũ nauigantib. portũ, victis militib. muniſſimã arcẽ nuncupat. Quo † eodẽ nomine Liuius lib. 3. duas arces libertatis tuẽdę, tribunitium auxilium, & prouocationẽ dixit, referen-

2 3 4 5 9 7

feren-

ferente, Petr. Greg. lib. 32. ſyntagmat. cap. 16. num. 2. theriacamque contra ſententiam primi iudicis Baldus, in l. 1. ad
8 fin. C. ſi de momenta. poſſeſ. fuerit appellat. Ergo † quamuis (vt in d. l. 1. ait Vlp.) nonnumquam appellatio, etiā bene lata ſententias, in peius reformet, neque enim vtique ſemper melius pronunciat, qui nouiſſimus ſententiam iaturus, eſt quia tamen frequentius iniquitatem, & imperitiam inferiorum iudicum corrigit; & vtilis, & neceſſaria ni-
9 mis iudicatur. Forenſibus † autem controuerſijs, & diſceptationibus adeo eſt frequens, vt nulla ſit lis, controuerſia, ſiue iudicialis diſceptatio nulla in qua ſaluberrimum appellationis remedium non experiamur. E re igitur veſtra, auditores optimi, materiæ hu us elucidatione eſſe iure cenſui extraordinariiſque huius anni lectionibus vobis exponere decreui. Et quamuis, vt quotidiana plenius eſſet attingenda, iuxta Iure Conſulti præceptum, in l. legauit. 25. D. de liberat. leg. cuius in hoc caſu Accurſius meminit, in d. leg. 1. gloſſ. 1. quia tamen multi hactenus, longiores de appellationibus tractatus ediderunt; noſtrumque inſtitutum eſt, tyrones, iudices, & aduocatos formam, & modum procedendi in cauſis appel ationum docere. Quodam veluti laconiſmo, rebus non late diſcuſſis, ſed breui enarratione explicatis, vtiliores, & præcipuas rei quæſtiones proſequemur, commodiuſque, & planius multo præceptis quibuſdam Hiſpano ſermone propoſitis, ſinguliſque verbis, & clauſulis mox enarratis. Ecce iam illa.

10 Examinis, & inſtitutionis proceſſus, in cauſis appellationis, ſiue ſupplicationis præcepta.

1 Lo primero que ſe ha de aduertir, es, quien interpuſo la apelacion, ſi la miſma parte, ò ſu legitimo procurador, ò algun tercero ſin tener poder. Si la interpuſò la parte en cauſa criminal, no eſtando preſo; en auſencia, ò rebeldia.

2 Si el que la interpuſo ſiendo verdadero litigante, teniendo conſortes en el pleyto, la interpuſo por ſi ſolo, y ſu interes, o por ſi y en nombre de ſus compañeros y conſortes: y quando la apelacion de vno aproueche à otro.

3 Si el que la interpuſo es el verdadero apelante, ò no lo ſiendo, quiere proſiguiendo la cauſa en ſegunda inſtancia, ſuplantar la apelacion del aduerſo.

4 Si murio el verdadero apelante deſpues de interpueſta la apelacion, quien la proſigue, y la cauſa, y razon que tiene para ello.

5 Si el ue ſe preſenta en grado de apelacion en ſegunda, o tercera inſtancia, no apelo en las primeras, por miedo del iuez inferior, y que diligencias ſe han de hazer en eſte caſo, para que el ſuperior admita la apelacion y que quando el apelante eſtuuo impedido.

6 Si auiendoſe interpueſto la apelacion, hizo el apelante nueuos auctos ante el iuez inferior de quien apelò, ſera viſto apartarſe de la apelacion, y quando lo podra hazer.

7 De que iuez, ò iuezes ſe interpuſò la apelacion: y ſi el iuez no la admite como ſe ha de proueer de remedio.

8 Para ante quien ſe apelò, y ſi auiendoſe apelado con palabras generales. Apelo para ante quien, y con derecho puedo, deuo, ſe puede proſeguir la apelacion, en el vltimo, y ſuperior tribunal, omiſſo medio.

9 Conſidereſe la forma, y tenor de la apelacion: con que palabras ſe interpuſò: y ſi ſe pidieron los apoſtolos por el apelante.

10 Dentro de que tiempo ſe interpuſò la apelacion, ſi eran paſſados los cinco dias en lo ſeglar, ò los diez en lo Eccleſiaſtico.

11 De que ſentencia, ò auto ſe apelo, ſi fue interlocutorio, aduiertaſe ſi tenia fuerza de ſentencia diffinitiua: o era tal que tuuieſſe grauamen irreparable por ella.

12 Si la ſentencia de que ſe apelo ſe auia pronunciado en cauſa poſſeſſoria: ſi ſin embargo de la apelacion ſe ha de executar la ſentencia, ò deferir à la apelacion.

13 Si la ſententia difinitiua de que ſe apelò es ſegunda, ò tercera, y conforme con las primeras, y quando ſe diran tres ſentencias conformes.

14 Si la ſentencia de que ſe interpuſo la apelacion ſe auia pronunciado en cauſa, en que conforme à derecho no ſe deuia admitir la apelacion, y que cauſas ſon eſtas.

15 Si el iuez; de cuya ſentencia ſe apelò procedio en la cauſa ſin embargo de la apelacion, ò por la virtud de ſu comiſſion, y iuriſdicion, o por la naturaleza de la cauſa en la qual la apelacion debuelue, y no ſuſpende, y de los efetos de la apelacion.

16 Si ſiendo la cauſa de naturaleza, que en ella la apelacion debuelua, y ſuſpenda, procedio el inferior ſin embargo deſpues de la apelacion, o en el tiempo que ſe pudo apelar, quien ha de reponer lo hecho, y atentado, y por que remedio.

17 De que ſentencias no es neceſſario apelar, y de las nullidades de ellas, y dentro de quantos dias ſe ha de dezir de nullidad, y ante que iuezes.

18 Si ſin embargo de auerſe apelado en vn articulo podra el iuez inferior proceder en la cauſa, ò en otros articulos de la.

19 En la ſegunda inſtancia de que cauſas ſe puede conocer, ſi de ſolos los articulos que ſe trataron en la primera, ò otros nueuamente alegados, y intentados prouar:

fit, de qua tota noſtra diſputatio, quæ & illa membra conti-
net, qua alij conſtituunt, dum aiunt eſſe ante iudicialem,
quæ ante litis conteſtationem fit, cap. ſignificante, 34. cap.
Rodulphus, 35. de reſcript. *Intra iudicialem*, quæ à ſententia
diffinitiua toto hoc tractatu. *Poſt iudicialem*, quæ adijcitur
executione, l. ab executore. 4. D. de appellat. l. ab executio-
ne, 5. C. quorum appellat. non recip. c. quoad conſultationē,
15. de re iudic.
18 *Extraiudicialis eſt*, quæ adhuc cauſa non cœpta interpo-
nitur, veluti ab ſpoliatione, aut electione, quæ pertinet po-
tius ad cauſam inchoandam, cum tamen ipſa non inchoet,
nec per eius interpoſitionem fiat litis pendētia, deciſiu Ro-
tæ 763. de appellat. in antiquis, late Francus, in cap. bonæ,
51. appell. ſoletque huiuſmodi appellatio, non appellatio,
ſed prouocatio ad cauſam dici, cap. cum ſit Romana. 5. in
19 fine princip'j, de appellationibus. Fit autem † hæc prouo-
catio non tantum ab his, quæ geruntur per iudicem exe-
quendo, vel ſtatuendo extra iudicium, & contra alias par-
tes, quam litigantes: ſed etiam ab ijs, quæ aliquis alius con-
tra nos, ſine iudicio agit, quod in electionibus frequenter
contingit, vt in contentione, & diſcordia eligentium, plures
enim in ea interponi ſolent appellationes, cap. conſidera-
uimus. 50. de electione; in quibus non tantum propter
factas electiones, & aduerſus illas appellatio permittitur, ſi
forte illæ non legitimæ dicantur, cap. Eccleſia. 48. de ele-
ctione, aut de non idoneo factæ, cap. congregato. 53. de
electione, cap. 1. cap. vt circa, 4. de electione, lib. 6. ſed etiam
propter nondum factas aduerſus futuras, veluti ſiquis ap-
pellet, ne ſine eo ad electionem procedatur, cap. bonæ, 36.
de electione, ne ad electionem procedatur, ſine conſenſu
totius Cap. niſi omnibus abſentibus vocatis, cap. auditis,
29. de electione, ne ille, vel ille eligatur, cap. cum inter. 23.
de electione, cap. qui contra 20. eodem tit. lib. 6. vt non niſi
canonica fiat electio, cap. cum nobis, 19. de electione. Cu-
ius appellationis aduerſus futuram electionem ea eſt po-
teſtas, quod omnium eligentium poteſtatem ſuſpendat,
dict. cap. cum nobis electionis progreſſum impediat, cap.
quod ſicut, 23. de electione, & poſt appellationem acta
electio, & electionis confirmatio, vt attentatum, & innoua-
tum caſſari debeat, cap. conſiderauimus. 10. de electione,
capit. ſi poſtquam. 33. eodem tit. lib. 6. quomodo ex Ioan.
Vvames, in cap. conſtitutis. 23. num. 2. & 3. ſupplenda ſunt,
quæ tradiderunt Petr. Gregor. cap. 2. ex num. 6. Robertus
Lancelotus de attentatis, 2. part. cap. 12. ampliat. 17. ex nu.
20. Hæ prouocationes, ſiue appellationes, quæ extraiudici-
ales dicuntur, & in his ſimilibus caſibus fiunt, vulgo, *reque-
rimientos* nuncupantur, in quibus ne quid deſit, in vna ce-
ra, & poſteriori parte vtile ſemper erit adijcere illa verba,
taliter ex nunc prout ex tunc, ſaluo iure nullitatis tanquam
à grauamine comminato, vel veroſimiliter inferendo ap-
pellare ad eum ad quem de iure poteſt, & debet, ſic conſu-
luit Guido Pap. deciſione 436. num. 33 & 73. quoniam pla-
cuit, etiam à futuro grauamine appellari poſſe, quando im-
minet, & veroſimiliter timetur, l. & in multis, 25. C. de ap-
pellat. auth. de collatoribus, §. ſiquis autem putauerit, colla-
tione 9. non alias, iuxta doctrinam eiuſdem Guidonis Pa-
pæ, tractatu de appellationibus, quæſtione 26. & cap. quæ
latius ſcribit Speculator, titul. de appellation. §. 2. verſiculo
trigeſimoſeptimo, & §. qualiter, verſic. *Deeſſe*, Innocent. in
20 cap. ſignificauerunt extra de teſtibus. Planè † quamuis in
beneficialibus huiuſmodi extraiudicialis appellatio citatio-
nis vim habeat, & ita appellatus teneatur abſque alia noua
citatione comparere, coram iudice ad quem appellat, & ſi
non compareat in eum tanquam in contumacem ſtatui
poſſit, vt docet Francus, in dict. cap. bonæ, Maranta, d. 6. par.
cap. de appellat. num. 268. & eſt text. & ibi gloſſa, in cap. 1.
de electione, in 6. in alijs tamen cauſis citatio exigitur Abb.
in dict. cap. cum ſit Roman. column. penult. quinimo ſi eam
appellationem, qui interpoſuit deſeruerit, amplius non au-
ditur, Ant. Nicelus, tract. de concor. gl. nu. 149. & regulari-
ter, quid ea operetur Guido Pap. nu. 40. 41. & 42. latius Ferr.
eod. tract. nu. 17. cum ſeq.
21 Quarto præmitte appellationem ex illa ratione, quam ſu-
pra num. 1. inſinuauimus, quippe ne vis defenſionibus præ-
cluderetur, & tanquam innocentiæ præſidium inſtitutam, d.
cap. cum ſpeciali 61. §. porro, de appellat. iuris naturalis-
que eam eſſe ſatis oſtendere, ex regula l. vt vim, 3. D. de Iuſtitia,
& iure, l. ſcientiam, 45. §. qui cum aliter, D. ad legem Aquil.
l. 1. C. vnde vi, Clem. Paſtoralis ad fin. de re iudic. vt nomi-
natim docet Abb. num. 6 Mantua, nu. 13. in ſub hoc tit. Paz,
d. par. 6. in proœm. num. 6. Pet. Greg. d. cap. 2. num. 52 qui,
& aliam rationem addit à nobis, dict. num. 1. non omiſſa, vt
ſolidius, & diligentius negotiorum merita in diuerſis tribu-
nalibus excuterentur, l. 1. D. hoc tit. l. ad dictos, 6. C. de Epi-
ſcop. aud. l. ad dictos, 29. C. de appell. fallitur quippe iudiciū
22 hominum, & ſæpe, in quo differt à diuino, quia † Deus non
fallit, nec fallitur, ſed veritati ſemper innititur, vt ex diuinis
oraculis refertur, in cap. Spiritus Sanctus, 1. quæſt. 1. in cap.
Deus quando, 24 q. 3. in cap. panem, de conſecratio, d. 2. in
cap. à nobis 28. de ſententia excommun. quæ ratio cum eo
tendat, vt ſine exceptione, & perpetuo vnicuique, quod
ſuum eſt tribuatur, vt d. num. 1. audiuimus, vtramque iuris
naturalis appellationem eſſe, quoad originem, & ſubſtan-
23 tiam ineuitabiliter conuincit. Licet † quoad ſolemnitatem,
& formam iure ciuili inductam probet text. ſic intelligen-
dus, in l. 2. §. ex actis, deinde Regibus conſules, ibi; *Lege lata
factum eſt, vt ab eis prouocatio eſſet*, D. de orig. iur. l. vnica,
ibi, *legum adminicula*, C. de ſententijs præfectorum Præto-
24 riorum. Quæ lex † ab antiquiſſima Solonis in duodecim
tabulas tranſlata fluxit. Is cum ſuperiorem ciuilibus ſuis ſe-
natum, ſeu grauiſſimatum rerum Epheron, obſeruatorem
ve, & legum ſuarum cuſtodem præſtruxiſſet, ad eum etiam
Epheſin, ſeu prouocationem perinde, atque ad tribunal in-
25 culpatius lege lata eſſe voluit. Vnde Publius † Valerius Pu-
blicola, qui exactis Regibus Lucio Tarquino Colatino in
conſulatum ſuffectus fuit inter eas leges, quibus Plebeiam
auctoritatem non nihil iuuare, erigereque conatus fuit,
hanc vnam tulit. *Condemnatis a conſulibus ad Populum
prouocare fas eſto*. Qui appellandi mos ad decem viros v-
ſque eſt obſeruatus, & lege duodecim tabularum maior po-
teſtas propter authoritatis præſtantiam populo adiecta eſt,
& ſic maiorem magiſtratum, populumque appellare eſt
permiſſum. Cuius legis verba apud Iulium, lib. 3. de legibus
hæc ſunt. *Iuſta imperia ſunto, hiſque ciues modeſte, ac ſine
recuſatione parento. Magiſtratus, nec obedientem, & no-
xium ciuem, mulcta vinculis, verberibuſque coercento, ni
par, maiorve poteſtas, populuſve prohibuiſſet, ad quos pro-
uocatio eſto*. Cuius meminerunt Balduinus ad ll. Romuli,
cap. 47. num. 8. Petr. Gregor. dict. lib. 50. tit. 2. num. 1. Ioann.
Ferratius, iam relatus, lib. 1. cap. 1. num. 9. Populus itaque
de mulcta per magiſtratum indicta ſeu prouocante cogno-
ſcebat, cuius modi locus eſt apud Liuium in quinto, ſecundi
belli Punici, vbi cum Spurius, & Lucius Caruillius, Tribu-
nus Plebis, ducentum millium æris mulctam Marco poſt-
humio dixiſſent, cauſa eius certandæ Populus per ſuffra-
gium conuenerit, qui & Flacco Martiali Flamini mulctam
remiſſit, quam Craſſus Conſul Pontifex Maximus, ei ſi à
ſacris diſceſſiſſet dixerat, vt Tullius in XI. Antoniana ſcrip-
tum reliquit. Tandem apud præfectum vrbi appellandi ne-
ceſſitatem aliquandiu retentam eſſe dicitur, ad quem propa-
gato imperio, totius Italiæ iuris dicendi auctoritas fuit de-
lata. Poſtremo Reſpublica per Cæſarem dictatorem oppreſ-
ſa, vt omnis rerum ſumma penes Principem eſſe cœpit, ita
& prouocationis cauſa, qui, vt damnati Maieſtatis, vel de vi
prouocare non poſſent lege ſanxit, referente Balduino,
dict. num. 8. Deinde Claudius Nero, communis humani ge-
neris pernicies, quo Patribus conſcriptis gratificaretur,
Tyrannidiſque ergo conſtituendæ minus ſuſpicionis ciuita-
ti præberet, cauit (apud Tranquillum) vt omnes appella-
tiones à iudicibus ad Senatum fierent, & hoc non ſine pe-
cuniæ periculo, cui, & Cornelius Tacitus, XIIII.
hiſtoriarum lib. adſtipulatur, ergo, vt ex his conſtat, appella-
tionem, quæ eſt innocentiæ præſidium, dicto § porro
oppreſſerunt remedium, capit. ad Romana, in 2. a. quæſt.
6. exornat Guido Pap. de appellationibus, nu. 7 & aduer-
ſus iudicum iniurias defenſio, vnde, & in diſſeriata propo-

ni poteſt, reſoluit ex alijs Antonius Nicellus, tract. de concordia gloſſarum, num. 154. num. 316. iuris naturalis eſſe reſeruandum eſt.

26 Vnde efficitur, eius interpoſitionem, etiam excommunicato licitam, cap. cum inter. 5. de exceptionibus, & quod magis eſt, etiam ſi à princip. actor fuerit, cap. ſignifi. auetuor, 11. eodem tit. cum primum enim quis ex ſententia contéſnatur, defenſione indiget aduerſus ſententiæ iniquitatem, & oppreſsionem, cap. omnis oppreſſus, cap. ad Rom. nam, el 1. y el 2. 2. q 6 cap. ſuggeſtum, in principio, de appell. l. 1, D. eodem. Qua quidem defenſione, nec excommunicatus priuari potuit, ne illud ius naturale in defenſione conſiſtens infringeretur. Forma vero, & ſolemnitas appellationis à iure ciuili inducta eſt, l. 2. colum. 4. ver. exactis deinde Regibus, ibi. *l. lata factum eſt, vt ab eis prouocatio eſſet.* D. de origine iuris. l. vnica, ibi, *legum adminicula*, C. de ient, peaſ Prxt. notat A h. nu. 6 ibi Syluester, vbi ſup. num, 2. & Suarez de Paz, in d. proœmio, nu. 6. & 7.

27 Prædictæ tamen reſolutioni illud obſtat poſſe per Principem, vel humanam legem ius appellandi tolli, *ſi appellatione remota* procedatur, 1. cap. 1. de reſcript. cap. paſtoralis. 53. de appellationibus, cap. ſuper eo. 13. cap. ſuper queſt. 47. §. ſi vero, de off. deleg. l. 1. §. interdum, D. à quibus appellare non licet. l. 12. ad finem, tit. 23. part. 3. & per conſequẽs non videri à iure naturali appellationem inductam, cũ ea, quæ iuris naturalis, ſunt immutabilia eſſe, nec per principem etiam ſummum tolli poſſe certiſſimi iuris ſit, cap. ſunt quidam. 25. q. 1. cap. ſi. de conſuetudine. §. ſed naturalia, inſt. de iure naturali gen. & ciuili; Clementina paſtoralis, ad finem, de re iudicata, vbi frequentiſſima eſt omnium adnotatio citationem, vtpote, quæ naturalis defenſio ſit à Principe minime tolli poſſe.

28 Cui difficultati ſatis fiet, ſi aduertamus diſpar ius eſſe appellationis, & citationis: citatio etenim defenſio eſt iuris naturalis, & ideo à Principe tolli non poteſt, qua in ſpecie loquitur text. in d. Clem. 2. de re iudic. appellatio vero generaliter ſumpta, defenſio eſt iuris humani, & poſitiui, & ita poteſt tolli per Principem, vel humanam legem, non enim tollitur totalis defenſio, prout in citatione, ſed modus defenſionis à lege humana, & poſitiua inductus reſtringitur, & limitatur: qua in ſpecie accipiendus eſt text. in d. cap. 1. de reſcript. & reliqua iura in arg. adducta, ita Abb. in cap. dilecti, nu. 13. de except. eleganter Decius, hic nu. 4. Ripa, in d. cap. 1. de reſcrip. Ang. Aret. in l. 1. notab. vlt. D. h. tit. idem, in l. 1. §. interdum, D. a quibus appellare non licet. Quibus nos vltra prædictos. DD. illud notatu dignum adijcimus, quod licet appellatio generaliter ſumpta defenſio ſit iuris humani, & poſitiui, tunc tamen appellatio defenſio iuris naturalis erit, quoties omnino perpenſis negotij circunſtantiis, & qualitatibus neceſſaria ſit ad iuſtitiam miniſtrandã, ſuique ſuum vnicuique reddendum, & in hoc caſu à Principe tolli non poterit, ita Couar. cuu. pract. quæſtion. cap. 23. num. 6. qua de re vltra ea, quæ idem Didacus docte, & copioſe ibi dixerit, vide Manticam, in rubrica, de appellationibus, nu. 13. Rebuff. 2. tom. tit. de reſcriptis in præfatione, nu. 161. Pinelom, in rub. 1. part. cap. 2. nu. 21. C. de reſcind.

29 Ex qua veriſsima reſolutione, primo deducitur intellectus ad text. in d. capit. 1. de reſcriptis, cap. paſtoralis, 53. de appellat. cum omnibus alijs iuribus, de cauſis appellatione remota diſponentibus, poteſt enim Summus Princeps cauſas appellatione remota examinandas committere, nec ex eo defenſionem naturali iure inductam tollere dici poteſt, ſi cuiuſcunque cauſæ, etiam grauis, examinationem committat iudici docto, & integerrimo, apud quem cum in prima inſtantia omnes hi, quos negotium principale tangit citentur, eorunquè defenſiones audiantur ſatis ſuperquè ſit naturali iure, etiam ſi appellatio non admittatur: cum lites immortales eſſe non debeant, imo expediat Reip. breuem finem litibus imponi, cap. finem litibus, de dolo, & contum. capitul. 2. de caut. pot. & pro. l. properandum, C. de iudicijs, Trident. Conc. ſeſſ. 24. cap. 20.

30 Secundo deducitur dicendi ratio ad Regni noſtri legem. 16. tit. 23. part. 3. diſponentem, publicos latrones, ſeditionem commouentes eorum duces, vel principales fautores raptores virginum, monetæ, ſeu Regij ſigilli falſarios; veneficos, proditores, aleuoſos, de prædictis delictis legitime conuictos, vel ſponte confeſſos, minime appellantes audiri, cui Regiæ legi, de iure communi conſonat, l. conſtitutiones. 16. D. hoc tit. l. 1. §. tantum autem, in fin. C. de rap. virg. l. 1 C. de falſa moneta, l. obſeruare, C. quor. ap. non recipiã. tradit Gometius. 3. tom. variar. cap. 12. num. 31. poſt mediũ. His enim in caſibus, cum in prima inſtantia prædictorum delinquentium fuerint legitime defenſiones auditæ, iuſtiſsime tolli poteſt appellationis defenſio, propter talium delictorum qualitatem, quæ iuxta Reip. bene inſtitutæ vtilitatem non patitur ſententiæ executione interpoſitæ appellationis prætextu impediri, cum idem Reip. expediat, ne delicta maneant impunita, leg. locatio. 9. §. quod illicitæ, D. de publicanis, & vect. l. ſi ita vulneratus. 52. D. ad legem Aquiliam, vbi gloſſ. verbo, impunita, multa ad idem iura cumulat, & adducit ita Couarr. d. c. 23. n. 6. in verſ. ſexto, infertur.

31 Tertio apparet, quo iure locum habeat vtilis illa traditio, de qua per l. 2 C. quor. ap. non recipi. qua docemur conuictum ſimul, atque confeſſum etiam ſi appellauerit, minime audiri, nec per iudicem à quo, nec per iudicem ad quem, quam traditionem in quocunquè negotio, ſiue criminali, ſiue ciuili communem eſſe fatetur Ang. de Aret. in l. credi tor. §. iuſſus, D. de appel. idem in tract. maleficiorum, verbo, *pr. ſ. ute*, Caio, Abb. & omnes, in c. cum ſpeciali, 61 §. porro, de appellat. & vltra eos Couarr. d. cap. 23. n. 5. in prioc. Prouenit enim hoc ex eo, quod cum in prima inſtantia citato, & defenſo reo, ita teſtibus ſit conuictus, vt dici poſsit legitime, plane, & integre probatum eſſe delictum, & huic legitimæ, & luce meridiana probationi clariori accedat ipſius de crimine confeſsio, non infringitur ius naturale, ſi ipſius appellatio non admittatur, imo ſumme conueniens eſt, & Reip. maxime neceſſarium talem delinquentem minime appellantẽ audiri, ex ſup. relata doctrina: & ita tenendũ eſt.

His veluti in modum præuiæ, cuiuſdam inſpectionis præmiſſis, & pro generali materiæ cognitione prælibatis, quia quædam alia, quæ hic deſiderari poſſunt, infra commodius ſuis locis enarrabimus, vt ad clauſularum, ſiue præceptorum explicationem accedamus, opportunum iam erit ſecce primum.

EXAMINIS, ET INSTITVTIONIS proceſſus in cauſis appellationum.

Primum Preceptum.

Lo primero que ſe ha de aduertir, quien interpuſo la apelacion, ſi la miſma parte. ò ſu legitimo procurader: ò algun tercero ſin tener poder, ſi la interpuſo la parte en cauſa criminal, no eſtando preſo, en auſencia, ò rebeldia.

Qui appellare poſſint, per quasve perſonas appellatio poſſit interponi. §. 1.

S V M M A R I A.

1 *Appellatio à quo, quando, quomodo, & vbi opus fuit, an ſit interpoſita, in primis inſpiciendum.*
2 *Appellare poſſunt omnes quorum intereſt ſententiam corrigi, vel emendari, & nu. ſeq. & nu. nono 10. & 11.*
3 *Appellare in aliena cauſa quando liceat.*
Appellare mater ſilij nomine, quando, & in quibus caſibus poſſit.
Appellare quilibet pro eo, qui ad ſupplicium ducitur, etiã nolente poteſt.
Appellare ſeruus, nec domini nomine poteſt.
Appellare procurator, & ſemper poteſt, & debet.

4 *Appel-*

Digitized by Google

4 *Appellandi libera facultas omnibus in ſua cauſa conceſſa.*
5 *Appellare ſerui ſuo nomine, quando poſſint.*
6 *Appellare contumax abſens condemnatus non poteſt, & quis contumax dicatur*
7 *Appellare quibuſdam perſonis delicti genus interdicit, quarum plures referuntur.*
8 *Appellari ne poſſit, litigatorum conuentione ſæpe efficitur, & quando id non liceat.*

1 CVm non antea ſententia in rem iudicatam tranſeant ſi ab ea appellatum ſint, quam iudicata, aut deſerta ſit appellatio, & iudicis officium quieuerit, nonque lis ex litis primæ materia ab appellatione initium, & exordium ſumat; recte primum hoc noſtrum præceptum animaduertit, à quo ſit appellatio interpoſita, ſi ab eo, aduerſus quem lata ſententia fuit, an legitimam perſonam ſtandi in iudicio habeat, eamque quando, quomodo, & vbi opus fuit propoſuerit: ſi ab eius procuratore, in legitimum mandatum: ſi ab alio, ſine mandato, an is ſit, cui etiam, ſine eo prouocandi ius competat, eſt enim hæc in omnibus inſtantiis certiſſima, & indubitata regula, ante omnia litigantium perſonarum legitimationem requiri, ne iudicia alias illuſoria reddantur, quo reſpicit, *titulus.* C. qui legitimam perſonam habeat ſtandi in iudicio, l. 1. eet. 24. C. de procuratoribus, l. 1. tit. 3. part. 3. l. clarum. 4. C. de auth. præſt. l. acta. 45. §. fi. D. de re iudicata, Quas præter alios nouiſsime exornat Proſper. Farinacius, in praxi criminali, 3. part. quæſt. 81. cap. 10. ex num. 1. & ita nominatim obſeruauimus ſup. 1. part. §. 1. num. 1. & 2. part. & probat. l. 1. tit. 4. part. 3. & quamuis iuxta primum hoc noſtrum præceptum occurrant plura, ex multis ſequentia accipe.

Primum, eos omnes quorum intereſt latam ſententiam
2 corrigi, etiam ſi litem controuerſiamve non egerint, appellare poſſe, cap. non ſolent. 2. q. 6. cap. cum inter. 16. de electione, cap. ſuper eo. 15. de officio deleg. cap. cum ſuper. 17. de re iud. l. ab executore. 4. §. 1. l. à ſententia. 5. D. de appellat. l. 1. in principio. D. de appellat. recipiend. l. 1. ibi: *Mas aun todos los otros, à qui n vinieſſe la pro, ò el daño de aquel juyzio*, tit. 23. part. 3. quibus in locis Accurſ. & alii gloſſographi plura obſeruant, latius Federicus Schenck de appellationibus, num. 5. & 6. Ioann. Ferrarius, eodem tractat. lib. 2. cap. 1. cap. 12. & cap. 13. Pag. 16 part. in proœmium, num. 28. erudite Donellus, d. lib. 18. cap. 6. Deinde in perſona appellantis id ſpectandum, vtrum in aliena cauſa quis appellet, an in ſua.

3 In aliena cauſa, ei qui iudicio expertus non eſt (ſi eius nõ intereſt, vt paulo ſuperius diximus) appellare non licet, l. 2. verſic. *ſed dicendum*. D. quando appella. ſit. Quod ſic accipies, niſi, aut ei mandatum ſit, aut eum appellaſſet Dominus ratum habuerit, l. 1. in principio, vbi notat Acc. D. de appe. recip. Mater ſi filij ſui rem ſententia verſam animaduerterit, prouocare poterit, pietati enim datum eſt, & hanc audiri debere, d. cap. non ſolent. 2. quæſt. 6. d. l. 1. D. de appellat. recip. l. 3. §. 1. D. quando appellandum ſit. l. 1. D. de liberali cauſa, l. 2. l. 4. tit. 23. part. 3. quas leges item, & l. 3. ibi: *Quoniam ſeruitus eorum ad dolorem noſtrum, iniuriamque noſtram porrigitur*, D. de liber. cauſa, & l. 6. ibi: *Porque ſiempre finca la manzilla en ſu linage*, d. tit. 3. part. 1. extra caſum ſententiæ ſanguinis, aut alias famoſæ, ad cauſas nobilitatis extendes, vt in eis quilibet etiam conſanguineus, cui ex ſententia præiudicium generatur prouocare poſſit. Hoc amplius humanitatis cauſa receptum eſt, vt quilibet appellare poſſit nomine eius, non tantum qui ad ſupplicium ducitur, ſed etiam, qui ſupplicio addictus eſt, quamuis illi repugnet. l. non tantum. 6. D. de appellat. l. addictus. 29. C. eodem diximus, quemlibet, poſſe hoc caſu appellare, niſi forte ſeruus ſit, qui ne domini quidem nomine appellare poteſt, l. fin. in principio, D. de appellationibus, cui conſonat. l. 2. verſic. *mas ſi el ſieruo*, tit. 23. part. 3. Diximus eum, qui iudicio expertus non eſt in aliena cauſa non poſſe appellare: quoniam qui iudicio expertus eſt, quamuis alienam cauſam agat, vt procurator: tamen lite conteſtata dominus litis efficitur, vt recte placeat eum ſi victus ſit appellare poſſe, & quidem per procuratorem, l. 4. §. vlt. D. de appellat. l. 19. tit. 5. l. 2. l. 3. tit. 23. part. 3. quibus in locis late Gregor. Lopez, rem examinat, item & Ioann. Ferrarius, dict. tract. de appellat. lib. 3. ex num. 11. quod ſi procurator meus à ſententia aduerſus me lata non prouocauit (quod vel negligentia, vel malitia contigit ſæpe) potero ipſe intra legitimum tempus à die ſcientiæ computandum prouocare, d. l. 1. part. vbi Gregor. gloſ. 16. quod eſt menti tenendum, ad. te ex d. l. 2. & 3. partitæ. Procuratorem non ſolum poſſe, verum, & teneri appellare, quamuis mandatum ad lites tantum habeat, aperte tamen proſequi non tenetur Caſtrenſis, conſil. 136. num. 3. col. 4. lib. 1. Thuſcus Cardinalis practicarum concluſionum, litera. A. cap. 363. vbi idẽ in fideiuſſore contractus, & emptore reſoluit.

In ſua cauſa ſiquis appellet, id eſt, ſi appellet is cuius
4 intereſt, refert, vtrum ipſe, dum cauſam ageret victus eſt, an vero alio condemnato appellet, vt iam admonuimus.

Nam de poteſtate appellandi ita cautum eſt, & in maioribus, & in minoribus negotiis appellandi liberam facultatem eſſe, l. & in minoribus, 20. l. ſiquis, 30. C. de appellat. & l. extra eodem, l. 2. cum ſequentibus, tit. 23. part. 3. Ex quo eſt quod Impp. prohibent vim, aut minas inferri appellantibus, & ſiquis prohibeat victos appellare, minantur ſe vltores futuros. l. mini-me. 12. d. l. ſiquis. 30. C. de appellationibus. Quæ ſi de hac re facultas eſt, fruſtra expectatur authoritas, & iudicis approbatio, in eo quod etiam ſi velit denegare, non poteſt, & ſane ita eſt, vt niſi quid nominatim prohibeantur, ſit vbique ea facultas appellandi.

5 Omnibus ergo, qui iudicio experti ſunt in ſua cauſa appellare permittitur, niſi ſi cui conditio perſonæ, aut contumacia, aut delicti genus, aut conuentio ſua, & conſenſus obſtet. Obſtat, *perſonæ conditio*, ſeruis, qui cum in iudicio ſtare eſſe non poſſint l. ſeruus. 6. C. de iudiciis, l. 8. tit. 2. part. 3. de eis in criminali cauſa, ita ſcriptum eſt, in l. ſerui. 15. D. de appellat. *Serui appellare non poſſunt, ſed domini eorum ad opem ſeruo ferendam, poſſunt vti remedio appellationis, & alius domini nomine id facere poteſt, ſi vero, neque dominus, neque alius pro domino appellauerit, ipſe ſeruus qui ſententiam paſſus eſt, triſte auxilium, ſibi implorare nõ denegamus*. Conſonat in omnibus. l. 2. titul. 23. part. 3. vbi Gregor. gloſ. 4. cum hoc caſu non appellare, ſed ad ſupplicationem interponere poſſe, ex aliis referat, & probet Ferrarius iam relatus, lib. 4. capit. 1. ad fin. de qua re late inf. §. 23.

6 *De contumacibus ita ius eſt*; qui enim ad agendum cauſam legitimis edictis vocatus eſſet abſens condemnatus eſt ſi quidem abfuerit per contumaciam, eius appellatio recipi non poteſt, l. & poſt edictum, 73. §. fin. D. de iudiciis, l. ex conſenſu, 23. §. fin. D. de appellat. l. 1. l. 4. in fin. C. quorum appell. non recip l. 9. tit. 23. part. 3. l. 5. tit. 16. lib. 3. ordinam. l. 4 tit. 18. lib. 4. nouæ Recopil. Quis autem per contumaciam abeſſe intelligatur, docemur in l. contumacia, 53. D. de re iudic. Plane quod ad rem hanc attinet, animaduertendum eſt, aduerſus eos tantum, qui per contumaciam abſunt conſtitutum hoc ius eſſe, quia non comparendo iudicem videtur contemnere: quod ſi quid aliud in iudicio per contumaciam quis non faciat, veluti ſi non exhibeat inſtrumenta, nihilominus eo nomine condemnatus appellare poteſt, l. hereditor. 29. § 1. D. de appellationibus, dict. l. 9. verſicul. *Pero ſi el demandado*, explicat videndi in propoſito Federicus, de appellationibus, num. 27. 28. & 39. Ioan. Vvaneſius in cap. cum ſpeciali, 61. §. porro, num. 9. de appellat. Guido Pap. deciſ. 436. num. 70. Lancelotus de atentatis, 2. part. cap. 4. limitatione, 18. num. 1. & cap. 11. num. 12. & 3. part. cap. 28. Miranda, in practica, tit. de citatione, num. 70. Capicius, deciſ. 139. Socinus, reg. 73. Pet. Dueñas, reg. 152. poſt Greg. in d. l. 9. & Azeuedo, in d. l. 4. Didacus Perez, in d. l. 5. ordinam. Quibus adde ſi iuſtam aliquam cauſam allegat, etiam in vera contumacia audiendum, ea his, quæ animaduertit nouiſſimus Ceuallos, in practicis quæſtionibus, cap. 149. cap. 266. cap. 412. & cap. 612. vbi idem etiam iure Regio admittendum reſoluit, & Azeuedo, in l. 10. num. 83. tit. 17. lib. 4. nouæ Recopil. Qua de re videndus

etiam

Digitized by Google

omnibus, quorum intereſt, prodeſt.
ſententia vna quando, & quomodo plures teneantur.
3 *Plures vno libello accuſari poſſunt, etiam ex diuerſis cauſis.*
4 *Vnius condemnatio, quando alios litis conſortes comprehendat.*
5 *Appellatio vnius, vt alijs proſit, vt omnibus ex iure communi competat, requiritur.*

1 VErba ſunt Rubricæ, tit. 68. lib. 7. Iuſtinianei Cod. quibus, & hoc noſtro præcepto non quærimus, an ſi vnus appellauerit, alij quorum intereſt appellare, vel interpoſitæ appellationi adhærere poſſint in efficere, quod iam ſuperiori §. expoſuimus, ſed quando vnius appellatio, alijs vel proſit, vel noceat, cuius rei ſummam mira breuitate ſimplexus eſt Romanus Pontifex, in cap. vna ſententia, 72. de appellat. docens. Vna ſententia pluribus condemnatis, ſi vnus ſolus ad appellationis beneficium conuolauerit, illius victoriam iure communi cæteris ſuffragari, ſi communi iure inueniuntur, idemque negotium, & eadem cauſa defenſionis exiſtat. Quod Romani Pontificis placitum ſumptum eſt ex l. ſi qui ſeparatim, 10 §. quod eſt reſcriptum, & § quoties D. de appellat. l. 1. & 2. C. ſi vnus ex pluribus appell. l. 21. verſic. Otro ſi decimos, tit. 22. l. 5. tit. 23. part. 2. conducit, l. 18. tit. 5 part. 3. explicat notabiliter præter interpretes, in dictis locis, Bar. in l. 4. §. Cato, num. 5 a. in princ. D. de verbor. oblig. Gregorius multis modis limitans, in d. l. 5. gloſ. 2. Socinus, conſil. 152. Petr. Gregorius, d. lib. 50. cap. 2. num. 40. Ferrarius, d. lib. 2. de appellat. cap. 1. ad fi. 1. Rebuffus, de priuilegijs ſcholar. priuilegio. 106. num. 29. num. 51. & num. 97. vbi plures ad rem pertinentes quæſtiones diſputat. proſequitur etiam vtiliter Dominicus Thuscus, practicarum concluſionum, lit. A. cap. 363. nos vt rem, & exornemus, & explicemus ſequentia notamus.

2 Vt quemadmodum Principis reſcriptum in vna, eademque pluribus, communi cauſa, quamuis ad vnum eorum dumtaxat directum omnibus ex æquo prodeſt, l. 1. C. de diuerſ. reſcrip. l. 40. tit. 18. part. 3. Bart. in l. Lucius, num. 10. D. de vulg. Gregor. gloſ. 1. in l. 26. tit. 11. part. 5. Et pluribus condemnatis per vnam ſententiam, ſententia omnes complectitur, eo modo, quo explicat titulus, C. ſi plures vna ſententia condemnati ſunt, & l. 40. tit. 27. p. 3. Ita vnius condemnatorum appellatio, alijs quoque, quamuis non appellantibus, prodeſſe debet. Non ad hoc tantum, vt appellationi etiã poſtea ex interuallo adhærere, & interpoſitam ab vno, etiam ipſi proſequi poſſint, ne ipſis noceat, quod ipſi quoque non appellauerit; verum etiam ad hoc, vt vnius appellantis victoria, alijs quoque, qui nõ prouoc. auerunt proficiat, vt ſi appellatio iuſta pronunciata ſit ab vno appellante, ſententia prior, quoad omnes condemnatos reſcindatur. Quamuis enim pluribus in vnam ſententiam condemnatis, etiam ex his, qui rei debendi ſunt, & ſingulis ſolidum ex vna, eademque cauſa debent, ipſa vnica ſententia in plures condemnationes ſcinditur, d. §. quoties; nec ex pluribus vnus poſſit eligi, & exigi inſolidum, ſi ſimpliciter omnes in vnam, ſummam condemnati ſunt, hoc modo: Caium, & Seium, & Sempronium Lucio Titio centum condemno; quia pro virilibus portionibus ipſa ſententia in perſonas diuiditur: vt ſic tot, videantur eſſe ſententiæ quot perſonæ condemnatæ. Singulæ tamen omnium appellationes non requiruntur; re vera enim plures non ſunt ſententiæ, ſed vna tantum, licet illius effectus in plures perſonas pro virilibus portionibus ſit directus (quæ eſt ſententia, & interpretatio, d. cap. vna ſententia, cum ſimilibus ſup. allegatis) qui effectus in conſideratione eſſe non debet, niſi poſtquã ſententia in rem tranſiuit iudic. tam, nec remedio appellationis attentari poteſt, hoc enim eſt periculum ipſius ſententiæ, quod inter conſortes vnius litis ex æquo ſcindatur, l. 2. C. ſi plures vna ſententia.

3 Vt autem hæc vnius ex pluribus litis conſortibus in communi condemnatione appellatio, etiam non appellantibus, ſi velint, proſit; in primis oportet, in omnium perſonis, vnam, eandemque eſſe condemnationem, l. 1. C. ſi vnus ex pluribus, d. l. 5. part. & explicant ſup. citati: ſi enim in vna cauſa, etiam vnius, eiuſdemque rei, plures ſententiæ ferantur, velut vna ſortis, alia vſurarum, duplex appellatio requiritur, l. cum in vna, 17. in princ. D. de appellat. ne alias alteram agnouiſſe, de altera prouocaſſe intelligatur, vt ibi l. C. docet. Nam vt vna lite, vnoque libello accuſari poſſunt plures, l. ſi quis cum procuratorio. 31. § vnius litis, D. de procurat. idque non tantum ex vna, eademq. cauſa, l. ſup. iter. 31. §. Caſſius. D. de aqua pluuia arcenda; verum etiam ex aduerſis, vt ex ſententia Cyni, in leg. eo quod à multis, C. ſi cert. petat. contra Speculatorem, de libelli conceptione. §. ad huius, verſic. *ſed pone*, eleganter tradit Ludouicus Romanus, conſ. 140. Ita quoque vna ſententia plures condemnatiõ

4 Planè, vt vna, eademque ſit condemnatio, vna; eademque debet eſſe cauſa, & defenſionis identitas, nam diuerſitas cauſæ plerunque diuerſitatem defenſionis inducit, ergo in diuerſis, & ſeparatis cauſis, ſi plures vno libello ſe conueniri patiantur, quod tamen nolle poſſent (excipe eos ex eadem cauſa obligatos, l. 1. D. de quibus rebus ad eundem iudicem eatur, l. 1. C. de conſortibus eiuſdem litis) ſicuti plures, tam aſpectu, quam effectu ſunt ſententiæ, & quæ, quæ ſua perſtringi: ita vnius appellatio alteri non prodeſt, cum plures ex eadem cauſa ſeparatim, hoc eſt, pluribus diſiunctis ſententijs condemnantur, d. l. ſi qui ſeparat. m. 10. in princ. D. de appellat. & inde pluribus reis debendi conuentis, ſi vnus in decem, alius in quindecim, [illegible] cum viginti quinque petita eſſent, condemnarentur, vnius appellatio alteri non proderit. Ita contigit in pluribus tutoribus, ex vna tutela conuentis, & condemnatis, quorum vnus ſolus geſſit, vt cũ alia ſit defenſio eius, qui non geſſit, alia eius, qui geſſit, l. 2. C. ſi tutor, vel curator non geſſerit, eius qui non geſſit appellatio, ei qui geſſit prodeſſe non debeat, quia maior eſt defenſio eius, qui non geſſit, quam eius qui geſſit, d. l. ſi qui. 10. d. § quoad reſcriptum, plures ergo ſententiæ per vnicam appellationem reſcindi non poſſunt.

5 Adde vt ex eiſdem iuribus deduces, vt illa vnius ex pluribus appellatio alijs quoque proſit, requiri, quod ex iure communi omnibus ex æquo competat, vt eſt illa, quæ omnibus competit, & conceditur, intra tempus appellandi, nõ etiamſi iure ſingulari ad appellandum, quis admiſſus ſit poſt lapſum appellandi tempus, vt eſt in minore, qui aduerſus omiſſam prouocationem in integrum reſtitui poteſt, vt poſſit etiam poſt decem, vel quinque dies appellare, l. & ſi ſiue. 8. §. item ſi non prouocauit, D. de minor. (ex quo etiã nulla probata læſione minorẽ aduerſus omiſſam appellationem reſtituendum docet Bart. in l. fi. num. 10. C. in quibus cauſis in integr. reſt. nõ eſt neceſſ. Capella Tholoſana, q. 389. quãuis eo caſu, vt reſtitutio concedatur; læſionem eſſe debere probauerit, idem Bart. in l. nam, & poſtea. §. ſi minor, nu. 6. D. de iur. iurãn. quia eſt pro ſententia præſumptio, ſequitur Iaſo ibi, num. 16. Guid. Pap. quæſt. 141. Panor. conſil. 77. col. 3. lib. 2. dicit communem Boerius, q. 7. num. 6. quam varietatem conatur componere, Alciat. reg. 1. præſumptione, 42. nu. 4. Res ſic componenda eſt, quando reus minor condemnatus non appellauit, abſque læſionis probatione reſtitui debet iuxt. Bart. d. nu. 10. ſi vero eſt actor, & contra eum eſt lata ſententia, pro eo probare debet læſionem, vt per Fulg. & Paulum, num. 15. in dict. l. ſin. Alex. num. 9. in d. §. ſi minor, & conſil. 115. nu. 6. lib. 5. & late diſputat. Caldas Pereyra, in l. ſi curatorem, verbo, *vel aduerſari dolo*, nu. 18. C. de in integrum reſtit. minor. hoc enim caſu minoris priuilegiata appellatio maiori, qui intra tempus legitimum non appellauit, non communicabitur, d. l. 2. C. ſi vnus ex pluribus appellat. l. 1. C. ſi in communi, eadem que cauſa, d. cap. vna ſententia, niſi cum indiuiduitas rei ſeparationem non admittit, Accurſ. gloſ. fin. in d. l. 1. C. ſi in communi, eademque cauſa, d. l. 5. partitæ, vbi Greg. vt eſt in ſeruitutibus indiuiduis.

6 Illud tamen perpetuo memineris, in vna eademque condemnatione, ex vna, eadem cauſa, iure communi ab vno interpoſitam appellationem, ſic alijs prodeſſe, vt ſequens appellatio, vel tranſactio, vel renunciatio, alijs conſortibus, qui non appellauerunt non obſit; quia ſemel prodeſſe cœpit,

nec

Digitized by Google

peç alterius facto illius commodum eripi debet, quod nominatim docet Baldus, in authentic. hodie, C. de appellat.comm. in dict. cap. vna ſententia.

Tertium Pręceptum.

Si el que la interpuſo es el verdadero apelante, ò no lo ſiendo, quiere proſiguiendo la cauſa en la ſegunda inſtancia, ſuplantar la apelacion del aduerſo.

Quomodo is qui ſententia vicit, vel diligentiam appellantis pręuenire, vel negligentiam ſupplere poſſit. §. 3.

SVMMARIA.

1 *Cap. oblata. 57 de appellationibus.*
2 *Appellatoribus, & tempus, & pęna conſtituta, ni appellationem ligitime proſequatur.*
3 *Appellantem compellit iudex, vel ſententiæ parere, vel appellationem proſequi.*
4 *Appellationis proſequendæ quis ſit terminus iure ciuili, Canonico, & Regio.*
5 *Appellationis proſequendæ terminus poteſt ex iuſta cauſa à iudice moderari.*
6 *Appellationis proſequendæ, præfixo termino elapſo, manet firma ſententia, & num. 13.*
7 *Appellationis proſequutio, quem terminum habeat à iure, & iudice pręfixum.*
8 *Appellans coram ſuperiore, quando, & quomodo comparere debeat.*
9 *Inhibere ſuperiores iudices non poſſunt inferiores, donec acta proceſſus primæ inſtantiæ ad illos ſint delata.*
10 *Appellans, quę obſeruare debet, vt ſibi magis caueat, quouſque acta ad ſuperiores deferat.*
11 *Appellationis proſequendæ tempora, an includantur in primo fatali.*
12 *Appellationis proſequendæ tempora non currunt compromiſſo durante.*
13 *Appellationis deſertio quando inducatur.*
14 *Appellationis deſertio operatur, vt perinde ſit, ac ſi nunquam eſſet appellatum.*
15 *Appellationis proſequendæ terminum poteſt appellans ſibi præfigere.*
16 *Appellatione non deſerta intempeſtiua eſt quæcumque appellati ſolitudo.*
17 *Appellationem ſi non proſequatur appellans, quomodo, & quando appellato ſuccurrendum, & num. 18. & nu. 19.*
20 *Appellationis mentio, an in impetratione literarum neceſſario fieri debeat.*

1 FRequens caſus in hac appellationum materia Pontificis ſanctionibus longè plus quam Cæſareis animaduertitur, vt fraudi, & dolo appellati occurratur: pro quo cum dicta ſit ſententia, hoc, vel illo quæſito colore, vt quia fortè reus impenſis quoque condemnatus non fuit, aut non maiori ſupplicio damnatus, appellationem etiam, & ipſo interponit, literas impetrat & cauſam ad ſuum iudicem defert, veri appellatoris vt Pontifex inquit, vera appellatione, magno cum eius in commodo, & præiudicio ſupplantata, cap. oblatæ. 57. de appellat. cuius deciſio, & quæſtionis huius ſiue præcepti materia à paucis cognita, quo breuiter, & dilucidè exponatur, rem ſic comprehendes.

2 Ne liberum, quis, & ſolutum haberet arbitrium retractandæ, & reuocandę ſententiæ, & pœnas, & tempora appellatoribus pręſtituta eſſe, docente Iulio Paulo, lib. 5. ſentent. §. 1. ſub. tit. *de cautionibus, & pœnis appellationum*. Indeque

3 permiſſum † iudici, qui ſententiam dixit, appellantem compellere, vt, vel interpoſitam appellationem proſequatur, vel latæ ſententiæ pareat, cap. perſonas. 4. cap. ad

4 hęc 27. cap. peruenit. 28. de appellat. Quę autem proſequẽdæ, & † exercendæ appellationis tempora fuerint ſtatuta, non ſatis conſtat; quamuis eius præfinitionis in Pandectarum compoſitione adhuc extent veſtigia, in l. 2. §. ei quoque, D. de iudicijs, l. 1. in princ. D. de vacat. & excuſat. mun. quæ ſi appellator in peragendo non obſeruaſſet, merito præſcriptione repelli poterat. Iuſtinianus ſublatis fere iuris veteris veſtigijs exercendæ, & peragendæ appellationi ſpatium anni, & vrgente cauſa impedimenti, biennij ſtatuit in ſuo Codice, in l. fin. C. temper. de appell. & aliquot Nouellis conſtitutionibus confirmauit, vt in Nouella. 49. *De his qui ingrediuntur ad appellandum*, & in Nouella. 93. *De appellationibus*, & Nouella. 126. *Exemplum ſacræ formæ de appellationibus*. Quod, & Pontifices in viu iuris ſui ſequuti ſunt, cap. cum ſit Romana. 5. in princ. cap. ex ratione. 8. cap. conſtitutis. 45. de appellat. cap. ei qui. 2. q. 6. Clem. ſicut, de appellat. & quamuis Hiſpani Reges legum partitarum conditores omiſſerint huius anni, ſiue biennij ex cauſa pręfinitiones, vt nominatim aduertit Greg. in l. 23. gloſ. 4. tit. 23. part. 3. Azeuedo, in l. 11. num. 4. tit. 18. lib. 4. nouæ Recopilat. nouiores tamen Principes admiſſerunt, l. 3. tit. 16. lib. 3. ordinam. quæ hodie eſt, d. l. 11. Recopilat. quę tempora anni, & biennij, primum, & ſecundum fatale appellantur, de quibus quia commodius in infra. §. 21. ideò rem hanc nunc miſſam facimus.

5 Planè is terminus à iure ſtatutus ad appellationem proſequendam, poteſt per iudicem iuſta exiſtente cauſa moderari, quę ex locorum diſtantia perſonarum, ac negotij qualitati æſtimabitur, d. cap. cum ſit Romana, verſ. *Niſi forte iudex*, vbi notat gloſ. verb. *reſciſſus*, gl. verbo, *arctari*, per textum ibi, in cap. quoad conſultationem. 15. de re iudicata, notant omnes vbique, & Bart. vbi cæteri, in l. 2. D. de re iudicata, & de iure Regio probat textus, in l. 23. titul. 23. part. 3. apertius, in l. 2. tit. 18. li. 4. nouæ Recop. vbi Azeuedo, num. 1. & 3. Auendanus, reſponſo. 2. num. 2. Paz, in praxi. 6. part. 1. tom. cap. 1. num. 1. & 2. & cum multis videndus omnino Petrus Cenedo, in collectaneis ad Decretales, collect. 17. ad cap. perſonas. 4. de appellat. Poteſt itaque iu-

6 dex † ſi attentatis negotijs, circunſtantijs, & qualitatibus ita expedire perſpexerit, terminum à iure conſtitutum moderari, aliumque breuiorem ad proſequendam appellationem præfigere, quo elapſo, niſi appellans doceat, de proſecutione, ſententia à qua appellatum eſt, firma manet, & in rem tranſacta iudicatam, & appellatio remanet deſerta per tranſcurſum, iſtique termini à iudice præfixi, ſicuti remaneret ob lapſum termini à iure conſtituti, vt inferius dicemus; ſi vero non aſſignetur per iudicem terminus iuris, annus ſcilicet, & ex iuſta cauſa bienni.

Hæc in termino, qui à iudice præfigitur ad proſequendã

7 ſimul, & finiendam appellationem veriſſima ſunt: ſolet tamen alius terminus, tam à iure, quam à iudice parti appellanti aſſignari ad proſequendam appellationem, hoc eſt, ad inchoandam appellationis proſecutionem, ſeu ad hoc, vt pars appellans coram ſuperioribus ingradu appellationis pręſentetur; & iſte terminus, de iure Regio partitarum antiquo, erat duorum menſium, l. 23. tit. 23. part. 3. (quam de hoc termino intelligendam eſſe certiſſimum affirmo, cum Suarez de Paz, d. 6. p. tom. 1. cap. 1. num. 4. in fine, & Auendaño d. reſp. 2. num. 3.) Iure vero nouiori hoc præſentationis tempus limitatum eſt ad quindecim dies, *ſi es aquende los puertos; y ſi allende*, ad quadraginta dies, ità conſtat, ex l. 2. tit. 16. lib. 3. ord. hodie. l. 2. tit. 18. lib. 4. Recopil. Auendaño, d. num. 3. Paz, vbi ſup. num. 4. & Monterroſus, tract. 5. de Chancillerias, cap. 1. num. 1.

Et hic quidem terminus ad inchoandam proſecutionẽ appellationis à iure conſtitutus, poterit ſimiliter à iudice protogari, vel coarctari, attenta locorum diſtantia, perſonarumque, & negotii qualitate, vt expreſſum diſponitur per d. l. 2. ibi, *al plaço que le puſiere el juzgador*, tit. 18. lib. 4. Recopil. vbi notat Azeuedo, num. 3. Auendaño, d. num. 3. In verſic. quarta concluſio, & Monterroſus, dict. num. 1. ſi vero iudex non aſſignauerit terminum, pro vt magis com-

muniter

muniter fieri ſolet, debet appellans præſentari intra termi-nom iuris, dictum inf. quindecim, vel quadraginta, cum diſtinctione de qua ſup.

8 Hæc tamen præſentatio regulariter fit abſque proceſſu cauſæ, ſolum modo cum appellationis teſtimonio. Qua præſentatione coram ſuperioribus facta ſtatim præcipiunt, vt appellanti detur Regalis prouiſio, quæ vulgariter dicitur, *mejora*, quæ prouiſio citatoria eſt, & compulſoria; citatoria, quia per eam pars appellata citatur ad proſequendam appellationem, l. 5. tit. 18. lib. 4. Recopil. compulſoria, quia per eam compellitur. Tabellio tranſumptum proceſſus parti appellanti dare, vulgariter, *el traſlado del proceſſo*.

9 Non vero eſt inhibitoria, quia à ſuperioribus Iudicibus inferioribus inhibere prohibitum eſt, donec tranſumptum, ſeu acta proceſſus primæ inſtantiæ ad eos delata ſint, & ex illis conſtet, an debeat inhibitio concedi, nec ne, l. 54. & 55. t. 5. l. 1. 9. 10. & 11. tit. 7. lib. 2. l. 5. tit. 5. lib. 7. Recopil. In qua prouiſione ſolet per ſuperiores aſſignari terminus, intra quem proceſſus coram illis deferatur, quo elapſo, & proceſſu non delato, licet attento iuris rigore deſertio appellationis cauſetur, ſecundum Auendañum, & Azeuedum, ita intelligendos illum, d. reſp. 2. n. 4. iſtum vero, in d. l. 2. nu. 13. id tamen praxis minime recipit.

10 Prouiſionem prædictam debet pars appellans prius, & ante omnia Tabellioni notificare, non parti appellatæ antequam tranſumptum proceſſus ſibi à Tabellione traditum fuerit, vt euitetur inconueniens, de quo per Suarez de Paz, d. cap. 1. num. 11. per Monterroſum, vbi ſup. dict. cap. 1. nu. 6. & 7. habito vero proceſſus tranſumpto, & regali prouiſione parti appellatæ notificata, illum pars appellans ſuperioribus iudicibus defert, coram quibus cauſam finiri tenetur intra annum, vel ex iuſta cauſa biennium ad proſequendam appellationem à iure conceſſum, & tunc locum habent ea, quæ ſuperius tradidimus.

11 Quibus adijcite tempora conſtituta ad inchoandam proſequutionem appellationis, & præſentationem coram ſuperioribus faciendam, computari debere in anno fatali ad proſequendam ſimul, & finiendam appellationem conceſſo ita Azeuedo dicens communem, in l. 12. tit. 18. lib. 4. Recopil. idque ad ſenſum patet, cum anni fatalis curſum à die interpoſitæ appellationis incipere, ſ. n. veriſſime docuerimus illud

12 † item pro illius art. complem. ſcitu dignum reſtat, terminum ad proſequendam ſimul, & finiendam appellationem, ſiue ad proſequendam tantummodo, hoc eſt, ad proſequutionem inchoandam, ſiue à iure, ſiue à iudice præfixum, & conſtitutum, non currere compromiſſo durante, vt ex Clem. quandiu, de appellationibus, notat Auend. d. reſp. 2. num. 8. Quæ omnia menti tenenda, quia quotidiana in praxi.

13 Ergo ſi appellans non proſequatur appellationem intra terminum à iure præſcriptum ad illam proſequendam: tūc primam ſententiam ratam, firmamque remanere, & in rem iudicatam tranſacta, & hoc propter deſertionem appellationis. Ita probatur ex iuribus ſup. adductis, quæ iura licet loquantur in termino iuris, locum etiam habere in termino iudicis ibidem veriſſime reſoluimus.

Et inde ſicuti appellatio deſerta remanet, per tranſcurſum termini à iure conſtituti, vt ſupra proxime diximus; ita ſimiliter per lapſum termini à iudice præfixi. Parificantur enim, quoad hoc terminus iuris & terminus iudicis, ita probatur ex tex. in cap. cum ſit Romana, & cap. perſonas. 4. ſup. eodem, vbi notat Abb. num. 3. Præpoſitus 9. Felinus, 1. Decius omnino videndus, num. 6. & Azeuedus, in l. 2. nu. 46 tit. 18. lib. 4. Recopilationis. De pluribus tamen deſertionis caſibus conſulendus Guido Pap. conſil. 77. & plura tradens in eadem materia Maranta, in Speculo aduocatorum 6. parte actu ſecundo de appellationibus, numero 199.

14 Operatur itaque deſertio, vt non cenſeatur à principio appellat. l. fin. §. illud, vbi gl. verbo, prouocatum alia multa ad idem allegat iura, C. de temporibus appellationum. Didacus Perez, in l. 2. tit. 16. lib. 3. ordinamentorum, & Octauianus, de ſtylo Curiæ libr. 3. cap. 6. num. 16. Et deſertio cauſatur, ſiue pars appellans non fuerit in appellationis gradu præſentata intra quindecim, vel quadraginta dies ad inchoandam proſequutionem appellationis conſtitutus *con la diſtincion de los puertos*. De qua ſiue intra annum, vel ex iuſta cauſa biennium non fuerit appellatio proſecuta, & finita hec eſt, lis difinitiue concluſa, ita reſoluit Monterroſus, d. tract. 5. cap. 6. n. 2.

15 Igitur (vt ad rem redeamus) ſiue nullus ſit breuior terminus a iudice appellanti adſignatus ſiue ſit aut ab eodem ipſo appellante, ſibi præfixus (quod fieri poſſe multis eſt locis cautum, cap. perſonas 4. cap. cum ſit Romana 5. cap. reprehenſibilis. 26. cap. ad aures 33. cap. dilectæ. 39. cap. ſæpe. 44 cap. ex inſinuatione 50. cap. oblatæ. 57. de appellat.) nulla diligentia, aut præcipitatione eius aduerſus quem appellatum eſt, poterit præueniri, dict. cap. oblatæ. Intempeſtiua

16 † ergo eſt, quæcunque literarum impetratio, ſiue ſuper obſeruatione ſententiæ vt ſcilicet executioni mandari poſſit, prematurum enim id omnino eſt, nondum deſerta appellatione, nec irretractabiliter confirmata ſententia, quam appellatio ſuſpendit, & in ſuſpenſo retinet vſque ad extremum momentum fatalis temporis, cap. dilectis. 55. de appellat. ſiue ſuper commiſſione cauſæ appellationis, aut citationis ad comparendum coram iudice prouocato, ad audiendam ſententiam confirmari (quæ ſunt appellati partes, vt enim appellans contendit ad retractationem, ita appellatus ad confirmationem ſententiæ, a qua appellatum eſt, Aufrerius decit. 251. & 468.) Breuior enim hæc appellationis proſequendæ, ſiue poteſtas, ſiue neceſſitas totam eſt in pleno arbitrio appellantis, cui illa conceſſa eſt, vnde ad fraudem, & dolum refertur quæcunque præueniens, ſeu anticipans, ſiue literarū impetratio, ſiue appellationis ex parte aduerſa proſecutio, d. cap. ex inſinuatione 50. Quinimo ne in appellantis quidem poteſtate eſt hunc breuiorem terminum præuenire; quia ſcilicet vicem peremptorij habeat, & effectum citationis, in ſeu ac illum diem, quo iudex appellationi deferens, cauſa coram ſuperiori introduci, præcipi Aufrerius d. decit. 251.

17 Quia vero hic terminus anni, vel biennij à l. præſcriptus longior eſt, & in quo longior appellantis in exercitio appellationis mora merito ſuſpecta eſſe poteſt, permittitur victori appellato hæc præueniendi poteſtas, non quidem quādocunque in principio etiam huius fatalis termini, ſed cum aliqua maturitate, vt non nimium præcurret, d. cap. oblatæ. Et quamuis, ex conſtitutione Iuſtiniani, dict. auth. *De ijs, qui ingrediuntur ad appellandum*. §. volumus, ibi, *Ita vt vnus forte ſuperſit negotio menſis*, coll. 5. cōuenientiſſimū videatur, accipere id de eo tempore, quod ſub finem biennij eſt, non præciſſe ad poſtremum illius menſem: eius tamen Iuſtinianus, verbo, *illo forte*, non reſtrictionis, ſed exempli cauſa meminit, Quod recte animaduertit Pontifex, in d. cap. oblatæ, quo in loco menſis huiuſmodi nullam mentionem fecit, nec rem ad menſem reſtrinxit. Et cum dicat ita demum partem appellatam intra terminum conſtitutum a lege cōmiſſionis literas impetrare, *dummodo nimium non præcurrat, vt appellantem in commiſſione impetranda ſupplantet*, non aberrauerit, qui hoc arbitrio ſuperioris relinquat, qui perſonarum negotij, & temporis qualitatibus inſpectis pro ſua religione arbitrabitur, & ſtatuet, an nimium, vel non nimium præcurrere dicatur, nihilque vetet hanc præuentionem, quandocunque poſt medium hoc legitimum tempus lapſum fieri poſſe, quaſi tunc ſatis euidēter reprehenda appellantis negligentia, qui nequidem ad dimidium fatalis temporis cauſam introduxit, quæ ſententia probatur expreſſe, in l. 1. §. fi. ibi: *Cum dicit tempus, nec adijcit diem, ſine dubio oſtendit eſſe in ius dicentis poteſtate, quem diem præſtituat*, D. de iure deliberan. coniunctis in eius exornatione a nobis traditis diſputatione de Mora, nu. 102. cujus decreti, quia varijs, & multiplices ſunt articuli præter ordinarios in eodem loco videndi ſunt Felinus in cap. ex tenore, de reſcript. Feder. de Senis, conſil. 28. incip. *Punctus quæſtionis*, Romanus, conſil. 483. incipit *dubitatur*, Calderinus, conſil. 14. tit. de reſcriptis.

18 Poteſt igitur in maiore, & longiore appellantis negli-

gentia

gentia præueniendo appellatus, vel ipſe appellationem coram prouocato iudice inducere, & peragere: vel literas impetrare, non quidem ſuper ſententiæ obſeruatione, vt in caſu propoſito, in dict. capit. oblatę nullo iure factum fuiſſe oſtenditur, quia illius nulla vnquam poteſt eſſe præuentio, nondum deſerta appellatione, ſed ſuper commiſſione cauſæ ad aliquem iudicem per ſuperiorem dandum, vel ſuper citatione ad comparendum coram prouocato: cuius impetrationis hic erit effectus, vt quamuis appellans in diligenti ſuæ appellationis perſecutione potuiſſet, vel prouocatum iudicem habere, vel alium ab eo ad poſtulationem ipſius delegatum; nunc debeat illum agnoſcere, & cauſam appellationis peragere, coram eo quem victor, ſeu appellatus ſic præueniendo impetrauit, illi tamen recuſandi poteſtate, ſi ea iuſta cauſam eum ſuſpectum habeat permiſſa iuſta text. in dict. cap. oblatæ verſic, ita quod ſi appellans.

19 Sed an cùm per iudicem à quo prouocatur, certus terminus breuior ad proſecutionem appellationis propoſitus fuit, illique appellans ſatisfecit per introductionem cauſæ, coram prouocato iudice pro reliquo tempore, quod deeſt ex legitimo, victor, ſeu appellatus ſtatim poterit præuenire, & non expectare exitum ipſius temporis legitimi, recte dubitatur. & ſanè huic appellanti beneficium legitimi temporis, quod reſiquum eſt liberum eſſe permittendum, vt non poſſit præueniri nimium præcurrendo, reſoluit Federicus de Senis, conſ. 108. & conſ. 173. anguſtias autem temporis, per iudicam præſcripti effectum eſſe ſortitas, per introductionem cauſæ, ante breuius ſtatutum tempus, vt inde deſerta non poſſit dici appellatio, vſque adeo, vt eo caſu non ſit appellanti neceſſarium exprimere ſibi breuius tempus eſtatutum fuiſſe; quia illius effectus iam conſumatus eſt, quo nondum conſumato non poſſet petere literas non facta mentione breuioris temporis ſtatuti, quia neuter litigantium illud prçuenire poteſt, dict. cap. ſæpè, 44. de appellat. Illo vero lapſo, nulla eſt illius exprimendi neceſſitas, nec reſidui legalis, quia nullo termino à iudice ſtatuto legitimus manet, & omni appellationi cohæret per ſe.

20 Appellationis vero an in impetratione literarum fieri mentio debeat, ſiue ab appellante, ſiue ab appellato, ſuper informatione, aut confirmatione ſententiæ impetrentur, dubitari poteſt, & eius requiri mentionem probare videntur, text. in cap. ex parte, in 1. de appellationibus, in cap. bonæ, in fin. de confirmat. vtili, vel inutili. Quod ſanè in appellatione ab Interlocutoria indubitanter verum eſt; quæ non tam libero pede currit, nec eadem facili late admittitur, vt latè inf. §. 11. audiemus, cum in ea, & grauis cauſa ſemper exprimēda ſit, facilius deprehendatur, an admittenda ſit. In impetratione autem literarum ſuper cauſa appellationis à definitiua eius mētionem non eſſe neceſſariam, magis probat Philip. Franeus, in d. cap. oblatæ; ſed ſufficere exprimere, ſe cauſam contra talem, quia cauſæ appellatione, tam illa quæ ex prouocatione, quā quæ ex prima actione eſt, & inſtituitur, continetur. Cuius ſententia, etſi in impetratione iudicis à Papa, qui perinde ex appellatione, vt ex prima actione omiſſis medijs adiri poteſt, poſſet tolerari: In alio tamen ſuperiore prouocato, ſeù adito, non æquè permittendum videtur, cum regulariter adiri non poſſit, niſi per appellationem, cap. cum in Eccleſia. 58. cap. vt debitus honor. 59. de appellat. vt mirum non ſit, ſi appellationis mentio fieri debeat, vt inde euidentius conſtet, an ad eum appellari potuerit, an appellandi occaſio fuerit, an potius ſimulata appellatio. Qua de re, & quæ in impetratione reſcripti delegatorii exprimi debeant, latè Doctores, in dict. cap. bonæ, de cōfirmatione vtili, vel inutili.

Quartum Pręceptum.

Si murio el dadero apellante deſpues de interpueſta la apelacion: quien la proſigue, y la cauſa, y razon que tiene para ello.

Si pendente appellatione mors interuenerint. §. 4.

SVMMARIA.

1 *Appellatione pendente, ſi mors interueniat.*
2 *Morte accuſatoris accuſatio extinguitur, non crimen.*
3 *Morte rei crimen extinguitur, paucis exceptis caſibus.*
4 *Cadauera mortuorum aliquibus in caſibus pœnis animaduerſa.*
5 *Appellationem pendere propriè quid ſit.*
6 *Appellationem morte extingui quomodo intelligendum, & numeris ſequentibus.*

1 VErba etiam ſunt, tit. 13. lib. 49. Digeſtorum, & tit. 66. lib. 7. Iuſtinianei Codicis. Eorum, & huius præcepti interpretatio fluit, ex tit 6. lib. 9. Codic. tit. *Si reus, vel accuſator mortuus fuerit.* Cui conſonat. l. 28 & tit. 29. tit. 23. part. 3. l. 7. l. 8. l. 23. tit. 1. part. 3. explicant Iulius Clarus lib. 5. §. fin. q. 51. num. 9. & no. 12. Pet. Plaza, de delictis, lib. 1. cap. 38. num. 1. & ſequentibus, plures relati à Ioann. Baptiſta Baiardo, in additionibus ad Iulium Clarum, d. q. 51. ex num. 30. vtiliter Anton. Gomez. 3. tom. cap. 1. ex num. 38. & ex num. 80. aliqua Bobadilla, lib. 3. Politicæ. cap. 15. n. 143. ex quibus & ijs, quæ eiſdem in locis notant interpretes, & praxis obſeruat diſces. *Morte † accuſatoris accuſa-*
2 *tionem* extingui, l. fin. C. ſi reus, vel accuſator non crimen, l. 3. §. fin. D. de accuſat. l. ſed ſi maritus, 14. D. qui à quibus,
3 leg. pen. C. de publicis iudicijs. At morte rei † crimen extinguitur: morte, ideſt, *mortalitate*, vt loquitur text. in l. vlt. D. ad leg. Iuliam maieſt. Quia non qualibet morte non inquam morte, ſibi adſcita in reatu capitali, leg. pen. cap. ſi reus, vel accuſator mort. vt in reatu Libonis apud Cornelium Tacitum, lib. 2. & multis exemplis relatis à Iulio Claro, & Antonio Gomez, vbi ſup. mortalitas mors eſt communis, & naturalis. Excipitur conſtitutione Diui Marci Perduellionis crimen, leg. penult. & vltim. C. ad leg. Iul. maieſt. l. fin. D. eodem, l. 4. C. de hæreticis, l. 1. in fi. D. de requirend. reis, quod morte non extinguitur, cui & alia coniungunt leges Regiæ ſup. adductæ Clarus, & Antonius Gomez, iam relati, & omnino videndus Peregrinus, de iuribus, & priuilegijs fiſci, lib. 4. tit. 5. num. 6. cum ſequentibus, vbi congeſſit decē & ſeptem caſus, in quibus per mortem delinquentis crimē non extinguitur, quoad pœnam, reſpectu bonorum fiſco applicandorum, & reſpectu pœnæ pecuniariæ; non-
4 nullos etiam † caſus, in quibus in mortuorum, etiam cadaueribus pœnæ exequuntur, ex alijs leui licet calamo recenſet Bobadilla, dict. num. 143. & etiam noſter Salorzano, lib. 6. de pœna parricidi, cap. 2. An vero regulariter poſt condemnationem, pendente appellatione morte rei prorſus extinguatur crimen, quæſtionis eſt; eam facile diſſolues ſi generaliter, iuxta præceptum noſtrum hæc obſeruaueris.
5 Pendente appellatione, † intelligi iuxta, l. pen. C. ſi pendente appellat. pendente in nu. cognitionum; ideſt, nondum re iudicata ex appellatione, vt multis hanc in rem adductis teſtimonijs oſtendit Briſonij, de verb. ſign. lib. 14. fol. 488. pag. 2 quo eodem ſenſu, & rei ipſi *pendere* dicuntur, qui nondum diſcrimine liberati ſunt: longe diuerſo ab eo quo Martialis, li. 4. Epigram. 77. dixit *Pendentem volo Zoilum videre*, ideſt, præ inuidia laqueo ſuſpentum, vt bene ad eū noſter Laurentius Ramirez obſeruat. Qua in re notandū eſt quod, in dict. lege pen. ait Imperator. ibi, *in nu. cognitionum pendere propona.* & ibi, *ex prouocatio ſuo ordine audiri debet*, appellationem pendentem, in numero cognitionum peragi ſuo ordine; ideſt, ſeruato ordine introductionum, quod & in ſupremis tribunalibus obſeruari oportere Regijs eſt nominatim ſanctionibus cautum.
6 Deinde mortem in hoc caſu intelligi, ideſt, mortem eius, qui apellauit, vel eius contra, quem appellatum eſt; vel hominis, ſiue rei de cuius proprietate lis eſt. Sed ea in re ſeparandę ſunt ciuiles a criminalibus cauſis. Mortuo enim

eo,

Digitized by Google

eo,qui appellauit à ſẽtẽtia in negotio ciuili,lis trãſfertur in hæredem,perindè,ac ſi priori iudicio mors ei contigiſſet, 5.C.ſi pendente appellatione,qui neceſſe habent, vel prouocationis cauſam reddere, vel ſtatutis acquieſcere. Planè ſi ad ciuilia munera,vel decurio natum quis fuerit euocatus, & à nominatione prouocauerit, prouocationeq; pendente deceſſerit,ea quæſtio morte finita eſt,l. ſi pater. 4.C. ſi pendente appellatione, ergo hæredes eius, niſi præteriti temporis ratione,ea proſequi non tenentur;quoniam ſi per malitiam nominatus prouocauit, & quia nõ geſit res in periculo ſunt nominati,hæres, aut prouocationis cauſam reddet,iuxta d.l.1. aut in quod intereſt reipublicæ, aut minoribus condemnabitur,l.quamquam.15.C.de excuſat tut. vbi plura adducit gloſ. verbo *Examinanda*, quamuis eo caſu ei longior terminus ad appellationem proſequendam, quam defuncto indulgendus ſit,ex ratione leg.28.verſic. *Eporque los herederos*, titul. 23. part. 3. quæ nominatim,id expreſſe probat, & ortum habuit,à l. fin. C. ſi pendente appellat. & Azonis doctrina in ſumma illius tit. nu.3. de cuius leg.fin. interpretatione,ne ei obſtet, l. cum antiquioribus, C. de iure deliberandi, vide omnino iacob. Cuiacium, lib. de diuerſis tempor.præſcript.cap.16.quod eſt menti tenendũ: quotidiana enim quæſtio eſt in nominationibus ad munera, oneraque ciuilia de quibus plura latè Auendañus de exequendis mandatis,cap.16.ex num.14.Bobadilla,lib.3. cap. 8.ex num.38.

7 In negotijs vero criminalibus, ita diſtinguendum, vt ſi accuſator appellatione pendente, mortuus ſit, accuſatio quidem,& appellationis inſtantia,ipſo iure perimatur:crimen non ita,cum ab alijs ſi ſint quorum interſit,aut à quolibet de populo, ſi crimen ſit publicum de quo poſſit iudicium inſtitui,ex his quæ ſup.num.1.diximus.Mortuo verò reo accuſato aduerſus quẽ lata fuit ſentẽtia, de cuius viribus interpoſita appellatione diſputatur; ſi ſententiam rei perſonam, ſiue ſtatum non etiam eius bona reſpiciat appellatio, & inſtantia cum toto iudicio euaneſcat, lege 1. D.ſi pena appellat.l.8. in 21. part. tit. 23. part. 3. exceptis criminibus de quibus ſup.num.2 quoniam ſi in eis ex integro etiam mortuis reis iudicium inſtitui poteſt,cum morte non extinguantur,longe magis iam cæptum proſequetur. Quod ſi bona quoque ſententia reſpiciat, diſcrimen eſt etiam adhibendum. Quoniam ſi priori ſententia contra quam reus appellauit bona item eius expreſſim publicata ſunt;morte eius crimen, ideſt, cauſa capitis extinguitur, ſed quæſtio bonorum ſpecialiter publicatorum non extinguitur,d.leg.1.D.ſi pendente appellatione, dict. leg.28. verſic. *ciertamente*. Si verò tacitè, vt ſi deportatus ſit,nullo alio adiecto: morte eius, & crimen, & quæſtio bonorum extinguitur,& bona tranſmittuntur ad hæredes,vt eiſdem eſt iuribus cautum,& l.3. C.eodem tit.ſæpe ergo multis in partibus iuris multum intereſt exprimatur quid, an vero tacitè intelligatur, quod & probat, l.fin. C.ſi reus vel accuſ.mor. fuer.Repetitio vero bonorum,ſcelere quæſitorum nunquã perimitur, nec ſi priori ſententia abſolutus ſit reus, ſicuti nec bonorum ſpecialiter publicatorum priori ſententia. Nec probat contrarium,leg.2.Cod.eodem,quia obſignatio bonorum abſentis rei non eſt publicatio, nec adnotatio inter reos, eſt condemnatio, licet ab ea quoque appellari poſſit,plane quid *ſit adnotare*,& abſẽtis rei bona *obſignare* diſces,ex l 1.2.& 3.D.de requ.reis,Briſonio,& alijs de ver bor.ſignificat.eodem verbo.& ijs quæ ad illum titulum, de requir.reis benè ſcripſit Vveſembechius.

8 Morte vero hominis,cuius de proprietate lis agitur, pendente appellatione,vel etiam priori iudicio, litem durare propter peculium,fructus,partus,& ſtipulationem de euictione probabis,ex l.pen.C.ſi pendente appellatione, l.vtique.36.D.de rei vindicat. quamuis quoad condemnationẽ interſit multum inter bonæ,vel malæ fidei poſſeſſorem, vt videbis,ex l.29.tit.23.part.3.vbi plura Greg.congeſſit.

Quintum Præceptum.

Si el ne ſe preſenta en grado de apelacion en ſegunda, o tercera inſtancia, no apelo en las primeras, por miedo del iuez inferior, y que diligencias ſe han de hazer en eſte caſo, para que el ſuperior admita la apelacion, y que quando el apelante eſtuuo impedido.

De his qui per metum iudicis non appellauerunt. §. 5.

SVMMARIA.

1 *Appellandi facultas omnibus omnibus cauſis omni iure conceſſa.*
2 *Appellantibus vis nulla inferenda, & quæ pœna iudicis vim appellanti inferentis.*
3 *Lex.4.tit.10 part.7. animaduerſa.*
4 *Appellationis omiſſio eius,qui metu non appellauit iudicati executionem non remoratur.*
5 *Iudicis præſentia, metus allegationem excludit.*
6 *Veritati omnis cedit præſumptio.*
7 *Appellationem metu omittenti,quomodo iure ſuccurſum.*
8 *Appellanti vis multis modis infertur à iudice, & ab actore.*
9 *Commodum ex improbitate ſua nemo conſequi debet.*
10 *Metus non appellantis, quomodo probandus.*
11 *Proteſtatio eius,qui per metum non appellauit, quando, & quomodo facienda.*
12 *Appellationem omittens, quia impeditus, quomodo ſibi cauere debeat.*
13 *Appellationem ob paupertatem omittens de impedimento,an proteſtari oporteat.*
14 *Appellationem iudicis metu omittens aduerſus eum in ſyndicatu agi.*

1 OMnibus grauatis, & oppreſſis, cum & in maioribus,
& in minoribus cauſis appellandi libera facultas ſit,
cap.ad Romanam,cap.omnis oppreſſus, 2. q.6. cap.de appellat.11.de appell.l.& in maioribus.20. leg. ſiquis. 30. C.
2 eod.l. 5.tit.23.p.3.prohibeantque Imperatores † vim, aut
minas appellantibus inferri,& ſiquis prohibeat victos appellare minatur ſe vltores futuros,l.minime. 12. d.l. ſiquia
30.C.eo.Teneaturq;l.iulia,de vi publica, qui cum imperiũ
poteſtatem ve haberet ciuem Romanum aduerſus prouocationẽ,ne cauerit,verberauerit,iuſſeritquè quid fieri, aut
quid in collum iniecerit,vt torqueatur,l. Iulia. 7.D. ad legem Iuliam,de vi publica contonat,l. 4.tit. 10. part.7.cuius
verba propter quæ in fin.habet referri libuit. *Sie aunſe por agrauiados los homes de los iuyzios de los iuzgadores, e piden alzada para delante del Rey. Et a les iuezes, y a que con gran ſoberuia, e malicia que ay en ellos, ò por ſer muy defendidos, que los non quie ren dar alzada, ante los deshonran diziendoles mal, ò prendiendo los. E por ende dezimos, que qualquier iuzgador que ſobre tal razon como eſta fizieſſe, ò prendieſſe, ò mataſſe ò deshonraſſe à algun home, que deue auer por ende otra tal pena como ſi fizieſſe fuerza*
3 *con armas.* † Sequuntur elegantiſſima, & perpetuo menti
tenenda verba. *Porque muy fuertes armas han para fazer mal aquellos que tienen voz de Rey quando qui ſieren vſar mal del lugar que tienen.* Iuxta quæ accipies,leg.26.ad
fin.t.23.p.3.l.12.tit.16.lib.3.ordinam.l. 12.t.18.lib.4.nouæ
4 Recopilat. Quia tamen iure ciuili non prodeſt condemnato ad fugiendam, vel differendam iudicati executionẽ ſi
dicat,aut prætexat,ſe metu,ſeu formidine iudicij non auſum fuiſſe,appellare,ſed rebus iudicatis omnino ſtandum
ſit nec appellãdi,aut aliter ſẽtẽtiã attẽtandi poſt lapſa tempora permittenda ſit poteſtas l.1. l.2. C. de ijs qui per met.
iud.nõ app. Quaſi ſcilicet † vanus ſit,qui prætexitur metus à

iudice, apud quem omnia tuta, nihilque ex periculo metus ſuſpectum eſſe ſoleat, d. l. 1. l. non eſt veroſimile. 23. D. de eo quod met. cauſa. *Non eſt veriſimile* (inquit Vlp.) *compulſum in vrbe inique debitum ſoluiſſe, eum qui clarum dignitatem ſe habere prætendebat, cum potuerit ius publicum inuocare, & adire aliquem poteſtate præditum, qui vtique vim eum pati prohibuiſſet. Sed huiuſmodi prædi præſumptioni debet aperiſſimas probationes violentiæ opponere.* Cuius verba atexere libuit; belliſſime enim hiſce oſtenditur iudicis præſentiam metum omnem excludere. Sic enim interpretanda ſunt illa, *& adire aliquem*, poteſtate præditum. Neque id tantum verum, & id eo loci inſinuatur ſi ab eodem iudice vis inferatur, licere vim paſſo, *ius publicum inuocare*. Quod autem, *ius*, ſit, id quod *publicum*, ab Vlpiano ibi appellatur, magna inter noſtros concertatione diſcutitur. Rem tamen accuratiſſime explicuit eruditus Dominus Laurentius Ramirez de Prado Hiſpanus, Regius in ſupremo Rei Dominicæ Senatu Conſiliarius, lib. ſingulari, cui nomen Teſſera legum, ſection. 3 ex pag. 34. ad pag. 41. eum vide. Quia tamen om-
6 nis præſumptio † veritati cedit, d. l. non eſt veroſimile in fin. principii, l. optimam, 14. C. de contrahenda, & committ. ſtip. ſi facti veritas hanc iuris præſumptionem diluat, hoc eſt, ſi non vanum, ſed iuſtum fuiſſe timorem demonſtretur, vana non erit, nec inutilis iuſti metus allegatio, veluti cum appellans à iudice vim ſuſtinet, vel verberum forte, vel carceris, aut detentionis, d. l. 2. C. de his, qui per metum, l. 3. ſed eximendi, 4. D. ne quis eum, qui in ius vocatus eſt, l. 3. §. veri, cum l. ſeq. D. de eo quod metus cauſ. quod & ex aliis cauſis eſſe poteſt, veluti ex minis, dict. l. non eſt veroſimile, §. ſi iuſto metu, toruo vultu, aut ex iudicis antecedente conſuetudine male tractandi eos, qui appellant impotentia magiſtratus, etiam ſi vnicum eius rei extaret exemplum, Alex. in l. de pupillo, 5. §. ſiquis ipſi prætori, D. de operis nou. nuntiatione. Ergo † quamuis alias, quæ me-
7 tu facta ſunt actione, quod metus cauſa reſcindi poſſint, & ſic coactus abſtinere ab appellatione reſtitui debeat, vt adhuc appellare poſſit, etiam poſt lapſa tempora, l. metum, 9. §. ex hoc edicto, D. de eo quod metus cauſ. ea tamen reſciſſione, & reſtitutione hic opus non eſt, cum hoc iuſto metu conſtrictus in propoſito pro appellante habeatur, l. 2. ad fin. C. de his qui propter metum iudicis, cap. fin. ibi, *ad appellationis reputari beneficium conuolaſſe*, de appellat. l. 22. ad fin. tit. 23. part. 3. Speculator, tit. de appellationibus, §. 1. verſic. *Si propter metum iudicis*, Bart. in d. §. ſiquis ipſi Prætori, & in l. 1. §. ſiquis, D. de appellationibus. Ferrara, lib. 2. cap. 7. Gregor. in dict. l. 22. & in l. 27. tit. 27. part. 3. & alii infra referendi, quæ deciſiones ſic explicandæ, & exornandæ ſunt.

8 Primo quod Cæſares, in d. l. 2. & Martianus I. C. l. cum quidam, 7. D. eo. & Pontifex, in d. cap. fin. de illatin à iudice metu, ſiue violentia ſtatuunt probatque, d. l. 22. part. admittendum, ſi ab aduerſario, ſiue ab alio illatus metus ſit, veluti ſi ille, vel retinuit, vel retineri fecit appellare volentem, aut aliter vim illi inferat, & ei minatus eſt. Quod ſane, d. cap. fin. verba ſatis demonſtrant, quæ præciſſe de iudicis metu non loquuntur, ſed indeterminate de iuſto metu, & ſic cuiuſcunque perinde litigatoris, vt iudicis expreſſius, in l. 27. verſ. *E aũ dezimos, que ſi la parte q̃ ſe ſintiere agrauiada del juyzio, dixeſſe, è prouaſſe, que no oſo tomar alçada, ò ſeguiria por miedo que le feririan, o le matarian, o le prenderian, que le deue oyr el juez, e deue oyr el pleyto, e librarle ſegun ſallare por derecho bien aſſi como ſi ſe huuiera alçado*, tit. 23. p. 3. & ſane magis ex facto litigatoris,
9 quam iudicis, ne ille † ex facto ſuo, & improbitate hoc cõmodum omiſſæ appellationis conſequatur ex ratione, l. itaque fullo, 12. D. de futuris nam in omni iuris parte, cum per eum cuius intereſt aliquid fieri ſtat, quominus fiat, habetur, ac ſi factum fuiſſet, imò pro facto habetur, id in quo quis alium per horreſcit quominus fiat, l. in iure ciuili, 261. l. in omnibus cauſis profecto, 39. D. de reg. iur.
10 Secundo de hoc iuſto metu conſtare omnino debere, quo autem modo varie deciditur Imperator, in d. l. 2. in præſentia bonorum virorum, ſeu honeſtarum perſonarum conteſtationem, ſiue proteſtationem fieri expoſtulat Martianus, in dict. l. cum quidam ad bonos viros eam conteſtationem non reiicit, ſed publice eam poſſe fieri ſcribit, etſi coniungas d. l. 2. hoc quidem non quandocumque, ſed intra legitimos dies, hoc eſt quibus appellare licuit; ita vt coniunctim hæc tria requirantur, & vno horum deficiente huius rei effectus conſtitui non poſſit, quartum addit text. in d. cap. fin. intra legitimum tempus, hanc proteſtationem iudici, ſi eius copia haberi poſſit, intimandam, & quidem expreſſis appellationis cauſis, quas & Imperator ex primi vult in ipſa antecedenti proteſtatione in ipſa, l. 2.
11 † Verum, cum tanti periculi ſit in hac proteſtatione ipſi iudici facienda, quantum in ipſa appellatione, eam coram iudice, etſi illius copia haberi poſſit, faciendam non eſſe, ſed indiſtincte coram honeſtis perſonis fieri poſſe, ex d. l. 2. docent omnes, in dict. cap. fin. & probat nominatim, d. l. 22. ad fin. tit. 23. part. 3. eſtque moribus receptum, & generali fere conſuetudine admiſſum, vt coram quacumque publica perſona interpoſita appellatio, ſiue etiam facta proteſtatio ſufficiat, vt ex aliis in eodem, cap. fin. ſub num. 5. Ioannes Vvameſius recenſuit. De qua eadem proteſtatione Bart. in l. non ſolum. §. morte, num. 11. num. 26. D. de oper. noui nunciat. Bald. in cap. 1. col. 3. de milite vaſſallo, qui contumax eſt, & de eadem plura, Antonius Nicellus, tract. de concordia gloſſarum ſub num. 139. Gundiſaluus de Paz, in praxi, 1. tom. 6. par. in proœm. num. 53.
12 Idem etiam admittes, quo caſu quis propter impotentiam, ſiue impedimentum appellationem non interpoſuit, ex ratione, & verbis, l. fin. §. illud, ibi: *Vel aliam inexorabilem cauſam ſubſecutam*. C. de temporibus appellat. cap. ex ratione. 8 de appellationibus, quæ iura, aut elapſa reſtituantur, vt eiidem in locis late notant interpretes, & nominatim Ioann. Vvamelius, d. c. 8. num. 3. & 4. eadem etiam ratione, & ad omittentem extendenda ſunt, propter expreſſam, 1. cap. ſententiam, in l. ſi procuratorem, 8. §. ſi ignorantes, ibi: *Quia tamen ſi paupertas eis non permiſſit, excuſata eſt eorum inopia*. D. mandati, qui in fideiuſſoribus, qui in maiorem quantitatem damnati, quam debiti ratio exigebat prouocationis auxilium omiſſerunt, loquitur, & eos
13 nihilominus iuuandos eſſe affirmat. Et quamuis raro † contingere ſoleat, quem ob paupertatem appellationem non interponere, illamve omittere, frequentius illam non proſequi. Id ad quodcumque aliud impedimentum extendenda eſt, ex ratione, l. 2. §. quod diximus, D. ſiquis cautionibus, quibus caſibus, etſi ſint, qui putent ſic appellare impeditos, de eo impedimento proteſtari debere, verior ſententia eſt, eius probationem ſufficere, vt late diſputans probat Caccheranus, deciſ. Pedemontana 12. & cum multis Ioſephus Maſcardus, de probationibus, volum. 1. con. 116. ex nu. 7. Mattheus de Afflictis, deciſ. 50. diſputat etiã And. Tiraquel. de retract. lignag. §. 9. gloſ. 3. & vlt. nu. 9. Dec. conſ. 357.
14 Quibus addes eum qui propter metum, vel non appellauit, vel alias iniuſtæ, & iniquæ iudicis ſententiæ aſſenſum præſtitit, aduerſus eum, etiam in ſyndicatu agere poſſe, vt late poſt alios reſoluit Petr. Aoend. reſp. 11. ex nu. 1. Franc. Auilca, in c. prætor. c. 1. nu. 19. & Hier. Cauallos, 1. tom. pract. com. c. 153. Couar. in 4. 2. par. c. 8. §. 12. nu. 18.

Sextum Præceptum.

Si auiendoſe interpueſto la apelacion, hizo el apelante nueuos autos ante el juez inferior de quien apelò, ſera viſto apartarſe de la apelacion, y quando lo podra hazer.

Quando liceat appellanti ab appellatione diſcedere ſ. 6.

.SVM.

SVMMARIA.

1 *Appellationi in criminalibus renunciari non poteſt.*
2 *Appellationi in ciuilibus renunciari poteſt.*
3 *Appellationem deſerere quando in ciuilibus liceat.*
4 *Appellationis deſertio, quam effectum habeat.*
5 *Appellationis deſertio regulariter non præſumitur.*
6 *Appellationis deſertio ex quibus actibus præſumatur, & num. 7. & num. 10.*
7 *Appellationem, an deſerat, qui iterum coram appellato iudice comparet.*
8 *Appellationem non deſerit, qui in alia cauſa coram appellato iudice comparet.*
9 *Recuſari, an poſsit iudex in vna cauſa ex eo quod in alia ab eius ſententia ſit appellatum.*
11 *Appellationis deſertionem, quæ proteſtatio excludat.*
12 *Appellationi acquieſcens in ſyndicatu ob iniquam ſententiam aduerſus iudicem non agit.*

1 ETſi in criminalibus interpoſitæ appellationi renunciare, non liceat, nec audiatur damnatus, prouocati reſiſtens, l. in tantum de appellat. l. ad dictos, C. eodem, leg. ſi non defendantur, de pœn. obſeruant relati à Farin. in praxi quæſtion. 101. num. 20. quibus addo Afflict. deciſ. 78. n. 3. Ioan. de Ferrarijs, in tractatu de appell. lib. 1. cap. 5. nu. 62. vt interim demirer Dyoum, Bart. & alios relatos à Farinac. ſupr. n. 21. contrarium aduerſus ſupra in re renuiſ-
2 ſe. In ciuilibus † tamen iudicijs appellanti licet aduerſario quantumuis reluctante ab appellatione interpoſita reſilire cũ eius vtilitatem contineat appellatio, l. nemo, hoc tit. in C. Theod. & proprium ius à ſe abdicare vnicuique ſit liberum, l. iuris gentium. §. ſi paciſcat, de pactis, l. ſiquis, C. de
3 Epiſcopis, & clericis. Quod ſic accipere † oportet, ſi appellatio prouocato iudici oblata non fuerit, & ſumptus aduerſæ parti reſtituantur; rebus enim non integris, hoc eſt appellatione ad ſuperiorem iudicem introducta, renunciatio non admittitur, l. ſiquis libellos, C. hoc tit. cap. quamuis. 10. de elect. in 6. capit. interpoſita. 70. §. ille, hoc tit. quibus iuribus contra Vvames ſententiam, quam defendit, in d. §. ille ſatis, in principio, obſeruant Petr. Gregor. li. 50. ſyntagm. cap. 2. num. 42. Papin. lib. 19. titul. 1. arreſto. 18. Olaſcus, deciſ. 131. num. 12. Peralta, omnino videndus, in l. ſtatu liber. §. Stychum, n. 4. de leg. 2. Felin. in cap. cũ Ioan. n. 19. de fid. inſtr. Areſtinus Tepatus, in compendio quæſtionum iuris, tom. 1. tit. de appellat. ingen. num. 1. & ſeq. Donel. lib. 28. com. c. 6 proſequitur late Thuſc. pract. concl. to. 2. conc. 386. per tot.

4 Effectus huius renunciationis, vt appellandi iterum, proſequendæquè appellationis poteſtas renuncianti præcludatur, ni cauſæ, qua de agitur fauor aliud expoſcat fauori matrimonij tribuitur indirecte, hoc ut quem tex. ſic accepit Cuia. ibi in poſth. 7. & vt iudex à quo, cuius per appellationem erat ſuſpenſa iuriſdictio, poſſit rurſus de cauſa cognoſcere, d. §. ille, cap. accepta. 35. hoc tit. vbi verba illa, *niſi partes conſenſerit*, etſi vtriuſque ex litigantibus conſenſum requirant, quod contra gloſſam, recte aduertit Vvameſius, ibi non tantum excludunt renunciationem, quæ vnius tantum voluntarie peragitur, vt Cuiac. ibi monet, vnde & ſola vnius profeſſione appellationem remouerit conſtat. l. 1. §. ſiquis à quibus appel.

5 Verum cum renunciatio non factis minus, quam verbis fieri poſſit, dubitari ſolet, quibus actibus cauſa inducatur, & licet in dubio nunquam deſerta præſumatur, vt poſt plures reſoluunt Maſcard concluſ. 517. Menoch. de præſumpt. libr. 2. præſumpt. 96. late Lancellot. de attentatis, libr. 1.
6 ampliatione 1. num. 22. Pleriquè † tamen ſunt actus, ex quibus renunciandi appell. animum iua conijcit, puta ſi ſententiam condemnationis approbet, vt docet Bar. conſ. 101. num. 4. volum. 1. eius petita executione, Grammat. deciſ. 103. n. 41. Bart. conſil. 150. volum. 1. aliiſve modis quibus ſententia probari creditur, quos congeſſit Thuſcus, verbo, ſententia, concl. 182. ſi ei ſtare ſpondeat, quod obſeruat Crau. cõſ. 103 n. 13. ſi fatalia appellationũ labi ſit paſ-

ſus l. 23. tit. 23. part. 3. l. 1. 2 & 5. tit. 18. lib. 4. Recop. proſequitur poſt alios Acueedo, in dict. l. 1. num. 70. ob deſidiam enim appellantis in interponenda, proſequenda & finienda appellatione deſerta iudicatur, dictis iuribus, quod non in ciuilibus tantum, ſed & in criminalibus cauſis procedere affirmat Gregor. in dict. l. p. Auend. reſponſo. 2. num. 5. etſi ſupremi iudices earum cognitionem, deſertione non obſtante, ſoleant proſequi, vt teſtatur Couarru. 1. variar. cap. 10. in fin. Azeu. in d. l. 2 num. 20.

7 Sunt, & alij caſus, in quibus appellationi renunciatum præſumimus, quos congerunt Bellam. concl. 706. Rib. ad conſt. Gall. 3. tom. tit. de appell. art. 15. per tot. Thuſc. ſupr. concl. 387. inter quos is eſt præcipuus, cũ interpoſita appellatione iudicem à quo appellans eandem cauſam proſecuturus adijt, cap. gratum, de offic. deleg. cap. cum veniſſet, de teſt. cap. quoad conſultationem, de re iud. l. ad ſolutionem, C. eod. cap. ſolicitudinem. 54. hoc tit. quibus in locis ordinarij diſputant, & vltra eos Ioan. Gail. quæſt. 17. in deciſ. aduerſ. Alex. conſil. 146. numer. 21 libr. 5. Anch. conſil 6. num. 3. puta ſi teſtes coram eod. iudice denuo producat, d. cap. cum veniſſet,* vel inſtrumenta, d. cap. gratum, Surdus, conſi. 35. per tot. Rota, deciſ. 476. in nouiſ. Maranta, de ord. iud. 6. part. 2. actu princip. num. 425. Guid. Pap. deciſ. 364. per tot cum pluribus, quos ibi refert Steph. Grac. diſcept. forenſ. diſceptat. 141. n. 22. cum ſeq. Alium ve actum gerat appellationi, contrarium vt docet Felinus conſil. 13. alioquin ſi appellationi actus contrarius non ſit, vt ſi appellationis porrigat libellum, petat apoſtolos, nec ſententiæ acquieuiſſe creditur, nec appellationis, remediũ à ſe amo-
8 uiſſe. Dixi † eand. cauſam, quia ſi in alia cauſa coram iudice à quo compareat appellans non ex hoc videbitur ab appellatione receſiſſ. poteſt enim in vna cauſa interpoſita appellatione aliam appellans apud eundem iudicem proſequi, vt & coram eodẽ conueniri, à quo in alia cauſa pro-
9 uocauit, l. 1. D. apud eum à quo appell. aliam cauſam agere compelli, quo caſu, & appellationis, & recuſationis beneficiũ iure Pontif. ei cõceditur aliter, atque Cæſareo iure, quo etſi gratus in hac ſecunda cauſa appellare poteſt, non tamen ante illatum grauamen iudicem, vt ſuſpectum recuſare, vel ex eo ſolo, quod antea ab eius ſententia prouocauerat, nec enim ius ciuile iuſtam hanc ſuſpicionis cauſam credidit vt Pontificium, quod contra Bart. recte probat. Vvames, in cap. ad hæc. 6. num. 1. & 2. hoc tit. Ex ſuperioribus primo infero, recte, in d. cap. interpoſita. §. ille, renunciatum appellationi videri, ex eo quod appellans iudici inferiori à quo prouocauit cauſam remitti poſtulauit, voluit enim coram eo litem proſequi, quod tamen non ita ſtricte accipiendum eſt, quaſi renunciatio appellationis non aliter inducatur, quam ſi appellans à iudice ad quem eam remiſſionẽ expoſcat, poteſt enim iudice appellationis non adito, remiſſione non petita, is ſponte ad inferiorem reuerti, ex eoquè ſat videbitur appellationi renũciaſſe, quo reſpexiſſe videtur. S. P. ibi *De iure remittatur*, hoc eſt, vel petente appellante remittit debet vel copatente eo remiſſa cauſa intelligitur, quæ verba in hunc ſenſum accepit Vvames, ibi. num. 4.

Secundo infero, eum, qui tertium ad ſoluendum, id quod
10 condemnatoria ſententia præſtare iuſſus eſt expoſcit appellationi renunciare, docet Mat. in l. 14. tit. 10. gl. 2. num 9. lib. 5. Recop. & alij plures relati à Ceuallos, pract. cõm. nu. 732. num. 1. 2. & 3. quibus adde deciſionem Lucanam. 24. nu. 18. Guido ſing. 186. faciunt expreſſa iura, ex l. ab eo. C. quomodo, & quando iud. in l. fin. C. de temp. in d. l. ad ſolutionem, id, quod non in interpoſita tantum, ſed in interponenda appellatione procedere commune Neotericorum eſt placitum, vt reſoluit Mexia ad l. Toleti. 6. p. ſecund fun. num. 4. & 5. exploſa Innoc. in d. c. quoad conſultationẽ, & aliorum antiquorum ſententia, qui etſi interpoſitę appellationi prorogatione termini petita, renunciari fatentur; ad interponenda tamen, ex hoc ſolo non eſſe receſſum aſſerebant, quorum ſententia tunc demũ procedet, vbi metu iudicis perterritus condemnatus ſoluit, alias non ſoluturus, docet. Abb. in d. cap. quoad conſultationem, nu. 15.

admittunt Ceuallos, & Mexia ſup. vtrum autem prorogatio termini à procuratore petita noceat don ioo, diſputat Hippol. ſing 86.

11 Superiora omnia limitanda ſunt, vbi iudicem à quo appellans adiens proteſtatur, ſe non animo diſcedendi ab appellatione coram eo comparere, cum non renunciatio hæc præſumptione nitatur, indubie proteſtatione eliditur præſumptio, vt conſiderat Cui. in d. c. ſolicitudinem, & per eum text. ita reſoluit Bart. conſil. 180. Oldral. conſil. 301. nu. 5. & 303. num 6. Zabarel. conſil. 52. nu. 6. Guid. Pap. deciſ. 364. per tot. ſed ſi talis proteſtatio non interuenerit, ſi appellans producat teſtes, vel inſtrumenta coram iudice à quo, appellationi videtur renunciare, d. ct. capitul. ſolicitudinem, ibi; *Sed ſi verbo, vel facto appellationem ſe velle proſequi proteſtetur*, notant Surd. deciſ. 35. num. 11. vol. 2. Grac. diſcept. lib 1. cap. 203. nu. 11. vbi plures refert. Proteſtatio enim ad omnes actiones futuras refertur, vt docet Bart. in l. non ſolum. §. morte, imò eorum tatum cauſa fit, vt poſt Imolam, & Fel. in c. cum de conſt. Caſt. in l. pacta nouiſſima, C. de pact. conſiderat in propoſito Afflict. deciſ. 78. nu. 5. vnde cauendum à Calder. conſil. a 11. Anch. conſil. 6. num. 3. qui contrarium ſunt tuiti, ex eo quod per actum proteſtationi contrarium ab ea receſſum videtur: hoc enim in proteſtatione iudiciali non procedere affirmant Ioan. Andr. in d. c. ſolicitationem, Imola, & Fel. ſup.

12 Pro coronide obſeruo, quod etſi iniquæ iudicis ſententiæ acquieſcens poſſit aduerſus iudicem in ſyndicatu agere vt diximus. §. præcedenti, in fin. ſi tamen expreſſe appellationi renunciet, ſecus erit, omni namque iuri ſuo renunciaſſe creditur, vt poſt alios Ceuallos defendit. to. 1. com. q. 153.

Septimum præceptum.

De que juez, ò juezes ſe interpuſo la apelacion, y ſi el juez no la admite, como ſe ha de proveer de remedio à el apelante.

A quibus appellare non licet. §. 7.

SVMMARIA.

1 *Appellare ab omnibus iudicibus non ſemper licet.*
2 *Appellare à Principis ſententia non licet.*
3 *Appellari à S. Pontifice an poſſit.*
4 *Appellare à ſupremo Regis conſilio non licet, & quare.*
5 *Appellari à Principis reſcripto poteſt, & quare.*
6 *Reſtitutionis beneficium aduerſus Principis ſententias conceditur.*
7 *Appellatione remota poteſt committi à Principe cauſa, tam in ciuilibus, quam in criminalibus, nec ius defenſionis læditur, & quare.*
8 *Appellatione remota clauſula non obſtante appellatio effectum deuolutiuum habet.*
9 *Appellare ab arbitris an poſſit.*
10 *Appellari ab executione non poteſt.*

1 QVod per manos traditur à quorumcunque iudicum ſententijs, ſiue ordinaria, ſiue mandata iuriſdictione potiantur, appellationem interponi poſſe, cap. ad Romanã, cap. omnia. 2. q. 6. leg. 1. quando appell. ſit, proſequitur Paz in, 6. part. in proœmio, nu. 19. non eſt perpetuum ab aliquorum namque ſententia appellatio prohibetur, quorum nonnulli recenſentur in tit. à quibus appell. non licet. leg. 17. tit. 23. part. 3.

2 Et quidem inter initia, monendi ſumus à Principe appellari non permitti, l. 1. à quibus appellat. merito, cum enim appellatio ad ſuperiorem iudicem ſemper fiat, leg. 1. C. vbi & apud quem. & nos §. ſequenti diſputabimus, cumq. nemo Principe ſuperior ſit, ab eius ſententia appellatio nõ admittitur, id cum per ſe pateat, ſtultum videtur Vlpiano monere, à Principe enim prouocari non poteſt, cum ipſe prouocari debeat, proſequitur Roman. conſil. 521. Alex. lib. 1. cõſil. 2. nu. 20. Thuſeus, verbo, appellatio, concl. 454. Morla, in emp. tit. 5. p. 3. num. 13. Donellus, lib. 28. cap. 6.

3 Qua ratione, nec à S. Pontif. ſententia appellari poſſe conſtat, cap. ipſi. D. canones. 9. q. vlt. niſi quibus caſibus vniuerſali ſubdit Concilio, quod diſputat Abb. q. 1. num. 17. & ſeq & q. 2 col. 12. & 14.

4 Idemq. in ſenatu, & conſiliarijs Regijs ſtatuendum docemus in lege iubemus, & ſeq. C. de appell. cum Princeps ipſe prouocatur, dict. leg. 1. §. ſciendum, & ad Præfectum Prætorio extendunt I opp. in l. ſiquis, C. de appell. C. ne liceat in vna, quod poſt longam hac de re inter I. C. concertationem, leg. ab Hugo lata obtinuit, vt docet Alex. ab Alex. 6. dierum gen. cap. 20. neque enim Princeps credidit ad tantum dignitatis faſtigium euecti. inique iudicat. leg. 1. de offic. Præf. prat. ſed & voce ſacra, hoc eſt Imperatoris, eos iudicare docet Caſiod. 6. epiſt.

Hæc vera ſunt, ſiue à diffinitiua, ſiue ab interlocutoria ſententia grauati velint appellare, vt obſeruat Ang. conſil. 188. nu. 2. vtrobique enim ſuperiorum perſonarum maieſtas læditur admiſſa appellatione, *nec enim poteſt non ſingulari auctoritas eius, cum arguitur iniquitas*. Quo fit vt

5 ceſſante hac ratione appellatio denegari non debeat, puta ſi ad relationem alterius Princeps reſcripſerit; placet enim aduerſus Principis reſcriptum appellari poſſe, leg. 1. §. 5. de appellat. docent Socin. conſil. 195. libr. 20. numer. 4. & 5. Bald. lib. 30. conſil. 354. Donel. ſup. magis enim, de fallacia relationis, & conſulentis mendacio, quam de iniquitate ſententiæ appellans videtur conqueri. Idemque pari ratione admittemus, vbi à Principe male in prima inſtantia informato ad eundem bene informatum, appellatio interponitur, cum Abb. dict. q. 1. col. 15. vt & ab Alex. Domiente ad eundem ex perfectum appellaſſe Machetam auctor eſt Plutarchus.

6 Hinc etiam deſcendit quid, etſi à Principis, & præf. Gi ſententijs appellare fas non ſit, reſtitutionis tamen beneficium minoribus poſtulantibus conceditur, leg. 1. C. ſi aduerſ. rem iud. l. Præfecti. 17. & ſeq. de min. cap. auditis, c. tum ex lit. de reſtitutione proſequitur poſt alios, Morla, dict. q. 3. per totam, neque enim in petenda reſtitutione iniquitas iudicis detegitur, ſed litigantis error, qui ætatis lubrico ſedeceptum ſatetur, accedit, quod appellatio ad maiorem iudicem interponetur ad reſtitutionem idem, qui iudicauit indulget, proſequitur Donel. 21. comm. cap. 11.

7 Superioribus annectit I. C. in d. l. 1. §. interdum, iudicem appellatione remota datum à Principe, is enim, ſolus hanc clauſulam in datione iudicum adhibere poteſt, & ea adiecta appellationem remouere, c. paſtoralis. 53. de appell. capit. 1. de reſcript. capitul. ſuper eo, capitul. ſuper quæſt. 9. ſi vero de offic. deleg. not. Greg. q. 60. juzgado, in l. 13. nu. 23. p. 3. Thuſcus, verb. appell. concl. 390. noue Gonzalez, in reg. 8. Cancell. § 9. nu. 215. id quod non in ciuilibus tantum, ſed & in criminalibus cauſis procedere poſt numeroſam allegationem, affirmat Pin. in rub. C. de reſcind. 1. par. capit. 2. numer 41. & 42. Neque ea hoc iuri naturali aduerſari, videbitur, quaſi defenſionem eo iure introductam auferat, hæc enim tunc demum ſublata iudicabitur, vbi contra inauditam partem ſententia ferre iubetur. Clem. paſtoralis, de re iud. Cæterum, vbi in prima inſtantia doceret, de iure ſuo litigitur poteſt, non derogari iuri naturali, prima inſtantia ſublata hæc enim meræ poteſtatis eſt ad iuſtitiam cauſæ non omnino neceſſaria, nec enim conſtat, an æquus iudex appellationis iudicaturus ſit, ac qui primo ſententiam dixit, proſequitur Ruyn. ſup. Conert. pract. cap. 26. nu. 6.

Accedit, quod ſublata appellatione defenſiones adhuc grauato ſuperſunt, nam & apud ſuperiorem queri poteſt, gloſ. in querelam, de procur. lib. 6. tit. 18. lib. 4. Recopil. de nullitate agere, Gail. 1. pract. cap. 135. in integrum reſtitutionis beneficium implorare, Fel. & Rip. in d. cap. 1. de reſ. recuſare iudicem, cap. poſtremo, dict. cap. C. vbi Vvanes, cum text. componit cum cap. ſuper eo. 9. & in cauſis eo. ab eius ſententia ſupplicare, l. 1. & 2. tit. 19. lib. 4. Recop. obſeruat.

Paz

8 Paz,in praxi,tom.2.5 part.num. 1. & 2. Quo † reſpexiſſe videtur S.P.in dict.cap.paſtoralis,ibi: *Sed ſi appellans fuerit grauatus iniuſte, grauamen huiuſmodi per ſuperiorem poterit emendari, quæ verba*, ad appellationem etiam referri poſſe. quæ adhuc non obſtante, &c.clauſula, ſaltim quoad effectum deuolutiuum à notiori grauamine interponi,vt docent Nata,conſil.51.num.21.Thuſcus,verb.appell.concl.399.num.11.Couarr.ſup.num.6.Paz communem reſoluens,numer.1.Lancell.2.part.c.12.lim.8 nu.28.

Sed & hæ appellationes admittentur, quę nominatim iure conceduntur,eas enim tantum appellationes clauſula appellatione remota excludit,quæ generaliter iure permittuntur, non quæ expreſſe in iure indulgentur, quarum exempla licet deſumere,ex dict.cap.ſup.quæſt.cap. poſtremo,cap.ex parte,cap.ſignificantibus,de appell.cap.ex conqueſtione,de reſtit.ſpoliat. quamque veram, d. cap. paſtoralis interpretatione agnoſcit Vvames, ibi, vt interim caueamur à Pet.Gregor.qui lib.50.cap.1. num. 18. friuolas tantum appellationes remouere credidit; cuius ſententiā palam conuincit S. P. in d. cap. paſtoralis, & remota ca clauſola friuolas appellationes deferre iudex non tenetur, eo tamen caſu procedere eius ſententia poſſet, quo multa cauſæ cognitione præuia, clauſula appellatione remota adijceretur,vt tradit Greg.in l.70.tit.18.part.3.gloſ.4.Put. deciſ.328.nu.1.lib.3. Lancell. ſup. n.41. Gona ſup.n.244.

9 Vltimo loco meminit Vlpian. in l fin. à quibus appel. arbitri à quo appellare non poſſe conſtat,l.1.& 4.C.de arbit.l.dicam proſ.tie.§.ſtari, eod.l. 25.tit. 24. part. 3. docent Rom.conſil.27.& 400.Menoch.de arbit.q.54.num.31. & ad arbitrationem inter duos,q.70.num.11.for.15.modis limitans,reg.715.Thuſc.concl.413.verbo.appell. Mantua, in gloſ. claſſ. 9. cap. 21. quod in arbitris compromiſſoriis locum habet,nec enim ex eorum ſent.iudicati actio oritur d.l.1.ad arbitros iuris,eos nempe, qui à magiſtratibus elig. vt docet Alciat.2.parad.cap.5.extendi non debet, hi enim, & recuſari poſſ. Ioan.Garcia de expenſ.cap.24.num.27.& ab eis appellari,d.l. fina. l. ex conſenſu. 23. de appell. ibi. *Circa compromiſſum* (ita enim legendum monet poſt alios Cui.in poſth.ad eam, l. ſub Papio.lib. 19. reſponſor. vt alii præhabeot,*circa compromiſſum*,) l.arbitro,qui ſatiſd.cog. quæ iura ſic componenda, cum dict. l. 1. & ſimilibus ſup. allegatis,monent Petr.Greg.dict.cap.2.numer.24.Baudus 10.q.14.Parlad.lib.2.cap.fin.1.part.§.2.num.2.addens,nu. 23.quod cum iam hodie,ex l.24.titul.21.lib 4. Recopil. ex ſententia arbitri detracti appellatio admittenda erit.

10 Addo ſuperioribus, nec ab executione appellari poſſe, l.ab executione,cum ſimilibus,de appell.l.eo.in C.Theod. Paul.5 ſent.tit.35.ſaltim; vt executio ſuſpenditur, niſi modum in executione excedat, Suarez,in l.poſt rem. in fin. q. 6.num.3.Gail.de arreſt.cap.11.nu.20.Gutierrez,in pract. cap.124.num.7.Paz.1.tom.4.part.num.38.Azeu.in l.1.nu. 29.& in l.fin.num.139.tit.21.lib.4.late Thuſ. ſup.concl.410. & 411.Fachin.1.controu.cap.74.Ceuall.q.190. Parlad. d. cap.fin.2.part.§.3. num. 9. qui omnes diſputant, an mandato de exequenda ſit admittenda appellatio.

Sed antequam ab hoc.§.diſcedamus,vt eius inſcript. ſaciamus ſatis libet admonere, quod ſi appellationi iudex, à quo non deferat ſatisfaciet appellationi ſi porrecto ei libello admiſſum non eſſe quomodocunque doceat,& ſuperiorem in appellatione competentem iudicem intra conſtituta tempora adeat,l.5. de appell. recip. quomodo autem probetur iudicem appellationi detuliſſe, prolixe explicat Maſcard.concl.119. per totam.

Octauum Pręceptum.

Para ante quien ſe apelò, y ſi auiendoſe apelado con palabras generales: apelo para ante quien, con derecho puedo, y deuo, *ſe puede proſeguir la apelacion en el vltimo, y ſupremo tribunal,omiſſo medio.*

Antonij Pichardi Pract. Inſtitut.

Quis ſit competens appellationis iudex. §. 8.

1 *Appellatio ſemper ad ſuperiorē iudicem interponenda eſt.*
2 *Appellatio à vicario generali ad Epiſcopū nō intrpmittur.*
3 *Appellari à delegato ad delegantem non poteſt: à iudice dato ad dantem poteſt.*
4 *Appellari ab Eccleſiaſtico ad ſecularem,nec à ſeculari ad Eccleſiaſticum poteſt.*
5 *Appellari à violentia Eccleſiaſticorum, an ad ſecularia tribunalia liceat.*
6 *Appellatio non omiſſio medio,ſed ad proximum ſuperiorem interponenda ciuili,ſecus iure Pontificio, & Regio, num. 8 & 9.*
7 *Appellatio omiſſo medio ad ſuperiorem interpoſita,remitti ad proximum debet.*

1 CVm ea appellationis natura, vt ad ſuperiorem Iudicē interponatur, qui inferioris iniquitatem corrigat, c. antiorem.296. ſi non ſuperior, ſed eandem æqualem, aut inferiorem iuriſdictionem habens iudex appelletur, nulla appellatio erit, leg. 1. §.ſiquis, de appellationibus, lege 5. de appell.recip.cap.non putamus, de conſuetudine, in 6. l.18.tit.25.part.3.docent Paz.1.tom.6.part. in proœm. nu. 43.Donell.lib.28.cap.7.latiſſime Thuſcus, verb. appellat, concl.352. adeò,vt in contrarium exiſtens conſuetudo, vt pote appellationis naturæ aduerſa,obſeruari non debeat d cap.non putamus,not.Greg.v.*enmienda*,in l. 1.tit.23.p. 3.& quod poſt Reb.& Maran.late diſputat Azeu.in l.1.tit. 18.lib.4.Recop.ex num.11.cum ſeq.

Quis autem ſuperior iudex ſit,vt noſcamus,cum appellandum eſſe, certa regula comprehendi nequit, quando quidem pro diuerſitate locorum variæ ſunt hac de re ſanctiones, quæ obſeruandæ erunt, quid iure ciuili Rom. obtinuiſſet, bene Donell.ſup.explicat,quid Iuſ.noſtrum obſeruet Paz tradit ſup.num.52.

Ex ſuperiorib.fit primo à ſētētia vicarij Epiſcopū prouocandum non eſſe, cum non maiorem, ſed eandem cum vicario poteſtatem habeat, d. cap. non putamus, Guido, deciſ.336.num.41.quod limitant Imol.conſil.120. Zabarella,conſil. 32. nu.4. vt non procedat,vbi aliud conſuetudo introduxerit.Hæc in vicario generali locum habent, à foraneo enim,ſiue Rurali Epiſcopū appellari cōſtat, inferius enim ab Epiſcopo tribunal. conſtituit, proſequitur Abb. conſil.45.num.2.lib.2. Alex.conſil.12. num. 4. lib. 6. Calder. conſ.2.ſub tit. de appell.& poſt Marant.quem allegat Paz.2.to.pręl.3.n.4.& 5.Thuſc.verb.Epiſcopus,concl.300.

3 Secunda fit,quod cum deleg.non diuerſa à deleg. iuriſdictione gaudeat, ſed eamdem exerceat.l.1.§.qui mandandam,de officio eius à delegato,non delegans appellabitur, ſed qui à delegatione appellandus erat, l.1.ab eo qui,& à quo Aretin.conſil.131.Alexand.conſi.281. quod iure ciuili indiſtincte procedit;Pontio vero iuxta diſtinctionem tex. in cap.ſup.quæſt.§.porro, de officio deleg. cap. ſi deleg. eo.in 6 proſequitur Fachin.1.contro.78.erudite Quintana Dueñas,de iuriſdict.& Impp.lib.2.cap.7.numer.2.& ſecutus hæc vera, niſi Principis ſit deleg.ab hoc enim Princeps ipſe appellabitur,prętquam ſi delegatus idemmet ordinarius,ſibi committę cauſæ iudex eſſet, tunc enim magis virtute ordinarię iuriſdictionis,quæ excitata videtur,quam tanquam delectatus cauſam eam definire creditur, vt ſic ab eo,non Princeps appelletur,quia non vt delegatus eius iudicauit,ſed proximus ſuperior,qui ab eo ordinarie iudice iure debebat prouocari, c.licet in corrigendis, de offic. ordinarij diſputāt innumeri relati Cened.colle.ad decr.197.

Nec ſuperius obſtat primo, quod delegat. delegantem appellandum docemus,in d.l.1.qui & à quo,in l. Impp. de appell.l.vn.C.qui pro ſua iuriſd.nam quod ad hæc iura attinet placet de dato iudice accipienda à quo ad dantem appellari in confeſſo eſt,proſequitur Molin ratione doctrinę conſiderans,in e up.iur.tit.2.in part.Lud.nu.90. Dueñas, vbi ſup.ſed & d.l.vnic.in ſub delegato ad delegatum Principis ſpecialiter procedere, id ibi putauit, vt ab hoc non ad Principem, ſed ad eius delegatum appelletur.

Digitized by Google

Secundo,neque ſuperioribus obſtat l. 1.eod.tit. quæ a legatio Proconſulis ad Proconſulem appellare permittit, eſt enim lex ea ſpecialiter accipienda in multis, quos ſuæ iuriſdictioni non obtemperantes legibus infligit, à quibus appellat.nulla concedi poteſt,tamen eas,nulla appellatione ſequia Proconſul,vel minuere,vel in totum tollere non per viam appellationis aditus, ſed alio modo, de eorum iniquitate cognoſcens,obſeruat Goueanus.1.var.c. 46. quidquid contra dicat Menoch.de arbitr. lib.20.q.54. num.16. caſu 7. obſeru.21.

4 Quod autem diximus ad ſuperiorem iudicem interponendam appellationem, ſic oportet accipere, vt iudex, qui appelletur eius iuriſdictionis ſit competens, & proximus iudicis à quo ſuperior,l. 1.C. vbi, & appell. quem qua ratione placet à laico iudice Eccleſiaſticum prouocandum non eſſe,vt poſt alios docet Inſt. conc 352. verb.appellatio nu.29.vt nec vice verſa ab Eccleſiaſtico, temporalem quãtumuis iuriſdictionem habet appellari ad ſecularem poteſt, cap Romana.§.de ben.appellator. in 6. niſi aliud conſuetudine obtineat,d.§.debet,vt apud Hiſpanos,in l.8.tit. 3.lib. 4.Recop.docet poſt alios quos allegat Couarruu. in pract. cap.4.num.2. Azeued.in d.l.8.num.2.& in l.4. circa fin tit. 7.lib.3.telari per Cenedo,coll.61.ad decretales.num.7.Vn-
5 de, & apud nos † ea etiam praxis inualit,vt à violentia Eccleſiaſticorum iudicum, puta ſi a ſuis ſententijs appellationes interpoſitas non admittant,ſeculares appellentur in omnibus Eccleſiaſticis cauſis, excepta cauſa hereſis, vt in numeris telatis probat Lancel.collect.ad decret.17.ad decretum,collect.5.Couarr.pract.cap.35.Morla d.tit.20.quæſt. 14.per totam.

6 Dixi ad proximum ſuperiorem appellandum eſſe, quia appellatio gradatim non per ſaltum facienda,adeo,vt omiſſo medio,nec Princeps poſſit prouocari,l.Impp. de appell. poſt alios Gail.de arreſt.cap.13.num.15.nec enim Princeps facile admittet ordinarijs iudicibus iuriſdictionem, maxime cum grauioribus diſtineatur negotijs, qua ratione, nec ad ſe aditum in prima inſt. aperit paucis exceptis caſibus, quos nos caſos de Corte appellamus, de quibus late Co-
7 uarr.pract. cap. 5.† Verum ſi omiſſo medio contingat appellari, appellatio nulla erit, ſed ei, ad quem iure interponenda erat remitti debet,d.l.Impp.leg.1.§. ſiquis eo.docent Bald.conſil.99. lib.3. Caſtr. conſil. 194.lib. 20. quod idem iure Regio obſeruat teſte Azeu.in l.7.tit.18.num.39. lib.4.
8 Recopil.† Hæc iure ciuili procedunt, nam Pontificio poteſt. S.P. aut eius leg.omiſſis medijs appellari, cap. ſi duobus.7.cap.ſollicitation.54. de appell. cap.antiqua, de priuil. cap.ad Romanam.2.q.6.notat Guido,deciſ.221.nu.5.& deciſ.336.num.46.quod,& iure Regio(ciuili hac in parte antiquato)admitti video,vt ad principem appellatio valeat interponi,d.l.18.par.facit bonus text. in l.1.tit.1. libro 4.& in l.24. tit.18.lib.4. Recopil.vbi omiſſis dominis locorum ad quos iure appellatio interponitur, recte aditur Princeps, obſeruant Azeu.in d.l.1.nu.39 Couarr.pract.cap.4 num.9. Gutierrez pract. 10. cap.42. Dueñas, de iuriſdictione, & Imp lib.2.cap.1.ex nu.35.

9 Verum Pontificio iure S. P. duntaxat, & legatus omiſſo medio appellari potuere,ſi enim alius adiretur,puta Metropolitanus omiſſo Epiſcopo, appellatio nulla erat, cap. dilecti 66.de appellat.proſequitur Calder.conſil. 10.& 2.ſub tit. de appellationibus, Abb. conſil.45 lib. 10. Quod tamen ita temperandum erit, ſi modo aduerſa pars, id obijceret, ſi enim in ſuperiorem appellatum tacite, omiſſa exceptione conſenſit, nocebit,ſibi rataque erit ſententia, vt in alijs declinatorijs exceptionibus omiſſis ius ſtatuet Calder. conſil. 407.alias 1.ſub tit.de appellationibus,Thuſcus,d.concl.352. n 56.quomodo interpretatur d.c.dilecti, Vvames,ibi.

Vtrum autem,qui per verba generalia appellaui, ita appellatio ad iudicem,ad quem de iure poſſum,poſſit appellationem proſequi coram ſuperiore, omiſſo medio,commodius ſequenti,§.examinabimus.

Nonum Præceptum.

Conſiderese la forma, y tenor de la apelacion: con que ſe interpuſo: y ſi ſe pidieron los apoſtolos por el apelante.

Quomodo appellandum ſit, & de libellis dimiſſorijs §. 9.

SVMMARIA.

1 *Appellationis forma alia ab interlocutorijs ſententijs, alia à diffinitiuis.*

2 *Appellatio ab interlocutoria cauſam deſiderat,ſecus à diffinitiua.*

3 *Appellatio debet eſſe certa,non conditionalis, aut alternatiua.*

4 *Appellationis forma competentem, & ad quem de iure poſſum,valida omni iure.*

5 *Appellans ad iudicem competentem, ad quem prouocauerit declarare debet.*

6 *Libelli dimiſſorij,qui ſint,& quomodo,& quando petendi num.7.*

8 *Apoſtoli ſi denegentur à iudice, perinde auditur appellans,ac ſi iudex appellationi detuliſſet.*

9 *Apoſtoli in triplici differentia iuxta communem, quid tamen reijcitur.*

1 VT in appellantis,& iudicum perſonis, non nulla ad appellationis valorem experimus, ſic, & in appellandi modo certa iur.ſtatuta eſt forma,qua prætermiſſa effectum appellatio non ſortitur,ſed nec eadem in omnibus appellationibus obſeruatur ab interlocutoria non ſententia in ſcriptis oportet appellare,libello appellationis,porrectoque ea ratione appellatus nuncupatur,l.1.§.fin.l.cum quidem, de appellat. cum tamen à diffinitiua ſententia, etiam viua voce tacta appellatio ſubſiſtat, dum tamen eadem die, & protribunali ſedente iudice interponat,l.2.l.5.§. fin. de appellat.litigatur.C.eodem,cap. ei qui.2.q.6. obſeruant Maſcard.de ordine iud.6.p.tit.de appellat.nu.124. & 141.Bal. conſil 146.num.1.lib.3.Sen conſil.163.Petrus Gregor.lib. 50.ſyntag.cap.2.ex no.25 Don.lib.28.comm.cap 7.Socin. reg.19.Paz,in praxi 6.part.in proœm.ex num.29.late Thuſcus,verbo,appellatio concl.57.per totam,& concluſ.358. num.7.

2 Sed & illud inter vtramque appellationem diffidet,quod & ſi vbi ab interlocut. ſententia appellant cauſa neceſſario ſit exprimenda,cap.vt debitus, de appellationibus, cap. 1.in 6. & quidem in ſpecie, nec enim ſufficit genericam alleg.cauſæ per relationem ad acta,vt notat Bald.in l. 1. C. de his quæ pœnæ nomine,Rota in antiquis,deciſion.74.alias. 470. ſub tit.de appel.in appel.tamen à diffinitiua ſententia, vel interlocut. quæ vim diffinitiuæ habet cauſæ expreſſio non deſideratur,leg ſcio,vbi gl. de appellationibus, & poſt Dec.in cap. peruenit,el ſegundo,de appell. not. Paz, Pet. Greg.& Azeu. ſupra,late Thuſc. verbo, appell. concl. 360. per totam,& nos latius infr.§.12.diſputabimus.

3 Præterea ad valorem appellationis deſideramus, & certa ſit certuſque qui ab appellante deſignetur iudex: incerta enim appellatio non iuſtin.2.de appellat.iunctis,quæ ibi omnes notat,qua ratione alternatiuã appellationẽ inualidã eſſe fatentur omnes, vt conſtat ex Ioan.Andr.in cap. is cui de officio deleg.in 6. Rom.conſil.360. Alexan.conſil. 164. 167.183.lib.2.& conſil. 12.eod.lib Paz,ſuper nu.39.niſi intra terminum iure appellatus præfixum declaret appellans, ad quem iudicem appellauit, obſeruant Alex. ſupra, Gemin.in d.cap.is cui, Ang. conſil.336.nu.2.Tuſchus 6. hac in
4 regula conſtituens,concl. 352. ex n.72. Hinc † ſit, quod cũ omiſſo medio iure ciuili,appellari non poſſit,vt §.præcedẽte

reſol-

Digitized by Google

reſolutimos, eo iure appellatio generaliter concepta nullo
expreſſo iudice, ita appellatio, *ad iudicem competentem*, va-
lida erit, neque enim incerta eſſe poteſt, cum certum ſit,
ad proximum ſuperiorem appellatum eſſe, vt ex l. qui Ro-
mæ. §. de verb. oblig probant omnes ordinarij, ibi Paz, ſupra
num. 38. & num. 52. verum cum iure Pont. & Regio poſ-
ſint S. P. & Princip. omiſſis medijs appellari, & conſe-
quenter incertum ſit, an ad eos, vel ad iudicem proximum
ſuperiorem appellatio ſit interpoſita, dubitari ſolet, an va-
litura ſit appellatio, vel vt incerta debeat corruere, quam
diffinitionem ad vtramque partem diſputant Iaſo, in d. §.
ſera, ex num. 17. Dec. in d. cap. an. num. 4. & 5. & licet vte-
ter figat pedem, magis tamen in id vterq. inclinat, vt appel-
latio tanquam ad ſuperiorem proximum facta valeat; hic
enim iure communi appellari potuit, & debuit, & licet Prin
ceps, & S. P. appellari etiam potuiſſent, id tamen iure ſin-
gulari effectum eſt, quo indubio appellans, niſi exprimat
vti non videtur, quem docendi modum tantauit Imo. in l.
1. eodem, & praxi receptum teſtatur Vvames, in d. c. 2. nu.
5. ſubiungens, poſſe appellantem coram ſuperiore omiſſo
medio appellationem (ſi velit) perſequi. Dummodo intra
5 terminum ad appellandum iure conceſſum ad eum ſe pro
uocaſſe declaret, quod ſuperius interpretum traditis mire
conuenit. Tametſi illud communius admiſſum videam, &
ſtylo curiæ receptum ſufficere declarare eam, quo tempo-
re petuntur apoſtoli, vel aduerſa pars citatur, ſiue generalis,
ſiue alteroatiua ſit appellatio ita Paz ſup. num. 18. Præpoſ.
in dict. cap. is cui, Rot. deciſ. 33. de appellat. Inno. ea enim
declar. ad tempus interpoſitæ appell. refertur.

6 Supereſt pro huius §. complemento, vt de libellis dimiſſo-
rijs diſpiciamus, qui interpoſita appell. à iudice à quo, ad
iudicem ad quem dimittuntur (inde dimiſſorij dicti, & nū-
cupati apoſtoli) quibus teſtificetur ab appellationem inter-
pretandam, l. 1. de li. dimiſ. quos tamen non aliter iudex cō-
cedet, quam ſi appellans eos tempore debito popoſcerit,
quod (veteri iure abrogato.) 30. dierum termino conclu-
ditur, leg. iudicibus. 24. C. de appell. tradit P. Greg. in tit. de
appell. lib. 6. cap. 7. num. 1. & dict. lib. 50. cap. 2. num. 28. eo-
que ex die ſententiæ computando, ſecundum gloſ. in Cle.
5. verbo, à die, de appell. quam ſequitur communis, ex Mar.
tit. de appell. num. 209. Paz. d. 6. p. cap. 1. num. 6. Sed ne que
7 † quæuis apoſtolorum poſtulatio ſufficit, nam inſtantiam
petentis conſtit. conſideranti, d. l. vn. hoc eſt, vt inſtanter, &
ſæpius petantur, non tamen geminatis, & ſeparatis libel-
lis, vna enim cum inſtantia facta petitio dumtaxat requi-
ritur, cap. ab eo, cap. vt ſup. de appell. in 6. iuxta cle. quam-
uis, eodem tit. Bal. conſil. 171. lib. 5. Lappus, alleg. 9. num. 7.
Guid. deciſ. 25. Paz. d. 6. part. in proœm. nu. 40. & ſeq. Thuſc.
verbo, apoſtoli, concl. 427. petiti porro apoſtoli, ſi denegan-
tur à iudice reaca appellanti fraudi eſſe non debet, d. l. vn. §.
fin. perinde enim habetur, ac ſi iudex appell. detuliſſet, d. c.
ab eo, d. cap. ſup. d. clem. quis. §. fin. docent Senis, conſil. 95.
& 192. nu. 2. Bald. conſil. 44. lib. 3. Vvames, in cap. cum ceſ-
ſante, num. 5. de appell. idemque erit ſi petit. apoſtolorum
non reſponderit, d. §. fi. vel intra tertium, quem eis conce-
dendis præfiniuit, non dederit, vt obiectat gl. in dict. §. fin.
ver. ex tunc, Sen. conſil. 183.

8 Apoſtolos autem in triplici differentia conſtituit com-
munis, aut reuerentiales eſſe aſſerens, cum ob ſuperioris
iudicis reuerentiam inferior appell. differt, aut refutatorios,
cum eam denegat, aut teſtimoniales, cum nec denegat, ne-
que admittit, ita Paz, d. nu. 42. & alijs relatis, Thuſc. concl.
426. quibus etſi propter communis ſententia auctoritatem
differendum ſit, nunquam tamen aſſentiri potui, didici enim
refutatorias preces, non à iudice, ſed ab appell. proficiſci, ex
l. à Proconſu. ibi acta cum refutatorijs partium, C. de ap-
pell. cum enim iudex opinioni ſuæ exemplum, hoc eſt, ſen-
tentiam ſuam ſimul, cum cauſæ rela. iudici ad quem dimit-
tere teneretur, vt omni fide conſtaret, relatio appellanti ea
debetur, l. eos. §. ſuper, ibi *appellantem*, edita, C. de appell. l.
2. & 3. C. de relat. quam ſi mendacij arguere appellans vo-
lebat libellum oblata refutabat, qui ea ratione refutatorias
preces continere dicebatur deprecabitur non appellans, ne
ei relati fides haberetur, quibus conſequens eſt refutatorias
preces à litigantibus offerri. iiſdemq. volentibus, neque
enim cogeb. relat. refutare, eo quod res periſſe videtur, l.
quoniam nonnulli, C. de appell. ibi: *Nec iam opiniones, &
refutatas preces curant petere, vel offerre vn. non petere*,
ad cauſam opinionis referre oportet, quod à iudice peten-
dum erat, verbum offerre ad preces refutatas hæ non cum
ab appellante proficiſcerentur, is ea offerebat, non à iudi-
ce poſtulabat, proſequitur Donell. lib. 28. cap. 7. Addo ſu-
perioribus Apoſtolorum petitionem, apud ſecularia tribu-
nalia in deſuetudinem abijſſe, & ſi in Eccleſiaſticis adhuc
frequententur, vt docet Azeued, in l. 20. num. 68. tit. 17. lib.
4. Recopilat.

Decimum Præceptum.

*Dentro de que tiempo ſe interpuſo la apela-
cion, ſi eran paſſados los cinco dias en lo ſeglar,
o los diez en en lo Eccleſiaſtico.*

Quando appellandum ſit, & intra quæ tempora. §. 10.

SVMMARIA.

1 *Appellatio, ſiue ſupplicatio intra quod tempus proponi debeat.*
2 *Appellationis proponendæ tempus, ne que ex partium prorogatur.*
3 *Appellationis proponendæ tempus à qua die numerandum.*
4 *Appellationis proponendæ tempore elapſo aliquibus in caſibus proponi adhuc poteſt, & num. 6. remiſſiue.*
5 *Minor aduerſus omiſſa appellationis proponendæ tempora reſtituitur.*

1 INter cætera, quæ ad valorem appellationis neceſſario
deſiderantur præcipuum ius eſt, vt debito tempore in-
terponatur, quod iure ciuili bidui, aut tridui met. circun-
ſcribebatur, l. 1. §. biduum quando appell. ſit à cuius loco de-
cendiu in omni iure ſubrogatum eſt, authentica hodie C. de
appell. cap. ſignificauerunt de teſtibus, cap. quoad conſue-
tudinem, de re iudicata, l. 22. tit. 23. part. 3. Gaill. 1. pract. c.
139. noue ergo tandem Regio iure ad quinque dierum
terminum id redactum eſt, l. 1. tit. 18. lib. 4. Recopil cuius
deciſionem in extraiudiciali, etiam appellatione procede-
re affirmat Azeuedo ibi, num. 60. Ad ſupplicationem ta-
men extendenda non eſt, huic enim in interlocutoriis ſen-
tentiis triduo in diffinitiuis decem dierum curriculo præ-
ſcribunt, l. 4. tit. 18. libr 4. Recop. obſeruat Paz, in praxi. 6.
part. cap. a numer. 2. & 3. quibus elapſis temporibus firma
manet ſententia, d. l. 1. tit. 18. lib. 4. d. authentica hodie, &
appellandi, & ſupplicandi facultas litigantibus præcluditur.
2 Adeò † vt prorogare appellantis tempora, & ſi ambo con-
ſentiant nulla eis ratione permittatur, & ſi antequam præ-
tereant, ſuſpendere non prohibeantur, obſeruant Menoch.
de ſucceſ. creat. 1. tom. §. 7. num. 4. Greg. in d. l. par. verbo,
decem dies, per textum in Clem. ſi appellationem, de ap-
pellat. Gutierrez. de iuramento confir. 3. par. c. 5. num. 15.
Paz Iunior. in l. 150. ſtyli.
3 Hoc autem tempus iure ad appellandum præfinitum
iam vtile, iam continuum iudicatur, vtile cenſetur in ſui
initio, nec enim numerari incipit à ſententia, ſed à ſuæ die,
l. 1. §. fin. quæſt. appell. tit. Maran. de ord. iud. 6. part. tit. de
appell. num. 215. Salicet. in dict. authentica Card. & Felin.
in cap. 10. vt lite non conteſtata, Dun. lib. 18. c. 6. Oldradd.
conſil. 130. num. 12. Maſcardus diſputans quando ea ſcien-
tia præſumatur, de probat. tom. 1. concl. 120. Thuſcus, ver-
bo, appellatio, concl. 355. nu. 16. & 26. & concl. 355. Gaill.
1. pract. cap. 139. num. 70. Gonzalez pulchram limitatio-
nem ſubiungens, in reg. 8. Chancell. gloſ. facit, d. l. part. 6.

Faſia

Digitized by Google

Faſta los diez dias deſde el dia que lo ſupiere, vbi Gregor. nedum à ſciētiæ, ſed ab intimationis die appellationis tempora numeranda, docet quod praxi obſeruari teſtatur, Paz iunior, ſup. num. 20.

Continuum autem hoc tempus erit, poſtquam ſemel cœpit, vt ſit verum dicere, currere de momento ad momentum, vt docent ſup. citati, & diem termini in termino computari, in dict. leg. 1. tit. 18. lib. 4. Recop. quod tamen non ſic accipiendum eſt, vt & ſi vltima die parte intimata ſententia fuerit totus is dies computatur, ſed ita, vt à notificationis hora numerari dies debeant, vt explicat Azeued. num. 52. & num. 53.

2 Verum, etſi certiſſimum ſit intra hæc temp. interponendam ab appellante appellationem, vel ab alio, ſine mandato interpoſitam ratam habendam, vt argum. l. pen. rem ratam hab. defendunt Azeuedo, ſup. ex num. 57. Maran. 207. Thuſcus, dict. concl. 354. num. 18. Interdum tamen hoc appellationis tempore elapſo appellandi ius eſt, puta ſi ſententia tractum habeat ſucceſſiuum, docent Ang. in dict. auth. Marania, ſup. num. 26. ſi in rem iudicatam non tranſierit, vt docet poſt alios, Iaſ. in l. admonendi, nu. 9. & 45. de iureiurando Azeued. ſup. nu. 60. quando autem ſententia in rem iudicatam non tranſeat, prolixe proſequitur Thuſcus, in practicis concluſ. v. ſententia conclu. 575. Sed † & vbi minor.
5 appellationis tempora labi paſſus eſt reſtit. in integrum beneficio implorato ſe aduerſus omiſſam appell. reſtituet. l. 1. tit. 25 par 3. obſeruant Abbas, conſil. 77. lib. 2. Thuſcus, dict. concl. 354. num. 12. & quidem, & ſi tutor ſoluendo ſit, nulla alia probata læſione, quam tranſcurſu temporis, cuius lapſus læſionem inducit, vt contra Bar. & alios probat Azeu. ſup. n. 38. adden. num. 40. quadriennium ad petendam hanc reſtitutionem concedendum, ſic praxi obſeruari docens, eiuſq; ſententiæ fuit, Afflict. deciſ. 175. nu. 5. & 6.

Sunt, & alijs caſus, in quibus ſupra interponendæ appellationis tempora non obſeruantur, quos licet colligere, ex l. 9. tit. 13. lib. 8. Recopilat. Bobad. in ſua Politic. libr. 5. cap. 5. num. 3. Cepola caut. 117. num. 4. Thuſc. d. concl. 354. ex numero 22.

Vndecimum præceptum.

De que ſenteneia, ò auto ſe apelo, ſi fue interlocutorio, aduiertaſe ſi tenia fuerza de ſententia diffinitiua: ò era tal que tuuieſſe grauamen irreparable por ella.

De appellatione, ab interlocutoria ſententia. §. 11.

SVMMARIA.

1 *Appellatio ab interlocutoria ſententia iuri ciuili non poteſt proponi ſecus iure Canonico, & quæ ſit ratio differentiæ remiſſiue.*

2 *Appellatio ab interlocutoria, an cauſæ expreſſionem iure Pontificio requirat.*

3 *Appellatio a diffinitiua, cur cauſe expreſſionem non requirat.*

4 *Appellans quomodo cauſam appellationis exprimere debeat.*

5 *Appellari ab interlocutoria ex noua Tridentina, & Hiſpana lege non licet: niſi vbi, vel diffinitiua vim, vel grauamen irreparabile contineat.*

6 *Interlocutoria quando vim diffinitiue, vel grauamen irreparabile contineat, & nu. 8.*

7 *Tortura ſententia, & iniuſta incarceratio grauamen irreparabile continent.*

8 *Sententia quæ iudices ſe competentes, vel incompetentes pronunciant in ſupremis tribunalibus, ſupplicationem excludit.*

9 *Appellari ab interlocutoria, in quibus caſibus poſſit remiſſiue.*

10 *Cauſæ expreſſio in appellatione ab interlocutoria, an requiratur.*

CVm * quærimus à quibus poſſit ſententijs appellari, ſententiam ante latam eſſe debere, ſiue illa interlocutoria, ſiue diffinitiua ſit, neceſſario ſupponimus: ergo ſi antequā ſententia pronūcietur ab ea appellatio interponatur, nullū appellatio hæc ſortitur effectum, Bald. in l. 2. nu. 3. C. vt lite pendente, Angelus. conſil. 188. col. 1. Lancellotus de attentatis. 3. part. cap. 26. nu. 14. Vnde emiſſæ literæ ſuper ea appellatione, nullæ erunt, Ægidius, deciſ. 100. nec earum prætextu inferior abſtinere debet ex deciſione, l. fi. C. de diuerſis reſcript. Rota, deciſ. 75. de appell. in antiquis, Felin. in c. ex tenore, de appell. Aegidius, deciſ. 239. Grat. diſcep. foren. 1. tom. cap. 17. ex num. 1.

1 Dicendum ergo, quod etſi à diffinitiua ſententia regulariter permittitur appellat, niſi nominatim, lege prohibita exiſtat, vt poſt alios Rebuffus docet ad conſtitutiones Regias. 3. tom. tit. de appell. in præfatione, nu. 32. ab interlocutoria tamen ſententia, ni vim diffinitiuæ habeat, vel grauamen contineant reparabile per appellationem à diffinitiua, appellandi facultas non eſt, l. apertiſſimi, C. de iud. l. 2. de appell. recip. l. ante ſententiam, C. quorum appell. Quod iure Ciuili obſeruabatur, nam Pontificium, omnem ab interlocutoria ſententia appellationem admittebat, cap. cum ſit Romana, cap. ſuper eo. 1. & 2. de appell. cap. 1. eodem, in 6. cap. 1. de dolo, & contumacia eo lib. proſequuntur hiſce in locis ordinarij interpretes rationem differentiæ inter vtrumque ius anxie quærentes, & vltra eos Bald. in l. 2. num. 4. C. de Epiſcop. aud. Reb. ſup. tom. 1. tit de ſententia execut. art 1. gloſ. 1. num. 1. & in l. quod iuſſit, de re iud. notab. 2. num. 122. Paz, in praxi, 6. par. in proœm. ex num. 21. Don. a8. comm. cap. 6. Petr Gregor. 50. ſyntagm. cap. 2. num. 12. Azeued. in l. 3. tit. 18. lib. 4. Recop. Dueñas, reg. 52. Lancell. de attent. 2. par. cap. 12. limitat. 1. & à num. 100. Greg. in l. 23. tit. 23. par. 3. verb. amenos, Surd. deciſ. 36. num. 14. Federicus de Senis, conſil. 66. Thuſc. ver. appellat. concl. 359. nouiſſim. Gonzalez, in regula 8. Chancell. gloſ. 9. in annotat. à num. 175.

2 Verum latiſſima hæc iure Pont. appellandi poteſtas facta eiuſdem iuris diſpoſ. coanguſtata eſt, & ita demum appellat. admitti iuſſa ſi probabili ſubnixa cauſa videretur, eaque ab appellante expreſſa, cap. vt debitus, de appell. cap. 1. eo. in 6. enim vero, & ſi ante eorum iurium diſpoſitionem cauſam aliquando requiri audiamus, cap. cum cauſam, de appell. eam tamen non tam ad valorem appell. quam ad inducendum attentatorum reualidationem requiſitam autumo, vt bene poſt alios putauit Vvameſius ibi num. 1. quod licet colligere, ex cap. ex par. cap. Rodulfus, cap. ſignificante, de reſcript. ſubſiſtebat namque eo tempore, nulla etiam expreſſa cauſa appellat. cap. conſuluit, el 1. de appellat. quem textum, ſic poſt gloſſam acceperunt omnes ibi, & in d. cap. vt debitus.

3 Ex his licet colligere nobile inter appellationem à diffinitiua, & ab interlocutoria ſententia diſcrimen, vt in illa cauſa exprimi non debeat in hac ſecus, quod ſup. pepigimus præcepto 9. num. 2. eiuſque ratio ex eo forſan pendet, quod interlocutoria ſententia lata durat, adhuc officium iudicis, qui à ſe grauamen illatum reuocare poterit, ſi ea expreſſa ſit cauſa, quæ ad reuocationem eum moueat, l. quod iuſſit, de re iud. Diffinitiua vero lata ſententia iudex officio ſuo functus, quod ſemel iuſſit reuocare nequit, l. iudex poſteaquam de re iud. obſeruant Reb. in d. l. quod iuſſit in præfat. nu. 76. Bar. hac in Rub. de re iud. in Clem. nu. 13. Abb. in cap. peruenit el 1. num. 9. de appell. erit enim in appellatione à diffinitiua ſententia neceſ. cauſæ expreſſio, vbi contra iuris prohibitionem interponitur, vt poſt gloſſ. in cap. Romana, §. ſi autem, verbo, mandatum, de appellationibus, in 6. notant Maran. de ord. iud. 6. par. tit. de appell. num. 143. Couarruu. practicarum, cap. 15. num. 1. Paz, ſup. nu. 35. quando autem à diffinitiua ſententia appellare non liceat, fuſius præcepto. 14. examinabimus.

4 Qualiter autem exprimenda ſit in hac parte cauſa, explicat

Digitized by Google

cit S. P. in Clementina appellanti, de appellat; nominatim eam faciendam docens, quo verbo, vel continetur, vt per verba generalia expreſſio facta non proficiat, quantumuis ſe ad acta referat appellans, docet poſt alios Tiraq. poſt leg. connu. ibi, gloſ. 5. num. 188. Aret. conſil. 107. Mar. ſupr. num. 141. Rota, deciſ. 1. in nouis, tit. de appell. Thuſc. concl. 60. per totam, verbo, appellat. quin, & ſi nominatim vnam exprimat, & genericam allegat. adiungat expreſſam tantum proſequi poterit, vt ſic correctam agnoſcamus, cum Innoc. & Vvames. ibi deciſ. d. cap. conſuluit, per d. Clem. appellanti, id enim regulare eſt, vt ex nominatim tamen expreſſis allegationibus appellat. ab interlocutoria iuſtificetur vt obſeruat Rom. ſing. 287. & ſing. 414. Dueñas. 47. Mar. ſup. num. 159. ad diffinitiuam appell. à diffinitiua ſententia, quæ & ex nouis allegationibus iuſtificare, poteſt; lege per hanc, Cod. de tempore appell. cap. cum Ioannes, de fid. inſtrum.

5 Hæc iure Pontific. obſeruabatur, quo antiquo iure Regio, & Trid. Conc. decreto renouata eſt ciuilis diſpoſitio: proinde cautum, vt non à quauis interlocutoria, ſed ea dumtaxat, quæ vel diffin. vim habet, vel grauamen irreparabile continet, appellari poſſit, lege 3. tit. 18. libro 4. Recop. Trident. ſeſ. 24. cap. 20. facit reg. 36. Chancell. & quod decidit Rota, deciſ. 58. de appellat. in nouis, excipiuntur tamen, d. c. 20. hæ cauſæ, quæ tanquã ardoæ apud S. P. ſunt tractandæ in his enim facillime admittetur, appellatio, qua ratione, nec in eis Pont. iure cauſam exprimere neceſſe erat, dicto cap. vt debitor, iuxta veram huius interpretationem, quam poſt Innoccot. ſequitur Vvameſius ibi, numero 18. & 19.

6 Quod ſi quæras, quæ interlocutoria vim defin. habeat quæve grauamen irreparabile dicatur contineri R. eam omnem interlocutionem, quæ nullam aliam ſperat ſententiam vim diffin. obtinere, vt docet Reb. in d. leg. quod iuſſit, num. 42. Aret. conſil. 106. vt ſi iudex incompetenter loquatur, quod poſt gloſ. fin. in auth. habit, C. ne fil. pro patre, docet Bald. ſup. & in l. 2. de appell. recip. Reb. vbi proxime, nu. 43. & 74. Gonzales, ſup. numero. 196. facit d. l. 3. à Recop.

7 ea autem † dicetur grauamen irreparabile continere a qua illatum grauamen per appellationem a diffin. tiua reparari non poteſt, cap. fin. appell. in 6. exemplo eſt ſententia torturæ, a qua ob eam rationem appellatio admittitur, d. lege 2. de appell. recip. & in carceratio iniuſta gl. in Clem. 1. §. 1. verbo, ipſo iure, de except. & in l. cumque §. in popularibus, de iure iurando, Gom. 3. var. cap. 10. proſequitur

8 Maranta ſup. num. 205. inde † etiam appellari poteſt a ſententia, quam iudex ſe competentem iudicat, d. leg. reco. vbi Acc. & in l. 1. tit. 5. num. 3. lib. 4. Recop. quod tamen ſic accipiendum eſt, vt & ſi ab hac ſententia appellatio admittatur, ſi tamen ſupremi iudices eam ſententiam ſuerant ab eis, ſupplicari non poterit, neque enim ſuperiores iudices alienæ iuriſdictionis auidi cenſentur, l. 4. tit. 5. lib. 4. Recop.

9 pil. Auend. de 2. ſupplicat. num. 10. Pleroſque † alios caſus, in quibus ab interlocutoria ſententia appellari poteſt, licet colligere, ex l. intra, & l. 39. d. de min. l. arbitrum qui ſat. cog. l. 2. C. vt lite pend. Rebuſ. ſup. & in d. tract. de ſententia exec. a x. 10. gloſſ. 1. Dueñ. reg. 52. Mar. ſup. ex num. 269. Guido. ro. 11. 16. 75. Pet. Greg. 50. ſyntagm. cap. 2 num. 5. Lancel. de attent. 2. part. cap. 12 limit. 1. num. 57. Minſing. cent. obſeruatione. 5. Reuin. conſil. 68. libro 5. conſil. primo numero 4. libro 4. Menoch. de retinend. remedio 4. ex numero 810. vſque ad numero 816. Rota deciſion. 429. in nou.

10 Illud interpretes controuerſum video, an in appellationibus ab hiſce interlocutorijs expreſſio cauſæ requiratur, negat Bart. in l. 2. de appellationibus recip. quia interlocutoria diffin. vim obtinens diffin. aſſimulatur, & eius rat. ſortitur, ſubſcribunt innumeri relati à Rob. in d. l. quod iuſſit in præfat. num. 75. & iuxta hanc ſententiam decidit Rota, deciſ. 13. de appell. nou. ſumma enim ratio ob quam cauſæ expreſſionẽ ius expoſcit ea eſt, vt cauſa agnita, iudex a quo interlocutoriam reuocet, vt ſup. diximus, cum ergo has interlocutorias reuocare nequeat, vt poſt Bar. in d. l. quod iuſſit, defendunt ferè omnes ibi, Reb. 1. not. nu. 16. Rom. conſ. 35. 8. de cap. in cap. cum ceſſante, nu. 12. de appellat. quaſi ratione expreſſionem cauſæ in appell. ab his interlocutorijs non expectemus. Verum huic ſententiæ non indiſtincte adhærendum puto, Iure namque ciuili, quo ab his tantum interlocutorijs appellationem admitti diximus, quæ vel grauamen irreparabile continent, vel diffinitiuam vim habent expreſſionem cauſæ neceſſariam conſtat ex l. ait Prætor §. permittitur, verſicul. niſi forte iuncta inductione Bart. ibi, num 3. de minoribus, ita temperanda erit. Res ergo ita temperanda erit, cum Rebuſ. in præſ. num. 79. vt ſi eius naturæ interlocutoria ea ſententia ſit, qua lata durat adhuc officium iudicis, cauſa exprimi debeat, puta ſi ineptũ libellum iudex reiiciat, neque enim ex hoc iudex definit vnde hæ interloc. quamuis diffinitiua vim obtinentes quia tamen magis interlocutorijs accedunt, iuxta earum naturam regulantur, vt docent interpretes, in cap. peruenit el 2. de appel. facit not. per Guido. d. dec. 10. & 11. ſin autem interlocutoria ſententia lata extinctum faceret off. iudicis, cauſæ expreſſio neceſſaria non erit, neq. enim finita iuriſdict. ſententiam reuocare poterit: exemplo erit ea ſententia qua ſe incompetentem pronunciat, quam ob eam rationem reuocare nequit cap. ſignantibus, de off. deleg. docent Bald. conſil. 114. lib. 4. Ang. 200. Rom. ſign. 130. & poſt Bar. in d. l. quod iuſſit Alex. ibi nu. 27. Rip. 16. Thuſc. verbo, ſententia, concl. 115. n. 35. quod veriſſimũ credo, & ab hac ſententia appellatum proponetur appellat. enim ad dicendam a iudice, a quo iuriſdictionem inducta contrarium effectum operari non debet, quo & aliis fundamentis; hanc ſententiam defendunt. Alex. ſupra nu. 29. vel contrarie, ſententiæ arg. fariſſ. Rip. num. 18. imo & Calde, in cap. dilectus el 2. de præb. Caſt. conſil. 282. nu. 2. lib. 1. & conſil. 283. nu. 6. interpretatur deciſionem Rotæ contrariam credebatur iure ſententiam, quam ſequitur Reb. d. not. 1. nu. 77.

Duodecimum Præceptum.

Si la ſentencia de que ſe apelo ſe auia pronunciado en cauſa poſſeſſoria: ſi ſin embargo de la apelacion ſe hade executar, ò deferir à la apelacion.

Si de momentanea poſſeſſione fuerit appellatum. §. 12.

SVMMARIA.

1 *Appellatio in cauſis poſſeſſorijs iure Ciuili non admittitur, niſi ad mixtam habeat cauſam proprietatis, & nu. 5. & aliquo caſu admittitur, & n. 9.*

2 *Poſſeſſionis cauſa momentanea cur appelletur.*

3 *Nullitas aduerſus ſententiam in cauſa poſſeſſionis, proponi poteſt.*

4 *Reſtitutionis beneficium aduerſus ſententiam in cauſa poſſeſſionis locum habet.*

6 *Appellationis in cauſis poſſeſſorijs iure Pontificio vtrumque effectum habet.*

7 *Appellatio in cauſa poſſeſſoria, l. fi. C. de edicto D. Adriani, nullo iure habet effectum ſuſpenſiuum.*

8 *Appellatio in cauſa poſſeſſoria ſummariſſima appellant, interim, nul o iure habet effectum ſuſpenſiuum lic. t nonnulli controuertant.*

1 Totidem verbis inſcribitur, tit. 69. lib. 7. C. non ad vnam aut alteram poſſeſſionis cauſam pertinet, ſed ad omnem poſſeſſionem ſpectans quocumque actione, aut interd. petatur, quæ cum celeriue, terminanda ſit (inde † momentaria dicta a momento, quod breuitatem temporis ſignificat, vt pluribus probat Cuiac. 10. obſeru. cap. 20. laboret quantumuis in huius, vbi explicatione Palmou tar rem

2 adſecu-

Digitized by Google

aſſecutus, 1. rer. quotid cap. 9.) appellationem non admittit, l. 22. de appell. non recip. in C. Theod accedit appell. ab his tamen interlocutorijs dari, quæ vel diffinitiuatum obtinent, vel grauamen in poſſeſſoria cauſa illatum, per appellationem à diffinitiua ſententia in proprietatis cauſa ferenda reparari poteſt non ergo in iudicio poſſeſſorio appellationi locus. Id ciuili iure certiſſimum eſt, ex l. 2. C. ſi de moment. poſſ. ſaltim quoad ſuſpenſionem effectum deuolutiuum, enim ea l. non ſuſtulit, vt contra nonnullos ex antiquioribus probant Menchac. vſuſ. cap. 38. num. 3. & cap. 40. num. 2. Menoch. adipiſcenda, remed. 4. num. 875. & de retinenda, remed. 3. nu. 843. de recuperanda, remed. 9. à nu. 316. & remed. 15. num. 640. Ioan. Garcia de nobilitate, gl. 1. §. 2. num. 5. Vvames. in cap. tua nobis, nu. 10. de appell. Couarr. pract. c. 13. nu. 8. Thuſ. verbo, appellatio, concl. 407. n. 2. Fachin. 1. controuerſ. cap. 75. Ceuallos communium. 1. part. q. 15. num. 6. Ioann. Gutierr. 1. Canon. c. 35. nu 91. & 92. Ve-
3 rum † ſublato appellationis remedio, nullitatis adhuc benefic. grauato ſupereſt, vt docent Abb. conſil. 65. Cen. nu. 3.
4 ſop. Thuſc. num. 44 Etſi † minor ſit, cui ſi iure gaudeat, reſtitutionis auxilio potietur, Bal. conſ 379. nu. 9. lib. 10 Thuſc. nu 42. ſup.

6 Hæc iure ciuili ſunt veriſſima, cæterum Pontificio iure, appellationem in poſſeſſoria cauſa interpoſitam, vtrumque ſuſpenſiuum, ſcilicet, & deuolutiuum effectum operari, commune interpretum eſt placitum, quod non leniter iuuare videntur tex. in c. ex conqueſtione, c. cum ad ſedem, de reſt. ſpol. c. ſignificauerunt, de teſt. Clem. vn. de ſequeſtrat. Clem. 1. de cau. poſſ. quibus fundamentis huic ſententiæ acceſſerunt poſt alios Menoch ſupr. Cou. verſic. 1. concl. Menoch. d. remed. 15. num. 641. Thuſc. nu m. 18. Gomez in l. 45. Taur. num 194. interdictis omnibus, ſiue adipiſcendæ, ſiue retinendæ, aut recuperandæ poſſeſſionis, ſine hæſitatione admittit Gutierr ſupr. num. 86. & 87. niſi vbi de retinenda poſſeſſ. agitur notoriam actoris poſſeſſionem nulla peremptoria rei allegatio excludat, ita iudicatum firmant, nu. 88. ſed nec in manifeſto ſpoliatore locum habere conſtat, ei ſiquidem Pontificem ius appellandi adimet facultatem, cap. Romana, § præterea, de appellat. per quem text. d. R. Rom. conſ. 324. ſequitur ſuſ. ſup. nu. 33.

7 Hoc amplius, & peculiari in cauſa poſſ. 16. quę hæredi ſcripto decernit, ex l. fin. C. de edict. D. Adr. vt nedum iure Pōt. ſuſpenſionem operetur effectum appellatio: ſummarium enim iudicium eſt morant in hæreditaria rerum occupatione, non patiens, voluntas namque teſtatoris celerem expoſtulat executionem, qua ratione vtitur Imper. in l. quiſquis, C. quorum appell. differre ergo propter interpoſitam appellationem non debet, ita Couarr. ſup. verſic. 3. concl. Menoch. de retinenda, remed. 4. num. 826. & 840. Thuſc. pluribus modis limitans, verbo, appell. concl. 409. Parlador. id iure Regio obſeruari docens, lib. 2. rerum quotidianarum cap. 5. numero 31.

8 Ex ſuperioribus fit, quod cum iudicium id, quo pendente lite ei conſeruatur poſſeſſ qui temp. moræ litis poſſidebant, cap. cum venillent, verſic. nos igitur, de Inſtit. l. æquiſs. de vſufr. l. ſi liberis, §. fin. de liberali cauſa, C. vnde originem habuit, id interdictum, quod nos item appellamus, quo is in poſſ. rerum maioribus pendente lite conſeruetur, ad quem iure pertinere videtur, de quo copioſe egerūt Couar pract. cap. 15. Sarm. 2. ſelectarum, c. 13. num. 9 Menoch. de retin. remed. vltimo, Molina, l. 103. cap. 13. lit ſummarii. ab eo iure, etiam Pontificio appellatio interpoſita executionem ſēt. non ſuſpendet. Acced. 15. extraordinarium illud iudicium eſſe à quo interiecta appellatio deuolutiuum tantum operatur effectum, docent Menoch. vbi proxime, nu. 48. Gutierr. d. c. 35. num. 96. & num. 168. & ſeq. Qua ratione à ſent. interdicto interim, lata iure Regio appellari, quoad effectum ſuſpenſiuum non poteſt, l. 9. & 10. tit. 7. lib. 5. Recopil. & ſi quoad deuolutiuum effectum ſupplicat. admittatur, ſummariè tamen tractanda, docet Couarr. d. cap. 17. num. 8. non ſatis perceptus à Menoch. d. remedio vltim. num. 53. quo nomine cum reprehendit Gutierr. num. 102. verum etſi hæc iure Regio diſpoſita ad amuſſim obſeruari debeant, non tamen videtur omnino iuris Principijs conuenire iudicium hoc, ſiquidem hoc non mere poſſeſſorium videtur, ſed admiſtam habere proprietatis cauſam, cum is in poſſeſs. conſeruetur, in quem, vel in verum maioratus ſucceſſorem, l. tranſlata videtur, ſed ex diſpoſitione, d. l. 10. non tam de detentat. bonorum, in eo agitur, quam plena poſſeſſionis cauſa diſcutitur, petitorio duntaxat iudicio, ad Regias Chancellarias remiſſo, quæ non naturale conſiderat Molin. ſupra nu. 17. lib. 5. Recop.

9 Vidimus quando in cauſis poſſeſſorijs admittenda ſit Ciuili, & Pontificio iure appell. quibus id adiungimus iure noſtro in quauis poſſeſſoria cauſa appellare ſolitum, executionem, qui ſent. retardari antiquato tit. C. ſi de moment. poſſ. paruis exceptis caſibus, de qq ſup. teſtantur Molin. vbi proxime Ceuallos, num. 7. facit tex. in l. 9. tit. 7. lib. 5. Recopil. * Quibus addes, & quæ in propoſito huius appellationis in momentaneæ poſſeſſionis cauſa; an ea vtrumque operetur effectum, ſcripſerunt Rebuffus, de remedijs poſſeſſorijs, art. 1. gloſ. 1. num. 23. Neuizan. conſil. 81. num. 4 Renintendis, deciſ. 70. per tot. Gracian. diſcept. Forenſ. diſceptat. 74. ex num. 16. & cap. 310. ex num. 67. & 68. Sigiſmund. Scacia, de appellat. q. 17. limit. 6. memb. 2. num. 1. Gaſpar Rodr. de annuis redditibus, lib. 1. q. 70. num. 51. cum ſeqq. deciſio Rotæ apud Farin. 2. tom. cap. 183. num. 4. & 287. num. 8. Hieron. Gonzalez, ad reg. 8. Chancell. gloſ. 6. num. 224. & 225. alia deciſio apud eundem Farinac 641. & eſt bonus locus, apud Lancellot. de attentatis, 2. par. cap. 20. in præfactione, quæſt. 5. num. 207. vbi ſcribit in Rota, in cauſis poſſeſſorijs, de manutenendo inhibitionem aduerſus manutentionem non dari. Quibus fauere nimis videtur deciſio, leg. 9. tit. 7. lib. 5. Recopil. quæ ſtatuit in cauſis tenutæ ſupplicationem non remorari executionem, cui licet inuitus acquieſcere cogitur Molina, de Primogen. lib. 3. cap. 15. num. 19. diſputat Io. Garcia, de nobilit. gloſ. 1. §. 2. num. 5. Valaſcus, conſult. 51. num. 48. Olanus in antinom. iuris, litera P. num. 47. Ceuallos, de cognitione per viam violentiæ, 2. par. q. 29. Menoch. de retin. poſſeſſ. remedio fin. nu. 48.

Decimum tertium Præceptum.

Si la ſententia definitiua de que ſe apelò es ſegunda, ò tercera, y conforme con las primeras, y quando ſe diran tres ſentencias conformes.

Quoties appellare liceat, aut ſupplicare, §. 13.

SVMMARIA.

1 *Appellare tertio in vna cauſa non licet nullumque hac in re diſcrimen eſt interlocutorias ſententias.*
2 *Appellare ſup. deſertione appellationis etiam poſt ſecundam prouocationem, licet.*
3 *Appellari à tertia ſententia, ſi plus prioribus contineat poteſt.*
4 *Appellare à tertia ſententia quando tertius poſſit.*
5 *Sententię tertię prioribus concordis effectum nullitatis obiectio non remoratur.*
6 *Nullitas manifeſta exactis aduerſus tertiam ſententiam prioribus conformem locum habet.*
7 *Nullitas ex defectu iuriſdictionis quando aduerſus tertiam ſententiam conformem opponi poſſit.*

1 Litigatorum calumniam, qui innumeris appellationibus interpoſitis in infinitum lites protrahebant, cohibere ius ciuile cupiens, ſemel duntaxat appellare permiſit, gemino iudicio ſuperatum ſi appellauerit poſſeſſione iubens excidere, vt conſtat ex l. vn. de poſſeſ. ab eo, quibis prouocauit, in C. Theod. per quem text. id notat Cuiac. in paratitl. & poſth. ad tit. C. ne liceat in vna eademque cauſa, idque Alarici Italorum Regis edicto cautum teſtatur Caſiodor. lib. 9. quicquid Vvames, dicat, in cap. tua nobis, num. 1.

de

de appell. contendens nullum appell. numerum iure ciuili
præfixum, vt ſit, id certum eſt, Iuſtin.conſtit.quæ extat in l.
vn. C.ne liceat in vna eademque cauſa geminatam appel-
lationem admittendam, & tertiam repellendam prouoca-
tione, huic iuris Pont.diuiſ.concinunt, in cap.directæ. cap.
ſua nobis, de appellationibus. eoque iure vt nos conſtat, ex
l.25.tit.23.par.3.l.5.tit.17.l.2.tit.16.lib. 4. Recop. vbi id ſu-
perioribus iudicibus tribuitur, vt ab eorum ſententijs ſecun
do ſupplicare fas non ſit, proſequuntur, in dictis locis ordi-
narijs, & vltra eos Couarr.practicarum 25 num.8. & 9. &
cap.25.per totum. Paz.in praxi,1.tom.6.par.cap.3. num.9.
Gutierrez.1.pract. cap.96.num. 5.& ſeq. Thuſc. in verbo,
appellatio,conc. 402.ex num.23 & concl.403.per totum,
Donel 18.comment. cap.late Gabriel. 2.commun.tit.de e-
xecut.rei iudicatæ,cón.1.alij relati à Cenedo ad Clement,
col.19.

2 Verum enim vero, vt tertiam excludamus appellatio-
nem, & ſecundæ ſupplicationi locus non ſit, nonnulla ex-
petimus, quæ niſi concurrant, admittendæ erunt. 1. requi-
rimus, vt vna, eademque ſit cauſa (incidentes vero articu-
li, non vnius, ſed ſingularum cauſarum ſinguli vicem ſub-
eunt, vt probat poſt alios Vvames, ſup.num.4.)& late in ea
ſententiæ ſint omnino concordes, qua ratione ſi à duabus
ſententijs in eadem cauſa latis appellatum ſit à tertia ſu-
per deſert. appellationis lata appellari poſſe, decidit Rota,
deciſ.417. in ant.ſequitur Couarru.d.cap.25. num.5. Idem,
que erit, ſi in 3. ſententia præcedentes nullas fieri declaret
iudex, ab hac enim appellatione admittendam conſtat ex
3 Rota.deciſ.424.in ant.verbo,proxime. Quibus † eſt conſe-
quens, vt ſi plus 3. ſententia contineat in eo ſaltim appel-
latio concedenda ſit, nouum enim grauamen, cum in-
ferat ab ea parte, appellatio interponi poterit, docet Ma-
ranta, de ord.iudic.6.par.tit.de appell.nu.281. Thuſc.dict.
concl.403.num. 2. Vvames,ſupr.Alex. conſil.77. lib.2.Paz
1.& Couarr. qui exemplis rem erudite illuſtrat. Secundo
4 requiritur, vt is appellet, qui nominatim ſententia grauatus
eſt, alioqui ſi tertius 3. ſententiæ executionem, appellatio-
nis, aut nullitatis vſus remedio velit impedire, audiendum
docet Paz, ſup. vtique ſi eam cauſam quouſque examinari
ignorauit, ſi enim litis conſcius fuiſſe denuo eam inſtaura-
re cupiens rapelletur, Cou.d.25.nu.8.& 9.

5 Cum ſupradicta concurrerint veriſſimum erit tres con-
cordes ſententias, etſi interlocutoriæ ſint (inter has enim,
& definitas hac in parte nihil intereſt, Mar.ſupr.num. 264.
Couarr.nu.3.) appellatione interpoſita infringi non poſſe,
quod S. P. in Clem.1.de re iud. ita extendit, vt nedum nul-
litatis obiecta exceptio illarum executionem remoretur,
etſi enim ea, ſi modo ſummatim diſceptetur ſententiæ, quæ
in rem iudicatam tranſijt, executionem retardare ſoleat, ne
vires vlla, ſententiæ, quæ nulla eſt, tribuamus, l.1. C. ſi an,
comp.l.1.C. quar. pro tradit Afflict.deciſ. 283.Cou. d.cap.
25. num.1.ſi tamen ſententia. 3. prioribus conformis fuæ-
rit, præter nullitatis non reſcindetur, d.Clem. 1 ſic enim li-
tigantium calumnijs obuiam itur, & debitum accipiunt li-
6 tes finem Couarru. ſup. num. 2. Quod † ſic recipiendum e-
rit, ni manifeſta ſit nullitas quæque ex actis conſtet, hanc e-
nim generalis nullitatis excluſio non comprehendit, obſer-
uat in prop. Couarru. vbi proxime, num.5. Mexia, ad leg.
Toleti, ad 1. fundum 2.par.numer.26. Gutierrez extendens
hanc regulam ad quoſuis alios caſus, eoque modo limitans
l.2.tit.17.lib.4.Recopilat.vbi ſup. num. 5. & 6. Sed etſi ex
7 defectu iuriſdictionis † nullitas inſurgat, indubie excepti
admittenda erit ſi tamen, qui iudex ſententiam tulit, nuſquã
in ea cauſa iuriſdictionem habuit, ſi quam enim habuit,
etſi ſententiæ tempore extincta fuerit, reijcienda exceptio
erit, ſic poſt longam diſputationem, diſtinguit Couar.d.nu.
5. à quo accepit Gutierrez, ſup. num.6. Verum aut reſtitu-
tionis beneficium trium concordantium ſententiam vim
elidat diſputant Vvames, ſup. num.5. Azeu. in d. lege Re-
cop.

Decimum quartum Præceptum.

Si la ſentencia de quien ſe interpuſo la apelacion ſe aura pronunciado en cauſa, en que conforme à derecho no ſe deuia admitir la apelacion, y que cauſas ſon eſtas.

A quibus ſententijs appellare non liceat. §.14.

SVMMARIA.

1 *Appellare aliquibus in caſibus iure prohibetur, & numeris ſequentibus.*
2 *Appellare in cauſa poſſeſſoria, & alimentorum futurorum non licet.*
Lex finalis, D.de appell.recipiendis.
Lex 6. tit. 18.lib.4.Recopil.
3 *Appellatio fiſci debitoribus, quando interdicta, & qua ratione.*
4 *Appellare à iuris ſententia non licet.*
5 *Appellare à pœna iuris non licet.*
6 *Appellare à iudice qui ſententiam, ſiue pœnam legis executit, licet.*
Cap.de reformatione in Tridentino.
7 *Appellari à mulcta, & iudice, qui pœnam legis locum habere decernit, licet.*

1 APpellationis benefic. quo diffinitiua iudicis ſententia
grauatis litigantibus iure ſuccurritur, & ſi regulari-
ter eis concedatur, plerumque tamen nominatim pro-
hiberi conſtat, & quidem quominus admittatur appellatio,
in cauſa eſſe poſſunt, vel iudicum perſonæ, à quibus appel-
lare non licet, quos recenſuimus, ſup.§.7. vel eorum, qui ab
appellationis remedio iure remouentur, de quibus late e-
gimus, ſup.§.1.inter quæ, & naturali cauſæ, de qua agitur,
plura que enim ſunt, quæ appellatione reſcindi non poſſunt,
2 de quibus proprius hic differendi locus. Et † appellationem
remoueri conſtat, vbi cauſa celeritatem expoſcit ne ſenten-
tiæ executio appellationum dilatu retardetur, qua ratione,
& in cauſa poſſeſſ. appellationem non admittendam reſol-
uimus, ſup.§.12. à ſententia de alim. futuris (hoc eſt poſt li-
tem conteſtatam ſoluendis) lata appellari non poſſe conſtat
ex his quæ adducuntur Thuſcus, in pract.concl.lit.A.concl.
286.ex num.42.& concl. 402. ex num. 17. late, & erudite
Surdus, in tract.de alim.tit.8.priu.60.per totum, facit tex.in
l.fin. de appell. recip. quia etſi de alimentis miſſilibus præ-
bendis nominatim loquatur, ad quæcumque tamen alimen-
ta in quibus ſup. viget ratio porrigendus eſt, vt docet Gu-
tierrez 1. practic.cap. 106.ex numero 2. quibus ea etiam
rationem deciſionem, lege 6. tit. 18. libro 4. Recopil. quæ
appellationem in cauſa alimentorum pupillo præſtandorũ
remouet, ad quæuis alia his perſonis, quæ ex alimentis pen-
dent debita extendit, ſed & d.leg.recop. eadem ratione mo-
ta in rebus, quæ admiſſa appellatione tempore perituræ
forent, appellari prohibetur, quod obſeruat Ancharra.conſ.
189.n.1.& 2. Tuſc.d.concl.404.n.20.

3 Ex ſuperiore etiam ratione, fiſci debiti appellatio inter-
dicitur, l.4.l.fin. C.quorum appell. docet de ſententijs, con-
ſil.81. contra tinem quæ tamen iure in notarijs dumtaxat
debitoribus intelligenda monet Donellus 28. com. cap. 6.
publica id vtilitate ſuadente, quæ in celerrima huius debiti
ea actione verſatur, ſi enim de debito manifeſte conſtite-
rit, indubie appellationem admittemus quomodo accipiẽ-
dum, quod generaliter docemus licere à ſententia profiſci
lata appellare, l.lata, l.quoniam nonnulli, C. de appell. do-
cet poſt alios Peregr.de priuil.fiſci, lib.tit.4.num.12.

4 Præterea, & cum inuenta ſit appellatio, vt inferioris iu-
dicis iniquitatem ſuperior corrigat, ſi non à iudice, ſed à iu-
re lata ſententia proponitur appellationem denegabimus à
iuris

Digitized by Google

iuris enim ſententia appellari nor . poteſt, qua ratione, à cor-
rectione monachis, & quibuſcumque alijs appellare veti-
tum in cada noſtram.3.cap.reprehenſibilis.50.de appellat.
5 Vt nec † à pœna legis appellare licet, leg. ſi qua pœna, de
verborum ſignific.obſeruant Oldrald. conſil. 311. Calder.
conſil.209.ſub.tit.de appellat. Thuſc.verbo appellatio. con-
cl.402.num.1.& concl.405 Gonzalez,in reg.8.Chanc.§.7.
proœm. num.8.magis,enim à lege,quam a iudice, hoc caſu
videretur appellari,pœnam enim lex infligit,non iudex,Ci-
cero in Verrem,*lex eſt,pœna eſt,quid ergo ei qui vix dicit*.
6 Verum † ſi in correctione, & pœna modus excedatur ap-
pellationi,indubie locus erit,Calder.ſup.Thuſc.concl. 402.
num.8.Cuiac. Vvameſ. in d.cap. ad noſtram quomodo in-
telligi debet tex.in cap. licet in corrigendis, de officio ord.
in cap.de priore de appellat.vt & ab executione, ſi modum
excedat appellandum diximus ſup.§.7. ad finem, iuxta quã
doctrinam accipiendam eſt deciſ.Concilij Trident.ſub de-
creto,de reformatione,ſeſ.14.cap.10. vt appellatio. ibi de-
negata à correctione, admittenda ſit, ſi correctionis mo-
dus accedat.
7 Sed, & illud non eſt in propoſito omittendum, quod li-
cet à pęna non appelletur, a mulcta tamen appellabitur;
quia hæc a iudice imponitur: qua ratione præcepit Lucius
Piſo (auctore Tacito) ne mulctam a tribunis ductam, æ-
rarij quæſtores autem quatuor menſes referrent in tabu-
las,cum eo tempore,& liceret contradicere, & conſulere,
de ea re ſtatuere oportere.Hoc amplius,& a ſententia, qua
iudex legis pœnam locum habere declaret, appellationem
interponi, poſſe, cum non a lege, ſed a iudice feratur fatẽ-
tur omnes, vt conſtat ex relatis a Farinac.in praxi crimina-
li,q. 101.num.65.
Sunt,& plerique alij caſus,quibus denegatur appellatio,
quorum nonnullos,ex his,quæ ſuperiorib.§§. diximus licet
colligere,alii in ſequentibus occurrent, nec enim omnes
ſigillatim,hoc §. perſequi libet, ne in immenſum excreſat,
congeſſerunt eos interim conſulendi, Specul. tit.de appell.
§.in quibus,Maranta,de ord.iud.6.par.tit.de appell.nu.169.
Bernard.Diaz,reg.35.& 38.Gomez 3.variar.cap.13. num.
31.Couarruu. alios referens, practicar. capite 23. numero
5.Per.Greg.lib.5.ſyntag.cap.2.num.11. Donel.28.comm.
cap.6.Paz,in praxi.1.tom.6. par.in proœm.num.17.Farin.
d.q.101. per totam,Thuſc.ſup.con.402.& 403. Caldas,in l.
ſi curatorem, verb per quos priſtinum,num. 31. Rebuf. in
conſt.reg.3.tom.art.8.gloſ. a.addendi, & alii, quos allega-
uimus,§.1.huius tract.ou.5. iunctis,quæ ibi diximus.

Duodecimum quintum Pręceptum.

*Si el iuez; de cuya ſentencia ſe apelò procedio,
è la cauſa ſin embargo de la apelacion, ò por virtud
de ſu comiſsion, y iuriſdicion, o por naturaleza de
la cauſa la qual la apelacion debuelue, y no ſuſpende
y de los efetos de la apelacion.*

Qui ſint appellationis effectus. §. 15.

S V M M A R I A.

1 *Appellationis effectu duplex, ſuſpeſiuus, & deuolutiuus.*
2 *Appellatione ſententiam inferioris extingui probat lex 1. §.finali, D. ad Turpillianum, & de eius interpretatione.*
3 *Appellatio quibus in caſibus nullum operetur effectum.*
4 *Appellatio à ſententia addictionis ſuſpenſiuum effectum non operatur.*
5 *Appellatio latam excommunicationis ſententiam non ſuſpendit, bene tamen ferenda, num.6.*
7 *Appellatione interpoſita, an denuntiari excommunicatus poſſit.*
8 *Appellatio conditionalem excommunicationis ſententiam ſuſpendit.*

1 DVplicem appellationis effectum agnoſcunt quotquot
ſunt interpretes, ſuſpenſiuum ſcilicet,& deuolutiuum
interiecta ſiquidem appellatio non tantum inferioris iudi-
cis iuriſdictionem ſuſpendit.qua abdicata nihil poſſit exer-
cere,aut immutare,cum eius iuriſdictione litigantes exima-
tur,cap. venientes,de iure iurando,cap.dilectis,de appella-
tionibus,cum aliis. Sed & cognitionem cauſæ, ad ſuperio-
rem iudicem transfert, tranſmittit,cap.paſtoralis, de appel-
lationibus, notant omnes in Reb.eius tit. Paz,in praxi, 1.
tom.6.par.in proœm.numero 11. Dueñas,reg.42.Vvames,
in cap.1.& in cap. cum teneamus numero 1. de appell. Id
tamen eos vexat,quod etſi appellatione interpoſita dormi-
tate tamen, & in ſuſpenſo hærere, eiuſque ſententiam dixit
iuriſdictionem doceamus in dictis iuribus, & in l. præcipi-
mus,C.de appellat. ſi cauſa cognita,l. de tranſact.cap.1.de
2 re iud.obloquatur eis.† I. C. in l.1.§ fin.ad Turpill. iudica-
tum extingui aperte docens, vt ſic non tam ſuſpenſiuum,
quam extinctum appellationis effectum fateri oporteat;
ſunt qui inter Pontific. & Cæſareum Ius pugnam admit-
tant, quibus merito ſuccenſet Thuſc. verbo, appellatio,
concl.397.quin.7.id probat,quod placuit Cotraſ.in l.4.§.2.
num.5.de ſeruit Horoſcio,in l.tale pactum.§. qui prouoca-
uit, nu.26.de appell.Cou. pract.cap.23 nu.1.Paz,ſup. quo-
rum tamen non meminit, vt præſenti attento ſtatu extin-
guatur ſententia, etſi futuro inſpecto euentu ſuſpendatur,
confirmata ſiquidem ea, vel deſerta appellatione vires ca-
piet,quod cum euenire poſſit ſuſpenſa magis, quam extin-
cta cenſenda erit iuriſdictio verum etſi horum interpretum
auctoritati,non parum tribuendum credam eis tamen hac
in parte adhærendum non puto; ex eorum ſiquidem opi-
nione confirmata 1. ſent.ex ea,agendum eſſet quippe, quæ
nondum finita eſt, at ex confirmatoria ſententia, non. ex
prima actionem naſci palam probat,C.in l furti ibi, *Hod e
notari puto*, de his qui non inf.facit,l.9.tit.16.lib.3. ord.l.9.
vbi Azeuedo,n.3.tit.17.lib.4.Recop. & nos latius dicemus
Inf.§.24.Magis ergo eſt, vt id probemus, quod præceptori-
bus noſtris placuiſſe video. qui forſan,id acceperunt a Cal.
das,in l.ſi curatorem,verbo,per quod priſtinum, nu.35.C.
de integr. reſt.min. finiri quidem futuro, etiam conſidera-
tio euentu, ſententiam,in ſuſpenſo tamen tunc demum eſ-
ſe,cum ſup. iudice non adito,vel adito eo, nondum tamen
fatalibus elapſis temporibus incertum eſt, an in rem iudi-
catam tranſitura ſit; deſerta enim appellatio, proinde iuris
fictione habetur, ac ſi numquam fuiſſet interpoſita, proin-
de ea prima agitur ſententia, cum ſecunda non ſubſequa-
tur proſequitur Caldas ſup.
3 Verum enim vero vtrumque hunc effectum ei duntaxat
appellationi concedimus, quæ iuxta iuris ſanctiones inter-
ponitur, cæterum ſi quæ prohibente iure interponatur, ple-
rumque nullum operabitur effectum interdum, etſi deuo-
lutiuus non denegetur, ſuſpenſiuum tamen ad minus, do-
cent Couarr. ſup.num.7.Paz,num.13.vt in appellatione in
cauſa poſſeſſoria,& a ſententia iudicis appellatione remo-
ta dari §§.præcedentibus reſoluimus,inde licebit, quam plu-
ra huius doctrinæ exempla de promere,præter quæ id ſatis
4 notabile colligimus,† ex l.3. & 19.tit.21.lib.4.Recopil. vbi
a ſententia adductis,quam nos *de remate appellamus*,inte-
riecta appellatio,deuolutiuum effectum operatur, ſuſpen-
ſiuo omnino ſublato; proſequitur Parlad. 2.quotidianarum
cap.fin.5.part. §.15. Alia exempla ſuppediant, l.6.tit.18.lib.
4.Recopil.& ibi Azeu. Couarr.d.nu. 7.Lancel.de atten. 2.
par.cap.18.lim.25.nu.1.
5 Inter cætera autem, quia difficillimum commendo illud
quod S.P.exhibet,in c. Paſtoralis.§.verum de appellationi-
bus,vbi appel. a ſententia excommunicationis interpoſita,
& ſi ad ſuperiorem iudicem cauſæ cognitionem deuoluat,
executionem tamen non remorari docemus, perinde be-
neficii fructus prudente, etiam appellat. ſubtrahendum, vt
ſic in obedientia contineantur cuncti, ſcituri, ſemel inſli-
ctam excommunicationis pęnam,nullum appellationis re-
medio retardari facit, tex.in c. ad hæc 37. de appell. cap. is
cui, de ſententia excommun. in 6. obſeruat Couarruu. in
cap.alma.§.10, num.4.Gutierrez, Canon.1.cap.1.a nu.90.

plurimi

plurimi relati à Cenedo,ad decretum , colum. 42.vltra eos
Pater Suarez de cenſuris diſputat. 3. ſed 6. Hugo eodem
5 tit.lib.1 cap.20. num.10. nouiſſimè Auila , de cenſur. 2.
part.cap.5.diſput.5.dubit.11.Id quod ſiue difficultate pro-
cedit , vbi pure lata eſt excommunicationis ſententia om-
6 nem appellationem præcedens,cæterum ſi interiecta † ap-
pellat.lata excommunicatio proponatur,tantum abeſt, vt
executioni mandari debeat, vt potius mero iure non ſub-
ſiſtat,d.cap.ad hæc, cap. ad præſentiam , de appell. & per
text.in c.dilectis.54. eodem obſeruant omnes ordinarij, ibi
proſequitur Gregor.Sayrus,in ſuo Theſauro,lib.1. cap.16.
à nu.18. neque mirum , ſuſpenſa enim per appellationem
inferioris iudicis iuriſdictone ſententia ab eo denuo lata
non conſiſti,neminem enim grauare poteſt.
7 Vndè inferri videbitur, quod cum ex denunciatione no-
uum grauamen excommunicatus ſentiat poſt Extrauagan-
tes ad euitanda ſcandala, vitari namque debet,vt interpoſi-
ta appellatione excommunicatio ferri non poteſt ſic , nec
prætextu excommunicationis ante appellationé ſane poſt
eam excommunicatus denunciari poterit,ita Nauarr. cócl.
12. & 20.ſub tit. de ſententia excommunicat. & in cap.
cum contingat,rem.7.à num. 8. de reſcript. ſed ab eo me-
rito diſcedit Cenedus ſub num.4.exiſtimans , hodie etiam
poſt appell. poſſe excommunicationem denunciari , vt iure
Pont.ſtatutum erat,d.§.verum,nec enim ex deciſione , d.
extrauagantis nouum grauamen denunciatio excommu-
nicato infert,cum ante denunciationem vitare ipſe tenea-
tur,etſi vitari non debeat,accedit d. extrauagantem , non
fauore excommunicati latam,huic enim proſpicere nó in-
tendi,ſed communicantibus, cum eo , quæ & alia in huius
ſententiæ tutelam conſiderat Cenedus , ſubſcribit Gutier-
rez,num.36.Vvames,in d.§.verum, num.3.
8 Hæc in excommunicatione pura locum habent ; ſi enim
ſub conditione lata fuerit (poſſunt autem aliquæ conditio-
nes excommunicatis adiici,vt probat Couarru.ſup.Suarez
d.diſput.3.ſect. 3.) appellatio ante conditionis implemen-
tum interpoſita ſuſpenſiuum operatur effectum , cap.
præterea , de appell.quod ſi expleta cond. interijciatur non
ſuſpenditur,ea enim conditionalis excommunicatio con-
ditionis ſubſequuto implemento ad naturam puræ excom-
municationis redigitur,Suarez,ſup.ſect.6. nu. 6. Addo ſu-
per eius eam ſententiam, qua aliquem excommunicatum
index declarat,interpoſita appellatione, ſuſpendi , docent
Couarr.d.num.4.Cenedo,ſup. num. 2. ſed de his ſatis.

Decimum ſextum Præceptum.

Si ſiend la cauſa de naturaleza,que en ella la apelacion ſuſpenda , procedio el inferior,ſin embargo,deſpues de la apelacion,ò enel tiempo que ſe pudo apelar,quiē ha de reponer lo hecho,y porque remedio.

Nihil nouare appellatione pendente.§. 16.

SVMMARIA.

1 *Appellatione pendente innouatum remedio attentatorum reponendum eſt.*
2 *Attentatorum reuocatio,quo tempore peti debeat.*
3 *Attenta poſt partis petitioné,ſine cúctatione reſcindi debét.*
4 *Attentata poſt interlocutoriam quando reſcindi debeant.*
5 *Attentata poſt appellationé extraiudicialem,an reuocanda.*
6 *Attentatorum reuocationem ab interlocutoria, & extraiudiciali appellationem an probabilis, an vera cauſa præcedere debeat.*
7 *Attentata reuocanda ſi iudex appellationi detulerit.*
8 *Attentata poſt inhibitionem ſemper reuocanda.*
9 *Attentatorum reuocatio , quo iure , & à quo iudice petenda, & num.10.*
10 *Appellatione pendente quibus caſibus ſequeſtratio fieri poſſit remiſſiue.*
11 *Attentata etiam iudex à quo reuocare aliquando poteſt.*
Antony Pichardi Pract. Inſtitut.
12 *Attentata dicuntur non ſolum,quæ appellatione pendente ſed & quę intra tempora ad appellandum data innouantur.*
13 *Sententia excommunicationis intra tempora ad appellandum pronunciata remedio attentatorum non reuocatur etiam appellatione poſtea interpoſita.*

1 Hiſce verbis inſcribitur tit.17.lib.49.Dig.in cuius l.vni-
ca Vlpianus ea omnia,quæ inferior iudex appellatio-
ne interpoſita nouauerit,reuocanda docet , neque imme-
rito,ſuſpéſa namque iuriſdictione appellare interiecta (qui-
bus caſibus ſuſpendi iuriſdictionem , parag. præceden-
te reſoluimus) iudicis perſonam eijcit , & conſequenter ſi
quæ eo tempore attentauerit velut à non iudice facta re-
ſcindi oportet,idem varijs in iure locis ſtatuitur , l.1.cap.vt
lite penden.l.minime,l.ea illo de appellationibus , C. dile-
ctis,cap.bonæ cum alijs,eodem tit. cap. non ſolum,eodem
in 6.cap.venientes,de iure iurando,& alibi ſępe proſequi-
tur præter ordinarios in dictis locis , hoc reg. 21. Dueñas
reg.42.Rebuf.ad conſtit.reg.3.tom.tit de appellationibus,
art.16.gl.1.Lancel.de attent.2.part. per totum , Dun.28.
com.cap.9.Couarr.pract.cap.32. & ſequentibus Gail. pra-
ctica.1.cap.146.& ſequentibus nouem,Gonzalez , in re-
gula.8. Chancell.gl.5. in annotationibus,à num.176.Thu.
ſc.in pract.conc.lit.A.concl. 375. 376. 462.Petr.Greg.lib.
50. ſyntagm.cap.2.num.45. & 46. & nouiſ.in tit.de appel-
lat.lib.7. per totum. Nos quos perfectus rem hanc elucide-
mus breui eam extringentes , id 1. diſputabimus, quo tem-
pore peti , & fieri debeat hæc attentorum reuocatio , poſt
modum quo iure ſit expoſtulanda diſpiciemus, tandem cui
incumbat iudici inquirentes.
2 Et quod ad primum attinet,id certum eſt,quo etſi inno-
uata hæc mero iure non ſubſiſtant , dict.capit. non ſolum
Rota,deciſ.6.num.4.2.part.diuerſ. & deciſ. 406. num. 2.1.
part.non tamen aliter eorum reuocatio præcipietur, quam
ſi ab aliquo ex litigantibus expoſcat Lancell. ſup. 3. p.cap.
fin.ex num.100.Gonzalez,ſup.gl.56. num. 63. quibus etſi
petendæ reuocationis terminum,vſque ad conteſtationem
præfigant nonnulli , verius tamen cenſeo , quod com-
muniter probant interpretes,in d.c.non ſolum vſque ad có-
cluſionem,ſcilicet in cauſæ reſciſionem innouatur petétem
audiendum fore,ita decidit Rota.deciſ.57.& 185.in occiſ.
defendit Cou.d.ca.23 num.3.
3 Petita attentatorum reuocatio abſque vlla delatione fie-
ri pręcipitur,in dict.cap.non ſolum , id enim iudicis incum-
bit officio , vt incunctanter attentata reſcindat obſeruant
Afflict.deciſ.98.num.3.& 5. Vvames,in ca.ex parte.67. nu.
7.de appel.Pet.Greg.d.lib.7.cap.4. numer. 3. Nec moueor
in contrarium aut.tex.in l.cum ex cauſa.11.de appell.quod
enim poſt ſententiam reuocari attentata , ibi I. C. ait, non
eo pertinet,vt antea,nó potuerit,imò,& ad partitioné de-
buerit reſcindi quomodo poſt gloſ.in d.c non ſolum , ver-
bo.ante omnia,& cum accepit,communis , vt conſtat ex
Cuman.ibi,Baldus,in d.l, vn.num.4.Pet. Greg. cap.4.n 4.
4 Hæc in appellatione à diffinitiua ſententia locum obti-
nent , cæterum ſi ab interlocutoria appelllari contingat
obſeruanda erit deciſio d.cap.non ſolum, verſ.illa vero , vt
non ante ea reuocatio fieri iubeatur , quam de principalis
negotij iuſtificatione cóſtiterit,ita Cou.d.cap.24.n.1.Lan-
cel.2.par.limit.1.per tot.cap.12.Rota.deciſ.234.in nouiſs.
Cum enim tunc demum innouatur reſcindi debeant,cum
interpoſita appellatio iudicis à quo ſuſpendit iuriſdictioné,
nec id in appellatione ab interlocutoria ſententia prius ac-
cedat , quam ſi probabili ea ſubnixa cauſa. videatur , ca.
vt debitus,cum ſimilibus,de appellationibus ante expreſ-
ſæ cauſæ verificationem,ab inferiore iudice geſta reſcinde-
re inciuile erit.Et licet ante deciſ.d.cap.vt debitus,expreſ-
ſio cauſæ ad appellationis valorem non ſpectaretur,cap.
conſuluit , el 2. de appell. ſemper tamen ad attentatorum
reuocationem requiſitam autumo,c.cum cauſam , c. dile-
cti,el 3. quę iura,ſic interpretati ſumus ſup.§§. 11. nu.2. Et
ſi autem innouatorum reſciſio in appel.hac ſent.ante veri-
ficationé cauſæ nó fiat,nó tamé ex eo inferre licet,ea mero

Digitized by Google

iure ſubſiſtere, eum verius ſit ipſo iure nulla eſſe, vt cum
Lapo,alleg.1.n.12.affirmat Cou.d.c.24.n.2.conducit text.
in c.ſup.q.§.fin.de off.deleg.licet enim interim,dum de ve-
ritate cauſæ agitur incertiſſimus, an talis futura ſit, quę in-
nouatur reſciſioni cauſam præbeat,per l.tamen futuri euē-
tus conſciam attentata ipſo iure non ſubſiſterunt,nec ma-
le,in arg.adduci poſſunt;l.cum quidam, §.ſuum hæredem,
de acq.hæred.& quæ ad eius interpretationem adnotarunt
Duar.ad illum tit.cap.1.Gouea.1.var.Cuiac.ad Affri.tract.
4.ad l.ſi filius his,de liber. & poſth.

5 Interlocutoriæ ſententię extraiudicialem aſſimilamus,
cum appelletur ab interpoſita non aliter valere conſtet,
quam probabili,aut veroſimili interiecta cauſa videtur, &
conſequenter, ad ſuſpendendum iuriſdictionem eius pro-
bationem requirimus, ita communis, quam ſequitur Pet.
Greg.d.lib.50.cap.2.num.5.& in tract.de appell. lib.1.cap.
11.n.4.& 8.& lib.7.cap. 6. Dixi probabilem cauſam ad re-
6 uocationem † attentatorum in appellatione ab extraiudi-
ciali ſententia requiri, quia tamen hanc petit S. P. in cap.
51.in quo diffinit ab interlocutoria ſententia, quæ veræ
cauſæ probationem expoſcit,exiſtimo cum Abb.& Dec.in
dict.cap.bonę.P.Greg.d.nu.8 quidquid in contrarium mo-
7 liatur,Couarr.p.cap. 24. nu. 5. Addo † ſuperius interdum
non probata veritate cauſę,quæ pendente appellat.ab inter-
locutoria ſent.innouatur reſcindenda eſſe,ſi vel appellatio-
ne iudex detulit,eo enim facto omnem à ſe iuriſdictionem
abdicauit, cap. cum Apoſtolos, de appellationibus, proſe-
quitur Lancell.d.cap.12.limit.1.nu.66. vel per ſuperiorem,
8 † inhibitus fuerit quæcunquè enim poſt inhibitionem ge-
runtur reſciſioni ſunt obnoxia,d.cap.non ſolum in fin.cap.
Romana, §.ſi vero, & §§.ſequentibus,de appellation.in 6.
cap.ſi ſoli,de conceſſ præb.eod.lib.Triden.ſeſ.22.cap. 7. ex
quibus licet colligere,quæ ſint neceſſaria,vt hunc effectum
inhibitioni tribuamus, & ex Maran.de ord.iud. 6.part. tit.
de appell.nu.96.Couarr.d.cap.24.nu.3. & 4 Vvames,in c.
ſignificauit.n.vlt.de appell.And.Guill.prac.1.c.144.& 145.

9 Videmus, quo tempore peti, & iuberi reuocatio atten-
tatorum debeat,nunc videndum,qua actione petenda,& à
quo iudice concedenda ſit; & quidem duplici iure appella-
tionis, ſcilicet, & remedio attentatorum iudicis implorato
officio reſciſionem,hanc peti poſſe incomperto eſt, ita do-
cet Petrus Gregorius, d.cap.2.nu.46. conducunt text.in l.
appellatione,l. minime, C.de appell.nec te turbet extraor-
dinem, id remedium cum ordinario appellationis auxilio
ex vulgatis regulis conuenire non poſſe. Id enim pinguius
conſulit, quam appellatio, cum ordo iuris in eo ſeruetur,
ſed & aliſſa potitur priuilegiis,quæ conſtant extrad. à glo. in
Clem.2.de appell.Vvames,in d.c. bonæ, Mandoſius,de for-
matum cōmiſſ forma.14.Lanc.de attent.in pręfact.à n.74.

10 Sed & illud eſt certiſſimum. Iudice ad quem hanc reuo-
cationem incumbere,d.cap.non ſolum,ibi: Per appellatio-
nis iudicem, cap. ſolitudinem, 54.de appellationibus, l. ei
cuius,§. ſiquid, de appellationibus, recipiendis, quo ſit, vt
quibus caſibus appellat.pendente ſequeſtratio fieri poteſt,
quos congerit Guill. 1.pract. cap. 147. & 148. per iudicem
ad quem præcipienda ſit,Maranta,d.tit.de appell.num.177.
11 Non † tamen inficior poſſe etiam iudicem, à quo innoua-
ta,reſcindere, cum id ad faciliorem cauſæ exitum tendat,
qua ratione turbatam pendente lite poſſeſſionem reformat
in c.cum teneamus. 17. de appellationibus, admittit com-
munis,quam ſequitur Couarr.d.c.23.nu. 1. Pro coronide,
12 obſeruo,ea quæ vel à iudice,vel à par.(non ſic à 3.)innou-
anti,reuocanda eſſe,ſi vel pendente appellat.attententur,
vel nondum elapſo appellandi termino, perinde enim du-
rante eo facta reſcinduntur, ac quæ appellat. pendente ge-
runtur,d.c.non ſolum.Couarr.d.c.23.d.nu. 2. Petrus Gre-
gor.d.lib.7.c.4.n.12.vnam ſic excipias ſententiam excom.
13 municationis, quę ſi pendente interponenda prouocatio-
nis feratur,abſque metu reuocationis conſiſtat, c. venera-
bilibus,& porro,de ſententia excommunicationis,in 6.do-
cet Couarr.d.nu.2. & in cap.alma mater.1.part. §.2. num.
5.verſic. 3. ſpecie, 6. reuocatio enim eorum, quæ nondum
interpoſita appellat.nouantur à futuro euentu pendet,cum
ſit incertum, an pars appellationis remedio ſit vſura, at ex-
communicat.in pendenti eſſe non poteſt,cap. paſtoralis,§.
verum,de appellat.

Decimumſeptimum Pręceptum.

De que ſentencias no es neceſſario apelar: y de las nulidades de ellas: y dentro de que dias ſe ha de dezir de nulidad: y ante que iuezes.

Quando appellare,ſeu prouocare non eſt neceſſe. §. 17.

1 *Appellatio non eſt neceſſaria, vbi ſententia nulla eſt.*
2 *Nullitas aduerſus ſententiã intra q̃ tẽpus opponi debeat.*
3 *Nullitatis exceptionis omiſſio, qua ratione ſententiam nullam confirmet.*
4 *Nullitas ex defectu iuriſdictionis lapſu 6.dierum, non cō-firmatur.*
5 *Nullitas apud quem iudicem proponenda, & num. 7.*
6 *Nullitas quã principaliter, quando incidenter diſceptatur.*

1 CVm appellatio eo tendat, vt lata ſententia reſcindatur,
conſtat ibi perperam interponi, vbi dicta ſentẽtia me-
ro iure non ſubſiſtit,quæ enim nulla eſt reſcindi nequit, ex
reg.l.nam, etſi, verbo poſt defectum, de iniuſto tup. nulla
vero ſententia multiplici,ex c. redditur, varias enim nulli-
tatis cauſas congeſſere Marãta de ord iud.4.p.diſt.26.Pu-
poſitus,in c.dilecto,n.15.de appellationibus,relati ab Aze-
uedo,in l.2.tit.17.lib.4.Recopil. fuſiſſime Th. ſcus,in pra-
cticarum,concl.verbo,ſententia,ex ca. 135. cum multis ſe-
2 quentibus. Remoto † porro appellationis beneficio nulli-
tatis hoc caſu remedium ſupereſt, quod etſi antiquo iure
perpetuum,eſſet nullo,vel ſaltim,30.annorum præſcriptio-
ne ſubmouendum, iuxta eam diſtinctionem, quam admit-
tunt Maranta ſup.6.par.tit.de ſententia,num. 154.

Ad legem Toleti,ad ſecundum punctum.1.p.n. 30. iure
tamen noſtro Regio intra 60. dies adhuc ſententię compe-
tit quibus elapſis nullitatis obiiciendæ ius non eſt, d.l. 2.tit.
3 17.lib. 4. Recopil. Non quia † confirmetur ſententia, quæ
nulla fuit, ſed quia tacita ex lapſu temporis litigantium in-
ducitur renunciatio,qui ei ſententię acquieuiſſe creduntur,
quam intra 60.dies non impugnarunt, & iuri nullitatis re-
nuntiare,quod eo tempore exercere noluerunt,ita Azeue-
4 do ſup à n.22.Inde † inſciens nullitatem ex defectu iudicis
prouenientem horum dictum, termino non circumſcribi,
cum ei litigantes renunciare nequeant non magis, quam
prorogari iuriſdictionem concedere,l.priuatorum, C. de iu-
riſd.admittunt Ioann Gutierrez 1.pract. q.96. vltra quem
alias limitationes ſubiungit Azeuedo ſup.

5 Quod ſi quæras apud quem iudicem de nullitate agen-
dum ſit,reſpondebitur eum,qui ſententiam dixit de nullita-
tis cauſa cognitur, nec enim videtur officio ſuo functus,
qui iudicauit nulliter,l.1.C.de ſententiis, & interlocutioni-
bus, l. fina. C. de ſententiis,quæ ſine certa quantitate,poſt
alios Vvam.in cap.paſtoralis, numer.vlt.de appell.quod ſic
accipere oportet,ſi principaliter nullitas obiiciatur,ſi enim
incidenter, is de nullitate cognoſcit, apud quem principa-
lis negotii pendet, examen admittit poſt alios Azeuedo,
ſup. à num.1.* Eius rei ratio eſt,quia cauſa,ſiue appellatio-
nis, ſiue ſupplicationis in ſe nullitatis cauſam habet impli-
citam,l.quæd am.41.D.famil.ercisc.l. Camelia pia.24.D.
de iure patron.l.ſi expreſſim. 9. D. de appellat.cap.exhibi
ta,de iudiciis.cap.cum olim,cap.ſignificantibus, de officio
delegati, Francus, in cap.dilecto. eod. titul. vbi Belmera.
concl.18.Bancius de nullitatibus,tit.quot & quibus modis
nullitas eccl.col.217.num.156.Ergo pendente iam appel-
lationis cauſa coram, iudice ad quem non poterit iudex
à quo de cauſa nullitatis cognoſcere citra vitium attenta-
torum,quia illius cognitio ad iudicem,ad quem duntaxat eo
do eo caſu expectat Petr.Greg.de appellation cap. 16.nu.
4.ſub lib.2.Sigiſmundus, Scacia,de appell. q. 17. num. 11.
& 9.

& 9.& q. 19.remedio. 1. concl. 6. num. 26. Quæ ſententia
iure Hiſpano probata eſt,l.4.tit.17. lib. 4. Recop. verſic. *Y*
otro ſi, vbi in cauſis ſecundæ ſupplicationis, iuxta legẽ Se-
gouienſem diſpoſitum eſt,quod ſi eis pendentibus ab aliquo
ex litigatoribus, de nullitate ſententiæ reuiſionis dicatur,
ſuper ea proceſſus non inſtruatur, ſed eius examen, & di-
ſcuſſio ad diffinitiuam cauſæ principali referuntur alias enim
nullus eſſet litium finis, vt bene eodem loco vidit Azeued.
6 num. 12.Quando † autem principaliter, aut incidenter,de
nullitate agi videatur,diſputat Vvames, tract. de nullit. cap.
quot & quibus modis nullitas proponi poſſit, & alios huius
diſtinct. effectus proſequuntur Couarr. pract. capit. 24.
numer.7. vbi eam nullitatem principaliter proponi ait, di-
cto ſententiam nullam, & ſi qua eſt appellatio, de quo ap-
pellationis modo videndus etiam Paz in praxi. 1. tom. 6.
part.in proœm.nu. 50.
7 Illud non omittam poſſe ſuperiorem iudicem, de nulli-
tate aditum poſtquam, de ea ſententia dixit, de principalis
cauſæ meritis cognoſcere, vel confirmando, vel reforman-
do latam ſententiam Puteus,deciſ.75. num. 3. & deciſ. 82.
Gonzalez,in reg.8.Chancell.gl.9.in anot.n.174.Azeu.ſup.

Decimum octauum Præceptum.

*Si ſin embargo de auerſe apelado en vn articu-
lo, podra el iuez inferior proceder en la cauſa
principal,ò en otros articulos de ella.*

Appellatione in vno articulo interpoſita, an in
principali negotio, & alijs eius articulis inferior iu-
dex poſſit procedere. §.18.

1 *Appellatione in vno artic. interpoſita in principali nego-
tio,alijſve articulis, inferioris iuriſdictio non ſuſpenditur
Quod tamen ſequenti numero limitatur.*

1 NOn, vt interiecta à diffinitiua ſententia appellatio in
vniuerſum inferiori iudicis iuriſdictionem ſuſpendit,
ita & quæ à quouis grauamine interponitur, placet enim
interpoſita in vno art. appellatione in incidenter alijs, &
principalis cauſæ cognitione inferiorem iudicem ſuperſe-
dere non debere,capit.ſup.eo. in. per argumentum à con-
trario ſenſu, de appellationibus, conducit text. in capit. ad
hæc,& t.eodem,probat communis,vt conſtat ex Alex con-
ſil.89.lib.1.Rota, deciſ.31.alias. 193. in nouis, Pet. Greg.
ſyntag.capit.2.numer.47 Lancellotus de attentatis. 2. part.
cap.12.limitat.7.per totam,Boer.deciſ. 73. Thuſcus, ver-
bo,appellatio,concl.376.num.8 & 9. ſuſpenſa enim in vno
artic. propter appellationem, iuriſdictione, & in reliquis,
& in principali cauſa,iuriſdictio manet, arg. l. quæ tamen,
de receptis arb. tametſi Cuiac. & Vvames, in d.cap. ſuper
eo.contrarium probent.
2 Verum hæc non indiſtincte vera; quandoque enim iudex
interiecta in vno art.appellatione, in alijs, & in principali
negotio procedere prohibetur puta ſi principalis cauſa an-
te eius articuli deciſionem terminari non poſſit vel reliqui
art.in quo lata pronitur ſententia connexi ſint,quoad ſuorum
enim cognitionem ſuſpenſa etiam eſt appell. interpoſita iu-
riſdictio,quando vero connexi, aut ſeparati articuli dicendi
ſint, etſi poſt alios iudicis arbitrio tribuendum credat Me-
nochius de arbit.caſu. 95. Ego tamen ſumme probo Decij
conſil.33.numer.4.lib. 1. & Lancel. ſup. iudicum,qui eam
annexam hanc in parte cauſam docent in qua lata ſenten-
tia in alijs articulis rei iudicatæ exceptionem pareret. Sed
& vbi ſeparati articuli ſunt, pendente in vno appellatione
in alijs ſuperſedendum,pleriqué crediderunt,ſi vel ſuperio-
ri, inferiori iudici quoad vniuerſæ cauſæ cognitionem in-
hibuiſſet,vel his appellationi detuliſſet,eo enim facto, om-
nem ſibi videtur iuriſdictionem eandem eſſe,ita Alex. ſup.
Dec. in dict. capit. ad hæc.Butr.& Imo. in dict.cap. ſup.eo.
quorum tamen ſententia in vtraque parte mihi periculoſa
videtur. Et primo probare non poſſum, inhibitionem eo
caſu proſecutionem in articulis impedituram, cum inhibi-
tionem non aliter permittatur,quam ſi integrum negotium
deuolutum conſtet,cap.non ſolum,§.1. de appellationibus,
in 6.obſeruat poſt alios Lancelotus,d.limit.2.nu.35.qui nec
magis probat iudicem deferentem appellationi in vno art.
ſiue in aliis iuriſdictionem abdicaſſe, cum eo tantummodo
appellationem admittere credendus ſit, quo ea eſt interpo-
ſita, cum ergo in vno tantum art. interiecta ſit, non eſt in
aliis admiſſa præſumenda.

Decimumnonum præceptum.

*En la ſegunda inſtancia de que coſas ſe puede
conocer;ſi de los articulos que ſe trataron en la pri-
mera, ò otros nueuamente alegados, ò intenta-
dos prouar.*

Qui articuli in cauſa appellationis examinari poſ-
ſint.§. 19.

1 *Appellatio à diffinitiua totam cauſam ad ſuperiorem de-
uoluit,ſecus ſi ab interlocutoria.*
2 *Appellatione interpoſita coram ſuperiore non allegata al-
legari, & non probatæ probari poſſunt.*
3 *Articuli noui quando coram iudice appellationis poſſint
diſcuti, vel ad inferiorem remitti.*
4 *Exceptiones,quales in appellationis inſtantia diſcuti poſint.*
5 *Appellatione pendente ſuper articulis directo prioribus
contrarijs,admitti probationes, an poſſint.*

1 PRincipalis negotii cognitione ad appellationis iudicem
transmiſſa eius officio incumbit, de cauſæ meritis, &
appellationis iuſtitia cognoſcere, quod vt certius peruigat
actoris intentionem,& rei exceptiones ad amuſſim exami-
nabit non eas tamen quibus in prima inſtantia vſi fuerint,
ſed & quas denuo in ſui tutelam allegabunt, ſi modo à dif-
finitiua ſententia appellatum fuerit, hæc enim appellatio
noua poteſt allegationibus iuſtificari, non interſi ab inter-
locutoria appellari contingat, ab eius interpoſita appel-
latione, veteribus, iiſdemq. nominatim expreſſis cauſis ni-
ti debat, cuius differentiæ rationem poſt Bart. tradit Ma-
ranta, de ordine iud. 6. part. titul. de appellat. à num. 159.
obſeruat Reb.in l.quod iuſſit,de re iud.2. not. num. 254. &
nos aliqua diximus ſup.§.11.num.4. Ergo in cauſa appella-
2 † tionis à diffinitiua ſententia interiectæ non allegata al-
legari,& non probata probari poſſunt, leg. per hanc, C.de
temp.capitul.cum Ioann.de ſi.inſtrin.capitul. fraternitatis.
17.de teſt.quod tamen ſic indictis iuribus limitatur, vt tunc
demum noui admittantur articuli,ſi à veteribus dependeãt,
& motam actionem reſpiciant,vt in exemplo text.in d.cap.
cum Ioan. & aliis, & quæ exhibent Bald.in d. l. per hanc,
col.4.& in d.cap.fraternitatis à n.6.Felinus,in d. cap. cum
3 Ioan.nu.17. Sin † autem ita per ſe articuli ſubſiſtant, vt no-
uam videantur cauſam continere repellendi erunt.Quo fit,
vt ſi vel res diuerſa petatur,vel noua intendatur actio, de-
nuo lis agenda ſit, nec in cauſa appellationis eius examini
ſit locus,vt recte poſt Azeued.in d.l.per hanc, adnotarunt
Bart.& Paul.ibi Maranta,ſup.nu. 193.oporteт enim,vt eius
naturę ſint in prima inſtantia omiſſi articuli,in quibus ſen-
tentia lata principali cauſæ præiudicium faceret,ita omnes
ſup.Franc.in c.fi.n.14.de teſt.Gail.1.pra.128.alioqui,ſi om-
nino noui ſint art.admittendi non erunt, quantumuis eo-
rum probationem pars offerat: nec enim probatio ſup. eis
admittenda,vt innumeris relatis probat Far.de teſtibus, tit.
de oppoſit.contra examen teſtium.q.75.nu.317.
4 Quod autem diximus nouas exceptiones in cauſa appel-
lationis proponi poſſe in dilatoriis exceptionibus non ob-
tinet,leg.ita demum, C.de procur.harum enim obiectioni
terminus vſque ad conteſtationem iure præfixus eſt paucis
exceptis caſibus,qui referũtur,in cap.paſtoralis,de except.
ſed ad peremptorias dumtaxat, & perpetuas exceptiones
pertinet,quæ in prima inſtantia cõmiſſæ in cauſa appellatio-

Digitized by Google

nis opponi poterunt, modo non conſtet opponentis dolo omiſſas, proſequuntur Felin in d. cap. cum Ioann 5. à nu. 56. Verum autem omiſſa in prima inſt. teſtium repulſæ poſſint in cauſa appellationis obijci, poſt Afflict. dec. 216. plene examinat Couarru. pract. cap. 18. num. 15. Azeu. in l. 4. tit. 9. num. 17. lib. 4. Recop.

Vt noui articuli ab antiquis non dependentes in cauſa appellationis probari nequeunt ſic, nec ſuper iiſdem, aut directu contrariis probationes ex teſtium depoſitione admitti poſſunt, nec leuis ſubordinationis oborierut ſuſpicio ſi publicatione teſtium facta, teſtificatis didicitis iterum teſtes reciperentur d. c. cap. fraternitatis Clem. 2. de teſtibus authentica, atq i ſemel. C. de probat. & licet contrariũ non paucis ex Iuris Cæſare profeſſoribus placuerit, id tamen commune Pontificiorum eſt placitum, iure Regio comprobatum, in dict. l. 4. tit. 9. lib. 4. Recop. vbi Azeu. Matienzo pluribus modis limitans in dialogo relatiorum. 3. part. cap. 46. cum multis ſequentibus. Couarr. ſup. num. 6. prolixe Facin. ſup. à num. 3. 2. Suarez. allegatione 5. per totam, in praxi. 2. tomo. 1. part. 6. temp. à num. 118. eo latius 6. cap. 1. nu. 16. Gutierrez. 1. practicarum, cap. 71. Ioan. Garc 2. de nobilitate, gloſ. 46. Thuscus, in practicis concluſionibus, lit. A. concl. 527.

Vegeſimum præceptum.

La cantidad de la cauſa ſobre que ſe ha litigado, y apelado, y conforme à ella donde ſe ha de proſeguir en grado de apelacion.

Quis in exiguæ quantitatis causis iudex ſit appellationis. § 20.

1 *Appellatio, etiã in exiguis, & leuibus cauſis admittẽda eſt.*
2 *Appellatio in exiguis cauſis ad ſupremos iudices non defertur.*
3 *Appellatio in cauſa, quæ non excedit ſummam viginti milia nummorum ærcorum ad ciuitatis decuriones pertinet, & quomodo diſcutienda.*
4 *Appellationis cauſa intra quem terminum, apud decurionem expedienda.*
5 *Appellatio à ſententijs, de los Alcaldes de los Adelantamientos quando non admittatur.*

1 CVum potiſſimus, qui in appellatione finis attenditur, is ſit, vt inferioris iudicis iniuriam ſuperior coerceat, vbicumque grauamen ſub eſſet ibi, locum appellationi futurum conſtat, cum qua non minus in leuibus cauſis, ac in grauibus controuerſiis grauamen inferri ſoleat, & poſſit, vtrobique pariter appellandi poteſtatem ius facit, l. & in minoribus. C. de appellat. cap de appellat eodem verbo, nullum inter minores, & minimas cauſas iure ciuili diſcrimen agnitum contra Francum cõtendit Vvames, ſub
2 n. 5. Sed tamen † maioribus cauſis tributum video, vt in eis, & Princeps, & S. P. prouocari poſſint, in minimis nõ item, nec leuiſſimarum rerum cognitione diſtanti à grauiorum negotiorum cura euocentur, l. 2. de oper. publicis, in C. Theodoret. in de Marcal. lib 2. ait, *inf. a Imperiale eſſe minutias cauſarum mutare*. Eo quod reſpicere videtur I. C. in l. ſiquis. 10. §. 1. de appell. docens ad Principem deferri poſſe appellationem eius cauſæ coacervatis diuerſis eius ſpeciebus eam ſummam, quę ad Principis notionẽ facit, ita enim legendum, & Florentinorũ, & vulgatorũ Pãdectarum, poſcit authoritas, nec aſſentiendum Hotomano. q. 4. obſer. cap. 16. luco illorum verborum, notionem Principis legendum monet notionem Prætoris, Hoc amplius, & nec in minimis cauſis ſupremi iudicij prouocandi ſũt, ſed inferiores alij, iuxta ordinem à Iuſt. præſcriptum, in authentico, de appellationibus. §. illud etiam, obſeruat Donellus, 28. commentar. cap. 7.

3 Ad cuius imitationem regio noſtro iure in exiguis ciuilibus cauſis Decuriones ciuitatum appellantur, ſic autem modicitatem cauſæ hac in parte metimur, vt quæ ad viginti vſque milia numerorũ ærcorum protenditur eos Decuriones appellationis iudicis experiantur, ad quos intra quinque dies à die notitiæ numerandos, appellatio interponenda, l. 7. tit. 18. lib. 4. Recop. & apud duos ex eorum ordine ab eis deputatos, iuxta praxim ab Azeuedo ibi,
4 num. 57. tradita, intra † 30. dies à die interpoſitæ appellationis, vt docet Gutierrez. 5. lib. pract. cap. 108. & ſequenti examinanda, & finienda poſtmodum, quia intra decem diẽ, decidenda, & terminanda, quo elapſo iſa Decurionum extinguitur iuriſdictio, vt nedum iurato partium conſenſu prorogari queat, vbi enim terminos iuriſdictionis præfigitur eo finito, ita admittitur iuriſdictio, vt litigantium iurata conſenſio prorogationem eius adducere, not. Azeuedo, ſup. num. 75. & in Curia Pin. lib. 4. cap. 6. num. 75. poſt longam diſputationem Gutierez, de iuram. confir. 3. p. 55. à num. 10. vbi num. 20. iungit, nec eadem conuentione iuramento quantumuis conformata Decuriones poſſe in maioris quantitatis cauſa ſententiam ferre, reliqua, quæ ad explicationem d. l. Recopil. pertinent, copioſe proſequuntur Azeuedo ibi, & d. li. 16. per totũ. Gutierrez, d. c 5. à n. 30. vſque ad finem, & 1. practicarum, cap. 107. & ſequenti.

5 Sed & illud Regio cautum vt quæ cauſæ ſummam. 6. millium nummorum ærcorum non egrediuntur, apud eos iudices, qui apud nos Alcalde, mayores de los Adelantamientos nominantur, ſi in eorum territorio litem moueri cõtingat in cauſa appellationis deferantur, à quibus latæ ſententiæ abſque vllo appellationis obſtaculo iubentur exequi fideiuſſ. tamen prius præſtita, de re reſtituenda, ſi quando per ſupremos Regiæ Chancellariæ iudices, ad quos cauſa deuoluitur ſententia reuocatur, ſtatutum id in l. 76. tit. 4. lib. 3. Recop. Hoc amplius, & ſuſpenſiuus effectus appellationi ademptus, in his cauſis, quæ mille dipendiorum quantitatum non excedunt io ſpeciali caſu l. 9. tit. 18. lib. 4. Recop.

Vigeſimum primum præceptum.

Dentro de que tiempo ſe ha de proſeguir, y fenecer la cauſa en grado de apelacion, y del primer, y ſegundo fatal.

Quo tempore proſequenda, & terminanda ſit appellationis cauſa. §. 21.

1 *Appellatio, quo tempore proſequenda, & terminanda.*
2 *Appellatio à nominatione ad munera intra duos menſes proſequenda.*
3 *Appellationem interdum temporis reparatio ſequitur, & quotuplex concedi poteſt.*
4 *Appellatio iuris Hiſpano intra quod tempus proſequenda, & numeris ſequentibus.*
6 *Fatalia tempora quæ ſint, & quare ſic dicta.*
7 *Fatalia tempora ex quo numeranda.*
8 *Appellationis tempora, ſi labantur eam deſertam prouocatus petere poteſt, & numero. 14.*
9 *Appellationis proſequendæ tempora, an prorogari poſſint, & num. 12.*
10 *Appellationis proſequendę prorogatio, quæ iuſtę ſint cauſæ.*
15 *Fatalibus elapſis ſententia mandatur executioni.*

1 MVltiplex appellationibus præſtitutum iure tempus cõſtat, primum interponendis eis, alterum poſcendis apoſtolis præfixum de quibus copioſe ſup. §. 10. egimus, tertium inducendis appellationibus datum, quod varie pro iudicium, & locorum diſtin. lege definitum, vt con-
2 ſtat ex l. 2. l. cum anterioribus, C de temp. appell. & † aliquando dierum, menſium aſſignamus terminos, vbi ſcilicet à nominatione ad munera appellabitur, l. 9. 1. eod. tit. quod qualiter accipiendum ſit, & in paratitl. & io poſt, ad eum tit. Cuiac. obſeruat. Sin † autem non introductis appellationibus lege conſtituta tempora labentur, reparatio tẽporis peti poterat, eaque lapſa, altera reſcripto Principis intra quadrimeſtre cõcedetur omni alia poſt tertium lapſũ

repa-

reparatione deneganda, quod bene probat Cuiac. 12. obſer cap. 4 lib. 16. cap. 7. Poſtmodum, ex d. l. 2. vbi fatalis, ſeu temporalis dies quibus dumtaxat appellatio poterat (inter hos enim nihil intereſſe cōtra Donel 28. commen. c. 7. probat Cuiac. d. cap. 4.) elapſi eſſent mero iure vnius menſis reparatio tribuebatur, & poſt ſecundum hunc lapſum tertia reparatio morum, quarta concedetur, quarum vnaquaque. 30. diebus conſtabat, quinta tamen non aliter permittebatur, quam ſi intra trimeſtre a Principe impetraretor, ita vt proximus poſt quancumque reparationem dies fatalis eſſet, cuius loco Inſt, cum facile fatalem vnum diem obſcurari cerneret, decem fatales conſtituit ex ſubſequenter. 5. totidemque antecedentibus diebus, d. l. cum antec. §. & cum ante a proſequuntur Cuiac. ſup. & de præſcript. cap. 7. & 16. Gothof. in notis ad d. l. 2. Don. ſup. iure vero noſtro
4 † Indicendis, & preſentandis appellationibus certa ſunt conſtitua tempora, in l. 2. tit. 18. libro 4. Recop. vbi Azeuedo proſequuntur & Gutier. 1. pract. cap. 103. & 104. nos aliqua diximus §. 3. nu. 3.

5 Quartum tamen proſequendis, & finiendis appellationibus tempus præfigitur, in d. l. fin. §. illud authen. ei qui, C. de temp. tunc ſcilicet iuſta ſuggerente cauſa ad biennium extendendum, quod & Pontifices admiſſerunt, in cap. cum ſit Romana, cap. ex ratione, cap. conſtitutus, de appellationibus, Clem. ſicut, eodem & apud nos deciſum idem in l. 11. tit 18. lib. 4. Recop. quibus in locis ordinarij diſputant Cuiac. in nou. 49. 93. & 126. Menoch. de arb. caſu 446. Minſing. centur. 1. obſeru. 31. deciſio Pedemontana 28. Grill. 1. practic. c. 141. Guido, de appellat à num. 60. Pet. Greg. lib. 50.
6 ſyntagm. cap. 2. num. 31. † & in tract. de appellation. lib. 6. cap. 10 & lib. 8. cap. 2. num. 7. eaque anni, & biennij tempora fatalia nominantur, quia eorum lapſus fatum hoc eſt, mortem appellationibus ingerunt, Vvameſius, in d. cap. cū ſit Rom. num. 2. Don. ſup. Cuic. dict. cap. 16. & lib. 16 obſeru. cap. 9. Petr. Greg. d. nu. 7. vbi dies hos Grecis mortiferos dici docet, vt ſic mori dicatur lis, quemadmodum, & viuere, in l. 3 Clem. tempus, iuxta vulgatā eius lectionem, quā defendit. Cuiac. 18. obſeru. cap. 32.

7 Fatalia vero. Hæc in iudiciali, & in extraiudiciali appellatione a qua interponitur numeranda non a die ſententiæ probat tex. in d Clem. ſicut, admittunt Specul. tit. de appellat. §. qualiter, Guido ſup. num. 2. neque enim memorari, id tempus ante interiectam appellationem poteſt, cum ad proſequendam eam detur, vt ſic ceſſent variæ hac de re opiniones, quas recenſet Accurſ. in d. §. illud, hinc enim admiſſit d. Clem & d. l. 11. Recop. quæ & in termino iuris, & in eo qui eius loco a iudice ſubſtituitur procedit pariter, in appell. tamen à futuro grauamine non item: in hac enim non dies interpoſitæ appellationis, ſed dies grauaminis attendi debet, d. Clem. ſicut, Tiraq in tract. ceſſante cauſa. 1. part. num. 82. Vvames. ſup. num. 8. Azeu. in d. lege Recop. num. 1.

8 Dixi intra conſtitura tempora finiendam appellationis cauſam, quia appellans ſumma debet, vt cauſæ intra anni curriculum finem imponat ſciturus eo tranſacto deſertam ei appellationem, ſi per eum ſteterit quominus eo tempore cauſa peroretur deſidia quippe eius hoc modo plectitur, ſi non inſtanter iudicem interpellauerit, Salic. in d. §. illud. Alex. conſil. 64. nu. 7. lib. 6. alioqui ſi dilationi iudex cauſam dederit, eiuſve copia habere non poſſit, aut ineuitabilis alia
9 ratio moræ cauſam præbeat. Puta † compromiſſum pendens, d. numer. 93. Clem. quandiu, de appellationibus, vel expreſſa litigantium prorogatio à iudice admiſſa, iuxta notata, in dict. Clem. & à Pet. Greg. d. cap. 1. num. 9. Grill. ſup. num. 2 & 3. Cuiac. d. nou. 49. & 93. indulgendum biennium erit, ſi modo cauſa ea ab appellatione allegetur, & probetur, vt docent Abb. & Decius, col. 1. Beroius, num. 10. in dict. cap. cum ſit Romana, & quidem ipſo iure conceditur, nulla enim ad reſtitutione opus arbitror, ex d. cap. ex in. ibi, lis intacta permaneat, d. §. illud, obſeruant omnes, in d. cap. cum ſit, deciſ. Pedemon. 29. & nu. 11. & 12. tametſi aliter diſtinguat gloſſ in d. cap. ex ratione, verbo, in potentiam quem
10 ſequitur Pet. Greg. ſup. numer. 12. Sed † impedimentum in perſona appellantis contingens locum biennij facit, puta mendicus, & pauper, ſit Pet. Greg. d. cap. 2. num. 14 Gail. 1. pract. cap. 142. vbi quis dicatur pauper diſputat. & Menoch. de arb. caſu. 65. Couarruu. 2. variar. cap. 6. num. 8. Morla, in emp tit. 12. q. vlt. quæ autem ſint hac in parte leg. impedimēta latius proſequuntur Azeu. ſup. nu. 25 illud omittendum non eſt, eorum probationem alijs ad ſtantibus iudicijs ex appellantis iuramento ſummi poſſe, teſte Specu. ſup. Guido nu. 61. Rota deciſ. 25. ſub tit. de appellationibus inno. eoque modo euidentiſſimus probatus, quos requirit Imp. in d. §. illud factum, ſatis credimus ſi modo impedimentum probare volens adijciat, ſumoto eo cauſam ſe proſequuturum, obſeruat Gail. 1. pract. cap. 133. num. 2. Idque impedimentum, neque ab appellatione affectatum, nec ab eo remouere potuiſſe, alioquin inexorabile, aut ineuitabile, non eſſet, quod expoſcunt text. in dicto cap. cum ſit, vbi Dec. not. & in dictu §. illud, & in authentico his, qui ingrediuntur. §. 1.

11 Elapſo ergo primo fatali, ſi nulla probetur cauſa, ſententia executiua mandanda erit, vt plene probat Fach. 1. controuerſ. cap. 79. ſin autem impedimentum inſiſtat alter annus indulgebatur, etſi primo anno impedimentum contingens, vel minimam moram iniecerit, vt contra Franc. in d. cap. cum ſit, Ang. conſil. 310. defendit cum Caſiod. deciſ. 6. de appellat. Vvames, ſup. num. 9. quod ſi adhuc ex eiſdem impedimentis biennio appellans excludatur, iterum reparabitur ei lapſus in integrum reſtit. petita, not. communis, in d. authent. ei qui. Abb. in d. cap. ex ratione, num. 3. & 9. Decius, num. 12. Præp. 33. non quidem, ita vt tranſactio biennij alter ei concedatur annus, ſed vt reſciſiuus tempus præfiniatur, quo iniecta biennio mora reparari poſſit, ita Abb. ſup. num. 9. Afflict. deciſ. 175. Benincaſ. de priu. paupertatis priu. 3. num. 18. Azeu. in d. l. Recop. nu. 22. Vvames, ſup. num. 10. qui late diſputat, quid hac in parte ſtatuendum vbi procuratoris deſidia appellationis cauſa intra biennij metas finem non accipit.

12 Superiora proſequendæ, & finiendæ appellationis tempora, etſi à iudice prorogari nequeant, ne in infinitum protrahantur lites poſtamen quo citius terminentur coarctari cap. perſonas 4. cap. reprehenſibilis, 26. cap. oblatæ 57. de appellationibus vbi omnes diſputant, Menochius de arbitr. caſ. 2. num. 9. Pet. Gregor. de appellat. cap. 8. num. 11. Paz in praxi 1. tom. 6. par. cap. 1. num. 1. & 2. Greg. in l. 2. tit. 6. gloſ. 4. & in l. 13. tit. 7. gloſ. 7. p. 6 ſelati ab Azeu. collectan. 17. ad quod facit l. 2. tit. 18. lib. 4. Recop. & conducunt quæ nos diximus ſup. §. 3. num. 3. Nec nouum eſt vt tempus lege Indultum limitare iudices iuſta ſubſiſtere cauſa poſſint, maxime vbi id eis iure permittitur, cap. paſtoralis, vbi obſeruant omnes, de except. & quia ſuperius obſeruate videtur, l. 4. §. condemnatus, de re iudicata, pro eius explicat cōſulendi etiam Duar ibi, & Dun. ibi. & in l. 2. eo ſub lib. 24. commun. Anton. Fab. coniect. 12. cap. 7. licebit ergo iudicia, quo appellatum eſt reſciſiuus tempus appellationibus præfigere, ſiue appellationi detulerit, ſiue eam non admiſerint vt per textum, in cap. 1 verbo, cum appellatio, & ſeq. de appellationibus, in 6. docent Ioan. And. Don. & Peru. ſo c. cū app. 10. eod. lib. & in d. c. perſonas, Paz ſup. Specul. d. §. qualiter, tametſi contrarium probent Dec. num. 10. Beroius. 17. in d. cap. cum ſit Romana.

13 Addo ſuperius tractatum hunc à iudice præfinitum non finiendæ appellationi præfigi, ne inferior ſuperiori iudici legem dicere videatur, ſed inducendæ, & inchoandæ quæſt. vbi eo tempore factum ſit ei, non feciſſe ſatis appellans cēſebatur, quo pacto communis accepit tex. in d. cap. ex inſinuatione recepta praxi, vt cōſtat ex Rota dec. 27. de appel. inno Caſiad. deciſ. 4 eod. tit. Dec. in d. cap. perſonas, numer. 8. & 11. Beroio. 12. Petr. Gregor. d. libro 6. cap. 8. num. 11. Thuſco, in practic. concl. lit A. concluſ. 382. ex num. 21. & concl. 384.

14 Illud ad huius §. calcem obſeruandum, quod ſiue interiecta præſtituto tempore appellatio non ſit, ſiue interpoſitā appellans intra terminum à lege, vel a iudice præfinitū proſecutus non fuerit, appellatio deſerta cenſenda erit, d. cap. perſonas, d. c. cum ſit Romana, & ſup. allegatis, quibus

bus in locis plene ordinarij, & vltra eos conſulendus, Guido, conſil. 77. Azeu. in d. l. 2. Recop. à num. 32. Maranta, plura in deſertionis materia tradens, de ord. iud. 6. part. tit. de appell. à num. 48. Paz, d. cap. 1. num. 7. qui, & in 1. tom. 12. tempore, quæ requirantur, vt appellatio dicatur deſerta, & ſententia interim iudicata tranſeat, exponit latè Pet. Greg. d. lib. 8. cap. 2. & 3. plures caſus referens quibus appellatio pro deſerta habeatur, & Thuſcus lit. D. concl. 222. cum ſequent. Effectus huius deſertionis erit, vt nec à principio interpoſita videatur appellatio, Gomez, in regula de triennali, quæſt. 54. Did. in l. 2. tit. 16. lib. 3. ordin. & conſequenter, t. ſententia ſubſiſtet, Azeue. ſup. num. 36. & 37. etſi quæ ſ-ratur à iudice ad quem mero iure, gloſ. in Clem. ſi appellationem, per text. ibi, de appellat. Rebuſ. ad conſtit. Regias, tom. 3. tract. de appell. art. 5. num. 12. omnis quippè appellatione deſerta ad iudicem à quo iuriſd. redit, quæ dumtaxat penes prouocatum iudicem manebit, quoad eum effectum, vt deſertione non obiecta primam ſententiam confirmet, quo teſtimonij aduerſus lapſum beneficium, quo ſe tueri poterat appellans excludat, & vt ſuper allegata deſertione ſententiam dicat, quod plenè examinat Gail. 1. pract. cap. 137. vbi diſputat, an ab eo iudice expenſarum condemnatio fieri poſſit, quin & quandoque iudex, à quo ſuper deſertione appellationis ſententiam feret, ſi non d. ad ſuperiorem iudicem inducta proponatur appellatio, vt diſtinguit Azeuedo ſup. num. 40. qui num. ſequenti diſputat, an deſertionis ſententia interlocutoriæ, vel diffinitiuæ vicem habeat, quod tamen plenius examinat Gaill. quærens: An ab ea ſententia appellari poſſit, ſup. cap. 138. An autem deſertio prǫimmenda ſit, & vtrum in criminalibus cauſis ei ſit locus, & diximus ſup. § 6. num. 2.

Vigeſimumſecundum Preceptum.

Deſpues de tres ſentencias conformes, ſi ha lugar ſegunda ſuplicacion, y de la de las mil y quinientas doblas, quando ſe ha de interponer, y ſeguir.

De ſecunda ſupplicatione Segouienſi lege permiſſa. §. 22.

SVMMARIA.

1 *Appellare tertio in eadem cauſa prohibetur.*
2 *Supplicatio ſecunda à iudicibus ſuperioribus inhibita eſt excepto caſu legis primæ, tit. 20. lib. 4. Recopil.*
3 *Supplicatio ſecunda, vt à procuratore interponi poſſit ſpeciale requiritur mandatum.*
4 *Supplicatio ſecunda à quibus iudicibus interponi poſſit.*
5 *Supplicatio ſecunda in quibus caſibus admittatur.*
6 *Supplicatio ſecunda intra quod tempus interponenda ſit.*
7 *Supplicatio ſecunda, niſi iuſte interponatur, quam pœnam interponens ſoluet.*
8 *Supplicatio ſecunda non impedit executionem ſententiæ reuiſionis.*

1 VT ab inferiorum iudicum ſententijs tertia prohibetur interijci appellatio, quod ſup. §. 13. examinabimus, ita 2 † & à ſuperiorib. iudicibus, ſecundo ſupplicare fas non eſt à ſententia enim reuiſionis, quæ iam ſupplicationem ſequitur altera interponi nequit ſupplicatio. Guido, quæſt. 189. num. 2. & quæſt. 545. Auendaño, de ſecunda ſupplicatione, num. 1. & 2. Gaill. 1. pract. cap. 155. numero 3. facit, l. 5. tit. 17. l. 8. & 19. lib. 4. Recop. Vno tamē caſu ſecunda ſupplicatio ad Regem interponi poteſt, vt deciſ. l. Segouienſis, quæ extat in l. 1. & per tot. tit. 20. lib. 4. Recopil. vbi Azeu. proſequitur, & late Auendaño ſup. à num. 2. fuſiſſime Paz, in praxi. 1. tom. 7. part. cap. vn. per totum, apud quos, quia pleniſſime hic articulus diſcutitur ſumma dumtaxat rerum capita attingimus.

3 Et vt appellatio omnis appellante conſtare debet appellationis iudice, & eo, à quo appellio interijcitur, ſic hanc ſecundam ſupplicationem interponit grauatus, d. l. 1. vel procurator eius ſpeciale ad id mandatum habens (omne enim aliud repellitur, vt late obſeruat Paz ſup. à num. 3.) ad Regem ipſum, qui ad eius cauſæ deciſionem quinque ex ſupremo conſ. iudices eligit, ita tamen vt decedente eorum aliquo ſuperſtites eam poſſint terminare, l. 13. d. tit. 20. Iu-
4 dices † vero à quibus ſecundo ſupplicare licet ſupremi eſſe debent: hi nempè, qui in conſilijs in Regia curia exiſtentibus, Regiiſve Chancellarijs, ius dicunt, d. l. 1. notat Auendaño ſup. à nu. 10. apud quos in cauſa ſummas exordium, ibique conteſtetur, ſecundæ ſupplicationi locus non erit,
5 proſequitur Paz ſup. à num. 22. Hoc † amplius, nec in omnibus cauſis ſecundo licebit ſupplicare, nec ab omnibus ſententijs, cauſæ enim, & ciuiles eſſe debent, l. 11. d. tit. 20. Auēdaño, nu. 16. & eius quantitatis, quam requirit, l. 9. eiuſdem tit. antiquata ea taxatione, quam induxerat, l. 7. eodem tit. obſeruat Paz à nu. 63. & 86. Azeued. ibi, ſed, & ab interlocutoriis quibuſcumque ſententiis denegatur, leg. 6. eodem, Auend. nu. 18 Monterroſo, in praxi, tract. 5. 2. cap. num. 13.
6 Et ne paſſim † litigantes ſecundæ ſupplicationis beneficio abutantur, non eis impune erit, ſi temere eam interiecerint; intra viginti enim dies, quos à die intimatæ ſententiæ reuiſionis ad interponendam, ſecundam ſupplicationem habent, ex d. l. 1. ſatiſdare de ſoluendis mille quingentis du-
7 plis debent, ſi remiſſionis ſententiam confirmari contingat, eoque tempore publicum ſatiſdationis inſtrumentum Regiis auditoribus porrigere, adeo, vt nec fiſci procurator eo onere eximatur, l. 10. d. tit. 20. lib. 4. Recop.

8 Addo ſuperius ſecundam hanc ſupplicationem, non impedire executionem ſententiæ reuiſionis, quæ primæ conformis fuerit, leg. fi. eiuſdem tit. correcta deciſ. leg. 1. eodem, obſeruas Padilla in l. ſi cauſa, num. 8. C. de tranſact.* Vt late ſcribunt Didacus Perez, in l. 8 titul. 4. lib. 2. ordinam. gloſ. 1. verb. *Suplicar de ella*, pag. 233. & gloſ. 7. verbo, *veynte dias*, pag. 258. Rebuſ. tit. de ſupplicatione, in præfatione, q. 10. num. 80. & antea, q. 9. num. 72. in fine, Paz, in praxi, tom. 1. part. 7. cap. vnico, num. 125. Pet. Greg. tract. de appellat. lib. 1. cap. 6. num. 11. Sigiſmundus Scacia, eod. tract. quæſt. 19. remed. 15. n. 25. & 34. Ariminen. Tep. lib. 1. var. tit. de reuiſione, ſupplicatione, euocatione, & recurſu, colu. 2. verſ. *Quando ſupplicatio concedatur*, quia quādo lex excludit omnes exceptiones, reus, qui principaliter litigat in cauſa excluditur ab excipiendo, licet reus, qui ſua intereſſe putauerit illas poſſit allegare, Francus, in c. paſtoralis, num. 25. de appellation. Milanenſ. deciſ. 7. num. 5. lib. 2. Franciſcus Marcus, deciſ. 277. lib. 1. vndè cum verba, d. l. 2. d. tit. 20. lib. 4. verba habeat decreti irritantis, omnem negat potentiam reo excipiendi. gloſ. in Clem. 2. verb. nullatenus, de ſequeſtrat. poſſeſſionis, Felin. in cap. 1 tum dilecta, verſic. ſeptimum, ſignum, de reſcriptis, Mandoſius, ad Roman. conſil. 402. in verb. & non aliter, Gracian. diſcept. Forenſ. cap. 208. num. 22. Pereira, de extinctione emphyt. tom. 4. cap. 5. nu. 36. Farin. deciſ. 247. tom. 1 Mandoſ. in reg. 7. Chancell. quæſt. 4. numer. 2. Gonzalez, in reg. 8. gloſ. 67. numer. 65. Et ex eiſdem actis, eam expediendam nullis nouis admiſſis exceptionibus, leg. 2. e. titul. 20. niſi quæ denuo emergant, vt explicant Matien. in dial. relat. 3. part. cap. 48. nu. 3. & tandē latam in ſecunda ſupplicat. ſententiam omnino executioni mandandam, nec vllius appellationis ſupplicationis, aut nullitatis prætextu reſcindendam, ſiue confirmatoria, aut reuocatoria ſit ſententiæ recuſionis, ſiue ei aliquid addat, aut detrahat, l. 3. d. tit. 20. Reliqua quæ ad huius articuli explicationem attinent plene examinant Azeued. Paz, & Auēd. ſup. nos properemus* Illud tantummodo adiderim, in integrum quoque reſtitutionis beneficium, d. l. Regia excluſum, ibi; *Por via de reſtitucion*, quæ nunquam alias cenſetur excluſa, niſi de illa ſpecialis mentio fiat, Accurſ. in leg. poſtquam liti, C. de pactis, vbi Decius, num. 30. Alciat. num. 17. Gozadinus, num. 16. Carolus de Graſſis, de exception. exceptione. 34 nu. 2. Ergo cum quo caſu reſtitutio denegatur omnis præludatur quæcumque alia via, l. Imperatores. 35. D. de re iudicat. vbi Accurſ. & in leg. ſub ſpecie, C. eodem, Sforcia, de reſtitution. 2. part. q. 73. Ondedeus, conſil. 61. n.

13. vol.

Digitized by Google

13.vol.1.Surdus,conſil.208.vol.3. Ioanne Garcia,de nobilitate gloſ.6.§.2.num.8.Conſequens eſt errore lapſum,Ioſ. Maticozo, in Dialogo Relator.5.parte cap.48.num.3. & eum ſequutum Doctorem Paz, iam relatum, qui exceptionem nouorum inſtrumentorum ad in hac ſecunda ſupplicatione admittendam firmant,loquuntur enim contra expreſſam dictæ legis diſpoſitionem.

Vigeſimumtertium Præceptum.

Eſtando prohibido apelarſe de vn iuez, ſi ſe podra ſuplicar de ſu ſentencia.

A quibus appellari non poteſt, an ſupplicari liceat. §.23.

SVMMARIA.

1 *Appellare; à quibus iudicibus non poteſt, ſupplicari quandoque poteſt.*
2 *Appellationis, & ſecundæ ſupplicationis præcipuum diſcrimen.*
3 *Appellare quando non licet, vel odio appellantis, vel ex cauſæ natura, nec ſupplicare permiſſum eſt.*

1 QVod ſupra diximus,§.7. Principis Præfecti prætorio, & ſimilium dignitati,id tribui, vel ab eorum ſententijs appellare non liceat, ſic hoc §.accipiendum monemus, vt ab eis ſupplicari poſſit,cap.ex litteris, de reſtit.in integrum l.ſiquis, auth.quæ ſupplicatio,de precibus Imp.l. 4. & 6. tit.24. par.3. l.1. tit.19. lib.4. Recopil. proſequuntur latiſſime Rebuffus ad conſtitutiones Reg.tomo 1.tract. de ſupplic.in præfatione,Guido,quæſt,59. Didac.Perez, in l.25.tit.3.lib.3.ord.Menoch.de arbitr.lib.1.quæſt.70.à num.
2 20.& de adipiſcenda, remedio 4. à numero 896. Non † enim impetranda ſupplicatione de iudicantium iniquitate, ſed de errore proprio, aut circumſcriptione aduerſarij,conqueritur ſupplicans,Menoch.d.remed.4.num.897.& dicta quæſt.70.à num.35.in quo maxime diſſidere ab appellatione ſupplicationem conſtat, vt & in pleriſque alijs, quæ congerunt Maranta de ordine iudic. 6. parte titulo de appell, à num. 12.Rebuffus, & Menochius prædictis locis, Thuſc. in pract.concluſ.verbo, recuſatio, concl.313.& verbo,ſupplicatio,conc.904.Afflict.deciſ.231.
3 Illud monendi ſumus tunc demum,remoto appellationis beneficio ſupplicationibus remedium ſup. eſſe, ſi ob iudicantium dignitatem ſupplicatio denegetur, cæterum,vel ſi appellantis odio, vel ex natura cauſæ appellatio non admittatur, eadem ratio cogit, vt neque ſupplicatio concedenda ſit,quod poſt alios quos allegat probat Azeued.in d. l.1.Recop.nu.2.qua ratione,vbi iudicata ſententia tranſijt, ſupplicationi locum non eſſe, docent Menoch.d.q.70. nu. 43.Thuſc.d.concl.904.nu.33. puta,ſi interponendæ ſupplicationis tempora prætererint, quæ autem ea ſint diximus ſup.§.10.num.1. vel ſi ſententia,à qua ſupplicationi duabus alijs conformis fuerit, iuxta diſtinctionem l.2. tit.19. lib.4. Recopil.& ea quæ reſoluimus ſup.§.13. Idemque erit ſi appellationi grauatus renunciet; omne enim eo pacto, & appellationis, & ſupplicationis beneficiā ſe amouiſſe creditur, obſeruat Caſt.in d.l.ſiquis,nu.3. Recin.conſ.34.nu.6. lib.4. quicquid dicat Reb.ſup.nu.66.ratione,& contumacem cui appellationis remedium præcludimus à ſupplicationis beneficio repellimus docet Azeu.ſup.num.1.& 3.Menoch.d. remed.4.num.905.& d.quæſt.70. num.64. Thuſc.num.34. ſup.

Vigeſimumquartum præceptum.

Auiendoſe confirmado la ſentencia del inferior para el ſuperior, qual de las dos ſentencias ſe ha de executar, y por quien.

Vera ſententia confirmatoria, an confirmata executioni mandanda. §.24.

SVMMARIA.

1 *Sententia confirmatoria non confirmata executioni mandatur.*
2 *Sententiam confirmatoriam, iudex ad quem executioni mandat, non iudex à quo.*

1 CVm appellatio omne extinguat iudicatum,l.1.§.fin. ad Turpill.iunctis quæ ſupra diximus,§.15. conſtat.1.ſent. appell. interiecta euanuiſſe, & conſequitur non eam exequendam,ſed ſecundam,etſi,1.confirmatoriā,quod non obſcure docet I.C.in l.furti ibi hodie notari puto,de his qui not,obſeruant Reb.ad conſt.Reg.tom.1.de ſent.execut.art. 7.gloſ.9.num.4,& 6.& poſt Acc.in l.eos,C. de appell.Bald. ibi,num.2.Salic 6.alijs relatis,Azeu. in leg.6.num.3.tit.17. lib.4.recopil.Ioan. Gutierr.1. pract.cap.97.
4 Ex quibus licet colligere executionem confirmatoriæ ſententiæ,iudici ad quem qui eam tulit incumbere, vt per text.in lege præcipimus. §.in his,C. de appell.docent Rota, deciſ.46.tit.de ſent.& re iud.in ant.relati à Gaill.1.pract.c. 113.num.14.Gutierr. d.quæſt.97. per tot. Mar.de ord iud. 6.part.tit.de exec.ſent.num.6.& iure noſtro iudex ad quem confirmat (non ſic reuocat) ſententiæ executione iudici à quo remittere teneatur,leg.9. tit.16. lib.3. ord.l.6.tit.7 lib. 4. recop. ſiue ex eiſdem ſiue ex nobis actis confirmata ſententia proponatur, nec enim ea iura admittunt, vt contra Did. Perez,in d.leg.ord. probant Gutierr.& Azeu.ſup.rem hanc latè proſequuti. Illud non omittam,quod ſi interpoſita appellatio deſerta ſit, perinde habeatur,ac ſi interiecta non eſſet,& 1.ſent. vires capiet, & per iudicem à quo executioni mandabitur,conducit tex.in cap.cum in Eccleſia, de appel.obſeruant Maranta ſup.à num.7.Gutierrez. 10.& 11.relati à Gaill. ſup.Guido q.436.num.24.

Vigeſimumquintum præceptum.

Si ſe apelò friuola y malitioſamente, como, y en que ha de ſer condenado el apelante.

De pœna temere prouocantium. §.25.

SVMMARIA.

1 *Appellantis temere, quæ pœna omni iure, & numero ſecundo.*

1 TEmeritatem appellantium reprimere ius ciuile cupiens variis eos diſtinctione temporum pœnis afficit, olim enim vrgebat ad ſolutionem eius pœnæ,quam ſe ſoluturos tempore interponendæ appellationis ſpondebant, vt conſtat ex Paul.lib.5.ſent.tit.33.poſt modum eo iure antiquato,Diocl.& Maxim.leuiore pęna plecti iuſſerunt,in l.eos §. ne temere,C. de appellat.quam proinde arbitrariam, cum Acc.recte crediderunt omnes ibi, & ad 50. auri libras extendendam putauerunt Ferrar. tract.de appell.lib. 2. cap.2. Montealuanus,de except.art. 24.num.2.nunc perperam exiſtimantes tex.in l.ab execut.§.fin.C.quorum app.in qua ſęt.

præ-

præſtitit.P.Greg. 50.Syntag. cap. 2. num. 51. ſed in merito ſpecialis eminente eius.l.dec. non vltra ſpeciem ſibi propoſitam extendenda eſt, vt bene arbitrantur Vvames, in cap. 2.num.8.de appell.Menoch.de arbitr.caſu. 449. nu.4. & 5. iure ſane Pont.& Regio, appellantis malitioſa expenſarum refuſione computetur, cap. reprehenſibilis, cap. vt debitus, de appell.l.9.tit.16.lib.3.ord.l.7.tit.17.l.1.tit.22.lib.4.Recop. ſiue in exordio litis, ſiue ex poſt facto, malitioſe ſe gerat appellans, etſi enim initio iuſtam habuerit cauſam litigandi, quæ ſolet ab expenſarum condemnatione vitium eximere; iniuſtitiam tamen appellationis agnoſcens, ab ea debet recedere, obſeruat Azeu.in d.l.1.Recop.num.2.& 3. quando vero iuſtam litigandi cauſam habere credatur, quando litigare temere, prudenti iudicis arbitrio communis committi, quam admittunt Gail.1.pract.cap. 152. Fach.10. controu. cap. 43. qui ex variis circumſtantiis iuſtas litigandi cauſas conijcit, quas diligenter proſequitur Menoch. de arb.caſu 177. per tot. eam non omittam, cuius meminit d.l.1. Recop. vt in ea cauſa in qua ſententia primam confirmat, aliquo addito, aut detracto condemnando, expenſarum fieri non debeat, proſeq. Azeu. ibi n.24. quo autem iure petenda ſit expenſarum condemnatio, & quando fieri debeat, & plene, & erudite diſputet Cou. pract.c.27.per tot.& vtrum in criminalibus cauſis locus huic condemnationi ſit, examinat Fach.10.contr.c.43. * Adde his, quod etſi friuolis appellationibus, non tantum non ſit deferendum, verum aliquando iudex arbitrio ſuo friuole, & malicioſe appellantē, poſſit punire, vt paulo ante diximus tamen ſi ſemel iudex à quo detulit appellationi, vlterius non debet in cauſa procedere, donec iudex ad quem appellationis articulum definiat, c.cum appellat. 5.de appell.lib.6.

FINIS.

ANTO-

ANTONII PICHARDI

VINVESAE, I. C. HISPANI,

Salmanticenſis, Cæſarei Iuris Anteceſſoris Primarij, & Collegij Decani, in Regio Vallſoletano Conuentu Senatoris, & Aulæ Præſidis.

PRIORES TRES PRACTICÆ, SCOLASTICÆQVE veteres renouatę Diſputationes.

DE { *Mora, & eius commiſſione, & emendatione vna.*
Nobilitatis inter virum, & vxorem communicatione altera,
Satiſdationibus iudicialibus, iudicio ſiſti, & iudicatum ſolui tertia. }

DISPVTATIO PRIOR

De Mora, eius commiſsione, & emendatione.

Inqua omnes ferè eius materiæ quæſtiones, ſolidè, & accurratè, ex ipſis Iuris Romani, Hiſpanique fontibus, diſputantur, & definiuntur.

Ad exornationem c. Potuit, 4. verſic. Niſi celeri, *de locato, & conducto.*

SVMMA RERVM.

1 EXordium diſputationis & litera textus.
2 Elicitur quæſtio diſputata.
3 Ad id totum quod differitur, diffinitionem adhibere neceſſarium eſt.
4 Argumentum ab Etymologia vocabuli vtiliſſimum eſt, & certum, quando definitio non repugnat, num. 5.
6 Emendatur vulgata litera legis, 1. D. de pact.
7 Mora quid ſignificet, & vnde dicatur.
8 Morator, creditor, aut debitor, non moroſus, ex probatis auctoribus dicendum eſſe oſtenditur.
9 Mora generaliter accepta quancumque dilationem ſignificat.
10 Mora quod attinet ad hunc tractatum pro ea tarditate accipitur, quæ cum alicuius culpa coniuncta alteri damnoſa eſt, & nu. 11.
12 Moram, iuſta non poſſe definitione comprehendi, communis autumat.
13 Refertur communis interpretatio l. mora, 32. D. de vſuris.
14 Refellitur communis hic error, & traditur verus d. l. mora, intellectus.
15 An mora facta ſit, perſtringi vix regula poteſt.
16 Moræ definitio, id eſt, determinatio, ſolertem iudicem deſiderat, cum facti, non iuris ſit.
17 Infertur verus, & nouus intellectus ad l. filium eum definimus, 5. D. de iis qui ſunt ſui, vel alieni iuris.
18 Dominus Ægidius Ramirez de Arellano, nouum ſenſum d. l. filium, omnium primus fuit aſſecutus.
19 Verbum, definio, idem quod, conſtituo, in multis iuris locis ſignificat.
20 Intellectus l. omnis definitio, 202. D. de reg. iur.
21 Refutantur Sebaſt. Med. & Ferd. Mendoza, communem illius legis interpretationem defendentes.
22 Referuntur plurimi, qui moræ definitionem ſcripſerunt.
23 Traditur vera moræ definitio.
24 Cuiuſque rei definitio, vt bona ſit, nihil ſuperfluum, nihilque diminutum continere debet.
25 Omnis bona definitio debet conuerti, cum ſuo definito.
26 Omnis bona definitio genere, & differentia conſtare debet.
27 Definitionem moræ, adductam ſupra num. 23. veram eſſe oſtenditur, & per partes probatur.
28 Culpa multiplex eſt.
29 Mora ſine culpa eſſe non poteſt.
30 Qui exceptione ſe tueri poteſt moram non committit.
31 Pupillus moram non contrahit.
32 Interpretatur l. ſi pupillus, 127. D. de verb. oblig. & l. nulla, 99. D. de reg. iur.
33 Qui iuſtam cauſam habet ignorandi ſe debere, vel litigandi etſi retardetur, moram non facit.
34 Plerumque mora in ſoluendo committitur.
35 Per creditorem aliquando mora, etiam fit.
36 Propter moram agi non poteſt, niſi cum quis ratione intereſſe damnum patitur.
37 Mora duplex, regularis, & irregularis.

18 Quæ

Digitized by Google

38 Quæ ſit moræ irregularis.
39 Irregularis mora, ſine interpellatione fit, & abſque hominis facto, legis miniſterio contrahitur.
49 Quoties lex ipſo iure operatur, iudicis ſententia declaratoria adhuc requiritur.
41 Idem eſt cum pœnæ ipſo iure imponuntur.
41 Irregularis mora pluribus caſibus contrahitur remiſſiue.
43 Regularis mora ex perſona dicitur, & per interpellationem fit.
44 Interpellatio eſt admonitio, quæ fit teſtato ſoluendi, vel accipiendi eius, quod debetur.
45 Interpellatio duplex, iudicialis, & extraiudicialis, & quælibet moram facit.
46 Vnicam extraiudicialem mentionem ſufficere, vt quis in mora conſtituatur, poſt Bartolum cæteri communiſcuntur.
45 Hæc communis tribus argumentis fulcitur.
48 Intelligitur leg. Titia Seio 89. §. vſuras, D. de leg. 2.
49 Regula l. bone, §. hoc ſermone, D. de verb. ſign. in legis diſpoſitione non procedit.
50 Caraſius, & Ferretus plures interpellationes contra comm. deſiderant.
51 Horum opinia ſeptem argumentis corroboratur.
52 Defenditur communis, & iterum confirmantur.
53 Diſputatur leg. ſi conuenerit, 4. D. de pignorat. action. & reiecta Bartoli opinione traditur verus intellectus illius legis.
54 Agitur de interpretatione, leg. Aemilius Larg. 39. De minorib.
55 Interpretatur l. ſi mandato Titij. 59. §. illi, D. mand.
56 Illuſtratur l. qui Romæ 121. §. Seia hæres, D. de verb. obl. & eius litera defenditur.
57 Diſputatur d. l. mora. 32. in fin. principij, D. de vſuris.
58 Refertur, & reijcitur Coraſij, & Plautij intellectus ad d. legem moram.
59 Diſcutitur intellectus, d. l. qui Roma, §. cohæredes.
60 Argumentum à verbis facti narratiuis tutum non eſt, niſi legiſlatoris intento ſuper narratis nitatur, n. 62.
61 Licet vnica interpellatio ſufficiat, cautius aget debitor, qui de facto plures interpellauerit.
63 Intelligitur l. de pupillo 5. §. ſi quis ipſi prætori, D. de op. no. nunt.
64 Cum inferior ſuperiori proteſtatur plures interpellationes requiruntur.
65 Capite primo de mille vaſſallo, qui contumax eſt intelligitur.
66 Interpellatio triplex eſt, hominis, legis, vel temporis.
67 Dies tacite pro homine interpellat, & debitorem in mora conſtituit.
68 Interpellatio, quæ ex aduentu diei fit, fortior eſt, quam quæ ex interpellatione contrahitur.
69 Proponitur diſputanda quæſtio. Verum dic, & pœna adiecta moræ emendationi locus ſit.
70 Eo caſu emendationem, non admitti communis arbitratur.
71 Expenditur primo pro ea ſententia, l. traiectitiæ 23. §. de illo D. de obl. & act.
72 Sequens argumentum præſtat, l. magnam 12. C. de contrahenda & comm. ſtip.
73 Alterum argumentum extrahitur de l. Celſus 27. D. de recep. arbitris.
74 Emphyteuta qui à ſolutione canonis ceſſauit, omnimodo expellitur ſecundum communem.
75 Iuramentum impedit moræ emendationem, & latius, numero 186.
76 Iuramentum ſequitur naturam actus cui adhæret.
77 Stringit ſexto lege fundus, 4. §. Marcellus, D. ad leg. com.
78 Adducitur ſeptimo leg. 1. verſicul. niſi forte, D. de penul. legata.
79 Perpenditur octauo, l. Thais 41. §. intra certa, D. de fideic. lib.
80 Conſtituitur nonum pro hac communi argumentum.
81 Duplex mora emendationem impedit, iuxta Bar. communiter receptum.
82 Geminata confeſſio receptæ pecuniæ exceptionem non numeratæ excludit.
83 Geminata renunciatio Velleiani mulierem ab eius Senatus Conſulti auxilio reijcit.
84 Geminata confeſſio, ſine ſcriptura operatur effectum, quem ſimplex non operatur.
85 Geminata interpellatio impedit emendationem moræ, iuxta commun.
86 Legatum relictum coniugi (ſi caſte vixerit) amittitur geminatas nuptias contrahendo.
87 Singula quæ non proſunt, multa collecta iuuant.
88 Dies ſola, aut pœna ſola licet non impediant emendationem vtrumque tamen ſi diſpoſitioni iuſſu moræ leui non poteſt.
89 Vbi executio fit à lege, mora non emendatur.
90 Dominum rei legatæ recta via à morte teſtatoris tranſit in legatarium.
91 Quando vna ex duabus rebus alternatiue debitis ſoluitur, legis auctoritate obligatio transfunditur in reſoluta.
92 Mitius agitur cum lege, quam cum homine.
93 Poſt litem conteſtatam mora emendatur.
94 Per litis conteſtationem quaſi contrahitur.
95 Permiſſum ad tempus poſt tempus cenſetur probibitum.
96 Pœnali ſtipulatione principalis obligatio nouatur.
97 Aliud pro alio inuito creditore ſolui non poteſt.
98 Die, & pœna adiecta mora emendatur contra communem.
99 Eccleſiaſticus emphyteuta, poſt biennium celeriter moram excludit, idem & in priuato dicendum eſt.
100 Celeris ſatisfactio dicitur ante litem conteſtatam, ſecundum aliquos.
101 Reijcitur hæc ſententia.
102 Iudicis arbitrio relinquitur, quando celeriter ſatisfactum ſit.
103 Idem iure Regio Hiſpano cautum eſt, lege 3. titulo 14. par. 1.
104 Contrarium diſponit l. 28. tit. 8. p. 5.
105 In amicitiam hæc iura reducuntur.
106 Expenditur ſecundo contra communem l. & ſi poſt tres. 8. D. ſi quis cautionibus.
107 Refertur, & refutatur Bartoli ſententia ad illam legem, & numeris ſequentibus.
108 Moræ emendatio ab æquitate deſcendit, neque admittitur ſi alicuius eius deterius fiat.
109 Lex omnia redigit ad æquitatem, & bonitatem.
110 Duplæ ſtipulatio prætoria eſt, item & ſtipulatio iudicatum ſolui, n. 111.
112 Quoad moræ emendationem a pari proceditur in prætorijs, & conuentionalibus ſtipulationibus.
113 Pœna non fuit in d. lege & ſi poſt tres, ſecundum vulgatum.
114 Præceptorum ſententiæ ſequi, vrbanum eſt, & numero 116.
115 Pœnæ non adiecta ipſo iure, quis liberatur, ſecundum præceptores noſtros.
117 Contra eos defenditur vtroque caſu exceptione non ipſo iure reum liberari.
118 Mora non emendatur cum ius actoris factum eſt deterius.
119 Noua l. ſi inſulam 84. D. de verbor. obligation. interpretatio.
120 Tempus non fuit præfixum in d. l. ſi inſulam.
121 Verbum, potueris, non denotat neceſſitatem, ſicut verbum debueris.
122 Iureconſulti mirum in modum Latinæ linguæ elegantia floruerunt.
123 In hac ſtipulatione (inſulam fieri) ſine certo tempore, integra iudicis arbitrio relinquitur diſpoſitio.
124 Interpretantur alia verba, l. ſi inſulam.
125 Ponderatur l. ſtipulationes. 72. §. final. D. de verb. obligat.

126 Ver.

Digitized by Google

126 Verbum , liberari , aliquando liberationem ipſo iure, aliquando ope exceptionis inducit .
127 Verba, iuxta ſubiectam materiam accipiendam ſunt.
128 Pœnam fuiſſe in d.l.& ſi poſt tres, contra vulgatum oſtenditur .
129 In ſtipulationibus (iudicio ſiſti) ſemper pœna adijcitur.
130 Intelligitur l.ſancimus. 27. C. de fideiuſſor.
131 Adducitur contra communem l. Lucius Titius. 48. cum ſeq. D. de actio. empti.
132 Argumentum à contrario ſenſu in iure fortiſſimum eſt.
133 Exploditur Accurſij ſententia ad d.l. Lucius .
134 Carpitur Bolognetti interpretatio ad eandem legem .
135 In contractibus bonæ fidei, dies, & pœna non obſunt, quin mora emendetur ſecundum Baldum .
136 In contractibus bonæ fidei, maxima æquitas exuberat.
137 Qui in vno grauatur in alio debet re leuari .
138 Intelligitur noſter text. in finalibus verbis .
139 Tam in contractibus bonæ fidei, quam in contractibus ſtricti iuris, die & pœna adiecta non admittitur emendatio, ſecundum Accurſ. contra Bald.
140 Expenditur pro Accurſio l. qui fundum, 40. D. de contrahend. emptione.
141 Diſtractus eſt eiuſdem naturæ , quam habet contractus principalis .
142 Aequitas quæ in bonæ fidei iudicijs exuberat , quoad eorũ conſeruationem, non reſciſſionem eſt .
143 Grauamen in tempore , non eſt in conſideratione.
144 Nullam inter bonæ fidei , & ſtricti iuris iudicia , quoad moræ emendationem eſſe differentiam noue oſtenditur.
145 Bonæ fidei iudicia maxima æquitate nituntur .
146 Bona fides idem eſt, quod bonum, & æquum , & id contractibus bonæ fidei ex bono , & æquo iudex arbitrari poteſt.
147 Si ius auctoris deterius factum non ſit , in omnibus contractibus moræ emendatur, ſin minus expiatio reijcitur.
148 Aequitas cum alterius damno admitti non poteſt.
149 Affertur quarto contra communem, l. mancipiorum, 6. D. de optione legata .
150 Verbum, quandoque, idem quod, quandocumque, ſignificare ſolet.
151 Validum eſt argumentum de contractibus ad vltimas voluntates, & è contra, & num. 201.
152 Inducitur contra communem l. qui Romæ 122. §. Flauius Hermes, D. de verb. oblig.
153 Adducitur, & reijcitur Bartoli ſententia ad illum text.
154 Pugnant d. §. Flauius, & l. cum venderet. 10. D. de ſeruis expor. quæ in amicitiam reducuntur .
155 Expenditur ſexto contra communem, l. ſi ita quis. 135. §. Seia cauit, D. de verb. obl.
156 Proponitur, & exploditur Bartoli intellectus .
157 Vrget contra communem , lege ſancimus 27. C. de fideiuſſoribus .
158 Traditur, & carpitur. Baldi reſponſio .
159 Similiter diſplicet ſcripta à Bartolo ſolutio .
160 Inducuntur vltimo contra communem, l. commiſſaria, 4. C. de pactis inter empt. & d. l. Aemilius Largianus, 39. D. de minoribus .
161 Diſputatur d. l. traiectitiæ. §. de illo, D. de oblig. & act.
162 Affertur, & reijcitur Angeli ſolutio .
163 Refutatur Franciſci Ripæ conſideratio .
164 Verus intellectus d. §. de illo.
165 In obligationibus faciendis poſt moram ſuccedit obligatio ad intereſſe .
166 Duplex intereſſe eſt, intrinſecum, & extrinſecum contra Caualliunum.
167 Exacte diſcutitur l. magnam, 12. C. de cont. & com. ſtip. Affertur Baldi intellectus, & cum alijs amplectitur ibi.
168 Noua conſideratio circa d. l. magnam, & nu. ſeq.
169 Nulla eſt in iure noſtro antinomia, quidquid plures arbitrentur .
170 Diuerſæ Proculeianorum, & Caſſianorum ſectæ, perpetuas diſſenſiones in iure pepererunt .
171 Cum noua aliqua lege veterum prudentum quæſtio deciditur, extare ſolent aliqua conſultorum contraria reſponſa, nec tunc aliqua contrarietas eſt .
171 Inter Proculeianos , & Sabinianos quæſtionem de traiectitia pecunia fuiſſe indicatur .
173 Iulianus, & Africanus, Sabiniani ſunt, & de ſucceſſione aliorum prudentum.
174 Late, & eleganter agitur de interpretatione, l. Celſus, 27. D. de receptis arbit.
175 Traditur communis intellectus, & ibidem exploditur .
176 Diſplicet ſimiliter Bartoli ſolutio .
177 Proponitur, & damnatur Angeli intellectus .
178 Reijcitur Ioan. Roberti ſententia, & proponitur vera, nu. ſeqq.
179 Arbitri pronuntiatio, ſententia non eſt .
180 In compromiſſis pœna ſemper ponitur .
181 Soluta pœna, litigatores noviter iure ſuo vti poſſunt .
182 Verus ſenſus d. l. Celſus .
183 Adiecta clauſula (rato manente pacto) mora non emendatur .
183 Emphyteuta iuxta communem poſt ceſſationem ſolutionis moram emendare non poteſt .
185 Verius eſt contra communem ſi celeriter fiat admitti .
186 Iuramentum impedit moræ emendationem , ſecundum Bartolum .
187 Contra eum verius videtur non impedire .
188 Verbum, mox, interuallum aliquando recipit . Interpretatur l. ſi quis maior, 41. C. de tranſact.
189 Iuramentum deciſorium habet vim litis conteſtationis ; non conuentionale .
190 Iuramentum non facit deſinere rem eſſe integram .
191 Iuramentum non impedire emendationem , contra Bartolum, contendit Alciatus .
192 Iuramentum confirmat contractus alias inualidos .
193 Intellectus l. finalis, C. de non num. pec.
194 Conciliantur Bartoli, & Alciati contrariæ opiniones .
195 Iure Canonico, an ea ſententia procedat .
196 Communis intellectus c. ſuam, de pœnis .
197 Deficiente in Hiſpania iure Regio ad ius Canonicum recurrendum eſt .
198 An eo caſu abſolutio neceſſaria ſit, diſputatur .
199 Communis intellectus c. 1. & c. debitores, de iur. iur.
200 Interpretatur l. ſi fundus 4. §. Marcellus. D. de leg. com.
201 Diſcutitur l. 1. ff. de penu legata .
202 In teſtamentis voluntas teſtatoris ſemper inſpicienda eſt .
204 Vera interpretatio d. l. 1. ff. de penu leg.
205 Intellectus l. Thais, §. intra certa, ff. de fideicom. lib. diſputatur .
206 Communis intellectus reijcitur .
207 Vera ſententia traditur .
208 Explanantur l. cum hæres, 4. §. item Caſſius , & l. ſeruus, 14 §. ſeruus, ff. de ſtatu lib.
209 Intelligitur l. ſi in lege, 27. §. colonus, ff. locati, & dictus §. Seia cauit.
210 Modica mora non nocet .
211 Duplex mora non magis impedit emendationem , quàm ſimplex.
212 Vltima mora nocet .
213 Extinctione facta à lege, mora non emendatur .
214 Infertur explicatio ad l. 70. aur. cum ſeq. l. 9. cum ſeq. tit. 10. lib. 5. nouæ collect.
215 Poſt litem conteſtatam mora non emendatur, neque generaliter, vbi actoris ius deterius factum eſt .
216 Per pœnalem ſtipulationem primæua obligatio non nouatur, quoties ex legis diſpoſitione mora poteſt emendari .

SI Quæ ſunt quæ variis tenebris obuoluantur, apud iuris vtriuſque interpretes longiſsimis commentariis vexentur , & in hunc vſq; diem eorum ingenia , & mentes vehementer conturbent , ea ſanè , quæ ad moræ emendationis tractatum pertinent eſſe ſemper iudicaui , vtpotè quæ nullis certis regulis comprehendi , definirive poſsit .
Inter.

Digitized by Google

Interque illud in ea diſputatione grauius controuertitur, *an die, & pœna adiecta mora expiatio admittenda ſit?* Quem articulum, quia inſignis eſt apud nos, Gregorij XI. Summi Pontific. hac de re locus, in cap. potuit 4. de locato, & conducto, in celebri hac diſputatione, quæ ex perpetuis huius noſtræ toto orbe terrarum celeberrimæ, omnium bonarum artium cultricis, moderatricisque magnæ, Salmanticenſis Academiæ, edictis, & iuſtiſſimis ſanctionibus, iam vſque ab ipſius naſcentis ductis, & obſeruatis temporibus, pro obtinendo Licenciaturæ (quam vocant) gradu pro roſtris habenti, tremendoque, & rigoroſiſſimo examini, præire debet, diſputandum decreui: quod neque inutile, contemnendumve futurum arbitror, cum quia *mora*, de qua totus noſter habendus eſt ſermo, vtiliſſimam cognitu, tum antiquiſſima ſit quippe cum ipſa malitia, & perfidia hominum nata, & tam late patens, vt omnes obligationes perſequatur, & per omnes partes quaſi vtriuſque iuris effundatur, & erret. Quod vt fælix, fauſtumque ſit, vota in primis facienda cenſeo, vt ſpiritus ille immenſus, atque ſempiternus, cuius afflatu, atque numine omnia ſuſtinentur, atque conſeruantur, humanæque mentes diuinis ſenſibus afficiuntur, cunctas animi labes repellat, mentique lumen præferat, atque vires ingenio largiatur, quo poſſim difficillimæ quæſtionis intellectum mentis acie contueri, congruenterq; explanare; aliter enim nullo modo poterit quiſquam, non dico conſequi oratione, aut ſtylo, ſed ne cogitatione quidem, tam excellentem doctrinam ſuſpicari.

Rem igitur ipſam vt iam aggrediamur, huic noſtræ (vt prædixi, citatam, Gregorii Noni Epiſtol. Decret. diſputationis, elegi, quæ ſub lib. 3. Decret. tit. autem 18. conſtituta eſt, quo loci Gregor. interrogatus, an Eccleſiaſticus emphyteuta, meliorationes, & ius ſibi iure competens irrequiſita Eccleſia alienans, & à ſolutione canonis per biennium ceſſans, ab emphyteuſi per Eccleſiam poſſit expelli: & vtrū moram in ſolutione cōmiſſam emendare poſſit; affirmatiue reſpondet; poſſe ijs caſibus reijci, niſi celeri ſibi ſatisfa-
1 ctione prouideat, hęc in verba † *Potuit emphyteuta (Eccleſia primitus requiſita, eique nunciato quantum ſibi ab alijs offertur, ſi nolle ſe emere dixerit, vel à denuntiationis tempore duorum menſium ſpatium ſit elapſum) meliorationes, & ius ſibi competens alijs vendere, qui ab emptione huiuſmodi minime prohibentur. Emphyteuta quoque, ſecus præſumendo, vel ceſſando in ſolutione canonis per biennium)* niſi celeri ſatisfactione poſt modum ſibi conſulere ſtuduiſſet) *iuſte potuiſſet expelli. Non obſtantes, quod ei, vt canonem ſolueret non extitit nunciatum, cum in hoc caſu dies ſtatuta pro domino interpellet.* Hactenus Greg. 9.

2 Cuius deciſionis vltima pars, quæ probat poſt moram commiſſam ſatisfactione celeri emphyteutam, ſibi prouidere poſſe, grandem continet difficultatem, ſiquidem iuris principijs docemur, die, & pœna adiecta moram non poſſe emendari; at hic dies, biennij ſcilicet ſpatium, & pœna, quia ſtatuto tempore non ſoluēs, cadit in commiſſum; ſunt ergo eam emphyteuta eluere non poterit. Hanc difficultatem, vt noſtra iſta diſputatione abſoluamus, Pontificia quæſtio, quam diſcutiendam proponimus, eſt huiuſmodi.

Vtrum die, & pœna adiecta, mora emendari poſſit.

3 Sed quoniam ad id totum, quod diſſeritur, tum definitio adhibetur, quæ quaſi inuolutum euoluit, id de quo quæritur quod definitus explicat, & quid ſit oſtendit, quam breuiſſime, & cuiuſque rei proprias amplectitur poteſtates, breuiter, & abſolute, vt apud Cic. libr. 2 de Orat. 1. de finib. & in Top. & 2. de Inuent. Quintil. quoque lib. 7. c. 4. Ariſt. lib. 1. & 2. Top. Gell. lib 4. cap. 1. Vellei. Gueu. in not. ad Top. Cic. §. 2. num. 3. & §. 9. num. 1. & ſeq. & poſt Bald. Cagnol. Aſin. Medicis, quos refert nouiſſime Caſtill. lib. 1. de quotid. cōtr. iur. vſufr. cap. 4. nu. 1. qui in hanc in rem potuit noſtra hæc ſcripta iam diu typis mādata, & quæ nuper ſcripſimus in §. extraneis, nu. 28. Iuſt. de hæred. qual. videre, *Moræ*, diffinitionem proponere è re iam erit. Iuxtam quam (ſi Marciano, cum communi ſic acceptu, fides habenda eſt, lib. 4. Regularum) illud dicere fas ſit, in toto iure Ciuili, nullam aliam difficiliores explicatus habere, & inde mirari iure poterit nemo Iuris interpretes, in qua re eius auctores non huc vſq. conueniunt, tam varia tradere.

4 Quoniamquidem (vt Stoicos ſolitos refert Cic. Offic. lib. 1.) vnde verba ſint ducta ſtudioſe exquirere, cum ex vi verbi argumentum non futile elici ſoleat, vt idem in Top. §. 6. teſtatur, ex nu. 1. ibi illuſtrante Velle. vtile ſit, non ſine noſtrorum I.C. exemplo, vnde *Mora* dicatur, quidque vox ſignificet, antequam diffinitionem, quę rei eſſentiam deſcribit
5 proponamus diſquirere fuit cordi. † Etſi non me fugiat verborum etymologiam (ſic, quam Ariſt. lib. 2. Top. interpretationem, Agricola rei nomen, Cic. notationem appellant. Quintil. vocat) plerumque fallacem, vt ait Valla, & in primis, niſi fideli fundamento nitatur friuolam eſſe: attamen quoties interpretatione res, de qua quæritur, eget, vt Quint. inquit, vſum neceſſarium habet, datque verbis proprium ſignificatum quando definitio non repugnat. Vlp. in l. notionem. 99. verb. *proprie*, Pomp. in l. pupillus eſt 239. §. territorium, & in leg. tugurij. 180. Marc. in l. vt Alphenus. 87. D. de verb. ſign. D. Iſid. lib. 18. etym. cap 10 & 15. in cap ſerus. 10. de verb. ſign. frequenterque ea, & alij conſulti vtūtur. Paul. enim vt tutorem eum eſſe oſtenderet, qui alios tuetur, habetque vim, ac poteſtatem ad defendendum eum, qui propter ætatem ſuam ſe defendere nequit, iure ciuili datam, ac permiſſam tutores ideo appellatos interpretatur, quaſi tutores, atque defenſores; ſicut æditui dicuntur, qui ædes tuentur, hæc ille in l. 1. D. de tut. Poſſeſſionem, à pedibus, & eorum poſitione ea Labeonem dictam putat in d. l. 3. D. de acquir. poſſ. Furtum à *furuo*, id eſt, *nigro*, ex cod. Lab. ait, quod clam, & obſcure fiat, & plerumque nocte, vel a fraude, vt Sab. ait, vel à ferendo, id eſt auferendo, in lege 1. D. de furt.
6 6 & Vlp. in l. 1. D. de pact. *pactum a pactione*, (inquit) *ducitur*, ſic enim, non *dicitur*, legendum eſt, litera, I, in, u, mutata, vt ſit ſenſus. Pactum a pactione ducitur, id eſt, hæc vox, pactum ortum ab actu paciſcendi, ſeu conueniendi habet, per hoc (vt eius moris eſt) ſuadent deriuationem, ſiue etymologiā vocabuli. quem locum ſic reſtituit Vveſem. in paratit. D. de pact. & obſeruat Menoch. lib. 1. diſput. iur. ciu. cap. 7. num. 1. & rurſus Paul. in l. mutuum 2. §. appellata. D. de reb. creditor. appellatam ſcripſit mutui, dationem, ab eo quod de meo tuum fiat, & ideo ſi non fiat tuum non naſcitur obligatio. Igitur non ſuſque deque verbi interpretationem Conſulti fecerunt, vt ex illis non obſcure colligitur, & latius poſt alios diſputarunt Velleian. Gueu. in Top. §. 6.
7 Euerard. in cen. Top. cap. 6. † Huius autem, quæ his occaſionem dedit notationem palam omnibus eſſe incipit, cum Mora, quæ cunctationem, procraſtinationem, ſiue tarditem ſignificat, non niſi à *moror moraris*, priore correpta dici poſſit, hocque verbum apud probatos Latinæ linguæ auctores idem quod detinere, retardare, ſiue cunctari ſit Quint. *Quid me adhuc pater retinens, quid morari abeuntem?* Plaut. *Nihil ego te moror.* Cicer. *Baldo placebat propinquum diem, & Romæ, ſi Cæſar moraretur, poſſe in diem tertium differre.* Et alibi. *Hem cui legatos mittamus, cui bellum moremur inferre?* Paſſimque eam vocem in eum ſignificatum, præter eum, & alii vſurparunt, vt hæc, & alia in id referens, teſtis eſt Nizol. in obſeru. ad Cic. verb.
8 lib. 11. † & inde formatur verbale nomen, *morator*, quod idem quod retardator, & cunctator, ſignificat; vnde perperam noſtrates, eum qui moram cuipiam rei facit, *moroſum* appellant, *moratur*, enim non *moroſus*, hic dici debet: cum moroſus non id indicet, ſed difficilem, intractabilem, faſtidioſum. Plautus, de amore loquens in Trinum. *It mores & moroſos facit:* Cic. de ſenect. *At ſunt moroſi, & anxij, & difficiles ſenes*, & lib. 1. de Orat. *Vſque adeo moroſi ſumus, vt nobis non ſatisfaciant ipſe Demoſthenes:* & ad Quin. Frat. *In defendendo moroſo homini cumulatiſſime ſatisfecimus*, & lib. Epiſt. Fam. 7. ad Treb. *quem ſint moroſi qui amant*, & Horat. lib. carm. 1. Ode 9. *Donec virenti canicies abeſt, moroſa*, & hinc, *moroſitas*, apud eundem Tull. de ſenect. *At moroſitas tamen & ea, quę dixi, vitia, habent aliquid excuſationis, & Moroſe*, apud eundem, lib. de Clar. Orat. *Marcus Piſo iracundius reſpuebat ineptias hominum ſiue moroſe, vt putabatur, ſiue ingenuo, liberoque faſtidio*, &

apud

apud Vlp.in l.ſolet.6.§. non vero, ibi; *Vt neque moroſe in*
totum abſtineat, neque auare modum Xeniorum excedat,
D.de off.Proc.& Plin.lib.18.c.13. *Terram non moroſe ele-*
git, pene vbi nihil aliud ſeri poſſit. Morator, autem ab illo
morandi, verb. Liu. 2. ab vrbe con. *Nouemque* alij legunt,
Quatuorque.) Tribunorum aduerſus vnum moratorum pu-
blici commodi auxilio delectum Conſules habent, & lib. 4.
Bell.Pun. *Et ad viginti millia, aut moratorem, aut pell an-*
zium per agros interſecta. In qua ſignificatione verbum *mo-*
randi, ſæpiſſimè intelligitur, vt in l.ſi ſeruum.91.verſ. ſi aũt
alienus, ibi: *Niſi poſtquam moratus eſt ſolutionẽ*, D.de ver.
oblig. in l.ſi vſusfr.6. ibi, *moratuſq; eſſet in ea danda*, D. de
vſufr.leg.in l.ſiquis in hoc genus, 10.in fin.ibi: *Imponere nõ*
morentur, C.de epiſc.& cler.& in l.ſi ea, 7.ibi: *cognitionem*
moratur, C.de iis qui accuſ.non po.in l.quoties, 2.ibi: *Quo-*
ties reſcripto noſtro moratoria præſcriptio permittitur, C.
de prec.Imp.offe.in l.tutor, qui repertorium, 8.§.1.ibi: *Sed*
nec moratoria cunctatione, ff de adm.tut.in l.cum poſſeſſor.
5.§.vlt. ibi: *Oblata moratoria cautio non admittitur*, D. de
cenſib.ſcripſerunt Prat.lib. 12. Theſ. iur. Ciu. & Canon.eo.
verb.Briſ.lib.11.de verb.ſign.fol.409.pag.2.Dec.in l. quod
te mihi, in 2.lect.num.2. D.ſi cert.pet. hacq; ſignificatione,
verb.*moratoris*, Alc. frequenter vtitur, & notanter Tiraq.
de retract.*Lignager*.§.4.gl.3.n.4.Nemo ergo iam poſt hac
verbum, *moroſus*, pro cunctatore, vt paſſim accipi apud
vos audio, vſurpet, ſed eum, vt bonus poſtulat ſermo, *mo-*
ratorem appellet.

9 *Mora* igitur (quæ generaliter accepta) quamcunque dila-
tionem ſignificat, vt ex ſuperius obſeruatis conſtat, & in
Antonium teſtis eſt Cic.ibi, *Iſta legatio moram, & tardita-*
tem afferet bello. & alibi, *propter tarditatem ſententiarum,*
moramq; rerum, à quo ſenſu alter illius Latinorum omniũ
feſtiuiſſimi Comici Plauti non diſcrepat locus: *Cui mora*
ſemper obfuit, diligentia profuit, necnon, & alius Mantua-
ni Aeneid.3. *Hic tibi ne qua moræ fuerint diſpẽdia tanti*, itẽ
& Egloga.3. *In me mora non erit vlla*, extat elegans Paul.
reſp.in l.et 15.D.vt leg.nom.cau. *Etiam de præſenti legato*
(inquit Paul.) *locum habet hæc cautio, quoniã nonnullas mo*
ras exceptio iudicij habet, Inſt.in auth. ſed & iis ibi: *Abſque*
damno moræ maneat intacta. C. de temp. appell. obſeruat
Ferret.trac.de Mora, col.1.nn.2.& ante eum Boniſ.8.in c.

10 Mora. 25.de reg.iur.li.6. † Quod attinet ad hunc tractatũ
pro ea tarditate accipitur, quæ cum alicuius culpa coniun-
cta alteri damnoſa eſt, & in ſolutionibus præſtandis, reci-
piendiſq; tanquam in ſubiecta materia verſatur. Vnde dila-
tionem culpoſam circa debitum ſoluendum, vel creditum
recipiendum appellari, poſt Salic. Soc.& Iaſ.explicans cõſi-
derat Barb.in l.ſi mora.10.in princ.D.ſol.matr.nec diſcre-
pat Pet.Greg.3.par.Syntag li.21.c.14.ex n. 1. Maſcard. de
prob.vol.2.concl.1070.nn.1.& 4.& paſſim alij.

11 In qua ſignificatione accipitur in l. ſi pactus ſim. 55. D.
de pact.in l.ſi debitori, 21.D.de iudic.in l.electo.26.§.ſi in
quem D.de nox.act.in l.hominem, 37.in fi.D.mand.in l.il-
lud 16.D.de per.& com.rei vend.in l.datio.3.(alias ratio.)
§.ſi per venditorẽ, in l.ſi & per venditorẽ, in l.ſi & per em-
ptorem, 53.D.de act.empt.in l.ſi in lege, 27.§. colonus, D.
locat.in l.ſi poſt moram, 11.D.de eo quod cert.loco, in l.1.
§.1.in l.in fideicomm.3.in l.Equis, 8.in l.pecun.fœneb.9 §.
vſur.in l.qui ſemiſſes, 13.in l.Paul.14.in princ.& in §. Ne-
ratius, in l.cũ quidã.17.§.ſi pupillo, & 9.ex locato, in l. ſciẽ-
dum, 21.in l.ſed & ſi.23.§.fi.in l.ſiquis ſolutioni, 24. in l.cũ
patri.27.in l mora 32.in princ.& in §.1.cum ſeq.in l.videa-
mus, 38.in l.Equis, 39.in l.paratum, 47. D.de vſur.& fructib.
& om.acc.& *Mora*, in fi.l.ſi mora. 10 in l. ſemel mora.27.
D.ſolut.matr.in l.tutor.29.§.ſi intra, D.de adm.tut.in l. po-
ſtulante, 44.§.1.D.ad l.Falcid.in leg.cum res, 49.§.fin.D.de
leg.1. in leg.ſeruus, 34. §. final. in fin. D. de ſtatu liber.in
leg.traiectitiæ, 12. §. de illo, D. de obligation. & action.
in l.impuberibus, 7.§.præterea, D.de ſuſpect.tut.in l.ſed etſi
ex ſtipulatu.24.in l.cum filius, 49.in l.mora rei, 88.in l.ſi pu
pillus, 127.in l.ſi ſeruum, 91.§. ſequi, D. de verb.oblig.in l.
quoties, 14.in l.ſi rem, 31. D.de nouat.in l.nulla, 89.in l. in
condemnatione, 134.§.vnicuiq.D.de reg iur.in c.vn.de cõ-

mod.in c.bona fides, de depoſ. & infinitis alijs vtriuſq; iuris
locis, in quibus congerendis, plus, quam ingenij, laboris oſ-
tenditur, & conſulto omittimus, ne nimis prolixam de ver.
Mora, notationem faciamus.

12 Quam iuſta non poſſe definitione comprehendi putauit
Azo, in ſum.tit.C.de vſur.nu.6. ſubſcripſit Acc.in d.l.mora,
32.D.de vſur.verbo, difficilis, Bar.in tit.Inſt.de oblig.quę ex
quaſ.delict.naſ.col.2.n.7. quibus non relatis idem sẽtit Bal.
in d.l.mora, n.3. aſſerens moram eſſe quoddam quid quod in
facto conſiſtit, quod certa definitione non poteſt vniformi-
ter limitari, ſecutè Butigel.in l.quod te mihi, 5.n.1.D.ſi cer.
pet. In qua opinione, & alii plerique ſubſiſtunt, vt teſtatur Sap.
13 tract.de Mora, c.1. n.1. † Ducti egregio Marc.reſp.(cuius
& nos ſup.n.3.meminimus) in d l.mora, 32.ff.de vſur.in ini-
tio, quod ſic habet. *Mora fieri intelligitur non ex re, ſed ex*
perſona, id eſt, ſi interpellatus opportuno loco non ſoluerit,
quod apud iudicem examinabitur. Nam (vt Pomponius li-
bro 12. Epiſt. ſcripſit) difficilis eſt huius rei definitio. Ex iis
verbis omnes hactenus, ſibi perſuaſum habent. Moræ defi-
nitionem difficilem, ſiue potius impoſſibilem eſſe, vt ibi ſch.
14 difficilis, Acc.interpretatur. † Sed (quod grauiter dolendum
eſt) viri egregii, & I.C. (quod eorum pace dictum ſit) in re
aperta longe falluntur, cũ Marc.ibi non de definitione, quę
rei eſſentiam per genus, & differentiam deſcribit, loquatur,
ſed de explicatione, quando mora committatur, quod diffi-
cile eſſe, ait, definire, id eſt, determinare, & certa regula com
prehendere, cum ea res in facto magis, quam in iure conſi-
ſtat. Facta autem etiam prudentiſſimos fallant, l.2.D.de iu.
& fact.ign.neq; ad facti quæſtionem reſpondere ſoleant I.
C.l.verum, 48.D.de donat.inter, l.ordine, 15.ibi: *Cum facti*
quidem quæſtio ſit in poteſtate iudicantium, iuris autem au-
ctoritas non ſit, D.ad munic.l.ſi ex plagiis, 53. §.in cliuo Ca-
pitolino, D.ad l.Aquil.l.triticum, 94. D.de verb.obl.iuncta
accurata, licet ex temporali, noſtra ad eam l.interpretatio-
ne, poſt Donel.ibi. Alc.lib.1.parad.c.10.quo in ſenſu diffici-
lem quæſtionem appellat, l.C.eam quæ factum certum ha-
bere non poteſt, in l.cum hic ſtatus, 33.§.ſi ambo, D.de don.
inter.& non ius, ſed probationem deficere, id eſt, facti certi-
tudinem dixit in l. duo ſunt Titii, 30. ff.de teſt.tut.Sanè, vt
conſulti oſtendunt, an mora facta ſit, quæ ſit interpellatione
petitoris, & non ex re, ſed ex perſona prouocata, vti ſoluat,
reſtituatve, tunc plane definitio dari non poteſt. Atque ita
15 definitio ibi valdè propriè pro regula ſumitur. † Cum ge-
neraliter, an mora ſit, vix perſtringi regula poterit, cum vi-
dendum veniat iudici, an interpellatus ſit debitor opportu-
no loco, vel tempore, l.ſi ſolutus, 39. D.de ſol.item poſt,
an ratione aliqua ſecurus ſit quare procraſtinet, d.l.ſciendũ,
21.ff.de vſur.inſuper, an interpellatio facta fuerit ſerio per
creditorem. *Nam* (inquit Marc.) *Si omiſſa fuerit debiti re-*
petendi inſtantia non protinus mora intelligitur. Eſt enim
hæc inſtantia non forenſis, l.fin.C.de oper.publ.ſed ſolicitu-
do creditoris imminẽtis debitori, l.ſi bene 33.ff.de vſur.quia
qui obiter admonet, ac deſũctorie petit, vix eſt, vt pro iuſto
interpellatore habeatur, l.2.§.non ſolum, ff.ad Tert.nã neq;
tempeſtiua interpellatio, ita in mora debitorem conſtituit,
quin aliquod ſpatium ſoluendi capiat, l.1.§.itẽ ſi, D.ad l.Fal.
16 Quocirca perdifficilis moræ definitio eſt, & ſolertem iudi-
cem deſiderat, vt omnia quæ facti, non iuris, quæſtionem ha-
bent, l.verum, 48. ff.de don.inter l.ordine 15. ff.ad mun.Qui
eſt verus, & elegãs d.l.mora ſenſus, vt ſequentia eiuſd.Mar.
verba oſtẽdunt, ibi. *Diuus quoq. Pius Tullio Balbo reſcripſit,*
an mora facta intelligatur, neq. conſtitutione vlla, neq. iuris
auctorum quæſtione decidi poſſe, cum ſit magis facti, quã iu-
ris, &c. Obſeruarunt eum Aret.& Fulg. Ferr.tract.de mora
col.3.n.5.poſt Coraſ.lib.2. miſc.c.6. Char.lib.3. veroſ.c.20.
Duar.lib.1.diſp.ann.c.41. Rob.lib.4.recept.c.15.Menoc.lib.
2.de arb.cent.3.caſ.220.ex n.1.ad 5. Et ante eos ita viſus sẽ-
tire Bal.(qui nihil ignorauit) in l.edita, 1.lect.nu.61.ff.de ed.
Prato in d.l.quod te mihi, n.2. D.ſi cer.pet.nouè Sap.tra.de
mora, c.1.n.3.& 4.Forc.tract.itid.de mora, 1.p.n.5. & eleg.
verb. idem inſinuat Cuiac.in l.ſi ex legati cau 23. lit.B. D.
de verb.oblig.Bologn.in l.ſi inſulam, ouum.7.D.eod. Pancor.
Hiſp.lib. ſing. obſeruation.capit.2. 2. part.& nouiſſimè iti-

Digitized by Google

dem Menoch. in addit. ad comm de arbi r. dicto caſu 220,
ex numero 1.
17 Ex qua vera d. l. mora 32. D. de viur. interpretatione. Pri-
mo iam fuit concinnus, & pulcher intellectus ad difficci-
lem l. filium eum definimus. 5. D. de his qui ſunt ſui, vbi le-
giti · i filij definitionem deſcribi ex primis verbis illius loci
ibi *F ium eum d. finimus, qui ex viro, et vxore eis naſci-
tur*, propter illud verbum, *definimus*, omnes hoc vſque in-
terpretati ſunt, vt ibi ſcripſit Acc. conſentiunt Bar. Alb. Co-
raſ. Oroſc. Eguinar. & alij illius loci interpretes Conn. lib. 2.
com. cap. 16 num. 1. & vt indubitatum retulit Medic. lib. 2.
de definit. cap 58 ſub nu. 9. & alij quos retulit Mant. libr.
11. de coniectur. tit. 10. num. 4. Sed ego ex ſuperioribus ad-
uerto eo loci Vlpianum *definire*, id eſt, in vniuerſum & ge-
neraliter tradere, eum, qui ex vxore, cum qua maritus aſſi-
due commoratus eſt naſcitur, filium ipſius eſſe exiſtiman-
dum, quem intellectum confirmat, vniuerſus ille Vlp. con-
textus, qui ſic habet. *Filium eum definimus, qui ex viro, &
vxore eius naſcitur. Sed ſi fingamus abfuiſſe maritum (ver-
bi gratia) per decennium, reuerſum inueniſſe anniculum in
domo ſua: placet nobis Iuliani ſententia, hunc non eſſe ma-
riti filium. Non tamen ferendum Iulianus ait, eum, qui cũ
vxore ſua aſſidua morat us, nolit filium agnoſcere, quaſi non
ſuum. Sed mihi videtur (quod & Scæuola probat) ſi conſtet
maritum aliquando cum vxore non concubuiſſe, infirmitate
interueniente, vel alia cauſa, vel ſi ea valetudine pater fa-
milias fuit, vt generare non poſſet: hunc qui in domo natus
eſt, licet vicinis ſcientibus, filium non eſſe.* Affert igitur in
eo contextu Vlp. rationes & cauſas, ex quibus aliquando
hæc iuris regula, & definitio, poſſit & debeat deficere ali-
ter enim non eſſet maritus audiendus, negans filium ſuum
eſſe, ex ſua vxore natum, quamuis adulterium probaſſet, vt
in leg. miles. 11. § defuncto, D. ad leg. Iul. de adult. Nec cre-
dendum eſt Vlp. ibi loqui, quando euidenter conſtat filium
ſuſceptum ex commixtione viri, & eius vxoris, eſſet enim
fatua, & ſtulta definitio, ſed potius quando maritus, aſſi-
18 due commoratur, cum vxore. † Quem ſenſum, licet do-
cte ſentire videantur Palæot. libr. de noth. ſpur. fil. cap. 21.
Menoch. lib. 2. de arbitr. cent. 1. caſ 89. num. 12. & ſeq. Nec
multum diſcrepent, quæ de præſumptione, & probatione
filiationis agentes noue ſcripſerunt, Maſcard. de prob. vol. 2.
concl. 797. & 799. Petra tract. de prohibi. alien. fideicomm.
q. 11. nu. 240. & idem Menoch. lib. 6. de præſumpt. cap. 53.
me excepiſſe memoria teneo ab acutiſſimo, iux. aq. litera-
tiſſimo, viro, cum multis nominibus ſuſpiciendo, tum ma-
giſtro noſtro non pœnitendo Domino Aegidio Ramirez de
Arellano, olim in inclyto noſtro illo Salmanticenſi gymna-
ſio Legum Primariæ (quam appellant) Cathedræ moderato-
re, & in maximo collegio, Diuo Iacobo Zebedeo dicato
(vulgo Conchenſi) alumno, nunc Regio Senatore meritiſ-
ſimo, integerrimoque, in ſupremo Hiſpaniarum conuen-
tu, quem vt ipſius dignitas & eruditio expoſcit honoris cau-
19 ſa nomino † Cui veriſſimæ interpretationi, verbum *defini-
mus* nihil obeſt, quia illud interpretamur de breui quadam
oratione, & ſententia, & ad regulam exactam, etiam doctri-
na, vt ſæpe citata, l. mora ibi, *ad ſit ab is eſt bo us rei definitio*,
eſtque ſimiliter exemplum in leg. teſtium fides, §. 1. ibi, *nullo
certo modo ſatis definiri poteſt*, D. de teſt. & in l. ſuus quo-
que 4 §. puto, ibi, *Puto recte genera iter definire*, & ibi, *Pro-
pter quæ ad generalem definitionem recurrendum eſt*, D. de
bæt. inſt. & in l. 1. in princ. verſic. *quæ definitio*, D. de regul.
Cat. & in l. Carbonian. 167 §. ſulphurata, ibi: *Atque can-
20 dem habebunt definitionem*, D. de verb. ſign. † & magis in l.
omnis definitio. 202. (quam ſic accipi volo.) D. de reg. iure
vt ſit textus. *Omnis definitio in iure eſt periculoſa, parum
(ſiue vt alij legunt rarum) eſt enim, vt ſubuerti non poſſint*
hoc eſt omnis generalis determinatio & ſub regula facta
traditio, periculoſa eſt in iure, cum ex variis cauſis & rerũ
circumſtantiis ius varietur, & ſæpe flectatur, id eſt plures
fallentias, & exceptiones habeat, arg. l. ſemper 147. & in l.
in toto iure 80. D. illo tit. l. vxorem §. feliciſſimo. 41. D. de
leg. 3. & melioris tex. in auth. vt ſine prohibit. matres, in pr.
iuncta gloſ. ver. *exiſtimarunt*, coll. 7. auth. de non alien. reb.

Eccl. §. vt autem, coll. 2. quam expoſitionem præſcripſit Acc.
in d. l. omnis definitio idem in d. §. puto, ibi. *definiri*, expli-
cant Reb. ad d. §. ſulphurata, Faber Reuard. & recentiores
ad d. l. omnis definitio, Vigl. in princ. Inſt. de teſt. Ant. Aug.
lib. 3. emend. cap. 9. Coraſ. lib. 2. miſcell. cap. 6. Mantua, in gl.
iuris 1. par clauſ. 1. cap. 5. & ſing. 187. Pinel. in Rubr. C. de
reſcind vendit. 1. par. cap. fin. nu. fin. & in ſpec e, d. l. mora,
præter Fulgoſ. ibid. & Coraſ. dict. cap. 6. Iac. Curt. lib. 2. con-
21 iecturarum ad fratrem, cap. 8. † Quamuis vulgarem illius
loci acceptionem defendere conetur Med. lib. 1. de defin. in
prin. ex num. 7. Mend. lib 1. diſput. cap. 8 num. 9. contenden-
tes Vlpian. eo loci, de exacta, & vera definitione, quæ rei
eſſentiam oſtendit, de qua Cic. & aliis, in locis ſup. à nobis
relatis, num. 3. loqui. Valeant tamen ii cum ſua opinione, &
errore, atque omnis qui veritate exoptat ſibi perſuadeat (ſi
cum ipſis falli noluerit) huius nominis, *definitio*, veriſſimam
& propriã ſatis eãeſſe acceptionẽ, quæ noſtræ arridet inter-
pretationi, quod & ex probatis auctorib. cõſtat vel ſaltim illo
in *Som. Scip.* Tull. teſt. dũ ait. *Sic habeto omnibus qui patriã
conſeruauerint, adiuuerint, auxerint, certum eſſe in cælo, ac
definitum locum, vbi beati æuo ſempiterno fruantur.* Item
& in lib. de Orat. *Siquis vniuerſam, & propriam Oratoris
vim definire, complectique vult.* Et alibi. *Philoſophi cau-
ſam, aut controuerſiam appellant, eamque tribus ſiue, aut de-
liberatione, aut laudatione definiunt.* Eodem modo Plin. de
fol. arbor. deciduis loquens lib. 16. cap. 22 definitionem ac-
cipit. *Falſa (inquit) definitio eſt non decidere his, quarum
ſuccus pinguior ſit.* Extantque plurima alia bonorum au-
ctorum teſtimonia, quę noſtram hanc acceptionem elegan-
ter confirmant, Ex quibus omnibus ſatis apertum (ni fa-
lor (relinquitur legem illam, l. g. *Mora*; C. de viur. Azoni. &
ſequacibus nihil aſtipulari, cum mora ibi non definiatur; ſed
quando ea committatur M re dubites.
22 Sed idem ipſe Azo, qui de tũ ioncoi mora impoſſibilem
putauit, eam definit in d. Rubr. C. de vſuris, num. 7. quam
nullis mutatis tranſcripſit Acc. in d. l. mora, verb. difficilis,
quæ communiter approbatur, Iaſ. in l. quod te mihi, num.
3. D. ſi cert. pet. quam tamen ibi retuli, & improbat Bolog.
in Repet. ex num. 5. & diſplicet Albet. in ſuo diction. verb.
Mora, qui aliter eam definit, & imperfectè, licet placeat
Cortel. in ſing. verbo. Mora, aliter Salic. in d. l. quod te mi-
hi, in princ. & tract. de mora, in princ. nu. 1. quæ frequen-
tiori interpretum calculo recipitur ſecundum Soci. in dict.
l. quod te, mihi, n. 1. Ripa ibi, n. 2. & Bolog. d. nu. 5. qui illam
non inepte reiicit; vbi Dec. poſt Oldrad. & Fulgoſ. aliam
refert, in 2. lect. num. 7. Aliam ibi Sadole, num. 24. Aliam
eo loci Praton. 2 Aliam Iaſ. in l. mora rei. 88. num. 4. D. de
ver. obl. Aliam idẽ Iaſ. in l. ſi mihi, & tibi. 12. §. ſiquis ſeruos,
num. 7. D. de legat. 1. & in l. ſi ita quis promiſerit. 135. §.
Seia cauit, num. 18. D. de verbor. oblig. Aliam Alex. in l. oñ
hoc. 4. num. 6. C. vnde leg. & ante eos aliam Acc. in leg. fin.
C. in quibus cauſ. in integ. quam ſeq. Belon. relatus per Ga-
briel. lib. 11. comm. opin. 2. tom. cun. c 25. A iant Lutſol. de
apicib. iuris tract. de mora axio. 1. Aliam Mudæus, in l. Iu-
lianus. §. 1. D. de actio emp. Aliam Ferret. tract. de mora,
col. 3. Aliam Sipor. tract. etiam de mora, cap. 1. nu. 5. Aliam
Forçat. eodem tract. 1. p. num. 3. Aliam Bolog. iam relatus,
nu n. 6. & in l. ſi inſulam 84. num. 11. vbi nouam aliam cõ-
geſſit ex omnibus Nigr. num. 11. Aliam Cuiac. in l. ſi ex le-
gati cauſa 23. liter. A. D. de verb. oblig. & tract. 3. ad Afric. in
l. hominem 37. D. de mand. col. 4. ad fin. & eodem tract. 8.
in l. cum patri fam. 27. liter. A. D. de viuris. Quæ omnes de-
finitiones large ſumptæ pro quadam deſcriptione demon-
ſtrante aliquam rem, ſeu dante notitiam qualitatum rei,
poſſent ſuſtineri, plurimas enim moræ qualitates, veras, &
approbatas inſinuant; ſed tamen eas pro vera terminorum
definitione, ſi accipiamus, plane corruent, quoniam vero
genere, differentia, & aliis aſſentialibus definitionibus, ca-
rent.
23 Vnde, iis omnibus omiſſis, quæ Hoto. de verbis iuris, ver-
bo, *Mora*, & libro 2. obſeru. cap. fin. placuit, & à communi
verbis, non effectu diſcrepat, eſtque à nobis in §. quod ſi
fugerit, numero 7. Inſtitu. de emption. & vendit. ſequuta,
ampleccten-

Digitized by Google

amplectenda eſt, vt mora ſit. *Culpa prætermittendi of-
fi y in ſolue do,vec p en lo ve d bito, que alteri damnoſa
eſt.* Hæc eſt elegans,breuis,& perfecta definitio, quæ om-
nes optimæ defin tionis partes complectitur.
24 Deſideratur enim(vt bona ſit)ne quid diminutum,nè ve
quid ſuperfluu n contineat, ſic docente Philoſopho Top.
lib.6.cap.1.quod & Tull lib.1.de Ora. & ad Brut ſæpe re-
tulit,& noſtri latè tractant,ad l.s.§.1.D.de dolo,& d.l.om-
nis defin 202.D.de reg.iur.
25 Rurſus & conuerti debet cum ſuo de finito. vt vbicum-
què ſit definitio,poſſit ibi eſſe.& definitum,& è contra:vbi
definitum,ibi & definitio & ſi caſus aliquis contigerit, in
quo ſubſtantia,& quidditas definitionis non comperat de
finito, deſinet ſub tali definitione comprehendi. Oportet
.n.(inquit Ariſt ſup.)*hom nis definitionem de homine veri fi
cari,& ſi aliquid formaliter alij cōpetat, eādē cū alio eodē
inſtanti habebit naturam, cum illud naturaliter ſit tale cui
competit definitio talis.* Vlp.in l.1.§.1.D. de dolo, & in l.
Quin.Mut.29.§ cum aurum,D.de aur.& arg leg. Cai. in
l.mortis cauſa capitor.31.in prin.D.de don.cauſ.mor.pro-
ſequuntur eleganter præter ordinarios iu dictis locis,maxi-
mè Vell.Gueu.lib.ſing.de dolo,& eundem in notis ad Top.
Cic.6.2.num.4 Cag. & Dec.ad d.l.omnis definitio, idem
Dec.ad Rub num 4.ſup.de prob.Mend.lib.1. diſp. cap.8.n.
1. & ante eos Abb.iu Rub.de ſent. excom. latè, & doctè
Ener. in centum locis, cap. 44. à definitione ad definitum,
26 lat.in rub.num.22.D ſol.matr.† Item, vero genere,& dif-
ferentia debet conſtare, vt latè ex Philoſopho probant
Agric.& Theitemius, lib.1.de inuen.Dial.c.5.Bar. & poſt
27 cum alii ad l. 5. D.de teſt.† Hæc cum noſtra ſuccincta
moræ definitio contineat,ab omnibus,quibus placitura eſt
coniuncta breuitati veritas,probatam iri ſuſpicor. Diximus
28 Culpa,loco generis,† nam & latiſſimè patet, & multiplex
eſt,vt traditur,in l.Quod Nerua 32.D.depoſ.in l. contra-
ctus.24.D.de reg.iur.in l.latæ culpæ.223.D.de verb. ſign.
in cap.vn.ſup.de com. io e p. bona fides 3, de depo. cum
ſimil.cuius omnes ſpecies & gradus accuratè, & recenſui-
mus,& explicauimus. in ſi.item is qui, ex num.59. quibus
mod.re contr.obl.poſt eruditum Madera,lib.ſing.ani.c.17.
ex num.2. quod autem mora,ſit dilatio culpæ ſocia cuique
patet,præſertim,ex l.2.C.vt int.cer.temp.crim.quæſt.term.
29 Nec mora dici poteſt, quæ inculpata inuenitur, l. pecu-
nia fænebris,9.§.fin.D.de vſur.Quo reſpicit celebris illa in
terpretum diſputatio. *Vtrum ad incurrendā moram opor-
teat præcedere dolum ſaltem præſumptum, vel ſufficiat pro-
cedere culpam?* quam poſt ord.interpretes, & repetentes,
in leg quod te mihi. D.ſi cert.petat.& Petr.Gregor.3.par.
Sintag.n.lib 21.cap.14.num.6.& 7. latè examinat Barbo.
in l.ſi mora.40.num.5.D. ſolut.matrim.omnino iuxta eam
videndos,& qui cauſari poteſt merito aliquid, qua re non
ſoluat creditori,aut quare oblatum creditor non recipiat,
iam culpę ex pars eſt, & moræ, l.ſciendum. 21. D. eod.
l.ſi ſoluturus.3.D.de ſol.ergo mora innocēs nō eſt mora.
Proinde adiunximus. Prætermittendi officii,vt oſtendamus
moram committi,cum quis non facit id ad quod alias te-
nebatur. Mora namque in non faciendo conſiſtit.l.in fidei-
commiſſi.3. l.cum quidam.17.§.ſi a pupillo,l.ſciendum.21.
D.de vſu.not.Molina, in Emp.iur.1. part.tit.8. num.36.
Vnde ſi debitor exceptione perpetua ſe tueri poſſet,non
cōſtitueretur in mora per interpellationem quia non præ-
termittit officium,cū non teneatur cū effectu,leg.lecta 40 §.
pen.verſi Non enim, D. ſi cert. pet. cap.non eſt in mora,
60.de re iu.lib.6. Qua etiam ratione debitorem ante diem
ſolutionis interpellatum in mora non conſtitui, rectè
ſcribit I.C.in l.cum filius fam.49 §.fin. D.de verb. oblig.
Neque pupillum,quia licet interpelletur, interpellatio
non valet.ſcz.in l.ſi pupillus. 127.verſic *Nulla enim intel
ligitur mora ibi fieri vbi nulla petitio eſt,* D.de verb.oblig.
30 idem in lege nulla.99. D.de reg. iur. † in quibus mora
non contrahitur, non quia petitum non fuit, ſed quia
petendi ius non erat:ibi enim Scæ. noluit quidem moram,
ſine petitionem nō inueniri,ſed eam quidem pro mora mi-
nime haberi,vbi petitio interceſſit, te ſiea nulla ideſt nullius
momenti, vt præter alios rectè ea iura Briſ. interpretatur
lib.11.de verb.ſign.fol.468 part. 2. Vt cum dicimus, *nul-
lum teſtamentum*, quod factum mox vanum monſtratur,
l.inter cætera.30 D.de lib. & poſth. iunct.l 5.D.de iniuſt.
rupt.Inde dicitur, *nulla conditio*, in præteritum, ideſt effectu
carens, l.cum ad præſens,l.37.itaque,39. D. ſi cert. per.&
nulla ſtipulatio,l.certi cond.9 § quoniam, D. eo. ant enim
venditio nulla eſt, ſine pretio leg. inter patrem. 2.§ ſine
pretio, D.de contrahend emption.leg.inſulam,9 D.de præ
ſcriptis verbis.Quare cum petitio talis adfuit,quæ irrita de
claratur,moram non conſtituit,vt ſi pupillus ſolus interpel-
letur,quem idmodum Scæ.docuit,quem bene ſic explicat
Hotom.d.lib.2 obſer.cap.fin.in princ. Forcat.de mora.1 p.
num.9.ſentire videtur, Tiraq.de retract. *Lingag.* §.11.gloſ.
33 4.nu.4.† Sic etiam qui iuſtam cauſam habuit ignorandi
ſe debere,non conſtituitur in mora,l.qui ſine dolo malo.
64 D.de regul.iur.l.ſiquis, 24.verſic. *vtique ſi iuſtè*, l. pa-
ratum,47.D.de vſur.l.ſi ſeruū.91.D.de verb. oblig & qui
iuſtam cauſam litigandi haber,& ſi retardetur, non tamen
34 moram facit.Tiraq.d.tract. *L gnag er*,§.4.gloſ.2.† Habetur
in ſuper in definitione,verbo. *In ſoluendo*, quia mora ple-
rumque per debitorem committitur, iuxt. text. noſtrum in
hoc cap.poſuit,& infinita alia iura quæ ſupra num. 11. in
35 ſignificatione verbi, *Mora*, obſeruauimus. † Quia tamen,
& per creditorem mora fit.l.ſemel mora 27. D. ſol.matr.l.
qui decem.62.& in d l hominem.37. D de ſolut. l. ſi ſolu-
turus.9.D.eod.l.ſed ſi alia.17 D.de conſt.pec.l.illud.17.D.
de per.& com.rei ven.l.acceptā.19.C.de vſur.l.2.C.de iu-
re emphyt.adiecimus, *in recipiendo ve debito*. Itaq.ſiue de-
bitor, ſiue creditor cunctetur nequit, ex dilatione culpæ
plenam moram perficit,probarunt ex iuribus citatis. Sali-
cet.de mora,in princ.num.2. Ferret.eodem tracta.col. fin.
n.31.Sapotta.tract.itidē,de mot.cap.1.nu.15. & Forcat.iā
relatus,1.p.n.3. Quæ verba *in ſoluendo, recipiendo ve debi-
to*, loco differentiæ ſcripta ſunt. Cum, & in aliis pluribus
caſibus ex culpa prætermitti officium poſſit,in quibus tamē
mora non contrahitur,argu.text.in dict.cap. bona fides. 3.
de depoſ.cum aliis ſuperius notatis.
36 Denique poſtrema verba,quæ alteri damnoſa eſt,oſten-
dunt,tunc demum propter moram agi poſſe, cum quis dā-
num ratione intereſſe patitur. De quo in leg. 1. D.de actio-
nib.emp.in l.vni.C.de ſent.quæ pro eo quod intereſt prof.
vel pœnæ quę in eius locum ſubrogatur, iu. §. vlt. inſt. de
verb.oblig.de quo latius nos inf.n.165.& ſeq.
Ex quibus omnibus iam quid ſit Mora,perſpicuè defini-
re licebit,cuius definitionem frequens Doct.turba inueſti-
gatu difficilem, inuentu pene impoſſibilem contendit. At-
que non minus anxiè in dagando verſatur, quā Ceres illa
legum inuentrix,cū filiā Proſerpinā amiſiſſet, in tractu Si-
culo,agros implens quæſtubus, & fœmineo violatu, vt eſt
in fabulis.
37 His ſic de Mora nomine, & definitione obſeruatis, eam
duplicem eſſe,Irregularem,& Regularem pro pleniori hu-
ius quæſtionis explanatione aduerto. Qui termini, licet a-
pud I.C.non inueniatur,doctrinę gratia rectè,vt & alii, ab
interpretibus,fuerunt inuenti,iuxt.gloſ.celebrem doctrinā,
verbo,ipſo geſtu,verſ.ipſo geſtu, in leg. ſi pupilli. 6.§. item
quæritur,quam exornat Bald.ibi,D.de negot.geſt.quos, nō
me fugit,conari alios tradendo, euertere Forcat.d.tract.
de mora. 1.part.num.7.quem hac in re ipſe ſequendum nō
duxi,eo quod hi aliis quibus communis frequentius vtitur
rei facilius cognitionem inſinuent, lateque ab omnibus
probentur, vt poſt repetentes, in dicta lege quod
te mihi, in ſ.dicta lege mora, in dicta lege ſi inſulam,
in l.vinum.22.D.ſi cert.petat.& eos qui tractatus de mora
ſcripſerunt(quorum ſigillatim ſingula ideò bapita non re-
cenſeo,ne nimis moroſa diſputationem faciamus) rite pro-
bauit Menoch.lib.2.de arbitrar.caſ.22. ex numer 6. Rod-
rig.libr.3.de ann.reddit.q.7. numer.91. Idem Menoch. in
add.ad lib.de arbit.ſub d.caſ.220.D.Ioann.del Caſtilo, lib.
2.controuerſiarum, cap. primo,numer.6, qui noſtra hæc
38 ſcripta videre potuit. † Irregularis eſt, quæ re ipſa
ſolummodo, nulla interpellatione vera, vel ficta

contrahitur, l. in minorum 3. C. in quibus cauſ. in integ. reſt.
de cuius interpretatione vtiliter Scnbar. lib. ſing. de ratioc.
adminiſtr. cap. 15. ex nu. 32. omnino circa eius legis praxim
videndus. *In minorum* (inquit Diocletianus) *perſona re ipſa, & ex ſolo tempore tardæ pretij ſolutionis recepta iure moram fieri creditum eſt.* Cuius etiã meminit Vlp. in l. ſiquis ita
legauerit. 3. §. ſi quis Titio. D. de adim. l. idẽ in l. Iulia. 14. §. ex
vẽditore. D. de act. emp. & in l. cũ vero is 26. §. apparet igitur,
D. de fideicom. lib. rurſus item Dioclet. in l. curabit. 5. C. de
act. emp. Cui præter Hieron. Cagnolum qui peculiares cõmentarios ad eam legem ſcripſit, adde Alexan. conſil. 147.
col. 1. lib 6. & in l. Iulianus, §. offerri, D. de act. emp. & in l.
de diuiſione, nu. 12. D. ſol. matr. Zoanettum, Rerum quotid.
39 c. 6. latiſſime Did. Couarr. lib. 3. variar. cap. 4. † Fitque abſque hominis facto legis miniſterio, quæ ſola conſtituit debitorem, ſiue poſſeſſorem in mora, & vigilat pro creditore,
vel domino, maxime odio delinquentis, quem iugiter accuſat, & cor eius lancinat, Vultur Titij iecur in inferis, l. in re
furtiua. 8. D. de condict. furt. Eo tamen caſu, cum re ipſa
mora fit, iudicis declaratione opus erit, qua illum talem mo-
40 ratorem eſſe declaretur. † Cum recepta magis Doct. traditio ſit, in caſibus illis, in quibus lex ipſo iure operatur, declaratoriam adhuc iudicis ſententiam requiri, vt affirmarunt
latiſſimè A. Barba. con. 5. col. 16. & ſeq lib. 1. poſt Iaſon. Dec.
Ruin. Cur. & alios, Tiraq. in l. ſi vnquam, verb. *reuertatur*,
41 num. 21. C. de reuo. donat. † Vt & in pœnis, quoties *ipſo iure*
pro crimine imponuntur declaratoriam iudicis ſententiam
nihilo minus neceſſariam eſſe probarunt omnes ex leg. eius
qui delatorem. 29. ibi; *Verum oportet conſtare prius, & de crimine pronunciare*, D. de iure fiſc. c. cum ſecundum 16. de
hæret. libr. 6. & nouiſſime, præter alios quos refert, reſoluit
Matien. ad l. 1. tit. 1. lib. 5. nouæ collect. Regiæ gloſ. 2. num.
4 Gutierr. lib. 1. Canon. quæſt. cap. 1. num. 4. Nec enim hæc
moræ commiſſio ſecum trahit executionem, ſed adhuc hominis factum expectat, ob id declaratoria ſententia requiritur, iux. doctrinam, cap. fœlicis de pæn. lib. 6. quam probarunt plurimi, quos refert, & ſequitur Menoch. 1. caſ. 220.
42 nu. 7. † Hæc autem irregularis mora pluribus caſibus contrahitur, quorum pleroſque congeſſit plena manu Accurſ. in d.
l. mora, ſcholio, *Difficilis*, v. ſic. *Specialiter autem*, D. de vſur.
quam late exornant Iaſ. in §. ex maleficijs, numer. 33 inſt. de
act. Bauer. tract. de mora 2 par. ex nu. 1. Salic. eod. tract. 1.
par nu. 2. in præamb. Ferret. de mora, col. 3. ex numer. 9. Sapor. eod. tract. c. 2. Forc. vbi ſup. n. 7. Repetentes omnes in
locis iam adductis, notanter Ripa, in d. l. quod te mihi, n. 2.
vbi poſt Alex. Parpal. n. 17. Luca, Parmen. tract. de fisco 5. p.
n. 34. Caualli. de vſuris, quæſt. 70. ex n. 537. Tiraquellus, de
priuilegijs piæ cauſæ priuil. 141 hic, Cuiac. in d. leg. ſi ex legati cauſa. 23. D. de verbo. obl. lit. B. vbi Segura ex num. 185.
& in add. ad eundem ibid. D. Perez, & 14. recenſet Menoch.
in loco prox. citat. ex n. 8. ad 25.

43 Regularis quæ ex perſona dicitur (id eſt interpellatione
perſonæ ipſius, quæ debet, vel cui debetur, Cuiac. ad Afric.
tract. 8. in d. l. cum patri familias. 27. D. de vſur. & in l. iuris
gentium 7. verſic. *pactorum*, lit. C. D. de pact.) & per interpellationem contrahitur, quoniam cum mora in facto cõſiſtat, d. l. mora. 32. D. de vſur. iunct. iux. eam adduct. ſup. ex
num. 13. probari omnino debet, vt in terminis poſt Purpurat. in d. l. vinum, n. 7. D. ſi cer. pet. admonet Maſcar. de probat. vol. 2. concl. 1070. num. 7. Ea probatio ex interpellatione neceſſario deſcendit, de qua omnino (vt eius inſinuat
definitio mox ſubijcienda) conſtare debet, ſiue tractetur de
conſtituendo aliquem in moram, quoad periculum interitus, ſiue quoad commiſſionem pœnæ, vt cum multis reſol-
44 uit idem Maſcar. d. concl. 1070. numer. 8. & 9. *Eſt autem* †
interpellatio admonitio, qua fit teſtato ſoluendi, vel accipiendi eius quod debetur, Cuiac. in d. l. cum patriſfam. & in-
45 de, *hæc mora erit contemptio huius admonitionis*. † Quæ
bifariam contingere ſolet, vel in iudicio, vel extra iudicium
& harum quælibet ſufficiens eſt, vt quis in mora conſtituatur; Atqui de iudiciali nemo eſt, qui ambigat, & per poſteriorem ſatis moram fieri probat ſæpè citata, l. mora. 32. D.
de vſur. l. Titia 89. §. vſuras, D. de leg. 2. l. ſi ex legati cauſa,
23. l. qui Romæ. 122. §. cohæredes, D. de verb. oblig. d. l. quod
te mihi, 5. D. ſi cert. pet. conſonat text. Reg. in l. 18. §. 11. p.
5. verſic. *E ſi quando la coſa ſeñalada prometieſſe alguno de dar, non dixeſſe ciertamente en aquel dia ge la daria, ſi deſpues de eſſo ge la pidieſſe el otro, à quien fue prometida, pidiendogela, è non ge la quiſieſſe dar, pudiendola fazer, dezimos que ſi muriere la coſa, deſpues de ſu muerte natural, que es tenudo de la pechar.* Vbi Greg. gloſſ. *pidieſſe*, eam leg.
Reg. ad extraiudiciali petitione intelligit, quæ ſententia vera eſt, vt poſt Acc. Bart. & antiquiores, cum multis obſeruat Menoch. d. caſu 220. ex n. 55. & cum multis Gracian.
lib. regul. cap. 118. n. pr. Barboſ. in l. ſi mora 10. nu. 10. D. ſolut. matr. & Maſc. concl. 1070. n. 14. limitanda tamen quando quis tenetur ſolum officio iudicis, non autem iure actionis, nam tunc ad probandum illum eſſe in mora neceſſaria
eſt iudicialis interpellatio, vt conſulendo cenſuit Ruin. cõſ.
185. n. 8. vol. 5. & indu. ex l. cũ poſtulaſſem, 44. D. de dãn. inf.

46 An autem vnica, an vero plures interpellationes, vt mora perficiatur, præcedere debeant, valde inter vniuerſos interpretes agitatum eſt. *Et vnicam interueniſſe ſat eſſe*, celebrioribus eorum ſententia recipitur, quam poſt Accur. in d. l.
mora defendunt ibi Bart. & cæteri, idem Bart. in d. § vſuras, n. 1. 3 idem Bar. in d. §. cohæredes, nu. 2. vbi Aret. 1. notab.
Iaſ. n. 9. Aret. nu. 21 idem Bar. in d. l. qui Romæ, §. Seia, n.
vbi Alex. & Iaſ. idem Bart. in l. de pupillo. 5. §. ſiquia ipſi prætori nu. 6. D. de op. nou. nunc. & eam communem eſſe, poſt
F... Tiraq. Camill. Plattum & alios, reſoluit Menoch. vbi ſup.
ex n. 46. Parpalia, in d. l. quod te mihi, n. 16. Alex. conſ. 19.
vol. 1. Segura, in repet. d. l. ſi ex legati cauſ. 23. ex n. 166. &
ibi in addit. D. Perez. Caſſan. in conſuet. Burgund. Rub. 4.
§. 23 nu. 15. vtcunque Ferret. tract. de mora col. 5. nu. 28. verſi.
reuertiſſime. Sapor. eod. tract. c. 2. n. 7 Forcat. eod. etiam tractat de mora c. p. num 9. Cuiac. tract. 8. ad Afr. in l. cum patre
f. m. 27. D. de vſur. lit. B. Pet. Greg. 3. p. Syntag. lib. 21 tit. 14.
num 4. Maſc. de probat. vol. 2. concl. 1070. nu. 11. Grac. lib.
Reg. reg. 118. n. 2. Barboſ. in l. ſi mora 10. n. 9. D. ſol. matr.

47 Pro qua communi ſententia, & quod *vnica tantum extraiudicialis interpellatio ſufficiat*, ad conſtituendum quẽquam in mora, vulgo primo adduci ſolet Pauli reſp. in dicta
lege Titia Seio, 89 § vſuras, D. de leg. 2. verſ. *Quamuis enim*
vbi ſic ſcripſit. *Quamuis enim conſtitutum ſit, vt minoribus xxv. annis, vſuræ, omnino præſtentur, tamen pro non mora hoc habendum eſt quam ſufficit ſemel interueniſſe, vt perpetuo debeantur.* Ex illis verbis, *quam ſufficit ſemel interueniſſe*, vnicam interpellationem ſufficere omnes autumant
Qui 2. mouentur Mar. & Põp. ſententia, in d. l. mora, ibi,
Si interpellatus opportuno loco non ſoluerit, & in d. l. ſi ex
legati cauſa, ibi, *Si aut interpellatus non dediſſet*, iunct. vulg.
alia eiuſd. Pomp. reg. & tradit. in l. boues 89. §. hoc ſermone
D. de verb ſig. *Hoc ſermone* (inquit) *dum nupta erit, primæ nuptiæ ſignificantur*, qua noſtri interpretes paſſim: & vbiq;
docent, ſermonem ſimpliciter prolatum, de primo intelligi
id eſt, primo, atque vno actu conſummari, perfici, finiri, ita
vt amplius locum non habeat 3. eis ſtipulatur, eam qui ſemel certior eſt factus, amplius non eſſe certificandum, probat l. 1. 9, vult D. de act. emp. cap. eum qui certus 31. de reg.
iur. lib. 6. Cum ergo vnica interpellatione, qui moratur certior iam factus ſit, non eſt, quare alias, & alias deſideremus.

48 Verum hæc arg. quibus communis fundatur, me parum,
aut nihil mouent. Nam I. C. verb. in dicto §. vſuras, ibi, *Quã ſemel interueniſſe ſufficit vt perpetuo deberentur*, non ad
interpellationem, vt communis arbitratur, ſed ad moram
referenda ſunt, vt ſufficiat moram ſemel committi, vt vſuræ
debeantur, iux. reg. l. cum quidem 17. §. ſi pupillo, ibi; *Vſuræ enim non propter lucrum petentium, ſed propter moram non ſoluentium infliguntur* D. de vſur. iunct. reg. dict. §. hoc
49 ſermone. † Quæ pro comm. non facit, cum ea in legis diſpoſitione non procedat, per tex. qui ad hac allegari ſolet, in
l. veluti, 7. §. hæc vox, D. de ed. quod late ſcripſit Tiraq. in d.
§. hoc ſerm. limit. 9. per tot. Rurſus neque vis de l. 1. §. ſi. D.
de act. empt. Nam qui certus eſt, adhuc ſolet certiorari, cũ
in citatoria admonitio eſſe debeat, vt declarat Bart. in d. §.
fin. nu. 3. Soc. iur. conſil. 34. num. 4. lib. 2.

Et in

Digitized by Google

Et inde Coraſ. lib. 2. Miſcel. cap. 6. Ferret d. tract. de mora. col. 3. ex num. 8 contra ſuperiorem communem expreſſe contendunt plures interpellationes neceſſarias eſſe; quibus argumenta, & rationes, vt eam quam tuentur ſententiã
51 munire poſſint, non deſunt.† Et 1. ex tex. l. ſi conuenisset. 4. D. de pign. act. hæc in verba. *Si conueniret de diſtrahendo pignore, ſiue ab initio, ſiue poſtea, non tantum venditio valet, verum incipit emptor dominium rei habere. Sed & ſi non conuenerit de diſtrahendo pignore, hoc tamen iure vtimur, vt liceat diſtrahere: ſi modo non conuenit ne liceat. Vbi vero conuenit ne diſtraheretur, creditor ſi diſtraxerit, furti obligatur, niſi ei ter fuerit denunciatum, vt ſoluat, & ceſſauerit.* 2. adducũt l. Aemil. Larian. alias Largian. 39. verſ. *venditor*, ibi: *Denunciationibus, vt pretium ſolueretur tutoribus ſæpe datis*, D. de minor. 25 ann. 3. mouentur expreſſa, l. ſi mandato Titij, 59 § ille illi ſalutem, ibi; Poſtea ſæpè conuentus mandator non reſpondit, D. mand. 4. eis fauet, d. l. qui Romæ. 122. ibi: *Reſpondit ſi Seia non ceſſaſſet ex ſtipulatione pecuniam offerre, iure vſuras non deberi*, D. de verb. oblig. quibus verbis continua interpellatio, & oblatio videtur deſiderari. 5. eis aſtipularis videtur, d. l. mora, 32. verſ. cum etiam, ibi: *Cæterum cum poſtea in ſui poteſtatem faceret, omiſſa eſt repetenti debiti inſtantia: non protinus per debitorem mora facta intelligitur.* D. de vſu. Quæ verba non vnicam, ſed multiplicem interpellationem, vt mora perficiatur, videntur deſiderare 6. facit d. l. qui Romæ § congredes, ibi; *Cum cohæres mulier cohæredis, liberorum tutores ſæpius teſtata conuenirent*, D. de verb. oblig. 7. l. C. verba in l. de pupillo. 5. § ſiquis ipſi prætori, ibi; Quaſi reperito denunciatione facta D. de oper. noui nunc. & auxilia, l. vp. in authent. Hacu i mos, ibi: *Tertio requiſitus iuriſdictionem ſuã amittat*, C. de Epiſc. & cler. Et ponitiſ. in cap. 1. ibi: *Vt ſi Epiſcopus tertio cum humilitate, ac deuotione requiſitus, &* de ſupp. negl. præl. Quę plures denunciationes exigere videmur. 8 induci poteſt, cap. 1. verſic. reſpondeo, ibi, *Quod ſi neque venerit ad tertiam vocationem hoc ipſo feudum amittat*, de milit. vaſſall. qui contum eſt in vſib. feud.

52 Sed iis non obſtantibus ſuperior commun. quæ iuris, & artis iuriſtæ principiis magis arridet, defenda eſt; quam præter iura ſuperius, inducta non obſcurè probare, videtur Vlpian. reſpõ. l. ſi is a quo, 3. § ſi ſemel. D. vt in poſſeſſ. legat. ſeu fide. *Si ſemel (inquit) fuerit ſatiſdatum, quaſi iam eſt, an etiam rurſus cautionem ſit, ſi forte dicatur egenos fideiuſſores eſſe datos & magis eſt, vt caueri non debeat. Hoc enim D. Pius reſcripſit Pacunæ Licinianæ. Ipſam enim facultatem eſſe expenſam ferre debere, qua minus idoneos fideiuſſores acceperit. Neque enim oportet per ſingula momenta onerari eum, à quo ſatis petitum.* Et in l. prohibere. 3. § illud, D quod vi, aut clam, dum ait. *Illud ſciendum eſt non omnibus momentis vim eſſe faciendam, ſed ſemel interueniſſe facta vis perſeuerat.* Pro qua etiam plura congerit Segur. in d. l. ſi ex legat. caui. ex nu. 167. D. de verb. oblig. nonnullóſque alios eiuſdem ſententiæ aſſertores referens, inter quos noſtra hæc ſcripta comprobans Menochio adde ad comm. de arb. ud no. 2 caſ. 320. num. 4.

53 Neque obſtant Ferret. & Cor. arg Non 1. ex d. leg. ſi conuenerit, 4. D. de pig. act. Nam omiſſa Bart. opinionem in d. l. Titia, §. vſuras num. 3. & in d. l. qui Roma § Seia, nu. 4. exiſtimantis ſpeciale ius in illius text. caſu animaduerſa, quem ſecurè ſequitur D. Perez iam citatus, nu. 166, quia ſpecialitatis rationem nullam reddit: verius opinor ideo ibi ter debitorem denunciari requiri, quia agebatur, vt non modo is, pro credito, ſed etiam furti teneretur, erat enim pactus debitor cum creditore de non diſtrahendo rem pignori datam, quare vltra cauſam crediti ad eum in mora conſtituendum erat etiam conſtituendus in mora, vt a pacto de non diſtrahendo recedere liceret, & inde vna ſola interpellatio non ſufficiebat. Ergo trina denuntiatio faciet, vt creditor eſtimatus à furto, & rurſus, vt vendat impunè ſolemnibus ſeruatis quod ſi debitor vrgeat ex pacto iuxta contractum poſito ne pignus venderetur, replicabit creditor, ſibi quoque non ſeruatam fidem à debitore, nec ſolutam maturè pecuniam & ſe contra Cretenſem Cretica

Antony Pichardi Pract. Inſtitut.

vti aſtutia, qui eſt Germanus illius loci ſenſus quem ſcripſit Menoc. d. caſ. 220. n. 31. & ante eum poſt alios Bruer. tract. de mora, 1. part. num. 18 Forcat. eod. tract. 1. p. num. 15.

54 Secundo Ferret. & Cor. opinionem non tuetur Paulus in d. l. Aemilius. Largianus, nam, exploſa interpretatione Iaſ num. 17. Decij, num. 14. Rubei, num. 181. in d. l. vinum 22. D. ſi cert. petat. aſſerentium, propter duplicem terminũ ſolutioni aſſignatum plures interpellationes fuiſſe neceſſarias magis veritati accidere, nulla ibi opus fuiſſe, cum dies eſſet appoſitus, per cuius lapſum, mora abſque interpellatione contrahitur, iuxt. l. magnum. 12. C. de contr. ſtip. & latius iof num. 67. Probatque in terminis, l. ſi fundus, 4. § Marcellus. D. de leg. com Atque ita dicendum eſt interpellationes ibi interceſſiſſe de facto, qualia ſunt omnia, quę eo loci referuntur, vſque ad verſ. putabam, quod vel ex eo apparet, quia interpellationes illæ nocere potius, quam prodeſſe poterat venditori, cum ex illis à lege commiſſoria in contractu appoſita receſſiſſe videretur, vt conſiderat Paul in verſic. dicebam, & notat Segura, vbi ſup. nu. 183. pateſque ex integra ſerie quæ ſic ſe habet, *Aemilius Largianus ab Omnio fundum Puteolanum lege commiſſoria emerat, data parte pecuniæ, ita vt ſi intra duos menſes ab emptione eius reliqui pretij partem dimidiam non ſoluiſſet, inemptus eſſet item ſi intra alios duos menſes reliquum pretium non numeraſſet, ſimiliter eſſet inemptus: Intra priores duos menſes Largiano defuncto, Rutiliana pupillaris ætatis ſucceſſerat, cuius tutores in ſolutione ceſſauerant, venditor denuntiationibus, vt pretium ſolueretur, tutoribus ſæpè datis, poſt annum eandem poſſeſſionem Claudio Telemacho vendiderat, pupilla in integrum reſtitui deſiderabat: vita tam apud prætorem, quam apud præfectum vrbi, procurauerat. Putaba bene iudicatũ, quod pater eius, non ipſa contraxerat Imperator autem Antonius motus eſt, quod dies committendi in tempus pupillæ incidiſſet, ea quæ effeciſſet, ne pareretur legi venditionis. Dicebam magis poſſe eam ea ratione reſtitui, quod venditor renuntiando poſt diem quo placuerat eſſe commiſſum, & pretium petendo, receſſiſſe à lege ſua videretur: nec me mouere, quod dies poſtea tranſiſſet non magis quam ſi creditor pign. diſtraxiſſet, poſt mortem debitoris, die ſolutionis finita. Quia tamen lex commiſſoria diſplicebat ei, pronunciauit in integrum reſtituendam. Mouit & illud Imperatorem, quod priores tutores, qui non reſtitui deſideraſſent, ſuſpecti pronuntiati erant.* Igitur cum ex abundanti interpellationes ibi interuenerint ius inde ſumi non debet, vt Cuiac. ſcripſit tract. 8. ad Af. in l. cum parti fam. 27. lit. B. D. de vſur. quæ eſt vera huius legis interpretatio, & de mente Bart in d. §. Seia, num. 1. quem ſeq. Bal. de mora. 2. p. nu. 2. ante cam non fuiſſe aſſequutum Menoch. d. caſ. 220. nu. 32. nec Sapor. de mora, 1. part. cap. 2. num. 44. cum. ex ipſius legis contextu non obſcure colligatur, & a Bart. vbi proxime tradita ſit, quomodo d. l. Aemil. illuſtratur, ex traditis iuxt. eam Rubeo, in l. non ſolũ, § morte, num. 378. D. de op. no. nunt. Anuib. in l. naturaliter, num. 250. D. de vſucap. Bald. Nou. in l. 1. § ſi quis ita, n. 43. D. de verb. oblig. Cald. in l. ſi curatorem, verbo, ſua facilitate, num. 39. C. de integ. reſt. Gom. 2. tom. cap. 2. num. 27. & cap. 11. num. 10. & 3. tom. cap. 11. num. 6. Sarm. lib. 1. ſelect. cap. 14. num. 3. quos videbitis.

55 Qua etiam ratione, non item obſtat d. l. ſi mandato Titij. 59. § illi, in qua plures interpellationes de facto interuenerunt, de quibus non erat quęſtio, ſed an morte ipſius, cui credita eſt pecunia, mandator eſſet liberatus, atque ita de interpellatione nihil definitur, vt obſeruat Menoch. d. nu. 32. & ſeq. Forcat. de mora, 1. p. nu. 13.

56 Præterea communi non obeſt dict. l. qui Romæ, 122. §. Seia hæres. D. de verb. obl. ibi; ſi Seia non ceſſaſſet, quibus verbis innuit Scęuola interpellationem vnam non ſufficere, ſed aſſiduè interpellandum eſſe. Nam Alciat. lib. 1. diſpunct. cap. 13. ſic legit. ſi Seia ceſſaſſet, vt ſit ſenſus, primam interpellationem ſufficere, & ſi poſtea debitor interpellaſe creditorẽ ceſſet, arg. d. l. Titia. §. vſuras ibi; *Quãſcum ſemel interueniſſet ſufficit*, verũ hæc literę mutatio reijcienda eſt ex Flor. C. in quo negatiua retinetur. *Si Seia nõ ceſſaſſet*, quam lectionem

Digitized by Google

nem magis probat Auguſt.lib.1.emend.cap.3. Corraſ.lib.2. Miſcell.cap.6.num.9. & in ſuo manuſcripto ſic legi teſtatur Menoch.d.caſu 220.nu.35.Robert.lib.2. recept.lect.cap.3. Quare dicendum eſt, eum tex.loqui in mora creditoris,(Solet enim, & creditor aliquando moram committere, vt ad illa verba definitionis, *in recipiendove debito*, ſup.nu.35.obſeruauimus) per quam ceſſat curſus vſurarum, ad quam requiritur, quod debitor non ceſſet pecuniam offerre, idcoque & deponere, & conſignare tenetur, l.ſi creditrici 6. l.ſi acceptam, 19 C.de vſur.l.fin.C.de vſur.pupil.ſcribit late, & nouiſſime Gaſp.Rodr.lib.2.de annuis redditibus,q.15.nu.1. cum ſeq.maximè nu.7.nu.9.nu.15 & num.27.& ita omnes conſentiunt, vt poſt Iaſ.Alciat.Neguſant.Bocr.& Molin.teſtatur Menoch.iam relatus,nu 36. & inde ille tex.ad interpellationem nihil attinet.

57 Deinde Corraſ.& Ferr.non iuuat d.l.mora,32.verſ.*cum etiam*, D.de vſur.quia poſt habitis aliorum interpretationibus, ita ergo Marc.reip.interpretor interpellationem vnam factam ſeruo debitoris non ſufficere, cum ſui copiam debitor deinde facit: quoniam tunc noua interpellatione opus eſt.fieri enim poteſt, vt dominus illius interpellationis notitiam ob ſerui negligentiam non habeat: quare in mora non conſtituitur, ſi præſens interpellari adhuc poteſt. Quam interpretationem mirum in modum adiuuat Vlpiani reſponſ. in l.item veniunt, 22 §.ſed ponamus, D.de pet.hæred. *Sed ponamus* (inquit Dominus) *denunciatum eſſe, non tamen ſerui: quia non ipſi,ſed procuratori eius denunciatum eſt:ſi ena eius ipſi denunciare exigit, & ideo non nocebit, niſi forte is cui denunciatum eſt eum certiorauerit,ſed non,ſi certiorare*

58 *potuit nec fecit*. Hæc Vlp. † Nec ferenda eſt Corraſ.d.lib. 2.c.6.& Plautij,in d.l.vinum,nu.23.ad d.l.mora interpretatio, aſſerentium, ibi etiam domino eſſe nunciatum, ex illis verbis, *cum etiam ſi ipſi, inquam domino denunciatum eſt*, nam ego ſic intelligo, quod etiam ſi ſufficiat ſemel perſonaliter ipſi domino nunciare, non tamen ſufficere ſi ſemel mediante perſona ſerui denuncietur. Inter hæc duo, differentiam Martinus ponit, & ideò in fine illorum verborum, *denunciatum eſt*, repetendum eſt affirmatiue illud verbum, *ſufficiat*. Præterea,& ea coniectura adiuuari poteſt, quia ſi negatiuè vellemus legere, non ſufficere ſemel dominio eſſe nuntiatum, quod deinde de ſeruo dicitur, eſſet ſine probabili dubiatione: cui enim eſſet dubium, quod ſi non ſufficit ſemel ipſi domino denuntiare, non etiam ſufficere, ſi eſſet domino, mediante ſerui perſona denũtiatum? Quam interpretationem viſus eſt ſentire Accur.in d. §. ſed ponamus, verb. *certiorauerit*, citando l. mora, & eam ſic illuſtrat Menoch. dict. lib.2.caſu 220.num.30.

59 Difficiliores autem explicatus Scæu.habet in d.l.qui Romæ,122. §. cohæredes,ibi: *Sæpius teſtato conuenit*: conſtat enim ex illo verb. *ſæpius*, non vnam, ſed plures interpellationes deſiderari: cum ea vox,in pluribus quam in duabus, aut ſaltim in ipſis verificetur, l.ſeruos.8. in verſic. *Bis aut ſæpius*, C.ad l.Iuliam,de vi pub.d.l. veluti. 7.§.hæc vox,in fin. D.de edend.l.mariti.29.§.qui quæſtium.D.ad l.Iul. de adult. l.fin.iun.Rub.C.ſi ſæp.in integ reſt.fuer.poſt. Cui difficultati, vt Bart.in d.§.idia,num.4.ſuccurrat, quem cæteri ſcribentes ſequuntur, exiſtimat, de facto ibi plures interpellationes factas fuiſſe: indeque non ſe qui eam ſæpius eſſe faciendã, vt ſup.num.54.ad d.l.Aemilius Largianus,& d.§ ille illi, obſeruauimus. Atque cum verba illa illa narratiua ſint, ius inducere non debent, vt olim ſcripſit Acc. in leg. vn. gloſ. magna, verſic. *Vel die tertio*, C. quand. non petent. part.

60 † Neque à verbis facti narratiuis argumentum tutum eſt, vt arg.d.gloſ.docuit Roman.in repet.aut. ſimiliter. 10. ſpecial.C.ad leg. Falcid.& conſil.134 col,2.& conſil.79.circa final.& conſil.191.colum.1.cui eſt ſimilis, in capit. auditis. 29.verb.*Ex poſto facto*,ad fin.de elect.ſup. gloſ. in cap. cum qui,2 verb.*non tener.s*,ad medium,de dolo,& coor.lib.6. & altera gloſ.in capit. 1. verb. *collationem*, de rerum permut. eod.lib.quod eſt omnium commune placitum, vt poſt Andr. Abbat. Imol. Alexand. Cum. & alius, quos longa ſerie reſoluit Iaſ.in dict.leg.vn.num.22. C.quand. non pet. part. & cap.& in dict.l.qui Romæ.122.§.Callimachus,num.6.& in §.cohæredes,numer,9. Diaz,reg.781. & pro reg.1.tom.reg. vtriuſque iur. lib. 11.col.550.traditum eſt, probatque in optimo caſu Alexand.conſil.74.num,13. volum.4. † Igitur

61 in dict.§.cohæredes,Scæuola,cohæredem mulierem cohæredis tutores ſæpius teſtato conueniſſe de facto referat, non eſt quare ex repetita iſta monitione, quam ex abundanti curioſa iſta, vel benigna mulier fecit, generaliter eam eſſe repetendam dicamus. Et inde generalem noſtri definitionem obſeruant, quod etſi plures interpellationes, vt mora perficiatur neceſſariæ non ſint: *ex communi ſententia*, quam defendimus; quia tamen ſolemnitates ſuperuacuæ vitiare negotium non ſolent, l.teſtament. 17. C.de teſtamentis, ſæpius teſtato conuenire tutum erit, ex notabili ſententia gl. in cap.cupientes.§.quod ſi per 20.verbo, *propoſite*, de electione, lib.6. eſſeique hanc non contemnendam cautelam, in hac interpellationum materia, docuit Bauer.de mora 1.par. num.2. Anxietas ergo iſta, de qua in dict.§.cohæredes, tuta eſt magis, quam neceſſaria: vt patet in eo, qui ſolo verbo poteſt nunciare nouum opus,& mauult adire prætorem, vel teſtato ſæpius nuntiare, l.1.§. quid ſit, D.quod vi, aut clam. d.l. de pupillo 5.§. meminiſſe, D. de oper.nou. nuot. Quam Bart.interpretationem ad dict.§ cohæredes, vt indubitatam (licet eum non referat more ſuo) obſeruat Cuiac. d.tract. 8.ad Afri.in l. cum patri. 27. lit. B. D. de vſur. Sed profectò hæc Bart.traditio,& exiſtimatio tuta non videtur, nam licet verba dict.§ cohæredes, *ſæpius teſtato conuenit*, facti narratoria eſſe fatemur nihilominus ius inducere debent. † Quo-

62 tieſcumque enim legiſlatoris intentio nititur ſuper narratis, ex eis argumentum ſudici, ſumique poſſe nemini dubium eſt, c.ſi Papa,10.de priu.lib.6.in Clem. 1.eod. tit. & ita ſententiam gloſ.in d.l. vn.C.quand.non pet.par. & c.ſup.num. 60.adducta in limit. Imol.in cap. cum Apoſtolica, de iis quæ fiunt à prælato, Alex.in leg. 1.num. 40. D. de offic. eius cui mand. Iaſ.in d.l.vni.num.21. C.quand.non pet.par. Diaz, in loco ſup. citato. Vnde cum tota illa Scæu.reſp.ſuper verbis facti narratiuis fundetur, vt conſtat ibi: *Reſpondit ſecundum ea quæ proponerentur ob ſtaturam doli mali exceptionem*. Sequitur ex illis argumentum optime deduci poſſe. Verum hoc argumento non obſtante, quicquid velint Bauer.Anu. 2.Iato,in d.§.cohæredes.nu.9. ſuperior Bart.interpretatio, tam vera eſt, quam veriſſima, & conſtanter aſſeuerandum illa verba (*ſæpius teſtato, &c.*) facti narratiua, non iuris deciſoria eſſe, vt poſt eum,& Cuiac.defendit Forca.d.tract. de mora 1.part.num.13. Neque Conſulti deciſionem ſuper narratis fundari, probant illa verba. *Reſpondit ſecundum ea quæ proponerentur, &c.* cum idem etſi vnica tantum monitio præceſſiſſet dicendum ſit, arg.l.hic putuit, de locat.& cõd. iunct.reg.d.l.boues, 89. §.hoc ſermone, D.de verb.ſignific. cum vbicumque monitio, ſiue interpellatio requiritur, de prima tantum id accipiendum ſit, quam interpretationem expreſſe confirmat Iuſt.in l.cum dubitatur,3.C.de iure emphyt.quo loci, cum dominum moneri, an velit meliorationes, ſiue emponemata emere, ſi emphyteuta illa vendere præſumat Imp.decernat, aliterque venditionem factam, ſi ex vi pactionis non muniatur, nullam eſſe ſtatuat, & emphyteutam inſuper, qui eam monitionem omiſit iure emphyteutico cadere iubeat; teſtationem hanc ſemel factam fuiſſe ſatis ſe probat, ſi poſt eam duorum menſium ſpatium lapſum fuerit, ibi: *Diſponimus atteſtationem domino tranſmitti* & ibi, *Et atteſtatione facta*, quibus verbis non plures, ſed vnam præceſſiſſe ſufficere non obſcurè probat. Igitur lex refert quid creditores cauti, curioſi, vel benigni fecerint, non quid faciendum fuerit, vt in d.l.Aemilius Largianus,39. D. de minor.& in d.l.ſi mandato,59.§.ille illi,D.mand.

63 Deinde etiam Corraſ.& Ferr.non iuuat Vlp.in d.l.de pupillo,5.§.ſiquis ipſi prætori,D.de oper.nou.nunc. Cui vt reſpondeant interpretes, in varias feruntur ſententias, crebriori tamen calculo ab omnibus in eam itum eſt opinionẽ, plures ideo ibi atteſtationes requiri, quia inferior ſuperiori proteſtatur, quo caſu trina requiritur, argum.d.authen.ſtatuimus,C.de Epiſc.& cler.& dict.c. 1.de ſuppl. negl. præl. quæ iura ſic accipi volunt; & ſuperiorem illam regulam, quam vnicam ſufficere docemur, tantum cũ par pari proteſtatur

Digitized by Google

teſtatur, veram eſſe, non ſi inferior ſuperiori, vel ſuperior inferiori, quia tunc trina omnimodo requiretur interpellatio ex iuribus proximè adductis: quæ fuit ſententia Baverij iam relati d. nu. 2. & ſecute eam reſoluit Add. Bart. in d. §. ſiquis ipſi prætori, lit. D. eſtque cōmunis reſolutio ex Hoſt. Ioa. And. Ant. de Butr. & alijs quos refert Maſcard. de prob. vol. 2. concl. 1070. nu. 12. licet, & eo etiam in caſu vnicam ſufficere plure probent, quos idem Maſc. ibi, num. 13. refert. Sed ego, licet ipſi, vt indubitatum id tradant, verius exiſtimo in d. §. ſiquis ipſi prætori, id non probari, cum ibi Cōſ. non plures interpellationes requirat. Neque contrarium probant illa verba: *Et ſi nunciauerit poſtea*, & illa, *Quaſi repetito die nunciatione facta*, quæ eum ſenſum, quem communis arbitratur, non habent; quod non obſcurè conſtabit, ſi Bart. & aliorum communis traditio ad illum text. an vera ſit nec ne diſcutiatur. Qui poſt Acc. ibi ſcho. 1. exiſtimat ideo, in d. §. ſi quis ipſi (iuxta communem) vnam, & aliam teſtationem requiri, quia durante magiſtratu, neque prętori opus nouum nunciari, neque in iudicium eum vocari poſſe conſtat, ex generali D. Adriani reſcripto, cuius meminit Paul. in l. pars literarum. 48. D. de iud. Vlp. in leg. nec magiſtratibus 32. D. de iniur. Vndè ne quod vna via, (vt vulgo dicitur) prohibetur per indirectum concedi videatur, ſtatuit Conſ. vt ſi opus prætori nunciandum ſit, ne actio pereat, vice nunciationis, quis proteſtetur durāte magiſtratu renunciare non poſſe, eoq; finito ſi rurſus nunciauerit repetito die nunciatio facta videbitur. In qua interpretatione in vna, & altera gloſ. ſubſiſtit Acc. ibi, cui noninuiti cæteri aſſentiuntur. Quam tamen ſuſtineri non poſſe arbitror: primò, quia ſi vera eſſet, pari ratione non poſſet proteſtari prætori ædificanti, ſicut nec nunciari: nam iſta proteſtatio vim nunciationis habet, eoſdemque effectus, quos operaretur nunciatio, producit, cum facta proteſtatione, ſi prætor ędificare vult, remiſſionem petere cogatur, ſe alterius iudicis iuriſdictioni ſubmittendo; vel ſatisdare cogatur, & ſic ab eo inuito aliquid extorqueretur, alias ędificatum deſtrui deberet, & inde ſolum eſſet differentia verbalis, non realis, contra reg. l. 2. C. comm. de leg. l. ſi prætor, 75. in princ. D. de iudic. cap. commiſſa. 35. §. porro, de elect. lib. 6. & inde à Bart. interpretatione receſſit Cuma. in d. §. ſiquis ipſi. Qui cum text. aliter interpretatur, cum tamen ibid. reprehendit Iaſ. poſt longam diſput. Bart. ſequutus.

Sed (ni mea me fallit opinio) quorſum hæc in d. §. ſiquis ipſi prætori, diſputentur ignoro, non enim ibi Conſultus agit de opere nouo prætori ædificanti nunciando, id enim durante magiſtratu fieri non poteſt, vt proximè notabat Cuma. ſed tantum Conſultus dubitat, quid iuris erit, ſi quis domino nunciare velit, iſque vel abſit, vel alio modo, ne ipſi nuncietur, latitet, an ipſi prætori eo caſu nunciare ſufficiat? & ſufficere ſcripſit ſi ſe interim non poſſe nunciare teſtetur, & poſtmodum cum potuerit nunciet, nam tunc quod retro ædificatum eſt quaſi repetito, die nunciatione facta deſtruendum erit. Igitur nunciatio, in d. §. ſiquis ipſi prætori, non prætori tamquam ædificanti ſit, ſed eo auctore; quia nullus in loco operis erat, quo prætore nuncietur, & qui domino renunciet, quo caſu proteſtatio, de qua ibi, neceſſaria eſt; quem intellectum, licet non firmet, præſentit Acc. ibi gloſ. in fio. & gloſ. ver. *prætori*. Ergo in d. §. ſi quis ipſi prætori, vnica tantum nunciatio domino fit, iuxt. illa verba, *& ſi nunciauerit poſtea*, licet proteſtatio antea prætori facta fuerit. Vndè Coraſ. & Ferr. ille text. ſic illuſtratus iam non fauet.

64 Quibus non item aſtipulantur verba d. auth. ſtatuimus, C. de Epiſc. & cler. & d. cap. 1. de ſupplen. negli. præl. nam cum ibi non par pari, ſed inferior ſuperiori denunciet, & eum interpellet, trina tunc requiritur interpellatio, ex doctrina Anton. in cap. cum cauſa, de offic. deleg. & in cap. ex literis, de conſt. quam ab omnibus ſequutam, & receptam aſſerit Bauer. de mora. 5. part. num. 3. Bart. additio nat. in d. §. ſi quis ipſi prætori. lit. D. Perez. in addit. ad Seguram, in dict. l. ſi ex legati cauſa, num. 166. D. de verb. oblig. & in eis iuribus ſpeciale ius animaduerti obſeruat Caſſan. in conſuet. Burgun. rubr. 4. §. 23. nu. 14. 15. vbi & alias plures limitationes ſcripſit, quem ſequitur Segur. in d. l. ſi ex legati cauſa, num. 165.

65 Denique dict. cap. 1. verſic. *Reſpondeo ibi; quod ſi neque venerit ad tertiam vocationem hoc ipſo feudum amittat*, de milite vaſſallo, qui contumax eſt in vſibus feud. communi non obſtat. Nam ibi non de vſuris ſoluendis, aut de quauis alia rei acceſſione, ſed de tota re prorſus amittenda controuertitur. Vndè iure debet iudicari ordine præcedente, ſi cauſam ingratitudinis dominus probauerit, hoc ipſo feudum amittere, ad quod neceſſario eum ad curiam dominus vocare debet, quod ſi non venerit iterum eum debet vocare, vſque in ſpatio trium, ſeptem, vel decem dierum, arbitrio eiuſdem curiæ terminando, & ſi nec venerit ad tertiam vocationem hoc ipſo feudum amittit, vt probat d. cap. 1. de mil. vaſſall. &c. & in cap. 1. §. eſt & alia, quæ fuit prima cauſa beneficii amittendi, in vſibus feud. & inde cum denunciationes illæ morem iudiciarium ſpectent ab earum forma diſcedere fas non erit, l. contumacia. 53. D. de re iud. l. ad peremptorium, 68. D. de iudic. niſi quatenus lex iudicis in manu temperamentum poſuit. l. non nunquam. 72. D. eod. & obſeruat ad ea iura Forcat. tract. de mora. 1. part. num. 13. Ex quibus omnibus, tam longè petitis, ſatis expreſſum cum communi relinquitur, verius multo eſſe, extraiudicialem interpellationem vnam, & ſolam in mora conſtituere debitorem.

66 Hæc autem interpellatio, de qua tam late ſupra diſputatum eſt, non vna, ſed *triplex* eſt; *Hominis*, & hæc aut iudicialis, aut extraiudicialis, quælibet etſi vnica rectè perficit moram iuxta proximè dicta. Legis, quando ipſo iure committitur mora, quam nos ſupra irregularem eſſe diximus, pluribuſque caſibus contraſi, nu. 42. oſtendimus. Tempo-
67 † rit, quando dies eſt appoſita in promiſſione, quæ pro homine interpellat, iuxt. leg. magnam. 12. C. de contr. & com. ſtipul. leg. in emphyteuticarijs. 2. §. ſin autem. C. de iure emphyt. l. pecuniæ fœnebris. 9. § viuarum, D. de vſur. l. libertis. 18. §. manumiſſis D. de alim. legat. l. ad diem. 77 D. de verb. oblig. l. ſi traiectitiæ. 9. D. de naut. fœn. l. traiectitiæ, 23. D. de obl. & actio. l. quoties in die n. 59. D. de verb. oblig. leg ſi fundus. 4 §. Marcellus, D. de leg. com. l. Aemilius Largianus. 59. D. de minor. l. vinum. 22. D. ſi cert. pet. l. Celſus. 27. D. de recep. arb. l. 1. verſic. *Nſi forte*, D. de penu leg. Idem probat expreſſe text. noſter in hoc cap. *potuit*, verſic. *Non obſtante quod ei*, & cap. licet. Canon. de electi. lib. 6. communi, de iure Regio, l. 28. ibi. *Ca entiendeſe que el dia del plazo à que deue pagar la rēta, lo demāda por el ſeñor, è a plaza al otro que la pague*, titul. 8. text. vbi eleganter notat Greg. Lopez, gloſ. *à dia cierto*, in l. 18. tit. 11. & melior in l. 8. verſ. *E por ende dezimos, que cada vno es tenudo de dar, ò de fazer lo que el prometio al plazo que fue pueſto para ello. E non ſe puede eſcuſar que lo non faga, maguer el otro non ge lo demande*, part. 5. & antea in leg. 35. quo loci late Greg. d. tit. at. part. 5. notarunt vniuerſi ſcribentes in locis proxime relatis, maximè in d. l. ſi inſulam, Bart. in l. ita ſtipulatus. Lamag. 2. q. nu. 41. D. de verb. oblig. receptus ſecundum Bolognetum, in eadem l. ſi inſulam, n. 36. Hotomanum, lib. 4. obſeruat. cap. fin. Pet. Iuan. de Anchart. deciſ. 68. nu. 13. ijdem omnes in d. l. magnam, & in d. l. vinum, vt per Alexand. ibi, nu. 3. Dec. eod. nu. 3. ſcripſit Plautius in præfat. ad dict. leg. quod te mihi, num. 16. D. ſi cert. petat. Segura, in l. ſi ex legati cauſa, num. 5. vbi in additionibus ad eundem Perez, ingentem Doctor. copiam, idem atque mantiuam retulit, D. de verb. oblig. tradidit cum ampliationibus, & limitationibus Bauer. tract. de mora. 2. p. ex num. 1. & ſi controuertat Ferrer. eod. tract. col. 4. ex nu. 11. Sapor. tract. itidem de mora. 2. part. nu. 52. Forcat. eod. etiam tract. 1. part. nu. 7. & a part. nu. 4. Cuiac. in d. l. ſi ex legati cauſa, litera B. & in l. ſi inſulam, 84. vbi latiſſimo ſermone Bart. Bald. Paul. Alexand. Iaſ. Ripa, Crotus Hannib Homodeis, Nigris, & nouiſſimè Bologn. D. de verb. oblig. & præter inf. referendos, num. 70. probat Maſcard. de probat. volum. 2. concl. 1070. num. 19. Quinimo & ſolus vnius diei, & vnius horæ lapſus, moram facit, vt idem omnes expræſſe fatemur, & docte ſcribit Robert. lib. 2. ſcot. cap. 17. Carond. lib. 3. verol. cap. 30. & nomina-

Digitized by Google

minatim, Decius, in d. l. vinum, nu. 9. & ibi Ruheus, numer.
98 108. † Et fortior ea mora eſt, quæ ex aduentu diei fit, quam quæ ex interpellatione contrahitur, ſiquidem hæc ignorantem moratorem non facit, illa etiam ignorantem comprehendit, l. in diem. 77. D. de verbor. oblig. explicarunt Pariſ. conſil. 19. Iaſ. in d. l. ſi ex legati cauſa num. 12. Men. qui alios refert, dict. caſ. 220. ex num. 42. cum ſequentibus.

His ſatis, ſuperque intelligere licet, quid hac vox, mora, ſignificet quid & quotuplex ſit, item quomodo contrahatur, ad propoſitæ quæſtionis veram intelligentiam, & dilucidationem.

60 QVæſtio igitur à nobis ſupra huic diſputationi propoſita, illa erat.

Vtrum die, & pœna adiecta, moræ emandationi locus ſit.

70 In qua quidem communi omnium conſenſu, negatiuam partem receptam video, vt ſcilicet in caſu moræ expiatio excludenda ſit; quam ſententiam ſcripſit Acc. in l. etſi poſt tres. 8. verb. *purgare*, verſic. *Primum quia fuit pœna*. D. ſi quis caut. quem ibi communiter omnes ſcribentes ſequuntur. Bart. num. 5. Bal. in lect. num. 32. in repet. num. 20. Paulus num. 4. Alex. nu. 9. & num. 14 Iaſ. ex num. 20 idem Bar. in l. ſi inſulam. 84. D. de verb. oblig. in num. 4 Iaſ. num. 15. Herculan. num. 40 Ripa, num 36. Bologn. num. 114. Boetius, conſil. 22 num. 4. Alexand. conſil. 158. num. 4 Odius. deciſ. Pedem. 72. num. 7 Hotom. lib. 1 obſer. cap. fin. Loriot. tract. de mora, axiom 26. Cligrian. 2. tom. comm. opinion. verb. *Mora*. pag. (mihi) 125. col. 1. in fin. Craſ. in diſput. de mora, dict. 2. tom. commun. opin. pag. 128. col. 2. Andora ibidem, verb. (*mora non purgatur*) pag. 130. col. 2. Dor. Fina. 2. tom. reg. vtriuſque iur. verb. *mora*. pag. 61. col. 1. verſic. *quarto mora*, poſt longam diſputationem, idem ſcripſit Salic. tract. de mora, quæſt. 2. princ. concl. 6. per tot. num. 6. vbi tandem in id, n. 27. non inuitus trahitur, communem dixit Sapor. eod. tract. cap. 2 num. 65. defendit Forcat. eod. tract. 3. par. numer. 17. nouiſſime Fachin. lib. 1. controuerſ. cap. 98. Anto. Fab. lib. 6. coniect. cap. 7. Carnc. tract. de locat. & conduct. 4. par. titul. de mora, ex num. 12. Valaſc. de iure emphyt. q. 5. num. 13. ex noſtris ſecure doctiſ. Greg. Lop. in l. 35. tit. 11. par. 5. Padill. in l. ſuper poſſeſſionum 9. num. 7. Cod. de tranſact. Gomez, in l. 33 Tauri. num. 3. Couarr. lib. 3. var. cap. 17. nu. 4. Matien. ad l. 7. tit. 4. lib. 5 nouæ collect. Reg. ſub glo. 3. num. 2 & Leon. à repetit. l. ſi pacto quo pœnam. 14. 3. par. repetit. ſub numero 1. C. de pact. Matien. in l. 10. glo. 2. num. 3. tit. 17. lib. 5. nouæ Recopilat. & cum aliis Gracian. lib. vn. reg. 397. num. 1 (qui vt obiter id admoneam ex hac communi opinione reſolutor in caſu leg. 33. Tauri. l. 7. tit. 4. lib. 5. nouæ Recop moræ emendationem admittendam non eſſe, vt in d. l. 33. num. 3 reſoluit Gom. & in eius addit Gom. 2 Cornelius Nepos, ſub d. num 3. Matienzo d. l. 7. glo. 3 num. 2. Mieres de mai. 1. par. q 46. num. 3. ad fin.) contendunt itaque omnes negatiuam hanc partem veram eſſe, & regulam, generalemque definitionem ſtatuūt *moram nunquam, ſi dies, & pœna adſint, eliui poſſe*, quibus peculiares rationes, & argumenta non deſunt quibus hanc, quam tuentur ſententiam munire poſſint.

71 Sed quod Doctores plurimis faciunt deſumptum eſt ex difficili Afric. reſp. relat. in l. Traiectitiæ. 22. §. de illo D. de obl. & act. qui iuncto princ. non leuiter communem hanc ſententiam probat hæc in verba. *Traiectitiæ pecuniæ nomine, ſi ad diem ſoluta non eſſet, pœna (vti aſſolet) ob operas eius, qui eam pecuniam peteret in ſtipulationem erat deducta, is, quia eam pecuniam petebat, parte exacta petere deſierat, deinde interpoſito tempore, interpellare inſtituerat. Conſultus reſpondit, eius quoque temporis, quo interpellatus non eſſet, peti poſſe pœnam: amplius etiam ſi omnino interpellatus non eſſet, nec aliter non committi ſtipulationem, quam ſi per debitorem non ſtetiſſet quominus ſolueret: alioquin dicendum, ſi is qui interpellare cœpiſſet valetudine impeditus interpellare deſiſſet, pœnam non committi.*

¶ *De illo ſane poteſt dubitari, ſi interpellatus moram ipſe fecerit, an quamuis pecuniam poſtea offerat, pœna nihilominus committatur? & hoc rectius dicitur. Nam, & ſi arbiter ex compromiſſo pecuniam certo die dari iuſſerit, reque per eum, qui dare iuſſus ſit, ſteterit, non commiſſi pœnam reſpondit. Adeo vt & illud Seruius rectiſſime exiſtimauerit: ſi quando dies, qua pecunia daretur, ſententia arbitri comprehenſa non eſſet, modicum ſpatium datum videri. Hoc idem dicendum eſt, & cum quid ea lege venierit, vt niſi ad diem pretium ſolutum fuerit, inempta res fiat.* Hactenus Afric. ex cuius verbis non obſcure colligitur, quod vbi dies, & pœna eſt, mora purgari (vt Doctores loquuntur) non poteſt.

72 Sequens arg. pro eadem communi præſtat Imp. in l magnam 12. C. de cont. & committ. ſtipul. *Magnam legum veterum obſcuritatem* (inquit) *quæ protrahendarum litium magnam occaſionem vſque adhuc præbebat, amputantes, ſancimus, vt ſiquis certo tempore facturum ſe aliquid, vel daturum ſtipuletur, vel quæ ſtipulator voluerit promiſerit, & adiecerit, quod ſi ſtatuto tempore minime hæc perfecta fuerint, certam pœnam dabit, ſciat minime ſe poſſe debitor ad euitandam pœnam adiicere, quod nullus eum admonuit: ſed etiam citra vllam admonitionem eidem pœnæ pro ſtipulationis tenore, fiet obnoxius, cum ea quæ promiſerit ipſe, in memoria ſua ſeruare, nō ab aliis ſibi manifeſtari debeat poſcere.* Quæ verba perſpicue demonſtrant, diem & pœnam moræ emendationi obeſſe.

73 Alterum arg. (ne hoc contemnendum) quod huic communi munia ſtipulatur, extrahitur de l. Celſus. 27 D. de arbit. vbi Vlp. ſic ſcripſit. *Celſus ait: ſi arbiter intra Kalendas Septembres dari iuſſerit, nec datum erit, licet poſtea offeratur, attamen ſemel commiſſam pœnam compromiſſi non euaneſcere quoniam ſemper verum eſt, intra kalendas datum non eſſe, &c.* Satis ergo his verbis oſtendit Vlp. eum qui intra Kalendas dare iuſſit, ſi non dederit, neque arbitri ſententiæ paruerit, poſtea offerendo, moram emendare non poſſe, quoniam ſemper verum eſt intra Kalendas datum non eſſe.

74 Quarto non longe à communi eſt, & illud quod de emphyteuta vulgo traditur, qui ſi à ſolutione canonis per biennium, ſi emphyteuſis Eccleſiaſtica fuerit, aut per triennium ſi priuata, ceſſauerit, omnimodo moram emendare non poterit, quin ſtatim à iure ſuo cadat, inſt. auth qui rem, C. de Sacr. ſanct. Eccl. ibi; *Aut emphyteuta cum canonem per biennium non ſoluerit, hac lege repelli poterit*, & in auth. de non alien. aut permut. reb. eccleſ. &c. §. ſcire autem emphyteutas, ibi; *Quo ſi biennio continuo non exſoluerint emphyteuticum canonem, fiunt omnino extranei emphyteumatis*, col. 2. & in auth. de alien. & emphyt. & c. §. ſi vero quis, ibi, *Aut per biennium non intulerit, quod ab eo promiſſum eſt emphyteuticum, aut locationis canonem; damus licentiam venerabilibus domibus ex qua locatio, aut emphyteuſis facta eſt, & antiquum ſtatum locationis ſiue emphyteuſis rei exigere, & eiicere de emphyteuſi, ſiue locatione*, coll 9. & magis ex l. 2. §. ſin autem, ibi; *Sed per totum triennium, neque pecunias ſoluerit, neque apochas domino tributorum reddiderit, volenti ei licere eum à prædiis emphyteuticariis repellere, nulla ei in poſterum allegatione opponenda ſed omnimodo eo, ſi dominus voluerit, repellendo, &c.* Codice de iure emphyt. Per quæ iura, Greg. IX. hic prorſus contraria, communem ſententiam reſoluit Afflict. deciſ. 174. numero 4. Gregor. Lop. in lege 28. tit. 8. parte 5. F. conn. libro 7. com. cap. 12. numero 9. Clar. libro 4. receptiou. ſentent. § emphyteuſis, q. 8. numero 15. ergo die, & pœna adiecta mora non emendatur.

75 Quinto pro hac communi huiuſmodi argumentum conſtruo. Iuramentum impedit moræ emendationem; ſed iuramentum ſortitur naturam actus cui adhæret, ergo etiam ſine iuramento elui non poterat mora, ergo à fortiori die, &

pœna

Digitized by Google

pœna adiecta expiatio exploditur. Diſcurſus iſte legitimus
eſt. Maior probatur ex recepta communi omnium conſen
ſu doctrina,in d.l.ſi inſulam,num.20.D.de verb oblig. quã
ſequuntur plurimi infra referendi, num. 189. Minor non
76 obſcure † deducitur ex vulg.ſent. Impe. in l.in lobitrati iu
ris,fin C.de non num.pec.in.l.qui iurato.16 D qui ſatiſd.
cog.l. ſi quis pro eo.57. D. de fideiuſſ. r. cap. quemadmo-
dum.25.ſup.de iure iur ex quibus pro reg. i 1 1 tom. reg.
vtriuſque iur. traditum eſt, ſemper iuramentum ſequi le-
ges,& conditiones quas, & contractus cui adiicitur quod
& prob it,l.27 verſic.Otro ſi 4 ç mos,tit. 11 part. 3 reſol-
uit cum aliis C marr.in cap.quamuis pactum,de pact. lib
6.1.part.§.3.num.10.& §.4 num.1.& in rub.de teſt 2 part,
num.12.&lib.2.var cap.14. num. 1. verſic. Quinto etiam
latè Garſi rt.lib.de iuram.confirm. 1.part.cap.57.qui plurea
retulit,ſed non Garſ.in l. ſi vnus.28. §. pactus ne peteret,
ſub verſic Veniamus ad tertiam quæſtionem.numer.66. &
num.68 D.de pact,Molin.ad conſuet.Pari a. par.§ 62.nu.
21.& in l. 1.ſi quis,§ ita, num.83. D.de verb,oblig T r q in
l.ſi vnquam. in præf.,num.149 & ſeqq.Octau.d. cit.Pede-
mon.42.& deciſ.92.nu 5 & 11. Ioſeph Ludou.deciſ.Peruſ,
47. qui omnes egregiè reg.d l.fin. C.de non numer.pecun.
proſequuntur, & illuſtrant. Cuius communis regula etiam
in ſtatutis, quorum naturam aſſumit iuramentum, probat
poſt Bar.in l.omnes populi, Dec.in cap.cum acceſſiſſent,n.
19.de conſt.vt videlicet ſi ſtatutum iuramento firmatum ſit,
& poſt modum reuocetur,vires etiam iuramenti deficiant,
quia & ſtatutum reuocatione fameſcit,de qua etiam re om
nino eſt videndus, qui cæteris latius rem hanc illuſtrat, à
Villadieg. in comm ad l.4. ex num.3. maximè nu.21. tit.5.
lib.5.del Foro iuzgo,& P.Molquecho,de diui.bon.lib.3.c.
6.num.55. Conſequentia autem rectè infertur,ergo ſeque-
la negari non poteſt.

77 Sexto in confirmationem eiuſdem communis fortiter
ſtringit Vlp.reſp.in leg.ſi fundus.4 §.Marcellus. D.de leg,
comm.vbi Vlp,Marcel.lib.20. Digeſt.dubitaſſe ita ſcribit, v-
trum commiſſoria locum habeat, ſi quis interpellatus non
ſoluat,an verò ſi non obtulerit,& arbitratur offerre eum de-
bere ſi vult ſe legis commiſſoriæ poteſtate ſoluere, quod ſi
non habet cui offerat,poſſe ſe ſecurum eſſe,ergo ſi habuit,
neque obtulit legis commiſſoriæ poteſtate ſolutus non erit,
& inde retinemus moram in ſolutione commiſſam propter
diem,& pœnam,vt ibi Conſultus præſenſit,non exploder.

78 Nec diſſimile eſt quod ſæpiſſime pro hac parte adducitur,
& ab eodem Vlp.in l t.verſic. Niſi forte. D.de penu leg re-
fertur; hæredem iuſſum vxori teſtatoris aliquid penoris da-
re, & ſi non dederit, nummos præſtare, habere obligatio-
nem penoris præſtandi,tamdiu quamdiu iis cum eadem pe-
cunia non contenderetur, niſi fortè aliud tempus, vel mente,
vel verbis teſtator præſtituerit, quo caſu non penum legi-
ſam, ſed pecuniam teſtatoris vxori dare cogetur, propter
dicti adiectionem, quæ adiuncta pœna moræ emendationé
impediet.quem tex.pro hac communi, præter alios,expen-
dit ibi Bar.num.6.

79 Pro qua poteſt, & octauo elegans Scæu. reſp.in l.Thais,
41.§.intra certa, D.de fideicom.lib.perpendi, vbi cum li-
bertas ſeruis ſi intra certum tempus rationes redderent reli-
cta eſſet,& per eos ſtetiſſet quominus intra præſcripta tem
pora conditioni parerent,non ideirco,quod poſtea rationes
velint reddere liberos fore,Conſ.ſcribit,quod nulla alia ra-
tione contingit, niſi quia tempus præſcriptum fuit,item, &
pœna quia conditioni non parentes ſerui manent, & inde
ex communi moram emendare non potuerunt.

80 Nono hæc communis ſuaderi poteſt ea conſideratione,
nam ſi vbi non eſt dies, neque pœna, mora non emendatur,
à fortiori iis adiectis eius expiatio impedietur. Antecé-
dens ſuadetur Paul.& Scæuol.auctoritat.in l.ſi ſoleg.27 §.
Colonus, D loca.& in l.ſi ita quis promiſerit,135.§ Seia
cauit, D.de verb.oblig.quibus in locis prædicti conſulti to-
lum intra modicum tempus arbitrio iudicis declarandum
moræ emendationem admittunt, ergo longo tempore, ma-
ximè internallo lapſo,etiam ſine die, & pœna mora non
eluitur.Paul.verba in d.§.Colonus,ita ſe habet. Colonus,ſi ei ſ

frui non licet,totius quinquennij nomine ſtatim agit,
etſi reliquis annis Dominus fundi eum frui pateretur nec e-
nim ſemper liberabitur Dominus eo quod ſecundo, vel ter-
tio anno pateretur fundo fruitionem & qui à conductione ex-
pulſus, in aliam ſe coloniam contulit, non ſufficturus duabus,
neque ipſi penſionum nomine obligatus erit, & quantum
per ſingulos annos compendij facturus erat,conſequetur; ſe-
ra eſt enim patientia fruendi,quæ affertur eo tempore, quo
frui Colonus alijs rebus illigatus non poteſt. Quod ſi paucis
diebus prohibuit,deinde pœnitentiam agit; & omnia Colono
integra ſunt, nihil ex obligatione paucorum dierum mora
minuet, hæc Paul.ſeq Scæuo. Seia cauit Lucio Titio, quod
mandante eo hortos emiſſet,cum pretium omne,cum vſuris
ab eo recepiſſet,ſe in eum proprietatem hortorum translatu-
ram, Deinde in continenti inter virum conuenit, vt intra
Kalendas Apriles primas vniuerſam ſummam mandator
numeraret, & hortos acciperet. Quæritur cum ante Kalen-
das Apriles non omne pretium cum vſuris à Lucio Titio
Seia ſolutum fuerit, interpoſito tamen modico tempore reli-
quum pretium cum vſuris Seia Lucius Titius ſoluere para-
tus ſit,neque Seia accipere voluerit, & vſque in hodiernum
diem per Titium non ſtet, quominus reliquum pretium ſol-
uerit, an ſi nihilominus Lucius Titius Seiæ pecuniam vni-
uerſam ſoluere paratus ſit ſtipulatu agere poſſit. Reſpondi
poſſe ſi non multo poſt obtuliſſet, nec mulieris quicquã pro-
pter eam moram intereſſet, quod omne ad iudicis cognitio-
nem remittendum eſt. Ex quorum reſponſis (quæ hic ideo
retuli,quia inferius à nobis non inepte exponenda ſunt) an-
tecedens non obſcure probatur, conſequentia autem aper-
ta eſt, arg.vt ſup.conſtructo, nam ſi poſt modicum tempus
moræ emendationem non admittunt,multo minus poſt diē,
& pœnam, quo caſu magnum interuallum præceſſiſſe ne-
ceſſe eſt.

81 Decimo Bart.& communiter ſequens conſideratio ſuadet,quod
vbi poſt diem, & pœnam debitor non ſoluit, duplex mora
contrahitur, altera ex interpellatione ſcilicet, quæ pro die nuo
facit debitorem interpella ex d.l.magnam,12 C.de cont.
& comm.ſtip.& late ſup.num 67.ſcripſimus,altera ex adie
ctione pœnæ Sed vbi adeſt duplex mora,eius emendatio nõ
admittitur,ergo die, & pœna adiecta itidem explodetur. Di-
ſcurſus optimus eſt,maior patet, minor probatur ex Bar.re-
cept.ſent.in d.l.ſi inſulam, num.16. D.de verb.oblig. quam
ibi communiter tenuit Iaſ.num 29. Ripa,num.76.latè Bald.in
d.l.eti ſi poſt tres. D.ſi quis cautio. repetentes omnes in d.l.ſi
inſulam, & vt indubitatum retulit Segura, in d.l.a ex legati
cauſa,ex num.83.& ibi in addit. D.Per.D. de verbo.oblig.
Gabr.2.tom.commun.opinion.lib.11.col.130. Menoc.reg.
2.relat.2.tom.reg.vtriuſque pag.91. col.1.ad nu.10.11. Euer.
in cent.locis,c.91.à loc. ationis geminatione,num.9. Capic.
82 decil.19.num 4.& Cephal.conſ 45.num.2. † Ideo qua cõ-
muni ſententia induci poteſt, cap.ſi cautio. 14. ſup.de fide
inſt.l.generaliter.13.C.de non numerata pecunia, in l.cum
de indebito.25.§.ſi .D.de probat.in quibus geminata con-
feſſio receptæ pecuniæ impedit exceptionem non numera-
tæ pecuniæ: quam ſententiam expreſſe vltra iura ſupra alle-
gata tenuit Alex.in l.ſi duo patroni,13.§.Marc.nu.3. D.de
83 iure iur.Alex. 1.tom.comm.opin.lib.7.col.461. † Rurſus
in confirmationem eiuſdem B.. non ineptè adducitur reg.
l.ſi mulier,22.C.ad S.C.Vell.vbi geminata renunciatio Vel
leiani, mulierem ab eius Senatus Conſulti auxilio excludit.
84 † D inde etiam arg.præſtat l.cum ſcimus,22.verſic. ſin autem,
C.de agr. & cenſ.lib.11.vbi licet ſola ſcriptura,vel confeſ-
ſio in qua quis enunciat ſe alterius adſcriptitium, neceſ-
ſaria ei non præiudicet,neque eius ſtatum mutet, ſi tamen a-
lijs adminiculis ſit approbata,vt quia alia ſcriptura,ſiue cõ-
feſſio interuenit, tunc ex vtroque genere obligationis, tam
ſcripturæ, quam confeſſionis, talem eum eſſe præſumendũ
85 eſt, qualem ſcriptis, & inter acta depoſuit. † Præterea, quia
geminata interpellatio,impedit moræ emendationem,iuxt.
text.qui ſingularis haberi ſolet,in d.l.traiectitiæ 22 §.de il-
lo,D.de oblig.& act.quem ſic accipi volunt Angel.Paul.&
86 Roman.in d.l.etti poſt tres. † Sed & illud meminiſſe iuua-
bit,quod licet coniugi,ſi caſte vixerit,relictum nubens non
amit-

Digitized by Google

ami tat, ex celebri traditione Bart. comm. recept. in d. l. muller. 22. § cum proponeretur, num. 5. D. ad S. C. Treb. Abb. t. in cap. vt clericorum mores, num. 5. de vit. & hon. cler. quæ fulciri non leuiter poterit, ex cap. Nycena ſynodos, 31. diſtinct. geminatas tamen ſi contraxerit nuptias relicto priuabitur, ſcripſit Ang. in auth. quo modo oporteat Epiſcopos, §. hæc autem de Deo, num. 12. coll. 1. quem ſequitur Euerard. d. loco. 91. à locutionis geminatione, num. 7. Ripa. in d. l. ſi inſula n., num. 77. † Denique aſtipulatur
87 reg. l. Balliſta. 32. D. ad S. C. Treb. qua actum geminatum plus quam ſimplicem operari traditum eſt, quod ibi late interpretes probant, & notanter tradiderunt Corſet. in tract. de verb. gemin. qui habetur, in 12. vol. diuerſ. doct. in antiquis Bruni tract. de augm. quæſt. 4. princ. num. 15. Gig. tract. de penſionibus, quæſt. 100. num. 5. Hippol. in ſing. verb. *geminatio*, & ad l. 1. ſub num. 38 C. ad leg. Cor. de ſic. Euerard. in dict. cap. 91. per totum, & antea, cap. 5. pag. 2 in fin. Perez, in addit. ad Seg. in d. l. ſi ex legati cauſa, num. 183. plura Coſta, in l. ſi ea cautione, fallent. 14. C. de non num. pecun. Pinel. in rubr. 1. part. num. 14. verſic. *Inde etiam*, & num 43. C. de bon. matern. & in l. 2. part. 1. cap. 2. num. 22. & cap. 4 num. 31. C. de reſc. vend. & infinitos retulit Gabr. lib. 7. com. 1. tom. verbo *geminatio*, & 1. tom. reg. lib. 7. eod. verbo *geminatio*, & concinit vulgaris Poeta.

Forſitan hæc aliquis (nam ſunt quoque) parua vocabit
Sed quæ non proſunt ſingula, multa iuuant.
Tu tantum numero pugna, perce ptaque in vnum,
Contrahe, de multis grandis aceruus erit.

Ex quibus quanta ſit vis geminationis apparet, de qua multa, etiam multa Iaſ. in l. fin. num. 6. col. 4. in princ. C. de inſtitut. Medic. reg. 4. Ricciard. in comment. de adempt. legat. in Rub. num. 15 Aluarad. de coniect. ment. defunct. cap. 2. ex num. 3. * Ex his in cauſis primogeniorum maſculinitatis geminatam vocationem, inducere fœminarum perpetuam excluſionem, ſic vt nulla poſſit contraria admitti, nec præſumptio, nec probatio, probant Decius, in l. fœmina, numer. 105. D. de reg. iur. Tiberius Decianus, reſponſo. 46. num. 74. lib. 2. Ant. Gabr. lib. 6. commu. opinion. tit. de verb. obl. concl. 6 numer. 14. Mantica, lib. 8. de coniectur. vltim. volunt. tit. 18. num. 18. Cephal. conſil. 451. num. 232. vol 4 Syluanus, conſil. 95. num. 11. G z dinus, conſil. 30. num. 1. Menoch. conſil. 10. num. 5. Mieres de maiorat. 1. part. quæſt. 22. num. 141.

88 Quibus inſuper ego, quoad Bart. opinionem attinet, addo, quod licet ſola dies moræ emendationem non impediat, vt in l. ſed ſi alia. 17. D. de conſtit. pecun. & d. l. ſi ita quis, § 35. d. §. Seia cauit, ſecundum eundem Bart. (ſic nunc accepto) item, neque ſola pœna ea l. qui Romæ. 122. §. Flauius Hermes, D. de verb. oblig. quod, & nominatim ſcripſit Sapon. tractat. de mor. cap. 4. num. 151. & ſeq. vtrumque tamen, ſi diſpoſitioni inſit, moram eluì prohibet, iuat. receptiſſimam hanc opinionem. Ex quibus omnibus, quid geminatio operetur ſatis conſtat, & minos argumentationis probata relinquitur.

89 Vndecimo, & pro communi opinione, illud argum. notari poterit, quod cum exceptio fit à lege mora emendari non poteſt, ergo à fortiori cum ſit ab homine impedietur: antecedens prob. ex Bart. recepta ſent. in d. l. ſi inſulam, nu. 29. quem ibi communiter amplectuntur poſteriores, Alex. num. 33. I. ſ. num. 31. Ripa, num. 82 Hippol. in rub. de fide iuſſ. num. 344. Don Fin. lib. 3. reg. 2. tom. diuerſ. regul. libr. 31. pag. 90. col. 2. Craſſ. in diſputatione de mora, quæſt. 19. quem retulit Gabr. 2. tom. com. opin. lib. 51. col. 128. & ibidem ex aliis repetit. col. 130 ingentem Doctorum copiam retulit Tiraq. in l. ſi vnquam, verb. *reuertatur*, num. 310 C. de reuoc. don. Diaz, reg. 476. Gom. 2. io l. 33 Taur. num. 3. Matienz. in l. 7. tit. 3. lib. 5. nouæ coll. reg. gloſ. 3. num. 2. & 3. Quæ probatur in l. ſi is cui. 19. D. de leg. 2. vbi Celſ. ſcripſit. *Is, cui legatus ſit Stychus, aut Pamphilus, cum Stych. m ſibi legatum putaret, vendicauerit, amplius mutandæ vendicationis ius non habet, namque etſi damnatus hæres alterutrum dare, Stychum dederit, cum ignoraret ſibi permiſſum, vel Pamphilum dare, nihil repetere poterit*. Præmiſſo

90 prius † pro inductione, dominium rei legatæ recta via à morte teſtatoris in legatarium tranſire. l. à Titio. 66. D. de furt. l. ſeruum filii. 49. §. ſi quis re. l. ſi ſeruus legatus, 111. verſic. *legatum*, l. ſi tibi homo, 58. §. cum ſeruus, D. de leg. 1. l. proinde. 8 D. ſi cert. petat. l. nam ſicut repudiante, 36. cum duabus ſeq. D. ad leg. Aquil. l. 1. col. 3. ad med. D. ſi quid in fraud. pat. not. vbique Bart. idem in l. Pomponius, 9. num. 3. D. de neg. geſt. & probat l. 35. verſic. *E aun dezimos que luego que el teſtador es muerto, paſſa el ſeñor o de la coſa que es aſſi mandada à aquel à quien es fecha la manda*, tit. 9. part. 6. Præterea, quod quando vna ex duabus rebus al-
91 ternatiuè debitis † ſoluitur ex legis diſpoſitione, obligatio in reſoluta transfunditur, l. cum ſine, 19. l. ſi primum, 24. D. quand. dies leg. ced. cum aliis ſimil. Quibus præmiſſis inquit dict. l. ſi is cui, quod ſi Titio fuerit relictus Stychus, aut Pamphilus, & is vnum acceperit ab hærede, non poterit hæres emendando moram, dicere velle ſe alterum ſoluere, neque legatarius. ſi alterum vendicauerit, amplius mutandæ vendicationis ius habebit: quia iam à lege obligatio alternatiua in reſoluta tranſlata eſt, vnde variatio non ad-
92 mittitur. † Conſequentia autem aperta eſt, ex vulgato axiomate, & iuris dicterio, quo docemur, mitius multo agi cum lege, quam cum homine, tria Accurſ. ſent. in l. Celſus, gloſ. 1. D. de arbit. quam amplectuntur Bart. in d. l. ſi inſulam, num. 9. Iaſ. num 22. & cæteri repetentes ibi. D. de verb. obligat. late proſeq. Abb. in cap. dilectus, de præbend. & non male probat reg. l. 33. verſic. *Po que mas ligeramente puede ome eſtorcer de la pena de la ley, quando cayere en ella, que de la que ponen los iuzgadores en ſu juyzio*, tit. 4. part. 3. cum autem dies, & pœna adiicitur, initio conuentionis ab homine fit exceutio, ergo eo caſu mora non emendabitur.

93 Quibus duodecimo ſiniſtimum eſt illud, quod communi non parum fauet, poſt litem conteſtatam moram non poſſe emendari, ea ſæpe citata l. ſi inſulam, 83. D. de verbo oblig. *Si inſulam, (inquit Paul.) fieri ſtipulatus ſim, & tranſierit tempus quo potueris facere, quandiu litem conteſtatus non ſim, poſſe te facientem liberari placet, quod ſi iam litem conteſtatus ſim, nihil prodeſſe tibi ſi ædifices*, vbi latiſſimo ſermone proſequuntur repetentes, at eadem ratio, quæ poſt litem conteſtatam moræ emendationem impedit, die, & pœna adiecta adeſt, ergo ſi interuenerint, & diſpoſitioni fuerint adiectæ, ex ratio moræ reiicietur. Maior argum. ex d. l. ſi inſulam conſtat, minor ſic probatur, nam omiſſis pluribus, de quibus per Doctores, in d. l. ſi inſulam, vera ratio quæ poſt litem conteſtatam moræ emendationem excludit
94 ea eſt. † Quia per litis conteſtationem quaſi contrahitur, l. 3. §. idem ſcribit, D. de pec. gloſſ. verbo, *ex parte*, in l. 2. §. fin. D. de præt. ſtipul. & inde amplius ab eo ſuper quo lis eſt conteſtata recedi non poteſt, cum nouus contractus celebratus videatur, & ſic iam ſuccedat reg. l. ſicut initio, 5. C. de oblig. & act. iunct. ibi a Doctoribus traditis, & gloſ. in l. in commodato, 17. §. ſicut autem, verb. *Non officium*, C. commod. & conducit l. poſt litem, 17. D. de procurat. Sed hæc ratio militat die, & pœna adiecta, cum initio conuentionis contractu principali non in pacto pœna præſtetur, ergo pars contumax, ex ſuperioribus pœnam non euitabit, quæ ab initio inter ipſos contrahentes adiecta fuit, & de ea alius quaſi ſecundus quidam contractus celebratus, à quo contumax, altera parte inuita, reſilire non poterit.

95 Quod argumentum iuuari poteſt ea conſideratione, nã creditor prouidendo ſibi de pœna poſt terminum ſolutioni debiti principalis præfixum, videtur velle, vt debitum ipſum principale offerri non poſſit, & per conſequens debitor ſi contractum non adimpleat, ne poſſit moram emendare, cui conuentioni debitor pœnam poſt diem promittendo annuere videtur, io idque, & vtrumque conuenire, argum. vulg. illius dicterij, cuius meminit pomp. in l. ſtatu liberum, 51. § fin. in fin. D. de leg. 2. permiſſum ſcilicet, ad tempus, poſt tempus cenſeri prohibitum, quod probat l. 2. C. de iure emphyt. & conducit l. cum prætor. 12. D. de iud. cum ſim.

96 His & illud ego pro communi adiungo, ex commiſſione ſtipulationis pœnalis, principalem obligationem nouari, l.

obliga-

obligationum, 41. §. fin. D. de oblig. & act. *Sed ſi na*[illegible] *fieri (ait) ſtipulatus ſim, & non feceris centum: videndum vtrum duæ ſtipulationes ſint, pura, & conditionalis, & exiſtens ſequēs* [illegible] *nō tollat priorē, an vero trāſferat in ſe, & quaſi nova* [illegible] *priori habeat quod magis verum eſt*, l. ſtipulatus, 125. in fin. verb. D. de verbor. oblig. vbi late ſcripſit Bart. & omnes, iidem in l. ſi pacto quo pœna n. 14. C. de pact. Greg. Lop. in l. 15. & 16 34 & 35. tit. 11 part. 5. ſed per nouationem primum debitum extinguitur, & in aliud trāsfunditur, l. 1. cum alijs ibi, D. de nouat. l. fin. C. eod. tit. §. pręterea,
97 l. 11 quibus mod. toll. oblig. l. 15. tit. 14. part. 5. † Ergo debitor notam e[illegible] primum debitum, quod iam non eſt, pro eo quod eſt, inluere non poterit, arg. l. 2. §. 1. D. ſi cert. pet. l. Paulus. 99. D. de ſolut.

Hęc ſunt vrgentiora argumenta, quæ à Doctoribus varijs [illegible] à nobis in vnum congeſta, eorumque nonnulla ex proprio Marte inuenta, & pro co[illegible] nouiter conſtructa, eam nonnulli iuuare, & Pontif. Greg. 9. decisionem in hoc verſic. *Niſi celeri ſibi &c.* euertere videntur, pro qua, & ſi alia poſſent adduci, ea omnia omittere decreuimus, tum quia ſub ijs comprehenduntur, tum etiam, ne nos qui de emendatione moræ diſputationem conſtituimus, inexpiabilem illam contrahamus.

98 Quibus non obſtantibus contrariam affirmatiuam partem, *moræ inquam emendationem dieī etiam, & pœna adiectam non eſſe denegandam*, aduerſus hanc Accur. Bart. & aliorum ſententiam ab vniuerſis ferè interpretibus ſequutam, non deſunt qui defendāt, cuius opinionis auctores laudantur P. de Bellapert. A. de Piſ. Ang. Lud. Rom. Fulg. & alij, quorum meminerunt Alex. & Iaſo. in d. l. ſi inſulam, n. 25. D. de verb. oblig. & in d. l. ſi pacto quo pœnam, C. de pactis, & omnino tenendam, etſi pro ea nulla fundamenta adducat, opinatur Ferret. tract. de mora, col. 11. n. 30. eleganter, & doctè Saporta eodem tract. cap. 4. ex nu. 133. & tanquam nouam neruoſe defendit Robertus, lib. 2. ſententiarum, cap. 18. quorum ſententiam, reclamante communi, vtpote melioribus rationibus, fortiſſimiſque argumentis comprobatam, quę eam manifeſte veram eſſe oſtendunt, & indubitanter tenendam docent, ſequi ex ſequentibus non dubitabo.

97 Primo igitur moueor expreſſa Gregorij Noni Pontificis authoritate qui in noſtro text. verſ. *Niſi celeri*, palam inſinuat. Eccleſiaſticum emphyteutam, qui à ſolutione canonis per biénium ceſſauit ſatisfactionem celeri, ſibi cōſulere poſſe moram emendando: quo tamen caſu diem, & pœnam eſſe negabit nemo, & ſup. num. 2. in initio diſputationis oſtendi-
99 mus. † Neque argumentum hoc eleuet, qui eum communi dixerit tex. noſtrum in emphyteuta Eccleſiæ loqui, in quo ſpeciale ius animaduertitur, vt aquitans cauſa moram emēdare poſſit; ſecus autem eſſe in priuato, cuius expiatio omnimodo reijcietur, quomodo poſt Alexand. Imol. I. F. Rip. & repetentes in d. l. ſi inſulam, accepit Couarr. lib. 3. var. c. 17. num. 4. Conan. lib. 7. cap. 12. num. 9. Greg. Lop. in l. 28. tit. 8. par. 5. Afflict. decis. 174. num. 4. Iul. Clar. lib. 3. recep. ſent. §. emphyteuſis, q. 8. num. 15. & communem reſoluit Craſſus, in diſput. de mora, q. 24. tom. 2. comm. opin. lib. 11. pag. 29. col. 1. & neminem referens Sap. de mora, cap. 4. num. 143. & potiſſimè cum multis Carroc. tract. de locat. 4. par. tit. de mora, num. 31. & ſeq. Fachin. lib. 1. controuerſ. iur. c. 98. Ceuall. pract. quæſt. comm. cap. 14. ad fin. Quia longè verius eſt, & in emphyteuta priuati, idem iure Canonico eſſe admittendum, per tex. qui expreſsè probat in c. propter ſterilitatem, 3. §. v[illegible]rum, in ſi. ſup. hoc tit. ibi: *Vel cum canonem per biennium non ſolu*[illegible] *ſibi ſatisfactione celeri non prouidit.* Vbi ei qui à priuato rem locatam habet ad breue tempus, permittitur moram emendare: ergo multo magis emphyteutæ hoc concedendum eſt, cum maius ius habeat, ob idque res difficilius ab eo auocanda ſit, vt reſoluit Craſſus prox. citatus Clar. in d. §. emphyteuſis, quæſt. 8. in fin. Præterea ſi Eccleſiæ commoda [illegible], quanto magis præſtat nulla poſt diem audita excuſatione emphyteutam fundi poſſeſſione iuſte expelli? Rurſus addo, cum de patrimonio Eccleſiæ, vel re temporali agitur, ſacros Cann. Princip. cōſtitutionibus adſtricti [illegible] omne iura autem ciuilia in ſancto Eccleſiaſt. [illegible] auth. qui rem. C. de Sacr. ſanct. Eccleſ. [illegible] ſup. num. 74. ijſdem igitur iuris regulis [illegible] Pontificij iuris, quibus ſanè non amplior terminus ſoluendi conſtitutus eſt, ſi ergo emphyteuta ceſſans in ſolutione canonis per biénium, celeri ſatisfactione poſtmodum ſibi conſulere ſtuduerit, poſt moram, modici temporis interuallum habebit, etiam cum dies, & pœna contractui acceſſit.

100 Sed quæ ſit celeris ſatisfactio, de qua Greg. IX. in hoc verſic. *Niſi celeri*, & in d. §. verum, grauiter controuertitur, quam antequam hinc habeamus exponere è re eſt, quę & variè explicari ſolet. & illa eſt notabilis opinio, vt celeriter ſatisfeciſſe dicatur, qui ante litem conteſtatam penſionē obtulit, arg. l. amplius non peti, 15. D. rem rat. hab. l. vn. C. de plus petit. per quæ iura id tenent Gratus, conſ. 49. in fin. lib. 1. Pap. decis. 123. Quod & videtur probari in d. l. ſi inſulam, n. 84. D. de verbor. oblig. ibi: *Quandiu litem conteſtatus non ſim, poſſe te facientem liberari placet. Quod ſi iam litem cōteſtatus ſim, nihil tibi prodeſſe ædificari.* Vbi poſt litem conteſtatam omnis ſatisfactio ſera eſt, non antea.

101 Verum hęc iura non loquuntur vbi pœna adiecta eſt, quo caſu nullibi exprimitur licere moratori vſque ad litem con-
102 teſtatam moram emendare. † Quare verior, & probabilior eſt ſententia, celerem ſatisfactionem intra modicum tempus arbitrio iudicis relinquendum fieri debere, quam ſcripſit Bern. hic in verb. celeri, ad fin. communis Iaſ. in l. 2. num. 84. C. de iure emphyt. Decio, conſ. 138. num. 7. vol. 1. & conſ. 452. num. 25. Afflict. decis. 73. Chriſt. Viuio, & Craſſo, quos ſequutus retulit Gabr. dict. 2. tom. comm. lib. 11. verb. Mora, pag. 125. & 129. & eiſdem, Dec. in l. auth. qui rem, num. 6. C. de Sacr. Sanct. Eccl. Cui opinioni fauet, l. 1. §. fin. ibi: *Cum dicit tempus, nec adijcit diem, ſine dubio oſtendit eſſe in iudicantis poteſtate quem diem præſtituat.* D. de iur. delib. in l. 1. §. expilatores, D. de effract. l. Diuus, 51. D. ad l. Corn. de ſic. l. aut facta, 16. §. fin. & l. reſpiciendum, 11. D. de pœn. l. ſeruos, 8. C. ad l. Iul. de vi, l. 3. § fin. C. ne ſanct. Bapt. reit. c. de cauſis, 4. §. 1. de offi. & pot. iud. deleg. c. in cauſis, 19. de re iudic. ap. fin. in fin. de tranſ. & quæ latè tradiderunt Tiraq. tract. de pœn. temp. in princ. ex num. 40. Rimin. in l. imperium, 3. num. 302. & ibi Bologn. num. 80. D. de iuriſd. omn. iud. Menoch. lib. 1. de arb. q. 11. num. 11. & lib. 2. caſ. 1. & ſeq. & in noſtro caſu, emendationis moræ, eam ſcripſit Scæu. in l. ſi ita quis promiſerit, 135. § Seia cauit, D. de verb. oblig. ibi: *Reſpondit poſſe, ſi non multo poſt obtuliſſet, nec mulieris quicquam propter eam moram intereſſet, quod omne ad iudicis cognitionem remittendum eſt*, & ſcripſerunt, præter ſupra relatos, Bauer. dict. tract. de mora, 3. par. in princ. num. 1. Sapor. eod. tract. cap 2. num. 3. & qui rem melius, & vtilius, quo ad praxim præſertim attinet, ampliationibus multis additis proſequitur Carroc. tract. de locat. 4. p. tit. de mora, ex num. 3. cum ſeq. pag. (mihi) 200. Quę deinde confirmari, non male poteſt, ex vera [illegible] l. mora, 32. D. de vſur. interpretatione (quam cum Areti. Ful. Ferret. & alijs ſup. obſeruauimus, num. 14.) vbi moræ definitio, hoc eſt quando ea facta ſit, iudicis arbitrio relinquitur: Si itaque modo, & quando celeriter ſatisfactum ſit, iudex ipſe arbitrabitur, cum contrariorum eadem eſſe ſoleat diſciplina, l. & ſi contra, 75. D. de vulg. l. pen. C. de ſolution. Euerard. in
103 cent. loc. cap. 75. à contrarijs ſeu oppoſitis. Sed & Iure Regio quo vtimur, eadem Bernard. & aliorum ſententia probata eſt per l. 2. tit. 14 par. 5. quæ in ipſam ſpeciem, & caſu, de qua noſtra diſputatio eſt, ſic habet: *E ſi ara* [illegible] *contienda ſobre eſto, por poco tiempo de mas de dos años, deue ſer librado por el aluedrio de el juez de el logar.*

104 Verum in eiſdem legibus Hiſpanis (quod mirum eſt) ex diametro repugnat l. 28. tit. 8. par. 5. hæc in verba. *Pero ſi deſpues de eſtos plazos ſobredichos, q. ſtieſſen pagar la renta por ſi ſin pleyto ninguno, faſta diez dias, deuela recebir el ſenor de la coſa, e ſi non non ge la deue tomar.* Quę poſterior ſanctio innui videtur decis. promiſſor, 21. §. ſi ſine die, D. de conſt. pec. *Si ſine die conſtituas*, inquit, *poteſt quidem*

diei to non teneri,licet verba edicti late pateant, alioquin,
& confeſtim agi reum poterit, ſi ſtatim vt conſtituiſti non
ſoluas:ſed modicum tempus ſtatuendum eſt, non minus de-
305 *cem,dierum, vt exactio celebretur.* † Quas leges Regias
vix ad concordiam reduci poſſe arbitratur doctiſ. Greg.
Lop.certa non perpetuo fœdere, & amicitia conciliari fa-
cilè erit,ſi verba d.§. ſi ſine die repetamus, vt ſcoſur ex eo
ſi,moram vſque ad decem dies emendari poſſe per emphy-
teuticarium à ſolutione ceſſantem. ex legis diſpoſitione,
non expectato iudicis arbitrio,ex d.§ ſi ſine die, ibi: *Non*
minus decem dierum. & d.l.28.ibi,*fallo di z dias*, vel mo-
dico tempore poſt,arbitrio iudicis relinquendo,ex d.l.3.ibi:
Deue cr i brado por alucdrio de juez.
106 Rurſus & ſecundo,contra communem facit, d. l. ſi poſt
tres.8.D. ſiquis cautio. *Et ſi poſt tres*, (inquit Caius)*aut*
quinque, pluresve dies,quàm iudicio ſiſtere reus promiſſit,
ſecum agendi poteſtatem fecerit, nec actoris ius ex mora de-
terius factum ſit: conſequens eſt dici defendi eum debere ex-
ceptione,ex quibus verbis,non obſcorè conſtat,die,& pœna
etiam adiecta,moram poſſe emendari.
107 Neque Caio ſatisfacier, qui cum Bart.in d. l. ſi Inſulam,
nu.4.dixerit,eum in ſtipulatione iudicio ſiſtendi, quæ præ-
toria eſt,l. qui,in qua mitius multo agitur,arg. leg. quod ſi
Epheſi.5.ibi;*In ſummo æquitatem ante oculos habere debet*
iudex, qui huiuſmodi actioni additum eſt, D. de eo quod
certo loco,& inde in ea moræ emendationem admitti: quã
Bart.interpretationem,ad d.l.etſi poſt tres, defendit Horo-
ſco eo loci,nu.5.Bolog.in d.l. ſi inſulam,nu.11. & in l.4 §.
Cato.ad 2.Bart. quæſt.ex num.402. D. de verb.oblig. Nam
duplici ratione exploditur.Prima,quia ea attenta, & in ſti-
pulationibus conuentionalibus etiam die, & pęna adiecta,
108 admitti deberet moræ emendatio, † quæ ab æquitate de-
ſcendit,l. ſi ſeruum.91.§. ſequitur, ibi: *Eſſe enim hanc quæ-*
ſtionem de bono,& æquo, D.de verbor. oblig. idem in l. ſed
ſi,alia,17.ibi;*æquum eſt ſuccurri reo*, D. de conſt. pec. vt &
(latius inf.nu.147.) quod & optima innititur ratione, quia
cum nunquam emendatio admittatur, niſi cum ius actoris
deterius factum non eſt,d.l.& ſi poſt tres, ibi; *Nec actoris*
eius ea mora,deterius factum ſit,l. vtique, 27. D. de recept.
arbit. *Vtique*(inquit Conſ.) *niſi eius interfuerit tunc ſolui*,
d.l.ſed ſi alia,ibi; *Nec vlla iuſta cauſa fuit non accipiendi*,d.
§.Seia cauit,ibi: *Nec mulieris quicquam propter eam mo-*
ram intereſſet,d.l.ſi in lege.27.§.colonus,ibi: *Et omnia co-*
lono integra ſunt,D.locat.& idem actor,dum offert reus ni-
hil amittat,cur non erit ſolutionẽ contentus; l. in ſumma.2.
§.item Varus,verũ *quamquam*,ibi: *Si velim aggerẽ reſtitue-*
re in agro eius,quod factum quidem mihi prodeſſe poteſt, ipſi
autem nihil nocet verum eſt, hoc æquitas ſuggerit etiam ſi iu-
re deficiamur, D.de aqua pluuia arcen. Plane hic eſt beni-
109 † gnæ legis ſcopus, vt omnia redigat ad bonitatẽ. & ęqui-
tatem, Vlp.in l.iuri operã.1.D.de iuſt.& iur.Pilato.lib.1. de
legib. de Gueu.inter noſtros non mediocris religionis, elo-
quentię,& iuris prudentiæ vir ad legem illam, ſe iuſt.& iur.
cuius paulo ante meminimus,li.4 Quam tamen moræ emẽ-
dationem in ſtipulationibus conuentionalibus,die, & pœna
adiecta,Bart.cum communi negat,ergo non ſolum propter
ęquitatem admittitur in prætorijs ſtipulationibus moræ e-
mendatio,cum ea ratione attenta in conuentionalibus reij-
ci non deberet. Altera ratio, quæ Bart.ſolutionem euertit,
ea eſt, quia ſtata cum in prætorijs ſtipulationibus, moræ
non reiicitur emendatio, die, & pęna interueniente, quo-
modo,inquit,procedit,d.l.& ſi poſt tres:quæ aſſertio apertè
110 ex iis conuincitur.† Nam *dupla ſtipulatio*,quæ in vendi-
tionibus adijcitur,iuxt.l. ſi dupla non promittatur. 2. D. de
euict.l.quod ſi nolit. 15.§ quia aſſidua eſt duplæ ſtipulatio,
D.de ædil.edict.prætoria eſt,l.1.§. ſtipulatio duplæ, iunct.§.
ſtipulationum,D.de præt.ſtip.Bolog.in d.l.4.§. Cato, num.
403.& ſeq.D.de verb.oblig.& tamen in ea ſemel commiſſa
pęna nõ emendatur,l.habere licere. 57. ibi; *Alioquin ſemel*
commiſſo ſtipulatio reſolui non poteſt, D de euict. Deinde &
111 † *ſtipulatio iudicatum ſolui*. Prætoria eſt,l.1.§. iudiciales,
l.2.§.incertam,D.de præt.ſtip.latè Bolog.prox.adductus,in
qua ęquè denegatur emendatio moræ,ac in conuentionali-
bus,l.ſi quis ad aliquem,3.§.ſi plures, cum l. ſeq. D.iudicat.
ſol. vbi in ſtipulatione, *iudicatum ſolui*, moræ emendatio
reijcitur;non enim ibi fideiuſſor, qui lite m conteſtatus eſt,
ſed reus defenſionem ſuſcepit, namque fideiuſſor nõ audie-
tur volens mora emendare, vt interpretatur poſt Duaren.
Foreat.tractatu de mora.3.part.nu.15.Cuiac. in d.l. ſi inſu-
lam,lit.A D. de verbor. oblig. qui aſſerit quoad morę emẽ-
112 † dationem à pari procedere ſtipulationes prætorias, &
conuentionales,conſentit Io.Sap.tract.de mora,c.4.n.135.
113 Vnde alii autumant in d.l.& ſi poſt tres,morę emenda-
tionem ideo admitti, quia pęnam interueniſſe non appa-
ret,ſed ſolum diem,poſt quem rectè mora emendari poteſt,
d.l.ſed ſi alia. 17. D. de conſt. pec. Pro qua ſententia primo
induci poteſt,adiectionem pœnę in facto conſiſtere, vt cõ-
ſtat, vnde cum in d. l. & ſi poſt tres, de ea nullum verbum
ſit,præſumi non debet,arg.reg.leg.in bello.12.§. factę. D.de
captiu. Deinde eidem opinioni aſtipulatur, leg. ſancimus
27. C. de fideiuſ. vbi nouo iure permittitur fideiuſſoribus,
qui aliquem intra certum diem iudicio ſiſtere promiſerunt
emendatio moræ ergo antea hoc principali debitori non
concedebatur, quia ſi hoc eſſet largitum, fideiuſſoribus,
quoque eadem exceptio competeret,ex reg.§. vlt. Inſt. de
replicat.quomodo,d.l & ſi poſt tres, interpretatus fuit an-
tiquus Bulga. cuius ibi meminit Accurſ. ſcb. *pluresve*, &
neceſſariam interpretationem ad eam leg.cenſet Iaſ.in d.l.
ſi inſulam,num.17.quam & ibi amplectitur Cuiac.lit.E.&
ſecutè A.de Leon.in repet.d.l.ſi pacto quo pœnam,3.part.
repetit.ſub num.1.ad med.C. de pact.
114 Verum ego(pręceptorum meorum veſtigiis inhęren-
do,quorum ſententias ſequi, & defendere ſemper innitor,
celebri Iul.& Iau.ſententia motus,illius,in l. dicere,23.ibi;
Caſſius vero magiſtri ſui ſententiam bene excuſat.D. de ar-
bitr. huius in l.paterfamilias,12.ibi: *Me illud maxime mo-*
uet, quod & pręceptoribus meis placet. D. de priuil. cred.
Bulg.& Cuiac.ſententiam ſuſtineri non poſſe arbitror; ve-
rius etenim exiſtimo,in d.l.& ſi poſt tres, pęnam adiectam
fuiſſe,quę aſſertio ex ſequẽtibus perſpicua fiet. Primò,quia
115 † Caius ibi,*conſequens eſt dici, defendi eum deberi exce-*
ptione,reum exceptione,nõ *ipſo iure* liberari, plane probat,
quod quidem propter pęnę adiectionem contingit, cum
alias *ipſo iure* liberaretur promiſſor,iuxt.d.l.ſi inſulam, ibi:
Poſſe te facienti mem liberari placet,quę verba,*ipſo iure*, libe-
rationem inducunt, vt non obſcurè African. probat in l.cũ
quis.38.§.ſi debitorem, ibi: *Et, ideo liberationem quidem*
ipſo iure non poſſe contingere debitori, exceptione tamen ei
ſuccurri,& magis ibi: *Debitorem non liberari, ſed exceptio-*
ne eum aduerſus maritum tuendum eſſe, D. de ſolut. quem
ſic interpretantur poſt Cuman.& Iaſ. Ripa,nu.19. Nig. nu.
46.Hannib.num.42 in d.l.ſi inſulam.
116 Sed certe(vt Philoſophus dixit)amicus Plato,ſed magis
amica veritas,licet pręceptorib.maximus honos debeatur,eo
rumque opiniones ſectari(dum fas eſt)vtique,& vrbanum,
& iuſtum ſit, vt plurimis ex bonis auctoribus deductis exẽ-
plis,ſcripſit Menoch.lib.2.de arb.cent.5.caſ.400.ex num.1.
& ante eum.Segura,in repet.l.1.§ ſi vir vxori,nu.6.ibi ad-
notante D.Perez,D.de acquit. poſſ. (quod eorum pace di-
ctum ſit)hoc arg. quo contra communem vul. opinionem
pręceptores noſtri mouentur, licet ipſis placuerit, mihi ta-
men arridere, nec modo, nec vnquam vlla ratione potuit.
117 † Nam licet ille articulus *An emendans moram exceptio*
*ne,an ipſò iure liberetur?*anceps, & dubius ſane ſit, propter
pugnantia I.C.reſp.in d.l.etſi poſt tres, & in d.l.ſi inſulam,
ipſe ſine dubio intrepide,noua ratione affirmare auſim,emẽ
dantem moram non ipſo iure, ſed ſemper exceptione libe-
rari;quod axioma ſic oſtendo.† Emendatio morę(vt ſup.n.
118 108. notauimus)non admittitur cum ius actoris deterius
factum eſt,d.l.etſi poſt tres,d.l.vtique,d.§.colonus,d.§. Seia
cauit,& ſcripſit Pap.in leg.emptori.67. ibi, *Vendit vt eun-*
dem ſeruum poſt tempus offerendo,quo minus præſtet, quod
emptoris intereſt,non recte defenditur, D.de euict. Sequ. in
l.fideiuſſor euictionis. 15. D. de doli except. notarunt poſt
Acc.& Bart.in d.l.ſi Inſulam,ſic limitantes reg.illius l.Cro-
tus,nu.17.Ripa,nu.23.de Hercul.nu.25.Nigris,nu.59.Hã-
nib.

nib.nu.75.Bolngn.num.84.Zaſ.num.1.& 8 in d.l.ſi inſulã,
Beroius.in noſtro cap.potuit.nu.124.Menoch.lib.2.de arb.
caſ.7 S porr.tract.de mora,c.4.nu.126. & in optima queſt.
Lop.in l.28 gl. *falta diez dias*,in fine,tit.8.part.5. Sed iſtud
an ius actoris deterius factum ſit continet factum,exceptio
vero conſiſtit in facto vug.l.ſi vnus.28.§ pactus ne pete-
ret,D.de pact.ibi: *Quia in ſtipulationibus ius continetur, in
pactis factum verſatur*,ergo impoſſibile eſt emendantẽ mo-
ram, *ipſo iure* liberari, vnde exceptione adiuuabitur: hoc
exprimit Caius,in d.l. & poſt tres. ibi: *Defendi eum deberi
exceptione*, i.eſt peruenitur ad factum, an ius actoris dete-
rius factum ſit, & hoc factum parit exceptionem. Rurſus
quia moræ emendatio ex æquitate permittitur, d.l.ſi ſeruũ,
91 § ſequitur. D.de verb.oblig.ſed æquitas exceptionẽ pro-
ducit,l.qui æquitate,12. D de doli except.not.Bologn.in d.
l.ſi inſulam,nu 57.ergo ope exceptionis emendans moram
non ipſo iure liberabitur.
119 Nec me in contrariam ſententiam impellunt Paul. verb.
in d.l.ſi inſulam,ibi: *Poſſe te facientem liberari placet*. Ad-
uerto enim I. C.ibi verſari,antequam ad iudicem perueniatur,
aut ad litis conteſtationem procedatur,nã ſi inſula ante
conteſtationem perficiatur, tunc ædificans, per legem ipſo
iure liberabitur, quia mora non committitur, niſi poſt litis
conteſtationem, & antea abſque aliqua iudicis declaratio-
ne ipſo iure liber eſt,cum nulla mora emendetur antequam
ſtipulatio coram iudice committatur. Quæ noua ratio ſua-
deri non leuiter poteſt ex vero ſenſu l.mora,32.ff.de vſur.
cuius late ſupra nu.54.meminimus,nam cum iudicis de-
claratio de ea re præcedere debeat, an mora facta ſit,cuius
rei definitio difficilis eſt, planè ſequitur ante eius declara-
tionẽ moratorẽ dici poſſe neminem. Nec huic opinationi,
& veriſſimæ (vti arbitror) nec inueteratæ quidem d.l. ſi in-
ſulam,illuſtrationi, quicquam obſtat ſiquis obijciat, termi-
num ibi fuiſſe præfixum, intra quem inſula fieri, debeat, vt
videtur probari ib: *Et tranſierit tempus quo potueris face-
re*,quo caſu iudicis declaratione opus non erit,cum poſt ter-
minum præfixum iam elapſum,& ſine iudicis pronunciatio
ne, & ſine interpellatione ſatis moram commiſſam fuiſſe
planum ſit,ex diei,& temporis adiectione,quæ tacitè pro do-
mino interpellat,& in mora debitorem conſtituit,iuxta tex.
noſt.& d.l.magnam,12.C.de cõtr & comm.ſtipul. & alias
120 ſup.num.67 obiectauimus.† Quia reſpondeo ea illis ver-
bis,tranſierit tempus quo potueris facere,non conſtare ex-
preſſum ibi fuiſſe terminum intra quem inſulam fabricanda
erat alioqui dicendum impropriè loquutum I.C.ibi,Potue-
ris facere, debebat enim vti eo caſu verbo, debueris, quod
121 ex. neceſſitatem denotat,† ſcripſit Acc.in l.ſæpè,
8 verb.neceſſitatem.D de offic.præſ.& probat non obſcure
Cont ibid.& in l.generaliter, 9. D eodẽ tit.gl.verb.valeat, in
Clem.2. de iudic.quæ paſſim ab omnibus approbantur.ver-
bum autem potueris, neceſſitatem nullam imponit, obſer-
uat Acc.vbi proxa.idem in l.non quicquid,40. D.de iud.in l.
1.vbi tx.expre.C.quo mod.& quã.iudex,exornat late,& ele-
ganter Tiraq poſt l.conn.gl.4 n.1.ꝙ vtiq fieri ab.onũ erit.
122 Nec quiſquam erit tam ſtupidus, obtuſiſque naribus, qui
exiſtimet Paulum qui mirum in modum Latinæ linguæ e-
legantia floruit (ſicut & cæteri Conſulti,ex quorum volu-
minibus apparet,& teſtantur quoque Quintil.& Vall.) im-
propriè loquutum fuiſſe: non enim dies ponitur in d.l.ſi in-
ſulam,84.D.de verb.obl.vbi ſcribitur, Si inſulam fieri ſtipu-
latus ſim,& tranſierit tempus quo potueris facere,& c. vt in
l.inſulam,intra biennium,124.D.eo.lex autem in hac ſtipu-
latione,inſulam promittis ſine die, nihil certum ſtatuit, ſed
vniuerſam diſpoſitionem commiſit iudici, aut viro bono,
iuxt.l.continuus,137.D.de verb.oblig.in §.cum ita, & §.itẽ
qui inſulam,vbi in ſtipulatione Epheſi dare, quo tẽpore de-
beat dare,pendet à ſenſu iudicis,cum ita (inq it Venul.)ſti-
pulamur Epheſi dare, ineſt tempus, quod autem accipiẽ
debeat quæritur, & magis eſt, vt totam eam rem,ad iudicẽ,
id eſt ad virum bonum remittamus,& in noſtro caſu, in d.§.
Item qui,idem Venul.ait; *Item qui inſulam fieri ſpoponait,
non vtiq;conquiſitis vndiq;fabris,aut plurimis operarijs ad-
hibitis feſtinare debet, nec rurſus uno, aut altero contentus
eſſe,ſed modus adhibendus eſt ſecundum rationem diligentis
Antonij Pichardi Prati, Inſtit.*

adificatoris,& temporum.locumq;
123 Relinquitur ergo ex proximè dictis,totam diſpoſitionem
habere pro obiecto ſenſum iudicis,& inde in d.l.ſi inſulam,
& ſi prætereat longum tempus, & inſula non fiat,quia deſi-
deratur ſenſus iudicis, verè nunquam mora committetur,
niſi cum ad ipſum iudicem res delata fuerit: Planè cum litis
conteſtatio iudicij exordium,& fundamentum dicatur,cap.
ſuper quæſtionum.27.verſ.*Quod ſi de legatus à nobis*,ſup.de
offic.& pot.iud.deleg.c.ex parte,30.inſ.de verb.ſign.l.7.ibi:
*Comenzamiento è rayz de todo pley o ſobre que deue ſer
dado iuyzio, es quando entran en el por demanda, e por re-
ſpueſta,delante de el iuzgador*,tit.10.p.3. lapiſq;angularis à
Baldu dicatur,in c.vn.n.2.de lit conteſt.& à Spec.tit.de iud.
in pr.quos ſequitur Rub.in rep.c.per veſtras, 4. not.ab.n.5.
& ibi in add. Diaz,lit.A. Barahona, lit.B.Pariad.lib.1. c.14.
& iudicis partes ante litis conteſtationem non incipiant,l.2.
C.de lit.conteſt.l & quia,18.cum materia,D.de iuriſd.om.
iud.actoris intereſſe,eius declaratio,& mora à litis conteſta
124 tione exoritur,non antea. † Ex quibus deſcendit vera,&
elegans expoſitio d.l.ſi inſulam,ibi: *Quandiu litem conteſta
tus non ſim poſſe te facientem liberari placet*,quorum verbo
rum ratio in promptu, & perſpicua eſt, quia cum hæc obli-
gatio, inſulam fieri,ſit vaga ſua natura, habeatque tractum
ſucceſſiuum.; exigit neceſſario iudicis decretum, qui debet
arbitrari quanto tempore inſula fieri debeat,cuius,vſque ad
litis conteſtationem nullæ ſunt partes,ex d l.1. C.de lit.cõt.
& inde vſq,ad litis conteſtationem,in ſtipulatione inſulã fie-
ri,poteſt quis moram eluere.
125 Hanc veram,& nouam(vti arbitror)d.l.ſi inſulam,inter-
pretationem confirmat eleganter, l.ſtipulationes, 72.§ ſin.
D.de verb.oblig. *Nec ſi inſulam fieri*(inquit) *ut tantum tẽ-
pus prætereat,quanto inſula fabricari poſſit, ubi iam cœperit
mora faciendi inſulæ fieri, tunc agetur, dieſque obligationis
cedet*. Ecce I.C.in noſtra ſtipulatione,inſulam fieri,ſine die
verſari,nec non aſſerentem nõ ſufficere moram fieri incipi,
ſed tunc agetur,dieſque obligationis cedet,quaſi dicat,mo-
ra committi non poteſt,niſi agatur,quia vaga eſt ſtipulatio,
& iudicem exigit,qui à litis conteſtatione incipit,aduertatq;
precor quam acutè procedat Vlp.ibi: Tunc agetur,dieſque
obligationis cedet,id eſt poſtquam coram iudice agatur, tũc
incipiet mora & ſic dies obligationis cedet.planè ex eodem
Vlp.ced.diẽ.in l.213 D.de v.ſi.ſignificat pecuniã incip.deb.
Ex quib.omnib ita longè petitis perſpicuè relinquitur,d.l.
ſi inſulam,ibi,poſſe te facientem liberari placet,præceptorũ
noſtrorũ argumẽtũ cõtra vulg.nõ probare,nec quẽquã mo-
uere poſſe eam coniecturam,quod in d.l.etiã poſt tres,exce-
ptione promiſſor tueatur ad arbitrãdũ,id propter pęnę adie-
ctionẽ ib cõiungere, cũ idẽ etiã pęna nõ adiecta animũ eſt
ſit,ex vero, & nouo ſenſu quo Pauli tex.ſup.illuſtrauimus.
Conſtat itaque ex ijs quæ ex nu.119 iux.d.l.ſi inſulam,
adnotauimus,quod etſi in eius ſpecie re ipſa,id eſt,ſine inter
pellatione, mora contrahatur, quod fortè debitor inſulam
non ædificauerit intra id tempus quod ędificandę inſulę ſuf-
ficere potuiſſet, ſi tamen ante litem conteſtatam ædificaue-
rit,ea mora emendabitur. Cuius ratio, & aperta eſt,& ele-
gans. Nimirum debitorem,qui non niſi ad damnum,vel fa-
ciendum aliquid obſtrictus erat,obligationi ſatisfeciſſe,quo
cumq;tandem tempore dederit,vel fecerit, quod debebatur,
quo non cum vero ſit,datum,vel factum fuiſſe,quod dari,
vel fieri debuit,certè non liberatio cõtingeret,vt in d.c 7.lib.6.
coniect.eruditus Ant.Fab.animaduertit,qui ſecurè ſic,d.l.ſi
inſulam interpretatur.
Verum ego (quando in tem hanc incidimus,vt nobile il-
lud Iulij Pauli caput, in d.l.ſi inſulam, quod inter alia I. C.
in quibus de moræ emendatione agitur,ſummũ caput exiſti-
mo quantum lectionem inter vitam occupauerit, vbi & Bar.
claſſicique omnes, rem hanc tutiſſime proſequuntur peni-
tius intelligamus)longius intrabo,& magis vrgebo,cũ quip
pè debitorem poſt moram commiſſam ædificantem, niſi ex
voluntate creditoris liberari non poſſe, aduertas Iul.Paul.&
Fab.ad eum interpretationem quoniam faciendi ſtipulatio-
nes verbis quidem puræ, cum re ipſa in ſe diem habeant
tempus id videlicet,intra quod fieri poteſt,quod promiſſum
eſt, quemadmodum certum eſt ante eum diem agi eo-

rium nomine non poſſe, l. ſi ita ſtipulatus 14. d. l. interdum. 71. D. de verbor. oblig. ſic & illud, vt ſi quod promiſſum eſt factum non ſit intra id tempus, quo fieri potuit, & debuit, pecuniam dari oportere, id eſt, in obligationibus faciendi poſt moram ſuccedere, id quod intereſt, l. ſtipulationes. 72. verſic. Celſus, D. de verb. oblig. vnde fit vt ſiue ſtipulator eo tempore tranſacto agat in id quod intereſt, rectè agi, quia petat id quod ſibi debetur, ſiue promiſſor id præſtet liberari, quia ſolutione eius, quod debetur, tollitur omnis obligatio, vt in vulgaris. Vnde & illud eſt conſequens, promiſſorem cum ob id quod non fecit quod promiſit, cœperit debere pecuniam non eſſe audiendum, ſi ad liberationem malit ædificare inſulam quam ædificaturum promiſit, quam pecuniam præſtare non n. hoc quod præſtat quod debuit, ſed aliud quod inuito creditore ſoluere non poteſt, leg. 2. §. 1. D. ſi cert. pet.

Difficultatem hanc vt diſſoluas, & d. l. ſi inſulam intelligas, diſtingues cum eod. Paul. vt ſiquidem, ante litem conteſtatam promiſſor faciat liberetur; ſin poſtea, nihil ei proſit ad liberationem, vtrumque propter ſ[illegible], non vulgaribus tamen rationibus: Quod enim Paul. ait promiſſorem, qui intra tempus non fecit, ante litem conteſtatam faciendo liberari, intelligi debet, non quia qui faciendo liberari vult, non præſtet aliud quam debuit, quod quidem initio creditore efficere non potuit; ſed quia quoties promiſſor ſtipulatione ipſa alterius rei præſtandæ facultatem accepit, etiam iure aliud rectè ſoluit; conditionem enim ſtipulationis ab initio conſtitutam, creditor mutare non poteſt, leg. vero procuratori. 12. §. alia cauſa eſt, ibi: Quia certam conditionem, D. de ſolution. vnde cum is qui promiſit ſe inſulam ædificaturum, facultatem inſulæ faciendæ, ab initio habeat ex ſtipulatione; amittit ille quidem hanc facultatem ceſſatione ſummo iure, propterea, quod vbi non fecit quod promiſit, cœpit debere pecuniam; ſed ex æquo, & bono retinet, hic enim locum habet; *Eſſe quæſtionem hanc de bono, & æquo, in quo genere plerumque ſub auctoritate iuris ſcientiæ perniciosè erratur*. Ergo ſi quam rem ante moram promiſſor offerre potuit, poſt moram eandem offerat, efficitur vt offerendo purget moram ex æquo, & bono. Quod tamen ſic eſt intelligendum, vt intelligamus liberari quidem eum in futurum, id eſt, vt futuri damni non teneatur; aliter atque ſi quid iam per moram intereſſit ſtipulatoris, id quia inſula ſuo tempore inchoata non eſt, id idcirco, aliqua in re factum ſit ius ſtipulatoris deterius, vt enim promiſſori factum ſuum ad futuri temporis cautionem, quod ſine incommodo ſtipulatoris eſt, prodeſſe poteſt, ita ſtipulatori nocere non debet: & maximè, vbi præceſſerit mora promiſſoris: quam vbique conuenit, fruſtratori nocere, reg. l. in condemnat. 173. §. vnicuique, D. de reg. iur. Quod ſi poſt litem conteſtatam promiſſor ædificet, nihil ei prodeſt amiſit enim hanc ipſam facultatem in totum, quia qui ex hoc genere ſtipulationis agit pecuniam in iudicium deducit, ſcilicet id quod intereſt, d. l. ſtipulationes 72. verſic. Celſus, porrò iudicio, iure litis conteſtatione contrahitur, l. 3. § idem ſcribit, D. de pecul. glo. verb. ex parte in l. 2. §. fin. D. de præt. ſtip. contrahitur enim noua iudicati obligatio de ea re, quæ in iudicium deducta eſt; vnde & actio iudicati ſecundum actorem quandoque iudicat, aliquam actionem creditori ſemel quæſitam, & quidem ſimpliciter nulla facultate, ſtud ſol. edi, ſine [illegible], reus facto ſuo auferre creditori inuito non poteſt, eoque nec efficere, vt inſulam ædificando pecuniæ in iudicium deducta, condemnationem euitet, ex regul. leg. ſi reus. 2. D. de pact. l. habere licet. 57. in fin. D. de euict.

Sed grandis ex ſuperiori obſeruatione enaſcitur difficultas, namque cum ex generali ratione, d. l. ſi ſeruum. 91. §. ſequitur, & l. inter. ſi 73. §. fin. D. de verbor. oblig. probandum ſit moram iure temporis præfinitione, quotieſcumque debitor, qui moratus eſt, rem offerat, emendari poſſet; difficile videtur, quod in ſecunda d. l. ſi inſulam, part. Paul. docet, quippè poſt litis conteſtationem emendationem excludi. Rem tamen hanc rectè comprehendit Acc. in d. §. fin. verb. moram videlicet eas leges ex d. l. ſi inſulam interpretandas eſſe. Vt quod in eis ſcriptum eſt, moram ſemper emendari poſſe intelligendum ſit, vſque ad litem conteſtatam, iuxta Paul. in dict. l. ſi inſulam. Quam Acc. ſententiam licet antiquiores Pet. & Andreæ improbent, probat tamen Reyn. & Bal. in d. l. ſi inſulam, n. 12. extatq. ex pr. l. ſed & ſi aliam. 17. D. de conſt. pec.

Nec obſtat §. fin. Inſt. de perpet. & temp. act. vbi Imper. docet; quod ſi ante rem iudicatam is, cum quo actum eſt ſatisfaciat actori, officio iudicis conuenit eum abſoluere, itaque conſtat moratorem vſq. ad ſententiam offerentem poſſe liberari; nedum vſque ad litis conteſtationem. Quoniam vt rectè Bart. d. num. 12. reſpondet, d. §. fin. procedit, vbi eadem res promiſſa, & in qua mora contracta eſt, petitur, & lite ſuper ea agitatur, tunc enim ille, qui moram paſſus eſt videtur recedere à iure propter moram ei quæſito, & ſe eſſe contentum, ſecus verò eſſet ſi ad intereſſe, vel pœnam creditor ageret poſt moram, tunc n. non liberaretur debitor rem offerendo.

Ex qua reſolutione, & Bart. doctrina, quæ colliguntur concluſiones. Prior eſt, per ſolam oblationem eius quod debetur ante litem conteſtatam, moræ emendationem admitti; quod in reali non in verbali oblatione rectè intelligunt Nigris. num. 168. Ripa. num. 65. in d. l. ſi inſulam, Barboſ. in l. ſi mora, n. num. 50 D. ſolut. matr. (nometis etiam ſeq. iuxt. hæc quæ de oblat. & quatenus ea debitorem liberet, Bartol. ſcripſit omnino videndus) probabiſque ex d. l. ſi inſulam, ibi, facientem, l. Prætor ait. 20. §. ſi quis paratus, D. de nou. oper. nunc. d. l. qui decem, 72. D. de ſol. niſi debitum incertum ſit, quo caſu verbalis ſufficit oblatio, donec liquidetur, l. ſi reſiduum. vbi not. Bal & Ang. C. de diſtr. pign. & quamuis eo caſu cum verbali oblatione fideiuſſoria cautionem interuenire oportere doceat, in dict. l. ſi inſulam. Ang. limitat. 7. & in dict. §. ſi quis paratus per l. ſtatu liber. rationem. 5. l. ſeruus ſi heredi 34. §. fin. D. de ſtat. liber. contrarium tamen, quippe eam ſatiſdationem non eſſe neceſſariam, probat d. l. ſi reſiduum, vbi Bald. & Alex. ide n. Alex. in l. ſemel mora, num. 4. D. ſolut. matr. qui contrariis iurib. reſpondet, loqui in ſeruo, qui cum in bonis nihil habeat, mirum non eſt ſi ſatiſdare compellatur.

Sequens eſt, per ſolam oblationem rei principaliter debitæ poſt litem conteſtatam non admitti emendationem moræ, d. l. ſed etſi alia. 17. D. de conſt. pec. niſi eadem res petetur, l. ſi rem alienam. 9. §. fi. D. de pig. act. d. §. fi. Inſt. de perp. & temp. act. tunc enim oblatio, & conſignatio in iudicio facta habet vim ſolutionis l. obſignatione. 9 C. de ſolu. facit l. ſi reus paratus. 74. §. fin. D. de procur.

Neque ſuperiori reſolutioni obſtat, leg. 3. §. fi. & l. 4. D. iudic. ſol. in quibus Vlp. & Iulian. aiunt, quod ſi plures fuerint fideiuſſores Prætoriæ illius ſtipulationibus, iudicatum ſolui, poſtea quam cum vno lis conteſtata eſt, ex clauſula, ob rem non defenſam, ipſe reus poteſt ſuſcipere defenſionem, & is cum quo actum fuit abſolui debet. Reſpondet enim Bar. in d. l. ſi inſulam, num. 13 ex mente Petri, ſpeciale ius illo in caſu animaduerti: quoniam in obligatione fact. de qua Paul. in d. l. ſi inſulam, non committitur ſtatim obligatio ad intereſſe totale, niſi tantum rem tranſierit, quo factum potuerit explicari, l. ſtipulationes. 72. §. planè & l. continuus. 137. §. item qui inſulam, D. de verb. oblig. At ſtipulatio, iudicatum ſolui ex clauſula de defendendo eo ipſo committitur ad totam pœnam, & totum intereſſe, ſi quis non incipiat defendere, licet non ſit elapſum tempus, quo defendi debeat. Cum ergo hæc ſtipulatio de defendendo, habeat incommodum totalis commiſſionis, in alio leuioris conditionis eſt, vt videlicet vſque ad ſententiam in ea moræ emendatio admittatur. Bart. ſolutio communiter ab omnibus recepta eſt, teſte Iaſ. nu. 25. Ripa, num. 72. Vincent. 83. Nigris, 202. ibi, & iuuatur ex reg. l. eum. qui. 30. D. de iur. iur.

Eam tamen impugnat Cuman per tex. ex pr. in l. cum quærebatur. 13. verſi. *Proinde*, ibi. *An non prius creditur commiſſa, ſi ex ſtipulatione lis fuerit conteſtata? quod magis eſt*, D. iudic. ſol. ex quibus verbis conſtat ſtipulationem per litis conteſtationem committi, poſteaque moræ emendationem non poſſe admitti, iuxt. d. l. ſi inſulam.

Verum quia ſubobſcura hæc nimis videbuntur, quo magis ea explicemus, quædam neceſſario ad hæc iura præmittenda ſunt, & in primis illud. Prætoriam ſtipulationem iudicatum ſolui, quæ rem iudicatam metuit, ideoque interponitur, vt quod fuerit iudicatum, quis conſequantur, vt accuratè ſcripſimus infr. diſputat. 3. ex numero 8. tres clauſulas in vnum collectas habere, teſte Vlp. in l. iudicatum. 6. illo iure nempe de re iudicata, de re defendenda, & de

dolo

Digitized by Google

dolo malo, vt poſt alios, præcitato loco animaduertimus. Prima clauſula eſt, de re iudicata, vt in tantum committatur ſtipulatio, præſteturque, quantum iudex deberi pronunciabit. l. iudicati. 9 illo tit. ex cauſa tamen principali; nam ſi quid rei iudicatæ acceſſerit ex contumacia aut delicto rei, ad id iniquum eſſet fideiuſſores teneri. l. centum Capuæ, D. de eo quod cer. loc. tenentur etenim fideiuſſores creditoribus, in id pro quo fidem ſuam adſtrinxerint, non vltra, etſi in principali obligatione plura ſint. l. ſi vltra. 24. C. de fideiuſſ. quia fideiuſſio ſtricti iuris eſt. Dec. conſil. 107. num. 2. vnde in id tantum obligantur, quod tempore fideiuſſionis erat in obligatione, l. fideiuſſores. 69 pro Aurel. D. de fideiuſſ. niſi & pro acceſſionibus quoque intercedant. l. fideiuſ. 10. C. de fideiuſ. reſolui P. Greg. 3. p ſyntagm. lib. 24. cap. 4. num. 50. Plane hęc clauſula, de re iudicata, ſtatim committitur, licet exactio differatur vſque ad legitimum tempus, l. 1. D. iu ſic. ſol. Secunda clauſula eſt de re, hoc eſt cauſa defendenda, vt niſi boni viri arbitratu lis agatur, & defendatur reus, quanti hoc nomine intereſt exigere actor à reo, & fideiuſſoribus poſſit, Acc & cęteri in d. l. iudicatum 9. & in d. l. cum quęrebatur, illo tit. Nouiſſima clauſula ſtipulationis iudicatum ſolui, eſt dolo malo, id eſt dolum malum abeſſe, abfuturumq; eſſe: quæ & ad principium ſtipulationis refertur, & in futurum tempus permanens, l. nouiſſima 19. illo tit. de qua, quia in ſtipulationibus, & valde frequens, & vtilis nimis etiā plura nos in principio, l. inter ſtipulātem, 83. verſ. *Et qui ſpondet*. ex n. 1. D. de verb oblig.

Ex his iam intelliges, quis ſit I. C. in d. l. 3 §. fin. quando ex clauſula, ob rem non defenſam, cum vno ex fideiuſſoribus litem conteſtatam eſſe, & nihilominus reum poſt conteſtationem comparentem admittendum ſcribit. Sed recte hunc text. interpretatur Cuman. non enim probat fideiuſſorē; cōtra quē fuit lis conteſtata, poſſe poſt conteſtationem moram emendare: ſed lite conteſtata contra fideiuſſores, vel vnum ex eis, poſſe moram per reum principalem emendari, aduerſus quem nulla erat lis conteſtata quod eſt ſane diuerſum à noſtra ſpecie; licet, ea emendatio in conſequentiam fideiuſſoribus quoque proſit, argum. leg. & poſt rem iudicatam 7. § 1. ff. de tranſact. l. idemq. 10. generaliter, D. mand. qui ex perſona rei conſequuntur id, quod ex ſuę conſequi non poſſent, quod non eſt infrequens, leg. 3. in fin. D. quę res pign. obl. poſſ. Quę interpretatio, licet in ſe veriſſima ſit text. tamen quo Cuman. mouetur, nempe d. l. cum quærebatur, verſic. *Proinde*, eius ſententiam non probat, neque enim ſequitur, ſtipulatio ob rem non defenſam committitur per litis conteſtationem, ergo emendatio non admittitur, nam & per moram committitur ſtipulatio in ſ. d. l. ſi inſulam, parte, ad intereſſe, vt ſup. diximus, & tamen vſque ad litis conteſtationem mora emendatur.

Rurſus nō obſtat l. fideiuſſor euictionis 16. D. de dol. exc. ex quo cōiter etiā receptum eſt, non ſolū poſt litē cōteſtatā, verum, & poſt ſententiam, moræ emendationem admitti.

Sed ea lex, vt recte Bart. num. 14. in d. l. ſi inſulam, animaduertit, de emendatione morę non agit, ſed an fideiuſſor à venditore emptori datus, ſi re ab emptore euicta, euictionis nomine condemnatus ſit, liberetur, ſi id idem prædium quod euictum eſt, item & quod emptoris intereſt præſtet? Reſpondet I. C. liberari, ex cauſa iudicati, doli mali exceptione oppoſita & ſane rectè ſi omnia emptori præſtet, & pro damnis ei ſatisfaciant. Quoniam cum ex natura cōtractus emptionis, & venditionis ſit, etiam ſi nihil ſuper ea conuenerit, vt vacuam bonorum poſſeſſionem tradere, & indemnem ſeruare emptorem venditor debeat; ac pretij acceptione cuius ſit dominus, l. 1. verſic. *Nummos fecerit accipientis*, D. de rerum permut. l. ex empto 11. §. 1. ibi, *Emptor autem*, D. de act. empt. l. ſi ſeruus 7. C. de act. empt. ad dominum contra rei, vel euictionem hoc nomine præſtandam ex ratione ſynallagmatis ſe denunciat, l. Iulianus. 13. §. offerri. D. de act. empt. Paul. lib. 2. ſentent. tit. 7. ſi fideiuſſor ab eo datus in id ipſum tenebitur, non vltra d. l. centum Capuę & d. l. ſi vltra 24. cum alijs. Ergo ſi poſt condemnationem, id eſt litem cum eo euictionis nomine agitatum, & & poſtquam eo nomine ſententiam eſt paſſus, id ipſum prędium, quod euictum ab emptore fuerat, præſtet, omniaque quæ iure empti continentur præſtare paratus ſit, nonne iniquum erit exceptione doli mali ex cauſa iudicati agentē emptorē repellere nō poſſe? Igitur recte Scæu. reſpondit, exceptionem quidem opponi poſſe, quæ vt locum habeat æſtimaturum iudicem, quid pro damnis emptori præſtare teneatur, ſi id præſtet, abſolui eum debere, offerri enim non ſolum rem, ſed etiā omne quod intereſt, liberabitur ergo ex principijs artis noſtræ notiſſimis. Quod ſi offerret tātū ſe daturū, facturumve quod principaliter debebat, ſera, & intempeſtiua oblatio eſſet; id eſt, ſi tantum euictū ab emptore prędium ei præſtaſſet, quam interpretationem, licet non ſic explicatā, inſinuauit Accur. ibidē, verbo, *poſſe*, Cuiac. in d. l. ſi inſulam, pag. 2. lit. B. nec (niſi ego fallor) multum diſcrepat Bar. d. n. 14. dū ait, ideo fideiuſſorē ibi liberari, quia ſoluit totū quod debet, quod recipitur cōiter ab omnib. ex Iaſ. n. 16. Crot. n. 50. Nic. n. 201. Cor. cōſ. 149. col. 4. vol. 4. Soc. cōſ. 199 col. 2. vol. 1.

Vnde recte potuit non mirari idem Bart. præcitato loco, putans quid mirabile, in d. l. fideiuſſor ſtatui: videlicet, quod cum commiſſa eſſet obligatio ad intereſſe, & ſic ad quantitatem, admittatur ſolutio fundi, loco quantitatis æquiualentis, & ſic aliud pro alio, contra reg. l. 2. § 1. D. ſi cer. pet. quod ipſe ex eo procedere arbitratur; quoniam quantitas in illo tex. eſt in obligatione reſpectu certæ cuiuſdam ſpeciei, ideoque eius ſolutio admittitur, ex l. ſi vero 64. §. fin. D. ſolut. matrim. Hoc namque Bart. opinio merito conuincitur à Bald. Imol. Cuman. & Alex. per d. l. ſi inſulam, in 2. par. vbi intereſſe, & ſic quantitas eſſe in obligatione reſpectu ſpeciei, cuiuſdam nēpe reſpectu facti; & tamen nedum poſt ſententiam, verum nec poſt litem conteſtatam, vt intereſſe, ſiue quantitatis ſolutio euitetur, poteſt præſtari factum. Quemadmodum, nec in d. l. fideiuſſor, is liberaretur, ſi tantummodo iam euictum prædium offerret, vti nec venditor ipſe liberatur, l. emp. 67. D. de euict. Ergo dicendum eſt quod cum (vt iam diximus) ex venditionis natura, etiā ſi nihil cautum ſit rem ipſam, ſiue eius ſimplum, aut æſtimationem, & quod emptoris intereſſet præſtare venditor debeat, l. ex empto. 11. §. 1. D. de act. emp. iunct. l. ſi in venditione, 60. l. euicta re, 70. D de euict. ea ſi præſtet euictionis fideiuſſor, liberationem contingere mirum non eſt.

Similiter neque obſtat, leg. hoc edicto 15. in princip. D. de publ. & vect. nam licet probari ex ea videatur, nō ſolum ante acceptum iudicium re teſtitura, ob quā ex illo edicto actio nata fuit, eam euaneſcere; ſed & eum abſoluendum, qui iudicio etiam accepto reſtituere paratus eſt. Reſpondit tamen Bart. in d. l. ſi inſulam n. 15. cum tex. loqui in pœnis legalibus, in quibus vſque ad ſententiam admittitur moræ emendatio: quia mitius agitur cum lege, quam cum homine. Acc. gl. 1. in l. Celſus. 27. D. de recept. arbitr. Bar. in d. l. ſi inſulam, n. 9. Iaſ. n. 22. Abb. in cap. dilectus, de præb. & conducit, l. 35. ibi, *Porque mas ligeramente puede ome eſtorcer de la pena de la ley, quando cayere en ella, que de la que ponen los iuzgadores en ſu juyzio*, tit. 4. par. 3. inducitque Bar. l. item ſi cum exceptione. 14. §. 1. verſi. *Satis clementer*, D. quod met. cauſa, eius ſolutionem ſequuntur communiter alij ex Ripa, n. 72. Nigr. n. 215. Duplici tamen ratione conuincitur. *Primo*, quoniam intereſſe eſt pœna legalis, l. ſi 1. §. fin. D. ſi quis in ius vocat. non ierit, & in eo non admittitur emendatio poſt conteſtationem, vt in d. l. ſi inſulā, ergo neq. in pęna legali. *Secundo*, quia abſurdum eſſet eum melioris conditionis eſſe, qui delictum committit, quando eum qui moram facit quæ ſine delicto contrahitur ſæpe, leg, quod te mihi. 5. D. ſi cert. pet. quod tamen ferendum non eſt. Omiſſa itaque Bartol. ſolutione, & alia quam ex Acc. refert, & ſequitur Iaſ. in d. l. ſi inſulam, nu. 12. vera petenda eſt ex l. 1. D. de public. ibi, *Si id reſtitutum non erit*, ex quibus verbis conſtat illius edicti pęnam, non ſimpliciter & pure ſed ſub cōditione cōmitti videlicet, ſi id quod à publicanis exactū eſt non reſtituatur, ergo ſi reſtituatur ex edicto quod pęnā infligit, eadē reſoluitur, vt recte Cuia. in d. l. ſi inſulā animaduertit.

Deniq. nō obſtat l. ſi ē veniūt, 20. §. idē rectè, D. de pet. hęr. ex quo cōſtat nox. iud. cōdēnatū vſq. ad litē cōteſtatā morā emēdare poſſe, ſi pro ill. tx. īductione p̄nitetis, iudic. nox. cō-

demnatum actione iudicati litis æſtimatione debere & ſic certam quantitatem, decem videlicet aut viginti, quamuis facultatem noxæ dedendæ ex l.accipiat, l. 1. D.de noxal. act.leg.miles.6.§.1.D.de re iudic.§.1.Inſt.de offic iudic.cũ igitur ait Vlpian.in d.§.idem recte, eam facultatem amittere poſt ſuſceptum iudicium, quod petitione hereditatis efficitur. Ergo ante etiam poſt ſententiam intra quadrimeſtre tẽpus, quod iudicatis datur, l.2.C. de vſur.rei iudicatæ, illam habet & cõmiſſã morã emendare poteſt. Nã difficultatem diſſoluit Bart.vbi ſup. num.15. docens d.leg. ſi inſulã, procedere, quando ex mora ſuccedit noua obligatio ad intereſſe: illum vero tex. quando ab initio vnum fuit in obligatione, & aliud in ſolutione, vt conſtat ex d. l. 1. cum alijs. Quod tamen ex eodem Bart.per tex.ibi in l.ſi quis ita ſtipulatus fuerit.57.num 6. D. de ſolut. intelligendum eſt, quando facultas ſoluendi vnũ pro alio, procedit à lege, durat enim per tempus quod iudicatis indulgetur, ex præcitatis iuribus: ſecus quãdo procedit ab homine, quo caſu per primam litis conteſtationem amittitur, ex d.l. 57. ex quibus omnibus inferre poteris, nullam moram, in dict. § idẽ rectè, emendari, quoniam cum & poſt ſententiam facultatem habeat condemnatus, vel æſtimationem, vel noxæ dedere, ſi intra id tempus eligat, & pro damno noxam præſtet, nullam emendat moram.

Qua autem ratione poſt litem conteſtatam mora non emendetur non erit ab hac noſtra diſputatione inueſtigare alienum, ſed in promptu eſſe exiſtimat Bart.in dict.l.ſi inſulam, num. 16. quia videlicet adeſt duplex mora: altera per lapſum diei, intra quam factum eſſe oportuit, cõmiſſa, alia per conteſtationem ipſam; conſtat, autem duplicem geminatam ve moram non poſſe expiari ex cõmuni opinione quam ex eodem Bart.d.n.16. recipiunt Iaſ. Ripa, & multi alij, quorum meminimus ſup.num.81.

Verum vt ea, qua mouetur Bart. ratio falſa eſt, ſic & qua quæſtionem diſſoluit, longe enim verius eſt duplicem moram, non magis, quàm ſimplicẽ emendationẽ impedire, vt iſtè contra eum oſtendit Ioan. Baud. lib. 1. variat. quæſt. cap.41. qui euidentiſſimis argumentis ſententiã hanc probat, & vera eſt ex eo, quoniam vbi ad fuit geminata interpellatio dici non poteſt aggrauationem moræ ibi fieri, cũ per ſecundum interpellationem à prima recedi videatur, argum.l.Æmilius Largianus.39.verſic.Dicebam, D. de minoribus, vbi à pacto legis commiſſoriæ per denunciationem poſtea factam receſſum videri Paul. probat. Deinde quoniã vltima mora tantũ nocet, ſiue creditoris recuſantis recipere rem ante litem conteſtatã, ſiue debitoris ante id tẽpus ſoluere renuentis, l.illud 17. D. de peric.& comm.rei vendi.l.ſi & per emptorem.53.D.de act.empt. Vlterius cõtra Bart.facit, quoniam vbi per conteſtationem mora contrahitur, non circa eandem rem, ſed in diuerſis mora fit; vna ad debitum ſoluendum, vel opus faciendum, vt in prima parte, dict.l.ſi inſulam, altera ad intereſſe, vel pœnam per conteſtationem. Vlterius conſiderari poteſt, & ante cõteſtationem moram (iuxt.Bart.) duplicatam fuiſſe, libellus enim conteſtationem præcedit, & conſtituit, reum mora, adeò vt interrumpat per præſcriptionem, l.fin.D.de eo per quem fact.erit, atque ita interuenit duplex mora, & nihilominus eius emendatio admittitur, vt in d.l.ſi inſulam vides.

Retinenda eſt ergo ratio, quã ſupra hoc eodem.n.verſic. quod ſi poſt litem, inſinuauimus, quamquam latius in dict. l.ſi inſulam, ſcribunt Alexand.1.q. eſt.Iaſo, nu. 26. Donellus, in d.l.ſi ſeruum.91.§.ſequitur, num. 10. videlicet in obligationibus faciendi, adeò poſt litem cõteſtatam, moram nõ poſſe emendari; quia per eam, & iudicium perinde contrahitur, ac per ſtipulationẽ, l.3.§.idem ſcribit, D.de peculio. Et cum in eis, obſt morã iã veniat, id quod intereſt, dict. l.ſtipulationes non diuid.verſic.Celſus, ſup. ſequitur litis cõteſtatione nouum acquiri iudicati actionem creditore, de eo, quod in iudicium deductum eſt, re pro eo poſtea iudicata, quam iam, illi quæſitam non potuit debitor alterius rei oblatione auferre, ex vulgatis. Ex qua vera ratione efficitur, idem dicendum eſſe in omnibus cauſis, in quibus ab initio vnum præſtari debet, ex ceſſatione autem debitoris aliud incipit peti poſſe, deque eo litem ſecum conteſtari debitor paſſus eſt exempla ſunt, in l.2. D.de pen.leg.& in l.ſi Titius. 9. D.de verb.obligation.

Sed an & id dandi obligationibus ideo quoque recipiẽdũ ſit, dubitari poteſt, nõ ſine ratione. Sunt autem hoc in caſu, qui affirment poſt litem conteſtatã morã poſſe emendari, quoniam cum eadẽ res nunc debeatur, quæ antea debebatur; dici non poteſt reum cum eamdem rem offert, alterius rei actionẽ auferre creditori, ergo debet emendatio admitti, quorum ſentẽtia probari videtur, in d.§.fin.Inſt.de perp.& temp.act. *Si ante rem iudicatã (ait Iuſt.) is cum quo actum eſt ſatisfaciat actori, officio iudicis conuenit eũ abſoluere.* Sed ego & in eo Paul.in d.l.ſi inſulam, verſic. Quod ſi iam litem, admitto vera enim eſſet ſuperior ſẽtẽtia ſi re petita, nullius alterius rei obligatio cõtraheretur litis cõteſtatione, & iudicio, quam eius ipſius quæ petita eſt, ſed cũ iudicio accepto multo plura incipiant deberi: venit enim in iudicium omnis cauſa, id eſt fructus, & partus, & alia commoda rei adiuncta, l.2. D.de vſur.l. cũ fundus, 31. D.ſi cert. pet.l.præterea.20. D.de rei vind.venũt, & ſũptus litis, l.eũ quem temere.79. D. de iudic.hæc tũ omnia offeruntur petitori, & ita offerentur, vt illi ſatis fiat, non offertur quod illi eo iudicio præſtandum eſt, ideoque rem petitam ſolũ oblatam iuſte recuſat accipere.

Neque alius eſt Iuſt. in dict.§.Inſt.de perpe.& temp.act. Nam cum ibi ſcriptum ſit, quod ſi ante rem iudicatam, is, cum quo actum eſt ſatisfaciat actori, cõuenit iudicis officio eum abſolui; conſtat ſolius rei petitæ oblatione actori non ſatisfieri, vt ſupra oſtendimus. Ergo & ſi omnia offerantur, quæ præſtanda ſunt, tamen ex illis verbis officio iudicis cõuenit, eũ abſoluere, æſtimatione, & arbitrio iudicis ſatisfieri debere, non rei arbitrio, ſi is dicat ſe ea obtuliſſe, quæ præſtare debet. Planè ius ita eſt, vt iudici ſtatim atque iudex factus eſt, omnium rerũ officiũ incumbat quæcunque in iudicio vertantur, l.ædiles 25.§.item ſciendũ, D.de ædil. edict. actorur ergo, vt re in iudicium ſemel deducta, ſi neget ſequi ſe quicquam, ſine iudice accipere, quod dicat ſibi à reo non ſatisfieri, eoque rẽ totam ſententiæ iudicis permittat, nihil videatur in eo recuſare ſine cauſa, ſed ea poſt ſtare vti, quã iuris, & æquitatis ratio illi cõcedat. Vnde & in vniuerſum illud verum eſt, poſt litem conteſtatam nullius rei oblatione ſola moram à reo emendari poſſe, iuxt.d.l.ſi inſulam ſic intelligendã, iuxta quam hæc obſeruaſſe ſit ſatis; iam ad alia, quæ pro præceptoribus noſtris, de vera, dict.l. & ſi poſt tres, explicatione agentes adduximus, redeamus tempus eſt.

126 Igitur non obſtat, neque eorũ opinionẽ contra vulg. probat dict.l. cum quis. 38.ſi debitorem, D.de ſolut.aliquid obſtat. Nam licèt verbum, liberari, ipſo iure liberationẽ inſinuet, id tantummodo procedit ex vi propria verbi, cuius naturam ſi inſpexerimus verbum, liberationis, vim ſolutionis habebit, Paul.in l.liberationis verbum.47.D.de verb. ſign. latiori autem ſenſu, quoquo modo quis ſit liberatus, vel ex cauſa pacti, de non petendo, vel emendationis moræ liberatio continget, nam hoc verbum, aliquando liberationem ipſo iure, aliquando ope exceptionis inducit, iux.dict. §.1.vbi notauit Acc.verbo, non liberari, idque ſecundum

127 ſubiectã materiã arbitrandũ erit; † iuxta quam verba ſẽper ſunt accipienda, l.ſed etſi poſſeſſor.ſi 1.§.itẽ ſi iurauero, D.de iur.iur. l.ſi vno, 17. D.locat. extat Angeli doctrina, in §.1 num.1.inſt.de leg.obſeruant.Corat.in l. qui liberos, 19.in prælud.num.29. D.de ritu nup. At qui in d.l.ſi inſulã, verbum, liberari, ipſo iure liberationem inducit, cum nulla mora ante litem conteſtatam, iudicique decretum, facta ſit vt ex ſuperioribus perſpicuum eſt.

128 Sed vela cõtrahamus, eoq; vnde digreſſa eſt noſtra verſatur oratio, & quando præceptorum noſtrorum argumẽto vulg. opinio nõ exploditur, alia, vt in eam conſtituamus, è re erit. Igitur eius exiſtimatio ad d.l.etſi poſt tres, quã ibi pœnam non interueniſſe, contendit, non ineptè ex ſequentibus reijcietur. Primo quia ſi ibi non intercesſiſſet pœna nõ ſe reſtringeret Caius ad tres, quinq; pluresve dies, ſed vſque ad litem conteſtatam emendationẽ admitteret, iuxt.d.l.ſi in

ſulam,

Digitized by Google

ſulam.ibi:*Quandiu litem conteſtatus non ſim poſſe te facien-
tem liberari placet*.Prętetea quia,pęna non adiecta,fruſtra
ibi tractaretur de emendatione moræ , cum textus ille lo-
quatur,vbi ius actoris per moram non eſt factum deterius
vt indicat verba eius legis, *nec actoris ius ex mora deterius
factum ſit*,quo caſu ſi non interueniſſet pęna nihil peti poſ-
ſet, quamuis moræ emendatio non concederetur; vt ergo
aliquid operetur dicendum eſt , pœnam fuiſſe promiſſam à
129 qua reus ſiſtendo ſe intra breue tempus liberatur . † De-
nique quia in ſtipulationibus, iudicio ſiſtendi, ſemper pęna
adijcitur l.non exigimus, 2. ibi;*Quis enim de pœna promiſ-
ſa laboret poſt negotium tranſactum?* leg. ſi duo 5.§. item ſi
duo ibi:*Actor autem ab altero rem petat ,ab altero pœnam
deſertionis,petendo pęnam exceptione ſubmouebitur* . D. ſi
quis caut.docuit Cuiac.in parat.illius tit. cuius doctrinæ,in
d.l.inſulam,lit. E. immemor ipſe,aſſerit pœnam in d.l. & ſi
poſt tres,non interueniſſe,in quem,& vulg tacite inuebitur
Saporta,tract.de mora,cap.4.n.35.Furcat. eodem tract. 3.
par.nu.11.

130 Nec vulg.& Cuiac.fauet d.l.ſancimus 27.C.de fideiuſſ.
in qua illud nouè fideiuſſori largitur , vt intra ſex menſes
poſſit moram emendare,cum tamen principalis debitor in-
tra tres, quinque, pluresve dies id facere poſſet,ex d. l. & ſi
poſt tres,quæ ſic illuſtrata non parum And. de Piſis , & ſe-
quacium opinionem docentium contra communem , *dre,
pęna adiecta,moræ expiationem admitti*,probabit .

131 Quibus tertio loco fauet ſingul.Paul.reſp.in leg. Lucius
Titius.48. cum l.ſeq.D.de act.empt.quo loci ideo debitor ,
qui ad diem ſub pœna promiſit tenetur , quia moram non
emendant , vt ex illarum legum ſerie deducitur, quæ ſic ſe
habet . *Lucius Titius, accepta pecunia ad materias venden-
das ſub pæna certa , ita vt ſi non integras præſtiterit intra
ſtatuta tempora in pæna conueniatur? partim datis materijs
deceſſit . Cum igitur teſtator in pænam commiſerit , neque
eius heres reliquam materiam exhibuerit ; an & in pęnam ,
& in vſuras conueniri poſſit,præſertim cum emptor mutua-
tus pecuniam vſuras grauiſſimas expendit ? Paulus reſpon-
dit,ex contractu,de quo queritur,etiam heredem venditoris
in pænam conueniri poſſe,in actione quoque,exemplo officio
iudicis poſt moram intercedentem, vſurarum pretij rationē
haberi oportet*.Hactenus Paul.ex cuius verbis,maxime ex
illo verſ.*Cum igitur*,deducitur ſuperiorem hanc ſententiā ,
quam defendimus,contra communem,longe veriorem eſ-

132 ſe. † Argumento ſumpto à contrario ſenſu, quod in iure
fortiſſimum eſt,l. 1.§. huius,rei, D.de offic. eius cui mand.
eſt iuriſd.l. ſi procuratorem.8.§. ſi ignorantes, D.mand.l.ſi
quis locuples, 57.D.de mand. teſt.l.apud antiquos.21.C. de
furt.vtrobique ordinarij. Euerar.in top.legal.cap.4.Socin.
reg.28.Bellon.lib.2.ſupputat.cap.17.& 18.etiam ad legum
correctionem ſumendum, quoties lex, ſtatutum,ſiue teſta-
toris diſpoſitio in ſenſu directo nihil operari poſſunt , auth.
ex teſtamento,iunct.l.1.C.de coll.auth.diaconiſſam iunct.
l.nullā 9.C.de Epiſ & cler. l.inter ſocerū,27.§.inter ſocerū
D.de pact.dot.iun.l.dos à patre,4.C.ſol.mat.notarunt,poſt
alios,in locis proxime adductis,Bar.& ibi Fulg.in l.2.C.de
cōd.inſer.Bal.in l.conuenticula, C.de Epiſc.& cler.Abb.&
noſtri,in cap.cum Apoſtolicæ, de ijs quæ fiunt à præl. Nig.
in d.l.1.num.49.D.de offic.eius,Alex.conſil. 142.nu.1.vol.
6.Curt.Iunior,conſi.63.num.5.Cranet conſil 36.num.5.&
conſil.289.vol.1.Iaſ.in l.reconiuncti,num.181.D.de leg.3.
Perałt.in l.& Proculo,nu.44.D.de leg.2.Cum ergo in dict.
verſic.*Cum igitur*, Paul.exprimat, ea ratione pœnam non
committi,quia teſtatoris hæres reliquam materiam non ex-

133 hibuit,plane probat,quod ſi eam exhibuiſſet liberaretur.†
Nec admittenda eſt Acc. interpretatio,in dict. l.Lucius Ti-
tius,verb.*Exhibuerit*,ſubaudientis verbum, *maxime*, vt ſit
ſenſus; quod , & ſi ab ipſo hærede reliqua materia exhibita
fuiſſet, nihilominus ſemel per teſtatorem pęnam commiſ-
ſam non euaneſcere;cui ſolutioni acquieſcit Cuiac.in dict.
l.ſi inſulam.lit E (videndus etiam pro hac eadem lege, verſ.
Præſtiterit,lib 3 obſeruationum,cap. 25.vbi legit, *repræſen-
tauerit*,quod verbum idem eſt,quod *exhibere*,vel præmatu-
rè dare ſed ab ea emendatio ne diſcedit,lib.obſer.cap.35.&
ver. *repræſtandi* amplectitur, nam vt Plauto, & Catoni,&
noſtris auctoribus *reſoluere* eſt *rem ſoluere*, ita *repræſtare*,
eſt rem præſtare,vt in l.eum qui 6. D quod eum eo.) Nam
quam repugnans Paul.menti hæc ſubauditio ſit,litera ſupra

134 relata profunde perſpecta,nemo eſt,qui non videat . †
Nec magis ferendus eſt Bologn.in d.l.ſi inſulam, num.117.
qui exiſtimat illud procedere in hærede emendante moram
qui cum in alterius ius ſuccedat,iuſte potuit ignorare,quod
actum eſt,arg.reg.l.qui in alterius 42.D.de reg.iur.conuin-
citur enim ex altera iuris regula , & vulgato dicterio , quo
docemur, abſurdum eſſe plus iuris habere eum cui legatus
eſt fundus,quam hæredem, aut ipſum teſtatore ſi viueret ,
l.aliud eſt vendere.§.abſurdum,D.de reg. iur.

135 Vnde communiter in eam itum eſt opinionem, vt d.leg.
Lucius,*in contractibus bonæ fidei* recipienda ſit , in quibus
*dies,& pæna non obſunt,quin poſt moram ſemel commiſſam
eius emendatio admittatur*:cuius opinionis auctor laudatur
Bald.in l.cum allegas,6.oppoſi.C.de vſur. ſequuntur Caſtr.
in d.l.ſi inſulā,& in d.l.& poſt tres,Aret.in d. . ſi ſeruū 91. §.
ſequitur.notab.2. D.de verbor.oblig.communem intrepide
ſequutus,aſſeuerat Gomez.in §.actionum,num. 4. Inſt. de
actio.Alex.conſil.49.lib.4.communem etiam teſtatur Ri-
pa,in d.l.ſi inſulam,num.43.Niger.nu.130.Quibus illud a-
ſtipulari videtur,quod hæc moræ emendatio , ex æquitate
deſcendit, vt in d.§.ſequitur.& notauimus ſup.nu 108.& la-
te obſeruat Iaſ.in d.l.ſi inſulam,num 4.cum ſeqq.Salic. tra-
ctat.de mora 2. quæſt.num.9.num.13.& nu.27.Sapor.eodē
tract.cap.4.numer.123.& num.126.num.135.& num.140.

136 Furcat tract.etiam de mora 3.par.num.4.† Vnde in con-
tractibus bonæ fidei, in quibus æquitas magis exuberat ,&
attenditur,l. quia tantundem.7.D.de neg.geſt.l. & elegan-
ter.7.D.de dolo,l. bona fides.31.D.depoſ. cum aliis, magis
conſiderari, & admitti debet , quam in contractibus ſtricti
iuris in quibus ſolus rigor ſpectatur,neque iudex aliquid ex
bono,& æquo arbitri poteſt, l.quidquid aſtringendæ 99. D.

137 de ver. obl §.in bonæ fidei,Inſt. de action. † Præterea vr-
get,quod in contractibus bonæ fidei citius mora contrahi-
tur, quam in contractibus ſtricti iuris,l.mora 32.§.in bonæ
fidei l.videamus,38.§.ſi actionem,D.de vſur.vnde cum pro
miſſor in contractibus bonæ fidei celerius moram faciat, &
in eo grauetor,in hoc,vt facilius moram emendare poſſit,
debet releuari,argum.l.eum qui,30. D.de iur.iur.

138 † Ex quo fluit noſtri cap.potuit, in verſ. *Niſi celeri*, e-
leg ans declaratio,quod cum Eccleſiaſticus emphyteuta per
biennium in mora conſtituatur , & ſic celerius , quam pri-
uatus,qui donec triennium tranſit caducitatem non com-
mittit,iuxta tex. noſtrum,iunct. d.cap.propter ſterilitatem
§ verum ſup.eod.& d l.1.C.de iure emph.in illo moræ ex-
piatio,ſi velociter fiat,poſt biennium admittitur,vt hic Greg.
probat, in hoc autem omnis ſatisfactio triennio elapſo, ſera
erit,& nullius momenti,iux.ſup. adducta iura .

139 Sed iis non obſtantibus frequentiori interpretum calcu-
lo contrariā opinionem receptā video,vt ſicuti moræ in cō-
tractibus ſtricti iuris non admittitur emēdatio,iuxta magis
cōmunē ſententiā,de qua ſupra,n.70. ſi dies, & pœna adie-
cta ſit, ſic nec in contractibus bonæ fidei:quæ ſentētia ma-
gis placet Accur.in d.l.Lucius,verb. *Exhibuerit*, quem cre-
brius cæteri ſequuntur, Bar.& Fulgoſ.& Iaſ.in d.l.ſi inſulam
n.17.Ripa,n.43. Niger n.130.Bolog.n. 116. Alex.ſibi con-
trarius,conſ.105.n.5.cum ſeqq.vol.3.Gregor.Lop.in l.8. gl.

140 2.tit.14.par.5. † Pro quibus induci poteſt,l. qui fundum
40.verſic.*Reſpondi*, D.de contrah.empt.vbi cum qui fundū
vendebat in lege ita dixiſſet , vt emptor in diebus triginta
proximis fundum metiretur, & de modo renunciaret (ſic eſt
referret) vt ad illam legem notauit Pratæ,lib.17.Theſ. ver.
renunciare ,& ſi ante eam diem non renunciaſſet,vt vēditio-
nis fides ſoluta eſſet,& emptor intra diē menſuræ,quo mino
rem modū eſſe credidit,renūciauit,& pecuniā pro eo acce-
pit,poſtmodumque eundē fundū vendidit,& eum emptori ſuo
admetiretur,& multo minorē agri modum , quam putaue-
rat,inueniſſet;quæritum fuit,an id quod minoris eſſet , con-
ſequi à ſuo vēditore poſſet? reſpōdit Paul. intereſſe quēad-
modū lex dicta eſſet,nā ſi ita dictū eſſet, *vt emptor in diebus*

Antonij Pichardi Pract. Inſtitut.

N 3 xxx.

Digitized by Google

minatim, Decius, in d. l. vinum, nu. 9. & ibi Rubeus, numer.
98 108. † Et fortior ea mora eſt, quæ ex aduentu diei fit, quam quæ ex interpellatione contrahitur, ſiquidem hæc ignorantem moratorem non facit, illa etiam ignorantem comprehendit, l. in diem. 77. D. de verbor. oblig. explicarunt Pariſ. conſil. 19. Iaſ. in d. l. ſi ex legati cauſa num. 12. Men. qui alios refert, dict. caſ. 220. ex num. 42. cum ſequentibus.

His ſatis, ſuperque intelligere licet, quid hæc vox, mora, ſignificet quid & quotuplex ſit, item quomodo contrahatur, ad propoſitæ quæſtionis veram intelligentiam, & dilucidationem.

60 QVæſtio igitur à nobis ſupra huic diſputationi propoſita, illa erat.

Vtrum die, & pœna adiecta, moræ emandationi locus ſit.

70 In qua quidem communi omnium conſenſu, negatiuam partem receptam video, vt ſcilicet eo caſu moræ expiatio excludenda ſit; quam ſententiam ſcripſit Acc. in l. etſi poſt tres, 8. v. ob. pure re, verſic. *Primum quia fuit pœna.* D. ſi quis caut. quem ibi communiter omnes ſcribentes ſequuntur, Bart. num. 5. Bal. in lect. num. 32. in repet. num. 20. Paulus num. 4. Alex. nu. 9. & num. 14 Iaſ. ex num. 20. idem Bar. in l. ſi inſulam. 84 D. de verb. oblig. in num 4 Iaſ. num 15. Herculan. num. 40 Rip. num 36. Bologn. num. 114. Boerius, conſil. 22 num. 4. Alexand. conſil. 158. num. 4 Octius. deciſ. Pedem. 72. num. 7 Hotom. lib. 2 obſer. cap. fin Loriot. tract. de mora, axiom 26. Cheſtian. 2. tom. commun. opinion. verb. *Mora*, pag. (mihi.) 125. col. 1. in fin. Craſ. in diſput. de mora, dict. 2. tom. commun. opin. pag. 128 col. 2. Andora ibidem, verb. (*mora non purgatur,*) pag. 130. col. 2. Dor. Fina. 2. tom. reg. vtriuſque iur. verb. *mora*. pag. 61. col. 1. verſic. *quarto mora*, poſt longam diſputationem, idem ſcripſit Salic. tract. de mora, quæſt. 2. princ. concl. 6. per tot. num. 6. vbi tandem in id, n. 27. non inuitus trahitur, communem dixit Sapor. eod. tract. cap. 2 num. 65. defendit Forcat. eod. tract. 4. par. numer. 17. nouiſſime Fachin. lib. 1. controuerſ. cap. 98. Anto. Fab. lib. 6. coniect. cap. 7. Caroc. tract. de locat. & conduct. 4. par. titul. de mora, ex num. 12. Valaſc. de iure emphyt. q. 5. num. 13. ex noſtris ſecure doctiſ. Greg. Lop. in l. 35. tit. 11. par. 5. Padill. in l. inſuper poſſeſſionum 9. num. 7. Cod. de tranſact. Gomez, in l. 33 Tauri. num. 3. Couarr. lib. 3. var. cap. 17. nu. 4. Matien. ad l. 7. tit. 4. lib. 5 nouæ collect. Reg. ſub gloſ. 3. num. 2 & Leon. in repetit. l. ſi pacto quo pœnam. 14. 3. par. repetit. ſub numero 1. C. de pact. Matien. in l. 3. in glo. 2. num. 3. tit. 17. lib. 5. nouæ Recopilat. & cum aliis Gracian. lib. vn. reg. 397. num. 1 (qui vt obiter id admoneam ex hac communi opinione reſoluunt in caſu, leg. 33. Tauri. l. 7. tit. 4. lib. 5. nouæ Recop moræ emendationem admittendam non eſſe, vt in d. l. 33. num. 3 reſoluit Gom. & in eius addit. Gom. 2 Cnencius Nepos, ſub d. num 3. Matien. in d. l. 7. gloſ. 3 num. 2. Mieres de maior. 1. par. q. 46. num. 3. ad fin.) commendant itaque omnes negatiuam hanc partem veram eſſe, & regulam, generalemque definitionem ſtatuunt moram nunquam, ſi dies, & pœna adſint, elui poſſe, quibus peculiares rationes, & argumenta non deſunt quibus hanc, quam tuentur ſententiam muniri poſſint.

71 Sed quod Doctores pluris faciunt deſumptum eſt ex difficili Afric. reſp. relato, in l. Traiectitiæ. 22. §. de illo D. de obl. & act. qui iuncto princ. non leuiter communem hanc ſententiam probat hæc in verba. *Traiectitiæ pecuniæ nomine, ſi ad diem ſoluta non eſſet, pœna (vti aſſolet) ob operas eius, qui eam pecuniam peteret in ſtipulationem erat deducta, is, qui eam pecuniam petebat, parte exacta petere deſierat, deinde interpoſito tempore, interpellare inſtituerat. Conſultus reſpondit, eius quoque temporis, quo interpellatus non eſſet, peti poſſe pœnam: amplius etiam ſi omnino interpellatus non eſſet, nec aliter non committi ſtipulationem, quam ſi per debitorem non ſtetiſſet quominus ſolueret: alioquin dicendum, ſi is qui interpellare cœpiſſet valetudine impeditus interpellare deſiiſſet, pœnam non committi.*

¶ *De illo ſane poteſt dubitari, ſi interpellatus moram ipſe fecerit, an quamuis pecuniam poſtea offerat, pœna nihilominus committatur? & hoc rectius dicitur. Nam, & ſi arbiter ex compromiſſo pecuniam certo die dari iuſſerit, neque per eum, qui dare iuſſus ſit, ſteterit, non committi pœnam reſpondit. Adeo vt & illud Seruius rectiſſime exiſtimauerit: ſi quando dies, qua pecunia daretur, ſententia arbitri comprehenſa non eſſet, modicum ſpatium datum videri. Hoc idem dicendum eſt, & cum quid ea lege venierit, vt niſi ad diem pretium ſolutum fuerit, inempta res fiat.* Hactenus Afric. ex cuius verbis non obſcure colligitur, quod vbi dies, & pœna eſt, mora purgari (vt Doctores loquuntur) non poteſt.

72 Sequens arg. pro eadem communi præſtat Imp. in l magnam 12. C. de contr. & commit. ſtipul. *Magnam legum veterum obſcuritatem* (inquit) *quæ protrahendarum litium magnam occaſionem vſque adhuc præbebat, amputantes, ſancimus, vt ſiquis certo tempore facturum ſe aliquid, vel daturum ſtipuletur, vel quæ ſtipulator voluerit promiſerit, & adiecerit, quod ſi ſtatuto tempore minime hæc perfecta fuerint, certam pœnam dabit, ſciat minime ſe poſſe debitor ad euitandam pœnam adiicere, quod nullus eum admonuit: ſed etiam citra vllam admonitionem eidem pœnæ pro ſtipulationis tenore, fiet obnoxius, cum ea quæ promiſerit ipſe, in memoria ſua ſeruare, non ab aliis ſibi manifeſtari debeat poſcere.* Quæ verba perſpicue demonſtrant, diem & pœnam moræ emendationi obeſſe.

73 Alterum arg. (recte contemnendum) quod huic communi ſtipulatur, extrahitur de l. Celſus. 27. D. de arbitr. vbi Vlp. ſic ſcripſit. *Celſus ait: ſi arbiter intra Kalendas Septembres dari iuſſerit, nec datum erit, licet poſtea offeratur, attamen ſemel commiſſam pœnam compromiſſi non euaneſcere, quoniam ſemper verum eſt, intra Kalendas datum non eſſe, &c.* Satis ergo his verbis oſtendit Vlp. eum qui intra Kalendas dare iuſſit, ſi non dederit, neque arbitri ſententiæ paruerit, poſtea offerendo, moram emendare non poſſe, quoniam ſemper verum eſt intra Kalendas datum non eſſe.

74 Quarto non longe à communi eſt, & illud quod de emphyteuta vulgo traditur, qui ſi à ſolutione canonis per biennium, ſi emphyteuſis Eccleſiaſtica fuerit, aut per triennium ſi priuata, ceſſauerit, omnimodo moram emendare non poterit, quin ſtatim à iure ſuo cadat, iuxt. auth qui rem, C. de Sacroſanct. Eccl. ibi; *Aut emphyteuta cum canonem per biennium non ſoluerit, hac lege repelli poterit,* & in auth. de non alien. aut permut. reb. eccleſ. &c. §. ſcire autem emphyteutas, ibi; *Quia ſi biennio continuo non exſoluerint emphyteuticum canonem, fiunt omnino extranei emphyteumatis,* col. 2. & in auth. de alien. & emphyt. & c. §. ſi vero quis, ibi, *Aut per biennium non intulerit, quod ab eo promiſſum eſt emphyteuticum, aut locationis canonem; damus licentiam venerabili domui ex qua locatæ, aut emphyteuſis facta eſt, & antiquum ſtatum locatæ ſiue emphyteuticæ rei exigere, & eiicere de emphyteuſi, ſiue locatione,* coll. 9. & magis ex l. 2. §. ſin autem, ibi; *Sed per totum triennium, neque pecunias ſoluerit, neque apochas domino tributorum reddiderit, volenti ei licere eum à prædiis emphyteuticariis repellere, nulla ei in poſterum allegatione opponenda ſed omnimodo eo, ſi dominus voluerit, repellendo, &c.* Codice de iure emphyt. Per quæ iura, Greg. IX. hic prorſus contraria, communem ſententiam reſoluit Afflict. deciſ. 174. numero 4. Gregor. Lop. in lege 28. tit. 8. parte 5. F. conn. libro 7. com. cap. 12. numero 9. Clar. libro 4. reception. ſentent. § emphyteuſis, q. 8. numero 15. ergo die, & pœna adiecta mora non emendatur.

75 Quinto pro hac communi huiuſmodi argumentum conſtruo. Iuramentum impedit moræ emendationem; ſed iuramentum ſortitur naturam actus cui adhæret, ergo etiam ſine iuramento elui non poterat mora, ergo à fortiori die, &

pœna

Digitized by Google

pœnæ adiecta expiatio exploderetur. Diſcurſus iſte legitimus
eſt. Maior probatur ex recepta communi omnium conſen
ſu doctrin. in d. l. ſi inſulam, num. 20. D. de verb. oblig. quã
ſequuntur plurimi infra referendi, num. 189. Minor non
76 obſcure † deducitur ex vulg. ſent. Impe. in l. in ſubiiciu iu
ris, fin. C. de non num. pecun. l. qui iurato n. 16. D. qui ſatiſd.
cog. l. ſi quis p.. n ec. 57. D. de fideiuſſor. cap. quemadmo-
dum. 25. inp. de iureiur. ex quibus pro reg. .. i 1 . tom. reg.
vtriuſque iur. traditum eſt, ſemper iuramentum ſe qui le-
ges, & conditiones quas, & contractus cui adiicitur quod
& prob... l. 27 verſic. *Quo ſi t ... zimos*, tit. 18 part. 3 reſol-
uit cum aliis Couarr. in cap. quamuis pactum, de pact. lib.
6. 1. part. §. 4. num. 10. & § 4 num. 1. & in rub. de teſt. 2 part.
num. 12. & lib. 2. var. cap. 14. num. 1. verſic. *Quinto etiam*
latè Gutierr. lib. de iuram. confirm. 1. part. cap. 57. qui plures
retulit, ſed non Gaſſi. in l. ſi vous. 28. §. pactus ne peteret,
ſub verſic. *Veniamus ad tertiam quæſtionem*. numer. 66. &
num. 68. D. de pact. Molin. ad conſuet. Pari. 2. par. § 62. nu.
21. & in l. 1. ſi quis, § ita, num. 85. D. de verb. oblig. Tiraq. in
l. ſi vnquam, in præfat. num. 149 & ſeqq. Octau. d. cit. Pede-
mon. 42. & deciſ. 92. no 5 & 11. Ioſeph Ludou. deciſ. Peruſ.
47. qui omnes egregiè reg. d. l. fin. C. de non numer. pecun.
proſequuntur, & illuſtrant. Cuius communis regula etiam
in ſtatutis, quorum naturam aſſumit iuramentum, probat
poſt Bar. in l. omnes populi, Dec. in cap. cum acceſſiſſent, n.
59. de conſt. vt videlicet ſi ſtatutum iuramento firmatum ſit,
& poſt modum reuocetur, vires etiam iuramenti deficiant,
quia & ſtatutum reuocatione ſumeſcit, de qua etiam re om
nino eſt videndus, qui cæteris latius rem hanc illuſtrat, à
Villadieg. in comm. ad l. 4. ex num. 3. maximè nu. 21. tit. 5.
lib. 5. del Foro iuzgo, & P. Molquerho, de diui. bon. lib. 3. c.
6. num. 55. Conſequentia autem rectè infertur, ergo ſeque-
la negari non poteſt.

77 Sexto in confirmationem eiuſdem communis fortiter
ſtringit Vlp. reſp. in leg. ſi fundus, 4. §. Marcellus, D. de leg.
comm. vbi Vlp. Marcel. lib. 20. Digeſt. dubitaſſe tradit, v-
trum commiſſoria locum habeat, ſiquis interpellatus non
ſoluat, an verò ſi non obtulerit, & arbitratur offerre eum de-
bere ſi vult ſe legis commiſſoriæ poteſtate ſoluere, quod ſi
non habeat cui offerat, poſſe ſe ſecurum eſſe, ergo ſi hab. it,
neque obtulit legis commiſſoriæ poteſtate ſolutus non erit,
& inde reinem, ita moram in ſolutione commiſſam propter
diem, & pœnam, vt ibi Conſultus præuenit, non exploder.

78 Nec diſſimile eſt, quod ſeptimo pro hac parte adducitur,
& ab eodem Vlp. in l. 1. verſic. *Niſi forte*. D. de penu leg. re-
fertur; hæredem iuſſum vxori teſtatoris aliquid penoris da-
re, & ſi non dederit, nummos præſtare, habere obligatio-
nem penoris præſtandi, tamdiu quamdiu iis, cum eo de pe-
cunia non conteſtetur, niſi forè aliud tempus, vel mente,
vel verbis teſtator præſtituerit; quo caſu non penum legi-
tam, ſed pecuniam teſtatoris vxori dare cogetur, propter
diei adiectionem, quæ adiuncta pœna moræ emendationē
impediet, quem tex. pro hac communi, præter alios, expo-
dit ibi Bar. num. 6.

79 Pro qua poteſt, & octauo eleg ns Scæu. reſp. in l. Thais,
41. §. intra certa, D. de fideicom. libert. perpendi, vbi cum li-
bertas ſeruis ſi intra certum tempus rationes redderent reli-
cta eſſet, & per eos ſtetiſſet quominus intra præſcripta tem
pora conditioni parerent, non deſcio, quod poſtea rationes
velint reddere liberos fore, Conſ. ſcribit, quod nulla alia ra-
tione contingit, niſi quia tempus præſcriptum fuit, item, &
pœna quia conditioni non parentes ſerui manent, & inde
ex communi moram emendare non potuerunt.

80 Nono hæc communis ſuaderi poteſt ex conſideratione,
nam ſi vbi non eſt dies, neque pœna, mora non emendatur,
à fortiori iis adiectis eius expiatio impedietur. Antecē-
dens ſuadetur Paul. & Scæuol. auctoritat. in l. ſi in leg. 27 §.
Colonus, D. loca. & in l. ſi ita quis promiſerit, 135. § Seia
cauit, D. de verb. oblig. quibus in locis prædicti conſulti ſo-
lum ſoîra modicum tempus arbitrio iudicis declarandum
moræ emendationem admittunt, ergo longo tempore, ma-
ximè verò interuallo lapſo, etiam ſine die, & pœna mora non
eluitur. Paul. verba in d. §. Colonus, ſic ſe habet. *Colonus ſi ei*
frui non liceat, totius quinquennij nomine ſtatim agere,
etſi reliquis annis Dominus fundi eum frui patiatur nec e-
nim ſemper liberabitur Dominus eo quod ſecundo, vel ter-
tio anno patiatur fundo frui eum: & qui à conductione ex-
pulſus, in aliam ſe coloniam contulit, non ſufficturus duabus,
neque ipſe penſionem nomine obligatus erit, & quantum
per ſingulos annos compendij facturus erat, conſequetur: ſi-
ra eſt enim patientia fruendi, quæ offertur eo tempore, quo
frui Colonus aliis rebus illigatus non poteſt. Quod ſi paucis
diebus prohibuit, deinde pænitentiam egit, & omnia Colono
integra ſunt, nihil ex obligatione pæconum iterum mora
minuet, hæc Paul. ſeq. Scæuo. *Seia cauit Lucio Titio, quod*
mandante eo hortos emiſſet, cum pretium omne cum vſuris
ab eo recepiſſet, ſe in eum proprietatem hortorum tranſlatu-
ram. Deinde in continenti inter virum conuenit, vt intra
Kalendas Apriles primas vniuerſam ſummam mandator
numeraret, & hortos acciperet. Quæritur cum ante Kalen-
das Apriles non omne pretium cum vſuris à Lucio Titio
Seia ſolutum fuerit, interpoſito tamen modico tempore reli-
quum pretium cum vſuris Seia Lucius Titius ſoluere para-
tus ſit, neque Seia accipere voluerit, & vſque in hodiernum
diem per Titium non ſtet, quominus reliquum pretium ſol-
uerit, an ſi nihilominus Lucius Titius Seiæ pecuniam vni-
uerſam ſoluere paratus ſit ſtipulatu agere poſſit. Reſpondi
poſſe ſi non multo poſt obtuliſſet, nec mulieris quicquam pro-
pter eam moram interfuiſſet, quod omne ad iudicis cognitio-
nem remittendum eſt. Ex quorum reſponſis (quæ hic ideo
retuli, quia inferius à nobis non ineptè exponenda ſunt) an-
tecedens non obſcure probatur, conſequentia autem aper-
ta eſt, arg. vt ſup. conſtructo, nam ſi poſt modicum tempus
moræ emendationem non admittunt, multo minus poſt diē,
& pœnam, quo caſu magnum intervallum præceſſiſſe ne-
ceſſe eſt.

81 Decimo Bart. & com. n. ſequens conſideratio fauet, quod
vbi poſt diem, & pœnam debitor non ſoluit, duplex mora
contrahitur, altera ex interpellatione diei, quæ pro domino
tacite debitorem interpellat ex d. l. magnam, 12. C. de cont.
& comm. ſtip. & late ſup. num. 67. ſcripſimus, altera ex adie
ctione pœnæ. Sed vbi adeſt duplex mora, eius emendatio nõ
admittitur, ergo die, & pœna adiecta itidem exploderetur. Di-
ſcurſus optimus eſt, maior patet, minor probatur ex Bar. re-
cept. ſent. in d. l. ſi inſulam, num. 16. D. de verb. oblig. quam
ibi communiter ſequitur Iaſ. num. 29. Ripa, num. 76. latè Bald. in
d. l. cum poſt res, D. ſi quis caut. & repetentes omnes in d. l. ſi
inſulam, & vt indubitatum retulit Segura, in d. l. ex legati
cauſa, num. 83. & ibi in addit. D. Pet. D. de verbor. oblig.
Gabr. 2. tu m. com. concl. opinion. lib. 11. col. 30 Menoc. reg.
2. relat. 2. tom. reg. vtriuſque pag. 91. col. 1. d. num. lib. 11. Euer.
in cent. locis, c. 91. à loc. ationis geminatione, num. 9. Capic.
82 deciſ. 19. num. 4. & Cephal. conſ. 45. num. 2. † Pro qua cõ-
muni ſententia induci poteſt, exp. ſi cautio. 14. tup. de fide
inſt. l. generaliter, 13. C. de non numerata pecunia, in l. cum
de indebito, 25. §. fin. D. de probat. in quibus geminata con-
feſſio receptæ pecuniæ impedit exceptionem non numera-
tæ pecuniæ; quam ſententiam ex prædicto ultra iura nupt. abe-
gata tenuit Alex. in l. ſi duo patroni, 13. §. Marc. nu. 3. D. de
83 iureiur. A... 1. tom. comm. opin. lib. 7. col. 461. † Ratius
in confirmationem eiuſdem Bar. non ineptè adducitur reg.
l. ſi mulier, 22. C. ad S. C. Vell. vbi geminata renunciatio Vel
leia ni mulierem ab eius Senatus Conſulti auxilio excludit.
84 † Deinde etiam arg. præſtat l. cum ſcimus, 22. verſic. *an*,
C. de agric. & cenſ. lib. 11. vbi licet ſola ſcriptura, vel confeſ-
ſio in qua quis enunciatur ſe alterius adſcriptitium, nec ſcriptu-
ra ei non præiudicet, neque eius ſtatum mutet, ſi tamen a-
liis adminiculis ſit approbata, vt quia alia ſcriptura, vel cõ-
feſſio interuenit, tunc ex vtroque genere obligationis, tam
ſcripturæ, quam confeſſionis, talem eum eſſe præſumendũ
85 eſt, qualem ſcriptura, & inter acta depoſuit. † Præterea, quia
geminata interpellatio, impedit moræ emendationem, iuxt.
text. qui ſingularis habetur in d. l. ſi tale, 22. §. de il-
lo, D. de oblig. & act. quem ſic accipi volunt Angel. Paul. &
86 Roman. in d. l. cum poſt res. † Sed & illud meminiſſe iuua-
bit, quod licet coniugi, ſi caſte vixerit, relictum nubens non
amit-

Digitized by Google

aml tat, ex celebri traditione Bart. comm. recept. in d. l. mulier. 22. § cum proponeretur, num. 5. D. ad S. C. Treb. Abb. t. in cap. vt clericorum mores, num. 5. de vit. & hon. cle. quæ fulciri non leuiter poterit, ex cap. Nycena ſynodus, 31. diſtinct. geminatas tamen ſi contraxerit nuptias relicto priuabitur, ſcripſit Ang. in auth. quo modo oporteat Epiſcopos, §. hæc autem de Deo. num. 12. coll. 1. quem ſequitur Euerard. d. loco. 91. à locotionis geminatione, num. 7. Ripa. in d. l. ſi inſulam, num. 77. † Denique aſtipulatur

87 reg. l. Balliſta. 32. D. ad S. C. Treb. qua actum geminatum plus quam ſimplicem operari traditum eſt, quod ibi late interpretes probant, & notanter tradiderunt Corſet. in tract. de verb. gemin. qui habetur, in 12. vol. diuerſ. doct. in antiquis Brun. tract. de augm. quæſt. 4. princ. num. 15. Gigas, tract. de penſionibus, quæſt. 100. num. 5. Hippol. in ſing. verb. *geminatio*, & ad l. 1. ſub num. 38. C. ad leg. Cor. de ſic. Euerard. in dict. cap. 91. per totum, & antea, cap. 5. pag. 2. in fin. Pereg. in addit. ad Seg. in d. l. ſi ex legati cauſa, num. 183. plura Coſta, in l. ſi ex cautione, fallent. 14. C. de non num. pecun. Pinel. in rubr. 1. part. num. 14. verſic. *Inde etiam*, & num. 41. C. de bon. matern. & in l. 2. part. 1. cap. 2. num. 22. & cap. 4. num. 31. C. de reſc. vend. & infinitos retulit Gabr. lib. 7. com. 1. tom. verbo *geminatio*, & 1. tum. reg. lib. 7. cod. verbo *geminatio*, & concinit vulgaris Poeta.

Forſitan hæc aliquis (nam ſunt quoque) parua vocabit
Sed quæ non proſunt ſingula, multa iuuant.
Tu tantum numero pugna, perceptaque in vnum,
Contrahe, de multis grandis aceruus erit.

Ex quibus quanta ſit vis geminationis apparet, de qua multa, etiam multa Iaſ. in l. fin. num. 6. col. 4. in princ. C. de inſtitut. Medic. reg. 4. Ricciard. in comment. de adempt. legat. in Rub. num. 15. Aluarad. de coniect. ment. defunct. cap. 2. ex num. 3. * Ea his in cauſis primogeniorum maſculinitatis geminatam vocationem, inducere fœminarum perpetuam excluſionem, ſic vt nulla poſſit contraria admitti, nec præſumptio, nec probatio, probant Decius, in l. fœmina, num. 105. D. de reg. iur. Tiberius Decianus, reſponſ. 46. num. 74. lib. 2. Ant. Gabr. lib. 6. commu. opinion. tit. de verb. obl. concl. 6. numer. 14. Manuca, lib. 8. de coniect. vltim. volunt. tit. 18. num. 18. Cephal. conſil. 451. num. 232. vol. 4. Syluanus, conſil. 95. num. 11. Gozadinus, conſil. 30. num. 1. Menoch. conſil. 10. num. 5. Mieres de maiorat. 1. part. quæſt. 22. num. 141.

88 Quibus inſuper ego, quoad Bart. opinionem attinet, addo, quod licet ſola dies moræ emendationem non impediat, vt in l. ſed ſi alia. 17. D. de conſtit. pecun. & d. l. ſi ita quis, 135. d. §. Seia cauit, ſecundum eundem Bart. (ſic nunc accepto) item, neque ſola pœna ex l. qui Romæ, 122. §. Flauius Hermes, D. de verb. oblig. quod, & nominatim ſcripſit Saporitus, tractat. de mor. cap. 4. num. 151. & ſeq. vtrumque tamen, ſi diſpoſitioni inſit, moram reluí prohiberi, iuxt. receptiſſimam hanc opinionem. Ex quibus omnibus, quid geminatio operetur ſatis conſtat, & minor argumentationis probata relinquitur.

89 Vndecimo, & pro communi opinione, illud argum. notari poterit, quod cum executio ſit à lege mora emendari non poteſt, ergo à fortiori cum ſit ab homine impedietur: antecedens prob. ex Bart. recepta ſent. in d. l. ſi inſulam, nu. 19. quem ibi communiter amplectuntur poſteriores, Alex. num. 33. Iaſ. num. 31. Ripa, num. 82. Hippol. in rub. de fide iuſſ. num. 344. Don Fin. lib. 3. reg. 2. tom. diuerſ. regul. lbr. 11. pag. 90. col. 2. Craſſ. in diſputatione de mora, quæſt. 19. quem retulit Gabr. 2. tom. com. opin. lib. 11. col. 128. & ibidem ex aliis repetit. col. 130. ingentem Doctorum copiam retulit Tiraq. in l. ſi vnquam, verb. *reuertatur*, num. 310. C. de reuoc. don. Diaz, reg. 476. Gom. 2. to. l. 33. Taur. num. 3. Matienz. in l. 7. tit. 3. lib. 5. nouæ coll. reg. gloſ. 3. num. 2. & 3. Quæ probatur in l. ſi is cui. 19. D. de leg. 2. vbi Celſ. ſcripſit. *Is, cui legatus ſit Stychus, aut Pamphilus, cum Stychum ſibi legatum putaret, vendicauerit, amplius mutandæ vendicationis ius non habet, namque etſi damnatus hæres alterutrum dare, Stychum dederit, cum ignoraret ſibi permiſſum, vel Pamphilum dare, nihil repetere poterit*. Præmiſſo

90 prius † pro inductione, dominium rei legatæ recta via à morte teſtatoris in legatarium tranſire. l. à Titio. 66. D. de furt. l. ſeruum filii. 49. §. ſi quis re. l. ſi ſeruus legatus, 11. verſic. *legatum*, l. ſi tibi homo, 58. §. cum ſeruus, D. de leg. 1. l. proinde. 8. D. ſi cert. petat. l. nam ſicut rep. diante, 36. cum duabus leg. ſeq. D. ad leg. Aquil. l. 1. col. 3. ad med. D. ſi quid in frau. pat. not. vbique Bart. idem in l. Pomponius, 9. num. 3. D. de neg. geſt. & probat l. 35. verſic. *E aun dezimos que luego que el teſtador es muerto, paſſa el ſeñorio de la coſa que es aſſi mandada à aquel à quien es fecha la manda*, tit. 9. part. 6. Præterea, quod quando vna ex duabus rebus al-

91 ternatiuè debitis † ſoluitur ex legis diſpoſitione, obligatio in reſoluta transfunditur, l. cum ſinc, 19. l. ſi penum, 24. D. quand. dies leg. ced. cum aliis ſimil. Quibus præmiſſis inquit dict. l. ſi is cui, quod ſi Titio fuerit relictus Stychus, aut Pamphilus, & is vnum acceperit ab hærede, non poterit hæres emendando moram, dicere velle ſe alterum ſoluere, neque legatarius, ſi alterum vendicauerit, amplius mutandæ vendicationis ius habebit: quia iam a lege obligatio alternatiua in reſoluta tranſlata eſt, vnde variatio non ad-

92 mittitur. † Conſequentia autem aperta eſt, ex vulgato axiomate, & iuris dicterio, quo docemur, mitius multo agi cum lege, quam cum homine, tria Accurſ. ſent. in l. Celſus, gloſ. 1. D. de arbit. quam amplectuntur Bart. in d. l. ſi inſulam, num. 9. Iaſ. num. 21. & cæteri repetentes ibi. D. de verb. obligat. hæc proſeq. Abb. in cap. dilectus, de præbend. & non male probat reg. l. 33. verſic. *Po que mas ligeramente puede ome eſtorcer de la pena de a ley, quando cayere en ella, que de la que ponen los iuzgadores en ſu juyzio*, tit. 4. part. 3. cum autem dies, & pœna adijcitur, initio conuentionis ab homine ſit executio, ergo eo caſu mora non emendabitur.

93 Quibus duodecimo finitimum eſt illud, quod communi non parum fauet, poſt litem conteſtatam moram non poſſe emendari, ex ſæpe citata l. ſi inſulam, 83. D. de verbo oblig. *Si inſulam, (inquit Paul.) fieri ſtipulatus ſim, & tranſierit tempus quo potueris facere, quandiu litem conteſtatus non ſim, poſſe te facientem liberari placet, quod ſi iam litem conteſtatus ſim, nihil prodeſſe tibi ſi ædifices*, vbi latiſſimo ſermone proſequuntur repetentes, at eadem ratio, quæ poſt litem conteſtatam moræ emendationem impedit, die, & pœna adiecta adeſt, ergo ſi interuenerint, & diſpoſitioni fuerint adiectæ, ex initio mutæ reijcietur. Maior argum. ex d. l. ſi inſulam conſtat, minor ſic probatur, nam omiſſis pluribus, de quibus per Doctores, in d. l. ſi inſulam, vera ratio quæ poſt litem conteſtatam moræ emendationem excludit

94 ea eſt. † Quia per litis conteſtationem quaſi contrahitur, l. 3. §. idem ſcribit, D. de pec. gloſſ. verbo, *ex parte*, in l. 2. §. fin. D. de præt. ſtipul. & inde amplius ab eo ſuper quo lis eſt conteſtata recedi non poteſt, cum nouus contractus celebratus videatur, & ſic iam ſuccedat reg. l. ſicut initio, 5. C. de oblig. & act. iunct. ibi a Doctoribus traditur, & gloſ. in l. in commodato, 17. § ſicut autem, verb. *Non officium*, C. commod. & conducit l. poſt litem, 17. D. de procurat. Sed hæc ratio militat die, & pœna adiecta, cum initio conuentionis contractu principali non in pacto pœna præſtetur, ergo pars contumax, ex ſuperioribus pœnam non euitabit, quæ ab initio inter ipſos contrahentes adiecta fuit, & de ea alius quaſi ſecundus quidam contractus celebratus, à quo contumax, altera parte inuita, reſilire non poterit.

95 Quod argumentum iuuari poteſt ea conſideratione, nã creditor prouidendo ſibi de pœna poſt terminum ſolutioni debiti principalis præfixum, videtur velle, vt debitum ipſum principale offerri non poſſit, & per conſequens debitor ſi contractum non adimpleat, ne poſſit moram emendare, cui conuentioni debitor pœnam poſt diem promittendo annuere videtur, in idque, & vtrumque conuenire, argum. vulg. illius dicterij, cuius meminit pomp. in l. ſtatu liberum, 14. §. fin. in fin. D. de leg. 2. permiſſum ſcilicet, ad tempus, poſt tempus cenſeri prohibitum, quod probat l. 2. C. de iure emphyt. & conducit l. cum prætor. 12. D. de iudic. cum ſi.n.

96 His & illud ego pro communi adiungo, ex commiſſione ſtipulationis pœnalis, principalem obligationem nouari, l.

obliga-

Digitized by Google

obligationum, 41. §. fin. D. de oblig. & act. *Sed ſi ita (em fieri (ait) ſtipulatus ſim, & non feceris centum: videndum vtrum duæ ſtipulationes ſint, pura, & conditionalis, & exiſtens ſequẽs conditionõ tollat priorẽ, an vero trãsferat in ſe, & quaſi nouat prioré habet? quod magis verum eſt,* l. ſtipulatus, 115. in fin. verb. D. de verbor. oblig. vbi late ſcripſit Bart. & omnes, iidem in l. ſi pacto quo pœna n. 14. C. de pact. Greg. Lop. in l. 15. & 16. 34. & 35. tit. 11. part. 5. ſed per nouationem primum debitum extinguitur, & in aliud trãsfunditur, l. 1. cum alijs ibi, D. de nouat. l. fin. C. eod. tit. §. præ
97 terea, Inſt. quibus modis toll. oblig. l. 15. tit. 14. part. 5. † Ergo debitor moram emendando, primum debitum, quod iam non eſt, pro eo quod eſt, ſoluere non poterit, arg. l. 2. §. 1. D. ſi cert. pet. l. Paulus. 99. D. de ſolut.

Hęc ſunt vrgentiora argumenta, quæ à Doctoribus varijs in locis tradita, à nobis in vnum congeſta, eorumque nonnulla ex proprio Marte inuenta, & pro communi nouiter conſtructa, eam non leuiter iuuare, & Pontif. Greg. 9. deciſionem in hoc verſic. *Niſi celeri ſibi &c.* euertere videntur, pro qua, & ſi alia poſſent adduci, ea omnia omittere decreuimus, tum quia ſub ijs comprehenduntur, tum etiam, ne nos qui de emendatione moræ diſputationem conſtituimus, inexpiabilem il am contrahamus.

98 QVibus non obſtantibus contrariam affirmatiuam partem, *moræ inquam emendationem dieі etiam, & pœna adiectam non eſſe denegandam,* aduerſus hanc Accur. Bart. & aliorum ſententiam ab vniuerſis ferè interpretibus ſequutam, non deſunt qui defendãt, cuius opinionis auctores laudantur. P. de Bellapert. A. de Piſ. Ang. Lud. Rom. Fulg. & alij, quorum meminerunt Alex. & Iaſo. in d. l. ſi inſulam. n. 35. D. de verb. oblig. & in d. l. ſi pacto quo pœnam, C. de pactis, & omnino tenendam, etſi pro ea nulla fundamenta adducat, opinatur Ferret. tract. de mora, col. 11. n. 30. eleganter, & doctè Saporta eodem tract. cap. 4. ex nu. 133. & tanquam nouam neruoſe defendit Robertus, lib. 2. ſententiarum, cap. 18. quorum ſententiam, reclamante communi, vtpote melioribus rationibus, fortiſſimiſque argumentis comprobatam, quę eam manifeſte veram eſſe oſtendunt, & indubitanter tenendam docent, ſequi ex ſequentibus non dubitabo.

97 Primo igitur moueor expreſſa Gregorij Noni Pontificis authoritate, qui in noſtro text. verſ. *Niſi celeri,* palam inſinuat, Eccleſiaſticum emphyteutam, qui à ſolutione canonis per biennium ceſſauit ſatisfactione m celeri ſibi conſulere poſſe moram emendando: quo tamen caſu diem, & pœnam eſſe negabit nemo, & ſup. num. 2. in initio diſputationis oſtendi-
99 mus. † Neque argumentum hoc eleuet, qui cum communi dixerit tex. noſtrum in emphyteuta Eccleſiæ loqui, in quo ſpeciale ius animaduertitur, vt aquitatis cauſa moram emẽdare poſſit; ſecus autem eſſe in priuato, cuius expiatio omnimodo reijcietur, quomodo poſt Alexand. Imol. Iaſ. F. Rip. & repetentes in d. l. ſi inſulam, accepit Couar. lib. 3. var. c. 17. num. 4. Conan. lib. 7. cap. 12. num. 9. Greg. Lop. in l. 28. tit. 8. par. 5. Afflict. deciſ. 174. num. 4. Iul. Clar. lib. 3. recept. ſent. §. emphyteuſis, q. 8. num. 15. & communem reſoluit Craſſus, in diſput. de mora, q. 24. tom. 2. comm. opin. lib. 11. pag. 29. col. 1. & neminem referens Sap. de mora, cap. 4. num. 143. & nouiſſimè cum multis Carro. tract. de locat. 4. par. tit. de mora, num. 31. & ſeq. Fachin. lib. 1. controuerſ. iur. c. 98. Ceuall. pract. quæſt. comm. cap. 14. ad fin. Quia longe verius eſt, & in emphyteuta priuati, etiam iure Canonico eſſe admittendum, per tex. qui expreſsè probat in c. propter ſterilitatem, 3. §. verum, in fi. ſup. hoc tit. ibi: *Vel cum canonem per biennium non ſolueriſſet, ſi ſibi ſatisfactione celeri non prouidit.* Vbi ei qui à priuato rem locatam habet ad breue tempus, permittitur moram emendare; ergo multo magis emphyteutæ hoc concedendum eſt, cum maius ius habeat, ob idque res difficilius ab eo auocanda ſit, vt reſoluit Craſſus prox. citatus Clar. in d. §. emphyteuſis, quæſt. 8. in fin. Præterea ſi Eccleſiæ commoda tuemur, nonne magis præſtat nulla poſt diem audita excuſatione emphyteutam fundi poſſeſſione iuſte expelli? Rurſus addo, cum de patrimonio Eccleſiæ, vel re temporali agitur, ſacros Cann. Princip. cõſtitutionibus aſſiſtere, c. 1. de noui oper. nunc. Iura autem ciuilia in fauorem Eccleſiaſticorum ſtatuiſſe, ſi l. auth. qui rem, C. de Sacroſanct. Eccleſ. cum aliis ſup. num. 74. ijſdem igitur iuris regulis conſiſtent Pontificia iura, quibus ſanè non amplior terminus ſoluendi conſtitutus eſt, ſi ergo emphyteuta ceſſans in ſolutione canonis per biennium, celeri ſatisfactione poſtmodum ſibi conſulere ſtuduerit, poſt moram, modici temporis internallum habebit, etiam cum dies, & pœna contractui acceſſit.

100 Sed quæ ſit celeris ſatisfactio, de qua Greg. IX. in hoc verſic. *Niſi celeri,* & in d. §. verum, grauiter controuertitur, quam antequam hinc habeamus exponere è re erit, quæ & variè explicari ſolet, & illa eſt notabilis opinio, vt celeriter ſatisfeciſſe dicatur, qui ante litem conteſtatam penſionẽ obtulit, arg. l. amplius non peti, 45. D. rem rat. hab. l. vn. C. de plus petit. per quæ iura id tenent Gratus, conſ. 49. in fin. lib. 1. Pap. deciſ. 123. Quod & videtur probari, in d. l. ſi inſulam, 84. D. de verbor. oblig. ibi; *Quandiu litem conteſtatus non ſim, poſſe me facientem liberari placet. Quod ſi iam litem conteſtatus ſim, nihil tibi prodeſſe ædificeт.* Vbi poſt litem conteſtatam omnis ſatisfactio ſera eſt, non antea.

101 Verum hęc iura non loquuntur vbi pœna adiecta eſt, quo caſu nullibi exprimitur licere moratori vſque ad litem con-
102 teſtatam moram emendare. † Quare verior, & probabilior eſt ſententia, celerem ſatisfactionem intra modicum tempus arbitrio iudicis relinquendum fieri debere, quam ſcripſit Bern. hic in verb. celeri, ad fin. communis Iaſ. in l. 2. num. 84. C. de iure emphyt. Decio, conſ. 138 num. 7. vol. 1. & conſil. 452. num. 25. Afflict. deciſ. 73. Cheria, Viuio, & Craſſo, quos ſequutus retulit Gabr. dict. 2. tom. comm. lib. 11. verb. Mora, pag. 125. & 129. & eisdem, Dec. in l. 4. auth. qui rem, num. 6. C. de Sacr. Sanct. Eccl. Cui opinioni fauet l. 1. §. fin. ibi: *Cum dicit tempus, nec adijcit diem, ſine dubio oſtendit eſſe intus dicentis poſtulare quem diem præſtituat,* D. de iur. delib. in l. 1. §. expilatores, D. de effract. l. Diuus, 51. D. ad l. Corn. de falſ. l. aut facta, 16. §. fin. & l. reſpiciendum, 11. D. de pœn. l. ſeruos, 8. C. ad l. Iul. de vi, l. 3. § fin. C. ne ſanct. Bapt. reit. c. de cauſis, 4. §. 1. de offi. & pot. iud. deleg. c. in cauſis, 19. de re iud. cap. fin. in fin. de tranſ. & quæ latè tradiderunt Tiraq. tract. de pœn. temp. in princ. ex num. 40. Ripa in l. imperium, 3. num. 302. & ibi Bologn. num. 80. D. de iuriſd. omn. iud. Menoch. lib. 1. de arb. q. 11. num. 11. & lib. 2. caſ. 1. & ſeq. & in noſtro caſu, emendationis moræ, eam ſcripſit Scæu. in l. ſi ita quis promiſerit, 135. § Seia cauit, D. de verb. oblig. ibi: *Reſpondit poſſe, ſi non multo poſt obtuliſſet, nec mulieris quicquam propter eam moram intereſſet, quod omne ad iudicis cognitionem remittendum eſt,* & ſcripſerunt, præter ſupra relatos, Bauer. dict. tract. de mora, 3. par. in princ. num. 1. Sapor. eod. tract. cap. 2. num. 3. & qui rem melius, & vtilius, quo ad praxim præſertim attinet, ampliationibus multis additis proſequitur Caroc. tract. de locat. 4. p. tit. de mora, ex num. 3. cum ſeq. pag. (mihi) 200. Quæ deinde confirmari, non male poterit, ex vera, d. l. mora, 32. D. de vſur. interpretatione (quam cum Areni. Fut. Ferret. & alijs ſup. obſeruauimus, num. 14.) vbi moræ definitio, hoc eſt quando ea facta ſit, iudicis arbitrio relinquitur: Si itaque modo, & quando celeriter ſatisfactum ſit, iudex ipſe arbitrabitur, cum contrariorum eadem eſſe ſoleat diſciplina, l. & ſi contra, 75. D. de vulg. l. pen. C. de ſolution. Euerard. in
103 cent. loc. cap. 75. à contrarijs ſeu oppoſitis. Sed & iure Regio quo viuimus, eadem Bernard. & aliorum ſententia probata eſt, per l. 2. tit. 14. par. 5. quæ, in ipſam ſpeciem, & caſum, de qua noſtra diſputatio eſt, ſic habet: *E ſi aquel que la tiene, contienda ſobre eſto, por poco tiempo de mas de dos años, deue ſer librado por el aluedrio de el juez de el logar.*

104 Verum in eiſdem legibus Hiſpanis (quod mirum eſt) ex diametro repugnat l. 28. tit. 8. par. 5. hæc in verba. *Pero ſi deſpues de eſtos plazos ſobredichos, quiſieſſen pagar la renta por ſi ſin pleyto ninguno, faſta diez dias, deuela recebir el ſenor de la coſa, e ſi non que la deue tomar.* Quę poſterior ſanctio iniqua videtur decent promiſſor, ar. §. ſi ita die, D. de conſt. pec. *Si ſine die conſtituas,* inquit, *poteſt quidem*

aut

Digitized by Google

dici ſe non teneri, licet verba edicti late pateant, alioquin,
& confeſtim agi tecum poterit, ſi ſtatim vt conſtituiſti non
ſoluas: ſed modicum tempus ſtatuendum eſt, non minus de-
105 *cem dierum, vt exactio celebretur.* † Quas leges Regias
vix ad concordiam reduci poſſe arbitratur doctiſ. Greg.
Lop. ea ſtatim perpetuo fœdere, & amicitia conciliari fa-
cilè erit, ſi verba d. §. ſi ſine die ſpectamus, vt ſenſus ex eo
ſit, moram vſque ad decem dies emendari poſſe: præ emphy-
teuticariu̇m à ſolutione ceſſantem, ex legis diſpoſitione,
non expectato iudicis arbitrio, ex d. § ſi ſine die, ibi: *Non*
minus decem dierum & d. l. 28. ibi, *fa la diez dias*, vel mo-
dico tempore poſt, arbitrio iudicis relinquendo, ex d. l. 3. ibi:
Deue ſer librado por aluedrio de juez.
106 Rurſus & ſecundo, contra communem facit, d. l. ſi poſt
tres. 8. D. ſiquis cautio. *Et ſi poſt tres,* (inquit Caius) *aut*
quinque, pluresve dies, quàm iudicio ſiſti ſe reus promiſſit,
ſecum agendi poteſtatem fecerit, nec actoris ius ex mora de-
terius factum ſit: conſequens eſt dici defendi eum debere ex-
ceptione, ex quibus verbis, non obſcurè conſtat, die, & pœna
etiam adiecta, moram poſſe emendari.
107 Neque Caio ſatisfaciet, qui cum Bart. in d. l. ſi inſulam,
nu. 4. dixerit, eum in ſtipulatione iudicio ſiſtendi, quæ præ-
toria eſt, l. qui, in qua mitius multo agitur, arg. leg. quod ſi
Epheſi. 5. ibi; *In ſumma æquitatem ante oculos habere debet*
iudex, qui huiuſmodi actioni additus eſt, D. de eo quod
certo loco, & inde in ea moræ emendationem admitti: quā
Bart. interpretationem, ad d. l. etſi poſt tres, defendit Horo-
ſc. eo loci, nu. 5. Bolog. in d. l. ſi inſulam, nu. 11. & in l. 4 §.
Cato. ad 2. Bart. quæſt. ex num. 402. D. de verb. oblig. Nam
duplici ratione exploditur. Prima, quia ea attenta, & in ſti-
pulationibus conuentionalibus etiam die, & pęna adiecta,
108 admitti deberet moræ emendatio, † quæ ab æquitate de-
ſcendit, l. ſi ſeruum. 91. §. ſequitur, ibi: *Eſſe enim hanc quæ-*
ſtionem de bono, & æquo, D. de verbor. oblig. idem in l. ſed
ſi alia, 17. ibi, *æquum eſt ſuccurri reo*, D. de conſt. pec. vt &
(latius inf. nu. 147.) quod & optima innititur ratione, quia
cum nunquam emendatio admittatur, niſi cum ius actoris
deterius factum non eſt, d. l. & ſi poſt tres, ibi; *Nec actoris*
eius ex mora, deterius factum ſit, l. vtique, 27. D. de recept.
arbit. *Vtique* (inquit Cuni.) *niſi eius interfuerit tunc ſolui*,
d. l. ſed ſi alia, ibi; *Nec vlla ei ſit causa fuit non accipiendi*, d.
§. Sæia cauit, ibi: *Nec mulieris quicquam propter eam mo-*
ram intereſſet, d. l. ſi in lege. 27 §. colonus, ibi: *Et omnia co-*
lono integra ſunt, D. locat. & idem actor, dum offert reus ni-
hil amittat, cur non erit ſolutioné contentus; l. in ſumma. 2.
§. item Varus, verſi. *quamquam*, ibi: *Si velim aggerē reſtitue-*
re in agro eius, quod factum quidem mihi prodeſſe poteſt, ipſi
autem nihil nociturum eſt, hoc æquitas ſuggerit etiam ſi iu-
re deficiamur, D. de aqua pluuia arcen. Plane hic eſt beni-
109 † gnæ legis ſcopus, vt omnia redigat ad bonitatē, & ęqui-
tatem, Vlp. in l. iuſti operā. 1. D. de iuſt. & iur. Pilato. lib. 1. de
legib. de Gueu. inter noſtros non mediocris religionis, elo-
quentię, & iuris prudentiæ vir ad legem illam, de iuſt. & iur.
cuius paulo ante meminimus, li. 4 Quam tamen moræ emē-
dationem in ſtipulationibus conuentionalibus, die, & pœna
adiecta, Bart. cum communi negat, ergo non ſolum propter
ęquitatem admittitur in prætorijs ſtipulationibus moræ e-
mendatio, cum ea ratione attenta in conuentionalibus reij-
ci non deberet. Altera ratio, quæ Bart. ſolutionem euertit,
ea eſt, quia ipſa cum in prætorijs ſtipulationibus, moræ
non reijcitur emendatio, die, & pœna interueniente, quo-
modo, inquit, procedit, d. l. & ſi poſt tres: quæ aſſertio apertè
110 ea iis conuincitur. † Nam *dupla ſtipulatio*, quæ in vendi-
tionibus adijcitur, iuxt. l. ſi dupla non promittatur. 2. D. de
euict. l. quod ſi nolit. 31. § quia aſſidua eſt duplæ ſtipulatio,
D. de ædil. edict. prætoria eſt, l. 1. §. ſtipulatio duplæ, iunct. §.
ſtipulationum, D. de præt. ſtip. Bolog. in d. l. 4. §. Cato, num.
403. & ſeq. D. de verb. oblig. & tamen in ea ſemel commiſſa
pęna nō emendatur, l. habere licere. 57. ibi; *Alioqui ſemel*
commiſſa ſtipulatio reſolui non poteſt, D. de euict. Deinde &
111 † *ſtipulatio iudicatum ſolui*. Prætoria eſt, l. 1. §. iudiciales,
l. 2. §. incertam, D. de præt. ſtip. latè Bolog. prox. adductus, in
qua ęquè denegatur emendatio moræ, ac in conuentionali-
bus, l. ſi quis ad aliquem, 3. §. ſi plures. cum l. ſeq. D. iudicat.
ſol. vbi in ſtipulatione, *iudicatum ſolui*, moræ emendatio
reijcitur; non enim ibi fideiuſſor, qui litem conteſtatus eſt,
ſed reus defenſionem ſuſcepit, namque fideiuſſor nō auditur
tur volens mora emendare, vt interpretatur poſt Duaren.
Forcat. tractatu de mora. 3. part. nu. 15. Cuiac. in d. l. ſi inſu-
lam, lit. A D. de verbor. oblig. qui aſſerit quoad morę emē-
112 † dationem à pari procedere ſtipulationes prætorias, &
conuentionales, conſentit Io. Sap. tract. de mora, c. 4. n. 135.
113 Vnde alii autumant in d. l. & ſi poſt tres, morę emenda-
tionem ideo admitti, quia pęnam interueniſſe non appa-
ret, ſed ſolum diem, poſt quem rectè mora emendari poteſt,
d. l. ſed ſi alia. 17. D. de conſt. pec. Pro qua ſententia primo
induci poteſt, adiectionem pœnę in facto conſiſtere, vt cō-
ſtat, vnde cum in d. l. & ſi poſt tres, de ea nullum verbum
ſit, præſumi non debet, arg. reg. leg. in bello. 12. §. factę. D. de
captiu. Deinde eidem opinioni aſtipulatur, leg. ſancimus
27. C. de fideiuſ. vbi nouo iure permittitur fideiuſſoribus,
qui aliquem intra certum diem iudicio ſiſtere promiſerunt
emendatio moræ ergo antea hoc principali debitori non
concedebatur, quia ſi hoc ereſſet largitum, fideiuſſoribus,
quoque eadem exceptio competeret, ex reg. §. vlt. Inſt. de
replicat. quomodo, d. l & ſi poſt tres, interpretatus fuit an-
tiquus Bulga. cuius ibi meminit Accurſ. ſch. *pluresve*, &
neceſſariam interpretationem ad eam leg. cenſet Iaſ. in d. l.
ſi inſulam, num. 17. quam & ibi amplectitur Cuiac. lit. E. &
ſecutē A. de Leon. in repet. d. l. ſi pacto quo pœnam, 3. part.
repetit. ſub num. 1. ad med. C. de pact.
114 Verum ego (pręceptorum meorum veſtigiis inhęren-
do, quorum ſententias ſequi, & defendere ſemper innitor,
celebri Iul. & Iau. ſententia motus, illius, in l. dicere, 23. ibi;
Caſſius vero magiſtri ſui ſententiam bene excuſat. D. de ar-
bitr. huius in l. paterfamilias, 12. ibi: *Me illud maxime mo-*
uet, quod & pręceptoribus iuris placet. D. de priuil. cred.
Bulg. & Cuiac. ſententiam ſuſtineri non poſſe arbitror; ve-
rius etenim exiſtimo, in d. l. & ſi poſt tres, pęnam adiectam
fuiſſe, quę aſſertio ex ſequētibus perſpicua fiet. Primò, quia
115 † Caius ibi, *conſequens eſt dici, defendi eum deberi exce-*
ptione, reum exceptione, nō *ipſo iure* liberari, plane probat,
quod quidem propter pęnę adiectionem contingit, cum
alias *ipſo iure* liberaretur promiſſor, iuxt. d. l. ſi inſulam, ibi:
Poſſe te facientem liberari placet, quę verba, *ipſo iure*, libe-
rationem inducunt, vt non obſcurè African. probat in l. cū
quis. 38. §. ſi debitorem, ibi: *Et, ideo liberationem quidem*
ipſo iure non poſſe contingere debitori, exceptione tamen ei
ſuccurri, & magis ibi: *Debitorem non liberari, ſed exceptio-*
ne eum aduerſus maritum tuendum eſſe, D. de ſolut. quem
ſic interpretantur poſt Cuman. & Iaſ. Ripa, nu. 19. Nig. nu.
46. Hannib. num. 42 in d. l. ſi inſulam.
116 Sed certe (vt Philoſophus dixit) amicus Plato, ſed magis
amica veritas, licet pręceptoribus maximus honos debeatur, eo-
rumque opiniones ſectari (dum fas eſt) vtique, & vrbanum,
& iuſtum ſit, vt plurimis ex bonis auctoribus deductis exē-
plis, ſcripſit Menoch. lib. 2. de arb. cent. 5. caſ. 400. ex num. 1.
& ante eum, Segura, in repet. l. 1. § ſi vir vxori, nu. 6. ibi ad-
notante D. Perez, D. de acquir. poſſ. (quod eorum pace di-
ctum ſit) hoc arg. quo contra communem vul. opinionem
pręceptores noſtri mouentur, licet ipſis placuerit, mihi ta-
men arridere, nec modo, nec vnquam vlla ratione potuit.
117 † Nam licet ille articulus *An emendans moram exceptio-*
ne, an ipſo iure liberetur? anceps, & dubius ſane ſit, propter
pugnantia I. C. reſp. in d. l. etſi poſt tres, & in d. l. ſi inſulam,
ipſe ſine dubio intrepide, noua ratione affirmare auſim, emē-
dantem moram non ipſo iure, ſed ſemper exceptione libe-
rari; quod axioma ſic oſtendo. † Emendatio morę (vt ſup. n.
118 108. notauimus) non admittitur cum ius actoris deterius
factum eſt, d. l. etſi poſt tres, d. l. vtique, d. §. colonus, d. §. Sęia
cauit, & ſcripſit Pap. in leg. emptori. 67. ibi, *Venditor eun-*
dem ſeruum poſt tempus offerendo, quo minus præſtet, quod
emptoris intereſt, non recte defenditur, D. de euict. Sequ. in
l. fideiuſſor euictionis. 15. D. de doli except. notarunt poſt
Acc. & Bart. in d. l. ſi inſulam, ſic limitantes reg. illius l. Cro-
tus, nu. 17. Ripa, nu. 23. de Hercul. nu. 25. Nigris, nu. 59. Hā-
nib.

bib.nu.75.Bologn.num.84.Zaſ.num.1.& 8 in d.l.ſi inſulã, Berõius,in noſtro cap.potuit.nu.124.Menoch.lib.2.de arb. caſ.7 S pot.tract.de mora,c.4.nu.125. & in optima quæſt. Lop.in l.28 gl. *falſa dire deras*,in fine,tit.8. part.5. Sed iſtud an ius actoris deterius factum ſit continet factum,exceptio vero conſiſtit in facto vugl.l.ſi vnus. 28. § pactus ne peteret,D.de pact.ibi: *Quia in ſtipulationibus ius continetur, in pactis factum verſatur*,ergo impoſſibile eſt emendantẽ moram, *ipſo iure* liberari, vnde exceptione adiuuabitur: hoc exprimit Caius,in d. l. & poſt tres. ibi: *Defendi eum debere exceptione*, id eſt peruenitur ad factum, an ius actoris deterius factum ſit, & hoc factum parit exceptionem. Ruſus quia moræ emendatio ex æquitate permittitur, d.l.ſi ſeruũ, 91 § ſequitur. D.de verb.oblig.ſed æquitas exceptionẽ producit, l.qui æquitate, 12. D de doli excep.not.Bologn.in d. l.ſi inſulam,nu 57.ergo ope exceptionis emendans moram non ipſo iure liberabitur.

119 Nec me in contrariam ſententiam impellunt Paul. verb. in d.l.ſi inſulam,ibi: *Poſſe te facientem liberari placet*. Aduerto enim I. C. ibi verſari,antequam ad iudicem perueniatur,aut ad litis conteſtationem procedatur,nã ſi inſula ante conteſtationem perficiatur, tunc ædificans, per legem ipſo iure liberabitur, quia mora non committitur, niſi poſt litis conteſtationem, & antea abſque aliqua iudicis declaratione ipſo iure liber eſt,cum nulla mora emendetur antequam ſtipulatio etiam iudice committatur. Quæ noua ratio madeſi non leuiter poterit ex vero ſenſu l.mora,32.ff.de vſur. cuius late ſupr.nu 114.meminimus,nam cum iudicis declaratio,de ea re præcedere debeat, an mora facta ſit,cuius rei definitio difficilis eſt, planè ſequitur ante eius declarationẽ moratorẽ dici poſſe neminem. Nec huic opinationi, & veriſſimæ (vti arbitror) nec inueteratæ quidem d.l. ſi inſulam,illuſtrationi, quicquam obſtat ſiquis obijciat, terminum ibi fuiſſe præfixum, intra quem inſula fieri, debeat, vt videtur probari ib: *Et tráſierit tempus quo potuer is facere*,quo caſu iudicis declaratione opus non erit,cum poſt terminum præfixum iam elapſum,& tunc iudicis pronunciatione, & tunc interpellatione talis moram commiſſam fuiſſe planum ſit,ex diei,& tẽporis adiectione,quæ tacitè pro domino interpellat,& in mora debitorem conſtituit,iuxta tex. noſt.& d.l.magnam,12.C.de cõtr & comm.ſtipul. & alius

120 ſup.num.67 obſeruauimus.† Quia reſpondeo ex illis verbis,tranſierit tempus quo potueris facere,non conſtare expreſſum ibi fuiſſe terminum,intra quem inſulam fabricanda erat alioqui dicendum impropriè loquutum I.C.ibi Potueris facere, debebat enim vti eo caſu verbo, debueris, quod

121 ex. tertiam neceſſitatem denotat,† ſcriptũ Acc.in l.ſæpè, 8 verb.neceſſitatem,D.de offic.præſ.& probat non obſcure Cont ibid.& in l.generaliter, 9. D illo tit.gl.verb.valeat, in Clem.2. de iudic.quæ paſsim ab omnibus approbantur.verbum autem potueris, neceſsitatem nullam imponit, obſeruat Acc.vbi prox. deinde in l.non quicquid,40. D.de iud.in l. 1.vbi tx.expre.C.quo mod.& quã.index,exornat latè,& eleganter Tiraq poſt l.conn.gl.4 n.1.q vtiq fieri abſonũ erit.

122 Nec quiſquam erit tam ſtupidus, obtuſiſque naribus, qui exiſtimet Paulum qui mirum in modum Latinæ linguæ elegantia floruit (ſicut & cœteri Conſulti,ex quorum voluminibus apparet,& teſtantur quique Quintil.& Vall.) impropriè loquutum fuiſſe: non enim dies ponitur in d.l.ſi inſulam,84.D.de verb.obl.vbi ſcribitur, Si inſulam fieri ſtipulatus ſim,& tranſierit tempus quo potueris facere,&c. vt in l.inſulam,intra biennium,124.D.eo.lex autem in hac ſtipulatione,inſulam promittis tunc dies, nihil certum ſtatuit, ſed vniuerſam diſpoſitionem committit iudici, aut viro bonu, iuxt.l.continuus,137.D.de verb.oblig.in §.cum ita, & §.itẽ qui inſulam,vbi in ſtipulatione Ephẽſi dare, quo tẽpore debeat dare,pendet à ſenſu iudicis,cum ita (inquit Venul.)ſtipulatus ſim Epheſi dare, ineſt tempus, quod autem accipi debeat,quæritur, & magis eſt, vt totam eam rem,ad iudicem, id eſt ad virum bonum remittamus,& in noſtro caſu, in d.§. Item qui:idem Venul.ait; *Item qui inſulam fieri ſpoponit, non vtique conquiſitis undique fabris,aut plurimis operarijs adhibitis feſtinare debet, nec rurſus uno, aut altero contentus eſſe,ſed modus adhibendus eſt ſecundum rationem diligentis*

Antonij Pichardi Prati. Inſtit.

ædificatoris,& temporum,locumq;

123 Relinquitur ergo ex proximè dictis,totam diſpoſitionem habere pro obiecto ſenſum iudicis,& inde in d l.ſi inſulam, & ſi prætereat longum tempus, & inſula non fiat,quia deſideratur ſenſus iudicis, verè nunquam mora committetur, niſi cum ad ipſum iudicem res delata fuerit: Planè cum litis conteſtatio iudicij exordium,& fundamentum dicatur,cap. ſuper quæſtionum,27.verſ.*Quod ſi de legatis à nobis*,ſup.de offic.& pot.iud.deleg.c.ex parte,30.inf.de verb.ſign.l.3.ibi: *Comenzamiento è rayz de todo pleyto ſobre que deue ſer dado iuyzio, es quando entraren el por demanda, e por reſpueſta,delante de el iuzgador*,tit.10.p.3. lapiſq;angularis à Baldo dicatur,in c.vn.n.2.de lit conteſt.& à Spec.tit.de iud. in pr.quos ſequitur Rub.in rep.c.per veſtras, 4. not.ib.n 5. & ibi in add.Diaz,lit.A.Batalhona, lit.B.Pariad.lib.1. c.14. & iudicis partes ante litis conteſtationem non incipiant,l.s. C.de lit.conteſt.l & quia,18.cum materia,D.de iuriſd.om. iud.actoris intereſſe,eius declaratio,& mora à litis conteſta

124 tione exurient,non antea. † Ex quibus deſcendit vera,& elegans expoſitio d.l.ſi inſulam,ibi: *Quandiu litem conteſtatus non ſim poſſe te facientem liberari placet*,quorum verborum ratio in promptu, & perſpicua eſt, quia cum hæc obligatio, inſulam fieri, ſit vaga ſua natura, habeatque tractum ſucceſſiuum; exigit neceſſario iudicis decretum, qui debet arbitrari quanto tempore inſula fieri debeat,cuius,vſque ad litis conteſtationem nullæ ſunt partes,ex d l.1. C.de lit.cõt. & inde vſq,ad litis conteſtationem,in ſtipulatione inſulã fieri,poteſt quis moram eluere.

125 Hanc veram,& nouam(vti arbitror)d.l.ſi inſulam,interpretationem confirmat eleganter, l.ſtipulationes, 72. § fin. D.de verb.oblig. *Nec ſi inſulam fieri*(inquit) *in tantum tẽpus præterit,quo inſula fabricari poſſit, ubi tam cæperit mora faciendi inſula fieri, tunc agetur, dieſque obligationis ceret*. Ecce I.C.in noſtra ſtipulatione,inſulam fieri,ſine die verſari,nec non aſſerentem nõ ſufficere moram fieri incipi, ſed tunc agetur,dieſque obligationis cedet,quaſi dicat,mora committi non poteſt,niſi agatur,quia vaga eſt ſtipulatio, & iudicem exigit,qui à litis conteſtatione incipit,aduertatq; precor quam acutè procedat Vlp.ibi: Tunc agetur,dieſque obligationis cedet,id eſt poſtquam coram iudice agatur, tũc incipiet mora & ſic dies obligationis cedet,planè ex eodem Vlp.ced.diẽ.in l.213 D.de v.ſi.ſignificat pecuniã incip.deb.

Ex quib.omnibus longè petitis perſpicuè relinquitur,d.l. ſi inſulam,ibi,poſſe te facientem liberari placet,præceptorũ noſtrorũ argumentũ cõtra vulg.nõ probare,nec quẽquã mouere poſſe eam coniecturam,quod in d.l.cum poſt tres,exceptione promiſſor tueatur ad arbitrãtiũ,id propter pœnæ adiectionẽ ibi cõtingere, cũ idẽ etiã pœna nõ adiecta admittẽdũ ſit,ex vero, & nouo ſenſu,quo Pauli reſp.illuſtrauimus.

Conſtat itaque ex ijs quæ ex nu.119 iux.d.l. ſi inſulam, adnotauimus,quod etiã in eius ſpecie re ipſa,id eſt,ſine interpellatione, mora contrahatur, quod fortè debitor inſulam non ædificauerit intra id tempus quod ædificandæ inſulæ ſufficere potuiſſet, ſi tamen ante litem conteſtatam ædificauerit,ea mora emendabitur. Cuius ratio, & aperta eſt,& elegans. Nimirum debitorem,qui non niſi ad damnum,vel faciendum aliquid obſtrictus erat,obligationi ſatisfecit,ſi quo cumq;tandem tempore dederit,vel fecerit, quod debebatur, quoniam cum verum ſit,datum,vel factum fuiſſe,quod dari, vel fieri debuit,cur non liberatio cõtingeret,vt in d.c 7. lib.6. coniect.eruditus Ant.Fab.animaduertit,qui ſecurè ſic,d.l.ſi inſulam interpretatur.

Verum ego(quando in rem hanc incidimus,vt nobile illud Iulij Pauli caput, in d.l.ſi inſulam, quod inter alia I. C. in quibus de moræ emendatione agi ſolet,multum caput extulit quantum lenta ſolent inter viburna cupreſſi, vti & Bartol. claſſicique omnes,rem hanc ſubtiliſſime proſequuntur penitius intelligamus)longius introibo,& magis vrgebo,eũ quippè debitorem poſt moram commiſſam ædificantem, niſi ex voluntate creditoris liberari non poſſe, aduerſus Iul.Paul.& Fab.ad eum interpretationem quoniam faciendi ſtipulationes verbis quidem puræ, cum ex ipſa in ſe diem habeant tempus id videlicet,intra quod fieri poteſt,quod promiſſum eſt, quemadmodum certum eſt ante eum diem agi eo-

Digitized by Google

rum nomine non poſſe, l. ſi ita ſtipulatus 14. d. l. interdum. 73. D. de verbor. oblig. ſic & illud, vt ſi quod promiſſum eſt factum non ſit intra id tempus, quo fieri potuit, & debuit, pecuniam dari oportere, id eſt, in obligationibus faciendi poſt moram ſuccedere, id quod intereſt l. ſtipulationes. 72. verſic. Celſus, D. de verb. oblig. vnde ſit vt ſiue ſtipulator eo tempore tranſacto agat in id quod intereſt, rectè agi, quia petat id quod ſibi debetur, ſiue promiſſor in præſtet liberari, quia ſolutione eius, quod debetur, tollitur omnis obligatio, vt in vulgaris. Vnde & illud eſt conſequens, promiſſorem cum ob id quod non fecit quod promiſit, cœperit debere pecuniam non eſſe audiendum, ſi ad liberationem malit ædificare inſulam, quam ædificaturum promiſit, quã pecuniã præſtare: non enim hoc mod præſtat quod debuit, l. d aliud quod inuito creditore ſoluere nõ poteſt, leg. 2. §. 1. D. ſi cert. pet.

Difficultatem hãc vt diſſoluas, & d. l. ſi inſulam intelligas, diſtingues cum eod. Paul vt ſiquidem, ante litem conteſtatã promiſſor faciat liberetur; ſin poſtea, nihil ei proſit ad liberationem, vtrũque propterea nõ vulgaribus tamen rationibus: Quod enim Paul. ait promiſſorem, qui intra tẽpus nõ fecit, ante litem conteſtatam faciẽtem liberari, intelligi debet, non quia qui faciẽdo liberari vult, nõ præſtet aliud quã debuit, quod debitor inuito creditore efficere non potuit; ſed quia quoties promiſſor ſtipulatione ipſa alterius rei præſtandæ facultatem accepit, etiã iure aliud rectè ſoluit: conditionẽ enim ſtipulationis ab initio conſtitutam, creditor mutare non poteſt, leg. vero procuratori. 12. §. alia cauſa eſt, ibi: Qui certam rem condictionem, D. de ſolution. vnde cum is qui promiſit ſe inſulam ædificaturum, facultatem in ſolæ faciendæ, ab initio habeat ex ſtipulatione; amittit ille quidem hanc facultatem ceſſatione ſummo iure, propterea, quod vni nõ fecit quod promiſit, cœpit debere pecuniã; ſed ex æquo, & bono retinet, hic enim locum habet; *Eſſe quæſtionem hãc de bono, & æquo, in quo genere plerumque ſub auctoritate iuris ſcientiæ perniciosè erratur.* Ergo ſi quã rẽ ante morã promiſſor offerre potuit, poſt moram eandẽ offerat, efficitur vt offerendo purget morã ex æquo, & bono. Quod tamen ſic eſt intelligendum, vt intelligamus liberari quidem eũ in futurum, id eſt, vt futuri damni non teneatur; aliter atque ſi quid iam per moram intereſt ſtipulatoris, ſi quia inſula ſuo tẽpore inchoata non eſt, id idcirco aliqua in re factũ ſit ius ſtipulatoris deterius, vt enim promiſſori factum ſuum ad futuri temporis cautionem, quod ſine incommodo ſtipulatoris fat, prodeſſe poteſt, ita ſtipulatori nocere non debet: & maximè, vbi præceſſerit mora promiſſoris: quam vbique conuenit, fruſtratori nocere, reg. l. in cõtemnat. 173. §. vnicuiquè, D. de reg. iur. Quod ſi poſt litẽ conteſtatã promiſſor ædificet, nihil ei prodeſt amiſit enim hanc ipſã facultatem in totum, quia qui ex hoc genere ſtipulationis agit pecuniã in iudicium deducit, ſeũ id quod intereſt, d. l. ſtipulationes 72. verſic. Celſus, porrò iudicio, quod litis conteſtatione contrahitur l. 3. §. idem ſcribit, D. de pecul. gloſ. verb. ex parte in l. 2. §. fin. D. de præt. ſtip. contrahitur enim noua iudicati obligatio de ea re, quæ in iudicium deducta eſt; vnde & actio iudicati ſecundum actorem quandoque iudicatũ; quã actionẽ creditori ſemel quæſitã, & quæ iam ſimpliciter nulla facultate, ſiue ſol ẽdi, ſiue faciendi, reus facto ſuo auferre creditori inuito nõ poteſt, eoque nec efficere, vt inſulam ædificando pecuniæ in iudicium deducta, condemnationem euitet, ex regul. leg. ſi reus 42. D. de pact. l. habere licet. 57. in fin. D. de euict.

Sed grandis ex imperiti obſeruatione enaſcitur difficultas, namq. cum ex generali ratione, d. l. ſi ſeruũ. 91. §. ſequitur, & l. inter. ſ 73. §. fin. D. de verbor. oblig. probãdum ſit moram ſine temporis præfinitione, quotieſcunque debitor qui moratus eſt, rem offerat, emendari poſſe; difficile videtur, quod in ſecunda d. l. ſi inſulã, part. Paul. docet, quippè poſt litis conteſtationem emendationem excludi. Rem tamen hanc rectè cõprehẽſit Acc. in d. §. fin. verb. moram vt ſcilicet eas leges ex d. l. ſi inſulam, interpretandas eſſe. Vt quod in eis ſcriptum eſt, moram ſemper emẽdari poſſe intelligendum ſit, vſque ad litem conteſtatam, iuxta Paul. in dict. l. ſi inſulam. Quam Acc. ſententiam licet antiquiores Pet. & Andreæ improbent, probat tamẽ Reyn. & Bar. in d. l. ſi inſulã, n. 12. extatq. ex pr. l. ſed & ſi alia. 17. D. de cõſt. pec.

Nec obſtat §. fin. Inſt. de perpet. & temp. act. vbi Imper. docet; quod ſi ante rem iudicatam is, cum quo actum eſt ſatisfaciat actori, officio iudicis conuenit eum abſoluere, itaque cõſtat moratorem vſq. ad ſentẽtiã offerentem poſſe liberari, nedum vſque ad litis conteſtationem. Quoniam vt rectè Bart. d. num. 12. reſpondet, d. §. fin. procedit, vbi eadẽ res promiſſa, & in qua mora contracta eſt, petitur, & lite ſuper ea agitatur, tunc enim ille, qui moram paſſus eſt videtur recedere à iure propter moram ei quæſito, & re eſſe cõtentus, ſecus verò eſſet ſi ad intereſſe, vel pœnã creditor ageret poſt moram, tunc enim nõ liberaretur debitor rem offerendo.

Ex qua reſolutione, & Bart. doctrina, quæ colliguntur cõcluſiones. Prior eſt, per ſolam oblationẽ eius quod debetur ante litem conteſtatam, moræ emendationem admitti; quod in reali non in verbali oblatione rectè intelligunt Nigris. num. 168. Ripa, num. 65. in d. l. ſi inſulam, Barboſ in l. ſi mora, 1. n. num. 50 D. ſolut. matr. (numeris etiam ſeq. iuxt. hæc quæ de oblat. & quatenus ea debitorem liberet, Bartol. ſcripſit omnino videndus) probabitque ex d. l. ſi inſulã, ibi, facientem, l. Prætor ait. 20. §. ſi quis paratus, D. de nou. oper. nunc, d. l. qui decem, 72. D. de ſolut. niſi debitum incertum ſit, quo caſu verbalis ſufficit oblatio, donec liquidetur, l. ſi reſiduũ 7. vbi not. Bal & Ang. C. de diſtr. pign. & quamuis eo caſu cũ verbali oblatione fideiuſſoria cautionem interuenire oportere doceat, in dict. l. ſi inſulam. Ang. limitat. 7. & in dict. §. ſi quis paratus per l. ſtatu liber. rationem. 5. l. ſeruus ſi heredi 34. §. fin. D. de ſtat. liber. contrariũ tamen, quippe eã ſatiſdationem non eſſe neceſſariam, probat d. l. ſi reſiduũ, vbi Bald. & Alex. idem Alex. in l. ſemel mora, num. 4. D. ſolut. matr. qui cõtrarijs iurib. reſpondet, loqui in ſeruo, qui cũ in bonis nihil habeat, mirum non eſt ſi ſatiſdare cõpellatur.

Sequens eſt, per ſolam oblationem rei principaliter debitæ poſt litem conteſtatam non admitti emendationem moræ, d. l. ſed etſi alia. 17. D. de conſt. pec. ni eadem res peteretur, l. ſi rẽ alienam. 9. §. fi. D. de pig. act. d. §. fi. Inſt. de perp. & temp. act. tunc enim oblatio, & conſignatio in iudicio facta habet vim ſolutionis l. obſignatione. 9 C. de ſolu. facit l. ſi rens paratus. 73. § fin. D. de procur.

Neque ſuperiori reſolutioni obſtat, leg. 3. §. fi. & l. 4. D. iudic. ſol. in quibus Vlp. & Iulian. aiunt, quod ſi plures fuerint fideiuſſores Prætoriæ illius ſtipulationibus, iudicatum ſolui, poſtea quam cum reo lis conteſtata eſt, ex clauſula, ob rẽ non defenſam, ipſe reus poteſt ſuſcipere defenſionem, & is cum quo actum fuit abſolui debet. Reſpondet enim Bar. in d. l. ſi inſulam, num. 13 ex mente Petri, ſpeciale ius illo in caſu animaduerti: quoniam in obligatione fact. de qua Paul. in d. l. ſi inſulam, non committitur ſtatim obligatio ad intereſſe totale, niſi tantum tempus tranſierit, quo factum potuerit explicari, l. ſtipulationes. 72. §. planè & l. continuus, 137. §. item qui inſulam, D. de verb. oblig. At ſtipulatio, iudicatum ſolui ex clauſula de defendendo eo ipſo committitur ad totam pœnam, & totum intereſſe, ſi quis non incipiat defendere, licet non ſit elapſum tempus, quo defendi debeat. Cum ergo hæc ſtipulatio de defendendo, habeat incommodum totalis commiſſionis, in alio leuioris conditionis eſt, vt videlicet vſque ad ſententiam in ea moræ emendatio admittatur. Bart. ſolutio communiter ab omnibus recepta eſt, teſte Iaſ. nu. 25. Ripa, num. 72. Vincent. 83. Nigris, 202. ibi, & iuuatur ex reg. l. eum. qui. 30. D. de iureiur.

Eam tamen impugnat Cuman per tex. ex prin. l. cũ quærebatur. 13. verſi. *Proinde*, ibi. *An non prius credetur commiſſa, niſi ex ſtipulatione lis fuerit conteſtata? quod magis eſt*, D. iudic. ſol. ex quibus verbis cõſtat ſtipulationem per litis conteſtationem committi, poſteaque moræ emendationem non poſſe admitti, iuxt. d. l. ſi inſulam.

Verum quia ſubobſcura hæc omnis videbuntur, quo magis ea explicemus, quædam neceſſario ad hæc iura præmittenda ſunt, & in primis illud. Prætoriam ſtipulationem iudicatum ſolui, quæ rem iudicatam tuetur, ideoque interponitur, vt quod fuerit iudicatum, quis conſequantur, vt accuratè ſcripſimus infr. diſputat. 3. ex numero 8. tres clauſulas in vnum collectas habere, teſte Vlp. in l. iudicatum. 6. illo tit. nempe de re iudicata, de re defendenda, & de

dolo

Digitized by Google

dolo malo, vt poſt alios, præcitato loco animaduertimus. Prima clauſula eſt, de re iudicata, vt in tantum committatur ſtipulatio, præſteturque, quantum iudex deberi pronunciabit. l. iudicati. 9 illo tit. ex cauſa tamen principali; nam ſi quid rei iudicatæ acceſſerit ex contumacia aut delicto rei, ad id iniquum eſſet fideiuſſores teneri. l. centum Capuæ, D. de eo quod cer. loco tenentur etenim fideiuſſores creditoribus, in id pro quo fidem ſuam adſtrinxerint, non vltra, etſi in principali obligatione plura ſint. l. ſi vltra. 22. C. de fideiuſſ. quia fideiuſſio ſtricti iuris eſt. Dec. conſil. 107. num. 2. vnde in id tantum obligantur, quod tempore fideiuſſionis erat in obligatione. l. ſi fideiuſſores. 69 pro Aurel. D. de fideiuſſ. iiſ & pro acceſſionibus quoque intercedant. l. fideiuſſ. 10. C. de fideiuſ. reſoluit P. Greg. 3. p ſyntagm. lib. 24. cap. 4. num. 10. Plane hęc clauſula, de re iudicata, ſtatim committitur, licet exactio differatur vſque ad legitimum tempus, l. 3. D. iu dic. ſol. Secunda clauſula eſt de re, hoc eſt cauſa defendenda, vt niſi boni viri arbitratu lis agatur, & defendatur reus, quanti hoc nomine intereſt exigere actor à reo, & fideiuſſoribus poſſit, Acc. & cęteri in d. l. Iudicatum 9. & in d. l. cum quęrebatur, illo tit. Nouiſſima clauſula ſtipulationis iudicatum ſolui, eſt dolo malo, id eſt dolum malum abeſſe, abfuturumq; eſſe: quæ & ad principium ſtipulationis refertur, & in futurum tempus permanet, l. nouiſſima 19. illo tit. de qua, quia in ſtipulationibus, & valde frequens, & vtilis nimis erit plura nos in principio, l. inter ſtipulantem, 83. verſ. *Et qui ſpondet* ex n. 1. D. de verb oblig.

Ex his iam intelliges, quis ſit I. C. in d. l. 3 §. fin. quando ex clauſula, ob rem non defenſam, cum vno ex fideiuſſoribus litem conteſtatam eſſe, & nihilominus reum poſt conteſtationem comparentem admittendum ſcribit. Sed recte hunc text. interpretatur Cuman. non enim probat fideiuſſorē, cōtra quē fuit lis conteſtata, poſſe poſt conteſtationem moram emendare: ſed lite conteſtata contra fideiuſſores, vel vnum ex eis, poſſe moram per reum principalem emendari, aduerſus quem nulla erat lis conteſtata quod eſt ſane diuerſum à noſtra ſpecie; licet, ea emendatio in conſequentiam fideiuſſoribus quoque poſſit, argum. leg. & poſt rem iudicatam 7. § 1. ff. de tranſact. l. idemq. 10. generaliter, D. mand. qui ex perſona rei conſequuntur id, quod ex ſuę conſequi non poſſent, quod non eſt infrequens, leg. 3. in fin. D. quę res pign. obl. poſſ. Quę interpretatio, licet in ſe veriſſima ſit text. tamen quo Cuman. mouetur, nempe d. l. cum quærebatur, verſic. *Proinde*, eius ſententiam non probat, neque enim ſequitur, ſtipulatio ob rem non defenſam committitur per litis conteſtationem, ergo emendatio non admittitur, nam & per moram committitur ſtipulatio in 1. d. l. ſi inſulam, parte, ad intereſſe, vt ſup. diximus, & tamen vſque ad litis conteſtationem mora emendatur.

Rurſus nō obſtat l. fideiuſſor euictionis 16. D. de dol. exc. ex quo cōiter etiā receptum eſt, non ſolū poſt litē cōteſtatā, verum, & poſt ſententiam, moræ emendationem admitti.

Sed ea lex, vt recte Bart. num. 14. in d. l. ſi inſulam, animaduertit, de emendatione morę non agit, ſed an fideiuſſor à venditore emptori datus, ſi re ab emptore euicta, euictionis nomine condemnatus ſit, liberetur, ſi id idem prædium quod euictum eſt, item & quod emptoris intereſt præſtet? Reſpondet I. C. liberari, ex cauſa iudicati, doli mali exceptione oppoſita & ſane recte ſi omnia emptori præſtet, & pro damnis ei ſatisfaciant. Quod nam cum ex natura cōtractus emptionis, & venditionis ſit, etiam ſi nihil ſuper ea conuenerit, vt vacuam bonorum poſſeſſionem tradere, & indemnem ſeruare emptorem venditor debeat; ac pretij acceptione cuius ſit dominus. l. 1. verſic. *Nummos fecerit accipientis*, D. de rerum permut. l. ex empto 11. §. 1. ibi, *Emptor autem*, D. de act. empt. l. ſi ſeruus 7. C. de act. empt. ad dominum contra rei, vel euictionem hoc nomine præſtandam ex ratione ſynallagmatis ſe denunciat, l. Iulianus. 13. §. offerri. D. de act. empt. Paul. lib. 2. ſentent. tit. 7. ſi fideiuſſor ab eo datus in id ipſum tenebitur, non vltra d. l. centum Capuę 8. d. l. ſi vltra 22. cum alijs. Ergo ſi poſt condemnationem, id eſt litem cum eo euictionis nomine agitatum, & & poſtquam eo nomine ſententiam eſt paſſus, id ipſum prędium, quod euictum ab emptore fuerat, præſtet, omniaque quæ iure empti continentur præſtare paratus ſit, non ne iniquum erit exceptione doli mali ex cauſa iudicati agentē emptorē repellere nō poſſe? Igitur recte Sęu reſpondit, exceptionem quidem opponi poſſe, quæ vt locum habeat æſtimaturum iudicem, quid pro damnis emptori præſtare teneatur, ſi id præſtet, abſolui eum debere, offert enim non ſolum rem, ſed etiā omne quod intereſt, liberabitur ergo ex principijs artis noſtræ notiſſimis. Quod ſi offerret tātū ſe daturū, facturumve quod principaliter debebat, ſera, & intempeſtiua oblatio eſſet; id eſt, ſi tantum euictū ab emptore prędium ei præſtaſſet, quam interpretationem, licet non ſic explicatā, inſinuauit Accur. ibidē, verbo, *poſſe*, Cuiac. in d. l. ſi inſulam, pag. 2. lit. B. nec (niſi ego fallor) multum diſcrepat Bar. d. n. 14. dū ait, ideo fideiuſſorē ibi liberari, q. ſoluit totū q debet, recipitur cōiter ab omnib. ex Iaſ. n. 6. Cro. n. 50. Nig. n. 201 Cor. cōſ 149. col. 4. vol. 4. Soc. cōſ 199 col. 2. vol. 1.

Vnde recte potuit non mirari idem Bart. præcitato loco, putans quid mirabile, in d. l. fideiuſſor ſtatui: videlicet, quod eo n commiſſa eſſet obligatio ad intereſſe, & ſic ad quantitatem, admittatur ſolutio fundi, loco quantitatis æquiualentis, & ſic aliud pro alio, contra reg. l. 2. § 1 D. ſi cer. pet. quod ipſe ex eo procedere arbitratur; quoniam quantitas in illo tex. eſt in obligatione reſpectu certæ cuiuſdam ſpeciei, ideoque eius ſolutio admittitur, ex l. ſi vero 64. §. fin. D. ſolut. matrim. Hoc namque Bart. opinio merito conuincitur à Bald. Imol. Cuman. & Alex. per d. l. ſi inſulam, in 2. par. vbi intereſſe, & ſic quantitas eſſe in obligatione reſpectu ſpeciei, cuiuſdam nēpe reſpectu facti; & tamen nedum poſt ſententiam, verum nec poſt litem conteſtatam, vt intereſſe, ſiue quantitatis ſolutio euitetur, poteſt præſtari actum. Quemadmodum, nec in d. l. fideiuſſor, is liberaretur, ſi tantummodo iam euictum prædium offerret, vti nec venditor ipſe liberatur, l. emp. 67. D. de euict. Ergo dicendum eſt quod cum (vt iam diximus) ex venditionis natura, etiā ſi nihil cautum ſit rem ipſam, ſiue eius ſimplum, aut æſtimationem, & quod emptoris intereſſet præſtare venditor debeat, l. ex empto. 11. §. 1. D. de act. emp. iunct. l. ſi in venditione, 60. l. euicta re, 70. D de euict. ea ſi præſtet euictionis fideiuſſor, liberationem contingere mirum non eſt.

Similiter neque obſtat, leg. hoc edicto 15. in princip. D. de publ. & vect. nam licet probari ex ea videatur, nō ſolum ante acceptum iudicium re reſtituta, ob quā ex illo edicto actio nata fuit, eam euaneſcere; ſed & eum abſoluendum, qui iudicio etiam accepto reſtituere paratus eſt. Reſpondit tamen Bart. in d. l. ſi inſulam n. 15. eum tex. loqui in pœnis legalibus, in quibus vſque ad ſententiam admittitur moræ emendatio: quia mitius agitur cum lege, quam cum homine. Acc. gl. 1. in l. Celſus. 27. D. de recept. arbitr. Bar. in d. l. ſi inſulam, n. 9. Iaſ. n. 22. Abb. in cap. dilectus, de præb. & conducit, l. 35. ibi, *Porque mas ligeramente puede ome esforcer de la pena de la ley, quando cayere en ella, que de la que ponen los iuzgadores en ſu juyzio*, tit. 4. pat. 3. inducitque Bar. l. item ſi cum exceptione. 14. §. 1. verſ. *Satis clementer*, D. quod met. cauſa, eius ſolutionem ſequuntur communiter alij ex Ripa, n. 72. Nigr. n. 515. Duplici tamen ratione conuincitur. *Primo*, quoniam intereſſe eſt pœna legalis, l. ſi 1. §. fin. D. ſi quis in ius vocat. non ierit, & in eo non admittitur emendatio poſt conteſtationem, vt in d. l. ſi inſulā, ergo neq. in pęna legali. *Secundo*, quia abſurdum eſſet eum melioris conditionis eſſe, qui delictum committit, quando eum qui moram facit quæ ſine delicto contrahitur ſæpe, leg. quod te mihi. 5. D. ſi cert. pet. quod tamen ferendum non eſt. Omiſſa itaque Bartol. ſolutione, & alia quam ex Acc. refert, & ſequitur Iaſ. in d. l. ſi inſulam, nu. 12. vera petenda eſt ex l. 1. D. de public. ibi, *Si id reſtitutum non erit*, ex quibus verbis conſtat illius edicti pęnam, non ſimpliciter & pure ſed ſub cōditione cōmitti videlicet, ſi id q à publicanis extortū eſt non reſtituatur, ergo ſi reſtituatur ex edicto q pęnā infligit, eadē reſoluitur, vt recte Cuia. in d. l. ſi inſulā animaduertit.

Deniq. nō obſtat l. litē veniūt, 20. §. idē rectè, D. de pet hęr. ex quo cōſtat nox. iud. cōdēnatū vſq. ad litē cōteſtatā morā emēdare poſſe, ſi pro illi. tx. īductione p̄. niteris, iudic. nox. cōdemna-

ſulam.ibi:*Quandiu litem conteſtatus non ſim poſſe te facien-
tem liberari placet.* Preterea quia, pęna non adiecta, fruſtra
ibi tractaretur de emendatione moræ, cum textus ille lo-
quatur, vbi ius actoris per moram non eſt factum deterius
vt indicat verba eius legis, *nec actoris ius ex mora deterius
factum ſit*, quo caſu ſi non interueniſſet pęna nihil peti poſ-
ſet, quamuis moræ emendatio non concederetur; vt ergo
aliquid operetur dicendum eſt, pœnam fuiſſe promiſſam à
129 qua reus ſiſtendo ſe intra breue tempus liberatur. † De-
nique quia in ſtipulationibus, iudicio ſiſtendi, ſemper pęna
adijcitur l. non exigimus, 2. ibi; *Quis enim de pœna promiſ-
ſa laboret poſt negotium tranſactum?* leg. ſi duo 5. §. item ſi
duo ibi: *Actor autem ab altero rem petat, ab altero pœnam
deſertionis, petendo pęnam exceptione ſubmouebitur*. D. ſi
quis caut. docuit Cuiac. in parat. illius tit. cuius doctrinæ, in
d. l. inſulam, lit. E. immemor ipſe, aſſerit pœnam in d. l. & ſi
poſt tres, non interueniſſe, in quem, & vulg tacite incubitur
Saporta, tract. de mora, cap. 4. n. 35. Furcat. eodem tract. 3.
par. nu. 11.
130 Nec vulg. & Cuiac. fauet d. l. ſancimus 27. C. de fideiuſſ.
in qua illud nouè fideiuſſori largitur, vt intra ſex menſes
poſſit moram emendare, cum tamen principalis debitor in-
tra tres, quinque, pluresve dies id facere poſſet, ex d. l. & ſi
poſt tres, quæ ſic illuſtrata non parum And. de Piſis, & ſe-
quacium opinionem docentium contra communem, *die,
pęna adiecta, moræ expiationem admitti*, probabit.
131 Quibus tertio loco fauet ſingul. Paul. reſp. in leg. Lucius
Titius. 48. cum l. ſeq. D. de act. empt. quo loci ideo debitor,
qui ad diem ſub pœna promiſit tenetur, quia moram non
emendant, vt ex illarum legum ſerie deducitur, quæ ſic ſe
habet. *Lucius Titius, accepta pecunia ad materias venden-
das ſub pœna certa, ita vt ſi non integras præſtiterit intra
ſtatuta tempora in pœna conueniatur: partim datis materijs
deceſſit. Cum igitur teſtator in pœnam commiſerit, neque
eius heres reliquam materiam exhibuerit; an & in pęnam,
& in vſuras conueniri poſſit, præſertim cum emptor mutua-
tus pecuniam vſuras grauiſſimas expendit? Paulus reſpon-
dit, ex contractu, de quo quęritur, etiam heredem venditoris
in pœnam conueniri poſſe, in actione quoque, exempto officio
iudicis poſt moram intercedentem, vſurarum pretij rationẽ
haberi oportet.* Hactenus Paul. ex cuius verbis, maxime ex
illo verſ. *Cum igitur*, deducitur ſuperiorem hanc ſententiã,
quam defendimus, contra communem, longe veriorem eſ-
132 ſe. † Argumento ſumpto à contrario ſenſu, quod in iure
fortiſſimum eſt, l. 1. §. huius, rei, D. de offic. eius cui mand.
eſt iuriſd. l. ſi procuratorem. 8. §. ſi ignorantes, D. mand. l. ſi
quis locuples, 57. D. de mand. teſt. l. apud antiquos. 21. C. de
furt. vtrobique ordinarijs. Euerar. in top. legal. cap. 4. Socin.
reg. 28. Bellon. lib. 1. ſupputat. cap. 17. & 18. etiam ad legum
correctionem ſumendum, quoties lex, ſtatutum, ſiue teſta-
toris diſpoſitio in ſenſu directo nihil operari poſſunt, auth.
ex teſtamento, iunct. l. 1. C. de coll. auth. diaconiſſam iunct.
l. nullã 9. C. de Epiſ & cler. l. inter ſocerũ, 27. §. inter ſocerũ
D. de pact. dot. iun. l. dos à patre, 4. C. ſol. mat. notarunt, poſt
alios, in locis proxime adductis, Bar. & ibi Fulg. in l. 2. C. de
cõd. inſer. Bal. in l. conuenticula, C. de Epiſc. & cler. Abb. &
noſtri, in cap. cum Apoſtolicæ, de ijs quæ fiunt à præl. Nig.
in d. l. 1. num. 49. D. de offic. eius, Alex. conſil. 141. nu. 1. vol.
6. Curt. Iunior, conſi. 63. num. 5. Crauet conſil 36. num. 5. &
conſil. 289. vol. 1. Iaſ. in l. re coniuncti, num. 181. D. de leg. 3.
Perak. in l. & Proculo, nu. 44. D. de leg. 2. Cum ergo in dict.
verſic. *Cum igitur*, Paul. exprimat, ea ratione pœnam non
committi, quia teſtatoris hæres reliquam materiam non ex-
133 hibuit. plane probat, quod ſi eam exhibuiſſet liberaretur. †
Nec admittenda eſt Acc. interpretatio, in dict. l. Lucius Ti-
tius, verb. *Exhibuerit*, ſubaudientis verbum, *maxime*, vt ſit
ſenſus; quod, & ſi ab ipſo hærede reliqua materia exhibita
fuiſſet, nihilominus ſemel per teſtatorem pęnam commiſ-
ſam non euaneſcere; cui ſolutioni acquieſcit Cuiac. in dict.
l. ſi inſulam. lit. E. (videndus etiam pro hac eadem lege, verſ.
Præſtiterit, lib. 3 obſeruationum, cap. 25. vbi legit, *repræſen-
tauerit*, quod verbum idem eſt, quod *exhibere*, vel pręmatu-
rè dare ſed ab ea emendatio ne diſcedit, lib. obſer. cap. 35. &

ver. *repræſtandi* amplectitur, nam vt Plauto, & Catoni, &
noſtris auctoribus *reſoluere eſt rem ſoluere*, ita *repræſtare*,
eſt rem præſtare, vt in l. eum qui 6. D quod cum eo.) Nam
quam repugnans Paul. menti hæc ſubauditio ſit, litera ſupra
134 relata profunde perſpecta, nemo eſt, qui non videat. †
Nec magis ferendus eſt Bologn. in d. l. ſi inſulam, num. 117.
qui exiſtimat illud procedere in hærede emendante moram
qui cum in alterius ius ſuccedat, iuſte potuit ignorare, quod
actum eſt, arg. reg. l. qui in alterius 43. D. de reg. iur. conuin-
citur enim ex altera iuris regula, & vulgato dicterio, quo
docemur, abſurdum eſſe plus iuris habere eum cui legatus
eſt fundus, quam hæredem, aut ipſum teſtatore ſi viueret,
l. aliud eſt vendere. §. abſurdum, D. de reg. iur.
135 Vnde communiter in eam itum eſt opinionem, vt d. leg.
Lucius, *in contractibus bonæ fidei* recipienda ſit, in quibus
*dies, & pœna non obſunt, quin poſt moram ſemel commiſſam
eius emendatio admittatur*: cuius opinionis auctor laudatur
Bald. in l. cum allegas, 6. oppoſi. C. de viur. ſequuntur Caſtr.
in d. l. ſi inſulã, & in d. l. & poſt tres, Aret. in d. l. ſi tertiũ 91. §.
ſequitur. notab. 2. D. de verbor. oblig. communem intrepide
ſequutus, aſſeuerat Gomez. in §. actionum, num. 4. Inſt. de
actio. Alex. conſil. 49. lib. 4. communem etiam teſtatur Ri-
pa, in d. l. ſi inſulam, num. 43. Niger. nu. 130. Quibus illud a-
ſtipulari videtur, quod hæc moræ emendatio, ex æquitate
deſcendit, vt in d. §. ſequitur. & notauimus ſup. nu. 108. & la-
te obſeruat Iaſ. in d. l. ſi inſulam, num 4. cum ſeqq. Salic. tra-
ctat. de mora 2. quæſt. num. 9. num. 13. & nu. 27. Sapor. eodẽ
tract. cap. 4. numer. 123. & num. 126. num. 135. & num. 140.
136 Forcat tract. etiam de mora 3. par. num. 4. † Vnde in con-
tractibus bonæ fidei, in quibus æquitas magis exuberat, &
attenditur, l. quia tantundem. 7. D. de neg. geſt. l. & elegan-
ter. 7. D. de dolo, l. bona fides. 31. D. depoſ. cum aliis, magis
conſiderari, & admitti debet, quam in contractibus ſtricti
iuris in quibus ſolus rigor ſpectatur, neque iudex aliquid ex
bono, & æquo arbitri poteſt, l. quidquid aſtringendæ 99. D.
137 de ver. obl §. in bonæ fidei, Inſt. de action. † Præterea vr-
get, quod in contractibus bonæ fidei citius mora contrahi-
tur, quam in contractibus ſtricti iuris, l. mora 32. §. in bonæ
fidei l. videamus, 38. §. ſi actionem, D. de viur. vnde cum pro
miſſor in contractibus bonæ fidei celerius moram faciat, &
in eo grauetur, in hoc, vt facilius moram emendare poſſit,
debet releuari, argum. l. eum qui, 30. D. de iur. iur.
138 † Ex quo fluit noſtri cap. potuit, in verſ. *Niſi celeri*, e-
legans declaratio, quod cum Eccleſiaſticus emphyteuta per
biennium in mora conſtituatur, & ſic celerius, quam pri-
uatus, qui donec triennium tranſit caducitatem non com-
mitti, iuxta tex. noſtrum, iunct. d. cap. propter ſterilitatem
§. verum ſup. eod. & d. l. 2. C. de iure emph. in illo moræ ex-
piatio, ſi velociter fiat, poſt biennium admittitur, vt hic Greg.
probat, in hoc autem omnis ſatisfactio triennio elapſo, ſera
erit, & nullius momenti, iux. ſup. adducta iura.
139 Sed his non obſtantibus frequentiori interpretum calcu-
lo contrariã opinionem receptã video, vt ſicuti moræ in cõ-
tractibus ſtricti iuris non admittitur emẽdatio, iuxta magis
cõmuné ſententiã, de qua ſupra, n. 70. ſi dies, & pœna adie-
cta ſit, ſic nec in contractibus bonæ fidei; quæ ſentẽtia ma-
gis placet Accur. in d. l. Lucius, verb. *Exhibuerit*, quem cre-
brius cæteri ſequuntur, Bar. & Fulgoſ. & Iaſ. in d. l. ſi inſulam
n. 17. Ripa, n. 43. Niger n. 130. Bolog. n. 116 Alex. ſibi con-
trarius, conſ. 105. n. 5. cum ſeqq. vol. 3. Gregor. Lop. in l. 4. gl.
140 2. tit. 14. p. 5. † Pro quibus induci poteſt, l. qui fundum
40. verſic. *Reſpondi*, D. de contrah. empt. vbi cum qui fundũ
vendebat in lege ita dixiſſet, vt emptor in diebus triginta
proximis fundum metiretur, & de modo renunciaret (id eſt
referret) vt ad illam legem notauit Prateſ, lib. 17. Theſ. ver.
renunciare, & ſi ante eam diem non renunciaſſet, vt vẽditio-
nis fides ſoluta eſſet, & emptor intra diẽ menſuræ, quo mino
rem modũ eſſe credidit, renũciauit, & pecuniã pro eo acce-
pit, poſtmodumque eundẽ fundũ vendidit, & cum emptori ſuo
admetiretur, & multo minoré agri modum, quam putaue-
rat, inueniſſet; quæſitum fuit, an id quod minoris eſſet, con-
ſequi à ſuo vẽditore poſſet? reſpõdit Paul. intereſſe quẽad-
modũ lex dicta eſſet, nã ſi ita dictũ eſſet, *vt emptor in diebus*

xxx. *proximis fundum metiatur, & domino renunciet quan-*
to minor modus agri ſit: quod poſt trigeſimum diem re-
nunciaſſet nihil eſſet ei profuturum. Ecce ergo Paul. in cō-
tractu bonæ fidei loquentem, & moræ emendationem ex-
cludentem. Secundo expendenda, eſt, dict. l. traiectitię, §. de
illo verſic. *Hoc idem videtur dicendum*, D. de oblig. & act.
quo loci I. C. in lege commiſſoria, moræ emendationem ex-
cludit, & tamen conſtat huiuſmodi diſtractum bonæ fidei
141 eſſe. † ... celebrem Bart. doctrinam in l. ab emptione
59 num. 2. D. de pact. vbi ſcripſit eundem ſequi diſtractum
naturam quam contractus principalis, pro qua doctrina
eſt text. mirabilis, in d. l. ab emptione, ibi: *Quia bona fidei*
interpretatio hanc quoque conuentionem admitteret, & not.
gloſ. ſententia in l. ſub prætextu. 19. verb. *exercere*. C. de tranſ.
& in l. de tutela. 7. verb. *probata*, C. de in integr. reſt. quas
ſequitur, & extollit Iaſ. in d. l. ab emptione, in pr. D. de pact.
& illuſtrarunt pluribus, Euerar. in Topi. c. 19. de contractu
ad diſtratum, Tiraq. gl. 5. poſt leg. conn. ex num. 5. maxime,
numer. 29. Tertio huic communi aſſipulatur, d. l. 1. verſicul.
niſi forte, D. de pen. leg quam ſup. num. 78 pro communi
adduximus, iunct. reg. illa vulg. de qua in l. in minorum, 3.
C. in quibus cau. integr. reſtitu. qua cauetur, quod contra-
ctus bonæ fidei regulantur, ſecundum naturam vltimarum
voluntatum. Neque argumenta contraria, quibus Bald. &
142 cæteri mouentur, ſi Bartol. ſequamur, aliquid vrgent. † Nō
primum, quia licet verum ſit in bonæ fidei iudicijs, exube-
rantiorem bonam fidem, & æquitatem eſſe, in eiſque ma-
ximè officium iudicis præſtare, id quoad conſeruationem
ipſiuſmet contractus, non quo ad eius reſciſſionem acci-
piendum eſt, l. in actionibus, 5. C. de in lit. iur. effectus autem
emendationis moræ potius deſtruit obſeruantiam promiſ-
ſorum, quam eorum effectum, & executionem augeat, &
conſeruet; quinimo cum maior in his exigatur bona fides,
vt ipſi fatentur, promiſſa non adimplere maior erit perfidia,
arg. l. 1. in princ. D. de pact. in l. 1. D. de conſt. pec. & inde in
eis peculiari bonæ fidei iure emendatio admitti non debet.
143 † Neque illud, quod citius mora contrahatur, quia cum
hoc ſit grauamen in tempore, quod quidem præuideri po-
tuit, non eſt in conſideratione, ex Bart. doctrina, in l. qui bis
num. 1. D. de verb. obl. quam ſequitur Niger. in d. l. ſi inſu-
lam, nu. 134. cui ſuffr. l. pater qui caſtrenſe. 17. in fin. verb.
D. de caſtr. pec. Neque text. noſter aliquid obſtat, quia (vt
ſup. reſoluimus, nu. 99.) hoc iure, tamſi in priuato, qui tardius
moram committit, quam in eccleſiaſtico emphyteuta, qui
celerius illam facit, emendatio, ſi celeriter fiat, admitten-
da eſt, d. cap. propter ſterilitatem. in §. verum ſup. eod. cum
ius Canonicum non ſic, de pœnis curet, ſicuti lex Ciuilis,
tex. cum mat. in cap. ſuam, 7. de pœn. vnde ... agit, quam
Cæſareum, in quo nunquam emendatio admittitur poſt
moram ſemel commiſſam iuxta communem (quæ an vera
ſit ſuo loco inf. diſputabimus) ſecus iure noſtro Pontificio
ex ſup. d. n. 99. obſeruatis.

Hæc Doctores in ea quæſtione, an moræ in contractibus
bonæ fidei die, & pœna adiecta emendatio admittatur.
144 † Sed ego qui contendo eam non eſſe reiiciendam, etiam
ſi dies, & pœna adſint, auderem, tam vetere, quam noue (vt
arbitror) vltra omnes quos viderim Doctores conſtanter
defendere, in hoc articulo nullam inter contractus bonæ fi-
dei, & ſtricti iuris eſſe differentiam; quod vt apertum facia-
145 mus. † Primo præmittendum cenſemus, id quod & iuris
certiſſimi eſſe conſtat bonæ fidei omnia iudicia maxime niti
æquitate, probarunt I. C. in d. l. quia tantundem in d. l. & e-
leganter, & in d. l. bona fides, quarum paulo ante memini-
mus, & ſatis indicat verbum hoc, bona fides, quo huiuſmo-
di conuentiones & contractus indicantur, quod etſi varias
habeat acceptiones, ſoletque interdum ſignificare, quid-
quid à dolo, fraude, & calliditate alienum eſt, quo ſenſu
nos *bonam fidem præſtare, bona fide poſſidere, negotium bo-*
na fide contractum, rem bona fide venditam dicimus, l. ſi cū
fundum, 68. D. de contrah. emp. l. bonæ fidei, 110. D. de ver-
bor. ſignific. l. res bona fide, 54. C. de contrahend. emp. l. vbi
eſt verborum, 22. D. de reb. dub. o omnique negotio con-
trahendo, bonam fidem neceſſariam eſſe, l. bonam fidem 4.
Cod de act. & oblig. cum ab omni contractus dolus malus
246 ab. ſſe debeat. † Nonnunquam, & pro eo vſurpatur quod
Ariſtot. lib. 5. Ethicor. bonum, & æquum, dixit neque in-
frequens eſt I. C. hæc acceptio, vt in dict. l. bona fide, 31. D.
depoſi. l. ex maleficiis, 4. D. de obl. & act. l. ſi mandauero, 22.
§. Iul. D. mand. l. 2. §. vltim. D. de præſcript. verb. hinc illa fi-
deiuſſionis formula, apud Iul. Paul. in l. quæro, 57. D. locat.
In quantum illum condemnari ex bona fide oportebit, tan-
tum fide tua eſſe iubes? Et bonæ fidei contractibus, quoniam
in his alter alteri obligatur, de eo, quod alterum alteri ex
bona fide, id eſt, ex bono, & æquo præſtare oportet. Cuius
in l. conſenſu, 2. D. de oblig. & action. ibi; *In his contracti-*
bus, alter alteri obligatur in id quod alterum alteri ex bo-
no, & æquo præſtari oportet. Tranſcripſit Imperat. in § vn.
147 Inſt. de oblig. ex conſ. in fin. verb. † Et inde in eis latiſſima
erat poteſtas iudicibus permiſſa, æſtimandi, quantum alter
alteri ex bono, & æquo reſtituere deberet. §. in bonæ fidei,
Inſt. de act. vt ecce in eo cōtractu, quē veteres fiduciā nomi-
nabant, vſitata erat hæc formula inter bonos bene agere o-
portet, & ſine fraudatione in rei vxoriæ actione, quod æ-
quius melius, cuius non ſolum Cicer. lib. 3. Offic. ſed etiam
Procul. in l. ſi cum Corn. 82. D. ſolut. Iauol in l. penul. D. ſo-
lut. matrim. meminerunt. Secundo præmitto (quod & ſup.
ſæpe notauimus) moræ emendationem ex æquitate, etiam
fluere, l. ſi ſeruum, 91. §. ſequitur, ibi, *Eſſe enim hanc quæ-*
ſtionem de bono, & æquo, in quo genere plerumque ſub au-
ctoritate iuris ſcientię, pernicioſe (inquit) erratur, D. de ver-
bor. oblig & inde nunquam admitti, ſi ius auctoris deterius
fiat. d. l. & ſi poſt tres, d. l. vtique, d. §. colonus, d. §. Seia cauit.

Hoc enim æquitas ſuggerit, & ſi iure deficiamus, vt a-
lias inquit I C. in l. 2. § item Varus, D. de aqua pluu. arcen.
Cuius, & Celſ. adoleſcentis ratio, in d. §. ſequitur, quod &
ſup. iam num. 208. inſinuauimus, ſic exponenda eſt. Idcirco
probandum eſſe moram emendari poſtea offerendo, quia
ſit æquum, & bonum ita ſtatui; quia quæſtio ipſa de mora
emendanda, eſt de æquo, & bono; nec moueri nos oportet
ſtricti iuris regulis, quamuis pro iure certo receptæ, ſint,
quoniam ſub auctoritate iuris ſcientiæ, id eſt, dum verba iu-
ris ſcripti propter eius auctoritatem præfracte retinere vo-
lumus, plerumque pernicioſe erratur, ſic enim fit ſæpe vt
ſtatuamus aduerſus æquum, & bonum. Qua in re manifeſtus
& pernicioſus error eſt, eo namque modo dum videri vo-
lumus ius retinere, ius ipſum amittimus, non ſine pernitie
eorum, quibus detrahitur; cum iuris ciuilis finis ſit æquitas
atque adeo ipſum ius ciuile nihil ſit niſi æquitas, vt definitur
à Cicer. in Top. ſic enim ait. *Ius ciuile eſt æquitas conſtitu-*
ta ijs, qui eiuſd. ciuitatis ſunt ad res ſuas obtinendas. Vn-
de, & ab Vlpian. in lege 1. D. de iuſtit. & iur. ius, id eſt, iuris
prudentia, definitur, *ars æqui, & boni*, Et Alciat. lib. 2. Pa-
rerg. cap. 11. ait: *Nihil aliud eſſe ius, quam epicheiam, in*
arte redactam. Et Hotoman. de verb. iur. *Itaque proprie*
(inquit) *nihil aliud æquum, aut æquitatem eſſe, quam ius fa-*
cile mihi perſuadeo Conan. quoque, lib. 1. commun. cap. 11.
ſcribit, *Æquitatis hoc vnum, & ſolum negotium eſt legum*
ſcriptarum voluntates, & quaſi cogitatione omnes, & ſenſus
bene noſſe, eoſq. pro ſua bonitate adducere ad naturalem ra-
tionem. Qua propter id ſeruauimus in hac quæſtione, quod
traditum eſt in l. placuit, 8. C. de iudic. vt quemadmodum
in aliis rebus omnibus, ſic in hac quoque præcipua ſit iuſti-
tiæ æquitatiſque quam ſtricti iuris ratio. Eſſe autem æquum
promiſſorem qui aliquando moram fecerit, poſtea offeren-
do liberari conſtat. Quia etſi verum ſit, debitorem cum in-
terpellatus non ſoluit, ſemel moram feciſſe, tamen etiam &
illud verum eſſe, & creditorem nunc moram facere, cum
rem debitam oblatam, ſine iuſta cauſa accipere recuſat, l.
qui decem, 72. D. de ſolut. cui conſequens eſt, vt in hac cau
ſa potior eſſe debeat cauſa poſſeſſoris, & debitoris. Quod
iuris etiam regula efficitur, l. in pari, 128. l. fauorabiliores,
125. D. de reg. iur. induceſque belliſſimum eiuſdem Pauli
locum in l. 2. D. ne quis eum qui in ius vocabit. nam cum
populari olim more permitteretur, eum qui in ius vocatur,
neque ſatiſdaret, neque iure vellet inuitum rapere, (vt ex
bonis auctoribus notamus diſput. 3. lege ſi ante acceptum
7. D.

Digitized by Google

7. D. iudic. ſolui, in proœm. ex numero 3. cum ſequentibus) edictum Prætor propoſuit, ne quis eum, qui in ius vocaretur vi eximeret, vt metu pęnæ compeſceret eos, qui in ius vocatos vi eriperent, cui edicto putat Offil. locum non eſſe, ſi perſona quæ in ius vocari non potuit, vi exempta ſit, veluti parens, & patronus, cæteræque perſonæ. Quæ ſententia mihi vera videtur. Sanè (vt inquit Vlpian. in l. 1. ad fin. D. ne quis eum, qui in ius voc.) ſi delinquit qui vocat, non delinquit qui eximit. Nam (vt ſubdit Paul. in d. leg. 2.) cum vterque contra edictum faciat, & libertus, qui patronum vocat, & is qui patronum vi eximit, deteriore tamen loco libertus eſt, qui in ſimili delicto peioris partes ſuſtinet.

148 His ſic obſeruatis (vt ad rem iam redeamus) cum quæritur, an die, & pœna adiecta, mora emendari poſſit ſequens, diſtinctio adhibenda eſt: Aut ius actoris deterius factum eſt, aut, ſua nihil intereſt morã emendari, in quo nõ eſt dare mediũ: ſi ſua non intereſt, tã in contractibus ſtricti iuris, quam in cõtractibus bonæ fidei, etiam, die, & pęna adiecta, moræ expiatio amplectetur, iuxta noſtram hanc ſententiam, quam cum Andr. de Piſis, & alijs defendimus, & plane probat, d. l. etſi poſt tres; Aut actoris ius ex mora deterius factum eſt, & tunc ſicuti in contractibus ſtricti iuris excluditur emendatio, ſic & in contractibus bonæ fidei reijci debet, quia cum hæc ex ęquitate oriantur, & illa ſine ea admitti non poſſit, perſpicuum ſit cum alterius iactura ęquitatem locum habere non poſſe, arg. l. nam hoc natura, 14. D. de cond. ind. tunc enim non ęquum, ſed iniquum po-
149 tius eſſe reum ad moræ emendationem admittere. † Quã ſententiam expreſſe confirmat aureum Paul. reſponſ. in l. ſciendum. 18. D. ex quibus cauſis mai. *Sciendum eſt* (inquit Paul.) *quod in ijs caſibus reſtitutionis auxilium maioribus damnus, in quibus rei duntaxat perſequendę gratia quæruntur, non cum & lucri faciendi cauſa, ex alterius pœna, vel dãno auxiliũ ſibi impertiri deſiderant.* Quæ verba ſatis oſtẽdunt æquitatem, cum alterius damno, præiudicio, aut iniuria operari non poſſe: à quo non eſt aliena I. C. l. 2. § ſi quis à princ. D. ne quid in loco pub. & quod notat Abb. in capit. 1. num. 21. ſupr. de iudic. ergo in contractibus bonæ fidei moræ emendatio, ſi ius actoris deterius factum eſt, admitti non poteſt: ſupereſt igitur, vt ſolo modo primo iãtum caſu, cum actoris, ſcilicet, nihil intereſt, ea procedat, & inde nulla erit inter hæc iudicia differentia, neq; aliquod ius ſpeciale in d. l. *Lucius Titius.* 48. D. de action. empt. quę ijs occaſionem præſtitit, aduertetur. Ex quibus omnibus relinquitur, quod ſi in eo text. hæres poſt moram reliquam materiam exhibuiſſet, potuiſſet etiã poſt diẽ, & pœnã, moram emendare, vt ſic Paul. ibi Andr. de Piſis, & aliorum ſententiam contra cõmunem probet. Quo ſic perpenſo, nõ leuiter fulcitur Bartoli illa recepta ſententia, quæ Accurſ. in primis placuit, eſtque recepta comm. teſte Andr. Tiraq. lib. 2. de retractu. § 4. gloſſ. 4. num. fin. poſſe eum qui moram commiſit, ſi ſoluat id quod creditoris propter moram intereſt, ad eius emendationem admitti, id enim ſanè illa æquitas ſuggerit, vt toties quoties indemnis, creditor ſeruatur, poſſit debitorem ipſum offerendo admitti.

150 Quæ quarto ſuadetur Pomp. auctoritatem, in l. mancipiorum. 6. D. de opt. leg. vbi cum mancipiorum electio legata eſſet, & ne venditio quandoq; eligente legatario interpellaretur, decreuiſſet prætor, niſi intra certum tempus elegiſſet, actionem legatario non competere, inquit Pompon. quod ſi die præterito, ſed antequam venderet hæres, vendicare legatarius velit, audietur, quia non eſt damnum ſubiturus hæres, propter quod id decernere prætor ſolet. Eſt, ergo ibi textus expreſſus, qui poſt diem (tempus, inquam à prætore definitum) & pœnam (quia non eligendo legato priuatur) moræ emendationem admitti; vbi Acc. optimè
151 interpretatur † verbum illud quandoque, id eſt, quandocumq; quę acceptio, & apud I. C. frequens eſt, vt in l. ab hoſtibus. 15. §. ſed quod ſimpliciter, D. ex quibus cauſis mai. in l. res in dotem datę. 43. ibi, *quandoque ſoluto matrimonio* D. de iur. dot. in l. hæres quandoque, 54. D. de acquir. hæred. & aſſidua apud probatos Latinæ linguę auctores, vt notat Lambin. ad illud Horat.

Quandoque bonus dormitat Homerus:

152 † Neque argumentum hoc eluet, qui dixerit. Pomp. in d. l. mancipiorum, in vltimis voluntatibus loqui, ſecus autẽ eſſe in contractibus, in quibus mora, iuxta comm. Bart. die, & pœna adiecta non poteſt emendari; nam huius ſolutio facile conuinci poterit ex vulgato illo axiomate quo docemur, cum diſcriminis ratio reddi non poteſt, validum eſſe argumentum de vltimis voluntatibus ad contractus, & è contra, l. ſeruum filij. 46. §. cum qui, chirographum, D. de leg. 1. & latius inf. num. 203. diſputabimus; & probat Euerar. in Topic. legal. cap. 17.

Quinto, nec noua, nec inaudita cuiquam hæc, quam tuemur, ſententia videri debet, quæ fuit olim à Scæu. probata, in l. qui Romæ. 122. §. Flauius Hermes, D. de verb. oblig. vbi cum Flauius Hermes hominem Stychum manumiſſionis cauſa donaſſet, & ita de eo ſtipulatus eſſet. *Si homo Stychus de quo agitur, quem hac die tibi donationis cauſa, manumiſſioniſque dedi, à te, hærede que tuo manumiſſus, vindicta que liberatus non erit, quod dolo malo non fiat pœnæ nomine quinquaginta darii ſpõdes Claudius.* Quæſitum fuit, an ſi Flauij Hermetis hæres à Claudio hærede pœnam ſupra ſcriptam petere voluerit, Claudij hæres libertatem Stycho præſtare debeat, vt pœna liberetur. Scæu. reſpondit
153 poſſe, neque diem, & pęnam ibi adiectã id impedire. † Neque ſatis huic difficultati occurret, qui poſt Dynum, cum Bart. in d. l. ſi inſulam num. 5. dixerit, ideò emendationem admitti, in d. §. Flauius Hermes, quia ibi tantum aderat pœna, non dies, vnde non mirum ſi poſſit mora in manumittendo commiſſa liberari. Quæ ſolutio communis eſt, Iaſ. in d. l. ſi inſulam, num. 8. Rip. n. 49. Nigri. num. 140. & Silic. tract. de mora, quæſt. 2. num. 9 Quia facillimo negotio hæc ſolutio reijcitur, verius enim eſt, & diem, & pœnam eſſe, in d. §. Flauius, nam in illa obligatione ſaltim in eſt dies tacita, ſcilicet, cum petiero, l. ſi decem cum petiero, 48. D. de verb. oblig. dies autem tacita idem operatur, quod expreſſa, vt in d. l. 1. D. de pen. leg. ergo debuit impedire emendationem. Neque rurſus obſtabit ſi cum eodem Bartol. dicamus, diem illã ſubintellectam per hominem præuideri non poſſe, & inde æquum fuiſſe emendationem admitti. Quia hoc caſu à lege tempus duorum menſium præfinitum eſt, l. fin. D. qui ſine man. ad libert. pern. vnde rectè præuideri potuit, vt dicimus in ſpecie emphyteuſis in caſu noſtri text. & dict. l. 2. C. de iure emphyt.

154 Antea quam tamen hinc abeamus, quia in ſpecie d. §. Flauius, diximus diem ſubintellectam eſſe duorũ menſiũ, quo tempora lapſo, ſi ſeruus ad libertatem per manumiſſionem non peruenerit, ad eam ex principum conſtitutionibus eripitur, vt ibi, in fine Scæuola ſcripſit, iuncta d. l. fin. D. qui ſine manum. ad liber. animaduertimus eius deciſionem difficilem eſſe ex omnino contraria I. C. ſententia d. in l. cum venderet. 10. D. de ſeru. export. vbi ſeruos qui ea conditione venierunt, vt poſt morte emptoris in libertatem vocarentur, mortuo emptore, ſi manumiſſi non ſiat, liberos non eſſe I. C. ſcribit. Et quod mirum eſt, idem I. C. in d. l. cum venderet, verſic. Claudius, contrariam ſuperiori ſententiam tradidit, aſſerens ex Diui Marci conſtitutione, quamuis non manumiſſos, liberos fore. Pugnat igitur ſecũda pars d. l. cum venderet, verſic. Claudius, cum prima parte eiuſdem legis & cum vltima, dict. § Flauius Hermes, quę iura, vt in amicitiam, & concordiam redigunt interpretes, mirum eſt, quam ſe ſe torqueant. Omnium tamen interpretationibus omiſſis, vt ea perpetuo ſęſe re componamus, obſeruandum centeoſ... iuniores I. C. ſolitus fuiſſe antiquorum ſcripta interpretari, confirmando, declarando, ſiue quod deerat addendo, interdum etiam reprehendendo, vt obſeruat Vigilius, in pr. Inſt. de hered. inſt. num. 8. Auguſt. lib. 1. emẽdat. cap 6. quos in eandem ſententiam refert, alia etiam adducens notiſſimus Boetius Epun Friſius, in commentarijs ad l. Gallus, in pr. num. 12. D. de liber. & poſth. cuius rei paſſim exempla in iure occurrunt, & vt generaliter dicam, huc pertinent libri quos Vlp. ad Sabin. Paul. ad Plaut. Tryphon. ad Scæu. ſcripſerunt, ea enim inſcriptio non ſignificat Vlp. Sabin. libros dedicare, vt falſo arbitratur Alciat. ante pri-

maun

mam partem Codicis, & ante leg. vn. C. de ſent. quæ pro eo quod inter. Ex his autem libris, quam plurimæ leges deſumptæ ſunt, in quibus interdum in initio ponitur nomen I. C. antiqui, eiuſque ſententia adijcitur, poſtea ſubijcitur declaratio, aut nota I. C. iunioris, ipſius nomine ante eam præmiſſo, vt in l. Plautius, 9. D. de aur. & arg. leg. in leg. Plautius 43. D. de condit. & demonſtr. nonnunquam tamen ſub iicētur hæc nomina, quæ res in magnos errores iuris interpretes traxit, dum ignorant quæ Sabini, Plautij, aut Scæuolæ ſententia fuerit, quæ verò Pauli, Vlpiani, aut Tryphon. nota. Secundo aduerto, duas in iure fuiſſe conſtitutiones, de ſeruis, manumiſſionis cauſa venditis, aut donatis: alteram D. Adriani, quæ anterior fuit, qua cauebatur, vt ſeruo actio competeret ad petendam libertatem, eamque præſtare cogeretur emptor, aut legatarius: alteram D. Marci, quę poſterior fuit, & ſeruum ipſo iure ad libertatem peruenire conſtituit Scæu. Igitur qui conſtitutionem D. Marci non eſt aſſequutus, in d. §. Flauius Hermes, reſpondet ſecundum conſtitutionem D. Adriani, quæ ſuo tempore vigebat, actionem competere ad libertatem petendam, & id ipſum reſpondet in d. l. cum venderet, quæ Scæu. eſt, vſque ad verſic. Claudius, à quo quæ ſequuntur Tryph. ſunt, qui notas ad Scæuol. ſcripſit, vt conſtat ex l. patronus, 34. §. fin. D. de leg. 3. rectè ergo notat Claudius, eam Scæuolæ ſententiam non eſſe admittendam, propter nouam D. Marci conſtitutionem, quæ poſtea ſuperuenit, ſecundum quam ſeruus ipſo iure liber fit, cuius meminit Caliſtr. lib. 3. de cognit. in l. eum qui ita venit, 3. D. qui ſine manumiſſ. ad libertatem perueniant, quod ad hæc iura non ſunt aſſequuti ordinarij interpretes, neque Sarmient. lib. 2. ſelect. c. 1. ex nu. 23. neque Cuiac. lib. 8. obſeruat. c. 29. ſed ex ſuperiori obſeruatione fit planum, qua non ineptè deciſio d. l. cum venderet, & dicti §. Flauius Hermes, illuſtratur.

155 Vlterius, & ſexto, contra communem non parum ſtringit, elegans, & ſingularis, l. ſi ita quis, 135. §. Seia cauit. D. de verb. oblig. quo loci Seia Lucio Titio cauit, quod mandante eo hortos emiſſet, & quod cum pretium omne cum vſuris ab eo recepiſſet, ſe in eum proprietatem hortorum tranſlaturam, deinde in continenti inter vtrumque conuenit, vt intra Kalendas Apriles primas, vniuerſam ſummam mandator numeraret, & hortos acciperet. Cum ante Kal. Apriles, non omne pretium cum vſuris à Lucio Titio Seiæ ſolutum eſſet, interpoſito tamen modico tempore poſt Kalendas, reliquum pretium cum vſuris Seiæ Lucius Titius ſoluere paratus ſit, neque Seia accipere vellet, & poſtmodum per Lucium non ſtet ſtet quo minus reliquum pretium ſolueret, an nihilominus Lucius ex ſtipulatu agere poſſet, quæſitū fuit, reſpondet Scæuola poſſe, ſi non multo poſt obtuliſſet, nec mulieris quicquam propter eam moram intereſſet, quod
156 omne ad iudicis cognitionem remittit. † Cæterum iam audio, poſt Dyn. Bar. in l. ſi inſulam, aſſerentem in d. §. Seia cauit, diem interueniſſe, non autem pœnam, cui interpretationi, & cæteri acquieſcunt ex Iaſ. num. 15. & 19. Ripa, nu. 51. Nigr. num. 144. & conſenſit Salic. tract. de mora, quæſt. 2. principali, concl. 6. num. 10. Sed quicquid iſti arbitrentur, pœna eſt in d. §. Seia cauit, De die iam conſtat, nam intra Kalendas Apriles primas debuit numerare, & hortos accipere, quam & ipſi fatentur, de pœna, quia elapſo illo tempore Lucius Titius priuabatur commodo illius ſtipulationis, cum amplius ad illos hortos contra Seiam agere non poſſet: at priuatio iuris pœna eſt, l. in criminali, 5. ibi: *Actione quidem propoſiti negotij actione mulctetur*, C. de iuriſdict. omn. iudic. ex quo enim priuabatur illo iure hortos conſequendi non leui afficiebatur pœna, arg. l. 1. C. de ijs quæ pœn. nomin. Præterea liberatio illa, quæ Seiæ ex mora Lucij Titij contingit, pœna dicitur, l. ſi ſuper poſſeſſionum, 9. C. de tranſ. l. qui fundum, 40. D. de contrah. empt. Quod & optimo legis commiſſoriæ, & emphyteuſis exemplo confirmari non male poterit, in quibus, vt omnes fatentur, dies & pœna adſunt, & tamen nulla alia eſt, quam priuatio rei commiſſæ, d. l. traiectitię, 22. §. hoc idem, D. de oblig. & act. cum ſimilibus, & d. l. 2. C. de iure emphyt. iunct. latè ſup. obſeruatis; ergo pœna eſt in d. §. Seia cauit. Nec eius text. difficultatem, & argumenti poteſtatem declinabit, qui dixerit, loqui eum in actore volente, ad actionem ſuam conſeruandam moram emendare, ſecus autem eſſe in reo, qui ab emendatione non excluderetur, quia eius cauſa fauorabilior ſemper eſt, ex regula l. Arrianus, D. de oblig. & act. l. fauorabiliores, D. de regul. iur. quoniam ſolutio hæc diluitur facillimè, ſiquidem emendationis moræ, vt & eius commiſſionis in reo, & actore par eſt ratio, vt ex eius definitione conſtat: deinde, & actoris cauſa quoad ſui iuris conſeruationē, non minus, quam rei eſt fauorabilis, facilius enim iura noſtra conſeruamus, quam de nouo acquirimus. Manet ergo in d. §. Seia, excludi emendationem, ſi mulieris, quicquam propter moram intereſſet, admitti ſi non intereſſet, ex conſideratis ſup. num. 547. quomodo nulla habita differentia litis conteſtationis, alteriuſve temporis, cum text. accepit Bart. in d. l. ſi inſulam, num. 1. 2. & 3. receptus communiter ex Caſtrenſi ibi, num. 4. Iaſo. 10. Croto. 16. Iacobo de Nigris, 56. Ripa, 23. Bologneto, 84. Alex. conſ. 531. num. 2. lib. 4. Decio, conſ. 452. num. 17.

157 Prętereа, & ſeptimo contra communem induci poteſt citata l. ſancimus, 27. C. de fideiuſſor. vbi qui promittit aliquem iudicio ſiſti, appoſito termino cum pœna, poteſt moram emendare ſiſtendo, vel reum principalem defendendo, vſque ad tempus ſemeſtre, quod fideiuſſoribus ibi Iuſtin. indulget. † Nec admittenda eſt Bald. reſponſio inter
158 initia, & exiſtimantis ea ratione fideiuſſori emendationem concedi, quia lex illa loquitur in ſtipulationibus iudicialibus, in quibus mitius multo agitur, quam in conuentionalibus, arg. d. l. quod ſi Ephe. 5. D. de eo quod certo loco, & receptæ Bart. doctrinæ, in d. l. ſi in inſulam, nu. 4. ad medium. Nam (vt latè ſup. num. 107. oſtendimus ad d. l. & ſi poſt tres 8. D. ſi quis caut.) cum moræ hæc emendatio ex æquitate oriatur, neque diſcriminis ratio inter iudiciales, & conuentionales reddi poſſit (vt ex Cuiac. in d. l. ſi inſulam, pag. 5. lit. A. & Saport. tract. de mora, cap. 4. num. 135. iam admonuimus num. 112.) non eſt quare in illis emendatio procedat,
159 in his prohibeatur. † Nec magis probanda eſt Bart. ſolutio, in d. l. ſi inſulam, num. 11. aſſerentis moram emendari, in d. l. ſancimus, in pręparatoriis iudicialibus ſtipulationibus, ſecus autem eſſe in ſtipulationibus deciſoriis, iuxta d. l. Celſus, 27. D. de recept. arbit. quam, licet eum non referat, conſtanter defendit Salic. tract. de mora, quæſt. 2. pr. num. 29. quia expreſſe conuincitur, ex l. ſi cum dies, 25. §. fin. D. de arbit. quæ in deciſoriis morę expiationem non reijcit. Supereſt ergo, die, & pęna adiecta moram emendari, in d. l. ſancimus.

Vltimo ſuperioribus pro noſtra ſententia contra communem adiungo, l. commiſſoriæ, 4. C. de pactis inter empt. d. l. Aemilius Largian. 39. D. de minor. vbi in pacto legis commiſſoriæ, vbi dies, & pęna adſunt ex ſupr. ſępè notatis, Imperator. emendationem moræ amplectuntur. Rutiliana enim, quę pupillaris ętatis Largiano defuncto, in d. l. Aemil. ſucceſſerat, & cuius tutores in ſolutione ceſſauerant, in integrum aduerſus lapſum temporis reſtituta fuit. At dicet aliquis, d. l. Aemilius, ad rem non pertinet, quippe cum loquatur in minore reſtituta, quę imbecillis ętatis fauore contra ius ſtrictum, ſummumque moram ibi eluere potuit, quod non parum ex illius tituli natura ſuaderi poteſt, in quo de minoribus circumuentis, aut lapſis dolo, fraude, ſiue calliditate aduerſarii, aut eorum facilitate, imbecilli, fragilique conſilio reſtituendis ex generali hac de re propoſito edicto I. C. agunt, vnde iuxta illius naturam intelligi neceſſario debet, l. Imperator, 19. D. de in diem addict. l. fin. vbi notarunt omnes, D. de cond. indeb. ſcripſit Bar. in d. l. Imperator. vbi plura congerit eius additionator in id videndus, idem Bar. in l. ſingularia, 15. num. 4. D. ſi cer. pet. Alex. conſil. 27. num. 3. lib. 1. cui ego vt ſuccurrerem, addi d. l. commiſſoriæ, vbi Imp. idem generaliter reſcripſit.

Ex quibus omnibus facile mihi perſuadeo longe veriorem eſſe hanc vltimam, quam cum Andr. de Piſis Robert. & aliis, quorum ſup. num. 98. meminimus, tuemur opinionem, die, ſcilicet, & pęna contractui, ſiue diſpoſitioni adiecta, moram emendari poſſe, quod euidentius apparebit, ſi

prius

Digitized by Google

prius argumentis contrariæ ſententiæ ſatisfecerimus.

161 PRæcipuum igitur telum, quod aduerſarii in hanc vlti-
mam, quam defendimus ſententiam vibrant, præſtat
Afric. in d. l. traiectitia, 23. §. de illo, D. de oblig. & act. cuius
argumento omnes vbi generalem negatiuam regulam
conſtituunt, vt excludenda ſemper ſit, ſi dies & pęna inter-
162 uenerint moræ emendatio. Sed nihil obſtat. Nam vt Ang.
in d. leg. etſi poſt tres, arbitratur, ideo in d. §. de illo, mora e-
mendatur, quia ea duplex fuit, altera per diei lapſum, altera
per interpellationem, quæ geminatio emendationem impe-
dit, iuxta Bar. doct. num. 16. in d. l. ſi inſulam, quam commu-
niter cęteri amplectuntur, vt reſoluimus ſup. num. 81. & eã
Ang. ſolutionem ſequuntur Paul. Rom. & alii, quorum eos
ſecutus meminit Iaſ. ibi num. 15. & dixit communem F. Ri-
163 pa, num. 37. Qui tamen eam non probat, eo quod inter-
pellatio, de qua in d §. de illo, ante diem facta fuit, quæ de-
bitorem in moram non conſtituit, iux. veram moræ defini-
tionem, quam ſupra ex Hotoman. lib. 2. obſeruat. cap. fin. ob-
ſeruauimus, & inde cum vnica tantum fuerit mora, ab vni-
ca interpellatione producta, emendatio impediri non de-
bet. Verum hæc Ripæ conſideratio vana eſt, quia præter
diuinationis vitium quod continet, violat verbum interpel-
latus, quod de opportuna, & congrua interpellatione ac-
cipiendum eſt, ex d. l. mora, ibi; Ideſt, ſi interpellatus oppor-
tuno loco non ſoluerit, D. de vſur. Ex alio tamen mihi men-
dax videtur Ang. ſolutio, quam ſecutè ſecutus fuit Sapor.
neminem referens tract. de mora. cap. 4 num. 30. & rurſus,
num. 147. cum ſequent. quia licet Bart. communiter rece-
ptus reclamet, verius longè eſt, multiplicē moram non ma-
gis impedire emendationem, quam ſimplicem, vt latius ad
10. diſputabimus, & contra communem efficaciter probat
Bologn. in d. l. ſi inſulam, num. 19. Baud. lib. 1. variar. quæſt.
164 cap. 41. † Quare iis, & aliis omiſſis verè reſpondendum
eſt, in d. §. de illo, non propter diem, & pęnam, ſed propter
intereſſe ſtipulantis moræ emendationem excludi; quod ex
eo conſtat, quoniam tex. ille in traiectitia pecunia loquitur,
in qua tunc committitur ſtipulatio, cum ſtipulator damnum
paſſus eſt propter operas ſerui amiſſas, hoc ergo extrinſecũ
intereſſe impedit moræ emendationem, iuxt. d. leg. & ſi poſt
tres, in d. l. vtique, & in dict. §. Seia cauit, & latius ſcripſimus
ſup. num. 108. Neque obſtat quod ſecundum hanc regulam
nunquam admittenda videtur in obligationibus faciēdi mo-
165 ræ emendatio. Cum in illis ſemper poſt moram ſuccedat
obligatio ad intereſſe, l. ſtipulationes non diuiduntur, 72.
verſic. Celſus, l. cum ſtipulatus ſim, 113. §. fin. l. ſi fundum,
114. D. de verbor. oblig. l. ſiquis ab alio, 13. D. de re iud. Nã
reſpondeo, dict. §. de illo procedere in intereſſe extrinſeco,
quod eſt vltra rei valorem, de quo in l. 1. verſ. Hoc autem,
D. de act. empt. cuius exempla ſunt, in l venditor, 8. D. de e-
uict. in l. ſi ſterilis, 21. §. cum per venditorem, D. de act. emp.
argumentum vero procedit in *intereſſe* extrinſeco, quod in
obligationibus faciendi poſt moram ſemper adeſt, pęna e-
nim in d. §. de illo, loco intereſſe præſtabatur, quæ (vti aſ-
ſolet) ob operas eius qui eam pecuniam peteret, in ſtipula-
tionem erat deducta, ſic d. §. de illo interpretantur poſt Bal.
in d. l. magnam, num. 5. Bologn. in d. ſi inſulam, numer. 108.
166 Robert. lib. 2. Sentent. cap. 18. litter. G. Nec me in contra-
rium monet, quod iuxt. hæc ſemper deberet impediri emē-
datio moræ, cum nullum ſit intereſſe præter extrinſecum,
vt nouè contendit Caualin. tract. de eo quod intereſt, nu. 5.
per l. 1. §. conſiderandum, D. de tut. & rat. l. in furti actione,
51. D. de furt. in l. euicta, 70. ibi: *Non ad pretium dumtaxat
recipiendum, ſed ad id quod intereſt competit*, D. de euict. in
quibus æſtimatio rei ab intereſſe diſtinguitur, nam longè ve-
rius eſt veram ipſius rei æſtimationem intereſse dici, iuxta
d. l. 1. D. de act. empt. vbi Vlpian. ſcripſit. *Si res vendita non
tradatur, in id quod intereſt agitur, hoc eſt quanti rem habe-
re emptoris intereſt, hoc autem interdum pretium egreditur
ſi pluris intereſt, quam res valet, vel empta eſt.* Aperte ergo
demonſtrat interdum non egredi, quod etiam idem Vlp.
probat, in d. l. ſtipulationes non diuiduntur, ibi: *Iuxta æſti-
mationem facti dandam eſſe petitionem.* Et Celſus in d. l. ſi,
quia ab alio, dum inquit. *Siquis ab alio decem, ab alio ſatiſ-
dare ſtipulatus eſt, æſtimandam eſt quanti ſtipulatoris inter-
ſit ſatiſdare, idque, aut tantamdem erit, aut minus, &c.* Ex
quibus omnibus non obſcurè patet, duplex intrinſecum, &
extrinſecum intereſse conſiderari, quorum primum aliquã-
do rei æſtimatio dicitur, quam ſententiam tenet Bart. in leg.
vnic. num. 12. & 13. C. de ſent. quæ pro eo quod intereſt, vbi
Socin. num. 24. Rebuff. gloſ. 5. num. 149. Alciat. tract. de eo
quod intereſt, cap. 7. Quam etiam differentiam intereſse in-
trinſeci, & extrinſeci, plura doctè, & copioſe adducentes a-
gnouerunt, & exornarunt Petr. ab Eboſa, in l. de diuiſione,
ex num. 30. D. ſoluto matrim. Gaſpar Rodriguez, qui ex-
trinſecum hoc intereſſe cauſale appellat, lib. 3. de ann. redd.
q. 7. ex nu... Ioann. de Caſtillo, lib. 3. controuerſiarum cap. 1.
ex num. 24. Eſtque omnino videndus Antonius Gama, de-
ciſ. Luſitana, 110. num. 3. & quæ in eius propoſito eius ad-
ditionator. Blaſius Florez de Mena ſcripſit, vbi infinitos rē
diſputantes congerit. Neque fundamentum Caualc. aliquid
obſtat, quia quando concurrit vtrumque intereſſe, tunc in-
trinſecum quantitas rei appellatur, ad differentiam extrin-
ſeci, iuxt. iura optima, & quæ ſic neceſſario debent intelligi,
in d. l. 1. §. conſiderandum, ibi: *Quod intereſt non venire,
ſed rei tantum æſtimationem*, D. de tutel. & rat. in l. Tit 44.
ibi: *Non enim pretium continet tantum, ſed omne quod in-
tereſt emptoris ſeruum non euinci*, D. de actio empt. in leg. ſi
fundus, 36. ibi: *Quod hactenus erit verum vt pretium reſti-
tuat, non vt errans id præſtet, ſi quid pluris mea intereſt cum
vacuum mihi tradi*, D. locat. in l. Stychum, 56. ibi; *Quanti i-
gitur fiet æſtimatio vtrum decem millium quanti fuit acci-
ſus an quanti eſt quem neceſſe habeo dare, ideſt. quanti mea
intereſt*, D. ad l. Aquil. in l. 4. §. in eum, ibi: *Quod non ad quã-
titatem, ſed ad id quod intereſt, &c.* D. de damno infect. in
l. vn. in fin. D. ſiquis ius dicen. non obtem. quæ iura ſic ne-
ceſſario accipienda ſunt, vt optimè cenſet, alia in id refe-
rens, Forcat. de mora, 2. par. num. 2. & num. 13. & ſoluitur
primum argumentum.

167 Rurſus non obſtat ſecundum ex d. l. magnam, 11. C. de
contr. ſtip. cui Bal in d. l. etſi poſt tres, num. 20. reſpondet eo
loci non tractari de emendanda mora, ſed vtrum ea ſine in-
terpellatione committatur; videbatur enim non committi,
niſi ea facta, ex d. l. mora, ibi; Interpellatus non ſoluerit, D.
de vſur. & ante eam creditor indulgere debitori videbatur,
ſed cum dies quaſi admonere ipſum videatur, ſtatuit Imp.
aliam interpellationem neceſſariam non eſse, & ad conſti-
tuendum debitorem in mora, & ad hoc vt pęna committa-
tur, non tamen negat, quin ſemel commiſsa ſtipulatione
mora emendari poſſit. Sed tunc obſtat, quia iam hoc erat
ante Imper. deciſum, vt die adiecta interpellatio neceſſaria
non eſset, iuxta d. §. de illo, vnde ſuperflua erit Iuſtin. noua
deciſio, in d. l. magnam, ſi vlterius aliquid noui non ſtatuit.
Reſpondendum tamen eſt, vltra diem, interpellationem
fuiſse in d §. de illo, vt conſtat interpellatus, quæ iura ſic in-
terpretantur Balduin. in ſuo Iuſt. pag 77. Robert. dict. lib. 2.
ſent. c. 18. & nouè Sapor. tract. de mora, c. 4. nu. 137.

Cui interpretationi, licet olim præceptores noſtri acquie
uerint, nunquam ipſe arridere potui, quia die adiecta, etiam
ſine interpellatione, moram fieri probat Afric. in d. §. de il-
lo, ibi: *Conſultus reſpondit, eius quoque temporis quo interpel-
latus non eſſet, poſſe peti pœnam amplius, etiam ſi omnino in-
terpellatus non eſſet*, fuitque id ante Iuſt. iuris certiſſimi,
tam circa pęnam conuentionalem, vt in d. §. de illo, & in l.
ad diem, 77. D. de verb. oblig. & in l. lecta, 40. D. ſi cert. pet.
quàm iudicialem, vt in l. ſi eum, 10. §. hoc no. D. ſiquis caut. &
legalem, vt in l. fin. C. de vſur. rei iudicatæ, & quaſi iudicialē,
vt in d. l. ſi cum dies, §. fin. D. de arbitr. Vt igitur noua deci-
ſio, d. l. magnam, aliquid operetur, intelligi debet de inexpia-
bili moræ commiſſione, ne alias inanis reddatur, quæ inter-
pretatio magis placet Bald. in repetitione d. l. etſi poſt tres,
num. 20.

Sed profectò ſi id admittimus, noſter hic labor fumeſcet,
vanus, & futilis reddetur. ſiquidem ex ea ſolutione relinqui
tur propter diem, & pęnam, moram inexpiabilem reddi.
168 Quare vt eo quo tendit noſtra fœliciter oratio perue-
niat,

Digitized by Google

niar, aliter ego rem hanc diſcutiendam arbitror, aliosque repetendam exiſtimo, & in primis conſtanter affirmo. Bart. Bald. & cœterorum veram eſſe coniecturam, quam & præceptores noſtri ſequuti fuere ad d.l. magnam, vt ibi de moræ, die, & pœna adiecta, commiſſione, ſine interpellatione Iuſt. agat, non de eius emendatione, quod euidentius apparebit, ſi eum in d.l. magnam, & in d.l. 2. C. de iure emphyt. (cuius ipſe auctor eſt) loquentem audiamus. *Magnam legum veterum obſcuritatem, quæ protrahendarum litium magnam occaſionem vſque adhuc præbebat, amputantes ſancimus, vt ſiquis certo tempore facturum ſe aliquid, vel daturum ſtipuletur, vel quæ ſtipulator voluit, promiſerit, & adiecerit, quod ſi ſtatuto tempore minimè hæc perfecta fuerint, certam pœnam dabit: ſciat minime ſe poſſe debitor ad vitandam pœnam adijcere, quod nullus eum admonuit: ſed etiam citra vllam admonitionem, eidem pœnæ pro ſtipulationis tenore fiet obnoxius: cum ea, quæ promiſit, ipſe in memoria ſua ſeruare, non ab alijs ſibi manifeſtari debeat poſcere.* Hactenus in dict. l. magna: eiuſdẽ autem verba, quæ ad rem hanc ſpectant, in dict. l. 2. §. ſin autem, ſic ſe habent. *Sin autem nihil ſuper hoc capitulo fuerit pactum, ſed per totum triennium, neq; pecunias ſoluerit, neq; apochas domino tributorũ reddiderit volenti ei licere eum à prædijs emphyteuticarijs expellere nulla ei in poſterum allegatione nomine meliorationis, vel eorum, quæ emponemata dicantur, vel pœna opponendo: ſed omnimodo eo (ſi dominus voluerit) repellendo, nec prætendente, quod non eſt ſuper hac cauſa inquietatus: cũ neminem oporteat conuentionem, vel admonitionem expectare, ſed vltro ſeſe offerre & debitum ſpontanea voluntate perſoluere, ſecundum quod & anteriori lege noſtri numinis generaliter cautum eſt.* Hæc Iuſtin. ex cuius ſermonis ſerie ſatis oſtenditur eo deciſionem, dicta lege magnam ſpectare, quo cõmunis exiſtimat nec id dubitationem habere. Igitur difficultas tantum circa ſecundam partem ſolutionis reſtat, qualiter id tanquam nouum à Iuſt. traditur ſi vetuſtiori I.C. iure deciſum erat, die & pœna adiecta, interpellationem non deſiderari.

169 Vnde ego conſtituo *primo*, quod & ſi inter noſtros cõtrouerſum ſatis ſit, an aliqua adhuc antinomia, ſiue duarũ, pluriumve legum conflictus, & diſſonantia, aliquisve locus, qui nouioribus legibus abolitus, & correctus ſit extet. Crebriore tamen eorum calculo in eam itum eſſe ſententiam, vt nihil, neque ſuperfluum, neque contrarium inueniatur, quam poſt antiquiores, in l. 1. C. de inoffic. dotib. in l. ſi quando, 35. C. de inoffic. teſtam. veriſſimam proclamant Zaſ. & Bellon. vterque lib. 1. diſſolut. antinom. in princ. Molin. ad rub. num. 81. D. de verbor. oblig. Conan. lib. 4. com. c. 5. num. 3. qui mouentur, l. 1. §. nulla itaque, l. 2. §. contrarium, C. de vet. iur. enucl. & proœmio Inſt. §. ſacratiſſimas, l. 2. §. tollendis, C. de Iuſt. Cod. confirm. & prima conſtitutione de conceptione Digeſt. quæ propoſita eſt libris Piſanis, & nouiſſime Morl. in empor. iur. ciu. 1. par. tit. 1. q. 8. num. 1. & 5., vbi paucis mutatis hæc quæ hic adducimus retulit, ſuppreſſo tamen auctoris nomine, pro vt ei eſt mos; qui integram illam octauam quæſtionem, & quæ in ea de iuris interpretandi ratione obſeruat, cum ab erudito Campos Anteceſſore Salmanticenſi, totidem ferè verbis ex libello, quem is *Iſonomia* appellauit, tranſcripſerit, id tamen diſſimolat) quæ opinio amplectenda eſt, quicquid clamitent Budæus in adnotat. ad Pandect. ſub l. fin. D. de ædilit. edict. Baro, ad tres conſtitut. Pandect. Florent. affix. & in §. litora, Inſt. de rer. diuiſ. in §. non tantum, Inſt. de Codic. in §. ſiquis ancillas, Inſt. de leg. Hotom. in diſput. de dote, pag. 89. & in §. ſiquis à non domino, inſt. de rer. diuiſ. in §. ſeruus autem, inſt. qui teſtam. facer. poſſ. Couar. lib. 2. variar. cap. 3. nu. 7. Vital. lib. 1. var. lect. Cuiac. tract. 7. ad Afric. ad leg. cum quis, 38. §. de peculio, D. de ſolut. & tract. 8. ad l. qui negotia, 34. D. mand. & lib. 8. obſer. c. 8. Ant. Fab. lib. 5. coniect. c. 18. Pinel. in l. 5. 2. par. c. 4. num. 53. C. de reſcind. vend. Balduin. in ſuo Iuſt. pag. 261. Valla. lib. 6. elegant. c. 59. contendentes multas adhuc diſſenſiones inter Iuris prudentes offendi, quemadmodum, & geminationes, & omiſſiones plures in iure ciuili adhuc reperiri, teſtatur Pratei. in quat. lib. Med. iur. prud. quos inuerſionũ, & geminationum libros appellauit, quem tamen reprehendit eruditus Greg. Lop. Madera, lib. ſing. animadu. c. fin. Sed quis Iuſt. Imp. mendacij reum facere audebit? aut potius Tribon. Pandect. conſarcinatorem, cui à Iuſt. colligendi, & dirigendi Iuriſprudentum reſponſa cura fuit demandata? cui, & alijs illius ſæculi hominibus integros, & abſolutos I. C. tractatus contingit videre, cum adhuc pura eſſet, & certa ipſa iuriſprudentia, & recens iuris Romani notitia, qua æ-

170 tate nulla ſuperfuit antinomia. † Verum poſtea euenit labente tempore, poſtquam iactura facta eſt integrorum librorum, quibus vſus eſt Tribon. non ſemper concordès I. C. inueniri, vt fateri neceſſe ſit, verba eorum aliquando occurrere, quæ arguunt diuerſas, & contrarias illis fuiſſe in nonnullis iuris definitionibus, ſententias, & in quibus componentis multa opera, & induſtria opus ſit, quas diuerſæ illæ Proculeianorum, & Caſſianorum, ſiue Sabinianorum ſectæ pepererunt, inter quos perpetuæ diſſenſiones fuerunt, propter quas diuerſæ inter eos ortæ ſunt ſectæ, quæ ab Ateio Capitone, & Antiſtio Labeone exortæ, à Sabino, Nerua, & Proculo, eorum diſcipulis auctæ fuerunt, vt Pompon. in l. 2. §. hi duo. D. de orig. iur. refert, quorum qui alterotram factionem poſtea ſequuti fuerunt, alij Proculeiani; alij Sabiniani ſunt vocati, cuius diſſenſionis in aliquibus iuris quæſtionibus exempla extant, vt in l. 5. D. de contr. empt. in §. itẽ pretium, Inſt. de empt. & vend. in l. adeo, 7. §. cum quis ex aliena materia, D. de acq. rerum domin. in §. cum ex aliena, Inſt. de rer. diuiſ. in l. 5. D. pro derelict. in l. 3. §. ex contrario, D. de acquir. poſſeſſ. obſeruant Cagnol. & Budæus, in d. l. 2. D. pro derel. Rabard. lib. 4. hiſt. iur. ciu. Rebuf. in l. cum amplius. §. is natura debet, D. de reg. iur. Cuiac. lib. 9. obſer. cap. 32. Curt. lib. 1. lect. c. 12. Concius, lib. 1. ſucceſ. lect. c. 12. idẽ Cuiac. lib. 4. obſeru. cap. 55. Conan. lib. 1. com. cap. 15. nu. 4. qui harum diſſenſionum, & alia plura exempla afferunt.

171 † *Secundo* aduerto, quod cum noua aliqua Imp. deciſione, ſiue conſtitutione determinatur veterum prudentum quæſtio, & quæ vera ſententia ſit, & ſequenda confirmatur, & indicatur, extant aliquando in iure contraria I. C. reſp. neque aliquod vitium, ſeù antinomia tunc contrahitur, ea enim extant, vt vis nouæ conſtitutionis agnoſcatur, & melius indicetur, arg. l. 1. C. de Lat. liber. toll. & pr. Inſtit. de teſt. ibi: *Sed vt nihil antiquitatis penitus ignoretur*, iunctis ijs, quæ ibi eleganter Mynſing. poſt Vigl. ſcripſit, cuius rei exemplis deduco, ex l. pupillus ſi fari, 9. D. de acq. hæred. & l. ſeruo inuito, 65. §. ſi pupillus, D. ad S. C. Treb. iunct. l. ſi infanti, 18. C. de iure delib. in l. miles ita, § exhæredato, D. de milit. teſtam. & l. ſi fuerit. 5. in fin. D. de leg. 3. iunct. l. cum quidam, 24. C. de leg. in l. debitor 82. D. de leg. 2. & l. verbis legati 5. D. ad leg. Falcid. iunct. §. ex contrario. Inſt. de leg. neque abs re ſunt, quæ ſcripſerunt Coral. lib. 5. Miſcell. c. 17. Mercer. lib. 1. opin. c. 3.

172 Præmitto *tertio* inter Proculeianos, & Caſſianos, ſiue Sabinianos, valdè agitatum fuiſſe, an pecunia nautica non ſoluta ad diem, ſi ſtipulatus ſit pœnam in dies ſingulos ob operas ſerui proſequentis eam pecuniam, & ſeruus ad diem interpellarit debitorem, & exacta parte pecuniæ deſtiterit ab interpellatione, an eius temporis quo paulum abſtinuit interpellatione pœna peti poſſit? hac de re inter I. C. magna controuerſia fuit: Sabiniani exiſtimabant poſſe, quia et ſi omnino eum non interpellaſſet pœna peti poſſet, vbi enim dies additur ſtipulationi, non eſt neceſſaria interpellatio, & mora fit ex re, & ex die quo ſolui debuit ipſo iure, & conſequenter pœna committitur, nam pœna ob moram infligitur, dies ergo ſatis interpellat, & ſine interpellatione creditoris, ſatis moram facit, qui ad diem non ſoluit, neque alia ratione, vt pœnæ, ita vſurarum ſtipulatio maximè earũ quæ infliguntur, etiam ob moram, quamuis debitor non interpellet, committitur, quam quod diem certum habeat, l. ſi pecuniæ fœnebris, 9. §. 1. D. de vſur. Proculeiani contra putant, nam Antiſtius Labeo, non exiſtente debitore qui interpellari poſſit, eum exigas conteſtationem, videtur exiſtente debitore, vel hærede debitoris, omnino exigere interpellationem, in l. Labeo ait, 2. in lege ſi traiectitiæ pecuniæ, 9. D. de

173 naut. fœn. † Videtis ergo ea in quæſtione, in duas acies con-

Digitized by Google

conſultos diuiſos, nam Iulian. & Afric. (qui Sabiniani ſunt, vt Pompon. not. in dict. l. 2. col. penul. D. de orig. iur. *Et hiſtorica narratione probatur. Cum omnium primi, vt pau ò ante dicebam, diuerſas has factas fecerit At eius Capito, & Antiſtius Labeo, Ateio Capitoni, Maſſurius Sabinus ſucceſſit, Antiſt o Lab oni, Cocceius Nerua pater, qui adhuc eas diſſenſiones auxerant Maſſurio Sabino ſucceſſit Caius Caſſius Longinus, Cocceio Neruæ ſucceſſit Proculus, à qui. bus partim Caſſiani, partim Proculeiani ſunt, (licet origo à Capitone, & Labeone cæpiſſet) Caio Caſſio Longino, Caelius Sabinus ſucceſſit Proculo, Pegaſus, Caelio Sabino Priſcus Iauolenos, Pegaſo Celſus pater, Celſo patri, Celſus filius, & Priſcus Neratius, Priſco Iauoleno, Alburnus Valens, & Iulianus, item & Saluius Iulianus, Saluio Iuliano, Sextus Cacilius Africanus, qui quantus quantus eſt, Iuliani diſcipulus eſt, & eius authoritate frequenter vtitur in nouem libris quæſtionum, ex cuius lib. 7. extracta eſt, d. l. traiectitiæ 23. D. de obligationibus, & actionibus, & obſeruat Antonius Aug. ſt. lib. vnico de nominibus propriis Iuris Conſultum, cap. 1. claſſe 3. pag. 119.* Nullam interpellationem requirunt, in d. leg. traiectitiæ, §. de illo. & in pr. Labeo item Pomp. ſine ea pœnam non committi contendunt. in d. l. 2. & vlt. D. de naut. fen. Quod diſſidium I. uſtin. in d. l. magnam. 12. C. de contr. & ſt. ſtip. retulit in pr. ibi, *Magnum legum veterum obſcuritatem, &c.* Et Iuliani, & Africani ſententiam comprobauit, ſtatuens quod ſiquis certo tempore facturum ſe aliquid, vel daturum ſtipuletur, & niſi id certo illo tempore perfectum fuerit, certam pœnam ſe daturum adiiciat, & ſi nullus eum admonuit pœnæ fiet obnoxius, cum memoria quiſque quod ſpopondit tenere debeat, non expectare ab alio admonitionem. Cuius nouæ conſtitutionis, vt vis, & auctoritas oſtendatur, extant adhuc ea Proculeianorum, & Sabinianorum contraria reſponſa (vt & alia quorum ſupra meminimus (hanc ob cauſam, non vt diſſidium aliquod, ſiue antinomia (quia in iure non eſt (contrahatur. Quæ mihi videtur illorum iurium tum veriſſima, tum nouiſſima illuſtratio, quam ante me aduertit nemo quem viderim, & ex iis ſoluitur ſecundum contrariæ opinionis fundamentum.

174 Nec minorem difficultatem continet aliud, quod pro eadem communi tertio loco ad Celſo Vlpian. præſtitit argumentum in l. Celſus. 27. D. de arbitris, ex cuius verbis ſup. n. 73. in argumenti propoſitione relatis non obſcure conſtat, moræ emendationi, diem, & pœnam obeſſe.

175 Sed reſponderi, ſolet eum text. loqui in iudiciis, in quibus ne lites fiant immortales, aduerſus communem reipublicæ vtilitatem admiſſum eſt, vt mora nō emendetur, ſed tunc implacabilis ſe nobis inſinuant difficultas, propter omnino contrariam Caij ſententiam in dict. leg. etſi poſt tres. 8. D. ſiquis caut. quæ in iudiciis moram emendari, die, & pœna adiecta probat, iuxta eius veram ſententiam; quam late ſup. ex nu. 106. diſputauimus.

176 Quare Bart. in d. l. ſi inſulam, no. 9. vt eam pugnam componat: diſtinguit inter præparatoria iudicij, & litis deciſoria vt in illis admittatur moræ emendatio poſt diem, & pœna, ex d. l. etſi poſt tres, in his neutiquam, ex d. l. Celſus. ea ratione, quia occaſio protrahendarum litium concedi non debet maxime cum iam iudex functus ſit officio ſuo argu. l. properandum 11. C. de iudic. l. terminato 4. C. de fruct. & lit. exp. l. quidem exiſtimauerunt. 21. D. ſi cert. pet. cap. finem litibus 5. de dolo, & contu. m. quam Bart. ſolutionem communis amplectitur, tam in d. l. & ſi poſt tres, vbi Bald. num. 20. quam in d. l. ſi inſulam, num. 14. ad fin. Iaſ. nu. 11. 15. Bologn. num. 109. Nigr. nu. 155. Hotom. in d. l. etſi poſt tres, nu. 6. & 7. Sed conuincitur primo, quia ſecundum eam neque in litis deciſoriis, admitteretur emendatio, vbi dies adiectus non eſt, quod eſt contra d. l. ſi eum dies. § fin. D. de arbitr. Secundo, quia in litis deciſoriis, die, & pœna adiecta, moram emendari poſſe probat dict. l. mancipiorum. 6. D. de option. legat.

177 Vnde Ang. in d. l. ſi inſulam, num. 55. arbitratur, l. Celſus procedere, cum oblatio fuit facta ex interuallo. Sed duplici argumento conuincitur, primo, quia plane diuinat, cum id ex d. l. Celſus, non probetur. Præterea, quia nullibi reperio expreſſum, ad moræ emendationem requiri oblationem in continenti factam nonnullis caſibus exceptis, de quibus per Forcat. de mor. 1. pat. num. 16. Tiraquel de retract. *Lignager* §. 1. gloſſ. 19. & 20. & de retr. conuention. §. 4. gloſſ. 6. ex num. 22.

178 Nec magis, defendenda eſt Rob. ſententia, d. 2. ſen. cap. 18. aſſerentis, quod etſi mora in d. leg. Celſus, ipſo iure non poſſit emendari, ope tamen exceptionis rectè poteſt. Nam plane ea ſententia (alias in ſe vera) diſplicet, tum quia ex generalitate illius tex. conuincitur, tum etiam, quia ſi per exceptionem admitteretur ibi emendatio, hoc iure Conſultus exprimeret; vt d. l. etſi poſt tres, ibi, *Conſequens eſt dici defendi eum debere exceptione*, & in l. interdum. 73. §. fin. verſic. *Doli exceptionem.* D. de verb. oblig. quod tamen expreſſe I. C. negat, in d. l. Celſus. ibi, *Attamen ſemel commiſſam pœnam compromiſſi non euaneſcere*, quo ſatis oſtendit, neque per exceptionem emendationem admitti.

179 Quare ego (omiſſa alia noua ad hæc iura interpretatio-
ne, quam ſcripſit Sapon. de mora, cap. 4. num. 140. quæ fa-
cillime ex ſupra obſeruatis diluitur) vt illius difficillimi loci
verus eniteat ſenſus, obſeruo primo, arbitri pronunciationē
non eſſe ſententiam, l. quid ergo, 13. §. ex compromiſſo, D.
de his qui not. infam. & inde ex ea, neque actio, neque ex-
180 ceptio oritur, l. ex compromiſſo, 2. D. de arbit. † Inde in
compromiſſo ſemper pœna ponitur, vt eius metu litigantes
pronunciationi pareant, l. litigatores 11. §. quod ait prætor,
D. illo tit. l. 1. C. eodem, quod & Hiſpanico iure cautum ex-
tat, in l. 23. verſic. *Caſt pena*, in l. 26. verſic. *E ſi pena non fueſ-
ſe y pueſta*, in l. 35. tit. 4. par. 3. & nouiſſime, in l. 4. ibi, *De no
reclamar de ella o cierta pena*, titul. 21. l. 4. no. 1. recull. regiæ
(qua innueterata eſt d. l. ex compromiſſo) vbique notat Greg.
Lop. & eleganter Molineus in extricat. labyr. diuidui, & indiu. 1. p. nu. 8. quod ſi ſententiæ non pareatur victor agit ad
pœnam, d. l. ex compromiſſo. *Ex compromiſſo* (inquit Vlp.)
181 *placet exceptionem non naſci, ſed pœnæ petitionem.* † Se-
cundo præmitto, litigatores, ſoluta pœna, poſſe nouiter iure
ſuo vti, l. ſi quis 35. D. de arbitr. ibi, *Ergo aduerſus eum pœna
committitur, lite apud iudicem ſuo ordine peragenda*, cui
conſonat l. 30. verſic. *Pero ſi vna de las partes*, tit. 4. par. 3.
182 notat Molineus iam relatus 2. p. num. 574. † Quibus ob-
ſeruatis dicendum eſt, quod cum in d. l. Celſus, debitor non
ſoluerit intra diem ab arbitrio deſignatum, certum eſt con-
ſententiæ non paruiſſe, & ſic pœnam commiſſam eſſe, quæ
non reſoluitur, licet poſt diem offerat condemnationem,
quia intereſt creditoris, & pœnam conſequi, & litem, vel
denuo incipere, vel proſequi cetram ordinario, quod ſpe-
ciale eſt in arbitri ſententia, ex d. l. Celſus, & l. 33. ibi, *E non
eſcuſaria magguer dexiſſe que queria cumplir el mandam en-
to, dellos*, tit. 4. par. 3. neque id procedit in ſententia ordina-
riis, aut conuentione partium, quia in eis non datur facul-
tas conſequendi vtrumque l. ſi pacto quo pœnam 14. C. de
pact. pœnalis enim nouat, tollit, & in ſe transfundit priorem
obligationem, vt notauimus ſup. & probat d. l. obligationū.
43. §. fin. D. de obl. & act. ibi, *An vero transferat in ſe, &c.
& quaſi nouatio prioris fiat, quod magis verum eſt*, vbi per
pœnalem, quaſi notari obligatio dicitur, quia pœnalis ſtipu-
latio non eſt proprie nouatio, ſed quaſi nouatio, cum no-
uatio non pure, ſed ſub conditione facta ſit, ideo d. §. fin. il-
lam quaſi nouationem appellat, quæ dictio quaſi fictionem
denotans, ideo adiicitur, quia commiſſa ſtipulatione adhuc
præſtari poteſt, quod principaliter in obligationem dedu-
ctum eſt, quando locus eſt emendationi moræ, vbi autem
pœna præſtatur, tunc procul dubio ſublata manet principa-
lia obligatio, ex reg. l. 1. D. de nouationibus. §. præterea, Inſt.
183 quib. mod. toll. oblig. † Niſi adiecta ſit clauſula, rato ma-
nente pacto, qua adiecta moram inexpiabiliter contrahi
communis putat. Verum quia frequens eius apud pragma-
ticos contentio eſt, nec aliena ab hac materia diſputatio,
anteaquam huic abeamus, an ea opinio vera ſit obiter di-
ſcutiendum erit. Eſt tamen in primis, pro quæſtionis reſo-
lutione, ſciendum, Clauſulam. *Rato manente pacto*, frequen-
tem in iure, & quæ in odium controuenientium (vt Docto-

res

res aiunt) adiicitur, vt ex Felin. in cap. intelleximus, de iudiciis, notat Villalob. in ærar. commun. opin. lit. C. num. 91. id efficere, vt pena ſimul cum principali, & debeatur, & peti poſſit, veluti ſi is qui rem dare, vel inſulam facere promiſerit, pęnam, *ſi non dederit vel fecerit*, adiecerit, ea lege vt ſoluta pęna ad dandum, vel faciendum teneatur: quæ clauſula à pragmaticis noſtris ſic de ſtylo concipi ſolet. *Sola clauſula, rato manente pacto, para que la pena pagada, o no pagada, o graciosamente remitida, toda via eſta obligacion quede en ſu fuerza, y vigor, y eſta promeſſa ſe guarde.* Si enim intra diem, vel legalem, vel conuentionalem, debitor contractum non impleuit, pœna ſoluta, contractus lege adhuc manet dare, vel facere adſtrictus, l. qui fidem. 16. D. de tranſact. l. cum proponas 17. C. eod. l. ita ſtipulatus 115. §. fin. D. de verb. oblig. l. 33. vbi Greg. verb. *maguer dixeſſe*, tit. 4. part. 3. l. 42. tit. 5. l. 34. l. 35. tit. 11. par. 5. Iſte omnes in l. reſcriptum 9. §. ſi pacto, D. de pact. Ergo an eo caſu, quo ſtipulationi pœnali ea adiicitur clauſula, contracta mora emendari poſsit, dubitat Bart. in l. ſi inſulam. 84. num. 17. D. de verb. oblig. qui poſt ſententia opinioneſque relatas, emẽdationem admittendam eſſe probat. *Primo*, per l. 3. §. generaliter. D. de eo quod cert. loc. nam cum certum ſit, quod intereſſe, quod venit in actionibus arbitrariis poteſt peti vna cum principali, l. quod ſi Ephe. 4 verſic. *interdum.* totoque illo tit. D. de eo quod cert. nihilominus ait Scæu. in dict. §. & generaliter, actorem habere electionem vbi petat, reum vero vbi ſoluat ante litis conteſtationem: ſicque manifeſte probat, quod licet pæna vna cum principali peti poſſit, emendatio tamen moræ, vſque ad litem conteſtatam ſemper admittitur. *Secundo*, ex l. ſi cum dies. 5. § fin. iunct. l. ſi quis rem 30. D. de arbitr. pro earum inductione præmiſſo arbitri pronuntiationem ſententiam non eſſe. Indeque ex ea neque actionem, neque exceptionem oriri, qua ratione in compromiſſis ſemper pæna ponitur, vt eius metu litigantes pronunciationi pareant (vt iam ſup. num. 180. oſtendimus.) Ergo ſi ſententia nõ pareatur, victor ad pęnam agit, d. l. 2. eaque ſoluta, ſuo iure noniter vti poteſt, d. l. ſi quis 30. alias 35 ibi: *Ergo aliter ſiet cum pœna committetur, lite apud iudicem ſuo ordine peragenda*, l. 30. tit. 4. part. 3. itaque quemadmodum (ait Bart.) commiſſa pæna in compromiſſis, in quibus eam, & principale quis conſequi poteſt, mora emendatur vſque ad litem conteſtatam, poterit etiam ſi adiecta ſit clauſula. *Rato manente pacto*, emendatio admitti. *Tertio*, mouetur Bart. quia quando pæna eſt maior, quam ipſum principale debitum, peti poteſt principale debitum, & pæna in eo quod excedit l. ſi quis à ſocio 41. D. pro ſoc. l. prædia. 28. D. de act. empt. hoc tamen in caſu emendatio admittitur, ex l. 1. verſic. habebit. D. de penul. leg. l. qui Romæ 125. § Flauius Hermes. D. de verbor. oblig. vbi cum quæſitum eſſet, an ſi Flauii Hermetis hæres à Claudii herede pænam petere voluerit, Claudii hæres libertatem Sycho præſtare debeat, vt pæna liberetur. Reſpondit Scæu. poſſe, neque pęnam adiecta id impedire. Quarto, vltra fundamenta à Bart. inducta pro hac eadem opinione, & illud induci poteſt, quod deducitur ex hoc cap. potuit. 4. verſic. *niſi* ex l. ... de locato, conſtat enim emphyteutã propter penſionem nõ ſolutam, in pænam re emphyteutica priuari, & præteritorum annorum penſiones pendere debere, l. 2. §. ſin autem, C. de iur. emphyt. auth. qui rem. C. de ſacroſ. Eccleſ. auth. de non alien. aut permut. §. ſcire autem, coll. 2. auth. de alienat. & emphy. §. ſi vero quis, coll. 9. Afflict. deciſ. Neap. 174. nu. 4. Con. lib. 7. comm. capit. 12. num. 9. Clar. lib. 4. recept. §. emphyteuſis, q. 8. num. 15. Greg. in l. 28. tit. 8. p. 5. & diximus ſup. nu. 99. & tamen quamuis ab eo vtrumque peti poſſit, intra breue tempus emendat moram. Denique, Imol. col. pen. in d. l. ſi inſulam, conſiderat, quod cum hæc clauſula, rato manente pacto, quoad id de quo quæritur, non habeat clarum, neque explicitum intellectum. & in ambas partes agi poſſit, ſcilicet, quod vtrumque peti poſſit, reſeruata tamen facultate emendandi moram, item & ea emendatione omnino excluſa; ambiguitas hæc contra ſtipulatorem interpretari debet, ex vulg. reg. leg. veteribus 39. D. de pact. l. ſtipulatio iſta. 38. §. in ſtipulationibus, l. quicquid adſtringendæ. 99. D. de verb. oblig. Ex quibus eam ſententiam, quippe etiam ea clauſula ſtipulationi pęnali adiecta, moræ emẽdationem admittendam eſſe, docent cum Bart. num. 4. & 17. in d. leg. ſi inſulam, plures quos referunt, communem opinionem aſſerentes, Alex. nu. 31. Iaſ. nu. 28. Ripa, nu. 80. Crot. nu 70. Nig. nu. 242. Hannib. num. 147.

Contrariam tamen opinionem, ſcilicet ea adiecta clauſula, moram non poſſe emendari ex ſententia Accurſ. in l. id quod pænæ. 74. verſic. *Item, & in conuentionali*, D. ſolut. apertius, in l. cum ſtipulatus, 113. verbo, *commiſſa*, verſicul. *hac diſtinctione*, D. de verb. oblig. quam antiquiores Bellapert. & de Beaut. defendunt Bald. Ang. Fulgoſ. Speculat. tit. arbitris §. fin. col. penult. verſic *ſed pone*. Salic. tract. de mora, q. 2. concl. 4. nu. 4. Greg. in l. 33. gl. maguer dixeſſe, tit. 4. par. 3. & in l. 34. gloſ. 3. tit. 11. par. 5. & alij quos proximè citati referunt, & crebrius ſequitur. Pro qua *primo* facit, quoniam quotieſcumque pœna ſimul cum principali peti poteſt, moræ emendatio non admittitur, l. traiectitiæ, 23. §. de illo, D. de obligat. & act. ergo nec emendari poterit adiecta clauſula. Rato manente pacto, iuxta notata ſupra in princ. huius numeri. *Secundo* facit, nam quemadmodum quoties pęna debitam rem excedit, eius loco non ſuccedit, ideoq; ſimul cum re peti poteſt, d. l. ſi quis à ſocio, d. l. prędia, ſic & illud fit, vt ſoluta pœna non ex eo videatur emendari mora, cum vtrumq; debitum ex diuerſa cauſa procedat, aliud ex conuentione, aliud ea commiſſione. *Tertio*, inducunt, Petr. & alij, d. l. qui fidem, 16. D. de tranſact. cum alijs ſupr. adductis, ex quibus conſtat ea adiecta clauſula, vtrumque conſequi poſse, & pœnam, & principale debitum, quæ ſanè leges inutiles, & ſine effectu eſsent, ſi commiſsa pœna, mora poſset emendari. *Quarto*, pro hac opinione inducitur à Fulgoſ. in dict. l. etſi poſt tres, vna ratio, quoniam cum virtute dictæ clauſulæ, ex d. l. qui fidem, vtrumque debeatur, ſicque copulatiuè duo debita ſint, ſcilicet, res, & pœna, & ſolutio, ne vnius ab vtroque debito reus non poſſet liberari, l. fin. D. quibus modis pignus, vel hypot. ſoluitur (id enim nuſquam fuit auditum) longe minus per moræ purgationem, quæ contra mentem contrahentium hoc caſu admitteretur, qui ſemper voluerunt, vt ſi contractus legi paritum non eſset, vtrumque deberetur.

Quam ſententiam ſi defendas contrarijs argumentis reſpondebis. *Primo*, quod ex arbitrarijs actionibus deſumptũ eſt, in quibus etſi vtrumque peti poſsit, intereſse videlicet, & principale debitum, ea d. §. interdum, moræ tamen purgatio admittitur omiſsis tribus ſolutionibus, quas ex Bald. in d. l. etſi poſt tres, refert Iaſ. in d. l. ſi inſulam, num. 29. Reſpondendum eſt, in d. l. 3. §. & ideo eum qui Stychum, verſic. Et generaliter, D. de eo quod cert. loc. de emendatione moræ non agi; ſed de electione, quam habet reus, qui alternatiue Epheſi, aut Capuæ dare promiſit, quo in loco ſoluat, & reſpondit I. C. vſque ad actoris petitionem, reum eligendi facultatem habere. Ergo quandiu actor non petiit, aut litem conteſtatus non eſt, reus non ea poteſtate purgandi morã, ſed ea eligendi facultate vbi voluerit ſoluere poterit: validum namque eſt de ſe ad locum argumentum Iaſ. in l. vinum, D. ſi cert. pet. Roman. ſing. 550. Anchar. conſil. 136 Eueraerd. in legalibus, cap. 87. ergo quemadmodum alternatiuus debitor, qui Stychum, aut Pamphilum promiſit, eligere poteſt quem ſoluat, quandiu ambo viuunt, vbi vero alter deceſſerit, extinguitur eius electio, ne ſit in arbitrio eius, an debeat, dum non vult viuum præſtare, quem ſolum debet, Sic & in propoſito, is qui promiſit Epheſi, aut Capuæ dare, ante actoris petitionem habebit electionem vbi ſoluat; non poſt petitionem: ſic enim eueniret, vt ſi in eius arbitrio fuiſſet vbi petatur, conueniri non potuiſſet, tolleretur que actori actio, dum reo reſeruaretur optio, quæ eſt illius tex. plana, & ſyncera interpretatio.

Secundo, ex dict. l. ſi cum dies, 5. §. fin. iuncta l. ſi quis rem, 30. D. de receptis arbitr. Baldi, Fulgoſ. & aliorum interpretationibus omiſſis, dicendum eſt, actorem ibi, vtrumque non conſequi virtute compromiſſi, ſed pœnam tantummodo, ſi ab arbitrio receſſum eſt, lite ſuper principali apud iudicem ſuo ordine peragenda, quod & ex eo conſtat, quoniam ſi ex

com-

Digitized by Google

compromiſſo principale debitum actor conſequeretur, id ex eo fieret, quia ab aduerſario paritum ei eſſet, ſicque arbitri pronunciatio vim haberet ſententiæ, quo ſanè caſu, nulla pœna deberentur, cū ea eo tantū præſtetur, quo arbitri pronunciationi paritum non eſt vt diximus num. 181. Nec obſtat ſi diaetis, eo modo vtrumque actorem conſequi, Id enim ex diuerſis cauſis proueniret, ſed coram diuerſis iudicibus, quod longe aliud eſt.

Tertio, ex d. l. ſiquis à ſocio, & dict. l. prædia, ex quibus coniuncta dict. l. 1. D. de pena legata, & §. Flauius Hermes, voluit Bart. quod vbi pœna excedi, & poteſt, peti vna cū principali, moræ purgatio admittitur, multis modis reſpondet Bald. in d. l. etſi poſt tres, num. 33. Iaſ. hic num. 29. Ripa, num. 80. Illa tamen planior eſt ſolutio, in illis quippe legimus, aliſque in locis in quibus vtrūque conſequi poteſt, vel quia pœna excedit, vel quia ex clauſula, & pacto adiecto ſic contrahentes voluerunt, purgari non poſſe moram, ne alias vel contra legis, vel contra hominis prouidentiam fiat, cuius contrarium d. l. ſi quis d. leg. prædia non probant, in quibus de purgatione moræ verbū nullum. Nec ad rem faciunt, d. l. 1. D. de pen. leg d. §. Flauius Hermes, alia enim eſt ſententia d. l. 1. vt conſtat ex his quæ copioſe nos ad eam ſcripſimus infr. ex num. 20. quemadmodum, & quod à Iur. Conſult. ſcribitur, in dict. l. 1. §. Flauius, de cuius etiam interpretatione plura nos ſup. ex num. 152.

Quarto, ex noſtro cap. potuit. 4. de locato reſpondendū eſt; eum text. item, & deciſionem, cap. propter ſterilitatem, 3. §. verum, in fin. ibi: Vel cum canonem per bienniū nō ſoluiſſet, ſi ſibi ſatis factione celeri nō prouidit, ex quibus euidenter conſtat, non ſolum emphyteutā Eccleſiæ, verum etiā priuati, ad moræ emendationem admitti, quamuis propter ceſſationem in ſolutione, & emphyteutica re priuetur, & decurſas non ſolutas penſiones præſtare debeat. Canonica æquitate attenta procedere, ex qua & ſi vtrūque creditor conſequi poſſit, nihilominus tamen moræ admittitur emendatio, ex late à nobis diſcuſſis ſupra ex nu. 99 maxime tamen infra nu. 195. & 196. quemadmodum, & admittitur ex cōmuni opinione, etiā quo caſu iuramentū interpoſitū eſt, dummodo propter id actoris ius deterius non fiat; eſt namque eo iure illud peculiare, ne pœnæ committatur æquitatē rigori præferre, vt probabis non malè ex cap. ſuā, 8. de pœnis, licet enim iure ciuili, qui certam quantitatē ad diem ſub pœna promiſit, ſi partem ſoluat, propter nō ſolutam partem vniuerſam pœnam pendere debeat, l. ſtipulationum, 5. §. ſi ſortem. D. de verb. oblig. cū alijs; iure tamen Canonico non niſi pro parte non ſoluta committitur pœnæ commiſſio, d. cap. ſuam, quem tex. ſic interpretatur Padill. & Gutierr. à nobis infr. nu. 196. relati.

Ex quibus (vt iam eò redeat vnde noſtra eſt digreſſa oratio) vt interpretationi dict. l. Celſus finem imponamus, cōſtat apertè in ſententia arbitri, ſemel commiſſam pœnam cōpromiſſi non euaneſcere, & omnino ſoluendam eſſe, quia intereſt actoris, cui integrum ius manet ad principalem obligationem, & actionē, quod intereſſe, dū parti non ſoluitur, mora non emendatur, dict. l. vtique D. de recep. arb. Greg. verb. complièdolo, in d. l. 33. tit. 4. p. 3. quod ſecus eſt in alijs ſententijs, & cōuentionibus, in quibus actor vtrumque conſequi non poteſt Quomodo eſt illuſtranda deciſio Vlp. in d. l. Celſus, D. de arbitr. quæ ſic ornata parum Andr. de Piſ. & ſequacium opinioni, & ſententiæ obſtabit.

184 Quibus quarta non oberit pro communi argumentatio deſumpta, ex l. 2. C. de iure emphyt. & auth. de non alienan. aut perm. rebus Eccl. §. ſcire autem, coll. 2. cum alijs inſtit. in argumenti propoſitione adductis; quia obſeruo magnā inter noſtros eſſe cōtrouerſiam; vtrum emphyteuta ceſſans à ſolutione per tempus præfinitum ad moram emendandā poſt modum admittatur? & tandem communis ſic ſtatuit, iure Canonico emphyteuticariū rei Eccleſiaſticæ admitti iuxt. text. noſtrum in hoc verſic. niſi celeri, per quem ita reſoluit Couarr. poſt alios, lib. 3. variar. cap. 18. n. 4. Conan, lib. 7. com. cap. 12. num. 9. quam (ſententiam nos ad emphyteuticarium rei priuatæ iure Canonico in propoſitione primi argumenti pro Andr. de Piſ. contra cōmunem extendimus ſupr. propter expreſſam Pont. deciſionē, in cap. propter ſterilitatem, §. verum, ſup. proximo.) Iure vero Ciuili emendationē nō admitti communis probat, per d. l. 2. verſ. *Sed* omnimodo eo repellendo. Sed & emphyteuta rei Eccleſiaſticæ idem eodē iure admittitur, ex d. auth. qui rē, C. de ſacroſ. Eccleſ. & in auth. de alien. & emphyt. §. ſi vero, coll. 9. per quæ iura cōmunem reſoluit poſt Alex. conſil. 102. volum. 3. Afflict. deciſ. 174. per tot. Clar. lib. 3. recep. ſent. §. Emphyteuſis, q. 8. Greg. in l. 28. tit. 8. p. 5. Conan. & Couar. iam relati, diſputat. latè Gut. de iuram. confirmat. cap. 31.

185 Sed certe quicquid iſti arbitrentur (eorum opinione, in iudicando, & conſulendo, recepta; quia communior eſt argum. l. 1. §. & ſanè crebrior, D. de offic. quæſt.) in puncto iuris, contrariam ſententiam ex argumentis, de quibus ſupra defendere auderem. Nec me in contrarium iure, quibus cōmunis fundatur mouent, quæ per lapſum triennij, licet omnino, ſine alia interpellatione moram committi probent, quod, & ipſe propter diem adiectū, non diffiteor: non tamē negant eius emendationē domino, volente admitti, & ante eius declarationem. Quæ ſententia perſpicuè, ex d. leg. 2. §. ſin autem, deducitur, quæ ſe refert, ad deciſionem d. l. magnā. 12. C. de contr. ſtipulat. in qua non de moræ emendatione tractari, ſed de eius ſine interpellatione commiſſione, non obſcurè, paulo ante indicauimus, & ſoluitur quartum argumentum.

186 Difficiliores autem explicatus habet illa, quæ poſt quartā propoſita fuit difficultas, ex illa conſideratione. Iuramētum impedit moræ emendationē, ſed iuramentū ſortitur naturam actus, cui adhæret; ergo etiam ſine iuramento non emendabitur, ergo à fortiori dic, & pœna adiecta emendatio reijcietur. Pro cuius vera reſolutione ipſe in primis aduerto, aſſumptū illud iuramentū, moræ emendationē impediri, non omnibus in confeſſo eſſe, licet Bart. ſecurè reſoluat in d. l. ſi inſulam, n. 20. vbi communem opinionē teſtatur. Alex. num. 37. Iaſſ. nu. 35. Rip. n. 90. Crotus, numero 68. Nigr. num. 291. Hercul. in nu. 107. Bolognet. num. 223. repetit idem Bart. in l. prædia. D. de action. empt Baldus, in l. ſi pacto quo pœnam, C. de pactis, & in d. l. etſi poſt tres, D. ſi quis caut. idem Bart. in l. ſi quis maior. 41. nu. 11. C. de tranſact. vbi Iaſ. nu. 26. Padill. num. 23. eſtque omnium cōmune placitum, vt probat idem Alexand. conſil. 56 num. 10. libr. 2. Craſſ. in diſputat. de mora quæſt. 17. 2. tom. comm. opin. lib. 11. Burſat. conſil. 84. nu. 6. lib. 1. Kirchon. & infiniti alij, quos ſequutus retulit Gabr. dict. lib. 11. com. pag. 126. & pro reg. traditum eſt 2. tom regularum iuris, lib. 11. pag. 91. omnium latiſſimè doctus Gutierr. lib vnico, de iuram. confirm. 3. part. cap. 17. ex num. 1. Pro qua ſententia. 1. facit expreſſa l. ſiquis maior. 41. C. de tranſact. quā communis mouetur in verſic. *Mox commodo deputabuntur eis, qui intemerata pacti iura ſeruauerint*, quæ dictio, mox, ipſo iure priuationē inducit, iuxta ea quæ de eius vocis ſignificat. tradidet. ſcribēter, ad l. 1. D. ſi cert. pet. Iaſ. in l. fructus, nu. 14. D. ſolut. matrim. latiſſimè more ſuo Tiraq. ad l. ſi vnquam, verbo, reuertatur, num. 199. C. de reuoc. donat. ſi ergo executio abſque ſententia iudicis, ratione iuramenti, in d. l. ſi quis maior; at vbi cumque executio à lege fit, ipſo iure, non habet locū emendatio moræ, iuxta d. l. ſi is cui. 19. D. de leg. 2. & notauimus late ſupra; ergo in contractu iurato non habebit locum emendatio moræ. Secundò pro eadem ſententia vrget iuramentum habere vim litis conteſtatæ, l. nam etſi poſtea. 9. §. ſi is qui temporali, D. de iur. iurand. *Si is qui temporali (alias, temporaria) actione mihi obligatus erat detulerit ius iurandum, vt iurem eum dare oportere, egoque iuraueto, tempore non liberatur; quia poſt litem conteſtatam cum eo, perpetuatur aduerſus eum obligatio*, hęc Vlp. qui ijs verbis inſinuat, iuramento actionem perpetuari, ſicuti ſi facta eſſet litis conteſtatio; ſed poſt litis conteſtationem non habet locū emendatio moræ, d. l. ſi inſulam, cum materis, l. 35. tit. 11. p. 5. igitur in diſputatione iurata non habebit locum emendatio. Tertio, Bart. fauet, quod per iuramentum res deſinit eſſe integra, l. ſi pecuniam. 5. D. de cond. cauſ. dat. iunct. gloſ. interpretatione, ibi, verb. Neceſſe habeas, vt quia iuraſti, quam ſequuntur plures à Iaſ. relati, qui cā illuſtrat, &

pluribus extollit, in §. actionum, nu. 47 & in §. item ſiquis
poſtul. nt. num. 12. inſtit. de act. in l. ſi conuenerit, num. 3.
D. de iuriſd. om. iu 1. Sed re non integra mora elui, nequit, d.
l. ei ſi poſt tres. 8. D. ſi quis c. nt. d. l. vtique. 27 D. de arbitr. d.
l. ſi ita quis. 5. §. Sr. in cauit, D. de verb. oblig. & magis, in d.
l. ii in lege 27 § Colonus. ibi: *Quod ſi paucis diebus prohi-
buit, deinde pœnitentiam agit, & omnia colono integra ſunt
n hil ex obligatione paucorum dierum mora minuet:* D. lo-
cat. ergo ſi iuramentum adijciatur mora excludi non po-
terit. Quarto, Bar. adſtipulatur quod iuramentum habet vim
geminationis actus, l. ſi mulier, & l. ult. ſiue à me, C. ad S. C.
Vell. vbi ſi mulier ſententiet iuri, non habet Vell. niſi poſt
biennium confirmauerit, & geminauerit primum actum;
ſed quando eſt appoſitum iuramentum actus validatur, ſine
geminatione ſequenti, ergo ſi iuramentū habet vim gemi-
nationis, plane ſequitur eo adiecto moram non poſſe emē-
dari, ex his quæ ſupra ſcripſimus, vbi & auctoritatibus, &
iuribus moram geminatam emendari nō poſſe oſtendimus.

187 Verum enim vero, ſi verum amamus, argument. quibus
Bar. ſententia fulcitur, me parum aut nihil mouent, vt vel
inuitus fateri neceſſe habeam eius opinionem veram eſſe.
Non primum de d. l. ſiquis maior, verſic. mox. quia reſpon-
188 deo illud † verbum mox triduum aliquando recipere, in
quo mora emendari poſſit, vt ibidem notat Iaſ. & Bal. d. l. 2.
C. de inceſt. nup. pro quibus eſt elegans, leg. à D. Pio 15. §. in
venditione. D. de re iudic. ibi, *In venditione itaque pignorum
facienda, primo quidem res mobiles, & animalia capti pi-
gnore iubentur mox diſtrahi*, vbi dictio, mox ſpatium duorū
menſium importat, vt reſoluit Iaſ. in d. l. fructus, num. 14. &
15. & nominatim poſt Bald. Alex. ea voce, mox, moræ emē-
dationē nō excludi ſcripſit Tiraq. in l. ſi vnquā, verb. reuer-
tatur, nu. 311. C. de reuoc. don. Rurſus, etſi vrgeas, ex d. l. ſi-
quis maior, inducendo eam, vt Paſpalias arbitrabatur, exi-
ſtimans venientem contra iuramentum effici infamem, eā-
que infamiam nullum præter Principem tollere poſſe, l. 1.
§. de qua autem, D. de poſt. indeq. cū ipſo iure pœna commiſ-
ſa ſit, moram non poſſe emendari nihil obſtabit. Quia reſ-
pondeo, inductionem hanc minus congruam eſſe, cum ad-
huc pœnę infamia ante ſententiam non contrahitur, ex d.
l. eius qui delatorem 29. D. de iure fiſci & latius obſeruaui-
mus in præludiis ſup. Deinde obiectio in ſpecie d. l. ſiquis
maior, non agi de emendando mora, vt optime aduertit Fer-
ret. tract. de mora. col. 11. n. 30. Præterea, & ſi eum commu-
ni fatentur, de moræ emendatione ibi agi, diuerſæ quidem
ſpecies à noſtra quæſtione proponitur, cum ibi eo caſu nō
ageretur de emendanda mora, quæ in non faciendo conſi-
ſtit, de qua noſter eſt ſermo, ſed potius de ea quæ ob male-
factum commiſſa fuit veniendo ſcilicet cōtra tranſactionē.

189 Non ſecundum de d. l. nam & poſtea, § ia qui temporali,
aduerto enim illius textus regulam in iuramento litis deci-
ſorio procedere, quod cum ſuper lite interponatur, deci-
datque cauſam, habet vim litis conteſtationis, vt ibi aduertūt
gl. B. s. & cæteri Doctores Ioan. Bologn. in d. l. ſi inſulam, n.
217. comprobat l. 14. tit. 11 part. 3. plurima adducens Gu-
tierr. d. lib. de iur. confir. n. 3. par. cap. 1. num. 4. nos vero lo-
quimur in conuentionali, vel confirmatorio iure iurando,
quod nihil cum conteſtatione commune habet, vt explicat
Iaſ. in d. l. ſi pecuniam, nu. 23. D. de cond. cauſ. dat.

190 Neque tertium Bart. fauet, quia aſſero per iuramentum
rem non deſinere eſſe integram, cum obligationes eo appo-
ſito permaneant in ſuo vigore, neque pœna, vel intereſſe de-
beri poſſunt, niſi fuerit contrauentio, & mora, ea autem in-
teruenientes, neque etiam propter iuramentum deſinit eſ-
ſe integra, cum per illud ſolum ius actoris deterius non ef-
ficitur, neque contrarium probat, d. l. ſi pecuniam quia illa
verba, neceſſe habeas non ſunt referenda ad neceſſitatem
faciendi, iniuncta ex iuramento, hæc enim remittitur par-
te repetente pecuniam, quam dedit, argum. cap. peruenit. 3.
in 2. reſp. iunct. ibi traditis de iure iurando: ſed referuntur
ad neceſſitatem ipſius promiſſoris, cuius promiſſionem ob-
ſeruari intereat, eo quo forte negotia habebat, eo loco, quo
pecunia deferenda erat.

Denique, quartum argumentum *Bartolum* non iuuat,
quia vt latius infr. diſputabimus, longe verius eſt gemina-
tionem moræ emendationem non impedire.

191 Et inde contrariam ſententiam, vt moræ emendatio ad-
mittenda ſit, etiam adhibito iuramento tenuerunt Beſut. &
Alciat. quorum meminit Padill. in d. l. ſi quis maior, nu. 23.
Bologn. in d. l. ſi inſulam, num. 230. Gutierr. d. lib. de iuram.
confirm. 3. par. cap. 17. nu. 4. ad fin. qui eo argumento maxi-
me id autumant, quod iuramentum ſortiatur naturam a-
ctus cui adhæret, neque in plus poſſit obligare, iuxta l. fin. C.
de non numer. pecun. vbi notanter ſcripſit Accurſ. verb.
Sacramenti. quem poſt ſupra relatos, ſequuntur Suar. in l.
poſt rem iudicatam, 2. part. §. 2. num. 20. Rub. in d. cap. per
veſtras, de donat. inter vir. 6. not. §. 11. num. 32. vbi in addit.
Barahona, litt. C. ingentem Doctorum copiam retulit, ergo
cum alias mora poſſet emendari, eius expiationem iura-
mentum non impediet.

Sed argumentum hoc neminem mouere debet, quia ne-
que verum eſt, neque certum, in dict. lege fin. id probari.
192 † Quod primo conſtat ex cap. quamuis pactum, de pact.
lib. 6. cap. licet mulieres, de iure iur. eod. lib. cap. cum con-
tingat. 28. cap. ſi debitores, de iur. iur. auth. ſacramenta pu-
berum, C. ſi aduerſ. vend. l. multiſque aliis iuribus, & caſibus
in quibus contractus non obligaret, niſi iuramento confir-
maretur, quod latiori ſermone interpretes relati ſupra pro-
ſequuntur, & nos conſulto omittimus, quia huius loci diſ-
193 putatio nō eſt. † Secūdo, quia iuxt. optimum dicendi modū
beneque fundatam intelligendi rationem in d. l. fi. non pro-
batur, renuntiaſſe ſe recepiſſe pecuniam, ſed ſe ſoluturum,
in quo iuramento intelligitur conditio, ſi ſibi pecunia fuerit
numerata, qua conditione non impleta, non obligatur ex
iuramento, quia adhuc actus iuratus recipit illam exceptio-
nem, quæ ſimpliciter, & nude promittentibus largitur, ex l. ſi
ex cautione, 3. l. in contractibus. 14. C. de non num. pec. pt.
Inſt. de lit. oblig. l. 9. tit. 1. par. 5. qui eſt illius loci veriſſimus
intellectus, ad eumque reducendi ſunt plures, quos tradunt
Coſta in l. ſi ex cautione, 1. fall. num. 4. & fal. 9. num. 2. C.
C. de non num. pecu. Couarr. in d. cap. quamuis pactum 1.
par. §. 3. num. 10. Pinel. in l. 2. 3. par. cap. 1. num. 3. C. de reſc.
vend. Octau. decis. Ped. 41. omnium latiſſime Gutierr. de
iuram. confirm. 1. p. cap. 37. per tot. quem & nos olim fui-
mus ſequuti, in repetitione auth. ſacramēt. puberum, Cod. ſi
aduerſ. vend. 1 p. n. 14. dū in Hiſpalenſibus gymnaſiis ma-
gna cū audientiū acclamatione, & applauſu, publice, atq. pro
illuſtriſs. iuris ciuile, duob. circiter ab hic annis interpretabamur.

Iuſtius ergo poſſent Alc. & alii eo arg. contra Bar. mouēti
quod iuramentum recipit declarationes omnes, quas con-
tractus ſuper quo interponitur, vt plane probat l. qui iurato
16. D. qui ſatiſd. cog. d. cap. quemadmodum. 25. de iure iur. &
notarunt ſup. citati, vnde ſicut in eo contractu admittitur
vſq. ad cōteſtationē emēdatio ſic etiā in iuramēto interpoſita.

194 Quare in hac agentium, & negantium controuerſia, ego
ſic ſtatuo, vt ſi iuramentum adiectus promiſſioni prin-
cipali, moræ emendatio, quæ tendit ad obſeruantiam iura-
menti admittatur ſi adiciatur præſtationi pœnæ, de periu-
rio, qui iurauit argui poſſit non admittatur, quomodo Bar-
toli ſententia in d. l. ſi inſulam, nu. 20. interpretanda eſt licet
eam in duobus ſolum pœnis, de quibus in d. l. ſiquis maior,
infamiæ, ac priuationis, admittat Padill. ibi, num. 24.

195 Sed an iure Canonico, eiuſque æquitate attenta, procer-
dat, antea quam hinc abeamus oportet inſpicere. Qua in re,
ſine controuerſia reſoluendum eſt. Pontificio iure conſide-
rato, in diſpoſitione iurata, & vbi alias non poterat, mora e-
mendari emendationem, ſi ius actoris deterius factū nō eſt,
admitti quam ſententiam ſcripſit gloſſa, in c. apud miſericor-
dē, verbo reueſtitus, 32. queſt. 1. in c. beatus, verbo, maiori-
bus, 22. queſt. 2 poſt quas, & Baldum, in l. qui crimen n. 20.
C. de is qui accuſ. non poſſ. multis relatis communem dixit
Padill. in d. l. ſi quis maior, n. 25. Gutierr. d. 3. p. c. 17. n. 5. recla-
mante licet Alex. in d. l. ſi inſulam, nu. 38. quem non ſequitur
Bolog. (licet id ſic exiſtimauerint Padil. & Gut. & paulo ãte
citati quinimo cotū expreſſe opinionē fatetur) n. 132 eadē
opinionē, & Iuris Canonici profeſſores ſequi debere, cū alias
in temeritatem incipiant volentes aliter, quam Eccleſia fa-
ciat,

ciat, iuramentum interpretari. Concors igitur opinio, & exiſtimatio eſt, propter iuramētū iure Canonico moręemēdationem non impediri. fuit namque illud eo iure ſemper peculiare, ne pœnæ cōmitterētur, æquitatē præferre rigori.

199 Quod illo iuuari non inepte poterit exemplo, licet enim iure Ciuili, qui certā quantitatē ad diē ſub pęna promiſit, ſi partem ſoluat, propter non ſolutā partē, vniuerſam pœnam debeat pendere, l. ſtipulationum. 5. §. ſi ſortem D. de verb. oblig. cum ſimilibus; iure tamen Canon. non niſi pro parte non ſoluta committitur pœnæ cōmiſſio, ex celebri illo Innoc. 3. reſponſ in cap. ... tale pœn. quē text. ſic interpretatur communis, quā reſoluunt Padill. & Gutierr. iam citati; cum ergo in noſtro caſu, congruo, loco & tempore, iure actoris deteriori non facto, reus morā emēdare velit, vtique admitti debet, iuxt. communes traditiones, de quibus ſupr. à quibus in iudicando, & conſulendo recedendum non eſt.

197 Quibus addo, quod cum deficientibus legibus regijs, ad ius Canon. potius, quā ad Imperat. reſcripta recurrēdū ſit, vt notanter tradit Rub. in introduct. cap. per veſtras, verſic. Idē videtur mihi dicendū, ſub nu. 16. vbi plurimos id diſputantes retulit Barah. in addit. ſub lit. I & nouiſſime Paz, in ſua prax. in princ. adnotatione. 5. ſub nu. 36. & per leges Regni noſtri Hiſpani cautum non reperiatur, ne in conuentione iurata admittatur emendatio morę, Canon. æquitate ſequuta ea reijcienda non erit; quam ſententiam, arg. d. c. ſuam, & eorum, quæ paulo ante tradidimus, nominatim ſcripſit doctiſ. Gregor. verb. Maguer el oro non gelo demande, circa fin. tit. 14. p. 5. quem extollit, & menti tenēdū notat. Gutierr. d. cap. 17. num. 7. in fin.

198 Cui quæſtioni, & illud pro choronide adiungo, quod etſi gloſ. in d. cap. beatus verbo, maioribus 22. quæſt. 2. exiſtimet hoc caſu, ſi ille qui ad diem facere promiſit, & iurauit, poſt diem, pœna iam commiſſa, moram emendauit, periuriū nō committi, indeque præciſe abſolutione petendam non eſſe; cautius tamen puto acturum debitorem, ſi illam ſaltim, ad cautelam conſequatur. Quinimo eam omnino neceſſariam eſſe, id quod paſſim Doctores tradunt, & eos referens Couarr. in cap. quamuis pactum. 2. part. §. 3. num 2. probare vi-
199 detur. † Qui circa intellectum, c. 1. & cap debitores, de iure iur. centent, illiū deciſionem, qua cauetur, quod impetrata abſolutione à iuramento, debitor qui eo præſtito, promiſit vſuras ſoluere, eas præſtare minime teneatur, nō procedere ſi debitor prius periurus ſit ex mora commiſſa in ſoluendis vſuris, vt quia dies intra quem ſoluere promiſit præterijt antequam abſolutionē impetraret, nā cū ſit periurus præciſę ſoluere debet in pœnā periurij commiſſi, nec abſolutionem antequam ſoluat obtinere poterit, licet vſuras poſtmodum repetat, ex dict. cap. debitores, & inde caſu noſtro videbatur, debitorem, ſiue principalem, ſiue fideiuſſorem, propter commiſſum periurium, eo quod non ſoluerit, nec reum repræſentauerit in tempore cum iuramento promiſſo, pœna ſoluere præciſe teneri, licet poſtmodum emendando morām illam repetere poſſit. Sed primam ſententiam tenendo aio communem, hanc reſolutionem ad dict. cap. 1. & dict. c. debitores, traditam (quam & ipſe ad ea iura veram agnoſco) in ſpecie noſtra obtinere nequire, quia diſcrimen non paruum inter vtramque verſatur, ibi enim non agitur de morę emendatione, ſicuti in noſtro caſu, ſed de totali abſolutione promiſſionis iuratæ, non oblato principali; at in noſtro reus, vel fideiuſſor, qui emendat moram illam expiare vult, offerendo quod prius promiſerat, & ſic ſoluit in effectu, & ſatisfecit primæuæ obligationi, vnde iure admitti poterit, licet propter periurium commiſſum ſalutaris ſibi pœnitentia per iudicem competentem imponenda ſit, ſicuti, & in ſpecie dict. cap. 1. & dict. cap. debitores, licet poſt periurium debitor ſoluat vſuras, à periurio cōmiſſo ipſarum ſolutione non liberatur, ſed pro eo pœnitentia ſibi imponi debet, ſu. t. ſupradicta.

200 Accedat iam textum pro communi conſtructum argumentum, de illa l. 1. fundus 4. §. Marcellus, D. de l. commiſſoria, cuius, & breuis, & facilis erit expeditio, quia vt ex litera conſtat (quæ ſic ſe habet: Marcellus libro vigeſimo Digeſtorum *dubitat, vtrum commiſſoria tunc locum habeat ſi interpellatus non ſoluat, an uero ſi nō obtulerit? Et magis arbitror offerre eum debere ſi vult ſe legis cōmiſſoriæ poteſtate ſoluere: quod ſi non habeat cui offerat poſſe ſecurum eſſe*) ſibi non agitur de moræ emendatione, ſed vtrum appoſito pacto legis cōmiſſorię neceſſe ſit interpellare emptorē: & interpellationem non requiri, ex Marc. docet Vlpian. quia ipſe offerre debet, pretiū, nō expectata admonitione venditoris, cū ſatis eum dies legi præſcripta interpellarit, l. magnā. 12. C. de cōtr. ſtip. quo etiā ſēſu accipiē dus eſt Afric. in d. l. tra iectitiæ. 22. §. de illo, verſ. Hoc idē videtur. D. de obl. & act.

201 Rurſus difficilem explicatus non habet l. 1. D. de penu legata, quam pro communi ſeptimo loco vrgere notauimus quia in vltimis voluntatibus latiſſima eſt ſemper interpretatio facienda, vt fœlicem vltima morientiū iudicia exitum habeant, Paul. in l. teſtamentis. 12. D. de regul. iur. æquum enim eſt ſiquidem iam aliud velle non poſſunt, eis liberum eſſe ſtylum, & licitum, quod iterum non reddit arbitrium, l.
202 1. C. de ſacroſanct. Eccl. † & inde teſtamentis voluntas potius, quàm verba expectatur, iuxt. §. noſtra, Inſt. de leg. l. 1. C. Commun de legat. l. in conditionibus primum locum, 19. D. de condit. & dem. cap. placuit, 13. q. 2. l. quidam cum teſtamentum. 5. C. de neceſſ. ſeru. hæred. inſt. l. 3. C. de liber. præt. l cum quæſtio 23. C. de legat. leg. cum virum. 18. C. de fideicomm. l vbi pure. 19. D. ad S. C. Trebell. l. non aliter. 67. D. de legat. 3. l. hæreditas, in fin. D. de petit. hæred. l. pater Seuerinam 101. D. de condit. & demonſtrat. cap. nos quidem. 3. cap. tua nobis. 17. cap. Ioannes. 19. de teſtament. cap. vltima voluntas. 13. quęſt. 2. Fuit enim antiquiſſima. 12. tabul. lege ampliſſima illis tributa facultas, vt vti quiſque rei ſuæ legaſſet, ita ius eſſet, cuius meminit l. verbis legis. 120. D. de verb. ſign. l. 1. D. ad leg. Falcid. Iuſtin. in §. 1. Inſtit. de l. Falcidia, idem nouella. 22. Cicero, lib. 2. de Inuentione, & lib. 1. Rhetor. ad Herenn. quam explicarunt Hotom. in fragm. ad lege 12. tabula. fol. 145. Balduin. ad eaſdem lege cap. 19. Rebar. cap. 18. Sigonius, lib. 1. de antiquo iure ciuium Romanorum, cap. 12. Conſtantinus, lib. ſingul. quæſtionum iuris, cap 9 Coraſ. in l. filium quem habentem, ex num. 2. C. famil. hercisc. Vacon. lib. 4. declarat. cap 126. Criſpus, in rub. D. de leg. 1. ex n. 100. Girc. in l. Gallus, in princ. ex n. 3. D. de lib. & poſth. & alij alib. paſſim. Cum igitur ſic teſtantium arbitrium, vltimumque velle, ſequendum ſit non mirū ſi vt fœlicem hoc habeat exitum, in dict. l. 1. D. de pen. legat. contra noſtram hanc veriſſimam ſententiam, hæres morā emendare non poſſit, ſed præciſè omnimodoque compellatur, penu non præſtita, ex defuncti ſententiā nummos dare, quam illius legis veram eſſe ſententia, & ſi nihil pro ea adducat, ſecurè arbitratur Forcat tract. de mora. 5. p. n. 22.

203 Hæc tamen ſolutio, quæ totam eam legem vltimę voluntatis fauore procedere, vult, nō mihi arridet, qui (vt obiter ſupra admonui) verius exiſtimo de eis, ad contractus validiſſimum eſſe argumentum, vt plene probat d. l. ſeruum filij. 4. §. eum qui chirographum, D. de leg. 1. l. iure ciuili. 24. D. de cond. & demonſt. l. pactum inter hæredem. 47. D. de pactis, l. quæ de legato. 48. D. de lega. 1. l. ſi ita ſtipulatus, 115. D. de verb. obligat. l. ſi diſtortio. 21. D. illo tit. leg. illud quod de legato. 6. C. de legat. ... ſcrupuloſam. 11. l. ſiquis ſpōderet, 15. C. de contr. ſtip. pr. Inſt. de leg. Fur. Cann. tollend. tradunt paſſim ſcribentes, & plena manu Euerard. in loc. cap. 17. vnde cum differentiæ ratio reddi non poſſit, quare in contractibus moræ emendatio admittatur, in vltimis voluntatibus contra, quinimo eam admitti magis è voluntate defuncti videatur, qui prius penum dari voluit, eaque non præſtita, ſoluta ve, in ſubſidiū, ſiue defectū, quantitatē pendere, indeque hæredem qui moram eluere deliberat penam dando, non pecuniam, quam ſecundariè dari, teſtatorem optaſſe centendū eſt, magis ei parere ſit dicendū, vtroque caſu; tam in vltimis voluntatibus, quàm in contractibus, emendatio admittetur, neque aliquod ſpeciale ius ea in lege dari erit defendendum.

204 Vnde omiſſis pluribus quæ ad d. l. 1. paſſim iuris auctores commiſcuntur, maximè Nig. d. l. ſi inſulam, num. 219. & num. 151. Salic. de mora, q. 2. cō. l. 3. in fin. num. 3. & concl.

6 num.8. Sapor. tractat. de mora, cap. 4. num. 142. verè reſoluendum eſt, in d.l.1. D. de pen. leg. tempus ad ſoluendum appoſitum non fuiſſe, ſed ad impediendam moræ emendationem, vt conſtat ex illa dictione, niſi, quæ caſum à præcedenti excipit in hoc ſenſu, vt mora vſque ad conteſtationem elui poſſit, niſi teſtator aliud tempus ad ipſius emendationē aſſignauerit, qui eſt illius legis veriſſimus ſenſus, vt ex eius ſerie conſtat, ibi; *Habebit igitur heres obligationem, tandiu, quandiu lis, cum eo de pecunia conteſtetur, niſi forte aliud tempus, uel mente, uel uerbis teſtator praſtituerit.* Ex quibus conſtat ſpeciale ius ibi verſari nullum, eum idem, & in contractibus dicendum ſit, vt vſque ad litem conteſtatam, quo tempore mora fit, poſſit quis ab illa liberari, niſi forte aliud tempus à contrahentibus præſtitum ſit, quia tunc eo elapſo, ſi ius alicuius deterius factum ſit, inexpiabile redditur.

205 Deinde neque octaui argumenti ſolutio difficilis erit, quia aduerſo noſtram hanc ſententiam, vt moræ emendatio, etiam die, & pœna adiecta, admittenda ſit, procedere, quotieſcunque quis emendatione damnum vitare vult, non ſi lucrum captare, ex Bar. recepta traditione, in d.l. ſi inſulam, n. 24. communiter recepta ſecundum Alexand. ibi nu 44 Iaſ. numer. 39. agnoſcit etiam communem, licet ab ea diſcedat Ripa num. 13. Bolognet. num. 256. vnde cum in dict. §. ſi intra certa, de libertate conſequenda, ſtatu liberi agerent, nō
206 mirum ſi emendatio moræ eis deneganda ſit, † quomodo cum *text.* procedere tacitè autumat Gregor. in l. 8. gl. non la recibio, in fin. tit. 12. par. 3. in qua etiam opinione ſedit Forcat. tract. de mora, 3. part. num. 11. Verum hæc ſententia quod attinet ad d. l. Thais, §. intra, D. de fideicomm. libert. mihi non placet, cum & ad actionem quærendam emendationem permitti videam, & planè probat d.l. ſi ita quis, 135. §. Seia cauit, D. de verb. oblig. l. mancipiorum, 6. D. de opt. leg. l. 1. §. ſi frater, D. de coll. bonor. quibus in locis, ad actionem conſeruandam, & de nouo quærendā, expiatio admittitur, vnde ea ratione, in d. §. intra certa, excludi non debuit.

207 Quare, alijs omiſſis, vera ſit huius argumenti explicatio, d. §. intra certa, non agere de moræ emendatione, ſed an cōditione non impleta poſſint nihilominus, ſi poſt tempus præſcriptum ſerui ei parere velint, ad libertatem peruenire, fuit namq; in eo tex. libertas ſeruis ſub conditione relicta, ſi intra certa tempora rationes redderent, intra quę cōditioni non paruerunt, poſt defectum conditionis rationes reddere parati erant, quæſitum fuit, an ad libertatem peruenirent? reſpondet Scæuola, ſi per ipſos extitiſſet quominus intra diē præſtitutam conditionem adimplerent, non idcirco quod poſtea rationes velint reddere liberos fore. Huius ſententiæ ratio in obſcuro non eſt, quia diſpoſitio conditionalis debet in forma ſpecifica adimpleri, & ſic in termino ſtatuto, & nō vlterius, l. Męuius, l. qui hęredi, D. de conditionib. & demonſtr. quem tex. ſic interpretatur Alex. in d.l. ſi inſulam, n. 24.

208 Sed profecto hæc ſententia non omnino tuta videtur, eique maximè obſtat, l. cum hæres, 5. §. item Caſſius, & lege ſeruus qui teſtamento, 14. §. ſeruus, D. de ſtat. lib. vbi ſeruus liber eſſe iuſſus, ſi hæredi operas annorum ſeptem dediſſet, ſi fugiat, & annum in fuga faciat, poteſt poſt ſeptem annos conditioni parere. Eleganti tamen diſtinctione hæc iura cōpones, ſi ſepares tempus oneris, quantitatiuum (quod noſtri dicunt) a tempore poteſtatis limitatiuo, nam in primo mora emendatur, non ſic in ſecundo; vtriuſque rei ratio perſpicua eſt, quia vbi tempus in conditione adiectum eſt oneris quantitatiuum, conditio ipſa reperitur ſine termino aliquo pro ſuo implemento præfixo, ideò mora, ſi qua eſt, emendari poteſt, cum diſpoſitio, & voluntas diſponentis adhuc duret; ſed ſi tempus in conditione adiectum eſt, poteſtatis limitatiuum apparet, quod tempore lapſo, deficit conditio, & poteſtas adimplendi eam, & per conſequens ipſa diſpoſitio, & volūtas ſic diſponētis, ideò poſt illud tēpus ex defectu poteſtatis mora nō emēdatur, iux. tx. in d. §. intra certa quæ iura ſic accipienda ſūt, vt elegāter obſeruat Sal. de mora, q. 1. n. 3.

209 Item nec quod ex Paulo, & Scæuol. in d.l. ſi in lege, 27. §. colonus, D. locat. & in d.l. ſi ita quis, 135. §. Seia cauit, D. de verb oblig. pro Bar. aſſerebamus, noſtræ ſententię impedimento eſt, quur. iur. arg. ſic pro cōi aliud cōſtruebamus. *Die non adiecta mora non emendatur, ergo à fortiori ſi ea, & pęna ad ſint, erit expiatio explodetur.* Quia reſpondeo negādo priorem partem, cum verius multo ſit, in qua ſententia, & omnes reſident, moram ſemper emendari. Nec Paulus, & Scæuola relati, cōtrariū probāt, quinimo noſtrā hanc ſētētiā expreſsè cōfirmāt, dū emēdationē ſi actoris nihil intereſt admittūt, vt in d. §. colonus, ibi: *Omnia q; colono integra ſunt*, & in d. §. Seia, ibi; *Nec mulieris quidquam propter eam morā intereſſet*, quod ſi ius actoris factum eſt deterius, ipſius emēdationis moræ natura, quæ ex equitate deſcendit, poſtulat
210 non admitti, iuxt. ea quæ ſupra late tradidimus. † Rurſus in dictis iuribus mora parua fuit, vt conſtat ex d. § colonus, ibi: *Quod ſi paucis diebus prohibuit, de indè pœnitentiam agit*, & dict. §. Seia cauit, ibi: *Reſpondi ſi non multo poſt obtuliſſet*, modica autem mora nocere non ſolet, nec in mora modicis temporis magnum damnum eſſe poteſt, cū parua mora, mora non dicatur, Tiraq. de iud. in reb. exig. ſeſtd. num. 77. & de retract. *Linagier*, §. 8. num. 9. vnde in dictis iuribus modica mora nocere gloſ. 2. non potuit.

211 Decimum deinde non obeſt contrariæ opinionis fundamentum, quia reſpondeo negando minorem, & maiorem, eſt enim falſum aſſerere, propter diem, & pęnam, duplicem moram fieri, cum longe verius ſit, vnicam tantum eſſe, eamque ex diei adiectione deſcendere, pœnę namque debitorem non interpellat ſine die: & contra Bart. verius eſt duplicem moram, non magis, quam ſimplicem emendationem impedire, vt late contra eum oſtendit Baud. lib. 1. var. q. cap. 41. qui euidentiſſimis argumentis, geminatā moram, non plus, quam ſimplicem impedire inſinuat: quod vel ex eo probatur, quia vbi adfuit geminata interpellatio dici non poteſt, aggrauationem moræ ibi fieri, cum per ſecundam interpellationem à prima recedi videatur, arg. leg. Aemil. Larg. verſ. *Dicebam*, D. de min. vbi à pacto legis cōmiſſoriæ per denuntiationem poſtea factam receſſum videri, his verbis probat Paul. *Dicebam magis poſſe eā ea ratione reſtitui, quod venditor renuntiando poſt diem quo placuerat eſſe commiſſum, & pretium petendo, receſſiſſe à lege*
212 *ſua videretur.* † Vlterius contra Bar. facit, quod vltima mora tantum nocet, ſi re creditoris recuſantis recipere rem ante litem conteſtatam, nec venditoris ante id tempus ſoluere recuſantis, l. illud, 17. D. de periculo, & cōm. rei vend. ibi; *Sed & ſi per emptorem mora fuiſſet, deinde cum omnia integra eſſent, venditor adhibuerit cum poſſet ſe exſoluere, æquum eſt poſteriorem moram venditori nocere*, & leg. ſi & per emptorē, 53. D. de act. emp. *Si per emptorē & vēditorē mora fuiſſet* (inquit Labeo) *quo minus præberetur, & traderetur, perinde eſſet* (ait) *quaſi per emptorem ſolum ſtetiſſe non enim poteſt uideri moram per uenditorem emptori factam eſſe, ipſo emptore poſteriorem moram faciente*, l. ſemel mora, 27. D. ſol. matr. l. ſi ſeruum, 91. §. ſequitur, D. de verb. obl. probarunt præter alios Sadolet. in repetit. dict. l. quod te mihi, num. 43. & ſeq. D. ſi cer. pet. Caſſaneus, in Catal. glor. mund. 12. par. conſider. 100. nu. 16. Medic. in tract. de nouation 2. p. verbo, *Mora*, Sapor. tract. de mora, cap. 2. nu. 41. Forcatul. eodem tract. 3. p. n. 13. quod intelliges admiſſa Accurſ. diſtinct. in d.l. ſi & per emptorem, verb. *dolo fecit*, iunct. tex. ibi, quem poſt. Paul. eo loci, alijs relatis laudat, & extulit Tiraq. de retract. *Linagier*, §. 3. gl. 2. ex n. 2.

213 Nec viget vndecimum, quia etſi fatear executione facta a legem moram non poſſe emendari, ex d.l. is cui, D. de leg. 2. (quam in propoſito, eiuſque concluſionem, præter relatos ſup. nu. 89. & 9. multis, & ampliationibus, & limitationibus exornat, omnino videndus, Caroc. tract. de locato, & conducto, 4. par. tit. de mora, ex num. 38. ad num. 51.) quod fuit argumenti ante penultimi antecedens, diffiteor tamen, die, & pœna adiecta, ſtatim ab homine executionem factam eſſe, quæ ante litem conteſtatam non fit, argum. l. ſi quis ſtipulatus, 57. D. de ſolutionibus axioma autem illud, mitius agi cum lege quàm cum homine, ſolet aliquando deficere, quod latè explicarunt poſt Bar. in d.l. ſi inſulam, numero 9. Iaſ. num. 22. Ioann. Bolognet. ex num. 152. Abb. in cap. dilectus, de præb. vnde cum neque executio ab homine, die, & pęna adiecta, initio cōuentionis fiat, rectè emēdatio admittitur.

tur. Nec argumentum hoc aliquid obſtabitur. Ex cuius ſolutione illud planum eſt, quod vbicumque executio à leg. fit, mora emendari non poteſt. Nec obſtat, l. mancipiorũ. 6. D. de optione leg. cuius ducti argumento, nonnulli in Bart. conſpirarunt, quoniã aduerto l. illam loqui in termino ſtatuto à iudice, qui non habet paratam executionem, vt docent Bart. Paul. & Imol. in d. l. ſi is cui, Alex. in l. fin. §. ſin autem, num. 7. C. de iur. delib. Dec. conſil. 452. num. 13. & Crot. in d. l. ſi inſulam, num. 76.

214 Ex qua reſolutione infero, ad l. 70. Tauri, cum ſeqq. l. 9. cũ ſeqq. tit. 10. li. 5. nouæ collect. Regiæ, quibus conſanguineis venditoris infr. quartum gradũ, rẽ paternam, vel auitã eodem pretio præſtito intra nouem dies, retrahere permittitur, quod eo tempore elapſo ſi morã emendare velint, non audientur; quia cum executio à l. facta ſit, & ab ea ius retrahendi in vlterioris gradus conſanguineum translatũ, conſequens eſt, ex d. Bart. ſentẽtia, moram non poſſe emẽdari, ſcripſit nominatim Tiraq. de retract. Linagier, §. 3. gloſ. 4. ex nu. 1. pluribus eam ſententiã comprobans, quod vtique in praxi contemnendum non eſt.

215 Aliud deinde pro Bart. argum. notauit, quod ſuperiori maximè cohærens eſt, partes ſcilicet contrahentes initio conuentionis in id conuenire, vt principali contractu ad diem non impleto, pœna omnimodo præſtanda ſit, & de ea ſecundum quaſi contractum fieere videri: vnde ſicut lite conteſtata, quia quaſi cõtractus celebratus eſt, ex d. l. 3. §. idẽ ſcribit, D. de pecul. mora nõ emẽdatur, ſic reijcienda erit die, & pęna adiecta cũ diſcriminis ratio reddi poſſit nulla. Sed reſpondeo negando minorẽ, licet enim, in id cõſentiant à principio partes, vt pacto vel contractu non obſeruato pœna præſtetur, æquitate tamẽ ſuggerente, ſi ius actoris deterius factũ non ſit, exploſo iuris rigore emẽdatio admittetur. Quæ huius rei eſt veriſſima reſolutio, ſemperque & attentè conſiderandũ illud hac in diſputatione eſt, vt *ſcias, an mora emendetur, ſi ſine die, & pœna conuento facta ſit ſi hac adſint, ſi iuramentum interueniat, an ex emẽdatione alterutri damnum inferatur, quia tunc mora nõ emendabitur; ſin minus ſẽper eius expiatio amplectenda eſt, quia hic eſt finis & ſcopus emendationis, vt contractus implementũ accipiant omnia ad æquitatem, & bonitatem reducere quod emendatione contingit*, vt ſupr. inſinuauimus.

Sunt tamen hac in re duo ex Bart. in d. l. ſi inſulam, num. 23. omnino notanda. Alterum quod quando principalis obligatio confertur in perſona vnius, pœnalis vero in perſona alterius, (iuxt. ſpeciem, l. 1. §. cũ ſeruus cõmunis, D. de ſtipulat. ſeru.) non impeditur eo caſu morę emendatio, allegat Bart. l. 3. §. 1. D. de adim. leg. ex quo conſtat eã conceptionem, ſi Titio non dederis, Sæio dabis cẽtũ, ſubaudiri, ideſt, ſi Titio dare non potueris, neque hoc caſu certum eſt, quod à primo omnino auferri voluerit, propter morã debitoris, ſicq. quandiu certũ non eſt, te nõ poſſe Titio dare Sęio nihil debetur, & cum poſſit emẽdari mora regulariter, iuxt. ſententiam d. l. ſi inſulam, & hoc quoque caſu emendatio admittetur. Bar. doctrinam ſequuntur communem dicentes, Alex. num. 41. Iaſ. nu. 38. Claud. num. 57. Crot. num. 74. comm. etiam dicit Rip. n. 100. Bologn. num. 249. quibus fauet, l. ita ſtipulatus. 114. verſic. Sed & ſi ita, D. de verb. oblig. vbi hac ſtipulatio. Si Capitolium non aſcenderis, cõmittitur cum nullo modo potueris aſcendere. Deinde facit l. ſi Titius. 9. D. de verb. oblig. vbi ſi quis ſtipulatur ſibi dari ſi Titio non dederit, & Titius ſibi, ſi primo non dederit, ille qui primum litem conteſtatus eſt pręualebit, atque ita per ſimplicem moram nõ videtur habere animum auferendi à primo, ſed tunc demum cum lis fuerit conteſtata poſt quod emendationi moræ locus nõ eſt. Vlterius, quia vt Bart. cõſiderat, pœnalis ſtipulatio facta ſub conditione, ſi nõ dederis, intelligitur ſi non dederis intra tempus licitum, & ſic intra tempus emendandi moram.

Sed aduerſus eam opinionem videtur, d. l. 1. §. cũ ſeruus D. de ſtipul. ſer. vbi in illa ſtipulatione. *Decem Kalendis Titio dare ſpondes? ſi decem Kalendis Titio non dederis tunc Mæuio viginti dare ſpondes.* Alter dominus agens ad pœnam non poteſt exceptione ſummoueri ſicut primus, ergo debitor nõ pōt morã emẽdare, ſi. n. poſſet p exceptionẽ emẽdationi, ſummoueret agẽtem. Vnde cõtra Bar. ſic defendũt Bald. Ang. & Salic. quos refert, & ſequitur Ripa, d. num. 100 Non obſtat, d. l. 3. §. 1. D. de adim. leg. tum quia ibi vnũ, & idem eſt in obligatione prima, & ſecunda, ſcilicet ſuodus nos loquimur quando vnum eſt in prima obligatione, aliud in pœnali: tũ etiam verbo translationis directa erat ad eum à quo fiebat translatio, vt conſtat ibi: Si Titius ante deceſſerit quam accipiat. In noſtro autem caſu diriguntur ad ipſum debitorem, videlicet, ſi non dederis Titio decem Mæuio viginti dare, ſpondes, & ſemper verum eſt te non dediſſe; ſiue non obtuleris, ſiue is cui obtuliſti non acceperit, quo eodem modo diſſoluitur, dicta lege ſi Titius, & dict. verſicul. ſed ſi ita. Nec item obſtat Paul. ratio, quę procedi, quando ſtipulatio pęnalis, & principalis in perſonam ſtipulatori, collatæ ſunt, quippe Stychum mihi dare ſpondes, ſi non dederis pœnæ nomine centum dabis. Tunc enim verum eſt ille verba, ſi non dederis, intelligi intra tempus quo dare poteſt, & ſic intra tempus emendandi moram. Secus verò eſſet quando principalis obligatio eſt in fauorem vnius, pœnalis in fauorem alterius quæ frequẽs conceptio eſt, vt docet Bart. num. 13. in leg. 1. D. de iure fiſci. Ratio, diuerſitatis eſt, quia primo caſu, pœnalis ſtipulatio ſequuta eſt fauore ſtipulatoris, vt citius conſequatur, quod ſibi debetur; qua ratione non fit nouatio: ſecundo vero caſu facta eſt fauore alterius tertij, quo caſu ſemper fit quaſi nouatio, ex doctrina Bart. in in l. ita ſtipulatus, num. 26. col. 2. D. de verbor. oblig. Item in primo caſu ceſſat intereſſe ſtipulatoris, quod te præſentatur in emẽdatione moræ; ſecundo vero tollitur ius tertij cui erat ad pœnam iam quæſita actio, cuius loco nihil ei datur, nec repræſentatur in emendatione moræ, ergo emendatio admittenda non eſt, cum ceſſet ęquitatis ratio, l. in ſeruum. 91. §. ſequitur, D. de verb. oblig. Aliud quod quando translatio principalis obligationis in pœnalem, de perſona ſtipulatoris in alium fit, animo transferendi totam obligationem, ita vt apud primũ nihil remaneat, verbi gratia, dabis Stychũ, ſi fueris in mora dandi promittis centum pœnæ nomine, mihi notario ſtipulanti, nomine fiſci, vel hoſpitalis, impeditur moræ emendatio Bart. hęc doctrina communiter recepta eſt ex Ripa, d. n. 100. Crot. num. 74. Vincent. num. 140. quibus in primis fauet ſuperior reſolutio, nam ſi quo caſu non ita clare conſtat de voluntate contrahentium, quia ius quæſitum eſt tertio, morę emendationem excludimus ex paulo ante dictis, lõgè magis ea erit excludẽda facta nouatione, argum. l. fin. D. de tranſaction. & lege tertia, verſicul. final. Codice de nouation. quibus mouetur Bart. cuius ex his retinenda eſt opinio, quamuis contra eam magis communiter receptum ſit, & hoc quoque caſu morę emendationem admittẽdam, vt eam Im. Cum. & Alex. reſoluit Iaſ. in d. l. ſi inſulã nu. 38. Claud. nu. 57. Hannib. nu. 173. & Soc. per text. ibi cũ rectè expẽdes, in l. qui Romæ. 122. §. Flau. D. de verb. oblig. qui reſpondent, d. l. fin. & d. leg. 3. ideo ibi nouationem fieri, quia erat quæſita actio per ceſſionem perfectam, factam ſine aliqua conditione: quæ conditio cum ad ſit hoc caſu videlicet niſi principalis promiſſio adimpleatur, transfundi à primo in ſecundum ob. non poteſt. Sed à Bart. recedendum non eſt ex ſup dictis. Neque obſtat. d. l. §. Flau. Hermes quia is tex. loquitur in diſſimili caſu, cum ibi non agatur de trãſlatione obligationis principalis de perſona in perſonam ſed vt quo caſu ſeruus non manumittatur, pœna ſoluatur.

Sed adhuc inter ſe pugnare videntur, d. l. fin. & d. l. 3. nam in d. l. fin. ait. I. C. ſolum ſcientiam debitoris ſufficere, vt cedenti creditori ſolui non poſſit, cum tamen in dict. l. 3. requiratur denũciatio, aut litis cõteſtatio, vel ſolutio partis debiti. Reſpondendum tamen eſt, d. l. 3. loqui in ceſſione facta ad vtilitatem cedentis vel uti propter futuram ſolutionẽ ad quam cedens tenebatur; ſi vero fiat ad vtilitatem ceſſionarij, ſola debitoris ſcientia ſufficit, ad hoc, vt non ſoluat cedenti, iuxt. d. l. ſi cuius, & dicta l. 3. eſt hęc cõmunis interpretatio, vt reſoluit Fanus. de pig. 3. memb. 2. part. num. 27.

Eſt & illud iuxt. d. l. 3. C. de nouationibus, obſeruatione dignum, caſum, litis cõteſtationis, quam ibi Cæſares requi-

Digitized by Google

runt, ſuperfluum videri, cum ſufficiat extraiudicialis interpellatio, & per ſolam citationem ſatis monitus debitor videatur ne ſoluenti cedat, abſque eo quod neceſſe ſit ad litis conteſtationem peruenire. Qua difficultate oppreſſus Iaſ. in d. l. fin. num. 2. cogitandum relinquit. Reſpondendum tamen eſt, quod cum ceſſionarius poſſit eligere viam iudicialem extraiudiciali omiſſa, §. appellamus, ad fin. Inſt. de act. hoc caſu non cenſetur ante litis conteſtationem à debitore petitum, l. amplius non peti, 15. D. rem ratam hab. & hinc eſt litis conteſtationem non vero ſolam citationem æquiparari petitioni extraiudiciali, vt notat Ang. in l. vnum, D. ſi cert. pet. nu. 2. Alex. n. 8. Dec. n. 14. Ioã Dec. in l. 1. n. 82. D. de iuriſd. om. iud. quæ ſunt notanda iu. d. l. 3. C. de nou. cui etiam adde Caſtrenſ. conſ. 98. vol. 2. Cuman. conſ. 4. Socin. 79. 80. 109 & 102. Pap. q. 530. Afflict. deciſ. 335. Cach. deciſ. 62. nu. 2. & 8.

216 Tandem vltimo obſtat argum. ex d. l. obligationum, §. fin. D. de oblig. & act. memini enim me ſuperius docuiſſe, per pœnalem ſtipulationem priorem obligationem nõ omnino nouari, quia pœnalis ſtipulatio fit, cum poteſtate offerẽdi ad tempus quod principaliter debebatur, vnde quoties à lege mora emendatio non excluditur, perfecta nouatio prioris obligationis in pœnalẽ ſtipulationẽ facta nõ eſt, & inde debitor, qui ad emẽdationẽ admittitur, aliud pro alio nõ ſoluit, ſed idẽ illud quod in primæua obligatione continebatur, quia adhuc ſtipulatio pœnalis effectum ſortita non fuit cum poteſtas adimplendi principalem obligationem, quoties emendationi locus eſt, extincta non ſit; quomodo hoc argumentum vere diluitur. Et ex iis, quæ noſtra iſta diſputatione diſcuſſimus, præpoſitæ, ancipiti, & periculoſo certamini, quæſtionis vera reſolutio, & explicatio reſtat, ſecuriorem quamuis, & in puncto iuris veriorẽ, iuris & artis noſtræ principij magis conſonam, poſteriorem ſentẽtiam eſſe, quam cum And. de Piſis, & paucis contra Accurſ. Bart. & fere omnium interpretum cateruam defendimus, ſemperque moram elui, expiari, corrigi, explodi, & emendari poſſe, & ſi dies, & pœna adſint modo ex emendatione alicuius ius deterius non fiat. Ex quibus iam ſe nobis difficiles, & nodoſæ aliæ quæſtiones inſinuabant, quibus ſane nos libenter manus daremus, niſi inexpiabilem oſcam commiſſuros ſuſpicaremus; in cuius placido tractatu vento ſolicitante, longius multo quam inſtituerамus nauigauimus: vela igitur contrahamus, receptui canentes, impetumque orationis noſtræ cohibeamus, & finis iam ſit.

ANTO.

Digitized by Google

ANTONII PICHARDI

VINVESAE, I.C. HISPANI,

In Salmanticenſi Academia Iuris Ciuilis Anteceſſoris.

DISPVTATIO SECVNDA.

De nobilitatis inter virum, & vxorem communicatione.

In qua plurima eius rei queſtiones, iuxta Ius ciuili Romanorum, & Regium Hiſpanum, dilucide diſcutiuntur, vtiliterque tractantur.

Ad Explicationem leg. Ingenuæ 3. leg. Emlicimus, 7. Cod. de Muril. gulis, &c. Libro 11.

SVMMA RERVM.

1 EXORDIVM, Rationque diſputat onis.
2 Litera habitum legum.
4 Quaeſtio diſputanda eligitur.
3 Iura naturalia ſunt immutabilia, & id qui ſit intelligendum, n. 9.
5 Iura ſanguinis, & generis naturalia ſunt.
6 Definitio nobilitatis ex Bald. Ponderatur l. 2. tit. 21. par. 2. quæ ibidem remiſſiue externantur.
7 Adducitur l. eum qui 3. D. de interdictis, & relegatis.
8 Referuntur exterorum in hanc ſententiam teſtimonia.
9 Filij parentum ſuorum conditionem ſemper ſequuntur.
10 Filij, etiam adoptiui, patris ſplendore illuſtrantur.
11 Filius paternæ nobilitatis priuilegia habet iure Regio Hiſpano.
12 Partus ſemper ſequitur ventrem.
13 In hanc ſententiam ponderatur plurimæ leges huius Voluminis.
14 Filij ſæpe matris conditionem ſequuntur.
15 Mulieres maritorum ſuorum conditione teneri, & eorum ſplendore clareſcere late probatur.
16 Pro hoc axiomate adducuntur nominatim huius Voluminis multæ leges.
17 Iure Regio Hiſpano idem admiſſum eſt.
18 Vxor nobilis, plebeio marito nubens, plebeia efficitur.
20 Murileguli vnde dicti, qui eſſent, & quale eorum officium.
21 Adorare ſacram purpuram, qui id ſit, ad plurimarum huius Voluminis legum interpretationem, exponitur.
22 Purpura erat olim inſigne Magiſtratuum, & qua patritij à plebeis diſtinguebantur.
23 Purpuræ, & muricis eadem, & natura, & promiſcua vtriuſque acceptio.

Explicatur lex 1. C. quæ res vendi non poſſunt, & ſupra n. 20. in fin.
24 Interpretatur lex, ſi quæ lana: 68. §. de verſiculoribus. D. de leg. 3.
25 Exponitur text. in §. præterea ſi quis generaliter inſtitut. de action.
26 Gynęciarij qui eſſent, vnde dicti, & quale eorum miniſterium exponitur.
27 Emendatur litera legis 1. Cod. de veſtibus holoueris hoc libro 11.
28 Monetarij, & Baſtagarij ad textrinum Principis non pertinebant.
29 Monetarij ſunt qui in publica pecunia fabricanda operantur.
30 Carpitur Andreas Alciatus Monetariorum officium, perperam intelligens.
31 Monetarij non ſolum ſunt qui monetam cudunt, ſed & omnes qui ad rem monetariam pertinent.
32 Baſtagarij vnde dicti, & eorum officium.
33 Exponitur l. ſolita 2. C. de cohortalibus, lib. 12.
34 Murilegulorum, Gynæciarum, Monetariorum, & Baſtagariorum ſeruilis conditio erat.
35 Adducitur S. C. Claudianum: & eius antiquitas in controuerſiam vocatur.
36 Vt libera mulier ſeruo adherens ancilla efficeretur, trina denunciatio neceſſaria erat.
37 Explicatur verus, ac germanus harum legum ſenſus.
38 Obijcitur l. liber homo 3. C. de liberali cauſa.
39 Refertur intellectus ad eam legem ex præceptoribus.
40 Reijcitur hic intellectus.
41 Vera traditur interpretatio ad d. l. liber homo.
42 Vxores maritorum conditione tenentur.

43 Docto-

Digitized by Google

43 *Doctorum, Senatorum, & nobilium mulieres, eorum priuilegijs gaudent.*

44 *Vxor nobilis, & Doctores propter dictum torqueri non poteſt.*

45 *Mulier nobilis quę plebeia nupſit quęſtionibus ſubijci an poſſit.*

46 *Vxor nobilis Pallinodiam recantare cogi non poteſt.*

47 *Mariti ducentes deſcendentes de* Antona Garcia, *eorum nobilitate gaudent.*

48 *Item & qui duxerint Salmanticæ mulieres, quæ dicuntur,* de los linages.

49 *Reginam, Duciſſam, Marchioniſſam, ſiue Comitiſſam ducens illis titulis, & honoribus illuſtratur.*

50 *Expenditur lex vnica, Codice de præpoſitis laborum libro 12.*

51 *Iure Regio Hiſpano, ea ſententia indubitabilis eſt in eo qui Reginam duxit.*

52 *Conſuetudine Hiſpana idem obſeruatum eſt.*

53 *Inferiores vxorum titulis de facto, & conſuetudine non de iure gaudent.*

54 *Statuto, aut lege fieri poteſt, vt vxoris maritus conditionem ſequatur.*

55 *Vidua mulier mariti defuncti nobilitate gaudet.*

56 *Adducitur, l. filij 32. §. vidua, D. ad municipalem.*

57 *Vidua Barbitonſoris, mortuo marito, per idoneos miniſtros officium exercere poterit.*

58 *Ius ex alterius perſona competens, iam acquiſitum, non expirat, & ſi illa perſona deficiat.*

59 *Vidua nobilis, quæ nupta fuit plebeio, iure communi infirma conditione remanet.*

60 *Contrarium iure Regio obſeruatur quia recuperat priſtinum nitorem, & dignitatem.*

61 *Vidui Reges, Duces, Marchiones, & Comites, gaudent titulis præmortuæ vxoris.*

Aſſignatur explicatio ad nouam pragmaticam de las corteſias, *ibi.*

62 *Vidua in honeſte viuens, amittit priuilegia communicata propter primum matrimonium, iure communi, & Regio.*

63 *Fulgoſius, contrarium exiſtimans, adducitur, & ea in re traditur elegans concordiæ, ibi.*

64 *Vidua quæ ſecundo nubit, amittit priuilegia prioris matrimonij.*

65 *Matrimonia libera eſſe debent, vt quæ ſolo conſenſu ſubſiſtunt.*

66 *Pęnæ impoſitę ſecundo nubentibus, iure Pontificio, & Regio ſublatæ ſunt.*

67 *Traditur vera ratio cur vidua, ſecundo nubens, prioris matrimonij priuilegia amittat.*

68 *Ceſſante cauſa priuilegij ceſſat priuilegium.*

69 *Iura naturalia immutari non poſſe, quomodo ſit intelligendum.*

70 *Et huius rei elegantiſſima, paucisque nota, ratio oſtenditur.*

71 *Ponderatur, leg. Stychum. 95. §. naturalis, D. de ſolutionibus.*

72 *Vſucapione ius naturale non violatur, quicquid aliqui exiſtimauerint, & numeris ſequentibus.*

73 *Nemini licet cum aliena iactura locupletari.*

74 *Lex, & ratio naturalis, ob commune bonum, alia naturali ratione poteſt limitari, vt in exemplo vſucapionis.*

75 *Nobilitas triplex eſt.*

76 *Vera nobilitas virtus eſt, ex omnium Philoſophorum concordi ſententia.*

77 *Bonorum triplex eſt genus ſecundum plures, vnicum tamē eſſe, & illud animi, verius eſt.*

78 *Nobilitatis animi amitti, aut obſcurari infimo matrimonio non poteſt.*

79 *Nobilitas naturalis, obiectis nuptijs non perditur.*

80 *Nobilitas generis, præſtantior aliquibus viſa eſt.*

81 *Diuitię cęteris omnibus rebus præſtantiorem nobilitatem hoc ſeculo, & ætate præſtant.*

82 *Priuilegia nobilitati conceſſa, non ipſa nobilitas, abiecto matrimonio tolluntur.*

83 *Illuſtratur lege cum lex 47. D. de fideinſſoribus, remiſſiuè.*

84 *Filij patrum ſuarum conditione ſequuntur.*

85 *Duplex huius rei ratio ex Baldo.*

86 *Filij paternæ, non maternæ familiæ, arma portare debent.*

87 *Refertur antiqua Aegyptiorum lex.*

88 *Hebræorum refertur opinio in hominum generatione, iuxta quos ſolus maſculos vim effectiuam procreantem habet*

89 *Referuntur, & nonnulli Latini, qui eidem ſententię adhęſerunt: item, & Græci, & Arabici.*

90 *Vera ſententia hac in re, ex Philoſophis, & medicis traditur.*

91 *Partus cur ventrem ſequatur oſtenditur.*

91 *Libertatis fauore multa contra ſtrictum ius admittuntur.*

93 *Vera ratio, cur partus ventrem ſequatur, traditur.*

94 *In ſeruitute iure gentium introducta partus media tempora nocent.*

NON Dubio (generoſa, & ſplendidiſſima iuuentus) eſſe inter vos quam plurimos, qui cum me videant iterum hunc locum occupare, quem iam diu, non ſine honore per celebri, & diligentia, & cura, quantam famę decantat occuparim, mirentur, & aut rogent, aut tacitis conſiderent, quæ fuerit cauſa tanta, namque potens, quæ me ſecundo in hunc honorificentiſſimum locum aſcendere cogerit cum præſertim homines induſtrij, & non oſcitantes, ex vnica cautum oſtentatione publice in hoc loco habita, ad id quod anhelant poſſint peruenire. Quod quę magis admittendum occurrit illud eſt, me iam conſequutum fuiſſe, quod mihi erat in votis, & quod doctiſſimis, & peritiſſimis viris maximo opere euenit optatum, omnium enim patrum Pontificij, ac Cęſarei iuris, calculo fui, non ſine magna commendatione condecoratus. Sed ſiquis attente cauſas, rationeſque mei conſilij perpenderit, non dubito quin meis conatibus æquum ſe iudicem ſit pręſtaturus. Ego (viri clariſſimi) nullis ſumptibus, nullis vigilijs, nullis laboribus, nullis curis vnquam peperci, vt huic almæ Academiæ, cui iam diu, cum in alijs aliquem, nec contemnendum honorem docuſque geſſiſſem, me conſecraui, inſeruirem, manciparem. Et vt hoc ſpecimen illi, & vobis omnibus manifeſtius appareat, conſtitui, labores laboribus, honores honoribus, & ſūptibus ſumptus ſuperaddere, vt dignior exiſtam tanti miniſterij miniſter. Addo quod intelligo me vobis facere rem gratam, cum per tantorum honorarum titulos, difficileſque aſcenſus, quo ingenio, qua literatura, qua diligentia polleam clare, palamque ſim oſtenſurus. Quæ etiam me cauſa mouit vt in hoc loco non tritam, & vſitatam diſputandi viam capeſſiam, ſed remotam, & inacceſſam ſecem. Nam quoniā iam me ſæpe audiretis, difficiles Digeſtorum quæſtiones enodantem, ſatiſque iam oſtendi, tum in quotidianis, publiciſque prelectionibus, tum in oppoſitionibus, quid in prima ſecūda, & tertia Pandectarum parte: maximè celebri illa diſputatione de mora, (quam tribus abhinc annis magno iubente ſenatu typis mandaui) pręſtare poſſim contuli nunc me ad deciſiones, quæ ſunt in Volumine, ſiue tribus poſterioribus, Iuſtinianei Codicis libris, vt facilius poſſitis intelligere quam me veſtris commodis (ſi quid è laboribus meis vobis arriſerit) inuenire poſſitis paratiſſimum. Veſtrum igitur erit, præſtantiſſimi viri, noſtro huic labori veniam dare, quoniam mea hæc cura, & opella tumultuaria eſt, & ante tēpus ad vos uenit, nam etſi decreueram illam uobis offerre aliquando, non tamen tam cito cogitatam, nec de quæſtione proponenda certus eram. Nunc autem, neceſſitate cogente, aut potius occaſione demonſtrante, quam non prętermittendam docent ſapientes, quid his proximis diebus, tot interim publicis prælectionibus occupatus elaborauerim, quæſo diligenter attendite.

2 Imperatores Valentinianus, Valens, Gratianus, & Theodoſius. A A A A. ſequentia proponunt in l. ingenuæ, 3. & in l. edicimus, 7. C. de murilegulis, & gynęciarijs, & procuratoribus

Digitized by Google

ribus gynæcij, & de monetarijs, & baſtagariis, lib. 11. *Ingenuæ mulieres, quæ ſe gynæciarijs ſociauerint, ſi conuentæ denunciatione ſolemni ſplendorem generis contuberniorum vilitati præferre noluerint, ſuorum maritorum conditione teneantur.* Quibus finitima ſunt verba l. edicimus, 7. eod. tit. *Edicimus ne qua mulier ſplendidioris gradus monetarij adhærens conſortio, decus natiuæ libertatis amittat, quod ſi qua ab hac præceptione ſtatutum noſtro ſerenitatis abduxerit, ea vel legitime admonita conuentione deſcendat, uel ſi complexui monetarij putauerit inhærendum non ambigat ſe ſibi, & liberis præiudicaturam, & eius conditioni eſſe nectendam.* Ex quibus verbis ancipitatem quæſt. diſputandam propono.

Vtrum illuſtris, & ingenuæ vxoris nobilitas, quæ abiectæ, & infimæ conditionis viro nupſit, viri ignobilitate obumbretur.

In qua quidem, etſi crebriori interpretum calculo, omniumque fere ſcribentium opinione, in eam itum ſit ſententiam, vt perpetuo vxor, viri conditione ſequatur, eiuſque efficiatur familiæ & generis, ſi quæ paſſim omnea ſine controuerſia doceant, & admini antiqua arbitror, non tam certum, & apertum eſſe, quin contra omnes contrarium verius eſſe iuris, & artis noſtræ principiis ſatis conſonum, vt quemadmodum vxor mariti nobilis radiis coruſcat, & illuſtratur, ſic etiam vir vxoris alto genere, & nobilitate, etſi ille ignobilis ſit ſplendeſcere, & ſpectari poſſit.

Pro qua opinione illud in primis conſtrui poteſt argumentum, quod & ore omnium iactatur, ea quæ iuris naturalis ſunt perpetua immutabilia eſſe, nullaque ciuili lege tolli, perimive poſſe. At libera conditio generis ſplendor, & nobilitas iuris naturalis ſunt: igitur non poterit lege ciuili effici, vt eam vxor impari, & viliori nubendo viro, decuſque natiuæ libertatis amittat. Argumentum hoc legitimum eſt. Prior enim eius pars probatur ex vulg. §. ſed naturali, Inſt. de iure nat. §. minus, Inſt. de hæred. quæ ab inteſt. defer. leg. eas obligationes, 8. D. de capit. min. l. abdicatio. 6 C. de patr. poteſt. & in ſpecie, & caſu agnationis, ſanguinis & generis, quod ciuili lege non dirimantur ingenue profitentur, l. ius agnationis. 34. D. de pact. l. iure ſanguinis. 8. D de reg. iur. & Senatus auctoritate; naturalem legem, ſiue ratione in commutari non poſſe, optime probat l. ſed & de pecunia. 2. §. quo Senatuſconſulto, D. de vſufr. earum rer. § fin. inſt. de leg. agn. tut. quibus, & ius noſtrum Regium conſonat in l. 5. tit. 24. par. 4. in l. 34. tit 34. p. 7. vbi notat Hiſpanus Greg. & ante etiam in l. iure 7. C. de ingen. & man. & in l. Diui. 27 §. Diui, D. de liber. cauſ. quas leges in id retolit Garc. de nobil. gloſ. 7. nu. 17 & expreſſe ante hunc notabat Bart. in l. 1. num. 21. C. de digni. lib. 12. ornant Connan. lib. 1. comm. cap. 7. num. 6. & cap. 10. num. 7 Roſc. lib. 2. memorab. cap. 8. numer. 27. Vnde illud extat, quod mater Dionyſii tyranni Siciliæ dixiſſe fertur, cum conqueſtus eſſet illi filius ſtuprum inferre, *tyrannum quidem leges ciuiles poſſe mutare, ſed iure naturali prorſus tollere nullo modo poſſe*. De qua etiam naturali lege grauiſſimè Tullius, lib. 3 de Repub. his verbis. *Eſt vera lex, recta ratio, naturæ congruens, diffuſa in omnes conſtans, ſempiterna, quæ vocet ad officium iubendo, vetando à fraude deterreat. Huic legi, nec obrogari fas eſt, neque derogari ex hac aliquid licet, nec tota abrogari poteſt. Nec vero, aut per Senatum, aut per populum, ſolui hac lege poſſumus; nec quærendus eſt explanator, aut interpres eius alius; nec erit alia lex Romæ, alia Athenis alia nunc, alia poſt hac. Sed & omnes gentes, et omni tempore una lex, et ſempiterna, et immutabilis continebit, &c.* Ex quibus ſatis conſtat, quanta iuris naturalis vis ſit, & poteſtates, nullaque ciuili lege illud abrogari poſſe.

5 Sequens autem argumentationis pars, quæ ius agnationis nobilitatis, & ſplendoris natura ineſſe dicebamus, & nemo eſt, cui ſit ignota, & ſatis probatur iiſdem illis Impp. & prudent. placitis, in d. § fin. Inſt. de leg. agn. tut. & in d. l. iure, & in d. l. ius agnationis. & in d. l. iura ſanguinis, à quibus nõ multum abhorret, l. manumiſſiones. 4. ibi; *Vtpote cum iure naturali omnes liberi naſcerentur*, D. de iuſt. & iure, à quo habuit Iuſt. in princ. Inſt. de liber. iunct. leg. 1. ibi; *Antiquos naturales*, C. de iure aureor. annul. l. 2 §. quæ omnia. C. de veter. iure enucl. l. 1. in pr. D. de cenſib. & communi
6 inductione d. ſtemmata. 9. D. de gradib. † quibus accidere videtur eiuſdem nobilitatis definitio, à Baldo in l. fin. num. 4. D. de ſeru. fugit. tradita. *Nobilitas*, inquit ille, *eſt quædam dignitas à parentibus deriuata, quæ dominatur à potentiori cauſa*, quam & probaſſe videtur Regia l. 3. tit. 21. par. 2. ibi: *Fidalguia es nobleza que viene à los hombres por linage*, & antea in l. 2. eiuſdem tit. diuidens Rex Hiſpanus Alphonſus nobilitatem, & tripartitam eſſe commemorans, ibi: *La vna por linage, la otra por ſaber, la tercera por bondad*, illam cæteris præcellere ſcripſit, quæ ſanguinis, & antiquæ cognitionis eſt ibi: *Mayoramente lo ſon aquellos que le han por linage antiguamente*, & ibi, *Porquanto donde en adelante mas de lueño viene de buen linage*. Cuius legis late eã illuſtrantes, poſt multos ſatis, meminerunt Otalora, de nobil. 2. par. cap. 2. & 3. Garcia, de nobil. etiam, gl. 6. num. 19. & & gloſ. 7. num. 17. Mieres, de maiorat. q. 51. num. 6. Præter quos illis prioribus ſeculis ita ſentiebat Ariſtot. Rhetor. ad Theodect. lib. 2. cap. 15. vbi nobilitatem, quandam maiorum claritatem eſſe notat, & Politic. lib. 3. c. 8. nobilitatem eſſe generis virtutem: & rurſus lib. 4. hanc generis nobilitatem ab ea, quæ prouenit ex accidenti diſtinguit: à quo deſumpſit Oſor. vir dicendi facundia illuſtris, quod ſcriptum reliquit lib. 1. de nob. cap. 4. veram nobilitatem eſſe à maioribus, eamque nunquam loco dimoueri, apud omneſque homines ſplendidorem retinere.

Hinc Alph. in leg. eum qui. 3 D. de interd. & releg. ut. eleganter ſcripſit. *Eum, qui ciuitatem amitteret, nihil aliud in eo amittere liberis, niſi quod ab ipſo peruenturum eſſet ad eos ſi inteſtatus in ciuitate moreretur, hoc eſt hereditatem eius et libertos, et ſi quid aliud in hoc genere reperiri poteſt: quæ vero non à patre, ſed à genere, à ciuitate, à rerum natura tribuerentur, ea manere eis incolumia, itaque et fratres fratribus fore legitimos hæredes, et agnatorum tutelas, et hereditates habituros, non enim (ſubdit Alph.) hec patrem, ſed maiores eius eis dediſſe.* Ex quibus poteſt videri nobilitatẽ, generis ſplendorem, & claritatem, non à proximo parente,
8 ſed à maioribus eſſe profectam. Quod & exterorum † auctoritatibus admiſſum eſt: recte enim Ouidius ad Piſonem.

Nam quid imaginibus, quid auitis fulta triumphis?
Atria quid pleno nomen eo conſule faſti.
Profuerint, ſi uita labat, perit omnis in illo
Gentis honos, cuius laus eſt in origine ſola.
Et Iuuenalis ſatyra. 8.
Stemata quid faciunt, quid prodeſt Pontice longo
Sanguine cenſeri, pictoſque oſtendere vultus
Maiorum, & ſtantes in curribus Aemilianos?
Quis ultus generis tabula iactare capaci,
Famoſus equitum cum Dictatore magiſtros
Si coram Lepidis male viuitur?

Qui etſi probent ſolam generis nobilitatem, ſi deſint virtutum merita, vanam videri, generis autem, iuncta virtute, & probitate, cæteris præſtare fatemur. Namque etſi verum ſit, vt Tullius contra Saluſtium, *ſatius eſſe me meis rebus geſtis florere, quam maiorum opinione niti, & ita uiuere, ut ſim poſteris meis nobilitatis initium & uirtutis exemplum.* Et vt alias Ouidius, lib. 13. Matamor.

Nam genus, & proauos, & quæ non fecimus ipſi
Vix ea noſtra voco.

Et noſter nobilis Hiſpanus Cordubenſis Seneca, in Hercule furente. *Qui genus iactat ſuum aliena laudat*: Veriſſimum tamen eſt, & naturalem parentum virtutem, & clarum ſanguinem maximum fore filijs adiumentum virtu-

tis.

Digitized by Google

tis. Virtus namque paterna deriuata in filios, non ſolum eos inducit ad ipſius imitationem, verum naturaliter prouocat, & ſtimulat vt Philippi patris impellebat Alexandrum; maioris Africani gloria minorem: Cæſaris Octauianum, & de Pyrro dicebatur.

Pyrrus Achileides animoſus imagine patris.

Natura enim ſilenter, & tacitè in patrias vires æmula corda mouet. Cum igitur ex tam longè petitis conſtet, generis claritatem naturaliter in poſteros deſcendere, iuſque agnationis ſplendidæ non minus ad fœminas, quàm viros ſpectare, idque vel ipſa naturali lege effectum eſſe: conſequens, & illud erit, nuptiis imparibus non amitti, aut aliquo modo ciuili lege decus natiuæ libertatis tolli poſſe. * Vnde antequã hinc habeamus, vtilites in praxi obſeruabis. Quod etſi in poſſeſſoria cauſa nobilitatis Patris, aut Aui, alteriuſve aſcẽdentis culpa, deſcendentibus noceat, nimirum ſi tributa, quę ignobilibus imponuntur ſoluerint, iuxta Cordubenſem legem, & quæ doctè, & vtiliter in eius commentariis Ioann. Garcia integræ iuſto volumine, de nobilitate edito. Si tamẽ cauſa in petitorio iudicio diſputetur, & contendat quis ſe nobilem eſſe pronunciari, quia ex domo. & Cippo nobili originem habet, & per virilis ſexus agnationem, & cognationem deſcendeos, ſiue nobilitatis cauſam ducat ab antiquo ſtemate, qood apud Hiſpanos dicitus: *Por deſcendiente de caſa de ſolar conoſido, o por diuiſero, o deſcendiente de caſa deuiſera por linea recta de uaron*, Patrem, Auum, Proauum, ſiue alium aſcendentem, tributa ſoluiſſe, & in quaſi poſſeſſione ignobilitatis fuiſſe, & inter Plebeios, & ignobiles fuiſſe connumeratos, litigatori ſufficiet nihil, d. l. 3. D. de interdictis, & relegatis, ibi; *Quæro uero non à Patre, ſed à genere, à ciuitate, à rerum natura tribuuntur, manere eis incolumia, non enim hæc Patrem, ſed maiores eius eis dediſſe*, l. 1. C. de liberali cauſa, ibi: *Sed quia factum filys obeſſe non debet*, l. liberos, C. eod. tit. l. nec ſi volens, eod. tit. ibi: *Nec ſi uolens ſcripſiſſes te ſeruum eſſe*, d. l. iura ſanguinis, d. l. ius agnationis, d. l. eas obligationes, l. emancipatum, § fin. D. de ſenatorib. l. 2. §. in filiis, D. de Decurionibus, notat Accurſ. in d. l. 3. D. de interdictis, Andr. de Iſernia, in c. 1. §. ſi vaſſallus, ſi de feudo defuncti militis, Tiraq. de nobilitate, c. 35. n. 4. Mandelus Aluenſis, conſi. 43. nu. 5. Fabius de Anan. conſil. 17. num. 5. & num. 16. Greg. in l. 7. gloſ. 9. tit. 15. par. 4. Otalora, de nobilit. 3. par. c. 5. nu. 3. 7. & 8. & 2. par. 3. par. c. 8. num. 6. Ioann. Garcia, eod. tract. gl. 6. num. 43. Gutier. lib. 3. pract. quæſt. 15. num. 140. Azeued. in Rub. tit. 2. lib. 6. Recop. num. 19.

Præterea, & ſecundo, huic opinioni, & illud non leuiter adſtipulatur, quod ſi vxoris ſplendor viri ignobilitate tenebris officeretur, filii nati ex libera, & ingenua muliere, patre vero ſeruo, & vili, ſerui eſſent, at, liberi naſcuntur, & ingenui, igitus mulier mariti conditione non tenetur.

9 Prior huius argumentationis pars in obſcuro non eſt, ſiquidem illud apud omnes receptum traditur, filios parentũ ſuorum conditionem ſequi, l. cum legitimæ. 19. ibi: Patrem liberi ſequuntus, D. de ſtat. hom. l. liberos. 10. ibi Expectare debemus patris conditionem, & antea in l. Senatoris filium, 5. & in l. Senatoris filius, 6. D. de Senat. in l. aſſumptio, 6. D. ad muni. in l. 1. §. 1. ibi: Sed ſi ex patre Campano, matre vero Puteolana, æquè municeps Campanus eſt, D. illo eod. tit. l. eos, 12. l. exemplo, 36. l. Iulius, 43. vbi elegans gl. C. de decur. &c. lib. 10. & in altera, l. 1. §. fin. D. de iure imm. probatque expreſſus, §. iuni autem, Inſt. de leg. agnat. tut. notarunt Alc. in l. municipes, nu. 3. D. verb. ſign. Garcia, vbi ſupr. gl. x. §. 2. nu. 33.

10 Quod non ſolum in filijs legitimis, & naturalibus (hoc eſt ex iuſtis nuptijs procreatis) admiſſum eſt, verum & in legitimis tantum (ideſt adoptiuis) ex d. l. Senatoris filius. 6. d. l. liberos. 10. D. de Senatos. l. cum adoptiuum, 4. C. de decur. lib. 10. vbi non tantum dicuntur Senatoris, & decurionis filij, qui naturales ſunt, ſed & legitimi, quo reſpicit illud Ouidij, lib. 4. Faſtorum.

Hic ad te magna deſcendit origine menſis;
Et fit adoptiua nobilitate tuus.

Quod & ex oratione M. Tullij, pro domo ſua ad Pontific. licet videre, nam ob id Clodium illum Pulchum ſe in adoptionem Publio Fonteio homini plebeio dediſſe, vt Tribunatum plebis aſſequi poſſet, ad quem magiſtratum non niſi plebeii admittebantur commemorat. Tanta enim eſt patris nobilitas, & eius conditionis vis, & poteſtas, vt in illos etiam qui nullo ſunt ſanguine iuncti, ſed nomine tenus filii ſunt deſcendat.

11 Idemque, vt filius patris conditionem ſequatus, apud nos iure Hiſpano admiſſum eſt, in l. 3. ibi: *Ca maguer la madre ſea uillana, è el padre fidalgo et el hijo que dellos naſciere*, tit. 21. par. 2. & in l. 4. ibi: *De non ſeguir la condicion del padre, quanto en las honras e fueres del ſiglo*, tit. 21. par. 4. & melius in l. 1. verſ. *E fidalgo et aquel*, tit. 11. par. 7. vbique notantes Greg. & cum infinitis multa, & noſtorum, & exterorum exempla adducens, Tiraq. tract. de nobil. cap. 15. per tot. Otalos. eod. tract. 2. par. c. 1. & 3.

12 Quod ſi hoc apud omnes in confeſſo eſt, vt patris conditionem liberi ſemper ſequantur, de illo itidem non dubitatur, quin ſi ex ſeruo homine, & ingenua muliere naſcuntur, ingenui, & liberi ſint, in quam ſententiam vulgo adduci ſolet axioma illud, partum ſempes ventris conditionem ſequi, l. partum, 7. C. de rei vendic. quæ deſumpta eſt, ex lib. 3. tit. 3. c. 3. in Cod. Greg. l. & ſeruorum, 5. §. ingenui, D. de ſtat. hom. l. idem Pompo 5. §. idem ſcribit ſi æquam, D. de rei vẽd. l. placuit. 42. C. de liber. cauſa l. ne diutius, 21. C. de agric. & cenſit. quam bene explicat Conna. lib. 2. com. c. 10. l. huiuſmodi. 86. §. legatum, D. de leg. 1. quam in id expendit Cald. Pereyr. Luſit. in reſponſo pro D. Ioan. de Taſ incip. Pręmiſſa facti ſpecie, nu. 2. & eſt §. 1. Inſt. de ingen. Et inde, vt iiſdẽ his iuribus cauetur, filium ex ſeruo, & ingenua muliere natum liberum eſſe, ſicuti è conuerſo, ex libero homine, & ancilla, aut ſerua ſeruum naſci dicendum erit, vti & probat d. l. 4. tit. 21. par. 4. & grauiter obſeruat Gom. ad l. 79. Taur. nu. 9. Neque hoc argumentum diſſoluet qui (vti & populariter docetur) dixerit, id quod proximè notamus, vt partus ventris conditionem ſequatur, interpretandum eſſe, quoad ſtatum, & dominum pertinet, contra vero eſſe quoad honores, & dignitates, quia ad eas filii paternam conditionem habent.

13 Nam que is facilè exploderur Impp. reſcripto, qui in filio Decurionis, & Dominicæ domus inquilinę ſic ſtatuit. Nati ex inquilinarum noſtræ domus matrimonio, & patre decurione, non patrum ſuorum, verum matrum conditionẽ ſequantur, in l. nati, 29. C. de decur. lib. 10. Probant ergo Cęſares etiam quoad honores matris non patris ſolum conditionem æſtimari; quod Maximiano tacsatum largitionum comiti reſcripſerunt, in l. hi qui. 12. infr. hoc tit. hæc in verba. Hi qui ex filiabus murilegulorum, & alienæ originis patribus ſunt, vel fuerint procreati iura maternæ conditionis agnoſcant, & in l. ex ingenuo, 4. C. de agric. & mancip. dom. &c. eod. lib. ſic aiunt, ex ingenuo, & colonis, ancilliſque noſtris natos, natave, origini ex qua matres eorum ſunt facies deputari, quod & admiſit Iuſt. in l. ſi qui adſcriptitię, 24. ad med. C. de agric. & cenſit. lib. 11. his verbis. Illo proculdubio obſeruando, vt ſi ex libero marito, & adſcriptitia vxore, partus fuerit editus, is maternæ conditionis maculam, & nõ paternam ſequatur libertatem.

14 Fit ergo ex proximè dictis, popularem illam diſtinctionẽ ſtatus, & dignitatis in filiis ſemper veram non eſſe, cum cõſtet aliquando patris, ſæpè matris filios conditionem agnoſcere. Nec ſolius Popul. Rom. legibus, ſed & pluribus aliis nationibus id conceſſum eſt, vti deIlienſibus (qui populi ſunt antiquiſſimi Corſicæ Inſulæ, vt ſcribit Pomp. libr. 2.) Delphis, & Ponticis, ex aliis commemorat Vlp. in l. 1. D. ad munic. vt qui ex matre Ilienſi, Delpha, & Ponticia natus ſit, municeps Ilienſis, Delphis, & Ponticus eſſet. Apud Xãthios etiam ſcribit Plutar. lib. de clar. mulier. c. 6. lege cautũ fuiſſe, vt à matribus, non à patribus filii generis nomen ſortirentur: Et quare filii cum matrem illuſtrem habent, patrẽ verò ignobilem, & plebeium, infimæque & abiectæ conditioni,

tio ni.

Digitized by Google

tionis, matris ſplendore, & decore non ſplendeſcent, cum negari non poſſit, quin ex nobilibus, & generoſis matribus, tametſi patres ſint ignobiles, & obſcuri, aliquando in filios deriuetur, & deſcendat imago quædam nobilitatis maternæ, quæ filiorum animis imprimitur, & eos ad virtutem prouocat. Teſtes etiam ſunt nobis Poetæ, à quibus Dea matre nati, ex ſola matre Dij putati ſunt, vt Achiles, Aeneas, & Orpheus. Atque huc ſpectare videtur illud Virg. lib. 11. Aene.

Genus huic materna ſuperbum
Nobilitas dabat, incertum de patre ferebat.

Et Ouidij Vlyſſem introducentis, hæc loquentem lib. 13. Metam.

Eſt quoque per matrem Cyllenius addita nobis
Altera nobilitas, Deus eſt in vtroque parente.

Et idem lib. 1. Faſtor.

Hinc fuit Euander, qui quamquam clarus vtroque
Nobilior ſacræ ſanguine matris erat.

Et melius non vulgaris alter Poeta Papin. lib. 3. Syluar. in lachrymis Ethruſci.

Sed quicquid patrio ceſſatum eſt ſanguine, mater
Reddidit, obſcurumque latus clareſcere uidit
Connubio, gauiſa domus.

Nec ſolum Poetæ huic ſententiæ adhæſerũt, vt ſcilicet matris nobilitas, aut ignobilitas, aliquid addat ad nobilitatem, vel ignobilitatem, liberorum, quando & Labeo maximi apud priſcos nominis I. C. ſcripſerat, nos fas eſſe capi Veſtalem cuius parentes alter, ambo ve in negotijs ſordidis verſati fuiſſent, vt retulit Gell. lib. 1. noct. Attic. cap. 12. & Pheneſt. de Magiſtr. Rom. cap. 6. & ante eum Plato lib. 6. de leg. *Sacerdotem creari iubet, qui integer ſit, ac legitimus, de inde à domo, quàm maxime munda, expers quoque cædis, omniumque huiuſmodi, quæ aduerſus diuinam rem committuntur, & cuius pater, & mater ſimiliter vixerint.* Ariſt. autẽ, eius diſcipulus, lib. Rhetor. 1. cap. 5. cenſet nobilitatem ex matribus etiam eſſe, nedum ex patribus, cum ſcribit nobilitatem legitimam eſſe, aut à viri, aut à mulieribus procreationem.

Ex his ergo, ni fallor, apertè relinquitur nobilis, & illuſtris vxoris ſplendorem, viri ignobilitate non poſſe obumbrari, quando ſi illud admitteremus, conſequens etiam, & alterum eſſet, nunquam liberos ab illuſtribus matribus deſcendentes, qui patres ignobiles, & infimos habuiſſent, nobiles eſſe poſſe, contra ea, quæ nos ſupra latè probauimus.

15 Verum licet hæc omnia, quæ huc vſque retulimus, vxoris ſplendorem abiectis, & infimis nuptijs non obumbrari probare videantur, longè tamẽ verius eſt, mulieres maritorum ſuorum conditione teneri, eorumque genere nobilitari, aut ſi illi ignobiles ſint obſcurari. Quod non ſolum noſtrorum auctoritatibus comprobatum, ſed & exterorum teſtimonijs admiſſum video, I. C. hac in re extant inſignes ſententiæ, in l. fœminæ, 8. in l. nuptæ, 12. D. de Senat. in l. quod Principi. 56. in octa l. ſi Auguſtæ. 57. D. de leg. 2. in l. eum qui. 18. §. etſi nupta, & §. ſi iniuria, D. de iniur. in l. 1. D. de nupt. Imp. in l. omnis, 2. ibi: Vt & coniugia clericorum, C. de Epiſcop. & cler. in l. 1. C. de in ius voc. in l. cum re. 50. C. de nupt. in l. ſi quis naturalem, 3. verſic. Sed filiam, C. de natur. liber. in l. 1. in l. 2. C. de vxor. milit. in l. ſi qui publicorum, 8. C. de ſeru. fugit. in l. aduerſus, 4. C. de crim. expil. hæred. in l. ſi quando 15. C. de iniur. quibus omnibus probarunt, & Cæſares, & antiqui Prudentes, ſemper vxores ſuorum maritorum conditione teneri, ſplendore clareſcere, eorum priuilegiis potiri, legibus adſtringi, & eis ſimillimas omnino iudicandas eſſe, quod inde factum eſſe reor, quod per matrimonium inter virum, & vxorem ſit ſocietas, & communio diuini, & humani iuris, d. l. aduerſus, d. l. 1. D. de ritu nupt. eſt etiam e. leg. l. 1. §. ſi vir, aut vxor. ibi. Sed quia commixta familia, & vna domus eſt, D. ad S. C. Syllan. l. 2. §. 1. l. 4. §. mulieri, D. de vſu, & hab. §. 1. in fin. Inſt. eodem, l. bene à Zenone. 4. C. de quad. præſcript. & in §. Edicto Diui Marci. Inſtit. de vſucap. in quibus priuilegia, quæ ementibus à fiſco, & Imperatore à iure conceſſa ſunt, & illis etiam qui ab Auguſta res habẽt, conceduntur notat ibidem Mynſing. num. 5. nec longe eſt I. C. in l. fiſcus. 6. §. quodcumque, D. de iure fiſci, quam ſocietatem, & communionem egregiè explicat Coſtan. de ſponſ. & matri. cap. quid ſit matrimonium. ex num. 23 pag. 47 Coraſ. in dict. l. fœminæ, D. de Senat. Sicque apud Liuium. lib. 1. ad vrbe condita, exclamauit Romulus, vxores participes, & ſocias fore fortunarum, ciuitatis, liberorum, honoris, & decoris, quam Romuli legem Numa Pompilius Rex reſpexit, dum ſtatuit nuptiis emancipationem quandam filiorum fieri, his verbis referẽte Dion. Halicar. lib. 2. antiq. Roman. *Si pater filio conceſſerit vxorem ducere, futuram ſacrorum, ac bonorum iuxta leges participem, patri poſt hac nullum eius vendendi filium ius eſto*, refert Petr. Gregor. 2. par. ſyntagm. lib. 9. cap. 13. num. 19. quod pulchre & eleganter inſinuauit Vlp. lib. 6. fideicommiſſ. hæc in verba. *Fœminæ nuptæ clariſſimis perſonis, clariſſimarum fœminarum appellatione continentur. Clariſſimarum fœminarum nomine Senatorum filiæ, niſi quæ viros clariſſimos ſortitæ ſunt non habentur. fœminis etenim dignitatem clariſſimam mariti tribuunt, parentes vero donec plebeij nuptijs fuerint copulatæ. Tandiu igitur clariſſima fœmina erit, quandiu Senatori nupta eſt, vel clariſſimo, aut ſeparata ab eo alij inferioris dignitatis non nupſit.*

16 Sed etſi adductæ Imperatorum auctoritates, quarum ſupra meminimus, ſatis axioma noſtrum, & omnium cõ nunc placitum verum probent, ſunt tamen, & aliæ in tribus his poſterioribus Codicis Iuſtinianei libris, quibus id magis oſtenditur. Nam Impp. Valentinianus, Theodoſius & Arcadius, Marciano Comiti Orientis reſcripſerũt. Mulieres honore maritorum erigimus, genere nobilitamus, & forum ex eorum perſona ſtatuimus, in l. mulieres, 6. C. de incol lib. 10. quę verba iterum ſcripta ſunt, in l. mulieres, 13. C. de dignitat. lib. 12. concinunt Cæſares in l. medicos, 6. in l. grammaticos. 11. C. de profeſſ. & med lib. 10. & alii, in l. vnica. C. de mulier. & in quo loco munere. lib. 10. in l. fin. C. vt nemo ad ſuum patroc. lib. 11. in l. eos qui, 6. C. de fabricenſ. lib. 11. in l. 1. C. de dignitat. lib. 12. in l. viros ſpectabiles, 2. C. de comit. & conſiſt. lib. 12 in l. ne ad diuerſa, 4. C. de ſilent. & decurion. eorum, eod. lib. 12. in l. in ſacris noſtris, 9. in l. ſi pris in ſacris, 11. C. de proxim. ſacr ſcriniur. eod. lib. 12. in l. multis. 8. C. de princ. agen. in reb. lib. 12. in l. quoties, 3. C. de priuil. ſchol. eod. lib. 12.

17 Conſtat itaque ex his, mulierem viri radiis coruſcare, & eius priuilegiis potiri. Quod & Hiſpanis ſanctionibus eſt cautum. in l. 3. tit. 15. par. 2. in l. 7 tit. 2. par. 4. in l. 6. tit. 2. de los hijosdalgo, lib. 4. antiq. ordin. in l. 9. tit. 11. lib. 2. nouę collect. Regiæ, & latè tradiderunt interpretes in dictis locis, maximè Bar. in l. 1. C. de dignit. lib. 12. vbi & Platea, Luc. de Pen. in d. l. mulieres, 13. eod. tit. Mynſin. in §. 1. num. 4. inſt. de ingen. & cum infinitis Tiraq. ad leges Conn. gloſ. 1. nu. 18. & de nobil. cap. 18. ex noſtris P. Mexia ad prag nat. frum. concl. 2. num. 63. fol. 50 Anend. Reip. 20. num. 7. in princ. Padill. in l. voluntas, num. 5. C. de fideicommiſ. Did. Perez, ad l. 6. tit. 2. lib. 4. ordinam ſub col. 1373. in fin. Rub. in Rub. de donat. inter vir. & vx. §. 31. & §. 32. Auiles, in cap. præt. ſub proœm. ex nu. 1. Mieres de maior. q. 5. nu. 34. in 1. par. Otal. de nobil. 4. par. cap. 3. Garc. eod. tract. gl. 1. §. 1. ſub nu. 44. & Azeu. ad l. 9. tit. 11. lib. 2. nouæ collect. num 1. & ſeqq. plura etiam Matienz. in l. 2. gloſ. 1. ex num. 3. lib. 5. nouæ Recop. & omnino videndus idem Garcia integro tractatu de coniug. acquæſt. ex num. 1. & qui rem copioſe diſſerit, Barb. in legẽ quia tale, ex num. 23. D. ſolut. matr. Et nouiſſimè, qui reliquis, & preſſiùs, & terſiùs de mutuo coniugum amore, reuerentia, æqualitate pari fortuna, pœna, dominio hodie loquitur, & noſtris, aliorumque huius noſtræ Academiæ monitis, quæ accuratè ornatè, & eleganter pro roſtris olim iuuenis hic Salmanticæ diſputauit, non ſenex typis mandat, & ſuæ ætatis, & ſua ętate non ſine magna omnium admiratione, multorumque inuidia, & de iuris prudentia, & bonis literis ita meretur, vt omnibus eiuſdem Academiæ profeſſoribus æqualis, nemini poſterior. Cuiaciis, Fabris, Donellis non inferior babeatur, Ioan. Solorzano Pereyra, lib. 2. de Patric. cri. c. 13. qui huc præcipuè ſpectare rectè arbitratur,

ſolemnem

Digitized by Google

ſolemnem illam formulam, quæ ex veteri Romanorum more ſponſam introducens iubebant dicere, vbi tu Caius ego Caia, quaſi enim viro poſci ceretur vxor omnia inter eos communia eſſe debere, & vbi maritus dominus domus cōpos, ibi quoque vxorem, & heram futuram: aut (vt ipſe melius aliis exiſtimo) vbi gaudens maritus, ibi gaudentem vxorem eſſe debere, quod ſine ea ratione fit: quia inter eos ſtatim ius omne diuinum, humanum, ſacrum honores, dignitates, reique omnes communicabantur, vt ex tam longe petitis ſatis conſtat.

18 Ex hac autem communione honoris, & dedecoris illud fit, vt ſi vir ignobilis, vilis, & abiectæ, infimæque conditionis, illuſtrem, & ingenuam vxorem ducat, per huiuſmodi matrimonium decus natiuæ libertatis, & ſplendoris amittat vxor, viri que conditione teneatur. In quam ſententiam etſi adduci ſoleat, d. l. fin. C. de nupt. d. l. mulieres, C. incol. lib. 10. & C. de dignitat. l. 12. iunct. l. 1. illius tit. l. 1. Cod. de præd tamiac. lib. 11. inſigne tamen eſt hoc noſtrum Imp. reſcript. in hac l. ingenuæ 3. & l. edicimus 7. C de muril. &c. quibus (vt ex eorum litera ſupra initio huius diſputationis relata conſtat) cautum eſt, vt ſi ingenua mulier ſe gynæciario, monetario, murilegulo, aut baſtagario ſociauerit, & denunciatione conuenta non diſceſſerit, gynæciarij monetarij, murilegulis, aut baſtagarii, mariti conditione teneatur. Neque ad illas etiam mulieres, quæ ſe murilegulis, baſtagariis ve ſociauerint, harum legum deciſiones extendere, quæ de gynęciariis & monetariis copulatis loquuntur, extra rē eſt, ſiquidem horum omnium hominum vitam eſſe fortunam, paremque conditionem conſtat, ex l. ſiquis ex corpore gynæciarium. 13. vbi contra Alciat. erudite admonet Cuiac. infra hoc titul. & ex leg. ne quis ex vltimis 6. C. de dignitat. lib. 12.

19 Iuxta quas leges duplex eſt inſpectio, Altera quę eſſet horum hominum conditio, quaque fortuna tenerentur, quæ tot illis damnis afficiebat, vt ſeruilis, & abiectæ ſortis habendi eſſent. Sequens qui fieri poſſet, vt ingenua mulier nuptiis celebratis cum harum conditionum viro ancilla efficeretur quæ exponere antequam hinc abeamus, & ad propoſitæ quæſtionis ſolutionem pergamus, è re eſſe exiſtimauimus. Altius ergo rem hanc quam alii fecerint repetendo, pro harum legum, item. & omnium huius tituli, plurimarumque huius libri, germana interpretatione, & vero ſenſu illud aduertimus quod & perpetuo meminiſſe oportebit, hos omnes textrini Principis mancipia fuiſſe, tam abiectis, & infimis notatos conditionibus, & fortuna, vt ab ingenuarum, & illuſtrium mulierum nuptiis arceri (inter alia) neceſſarium eſſet.

20 A murilegulis, igitur, vt initium faciamus, de quibus in l. murileguli. 11. in l. hi qui ex filiabus murilegulorum. 12. in l. ſi quis ex corpore. 13. inf. hoc tit. qui etiam conchileguli dicuntur ex l. ſi qui naniculam. 9. inf. hoc tit iunct. l. ſi quis ex familiis conchilegulorum. 5. tit. 20. lib. 10. Cod. Theod. Hi erant collectores, ſiue piſcatores muricum, purpurarum buccinorum, & ceryceum, & conchiliorum, vt explicat Cuiac. in d. l. murileguli, & in d. l. ſiquis naniculam, qui & textrini Principis mancipi dicuntur, d. l. qui textrini. 6. infr. eodem, in l. 9. tit 20. lib. 10. Cod. Theo. notante Forner. in not. ad Mag. Aurel. Caſſiod. lib. 1. variarus epiſtol. epiſt. 2. Vbi idem Caſſiodorus pulchre explicat eorum officium, & miniſterium in domo Principis, qui conchiliis piſcatis, & lectis inficiendis, tingendiſque veſtibus Imperialibus operam dabant, quæ veſtes ex purpura, & murice conficiebantur, id eſt, lana muricis ſanguine tincta ſoliuſque Principis aut Imperatoris viuiſcerant, eo omnibus aliis interdicto. l. temperent, 4. inf. de veſtib. holou. & aur. & de tinct. ho. lib. 11. & & ex Caſſiod. iam relato. *Color nimio lepore vernans (inquit ille) obſcuritas rubens nigredo ſanguinea regnantem diſcernit, dum conſpicuum facit, & præſtat humano generi, ne de aſpectu Principis poſſit errari.* Inde quia ſacri murices erant, & appellabantur, in l. vellera, 3. ibi. In ſpeciem ſacri muricis tingere, inf. de veſtibus holou. tit. prox. eorum, & purpurarum nundinationes prohibitæ fuit, in d. l. temperent & magis in lege prima C. quæ res vendi non poſſ. Vt præter Cuiac. ad d. l. temperent, obſeruarunt F. Conan. libr. 7. comm. cap. 7. Forcat. in penul. iuris ciuil. cap. 21. Pancir. in commun. in notit. Imp. Occident. capite 38. & capite 39. in princ.

21 Hinc adorare ſacram purpuram, apud eundem Caſſiod. adire Principem interpretamur, ex l. ſancimus 4. C. de Cōſul. & non ſparg. ab his pecu. lib. 12. iunct. l. primicerium. 2. infr. de fabricenſ. hoc lib. 11. l. vn. in f. de commit. & tribun. lch. lib. 12. l. fin. ibi. *Noſtram purpuram adorantes*, infr. qui militare poſſ. eod. lib. 12. l. 1. ibi; Qui contingere noſtram purpuram digni ſunt exiſtimati, C. de domeſt. & protect. lib. 12. cuius adorationis ritus & cæremonias expoſuit Iac. Duranc. lib. 11. variat. cap. 20. quam honoris, & dignitatis titulo conceſſum fuiſſe adorare, non male ex dictis legibus deſumitur, & ex Caſſiod. libro 11. var. cap. 20. de primicerinio, qui egreditur. *Qua propter* (inquit ille) *ſpectabilitatis honore ſuffultus, inter tribunos, & notarios venerandam purpuram adoraturus accede, vt per ſacros aſpectus Principis tuæ ſubſiſtat firmitas dignitatis*, & eod. lib. cap. 31. de primic. ſingul. ait, *& ideo quoniam vrbicus primiceriatus ſui noſcitur tempora peregiſſe, inter domeſticos, & protectores adoraturus accedat, vt venerandis clarificatus aſpectibus, militaribus excubiis, ſe gaudeat liberatum.*

22 Quamuis poſtea procedente tempore purpura fuit inſigne magiſtratuum, & qua vna nota patritii à plebeiis diſtinguebantur, ex Alex. ab Alex. lib. 5. dier. genial. cap. 18. Cælio Calcag. lib. 3 epiſt. quæſt. epiſt. 1. Plin. lib. 9. cap. 36. Purpura, inquit, diſtinguit ab equite curiam. Andr. Tiraq. ad Alex. ab Alexandr. in d. cap 18 verb. Pueri patritii, & tract. de nob. cap. 37. nu. 160. quod tamen ab vſu abolitum fuiſſe, conqueritur Iuuenalis ſatyra, 3.

Æquales habitus illic, ſimileſq; videbis,
Orcheſtram, & populum.

De initio vero vſus purpuræ late agit Plin. d. lib. 9. cap. 39. Ang. Polit. lib. miſcell. cap. 11. Caſſiod. lib. 1. variar. cap. 2. ad fin. Bayſi. lib. de re veſtiar. cap. 9 De eius item natura plura etiam ſcripſit Caſſan. in Cat. glor. mund. 12. p. conſid. 63. verſic. Albus eſt color, & conſi. 96. verſic. veſtes digniores, & de eius etiam vſu Pet. Greg. lib. 9. Syntag. cap. 19. nu. 27. & lib. 36. cap. 29. nu. 1. & lib. 47. c. 20. nu. 15. Alex. ab Alexan. d. lib. 5. dier. genial. capite 18. vbi infinita congeſſit, Andr. Tiraq.

23 Illud autem antequam de aliis textrini Principis mancipiis verba faciamus, aduerto, purpuræ, & muricis eandem eſſe naturam, quamuis temperamento diuerſo, & hinc promiſcua vtriuſque acceptio, in d. l. 1. C. quæ res vēd. non poſſ. in d. l. Vellera. 3. in d. l. temperent. 4. inf. de veſt. holou. hoc lib. 11. didici ex Ariſt. de muric. & purp. nat. agente, lib. 4. de hiſt. anim. cap. 4. & lib. 5. cap. 15. Plin. lib. 9. natur. hiſt. cap. 33. & capit. 36. Bellon. libr. 2. de aquat. capit. 9. de teſtaceis turbinatis omnium duriſſimis, vbi horum piſcium conchiliorum formam depinxit, & vtriuſque colorum Lac. Bayſi. lib. de color. c. 13. & lib. de re veſt. d. cap. 9. Blond. Flau. lib. 9. de Roma triumph. pag. 193. Vnde qui murileguli, in hoc titulo appellantur, purpurarii etiam dicuntur, id eſt piſcatores purpurarum, vt apud Cælium Calcagnin. lib. de re naut. ver. Apparatus piſcatorius, pag. 313.

23 Neque id quod ex Philoſophis obſeruamus ad d. l. 1. C. quæ res vendi non poſſ. Vlp. contrarium eſt, in leg. ſi cui lana 76. §. de verticuloribus, D. de leg. 3. vbi nullum natiuum colorem purpurā habere ſcripſit. Nam quod diximus, probamus iudicantes de colore purpuræ inconcreto, id eſt in lana, poſtquam purpuræ, aut muricis ſanguine tincta eſt. Sic purpura dicitur lana, purpura, aut ſacro murice tincta: atque eodem ſenſu vellus muricis dicitur lana murice tincta in d. l. Vellera. 3. inf. de veſtib. holouer. & d. l. 1. Cod. quæ res vendi non poſſ. atque ſic d. §. de verticuloribus, interpretandum eſſe videtur ſentire F. Con. lib. 7. cap. 7. Inter has autem purpuras alteras aliis fuiſſe pretioſiores, conſtat, & Tyriā omniū fuiſſe pretioſiſſimā, ex Strabone deducitur li. 16. pag. 718. & Lac. Bayſi. d. c. 9. de re veſt. vers. purpureus color.

25 Ex

Digitized by Google

25 Ex quo fluit interpretatio . §. præterea ſi quis generaliter. Inſt. de act. ibi; *Deinde ſpecialiter Tyriam petat* . Namque in tractatu plus petitionis, plus cauſa peti dicimus, cũ aliquid ſub alternatione, vel in genere debetur, & alterum preciſe, vel rem in ſpecie peti contingit: ſi quis igitur generaliter purpuram ſtipulatus eſt, deinde ſpecialiter Tyriam petit, plus petere intelligitur, quia electionem aduerſario tollit, cui ſtipulationis iure liberum fuit, purpuram dare, non tamen preciſe Tyriam omnium præſtantiſſimam .

26 Erant item, & alia textrini Principis mancipia, qui gynæciarij appellabantur, & licet horum officium quale eſſet perceperit Accur. in huius tit. Rubr. pueriliter tamen errat in etymologia explicanda: gynæciarij enim dicti ſunt à gynæcio, dictione Græca: eſt autem, ſiue gynæceum, ſiue locus ædium ſecretior, in quo ſolæ mulieres habitabant, dictus ab ipſis mulieribus quas Græci appellant. Vnde Panthædas Spartanus, cum in Aſia obiret, legationem oſtentantibus, quibuſdam murum valdè munitum latum, ac ſublimem, fertur dixiſſe. Per Deos hoſpites, pulchra gynæconitis, hoc eſt, domos mulierum, auctor Plut. in apopht. Laconicis, qui & ipſe, idem prope dixiſſe Agidem Archidami filium refert item Ageſilaum illum magnum Lacedæmoniorum Regem. Inde etiam Gynæcium capitur pro illis locis, in quibus opera textoria, & muliebria conficiuntur, & gynæciarij dicti ſunt illi, qui ea muliebria opera conficiuntur, & addicti ſunt contexændis, & conficiendiſque veſtibus imperialibus & miniſteriorum Imperialium, quorum præterea officium vilea ſatis fuiſſe demonſtrat Ioſeph. lib. 7. de bell. Iudai. cap. 51. *Tranſgreſſus* (inquit) *ad eos eſt Ionates, homo nequiſſimus arte gynæciarius*, ita referente Coraſ. in l. lex naturæ, nu. 2. D. de ſtat. hom. de quibus gynæcijs, & gynęciarijs, in l. vnuſquiſque, 5. in pr. ibi: *Procurator præpoſitus gynęcio*, C. ad leg. Iul. repet. in hac noſtra l. ingenuæ, 3. in l. 5. & 13. inf. hoc tit,
27 † in l. 1. infra, de veſtibus hol. hoc lib. vbi (vt id obiter animaduertam) non *in gynęciarijs* ſed potius, *in gynęcijs*, legendum eſt, vt & eruditi notant, & ratio ſuadet, & in lege vltima inf. de millit. veſt. lib. 12. ibi; *Sexta portio à gynæciarijs* . Ex quibus conſtat recte in emendationibus libri in Rubrica huius tituli legi, *& de procuratoribus gynæcij*, ſic enim legendum eſt, non cynegij, vt nonnulli putat. Erat *cynegium* locus in quo feræ conficiebantur, vt Suidas ait, vt erat Amphitheatrum, vel leporarium, quo feræ capiebatur ad Principis commitatum, & menſam tranſmittendæ, & aliæ adſpectacula populo in Amphitheatro exhibendæ . Quare ego *Cynegij* lectionem non probo: nam huic ſtudio non certi procuratores, ſed Duces in limitibus vocabant, qui vrſos, leones, aliaſque feras, viuas ad Principem mittebant: nec vltra ſeptem dies in ciuitatibus per quas meabant, retineri poterãt, ne ciues qui illis cibaria miniſtrabant nimis onerarentur, l. 2. C. de venat. ferar. in Cod. Theo. de ſtultum fuiſſet tot procuratores in prouincijs venandi cauſa aluiſſe: cui nec Comiti largitionum, ſed potius caſtrenſi obſequi debuiſſent. Quare ſcriptorum culpa impreſſum exemplar deprauatum fuiſſe non dubito, & pro *Cynegio* reponendum *Gynęcium*, vt habent emendatiores libri, & Notitia Orientis, & Occidentis. Planè in Occidente xv. Procuratores inueniuntur totidem præpoſitis gynæciis, qui texendis Principis, miliſtrum veſtibus, nauigium velis, ſtragulis linteis, & aliis ad inſtruendas menſiones erant neceſſarii, diuerſiſque in prouinciis gynęcia procurabant, quos memorat diligens Panc. Comm. ad not. Imp. Occid. cap. 38.

Meminit præterea gynæcij, Procop. lib de bello Vandal. Tert. Vbi ſatis declarat locum eſſe ſecretiorem, & Vitruu. lib. 6. de Archirect. cap. 10. gynæ conitidem deſcripſit, atque etiam, andronitidem, quæ eſt ea domus pars, in qua viri ſine interpellationibus mulierum verſantur, & Tiraq. in l. connub. gloſ. 10. nu. 21. Io. Garc. de nobil. gloſ. 48. §. 2. ex n. 2. apud quem tamen (Typographorum forſan vitio) mendoſa legitur huius noſtri tit. Rubr. de mulieribus, & gynæciarijs, cum ex omnium quos hactenus videre contigit, codicum fide, de murilegulis, legendum ſit, item & ex recta ratione .

28 *Monetarij*, autem, & *baſtagarij*, huius textrini Principis mancipia non erat ſed licet diuerſæ functionis eſſent, ad ſacras largitiones pertinuiſſe, & ſub diſpoſitione Comitis largitionum fuiſſe, vt & *murilegulos, gynæciarios, baphęos, & Theſaurenſes*, qui notitiam Imperij Romani legerit (& quę ad Occidentalis notitiam Pancir. ſcripſit, cap. 35. 36. 37. 38. 39. 40. & cap. 41.) plane intelliget: idque circo ſub hoc tit. proponi optime obſeruat Cuia. ad d. l. ſiquis ex corpore, inf.
29 eod. † *Monetarios* vero, vt ad illos redeamus, à moneta dictos, dubium non eſt, & eos eſſe, qui in publica pecunia fabricanda operantur, in l. ſacrilegii. 6. §. qui cum moneta, D. ad leg. Iul. pecul. in l. ſerui qui monetarios, 2. C. quib. ex cauſ. ſer. pro præm. lib. accip. quam explicat eleganter, Connan. lib. 2. comm. cap. 4. Sicque monetarios interpretor, ex Accur. ab omnibus recepto, de iis intelligens l. 1. hanc noſtram l. edicimus. 7. l. ſiquis ex corpore. 13. hoc tit. vti, & cõteſtantur Briſon. & Verrue. lib. 11. de verbor. ſign. Andr. Turneb. libr. 18. aduerſ. cap. 17. Coraſ. lib. 3. miſcell. cap. 13. meminit Caſſiod. lib. 5. variar. epiſt. cap. 39. (de monetariis intelligens ſeditionem monetariorum, quam ex citatam ſub imperio Aureliani, commemorat Flauis Vopiſcus) & conſentit Renat. Copin. lib. de Domay. Reg. Franc. 2. tit. 7. ſub num. 19. & antea Firm. lib. 8. cap. 17. Eutrop. lib. 7.

30 Vnde notandus eſt Ale. in l. 1. ſup. hoc tit. qui exiſtimabat, monetarios non eſſe eos, qui monetam cudunt, ſed aliquos qui in textrino Principis ſeruiebant, atque in eodem errore antea fuerat Coraſ. in l. 2. §. Deinde ne deeſſet magiſtratus, n. 13. D. de orig. iur. quem grauiter reprehendit Cuiac. in d. l. ſi quis ex corpore .

31 Exiſtimo præterea, monetarios, non ſolum eos dici, qui monetam cudunt, vt ſupra relati notant, ſed etiam omnes, qui ad rem monetariam pertinent, quos vulgo dicimus; *Oficiales, y obreros de la caſa de la moneda*, de quibus extat integer tit. 20. lib. 5. nouæ collect. Regiæ quorum præfecti qui hodie, *Alcaydes, y Teſoreros* nuncupantur, olim apud Imperium Romanum Triomuiri monetales erant, d. l. 2. §. deinde cum eſſet neceſſarius magiſtratus, D. de orig. iur. & de eorũ notis ſcribit Bern. Vvalter. lib. 2. miſcel. c. 6. & antiq. & nu. Renat. Copin. iã relatus, & Pancir. in comm. in Not. Occid. c. 37. de quibus nos plurima habemus, in d. tit. 20.

32 *Baſtagarij* autem (vt his iam finem imponamus) à baſtagata dicti ſunt, hoc autem verbum ſignificat onus iumentis portandarum rerum fiſcalium impoſitum: vnde baſtagarii qui huic muneri rerum fiſcalium portandarum addicti, ſunt, vt recte probat Cuiac. in l. quoad præſens, 4. inf. hoc tit. & ex Briſ. Bertuc. & Hotom. lib. 2. de verb. ſign. & nouiſſime de eorum officio, & munere, numeroque, Præpoſitis Baſtagarum Pancir. vbi ſup. cap. 41. licet aliter explicet Nebriſ. lit. B. ex Alc. ad Rub. hoc tit. exiſtimantes baſtagarios ad textrinum, & gynęcium Principis pertinere .

33 Ex quibus noto in l. ſolita. 3. ibi; *Non ad ſolicitudinem baſtagiæ*. Cod. de cohortalibus, & pr. & c. lib. 12. *baſtagæ*, non *baſtagiæ* legendum eſſe, quemadmodum obſeruauit Cuiac. in d. l. quoad præſens 4. inf. hoc tit. ex Pandectis Floren. & ex notitia Imperii Romani obſeruat Briſ. lib. 2. de verb ſig.

34 Horũ ergo omnium *murilegulorum, genaciariorum, monetariorum, & baſtagariorum* parrem conditionem, illamque ſeruilem eſſe conſtat. Alii mancipia textrini, & gynæcii Principis dicuntur, alii vero officio perpetuo addicti ſimul cum liberis, & vxoribus, in l. 1. in hac noſtra l. 3. in l. 5. in l. 6 in l. 7. in l. 8. in l. 11. in l. 12. in l. 13. & in l. 15. inf. eod. in l. nequis, 6. C. de dignit. lib. 12. explicat eleganter Connan. lib. 4. commentar. cap. 7. Vnde, cum ſeruilis eſſent conditionis, memoratiique adſcriptionis, & officiis obnoxii, quæ illis ſociabantur mulieres eorum conditionem, niſi legitime admonitæ deſiſterẽt, ſequebãtur, vt in hac l. & in d. l. edicimus

35 Secundo notanter etiam aduertendum eſt, pro harum ſimiliter conſtitutionum vera intelligentiam Imperatoris Claudii temporem Senatuſconſultum factum fuiſſe, quod Claudianum appellatum eſt, quo libera mulier addici iubebatur domino eius ſerui, cuius cõcubitus nullis denũciationibus petere deſinebat, vt memoria prodidit Tacit. li. 12. ex quo id obſeruat Cuia. in not. ad Vlp. tit. 11. §. Maxima capitis diminutio, verſ. Denunciato domina, & idem in parat. C. de S. C. Clau. toll. Myns. et Bald. in §. fin. ſchol. vlt. Inſt. de ſuc-

ceſ. ſublat. quæ fieb. per bon. vendit. & de S.C. Claud. (quo
locis nos rem hanc copioſius, & altius, quàm fecerint alij il-
luſtramus, eſſentq; omnia fere quæ ibi diximus, niſi repeti-
tio faſtidiret, inculcanda) eleganter Hotom. de Senatu cõ-
ſult. verſic. S.C. *Claudianum*. Quod tamen S.C. non Claudij
Imperatoris tempore, ſed Titi Veſpaſiani ætate factum fuiſ-
ſe magis probat, ex Sueto. Tranquil. Ant. Auguſtin. (vir in-
ter Græcos, & Latinos nemini poſtponendus) de S.C. pag.
203. Secutè etiam Tiraquel. in l. 1. connubialem, gloſſ. pri-
mæ. 1. part. num. 45. eius S.C. Veſpaſianum laudat auctorẽ,
ex eodem Suet. cap. 11. vereor tamen ne non in eiuſdem S.
C. reddenda ratione, etſi pluribus eam cõfirmet, decipiatur.
Vnde quid hacin re certum ſit, conſtituere non poſſum.
Nam Claudij Imperatoris nomine ſic appellatum fuiſſe, di-
cere nulla ratio eſt, cum ſatis conſtet S.C. non ex Impera-
torum, ſed Conſulum referentium nomine appellata fuiſ-
ſe. Locum igitur Taciti conſiderans, in quo poſt expoſitam
S.C. ſententiam, ſcribit Pallentem, quem Claudij Liber-
tum, & apud illum gratia, & auctoritate mirabili præditum
fuiſſe conſtat, edictum, ac nominatim à Claudio, reperto-
rem huius relationis, ac propterea Prætoria inſignia, & cẽ-
ties quinquagies H.S. ſententia, ſi decreta fuiſſe, venio in opi-
nionem Claudianum ex illius liberti nomine appellatum eſ-
ſe. Verba Cornelij. *Interque, inquit, refertur ad patres de pœ-
na fœminarum, quæ ſeruis coniungerentur, ſtatuiturque, vt i-
gnaro domino ad id prolapſa, in ſeruitutem ſui conſenſiſſet,
& qui nati eſſent pro libertis haberentur. Pallenti quem re-
pertorem eius relationis ediderat Cæſar Prætoria inſignia,
& centies quinquagies cenſuit Conſul deſignatus.* His autẽ
ex verbis ſcrupulus aliquis naſcitur, cum Vlp. & Iuſtin. non
aliter eam ſeruitutem addictam ſcribant, quam ſi denun-
ciante domino deſiſtere noluiſſet, ille in fragmentis d. tit.
11. *Maxima, inquit, capitis diminutio eſt, per quam & ciui-
tas, & libertas amittitur, veluti cum in cenſus aliquis ve-
nerit, aut cum mulier alieno ſeruo ſe iunxerit, denunciante
te domino, & ancilla facta fuerit ex S.C. Claudiano.* Vbi Cu-
36 iac. verſ. *denunciante*, grauiter admonet, trina denunciatio-
ne opus eſſe, denunciari etiam teſtato oportere, idq; denun-
ciari, vt ſeruo abſtineat, denunciationi ſequi prætoris, aut
præſidis ſententiam debere, repetit ad tit. C. de Senat. Conſ.
Claud. toll. & conſentiunt iam citati. Iuſtin. vero in d. lege
vnic. C. de S.C. Claud. toll. ibi: *Claudianum S.C. & omnes
eius obſeruationes, circa denunciationes, et iudicum ſenten-
tias, conquieſcere in poſterũ volumus.* Quod elegãter Theo-
phil. non indiligentem, neque contemnendum Græcum In-
ſtitutionum interpretem, olim obſeruaſſe audio, in d. §. fin.
de ſucceſſion. ſublat. & ad Senat. Conſ. Claud. hæc in verbá.
*Erat & alia per vniuerſitatem acquiſitio, quæ inuenta fuit
ex S.C. Claudiano; nam ſi libera mulier, ſerui mei amore in-
cenſa impedimento fuiſſet, quo minus frequenti, diligentiq;
eius opera, miniſterioque vterer, licebat mihi denunciatio-
nem coram ſeptem teſtibus ad eam mittere, monendo, ac iu-
bendo, vt à ſeruo meo abſtineret, ſi non parebat denunciatio-
ni primæ, nec abſtinebat, licebat, & ſecunda denunciatione
vti, & cum illa nihil de conſuetudine ſua mutabat, denun-
ciabam ei, & tertio, ſi neque tunc à ſeruo meo ſe continebat,
profitebar, ac proferebam denunciationes meas apud præto-
rem, aut præſidem, qui interlocutione ſua eam mihi in ſerui-
tutem dabat, & dominus efficiebar, non mulieris tantum, ſed
etiam omnium bonorum eius.* Hæc Theoph. Video præterea
Suet. Tranq. in Veſpaſiano ſcribere, auctorem illum ſenatuſ
fuiſſe, decernẽdi, vt quæ ſe alieno ſeruo iunxiſſet ancilla ha-
beretur. Suſpicari igitur licebit, quod Claudij tempore initi
tutum erat, id Veſpaſiani auctoritate fuiſſe comprobatum;
& à I.C. hoc totum ei S.C. attributũ, quod vetuſtius, & Clau
dij auctoritate inceptum Claudianum nominarent.
37 Ex his (ne aliquis veſtrum forſan autumet fruſtra me hæc
de S.C. Claudiani tempore, & denunciationibus retuliſſe)
iam iam verus harum legum ſenſus ſplendeſcit, qua parte
probant ingenuas mulieres, quæ ſe gynæciariis ſociauerint,
ſi, conuentæ denunciatione ſolemni ſplendorem generis
contuberniorum vilitati præferre noluiſſent, ſuorum ma-
ritorum conditione teneri, tam in hac l. ingenuæ, ibi: Con-
nentæ denunciatione ſolemni, quam in d. l. edicimus, ibi: Ea
vel legitimè admonita cõ ſentione diſcedat, exemplo enim
illius S.C. Claudiani, ſtatuunt Cæſares, vt ſi ingenuæ mu-
lieres, denunciationibus non obſtantibus, adhuc in gynæcia-
riorum, & monetariorum contubernio perſeuerauerint,
fiant monetariæ, & gynæciariæ conditionis, exemplo nem-
pè illius S.C. Claudiani, iuxta l. edicimus, 3. tit. 20. de mur.
leg. lib. 10. in Cod. Theodoſ. cuius in præſenti non meminit
Cuiac. retulit tamen in notis ad Vlp. d. verſic. Denunciante
domino, & iterum in d. tit. C. de S.C. Claud. tollen. Briſſon.
& Vetruc. lib. 3. de verb. ſign. verb. Claudianum, quam inter-
pretationem non ſunt aſſequuti ad noſtram l. & d. l. edici-
mus, inſ. eodem Tiraquel. de nobil. cap. 18. nu. 3. nec nouiſ-
ſimus Azeu. qui parùm fœliciter de horum capitum intel-
lectu ſcripſit, in d. l. 9. ſub n. 7. tit. 11. lib. 2. nouæ coll. Regiæ.
38 His tamen ſuperioribus omnibus obſtare non leuiter vi-
detur, leg. ſi liber homo 3. C. de liber. cauſ. vbi liber homo,
propter contubernium cum ancilla contractum, quamuis
præcedant domini denunciationes, non ideò magis efficitur
ſeruus, ſed adhuc liber remanet. Quam legem, etſi Accurſ.
& cæteri, in præſenti obijciant, ſolutionem tamen prætere-
39 mittunt. Eorum vero ſolutio † ferenda non eſt, qui exiſti-
marunt, d. l. ſi liber homo, procedere poſtquam S.C. Clau-
dianum fuit abrogatum, dicta lege 1. C. de Senat. Conſult.
Claud. tollen. ex qua l. 1. qui ducit ancillam ſeruus non effi-
citur, quemadmodum neque ingenua efficitur ancilla, ſi ſer-
uo nupſerit, licet antea ex illo S.C. contra eſſet, vt paulò
ante dicebamus. Vnde cum hæc noſtra l. edicimus, ad exem-
plum illius S.C. edita fuerit, vti ex dict. l. 10. tit. 20. lib. 10.
Cod. Theodoſ. manifeſtè deducitur, cuius verba in hac no-
ſtra integre non ſunt tranſcripta, ſed illa ſunt detracta, quæ
illius Senat. Conſult. mentionem faciebant, ibi: Quod ſi qua
ab hac præceptione ſtatuti noſtræ ſerenitatis abduxerit,
ea ſecundum auctoritatem S.C. Claudiani, vel legitime ad-
monita, &c. Vt argumento ſit, hanc noſtram legem eadem
auctoritate fuiſſe ſublatam hac parte: dicendum videtur, d. l.
liber homo, non ſolum iure attento loqui, ſed tamen noſtram
ante idem ius fuiſſe latam.
40 Nam etſi quod ad noſtrum textum attinet admittendum
ſit, quod cum nouioris Principis conſtitutione ſublatum
ſit Senatuſconſultum Claudianum, dict. leg. 1. C. de Senat.
Conſult. Claud. toll. d. §. fin. Inſtit. de ſucceſſ. ſublat. vbi nota-
ter Theoph. & cæteri recentiores: indeque conſequens eſſe
correctas eſſe harum legum deciſiones, vt non obſcure, ex
dict. l. 1. deſumitur, (quod nemo, omnium quos viderim, in
præſenti aduertit,) ſublatoque hodie Senat. Conſul. Clau-
diano, verberibus caſtigato ſeruo, vel adſcriptitio, eam con-
iunctionem diſſolui, aliqui filios ex ea natos liberos eſſe.
Cæterum dict. leg. ſi liber homo, ea ſolutio minime qua-
drat, quę cum Imp. Alexand. Seuerum. A. auctorem habeat,
vt vulgata ei affixa indicat epigraphe, item & conteſtatur
omnium Codicum, quos viderim auctoritas, & Volfang.
Freymo. in Syphon. iur. chronologica, pag. 328. poſt dict.
1. C. de Senat. Conſult. Claudian. coll. cuius auctor eſt Iu-
ſtinian. Imper. edici non potuit, nec poſt abrogationem illius
Senat. Conſul. promulgari, cum Alexand. Seuerus Imperat.
trecentos annos plus minuſve Iuſtinian. Imperat. præceſſe-
rit. Quippe Alexand. Seuerus imperij culmen aſcendit O-
lympiadis, 251. anno 3. qui & fuit, 975. ab Vrbe condita, ab
eiectis Regibus, 731. & à Chriſto nato 223. in cuius impe-
rij anno tertio pridie Non. Februar. Fuſco, & Dextero
Coſſ. dicta lex, liber homo facta fuit: Iuſtinian. vero anno 1.
Olympiadis, 326. imperare cœpit, & ab Vrbe condita, 1279.
eiectis Regibus, 1035. & Chriſti, 528. Itaque dict. l. ſi liber
homo, lata fuit 300. annis ante dict. l. vnic. vt ſic iam conſtet,
parum conſiderate exiſtimaſſe eos, qui eam leg. ſi liber ho-
mo, poſt abrogationem Senat. Conſul. Claudiani factam à
Iuſtiniano, editamque fuiſſe notabant.
41 Quare ego aliter rem hanc componendam eſſe cenſeo,
notans Senat. Conſult. Claudianum, item & eius pœnam,
quæ ingenuam mulierem ſerui mei contubernium denun-
tiationibus non obſtantibus ſequentem mihi addicebat, &
& eius bona, quam noſtram legem edicimus, item & l. inge-

Digitized by Google

nuç.3. ſup.hoc tit.reſpexerunt,ad liberos, & ingenuos homines antillarum conſuetudinem habentes,non extendi,vti ex his quæ ſop. de eo Senat. Conſ. retulimus ſatis conſtat, item ex illis qui eius Interpretationem, in d. §. fin. Inſt. de ſucceſſ.ſublatis,ſuot proſequuti,& alijs quorum ſupra meminimus. Cum ergo lex noſtra,& ſimilis,de ingenuis mulieribus,ſeruorum fere, vel ſaltim ſeruilis conditionis hominum contubernis ſequentibus loquutur, quæ prædicto Senat.Conſult. Claudiano puniebantur, & d.l.liber homo, de ingenuo homine, cum ancilla rem habente verba faciat; ad quem illud S.C. non ſpectabit facilis quidem ſolotio erit, ex ſuperioribus his ſatis iam nota, vt ſic tanquam oppoſitam Acc.& cæteri in præſeoti illam non obiiciant.

42 Ex hac igitur diſputatione,quod ad propoſitam quæſtionem pertinet,ſatis relinquitur(vt iam ad eam reuertamur, ne maiorem, quam par eſt, moram committamus) mulieres ſemper maritorum ſuorum conditione teneri, non vero honore vxoris,aut eius genere maritum nobilitari, ſicque ipſam vxorem, quamuis ignobilem, viro tamen nobili nuptam,gaudere omnibus,immunitatibus,prærogatiuis, & priuilegiis nobilitati conceſſis,quorum bonam partem congeſſit Otal.de nobilit.in 5.par.cap.finali,latiſſime Tiraquel. & Garc. integris etiam ſuis tractatibus de nobilitate, & in ſpecie eleganter probat dict.l. 7.tit.2.par.4.verſic. *E aun ha otra fuerza el caſamiento, que ſegun las leyes antiguas, que maguer la muger fueſſe de villanaje,ſi caſare con Rey, deuenla llamar Reyna,è ſi Conde, Condeſſa*.l.6. titul. 2.libr.4. antiq. ordinament.l.9.tit.11. lib.2.nou.collect. Reg. vti,& nuncupatim obſeruat idem Otal.d.cap.vlt.in fin.

43 Et in vxoribus Doctorum, Senatorum, item & officialium Regiæ domus, præter leges huius libri ſupra relatas, probat expreſſe l.18. tit.14.lib.6. nou.collect.Otal.dict.tract.4.par. cap. 8. latiſſime Bernard. Diaz,ad eum Salzed. regul.785.Auil.in proœm.cap.prætor ex nu.1.maxime nu. 25. Gracian.lib.Regul. iur.cap. 499.ex num.6. Mieres, de maiorat. 1.par.quæſt.51. num.34. & alii,quorum meminit Azeued. in dict.l.9.nou.collect.& poſt eum,videndus omnino(quia exactius cæteris rem proſequitur, infinitique congeſtis,diſputat,& illam præcipue quæſtionem an priuilegia Doctorum ad eorum filios tranſeant)inſignis Barboſ. in l.quis tale,ex nu.53.præcipue num.31. D.ſolut.matrim. ante hos Plaza, lib.1.de delict. cap.1.nu.23.verſic. Hinc ex eodem fonte.

44 Indeque & illud, quis priuilegium hoc inter alia nobilitati conceſſa memorabile eſt, vxorem nobilis, Doctoris, item & aliorũ perſonarũ,quibus hoc vel iure conceſſum eſt vel priuilegij loco, nę torqueri propter delicta poſſint, vt in l. Diui Marco,11.vbi Cynus,C.de quæſtionibus, in l. ſiquis Decurio.21.C.ad leg.Cornel.de falſ.in l.Seueram.10.C.de dignitat.lib.12.& late per Bartol.& cæteros. in lege 1. illius tituli lege 5. o.8.titul. 30.par.7.vbi notat Gregor. lege 4. & 5.tit.2.lib.4.antiq.ordinam.vbi ſimiliter obſeruat Perezverbo,puede ſer, colum.1370. leg. 4. & 5.titul. 2. lib. 6.nouæ collectan.Reg. niſi in crimine læſę maieſtatis, & aliis exceptis à lege 25. tit.51. lib.4.fori legum, quamuis ipſa vxor alias ignobilis ſit, quæſtionibus tamen eam ſubijci non poſſe, quia eius vir hanc habet immunitatem, vti in dictis lege mulieres.13. C.de dignit.lib.12. notat Platea,& Alciat.in lege 1.nom.5.C.de in ius vocand. Perez,in dict.l.6. verbo. Otroſi,colum.1375.verſic.Tertio ex textu, Auiles in dict. proœm.nu.27.& ocruuſe Plac.lib.1.de delict.c.1.nu 23. Azeued.in l.9.nu.7.verſic.non vero.tit. 1. lib. 2, & iterum in l.2.nu.104.tit.10.lib.8.nou.Recop.

45 Et quamuis è conuerſo ex hac noſtra l.Ingenuæ,7.l.edicim°,7.dicendum eſſet, eam mulierem, quæ viro ignobili, & popularis conditionis nupſit, licet ipſa nobilis,& ſplendidioris generis ſit, illis in caſibus in quibus ipſius maritus ignobilis ſi reus eſſet factus poſſet torqueri, quæſtionibus quoque ſubijci recte poſſe.

46 Eandemque rationem idem recipiendum in palinodię pęna (vulgo deſdezirſe,) vt quamuis ea nobilis damnari nequeat licet iniurioſa verba,ſiue cõuitia protulerit,relatis in l.2.tit.10.lib. 8.nouæ Recopil.ſinx.quam plura Plaz. in E-

pito.delict. cap.1.ex num. 6.Parlador.lib.1. rerum quotid. cap. 17.)quia mulier nupta efficitur conditionis mariti,interim dum in matrimonio durat,cum ignobili contracto, illius legis pęnæ ſubijciatur, vt nominatim docuit Parlad. dict.cap.17.num.10.& in Sciquic.differ.6.numer. 9. Salaz. lib. de vſu & conſuet. cap.1. ex num.85.& num.89. ſicque tenendum contra,Plaz.dict.c.1.n.23.& Azeu.in d.l.9.tit 11. lib.5.nou.Recop.ſub n. 7. olim docuerimus.

Longe tamen aliud nunc putamus,quoniam & ſi præter es,quæ communiter ſcribenter, pro affirmatiua ſententia, & opinione adducunt argumenta; & illud poſſit conſiderari, quod inter omnes conſtanter receptum eſt, vxorem adeo mariti conditionem ſequi, vt ſi ille ignobilis, ſit, ipſa quoque ignobilis efficiatur, & ignobilium onera ſubeat, vt latè ſup. & concludit Tiraquell. de nobilit. cap. 18. numero 16.& vltra relatos ab eo Bon. de Curt. in eodem tract.numer.185. cum ſeqq. Caſſan.in Catalog.glor. mund. 8.part. conſid.21. Bened.in cap.Raynuncius,verbo, cuidam Petro, numer.9.Sylu.Nupt.lib. 2.numer.27.& alij paſſim, à quibus nun longe eſt quod tradit Apul.libro 2. de Aſin. Aureo,ſtatim poſt principium,vbi Byrrhenam ſic loquentem inducit. *Nam & familia Plutarchi ambæ prognatæ ſumus, & eandem nutricem ſimul bibimus, & in nexu germinatis vna coaluimus,nec aliud nos præter dignitas diſcernit, quod clariſſimas illa, ego priuatas nuptias fecerimus.*

Item & illud non in realibus tantum, verum, & in perſonalibus quoque muneribus, & cauſis,vxores conditionem, & fortunam maritorum ſequi; ſic enim videmus mulierem illegitimam, & ſpuriam, ſi nubat marito legitimo, quoad omnia legitimam cenſeri,vt probat expreſſe,l.ſi quis naturalem,3.C. de natural.lib. & cum multis quos refert Tiraquell.d.cap.18. num. 2. Syl.Nuptial.ſup. & Andr.Gaill.lib. 1.de pac.public. cap.6. num.27.& quod magis ſtringit, ſic etiam videmus ignobilem mulierem marito nobili iunctam liberari à penis,quæ in perſonis ignobilium locum habent, vt nominatim aduertunt Plat.& Rebuf.num.1. in l. mulieres.C.de dignit.lib.12.per textum,& gloſ.ibi verbo vel matrem,in l.2.C. de quæſtion. vbi probatur quibus caſibus vir torqueri non poteſt, nec eius vxorem poſſe, quia vituperium vxoris, viri vituperium cenſetur, & quæ illi inferiur iniuris,huic inferri dicitur,l. ſi per impreſſionem.11. Cod. de eo quod met.cauſ.§.patitur de iniur. authent. de alienat. & emphyteu. §. œconomus. Vnde & illud conſtat quibus caſibus vir in ius vocari non poteſt,neque eius vxorem vocanda licentiam eſſe,leg.1.vbi late omnes, Codice de in ius voc.vnde quemadmodum quo ad pœnarum excuſationem viri ſplendore,& dignitate,vxor gaudet, ita è contrario, illius conditionem, quo ad impoſitionem pœnarum inſpicere deberemus,cum commodi, & incommodi æqua ſemper ſit ratio,vt probant iura vulgaria.

Deinde quia licet iura ſanguinis, & nobilitatis naturalis nullo modo videtur tolli poſſe. l.iura ſanguinis. 8. D. de regul.iuris eius tamen effectus recte per accidentalia tolluntur, & iuris ciuilis diſpoſitionibus immutantur, vt tradit gloſſ.elegans,& recepta,in §. quod autem, verbo, cognationia, Inſt. de cap. minut.quam late exornant Dec. & alij per tex. ibi in l. pacta quę contra, C.de pact. & in optimo propoſito plures,quos refert Gotiert.in l.nemo poteſt, nu. 548.D.de leg.1.& Coſta, lib. 1.variar.ambigu.cap. 30.vnde videmus nobilem renuntiantem priuilegio ne pro debito capi poſſit, & in carcerem duci, eo priuilegio non iuuari,vt contra alios defendunt,& ita ſæpe iudicatum fuiſſe tradunt Gregor.Lopez,in l.34.tit.fin.part.7. verbo, de ſangre, Horoſc.in d.l. ius agnationis,column. 1.Couarruu. in cap. quamuis 2.part. num. 5.verſic.hinc ſane Otalora, de nobilitat.2. part.§.9. num. 8. & poſt longam diſputationem Baeza de inope debit.cap.16.à nu.37.Garc.(qui effectu à nobilitate diſtinguit)de nobilit. gloſſ. 6.num.18. & 19. & plurimi quos nouiſſime refert Zauall.pract.common.quæſt.688. vnde nihil erat cur vxor, quæ nubendo ignobili, & plebeio ſuæ nobilitati renunciaſſe videtur,eius effectus amplius prętendere vellet.

Denique,quia & ſi demus pactis, & conuentionibus na-

tiuæ nobilitati renunciari non poſſe, neque eius priuilegia
remitti, vt contra ſup. dictos auctores tenent Ciſ enc. in l.
79. Taur. columo. 1. verſic. quarto dubitatur, Gomez, in ea-
dem leg. num. 3. Dueñas, reg. 190. num. 4. & 5. Couarrou.
lib. 2. variar. cap. 1. num. 7. Auend. in dictiõ. verbo, caual-
lero, & alijs plures relati à Zauall. vbi ſupra, ex num. 3. qui
in hac partem magis inclinat, pro qua ego præter omnes ſo-
leo expendere inſignem doctrinam Ludouic. Rom. & alio-
rum quos ipſe refert ſingul. 172. & Felin. in cap. ſiquis teſtiũ
de teſtibus, qui defendunt non poſſe renunciari priuilegio,
l. ad perſonas. 15. D. de iur. iur. l. 22. tit. 11 part. 3. Attamen
quando non ſimplici pacto renuntiatur nobilitati, & eius
effectibus, ſed aliquis actus celebratur, ex quo in conſequẽ-
tiam iuxta legum ſanctiones nobilitas perditur, tunc nulla
dubitatio eſt, quin ſe quis nobilitatis priuilegijs iuuare non
poſſit, vt conſtat ea ſequentibus exemplis. Primo in eo qui
conduxit regia vectigalia, qui etſi nobilis ſit, ex ipſa condu-
ctione, & in eius conſequentiam capi pro debito poteſt, &
nobilitatis priuilegio vti non poteſt, vt expreſſe cautum eſt,
in l. 4. tit. 2. lib. 6. Recop. Secundo in homine libero, qui li-
cet pacto ſe in alterius mancipium, & ſeruitutem dare non
poſſit, l. homo liber. cum vulgaris, D. ad l. Aquil. tamen ſi ob
pretium participandum ſe ſolemniter venundare paſſus ſit,
ſeruus manet, & ad natales etiam manumiſſus non redit,
lege homo liber D. de ſtat. homin. leg. cum pacto. 40. D. de
lib. cauſ. quod idem pari ratione contigebat in debitore, qui
ea antiquo iure huius regni creditoribus, vt ſeruus, addice-
batur, vt obſeruat Baeza, d. tract. de inop. debitor. cap. 1. &
nominatim in optimo propoſito, Quesada, libro ſingular.
quæſtion. cap. 8. numer. 6. ergo eodem modo vxor nuben-
do ignobili, licet daremus, non potuiſſet pacto renuntiare
ſuæ nobilitati, & eius priuilegijs, potuit tamen in conſe-
quentiam eam amittere: ſciebat enim, vel ſcire debebat na-
tiuam ſuam nobilitatem ex mariti conditione obſcurari, &
diminui poſſe. d. l. ingenuæ, & d. l. edicimus, vbi Bald. nota-
uit, quod huiuſmodi mulier nobilis, quæ ſe maritis ignobi-
libus ſociat, perdit generis ſplendorem, & natiuam nobili-
tatem, & decus amittit, quod latiſſimè etiam proſequitur
Tiraquel. in l. 1. connub. ex nu. 18. Atque ita hanc partem,
licet non ita fulcitã, tenuerunt Pal. & Salaz. in locis iam re-
latis, & iterum idem Pal. in Seiq. diſſer. 6. nu. 9.

His tamen non obſtantibus negatiua pars verior, & æ-
quior videtur, & ſequentibus fundatur rationibus.

Prima, quod licèt quoad patrimonij onera, mulieris no-
bilitas, ex mariti conditione obſcuretur, quoad perſonam
vero, nulla id lege cautum eſt, vt pœnis ignobilium afficia-
tur, vt conſtat ex dictis iuribus.

Secundo, quia licet in fauorabilibus, quæ marito nobili
tribuuntur priuilegiã, eadem, & vxori tribuantur, etiam ſi
ſit ignobilis, vt conſtat ex late ſupra traditis, non tamen idẽ
dici oportet in pœnalibus, *cum odia reſtringi, &c.* nec quo-
ad ea quæ pœnam continent, debet vxor eadem perſona
cum marito reputari.

Tertio facit, quod cum in pęnis imponendis ſemper per-
ſone quæ delinquunt inſpiciantur, neque aliorum habea-
tur conſideratio, l. Sancimus, C. de pœn. maritus, licet ſit ple-
beius, nihil poteſt obſtare vxori, neque illa debet quominus
vtatur nobilitate ſua, alterius odio prægrauari, præſertim in
illis quæ non ab ipſo accepit, ſed à genere, à ciuitate, à rerũ
natura, vt alias dicitur in l. 3. D. de interd. & releg.

Quarto facit, quia licet ex iuris diſpoſitione viri fortunæ
vxorem afficiat, cum tamen in pœnalibus perſonæ non ciui-
liter, ſed naturaliter inſpiciantur, & deſignentur, non debet
mulier ſuo priuati argumen. l. tutelas, D. de cap. minut. ver-
ſic. ex nouis, vbi inquit Conſ non obſtare capitis minutio-
nem filio, vel matri, qui ſuccedunt ex Senatus Cõſultis, quia
Senatus conſulta deferunt hæreditates per nomina natura-
lia, facit in ſimili, l. ſi hos accuſare, 12. §. item nec lex, D. de
accuſation. & in noſtris terminis vltra relatos, ab Azeued.
tenent hanc ſententiam Bal. & Alex. quos refert, & ſequitur
Tiraq. d. cap. 18. nu. 42.

47 Quæ omnia, licet omni dubio procul ſic ſint admittenda,
ſemperque ſit docendum vxorem mariti ſui conditione te-
neri, aliquando tamen aliud obſeruatur, vt vir vxoris nobili-
tate illuſtretur, paucis tamen in caſibus, vt in mulieribus de-
ſcendentibus à virgine illa Antona Garcia, quibus priuile-
gii loco datum eſt à Regibus Hiſpaniæ, vt qui eas vxores du-
xerint immunitate gaudeant, & à collectarum, & vectiga-
lium tributis ſint exempti, & immunes, vti habetur in l. 31.
cum 2. ſeq. tit. 18. lib. 9. nouæ collect. & nominatim tradunt
Didac. Perez ad l. 6. gloſ. *que ſea hy o dalgo*, tit. 2. lib. 4. anti-
qui ordinam. Otalor. tractat. de nob. 4. par. cap. 5. num. 19. &
Garcia, eodem tract. gloſſ. 1. §. 1. nu. 33. Azeued. in d. l. 9. n. 8.
Ignatius Laſſart. lib. de dec. vend. c. 8. num. 93.
48 Item & hic Salmanticæ in mulieribus, quæ dicuntur, lina-
ges, ſeu de los linagies, quarum collegio communitati, item
& ſingulis perſonis inter alia priuilegia, quæ eis fuere olim
conceſſa, & hoc eſt, quod qui cum eis matrimonium contra-
xerint, tanquam nobiles in molis habeantur, quod quidem
(vt aiunt) in viridi obſeruantia eſt. Cuius priuilegii memi-
nit Otalor. 5. part. cap. 8. num. 1. Didac. Perez, in l. 6. tit. 2.
lib. 4. ord. col. 1379. Azeued. in l. 9. num. 8. in fin. tit. 1. 2. lib. 2.
49 nouæ Recopilat. Idem † & plurimi, & noſtrates, & exteri
admittunt in illis, qui vxorem duxerint Reginam, Ducem
Marchionem, aut Comitem, vt etſi ipſi eadem dignitate an-
tea non gaudeant, propter matrimonium tamen Reges,
Duces, Marchiones, & Comites appellantur; quod notanter
in Regina admiſit Bald. in cap. ſignificauit. 36. numero 3.
extra, de reſcript. licet enim Regina nubens plebeio, non
eum Regem faciat quia alias eſſent duo Reges, vnde iura-
mentum fidelitatis; & homagium quod præſtatur, per re-
gnum debet præſtari Reginæ, & non Regio marito ſuo, vti
Neuizan. ſcripſit, conſ. 40. n. 2. & obſeruat Auil. in d. proœm.
n. 14. item & quia regnum non poteſt alienari, neque in do-
tem dari, tamen coroſ. at hoc caſu vir radijs vxores.
50 Pro qua ſententia adducit Bald. l. vn. ibi; Quos noſtris
lateris comitatus illuſtrat. C. de præpoſ. labor lib. 12. cum v-
tique nulla maior ſit lateritas, quam viri, & vxoris, qui con-
ſortio efficiuntur vna caro, ſequitur Dec. in l. 1. paulo ante
fin. vbi etiam & Alc. verb. vxori, C. de edend. F. Purpur. in
rub. eodem tit. colum. 2. Tiraquel. de nobil. cap. 18. num. 39.
late Paz in proœm. ll. Taur. ex num. 3. ad 20. & Auilem loco
iam citato, ex n. 1. ad 26.
51 Quæ ſententia, etſi apud alios in opinione ſit, apud nos
tamen iure noſtro Regio Hiſpano indubitabilis eſt, ex l. 9.
tit. 1. par. 2. vbi expreſſe id eſt conſtitutum, eum qui Regi-
nam vxorem duxit, Regem ſimiliter eſſe appellandum, ibi:
*La tercera razon es por caſamiento, y eſto es quando alguno
caſa con dueña, que es heredera del reyno, que maguer no ve-
ga de linage de Reyes, puede llamarſe, Rey, deſpues que fuere
caſado con ella*, vbi recte cum alijs obſeruat Gregor. Lopez
verb. llamar. Quinimo eo caſu, etiam Regni adminiſtratio-
nem, matrimonio cõtractu Regem habere notabat Rub. in
tractat. retent. Reg. Nauarr. 5. par. § 5. arg. d. l. 9. ibi *Verda-
deramente es llamado Rey aquel, que con derecho gana el ſe-
ñorio del Reyno*, coniunctis verbis ſupra proximè relatis, ibi
la tercera, &c. enumerans enim lex quibus modis quis Re-
gni dominium nanciſcatur, & contractum matrimonij re-
cenſet, quo vir Regni ſaltim adminiſtrationem adipiſcitur:
Inducit etiam, l. 3. ibi; *E ſi fuere ſu fija que ſea caſada*, tit.
15. par. 2. quæ lex per argumentum à contrario, inſinuare
videtur, nupta Regina, regni adminiſtrationem ad maritum
pertinere, cum ceſſet tutela, vel curat & quamuis Gregor.
Lop. in d. l. 6. gloſſ. 4. ad fin. Regnum Catholicorum ſæculo,
& ætate, aliter ordinatum, fuiſſe referat, & adminiſtratio-
nem Regni ad Reginam tantum de iure ſpectare. Palacios
Rub. opinio magis mihi probatur, qui video non paucas le-
ges, conſtitutiones, & priuilegia ab eis facta, & conceſſa id
probare, vt communis eis Regni gubernatio fuerit, vti in
52 dict. l. Part. ſatis probatur. † Quæ etſi non extaret idem ho-
die, conſuetudine admittendum eſſet, cum & Catholicus
Rex Ferdinandus, qui Reginę noſtræ Eliſabeth nupſit, item
Chriſtianiſſimus Rex Philippus Primus, qui Reginam Ioã-
nam vxorem habuit Hiſpaniæ Reges fuerint cognominati,
cum antea ille Aragonum tantum, hic vero Archidux
Auſtriæ eſſet, qui duo actus cum publici, & notorij, non

ſolum

Digitized by Google

ſolùm populo, verùm & toto Regno fuerint, conſuetudi-
nē induxiſſe non dubiū eſt, iuxta ea quæ latè notantur per
Bart.Iaſ.& alios,in l. de quibus, D. de legib. vnde, & alij
qui vxores Reginas duxerint, Reges dici proculdubio po-
terunt, quod merito matrimonij conſortio, & cōiunctioni
tributum eſt, vt adducto loco tradit Auiles.num. 15.

53 In inferioribus autem à Rege, vt Ducibus, Marchionibus
& Comitibus, etſi hoc ipſum admiſſum ſit vt vir ex his no-
bilis efficiatur, & vt tunc non ſolùm non amittat vxor nobi-
litatem ſi nubat plebeio, verùm & ipſius vir nobilis efficia-
tur, maximè ſi ea dignitas in dotem data fuerit, ſicque te-
nuerit Raynet. non infimi nominis I.C. in tract. de nobil.in
16.q.5.quæſtionis principalis, item & Tiraqu l. dict. cap.
18.n. 40. id tamen non eſt tam verum, iuris auctoritate,
quàm confectum ex capite, & ingenio Doctorum, vt bene
aduertit Hoſtienſ.in cap. Raynutius, verb. de Clero, de te-
ſtam. docens, ex facto, & conſuetudine, non de iure introdu-
ctum fuiſſe, etenim propter matrimonium cum quacunque
contractum, vxor efficitur de familia viri, non autem vir
de familia vxoris, cuius caput ſemper eſt maritus, l. pronun-
ciatio. 195.§ familiæ, D. de verbor ſign. Nec poſſunt ita de-
torqueri generales deciſiones legū ſupra dictarum, niſi alia
lege, vel priuilegio nominatim ita proſpectum fuerit, vti
54 in caſibus ſuprarelatis. An autem † conſuetudine, ſtatuto, vel
priuilegio effici id poſſit ſic, vt quis vxoris nobilitate illuſtre
tur, & eius ſplendoris radijs coruſcet, quamuis aliqui con-
trouertant, dubium tamen non eſt, vt notanter docet Bart.
in dict.l. 1. numer. 50. & numer 62 vbi Plat.col.3.C.de dig-
nit.lib. 12. Afflict.in cap. 1. quis dicatur Dux, vel Marchio in
vſibus feud. Dec.in cap nouit, nu. 37. de iudic. & cum alijs
Tiraq.de nobil.cap. 10.ea num. 1. & cap. 18. num. 21.

55 Igitur ex his quæ ſuperius retulimus ſatis conſtat (paucis
in caſibus exceptis, quorum paulo ante meminimus) vxo-
rem mariti ſui conditione teneri, quod nō tantū matrimo-
nio conſtante erit admittendum, ſed & vxore vidua iam
facta, in memoria priſtini, & antecti matrimonij, arg. l. de
Decurione. 24. ibi; In memoriam prioris dignitatis, D. de
Decurion. & magis ex l. vlt. ibi: ſiue in priori matrimonio
permanere voluerit, C. de bon. matern. vbi aliquo ex con-
iugibus defuncto, ſuperſtes dum matrimonium ſecundum
non celebrat, intelligitur durare in anteacto matrimonio,
& ideo mulier ignobilis, quæ nobili Senatori, aut Doctori
nupſit, mortuo marito, eiſdem gaudebit priuilegijs, vt ſa-
tis probat, l. vlt. C. de incol. lib. 10. & in l. mulieres. 13. C. de
dignitat. li. 12 ibi; Dum viro viliorís conditionis non nupſe-
rit, vbi latiſſime proſequuntur Bartol. Platea, Pen. & reli-
56 qui. Pro quibus † eſt expreſſa deciſio Pauli, lib. 5. ſenten-
tiar. in l. filius. 22.§ viduæ, D. ad municipal. & de incol. his
verbis. *Vidua mulier amiſſi mariti domicilium retinet, exem-
plo clariſſimæ perſonę per maritum factæ, ſed vtrumque
alijs interuenientibus nuptijs permutatur*, docet Bar. in l. fin.
n. 2. vbi & alij, C. de verbor ſignif. c. latiſſimè Otalor. de no-
bilit. 5. part. cap. 8. per tot. Tiraquel. dict. cap. 18. num. 38.
Garc. illo eodem tract. gloſſ. 1. §. 1. num. 4. Pinel. in dict. l. fin.
num 4. C. de bon. matern. Azeued. in dict. leg. 9. vbi multa
adducit. tit. 1. lib 2. nou. collect. Reg. Paz. in proœmio leg.
Tau. num. 6. Auiles, vbi ſup. numer. 31. & qui elegantem
diſtinctionem hac in re ex alijs tradit, omnino videndus,
Barboſ. in l quia tale, num. 25. D. ſolut. matrimonio, & qui
illum videre potuit Cabed. Deciſion. Portug. par. deciſ 98.
eſt expreſſus text. qui generaliter id docet, in leg. 7. verſ. E-
aū deſpues que fuere muerto ſu marido la llamarà aſſi, ſi nō
caſare con otro de menor guiſa, tit. 2. part. 4. & in vxoribus
nobilium factis viduis, & in viduis Senatorum, ſiue officia
lium Regiæ domus probat l. 18. ibi. Y deſpues de ſu vida re-
guarde a las mugeres legitimas de ellos, tit. 3. lib. 6. nou. col-
lect. Reg. & in vxoribus monetariorum, ſiue officialium do-
mus monetariæ, l. 2. ibi, *Y que à las dueñas viudas que fueſ-
ſen mugeres de monederos*, tit. 20. lib. 5. nou. Recop. l. 25 ibi;
*Mando que à las viudas mudas mugeres de hijoſdalgo y por
declararſe, que deuen gozar del priuilegio de ſu marido y no*
los llenen nada, dict. tit. li. 1. nou. Recopil. & apud Luſitanos
57 lex Regia li. 2. t. 43. ad fin. Et inde Senatus † Pariſienſis de-

Antony Pichard Pract. Inſtit.

creuit referente Pet. Coſtal. in dict. leg. fœminæ, D. de Se-
nator. vxorem barbitonſoris examinati factam viduā, poſſe
exercere officium per miniſtros, & famulos idoneos, qua-
muis non eſſent miniſtros, iuxt. l. 2. tit. 16. l. 1 tit. 17. lib. 3 noui
ordin. quam Senatus auctoritatem, & ſententiam, nouiſſimè
defendit Azeued. in paraph. ad titul. 17. libr. 3. nou. Recopil.
contra Fr. Auil. in dict. proœm. ſup. num. 18. Senatum im-
probantem; quod idem & in viduis relictis Conſiliariorū
Parlamenti, & Auditorum Cameræ, vt ſcilicet non com-
pellantur conferre quid in ſubſidijs, quemadmodū nec du-
rante matrimonio conferebant, Senatus Delphinalis decre-
uit, referente Guid. Pap. deciſ. 379 generaliterque id l. Gal-
lica ſtatutum fuiſſe, vt viduæ maritorum priuilegia reti-
neant, Henrici. II. conſtitutione edita, anno 1548. retulit P.
Matthæus ad deciſ Guidon. iam relatam. Quæ obſeruatio
58 elegantī † quidem iuris ratione fundatur: nā quando ali-
cui ſemel acquiſitum fuit ius ea perſona alterius, etſi illa
perſona deficiat, poſtquam ſemel competit, perpetuo
durat, leg. illud 4 §. ſi quis eum, & magis in l. ſi poſt mortem.
50. §. Iu qui propter alias, ibi. Cum enim ſemel beneficio al-
lorum, ad id beneficium fuerint admiſſi, iam nō curant pe-
tant illi, nec ne bonorū poſſeſſionē, D. de bonor. poſſeſ-
ſion. contra tabulas. Vnde rectè vxores, quibus ſemel lib.
fuit conceſſū, vt maritorū nobilitatis priuilegijs gauderent
etſi illi deficiant, durante viduitate, eodem iure fungentur.

59 Sicuti è contrario, idem erit etiam admittendum, quo
caſu vxor nobilis plebeio, cui ignobili marito nupſit, vt vi-
dua facta perſeuerare cogatur, in infima illa conditione In
qua fuit conſtante matrimonio, nec per viduitatem recu-
peret priuilegia generi, & ſanguini conceſſa, quod non ob-
ſcurè deducitur ex hac noſtra l. edicimus, ibi: Non ambigat
ſe ſibi, & liberis præiudicaturam, & argumento à contrario
ſenſu (quod in iure efficaciſſimum eſt, ea leg. 1. §. huius
rei, D. de offic. eius cui mand. eſt iuriſd quam multis exor-
nauimus in diſputatione de mora, numer. 131.) argum.
dict. l. fœminæ. D. de Sen. ſuprout induxit Guid. Pap. deciſ.
349. & deciſ. 380 vbi etiam citat Accurſ. in leg. cum te. co.
gloſſ. 1. C. de nup. & expendit dict. l. mulieres. 13. C. de dign.
& C. de incol. in hoc vol. quibus rationibus motus Senatus
Delphinalis referente Guid. deciſ 349. & deciſ. 380. pronū-
ciauit, mulierem genere nobilem viduam relictam vir
ignobilis, poſſe compelli ad ſolutionem collectarum, &
tributorū, quibus maritus tenebatur, & erat obnoxius prop-
ter generis ignobilitatem, quam mulierem contraxiſſe in-
telligitur propter matrimoniū ex hoc noſtro text. & d. l. in
genuæ. 3 quam Senatus auctoritatem retulit And. Tiraq.
de nobilit. cap. 18. nu. 38 & P. Coſtal. in d. l. fœminæ. Qui ta-
men omnes magis debuerunt moueri ex eadem illa noſtra
l. edicimus ibi. ſibi & liberis præiudicaturam, cuius ipſi mē-
tionem non faciunt. Hancque opinionem iure communi
veriſſimam eſſe contendo.

60 Iure verò noſtro Hiſpano expeditum eſt, marito ignobili
viduam nobilem recuperare ſuam priſtinā dignitatem, &
antiquum nitorem, & collectorum, ſed tributorum colle-
ctione liberari, à quibus immunitatem conſequitur, propter
generis ſplendorum. Sic nuncupatim probat l. 6. tit. 2 lib. 4.
antiq. ord. hodie l. 9. tit. 11. lib 2. nou. collect. ibi; *Y ſi la mu-
ger hija dalgo caſare con hombre que no ſea hidalgo, man-
damos que peche mientras viuiere ſu marido, Pero ſi mu-
riere el marido, deſpues de ſu muerte goze como hija dalgo*

61 Vbi doctè aduertit Azeue n. 9 Quibus ablenciumſ eſt, &
ex correlatiuorū ratione, & natura, quod illis in caſibus in
quibus mariti ignobiles vxoribus nobilibus illuſtrantur,
quos ſupra ex n. 47. retulimus, & in Reges, Duces, Marchio-
nes, & Comites, qui propter matrimoniū, Reges, Duces, Mar
chiones, & Comites facti ſunt, mortua vxore eadem digni-
tate eos gaudere debere, vt adhuc in eis illuſtret honor, &
ſplendor propter matrimoniū adeptus, arg. ſūd l. ſi poſt mor
tē. 10. §. fin. D. de bon. poſſeſſ. contratabo, quod quotidie ob-
ſeruari in illis qui vxores duxerunt deſcendentes ab An-
tonio Garcia, & vidui ſūt facti, reſoluit Ioan. Garc. d. tracta.
de nob gloſſ. 1. §. 1. num. 4 ſ. vnde Reges, Marchiones, &
Comites, qui vxores duxerint. Reginam, Duciſſam, Mar-

chioniſſam, aut Comitiſſam, vxore mortua gaudebant illis honoribus, & titulis quibus ante fruebantur. *Y aſſi ſe les podra tratar de Mageſtad, o Señoria por palabra, y eſcrito*, quæ eſt notabilis declaratio ad nouam pragmaticam *de las corteſias*, à domino noſtro Rege Philippo II. editam anno 1588. Octauo Idus Octobres. quamuis enim F. Auiles præcitato loco nu. 11. in Rege id tantum admittat, propter d. l. 9. tit. 1. par. 2. Hoſtienſ. tamen in d. c. Raynon. verbo, de Clera, de teſtam. non ſolum in Rege, ſed & in alijs generali conſuetudine vniuerſaliter recipiendum eſſe probat, ſequitur Tiraquell. in d. c. 18. nu. 40. Ioan. Garc. dict. §. 1. num. 45.

62 Superiori tamen illi obſeruationi, qua notamus viduam nobilis, priuilegiis nobilitati conceſſis gaudere debere, in priſtini, & anteacti matrimonii memoriam, omnino eſt addendum. Quod & eleganter obſeruat Roman. in l. 1. §. ſi vir. D. ad Syllanian. limitandam eſſe in vidua inhoneſte viuente, quæ talia priuilegia non habebit, per l. his ſolis. 7. verſic. de cœteris, C. de reuocat. donation. quod vt receptiſſimum tradit Alexand. in l. eum quædam puella, numer. 9 D. de iuriſd. omn. iudic. Hippolyt. in l. vn. num. 55. C. de raptu virgin. infiniti adducti à Tiraquell. dict. cap. 18. num. 13. & 14. Auiles, in dict. procem. num. 36. Pinel. in dict. l. fin. vbi Alexand. in addition. ad Bartol. C. de bon. matern. Ioann. Gracian. reg. 497. num 6. Azeued. in dicta l. 9. num. 5. tit. 11. lib 2. nou. Recopilationis, vbi eſt textus expreſſus, ibi: *Y otroſi, à las que huuieren ſido mugeres de hijos dalgo, y manutuieren deſpues caſtidad*, & in dicta lege 18. ibi: *Y deſpues de ſu vida ſe guarde à las mugeres legitimas de ellos, no caſando, y manteniendo caſtidad*, tit. 14. lib. 6. nouæ Recopilation. quod apud nos omni dubio procul erit obſeruandum, propter

63 dictas leges Regias: † quamuis Fulgoſ. in puncto iuris contrarium verius crediderit, aſſerens priuilegium viduarum etiam inhoneſtis non denegandum. quod in dict. l. eum quędam puella, ſequi videtur Decius, nu. 13, cuius opinio vt non omnino reiiciatur poſſet diſtingui inter famoſam palam inhoneſtam, & eam, quæ non omnino caſte viuit, illa enim notoriè indigna non ſine offenſione reipublicæ priuilegiis frueretur, de hac autem conſultius eſt inquirere, poteſtque id iuuari ex doctrina gl. indiſtinguentis inter publicum, & occultum, in l. cum lege, in fin. verb. putant. D. de teſtamen. quam ſingularem dicit Imol. ibi Bald in l. 1. col. 1. ad fin. C. de ſen ent Felin. in cap. teſtimonium. nu. 19. de teſtibus, idem Bald. in l. 1. C. de ſecund. nupt. Lanf. de Orian. in cap. quoniam contra falſam, verbo, exceptiones, in fin. de probation. Iaſ. l. 1. num. 3 C. de teſtam. * Relinquitur ergo ex his iuris indubitati eſſe, viduam, honeſte tamen viuentem, prioris mariti priuilegiis frui, eiuſque foro gaudere. Eſt tamen ea infrequens quæſtio, & quæ apud inferiora, & ſuprema etiam tribunalia agitatur valde. Quis iudex de qualitate huius iuriſdictionis cognoſcere debeat? Nunc à ſeculare in ciuili, vel criminali cauſa, procedi contra viduam, & eius bona, à iudice autem priuilegii aduerſus ſecularem inhibitorias literas decretas, ne vlterius is in cauſa cognoſcat, & ſi forſan Eccleſiaſticus ſit iudex (vt apud nos Salmanticenſes, penes quos ex iure & conſuetudine Doctorum aliorumque ſcholarium vxores, etiam viduæ, maritorum priuilegiis, & foro gaudent) excommunicationis contra illum ſententiam latam, donec cauſa ei remittatur, cuius iudicis ea in re cognitio ſit, ſi ſecularis forſan ad ſe pertinere contendat, eo quod vidua inhoneſte viuat, Eccleſiaſticus ſuam de ea re cognitionem eſſe. Verior ſententia eſt priuilegii iudicem ea de re cognituram, ex his, quæ nominatim in propoſito ſcribit Couarr. pract. cap. 33 ex num. 1. Petr. Surdus, conſil. 286. num. 10. volum. 2. Rota, in nouiſ. deciſ. 3. Petr. Caualius, q crim, cap. 60. num. 11. quibus fauet reg. tex. in l. ſiquia ea aliena, vbi nuncupatim poſt alios ſcribit Barboſa, ex num. 111. idem in l. 2. §. legatis, num. 116. C. de iudiciis, Rebuff. de priuileg. ſcholarium, priuileg. 179. Curc. Iunior, conſil. 124. & ſunt iura expreſſa, in l. 2. D. ſiquis in ius vocatus non ierit, in lege præſcriptione. C. ſi contra ius, vel vtilit. publ. in cap. ſuper literis, vbi gloſſa, verbo, niſi de reſcriptis, Clem. 1. eod. tit. & in c. cum parati, de appellat. Sicque iudicatum fuit in cauſa Dominæ Hieronymæ de Miño, incolæ Salmanticenſis, viduæ quondam Doctoris Marci Diaz Primarii iuris ciuilis anteceſſoris, cum per viam querelæ, & violentiæ ad Pincianum ſenatum traducta. Decreuerunt enim Domini (ſcilicet de vna ad aliam Aulam remiſis) me inter eos ſuffragium ferente ſcholaſticum iudicem vim non facere, in non deferendo appellationi iudicis ſecularis, cauſam ſcholaſtico remittendam decernentes, die nona Nouembris, anno 1626.

64 Item & præterea eſt hac in re notandum, viduam quæ ſecundo nubit priuilegia ex perſona prioris mariti ſibi conceſſa, & communicata amittere, maximè ſi ſecundus vir inferioris dignitatis ſit, quod expreſsè probat, d. l. mulieres, 9. C. de incol. & C. de dignit. in hoc vol. ibi: *Si autem minoris ordinis virum, poſtea forſita fuerint, priore dignitate priuatæ poſterioris mariti, ſequentur conditionem*, d. l. 7. tit. 2. par. 4. ibi: *E aun deſpues que fuere muerto ſu marido, la llamaran anſi, ſi non caſare con otro de menor guiſa*, in d. l. 9. ibi: *Deſpues de ſu muerte goze como hija dalgo, ſaluo ſi caſare otra vez con hombre que no ſea hidalgo*, tit. 11. lib. 2. nouæ collect. vbi Azeu. nu. 6 F. Auil. in d. procem. nu. 36. Matienz. ad l. 3. tit. 1. lib. 5. nou. Recop. gl. 2. nu 5. ante quos, ſic etiam voluit Bar. in l. quoties, C. de priuil. ſch. lib. 12. & in l. fœminæ, C. de ſecund. nupt. Felin. vbi Abb. Barbat. & cæteri Doctores, c. ex parte, 13. de foro comp. & cum Ioann. de Garron. qui plures adducit in rub. C. de ſecund. nupt. tit. de pœn. ſec. nubent. pœn. 4. hanc dixit communem ſententiam Corſet. in tract. de poteſt. Regis, q. 29 nu. 50. in fin.

65 Nec huic ſententiæ aliquid obeſt, quod populariter obiici poſſet, eas leges quæ mulieribus ſecundo nubentibus huiuſmodi priuilegia interdicunt nullas eſſe, vt quæ matrimonia, & nuptias remorantur, & impediunt, quæ ab omni impedimento liberæ eſſe debent, cap. requiſiuit. 17. cap. Gemma. 29 de ſponſ. l. Titia, 134. in fin. D. de verb. oblig. lege 39. tit. 11. par. 5. cum alijs relatis à Couarruu. in 4. 2. par. c. 3. §. 7. nu. 5. quia in eis publica vertatur vtilitas, arg. l. 1. D. ſolut. matr. l. hoc modo, 64. in fin. D. de cond. & dem. l. 1. verſic. & generaliter, D. de vent. in poſſ. mitt. l. cum ratio. 11. §. ſi plures, D. de part. quæ filijs damn. præſt. (alias l. 7. D. de bonis damn. l. in bello. 12. §. medio tempore, D. de capt. l. 2. D. de iur. dot. l. 2. prope fin. C. de ind. vidui. toll. & ſolo conſenſu perficiuntur, l. nuptias, 31. D. de reg. iur. cap. 1. cap. cum in. cum, cap. tuæ, cap. tua de ſponſ. cap. ſufficiat, cap. ſic quippe. 27, q. 2. c. tuas, de ſponſ. duor. Adeo vt neque ſummus Pontifex poſſit contra legem, qua caueatur matrimonium, quandoque ſine conſenſu conſtitui, quia quatenus matrimonium contractus eſt, & conſenſum exigit, l. 1. §. adeo, D. de pact. l. 2. de contra. empt. l. contractu 2. cum ſeq. D. de obl. & act. exornat Couarr. in 4. 2. par c. 2. §. 2. ex nu. 1. Matien. in Rubr. tit. 1. gl. vn. ex nu. 59 qui multa adducit lib. 5. nouæ Recop. Vnde enim ſuperiores leges quibus cautum eſt, viduas mulieres, quæ ſecundas nuptias ineunt, honores à priori matrimonio habitos amittere, nuptijs impedimento ſint, reſpuendas eſſe videbatur.

66 Nam & ego reſpondebo, quod etſi verum ſit, licere mulieribus nouiori iure Regio, & Pontificio, ſecundas contrahere nuptias, ex Apoſtolo 1. ad Corinth. c. 7. c. Euphemium 2. q. 3. c. pen. & vlt. de ſecund. nupt. l. 3. tit. 12. par. 4. l. 5. tit. 1. lib. 5. ordin. l. 3. tit. 1. lib. 5. nou. Recop vbi late Matien. & Azeued. Bart. & alij, in l. 1. & ſeq. C. de ſecun. nup. Corn. conſil. 21. col. 3. volum. 1. latè Ioann. de Garro. in d. l. 1. Conn. lib. 8. comm. cap. 7. num. 4. Coral. lib. 3. miſcell. cap. 1. num. 6. Couar. in 4. 2. par. cap. 3. § 9. num. 4. Hoc tamen lucrum,

67 † ſeu priuilegium viduis a lege conceſſum, propter matrimonium præcedens, ideo propter ſecundas amittitur nuptias, quia ceſſat ratio quare conceſſum fuit priuilegium, quippe ceſſat matrimonium morte viri; ceſſat etiam fictio iuris qua matrimonium durare fingebatur, propter viduitatem ad conſeruationem honoris vxori quæſiti ex perſona viri, vt in d. l. fin. C. de bon. mat.

68 Vnde non mirum ſi priuilegium ceſſet cauſa eius ceſſante, vt in l. Athletæ. §. 1. l. Geometræ, & l. idem Vlpian. D. de excuſat. tut. l. Titia Sæio, §. vſuras, D. de leg. 2. l. filius a patre, §. 1. vbi Imol. Alex. Aret. & l. ſ. D. de liber. & poſth. cum alijs quæ adduxit Tiraquel. tractat. ceſſante cauſa, 1. par. nu. 203.

Digitized by Google

203. & ſequent. mutatione enim perſonæ, quæ eſt imme-
diata cauſa priuilegii, mutatur, & proinde, extinguitur pri-
uilegium, l. Paulus, vbi notanter Bart. D. de acquir. here-
dit. l. licitatio. §. vlt. D. de Publican. l. vn. C. de impon. lucrat.
deſcrip. lib. 10. quorum iurium argumento ſic expendit Bal.
in rubr. quæſt. 4. C. de vſur. & cum aliis Tiraq. proxime re-
latus, num. 210. Vnde hæc dici non poteſt pœna, & quamuis
pœna improprie dicatur, neque iure Pontificio eſt antiqua-
ta, quia non in pœnam ſecundo nubentium eſt fictum, ſed
ex natura contractus matrimonii eſt, vt vxor viri ſui condi-
tione teneatur, ex noſtris legibus, & ijs, quæ late ſupra retu-
limus. Alia limitationes ſuperioris illius ſententiæ, quam ſu-
pra num. 53. deduximus, ex d. l. filii. 22. §. vidua, D. ad muni-
cip. & de inc. videbis per F. Auil. Burg. de Paz, & cæteros
ſup. relatos. Iam ergo operæ pretium eſt, vt quæ duo ſupra
pro contraria parte induximus argumenta diſſoluamus.
Illud vnum obiter ſuperioribus, valde affine adnotantes.
Eos, qui quamuis vere nobiles non ſunt, nec naturalia iura
nobilis ſanguinis habeat ea priuilegio, & indulgentia Prin-
cipis nobiles creati ſunt, item & eorum deſcendentes, qua
de re priuilegiis, & immunitatis iure ciuili, & patrio, veris
nobilibus conceſſis, vt nominatim tradit Bald. in l. poſſide-
tis, nu. 3. C. de probationibus, quem & alius refert Ioannes
Garcia, de nobilitate, gloſ. 1. ex nu. 43. maxime numer. 50. &
gloſ. 35. ex nu. 5. Ioan. Gutiert. libro 4. pract. q. 8. ex no. 10.
Mohædanus, deciſ. Rotæ 34. Menchaca, de ſucceſſ. creat.
lib. 3. §. 30. num. 292. qui nominatim reſoluit, nobiles hos ex
priuilegio poſſe inſigniri ſancti Iacobi ſtemate, ſiue (habito
vt vulgo dicimus) item & aliorum ordinum Calatrauæ, &
Alcantaræ, quod eſt valde commendandum.

Primum igitur argumentum pro ea opinione, adductum
duo continebat; alterum, quæ iuris naturalis ſunt immuta-
bilia eſſe, ſicque iure ciuili tolli non poſſe, item & nobilita-
tem iuris naturalis eſſet, vt inde fieret Cæſarea, aut quauis
alia lege effici non poſſe, vt natiuæ ſuæ libertatis decus, &
ſplendorem amitteret mulier, quæ abiectæ, & infimæ con-
ditionis virum accepiſſet. Quale autem vtrumque ſit videa-
mus. Primo igitur diſcutiendum illud ſe offert, vtrum ius na-
turale ſic ſit immutabile, & fixum, vt numquam iure ciuili
poſſit abrogari. Quę in re omiſſis infinitis † quæ interpre-
tes noſtri, in d. §. ſed naturalia, inſt. de iure natur. gent. & ciu.
& aliis in locis ſimilibus iam ſup. adductis, nu. 1. comminiſ-
cuntur, dicendum eſt: Ius naturale immutabile, fixum, &
perpetuo ſtabile eſſe, nunquamque poſſe violari, quod qui-
dem (vt ego cum Connan. ſentio,) hanc habet ſententiam,
vt non queat violari ea violentia, quam leges gentium, vel
ciuitatum dignam animaduerſione cenſent: nempe dicto,
aut facto quod alteri noceat, iuris enim gentium, & ciuilis
hic eſt finis, neminem in pœnarum conſtitutione, vt offen-
damus. Igitur nullus populus, aut princeps vnquam fuit tam
audax, & improbus, qui ſtatuiſſet ius eſſe latrocinari, occi-
dere, adulterare, falſa teſtamenta ſupponere ſed hæc & ſi-
milia quod pernicioſa ſint, & ſine graui alterius damno cō-
mitti non poſſunt, prohibuere ſuis decretis, per omnia na-
turali, vel gentium iuri ſeruiendo, l. ius ciuile 6. D. de iuſt. &
iur. à quo ſi his in caſibus recederet, iam non ius, non lex
eſſet, ſed belluina quædam traditio, & brutalis portentoſa
quædam ſanctio, l. 1. verſic. ius eſt ars, D. de iuſtitia & iure.
At vero, vt a promiſſis liceat recedere, in quibus nihil ac-
ceſſit niſi verba, in quibuſque nullum detrimentum patitur
is cui facta ſunt; vt contrahentibus ſe mutuo circumueni-
re permittatur aliqua in re, & infinita huius generis, in qui-
bus hominum inſtituta ſolent conuenire; ius naturale, vel
gentium iuſta ſubſiſtente pro publica ſalute cauſa non ob-
70 ſeruatur. Qua in re, quia † toto vt aiunt cœlo noſtrates a-
berrarunt meminiſſe perpetuo oportebit, his in caſibus, &
alijs in exemplis, quę paulo inferius ſubiungam, *iuris natu-
ralis, aut gentium conſtitutionem populi, aut Principis au-
ctoritate ſublatam dici non poſſe, ſed cauſa illa quæ ob pu-
blicam vtilitatem communemque reipublicę ſalutem ci-
uilis lex mouetur*, quæ naturalem etiam obligationem pro-
ducit, leg. cum ratio. 7. D. de bon. damnat. quæ cum
ſit contraria iuri gentium antiquis conſtitutionibus, dice-
mus ius gentium, aut naturale contrario naturali, vel gen-
tium iure tolli, & immutari, vt non aliter aduertunt Angel. in
lege 1. C. de iur. ſic. Alb. in lege quoties, Cod. de prec. imp. off.
& inſinuare videtur Decius in rubric. numero 29. de ap-
pellat.
71 Quibus fauet inſigne quidem, ac perpetuo memoriæ cō-
mendandum Papin. reſponſum in l. Stychum. 95. §. natura-
lis ibi; *Nam vinculum æquitatis quo ſolo ſuſtinebatur con-
uentionis æquitate diſſoluitur*, D. de ſolutio. vbi ingenue pro
fitetur I. C. naturalem obligationem ex pacto ortam, non
minus alia conuentione, aut iure iurando, quam pecuniæ
numeratione tolli: ac ſi dixiſſet ius naturale, quod in pro-
miſſorum obſeruatione conſiſtit, & eius æquitatem, alia e-
tiam naturali ratione, poſſe violari, & tolli, quo ſimiliter re-
ferenda mihi videtur altera Paul. ſententia in l. ſi vnus. 27.
§ pactus ne peteret, D. de pact. illis verbis, *Pactus ne pete-
re, poſtea conuenit, vt peteret prius pactum per poſterius eli-
detur, &c.* Itaque cum videmus iuris naturalis, vel gentium
traditiones ciuili lege immutari, non Principis populive
auctoritate, ſed alia naturali regula quæ ineſt cauſæ, quæ le-
gem ciuilem mouit violari dicemus.
72 Ecce enim vſucapio, rem à iuſtis dominis transfert ad a-
lienos, quod quidem per iniquum eſt, ſi naturæ vocem ex-
audire velimus, quæ cum iubet, vt ſuum cuique tribuatur,
73 tunc hoc maxime, ne quem lædamus, † neque cum alterius
iactura locupletiores ſiamus. Cic. lib. 3. offi. *Detrahere igi-
tur*, inquit, *aliquid alteri, & hominem hominis incommodo
ſuum augere commodum magis eſt contra naturam, quam
mors, quam paupertas, quam dolor, quam cætera quæ poſſunt
aut corpori accidere, aut rebus externis, &c. Honeſta ete-
nim ſunt lucra* (vt apud Magnum Aurel. Caſſiod. lib. 9. va-
riar. epiſt. 3. Rex Athalaricus ad quendam patritium ſcri-
bit) *per quæ nemo læditur, & bene acquiritur, quod à nullis
adhuc dominus abrogatur*, neque iuſtum eſt augeri patri mo
nium locupletum per damna miſerorum & Lactant. in E-
pith. diu. inſt. c. 4. nam vt ſibi quiſq; malit, quod ad vitam vitæ
pertineat, quam alteri acquirere conceſſum eſt, non repu-
gnante natura: illud vero natura nō patitur, vt aliorū ſpolijs
noſtras facultates, & copias augeamus. Nec vero hoc ſolum
natura, id eſt iure gentium; ſed etiam legibus populorum,
quibus in ſingulis ciuitatibus reſpublica continetur, eodem
modo conſtitutum eſt, vt non liceat ſui commodi cauſa no-
cere alteri. Huc ſpectant inſignes I. C. loci omnino ſic in-
telligendi, in l. illicitas. 6. in pr. D. de offic. præſ. l. cum ij. 8. §.
ſi de alimentis, verſic. ſanè, D. de tranſ. l. ſi quis abſentis. 2. l.
ait prætor. 3. §. pupillus, l. ſi pupilli. §. 6. ſed ſi quis, D. de neg.
geſt. l. quod ſi minor. 24. §. Scæuola, D. de minor. l. plane. 38.
D. de pet. hæred. l. ſi eum ſeruum. 23. D. de rebus cred. l. na-
turaliter. 13. §. fin. iuncta l. nam hoc natura, 14. l. hæc condi-
ctio 66. D. de cond. in d. l. ſi quis mancipijs. 17. §. fin. D. de
inſt. action. l. ſed ſi ſeruus 3. §. ſi ſeruus, D. de trib. action. l.
emptorem. 12. §. ibidem, ait, verſic. neque enim, l. iulianus.
14. §. ſed cum in facto, in fin. l. bona fides. 10. D. de action.
empt. l. ſed cum ab hærede. 12. D. ad S. C. Treb. l. iure natu-
ra. 206. D. de reg. iur. l. vlt. C. de vſucap. pro empt. cap. ſuam
9. ext. de pœn. cap. locupletari. 47. de reg. iur. lib. 6 & Regia
lex Hiſpana. 17. tit. 34. par. 7. cum ſimilibus alijs, quibus hoc
& conſtitutum eſt, neminem cum alterius iactura fieri lo-
74 cupletiorem poſſe. Naturalis tamen † hæc lex in vſucapio-
ne, ob bonum publicum inducta, limitatur, quæ voluit vt
non plus biennio, aut decenio, liceret res ſuas negligere, &
deſerere; qui ſecus feciſſet rei neglectæ damno, vt mulcta-
retur, l. vn. C. de vſucap. transf. pr. de vſucap. Ex cuius ver-
bis, ibi iure ciuili, viri docti putarunt lege 12. tabularum v-
ſucapionem inductam, & à Romanis excogitatam fuiſſe:
ſed eſt veriua ex Athenienſium iure deprompta, vt ex Plat.
lib. 12. de legibus Hotoman. in d. princ. enunc. 3. probat. Bo-
noque publico inductam. Primo ob rerum neceſſitatem, &
conſeruationem, futurum enim erat, ſi res à dominis con-
temnerentur, nullo audente illas colere, metu ne euincerent-
tur, perpetuo, vt ſordeſcerent, & prorſus ſteriles redderen-
tur. Deinde ob perſonas, vt metu, ne rebus ſuis priuentur
negligentes domini cogantur rebus ſuis animum intendere
& ex

& ex ſegnitie ad laborem prouocentur, quo reſpicit Plutar. in Solon. vbi refert, in negligentes, & ſegnes, mulctam, & pœnam eum conſtituiſſe, & quod Gellium libro quarto, capit. 12. commemorat apud Romanos Cenſoria nota punitos, qui indiligenter agros ſuos coluiſſent, & paſſi fuiſſent vineas ſuas ſordeſceret. Præterea inducta fuit vſucapio ob negotia; vt aliquis eſſet litium finis. l. fin. D pro ſuo, l. quidam 21. D. ſi cert. pet. quæ alias in republica graues eſſent, ſi liberum eſſet ſem per multorum in imminentem pecuniam gatam, prætextu alicuius pitici. exoletique tituli vindicare quare & ius Canonicum eam admiſit, vt multis Felin. probat in Rubr. nu. 31. Alciat. num. 8. de præſcript & tract. de quinque pedum præſc. nu. 28 Pinel. in auth. niſi triennale, nu. 34. C. de bon. mat. conſiderantque plura alia in propoſito, Balduin. in proæ. Inſt. de vſucap. Vveſemb. in paratitl. D. eodem, Vacon lib. 1. declarat. cap. 18. num. 4. Pet. Greg. 3. par. Syntagm. lib. 40. cap. 11. Ergo quamuis naturæ lege nemo, vt cum aliena iactura locupletetur indicatur, lege tamen ciuili in vſucapione immutatur. Lex quidem dura, ſed tamen non iniqua, neque enim potuit, vt dominorum in rebus ſuis conſeruandis excitaret diligentiam, aut melius quicquam, aut aptius facere, quam ſi eandem inhibitendarum metum ipſis iniecitſſet, quod fecit, in eoque ius naturæ non violauit, ſed auxit: nam cum illo iure cuique res ſuas negligere liceret, hoc non tulit lex ciuilis, quod hanc ſingulorum negligentiam videret damnoſam fore vniuerſis, propter infinitas lites, & iurgia, quæ ex ea paſſim oriſcentur. Spectant etiam huc, & ea, quæ de obligationibus ſupra dixi, in quibus lex ciuilis multa iuri naturali addidit, nonnulla detraxit pluſima immutauit, & in eo quodammodo ius iſtud naturæ violauit. Quod pro rerum humanarum neceſſitate faciendum fuit, vt hominum fraudibus, & malitijs occurreretur, eſt enim hæc vxor naturæ iuſtiſſima, & grauiſſima. (*Salus populi ſuprema lex eſto*) cuius meminit Cicer. lib. 3. de legib. qua voce audentiores facti legiſlatores, multa contra ſingulorum vtilitatem pro publica ſalute ad inuenerunt, quibus tantum abeſt, vt diſſentiat, aut reclamet natura, vt dignos ſupplicio exiſtimet eos, qui patrijs legibus non obtemperarint, vnde iam conſtet ipſum ius naturale nunquam flecti, tolli, aut immutari, cum eodem ipſomet ſemper exiſtente, pro re ſoluti populi, quæ lex naturalis eſt, expedit, pro temporum viciſſitudine ſtatuant Principes.

Sed quorſum hæc de iuris naturalis obrogatione, tam lata diſputatio? cum nobilitas ab eo non deſcendat. ſi de ea nobilitate, quam vxor abiecto, & infimo viro nubendo amittit, de qua & poſterior argumenti primi pars eſt, extra chorum tamen nos ſaltaſſe neminem dicturum ſuſpicor, cum ſatis te fuerit tritum, & vulgatum iuris axioma, obiectum diſcutere, ne ſi forſan eis nos diſputationem miſſam feciſſemus, difficultate ſuperatos aliquis forte autumaret: qualiter autem illam diſſoluerimus, veſtrum erit (auditores optimi) iudicium, ad alia pergamus.

75 Occurrit ergo iam nobis aliud non minus quid tortuoſum, aut difficile, nobilitatem iuris naturalis eſſe, ex §. fin. Inſt. de leg. agnat. tut. l. ius agnationis, 34. D. de pact. l. iure ſanguinis. 8. D. de reg. iur. cum aliis vbi ſupra adductis, quibus iura ſanguinis, & nobilitatis ex iure naturali fluere, non obſcure probatum eſt, coniunctis alijs externorum hominium teſtimonijs iam relatis. Proh Deum immortalem, quã ſe nobis iam latiſſimus diuagandi campus, ſi vela ventis dare vellemus offerebat, in quo omnes philoſophicæ rationis, & cauſæ inueſtigatores, defeciſſe hactenus creditum eſt, totque ſunt placita, & ſententiæ quot capita (vt dici ſolet) dum enim, & Græci, & Latini diſſentiunt circa veram nobilitatem, iuxta eius originem eos eſſe diſcordes, quid mirum? nos vero, quia integri extant hac de re tractatus, & diſputationes, quas & noſtrates, & exteri ediderunt, quibus veram eius originem, diuiſionem, definitionem, & partes, laxioribus pagellis proſequuntur, paucis agemus, illorum hominum tantum opiniones recenſendo, quæ & veritatis magis adhærent, & ex quibus propoſitæ argumentationis vera ſolutio fluat. Quæ, vt ſtatim conſtat, nobilitatem trifariam conſiderari poſſe contendimus (vt ſic innumeroſas ſententias, in quas & ab antiquioribus, & neotericis itum eſt breuiter praeſtringamus) aut enim nobilitas animi eſt, aut naturæ aut fortunæ, ſic, licet ſub alijs verbis, Bart. in l. 1. ex numer. 14. maxime num. 21. C. de dignit. lib. 12. Penna, in l. mulieres 13. ex num 3. illo tit. Clytou. in princ. tract. de nob. Mexia, in ſuo nobilit. cap. 4. lib. 1. huc referenda ſunt, quæ late infinitos referendo, ſcripſerunt Tiraq. de nobil. ex cap. 5. Otal. eod. tract. 2 par. cap. 4. ex num. 1. Ioan. Garc. vir quidem ſatis diligens, & doctus, illo etiam tract. gloſ. 7. ex nu.

76 17. Vtra † harum autem præſtantior ſit. nemo eſt, qui non videat, quantum enim anima corpori præſtat, quantum Sol Lunæ, & cæteris ſyderibus antecellit tantum illa nobilitas poſterioribus præcurrit, quæ ſolius animi eſt, quæ & veræ nobilitatis nomen meretur, aliæ adumbratæ, & fictitiæ. Recte enim Euripides Græcus nobilem eſſe dicebat, non eum qui maioribus longo iam tempore bonis natus eſſet, ſed cũ, qui vir, bonus eſſet qui vero non iuſtus eſſet, licet a patre meliorem quam Iupiter genus deduceret, ignobilis ei cẽſebatur. Alter ſimiliter Græcus Phalaris, de nobilitate ſic proferebat. *Ego præter virtutẽ nullã agnoſco nobilitatẽ, reliqua vero cuncta fortunam exiſtimo. Nam humili genere natus Regum, & omnium hominum nobiliſsimus fieri poteſt, contra, aliquis parẽtibus bonis ortus, malus euadere poteſt, ac viliſsimis quibuſque ignobilior, glorieris itaque de laudibus animæ, non de maiorum nobilitate in obſcuriori parte iam extincta.* Item, & Democritus hominum nobilitatem in morum bonitatem ſitam eſſe exiſtimabat. Ex Latinis etiam præter Senec. qui epiſ. 44 generoſum illum aiebat, qui ad virtutem erat a natura compoſitus. Iuuen. Sat 6. nobilem fieri pulchrius quam naſci putat ſic,

Malo Venuſinam, quam te Cornelia mater
Gracchorum, ſi cum magnis virtutibus affers
Grande ſupercilium, & numeras in dote triumphos.
Et Auſon. Gallus in Solonis ſententijs.
Pulchrius multo parari, quam creari nobilem.
Et cæteris elegantius Boet. Metro. 6. lib. 3.
Quid genus, & proauos ſtrepitis?
Si primordia veſtra,
Auctoremque Deum ſpectes,
Nullus degener extat
Ni vitijs peiora fouens
Proprium deſerat ortum.
Et proſa.
Non ebore, & gemmis, non auro vera paratur
Nobilitas: aliquid maius habere debet.

Eſt igitur eorum omnium qui veriora ſentiunt, concors & ſimultanea ea ſententia, & opinio, veram animi eſſe nobilitatem, hancque merito maioris cæteris habendam, vt qui vna & reliquæ parantur.

77 Nam vt bonorum placet multis triplex eſſe genus, quod ipſum ſubtili quadam ratione vnicum poteſt eſſe probari; quod ea quæ corporis, vel fortunæ bonæ creduntur non ſemper bona ſunt, ſed exitioſa plerumque, ni animi imperio regantur: tam nos tamen ad ea temere, & cæco turbide affectu rapimur; quæ gradum poſtremum obtinent, vt humanarum rerum non ita peritis infima hæc quam diuina illa, quæ ab animo proficiſcuntur, & meliora eſſe, & potiora videantur. Sic in nobilitatis natura non multo ſecus accidit, nam cum origo vera eius ex animi virtute ſit ducta, ſic tamen interdum à quibuſdam conſtituitur, vt manca poſſit, atque adeo nulla videri, niſi quaſi virtutis ipſius præſidijs ſepta, munusculis ſit Fortunæ vndique circomuallata.

78 Potior igitur eſt hæc animi, quæ in virtute conſiſtit nobilitas, ſolidior multo, ſtabiliorque cæteris quæ ab eius animo cui ſemel inſederit, auelli quidem, aliquibus, nec municipalibus, aut patrijs legibus poteſt, vt inſinuare etiam videtur Bar. in d. l. 1. num. 25. C. de dign. lib. 12. Quam quidem vxorem amittere, quamuis ignobili viro nubat non poſſe, dubitare fas non eſt, cum ad ea, quæ animo, & intellectu cõſiſtunt, legis potentia, aut virius trahi non poſſit, neque lex dici poſſet, quæ id, ſi ſub eius eſſe ditione ſtatuiſſet, ſed portentoſa,

tentoſa,

Digitized by Google

tentoſa,aut belluina quædam ſanctio,aut conſtitutio,vt pau
lò ante in derogatione primæui iuris gentium (vt nos dici-
mus) notabamus,vnde de hac oppoſitum argumentum nō
eſſe accipiendum plane conſtat.
79 Item nec de alia,quæ naturalis eſt,ipſis hominibus,adhuc
naſcentibus inſita,vt corporis bona temperies(quam maxi-
mam nobilitatem notabat Socrates)elegans forma,ſtrenuæ
vires, bonus,validuſq; ſalutis habitus, quam ſimiliter leges
ciuiles remouari non poſſe certo certius eſt.
80 Eſt igitur altera nobilitas, ab infinitis, vt præſtantiſſima
omnium habita,quæ ex maiorum famoſis imaginibus orta,
induſtriæ noſtræ ſudore,abſque,& puluere (quod aiunt) a-
lieno, toto labore, & ſanguine parta eſt: quā pro vera no-
bilitate coluerunt plurimi, maximè ſi opibus, & diuitijs eſ-
ſet exornata,à quibus omnem nobilitatem pendere ſunt ar-
bitrati. Simonides enim interrogatus: nobiles qui eſſent;
reſpondiſſe fertur, qui maioribus longo tempore diuitibus
natus fuiſſet: *Nec aliud nobilitate eſſe* (ait Plutarchus)
quam opes antiquas, aut veterem gloriam: quos & alios,
etſi irridendos eſſe,dum de vera nobilitate diſputamus, du-
bium non ſit ex ſuperius relatis, & alijs quæ congeſſerunt
Steph.Beleng.in volum.ſententiar. §.nobilitas,Octau. Mi-
rand.lib.illuſt.Poetar. pag.494. latius cæteris: item, & ele-
gantius Iac. Tap. Aldan. lib. 1.de triplici bono, & vera ho-
81 min.nobilit.ferè ea pr.& lib.3.iuxt.fin.† Quando ciuile ta-
men,& politicum ſtatum ſectat ij tantum modo (ſi vera lo-
quamur) qui diuitijs abundant nobiles habentur, æqui pa-
rantur enim honori (is verior ſit quem malis) ampliſſimę
facultates ab Vlp.in l.1. D.de cuſt.reor. in l. reſcripto,6.in
pr.D.de muner.& honor.in l.ad ſubeunda,45.C. de Decur.
lib.10.in l.nec venditio.a.C.de præd.decur.ſine dec.
82 His igitur nobilibus, qui genere,& opibus ſunt inſignes,
plurima quidem cōceſſa,à patrijs,& municipalibus legibus
ſunt priuilegia (quæ quidem vituperanda non ſunt, ſi modo
illi tales ſint, qui eorum ſe præbere velint, ſimiles, qui
ſpecioſa hæc laudis inſignia, & ornamenta generis
familiæ ſuæ primum intulerunt) immunitates, e-
xemptiones, & libertates : vt relatus Græcus Euri-
pides aiebat, his verbis. *Superflua eſt oratio nobilita-
tem ſi mortalem laudauerimus.Olim enim cum primum na-
ti ſumus, & mater tellus omnes formauit omnibus conſi-
milem largita eſt faciem,peculiare nihil habemus. Sed vna
generis eademque origo,nobiles,ac ignobiles produxit.Tem
pus autem legibus arbitrarijs nobilitatem effecit mage
glorioſam*, cuius nobilitatis priuilegia illi omnes quorum
ſup.num. 17. meminimus,late ſunt proſequuti. Ea igitur,
non ipſam nobilitatem,idque ex natura ipſius actus vxor
amittet,ſi viro infimo, & abiecto nuſerit, nec mouere de-
bet, iura ſanguinis aboleri non poſſe iure ciuili, vt latius
ſupra:namque dicendum eſt nobilitatem,& ſanguinem mi-
nimè tolli, ſed tantum illa priuilegia, quæ ex Principum li-
beralitate,aut legis ciuilis diſpoſitione illis nobilibus conce
duntur,quæ cum à lege ciuili ſint contraria, lege ciuili pote
83 runt ſuſpendi,& remouari,† arg.l.cum lex 47. D.de fideiuſ.
l.eas obligationes,8.D.de cap.dim.& ea inſigni,§.quod au-
tem, Inſt.de cap.dim.vbi maxima capitis diminutione, non
cognationem,ſed eius ius perire docuit Iuſt.inibi rectè notā
te Acc.verb.cognationis, admonet Bar.in l.fin.§.fin.D.rem
rat.hab.cuius meminit Dec.in l.pacta quæ contra,nu.3. C.
de pact.optimè explicat Rebuf.& Fab.in d.l.iura ſanguinis,
Rober.lib.1.recept.lect.c.30. Cæſar Coſt.lib.1. var.ambig.
c.30.Vnde ex eis iam conſtat,nubente illuſtri, & nobili mu
liere abiectæ,& infimæ conditionis viro, eius nobilitatem,
non vtique tolli,ſed obſcurari,obumbrari,& tanquam nebu
lis, & quadam caligine aſpergi, & ſic iam diſſoluitur pri-
mum argumentum.
84 Alterum vero non tam difficiles explicatus habet,ſiquidē
apud omnes hactenus receptum eſt, filios ſemper patris ſui
conditionem ſequi,non matris,vt prior illius argumentatio
nis pars probauit,idq; non ſolum in naturalibus,verum & in
legitimis tantum:quare ſi ex nobili matre,obſcuro autem &
infimo patre liberi nati ſint, ignobiles erunt,vt poſt alios vo
luit Bal.in l.6.C.de ſeru.fug.& in l.2.col.2.C.de iure emph.
& in l.liberos,D.de Senat.cum infinitis alijs,quos late,more
ſuo,congerit Tiraq.d.tract.c.15.per tot.& c.18.nu.20. Pal.
Rub.in rubr.de don.inter,§.31.& §.32. Otal.de nob.2.p.ex
n.4.expreſsè in l.3.tit.21.p.2 ibi; *Mas ſi naciéſſe de hijodal-
go,y villano, no tuuieron por bien, ni por derecho que fueſſe
contado por hijo dalgo, &c.* vſq; in fin. Conducit etiam l.9.
tit.11.lib.2.nou.Recop.iunct.ibi obſeruatis ab Azeu.nu.7.
illuſtrat Padill.in l.naturalis,in princ.n.7.D.de præſc.verb.P.
Plaza,lib.de delict.c.1.nu.23. Ant.Gom.& alii qui ad leges
Tauri ſcripſerunt,ſub l.79.n.6.alios retulit Barah.in add.ad
Palac.Rob.§.32.in rub.ſub lit.B.* Idem Otal.d.2.p.3.p.c.8.
n.2.Io.Gar.de nob.gl.1.n.85.Ioſeph.Seſſe,dec.2.nu.15. &
videbis l.1.C.de lib.cauſ.l.D.Marco,C.de quæſt.
85 Cuius rei duplicem rationem aſſignat Bal.proximè rela-
tus. Altera eſt, quia mater, quoad dignitatem, & honorem
ſpectat,cedit viro,ex d.l.mulieres,C.de incol.lib.10.& C.de
dign.lib.12.& noſtra iſta diſputatione,ergo, & partus eius,
patet conſequentia,quia cum pater ſit ignobilis, mater quo
que ex eius matrimonio ſit effecta,& ipſa ignobilis,filius ex
eis ignobilis ſimiliter erit. Deinde,& id etiam eſſet admittē-
dum,& ſi mater nobilis,nuptijs cum plebeio contractis,no
bilitatem retineret,quoniam cum nobilitas ſit dignitas quę
dam à parentibus deriuata, quæ dominatur à potentiori
cauſa,vt notat idem Bal.d.l.fin.n.4.C.de ſeru.fug.potentius
autem ſit principium effectiuum,quod in generatione,om-
nium conſenſu,vir præbet,quam materia ex muliere tradi-
ta, cum omne agens nobilius patiente ſit; rectè ſit filium à
patre non à matre virtutem habere oportere. Vnde idem
Bal.in d.l.liberos, in eos qui matrum nobilitate gloriantur
inuehitur, quos & reprehendunt Hoſtienſ.Io.Andr.Panor.
& alii, in c.Rayn.verb.de Clera,de teſtam.quaſi iniuſti, &
impudenter hi faſtu quodam ſuperbiæ ſibi cognomina ma-
tris aſciſcant,quia ſint patribus nobiliores,ex eo arbitrantes
86 nobilitatem ſibi comparari,† & Dominic.in c.ſtatutum.in
2.de hæret.lib.6.col.2.notabat,filium arma,& inſignia fami-
87 lię paternę, non maternę portare debere † quibus adſtipu-
lari videtur antiqua Aegyptiorum lex,qua nullus ex eis ge-
nitus ſpurius habebatur,etiam ſi ex ancilla, aut ſerua natus
eſſet,teſte Diod.lib.2.ſolum enim putabant patrem eſſe ge-
neris auctorem,matrem nutrimentum & locum infanti tā-
88 tum prębere dicebant,† quod Aegyptios ad Hebręis acce-
piſſe exiſtimo.Etſi enim valde inter omnes naturalis Philo-
ſophię ſectatores controuerſum ſit, num fœmina in homi-
nis generatione aliquid agat, an vero nihil agendo, putam,
& ſolam materiam ſubiiciat, & miniſtret, hacque in re tam
varia ſint placita, & ſententię, vt potius auctores veritatem
occultare videantur,quam quod certo,& pro indubitato ſit
tenendum docere cupere, illud tamen in primis certiſſimū
eſt inter eoſdem naturę Hebręos inueſtigatores, fœminam
in fœtus formatione,nec habere vim procreantem,aut ef-
ficiētem,nec aliquid agere,aut emittere,ſolumque id quod
maſculus emittit recipere,fouere,diſponere,dirigere, & tā-
dem calore proprio (ne maſculi ſeminis natiuus deperda-
tur) illud conſeruare, quę eſt potiſſima cauſa, quare ipſi in
ſuis genealogiis texendis(quod hęc gens,vt ipſum torah.ſer
uabat) virorum ſemper,fœminarum nunquam mentionē
faciebant (id quod & ad caput Matthęi. 1. obſeruant inter-
89 pretes.) Nec deſunt è noſtratibus Latinis aliqui doctiſſi-
mi viri,qui huic opinioni tanquam certiſſimę, & veriſſimę
adſtipulentur, inter quos vobis referam pręter Paul.Socin.
lib.8.metaph.q.16. Theophr.Paracelſ.lib.uno,de ſecret.nat.
vas quoddam docentem effingere, quod ſemen virile recep
tum arte calore innatum, conſeruare, & fouere valens, eo
vſq; quoad tempus diſpoſitionis neceſſarię ad animę è cœlo
infuſionem accedat, & tandem ab anima mundi, vt dicit
Plato,ſeu,vt nos,à Deo Optimo Maximo, in corpus infun-
datur, paulo ab hac ſententia diſcedit, inter Gręcos, Ariſt.
lib.de gener.anim.per plura c.& pręcipue,lib.1.c.2 & c.20.
& lib.2.c.4.vbi virum ſolum efficientiam in fœtus formatio
ne pręſtare,neutiquam autem fœminam,ſed ſolam exhibē-
re materiam, aperte aſſerit, quam ſententiam etiam tuetur
Auerr.ex Arabib.lib.2.Colliget,& Auic.lib.9.de anim.c.6.
Item ex noſtris Latinis D.Thom.lib.3.ſent.diſt.3. q.7. q.1.

90 Quam.

Digitized by Google

90 Quamquam eam reiiciant cum Hippocr. lib. de nat. infā. & Galen lib. de ſem. & lib. de fœt. form. omnes fere Medici, tam Græci, quàm Latini, aſſerentes, fœminam in fœtus formatione, non ſolum ſeminis virilis ſubſtantiam fouere, materiam è ſuis miniſtrare, ſed & ſe non emittere, ipſique actiuam virtutem & agentem facultatem ineſſe, quod ſi non ita præſtantius, & fœcundius, vt maris ſemen exiſtit eſſe, tamen prolificum, fœcundum, & vim effectiuam habens, vt inter alios tenet Dyn. Flor. in comm. lib. Auice. de generat. embr. Iac. Fo liu & Io. Fernel. lib. 7. de hom. procreat. c. 6. & lib. 2. de abdi. rer. cauſ. c. 7. & Franc. Vall. lib. 2. controu. c. 6. & fere omnis turba, & ſchola Medicorum, quorum rationes, & aliarum opinionum ſolutiones, cum noſtri præcipui inſtituti non ſit, hic referendo non immorabimur, ſatis ipſa veritate contenti, & vos ad auctores iam citatos, ſuis in locis remittendo, n. forſan eorum aliquis vulgatum illud nihil obiiciat, ne vltra crepidam ſutor, quod tamen ego in bonarum litterarum cognitione, qualis eſt hæc, nunquam admiſi, cum illi qui docti hominis cognomen nauare cupit, alienum nihil videri debeat.

Ad Bal. igitur vt redeamus, in d. l. fin. C. de ſeru. fug. qui his occaſione dedit, iam iam aperte, ni fallor, vtcumque res ſe habeat auditis, qua ratione filii, non maternam, ſed paternam potius cō ditionem ſequi debent, cuius rei veriſſimam hanc eſſe arbitramur, quam & nos altius quam alii fecerint oſtendimus.

91 Nec tunc nobis ſcrupulum aliquem iniicit vulgatum alterum axioma, in finali argumentationis partes adductum, ex d. l. partum, 7. C. de rei vendic. cum ſimilibus iam relatis quo partum matris conditionem ſemper ſequi ſatis probatum eſt. Quoniam id aliam non quidem minus elegantem
92 habet rationem quæ tota ex libertatis fauore fluit, † cuius gratia plura in iure contra ſtrictam diſputationem conſtituta eſſe non ignoſci, ſcripſit Vlp. in l. generaliter. 24. §. ſiquis. D. de fideic. libert. & alter I. C. in l. ſi ita ſcriptum. 16. & in l. ſi ita fuerit. 41. D. de manum. teſt. l. inter pares. 38. D. de re iudic. l. libertas. 122. alias. 165. & in l. quoties dubia. 21. D. de reg. iur. l. 2. C. de ſeru. pign. dat. man. leg. vn. C. de comm. ſeru. manu. §. fin. Inſt. de donat. l. 2. tit. 22. par. 4. l. 3. tit. 5. p. 5. Sicque partus matrem potius, quam patrem ſequitur, quia mater, quod ad ſtatum ingenuitatis, vel ſeruitutis cauſam attinet, partui pluribus temporibus accommodari poteſt in
93 mancipienda partui libertate, quam pater ipſe: Si † enim mater, vel partus, vel conceptionis, vel medio tempore, dum ventrem tulit libera fuerit, partus quoque ſit liber, vt Marc. probat in l. & ſeruorum, 5. §. ingenui, D. de ſtat. hom. à quo habuit Iuſt. in §. ſed & ſiquis, de ingen. id quod non eſt in patre, in quo vnicum tantum tempus, nempè generationis, conſiderari poterat, quia illo ſolo tempore pater eſt cauſa potentior & effectiua, vt ſupra audiuimus.) itaque ſiue quæ ſerua concepit, & geſtauit, libera pariat (vt Areteuſa illa, de qua Triph. in l. Areteuſa, 15. D. de ſtat. hom.) non dubium eſt quin liberum pariat, ſiue quæ ſerua concepit prægnans manumiſſa eſt, ante partum iterum in ſeruitutem redacta, ſiue libera concepit, & ſerua poſtea ſemper fuit, liberum enim hæc quoque pariet, quia non debet calamitas matris ei nocere, qui in ventre eſt, vt aiunt Marc. & Iuſt. Quæ tria tempora Paul. lib. 2. ſent. tit. 25. complexus eſt his verbis. *Si ſerua conceperit, & poſtea manumiſſa pepererit, liberum parit id enim fauor libertatis extorſit. Si libera conceperit, & ancilla facta pepererit, liberum parit, id enim fauor libertatis expoſcit. Si ancilla conceperit, & medio tempore manumiſſa ſit, rurſus facta ancilla pepererit, liberum parit, media enim tempora libertati prodeſſe, non etiam nocere poſſunt.* Qua in quæſtione, etſi inter veteres prudentes diſſidium fuerit, id autem crebriori calculo receptum libertatis fauore fuit, & à Iuſt. probatum, in d. §. ſed ſi quis, & notat Hotom. lib. 4. ob-
94 ſer. c. 3. Id vero, quod de medio tempore docemus, intelligere oportet de ſeruitute, quæ iure tantum ciuili introducta eſt. veluti ſi ſe participandi pretij cauſa, vendi paſſa ſit, non ſi iure gentium ſerua efficiatur, vtpote bello capta, tunc enim factus conſtat naturali iure in ſtatu ſeruorum exiſtere, quemadmodum in Seruio Tullio viu venit, cuius mater Ocriſia Regij ſanguinis mulier, bello à Tarquinio Romanorum Rege capta, in ſeruitute peperit, vnde Seruius denominatus eſt, quaſi dulos, vt ait Dion. Neq; hac ſententia retenta aliquid obſtant leges in contrarium adductæ, quæ cum de filijs natis ex ſeruilis conditionis mulieribus loquantur, vt ex eis conſtat, & latè ſupra obſeruauimus, ad eandem diſtinctioné planè ſunt referendę. Quibus ex tempore tali huic diſputationi finis accedit.

ANTO-

ANTONII PICHARDI VINVESAE, I.C. HISPANI.

In Salmanticenſi Academia Iuris Ciuilis Anteceſſoris.

DISPVTATIO TERTIA.

De Iudicialibus *Iudicium ſiſti*, & *Iudicatum ſolui*, ſatiſdationibus.

In qua è media antiquitate penetralibuſque veteris iuris prudentiæ Romana rebus petitis, & diſcuſsis nouum ius Hiſpanum accedit.

In petitione perpetuæ Cathedræ Digeſti Noui, ad exornationem, l. ſi ante acceptum. 7. D. Iudicatum ſolui, Cathedræ petitoribus ab Academia aſſignata.

SVMMA RERVM.

1 *Satiſdationes in iudicijs, qua ratione, præſtentur.*
2 *Satiſdationis iudicio ſiſti originē, progreſſū, & poteſtatem, qui explicent.*
3 *Vocatus in ius ni iret, obtorto etiam collo rapi, & inuitus trahi poterat, an teſtatione tamen prius facta.*
4 *Vocare in ius non citare ſignificat, ſed reum ad tribunal Prætoris trahere. Contra Ioan. Robert. & Ioan. Band.*
5 *L. ſed & ſi is. 27. D. de in ius vocando, l. ſi quis ex aliena. 5. D. de iudicijs.*
6 *Vocatus in ius ne eat, vadimonium præſtare oportet: & quare vadimonium dictum, quod à vocato in ius præſtatur.*
7 *Vocatus in ius niſi ſatiſdet aut immobilia poſſideat Hiſpano iure incarcerem detruditur: nec extrahi inde poteſt, niſi præſtitis fideiuſſoribus, de la Haz.*
8 *Iudicatum ſolui ſtipulatio, quid contineat: & eius formulæ remiſſiue.*
9 *Iudicatum ſolui ſtipulationem, qui præſtare teneantur. & infr. num.*
10 *Iudicatum ſolui ſtipulationem non præſtat procurator, cuius dominus in mandata eam interpoſuit.*
11 *Iudicatum ſolui ſatiſdatio ex tabellionum ſtylo omnibus adijcitur mandatis.*
12 *Iudicatum ſolui ſatiſdatio à domina interpoſita quando non releuet procuratorem ab onere ſatiſdandi.*
13 *Satiſdandi ab onere quis liberetur.*
14 *Iudicatum ſolui ſtipulationis tres clauſulæ, de re iudicata, De re defendenda. De dolo malo.*
15 *Clauſulæ de re iudicata vis, & poteſtas.*
16 *Iudicatum accipere debemus ab eodem iudice non ab alio, & infra num. 98.*
17 *Clauſula de re defendenda, quid comprehendat.*
18 *Clauſula de dolo, quid in hac ſtipulatione contineat.*
19 *Procurator quis ſit, & quatenus à defenſore differat, & num. 84.*
20 *Cognitor quis; & quale hodie eorum officium.*
21 *L. ſi ante acceptum iudicium, 7. D. iudicatum ſolui, eius auctor, & vera lectio animaduerſa.*
22 *L. ſi ante acceptum, ſumma, & Accurſij, ac Bartoli argumenta contra eam, vſque ad num. 30.*
30 *Accurſij prior ratio ad hanc legem; reprehenditur, ex num. 32.*
Iudicatum ſolui ſtipulatio corrumpitur procuratoris cauſa mutata, & late ſequentibus numeris.
31 *Mutatio formæ totam rem perimit.*
33 *Accurſij ſecunda ratio ad hanc legem conuincitur, num. ſeq.*
35 *Lectio huius legis ex Angelo Politiano, & Gregorio Holoand. quæ tamen reycitur, num. 36.*
37 *Alberici ratio ad noſtrum textum, & eius reprehenſio.*
38 *Vera ratio Reſponſi Caij.*
39 *L. ſi defunctus. 15. D. de procuratoribus, & num. 67.*
40 *Iudicatum ſolui ſtipulatio iudicij præparatorium eſſe.*
41 *Præparatorij ad præparatum quando argumentum valeat, & in iudicijs, & contractibus.*
42 *Mors quoad voluntatis reuocationē minus, quam expreſſa voluntas operatur.*
43 *Iudicatum ſolui ſtipulatio facit rem non integram, ſi Dominus*

minus qui ſatiſdedit idoneus fideiuſſor eſt.

41 *Iudicatum ſolui ſtipulatione interpoſita, poteſt procurator expreſſe reuocari, contra Bartol. & num. ſequentib.*

47 *L. Titius. 76. D. de procuratoribus, procurator cauſa cognita, lite etiam conteſtata, poteſt reuocari: & nu. 72. cum ſequentibus.*

48 *Iudicatum ſolui ſtipulatio, quæ ex clauſula hic fuerit commiſſa magna controuerſia, & latè ſequentib. numeris.*

49 *Rogerij opinio exiſtimantis ob rem non defenſam ſtipulationem hic fuiſſe commiſſam.*

50 *Reprehenditur Rogerius.*

51 *Nouabilis legis interpretatio.*

52 *Hugonis lectura, qui ex clauſula de dolo committi hic ſtipulationem ait.*

53 *Dolus quando committatur.*

54 *Hugonis ſententia improbatur.*

55 *Ioannis opinio verior, qui ex clauſula de re iudicata ſtipulationem hic commiſſam arbitratur, & num. ſequent.*

56 *Iudicatum ſolui ſtipulatio à quo interponenda.*

57 *Noſtri textus vera explicatio.*

58 *Verbum Ratum, quid ſignificet.*

59 *Teſtamentum eius, qui apud hoſtes deceſſit, ratum id eſt firmum.*

60 *Procuratoris reuocatio ignorante actore nulla.*

61 *Noſter textus in princip. & in verſ.* Quod ſi quis ſciens.

62 *Noſter textus in verſic. Siue etiam prohibitus.*

63 *Noſter textus in verſ. Nam vt committatur.*

64 *L. ſeruus. 24. D. de his, qui not. infamia, & numer. 67. & ſeqq.*

65 *Inſtantia cum defuncto cœpta, tranſit in hæredem.*

66 *Tranſlatio iudicij à procuratore in dominum fieri poteſt, & è conuerſo, & late ex num. 69.*

70 *Accurſij interpretatio prior ad l. Iulianus. 11. D. qui ſatiſdare cog. quæ tamen reijcitur, num. 71. & ſeqq. vſque ad num. 77.*

71 *Procurator lite conteſtata efficitur dominus litis.*
L. 1. C. de ſent. & interlocut. omn. iud.

73 *L. 1. §. fin. D. quib. mod. pig. vel hyp. ſoluit. & numer. ſequentib.*

77 *Mutatio qualitatis procuratoris, ſiue defenſoris ex parte rei impedit ſtipulationē iudicatum ſolui committi: ſecus ſi ex parte actoris mutatio contingat.*

78 *Differentiæ ratio inter hos caſus ex Accur. quæ tamen reprehenditur, num. 79.*

80 *Defenditur Accurſius à Bartoli impugnatione.*

81 *Alia differentiæ ratio ab eodem Accurſio, quæ etiam reijcitur, num. 82.*

83 *Martini proponitur explicatio, & notatur num. 84.*

85 *Bartoli vera differentiæ ratio late explicata, & omnibus huius legis partibus probata, à num. ſequent.*

90 *Mutatio qualitatis ex parte actoris, etiam ſtipulationem vitiaret, quibus caſibus ſatiſdare teneretur.*

91 *L. 3. §. ſtipulationem h. t.*

92 *L. licet. 56. D. de iudicijs.*

93 *L. ſi petitor 8. inf. h. t.*

94 *L. ſi enim hominem 34. D. de fideiuſſ.*

95 *Iudicatum ſolui ſtipulatio non committitur mutata actione.*

96 *Iudicatum ſolui ſtipulatio ceſſat ex mutatione intentionis, & animi agentis.*
L. 3. §. ſed quod de tutore h. t.

97 *L. 1. §. fin. D. de adminiſt. tut.*

99 *Iudicatum ſolui fideiuſſor, an liberetur, per appellationē à reo, vel ab actore interpoſita.*

100 *Iudicatum ſolui ſtipulatio vtrum aduerſus fideiuſſores ret ſtatim committatur, ita vt abſque vllo proceſſu exequi poſſit.*

EX TEMPORALIS DISPVTATIONIS.

PROTHEORIA.

1 SAtiſdationum, quæ in iudicijs præſtantur, quamquam omnes cõtendant, vt res iudicio facto parata ſit, vt apud Marc. Tull. in oration. pro Quint. & reorum ludificationes coërceantur, ne aliàs iudicium eludatur, quædam tamen non tam pertinent ad rem iudicatam, quam ad iudicandum. Primum enim in ius vocati, aut ſtatim in re debebant ſatiſdare iudicio ſiſti, iuxta

2 veterem Romanorũ vsũ de quo † & de vadimonijs, & ſtipulationibus, quas de iudicio ſiſtendo, ne inuitus in iudicio raperetur, quis interponebat, plura accuratè ſcripſerunt Duaren. lib. 1. diſput. anniu. cap. 1. Gouean. lib. 1. variar. cap. fin. Girald. in dialog. dialog. 9. Rebard. ad leg. 12. tab. cap. 5. & lib. ſing. pro tribun. cap. 4. & lib. 1. variar. cap. 6. & lib. 2. cap. 7 & in l. 16 D. de regul. iur. Guilleln. Poler. de reb. Athen. cap. 25. Pet. Fab. in l. nemo de domo. 103. & in leg. eo quod plus. 110. D. de regul. iur. Cuiac. lib. 7. obſer. cap. 16. &

3 lib. 10. cap. 10. P. Nau. lib. 10. miſc cap. 1. Ioann. Hanocquin. in not. error. Acc. ſub. tit. de *in ius vocando*, Balduin. ad l. 12. tab. cap. 40. Apud quos † receptum fuit magiſtratu, aut eius viatore minime conſcio, aduerſarium in ius vocare, & aut cum illo de die certa locoque, ſeu foro certo conuenire, l. de die 8. D. qui ſatiſd. cog. aut inuitum reluctantemq; obtorto (quod aiunt) collo in ius, hoc eſt, ad tribunal Prætoris, teſtato tamen trahere, vt apud Plautum in Pœnul. Horat. lib. 1. ſermon. ſatyr. 6. vbi qui trahit in ius, anteſtatur prius, quod & eos locis relatis à Porpyr. leg. 12. tab. verb. ſignificatur. Scilicet *Si in ius vocat, ni eat, manum iniecito, encapito anteſtar.* id eſt, recte eruditus Cuiac. interpretatur, d. lib. 7 obſer. cap. 16. qui reum in ius vocat, non contendat manu iniecta, & anteſtetur: nec enim iure ducitur quis, niſi anteſtatus: niſi impunis, & ſutamis homo in ius vocaretur, quo caſu nihil anteſtatione opus fuiſſe, ex eodem Plauto conſtat, nam Saturio vocanti in ius, ſic Leno *Non ne anteſtaris?* & tum ille: *Tuâ ne cauſa carnifex cuiquam mortali libero aures atteram? Qui hic commercaris ciues homines liberos?* meminit Duen. lib. 1. de iuriſdict. & imp. qu. 4. n. 21. Itaque

4 † conſtat in ius vocare non citare (vt vulgus interpretũ putat) ſed reum in iudicium vocare, ita vt ſtatim ire, ſe quique vocantem deberet, vel de eundo cauere, vel ſatiſdare ſignificare: quod ni feciſſet, anteſtatione illa prius habita, rapi ab actore, etiam inuitus, & reluctans, ad iudicium trahi poterat, nec ipſe per ſe, aut per alium quicquam facere, quominus iret, licebat. Quo reſpiciunt, tit. 5. 6. 7. & 10. lib. 2. Pandect. D. *Si quis in ius vocatus non ierit. Ne quis eũ vocaret quem ex edicto non debuerit. D. in ius vocati, vt eant, aut ſatis, vel cautũ dent. D. ne quis eũ qui in ius vocabitur vi eximat. D. de eo, per quē factum erit, quo minus quis in iudicio ſiſtat*, & lex illa antiqua, 12. tabular. cuius meminit Gell. lib. 20. Noct. Atticar. cap. 1. & integra verba recenſet ex Cicer. lib. 2. de leg. Balduin. ad leg. 12. tab. cap. 40. *Si quis in ius vocatur (inquit lex) ſi morbus, æuitas ve vitiũ eſcit qui in ius vocabit iumentũ dato. ſi nolit arcerã ne ſternito.* Et Valer. Max. teſtimonium, qui lib. 2. tit. de iuſtit. antiq. in ius vocari matronam, corpus eius tangere prohibitum fuiſſe ait, & Non. Marc. qui in ius vocare, pro trahere, ſiue ducere, poſitum dixit, & Vlp. qui hac de cauſa, neq; magiſtratus, neque Pontificem dum ſacra faceret, nec alios, qui iuſtis de cauſis occupati eſſent, aut parentes, quibus tanta à filijs debetur reuerentia, in ius poſſe vocari reſpondit. Et Horat. dict. lib. 1. ſermon. ſatyr. 9. vbi Acr. Porphyr. eruditus Lab. & nouiſſimus Cruchius adnotarunt. Et ex Plaut. Terent. Cicer. & alijs critici iã adducti. Quamuis ex eis ſint qui totum hoc negent Ioan. Robert. lib. 3. ſentent. cap. 1. Ioann. Baud. li. 2. quæſt. iur. cap. 1. contendentes in ius vocare, verbalem ſolum citationem, non autem violentam ductionem

5 ſignificare, moti Paul. & Vlp. auctoritatibus; † illius in

l. ſed

Digitized by Google

l.ſed & ſi is 21. D. de in ius vocand. vbi eum qui domi ſit
quamuis de ea inuitus extrahi nō poſſit,l.pleriqque. 18. D.
illo n..l.n... in de domo, 103. D. de regul. iur. (quæ ſiinc,
verā accipient interpretationē) in ius tamen vocari poſ-
ſe Paul.ait huius in l. ſiquis ex aliena, 5. D. de iudic vbi
Vlp.ſcribit,eū qui ex aliena iuriſdictione in ius vocatur, ve
nire debere, priuilegia ſaltim ſua allegaturus: nam ſi ma-
nu traherentur(aiunt Rob.& Baud.)qui vocarentur in ius
neceſſe nō eſſet præmonere eos,aut ire venire debere. Sed
hæc teſtimonia non mouere debuiſſent eruditos viros, ſic
enim Pauli accipendum eſt, eum qui domi latitet in ius
vocari poſſe, hoc eſt citari, & denuntiari, vt iudiciū non
ſubterfugiat ea forma, quam ſcripſit Cuiacius, lib.7. ob-
ſeru.cap.15 Rebard.lib.ſing.Protribun.cap.3.licet eo caſu
rapi non poſſit, ex ratione d.l.pleriqque, *quia domus tutiſſi-
mum cuique refugium, atque receptaculū ſit*, quæ exorna-
ri poteſt ex Cicer pro domo ſua,iuxta quā accipienda eſt,d.
l.ſed et ſi is,quæ cū ea caſu quo quis domi ſit neget inuitū
rapi poſſe,haud dubiè probat in aliis caſibus in ius vocatū,
ni ſequatur, manu rapi. Quod indicat inſcriptio, titul.6.d.
lib.2.Pandect. In ius vocati,vt eāt, aut ſatis,vel cautū dent,
quæ præcipit ire, vel ſatiſdare; atque ita, non ſatiſdantem,
inuitū duci. Nec obſtat,quod dicatur ire, & nō rapi, quē-
admodum in d.leg.ſiquis ex aliena, venire,namque id non
excluſit,quin ſi ſponte,& vltro ſequi vocantem noluiſſent,
etiam relūctantes trahi poſſent, vti animaduerrunt Cuiac.
6 & Faber iam relati. Ergo, aut † perſonaliter in ius vocatus
ire debebat,aut vadimonium præſtare, id eſt ſponſores rei
ſiſtendi iudicio,qui vades ideo dicti, quod qui eos dederat
vadendi,& diſcedendi habebat poteſtatem, apud Horat.
lib.1.ſerm.ſaty.1. Cicer.lib 3. offic.& 2. de finibus, & in
orat pro Quint. Plin.li.8 epiſt.& in præfat. Hiſt.nat.in Ca-
to, Sueton.in Calig Ioſeph lib.16.cap.10. Apulei.lib.9. de
Aſin.Aur.Gell.lib 2.cap.14.& apud alios bonos auctores.
7 Vnde † apud nos originem duxiſſe videtur praxis ſatiſda-
di iudicio ſiſtere,quod ſiquis non ſatiſdederit, nec immo-
bilia poſſideat in carcerem,vt detrudatur l. ſciendum. 15.
D qui ſatiſd.cog.& magis,ex l.2.tit.de los emplazamien-
tos l.1.tit.de las ferias,l.7.tit.de los teſtimonios,lib 2 Forc.
obſeruat Rod.Suar.in d.l.2.num.7. Nec extrahendus inde
eſt,niſi cum fideiuſſoribus de la ſiaz,vt poſt Roder. notat
Martin.Olan.in concord ſur.lit.S.n.3. lit.R.num.21. Ma-
tienzo,in l.3 tit.16.lib.5.Recop.& in l.10.tit.16.eodem li.
Greg.verb.pero ſi no tallaſſe,l.41.tit.2.part.3.quamuis eo
caſu iure communi ſufficeret iuratoriam cautionem inter-
ponere,iudicio ſiſtendi,& iudicatum ſoluendi, Socin. in
l.1.num.22 D.qui ſatiſd.cogan. Maran.de ordin.iudicior.
6.part.membr.8. Bernard.Diaz, regula.660. quæ quidem
cautio iudicia ad ſententiam vſque tuetur.
8 Rem vero iudicatā ea quæ à Tribon.hoc,7.tit.lib.46.Pā-
dect.inter prætorias ſtipulationes annumeratur, & a Iuſt.
ex princ. Inſt.de ſat.exponitur, appellaturque Iudicatum
ſolui,eo quod ſtipularetur,quia,vt ſolueretur ſibi, quod
fuiſset iudicatum.vel ex eius formula conſtat,quam nomi
natim recenſet Cuiac.li.10.obſeru.cap.29.ad ſtanitro que
9 omiſiſſe diligētiſſimum Briſonium, qui eius ſtipulationis
meminit lib.5.de form.pag.437. Plane † ſatiſdationē iudi-
catum ſolui, illi tantum præſtare olim cogebantur, teſte
Iuſt. vbi ſupra,qui vel reali,vel in perſonā actione,nō ſuo,
ſed alieno nomine conueniebantur. Quomodo intelliges,
l.de die,8 § ſi ſeruus, D.qui ſatiſdare cogantur, l.ſed & hæ
perſonæ,35 § non ſolum D.de procuratorib.l.ſi ad defen-
dendum,10.infra hoc quamuis hodie,qui alieno nomine cō-
uenitur,& procurator eſt,ſi dominus præſens eſt, non ſa-
tiſdet:ſed ipſe reus ſub hypotheca ſuorum bonorū ſatiſdat,
niſi ſententiæ dicendæ tempore affuerit, ſide iuſorem iu-
dicatum,à quo appellatum non erit facturum,aut abſens
eſt dominus,quo caſu procurator iudicatum ſolui ſatiſdat,
§ vero.cum ſeq. Inſt.de ſatiſdationibus,l.1.C.eodē,cōſonat
l.22.verſ.Mas ſi el perſonero.tit.5.p.3 & l.t.in l.ſtyli. Niſi
10 † dominus litis,& cauſæ,cuius nomine quis conuenitur,
in mandato ſatiſdationē expoſuerit,per quam ipſe ſui pro-
curatoris fideiuſſor exiſtat,pro omnibus,iudicatū ſoluſa-

Antonij Pichardi Pract. Inſtitut.

tiſdationis clauſuli,l.filius fam.8.in fin. D.de procuratorib.
dict.l.ad defendendum. 10. infra hoc tit.§.ſi vero,Inſt.de
ſat ſid.d.l.21.verſic. Fueras ende ſi en la carta de la perſo-
neria dixeſſe ſeñaladamente,qoe el que lo fiziera perſone-
ro elmiſmo era fiador por el, de cumplir, è de pagar todo
lo que en el pleyto fueſſe iuzgado, ca eſtonce non le de-
uen demandar otra fiaduria.
11 Vnde inoleuit praxis,& ſtylus,quo quotidie vtuntur ta-
bularij in mandatis generalibus ad lites, in quibus eā adij-
ciunt clauſulam,qua dominus releuat ſuum procuratorem
ab omni onere ſatiſdandi,videlicet. Y *vos releuo de fian-
za y caucion en forma,ſegun derecho, y de toda carga de
ſat ſdacion,ſola clauſula que es dicha, Iudicatum ſolui, con
todas ſus clauſulas acoſtumbradas*,cuius ſtyli & praxis me
minit Gabr.Monter.in praxi,tract.7.de las eſcrituras publi
cas,in mādato generali ad liter.fol.125 per quæ verba,do
minus fideiubet procuratore,qui tunc non tenetur aliter
ſatiſdare,ex dict.l.21 & Bartol doctrina,in rubr.n.3.ſupra
hoc t.ſequitur,& explicat Alex.in l.filiusfā & in d.l.ſcien-
dum.§.poſſeſſor. D.qui ſatiſd.cog. Car. Molin.in extricat.
labyr.diuidui,& indiuid.2.part.num.524 Marant.de ord.
12 iudic.6.part.memb.8.num 11. Meminiſſe † tamen opor-
tebit,ita demum huiuſmodi ſatiſdationē à domino in man-
dato factam procuratorem releuare, quando dominus ſol-
uendo eſt, aut ſaltim immobilia poſſidet,iuxta d.l.ſciendū,
alias ea clauſula nihil releuaret,cum dominus idoneus nō
ſit fideiuſſor. Docet Bart.in d.rub.nu 6. Aretin.conſi. 124.
Molin.& Maranta iam relati. Pro qua sētentia induci poſt
Accurſ.auctoritas,in l.fin.verb.cautioni. C. de princip. a-
gend.in reb.lib 12 cuius meminit Gregor in d.l. 41. verb.
13 en la tierra.tit.2.p 3. Quot † autem bona immobilia,qui-
buſve in locis poſſidere quis debeat,vt ab onere ſatiſdandi
liberetur,pro explicatione re d.l.ſciendum.15.D.qui ſatiſda
re cogantur.& d.l.2 tit.de los emplazamientos,lib.2.fori,
lato ſermone proſequitur ibi Roderic Suar. omnino vidē
dus, Ioann.Matienzo,in l.10.gloſ. 1.num. 7.tit.16 lib.5.
Recopil. Molin.li.1.cap.15.n.20. Menoch.de arbitr. cēt 2.
caſ.142 & de adipiſc.poſſeſſ.remed.2 n.91.qui iudicis arbi-
trio id relinquit. Quod an hodie iure quoq.huius regni ad-
mittendum ſit,late Matienzo,d.num.7.
14 Vlterius, vt rem iam magis intremus,præmittendū om-
nino eſt,ſatiſdationem,Iudicatum ſolui, tres clauſulas in-
vnum collectas habere,teſte Vlpian.in l iudicatum.6. ſupra
hoc tit.nempe de re iudicata,de re defendenda,de dolo ma
lo,de quarum natura,& effectu plura congeſſit Vigel. li.6.
Digeſt.c.10. & nominatim. de clauſula de re defendenda,
Cuiac.tract.6.ad Afric.ad l.fin.D.de procur & ad l.hæc ſti-
pulatio,15.infra hoc tit.Pet.Faber,in l.inuitus nemo. 156.
D.de reg.iur.ea tamen eſt præcipua quæ nomen dedit, de
iudicato ſoluendo, & hac forte ſublata per acceptilationē,
vel ſolutionem,vel tranſactionem,vel abſolutionem, eua-
neſcunt etiam cæteræ, quia propter hanc cæteræ interpo-
nuntur,nempe vt res iudicata poſſit:l. ſi accepto fuerit, 20.
D.de acceptilat.l.cum quærebatur,13.verſ.Proinde, infra
h.tit. Prima ergo † clauſula eſt de re iudicata, vt in tantum
cōmittatur ſtipulatio,præſteturque, quantum iudex debere
pronuntiauerit,l.iudicati.9.infra,ex cauſa tamen principa-
li,nā ſi quid rei iudicatæ acceſſerit ex contumacia, aut deli-
cto rei,ad id iniquum eſſet fideiuſſores teneri,l. centū Ca-
puæ.8 D.de eo quod certo loco,tenentur etenim fideiuſſores
creditoribus in id,pro quo ſi ſe ſua obſtrinxerūt expreſ-
ſe,non vltra,etſi in obligatione principalis plura ſint,l.ſi vl-
tra,22.C de fideiuſſ.quia fideiuſſio ſtricti iuris eſt, Decius,
conſil.107.num.2.vnde in id tantum obligantur,quod tem-
pore fideiuſſionis erat in obligatione,leg.fideiuſſores. 69.§.
pen Aurelio,D.de fideiuſſor.nam & pro acceſſionibus quo-
que intercedant,l.ſi fideiuſſor. 10, C. de fideiuſſor.reſoluit
Pet.Gregor.3 part.ſyntag.iuris.lib.24.cap.4.n.10.& 11. Plane
hæc clauſula de re iudicata,ſtatim committitur, licet exa-
ctio differatur vſque ad tempus legitimū,l.1.ſupra hoc tit.
16 Iudicatum † autem accipere debemus ab eodem iudice,
cui ſe ſubiiciuerunt fideiuſſores,ſi forte iudicis nomē in ſti-
pulatione expreſſum ſit, vti exprimi frequenter ſolet,vt ex

Q huius

huius ſatiſdationis formula conſtat, ibi, *Cuius rei Caius Aquilius iudex datus eſt*, quam refert Cuiac. d.lib. 10.cap.29. Duar. in paraph. hoc tit.c. 3. prope finem, eoque reſpiciunt Vlp.& Scæu.ille in l.3.in prin.hic in l.cum apud 20.hoc tit. Præterea neceſſe eſt, vt hæc ſtipulatio committatur, cum eadem perſona actum eſſe, quæ ſtipulatione comprehenſa eſt eandemque perſonam intelligimus, quæ eadem qualitatem, prius habebat, retinet, vt hac noſtra l. ſi ante acceptum ſemel,& iterum profitetur. Cai. Vlterius de eadem re, eademque actione actum eſſe oportet, vt hæc ſtipulatio committatur.d.l.cum quærebatur. §.13.fin.infra eodem.

27 Secunda clauſula eſt de re, hoc eſt de cauſa defendenda, vt niſi boni viri arbitratu lis agatur,& defendatur reus, quanti hoc nomine intereſt exigere actor a reo.& fideiuſſoribus poſſit Accurſ.& cæteri.in l.iudicatum.9.& in d.l.cum quærebatur.hoc tit. Res autem defenſa non videtur ſi non in ſolidum defendatur, l. ex clauſula.17 inf.hoc tit. aut non loco idoneo.leg.iam tamen 5 §.illud ſciendum, ſupra eodem, aut quando certum eſſe incipit, neminem poſſe exiſtere, qui reū defendat.l.3.§.ob rem, ſup.eodem Fideiuſſor autem ſoluere volens, quod ob eam cauſam debet, iudicium accipere, non cogitur.l.ex iudicatum, 16.infra hoc tit. Plane ſi ex duobus fideiuſſoribus, qui iudicatum ſolui ſpoponderant, alter ob rem non defenſam partem ſuam ſoluerit, nihilominus res defendi poterit; Nec tamen is qui ſoluerit, repetet, ſtipulatio enim pro parte eius perempta eſt, perinde ac ſi acceptum ei factum fuiſſet.d.l.ſi ex duobus 14. in princ. infra hoc tit.de cuius,& d.l.ex iudicatum.16.explicatione plura Molinęus in extricat.labyr.2.par.n.17.quoties tamen ex ſtipulatione, iudicatum ſolui, ex hac ſecunda clauſula ob rem non defenſam agitur cum fideiuſſoribus, cauere eis debet creditor dominū priore iudicio abſolui, qui ea cautio omiſſa nihil mandati iudicio fideiuſſores conſequentur, d.l. ſi ex duobus, §.quoties. Aliquando tamen, re etiam non defenſa, ſtipulatio non committitur, veluti ſi lis mortua, finitave ſit quomodo intelliges, l. 1. d.l. cum quærebatur. 13.l. hęc ſtipulatio 15.hoc tit. Præterea nec committetur ſtipulatio, etſi res talis ſit, de qua prætor iudicium accipere non cogat: hoc enim continetur ſtipulatione, vt res boni viri arbitratu defendatur, l. vir bonus. 18.h.t. ſecus ſi res talis ſit, vt etiam re perempta expediat litem proſequi.l.ſi ſeruus, 11.infra h.t. aut reus in magiſtratu ſit, l.ſi reus 12.eod.tit.

28 Nouiſſima clauſula ſtipulationis iudicatum ſolui eſt, de dolo malo, id eſt dolum malum abeſſe, abfuturumque eſſe, quę & ad principium ſtipulationis refertur, & in futurum tempus permanet, l.nouiſſima 19.hoc tit.

Quæ doli clauſula, qui non ſolum huic iudicatom ſolui ſtipulationi neceſſaria, ſed alijs etiam frequens eat, vt deduces ex l.ſi id quod 22.l.ſiquis cum aliter, 36. l. ſtipulatio 38. §.ſiquis dolum, l.ſtipulationes. 53.l.doli clauſula. 119. l.ex ea parte 121 l.ſi ita quis 135.§.fin. D.de verb.oblig. multiſque alijs Iur. Ciu locis, quorum pleraque congeſſit eruditus Briſſon.libro 4. de verbor.ſignific.fol.160 quædam hic de doli clauſula (quę poſterior erat huius ſtipulationis) & d.l.nouiſſima, 19.hoc tit.alijſque capitibus, quę eius mentionē faciunt maximā afferent lucem, adducere,& attexere libuit.

Igitur ſciendum eſt, dolum, ancipitem vocem eſſe, duaſque inter ſe res contrarias capere poſſe, alium bonum eſſe, alium malum, veteres enim dolū, etiam bonum dicebant,& pro ſolertia hoc nomen accipiebant maximè ſi aduerſus hoſtem, latronemque quis machinaretur, vt autor at Gell.lib. 12.noct. Attic.c.9. Vall.lib. 1.dialect.cap. 10. D.Auguſt. 210. Epiſt.29. Eaque ratione Prætorem in edicto non fuiſſe cōtentum dolum dicere, ſed adiecisse malum commemorat Vlp.in l.1.§.non fuit, D.de dolo malo, deduceſque exempla, ea l. quia autem, 6.§ ſi patronus in fin. D.ſiquis omiſſ.cauſ. teſtam l. cum pater 77. §. Titio fratri. D. de leg.2.l.nihil intereſt.26 D.de captiu.non enim dolo facit, qui fraudem excludit. Et Marcellin.lib.17.*nullo* (inquit) *diſcrimine virtutis, ac doli proſperos omnes laudari debere bellorum euentus. Dolum malum*, definit Seruius machinationem quandā alterius decipiendi cauſa cum aliud ſimulatur, aliud agitur, ſiue vt Labeo definit, eſt omnis calliditas, fallacia, machinatio ad circūueniēdū fallendum, decipiēdum alterū adhibita, quem magis Vlp.probat, d.l.1.§. dolū diſputat accuratiſſime, omnino vidēdus, Gueuara, lib.ſing. de dolo per tot.

Is olim iure ciuili tribus tantum caſibus coercebatur. Primò, ex lege 12.tab.quando in tutela commiſſus erat, cuius teſtimonium extat apud Vlpianum, Iuſtinianum, & Ciceronem, in l.1.§.1.D.de ſuſpect.tutor.in princ.Inſt.eod. & lib.3. offic. vbi Cic.ſcripſit dolum in tutela fuiſſe vindicatū lege 12.tab.exornat Balduin. ad leg.12.tab. cap. 7. num.33. Roſin.antiq.Rom. libr. 8.cap.8. Secundo, ex lege Lætoria, qua dolo malo circumſcriptis adoleſcentibus proſpiciebatur, vt d.lib.3.off. ſcribit Cic. & lib.3. de nat.Deor. *Iſta* (inquit) *dolus malus, etiam legibus erat vindicatus, vt tutela 12. tabulis, & circumſcriptio adoleſcentium lege Lętoria.* Et iterum. *Inde iudicium publicum rei priuatę lege Lætoria, inde euerriculum malitiarū omniū iudiciū de dolo malo, quod Caius Aquilius familiaris noſter protulit*, notant Bal.& Ruſinus: vbi ſup. Ant. Aug.lib.de legib.c. de leg. Lætor. Tertiò, ſine lege, in iudicijs, quib.ex fide bona agebatur, ex codē Cicer. iā relato,& in Topicis, quē refert Sig. lib. 1. de iudicijs, c.21.pag.432. Briſ.lib.5.de formul.pag.507.

Ex quibus paulatim apparet contractus etiam bonæ fidei per dolum contractus, non fuiſſe ipſo iure nullos, alioqui nec obligatio, nec actio, nec iudicium conſtitui potuiſſet, l.licet.42 §.ea, D.de procurat.l. ſi pupilli, 6. §. videmus. D.de negotijs geſtis, ſed obligationem iure ciuili conſtitiſſe, quia licebat ſe inuicem contrahentibus decipere, l. in cauſæ. 16.§.idem Pomponius, D.de minorib.(cui addes Aiſan.collectanea, 15. Ant. Roſcium, lib. 2.memor.cap.7.& 8. Pinello l.2.3.par.cap.1.ex num.23.& ibi Padilla, nu.20 C.de reſcind. vend.Couarr. lib.2. var.cap.4.nu.2. Vellei.ad l. 1. D. de iuſt.& iur.lib.3.nu.8) Verum in iudicio bonæ fidei, quo dolo malo factum eſſet ſolere purgari, aut retractari, leg. ſi dolo 5.ibi; Reſcindi venditionem iubebit, C.de reſciod.vēd. cuius argumentum defendunt Ioan.Faber in §.Actio num. & ibi Gomez.num.12 Inſt.de act. Igneus in l.contractus, n. 105.D.de regul.iur. & in l.exhæredatus, nu.30. D. ad Syll. Forcat.dialog.99.quod in contractibus bonæ fidei, etiam ſi dolus det.cauſam contractui, contractus mero iure valet licet multi reclament,& contraria ſententia communior ſit ex Bart.in l. eleganter, n.4. D.de dol.Meneſ. in l.2.nu.3. C. de reſcind.vend.Couar.in reg.poſſeſſor. 2.p.§.6.nu. 6. ſed vereor ne non decipiantur ex d.l. ſi dolo, cui non ſatisfaciunt. Plane ſi dolus ab vtroque parte interueniebat, qui cōtractū bonæ fidei ſtare nō patitur, nullaq. vtrinque bona fides interceſſerat, cōtractus totus irritus erat, l. 3. D. pro ſocio. l.ſi in empt.34.§.item ſi emptor, l.domus, 61. D.de contrab.empt.

In reliquis porro, quæ non ſunt bonæ fidei contractionibus, qui circumſcripti erāt, efficaciter obligabantur, ſed quia iniquum videbatur non modo dolum eſſe impunitum l. in delictis, 4.§.cum dominus, D.de nox.lib.actio n. verum etiā cum detrimento alterius quæſtuoſum, l.ne ex dolo. 12.D.de dolo Accurſ.in l. a: verbo, ne ex dolo, per illum textum, D. de eo per quem fact.erit. Caius Aquilius Prętor ætate Ciceronis æquiſſimus, illique familiaris de dolo malo coercendo formulas, veriſſimum euerriculum omnium malitiarum primus propoſuit vt in præcitatis locis Cicero retulit. Quibus etiam in ſtricti iuris iudicijs, iure Prętorio actione, de dolo dolus cœpit vindicari d.l.1.§.ait Prætor, verſ.idem & Pomponius, verum quia ea actio vtili olim annu hodie cōtinuo biennio quia grauis, & odioſa eſt terminatur in leg. fin. C.de dolo adeo, vt ne litis quidem conteſtatione perpetuetur, gloſ.& Doctores, in dict.l. fin. Salic.in l.fin. C. de præſc.30. ann. vtili uſque erat contrahentibus actionem ex ſtipulatus, quæ perpetua eſt, text.in pr. Inſt.de perpet.& tēp. act. experiri, plerumque de dolo ſtipulatio interponebatur, d.l. ſi id quod, cum alijs relatis. Concipiebatur vero ita. *Dolum malum huic rei, promiſſioni ve abeſſe, ab futurumq. eſſe, ſtipulatus eſt ille, ſpopondit ille*, d.l.ex ea parte. 121.& alijs modis, de quibus Briſ.libr.6.de form. pag.639. & quia ea doli clauſula, quæ ſtipulationibus ſubiicitur, non pertinet ad eas partes ſtipulationis de quibus nominatim cautum erat, d.l.doli clauſula, 119.& in ſtipulationibꝰ omiſſū pro omiſ

ſo

Digitized by Google

ſo habetur, nec præſtatur, niſi id quod nominatim à contrahentibus eſt expreſſum, l. quidquid adſtringendæ. 99. D. de verb. oblig. quemadmodum qui ſtipulatur aliquid fieri, aut non fieri, neceſſe nõ habet ſtipulari pœnam, ſi factum nõ ſit quod promiſſum eſt, aut ſi quid contra quam cautum eſt, factũ ſit; ſẽper enim id quod intereſt debetur, & tamẽ propter commoditatem ſtipulantium, veteres cauent, vt pœna adiiciatur, quia plerũque difficilis ſit probatio eius, quod intereſt, & ad exiguam ſummam redigitur, l. fi. D. de præt. ſtipul. §. vlt. Inſt. de verb. oblig. ſic & in ſtipulatione de dolo accidit, vt ſiquis dolum præteritum, aut futurum promiſſoris, hæredũ ve eius, metuẽs de eo ſibi caueri, velit, nihil erret ad ius cautionis, ſi generali doli clauſula ſibi de eo caueat, eo quo diximus modo: dũ enim probet aliqua in re dolũ admiſſum eſſe, quicumque is dolus vel inciderit ante, vel inciderit poſtea ſatis generali ſtipulatione, quę appellatur doli clauſula vindicatur.

Vides ergo hac in re ea adiecta clauſula, quod ſtipulanti commodum ſit conſilium dari à veteribus; vt quæcumque, & quacumq; in re ſibi, quis timet de dolo promiſſoris, hæredum ve eius, ea ſpecialiter cõprehendatur, tum deinde generalem doli clauſulam ſubijciat, quę ad ea pertineat, quæ in præſentia occurrere non poſſint, & ad incertos caſus pertinent, ideſt, qui ſunt incerti, & ignoti ſtipulatori, eique occurrere, aut in mentem venire non poſſunt. Nam cũ omnia nominatim complexus eris, quæ ſpecialiter comprehẽdi poſſunt, non ideo inutile erit generalem doli clauſulã ſubijcere; fieri enim poteſt, vt cum omnia comprehenderis, quæ occurrebant, non tamen omnia comprehenderis, quoniam multa te fugerint, quę poſtea emergent, quod eſt conſilium, quod à prudentibus datur de doli clauſula, in d. l. 53. & l. 119. D. de verb. oblig. in d. l. nouiſſima. 19. hoc tit. iudicatũ ſolui.

Denique quoniam noſter Caius, in hac l. ſi ante acceptũ, & procuratoris mentionem fecit in prioribus huius legis caſibus, & defenſoris, in verſic. Nam & alias reſponſum eſt, meminiſſe iuuabit procuratoris nomen latius patere, & omnes omnino comprehendere, qui aliquã adminiſtrationẽ rerum alienarum gerunt, quare ſub eo accipiuntur, tã illi, quibus negotia extra iudicium gerenda, quam quibus cauſę in iudicio agendæ ſiue abſentibus, ſiue præſentibus mandantur, l. 1. D. de procu. l. 1. tit. 5. p. 3. Defenſorem vero eum eſſe qui aliquem abſq; mandato in iudicio defendit, vltro & ſponte, l. liberto, 31. §. litem. D. de nego. geſt. l. tutori, C. eod. qui eo præcipuè à procuratore differt. Nam procurator, tam eſt actoris, quam rei, & tam in iudicio, quam extrà iudicium interuenire dicitur. Defenſor autem tantũmodò in iudicio appellatur is, qui eſt rei procurator, actoris, quatenus reus eſt in re conuentione, & citra expreſſum mãdatum ad defendendum venit, vt in princ. Inſt. de his, per quos agere poſſumus, vt aduertunt omnes, & Vveſem. in parat. nu. 12. D. de procur. Vnde conſtat maximum eſſe diſcrimẽ inter procuratorem, & defenſorem, de quibus Cai. in h. noſtra l.

20 An † autem cognitor, ideo quod procurator ſit, dubitari ſolet, Alciat. tamen lib. 2. pareig cap. 5. & lib. 6. cap. 5. in pr. procuratorem eſſe putat eum, cui abſenti per mandatum cauſa committitur, cognitorem vero cui ſine mandati ſcriptura, cauſam ſuam agendam præſens litigator iniungit, quod diſcrimen tueri videtur Guill. Bud. in poſter. adnot. ad Pand. in l. moris, 9. §. ſolent, D. de pœn. & cum Anian. probat Cuiac. lib. 1. ſent. Paul. cap. 2. Vveſemb. ad tit. Inſt. de his, per quos ager. poſſ. in rub. ſub nu 4. Hotom. ibi. §. fin. enũc. 2. qui mouentur Marc. Tull. auctoritate in orat. pro Cecin. vbi ait, eos, qui pro præſentibus litigaſſent cognitores dictos, item & Feſt. & Aſc. Pedian. in 2. Verr. qui id expreſſe docẽt. Sed reclamat Robert. li 2. ſent cap. 1. motus eo quod à præſente quoq; procurator conſtituatur, l. ſi procuratorem. 65. D. de procurat. l. ſi procuratori præſentis. 79. D. de verb. obl. Paul. lib. 1. ſent. cap. 3. Vnde ipſe verius putat procuratores eſſe, qui ſiue ab abſentibus, ſiue à præſentibus dati aliena negotia, cum mandato adminiſtrabant; qui que lite cõteſtata, domini litis efficiebantur, adeo vt domino mortuo lis ad fin. ab eis perduci poſſet, l. nulla. 23. C. de procur. eaq; ratione ſententia non in dominum, ſed in ipſius procur. perſona concipi deberet, l. 1. C. de ſent. & interloq. vnde Ciceroni pene dominus, & alieni iuris vicarius dictus eſt, quod & probat, l. fin. tit. 3. p. 3. Cognitores vero fuiſſe qui litigatores iuris ſui ignaros, quæ in iudicio agẽda eſſent ſubmouerent, operãque in lite proſequenda præſtarẽt; ſimiles his, quos nos hodie aduocatos appellamus. Pro qua ſententia facit, l. nemo, C. de cognit. & procur. lib 2. Cod. Theod. vbi procurator vocatur ſuſceptor litis, cognitor vero alieni iuris ſuffragator, Cognitoris tamen nomen, cum tempore Iuſt. exoleuiſſet, & procurator vtrumq; officium cõprehendere, ſtudioſe à Triboniano à iuris libris ablegatum eſt, vt docte docet, & probat Cuiac. in not. ad Paul. d. lib. 1. cap. 2. Sed iam noſtram legem explicemus.

CAIVS LIB. XXVII.
Ad edictum Prouinciale.

SI Ante acceptum iudicium prohibitus fuerit procurator à domino, & actor ignorans prohibitũ eum eſſe, egerit, an ſtipulatio cõmittatur? & nihil aliud dici poteſt quã committi. Quod ſiquis ſciens prohibitũ eſſe, egerit, Iulianus non putat ſtipulationem committi. Nam vt committitur, non ſufficere ait, cũ ea perſona acceptũ eſſe iudiciũ, quæ ſtipulatione comprehenſa eſt, ſed oportere etiã cauſam perſonæ eandem eſſe, quæ ſtipulationis interponendæ tempore fuit. Et ideo ſi is qui procurator datus eſt, hæres extiterit domino, atq; ita acceperit iudiciũ, ſiue etiã prohibitus acceperit, non committitur ſtipulatio. Nã & aliàs reſponſum eſſe, ſiquis abſentem defendens ſatis dederit, deinde vel procurator ab eo datus vel poſtquam hęres extitit, iudicium acceperit, fideiuſſores non teneri.

COMMENTARIA.

HAbet ergo is text. auctorem T. Caium (ex I.C. tertiæ claſſi, qui à Iuliano ad Papin. fuerunt in libris noſtris celeberrimum) lib. xxvij. ad Edictum Prouinciale, vt vulgatis omnibus Codicibus indicat affixa epigraphe, & conteſtantur Ant. Auguſt. lib. ſing. de nominibus proprijs I.C. 1. col. 112. Item lib. 3. emend. cap. 9. pag. 211. Vvolf. Freym. in Synph. iur. chron. pag 467. Sane quamuis apud omnes de noſtræ legis auctore conueniat, non tamen de vera eius lectione. Quoniam eius ſuperatus difficultate Aug. Polit. vt quam nõ potuit percipere, nec diſſoluere deuoraret, in ſua Pandectarum Florentinorum recognitione, mancum eũ edidit, notataque ſunt ea verba, quæ Noricus liber non habet, cuius ſententia à Greg. Haloandro ſequuta, & retenta Caij ſic ſcripta eſt. *Si ante acceptum iudiciũ prohibitus fuerit procurator à domino, & actor ignorans prohibitum eſſe egerit, Iulianus non putat ſtipulationẽ cõmitti.* Recte tamẽ eum reprehendunt Ant. Auguſt. d. li. 3. cap. 9. Duarẽ. & Ruſard. atque nouiſſimus Gothifr. in notis perpetuis ad hanc legem, qui eã prout à nobis propoſita eſt, in omnibuſque vulgatis codicibus circumfertur, retinent, iuxta quã totius contextus ſumma hæc eſt.

22 Si iudicatum ſolui, ſatiſdatione interpoſita ignorante actore procuratoris cõditio fuerit mutata, cõmittitur, eo ſciente, non item. Complectitur (niſi ego fallor) theſis hæc totã Caij hypotheſim, in qua, licet eodẽ retento themate, plures, & diuerſæ ſpecies conſtituãtur, omnes tamen eo tẽdũt, vt ex mox ad Bar. oppoſitiones dicendis manifeſtũ fiet. Sane quam ſi propoſita Caij ſententia difficilis, nemo eſt qui non videat, præfãturq; hic Bar. Paul. Alber. Ang. & Cũ. Verum quo dilucidius explicetur, Acc. eundemque Bart. ſequutus, quæ ei obſtant argumenta ecce.

23 Primò enim aduerſus Caium ibi, *ſi ante acceptum iudiciũ prohibitus fuerit procurator à domino.* Quibus verbis docet præſtita à procuratore ſatiſdatione iudicatum ſolui, à domino, ideſt reo prohiberi cũ potuiſſe Bartoli primam oppoſitionem explicans, ſic argumentor. Mãdatum re integra reuocari poteſt, non poſtea, l. ante litem. 16. D. de procurator. l. ſi vero. 12. §. ſi mandauero, l. ſi mandaſſẽ 15. D. mãd.

l. ſi pater. 3. C. eod. §. rectè in 1. par. Inſt. eodem, vbi ex num. 1. ad 5. ergo explicui, l. 24. tit. 5. par. 3. Sed per ſtipulationem Iudicatum ſolui, quæ ante litem conteſtatam interponitur, l. de dic. 8. § ſi ſeruus. l. Iulianus. 11. D. qui ſatiſd. cogan. l. ſi petitor. 8. infr. h. t. obſeruat Cuiac. lib. 10. obſeru. cap. 29. res deſinit eſſe integra, l. ſi defunctus, 15. D. de procurator. vbi domini morte quando adhuc integra res eſt, mandatum extingui, docens Vlpianus (quod & nos multis exornauimus, in d. §. rectè, ex nu. 6. ad 20.) non tamen eo caſu, quoniam ſtipulatio Iudicatum ſolui interpoſita eſt; quia etſi lis non ſit conteſtata, negotium tamen quaſi cœptũ dicitur. Ergo præſtita iam cautione, etiam ante acceptum iudicium, prohiberi procurator non potuit.

24 Secundo contra Caium ibi; *Et nihil aliud dici poteſt, quã ſtipulationem committi*, quibus verbis expreſſe Caius vult, ante acceptum iudicium à reo procuratore, prohibito, ignorante actore ſtipulationem commiſſam fuiſſe; cum eodem Bar. ſic argumentor. Argumentum diuiſione firmum, & neceſſarium eſt, videlicet cum nulla diuiſionis forma prætereſit. Marcus Tullius in Topic. vbi ſub §. 20. nu. 7. erudite Velez de Gueuara, & multa ex noſtris congerens Nicol. Euerard. in Topic. legali. cap. 96. Sed hoc in caſu nulla ex ſtipulationis Iudicatum ſolui clauſulis, quas Vlpianus commemorat, in l. iudicatum. 6. ſupra eodem, & nos latè iam expoſuimus, committi potuit, ergo non rectè Caius. Plane nulla ex clauſula commiſſam ſtipulationem, ſic oſtenditur. Nã ex clauſula de re iudicata ſtipulatio committi non potuit, cũ ſententia poſt prohibitionem dominum non ligaret, & inde nec fideiuſſores eius. l. Plautius, 61. D. de procur. vbi etſi certiſſimum ſit, actionem iudicati non ſolum domino, & in dominum, ſed etiam hæredi, & in hæredem, vt Paul. lib. 1. recep. ſent. tit. 2. ait, non vero procuratori, neque in eum dari. Id tamen ex Plautio limitat idem Paulus, niſi in rem ſuam datus ſit procurator: vel ſe obtulerit iudicio, cum ſciat cautum non eſſe, id eſt dominum non mandaſſe, vt defenderet, vel mandatum reuocaſſe: idem enim eſt, cum opportunè reuocatio ſit, id eſt, ante litem conteſtatam, ante acceptum iudiciũ. Deinde nec ex clauſula de re defendẽda: commiſſam ſtipulationem dices, quoniam ex Caij contextu rem non fuiſſe defenſam non deduces. Item nec dolum commiſſum apparet, vt ex clauſula de dolo committi potuerit. Ergo ex nulla. In huius difficultatis explicatione, vt Bar. Ang & antiquorum aliorum magiſtralibus, magis, quam elegantibus, verbis vtar, totus punctus, totaq; huius legis difficultas cõſiſtit. eaque vt ipſi declinent multifariã lecturam huius tex. cõſtituũt; quod & nos infra præſtare erit omnino neceſſariũ.

25 Tertio contra Caium in verſic. *quod ſi quis ſciens*. Vbi ſcriptum eſt, ſtipulationẽ non committi, quo caſu ante acceptum iudiciũ, retinet enim in hoc verſiculo caſum in initio propoſitum, prohibitus eſt procurator, cum Bar. hic, nu. 1. obijcio pr. h. l. vbi Caius enixè docet, ſi ante acceptum iudicium prohibitus fuerit procurator à domino, & nihilominus cum eo actum ſit, nihil aliud dici poſſe, quam ſtipulationem committi.

26 Quarto contra eundem Caium, in verſ. *Nam vt committatur*, &c. vbi I. C. T. Caius reſponſi in verſic. *quod ſiquis*, rationem reddit, aſſerens, ideo ſtipulationem *iud catum ſolui*, ex Iul. ſententia non committatur, quando cũ prohibito procuratore ſcienter actum eſt, quoniã, vt committi, non ſufficit cum ea perſona acceptum eſſe iudicium, quæ ſtipulatione comprehenſa eſt, ſed oportere etiam cauſam perſonæ eandem eſſe, quæ ſtipulationis interponendæ tempore fuit, cũ ſi Bar. noſtro, ſub n. 1. verſ. *venio ad verſiculum*, (quem ego ſic explico.) Sic argumentor. Et ſi qualitas perſonæ cũ qua iudicium acceptum eſt, ſiue accipitur, ſit longe alia tẽpore ſententiæ, ſiue accepti iudicij quæ fuit ſtipulationis interponendæ tempore ſtipulatio adhuc committitur, vt in dicto princ. huius noſtræ legis probãdum eſt, vbi prohibitus fuit procurator, & ſic eius qualitas, & conditio mutata de habente mandatum, in illud non habente: de procuratore in defenſorem. Ergo qualitatem perſonæ mutari, dum tamen eadẽ perſona maneat, effectũ ſtipulationis non remoratur.

27 Quinto aduerſus Caium, in verſ. *Et ideo ſi is qui procurator datus eſt*, qui vt ſuperius traditam rationem, in verſ. *nam vt committatur*, comprobet, exemplo agit, probatque: non ſolum ſtipulationẽ non cõmitti, quando qualitas perſonæ mutatur de habente mandatum, in nõ habente, verũ, & cũ tranſlatio iudicij ſit, de procuratore in litis, & cauſæ dominum, ſic argumẽtor cũ Acc. hic ſeh. *ſtipulatio*, & Bar. iam relato. Etiam, ſi tranſlatio iudicij de perſona in perſonã fiat, nihilominus iudicium, tenet idemque eſt quod cum priori perſona acceptũ fuit, ex Paulo lib. 5. ad edict. in l. ſeruus 14. D. de his qui not. infam. vbi ſi ſeruus furtum admiſit, cuius nomine dominus noxali iudicio cõuẽtus, cũ manumiſit, & hæredẽ ſuũ fecit idẽ iudiciũ in hæredẽ cõtinuatur, licet dãnatus hæres famoſus nõ ſit, quia nõ ſuo nomine dãnatur, ergo.

28 Sexto & fortius aduerſus, verſic. *Nam & alias reſponſum eſt*, vbi ſimiliter alio exemplo ſuam nititur comprobate ſententiã Caius, mutata conditione de habente mãdatũ in nõ habẽte, vel de non habẽte in habẽtẽ, ſtipulationẽ iudicatum ſolui cõmitti, nunquam, quoniam, inquit ipſe, hinc reſponſũ eſt, ſiquis defenſor (ſitque is qui mãdatum nõ habet) abſentis negotia agens, & gerens, ſatiſdationem interpoſuerit, poſtmodũ autẽ à domino procurator datus ſit, vel hæres extiterit, quamuis iudiciũ accipiat, fideiuſſores non teneri. Cui eſt non diſſimile Pap. reſp. in l. 1. §. defenſor. D. quibus mod. pign. vel hyp. ſolu. *Defenſor abſentis*, inquit Pap. *cautionẽ iudicatum ſolui præſtitit, in dominũ iudicio poſtea trãſlato, fideiuſſores ob rẽ iudicatã, quos defenſor dedit nõ tenebuntur, nec pignora, quæ dederunt*. Cũ eodẽ Bar. d. n. 1. ſub verſ. *venio ad vltimum* obijcio difficile Vlp. reſp. lib. 78. ad Edict. in l. Iulianus. 11. D. qui ſatiſd. cog. vbi ſcribit, quod ſi antequã mandarem tibi, vt fundum peteres, ſatis acceperis petiturus fundum, & poſtea mandato meo agere inſtitueris, fideiuſſores tenebuntur. Ex qua lege ſatis conſtat, mutationem qualitatis perſonę de defenſore in procuratorem, ſicque de non habente mandatum, in habente non corrumpere ſtipulationem. Huic ſententiæ proxima eſt alia eiuſdem Vlp. lib. quoque, 9. ad edictum in l. in cauſæ. 27. §. ſi ex parte D. de procur. vbi non tantum committitur ſtipulatio iudicatum ſolui, etiam ſi perſonæ qualitas mutetur, verum etſi iudicij trãſlatio in dominũ fiat. Quarũ legũ cũ maxima ſit difficultas, ex earum diſſolutione totum pendere; proxime citato loco, Bar. ait.

29 Denique ſub nu. 3. hic opponit Bar. l. ſiquis, 3. §. ſtipulationem, ſup. eod. quæ ſanè non primæ, ſed ſecundæ, huius noſtræ parti aduerſatur, ſiquidẽ docet eo loci Vlp. quod ſi forte aliquis ex his, à quibus mandatum non exigitur (videlicet ex liberis vel ex parentibus, vel vir vxoris nomine, l. ſed & hæ perſonæ. 35. D. de procu. l. maritus, 21. C. eod. l. 10. 1. 5. l. 2. 1. 23. p. 3.) interueniet ſtipulatio non cõmittetur, niſi forte eis fuerit mandatũ, vel ratũ habitũ. Sicq. eo caſu quo perſonæ qualitas mutata ſuit. Cui ſententię ac. edit, & alia eiuſdẽ Vlp. in l. licet, 56. D. de iudic. ex qua cõſtat, quod etſi quis cum procurator non eſſet litem conteſtatus, rem in iudicio nõ deduxerit, ſi tamen ratã rẽ Dominus poſtea habeat, videtur retro res in iudicio deducta indeq; ſtipulationẽ cõmitti debere, ac ſi ab initio interueniẽte mãdato interpoſita fuiſſet.

30 His tamen argumentis, & difficultatibus non obſtantibus ſententia ſupr. num. 22. ex noſtra hac lege deſumpta; veriſſima eſt, nempe mutationẽ qualitatis procuratoris, vel defenſoris, poſt ſtipulationem *iudicatum ſolui*, ante acceptum tamen iudicium contingentem ignorante actore ſtipulationem non vitiare, eo vero ſciente illam corrumpi. Cuius rei rationem eam eſſe putauit hic Accurſ. verb. *commiſſi*, in 2. verbo, *acceptum*, in princ. verſ. ſed reſponde quoniam mutata qualitate perſonæ procuratoris, ſiue defenſoris, ante acceptum iudicium, ſi adhuc illud perſequatur, non idem eſt pro quo fuit ſatiſdatum, ſed longe diuerſum vnde fideiuſſores teneri iniquum eſſet, ex his quæ ſupra in proib. n. 15. obſeruauimus, tenentur, enim fideiuſſores in id tantummodo, quod contractus tempore in ſtipulationem deductum fuit, non amplius l. fideiuſſores. 69 §. pro Aurelio D. de fideiuſ. ergo cũ ſatiſdederint iudicio ſacto, quantũ iudex aduerſus dominũ pronunciaſſet ſe præſtaturos, l. iudicatũ 9. inf. eo. idque iudicium dominum, qui procuratorẽ prohibuit iã

non

Digitized by Google

non liget, ſed procuratorem ipſum qui ſine mandato egit, ex dict. l. Plautius. 61. D. de procurat. conſequens eſt fideiuſſores non teneri, & ſtipulationem non committi. Atque id eſt, quod I. C. noſter expreſſit, in verſic. Nam vt committatur docens, vt ſtipulatio iudicatum ſolui committatur, nõ ſufficere, cum ea perſona acceptum eſſe iudiciũ, quæ ſtipulatione comprehenſa eſt: ſed oportere etiam cauſam perſo-
31 næ (id eſt qualitatem, vt ego interpretor) eandẽ eſſe, quæ ſtipulationis interponendæ tempore fuit. Neque in † iure, aut nouum, aut inſolens eſt, eodem etiam corpore, eadem re & ſpecie (vt noſtri aiunt) manente, ſi eius qualitas, ſiue forma, aut accidens mutetur, totam rem mutatam, & extinctã cenſeri, ex vulg. l. Iulianus. 9. §. ſiquis rem, ibi: *Nam mutata forma prope interimit ſubſtantiam rei, Marcellus ſcribit.* D. ad exhibend. l. Sæia. 6. D. de aur. & arg. l. Poteſtque induci l. ex hoc, edicto. 8. in pr. D. de alien. iudic. mutandi cauſ. facta. Namque enim edicto de alienatione iudicij mutandi cauſa facta, cuius verba retulit Eguinar. Bar. lib. 1. Manual. pag. 55 cautũ eſſet, neque alienatio iudicij mutandi cauſa fieret, ſi quæ dolo malo ceſſio quæ ve alienatio iudicij mutandi cauſa facta fuiſſet, neq; arbitrio iudicis priſtina iudicij cauſa reſtitueretur ei, ad quem ea res pertineret, in eum qui id feciſſe diceretur, quanti ea res eſſet intra annum, quo primũ experiundi poteſtas eſſet, iudicium dandum eſſe, quod late explicant Rebuf. 5. tom. tit. de ceſſionib. art 1. gloſ. 1. & ſequen. Cuiac. lib. 10. obſeruat. cap. 3. Ludou. Vita. lib. 1. variar. quæſt. cap. 17. Egregius noſter Doctor Didac. Sahagum. Villaſ. in repetit. c. 1. de alienat. iudic. mutãd. cauſ. facta, in d. l. ex hoc edicto, inquit Paul. edicto teneri, eum qui quamuis rem exhibeat, arbitratu tamen iudicis priſtinam iudicij cauſam non reſtituit, itaque etſi eandem illam rem, quam iudicij mutandi cauſa alienauit, exhibeat. & reſtituat, ſi tamen eius forma, ſiue qualitas mutata ſit, exhibita nõ videtur, quoniam alia iam cenſetur mutatione interueniente. Deinde induci quoque poteſt, leg. ſi quis, cum aliter. 36. D. de verb. obligat. iunct. Duaren. hypoth. ad eandem legẽ, ex qua conſtat, quod etſi eadem illa res, quam ſtipulatione cõprehendi contrahentes voluerunt, in eam deducta ſit, aliter tamen, id eſt diuerſa forma, quamuis ſtipulatio ſummo, & ſtricto iure, id eſt I. Romana, valeat, ſi tamen dolo id factũ ſit exceptione data promiſſori, ſtipulationem, infirmari. Denique (ne longior ſim, vt multa miſſa faciam) non longe à noſtro I. C. Caio, videtur Afric. in l. cum quis, 38. in princ. D. de ſolution. ibi, *Tacite enim hæc conuentio ineſſe ſtipulationi videtur ſi in eadem cauſa maneat.* De cuius explicatione, plura ego in §. plane, nu. 10. Inſt. de Inutil. ſtipul. induceſque l. ſi is qui hæres, 25. § 1. & §. fin. D. de excep. rei iud. ibi, Aliã enim res eſt interueniente mandato, & text. in l. qui cum tutorib. 9. D. de tranſact. in l. Modeſtinus. 10. D. de except. qui ibidem ab Accur. ſimul cum noſtro citatur, verb. non enim

32 Cæterum, quamuis multis ſuperior ratio placuerit, amplectendaque omnino videatur, vel ex eo quod à I. C. noſtro, ſtatim in fronte proponatur, eiuẽ tamẽ Acc. cuius apud me multum, valet auctoritas, diſplicuit hic, verbo Fuit, & ſane merito, quoniam ſi vera eſſet, ſequeretur tam in primo quàm in ſecundo huius legis caſu mutatione qualitatis perſonæ ſtipulationem vitiari, id eſt, ſiue actor ignoret, prohibitum eſſe procuratorem, ſiue actor ſciat, vtroque enim in caſu mutatio fit, & aliud longè iudicium eſt, quam pro quo fideiuſſores interceſſerunt, ſolueréque ſatiſdederunt, & tamen conſtat in principio legis, quando prohibitionẽ procuratoria actor ignorauit, nihil aliud dici poſſe, quàm ſtipulationem commiſſam: in altero vero quando actor ſciens prohibitum eſſe procuratorem egit, ex Iuliani ſententia non cõmitti. Ergo longe alia eſt cuiuſque deciſionis ratio, vt argumentatur idem noſter Caius, in l. illud quærimus. 32. verſic. cum enim, D. ad leg. Aquil. vbi plura congeſſit Accurſ. verb. exiſtimari, nec dici poteſt vnam eſſe rationem eorum, quæ diuerſam habent deciſionem. Indeq; manifeſtum fieri Caij rationem in d. verſic. Nam vt cõmittatur, inſufficientem eſſe, cum vtrumque caſum non comprehendat. Quinimo nec in poſteriori conuincere ex eo videtur, quoniã nec ſemper verum eſt, qualitatis mutationem ſtipulationem infirma-

gere, vt late adductis contra eundem Caium difficultatibus ſupra oſtendimus, & probare videtur Paulus in l. & an eadem 14. §. 1. D de exceptione rei iudicatæ.

33 Vndè idem Accurſ. hic eo verb. *fuit* ibi. *Sed eſt alia, quia non dolo prohibuit, tũ ſtie ſciret.* Exiſtimat propter dolum quem cõmiſit reus, qui actore ignorante procuratorẽ reuocauit, commiſſam fuiſſe ſtipulationem in primo huius legis caſu; non item in ſecundo, quoniam ſcienti, & conſentienti nullus fit dolus, neque fraus. cap. ſcienti, 27. de reg. iur. lib. 6. cum qui ſcit renuncianti æquiparetur, l. quæritur. 14. §. ſi venditor, D. de ædil. edicto. neq; qui iã certus eſt amplus certiorari debuerit, cap. cum qui, 31. de regul. iur. lib. 6. vt enim nihil grauius eſt; quam ſi id quod ignorat quis, ſcire ſe credat, defendatq; verum eſſe, quod aut falſum, aut nõ ſatis exploratè perceptum, & cognitum eſt, vt ait Cic. de Nat. Deor. ita vice verſa, nihil impudentius eſt, aut dici poteſt, quam ſi quis, in rebus apertiſſimis, & luce clarioribus notantiam prætendat, quippe (vt ait Chryſoſt.) is qui ſcit, & nõ facit, ſimilis eſt illi, qui laterem lauat. Nã ſi laues laterem non mundatur, ſed commoto loco ſordeſcit. Huc pertinet, quod iudex, qui ſcit à ſententia per eũ lata appellatum eſſe, vlterius certior fieri non debet de eo, quod prouocatũ eſt, cap. ſi duobus de appellation. ergo cum actor procuratorem prohibitum fuiſſe cognouerit in ſecundo caſu, potueritque iterum ſatiſdare petere, nec id fecerit, non eſt, quid domino imputetur, quod procuratorem reuocauerit quẽ negotia, ſiue cauſã, nec gerere, nec agere ſua intererat.

34 Hæc tamen Acc. ratio à nobis ſic exornata, quamuis in ſe vera ſit, nec enim negari poteſt, quin ſciẽtię actoris multũ tribui debeat in h. l. vt eius verba, ibi, Quod ſi quis ſciens, &c. inſinuant, non tamen poteſt adaptari, verſ. Nam vt cõmittatur, vbi I. C. ſuæ opinionis, & ſententiæ rationem reddens, neque ſcientiæ, neque ignorantiæ meminit, ſed ex mutatione qualitatis perſonæ, procuratoris, ſiue defenſoris totum pendere enixè probat. Deinde Acc. hæc ratio, quæ commiſſionem ſtipulationis ex dolo rei metitur, ſublaten ter contendens committi, vbi dolus rei adfuit, non committi, vbi dolus non fuit, lege non probatur: quinimo falſa omnino eſt, ſiquidem vt cõſtat ex d. l. ſiquis cũ aliter, 36. D. de verb. oblig. dolus malus ſtipulationem non corrumpit. Stipulatio enim etiã dolo malo initia, ſi ius ciuile, & leges populi Romani expectemus, nulla non eſt, quia veteribus legibus ante Caiũ Aquiliũ Gallum non vindicabatur dolus in cõtrahendo adhibitus, niſi in his iudicijs, in quibus ex fide bona agebatur. Cic. li. 3. Offic. quamuis iure Prætorio propter exceptionem doli, vel de dolo actionem ſtipulatio inutilis & inefficax redderetur. d. l. ſiquis cũ aliter. *Si quis, cũ aliter conuenißet obligari,* inquit Vlp. *aliter per machinationem obligatus eſt, erit quidem ſubtilitate iuris obſtrictus, ſed doli exceptione vti poteſt,* idem in l. nihil intereſt, 112. D. reg. iur. l. dol. C. de inutil. ergo cum ex ſententia, Accurſ. ſtipulatio hic ob rei dolum cõmittatur, eo ceſſante nõ ita nõ quidẽ ope exceptionis, ſiue actionis de dolo, ſed ipſo iuris rigore, vt ex noſtro text. conſtat, quod tamen bene fundata iuris prudentia non patitur, conſequens eſt etiam ex iuris ciuilis Romanorum principijs non procedere.

Quid ergo hac in re, quod certum ſit conſtitui poterit?
35 Ecce iam neceſſario amplectendã, vt difficultatem deuoremus, Ang. Polit. in hoc caput caſtigationẽ hic, & auctoritate Pandectarum Florentinorũ factam, & ab Haloand. libẽter ſequutam referente doctiſſimo Ant. Auguſt. viro ſane inter Græcos, & Latinos nemini poſtponendo, lib. 3. emendat. cap. 9. pag. 211. nã cum Caius hic, in verſic. Nam vt cõmittatur, ex mutatione qualitatis procuratoris deciſionis rationem fluere conſtanter docuerit, generaliterque illa cõtingente ſtipulationem non cõmitti, vt repugnantia, quę communi litera retenta ex initio huius legis oriebatur, ceſſaret, vbi etiam mutatione contingente audimus ſtipulationem committi, hoc caput, vt iam ſupr. num. 9. dixi, ſic edidit. *Si ante acceptum iudiciũ prohibitus fuerit procurator à domino, & actor ignorans prohibitum eſſe egerit, Iulianus nõ putat ſtipulationẽ cõmitti. Nam vt cõmittatur &c.* qua lectione retenta, nulla eſt in integro capite deciſio, in qua mu

 tatione

tatione contingente ſtipulatio non euaneſcat, vt planè nunc colliges ſi interceptis quæ deſiderentur, iuxta hanc lectionem verbis, *an ſtipulatio committatur? Et nihil aliud dici poteſt quàm cõmitti. Quod ſiquis ſciens prohibitum eſſe egerit*, priora, & poſteriora vnico capitis contextu, & vnius veluti deciſionis filio legeris. Itaque ſi lectionem eam probamus mire Caij noſtri ratio, omnib. huius capitis caſib. concinit, & quadrat. Nec eſt quare in alia quærenda multum olei, aut operis conſumamus.

36 Quid ſequenda eſt Ang. Polit. & Haloand. audacia, ne dicam impudentia? gauderent antagoniſtæ noſtri, quibus cum laborioſæ iſtæ lucubrationes Politiani, & Haloandri lature, nihilque elaboratum, iuxta Caij deciſionem, & rationem afferre valuerint, non iniuria contumeliæ verba in nos facerent, quibus ab Academiæ doctiſſimo, & nobiliſſimo Rectore D. Gomezio de Figueroa, Caius explicandus, defendendus, non impugnandus datus fuit. Sed Dij bene vortant, & benignius res noſtras aſpiciant: vt quo Auguſto numine rem ſumus auſpicati, finem quoque imponamus: quantumque ? cæteros in abſtruſis his explicandis difficultatibus nodoſiſque I.C. reſponſis, exponendis præſtemus, manifeſtum fiat. Ergo cum Politiani, & Haloandri temerariam manum reprehenderit Ant. Auguſt. Ludou. Ruſiard. Duar. & Gotifred. à nobis iam relati, eam, quinque, & nos damnamus retentaque communi, & vulgata lectione, quæ huius capitis vera ratio ſit intimemus, quod an præſtiterint alij, lectorum iudicium eſto.

37 Ergo omiſſa alia explicatione Alberici qui in huius legis commentarijs ſub n. 5. verſic. quaſi, lato ſermone nititur oſtendere ob culpam, & negligentiam actoris in poſterioribus caſibus, nẽ committi in ſtipulationem, in priori cõmitti, quoniam cum ignorans fuerit nulla eius culpa poteſt cõſiderari: quæ interpretatio ex eo diſplicet, quoniam nec menti, nec verbis I.C. quadrat, qui vt ſæpius audiuimus totũ mutationi qualitatis procuratoris, ſiue defenſoris tribuit.

38 Dicendum, eſt defendendum adhuc Caii rationem in verſi. Nam vt committatur, prout à nobis late ſupra exponitur ex nu. 30. nempe mutatione qualitatis perſonæ ideo ſtipulationẽ vitiari, quoniam aliud iam iudiciũ eſt, quam pro quo fuit ſatiſdatum, & inde fideiuſſores non tenentur. Nec obſtat principium huius leg. in quo procuratoris perſona mutatur, & nihilominus ſtipulatio cõmittitur, quoniam ea mutatio, quæ ignorante actore contingit, iuris interpretatione non attenditur, perindeque eſt, ac ſi facta non eſſet. Vnde quemadmodum mutatione non facta, nec iudicio trãſlato committeretur ſtipulatio, iudicatum ſolui ex præcipua clauſula de re iudicata, committitur eo caſu, quo à lege fingitur non mutata. Quod quia opportunius infra in explicatione ſecundæ difficultatis diſcutiendum, & probandum eſt ſub nu. 55. pluribus nunc non ago.

39 Sed iam eam, & alias quæ adduximus diſſoluamus, quę Caio non obſtant. Non prima ex d. l. ſi defunctus. 15. D. de proc. Cui ex Accurſ. verb. liberas poteſtas, ad finem, in l. ante litem, 16. D. de proc. reſpondet Bart. in præſenti, quod etſi verum ſit ſatiſdatione iudicatum ſolui interpoſita, rem integram eſſe deſinere, id tamen accipiendum eſt, quoad tacitam reuocationem, quam ea ſtipulatio excludit, ex d. l. ſi defunctus non quoad expreſſam, quę ex reuocatione, prohibitione, ſiue mutatione colligitur, ex noſtra l. ſi ante acceptum, docuerat id idem Bar. in d. l. ſi defunctus, & in d. l. ante litem, & in dictis locis copioſè Bald. Ang. & Raph. hic num. 2. Alex. in l. non ſolum, §. morte, n. 1. D. de oper. nou. nunc. Soc. reg. 311. lim. 9. Per. Coſtal. in 1. par. aduert. in Pãd. in not. ad d. l. ſi defunctus, ſecure Duar. in paraph. D. de procur. cap. 9. ad fi. Greg. Lop. in l. 23. verb. *Comenzado por reſpueſta*, ad fin. tit. 3. p. 3.

40 Pro qua interpretatione conſiderari poteſt ſatiſdationem, iudicatum ſolui iudicii initium non eſſe, ſed eius præparationem, vt noſtri loquuntur ea autẽ, quæ præparatoria ſunt non facere, deſinere rem eſſe integram ex Vlp. in l. ſi pecuniam. 5. D. de condict. cauſa dati, indeq. reuocationem etiam ea præſtita, dum tamen lis non ſit conteſtata, tempeſtiuam

41 eſſe, quoniam † etſi vulgo circumferri ſoleat præparatorij & præparati (vt noſtri aiunt) idem eſſe iudicium, late Doctores in Rubrica, extra de iudicijs, & in Rubrica. C. de edendo, illa tamen regula ex cõmuni omnium ſententia tunc procedit, diſpoſitumque in præparatis ad præparatoria porrigitur, cum ea intereſe cohæreant, vt cõmodè ſeparari non valeant; ſecus verò vbi eſſentialiter ſunt diuerſa, & vnum ſine alio commodè conſiſtere poteſt, vt poſt Decium in dict. rub. de iudicijs, 2. lect. latè Menoch. lib. 6. præſumpt. præſũp. ex nu. 16. vt in hoc de quo agimus caſu, in quo licet interpoſitio cautionis, iudicatum ſolui, ad litis conteſtationem videatur ordinarij, quia tamen eſſentialiter ei non cohæręt non facit rẽ integrã eſſe deſinere, prout ipſa conteſtatio faceret. Cuius rei optimum ſimile reperitur, in l. 1. §. ſi parendi, D. de conditione cauſa dati vbi inſtitutus ſub conditione dandi, animo parendi, dedit, & nihilo magis ex eo videtur adijſſe, cum poſſit repudiare, & datum quaſi cauſa non ſecuta condicere. Facit, pręparatoria contractus, ipſum contractum perfectum non reddere, l. contractus, 16. C. de fide inſtrum. l. ſi voluntate. 8. C. de reſcind. vend. vbi licet ſuper venditionis cõtractu fideiuſſorum cautio interpoſita ſit, adhuc tamen res integra eſſe dicitur, adeo vt poſſint contrahentes ab ea nudo, etiam conſenſu diſcedere, quod vbi res omnino eſt integra permittitur, l. 2. illo tit. l. ab emptione. 59. D. de pactis, l. 1. & 2. C. quando liceat ab emptio. diſced. quam ſententiam d. l. 3. extollit Molineus in conſuetudinibus Pariſienſibus, 2 par. § 5 gloſ. 5. n. 32. Poteſtque nõ male induci Pauli ſententia, in l. amplius non peti, 15. D. rẽ ratam haberi, vbi in cautione de iudicio ſiſtendo, quæ huic noſtræ ſimilis eſt, & ad iudiciorum inſtitutionem æque neceſſaria (vt late ſupra in prothæoris, ex n. 1. præfati ſumus) eius interpoſitione Paul. ait, iudicium cœptum non eſſe, ea quipe ratione, nam qui illam interponit non petit, ſed petere vult.

42 Ergo minus operatur mors, quoad voluntaris mutationẽ attinet, quam expreſſa reuocatio, & ſanè rectè, ceſſat enim morte voluntas l. locatio. 4. D. locati, quã exornat à nobis relati, in §. fi. n. 4. Inſt. de locatione, reuocatio vero cõtrariã inducit, l. diſpẽſatorẽ. 62. D. ſol. Itẽ voluntatis ceſſatio, quę morte inducitur præſumpta eſt, quæ reuocatione expreſſa, & inde longe vtriuſque diſſimilem effectũ, quid multũ? Deinde iudicij pręparatoria, & in alio quoque caſu morte nõ finiri, ſed potius ad hæredes trãſmitti, integrũq; principalis cauſæ ius transferre probat bonorũ poſſeſſio, quæ litis agnoſcẽdæ gratia in querela teſtamenti cõcedi ſolet liberis, l. poſthumus. 6. § fi. l. Papinianus. 8. §. 1. D. de inofficioſo teſtam. Vlterius, licet deceſſerit dominus, eo tamen quod ſatiſdatione pro procuratore interpoſita obligatione adſtringitur, in eadem voluntate durare præſumitur, ex Vlpiano in l. ſi ego. 10. §. ſi res. D. de iure dotium, eamque & vltra vitę tempus extendere, quo caſu mandatum morte non diſſolui certi iuris eſt l. ſi vero, 12. §. fin. D. mandati, l. fin. in 1. par. D. de ſolutionibus; his quæ pro vera eius lectione, & explicatione cum erudito Cuiac. lib. 1. obſer. cap. 38. notauimus in §. recte, nu. 11. Inſt. de mandato. Poteſtque & alia non inſubtilis inter vtrumque caſum differentiæ conſtitui ratio, quoniam ſi ſatiſdatione *iudicatum ſolui*, interpoſita decedente domino, iudiciũ ſuſcipere cogi non poſſet procurator, vti compellitur in d. l. ſi defunctus, ob rem non defenſam committeretur, ſecus vero ſi prohibitus procurator ſit a domino, quoniam tunc cum ex integro cauendum ſit, nihil intereſt ſtipulatione commiſſa, ex poſteriori agi. Fit tamen hinc conſequens in d. l. ſi defunctus defenſionẽ fuiſſe neceſſariam, indeque mandatum morte nõ extinctum ex Pomp. in l. fundi venditor 33. §. item ſi amicus. D. de acq. poſſ.

43 Ex qua interpretatione duo notabilia in praxi deducuntur alterum quod cum hodie, vt iam ſupra admonuimus, in omnibus mandatis, & procuratorijs inſtrumentis ſatiſdatio *iudicatum ſolui*, à domino conſtituente interponatur, conſequens eſt, mandatum ad lites morte non finiri, ſiue procurator fuerit conſtitutus præſens, & acceptans, ſiue abſens, dum tamen poſtea acceptet, liceat ſic magiſtraliter cum noſtris loqui, ex d. l. ſi defunctus, iuncta noua deciſione Clementinæ. 1. de procuratoribus, docet Bald. in d. l. ſi defunctus

num. 5. & eo non relato Angel. hic n. 4. quam tamen ſententiã ita demũ verã eſſe intelligit Bar. in d. l. ſi deſũctus. quoties dominus; qui ſatiſdationẽ præſtiterat idoneus fideiuſſor eſt, iuxta ea, quæ traduntur in l. ſciendum, 5. D. qui ſatiſdare cogantur, & diximus ſupra in proœ. h. n. 12. alias enim ſatiſdatio non efficeret rem eſſe non integram; ſequitur Robertus Marant. de ord. iudic. 6. part. memb. 8. n. 5. Suar. in l. 2. tit. *de los plazamientos*, §. nunc opportune, num. 3.

44 Aliud, etiã interpoſita ſtipulatione iudicatum ſolui poſſe procuratorem reuocari, ex noſtra l. ſi ante acceptũ, ſiue ea interpoſita ſit à reo, vt nonnulli hic contendunt; ſiue ab eodem procuratore, iuxta aliorum opiniones, quod tamen difficile videtur, ex Bart. doctrina hic nu. 3. in fin. docentis, quod ſi aliquis ab initio defenſor exiſtat, ſine mandato, præſtetque actori ſatiſdationem iudicatum ſolui, eius mutatio poſt litem conteſtatam inuito actore fieri non poterit; *nam cum ille defenſor*, inquit, Bartolus, *cœperit eſſe obligatus actori, iſta actio non poteſt auferri ab inuito*, l. ſi Stychum. 8. §. fin. verſic. Non tamen, D. de nouat. Addo ego Bart. vltra alios, belliſſimum Iuliani reſp. in l. Titius 76. D. de procur. ibi: Defenſor cum ſatiſdedit, domini loco habendus eſt.

45 Vt ſic conſtet, tam ex parte defenſoris, quam ex parte actoris, id eſt, tã ratione iuris, quod in cauſa defenſor habet, quàm ratione obligationis, & actionis ex ſtipulatione iudicatum ſolui, actori quæſitæ, reuocationẽ non admitti. Eademque, & in ea quam procurator præſtitit, poſſe animaduerti, cũ ea præſtita ipſe, eiuſque fideiuſſores actori cœperint obligari, cui inuito ius hoc auferri non potuit, ex l. C. ratione, in d. §. fin. ibi, Nõ tamen ſi quis ſtipuletur, ſibi, quod mihi debetur, aufert mihi actionem.

46 Verum quidquid velit Bartolus (quod tanti præceptoris, venerandique patris pace dictum ſit) longe verius credo, & procuratorem præſtita etiam ſatiſdatione iudicatum ſolui, & defenſorẽ etiã iam lite cõteſtata poſſe prohiberi, neutroque caſu eorum fideiuſſores teneri. Quod vt contra Bart. ipſum veriſſimum, oſtendamus, aliena, aut extranea non ſunt inducenda teſtimonia, ſed noſtri I. C. Caij in hac noſtra l. ſi ante acceptũ, qui ſtipulationẽ non cõmitti, quo caſu prohibitus fuit procurator (omitto diſcrimen ſcientiæ, vel ignorantiæ actoris, de quibus caſibus nunc non differo, agam tamen poſtea) ante acceptum iudicium, præſtita tamen iã, ſatiſdatione iudicatũ ſolui, initio huius legis admonuit. Idem & in defenſore, etiam quo caſu iudicium acceperit, ſi eius qualitas fuit mutata, in verſic. Nã & alias reſponſum, in fine huius noſtræ legis, qui etſi eo tantum caſu probare videatur ſtipulationẽ non committi quod mutata iam conditione acceptum fuit iudicium, ait enim Caius; *Nam & alias reſponſũ eſſe, ſi quis abſentem defendens ſatiſdederit, deinde vel procurator ab eo datus, vel poſtquã hæres ei extiterit, iudiciũ acceperit, fideiuſſores nõ teneri.* Idem etſi mutatio poſt acceptum iudicium contingat aſſerendũ eſt ex noſtræ legis principio, iuncta expoſitione Accurſij, quam cæteri omnes ſequuntur. Illa namq; verba ante acceptũ iudiciũ, non iuris myſteriũ, ſed facti notant cõtingentiã, vt Angelus animaduertit; cum & poſt poſſit, dum tamen cauſa adſit procurator prohiberi, l. poſt litẽ. 17. D. de procuratorib. vnde ſic etiam lite conteſtata poſſe ſimiliter defenſorem vetari; alioqui dicendum, potentius ius defenſoris, quam procuratoris eſſe; quod tamen nemo dicet, ſi modo ſapiat. Poteſtque conſiderari, reuocationem procuratoris ſatiſdantis in eius commodũ, & vtilitatem remque verti, cum eo ipſo mandatum, expiret, ſicque eius fideiuſſores liberentur, ex vulgatis.

Nec obſtat inductio, d. l. ſi Stychum, 8. §. fin. D. de nouationibus, quoniam tam in primo, quam in poſteriori caſu, quoties, inquam, vel procurator præſtita iã ſatiſdatione iudicatũ ſolui, prohibetur, vel defenſor lite iã conteſtata perſonã mutat, aut propter expreſſam prohibitionẽ, quæ cauſa cognita admitti debet, litem deſerit, vel inuitus, vel ſponte, & vltro, ea integro ſemper cauendum erit actori: ne alias iudicium in poſteriori hoc caſu illuſorium redderetur, quo caſu nullum ei præiudicium fit, nec dici poteſt inuito actionẽ tolli, cũ nõ tollatur, ſed potius nouetur, interuẽtu, videlicet nouæ ſatiſdationis. Quomodo ſupplendã, & explicandã Bart. doctrinam d. n. 3. var. Sed quando ab initio exiſtimo,

47 Quam non magis probat d. l. Titius, 76. D. de procuratorib. quoniam etſi verũ ſit præſtita à defenſore ſatiſdatione, domini loco habendum eum eſſe, non tamen inde fit conſequens non poſſe eum reuocari, ſiquidẽ, & procurator, etiam nulla ſatiſdatione interpoſita; poſt litem conteſtatã dominus, litis, & cauſæ dicitur, l. procuratoribus 22. ibi. *Poſt conteſtatã litem dominus effectus*, l. nulla dubitatio 23. ibi, *Vtpote dominum litis procuratorẽ effectum* C. de procurator. & tamen rectè tunc cauſa tamen prius cognita, poteſt reuocari, dict. l. poſt litẽ. 17. D. de procurator. Præterea conſidero, ideo, in dict. l. Titius, quem male in procuratore accipiunt ibi interpretes, quibus accedit Eguinarius Baro, defenſorem iudicium etiam inuitum, poſt ſatiſdationem accipere compelli, quoniã deſijt reus eſſe ſoluendo, par lumq; defẽſori præſtaret. Prætor, ſi eum non cogeret iudicium accipere, q. ũ ad fideiuſſores eius actor ire poſſet, & hi quidquid præſtarent, à defenſore conſequi poſſent, quæ ratio I. C. mouit. Ergo eo caſu fit non obſcure, quo caſu reus eſſet ſoluendo, atque ex integro caueret actori, potuiſſe ab eo etiã iam lite conteſtata prohiberi defenſorem, cum actoris conditio deterior non fiat. Cuius non intereſt ex hac, vel ex illa ſatiſdatione, rem iudicatam conſequi, dũ ea ſẽper iudicio facto paſſata ſit, qua vna ratione cõ Marc. Tullio in oratione pro Quintio, & Cuiacio l. 10. obſeruat. cap. 29. inductã ſtipulationẽ iudicatũ ſolui, ſupra in protheorijs initio admonuimus.

48 Maiorem difficultatem, continet ſequens argumentum à diuiſione, cum Bart. ſup. n. 12. inductum, ex quo probari videbatur, nulla ex clauſula ſatiſdatione iudicatum ſolui, cã hic committi potuiſſe. Nõ ſolum hunc, vt diſſoluant actores, in varias feruntur opiniones. quorũ nonnulli ex clauſula de re iudicata, alij ex clauſula de re defendenda, alij ex clauſula de dolo, commiſſam ſtipulationẽ contendunt, atque propter diuerſas has ſententias, diuerſas lecturas huic legi adſignari: conſtat ex Acc. noſtro, verb. Acceptũ. Bart. n. 1. verſ. Huius timore, & reliquis omnibus antiquis, qui eas explicant, & proſequuntur, & cum nos d. nu. 12. ex Bart. diſputationis gratia, nulla ex clauſula cõmitti potuiſſe oſtẽderimus, Acc. verſa vice, ex omnibus commiſſam fuiſſe oſtendit, d. verb. Acceptũ. Ergo quæ earũ opinio verior ſit, quæ iuris & artis noſtræ principijs magis cõmoda, quæ denique T. Caij verbis, & menti magis quadrans, diſcutiendũ nobis erit. Id, explicatio huius cap. expoſtulat, quod cum profectiã dote. non quidem exilem, aut tenuem, ſed fertilem, & diuitẽ, habeat, aduentitia, & extera nitandes non eſt, vt aliqui ex noſtris antagoniſtis exiſtimarunt, qui per emẽdicata (vt aiunt) ſuffragia ambulantes, cum locupletiſſimum hoc noſtræ legis patrimonium, vel eos latuiſſet, vel ab eis percipi, non poſſet, tortuoſæ eius Mœandra nauigare nõ auſi auditores ſuos nugis, & fabulis pluribus prælectionibus captarunt, quo vſque nos qualiter agẽdum eſſet oſtẽderemus, quemadmodum, & quã foiſſet incipiendũ, vti ex eorum ſcriptis, poſt noſtra traditis, deprehendi, haud obſcure poterit. Sed iam ad Acc. & antiquiores.

49 Prior ergo opinio ab Acc. verb. committatur, verſ. cõmitti, & d. verb. acceptũ, in initio recitata eſt. Roger. aſſerẽtis obrẽ non defenſã ſtipulationem hic fuiſſe commiſſam, quoniã etſi verum ſit rem fuiſſe defenſam, ac tũq; iudiciũ cum eo procuratore, quẽ ignorante actore reus prohibuit, & reuocauit, cum tamen eius conditio mutata fuerit de habente mandatum in non habente, aliud prorſus iudiciũ eſt, quã pro quo ſoit ſatiſdatum, & ab alio defenſum, quam quem defenſurum fideiuſſores repromiſerunt, & cum perſonæ, aut ſaltim eius qualitatis mutatio facta fuerit, perinde eſt, ac ſi non fuiſſet defenſum, indeque rectè Caius, ob rem nõ defenſam, ſtipulationem committi docet.

50 Verum hanc Caij mentem non fuiſſe, ex co ſit apertum, quoniã vt ex clauſula de re defendenda, ſtipulatio non committatur, ſatis eſt non ab eadẽ perſona, quæ ſtipulatione cõprehenſa eſt, ſed etiam à quacumque alia rẽ defenſi, leg. ſi quis, 3. §. ſi reus, ibi, ſi nemo eum defendat, ſup. h. t. vbi ſi reus qui iudicatũ ſolui promiſit; poſtea abſens factus ſit, vel de-

mens, vt in Pādectis Florentinis, tunc ob rē non defensā cō mittetur ſtipulatio, quando nemo eum defendat, quoniam vt generaliter, d. l. 3. §. ob rē ait, ob rē nō defensā ſtipulatio non committitur, quandiu poteſt exiſtere qui defendat. Ruſus, l. iam tamen. 5. §. nunc videamus, ſup. h. t. qualis defenſio requiratur, & quarum perſonarum, ne clauſula de re defendenda committatur tractans, reſoluit, quod ſiquidem ex perſonis enumeratis in defenſionem quis ſuccedat, palā eſt recte rem defendi, nec ſtipulationem committi. Idemq; ſi extrinſecus defenſoris perſona interueniat, ſi modo is (petente actore, vt ego exiſtimo) paratus ſit rem boni arbitratu defendere; hoc eſt ſatiſdare ſe defenſurum: vel etiam ſi ſine vlla ſatiſdatione ſit admiſſus, quia ſibi imputare debet, qui talem defenſorem admiſit. Ergo ſi res defenſa dicitur, vt ſtipulatio, ex clauſula de re defendenda, non committatur, etiam quo caſu extrinſecus perſona defenſoris interueniat: longe magis idem dicendum erit, quando eadē perſona, quę ſtipulatione comprehenſa eſt, rem defendit, etiam ſi eius qualitas, & conditio mutetur; quod enim in duabus perſonis receptum eſt, nēpe, & rei ſatiſdantis, & defenſoris extrinſecus ſuperuenientis, quare in vna eademq; recipiēdū non eſt, vt in alio propoſito argumentatur Vlp. in nobi i illo ſuo reſponſo, relato in l. ſingularia. 15. D. ſi cēr. pet. ex quibus iam conſtat aduerſus Roger. in hac noſtra. l. *ſi ante acceptum*, ex clauſula, *de re defendenda*, id eſt ob rem non defenſam ſtipulationem commiſſam non fuiſſe, ergo cum cōmiſſam, in prima huius capitis parte doceat Caius, alia iuris ratio quęrenda eſt.

51 Illud tamen, antequam hinc abeamus, ex ſuperiori obſeruatione, tam vere, quam nouè (niſi ego fallor) pro explicatione noſtrę legis dolcendit; quod etſi, ne ex cęteris clauſulis, videlicet *de re iudicata*, & *de dolo malo* ſtipulatio *iudicatum ſolui* committatur, mutatio non ſolum perſonę, ſed & conditionis, ſiue qualitatis eius præſtet, conſtat ex noſtra eadem, lege, verſ. *quod ſi quis*, verſ. *Nam vt ſtipulatio*, verſ. *& ideo*, & verſ. *Nam & alias*, ſicuti que infra dicemus, id tamen non admittitur in clauſula *de re defendenda*, ſufficit enim à quacumq; defendi: committeturq; tunc ſi vel res in ſolidum defenſa non ſit, vel non loco idoneo, aliiſvè in caſibus, quorum meminimus ſup. n. 17. itaque ex eo, quod rēs non à ſatiſdante, ſed ab alio defendatur, corrumpi ſtipulationem non dicemus, quod an ad hanc legem alij conſiderauerint, diligentis lectoris iudicium eſto.

52 Sequens noſtræ leges lectura (vt antiqui aiunt) ſiue interpretatio, eſt quam ex Hugone inſinuauit noſter Acc. verbo, committatur, in fin. & verb. *Acceptum*, verſ. *Idem ſi dicas, tertio*, Bart. d. n. 1. refferuntq; poſteriores nouiſſima, videlicet, ex clauſula ſtipulationis *iudicatum ſolui*, nēpe de dolo, id eſt, dolum malum abeſſe abfuturumq; eſſe, commiſſam eā fuiſſe. Neq; enim caret dolo reus, qui actore non certiorato prohibet procuratorem, vt ſic cum eo homine iudicium accipiatur, & diſputetur, qui legitimā perſonā in eo nō ſuſtineat: cum nec ſuo, nec alieno nomine iure defendat, & aduerſus, quē lata ſententia ex clauſula de re iudicata, neq; dominū, ex reg. l. Plaut. 61. D. de proc. neq; eū, quia nulla aduerſū ipſum actio erat, ligare poterit. Ergo dominus, qui procuratorem conſtituit, pro eoq; ſatiſdedit, mox autē illum actore ignorāte prohibuit: eum, iudicem, etiā circūuenit: aliud enim

53 † ſimulauit, aliud egit: ergo dolū cōmiſit, vt Caio Aquilio (qui primus de dolo formulas propoſuit) placuit apud Mar. Tull. lib. 3. de natu. Deor. lib. de offic. eidēq; Ciceroni Topicis, Seruio, Sulp. in l. 1. D. de dol. mal. Sexto, Pedio in l. iuris gētium. 7. §. dolus malus, D. de pact. Paul. lib. 1. recept. ſent. tit. 8. Aur. Aug. to. 8. Pſ. 5. 14. 31. & 49. & to. 9. c. 1. Ioan. tract. 7. & rurſus, 10. 20. lib. 50. homilit. homil. 20. Quorū ſententias aduerſus Labeo. & Vlp. grauiter, & docte defendit Hiſpanus Velle. Gueu. lib. ſing. de ſo dol. mal. Ergo dolos, & fraus domini, nocere ei debet, non actori, qui iuſta, & probabili ignorātia ductus, cum eo homine cauſam egit, quem dominus ſuo nomine adeſſe, initio voluit, aut ſaltem ſimulauit, alioqui iuſta, & probabilis ignorantia abeſſet actori, quod tamen bene fundata iuriſprudentia non patitur, vt latius inf. in ſituatq. Caius, ibi, *et actor ignorās*, & ibi, *quod ſiquis ſciēs*

primo etenim in caſu eo quod ignorantia adfuit ex parte actoris, etiā poſt prohibitionem ſtipulationē cōmitti, docet, ſequenti, quia prohibitionis ſciētiā habuit, nō ſic. Cōmitti pręterea dolus à reo potuit, & in ipſa quoq; ſētētia, ſi iudicē falſis inſtrumentis teſtib. & allegationib. decipiat, vt pro eo ſētētiā ferat: ſicq; res nō viri boni arbitrio, ſed doloſè, & fraudulēter agatur, ex quibus Acc. de verb. Acceptum, in fine, Hugo. opinionem defendi poſſe putat.

54 Eam tamen improbat Bart. d. nu. Cuman. num. 5. & ſanè rectè, quoniam, & ſi ſtipulatio ob clauſulā de dolo ad intereſſe cōmittatur, ex ratione, l. iudicatū, 9. l. nouiſſima. 19. D. eod. ligauerit que ſentētia reū eodē modo, quo ligaret ſi prohibitus procurator nō fuiſſet, vt ex h. l. principio conſtat, nihil intereſt actoris ex clauſula de dolo agere. Quinimo, ſi memineris eorū, quæ ſup. in proth. diximus, n. 15. in pr. ex ea committi non potuit, cū ex clauſula de re iudicata fuiſſet cō miſſa (vt mox audiemus) ex quā ſi ſtipulatio, iudicatū ſolui cōmiſſa ſit, euaneſcūt cęteræ, quæ ob hāc ſolū interponūtur, d. l. ſi accepto. 20. D. de accept. d. l. cū quærebatur, 13. vel l. proinde inf. eod. Deinde cū pro actore iudicatū fuit nihilq; ei dolus obfuerit, neque effectum habuerit, quomodo potuit ex eo ſtipulatio committi? vt in alio propoſito, dicebat Vlpian. in l. 1. in fin. D. quod quiſque iur. *Quid enim* (ait ille) *obfuit conatus, cum iniuria nullum habuerit effectum*? Deniq. ſi ex clauſula *de dolo* cōmiſſa fuiſſet ſtipulatio, Caij ratio in verſ. *Nā vt cōmittatur*, eſſet inepta, cū nō ex mutatione cōmitteretur, vel nō committeretur, ſed ex dolo.

55 Ergo cum ex argumentā diuiſione reliquū iam ſit ex clauſula *de re iudicata*, cōmiſſā ſtipulationē huic fuiſſe, quę fuit antiqui Ioan. Gloſſatoris opinio ab Acc. hic, verb. *cōmittatur*, & verb. *acceptum*, verſ. *Item ſi dicat ſi eandem*, relata, & à Bart. d. n. 1. ſemel & iterum ſequuta, quid ex h. l. & regulis ſtipulationis iudicatū ſolui, cōſtet, ē re iā erit oſtēdere, quod ſanè nō erit difficile, ſi qui obſtat ex Plautio ſcrupulū remoueamus: nāq; ſi hic prohibitus fuerit ante acceptū iudiciū procurator à domino, & poſt prohibitionē, adhuc ſe liti obtulerit ſētētia in eo iudicio lata eū, nō vero dominum ligare debuit, ex d. l. Plautius, & l. ſi nō obtulit, 41. in pr. D. de re iud. l. ſi procurator. 28. §. fin. ibi: *Quia nec iudicati mecum agi poteſt*, D. de procur. Regia, l. 6. verſ. mas fiziit. 5. p. 3. vbi multa Gr. Lop. & plura Bern. Diaz. reg. 681. vbi plures refert eius additionator. Vnde cū alia ſtipulatiō pro qua fideiuſſores ſatiſdederūt) interpoſuerūt enim fidem ſua, ſpōpōderūtq; eam ſentētiā ſe præſtaturos, quæ aduerſus dominū lata fuiſſet) eos teneri iniquū eſſet, cū id tātū obligētur, in quod obligari voluerūt, vt iā diximus in proth. ex quib. cōſequitur ex clauſula de re iudicata ſtipulationē cōmitti nō potuiſſe. Scrupulū remouet ſo. quod etſi regulariter ſententia lata aduerſus procuratorē, qui ſine mandato experitur, quia iam prohibitus eſt, nō ligei dominū, ſed ipſū procuratorē, in hoc tamē caſu dominū ipſū ligat, quia videlicet procuratorē actore nō certiorato reuocauit, cui iniquū eſſet probabilē ignorātiā obeſſe. Acc. Ioan. & opinionē, & explicationē ſequitur Bart. ſentētiām probat ſuluius ē nō probat. Ego Ioan. & Acc. aſſectior, nec multū diſtare Bat. puto, & rem ſic explico, quoties mādatū procuratori meo, vt is meo nomine in iudicio experiatur, dedero, ſatiſdatione *iudicatum*

56 *ſolui*, pro eo interpoſita (quæ † non ab ipſo, ſed a me litis domino interponenda eſt, l. ſi ad defendendum, 30. infr. h. t. docuit Acc. verb. prohibitus.) Quāuis enim Caſt. n. 1. exiſtimauerit (dicamus id obiter) ſatiſdationē iudicatū ſolui, nō principalē dominū, ſed ipſum procuratorē interpoſuiſſe, quo caſu cū aduerſus fideiuſſores actor ageret, excludebatur ab eis, eo quod tēpore fideiuſſionis procurator mādatū habebat, quod ſi reuocatum nō eſſet aduerſus dominū, nō aduerſus procuratorē ſentētia lata eſſet, vti latius Caſt. proſequitur: mihi tamē magis placet Acc. loquitur l. C. Caij, quo caſu procurator cū mādato ad iudiciū acceſſerat, licet illud poſtea reuocatum fuiſſet; atqui pro defenſore, qui cum mandato accedit ipſe dominus ſatiſdare debet, l. ſi ad defendendum. 30. infr. h. t. l. qui proprio. 46. D. de procur. §. ſi vero, Inſt. de ſatiſdat. Deinde ſi in caſu h. l. procurator ſatiſdediſſet, cū ſe liti obtuliſſe videbatur, & inde ſententia aduerſus eum, non

aduerſus

Digitized by Google

aduerſus dominum ferenda eſſet, ex ſup. animaduerſis, tenerenturque fideiuſſores cũ idem iudicium quodammodo manſiſſet, ſaltim quo ad eorũ ſatiſdationẽ (quod tamẽ admittet nemo) illudque non reuocauero, ſed iuſtiouero, & ſecundum veritatem, & iuris interpretationem ſtipulationẽ committi, firmamque manere dicemus, ětque is indubitatus caſus ſecundum bene fundatam dicendi rationem, in eã
57 enim ſatiſdatio interpoſita fuit. Idem † eodem iure dicendum eſt, quoties datum procuratorem ignorante actore prohibui, quoniam licet, vt committatur ſtipulatio non ſufficiat cum ea perſona acceptum fuiſſe iudicium, quæ ſtipulatione comprehenſa eſt, ſed oporteat etiam eandem perſonæ qualitatem eſſe, quæ ſtipulationis interponendæ tempore fuit, vt hic Cai, in verſ. *Nam vt committatur*, mutataque ſit procuratoris qualitas, hoc caſu, de habente mandatum in non habente, vt noſtri aiunt. Iuris tamen interpretatione fingitur non mutata ex eo quod non peruenit et prohibitio, hæcque mutatio in notitiam aduerſarii. Ergo quemadmodum ſtipulatio committeretur, verè nunquam conditione mutata, committitur, & cum fingitur eam mutatam non fuiſſe, idque eſt quod I. C. noſter inſinuare niſus eſt il is verbis. *Et actor ignorans*, neque nouum eſt, aut inſolens operari idem fictionem ſuo caſu ficto, quod operatur veritas in caſu vero, vulg. l. filium quem pater. 23. D. de liber. & poſth. dixi aliud agens, in pr. nu. 5. Inſt. quib. mod. teſtam. infir. paſſimque notat Bar. & reliqui poſt eum, in l. ſi is qui pro emptore, D. de vſucap. Vnde, (vt paulo ſuperius dixi) iam intelliges, qua ratione hic ſcripſerit Cai. in initio, ante acceptum iudicium ignorante actore procuratore prohibito, ſi adhuc cum eo actum ſit, nihil aliud dici poſſe, quam ſtipulationem committi. Item & quod Modeſt. ſcripſit, in l. ſi procuratorẽ, 65. D. de procur. ſub verſ. *Itaque etſi poſtea muta a voluntate procurator eſſe noluerit, tamen iudicium, quo quaſi procurator expertus eſt, ratum eſſe debet*, quod ſequutus fuit Greg. IX. in c. mandato, 13. de procur. *Mandato procuratoris, poſt litem conteſtatam à domino, reuocato; ſi hoc ignorante iudice, vel aduerſario factum fuerit iudicium, quod idem quaſi procurator poſtmodum expertus eſt, ratum eſſe debebit*. Hucque pertinet l. 1. verſ. *itaque*, C. de ſatiſd. ſum. ex Acc. explicat. ibi, verb. *noluerit*. *Itaque etſi poſtea mutata voluntate*, aiunt Cæſares, *procurator eſſe noluerit, tamen iudicium quo quaſi procurator expertus eſt ratum habere debebit*. Ecce quæ in d. l. ſi procuratorem propoſuit Modeſt. ab Imp. & Pont. in d. l. 1. & in d. c. mandato tranſcripta verba; ex quibus omnibus conſtat ratum illum iudicium eſſe, quod & ignorante actore cum prohibito procuratore actum eſt. Quod probat tex. in cap. ex parte Decani, de reſcript. & per argumentum à contrario, c. 3. de procur. vbi tunc demum inualidam eſſe ſententiam cum procuratore reuocato latã, Pontifex docet, cum aduerſarius reuocationem ſcierit. Cõcordat de iure Regio, l. 24. ibi; *Empero quando aſſi lo quiſiere toller, deuelo fazer ſaber al iuez, o à ſu contendor: E non lo faziendo ſaber aſſi, deue valer lo que el primer perſonero razonare, è, ... ere en aquel pleyto tãbien como ſi no lo ouieſſe tollido*, tit. 5. par. 3. †
58 Expendo verbum, *ratum*, in dictis locis repetitum, quod quid aliud, quam *firmum fixum, conſtans, immobile*, ſignificat apud Tull. 2. de nat. Deor. *Qui cũ tam certos cæli motus, tam ratos aſtrorum ordines, tamque inter ſe omnia connexa, & apta videret*; & paulo poſt. *Aſtrorum in omni æternitate rati, & immutabiles curſus*; & in Academ. quæſt. *Verum illud certum, comprehenſum, perceptum, ratum, firmum, fixum fuiſſe vis*, & paſſim alibi; etiam apud noſtros I. C. vti plena manu oſtendit eruditus
59 Briſon. lib. 16. de verb. ſign. pag. 553. quemadmodum † & ratum, ac firmum illius teſtamentum iure ciuili Romanorum dicimus, qui cum in ciuitate eſſet, illud ordinauit, poſtea tamen captiuus apud hoſtes deceſſit, vt in §. eius, qui apud hoſtes. 6. Inſt. quib. non eſt permiſ. fac. teſtam. & tamẽ conſtat ſtricto iure, propter ſuperuenientem capitis diminutionem, irritum eſſe. Ita in §. alio quoque modo, & in §. non tamen, Inſt. quib. mod. teſtam. infir. idque inductũ propter legis Corneliæ fictionem, quæ paulò ante captiuitatẽ mortuum fuiſſe fingit, vt latè in dictis locis ſcripſimus. Idq; non ſine ratione, vt captiuorum iura conſeruentur. Pari ergo ratione vt iudicia bona fide cœpta rata ſint, quorum publica quoque eſt cauſa, eum procuratorem, qui ignorante actore prohibitus eſt, & à domino reuocatus, non reuocatum, nec prohibitum eſſe fingit; fauetque eo caſu iuſtæ, & probabili actoris ignorantiæ, vt aliàs ſæpè, l. Eius qui, 41. ibi; Si modo ipſi quoque ignoraſſent, D. ſi cer. pet. l. cum quis, 38. §. 1. ibi: Et debitor ignorans ſoluerit. D. de ſolut. Quę duo Afric. reſponſa, licet in diſſimilibus ſpeciebus loquantur: illud in mandato morte mandantis extincto, hoc in eo quod contraria voluntate fuit reuocatum, ſemper tamen actoris, ſiue debitoris probabili ignorantiæ id tribuunt, vt quo ad eos, nec extinctum, nec reuocatum mandatum cenſeatur. ſuntque non diſſimiles deciſiones, in l. ſed etſi, 6. §. 1. D. de inſt. act. in l. vero procuratori. 12. §. 1. l. ſiquis ſeruo, 18. l. ſi ſeruus. 32. l. qui hominem, 34. §. ſi Titium, D. de ſolut. in leg. ſed & ſocius. 47. §. 1. cum l. ſeq. D. pro ſoc. & noua Clem. Papæ deciſio, in Clem. 1. de renunt.

60 Ex quibus illud in praxi receptum eſt, reuocationem procuratoris à conſtituente factam, niſi parti aduerſæ, ac iudici nota ſit, reuocantem non releuare, quo minus ex geſtis cum eo teneatur, vt iux. communem opinionem reſoluit Capra, reg. 58. nu. 3. & reg. 59 nu 23. Alex. conſ. 83. num. 8. vol. 7. Abb. in c. in noſtra, de procur. latè Bald. in l. mandantem, C. mand. & copioſe Felin. in c. ex parte Decani, de reſcrip. Maſcar. de probat. vol. 2. concl. 1115. nu. 5. qui cum alia pro hac opinione adduxerint. potuiſſent allegare noſtrã h. l. Si ante acceptum, 7. D. iudic. ſolui, quæ eam enixe probat in principio, quod ſic explicatum concinit, verſ. Nam vt committitur, infra, quoniam etſi vere mutata fuerit perſonæ qualitas in eo caſu, quo reus procuratorem ignorante actore reuocauerit, ac prohibuerit, perinde tamen eſt, ac ſi mutata non fuiſſet: vnde fideiuſſores quoque tenentur, quoniam iuris interpretatione eſt hoc illud idem iudicium, pro quo interceſſerunt.

61 Ex quibus deſcendit explicatio, & diſſolutio tertij argumenti, quod ex verſic. quod ſiquis aduerſus principium h. l. ſup. cum Bar. hic conſtruximus. Quoniam, etſi verum ſit, tã in principio, l. quam in verſ. quod ſiquis, ante acceptum iudicium prohibitum fuiſſe procuratorem; vnde quemadmodum in primo caſu ſtipulatio committitur, committi debuit & in altero; aut quemadmodum non committitur in hoc caſu, nec committi debuit in illo. Eſt tamen (vt iam audiſtis) inter vtrumque longe diſſimilis ratio, cum mutata cõditione procuratoris, ignorante actore, perinde ſit, ac ſi non ſit mutata, maneatque iuris interpretatione, & fictione illud idem iudicium, pro quo fuit ſatiſdatum, en verò ſciente, ſit aliud valde diſſimile, ceſſat enim eo caſu illa æquitatis ratio, ob quam idem iudicium intelligitur, eſtque quod ſibi imputet actor, qui cum ſciret procuratorem prohibitum adhuc cum eo egit, abſque eo quod ex integro ſibi iudicatum ſolui promitteretur, quemadmodum nec liberantur debitores, in d. l. eius qui in prouincia 41. D. ſi cer. pet. qui cum ſcirent ſerui Kalendario præpoſiti conditionem mutatam, ei ſoluunt, quò pertinent omnia quæ de mutatione qualitatis perſonæ hic Cai. adducit, qui, vt ego exiſtimo, ex hoc verſ. quod ſiquis ſciens, ad fin. vſque h. l. eandem ſemper retinuit ſpeciem, quamuis eruditi viri aliud putauerint; Aio eandem retinuiſſe ſpeciem in actore, nempe vt eo ſciente contigerit qualitatis mutatio in procuratore, ſiue defenſore, de qua in verſ. Et ideo, & in verſic. nam & alias, quod euidenter probant illa verba, ſiue etiam prohibitus acceperit, d. verſ. Et ideo, vbi Cai. probat, quod ſi procurator iam prohibitus iudicium acceperit, ſtipulatio non committitur, qui caſus niſi ſciente actore eueniret, contrarium eſſet reſpondendum, iux. eiuſdem noſtræ l. prin. Ergo ne iudicem contraria reſpondere Caium dicas, neceſſario fateri debes, & in principio, & in hoc verſ. ſiue etiam prohibitus, loqui de prohibito procuratore iudicium incipiente, ibi actore ignorante, hic vero eo ſciente, vt hinc iam conſtet veriſſimum eſſe quod putamus, ex hoc verſic. Quod ſiquis ſciens eundem caſum ſemper I. C. retinere, quãt in huiuſmodi qualitatis mutationes, ſiue de habente mandatum, in nõ habentem,

Digitized by Google

habentem, ſiue de non habente in habentem contingunt ſciente actore.

62 Sed iam vos audio iterum contra hanc meam exiſtimationem, eundem verſic. quod ſi quis ſciens obijcere, cõſtat enim in h. l. pr. Caium loqui de procuratore ſuſcipiente iudicium poſt prohibitionem, ignorante tamen actore, eundemque caſum retinere, in verſ. quod ſi quis ſciens, ſciente eodem actore, ergo ne eundem poſtea inculcare dicamus, in d. verſ. ſiue etiam prohibitus acceperit, quod vtique eſſet ineptum, conſequens eſt aliquod ſacramentum latere in poſteriori hoc membro. Ecce (niſi ego fallor) eſt vſque adeò neceſſaria eadem qualitas, quæ erat tempore ſatiſdationis in perſona procuratoris, ſiue defenſoris, vt etſi poſtquam conſtitutus, quis eſt procurator hæres exiſtat domino, nihilo magis ſtipulatio committatur, ſiue hæres exiſtat domino, qui in eadem voluntate durauit, ſiue ei qui eum iam prohibuerit, quoniam ea iudicij mutatio, ſiue tranſlatio, aliud conſtituit, quam pro quo ſatiſdatum fuit, quæ (niſi ego erro) eſt ſententia illorum verborum. Et ideo ſi is, qui procurator datus eſt, hæres extiterit domino, atque ita iudicium acceperit, ſiue etiam prohibitus acceperit, non committitur ſtipulatio, quam ſi reſpuas, eadem ſæpius Caium inculcaſſe fateri oportet, quod tamen nemo dicet.

63 Succedit explicatio quarti arg. cum eodem Bar. d. nu. 2. à nobis ſup. nu. 26. inducti, quod tamen ex his quæ in enarratione rationis Caij, in verſ. nam vt committatur, nu. 38. & paulò ſuperius, nu. 35. facile diſſoluitur. Rectè enim Bar. Ang. & cæteri hic contendunt, mutationem qualitatis procuratoris ignorante actore contingentem ſtipulationem non corrumpere, quoniam ſententia poſtea lata eodem modo ligat dominum, quo eum ante reuocationem ligaret, eiſque ac ſi qualitas mutata non fuiſſet. Quod quia latè ſup. diximus, ſæpius inculcare nihil attinet.

64 Ergo qui procedat quod Paul. ait in l. ſeruus, 14. D. de his qui notant. infam. manere idem iudicium, & ſi tranſlatio perſonæ fiat, quod è regione eſt Caio in verſic. Et ideo, animaduertimusque A. c. hic verb. ſtipulatio. Bar. ſub eodem nu. 2. iam audiimus oportet. Eſt enim maximè difficile, quod in hoc verſic. Et ideo, Caius ait, cum generaliter cautum ſit

65 inſtantiam † cum defuncto cœptam, id eſt iudicium iam inchoatum in eius hæredem tranſire, ſiue actor fuerit defunctus, l. ſi petitor, 31. D. de iud. l. filius, 12. verſ. multo magis, D. de inoffic. teſtam. l. ſi operarum, 29. D. de oper. libert. ſiue reus, ex d. l. ſi ſeruus, 14. D. de his qui not. inf. l. ſi cum hominem, 34 D. de fideiuſ. l. 2. § fin. D. de præt. ſtip. l. . C. ſi pend. appell. Ex quibus videbitur cœptum cum procuratore iudicium, cœptum enim eſt interpoſita ſatiſdatione iudicatum ſolui, d. l. ſi defunctus, 15 D. de procur. qui nomine domini, eiuſque mandato litem agit, morte domini non finiri, longeque minus eodẽ procuratore hærede inſtituto.

66 Deinde, quia etiam conſtat non modo ex parte actoris tranſlationem litis in procuratorem fieri poſſe, l. in cauſæ, 27. §. ſi ex parte, D. de procur. Quo caſu ſtipulatio iudicatũ ſolui, à reo facta, domino qui litis accepit committitur; ſed etiam ex parte rei, ita vt ſolemniter pro eo iudicatum ſolui, ſatiſdatione caueat, l. qui pro pro. 46. D. de procur. Quemadmodum, & dominus, ſiue actor, ſiue reus, vti ante litis conteſtationem mutandi procuratoris, vel accipiendi iudicij liberam poteſtatem habuit, ſic à procuratore in ſe iudicium transferre poterit poſt litem conteſtatam, ſed cauſa cognita, l. ante litem, 16. l. poſt litem, 17. & ſeq. l. in cauſæ, 27. D. de procur. omnibuſque his in caſibus iudicio tranſlatum iudicatum ſolui ſtipulatio cum committatur. d. l. in cauſæ. §. ſed etſi procurator. Item etiam & in hoc verſ. Et ideo, dicendum erat, ſiquidem quo caſu is, qui procurator datus eſt hæres exiſtit domino, cum poſt aditionem hæreditatis eius referat, & repræſentet perſonam, iux. vulgata, & dominus quoque rerum, & iurium, quæ in ipſa hæreditate erant, efficiatur, veteres enim hæredes pro dominis appellabant, §. fin. Inſt. de hæred. quali. & diff. vbi etiam obſeruauimus; in dominum tranſlatum iudicium videbatur, ſtipulatio nempe committi, duo hæc quæ maximè obſtant huic verſ. Et ideo, argumenta ſuo ordine clarioris doctrinæ gratia diſſoluamus oportet; ſic enim fiet vt omne quicquid ad Caium ſpectet in medium proferamus.

67 Primum ergo non obſtat, quoniam quamuis verum ſit interpoſita ſatiſdatione iudicatum ſolui, quodammodo iudicium cœptum dici poſſe, ſtatim quo ad hoc vt illud accipere defuncto domino procurator cogi poſſit, ex d. l. ſi defunctus, vere tamen cœptum non dicitur ante litem conteſtatã, vti ex pluribus, eiuſdem tituli de procuratoribus, capitibus deprehenditur, & ex l. amplius non perſ. 15. D. rem rat. hab. vnde cum in hoc verſ. Et ideo, ante litem conteſtatam dominus deceſſerit, conſtituto procuratore hærede facto cœptam non fuiſſe inſtantiam, conſequens eſt, ideoque iure optimo Caium ſcribere ſtipulationem non committi, quoniam ſi cum eo procuratore deinceps ſciens actor agat, eius iam mutata conditione, aliud prorſus iudicium eſt, quam pro quo fuit ſatiſdatum. Plane in d. l. ſeruus, 14. D. de his qui not. inf. iam cœpto iudicio defunctum deceſſiſſe manifeſtè conſtat, tum ex verbis eiuſdem legis. Seruus eius nomine noxale iudicium dominus acceperit, tum ex ſententia, quoniam alias defuncto domino extingueretur eius obligatio, & ſeruus ex ſola ſua obligatione, & ſuo nomine conueniretur, eſſetque infamis, vt rectè inibi inſinuauit Paul. Ex eodem iudicio damnatus non eſt famoſus quia non ſuo nomine condemnatur, quippe cum initio lis cum eo conteſtata non ſit. Aduertit quoque ibidem Alber. ſub num. 1. Sed adhuc vrgere poteris, ex d. l. ſi defunctus. 15. D. de proc. quæ probat eo quod interpoſita ſit ſatiſdatio iudicatum ſolui, etiam abſque conteſtatione iudicium cœptum dici, indeque inſtantiam in hæredem tranſire, ex ſupra adductis. Vnde cũ in hoc verſ. Et ideo, interpoſitam eam ſtipulationem, ſine ſcrupulo fatendum ſit, qui enim dubitaret Caius, an committeretur, ea non interpoſita & conſequens eſt cœptum cũ domino iudicium, ciuſve procuratore illius nomine, defuncto domino, cum eodem procuratore finiendum eſſe; maximè cohærede facto.

68 Quare vt hæc, & alia multa, quæ in d. l. ſeruus, in d. l. ſi cũ hominem, Bald. Ang. Alber. & alij ſcripſerunt, ceſſent, amplectenda eſt Bar. ſolutio in h. noſtra l. ſi ante acceptum, n. 3. verſ. Venio ad verſiculum, & ideo, qui rectè arbitratur quæſtionem, d. l. ſeruus, ab hac noſtra longè diſtare, quæſtio enim à Paul. in d. l. ſeruus propoſita, eo tendit vtrum ſeruus damnatus eo iudicio, quod cum domino cœptum fuerat, cum eo vero finitum, famoſus efficeretur, quod de eius, nõ de domini facto ageretur, & iudicium hoc eum infamem non reddere, quamuis idem ſit, reſpondet Paul. quia quamuis ex ſuo facto, non tamen ſuo nomine condemnatur, quippe cum initio lis cum eo conteſtata non fuerit, itaque probat idem iudicium in hæredem continuari, vt patet ibi; Ex eodem iudicio damnatus, iux. ea, quæ de continuatione inſtantiæ in hæredem ſup. adduximus. Quod ſane nõ ſufficit, vt ſtipulatio iudicatum ſolui, committatur, quoniam vt Bartol. noſter ait, licet idem iudicium, tamen non eſt eadem conditio perſonæ, quod requiritur, vt hæc ſtipulatio committatur. Fatemur ergo Bar. & in hoc noſtro verſ. Et ideo, inſtantiam cum defuncto ex ſola interpoſitione ſtipulationis iudicatum ſolui, cœptam iux. d. l. ſi defunctus, in hæredem continuari, quemadmodum, & in d. l. ſeruus; non tamen inde ſequi ſtipulationem hanc committi debuiſſe, quoniam non ſufficit idem iudicium proſequi, niſi & perſona ſtipulatione comprehenſa eandem qualitatem retineat, quam ſtipulationis interponendæ tempore habebat. Vnde ſequitur, quod ſi in d. l. ſeruus, ſtipulatio interpoſita eſſet, non committeretur; interpoſitam tamen non fuiſſe ſatis conſtat eo quod actio, quæ ibi intendebatur perſonalis eſſet, & in perſonalibus actionibus ſtipulatio hæc non interponebatur, ſecus in realibus, §. hæc ita Inſt. de ſatiſdat. cuius differentiæ rationem paucis ibi, veriſſime quidem inſinuauerunt eruditus Hotom. enunc. c. 4. preſſius multò Balduin. nu. 18. ad fin. Itaque vt quæ iuxta concordiam d. l. ſi ſeruus, cũ hac noſtra in verſic. *& ideo*, pertinent, comprehendamus ſuperior Bar. interpretatio ſequenda eſt, omiſſa latiſſima diſputatione celeberrimæ illius quæſtionis, an & quando lis cũ defuncto cœpta in hæredem tranſeat, in cuius explicatione

plura

Digitized by Google

plura I.C. loca occurrebant, præcipuè, à nobis ſupra num. 65. iudicata. Verum qui. hic non de inſtantię in hæredem continuatione, ſed de ſtipulationis, iudicatum ſolui, commiſſione cum Caio diſputamus. Acc. Bar. & reliquos ſequuti, eam miſſam facimus; libenter ſane, eam enim nuper copioſe, grauiter, & docte proſequitur doctiſſimus Pet. Barb. totius Hiſpaniæ iuris prudentiæ parens, in Conimbricenſi Academia iuris Cæſarei Primarij Antecesſoris emeriti, & nunc in ſupremo Regali Luſitaniæ Senatu conſiliarij, in cõmentariis ad titulum, D. ſol. matr. 2. p. ſub l. ſi conſtante, 25. §. fin. ex nu. 15. ad 30.

69 Difficilius ſane eſt, quod poſteriori loco ſup. nu. 66. aduerſus verſ & ideo, obiiciebamus argumentum ex d. l. in cauſæ. 27. §. ſi ex parte, D. de proc. & his quæ ibi de trãslatione litis a domino in procuratore & à procuratore in dominũ diximus, & I.C. teſtimoniis probauim. omnibusq; his in caſib. ſtipulationem *iudicatum ſolui* committi. Quod vt Acc. hic, verb. *Non teneri*, diſſoluat, nimis anxius eſt, & laborans, quibus, quoniam ſimilis eſt deciſio, d. l. Iulianus. 11. D. qui ſatiſd. cog. eaſq; ſi nul. & Acc. & Bart. diſputarunt, ne moleſta inculcatio vos faſtidiat eas etiam nos coniunctim exponemus.

70 Accur. igitur vt earum nodum diſſoluat diſcrimen conſtituit inter mutationem qualitatis contingentē, ſiue noua mãdati datione, ſiue illius reuocatione, ſiue iudicii tranſlatione cœpto iam iudicio, & eam quæ ante acceptum iudicium fit. Namque ſi ante litem conteſtatam mutatio fiat ſtipulatio nunquam committetur iux. noſtrum tex. qui vt ſæpius diximus, de ea mutatione, quæ ante acceptum iudicium fit, loquitur; vti ex eius verbis conſtat, iam in principio ibi; *Si ante acceptum iudicium*, quam in verſ. *nam vt committatur*, ibi: *Non ſufficit cum ea perſona acceptum eſſe*, &c. & ibi, *Atque ita acceperit iudicium ſiue etiam prohibitus acceperit*, & tandem in verſ. vlt. ibi; *Deinde vel procurator ab eo datus, vel poſtquam hæres ei extiterit iudiciũ acceperit.* Quoniam ea caſu iudicium acceptum cum ea perſona, quæ eandem qualitatem non habet, quam habebat, quo tempore ſatiſdatio interpoſita fuit, aliud eſt, quam pro quo ſatiſdatum eſt, ideoque fideiuſſores non tenentur; vt iam ſæpe diximus. Si vero lite conteſtata mutatio, ſiue translatio cõtingat, quoniam tunc idem iudicium manet, ſtipulatio cõmittitur ex d. §. ſi ex parte, ibi: *Litis tranſlatio fiat*, neque enim potuit transferri lis quæ iam cœpta non eſſet: vnde cũ lite conteſtata incipiat, non antea, l. amplius non peti. 15. D. ad rem rat. hab. conſequens eſt cœptam iam fuiſſe, in d. §. ſi ex parte.

71 Hæc tamen Accur. ſolutio diſplicuit Bart. & reliquis. & & ſana merito, cũ in vtraque diſtinctionis parte falla ſit. Ecce, in d. l. Iulianus. 11. D. qui ſatiſd. cog. ante litem conteſtatam mutatio contingit, *Iulianus ait* (inquit Vlpian.) *ſi ante quam mandarem tibi, vt fundum peteres, ſatis acceperis petiturus fundum, & poſtea mandatu meo agere inſtitueris, fideiuſſores teneri*. & tamen vides ſtipulationem committi, verſa vero vice etiam lite conteſtata contingente mutatione ſtipulationem non committi, probat Papin. in dict. l. 1. §. fin. D. quib. mod. pig. vel hyp. ſolu. vt conſtat ex eius verbis. ibi: *In dominum iudicio poſtea tranſlato.* Et quoniam non auctoritate tantum, ſed & ratione quoque agendum eſt, ratione etiam Accur. conuincamus oportet. Nam ſi mutatio poſt litem conteſtatam contingens vires ſtipulationis non eneruat, vt Accurſ. placebat, quando iam perſona procuratoris, ſiue defenſoris firmata eſt in iudicio; longe minus eneruari debet mutatione ante litem conteſtatam contingē-

72 te. Eſt enim certiſſimi † iuris, litis, conteſtatione cum procuratore facta, ipſum propemodum dominum litis effici, l. procuratoribus. 22. l. nulla 23. C. de procur. Adeo, vt obiter id dicamus, vt Impp. in l. 2. C. de ſent. & interloc. omn. iud. non videri ſibi rationem habere ſententiam eius reſcripſerint, qui cum cognouiſſet inter petitorem, & procuratorem, non procuratorem, ſed ipſum dominum litis cõdemnauit, cuius perſona in iudicio non fuit; obſeque: vt re integra de cauſa cognoſci. Debuit enim iudex in perſona procuratoris, non etiam domini, ſiue mandatoris ſententiam concipere, quoniam lite conteſtata ille rem quodammodo nomine exequitur; vt de dolo eius excepi poſt litem conteſtatam poſſit, l. ſi procurator. 9. D. de dol. mal. & met. excep. ipſeq; alium procuratorem recte dat, quod ante litem conteſtatam inutiliter faceret, l. quod quis. 8. l. neque tutores. 11. ad fin. C. de proc. l. 19. tit. 5. par. 3. vnde fit, lite conteſtata iudicium à procuratore in dominum transferri, niſi cauſa cognita non poſſe, d. l. ante litẽ. 16. d. l. poſt litẽ 17. D. de proc. Ex quib omnibus palam fit, quod cum maior ſit mutatio conditionis poſt litem conteſtatam, & ſic poſt perſonam firmatam in iudicio, quam ante, quemadmodum hoc caſu ſtipulationis vires non eneruantur, vt aiebat Acc. ita nec quo caſu ante iudicium acceptum qualitas mutatur, cum longe minor mutatio fit.

73 Nec prodeſt Acc. ſi vt eum defendas, ſubtiliter declinare velis Papinian. in leg. 1. §. fin. D. quib. mod. pign. vel hypoth. ſol. contendens ibi mutata conditione, ſiue iudicio tranſlato, lite etiam conteſtata non fuiſſe commiſſam ſtipulationem, quoniam text. ille nõ in procuratore, ſed in defenſore loquitur, qui licet nomine dominĩ iudicium proſequatur, abſque eius tamen mandato, vt in proxim. nu. 8. diximus, vnde cum longe minus iuris in lite, & cauſa habeat, mirum non eſt eo mutato iudicio, quod cum ipſo cœptum erat ſtipulationem non committi, & fideiuſſores, & pignora quæ data erant, non teneri.

74 Hæc enim ſolutio, licet ſubtilis, ex eo conuincitur, nam quemadmodum lite conteſtata iudicium à procuratore trãsferri, niſi cauſa cognita non poteſt, etiam procuratore cum domino, vt iudicium ſuſcipiat, agere volente, nondum enim perfecit mãdatũ, l. ſi mãd. 45. §. ſed ſi mãd. ff. mãd. Ita interdũ accidit (quod forſitã aliquis miretur) vt in lite conteſtata poſtulet dominus, cuius nomine defendit ſine mandato alius extitit, litem ſuo nomine ſuſcipere, non aliter ipſe dominus audiatur (vt Modeſt. ait in l. is cuius nomine. 64. D. de proc.) niſi cauſa cognita; cum ſcilicet ante litem conteſtatam in præſentia fuerit dominus, domini enim defenſori adſiſtentis præſentia vim talem habet, vt mandato comparetur, & defenſor, cui dominus adfuit non iam pro defenſore, ſed pro vero procuratore habeatur; quod nec Accurſ. nec Bart. ſubolui, verbis tamen I.C. omnino congruit: ſed rationi quoque, ac iuri conſentaneum eſſe dixerit, qui & in vero procuratore præſentiam domini, vt & eius ad aduerſarium literas, huius eſſe poteſtatis didicerit, quod Modeſt. idem docet, in l. ſi procuratorem, 65. D. de procur. vt & ſi poſtea mutata voluntate procuratorem eſſe noluerit, tamen iudicium, quod procurator expertus eſt, ratum eſſe debeat.

75 Sed dices, & non ſine ratione, hæc quæ proxime de defenſore reſoluimus, non quadrare Papin. in d. l. 1 §. defenſor D. quib. mod. pignor. vel hypoth. ſolu. qui non de defenſore præſentis, vt Modeſt. in d. l. is cuius nomine, ſed de defenſore abſentis loquitur. *Defenſor abſentis* (inquit Papinianus) *cautionem, iudicatum ſolui præſtitit in dominum iudicio poſtea præſtato fideiuſſores ob rem iudicatam quos defenſor dedit non tenebuntur, nec pignora quæ dederunt.* Vnde facilius ab eo iudicium ad dominum transferri potuit, lite iam conteſtata, quo tranſlato ſtipulatio non committitur propter noſtræ legis rationem, adiunctis latè in eius exornatione congeſtis.

76 Id tamen argumentum non diſſoluit, quoniam quoad hoc hoc nullum eſſe inter abſentis, & præſentis defenſorem diſcrimen, probare videtur, leg. Titius 76. D. de procur. ex qua conſtat non ſolum lite iam cœpta, verum & ante eius conteſtationem interpoſita ab abſentis defenſore ſatiſdatione, litis dominum eſſe, iudiciumque accipere compelli, vt ſic tãdẽ rem claudamus poſteriorem parte diſtinctionis, qua cõtendit hic Acc. mutatione qualitatis contingẽte accepto iudicio ſtipulationem committi, expreſſe impugnari ex dict. lege prima. §. fin. quemadmodum, & prior ex dicta lege. Iulianus.

77 Ea ergo interpretatione reiecta difficultatem, dict. l. Iulianus, vt interpretes diſſoluat mire variant, quorum interpretationibus referendis longiſſimo commentario opus eſſet.

ſet. Quare, ne longior ſim, eam ſequendam admoneo, quæ ab Acc. ibi verbo, Iulianus, in princ. & in d. l. in cauſæ. 27. §. fin. ver. committi, & hic ver. teneri, tradita frequentiori calculo ab omnibus probata eſt, Bar. hic, nu. 1. Paul. hic & ibi, Iaſ. nu. 4. Alex. & Soc. nu. 7. Ioan. Horoſc. nu. 4. P. Caſtal. in not. ad illam l. Iulianus, & d. §. fin. Vigel. lib. 6. Digeſt. c. 10. cauſ. 1. excep. 4. & qui neminem refert P. Fab. lib. ſingul. ſemeſ. c. 13. videlicet diſcrimen conſtituendum eſſe inter mutationem procuratoris, ſiue iudicij tranſlationem ex parte actoris, & eam quæ fit ex parte rei, illo enim caſu ſtipulatio committitur, d. l. Iulianus, d. §. fin. hoc vero non ita ex hac noſtra l. ſi ante acceptum, & d. l. 1. §. fin. ff. quib. mod. pign. vel hyp. ſol. plane hanc Acc. ſolutionem, & interpretationem, his iuribus quadrare ſatis conſtat, ait enim Iul. apud Vlp. lib. 78. ad edict. quod ſiquis antequam ei mandem, vt fundum petat, ſatis acceperit petiturus fundum, & poſtea mandato meo agat, fideiuſſores tenentur. Satis ſpecies hæc probat de actoris procuratore I. C. loqui: quemadmodum & ea, quæ ab eodem Vlp. proponitur, in d. l. in cauſæ. 27. §. ſi ex parte actoris, litis tranſlatio fiat, Cai. vero hic, & Pap. in d. l. 1. § fin. in rei procuratore, & defenſore loqui, certiſſimū eſt, ex toties præſtitæ ſatiſdationis, item & defenſoris inculcata mentione. Vnde cum d. l. Iulianus, & in hac noſtra l. ſi ante acceptum, in diſſimili, non in eadem ſpecie loquantur, diuerſi potius, quam aduerſi cenſendi ſunt, vt recte ibidem Alber. & Iaſ. animaduertunt.

78 Parum autem nos præſtitiſſe iure dicet quiſpiam, ſi inter horum capitum hypotheſim differentia conſtituta, eius rationem ſilentio inuolueremus, plures tradiderunt hic, & ibidem Accurſ. Bar. Paul. Alber. Raph. Alex. & Iaſ. Ea tamen magis arridere videtur, quæ ab Acc. hic gl. fin. inſinuata eſt, probaruntque Iacob. de Are. Pet. de Bellap. Alber. & Iaſ. in d. l. Iulianus, ideo contingente mutatione qualitatis, ſiue iudicij tranſlatione ex parte actoris ſtipulationem committi, ex d. l. Iulianus, & in d. l. in cauſa. §. fin. quoniam cum ea mutatio in ea perſona contigerit, quæ ſatis accepit, præiudiciū, aut grauamen inferre non debet ei qui ſatiſdedit, quod ſane non leue eſſet ſi prima ſatiſdatione extincta iterum cogeretur ſatiſdare; nec enim eo facile fideiuſſores promittunt, nec dati niſi cauſa cognita reijciendi ſunt, arg. l. ſi ab arbitrio. 10. D. qui ſatiſd. cog. ergo grauamen hoc, iniquaque conditio, ex actoris facto, qui mutationem, ſiue tranſlationem fecit, reo inferri non debet, ex vulg. reg. l. non debet, 75. D. de reg. iur. Quod ſi ex parte rei mutatio, ſiue tranſlatio contingat, ſtipulationem non committi æquum eſt, extincta enim iam eſt fideiuſſorum obligatio, qui in eam cauſam ſatiſdederunt, quæ ſtipulatione comprehenſa fuit, quæ tamen ſola qualitatis mutatione alia iam eſt, & diuerſa, nec eſt, quid poſſit queri actor, cui ex hoc nullum infertur præiudicium, qui ſi quos accepit fideiuſſores liberatos audit, alios æquè idoneos iterum expoſcere poterit, ex reg. & ſententia, l. quoties. 6. D. qui ſatiſd. cog. aliàs ſibi imputaturus, ſi nouā cautionem non exegit, d. l. iam tamen. 5. § nunc videamus, in fin. ibi: Quia ſibi imputare debet, qui talem defenſorem admiſit, ſup. eod. Præterea nec eſt cur reus hoc caſu ſatiſdare recuſans, audiendus ſit, cum ea mutatio non ex alieno, ſed ex proprio facto contigerit, qui ſane potuit ſibi iniquam hanc, quinimo, & deteriorem conditionem inferre, ex ſententia d. l. non habet.

79 Verum hæc Acc. differentiæ ratio, quamuis admittenda videatur, quo caſu à reo prohibitus fuit procurator, vt in pr. h. l. & in verſ. ſiue etiam prohibitus, in quo eſt quid poſſit imputari ei, quare procuratorem ſuum, pro quo iam ſatiſdatum erat, reuocauerit: non tamen quadrat verſ. Et ideo ſi is, qui procurator datus eſt hæres extiterit domino, nec verſ. vel poſtquam hæres ei extiterit iudicium acceperit, nihil enim eſt quod poſſit imputari domino eo quod deceſſerit, nullos namque mortalium, quamuis in id omnes nati ſimus, eſt qui craſtinum ſibi non polliceatur, & nihilominus hoc etiam in caſu ſtipulationem extingui conſtat ex hac noſtra lege: Quo argumento ab Accurſ. diſcedit Bar. hic nu. 1. verſ. iſta non eſt vera.

80 Hoc tamen argumentum non tantum eſt, vt Bar. ab Acc. ſeparet, quoniam etſi reo nihil poſſit imputari, in verſic. Et ideo, eo quod deceſſerit vt Bar. ait, eſt tamen quid ei imputetur, quod illum hæredem ſcripſerit quem procuratorem ſciebat; quo facto ſcire etiam debuit eius qualitatem adeo mutari, vt ſtipulatio corrumperetur. Nec obſtat ſi, vt Bar. defendas contra Accurſ. replices, eos etiam quos nunquam teſtator vidit frequenter hæredes inſtitui poſſe, l. extraneū, 11. C. de hæred. inſtit. §. fin. Inſtit. eod. ſicque nullum eius factum eſſe, ex quo culpam arguamus, nam etſi ea inſtitutio valida eſt ex dictis iuribus, non tamen frequens, ſed certe inſolens, cum eos ſemper hæredes inſtituere ſoleamus, quorū merita affectionem noſtram prouocarunt, l. nec adiecit. 9. D. pro ſoc. de qua plura Pinel. in l. 1. 3. par. nu. 60. verſ. Probatur ſecundo, C. de bon. mater. perſuadebiſque tibi non difficile, ſi conſideres eum hic fuiſſe inſtitutum, cui ante teſtator cauſas, liteſque ſuas agendas commiſerat. Diſcedimus igitur ab Accurſ. non ob Bar. argumentum, quod facile declinaſti, ſed quia vera ratio ex Caio noſtro hic extrahenda eſt. Interim autem quidquid Accurſius placuit proponendum.

81 Ergo idem in d. l. Iulianus, eo verb. ſub verſic. Et eſt ratio, aliam huius rei eſſe exiſtimat, quoniam cum mutatio ex parte actoris contingit, proprie mutatio dici non poteſt cum enim nullum haberet mandatum agere non potuit, ſicque nullum iudicium fuit, & inde nihil quod poſſet mutari ex vulgatis, quod ſi poſtea ratum habeatur ab actore, quod à non procuratore ſuo nomine geſtum eſt, datumque illi mandatum ſit cum geſtorum, ſiue actorum ratihabitione, cum huiuſmodi ratihabitio retrotrahatur, perindeque ſit, ac ſi ab initio mandatum interceſſiſſet, eadem ſemper cauſa videtur, idemque iudicium pro quo à reo ſatiſdatum eſt, vnde iure optimo firma manet ſtipulatio, cum nulla interuenerit mutatio. Aliud tamen eſt in reo, cuius nomine cum etiam, ſine mandato quis in iudicio poſſit experiri, iudiciumque cum defenſore geſtum, & actum iudicium ſit, ſi mandatum ei datum ſit, aut eius qualitas alias mutata, vt quia reo hæres extiterit, (vt in caſibus noſtræ legis) non idem, ſed aliud iam iudicium eſt, quam pro quo ſatiſdatio fuit interpoſita, vnde ſtipulationem extingui conſequens eſt.

82 Accurſ. in dict. leg. Iulian. verſicul. *Sed hæc ſolutio*, ſentiens difficultatem ea conſumpta differentiæ ratione non eneruari, in ſe ipſum argumentatur, eo quod conſtet etiam ex parte actoris iudicium abſque eius mandato agi, & inchoari poſſe, illudque idem manere ſi poſt modum mandatum ei fuerit, qui antea ſine mandato agebat, l. 3. §. *ſtipulationem*, verſic. Sed ſi forte, ſup. hoc tit. committique eo caſu ſtipulationem ante mandatum interpoſitam, probat Vlpian. Vlterius Acc. ratio continetur, eo quod non ſemper mandatum ei præſtitum, qui ſine eo iudicio experiebatur cum actorum approbatione ſit, quo caſu ante acta inualida, & infirma adhuc manent, eſt enim, vt valeant ratihabitio ſemper neceſſaria, vnde cum Accurſ. velit, in dict. l. Iulianus non tantum mandatum, verum etiam ratihabitionē interueniſſe, idque ex verbis Iul. non deprehendatur, iure optimo Angel. eum hanc rationem ſomniaſſe, ibidem aduertit; & ab ea diſcedit hic Bart. Deinde & ex eo Accurſ. refellitur, quoniam ex eius ſententia mandatum à reo defenſori datum, qui abſque eo illum ante defendebat, retro non trahitur: neque eum operatur effectum, quem habet ab actore præſtitum, quod tamen falſum eſt, nam ſi eum ratihabitione datum fuit, ſiue à reo, ſiue ab actore retrotrahi, perindeque haberi, ac ſi ab initio interceſſiſſet dubium nō eſt, ea generalitate vulgaris regulæ, *Ratihabitionem*, 10. ſit. 6. ſi abſque ea, quemadmodum in actoris procuratore, qui ſine mandato experiebatur qualitatem non mutauit, ita oportet in rei defenſore mutare oportet, quod ſi dixeris mutari, quæ ſit contra iuris vniuerſa principia, differentiæ ratio oſtendas queſo.

83 Vnde Bart. hic col. 3 in princ. ſub eodem num. 1. antiquiſ. Mart. aliam differentiæ rationem adduxit, ideo contingente mutatione, ſiue iudicij tranſlatione ex parte actoris ſtipulationem committi, quoniam (vt Bart. interim verbis vtar)

tar)

tar)ex parte actoris non poteſt quis venire in iudicium,niſi
actoris nomine,& ideo ſuperueniente mandato,vel ratiha
bitione retrotrahitur, & fingitur negotiũ ſemper ad actoré
pertinuiſſe.l.ſi pupilli.6.§ item quæritur.D.de neg.geſt.is e
nim qui ratum habet,ipſe negotiũ geſſiſſe videtur. Vnde cũ
nulla mutatio ſiue variatio facta ſit,merito ſtipulatio com-
mittitur. Ex parte vero rei poteſt quia etiã ſine mãdato pro-
prio ſuo nomine admitti, veluti ſi nouandi animo accedat:
atq;ita ſuperueniente mandato,cum illud retrotrahi nõ poſ-
ſit,quoniam nihil eius nomine geſtum eſt,maxima mutatio
fit,aliudq;prorſus iudicium conſtituitur.vnde ſtipulatio cõ-
mitti non poteſt. Quam Mart. rationem,tamquam à ſe ex-
cogitatam eruditus quidam huius noſtræ Salmanticẽſis A-
cademiæ vir,mecum contulit,contendens maxime quadra-
re Papin.verbis in d.l.1.§.fin.D.quib.modis pign.vel hypot.
ſol.rimabaturque conſulto Papin.poſuiſſe exemplum in de-
fenſore, qui nomine ſuo, non vero domini litem ſuſcipit,
quemadmodum, & ſimiliter Cai. noſter in verſ. *Nam &*
alias,in defenſore etiam loquitur;ergo cum fideiuſſores in-
terceſſerint pro eo iudicio,quod ipſum defenſorem,non do-
minum ligabat; facta poſtea iudicij tranſlatione in domi-
num,qui iam ſuo nomine illud proſequitur, ſiue eodem de-
fenſore hærede inſtituto, aut à domino procuratore conſti-
tuto, quibus caſibus ſimiliter alio nomine lis, & iudicium
finitur,aliud iam iudicium eſt,quam pro quo ſatiſdidatũ fuit,
vnde nec interpoſiti fideiuſſores,nec data pignora tenentur.
Fitque conſequens aliud in procuratore dicendum eſſe,qui
cum nomine domini iudicium ſuſcipiat,nulla poſtea muta-
tio noui mandati interuentu, fieri intelligitur. Quæ noua
doctiſſimi viri excogitatio placuerat,etiam olim antiquiſſi-
mo Gull.de Cu.in dict.l.Iulianus,cuius & Martin.meminit
Bart.hic.

Sed quod tantorum I.C. pace dixerim,ea ſententia mul-
84 tiplici ex capite conuincitur. Primo quoniam etſi contin-
gere aliquando poſſit, vt defenſor quis, non nomine domi-
ni, ſed proprio exiſtat,vt eruditus ille vir putabat, veluti ſi
quis ſuo nomine animo nouandi abſentis obligationem, &
cauſam, ad iudicium accedat,(quod tamen ipſe ad hæc
iura non agnoſco,nec nunc me minime legiſſe,quinimo vt
audacius loquar,eum defenſorem non recte eo caſu voca-
ri contendam,cum non alienam,ſed propriam cauſã noua-
tione facta defendat)Papin tamen in d.§.fin.non de eo de-
fenſore,qui proprio nomine litẽ ſuſcepit, ſed nomine ab-
ſentis iudicium accepit loqui, enixe probant priora ver-
ba: *Defenſor abſentis*, quo reſpexiſſe videntur noſtræ legis
verba,ibi: *Nam & alias ſi quis abſentẽ defendens ſatiſdede-
rit*,itaque cautiam agebat defenſor in his iuribus circa do-
mini mandatum,eius tamen nomine;quod in omnibus de-
fenſorib.regulare eſſe admonuimus ſup.in proth.n.19.con-
tenduntq;omnes qui de verbis iuris ſcripſerũt,verb.defẽſor,
Vveſemb.in paratit.ff de proc.n.12.vnde idem eius ratiha-
bitio poſſet operari, quod quæ ab actore fit, nempe vt res à
defenſore nomine domini geſta,ab eodem domino rata ha-
bita,perinde haberetur,ac ſi ab eo ab initio facta fuiſſet. Itẽ
& illud,vt non aliud,ſed idem iudicium eſſet etiam in domi
num tranſlatum. Quod tamẽ expreſsè Cai.& Pap.in dictis
locis reijciunt,contendentes ſtipulationem non committi,
nec fideiuſſores,nec data pignora teneri. Quoniã noua qua
litate accedente ex ſuperueniẽte mãdato in noſtro verſ. Nã
& alias, ſiue tranſlatione iudicij à defenſore in dominũ fa
cta, in d.§.fin.aliud iam iudicium eſt.Spoponderunt enim fi
deiuſſores nominatim ſe iudicium illud ſubituros, quod à
Titio(verbi gratia)defenſum eſſet, vnde cum iam tranſlato
iudicio non à Titio, ſed à domino defendatur, de cuius dili-
gentia,& cura,forſan non ita confidebant(adde l.inter arti-
fices,ff.de ſol.)iniquum eſſet eos compelli,cum præterea ſẽ
tentia aduerſus defenſorem lata eum ligaret,accedẽte vero
mandato,nõ eum,ſed dominum,d.l.Plaut.61.ff.de proc.atq;
ita perſpicuè conſtat iure reſpondiſſe Cai.item & Pap.ſtipu
lationem committi,non potuiſſe. Deinde,vt conuincam,in
d.l.1.§.fin.defenſam fuiſſe rem nomine domini,nõ proprio,
conſidero tranſlatione iudicij à defenſore in dominũ facta,
quæ ſane,niſi domini nomine illud ceptum fuiſſet,fieri non
poſſet,iux.ea quæ de iudicij tranſlationibus grauiter,& ele-
cte nouiſſime ſcripſit P. Fab.lib.ſing.Semeſt.c.11. Vlterius
contra Mart. & ſequaces conſidero, non magis verũ eſſe,
quod ipſi docent,aliud in procuratore,quam in defenſore di
cendum,quoniam cum domini iudicium acceperit,& ſi po-
ſtea fiat tranſlatio,idem illud iudicium videtur, & inde fide
iuſſores tenebuntur, id enim expreſsè conuincitur à Cato
hic, qui non in defenſore tantum, ſed & in procuratore lo-
quitur, & tamen ſtipulationem corrumpi contendit. Reli-
quum ergo eſt Martini, & Guillielmi opinionem reijciẽ.ſã.
85 Quid ergo in ſubobſcura re,quod ſecurius ſit conſtitui po
teſt? Audiamus venerandum iuris parentem, communemq;
omnium præceptorem Bar.is in h.l.comm.ſub n.1.in initio,
veriſſimam putat differentiæ rationẽ; *Quia*,ecce eius verba,
quando contingit mutatio ex parte actoris non mutatur ille
reſpectus,cuius reſpectu fideiuſſor interuenit. Nam ipſe ſem
per promiſit reſpectu iuris,quod eſt,vel erat apud actorem,
& ſiue iudicium exerceatur per actorem, vel eius procura
torem vel per eius coniunctam perſonam,ſemper illud ius a
ctoris in iudicio deducitur. Sed quando cõtingit mutatio ex
parte rei, mutatur iſte reſpectus, cuius reſpectu fideiuſſor
promiſit.Hactenus ille. Quæ Bar.ratio, vt antiquorũ verbis
vtar,meo quidem iudicio eſt mera veritas,& à Caio noſtræ
legis auctore in omnibus huius capitis exemplis probata,
ſtuitq; explicatio Bar.doctrinæ ex eadem qua I C cõmitti,
vel non committi ſtipulationem contendit,in verſ. *Nam vt*
committatur,de qua lato ſermone ſup.ex n.5;.diximus mu
tationem qualitatis perſonæ, quæ ſtipulatione comprehẽſa
eſt,ſtipulationem corrumpere, quoniam ea mutatione mu-
tatur, etiam reſpectus cuius cauſa fideiuſſores interuenerunt,
itaq.vt committatur non ſufficit cum ea perſona accepiſſe
eſſe iudicium, quæ ſtipulatione comprehenſa eſt: ſed opor-
tet etiam eandem perſonæ qualitatem eſſe,quę ſtipulationis
interponendæ tempore fuit.Quam rationem,vt & Bar.quo
que aperiã,ego ex omnibus huius legis partibus ſit explico.
86 Ecce,quando habens mandatum fideiuſſores dedit, iuxta
Cati.opinionem,quæ Bar.etiam hic placuit,n.2.aut à domi
no dati ſunt,iuxta Acc.ſententiam quam ex l.ſi ad defendẽ-
dum,10.h.t.magis probauimus ſup.vtroq; caſu fideiuſſores
dati promittunt reſpectu illæ ſententiæ,quę dominum liga-
ret,cuius mandato, & nomine negotium, ſiue iudicium a-
gendum erat,ex d.l.Plaut.61.ff.de proc.pone reuocatũ mã
datum, & tunc vt noſtri Caij diſtinctione vtaris neceſſariũ
eſt.Nam aut eiuſmodi reuocatio ignorãte actore facta fuit,
quo caſu cum eodem modo ſententia dominum liget, quo
ligaret reuocatione non facta,ex d.l.ſi procuratorem,65.ff.
de proc.iunct.late ſup.adductis ex n.55, committitur ſtipu-
latio,& fideiuſſores tenentur,quia reſpectus,cuius cauſa in
terceſſerunt non mutatur,idq.eſt quod Caius in initio ait:Si
ante acceptum iudicium prohibitus fuerit procurator à do-
mino,& actor ignorans prohibitum eum eſſe egerit,an ſti-
pulatio cõmittatur?& nihil aliud dici poteſt quam cõmitti.
87 Quod † ſi actor reuocationem ſciat,adhucq.prohibitũ pro
curatorem ſciẽs cum eo agat: quia iam reſpectus mutatur,
lataq.ſententia non dominum, ſed procuratorem ligat, d.l.
Plaut.ſtipulatio ex Iul.ſententia non committitur,cum fide
iuſſores in eum caſum quo dominum ſententia ligaret inter
poſiti eſſent.Quod ſi quis ſciens(inquit Caius noſter,) prohi
bitum eum eſſe egerit, Iulianus non putat ſtipulationẽ cõ-
88 mitti.Item † quoq;probat Cai.in verſ. Et ideo,quã ſi pro-
curator hæres extitit domino,quo caſu mandatum quoq;re
uocatur,cum idem rei ſuæ procurator eſſe non poſſit,& ad
uerſus eum ſententia feratur, vt ferenda erat,l.1.C.de ſent.
& inter.om.iud.ligabitq. iam hæc ſententia eundem procu-
ratorem dominum factum;quem tamen antea non ligaret,
ſed teſtatorem ipſum qui eum hæredem fecit ex repetita.l.
Plaut.Nec dicas hoc caſu ſentẽtiam ſemper ligare dominũ,
cum dominus etiam procurator ſit. Vndè idem iudiciũ vi-
debatur, ſicq.qualitatem, cuius reſpectu fideiuſſores inter-
uenerunt,non mutatam,quoniam etſi ab eadem perſona,
quæ ſtipulatione comprehenſa eſt iudicium acceptũ,proſe-
quutumq.ſit,non tamen ab ea,quæ eiuſdẽ ſit qualitatis,quę
ſtipulationis interponendæ tempore fuit,quod omnino ne-
ceſſa-

Digitized by Google

ceſſarium eſt, ex noſtro I.C. hic. Nam vt ſtipulatio, &c. quippe ſtipulatione comprehenſa fuit perſona Titij (verbi cauſa) procuratoris, iudicium vero accepit Titius iam dominus effectus, ecce mutationem qualitatis non paruam. Deindè adiungere poteris, iniquum eſſe fideiuſſores, quæ pro eo iudicio interceſſerunt, quod dominum iam defunctũ ligaret, teneri pro eo quod Titium ligat, forſan enim non ſic Titij fidem, vt antiqui domini ſequerentur, ſicq. iam vides, & hoc quoq. caſu reſpectum fideiuſſionis mutari, rectiſſimeq. percipies Caij ſenſum ibi, Et ideo ſi is qui procurator datus eſt, hæres extiterit domino, atq. ita iudicium acceperit, ſiue etiã prohibitus acceperit, non committitur ſtipulatio.

89 Deniq. & idem etiam animaduertes, ex ver. Nã & alias, & ex d. l. 1. § fi. D. quib mod. pig vel hypor. ſol. quando quis abſentem defendens ſatiſdederit: nam ſi poſtea procurator effectus ſit iure fideiuſſores liberantur, interuenerunt enim pro ea ſententia, quæ defenſorem, ſine mandato agentem ligaret; vnde cũ intercedente mandato non defenſorem, ſed dominum ſententia teneat, d. l. Plautius, ſicque omnino mutatus reſpectus fuerit, ſtipulationem ſuneſcere conſequens eſt. Recte ergo Caius. *Nam & alias reſponſum eſt ſi quis abſentem defendens ſatiſdederit, deinde vel procurator ob eo datus, vel poſtquam et hæres extiterit, iudicium acceperit, fideiuſſores non teneri.*

90 Ergo ex iam longe petitis iam cõſtat, mutationem qualitatis ex parte ſatiſdantis, ſtipulationem ſemper corrumpere, non vero ſi ex parte ſatis accipientis mutata fuerit, quę eſt Acc. doctrina ab omnibus ſequuta, vt ſupra admonuimus. Vnde recte idem noſter Bar. infert, præſtita ſatiſdatione ex parte actoris (ſi quando ab eo præſtanda eſſet) iux. auth. Generaliter, C. de epiſc. & cler. Auth. libellum, C. de l. i. conteſt. quarum tamen deciſiones in deſuetudinem abijſſe, Acc. & reliqui conteſtantur, in §. ſed hodie, Inſt. de ſatiſd. mutatione interueniente, fideiuſſores non teneri, quia mutatus fuit reſpectus cuius cauſa interceſſerunt, iuſtaque hac interpretatione Acc. doctrinam adiuuandam eſſe.

91 Quo eodem modo diſſoluendum eſt argumentum poſteriori loco ex Vlp. in d. l. 3. §. ſtipulationẽ, verſ. Sed etſi forte, ſup. eod. adductum, quippe ideo ibi ſtipulatio committitur, quamuis procuratoris, ſiue agentis qualitas mutata fuerit, quoniam ex parte ſatis accipientis mutatio contingit, quod ſatis probant illa verba, à quibus mandatum non exigitur, & ibi, Ni fuerit ei mandatum, vel ratum habitum, & magis

92 ibi; Quod enim eis agere permittitur, &c. Tex. † autem in d. l. licet. 56. D. de iud. eodem in loco à nobis cum Acc. hic ſch. fi. ad fin. & Bar. n. 3. contra Cai. inductus, ad rem non pertinet. Nullum enim verbum ibi de ſtipulationis iudicatũ ſolui commiſſione; ſed an lis ab eo; qui cum procurator non eſſet conteſtata, ſi poſtea dominus ratum habeat, effectum ſortiatur, & cum ratihabitione, retro res in iudicium deducta videatur, perinde eſt, ac ſi ab initio mandato domini lis fuiſſet conteſtata. Adde, & eum tex. in actoris quoque procuratore loqui, vt conſtat, ibi; Retro res in iudicium recte deducta videtur. Vnde & ſi ſtipulatio fuiſſet interpoſita, nihilo minus committeretur ex ſupra tradis.

93 Superiorem tamen reſolutionem, Accurſijq. & Bar. cõmunem ſententiam difficilem nimis reddit Paul. in l. ſi petitor. 8. infr. h. t. ſi petitor, inquit Paul. poſt ſatiſdationem ante iudicem acceptum hæres poſſeſſori extiterit, extinguitur ſtipulatio. Ecce mutationem ex parte actoris ſatis accipientis ſtipulationem corrumpere; effectus enim fuit poſſeſſor, qui ante petitor erat, ideoque non committitur ſtipulatio, ex ratione, vt nonnulli putant, huius noſtræ legis, in verſ. Nam vt committatur.

Sed ego nec eam eſſe illius tex. rationem, nec eum Acc. doctrinæ obeſſe, contendo, deduco enim verum eius ſenſũ ex alio eiuſdem Paul. reſp. in l. 2. ſup. eod. Cum lite mortua, ait ille, nulla res ſit, ideo conſtat fideiuſſores ex ſtipulatu iudicatum ſolui non teneri, atque ex alio Vlp. in l. cum quærebatur, 13. §. proinde, inf. eod. vbi docuit, finita lite, ad quam defenſio erat neceſſaria, vel ſolutione, vel tranſactione, vel acceptilatione, vel quo alio modo confeſtim euaneſcere ſtipulationem. Ergo cum in d. l. ſi petitor, poſſeſſori petitor hæres extiterit, aditione confuſa fuit actio, ex vulg. Vnde ſtipulatio neceſſaria non fuit, ne quis pro ſe ſibi fideiuſſores de iudicato ſoluendo dediſſe videretur, pro eaque cauſa, &

94 lite quæ iam extincta erat: conducit † l. ſi eum hominem 35. D. de fideiuſſor. vbi idem Vlp. ait, quod ſi ego à te ſeruũ peterem, & tu eum defendens ſatiſdediſſes de iudicatum ſoluendo, mox decedens eundem ſeruum hæredem ſcripſiſſe; iſque meo iuſſu hæreditatem adierit, ſtipulatio euaneſcit, quoniam vt recte Acc. ibi per ſeruum tibi hæres exiſto, ſicque cum principalis obligatio extinguatur, acceſſoria quoque extingui debet.

65 Reſtat itaque iam veriſſima eſſe rationem à Caio hic ſcriptam, quacumque qualitatis perſonæ, quæ ſtipulatione comprehenſa fuit, mutatione contingente, ſtipulationem numquam committi, ex qua & plura inferri poſſent, ea tamen quæ vtiliora ſint vobis proponam, & in primis illud, quod cum argumentum de perſonis ad res validum iure noſtro ſit, l. qui fuere. 20. vbi notat. Bald. & Alber. D. de ſtat. hom. l. ſi quis filio exhæredato. 6. §. ergo. D. de iniuſt. rop. l. ſi quis inquilinos. 112. §. ſi ita legatum. D. de leg. 1. Paul. conſil. 224. quemadmodum in hac noſtra l. mutatione perſonæ, ſiue qualitatis eius corrumpitur ſtipulatio *iudicatum ſolui*, mutatione etiam actionis, ſiue cauſæ ſuneſcet. l. cum quærebatur. 13. §. ſi fuero, inf. eodem. Vbi ſtipulatione ſuper vna re, actionem ve interpoſita, ſi deinceps actor aliam rem petere, vel alia actione vti cœperit, non committitur, quod idem docet Vlp. in l. non ab iudice. 64. §. ſi quis alio, D. de iudic. ibi: *Non committeretur ſtipulatio, quia de alia re cautum videtur*, & ſane recte, nam qui aliam rem incipit petere aliã ve actione vti, nouam cauſam iudicij inducere videtur, vt eſt expreſſe cautum in l. cum quæritur. 12. cum duab. ſeq. in l. ſi is qui, 25. §. fin. in fi. D. de excep. rei iud. l. neq. ad exhibendum, 3. ibi. Quia mutatio ne litis alia res eſſe incipit, C. ad exhib. vbi plura adducit Acc. verb. litis, l. hæreditas, 3. C. de pet. hæred. ergo fideiuſſores non tenebuntur, ex late ad noſtrum tex. animaduerſis.

96 Secundò infero noſtri tex ſententiam, non ſolum procedere, vbi perſonæ qualitas, ſiue cauſa mutata fuerit: verũ & quando eadem perſona, eademq. qualitate manente, eius animus mutatur, & non eodem propoſito, & ex eadem cauſa ad iudicium quis acceſſit, quo fuerat cum ſtipulatio interpoſita fuit; l. 3. §. ſed quod de tutore, verſ. Sed & ſi quidẽ, ſup. h. t. vbi ſi quis tutor cum eſſet ad res pupilli adminiſtrandas, non tanquam tutor acceſſiſſet, puta quia ignorabat ſe tutorem eſſe, vel ex alia cauſa ſtipulationem non committi, reſpondet Vlp. qui ſtatim in §. ſi tutor, idem hoc confirmat, vbi tutor ex ea cauſa egerit, quæ ad adminiſtrationem eius non pertinebat.

97 Vlterius hinc infero explicationem ad l. 2. §. fin. D. de admin. tut. quo in loco ex Marc. ſententia Vlp. etiam docuit, fideiuſſores à tutore, qui pupillum defendebat de iudicato ſoluendo, datos liberari, & ſtipulationem, quam interpoſuerãt extingui, ſi tutoris conditio mutata fuerit, vel quia tutor eſſe deſierit, vel quia pupillus ab hæreditate, cuius cauſa lis orta, & iudicatum ſolui cautio à tutore interpoſita fuerat, abſtinuit, qui ſane tex. nimis ad noſtri exornationem conducit, licèt Acc. ibi verb. ſatiſdedit, putet eum accipi non poſſe, de iudicatum ſolui, cautione, eo quod eam interponere non ſit cogendus tutor, l. 1. §. ſufficit, D. illo tit. ibi: Nec cogendi ſunt tutores cauere, vt defenſores ſolent, quoniam licet non cogatur, potuit tamen interponere, maximè cum rem ſui periculi non faceret: vt magis cordatè pręſenſit eiuſdem, §. gl. in caſus poſitione: & innouat Vlp. qui cum in principio illius legis docuiſſet, ex condemnatione facta in pupilli negotio, actionem iudicati in tutorem nõ dandam, poſtea in eo. §. fin. vt illud ſine dubio eſſe oſtenderet, ait, nõ ſolum eo caſu procedere, ſed & illo quo tutor de iudicato ſoluendo ſatiſdediſſet, quoniam mutatione cauſæ contingente, non ſolum ipſis, ſed & eius etiam fideiuſſoribus ſubueniretur, ex noſtri Caij ratione; quæ tamen ibi non ſuboleuit Acc.

98 Deinde, quod iam in proth. admonui ſub n. 56. quoniam mutatio nulla maior eſt, quam quæ noui iudicis interuentu contingit, contendo iudicis perſona mutata, cuius reſpectu

iudi-

iudicatum ſolui,catum eſt,ſtipulationem non committi, l.3. cum l.apud 20.h.t.l.non à iudice,64. §.fin.D.de iud.iunct.1. gl.interpretatione ibi, quæ illa verba, Si quis alio iudicio acturus iudicatum ſolui ſatis acceperit,deinde alio iudicio agat,&c.interpretatur,ideſt coram alio iudice.Quæ interpretatio,vt omnes ibidem fatentur,eſt ſane veriſſima, licèt il i tex.non conueniat.

99 Vnde ad vtilem, & quotidianam quæſtionem infero, an fideiuſſores iudicatum ſolui liberentur per appellationem à reo principali,vel ab actore interpoſitam:an vero teneātur de iudicato in cauſa appellationis,per quam libenter noſtra vagaretur oratio,maximè tamen temporis anguſtijs premitur,adeo vt vix hæc à nobis exarari,& à Typographis excudi potuerint,miſſam diſputationem facio,reſolutionem ſic cōſtituo. Exiſtimarunt plures ſtipulationem appellatione non extingui,eos refert Boer.dec.315.nu.1.Contraria ſententia verior eſt,vt multis quoq.placuit,quos (re ab ouo,quod aiūt repetita exactiſſime explicans,omnino quidem videndus) recenſet Molin.in extr.Labyr.2.p.ex n.530. Boer.vbi ſup.Pariſ.cōſ.171.vol.4.n.30.Fr.Viu.lib.2.com.opin.op.118. Cla. lib.5.recep.§.fin.n.20.P.Coſtal.in r. p.aduerſ.in not.ad l.in cauſæ.27.§.ſi ex parte, D.de proc.latè Pancor.lib.ſing.obſ. c.2.per tot.Parlad.lib.2.rer.quot.c.fi.5.p.§.5.n.8.Tyb.Dec. conſ.19 n.173.lib.3.Menoc.conſ.119.n.16.& conſ.246.n. 5.P.Greg.3.p.ſyntag.lib.24.c.4.nu.15.

100 Reſtabat inter alias vtiliſſimæ, etiam alterius quæſtionis diſputatio,quā inuitus ſane ſilentio inuoluo,quippe,in quātum teneatur fideiuſſor de iudicato ſoluendo, & an ſenté ia contra reum lata abſque nouo proceſſu,& lite,vt noſtri loquuntur,executioni mandari contra eum poſſit? Acc.verb. Perſoluere, in l.fin. C.de vſur.rei iud.arbitratur poſſe ſi reinſorem,poſt condemnationem rei principalis,ſine alia cōdemnatione, & abſq diſcuſſione alia bonorum,tranſacto tēpore ſolutioni,& executioni conceſſo, ad ſolutionem cogi, quia ſtatim,atq.iudicatum eſt,ideſt, quando ſententia tranſiuit in rem iudicatam,ſtipulatio iudicatum ſolui committitur,l.ſi à Colono.59.§.fin.D.de fideiuſ.l.1.ſup h.t.l.fin.C.de exec.rei iud.(ſic ſupplenda eſt Acc gl.d.verb.perſoluere gl. ſimilis,in c.1.de iniur.& dam.dat.lib.6.ſeq.Bar.in d.l.1.ſup. eodem,explicat copioſe Bal.in l.2.§.in fideiuſſorem,vb late cæteri,D.qui ſatiſd.cog.diſputat Guid Pap.q.26.vbi in eius addit.plura accurate Steph.Ran.& ita iudicauit Senat.Pariſ.ex alijs referente Pet.Greg.3.p.ſynt.lib.24.c.4 n.13.Mil leloq.iur.c.268.Alex.conſ.131.lib.2. Corn conſ.211. lib.3. Rebuf.1.tom.tit.de liter.oblig.gl.3.art.6.nu.33. Clar lib.5. recept.ſent.§.fin.q.95.eleganter Bart. Socio. conſil.91.vol. 4.ex noſtris grauiter, & docte doctiſſimes Rod.Suar.in l. poſt rem iudicatam ad leg.Reg.caſu.9. & in d.l. *De los emplazamientos* §. *Sed pone quæſtionem*, num.6. & vtrobique diligens eius addicionator Iac.Vald.Matien.in l.10. tit.16. lib.5.nou.Recop.gl.1. num.30. quamuis,vt ea ſententia procedat neceſſario renunciationem beneficij excuſſionis requiri,ex alijs contendat (vt neminem non referā) Parlad.lib.2.rer.quotid.cap. fin.4.part. §.7. nu.6. eos videbitis.

Habui hæc, quæ tumultuario hoc tempore vix potui inuenire,diſponere, & contexere,pro huius text. enarratione; ea qualicumquè ſint æquo animo accipite. Auditis etiam,& quæ noſtri competitores auditoribus ſuis dictabant, quæ alijs præſtent veſtrum erit iudicium. Valete, & viuite felices. Ex noſtro Muſæo. 23. Nouembris, anno. 1600.

L A V S D E O.

RERVM. AC VOCVM
HISCE MANVDVCTIONIBVS AD PRAXIM,
INDEX COPIOSVS
Ordine alphabetico digeſtus.

A

ABIGEATVS Crimen quid? & quæ eius pœna? 3.part. §. 4.num. 1.
Aborſus crimen, quando committitur, eius pœna Pontificio, etiam nouo iure iudicata, 3.p §.4.n.2
Abraſio ſcripturæ, ſpecies falſi, & eius pœna, 3.p. § 4. num.3.
Accuſatio, quæ? 3.part.§.2.nu.8
Accuſatio à querela, quatenus differat, 3.p.§.2.n.11
Accuſatio criminalis principaliter, ciuilis incidenter proponenda, 3.part. §.2. num.10.
accuſatio ſolemnis contra Reum, quando, & quomodo proponenda? 3.part.§.3.num.17.
accuſatione plene non probata, Reus ad torturam condemnatur, 3.part.§.3. nu. 30.
accuſatione oblata, quid iudex decernit: eiq; quomodo Reus reſpondere debet? 3.part §.3.nu.6.
actio in iudicio, in primis edenda, 2.p. in prælud.§.5.num.4.
actio neceſſaria eſt, vt quis in iudicio experiatur, 2.part. in prælud §.5.num.2.
actio aliquando perſecutionem tantum continet, 2.part.in prælud. §.5.num.29.
actio noua, quæ ex priore conſtituitur, prioris cauſam, & originem ſequat, 2.p.in prælud.§.9.num.17.20. & 21.
actionis verbum, generale eſt, & petitiones, perſecutioneſq. cōtinet, 2.part in prælud §.5.num.28.
actionibus perſecutorijs, id quod nobis abeſt proſequimur, 2.part. in prælud.§.5.num.16. & 18.
actor debet ſequi forum Rei: niſi in caſibus, quos vocant (de Corte) & alijs priuilegiarijs, 1.part.§.2.num.2
actor etiam in executiuis, debet ſequi forum Rei, 2.part.§.4.n.1.
actor aduerſus rei libellum, intra quod tempus oppoſitionem opponet, & è contra Reus aduerſus Actorem? 1.part.§.4.nu.3.
actore non probante, Reus, & ſi nihil præſtiterit, abſoluendus eſt, 2.part § 17.num.1.
adiectus, licet exigendi ius non habeat, ſolui tamen, etiam ſtipulatori inuito illi poteſt, 2.part.in prælud. §.5.nu.40.
adulterium, crimen publicum eſt, & eius pœna varia, & quæ hodie, apud Hiſpanos? 3.part.§.4.nu.4.
aduocati moribus, & ſcientia inſignes, non inſolidum, ſed quatenus facere poſſunt conueniuntur, 2.p.§.9.num.71.
ædictum Prætoris, de vi, & iudicati authoritate, 2.part. in prælud. §.1.num.7.
ædictum Prætoris, de re iudicata, & quomodo ea vox, in ea vſurpetur, 2.part.in prælud.§.2.num.6.
affectus, ſiue connatus delinquendi, quando, & in quibus caſibus puniatur? 3.part.§ 4.num.5.
agendi ratio, varia olim, 2.part.§ 9.num.12.
agricultoribus nec inſolidum conueniantur, priuilegium quare cōceſſum? 2.part.parag.9. num.76.
alapa aliquem percutiens, qua pœna puniatur, & an aliquando pœna mortis? 3.part.§.4.num.6.
aleatoris crimen, quando committatur? & de eius pœna, 3.part.§. 4.num.7.
allegationem iuris copia non datur, 1.p.§ 11.num.5.
alimenta in primis relinquenda debitori, qui bonis cedit, ſi ex his ſit, qui quatenus facere poteſt, conuenitur, 2.part.§.9. num.7.
alimentorum petitio differri, nulla ex cauſa debet, nec poteſt, 2. part.in prælud §.6.num.17.
alimentorum cauſa, ſummarie tractanda & de alimentorum priuilegijs, indicata quædam, 2.part. in prælud.§.6. num.19.
Ambitus crimen quando committatur? & de eius pœna. 3.part.§. 4.num.9.
ancilla ne proſtituatur empta, ſi contra fiat, ipſo iure ad libertatem erumpit, 2.part.§ 9.num.47.
annonam corrumpentes, fraudantes, & ſupprimentes, an crimen committant? & quibus plectendi pœnis? 3.part.§.4.num.10.
apoſtaſiæ crimen, quibus committatur caſibus, & quibus puniatur pœnis? 3 part.§.4.num.11.
apoſtoli in triplici differentia iuxta communem, quid tamen reſpicitur.4.part.§ 9.num.9
apoſtoli ſi denegentur à iudice, perinde auditus appellans, ac ſi iudex appellationi detuliſſet, 4.part.§.9.nu 8.
appellatio iuris naturalis eſt, 4.part.in prælud. num.25.
appellatio duplex, iudicialis, & extraiudicialis, 4.p.in prælud.nu.16. 17.& 18.
appellatio, ſiue ſupplicatio, intra quod tempus proponi debeat, 4. part §.10.nu.1.
appellatio, intra quod tempus omni iure proponenda? 2. part. in prælud. § 4.num.2.
appellatio, quo tempore proſequenda, & terminanda? 4.part.§.21. numer.1.
appellatio à quo, quando, quomodo, & vbi opus fuit, an ſit interpoſita in primis inſpiciendum, quarta parte, parag. primo, num.1.
appellatio à diffinitiua, totam cauſam ad ſuperiorem deuoluit: ſecus ſi ab interlocutoria, 4.p.§.19.num.1.
appellatio à diffinitiua, cur cauſæ expreſſionem non requirat? 4. part.§.11.num.3.
appellatio ab interlocutoria ſententia, iure ciuili, non poteſt proponi: ſecus iure canonico, & quæ ſit ratio differentiæ remiſſiue? 4.part.§.11.num 2.
appellatio ab interlocutoria, an cauſæ expreſſionem iure Pontificio requirat? 2.part.§.11.nu.2.
appellatio ab interlocutoria, cauſam deſiderat: ſecus à diffinitiua 4. part.§.9.num.2.
appellatio à ſententia actionis, deuolutiuum, non ſuſpenſiuum effectum habet, 4.part.§.16.num.5.
appellatio à ſententijs, De los Alcaldes de los Adelantamientos quando non admittatur, 4.part.§.20.num.5.
appellatio, à Vicario generali ad Epiſcopum, non interponitur, 4. part. §. 8. num.1.
appellatio? an poſſit per Principem tolli? quarta parte, in prælud. num.27.
appellatio aliquando bene latas ſententias in peius reformat, 4.par. in prælud.num.8.
appellatio conditionalem, excommunicationis ſententiam ſuſpendit, 4.part.§.15.num.8.
appellatio conuicto, & confeſſo denegatur, 4.parte, in prælud. numer. 31.
appellatio debet eſſe certa, non conditionalis, aut alternatiua, 4.p. §.9. num.3.
appellatio extraiudicialis, etiam à non iudice interponitur, quæ potius prouocatio dicitur, Hiſpanè (requerimiento) & quomodo concipienda? 4.part.in prælud. num.19.
appellatio extraiudicialis, vim exactionis, quandoque habet, 4.part. in prælud.num.20.
appellatio, & etiam in exiguis, & leuibus cauſis, admittenda eſt, 4. part.§.20.num.1
appellatio in cauſa poſſeſſoria, ſummariiſſima appellante, interim, nullo iure habet effectum, ſuſpenſiuum, licet nonnulli controuertant, 4.part. §. 18. num.8.
appellatio in cauſa poſſeſſoria, leg. fin. C. de edicto. D.Adriani,

INDEX.

nullo iure habet effectum ſuſpenſiuum. 4. part. §. 12. num. 7.
Appellatio in cauſis poſſeſſorijs iure ciuili non admittitur, niſi admixtam habeat cauſam proprietatis, quarta part. §. 22. numer. 1. 5. & 9.
Appellatio in cauſis poſſeſſorijs iure Pontificio, vtrumque effectum habet, 4. part. §. 12. num. 6.
Appellatio in exiguis cauſis, ad ſupremos iudices non defertur, 4. part. §. 20. num. 2.
Appellatio in nominatione ad munera, intra duos menſes proſequenda, 4. part. §. 21. num. 2.
Appellatio in cauſa, quæ non excedit ſummam viginti millia nummorum aureorum, ad ciuitatis Decuriones pertinet, 4. part. §. 20. num. 3.
Appellatio latam, excommunicationis ſententiam non ſuſpendit; bene tamen ferenda, 4. part. §. 15. num. 5 & 6.
Appellatio multis in caſibus iure Hiſpano expoſita, 4. part. in præludi. num. 30.
Appellatio omiſſo medio, ad ſuperiorem interpoſita remitti, ad proximum debet, 4. part. § 8. num. 7.
Appellatio non omiſſo medio, ſed ad proximum ſuperiorem interponenda iure ciuili: ſecus iure pontificio, & Regio, 4. part. §. 8. num. 6. 8. & 9.
Appellatio non eſt neceſſaria, vbi ſententia nulla eſt, 4. p. §. 17. n. 2.
Appellatio ſemper ad ſuperiorem iudicem interponenda eſt, 4. par. §. 8. num. 1.
Appellatio, quod ſolemnitatem, & formam, iuris poſitiui eſt, 4. part. in prælud. num. 23.
Appellatio quatenus defenſio differt à citatione, 4. part. in prælud. numero 28.
Appellatio quibus in caſibus nullum operetur effectum, 4 part. §. 15. num. 3.
Appellatio Fiſci debitoribus, quando interdicta, & qua ratione? 4. part. §. 14. num. 3.
Appellatio vnius, vt alijs proſit, vt omnibus ex iure communi communis competat, requiritur, 4 part. §. 4 num. 5.
Appellationis varia, & multiplex definitio, 4. part, in præludio numero 14.
Appellationis cauſa intra quem terminum, apud Decuriones expedienda, 4. part. §. 20 num. 4.
Appellationis alia, alia ab interlocutorijs ſententijs, alia à definitiuis, 4. part. §. 9. num. 1.
Appellationis formam competentem, & ad quem de iure poſſunt, valida omni iure, 4. part § 9. num. 4.
Appellationis materia, vbi, & a quibus tractatur? 4. part. in prælud. numero 11.
Appellationis effectus duplex, ſuſpenſiuus, & deuolutiuus, 4. part. §. 15. num. 1.
Appellationis beneficium excommunicato conceditur, quia eſt defenſio, 4. part in prælud. nu. 26.
Appellationis interpoſitio, an in ſupplicatione literarum neceſſario fieri debeat, 4. part. §. 3 num. 20.
Appellationis, & ſecundæ ſupplicationis præcipuum diſcrimen, 4. part. §. 23. num. 2.
Appellationis omiſſio, eius, qui metu non appellauit, iudicati executionem non retardatur, 4. part. §. 5. num. 4.
Appellationis tempus quando incipiat, 4. part. § 14. num. 2.
Appellationis tempora, ſi labantur cum deſertam prouocatus petere poteſt, 4. part. §. 21. num. 8 & 14.
Appellationis inducendæ modus, 4. part. in prælud. num. 4. & 31.
Appellationis deſertio, ex quibus actibus præſumatur? 4. part. §. 6. num 6.
Appellationis deſertio, regulariter non præſumitur, 4. parte, §. 6. numero 5.
Appellationis deſertio, quando inducatur, 4. part. parag. 3. numero 13.
Appellationis deſertio operatur, vt perinde ſit, ac ſi nunquam eſſet appellatum, 4. part. §. 3. num. 14.
Appellationis deſertio, quem effectum habeat, 4. part. §. 6. num. 4.
Appellationis deſertionem, quæ proteſtatio excludat, 4. part. §. 6. numero 11.
Appellationis proponendæ tempus, à qua die numerandum? 4. part. §. 10. num. 1.
Appellationis proponendæ tempore elapſo, aliquibus in caſibus proponi adhuc poteſt, 4. part. §. 10. num. 4 & 6.
Appellationis proponendæ tempus, neque ex partium conſenſu prorogatur, 4 part. §. 10. num. 2.
Appellationis proſecutio, quem terminum habeat à iure, & iudice præfixum 4. part. §. 3. num. 7.
Appellationis proſequendæ terminum, poteſt appellans ſibi præfigere, 4. part. §. 3. num. 15.
Appellationis proſequendæ, quis ſit terminus iure ciuili, Canonico & Regio? 4. p. §. 3 num. 4.
Appellationis proſequendæ tempora, an prorogari poſſint? 4. par. §. 21. num. 9.
Appellationis proſequendæ terminus poteſt ex iuſta cauſa à iudice moderari, 4. part. §. 3. num. 5.
Appellationis proſequendæ, præfixo termino elapſo, manet firma ſententia, 4 p. §. 3. num. 6. & 13.
Appellationis proſequendæ tempora, an includant in primo fatali? 4. part. §. 3. num. 11.
Appellationis proſequendæ prorogatio, quæ iuſtæ ſint cauſa, 4. p. §. 21. num. 10.
Appellationis proſequendæ tempora, non currunt compromiſſo durante, 4. part. §. 3. num. 12.
Appellation acquieſcens in Syndicatu, ob iniquam ſententiam, aduerſus iudicem non agit, 4. part §. 6. num. 12.
Appellationi in ciuilibus renunciari poteſt, 4. part. § 6. num. 2.
Appellationi in criminalibus, renunciari non poteſt, 4. part. parag. 6. num. 1.
Appellationem deſerere, quando in ciuilibus liceat? 4. part. §. 6. numer. 3.
Appellationem, an deſeras, qui iterum coram iudice appellato comparet? 4. part. §. 6. num. 7.
Appellationem non deſerit, qui in alia cauſa coram appellato iudice comparet, 4 part. §. 6. num. 8.
Appellationem, ſi non proſequatur appellans, quomodo, & quando appellato ſuccurrendum, 4 p. §. 3. num. 17. 18 & 19.
Appellationem omittens, quia impeditus, quomodo, ſibi cauere debeat? 4. part. 5. num 17.
Appellationem ob paupertatem omittens de impedimento, an proteſtari oporteat 4. part. § 5. num. 12.
Appellationem metu omittenti, quomodo iure ſuccurſum, 4. part. §. 5. num. 7.
Appellationem iudicis metu omittens, aduerſus eum in Syndicatu agit, 4 part §. 5. num. 14.
Appellationem pendere propropriè, quid quid, 4 part. parag. 4 numer 5.
Appellationem interdum temporis reparatio ſequitur, & quotuplex concedi poteſt? 4. part. §. 4. num. 3.
Appellationem morte extingui, quomodo intelligendum? 4. part. §. 4. nu. 6. 7 & 8.
appellatione interpoſita, an denunciari excommunicatus poſſit, 4. p. § 5. num 7.
Appellatione interpoſita coram ſuperiore, non allegata allegari & non probata probari poſſunt. 4. parte. §. 15. num 2.
appellatione pendente, quibus caſibus ſequeſtratio fieri poſſint? 4. p. §. 16. num. 10.
appellatione pendente ſuper articulis directo prioribus contrarijs admitt. probationes, an poſſint? 4. part § 19. num. 5.
appellatione pendente, innouatum remedio tentatorum respondendum, 4. p. §. 16 num. 1.
appellatione pendente, ſi mors interueniat, 4. part. parag. quarto, num. 1.
appellatione remota, poteſt committi à Principe cauſa, tam in ciuilibus, quam in criminalibus, nec ius penſionis læditur, & quare? 4. part parag. 7. num. 7.
appellatione remota committi quare poſſit? 4. part. in prælud. num. 29.
appellatione, remota clauſula, non obſtante, appellatio effectum deuolutiuum habet, 4. part. parag. 7. num. 8.
appellatione ſententiam inferioris extingui, 4. p parag. 15. num. 2.
appellatione in vno articulo interpoſita, in principali negotio, aliiſue articulis, inferioris iuriſdictio non ſuſpenditur, 4. part. parag. 18. num. 1.
appellationum antiqua Solonum lex, quarta parte, in prælud. num. 24.
appellationum antiqua, 12 tabular. lex, eiuſque vſus, paulatim à Romanis admiſſus, 4. p. in prælud. num. 25.
appellare, verbum varias habet in iure ſignificationes, 4. part. in prælud. num. 12.
appellare quando non licet, vel odio appellantis, vel ex cauſæ natura, nec, ſuplicare permiſſum eſt, 4. part. parag. 23. num. 3
appellare tertio in vna cauſa non licet: & nullum eſt hac in re inter diffinitiuas, & interlocutorias ſententias, 4. part. parag. 13. num. 1.
appellare in cauſa poſſeſſoria, & alimentorum futurorum nõ licet, 4. p. §. 14. num. 2.
appellare à Principis ſententia non licet, 4. p. §. 7. num. 2.
appellare à iuris ſententia non licet, 4. p. § 14. num. 4.
appellare ſup. deſertione appellationis, etiam poſt ſecundam prouo-

prouocationem, licet, 4. part. §. 13. num. 2.
Appellare ab omnibus iudicibus non ſemper licet. 4. part. §. 7. numer. 1.
Appellare eſt ab inferiori ad ſuperiorem iudicem prouocare, 4. part. in præl. num. 13.
Appellare à iudice, qui ſententiam, ſiue pœnam legis excedit, licet, 4. part. §. 14. num. 6.
Appellare à ſupremo Regis Conſilio, non licet, & quare, 4. part. §. 7. num. 4.
Appellare à quibus iudicibus, non poteſt ſupplicari quandoquè poteſt, 4. part. §. 23. num. 1.
Apellare à pœna, iuris non licet, 4. part. §. 14. num. 5.
Appellare ab arbitris, an poſſit? 4. part. §. 7. num. 9.
Appellare à tertia ſententia quando tertius poſſit, 4. part. parag. 13. num. 4.
Appellare quilibet, pro eo, qui ad ſupplicium ducitur, etiam eo nolente poteſt, 4. p. §. 1. num. 3.
Appellare tertio in eadem cauſa prohibetur. 4. p. §. 22. num. 1.
Appellare ſerui ſuo nomine quando poſſint, 4. part. parag. primo, numer. 5.
Appellare ſeruus nomine Domini, non poteſt, 4. part. parag. 1. numer. 3.
Appellare quibuſdam perſonis delicti genus interdicitur: quarum plures referuntur, 4. part. §. 1. num. 7.
Appellare procuratori, & ſemper poteſt, & debet, 4. part. §. primo, numer. 3.
Appellare contumax abſens condemnatus non poteſt, & quis cõtumax dicatur, 4. p. §. 1. num. 6.
Appellare in aliena cauſa quando licet, 4. part. §. 1. num. 3.
Appellare poſſunt omnes quorum intereſt ſententiam corrigi, vel emendari, 4. p. §. 1. num. a 9. 10. & 11.
Appellare mater pro filio, quando, & in quibus caſibus poſſit, 4. part. §. 1. num. 3.
Appellare à Summo Pontifice, an poſſit, 4. part. §. 7. num. 3.
Appellari à delegato à delegantem non poteſt, à iudice dato ad danien poteſt, 4. part. §. 8. num. 3.
Appellari ab Eccleſiaſtico ad ſecularem, nec à ſeculari ad Eccleſiaſticum poteſt, 4. p. §. 8. num. 5.
Appellari à mandato de exequendo non poteſt, à negatiuo de non exequendo poteſt, & quare? 2. part. §. 6. num. 11.
Appellari à tertia ſententia ſi plus prioribus contineat, poteſt, 4. part. §. 13. num. 2.
Appellari ab interlocutoria in quibus caſibus poſſit remiſſiue, 4. par. §. 11. num. 2.
Appellari ab interlocutoria ex noua Tridentina, & Hiſpana lege, non licet niſi vbi vel diffinitiuæ vim, vel grauamẽ irreparabile contineat, 4. part. §. 11. num. 5.
Appellari ab interlocutoria, quando poſſit, 2. part. in præl. §. 3. num. 24.
Appellari à mulcta, & iudice, qui pœnam legis locum habere decernit licet, 4. p. §. 14. num. 7.
Appellari à viſitatoribus Eccleſiaſticorum, an ad ſecularia Tribunalia, licet, 4. part. § 8. num. 5.
Appellari ab executione non poteſt, 4 part. §. 7. num. 10.
Appellans intra quod tempus coram ſuperiori comparere debet, 1. part. §. 14. num. 5.
Appellans quomodo cauſam apppellationis exprimere debeat, 4. p. 11. § 11. num. 4.
Appellans ab inferiori appellationis teſtimonium peti, vulgo Apoſtolos, 1. part. §. 14 num. 4.
Appellãs coram ſuperiore, quando, & quomodo comparere debeat, 4 part. §. 3 num. 8.
Appellans ad iudicem competentem, ad quem prouocauerit declarare debet 4. part § 9. num. 5.
Appellans, quæ obſeruare debet, vt ſibi magis caueat, quouſque acta ad ſuperiores deferat, 4. part. § num. 10.
Appellantia temerè, quæ pœna omni iure, quarta part. §. 25. num. 1. & 2.
Appellanti vis multis modis infertur à iudice, & ab actore, 4. p. §. 5. num. 8.
Appellantem compellit iudex, vel ſententiæ parere, vel appellationem proſequi, 4 p. § 5. num. 3.
Appellantibus vis nulla inferenda, & quę pęna iudicis vim appellanti inferentis, 4. p. §. 5. num. 2.
Appellatoribus, & tempus, & pęna conſtituta, in appellationem legis me proſequatur, 4 p. §. 3. num. 2.
Appellandi facultas omnibus in omnibus cauſis, omni iure conceſſa? 4. p. § 5. num. 1.
Arbitrorum iudicum ſententiæ executionem, quæ meretur, 2. part. §. 5. num. 3.

Arbitrorum iudicum ſententiæ, quomodo hodie exequendæ? 2. p. §. 4. num. 8.
Arbitrorum, & datorum iudicum, quæ differentia, 2 part. parag. 4. num. 19.
Aſſaſinium immane delictum varijs coercitum, omni iure pęnis, 3. part. §. 4. num. 12.
Articuli noui, quando coram iudice appellationis poſſint diſcuti vel ad inferiorem remitti, 4 part. § 19. num. 3.
Attentata dicuntur, non ſolum, quæ appellatione pendente, ſed, & quæ intra tempora ad appellandum data innouantur, 4. part. §. 16. num. 12.
Attentata, etiam iudex à quo reuocare aliquando poteſt, 4. part. §. 16. num. 11.
Attentata reuocanda, ſi iudex appellationi detulerit, 4. part. §. 16. numero 7.
Attentata poſt appellationem extraiudicialem, an reuocanda, 4. part. §. 16 num. 5.
Attentata poſt partis petitionem, ſine cunctatione reſcindi debent, 4 part. § 16. num. 3.
Attentata poſt interlocutoriam, quando reſcindi debeant, 4. parte, §. 16. num. 4.
Attentata poſt inhibitionem ſemper reuocanda, 4. parte, parag. 16. numer. 8.
Attentatorum reuocatio, quo iure, & à quo iudice petenda 4. part. §. 16. num 2.
Attentatorum reuocatio, quo tempore peti debeat, 4. part. §. 16. numero 2.
Attentatorum reuocatio, quo tempore peti debeat. 4. parte, §. 16. numero 2.
Attentatorum reuocationem ab interlocutoria, & extraiudiciali appellatione, an probabilis, an vera cauſa præcedere debeat, 4. part. §. 16. num. 6.

B

Bigamia, quando ſit delictum, & quæ eius pęna, 3 parte, parag. 4. numer. 13.
Blaſphemiæ, crimen grauiſſimum, quando committatur, & quæ eius pęna, 3. part. §. 4. num. 14.
Bona in executionis cauſam capta ſi creditori ſatis non ſit, in publica ſubhaſtatione venduntur, 2. part. §. 10 num. 8.
Bona præceſſi ſi non ſi in primis diſtrahantur, appellari ab executore poteſt, 2. part. §. 7. num. 7.

C

Cadauera mortuorum aliquibus in caſibus pęnis animaduerſa, 4. part. parag 4. num. 4.
Calumniator, quis ſit, quaque puniendus pœna omni iure, 3. part. §. 4. num. 13.
Cancellatio ſcripturæ, ſpecies falſi, & quæ eius pęna? 3 part. §. 4. numero 16.
Carceris effractoris etiam eſt, qui vt carcerati fugiant carcerem, fregit, 3 part. §. 4. num. 18.
Carceris effractio delictum, quale, & quæ eius pęna iure ciuili, & Regio? 3. part. §. 4 num. 17.
Carcere priuatum efficere delictum, graue quando committatur, & quæ eius pęna? 3. part. §. 3. num. 21.
Carceratum innocenti, an fugere liceat? 3. part. § 4. num. 20.
Carcere priuatum, quibus caſibus liceat habere. 3. parte, parag. 4. numero 23.
Carceratus ſi fugiat, an pro confeſſo habeatur, 3. part. parag. 4. numero 19.
Caſtigatio immoderata, iudicis arbitrio punitur, 3. Parag. 4. nu. 24.
Caſtrans puerum, nominem liberum, aut ſeruum, homicidium committit, & quæ eius pęna, 3. p. para. 4 num. 25.
Caſtrans ſe ipſum irregularis efficitur, aliiſque plectitur pęnis, 3. part parag 4. num. 26.
Cauſæ expreſſio in appellatione ab interlocutoria, an requiratur, 4. part. parag. 11. num. 2.
Cedens, ceſſione facta, an ius exequendi habeat, 2. part §. 1. num. 6.
Ceſſio quo modo fieri debeat, vt legitima ſit, 2 part. parag. primo, numer. 15.
Ceſſionarius ius exequendi habet, 2. part. parag. 1. numero 13.
Ceſſarum actionum periculum, ad quem ſpectet, ad cedentem, an ad ceſſionarium, 2. p. in præl. parag. 1. num. 22.
Ceſſis actionibus, quæ actiones tranſeant in ceſſionarium? 2. part. in præl. parag. 5. num. 31.
Cenſus contractum, poſt nouam Pij V. conſtitutionem, quando pactum de non alienando adijci poſsit? 2. part. § 2. num. 28.

Digitized by Google

I N D E X.

Cenſul pignora ſuppoſita poſſidens etiam excuſione non facta, excuti poteſt, 2 p. parag. 2.nu.5.

Chyrographum a minore recognitum, an poſſit, vt executioni mandetur, 2.part.§ 5.num.9.

Chyrographum in iure recognitum, executionem meretur, 2.part. §.5.num.7

Chyrographum defuncti, ab herede recognitum, an exequi poſſit? 2.part.§.5.num.8.

Circulatoris delictum, quale, & quæ eius pœna? 3.part.parag.4. num.27.

Citatio ad domum, quando in executionis cauſa ſufficiat, 2.part.§. 11.num.3.

Citatio quomodo facienda, & an ab ea iudicium incipiat, 1.p.§. 2. num.7.

Citatio multiplex [illegible] ſiue, 1.part.§ 2.num.4.

Citatio [illegible] ſiue, 2.part. § 11 num.1.

Citatio [illegible] perſonalem, [illegible] ſententiam omnino neceſſaria [illegible] 2.part.§. 11.num.2.

Citari [illegible] & quidam [illegible] vocare? 1.part.§.2.num.5.

[illegible] vocari, quidam abſque venia non poſſunt, 1.p. §.2.num.6.

[illegible] Actor, & Reus, vt mutuo & viciſſim teſtes deponentes [illegible] videant, 1.part.§ 2.num.5.

Ciuitas non poteſt excommunicari, & qua ratione interdictum Eccleſiaſticum pati poſſit, 2.part.in præluc.§.5.num.91.

Ciuitas non [illegible] ex contractu, aut delicto [illegible], 2.part.in præluc.§.5 num.90.

Ciuitas, vniuerſitas, capitulum, quomodo contrahere poſſint, vt teneantur? & [illegible] executionem patiatur? 2.part. in præluc §.5.num.92.

Clericus, laici hæres, quando apud ſecularem iudicem exequi poſſit, 2.p.§ 4 num.7.

Clericus particularis laici ſucceſſor, conuenitur apud ſecularem, [illegible] 2.p.§ 4 num.8.

Clerici minoribus [illegible] in ſolidum condemnantur, & [illegible] excommunicari poſſunt, 2.parte. § 9.nu 67.

Clerici ſacris ordinibus inſigniti, [illegible] exiguntur? neque [illegible] quatenus facere poſſunt, excommunicatio [illegible] renunciare [illegible] priuilegio poſſunt? 2. part. parag. 9. numero 66.

Clauſula, Aſsi lo pronunciamos, y mãdamos en eſtos eſcritos, y por ellos, vnde originem ſumpſit, 2.p.in præiud.§.2.num 81.

Coitus extra matrimonium, omnis prohibitus, & varie punitur, 3. part.§. 4. num. 28.

Coitus cum moniali, arbitrio iudicis punitur, 3 p.§ 4.nu.38.

Coitus vaſſal. cum Domina, vel vxore Domini [illegible] filia, nepte, aut ſorore, qua puniatur pœna? 3.p. § 4 num.33.

Coitus quomodo probetur 3 part. §.4. num.39.

Coitus tutoris cum pupilla [illegible], & eius pœna, 3. part.§.4. numer.35.

Coitus cuſtodis carceris, cum carcerata, iudicis arbitrio [illegible], 3. p.§.4.num.36.

Coitus [illegible] cum [illegible] aliqua honeſta, qua punitur pœna, 3.p. parag.4. num. 31.

Coitus inter Dominum, & ſubditam, an olim, & hodie punitus? 3. part. parag. 4. nu. 34.

Coitus cum [illegible] alterius Religionis ſunt, punitus, & qua pœna? 3 part.parag 4 num.37.

Coitus [illegible] cum [illegible], vel [illegible] ſanguinea, vel affine Domini [illegible] 3.p.parag.4 num 32.

Coitus cum moniali, graue delictum, & eius pœna, 3.part. parag. 4. num. 29.

Coitus [illegible] cum domina, pœna mortis punitur. 3. part. parag.4 num. 30.

Collationem detegens, patronatus ius acquirit. 2.part. parag. 9. num. 14.

[illegible] quæ, & eius pœna? 3 p.parag.4.num 40.

Commodum ex improbitate ſua nemo conſequitur, 2.p.§ 5.nu.9.

Concubinatus, antiquo iure impunitus, hodie varie, pro perſonarum qualitate plectitur, 3.part. §.4.num.41.

Concuſſionis crimen, quando committatur, & quæ eius pœna? 3. part.parag.4.num.42.

Condemnatus, vt ſententiæ pareat, quomodo compellendus? 3. part. §.7.num.1.

Confeſſo debito, terminus Reo ad allegandas exceptiones iudicis arbitrio aſſignatur, 2.p.§.3.num 13.

Confeſſio ſola an ad debitoris condemnationem ſufficiat? 2. part.§.3.num.12.

Confeſſio in iure facta, quæ, & quando exequi poſſit. 2. part §.3. numero 5.

Confeſſio indiuidua, quæ diuerſas continet partes, an exequi pro parte poſſit? 2.part. §.5.num.6.

Confeſſio rei in iudicio caute facienda. 1.part.§.3 num.10.

Confeſſionis ſacramentalis reuelator, quibus afficiatur pœnis, 3. part. § 4.num.43.

Contrariorum eadem ſemper eſt ratio. 2.part. in prælud. parag. 5. mero 74

Conueniri quatenus quis facere poſſit, quem ſenſum habet, 2. part. §.9.num.1.

Conuitium ex comprehenſis lege Regia ſiquis dixerit, qua puniendus pœna? 3.p.§.4. num.73.

Creditor debitorem ſuum recte exequitur, 2.part.§.1.num.7.

Creditores quibus propter reuerentiam conceditur, ne conueniantur vltra quam facere poſſint in quocumq. negotio, eo fruuntur priuilegio, 2.part.§.9.num.20.

Curator bonis dari debet, ſi reus latitat, vel abeſt, 2. part. §.12 numero 4.

D

Dardanarij, qui, & eorum pœna, 3. part.§.4.num 44.

Debitor cum ſacco paratus, nec ad re, nec incidere debet, 2.part.in prælud. § 6. num. 2.

Debitor, qui bonis ceſſit in poſtea quæſitis conuenitur quatenus facere poteſt, 2.part. §.9. num.4.

Debitor, qui habet bona, in quibus executio fiat, carceri mancipari non poteſt, 2.part. § 8.num.1.

Debitor indicare debet bona, in quibus fiat executio, alias carceri mancipatur, 2 part §.8 num.6.

Debitor fiſci, etiam ſi bona habeat, mancipatur carceri, 2.parte, §.8. numero 3.

Debitor, qui bonis cedit, carceri traditur, nec ab eo eximi debet, donec creditoribus ſit conſultum, 2.part. §.8. num.4.

Debitor eſt, a quo inuito, pecunia exegi poteſt, 2.part. in prælud. § 6 num. 1.

Debitoris bona, qui occupant, exequi quomodo poſſint, 2 parte, §.2 num 43.

Decima in executionibus præſtanda iuxta conſuetudinem, 2.part. §.18.num.1.

Decoctores, an crimen committant, & qua puniendi pœna? 3. part. §.4. num 45.

Decuriones a Concilio ciuitatis iudices dati, an recuſari poſſint, 2.part.in prælud §.7. num.5.

D[illegible] dicatur, & quatenus à procuratore differat, 2.part. in prælud. § 5.num 50.

Delictum commiſſum eſſe debet, vt ad eius punitionem iudex procedat, 3.part. § 3.num.1.

Delictum commiſſum quomodo iudici conſtare debet, vt ad punitionem procedere poſſit, 3.part. § 3.num.2.

Delictum commiſſum ſi conſtet ad delinquentium capturam peruenitur 3 part. parag.3 num.3.

Delicti qualitas pœnam, vel minuit, vel auget, 3. part. parag. 1. numero 2.

Delicti ad punitionem, tripliciter procedi poteſt, 3. part. parag.2. numero 1.

Delicto plene probato Reus torqueri non debet, 3.parte, parag.3. numero 21.

Delicto plene probato, ſententia condemnatoria quomodo ferenda, 3 part. parag.3. num.33.

Delictum ex quocumque duplex actio criminalis, & ciuilis oritur, 3.part.parag.8. num.9.

Delicta alia ordinaria, alia extraordinaria, 3.part parag 1.nu.12.

Delicta alia publica ſunt, alia priuata, 3. part. parag. 1. num.2.

Delicta, alia nominata, alia innominata, 3.part. parag.1.num.11.

Delicta, an leuia, grauia, grauiora, an grauiſſima ſint, iudicis arbitrio relinquitur, 3 part.parag. 1. num.10.

Delicta alia capitalia, alia non capitalia, 3.part. parag. 1. num. 13.

Delicta alia ſecularia, alia Eccleſiaſtica, alia mixta, 3.part. parag.1. numero 14.

Delinquentis bonorum ſequeſtratio, quomodo facienda, 3. part. § 3.numero 5.

Delinquente capto, iudex confeſtim eius recipet confeſſionem, & quid cauere ea in re debeat? 3.part.parag.3.num.10.

Delinquente capto, eius bona ſequeſtranda, 3. part.parag.3.nu.4.

Delinquente ad Eccleſiam confugiente extrahi inde regulariter non poteſt, 3.part.parag.3.num.6.

Delinquens immunitate non gaudet ab Eccleſia extrahi debet, 3. part.parag.3. num. 8.

Delegari non poſſunt ea, quæ ſpecialiter alicui magiſtratui committuntur, 2.part. parag.4. num. 32.

Deſ

I N D E X.

Dei iudiciũ, nec fallit, nec fallitur, 4. part. in prælud. num. 22.
Denunciatio quæ? & quomodo fiat? 3. part. parag. 2. num. 7.
depoſitę etiam pecuniæ in iudicati cauſam capi poſſunt, 2. part. §. 7. numer. 27.
Derelictarij crimen, quale: & quæ eius pęna? 3. part. §. 4. num. 46.
Dies quando ſolutioni non apponitur, quando executio peti poſſit? 2. par. parag. 6. nu. 7.
Diffamatores, qui ſint, & de eorum pœna, 3. part. § 4. num. 47.
Diſputationis libelli, vulgo, eſcritos de bien prouado, quomodo concipiendi, 1. part. parag. 9. num. 1.
Doctores, & profeſſores honeſtarum diſciplinarum, inſoli dum nõ conueniuntur, 2. part. parag. 9. num. 68.
Dolus nemini prodeſt, 2. part. parag. 9. num. 27.
Doli clauſula quæ, 2. part. parag. 9. num. 26.
Dominus rei alius à domino litis, Dominus rei, ad quem commodum, & incommodum rei pertinet, Dominus litis, qui inſtantiæ Dominus eſt 2. part. in prælud. parag. 5. num. 47.
Dominium ſuum errans non admittitur, 2. part. in prælud. parag. 4. numer 10.
Domum alienam infringens, qua puniatur pęna remiſſiuè? 3. part. parag. 4. num. 71.
Donator donationis tantum in caſu priuilegium, ne conueniatur vltra quam facere poſſit habet, 2. part. §. 9. num. 19.
Donator, ære alieno deducto, quatenus facere poſſit conuenitur, & quare? 2. part. parag. 9. num. 17.
Donatarius omnium bonorum, an exequi poſſit? 2. part. parag. 2. num. 39.
Dormiens, qui delictum commiſſit, an mitius puniendus? 3. part. §. 4. num. 48.
Duellorum Vſus permiſſus olim; hodie punitur varijs pęnis, 3. part. parag. 4. num. 49.

E

Ebrietas delictum eſt: & an ab ebrio delictum commiſſum mitius puniatur, 3. part. parag. 4. num. 50.
Effratores carceris qua puniantur pęna? 3. part. parag. 4. numer. 51.
Emptor rei emptæ. Colono ſtare compellitur, ſi in locatione rei locatæ hypotheca cum pacto de non alienando fuerit, oppoſita, 2. part. parag. 5. num. 21.
Exceptio incapacitatis iudicis, in quacumque parte litis opponi poteſt, 1. part. parag. 3. num. 4.
Exceptio, quę directò oppugnat ſententiã, executori nõ obijcitur: bene tamen quæ illam temperat, cuius differentiæ exempla proponuntur, 2. part. parag. 4. num. 26.
Exceptio etiam, quæ directò ſententiæ aduerſatur, poteſt opponi executori ſi de ea antea cognitum non fuit, 2. part. parag. 4. num. 27.
Exceptio peremptoria, quæ ſententiæ executionem moderatur, etiã poſt ſententiam opponi poteſt, 2. part. §. 9. num. 15.
Exceptionis probatio per partis confeſſionem, etiam elapſo termino admittitur, 2. part § 14. num. 6.
Exceptione quis vltra, quam facere poſſit condemnetur, quomodo opponenda? 2. part. §. 9. num. 10.
Exceptiones, quales in appellationis inſtantia diſcuti poſſunt, 4. part. §. 16. num. 4.
Exceptiones in cauſa executiua, & allegari, & probari in termino debent, 2. par. §. 14. num 4.
Exceptiones, quæ aduerſus executionem opponi poſſunt, 2. p. §. 13. num. 5.
Exceptiones aliæ, ſi legitimæ ſint, præter enarratas in legibus Regni, admitti in executionis cauſa poſſunt, 2. part. §. 13. num. 2.
Exceptiones olim à Prætore impetrari ſolitas, 2. part. parag. 9. numero 13.
Exceptiones, quæ aduerſus executores admittuntur, 2. part. §. 4. num. 25.
Exceptiones peremptoriæ, quæ, & quando proponendæ: 5. par. §. 3. numer. 15.
Exceptiones peremptorias, etiam termino elapſo, reſtitutione impetrata, minor opponere poteſt, 1. part. §. 3. num. 52.
Exceptiones dilatoriæ quando proponendæ? 5. part. §. 5. num. 3.
Excommunicatus, qui diu in excommunicatione durauit, qua puniendus pęna, 3. part. §. 4. nu. 58.
Executio ſententiarum, mixti fori eſt, 2. part. § 4. num. 13.
Executio à rebus mobilibus initium capit, 2. part §. 7. num. 5.
Executio quæ à debitoris captura initium habet, bonis ſtantibus, an valida. 2. part. §. 8. num. 10.
Executio, quoties per relationem (vulgo requiſitoria) fit, inſeri inſtrumentum, ſiue debitoris nomen debet, 2. p. §. 4. n. 5. 30. & 36.
Executio ſententiæ, an per actionem, an per iudicis officium petendum? 2. part. §. 6 num. 5.
Executionis ordine prætermiſſo, ſi res captæ debitoris ſint, reſtitui illi cum fructibus debent, 2. part. §. 8. num. 1.
Executionis ordo, ſecundum §. in venditione, l. à Diuo Pio, 15. D. de re iudic. etiam in bonis minoris ſeruandus: ſecus in venditione voluntaria, 2. part. §. 7. num. 15. & 20.
Executionis ordo, ſi turbetur, appellari poteſt, 2. part. parag. 7. num. 11.
Executionis ordo, relatus in l. à Diuo Pio. 15 §. in venditione, D. de re iudicata, an creditoris, an debitoris fauore inductus? 2. part. §. 7. num. 6.
Executionis ordo, ſit prætermiſſus, an executio valida, an nulla ſit? 2. part. §. 7 num. 9.
Executionem, qui aduerſus plures petit, quid præſtari debet, ne plus petentium pœna mulctetur, 2. part §. 6. num. 6.
Executor teſtamentarius debitores hęreditarios exequitur, 2. parte §. 1. num. 18.
Executor merus, cauſæ cognitionem non habet, mixtus vero habet, 2. part. §. 4. num. 22.
Executores ſententiarum an meri, aut mixti ſunt, & quale eorum, diſcrimen? 2. p § 4. num. 12.
Executore à mero, regulariter non appellatur, à mixto appellatur niſi re iudicata, datus ſit, 2. part. § 4 num. 23.
Executores teſtamentarij, penes quos defuncti bona ſunt, exequi poſſunt, 2. par. § 2. num 36.
Executiua, & ordinaria via, non contrarię, ſed diuerſæ, 2. part. §. 6. num. 4.
Exequentis perſona, in primis legitimanda in iudicio extraordinario executiuo, 2. part. §. 2. num. 1.
Exequuntur ſententias, non ſolum magiſtratibus, qui eas protulerunt: ſed & alij illorum iuſſu, 2. part §. 4. num. 30.
Eximens delinquentem à iudicis officialibus, qua puniatur pęna. 3. part. §. 4. num. 53.
Expenſarum condemnatio ſuppleri ab eodem iudice, eodem die pronunciationis poteſt, 1. part. in prælud. §. 3. nu. 12.
Expenſarum taxatio, regulariter, iudicis arbitrio relinquitur, 2. part. §. 4. in prælud. num. 13.
Expilator hæreditatis, furti ſpeciem committit, & quæ eius pęna. 3. part. §. 4. num. 54.
Expilatores, qui veſtes diripiuntur, qua puniendi pęna. 3. part. §. 4. num. 55.
Exponentes Infantes, quibus ſubijciantur pęnis? 3. parte, §. 4. numero 56.

F

Facere quem poſſe, an deducto ære alieno, an non deducto æſtimandum ſit? 2. part. §. 9. num. 16.
Falſi criminis ſpecies, multæ: nonnullæ indicatæ, & variæ conſtitutæ pęnæ remiſſiuè, 3. part. §. 4. num. 57.
Fama, quam probationem inducit, 1. part. § 6. num. 2.
Fatalia tempora, quæ ſint, & quare ſic dicta? 4. part. parag. 21. num. 6.
Fatalia tempora ex quo numeranda, 4. p. §. 21. num. 7.
Fatalibus elapſis, ſententia executioni mandatur, 4. part. parag. 21. numer. 11.
Fideicommiſſarius, item ij, qui pro poſſeſſoribus hæreditatem poſſident, exequi poſſunt, 2. p. §. 2. num. 32.
Fideicommiſſarius hęreditarios, debitores exequitur 2. part §. 1. numer. 10.
Fideicommiſſarius patronatus ius acquirit, 2. part. §. 8. num 48.
Fideicommiſſario competunt facta reſtitutione omnes actiones hæreditariæ, 2. part. §. 1. num. 51.
Fideiuſſor ceſſis actionibus, debitorem exequitur, 2. part. §. 1. numero 14.
Fideiuſſor de euictione (vulgo de ſaneamiento) qua ratione neceſſarius, 2. par. §. 8. num. 5.
Fideiuſſores à confideiuſſore, qui debitum ſoluit, an exequantur? 2. part. §. 2. num. 44.
Filius in tertio, & quinto melioratus, à paternis creditoribus exequi poſſit, 2. part. §. 2. num. 33.
Filius in iuſſu patris, debitores ſuos exequi non poteſt, 2. part. §. 1. numero 5.
Fiſcus, qui delinquentis bona occupauit, ab eius creditoribus exequi poteſt, 2. part. §. 2. num. 34.
Formæ omiſſio, actus nullitatem inducit, 2. part. §. 7. num. 10.
Fugitiuus debitor priuato carceri continere, quiuiſque poſſit? 3. part. §. 4. num. 72.
Furioſus ſuo ſatis furore punitur, 3. part. §. 4. num. 18.

Furor ſuperueniens, an à delicto commiſſo excuſetur? 3. part. §. 4. num. 59.
Furtum apud nationes plures impunitum. 3. part. §. 4. num. 60.
Furti pœna varia tandem iudicis arbitrio relicta, 3. part. § 4. numero 61.

G

Gauella ſoluenda ex pignoribus in cauſa iudicati creditori addictis, 2. part. §. 16. num. 3.
Gauella, quæ ex venditione ſoluitur præfertur iuri creditoris, & decimæ iudicis, 2 par. §. 16 num. 4.
Gauellarum fraudatores, peccant mortaliter, & de eorum pœnis, 3. part. § 4. num. 62.
Gerere alterius habitum, & de varijs pœnis eius, qui hoc commiſit delictum, 3. part. §. 4 num. 63.
Graſſatores, qui prædæ cauſa in itineribus furantur, pœna capitali puniuntur, 3. part. §. 4. num. 64.
Grauia delicta, quæ? 3. part. §. 1. num. 7.
Grauiora delicta, quæ? 3. part §. 1 num. 8.
Grauiſſima delicta, quæ? 3. part. §. 1. num. 9.
Guarentigia clauſula, quæ? 2. part. §. 5. num. 11.

H

Hæreſis crimen late patet, & de multiplici eius pœna, 3. part. §. 4. num. 65.
Hæres pro ſua virili portione exequendi ius habet, 2. part. parag. 1. num. 8.
Hæres debitoris, exequi poteſt, vbi defunctus poterat, 2. part. § 4. num. 6.
Hæres debitoris, & hæres hæredis, executionem patitur, ac idẽ ipſe debitor, non tamen intra nouem dies, quibus debitoris funus exequitur, 2. part § 2. num. 1.
Heres ex aſſe, & ex parte in poſſeſſionem bonorum iudicio extraordinario executiuo, recte mitti expoſtulat, 2. part. §. 5. num. 13.
Hæres pro hæreditaria tantum parte executionem patitur: hypothecaria tamen ratione poſſeſſionis conuentus inſolidum poteſt. 2. part. §. 2. num. 3. & 4.
Hærede non adeunte deliberandi tempus coarctari poteſt, & hæreditati curator dari, 2. part § 2. num. 2.
Hereditatis emptor debitores hæreditarios exequi poteſt, 2. part. § 2. num. 5.
Hæreditatis emptor, exequi non poteſt: recta tamen conuenientur, ſi venditor ſoluendo non ſit. 2. part. §. 2. num. 58.
Homicidium omni iure pœna mortis punitur, niſi vel neceſſarium, vel caſuale: tunc enim aliter. 3. part. §. 4. num. 66.
Hipotheca generalis, an vero ſpecialis neceſſaria ſit in ſpecie, l. creditor §. fin D. de diſtract. pignor. 2 part. §. 2. num. 23.

I

Immunitas Eccleſiæ, delinquentibus ſæpe non prodeſt, 3. part. §. 3. numero 7.
incendiariorum, delictum graue, & capitale, 3. part. parag. quarto, numero 68.
inceſtus crimen in figuram matrimonij commiſſum, punitur mitius 3. part. §. 4. num. 70.
inceſtus crimen, quale, & eius pœna varia, 3. part. parag. 4. numero 69.
inhibere ſuperiores iudices non poſſunt inferiores, donec acta proceſſus primæ inſtantiæ, ad illos ſint delata, 4. part. parag. 3. numero 9.
iniuriæ crimen latiſſimum, & varia inde eius pœna, 3. part. parag. 4. numero 72.
inquiſitio ſpecialis, quæ? 3. part § 2. num. 6.
inquiſitio generalis iure canonico permiſſa, 3. par. §. 2. num. 3.
inquiſitio generalis iure Hiſpano prohibita, 3 par. parag. 2. numer. 4.
inquiſitio generalis admittitur iure Hiſpano aliquibus in caſibus, 3. part. § 2. num 5.
inſtrumentum publicum, quod executionem meretur noſtro? iure Hiſpano, 2. part. §. 5. num. 10.
inſtrumenta, vt oppoſitæ exceptiones probentur, an admittantur 1. part. § 4. num. 2.
inſtrumenta vſque ad concluſionem in cauſa recipiantur, 1. part. §. 6. num. 5.
inſtrumenta, ſine literis rogatorijs exequuntur, 2. part. parag. 4. numero 47.
inſtrumenta rei ruſticæ, in iudicati cauſa, non capiuntur, 2. part. §. 9. num. 75.
inſtrumentorum, & ſententiarum executio, æquiparata noue iure, & quomodo, 2 part. §. 4. num. 46.
interdicta vnde dicta, & quid ſignificent, 2. part. in prælud §. 3. numero 3.
interlocutoria ſententia, quæ iudicis iuriſdictionem extinguit (veluti ſi ſe non iudicem pronunciauerit) reuocari non poteſt, vnde ab ea recte appellatur, 2. part in prælud. §. 3. num. 20. & 24.
Interlocutoria ſententia, dominium non transfert, 2. part. in prælud. §. 4. num. 28.
interlocutoria ſententia, an pluries poſſit reuocari, iudicis arbitrio, relinquitur, 2. part. in prælud. §. 3. num. 27.
interlocutoria ſententia concluſionis partibus intimari debet, 1. par. §. 11. num. 3.
interlocutoria ſententia concluſionis omiſſa viciat proceſſum, 1. part. §. 11. num. 2.
interlocutoria ſententia à diffinitiua, multum differt, 2. part. in prælud § 3. num. 4.
interlocutoria ſententia poteſt reuocari, etiam ſi fuerit executioni mandata, 2. part. in prælud. §. 3. num. 28.
interlocutoria ſententia concluſionis, quando proferenda? 1. part. §. 11. num. 1.
inter locutoria quando vim diffinitiuæ, vel grauamen irreparabile contineat, 4. p. §. 11. num. 6.
interlocutoriam probationum ſententiam, intra quod tempus iudex debet proferri? 1. part. §. 5. num. 1.
Interlocutoriæ ſententiæ diffinitio, multipliciter traditur, 2. part. in prælud §. 3. num. 3. & 26.
interloqui, quid ſignificet in cauſis & iudicijs, 2. part. §. 3. num. 1.
interrogatorij quando, & quomodo concipiendi, & producendi à litigantibus, 1. part. § 6. num. 1.
index creecta proceſſus acta rimari oportet, 4. part. in prælud. numero 2.
iudex qui damnare poteſt, an & abſoluere poſſit, 2. part. in prælud § 7. num. 1.
iudex delegatus, ſuam exequi ſententiam, ex communi non poteſt 2. part. §. 4 num. 10.
iudex datus, quis, & poteſtas eius qualis? 2. part. §. 4. num. 16.
iudex requiſitus, cognoſcere de iuſtificatione literarum rogatoriarum executione vtilia quædam, 2. part. §. 4. nu. 38.
index, qui damnare non poteſt, an abſoluere poſſit? 2. par. in prælud. §. 7 num 18.
Iudex requiſitus, ſi iniuſtas literas rogatorias cognoſcit, an eas exequi debeat? 2. part. § 4. num. 42.
iudex ordinarius, proprio iure, ſuam exequitur ſententiam, 2. part. §. 4. num. 9.
iudex, quæ generaliter omnibus in cauſis, vt recte ſententiam proferat obſeruare debet, 1. part. §. 12. num. 2. & 4.
iudex, an ſecundum allegata, & probata, an ſecundum propriam ſcientiam, ſententiam proferre debet? 1. part. §. 12. num. 3.
iudex alterius exequitur alterius ſententias, ex alterius requiſitione, 2 part. §. 4. num. 32.
iudex ſecularis, ſi ab Eccleſiaſtico impediatur, nec ab Eccleſia extrahat delinquentes, quid faciet? 3. part. § 3. num. 9.
iudicis delegati, & delegatæ iuriſdictionis vis, & poteſtas, 2. part. §. 4. num. 17.
iudicis factum, factum partis exiſtimatur, 2. part. in prælud §. 4. num. 8.
iudicis præſentia, metus allegationem excludit, 4. part. parag. 5. numero 5.
iudicem pecunia corrumpi, delictum graue. & quæ eius pœna? 3. par. §. 4. num. 74.
Iudices arbitrarij, & Prætoris formula in iudicijs bonæ fidei, & ſtatuæ, 2. part. in prælud. §. 7. num. 14.
iudices dati pro delegatis, à legum partitarum conditoribus male accepti, 2. part. in prælud. §. 7. num. 4.
iudices recuperatores, qui, & quibus rebus dati, 2. part. in prælud. §. 7. num. 15.
iudices dati, & iudices arbitri, ſuas exequi ſententias non poſſunt, 2. part § 4. num 20.
iudices dati, qualis eorum poteſtas: ſorte electi, non inuitis litigantibus dati, 2. part. in prælud. §. 7. num. 2.
iudicati bona, qui propria authoritate occupat, furti, & vi bonorum raptorum actione tenetur, 2. part. in prælud. §. 1. nu. 5.
iudicati bona propria authoritate, ſiquis occupauerit, qua pœna mulctatur 2 part. prælud. §. 5. num. 5.
iudicati actio veterem in iudicio deductam nouat, quod eleganti oſtenditur exemplo, 2. part. in prælud §. 5. num. 14.
iudicati actio, rei perſecutionem continet, & hæredi, & in hæredẽ datur

datur, 2.part. in prælud. parag. 5. num. 13. & 18.
Iudicati actio, quomodo proponenda? 2.part. in prælud. §. 5. numero 30.
Iudicati actio, in procuratorem, an detur? 2.part. in prælud. §. 5 numero 31.
iudicati actio aduerſus ciuitatē in quibus bonis exercenda? 2.part. in prælud §. 5. num. 54
iudicati actio perpetua 2.part. in prælud §. 5. num. 10.
iudicati actio, nihil aliud exigit quam probari eſſe iudicatum, 2 part. in prælud §. 5 num. 7.
iudicati actio, in procuratorem, qui ſe liti obtulit ſemper datur, 2, part. in prælud §. 5. num 72.
iudicati actio, præcipuus eſt actus rei iudicatæ, & quare ſic dicta? 2. par. in prælud. §. 5. num. 1. & 12.
iudicati actio, an nouo iudicio exercenda extraordinario exequenda ſit, valde controuerſum, 8. part. in prælud. §. 5. nu. 74.
iudicati actio, quare contra defenſorem, qui ſe liti obtulit, detur? 2. part. in prælud § 5. num. 51
iudicati actione multa excuſari poſſunt, de quibus iudex competens adiri oportet, 4. part. in prælud. §. 5. nu. 9.
iudicati actione non tenetur, qui coactus propter muneris neceſſitatem rei ſo cipit, aut litis defenſionem, 2. par. in prælud. §. 5. nu. 73. & 85.
iudicati tempus, in reorum fauorem conceſſum eſt, 2. part. in prælud §. 6. num. 25.
iudicati tempus, nouo iure Hiſpano decem dierum tantum interſtitium eſt, 2. part in prælud. § 6 num. 9.
iudicati tempus, eis perſonali iudicio condemnatis datur, non ſi reali, qui ſtatim reſtituere compellitur, 2. par. in prælud. §. 6. n. 11.
iudicati tempus ad ſoluendum, & vt iudicato pareant, conceſſum eſt, 2. part. in prælud. §. 6 num. 4.
iudicati tempus, quale, & quantum olim, & hodie? 2. par. in prælud. § 6. nu. 6. & 8.
iudicati tempus, nec obligationem ſuſpendit, nec compenſationem impedit, 2. p. in prælud §. 6. num. 5.
iudicati tempus, non ſemper iudices ſeruant, idque pro arbitrio differunt, vel minuunt, 2. part. in prælud. §. 6 num. 12. & 22.
iudicato, qui Athenis non parebat, & vi publica tenebantur, & qualis apud Romanos eius authoritas? 2. part. in prælud. §. 1. num. 2.
iudicium redi in ſtuitum, qua ratione dicatur, 2. p. in prælud. §. 5. num. 19.
iudicium purum ſimplex, & aſperum, quale, & quale ſub conditione, 2. part. § 2 num. 14.
iudicia bonæ fidei, exceptiones quoque illis verbis, ex fide bona, cō. prehendebant, 2. part. §. 9. num. 25.
iudicia contractibus aſſimilantur, 2. part. in prælud. parag. 4. num. 17.
iudicia ordinaria alia extraordinaria, 2. part. in prælud parag. 7 numero 7.
Iuramentum de veritate dicenda, in primis à delinquente recipiet iudex, 3. part. § 3 num. 11.
iuramentum calumniæ quale, & quid differat ab eo, quo poſitionibus reſpondetur? 1. part. §. 7 nu. 2.
iuramentum, quod & quando paratam executionem habeat, 2. part. § 5. num 4.
iuramento parentes, vt in ſolidum exigantur, efficere non poſſunt, ergo, nec alia renunciatione, 2. part §. 9. num. 36
iuſpatronatus libertorum, quotuplex, & qua ratione inductum? 2. part §. 9. num. 41.
Ius Regni Hiſpani, quo in ſupremis tribunalibus, & Aulis cauſæ, ad alios iudices remittuntur, vetus reſtitcaue, 2. part. in prælud. §. 2. num. 16.
iuriſprudentiæ quis finis, 4 par. in prælud. num. 1.
iuſti dies, qui ſint, & dicantur ex lege tab. de ea re. 2. part. in prælud § 6. num 7.

L

Lamiæ qua pœna puniri debeant? 3. part. §. 4. num. 76.
læſæ maieſtatis crimen, quid ſit? 3. part §. 4. num. 75.
læſio vltra dimidiam, an aduerſus addictionem poſſit proponi? 2. part. §. 16. num. 2.
legatarius, an virtute teſtamenti executionem pro legato habeat? & quid in eo, cui prælegatum relictum eſt? 2. part. §. 5. num. 14. & 15.
legatarius nominis debitorem exequi poteſt. 2. part. parag. 1. numer. 17.
lenocinium, quando committatur, & quibus pœnis puniatur? 3. part. § 4. num 77.
Lenocinium non ſolum a marito, ſed ab alijs quoque committitur: & quibus puniatur pœnis? 3 part. §. 4. num. 78.
Iura deſerta quæ? 3. part. §. 1. num. 6.
libellus actoris, an in ſcriptis offerendus, & qualis eſſe debeat 1 par § 2. num. 9.
libellus quomodo concipiendus, cum petitur, vt quis quatenus facere poſſit conueniatur? 2. part. §. 9. nu. 9.
libelli dimiſſorij, qui ſint, & quomodo, & quando petendi? 4. part. §. 9. nu. 6 & 7.
libello Rei intra quod tempus reſpondere Actor debet, 1. part. §. 4. num. 1.
lis debet conteſtari per verbum, nego, vel confiteor, 1. part §. 3. num. 8.
lis intra quod tempus debeat conteſtari, 1. part §. 3. num. 5.
litis conteſtationis omiſſio, nullum reddit proceſſum, 1. part. §. 3. num. 7
litis conteſtatio, quid ſit; & qualiter olim fieret? 1. part. parag. 3. numer. 6
litem conteſtari reus, an præciſe compelli poſſit, 1. part. §. 3. numer. 9.
lites ex literis oriri iniquum, & contra Reip. bonum, 2. part. in prælud. §. 5. num. 5.
litibus finem imponere ē Republica eſt, 2. part. in prælud. §. 1. nu. 1.
litera, A. abſolutionis nota, C. condemnationis, N. L. dubij iudicis animi expreſſio, 2. part in prælud. § 2. num. 13.
literæ rogatoriæ, quomodo ordinandæ, vt ab alijs iudicibus exequantur. 2. par. §. 4 num. 40
literæ rogatoriæ ab inquiſitoribus miſſæ, exequendæ, etiam ſi actorum exemplum non habeant, 2. part. § 4 num. 41.
literarum rogatoriarum vſus, etiam inter diuerſi fori iudices admittendus. 2. part § 4. num. 39.
litigioſa res, quæ dicatur? 2 part §. 2. nu. 9.
litigioſæ rei poſſeſſor exequi poteſt, 2 p §. 2. num. 8.
Iudentes vltra permiſſum a lege, qualiter puniantur, 3 part. §. 4. numer. 76.

M

Maledicus in Deum, Sanctos, Principem, aut eius Conſiliarios, qua pœna puniatur? 3. part. § 4. num. 80.
Mandatum executorium, quomodo concipiendum, & cui tradendum, 2. par. §. 6. num. 8.
Mandatum executorium pro quantitate, ſiue genere alias, alias pro petita ſpecie decernendum, 2. part. §. 6 num. 9.
Mandatum executorium, vt decernatur reus citari non debet? niſi vel dies inſtrumento non ſit appoſitus, vel hæres pro defuncti debito exequatur, 2. part. § 6. num. 10.
Maritus propter dolum, inſolidum conuenitur. 2. part. § 9 num. 28.
Maritus an æs alienum deducat, vt eatenus quatenus facere poſſit condemnetur, 2. part. §. 9. num. 18.
Maritus quatenus facere poteſt iudex æſtimabit, 2. part §. 9. num. 6.
Maritus, vt inſolidum pro dote exigatur, nec renunciatione, nec iuramento efficere poteſt 2. part. § 9 num. 28.
Maritus ex dolo, & delicto inſolidum conuenitur, 2. part. §. 9. numer. 56.
Maritus de dote in quantum facere poteſt, non inſolidum conuenitur, idem ſi ex alio contractu, 2. part §. 9. num 52.
Mathematicus, qui ſuperſtitioſe artem ſuam exercet, qua pœna puniendus? 3 part. § 4. num. 81.
Matricida, qui matrem ſuam occidit, qua pœna puniendus? 3. part. § 4. num. 82.
Melior res inſolidum creditori addicenda, 2. part. §. 7. num. 4. & 8.
Metus non appellantis, quomodo probandus 4. part. § 5. num 10.
Milites, Pro ciuili debito, nec inſolidum conueniuntur, nec carceri mancipantur, 2. part §. 9 num. 60.
Minor non reſtituitur, communiter termino elapſo, ad probandas teſtium repulſas, 1. part §. 9. num. 32.
Minor, aduerſus omnia appellationis, proponenda tempora reſtituitur 4. part. §. 10 num. 5.
Minor aduerſus confeſſionem reſtitui an poſſit? 1. part. parag. 3. numero 16.
Minor, ſine tutore, aut curatore executionem non patitur, 2. part. §. 2. num. 41.
Minor ſine tutore, aut curatore executionem non poteſt petere, 2. part. §. 1. num. 2.
Minor inſolidum exigi non poteſt, 2. part. §. 9. num. 74.
Minor, iuramentum de veritate dicenda præſtare tenetur, 3. part. § 3 num. 15.
Minor regulariter, iure maioris fungitur, 2. part. § 7. num. 16.
Minor 25. annis, idoneus defenſor, & procurator, alienis negotijs geren-

gerendis eſſe poteſt, 2.part.in prælud.§.5. num.56.
Minoris facto,non dolo ſiquis decipiatur,eius non impedit reſtitutionem. 2.part. in prælud §.5.num.54.
Minori delinquenti,curator in primis dandus,ne alias iudicium nullum ſit,3 par.§.3.num.14.
Minor.25.annis,cauſæ,ſummatim, & ſine cunctatione expediēdæ 2. part.in prælud.§ 6. num. 20.
Minoribus,in quibus caſibus reſtituitur , quare etſi fideiuſſoribus quoque ſuccurratur? 2. part.in prælud.§.5.num.57.
Minoribus læſis,aut circunſcriptis , tantum Prætor ſuccurrit , 2. part.in prælud.§.5.num.58.
Minoribus quibus in cauſis idonei defenſores non ſint , 2.p.in prælud.§ 5.num.52.
Monachus,ſine Abbatis licentia,ius exequendi non habet,2.part. §. 1.num.4.
Monaſterium , ab ingreſſis creditoribus , cuius bona retinet, recte exequitur,2.part.§.2.num.35.
Monetam adulterans,pęna falſi punitur,3.part. §.4.num.84.
Monialem cognoſcens pęna mortis punitur,3.part.§.4. num.83.
Monomachiam exercentes , quibus pęnis puniendi ? 3.part.parag. 4.numer.85.
Monopolæ,grauibus ſubijciendi pęnis,3.part.§.4.nu.86.
Morte rei , crimen extinguitur, paucis exceptis caſibus , 4.part.§. 4.num. 3.
Morte accuſatoris,accuſatio extinguitur,non crimen,4.part.parag. 4.numer.2.

N

Nobiles,an poſſint priuilegio,ne inſolidum conueniantur,renunciare? 2.part.§.9.num.75.
Nobiles non exiguntur inſolidum, nec pro ciuili debito in carcerem detruduntur,2.part.§.9.num.61.
Nobiles,ſi debitum,ex delicto, aut ex fiſcali cauſa originem habet inſolidum conueniuntur,2.part.§.9.num 62.
Nobilium arma, qui,habitationis domus, in cauſam iudicati non capiuntur.2 p.§ 9.num.63.
Nomen debitoris exequi poteſt,etiam ſi ſit negatum : ſi malitiæ in promptu adſit probatio,2.part.§.7.num 22.
Nomen debitoris,vt exequi poſſit,debet eſſe confuſum : alias nouo alio iudicio opus eſt,2.part.§.7.num.21.
Nomen ſuum,in alterius fraudem committens,pęna falſi punitur,3. p.§.4.num.87.
Nomina debitoris,pignori dari poſſunt,2.par.§ 7.nu.20.
Nomina debitorum exequi poſſunt,2.part.§.7. num.17.
Nomina debitorum prius,quam immobilia pro debito extenuando,capienda,2.part.§ 7.num.3.
Notarius,falſum inſtrumentum conficiens,falſi crimine , & pęnis irretitur,3.part.§.4.num 88.
Nullitas aduerſus ſententiam coram, eodem iudice proponenda , 2.part.§.13.num.1.
Nullitas,intra quod tempus proponi poſſit,& plures caſus , in quibus de nullitate agi poteſt,2.part.§.13.num.2.& 2 part. in prælud.§.3.num.14.
Nullitas,executionis effectum non remoratur,2.part.§. 19. num.6.
Nullitas ex defectu iuriſdictionis,quando aduerſus tertiam ſententiam conformem opponi poſſit,4.part.§.13.num.7.
nullitas manifeſta ex actis aduerſus tertiam ſententiam prioribus conformem,locum habet,4.part.§.13. num.6.
nullitas ex defectu iuriſdictionis lapſu.6.dierum, non confirmatur, 4.part.§.17. nu.4.
nullitas,aduerſus ſententiam in cauſa poſſeſſionis,proponi poteſt, 4.p.§.12.num.3.
nullitas,quando principaliter,quando incidenter diſcutiatur , 4.p. parag.17.num.6.
nullitatis exceptio,etiam poſt diffinitiuam ſententiam opponi poteſt,1.part.parag.3.num.13.
nullitatis exceptionis omiſſio,qua ratione ſententiam nullam confirmet,4.p parag 17.num.3.
nullitate pendente,non currit tempus appellationis , 1.part. parag. 13.num.3.
nuncio,aſſerenti ſe aliquem citaſſe,an fides adhibenda? 1.par.parag. 2.num.8.

O

Occidens ſe ipſum, olim impunitus , hodie grauibus afficitur pęnis,3.p.4 num.90.
Occidens alienum ſiue palam,ſiue proditorie,capitaliter puniendus, 3.p.parag.4.num.89.
Occultans latrones,alios ve delinquentes,quibus pœnis ſubijcitur. 3.p.§.4.num.91.
Oppoſitionis tempus, ex quo currere incipiat , 2.part.§.12. num. 2.& 3.
Oppoſitionis tempus olim arbitratiuū,hodie trium dierum,2.par. §.12.nu.1.
Oppoſitionis decem diebus elapſis,ſententia condemnatoria, quomodo ferenda?2.part.§.16.num.1.
Oppoſitione à reo ante,vel poſt additionis ſententiam facta,nulla eſt citationis opus, 2. part.§.11. num.5.

P

Pactum de non alienando, in re propria obligat paciſcentem. 2.p. §.2.num.15.
Pactum de non alienando,non excludit beneficium, L.ede. 3.C.locati,2.p.§.nu.1. 22.
Pactum de non alienando iure aliena, inefficax , 2.part. parag.2. num. 14
Pactum de non alienando,vtrum in contractibus validum ſit?2.p.§. 2.num.13.
pactum.vt quis inſolidum condemnetur , cui propter reuerentiam priuilegium conceditur nullum, 2.p §.9. num.37.
pacto de non alienando contractui adiecto,exequi tertius poſſeſſor poteſt,2.p.§.2.num.12.
pacto de non alienando,in publico guarentigio inſtrumento adiecto,tertius exequi poteſt,2.part.§. 2.nu.19.
parentes,non inſolidum,ſed quatenus facere poſſunt , exiguntur,2. part.§.9. num.32.
parentes , nec bonis cedunt, nec carceri propter filiorum debita mancipantur,2.part.§.9.num.3.
parentibus magna debita pietas,& reuerentia , 2.part.§.9.num.33.
parricidium immane ſcelus:& eius pena,3.part. §.4.nu.92.
partum ſupponens,crimen falſi committit,3.part.§.4. num. 94.
partum exponentis,quæ ſit pęna?3.part.§.4.num.93.
patronus,quando in ius vocari,& inſolidum conueniri poſſit? 2.p. §.9.num.42.
Patronus,qua ratione in ius non poteſt vocari,eadem,nec inſolidū exigi,2.par.§.9. num.41.
patronus,patrona,liberique eorum,& parentes à libertis inſolidū, non conueniuntur,& quare?2.part.§.9.num.40.
patroni,liberi,& parentes,nec in ius vocari,nec inſolidum conueniri poſſunt,2.part.§.9. num. 51.
patrona,neque in ius vocari,nec inſolidum exigi à libertis poteſt, 2.p.§.9.num.50.
patronatus ius, etiam qui non manumiſit,quinque modis acquirit, 2.part.§.9.num.43.
peculatus,crimen furti ſpecies ,& eius pœna?3. part.§.4.num.95.
periurium,grauiſſimum ſcelus , & grauibus animaduerſum pœnis, 3.part.§.4.num.96.
periurium à teſtibus commiſſum , grauius punitum , 3.part.§.4. num. 99.
periurium aſſertorium, arbitrarie animaduerſum , 3. part.§. 4. num.98.
periurium promiſſorium, qua pœna vindicatum ? 3.part.§.4.numero 97.
perſonæ,quæ quatenus facere poſſunt conueniuntur,pro ciuili debito carceri non mancipantur, 2.p.§.9. num.2.
perſonæ plures,non in totum,ſed quatenus facere poſſunt, & conueniuntur,& condemnantur, 2.part.§.9. num.1.
petitio executionis,quibus verbis formanda ſit conſiderari oportet 2.p.parag.6. nu.1.
petitio in iudicio executiuo,ſi à patrono inepte fiat,quomodo parti conſulendum? 2.part.parag.6.num.3.
petitio in iudicio ordinario , quomodo formanda?2.part. parag.6. numer.2.
petitio iudicio,niſi quod pure debetur, non poteſt,2.part.in prælud.parag.6.num.2.
pignora,in executionis cauſam capta,trinundino peracto maiori licitatori addicuntur,2.part.parag.10.num.4.
pignora breuiori licita,tempore legitimo,an aditio valeat?2. part. parag. 10. num.9.
piratæ,quibus ſubijciendi pœnis?3.part.parag.4.nu.101.
plagiarij,qui ſint, & eorum pęna?3.part.parag.4.nu.102.
Plures vno libello accuſari poſſunt,etiam ex diuerſis cauſis, 4.p.§. 2.num.3.
populatores agrorum,qui,& qua pœna afficiantur ? 3.p.parag.4. num. 103.
poſitionibus iure iurando,tam Actor,quam Reus, cui obijciuntur, reſpondere debent,1.part.parag.7.num.6.

Poſi-

poſitionibus,qui reſpondet ſi periurauerit, amiſſione cauſæ mulctatur,3.part.§.4.nu.100.
poſſeſſione cauſa momentanea, cur appelletur? 4.part. parag. 12.num.2.
præconia, quo tempore emitti debent in mobilibus,& immobilibus bonis,2.part.§.10.num.5.
præconia partium conſenſu remitti poſſunt, 2.part. parag.10. numer.7.
præconiorum tempora,aliquibus in caſibus reſtingi, 2.part.§.10. numero 6.
præconiorum dies remitti non poſſunt,2.part.§.10. num.8.
præſides quale imperium in Prouincijs habeant, & in eis exequi ſententias,an poſſent? 2.part.§.4.num.33. & 34.
præuaricatores,qui? & illorum pœnis,3.part. §.4.num. 104.
priuata delicta,quæ? 3.part.§.1.num.4.
priuilegium amittit, qui eius cauſam negat, etiamſi poſtmodum quod negauit fateatur,2.part.§.9.num.30.
probationes poſt concluſionem in cauſa,an admittantur,& quæ? 1.part.§.11.num.4.
procurator,qui ſe liti obtulit & iudicialem ſtipulationem, iudicatum ſolui,interpoſuit,iudicati actionem habet, & in eum datur, 2.part.in prælud.§.5.num.41.
procurator,qui ſe liti non obtulit,nec iudicatum ſolui,ſtipulationem interpoſuit,iudicati actionem non habet, nec in eum datur,2.p.in prælud §.5.num.42.
procurator litis conteſtationem litis Dominus, efficitur, 2.p.in prælud.§.5.num 46.
procurator in rem ſuam vt quis conſtituatur, an ei nominatim, etiam actiones ceſſas eſſe oportet: nimis controuerſum inter interpretes,2.part.in prælud.§.5.num.79.& 80.
procurator in rem ſuam,quis propriè dicatur? 2.part.in prælud.§.5.num.77.
procurator in rem ſuam,iudicati actionem, & habet, & patitur, 2.part. in prælud.§.5.num.70.& 83.
procurator ſi ob calumniam,aut contumaciam condemnetur,iudicati actionem patitur,2.part.in prælud §.5.num.87.
procurator in rem ſuam,vel generalis,executionem patitur,2.part. §.5. num.2.
procurator ad lites,niſi ſpeciale ad id mandatum habeat executionem petere non poteſt, 2.part.§.3. num.2.
procurator,qui ſe liti non obtulit, an & quatenus iudicati actione teneatur, ei ea actio concedatur? 2.part. in prælud. §.5. numer.37.
procurator in criminalibus, quibus in caſibus admittatur? 3.part. §.2.num.19.
procurator ſufficiens mandatum habere debet,2.part.§.1.num.3.
procurator in rem ſuam:& ex parte Actoris, & ex parte rei officii quis poteſt? 2.part.in prælud. §.5.num 84.
procurator ad negotia efficaciter,ex ſua perſona,an obligetur? 2.part.in prælud.§.5.num.59.vſque ad 71.
procurator,quis,& quale eius officium? 2.part.in prælud.parag.5. num.49.
procurator in criminalibus,neque accuſando, neque defendendo admittitur:alias proceſſus nullus,3.p.§.3.num.18.
procuratoris officium apud Hiſpanos, non niſi legitimè deſcripti exercent,1.part.§.1. num. 1.
procuratori ad lites,& ſi iudicati actio denegetur:datur tamen procurator ad negotia, 2.p. in prælud.§.5.num.7.
procuratorem minor 25 annis,ſine tutore, aut curatore, vxor ſine venia mariti ſeruus non conſtituunt, & ao aliquibus caſibus poſſint? 1.part.§.1.num.4.
procuratore conſtituto quicunque iudicio ſiſti, niſi iudicium ſit criminale,iniungendoque reo pœna maior relegatione, 2.part. §.1.num.2.
procuratorum in rem ſuam in andatum quomodo Hiſpanè concipiendum? 2. part.in prælud.§ 5. num.78.
proditores,qui per inſidias aliquem occidunt,qualiter puniend.? 3. p.§.4.num.105.
proteſtatio eius,qui per metum, non appellauit,quando,& quomodo facienda? 4.part.§.5.num.11.
publicatio teſtium,quando ſit,partibus intimatur:præcluditur eorum receptionem; omiſſa reddit proceſſum nullum.1.part.parag.8. numer. 1.
publicatione facta reſtitutione impetrata minor teſtes producit, 1. p.§.8.num.2.
publicatione teſtium facta,in criminalibus, index ex officio,alias recipere poteſt probationes, 3.p.§.3.num.25.
publicatione teſtium facta,in ciuilibus,teſtes alij non admittuntur 3 p.§.3.num.24.
publicatione probationum facta ab Actore, & Reo, allegationes fiunt,3.p.§.3 num.28.
publica delicta, quæ? & quare ſic appellata. 3.p.§.1. num.5.

R

Radens ſcripturam,aut monetam,falſi crimine, & pœnis tenetur, 3.part.§.4.num.106.
Rapinæ furti ſpecies,& pœna? 3 part.§.4.num.107.
Raptus crimen grauiſſimum,pœna mortis ſemper punitum, 3.p.§. 4.num.108.
Rationes(vulgo cuentas)quando paratam habeant executionem? 2.part.§.5.nu.16.
Receptatores puniendi illis pœnis quibus principales criminum rei,3.p.§.4.num.109
Recuſatio,quando proponenda, & eius effectus, 1.part.Parag. 10.num.6.
Recuſatio, quo tempore interponi poſſit? 2.part.in prælud.§.2. num. 12.
Recuſationis cauſa iure Canonico requiritur,& coram arbitris probari debet,1.p.§.10.num.2.
Recuſationis beneficium,niſi ex cauſa,iudex non tollit, 1.part.§. 10.num.6.
Recuſationis cauſa,iure ciuili,& Regio,non requiritur,niſi in recuſatione iudicum ſuperiorum, & totius ciuitatis,aut Prouinciæ,1. part.§.10.num.5.
Recuſatus iudex Eccleſiaſticus,à cauſæ cognitione arcetur, 1.par. §.10.num.3.
Recuſari,quando ex executores poſſint? 2.p.§.3.num.24.
Recuſari,an poſſit iudex in vna cauſa,ex eo quod in alia ab eius ſententia ſit appellatum? 4.part.§ 6.num.9.
Regia præcepta (vulgo prouiſiones,y cedulas reales) exequi quando debent? 2.p.§.5.num.17.
Remiſſio de vno iudice ad alium in contractibus, quando locum habeat? 2.part.§.4.num 3.
Renunciatio,l.ſi conuenerit.12. D.de iuriſd.omn.iud.quem effectum habeat? 2.part.§ 4.num.4.
Renunciatio proprij fori,quid in publicis ſcripturis operetur? 2. p.§.4 num.2.
Reus etiam poſt teſtium publicationem, concluſionem, & diffinitiuam,de innocentia ſua docere poteſt,3 part.§.3.num.26.
Rei reſponſio Actori,Actoris replicatione Reo, Rei duplicationi, Actori præſtituta, ad probationes peruenitur, 3.part. §.2. num. 21.
Reo abſente,& latitante,iure Regio per præconia, & edicta procedi,3.part.§.3.num 33.
Reo abſente,& fugiente,iure communi, quando procedi poſſit? 3. p. §.3.num.34.
Reo abſente,& contumace quomodo formandus, ordinandus proceſſus? 1.part.§ 3.num.2.
Reſcriptum Principis in communi cauſa vni conceſſum omnibus, quorum intereſt, prodeſt,4.p.§.2.num.2.
Rei verbum latiſſimè patet,2.p. in prælud.§ 2. num.1.
Res,lis,& cauſa,multis modis ſumuntur,alia vero res iudicata dicitur, quæ finem pronunciatione tantum accepit? 2.part. §.2. num.13.
Res iudicata,quid diuerſum à ſententia quomodo intelligendum, 2 part.in prælud.§.2.num.4.
Res iudicata, an etiam ea ſententia dicatur à qua appellari licet? 2. part.in prælud.parag 2.num.20.
Res iudicata idem ſemper, quod ſententia 2.part.in prælud. parag. 2.num.2.4.& 5.
Reſtitutio aduerſus probationem mitti,quando, & qualis concedenda? 1.part parag.7.num.4.
Reſtitutionis beneficium aduerſus Principis ſententias conceditur, 4.p.parag 7.num.6.
Reſtitutionis beneficium aduerſus ſententiam, in cauſa poſſeſſionis locum habet, 4.p.parag.12. num.4.

S

Secularij,qui,& quæ eorum pœnæ? 3.part.parag.4.num.111.
Sacrilegium,quando, & quibus caſibus committatur, & quibus pœnis puniatur? 3.part.parag.4.num 110.
Sententia diffinitiua,licet in criminalibus ab eodem iud.ce, non poteſt reuocari: bene poteſt eius executio ſuſpendi,2.p.in prælud.parag 2.num.2.
Sententia diffinitiua, ex nouis rei probationibus, an poſſit reuocari? 3.p.parag.3.num.27.
Sententia diffinitiua Principe dicta,quando executioni mandanda,& quare ab eo reuocari poteſt? 2.part.in prælud.§.3. nu.10.

I N D E X.

Sententia diffinitiua, intra quod tempus proferenda? 1. part. parag. 12. num. 1.

Sententia diffinitiua, nec reuocari, emendari, corrigi, nec eodem die ab eodem iudice poteſt quod & in cauſis criminalibus admittẽdum eſt, 2. part. in prælud. §. 3. num. 6.

Sententia interlocutoria poteſt ab eodem iudice emendari, & corrigi, 2. part. in prælud § 2. num. 17.

Sententia in actione reali pro actore dicta, quare dominium non transferat? 2. part. in prælud. §. 4. num. 16.

Sententia in actione reali, quando condemnatus Dominus non erat, quem habeat effectum, 2. p. in prælud. §. 4. num. 24.

Sententia in actione reali ſi pro Reo dicatur, quando dominium transferat? 2. part. in prælud. §. 4. num. 25.

Sententia in actione reali, ſi Actor Dominus erat, & proreo dicitur, dominium non transfert, ſed Actorem dominum eſſe declarat, & quid ſi Dominus non erat, 2. part. in prælud. §. 4. num. 22.

Sententia in actionibus perſonalibus transfert dominium, eleganti rei dati actione adhibita, 2. part. in prælud. §. 4. nu. 26.

Sententia in iuribus incorporalibus, quæ corporalibus cohærent, quando dominium transferat? 2. p. in prælud. §. 4. num. 21.

Sententia, in incorporalibus dominium transfert, & quaſi poſſeſſionem, 2. part. in prælud. §. 4. num. 15.

Sententia confirmatoria, non confirmata, executioni mandatur, 4. p. §. 24. num. 1.

Sententia, quæ in rem tranſiuit iudicatam, cur extraordinario iudicio executioni mandatur? 2. part. §. 5. num. 1.

Sententia duplicem agendi modum exhibet, & iudicati actionem, & iudicis officium vtiles tenẽ, diuerſis finibus, & temporibus, 2. p. in prælud. §. 5. num. 25.

Sententia vna, quando, & quomodo plures teneantur? 4. p. §. 2. n. 2.

Sententia iudicis conditionem non admittit, 2. part. §. 7. num. 2.

Sententia debet eſſe conformis libello, 1. part. § 2. num. 1.

Sententia, & res iudicata actionem in factum producit, 2. p. in prælud. §. 5. num. 22.

Sententia in cauſis criminalibus, in quibus bonorum amiſſio indicta eſt, priuat condemnatum, 2. p. in prælud. §. 4. num. 31.

Sententia qua iudices competentes, vel incompetentes pronunciant, in ſupremis tribunalibus ſupplicationẽ excludit. 4. p. §. 15. numer. 8.

Sententia excommunicationis, intra tempora ad appellandum pronunciata, remedio attentatorum non reuocatur, etiam appellatione poſtea interpoſita, 4. p. §. 16. num. 13.

Sententia ſemper iuſta præſumitur, & legitimè eſſe proceſſum, 2. p. in prælud. §. 4. num. 3.

Sententia in ſecundo decreto, quando, & quomodo transferat dominium? 2. part. in prælud. § num. 4. 20.

Sententia præſumptionem iuris, & de iure producit, 2. p. in prælud. § 4. num. 23.

Sententia pronunciato eſt ante pronunciationem non eſt ſententia 2. part. in prælud. §. 4. num. 10.

Sententia neceſſario condemnationem, vel abſolutionem continere debet, 2. p. in prælud. §. 2. num. 14. 17. & 18.

Sententia cũ iudicis pronunciatione, quæ condemnatione, vel abſolutione controuerſiæ finem imponit, 2. p. in prælud §. 2 num. 8.

Sententia, an dominium transferatur, diſtinguendum, inter vniuerſalia, & particularia iudicia, 2 part. in prælud. § 4. nu. 11.

Sententia in iudicijs duplicibus, familiæ erciſcundæ communi diuidundo finium regundorum, dominium adiudicatione transfert, 2. p. in prælud. §. 4. num. 13.

Sententia, & exceptionem litis finitæ, & iudicati actionem producit, 2. part. in prælud §. 4. num. 5.

Sententia cõditionalis ſententiæ nomen non meretur, 2. part. in prælud § 2. num. 24.

Sententia certa eſſe, nullamque ambiguitatem continere debet, 2. par. in prælud. parag. 2. num. 21.

Sententia tranſit in rem iudicatam elapſo tempore ad appellandũ aliquibus exceptis in caſibus, 2. part. in prælud. §. 4. num. 1.

Sententia regulariter inter litigatores tantum, non inter alios ius facit, 2 part. in prælud. § 4. num. 4.

Sententia priuationis beneficiorum, non efficit quominus, quis de illis diſponere, per reſignationem poſſit? 2. part. in prælud §. 4. num. 30. & 32.

Sententia antequam executioni mandetur, an condemnatum dominio, & iure ſtatim priuet? 2. p. in prælud §. 4. num. 29.

Sentẽtia arbitrorum dominium transfert, 2. par. in prælud. parag. 4. numero 27.

Sententia paratam habet omni iure executionem extraordinem exercendam, 2. p. in prælud. parag. 5. num. 26.

Sententiæ interlocutoriæ verba, iaino iure impertinentium, & non admittendorum, quid præſtent? 1. part. parag. 5. num. 6.

Sententiæ tertiæ prioribus concordis effectum nullitatis obiectio non remoratur, 4. part. §. 13. num. 5.

Sententiæ nomen ſimpliciter prolatum, ad diffinitiuam refertur, 2. p. in prælud. § 3. num. 5.

Sententiam iudex profert, non priuatus alius, qui Iudex non eſt, 2. part in prælud. §. 2. num 9.

Sententiam confirmatoriam, iudex ad quẽ executioni mandat, non iudex à quo, 4. part. parag. 24. num. 2.

Sententia propria, quis exequi authoritate non poteſt, 2. part. in prælud. §. 1. num 4.

Sententiam diffinitiuam, licet mutare iudex non poſſit, quæ tamen ei deſunt explicare poteſt, 2. p. in prælud. § 3. num. 11.

Sententiarum, iudicatarumque rerum magna, & publica authoritas, & eius ratio, 2 part. in prælud §. 1. num. 1.

Sententias, ni earum executio eas ſequatur, parum eſſet à iudicibus proferri, 2. p. in prælud. §. 1. num. 6.

Sepulchrorum violatores, arbitrio iudicis puniendi, 3. p. § 4. nu. 112.

Seruus emptus, vt manumittatur, niſi legi paritum ſit, ſit ipſo iure liber, 2. par. §. 6. num. 46.

Simoniæ crimen, quam ſit deteſtabile, & quibus puniatur pœnis, 3. p. parag. 4. num. 112.

Societas multis modis contrahi poteſt, 2. part. §. 9. num. 22.

Socius omnium bonorum non conuenitur vltra quam facere poſſit, & quare. 2. part. parag. 9. num. 21.

Socius omnium bonorum, propter inficiationem conuenitur in ſolidum, 2. p. §. 9. nu. 24.

Socer inſolidum, pro promiſſa dote exigi, etiam ſi iure iurando priuilegio renunciet, non poteſt, 2 p. §. 9. num. 39.

Socer a nuru, pro dotis reſtitutione conuentus, inſolidum non exigitur, 2 part. parag 9. num. 57.

Socer à genero pro dotis ſolutione conueniri inſolidum, an poſſit? 2. p. parag 9. num. 58.

Sodomiæ grauiſſimum, & inefandum ſcelus, capitale, & exquiſitus ſubditum pœnis, 3. part. parag. 4. num. 114.

Solui aliud pro alio inuito creditori, regulariter non poteſt, 2. p. parag. 7. num. 18.

Sortilegium graue peccatum, & grauiter animaduerſum, 3. p parag. 4. num. 115.

Stellionatus crimen, varium, & varijs vindicatum pœnis, 3. p. parag. 4. num. 116.

Stuprum coitus, cum virgine, & quæ eius pœna? 3. part. §. 4. n. 117.

Supplicatio ſecunda, in quibus caſibus admittatur? 4. p §. 22. nu. 5.

Supplicatio ſecunda, à quibus iudicibus interponi poſſit, 4. part. parag. 22. num. 4.

Supplicatio ſecunda, non impedit executionem ſententiæ reuiſionis, 4. part. parag. 22. num. 8.

Supplicatio ſecunda, intra quod tempus interponenda ſit, 4. p. parag. 22. num. 6.

Supplicatio ſecunda, niſi iuſtè interponatur, quam pœnam interponens ſoluet, 4 part. parag. 22. num. 7.

Supplicatio ſecunda, à iudicibus ſuperioribus inhibita eſt, exceptis caſibus, l. 1. tit. 20. lib. 4. recop. 4. p. parag. 22. num. 2.

Supplicatio ſecunda, vt a procuratore interponi poſſit ſpeciale requiritur mandatum, 4 p. parag. 22. num. 3.

Suſpecto coram iudice litigare, periculoſum eſt, 1. part. § 10. nu. 1.

Syndicus, ſiue Actor municipum, actione iudicati conuenitur, 2. part. in prælud. parag. 5. num. 19. & 24.

T

Tempus iudicatis, quantum olim daretur hodie arbitrarium iure ciuili omnino, 2. p. §. 10. num 3.

Tempus iudicatis, humanitatis gratia ad ſoluendum conceditur, 2. p. §. 10. num. 2.

Terminus iudicialis, arctari, vel prorogari à iudice, quare poſſit? 2. part. in prælud §. 6 num. 27.

Terminus quartus (vulgo quarto plazo) niſi ex magna cauſa non datur, 1. p. §. 5 nu. 1.

Terminus, qui (vulgo Vltramarino) dicitur, quando dari debet? 1. p. §. 5. num 4.

Terminus probationum qualis, & quotuplex eſſe debet, 1. part. §. 4. num. 2.

Termini præfixio, nouas teſtium receptiones excludit, 2. part. §. 14. num. 1.

Termino ad probãdum, & probationem finiẽdam dato elapſo, teſtes examinari non poſſunt, 2. p. §. 14. num. 3.

Termino probatorio elapſo, teſtium fit publicatio, 1 part. §. 3. numero 23.

Terminum legalem, an iudex ex iuſta cauſa minuere, & prorogare poteſt? 2. part. in prælud. §. 6. nu. 24. & 30.

Termi-

I N D E X.

Terminorum moratores, & oculatores, quibus puniti pœnis? 3. part. §. 4. num. 119.

Tertius emphyteuticæ ſucceſſor, exequi pro canone, cum poſſit? 2. p. §. 2. num. 7.

Tertius oppoſitor in via executiua, de iure ſuo ſummatim, olim docere debebat, ſecus hodie, 2. p. §. 15. num. 1.

Tertius poſſeſſor, in cenſibus, vt principali non excuſo exequi poſſit, quæ clauſula ad iciendæ? 2. part. §. 2. num. 30.

Tertius poſſeſſor principali, non ex nulla hypotecario non conueniatur, 2. p. §. 2. num. 12.

Tertius poſſeſſor, quibus caſibus exequi poteſt à debitore cauſam mediate, vel immediate habere debet, 2. p. §. 4. num. 35.

Tertius poſſeſſor, etiam principali non excuſſo conueniri poterit pacto de non alienando adiecto 2 part §. 4 num. 18.

Tertius poſſeſſor ſine dolo poſſeſſionem te[illegible] nactus pro poſſeſſore non est, 2. p. § 2 num. 30

Tertius [illegible] poſſeſſor, exequi poteſt, 2. p. § 2. num. 18.

Tertius ſingularis poſſeſſor ex. qui non poteſt, 2. part. §. 2 num 6.

Tertij oppoſitio viam execut. [illegible] efficit ordinariam, 2. p. §. 15. n. 2

Tertij oppoſitoris materia remiſſiue, 2 p. § 15. num. 3.

Teſtamentum, an & quando habet paratam executionem? 2. p. §. 5. n. 18

Teſtis, cum iuramento ſemper debet deponere, alias probatio nulla, 1. p. § 6. num. 5.

Teſtis [illegible] depoſitionis cauſam per ſenſum corporeum reddens, fidem facit, 1. p. §. 9. num. 4.

Teſtis falſus, qua puniendus pœna? 3. part. § 4. num. 118.

Teſtes iuxta articulos, ſiue interrogatorios examinari à iudice deberet, vel ex eius delegatione in tempus redacta à tabellione, 1. part. § 7. num. 3.

Teſtes, & [illegible] de idoneitate, veluti fideiuſſores ſunt, 2. p. § 8. num 7.

Teſtes in ſummario producti, iterum in plenario iudicio examinandi, vt fidem faciat, & quare? 3. p. § 3. num 12.

Teſtes in termino producti, poſſunt elapſo examinari, licet in cauſis executiuis, contra, 2 p. § 14. num. 2. & 4.

Teſtium repulſæ, quando obijciendæ, & probandæ? 1. p. §. 3. num. 29.

Teſtium repulſæ intra quod tempus probandæ, 1. p. § 9. num 2.

Teſtibus repulſa (vulgo tachas) qualiter obijciendæ, 1. p. § 9. num. 1.

Toletanæ legis cautio, quando in executione præſtanda? & eius effectus, 2. part. parag. 16. num. 7.

Torturæ, & quæſtionibus, vt reus ſubijciatur, quid animaduertere iudex debeat, 3. part. parag. 3. num. 38.

Torturæ ſententia, & iniuſta incarceratio, grauamen irreparabile continet. 4. part. parag. 11. num. 7.

Tribunal locus, vnde Magiſtratus ius reddebat, 2. part. in præludio para. 6. num. 14.

Tributorum immunitas, quibus Doctoribus conceſſa, 2. p. §. 9. n. 70.

Tutor, & curator ante [illegible] & inuentarij confectionem pupilli debitores non exequuntur 2 p. parag. 1 num 6.

Tutor, & curator, quando pro pupillo, ſiue minoris debiti poſſit exequi? 2. p. parag. 2 num. 42.

Tutor, & curator, iudicati actione non tenetur, 2 part. in præludio 2. 5. num. 85.

Tutor pupilli in carcerem detrudi non poteſt, 2. part. parag. 9 num. 78

Tutor, qui fidem ſuam pupilli negotijs non adhibuit, ſed illa curatori tantum nomine geſſit, ex ſua perſona non tenetur, 2. p. in præludio parag. 3. num 66.

Tutor, qui pupilli bona habet, ſi illa non exhibet in cauſam iudicati, carceri mancipatur, 2 part. parag. 9 num. 75.

Tutor, qui pupilli bona habet, poteſt, donec illa exhibeat, iudicati actione vrgeri, 2. part. in præludio p. rag. 5. num 88

Tutor, qui calumnioſe litigauit, iudicati actione tenetur, 2. p. in præludio parag. 5. num. 86.

V

Vaga mundi, & errantes homines pro conſuetudine, cuiuſque Prouinciæ puniendi, 3. part. parag. 4 num. 80.

Venatio, quando prohibita, quibus animaduerſa pœnis 3. p. parag. 4 num 121.

Venditæ res, ſolam ſi tradita ſecundo emptor ſit prior venditio, valet pacto de non alienando adiecto, 2. p. parag. 2 num. 1.

Veorne [illegible] tale crimen committunt, & capitaliter ſunt puniendi, 3. p. parag. 4 num. 128.

Verberans aliquem atrocem ei irrogat iniuriam, & qua pœna puniendus? 3. part. parag. 4. num. 125.

Veritas omnia cedit præſumptio, 4 part parag. 5 num. 6.

Victus victori in expenſis condemnandus, 4 part. parag. 17. num. 2.

Vim inferentes, & vi poſſeſſione turbantes, qua puniendi pœna? 3. p. parag. 4 num. 124.

Vnius condemnatio, quando alios litis conſortes comprehendat? 4 p. parag. 2 num. 4

Vſufructuarius omnium bonorum, an & quando exequi valeat? 2. p. parag. 2 num 40

Vſuraſ j crimen pernicioſum, & multis vindicatum pœnis 3. p. §. 4. num. 125.

Vxor pro medietate lucrorum exequitur, 2. part. para. 2. num. 37.

Vxor, ſine conſenſu mariti, executionem non poteſt petere, 2. part. parag. 2. num. 3.

F I N I S.

LEGVM,

Digitized by Google

LEGVM, ALIORVMQVE
LOCORVM, IVRIS CIVILIS ROM.

Canonici, Pontificum, Regij Hiſpanorum, quæ hiſce manuductionibus, ad praxim notabiliter, vel explicantur, vel exornantur, alphabetico ordine acuratè Digeſtus: index in quo (quoniam apud interpretes plura loca, & capita, non iuxta initij verba, ſed iuxta numerum, & ordinem allegantur) quo commodius explicata reperiantur, primæ, ſecundæ, tertiæ, quartæ, penultimæ, & finales leges, ſub prioribus numeri literis collatæ ſunt.

EX PRIMA PANDECTARVM Parte, & Digeſto veteri.

A

L. Argentarium.45.§.fin.D.de iudicijs, 2.par.§.4. num.44.

D

L.Diuortio.35. D.de negotijs geſtis, 2.part.§.9. num. 55.

F

l.fin.D.de inſtit.actione, 2.part.in prælud.§. 5.num.64.
l.fin.§.fin.D.de eo quod metus cauſa, 2.part.§.8.num.9.

H

l.habere licere.58. D.de euictionibus, 2.part.in præludijs, parag. 4.num.19.

I

L.in cauſæ, 17. §.fin. D. de procuratoribus, 2.part.in prælud.§.5. numero 38.
L.in priuatis.77.D.de iudicijs, 2.part.in prælud.§.7. num.9.

L

L. Lis nulla.4. D.de iudic.2.part.§.9. num.84.

M

L.minor.51. D.de procuratoribus, 2.part. in prælud.§.5.num.33. & 45.
l.minor.25. annis.45. D. de minoribus, 4.part.in prælud.parag.5. numero 27.

P

l.penult.D.de iure dotium, 2.part.§.9.num.59.
l.1.§.eſt autem, D.inſtit.actione, 2.part.in prælud. §.5. num.68.
l.procurator, 28. D. de procuratoribus 2. part.in prælud.§.5.num. 35 & 74.
l.procurator.67.D.de procuratoribus, 2.part.in prælud.§.5. num. 33 & 38.

Q

l.qui iuriſdictioni. 10. D. de iuriſd.omn.iudic.2. part.in prælud.§. 7 num.9.
l.quod in diem.6. D.de compenſationibus, 2.part. in prælud §.6. numero 28.

S

l.2.D.de iure iurando, 2.part.§.9.num.45.
l.ſeruum Titij.49. D.mandati, 2.part.in prælud.§.5.num.67.
l.ſi creditor.7.§.fin.D.de diſtract.pign. 2.part.§.2.num.16.
l.ſi cum milite.16.§.cum intra, D.de compenſationibus, 2.part.in prælud.§.6.num.28.
lege ſi pignora.30. D.de euictionib.2.part.in prælud.§.5.num.27.
l.ſi pupilli.5. §.item ſi procuratori, D.de negotijs geſtis, 2.part.in prælud.§.5.num.65.
l.ſi quis mancipijs.17. §.ſi ſeruum, D. de inſtit.actione, 2.part.in prælud. §.5.num.69.

T

l.tametſi.11.D.ad S.C. Macedonian. 2. part.§.4.num.28.
l.3.§.idem ſcribit, D.de peculio, 2.part.in prælud.num. 18.§.5.

EX SECVNDA PANDECTARVM Parte, & Infortiatio.

E

l.Et ex diuerſo.18.§.fin.D.ſoluto matr.2.part.§.4.nu.29.

M

l.Magis puto.5.§.non paſſim, D.de rebus eorum, 2.part.parag.7. numero 4.

P

L.1.§.deportans, D.de legatis 3. 2.part.§.4.num 37.

S

L. Si hæres pecuniam.78. D.ad S.C.Trebellian. 2.part.§.5.num. 12.
L. Si quis filio exhæredato.4.§.1.D.de iniuſto rupto. 2.part. in prælud. §.6. numero 14.

R X

I N D E X

EX TERTIA PANDECTARVM parte,& Digeſto Nouo.

A

L.à Diuo Pio.15.ff.de re iudicata 2.part.§.4.num.15. Et §.ſententiam Romæ, num.31.

C

l. Cum fideicommiſſum.7.ff.de confeſſis,2.part.in prælud. parag. 7. num.12.
l. cum oſtendimus,4.§.fin.D.de fideiuſſ.2.part.§.8.num.8.
l. cum vnus.12.§.is qui,ff.de bonis authorit.iud. poſ. 2.part.§.4. numer.48.

D

lege debitoribus. 31. ff. de re iudicata, 2. part. in prælud.§. 6.numero 10.

E

l. ergo.30.§.alluuio,ff.de acquir.rer.domin. 2.part. in prælud.§.4. num.14.

F

l. fin. de apellationibus recipiendis,2. par. §.14.num.2.

H

l. hæres à debitore, 22. ff. de fideiuſſorib. 2. part. §. 1. num.12.
l. hoc iure. 86. ff. de ſolutionibus,ſecunda part. in prælud.parag. 3.numero 39.

M

l. miles, 6.§.fin. D.de re iudicat. 2.part. in prælud.§.5. num.15.
l. municipes. 14. D. ad municipalem, 2. part. in prælud. parag.5. numero.93.

N

l. nemo. 58. D.de regul.iur. 2.par. in prælud.§.7.num.17.

P

l. pretor. 5. D.de re iudicata.2.part. in prælud.§.7. num.11.
l. 1. §. biduum,ff. quando appell.ſit, 2. part.parag.7.num.12.
l. 1. §.fin.ff. ad S.C. Turpill. 4. part.§. 15. nu.2.
l. prætor.4 §.in eum,ff.de adminiſtrat.rer.ad ciuit.pertin.2. part. in prælud.§.5.num.70.

Q

l. 4 §. ſiqui condemnatus,ff.de re iudicata,2.part.inprælud.§.6.nu. 23 Et §.ait Prætor,in §.5 num.6. Et §.ſi ex conuentione,nu.43.
l. qui damnare poteſt, 3. ff. de re iudicat. 2. part.in prælud. §. 7. num. 16.
l. quid quod,34.ff.de donationibus 2.par.in prælud.§.5. num.20.

S

l. 2 ff.de re iudicata,2.part.in prælud.§.6.num.13. & 16.
l. ſed hoc ita,22.ff.de re iudic.2.§.9.num.25.Et parag.quod autem, num.29.

V

l. verum 64.ff.pro ſocio,2 part.§.9.num.23.

ET IVSTINIANO CODIGO.

A

leg.Actori 22.C.de hered. & iur.ſecunda part. in prælud.§. 5.num.23.
authentica hoc niſi debitor,C. de ſolutionibus, 2. part. parag.2. num.17.

C

l. cum Papinianus. 15. C de ſententij,& interlocution. omn. iud.2. part. in prælud.§.7.num.13.

E

l. Ea lege, 3.C.de conditione ob cauſam,2.part. §.2. num.25.
l. Emptorem,C.locati,2.part.§.2.num.21.

F

l. fin.C.de pactis inter empt.& vendit.2.part.§.2.num.24.
l. fin.C.de iudicijs,2.part.§.4 num.14.
l. fin.C.de rebus alienis non alienandis,2.part.§.2.num.26.
l. fin.C.ſi mancip.ita fuerit alienat.2.p.§.2.num.27.

I

l. in minorum, 3 C.in quib.cauſ.in integr.reſt.non eſt neceſ.2.part. in prælud. §.6.num.21.

N

l. Non eo minus. 14.C.de procuratorib.2.part.§.1. num.2.

Q

l. Quoties,15.C.de rei vindicat.2.part.§.2.num.20.

S

lege ſecunda,C.de pedaneis iudicibus, 2.part. in prælud.§. 7. numero.10.
l. 2. C.de reſcind.vendit. 2.part.§.8 num.12.

T

lege tertio, C.ad S.C. Macedonianum,2. part.in prælud. paragr.5. num.20.

Antonij Pichardi Pract.Inſt.tut.

EX IVRE CANONICO.

C

Cap.cum ceſſante,60. de appellationib.2. part.in prælud. §.8. numero.21.

O

cap. oblatæ.57. de appellationibus, 4. part. §.3. num.1.

P

cap. Paſtoralis. 53. de appellationibus, quarta part. in prælud.numero 29.
cap. per hoc, 17.de hæreticis,lib.6.2.par.in prælud. §.7. num. 19.
cap. 2. de reſcriptis.4.part.in prælud.num.29.
Cap. propoſuit.4.de conceſſione præbendæ,2.part.in prælud. §.4. num.18.

EX IVRE REGIO HISPANO Partitarum.

l. 56.tit.6.part.1. 2.part.§.4.num.7.
l. 23.tit.22.part.3.2.part.§.9.num.64.
l. 1.tit.27.part.3.2.part.§.4.num.16.
l. 3.tit.27.part.3.2.part.§.7.num.64.
l. 1.tit.15.part.5.2.part.§.9.num.54.
l. 4.tit.15.part.5. 2.part.§.8.num.8.
l. 9.tit.10.part.7.4.part.§.5.num.3.

INDEX

EX IVRE REGIO HISPANO
nouæ Recopilationis.

L.8.tit.7.lib 1.nouæ recopil. 2.part.§.9.num 69.
L.4.tit.4.lib 3.nouæ recopil. 2.part. § 15. num.2.
L.9.tit.5.lib 4. nouæ recopil. 2. part. in præluд §. 3.num. 25.
L.1.tit.16.lib.4.nouæ recopil. 2.part.in prælud.§.7. num.5.
L.4.tit.18.lib.4.nouæ Recopil.2.part.in prælud.§.2.num.5.
L.1 tit.21.lib 4.nouæ Recop.2.part § 4.num.45.
L.1.tit.6.lib.4.nouæ Recop.2.part.in prælud.§.6.num.34.
L.1.tit.3.lib.4.nouæ Recop.2.part.in prælud.§.6.num.34.
L.2.tit.6.lib 4.nouæ recop.2.par.in prælud.§ 6. num.34.
L.2.tit.5. lib. 4. nouæ recopil. 2. part.§. 4 num. 2.
L.20.tit.21.lib.4.nouæ recopil.2.part.§.4.num. 2.
L.6.tit.16.lib.4.nouæ recopil. 4.part. §.14. num.2.
L.1.tit.16.lib.8.nouæ recopil.2 part.§.4.num.3.

FINIS.

MEMO-

MEMORABILIVM RERVM
HISCE TRIBVS DISPVTATIONIBVS

Explicatarum Index alter, alphabetico ordine accuratè diſpunctus. In quo litera A. primam, B. ſecundam, C. tertiam inſinuat diſputationem.

A

ÆQVITAS, cum alterius damno non admittitur, A. 148.
Æquitas exuberat in contractibus bonæ fidei, A. 136.
Æquitas contractus bonæ fidei, quoad eius cõſeruat orem, non quoad reſeiſsionem præſtare debet, A. 142.
Alternat ue duabus rebus debitis ex legis diſpoſitione obligato in re ſolutatraſfunditur, A. 78
Antinomia, nulla in iure noſtro A. 16.
Antoniæ Garciæ Hiſpanæ defendentes, etiam fœminæ, viris ſuis immunitatem vectigalium præſtare, B. 47.
Arbitri pronunciato, ſententia non eſt, A. 179.
Arbitri pronunciationi, metu pœnæ parent litigatores, A. 180.
Argumentum à contrario ſenſu validum A. 130.
Argumentum de viuentis voluntatibus ad contractus, & è contra validum, A. 203.
Argumentum à verbis facti narratiuis efficax, A. 60 & 62.

B

Bona fides in libris noſtris quid, A. 145. & 146.
Bonorum triplex genus, B. 77.

C

Clauſulę de re iudicata ſtipulationis Iudicatum ſolui vis, & poteſt, C. 15.
Clauſulæ de re defendenda ſtipulationis Iudicatum ſolui, quid comprehendat? C. 17.
Clauſulæ de dolo ſtipulationis Iudicatum ſolui, quid contineat C. 28.
Cognitores qui & quale hodie eorum officium? C. 20.
Coniugi relictum ſi eadẽ vixerit, geminatas nuptias ſi contraxerit, amittit, iuxta communem, A. 86.
Cyniegium, quid, B. 25.

D

Definire, quid ſignificat? A. 19.
Definitionis cuiuſque effectus, A. 3. & eius partes, A. 24. & 25.
Deus accipitur pro homine, A. 67.
Diſtractus eiuſdem eſt naturæ, cuius è contractus, A. 141.
Dolus quando committatur, & ibi multa de dolo C. 58.
Dominium rei legatæ tranſit à morte teſtatoris. A. 50.

E

Emphyteuta à ſolutione ceſſans, an moram emendare poſſit? A. 184.

Antonij Pichardi Pract. Inſtitut.

Emphyteuta Eccleſiaſticus ab emphyteuta priuati, quoad emendationem, an differat? A. 99.
Etymologiæ argumentum quid valeat? A. 4.
Etymologiæ argumentum fallax, validum tamen, niſi definitio repugnet, A. 5.

F

Facta prudentiſſimos fallere ſolent, A. 14.
Fideiuſſor euictionis, quid præſtare teneatur, A. 125.
Filij etiam adoptiui parentum ſuorum conditionem ſequuntur. B. 9.
Fœmina in fœtus formatione, quid iuxta Hebræorum opinionem præſtet, & de ea re ex Græcis, Arabibus, Latinis, & Medicis ſententiæ iudicatæ, B 86.

G

Geminationis actuum maxima vis, A. 82. & ſequentibus.
Geminata confeſſio receptæ pecuniæ impedit exceptionem, non numeratæ pecuniæ, A. 82.
Geminata renunciatio Velleiani, eius auxilium excludit, A. 83.
Gymnaſiarchi, qui & quale eorum officium? B. 26.
Gymnaſium, quid? B. 26.

H

Hæbræorum de hominum generatione ſententiæ, B. 88.
Hiſpano iure deficiente ius Canonicum obſeruandum eſt, A. 197.

I

Ingenuitas vtriuſque parentis Platonis lege expoſtulata, B. 14.
Iuſtitia, cum defuncto cœpta, tranſit in hæredem, C. 65.
Interpellationis definitio. A. 44.
Interpellatio triplex, hominis, legis, temporis. A. 66.
Interpellatio iudicialis ſemper neceſſaria, cum quis ſolum iudicis officio tenetur, A. 45.
Interpellationis neceſſaria probatio, A. 43.
Interpellatio iudicialis, & extraiudicialis, conſtituit quem in mora, A. 45.
Intereſſe duplex, intrinſecum, & extrinſecum, A. 126.
Iudicatum ſolui ſtipulationem, qui præſtare teneatur, C. 9.
Iudicatum ſolui ſtipulatio, à quo interponenda? C. 56.
Iudicatum ſolui ſtipulationem non præſtat, procurator, cuius dominus in mandato eam interpoſuit. C. 50.
Iudicatum ſolui ſatiſdatio ex tabellionum ſtylo in omnibus adijcitur mandatis, C 51.
Iudicatum ſolui ſtipulatio quid contineat, & eius formula, remiſſiue C. 8.
Iudicatum ſolui ſtipulationes tres clauſulæ, de re iudicata, de re defendenda, de dolo malo, C. 14.
Iudicatum ſolui ſtipulatio iudicij præparatorium eſt, C. 40.
Iudicatum ſolui ſtipulatio tacitjtem non integram ſi dominus, qui

b 3   ſatis

- ſatis dedit idoneus fideiuſſor eſt, C.43.
- iudicatum ſolui ſtipulatio à domino interpoſita, quando non releuat procuratorem ob onere ſatiſdandi, C.14.
- iudicatum ſolui ſtipulatio non committitur mutata actione, C. 95.
- iudicatum ſolui ſtipulatione interpoſita poteſt procurator expreſsè, ſeu tacitè, C. 14.
- iudicatum ſolui ſtipulatio corrumpitur procuratoris cauſa mutata C.30.
- iudicatum ſolui ſtipulatio ceſſat ex mutatione intentionis, & animi agentis, C.96
- iudicatum ſolui ſtipulatione fideiuſſor an liberetur per appellationem a reo, vel ab actore interpoſitam? C.92
- iudicatum ſolui ſtipulatio, verum aduerſus fideiuſſores ſtatim committatur, ita vt abſque nouo proceſſu exequi poſſit? C. 100.
- iudicis declaratio neceſſaria, etiam in caſibus in quibus lex ipſo iure operatur, A.40.
- iudicis partes, quæ in iudicio? A.125.
- iuramentum ſequitur naturam actus, cui adhæret, A.76. & 191.& 195.
- iuramentum habet vim litis conteſtatæ, A.186.
- iuramentum habet vim geminationis actus, A.186.
- iuramentum res deſinit eſſe integra, A,186.
- I. Conſultorum contraria reſponſa quare adhuc in libris noſtris extant, A 171.
- iuris priuatio pœna eſt, A.156.

L

- libertatis fauore multa in iure inducta, B.89.
- litis conteſtatio initium, & fundamentum iudicij, & abſque iudicis partes incipiunt, A.123.
- locupletari, cum alterius iactura nullo iure licet, B.73.

M

- Maternæ familię inſignia filius non debet portare, & Ægyptiorum de ea re antiqua lex, B.86.
- Mitra Dea nati, Dij apud plures ſunt putati, B.14.
- Mitius agitur, cum lege, quam cum homine, A 92.
- Monetales trium viri, qui hodie ſint, B.28.
- Monetarij, qui, & quale eorum officium? B.29.
- Mora, quid ſignificet, & vnde dicatur. A.7.
- Moræ definitiones plures remiſſiue, A.22.
- Moræ definitio, vt omnia, quæ facti, non iuris quæſtionem habent, ſolertem iudicem deſiderat, A.16.
- Moræ definitio vera, A.23.
- Moræ definitionis per partes explicatio, A.28.
- Mora, contentio interpellationis ſiue legis, ſiue hominis, A.44.
- Mora duplex, regularis, & irregularis, A.47.
- mora dici non poteſt, quæ ſine culpa inuenitur, a.29.
- Mora, an facilius emendetur in vltimis voluntatibus, quam in contractibus? a.151.& 203.
- mora, an emendetur facta executione à lege? a 89.& 213.
- Moræ emendatio, vbi res creditoris deterius non fit, Hiſpano iure ſemper admitti debet, a. 157.
- Mora emendata interpoſito iuramento, an periurium committatur ſitque abſolutio neceſſaria? a. 158.
- Moram vnica interpellatione committi putat communis, a.46.
- Mora duplex non magis impedit emendationem, quam ſimplex, a.81.125.
- Mora irregularis, quæ reipſa contrahitur, a 38.
- Mora irregularis pluribus caſibus contrahitur remiſſimè, a.42.
- Moræ emendatio, an excluſa tum principali obligatione collatam perſonam, vnius, pœnali in perſonam alterius? a 215. Et an id procedat, quando translatio fit animo nouandi obligationem? ibidem.
- Moræ mendatio, an iure Canonico admittatur? a.195.
- Moræ emendatio præſentem oblationem, paucis caſibus exceptis, non requirit, a.177
- Moram emphyteuta an emendare poſſit, a 74.
- Moræ emendationem, an impediat iuramentum? a.75.& 186.& ſeqq.
- Moræ emendatio adiecta die, & pęna non admittitur ex commun. a.70.& num.ſequentib. proponitur contraria, & latè probatur, a.98.& num.ſeq.
- Moræ emendatio, quando per ſolam obligationem eius, quod debetur, fiat? a.125.
- Mora committitur, vbicumquè debitum officium prætermitti conſtat, a.35.
- Moram, non committit, qui exceptione perpetua ſe tueri poteſt, a. 30. Aut cui ante diem ſolutionis interpellatur, aut qui interpellari non poteſt, a.31.
- Mora poſt litem conteſtatam non emendatur, & quare? a.125.
- Mora emendatur etſi vtrumque, & intereſſe, & principale debitum per poſſit? a.153.
- Moræ emendationem ex æquitate deſcendere, quomodo intelligendum? a.147.
- Mora, quæ citius contrahitur, facilius emendatur, a.137.
- Moræ emendatio in contractibus bonæ fidei admittitur, die, & pœna adiecta, ex communi, a.135. contraria a.139.& 144.
- Mora in faciendi obligationibus, poſt litem conteſtatam, quare, non admittatur, a.125.
- Moræ emendatio in pœnis legalibus admittitur vſq. ad ſententiam, ex Bart. a.125.
- Moræ emendationem excludit litis conteſtatio, a.93. & de eius ratione, num.94 & latius num. 125.
- Moræ emendatio in ſtipulatione iudicatum ſolui, quare poſt litem conteſtatam admittatur, a.125.
- Mora, an ex pluribus, an ex vna interpellatione committatur? a. 46.& multis num.ſeqq. maxime num. 58.
- Mora per debitorem plerumque per creditorem interdum committitur, a. 14.
- Mora cum ipſa ſit, iudicis declaratione adhuc opus eſt, a.39.
- moræ emendatio, futuro, non à præterito damno emendantem liberat, a.125. vẽr. quod tamen.
- moræ ratione, quando agi poſſit? a.16.
- moram non committi, qui iuſtam cauſa habuit ignorandi ſe debere, a. 33.
- mora, dilatio ſiue tarditas, quæ cum alicuius culpa coniuncta alteri damnoſa eſt, a.9 & 10.
- moræ emendatio, etiam die, & pęna adiecta, in præparatorijs iudicijs admittitur ex Bart. non in alijs decisorijs, cuius opinio reprenditur, a.176.
- moram definiri non poſſe putat communis, ex l. mora 32 ff. de vſuris, a.12 & 13. & eius legis vera explicatio, num.ſeqq.
- moræ emendatio non ipſo iure, ſed ope exceptionis emendantem liberat, & quare? a. 117. & 118.
- mora, quando contrahatur, difficile definire? a.14.& 15.& 16.
- moræ emendatio ex æquitate deſcendit, nec admittitur, cum aliquis eius deterius fit, a.108.
- moræ celeris emendatio, quæ arbitrio iudicis relinquitur, A.100. idem iure Hiſpano, a.103.
- moræ emendatio in conuentionalibus, & prætorijs ſtipulationibus a pari procedit, a.109. & 110.& 142.
- mora regularis, quæ ex perſona dicitur, per interpellationem contrahitur, a.43.
- moræ emendatio per ſolam oblationem rei principaliter debitæ poſt litem conteſtatam, non admittitur, a.125.
- mora in obligationibus dandi, an poſt litem conteſtatam admittatur? a.125.
- mora in obligationibus faciendi cõmiſſa, ſuccedit ſtatim obligatio in id, quod intereſt, 165.
- mora vnius diei, & vnius horæ lapſus facit, a.67.
- mora fortior aducentu diei, quam ex interpellatione, A.C.89.
- mora emptio non admittitur, cum quis, lucrum captat, ſed cum damnum euitat, a.205.
- mora vltima nocet, a. 212.
- moræ emendationem iuramentum, an impediat latè diſputatur? a. 186.& 194
- mora vt committatur interpellationes plures deſiderant Coraſ. & Ferretus, a.50.& 51.
- moræ, an emendatio admittendenda ſit elegans doctrina? a. 184.
- mors quoad voluntatis reuocationem minus, quam expreſſa voluntas operatur, C.42.
- mora committitur, cum quis non præſtat id, quod præſtare tenetur, a.29.
- moram emendari poſſe adiecta clauſula, rato manente pacto, putat communis a.182. contraria ſententia veter, ibi.
- morator debitor morator creditor non moroſus dicendum, a. 8.
- morari quid apud Iur. Conſultos ſignificet? a.8.
- murilegul:, qui quale eorum officium, & conditio, B.80.
- mutatio formæ totam rem perimit, C.31.
- mutatio qualitatis ex parte actoris, etiam ſtipulationem vitiaret, quibus caſibus is ſatiſdare teneretur, C.90.
- mutatio qualitatis procuratoris, ſiue defenſoris ex parte rei impedit ſtipulationem, iudicatum ſolui committi ſecus ſi ex parte actoris mutatio contingat, C.77.

Narra-

N

Narratiua facti verba,an ius inducant? a.60. & 68.
Naturalia iura immutabilia, B.4. & 69.
Nobilitatis definitio ex Baldo, B.6.
Nobilitas triplex,animi fortunæ naturæ, B.75.
Nobilitas naturæ,quæ? B.79.
Nobilitas animi cęteris præſtantior, B.76.& 78.
Nobilitatis,gentilitatiſquè iura naturalia ſunt, b.5.& 75.
Nobilitas generis ad magnas,& glorioſas res naturaliter prouocat, b. 8.
Nobilitas,quæ à maiorib.ſanguinis iure deriuatur illuſtrior,b.5.6. 7.& ſeqq.& 80.
Nobilitas apud Hiſpanos à patre deriuatur,b.12.
Nobilitatem,diuitiæ præſtat, b.81.
Nobilitatem paternam non maternam filius, quare ſequatur,b.84. & ſeqq.
nobilitas,etſi non amittatur,eius effectus iure tolli poſſunt, b.46. & 82.
nobilitas,quæ pacto non poteſt renunciari in conſequentiam, alicuius actus,actus amitti ſolet,b.46.
nobilibus immunitates multæ patrijs legibus conceſſæ, b.82.
nobilis,priuilegio renuncians pro debito, an capi poſſit? b.46.
nobilis vectigalium conductor nobilitate non gaudet,b.46.
notæ I.Conſultorum in antiquorum libris, quæ? a.154.
noxali iudicio condemnatus,quid præſtare debeat, a.125.
nulla interpellatio,quo ſenſu in iure noſtro ſæpè dicatur, a.32.

O

Oblatio verbalis,an emendet moram? a.125.
Obligatio pœnalis,quaſi nouat priorem,a.69.& 216.

P

Partus ſequitur ventrem,b.52.& an quoad honores, & dignitates 53.& 14.b1,& quatenus.95.
pœnalis obligatio quaſi nouat priorem obligationem, a.182. & 216.
pœna in ſtipulationibus iudicialibus ſemper punitur, a. 129.
pœna in contractibus quare adijciatur, a.55.
pœna ſoluta in arbitriorum iudicijs,nouiter poſſunt litigatores iure ſuo vti,a.181.
pœna ipſo iure impoſita, iudicis declaratoriam ſententiam adhuc exigi, a.41.
præceptorum ſententiæ ſequendæ,a.114.& 116.
præparatorij ad præparatum,quando argumentum valeat,& in iudicijs,& contractibus? c.41.
priuilegij,cauſa ceſſante, ceſſat priuilegium, b. 68.
procurator, quis ſit, & quatenus à defenſore differat? 19. & 84.
procuratoris reuocatio ignorante actore nulla, c. 65.
procurator lite conteſtata efficitur dominus litis, c.78.
procurator,cauſa cognita lite,etiam conteſtata,poteſt reuocari, c. 47.& 72.
purpuræ & muricis eadem natura, b.23.
purpuram ſacram adorare b.31.
purpura ſolius Principis viui erat,b.20.
poſtea labente tempore magiſtratuum, & Patritiorum, b.22.
purpura Tyria,omnium pretioſiſſima,b.25.
purpuræ nundinationes,quare prohibitæ? b.20. & de eius uſu, & initio,b.22.

Q

Quantitas,quæ debetur reſpectu certę ſpeciei pro ipſa ſpecie, an ſolui poſſit? a. 525.

R

Rato manente pacto clauſula, quem habeat effectum,a. 183.
Regina,Duciſſa,Marchioniſſa,Comitiſſa,& aliæ fœminæ, dignitatem abſentes, eiuſdem titulis viros ſuos decorant, b.49.& 53.

S

Salmanticenſes mulieres de los linages viros ſuos nobiles quodammodo efficiunt b.48.
Salus populi ſuprema lex eſt,b.74.
Satiſdationes in iudicijs,quare præſtentur? c.1.
ſatiſdationis iudicio ſiſti,originem,progreſſum,& poteſtatem, qui explicent, c.2.
Satiſdand. ſtipulatione ab onere, quis liberetur? C.18.
Sectę diuerſæ I. Conſultorum perpetuas peperere diſſenſiones,a.170
Secundo nubentium pœnæ nullæ. b.65. & nume. ſeqq.
ſenatus Conſultorum Claudianum,quando factum, & eius ſententia,b.35.
Seruorum manumiſſionis cauſa venditorum, aut donatorum conſtitutiones duæ in iure, a.154.
Singula,quæ non proſunt,multa collecta iuuant,a.87.
Superiorem ſiquis requirat tres neceſſarias interpellationes, a.38. & 34.

T

Teſtatoris voluntas ſemper inſpicienda,a.202.
Teſtamentum eius,qui apud hoſtes deceſſit ratum, ideſt,firmum, c.59.
Traiectitiæ pecuniæ,quęſtio magna inter Proculeianos,& Sabinianos,A.172.
Tranſlatio iudicij à procuratore in dominium fieri poteſt, & è conuerſo,C.66.

V

Vadimonium quare dictum quod à vocato in ius præſtatur,C.6.
Venditor ex natura cōt actus,quid emptori præſtare teneatur? a.185
Vocare in ius,non citare ſignificat, ſed reum ad tribunal Prætoris trahere,C.4.
Vocatus in ius,ni iret obtorto etiam collo rapi,& inuitus trahi poterat an teſtatione tamen prius facto,C.3
Vocatus in ius ne eat,vadimonium præſtare oportet, C.6
Vocatus in ius, niſi ſatiſdet, aut immobilia poſſideat Hiſpano iure in carcerem detruditur,nec extrahi inde poteſt, niſi præſtitis fideiuſſoribus de iudicio,C.7.
Verba,iuxta ſubiectam materiam? ſemper accipienda,a.187.
Verbum,liberari,ipſo iure liberationem inducit a.126.
Verbum,mox,priuationem inducit,a.186.
Verbum debueris,expreſſam neceſſitatem inducit,a.121.
Verbum petueris, neceſſitatem nullam imponit,a.121.
Verbum,quandoque, idem quod quandocumque, a.150.
Verbum, ratum, quid ſignificet? C.58
Vidua gaudet prioris mariti nobilitate,ſi honeſtè, & caſtè viuat, b.62.
Vidua prioris matrimonij nobilitate gaudet,dum vilioris conditionis viro non nubit, b.55.quod multis exornatur iure Romano, Hiſpano,Luſitano,Gallo, ſequenum.
Vidua nobilis,quæ ignobilem maritum habuit,in infima conditione perſeuerat iure ciuili,Roman. ſecus iure Hiſpano,quia priſtinā recuperat dignitatem,b 57.& 60.
Vidua ſecundo nubens,mariti ſecundi conditione tenetur,Romano, & Hiſpano iure,b.64.
Vidui relicti vxorum nobilium, quando earum nobilitatem retineant,b.61.
Vſucapionis ius,& eius inducendæ rationes multæ,b.73. & 74.
Vxores virorum ſuorum conditione tenentur,nobiliorum, & cæterorum teſtimonijs late oſtenditur,B.15 & ſeqq.
Vxor iure Regio nobilitate viri illuſtratur. b 42.
Vxores Senatorum, Doctorum,officialiumque Regiæ domus, nobilitatibus maritorum gaudent,b.43.
Vxor nobilis mariti gentilitatis decus infimis nuptijs amittit.b.18
Vxores nobiles,maritis ignobilibus nuptæ,an conſtante matrimonio ignobilium pœnis afficiantur, b.44.& num.ſeqq.
Vxor mariti nobilis,pœnis non afficitur ignobilium, A.46.
Vxoris nobilitate quibus in caſibus vir illuſtratur,b.47.
Vxoris nobilitate maritum illuſtrari ſtatuto, an cauſa poſſit? b.54.

LEGVM

Digitized by Google

LEGVM, ALIORVMQVE LOCORVM IVRIS CIVILIS, CANONICI,

Et Regij Hiſpani, quæ his tribus diſputationibus nobilitantur, vel explicantur, vel exornantur accuratè Digeſtis Index.

Litera A. primam B. ſecundam. C. tertiam indicat diſputationem.

EX DIGESTO VETERI.

IVS ciuile, 6. D. de legibus, b. 69.
l. filium eum definimus. 5. D. de his qui ſunt ſui, vel alien. iur. noua, & elegans explicatio, a 17.
L. 1. D. de pactis, a. 6.
l. Plerique. 18 D de in ius vocando, C. 5.
l. ſed etſi is. a 1. D. de in ius voc. C. 5.
l. Iulianus. 11. D. qui ſati d. cog. C. 71.
l. Etſi poſt tres, 8. D. ſi quis caution. A. 106. & 128. & ſeqq.
l. 2. D. ne quis eum, qui in ius voca. vi eximat. a. 142.
l. fin. D. de tranſact. a. 215.
l. Ceruius. 14. D. de his qui not. infam. C. 64.
l. ſi d. functus. 15. D. de procurat. C. 39.
l. Titius 76. D. d. procurator. C. 47.
l. Aemilius, 30 D. d. minorib. a. 54. & 160.
l. Si cum dies. 5. § fin. l. ſi quis rem. 30. D. de arbitris. a. 183.
l. Celſus. 27 D. de arbitr. a. 73. & 174. cum ſeqq.
l. Si quis ex aliena. 5. D. de iudicijs, C. 5.
l. licet 56. D. de iudicijs, C. 92.
l. item veniat. 22. §. ſed ponamus. D. de pet. hæred. a. 57. & §. idem rectè. a. 125.
l. Nam poſtea. 9. § ſi is qui temporali, D. de iure iur. a. 129.
l. 3. § & ideo, D. quod certo loco, a. 183.
l. ſi conuenerit. D. de pign. act. a. 53.
l. ſi mandato. 56 § ille illi, D. mandati, a. 55.
l. ſi quis à ſocio. 41. D. pro ſocio. a. 178.
l. qui fundum. 40. D. de contrah. empt. a. 140.
l. Lucius. 48. ff. de action. emp a. 131.
l. prædia. 28. ff. de actio. empt. a. 183.
l. ſi fundus 4 § Marcellus, ff. de leg. commiſ. A. 77. & 100. & num. ſeqq.
l. ſi cum venderet. 10. ff. de ſetui export. a. 154.
l. ſi in lege. 127. §. Colonus, ff. locati, a. 80. & 109.
l. 1. § ſi. ff. quib. mod. pig. vel hyp. ſoluit. C. 78.
l. Mora, 32. ff. de vſuris, a. 13. & 57.

EX INFORTIATO.

l. 2. §. fin. ff. de adminiſtrat. tut. C. 97.
l. 1. D. de iure. delib. a. 102.
l. ſi is cui. 17. ff. de leg. 2. a. 89.
l. Titia. 8. §. v oras, ff. de l. 2 a. 48.
l. ſi cui lanna 68 §. de verſiculo, bus, ff. de leg. 3. b. 84.
l. mancipiorum. ff. de optione, leg. 2. 14. & 213.
l. 1. verſic. niſi forte, ff. de pen. leg. 2. 78. & 121. & 204.

EX DIGESTO NOVO.

l. de pupill. p. 5 §. ſi quis pſi prætori, ff. de noui oper. nunciat. a. 63.
l. Cum hæres. 1. §. item Caſius l. ſeruus. 14 §. ſeruus ff. de ſtatu liber. a. 208.
l. Titia s. 7 §. intra certa, D de fideicom. liber. a. 79 & 205. cũ ſeqq.
l. hoc edict. 13. D. de publ. & vectig. a. 125. pag. 113.
l. ſi ſeu ſucceſſor. ev ictionis. 16. D. de doli mali, excep. a. 125
l. traiectitiæ, 22. in pr & §. de illo, D. de oblig. & action. a. 71. & 140. & 161 cum ſeq.
l. ſtipulationes. 78 §. fin. D de verb. a. 125.
l. ſi inſulam 8 D. de verb. obl. 119. & 125 latiſſimè.
l. ſi ſeruum. 98. §. ſequitur, D. de verb. a. 147.
l qui 2. Romæ. 122. §. Flauius, a. 152. & §. Seia, a. 56. & §. cohæredes. a. 59.
l. ſi ita quis, 135. §. Seia, ff. de verb. a. 80. & 155. & 209.
l. ſi pupillus, 127. ff. de verb. oblig. a. 51.
l. ſi cum hominem, 34. D. de fideiuſ. c. 94.
l. Cum quis, 38. § ſi debitorem, D. de ſolut. a. 126.
l. Stychum. 95. §. naturalis, ff. de ſolut. b. 71.
l. 3. ſi plures a. 111. & §. ſed quod de tutore, C. 96. & §. ſtipulationem C. 91. & §. ſi a. 125. & 110.
l. ſi ante acceptum iudicium. 7. ff. iudicatum ſolui, eius actor, & vera lectio animaduerſa C. 81.
l. ſi petitor. 8. ff. iudicatum ſolui, C. 93.
l. cum quærebatur. 13. ff. de iudicatum ſolui. A. 125. & 110.
l. eum qui 3. ff. de interdictis, & relegatis, B. 7.
l. bonis 48. §. hoc ſermone, ff. de verbor. ſignific. a. 49.
l. nulla. 59. ff. de reg. iur a. 31.
l. omnis definitio, 202. ff. de reg. iur. a. 20. & 21.

EX CODICE, ET INSTITVT.

auth. ſtatuimus, C. de Epiſ. & cler. a. 64.
l. ſi quis maior. 41. c. de tranſact. a. 188.
l. fin. C. de non num. pecun. a. 76 & 193.
l. in minorũ. 3. C. in quibus cauſis integrum. reſt. nõ eſt neceſ. a. 78.
l. 2. C. de iure emp. a. 184.
l. cum dubitatur 3. C. de iure emph. a 92.
l. 1. C. quæ res vendi non poſſunt, b. 24.
l. ſi liber homo. 2. C. de liber. cauſa. b. 38.
l. magnam. 12. C. de contrah. & com ſtipul. a. 72. & 167. cum ſeq.
l ſancimus, 27. C. de fideiuſſ. a. 130. & 157.
l. 2. C. de nouation. a. 215.
l. commiſſoria. 4 C. de pact. inter emptorem. a. 160.
l. 1. C de ſent. & inter oc. omn. iud. c 72.
l. diuo Marco. 11. C. de quæſtion. & eius priuilegium vxoribus Nobilium. Senatorum, Doctorum, an competat? b 44.
l. cum ſcimus. 21. C. de agricolis, & cenſitis, lib. x1. 2. 84.
l. 1. C. de veſtibus holouer ic. lib. x1. b. 17.
l. vnica, C de præpoſitis laborum, ſiue (labarum) 50.
l. ſolita, 3. C. de cohortalibus lib. 12. b. 32.
Cap. 1. de milite vaſſallo. a. 65.
§. præterea. Inſt. de action. b. 25.
§. ſi. Inſt. de perpet. & temp. action. a. 125.

EX IVRE CANONICO.

Cap. 1. cap debitores, de iur. iur. a. 199.
cap. propter ſterilitatem. 3. §. verum, de locato. a. 99.
cap. potuit. 4. verſic. niſi ſceleri, de locato. a. 99. & 138.

EX IVRE REGIO HISPANO.

l. 9. tit. 8. part 8. b. 58.
l. 3. tit. 15 part. a b. 51.
l. 22. tit. 8. l. 8. l. 12. tit. 11 par. 5. a. 67.
l. 18 tit. 11. part. a. 45.
l. 3. tit. 14. l. 28. tit. 8. part. 5. a. 104.
l. 70. Tauri, l. 9 tit. 10. lib. 5. Recop. a. 214.
l. 4. tit. a. lib. 6. Recop. b. 46.
l. 9. tit. 11. lib. 2. l. 18. tit. 14. lib. 6. nouæ Recop. B. 62.
l. 2. tit. 10. lib. 8. nouæ Recop. B. 46.
Pragmatica de las Corteſias, exornatur, B. 61.

ANT 131333